

BIBLIOTHECA

FF. PRÆDICATORUM

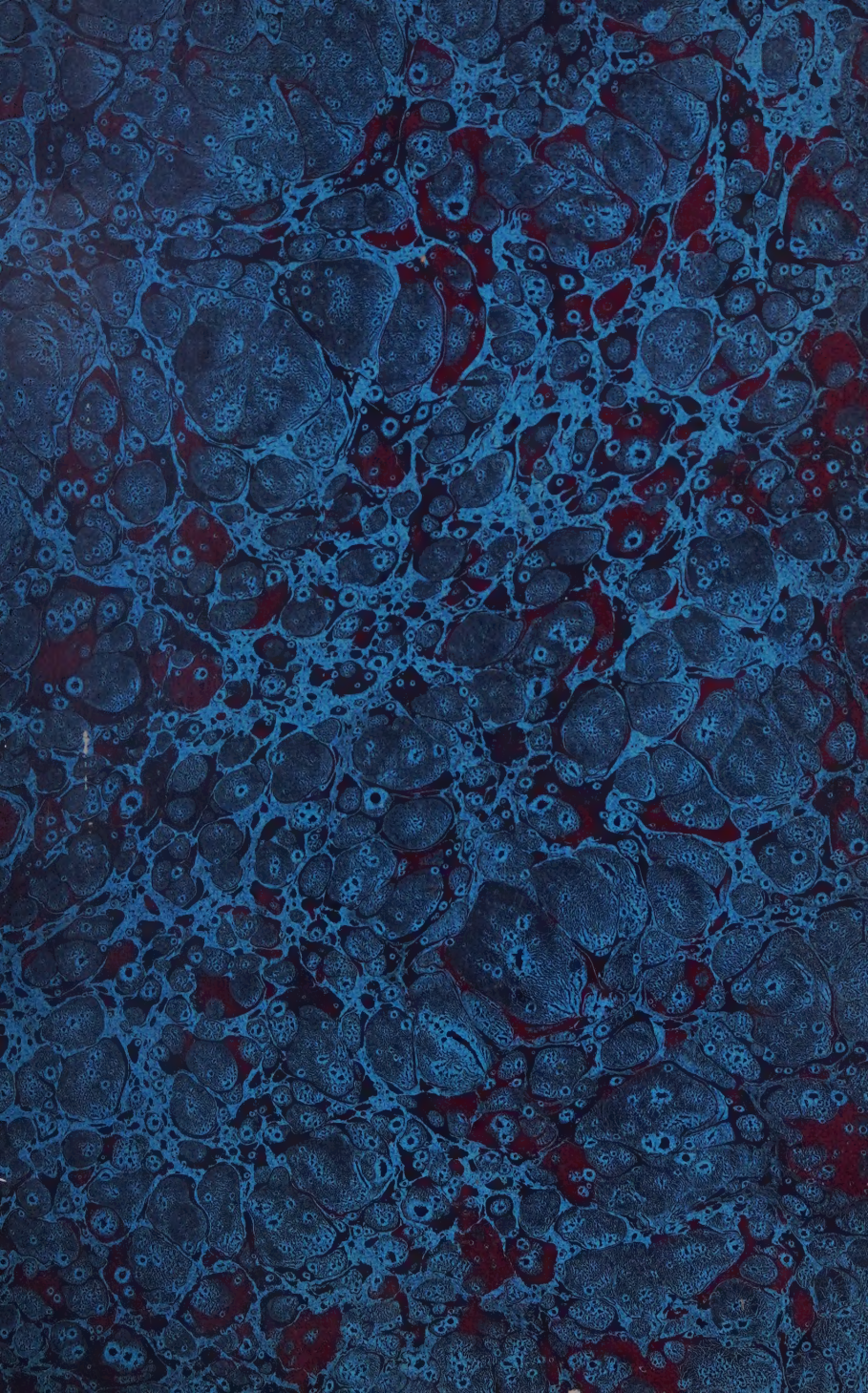
CONVENTUS

CIVIT. BENITIÆ

Lit.

Pl.

922



1/13 S Gpl - n.

vol. I S. 13/10 88 - B B of Lewis by mail, 24
night 24/10 88
24/3 89 reclam.

SVRIVS

HISTORIAE SEU VITAE SANCTORUM

JUXTA OPTIMAM COLONIENSEM EDITIONEM

NUNC VERO EX RECENTIORIBUS ET PROBATISSIMIS MONUMENTIS

NUMERO AUCTAE MENDIS EXPURGATAE ET NOTIS EXORNATAE

QUIBUS ACCEDIT

ROMANUM MARTYROLOGIUM BREVITER ILLUSTRATUM

TAURINENSI PRESBYTERO E CONGREG. CLERR. REGG. S. PAULI CURANTE

OPUS

ILLUSTR. MO AC REV. MO

D. D. LAURENTIO GASTALDI

ARCHIEPISCOPO TAURIN.

DICATUM

VOLUMEN II.
FEBRUARIUS



AUGUSTAE TAURINORUM

EX TYPOGRAPHIA PONTIFICA ET ARCHIEPISCOPALI

EQ. PETRI MARIETTI

MDCCCLXXV

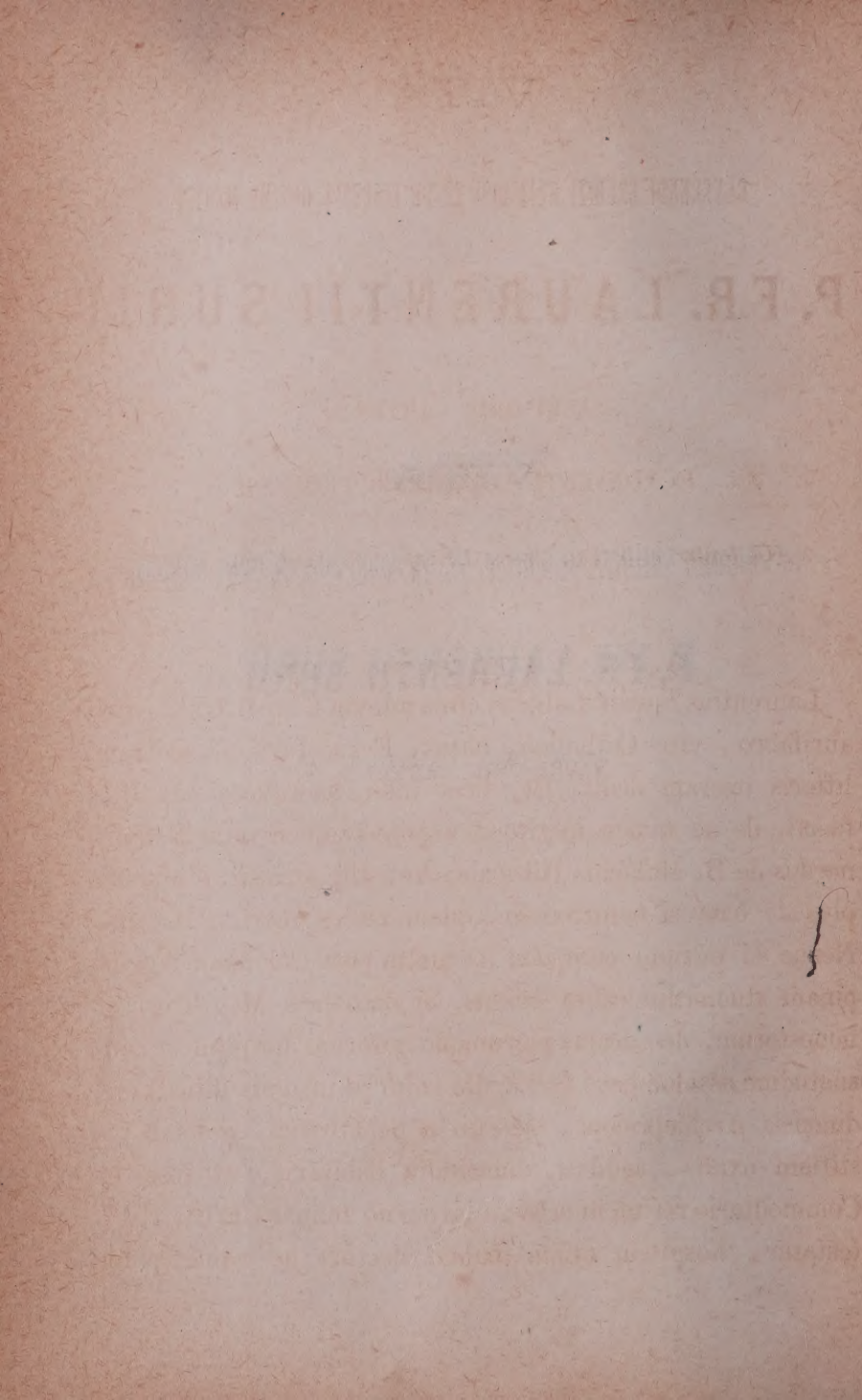
VITA

REVERENDI ERUDITI RELIGIOSI ET DE ECCLESIA OPTIME MERITI

P. FR. LAURENTII SURII

SACRI ORD. CARTHUS.

Orig. 4257



VITA

REVERENDI ERUDITI RELIGIOSI ET DE ECCLESIA OPTIME MERITI

P. FR. LAURENTII SURII

SACRI ORD. CARTHUS.

IN CONVENTU COLONIENSI PROFESSI

(Ut legitur in 3^o huj. Operis Editione Coloniensi, anni 1618)

Laurentius Surius Lubecae circa annum Christi 1523 patre aurifabro, viro Catholico, natus, Francofurti ad Oderam litteris operam dedit. Et, licet inter haereticos educatus fuerit, de eo tamen merito dici potest, quod olim S. Bernardus de B. Malachia Hiberniae Antistite scripsit, nihil eum plus de haeresi contraxisse, quam pisces marinos de sale. Neque id mirum, cum non ita multo post Coloniam Agrippinam studiorum causa missus, et catholicis Magistris, et honestorum, doctorum, piorumque virorum hospitio et consuetudine assidue usus fuerit. Ibi enim in insignis illius Londinensis Archiepiscopi, Georgii a Schotborch, propter justitiam exulis, aedibus aliquamdiu habitavit, ut ipse in Commentario rerum in orbe gestarum ad annum Christi 1517 testatur, hospitem etiam habuit doctum ac valde pium

Sacerdotem Nicolaum Eschium, ac demum Rev. ac eruditum Theologum D. Andream Heerle de Bardewick. Studii etiam tempore non cum quibusvis, sed probis, nec minus pietatis quam litterarum studiosis familiaritatem et consuetudinem habuit. Inter quos in primis fuit Petrus Canisius Noviomagus quocum de deserendo mundo, et complectendo religiosae vitae statu, conspirarunt, dum studiis vacaret: sicut uterque quoque constanter, quod proposuerant divina adjuti gratia, facto compleverunt. Et licet prior id Surius fecerit; tamen eodem anno uterque religionem ingressus est. Absoluto itaque philosophiae studio Coloniae magisterii lauream, anno 1539 eodem cum Arnolfo Birmanno die, adeptus est magna cum parentis sui voluptate.

Frequentare dein coepit religiosos Patres Carthusiae Coloniensis, et cum doctissimo simul et religiosissimo Patre Joanne Lanspergio crebro miscere colloquia. Quibus effectum, Deo gratiam tribuente, ut ad idem, asperum quidem carni et durum, sed animae salutare vitae genus, spretis universi mundi voluptatibus et vanitatibus, complectendum animum adjecerit; et circa annum Christi 1542 sacrum istius ordinis habitum assumpserit. Quod etsi initio parens permolestè tulerit, et ab eo vitae genere variis modis avocare studuerit; pervicit tamen sua constantia, Deo adjuvante omnia; sic, ut expleto tyrocinii anno, cum totius conventus satisfactione, anno 1543, solemnem ediderit in dicto Ordine et monasterio professionem; et parentem, quem antea adversarium passus fuerat, deinceps non modo placatum habuerit sed etiam in se liberalem beneficūque.

In ista autem vita solitaria, non otio se se dedit, neque talenta sibi a Deo concredita, in terram defodit, verum

quicquid ab officiis divinis et Ordinis exercitationibus religiosius supererat temporis, studiis litterarum impendit, non solum ut ipse disceret, sed aliis quoque ad pietatem excitandis, et errantibus ad Ecclesiae gremium revocandis prodesset. Itaque primo Superiorum suorum monitu, vertendis optimarum Auctorum e Germanica lingua in Latinam libris, maxime quibus devotio excitaretur, operam impendit. Praeerat tunc Coloniensi Carthusiae vir religione prudentiaque excellens P. Gerardus Hamosanus, magnae in ea civitate, etiam apud Magistratum, auctoritatis, cujus directione ad tam sibi aliisque utiles labores Surius inducebatur. Itaque anno 1545 Latine edi curavit Margaritam Evangelicam. Sequenti deinde anno vertendis Joannis Taulerii operibus vacavit; quae anno 48 typis Joannis Quentelii prodierunt Archiepiscopo Coloniensi inscripta. Ex vulgari lingua etiam Latinas reddidit Meditationes de Vita Christi quas (sic urgente viro quodam primario, cui pro sua modestia voluit resistere) Taulero inscripsit, licet ipse judicaret Tauleri non esse, idque etiam post aliis non semel dixerit. Anno 47 operam impendit transferendis in linguam Latinam XV Concionibus Michaëlis Episcopi Mosburgensis de Sacrosancto Missae sacrificio. Annum 1549 tribuit Joannis Rusbrochii operibus e Belgico sermone convertendis. Sequenti anno libros V Christianarum institutionum Florentii Batavii, Carthusiae Lovaniensis Prioris, in Latinam convertit linguam, et anno 52 una cum Rusbrochio edi curavit. Anno 53 Henricum Harphium Mechliniensem Minoritam de IX rupibus typis evulgavit. Rogatu deinde Reverendi, doctissimi simul et pientissimi D. Abbatis Laetiensis Ludovici Blosii anno 54 Henrici Susonis Opera latine reddidit, et sequenti anno

edidit. Anno 56 Joannis Fabri Hailbrunnensis Libros V de Missa Evangelica et veritate Corporis et Sanguinis Christi in divinissimo Eucharistiae Sacramento e Germanico convertit, eodemque anno typis evulgavit. Animum dein adjecit ad insigne illud opus Reverendi et Clarissimi Viri D. Joannis Groppeni (de quo vide Surium ad annum 43, 47, 59 in Commentariis rerum gestarum) de Eucharistia, quod is Germanice conscripserat, in linguam Latinam vertendum, quod et feliciter perfecit, et anno 60 publici juris fecit. Sequenti anno D. Frederici Staphyli apologiam de germano Scripturae Sacrae intellectu, Sacra Biblicorum in vulgare idioma translatione, deque Lutheranorum concionatorum concordia, latinitate donatum edidit. Ejusdem Fr. Staphyli prodromum in defensionem apologiae de vero Scripturae Sacrae intellectu adversus Jacobum Smidelinum Goppingensem concionatorem in sequenti anno: et absolutam ejusdem responsionem contra eundem Smidelinum anno 63 latine evulgavit. Sicut et Rev. D. Martini Eisengrinii Studgardiensis egregiam concionem, qua causas reddit, cur tam multi ad Lutheranismum deficiunt.

Praeter ista, aliorumque Opera, latine reddita, ex vulgari sermone, aetate jam provectior alia aggressus est conscribere sua industria. Ac primo quidem anno 64, nonnullis magnae auctoritatis et publici boni studiosis urgentibus pene invitatus pertractatus est ad Joannis Naucleri, Juris utriusque Doctoris, Tubingensis Praepositi, et Academiae Cancellarii chronicon continuandum, nostrique temporis historiam conscribendam. Noverat quidem vir religiosus et pius, plerosque hujus saeculi prudentes judicatuuros, hanc scriptionem parum convenire, ejus sacro instituto, quod profitebatur. Sed cum

ex re esset Ecclesiae, ut studiosis historiarum lectoribus e manibus excuterentur sectariorum infideliter scripta de rebus nostri temporis, chronica Carionis, Schleidani, Peuceri, et similium haereticorum venenatae historiae, dumque alii Catholici (quibus et plus ad scribendum otii, et ad res ipsas inquirendas media plura suppetebant) cessarent: coactus est etiam hunc laborem suscipere. Et, quia norat, quod haeresis, ut cancer, serpat, multosque adolescentes dum litteris operam dant, hoc tam corrupto saeculo, in tanta librorum pravorum copia, non raro, etiam imprudentes, a fide vera Catholica aberrare: ut hos ab haereticorum consortio avocaret studuit in eadem historia ipsorum dissidia, absurdas sententias, falsissimas opiniones simulque manifesta mendacia contra Catholicos detegere; neque fructu is labor caruit, Deo benedictionem tribuente et gratiam. Quod vero ad veritatem historiae attinet, ejus, ut decuit, maximam rationem habuit, cavitque ne quid a veritate alienum libro suo insereret: verum quae a viris Principibus, magistratumque gerentibus, ac resp. administrantibus fide dignissimis acceperat, bona fide reddidit. Quod si quid secus alicubi relatum sit, quam gestum fuerit, non ipsi religioso, et viro pio communis boni studioso, cellae incluso, at illis tribuendum, qui bona fide ab aliis acceptum Surio transmiserunt. Licuisset proinde optimo P. Surio suo isti commentario rerum in orbe gestarum praefigere, quod Caesarius Heisterbacensis suis dialogis, qui sic scribebat: Testis mihi est Dominus nec unum quidem capitulum in hoc dialogo me finxisse: quod si aliqua forte aliter gesta sunt, quam a me scripta, magis his imputandum videtur esse, a quibus mihi sunt relata. Inchoavit Commentarium hunc ab anno 1500 et

perduxit primo ad annum usque 1568 ac postea etiam ad annum 1574 continuavit.

Neque interim feriatum est, sed animum applicuit colligendis cum Oecumenicis tum Provincialibus Conciliis opus sane magni laboris, nec minoris utilitatis. Absolvit IV tomis hoc Conciliorum corpus anno 1667, et Regi Catholico Philippo II Hispaniarum, etc., Regi dedicavit. Quod quam S. M. gratum fuerit, ipsius in Surium, ejusque conventum liberalitas ostendit, dum Duci Albano mandavit, ut eidem quingentos florenos adnumeraret.

Opus deinde Homeliarum SS. Patrum, olim ab Alcuino Carolo Magno jubente collectum, et ab aliis auctum, in meliorem ordinem redegit, multaue vel temere adjecta removit melioribus substitutis, vel corrupta emendavit. Dein additis in singulas epistolas toto anno in Ecclesia legi solitas, concionibus exegeticis auxit et ornavit. Quod opus prodiiit anno 1569. Et licet eo ipso tempore in aliis parandis esset occupatissimus, tamen amico typographo catholico petenti ut commodaret, laborem eum lubens suscepit, ut erat ad omnibus Catholicis benefaciendum promptissimus.

Versabatur autem eo tempore in colligendis SS. Vitis: quas per menses et dies, partim ex tomis Aloysii Lipomani, partim ex antiquis MSS. codicibus undique conquisitis, in sex tomos digessit. Quod opus priusquam concinnaret, variorum doctorum virorum, Episcoporum etiam, et aliorum Ecclesiasticorum ac saecularium judicia exquisivit: « Cum enim reperiret non paucas vel minus latine, vel versibus scriptas, ne Lectoribus earum esset lectio minus grata, » maluit aliorum (ut semper faciebat) quam suum judicium sequi. Quorum dum sententias videt discrepare, nonnullis suadentibus

ut omnes suo stylo conscriberet; aliis ut quo scriptae erant, ederet; ut quantum fieri posset, omnibus se accomodaret, mediam viam tenuit, et, quos latine satis et graviter scriptas invenit; in iis nil mutavit: in aliis rudiori oratione conscriptis et aequo verbosioribus, suo stylo eos reddidit, et vitandae prolixitatis causa contraxit: in multis solum pauca mutavit in Lectoris gratiam, non ignorans, quam hoc saeculo inculta oratio ingrata sit. Hoc interim cavit, ne de historiae veritate quicquam decederet. Mirum ut sit inveniri nonnullos, qui non vereantur viri istius religiosissimi immensos in hoc opere labores carpere, quo quidem nihil est facilius, sed nihil minus decens. Hos tamen ejus labores probavit re et vita sanctissimus, supremus Christi Ecclesiae pastor Pius V. Qui postquam inscriptum sibi volumen primum accepisset, ut testatum Surio aliisque omnibus esset, quanti hoc opus faceret, hoc Breve, ut vocant, Apostolicum eidem transmisit. Cujus unius judicium merito carpentium omnium linguas refrenare debuerat *.

Quantus autem in hoc opere edendo Surii fuerit labor, inde colligi potest, quod, exceptis Vitis illis, quas ex tomis Lippomani impressis desumpsit, omnes sua manu, etiam in quibus nil mutavit ex MSS. codicibus descripserit, quod diceret hoc sibi facilius quam si ab aliis descriptas, relegeret, conferret, et perperam descripta corrigeret: quanto vero id labore factum sit aequi rerum aestimatores judicent. In singulos tomos duorum mensium Sanctorum vitas conjecit, et anno quidem 1570 Januarii et Februarii menses edidit: sequenti Martii et Aprilis: anno 72 Maji et Junii: Julii et Augusti 73; tomum vero quintum complectentem

* Has Apostolicas Litteras videre est in limine Vol. I.

Septembris et Octobris mensium Sanctos anno 74 edidit, simulque commentarium rerum in orbe gestarum ad praesentem usque annum auctum evulgavit: sextum denique tomum duorum postremorum mensium Sanctorum continentem vitas absolvit anno sequenti 75. Neque propterea labori suo finem imposuit: nam anno 76 primum de vitis Sanctorum volumen recognovit et auxit. Annum autem sequentem colligendo supplemento tomorum omnium, et Adonis martyrologio describendo, reliquisque quae in septimum tomum conjicienda erant impendit. Auxit etiam tomum secundum anno 78 et edidit. Idem inchoarat in tertio, quem cum ferme ad finem perduxisset, a Deo vocatur ad laborum suorum cum Sanctis ipsis mercedem accipiendam.

Jam vero qui novit quot horas religiosi viri sacri istius Ordinis concinendis in choro diurno nocturnoque tempore precibus, sacroque Missae officio praeter privatas statasque preces tribuant tunc mirabitur a Patre Surio, tot, tantaque volumina, triginta sex, quibus in Ordine annis vixit conscribi potuisse. Nam ab his Ordinis exercitiis, jejuniis item aliisque austeritatibus corpori molestis, nullam exemptionem petiit, ne cui suorum offendiculum praeberet, sed omnibus, quod imitarentur, illustre exemplum domesticum relinqueret. Id modo illi tributum fuisse ferunt ut dum Preces Primae alii in choro concinerent, ipse privatim sacrum Missae perageret. Nihil hic dico, quantum illi a studiis temporis suffurati sint visitantes illum amici omnis conditionis, viri Principes, illustres, nobiles, docti, clerici, saeculares, variarum nationum studiosi qui numquam desunt in Academia. Quos omnes et benigne excipiebat et piis colloquiis ad salutis animae curam habendam incitabat.

Placuit autem ipsius per annos singulos labores recensere: partim ad hostium Ecclesiae calumnias confutandas, monasticam vitam otiosorum esse hominum clamitantium: partim ad excitandos domesticos fidei, tam clericos, quam laicos, qui cum otio abundant, multaque subsidia (quae Patri Surio cellae et monasterio perpetuo incluso defuerunt), et opportunitates habeant. Ut taceam, quod permulti illorum opimis Ecclesiae stipendiis perfruantur, vel parum, vel nihil pro Ecclesia et utilitate proximorum laboris suscipiant. Videant hi, quid aequissimo iudici, rationem de concreditis talentis exigenti, olim sint responsuri.

Religiosissimus autem et laboriosissimus P. Laurentius Surius, una cum studio, quod in exornandis Sanctis cum Christo regnantibus posuit, et placide finem vivendi in terra et regnandi cum iis in coelo (ut pie creditur) initium accepit, anno Christi Domini millesimo quingentesimo septuagesimo octavo, vicesimatertia die Maji, aetatis quinquagesimo sexto, professionis vero in sacro Ordine Carthusianorum trigesimo sexto.

EPISTOLA

QUA SS. D. N. PIUS P. IX

TYPOGRAPHO SURIANUM HOC OPUS RECUDENTI GRATULATUM MITTIT

Licet utilissimum semper pietati fovendae censendum sit exempla repetere christianorum haeroum; id profecto fieri summopere nunc est optandum, cum apud multos infirmata est fides et frigitur caritas. Acceptissimum idcirco fuit SS. D. N. Pio IX, te rursum edendas suscepisse vitas Sanctorum a Surio descriptas; earumque prius volumen perlibenter excepit. Siquidem dum alii vulgant in usum populi exiguos de eorum virtutibus commentarios, perjucundum ei fuit, te per Surii opus pabulum praebuisse cultioribus; qui etsi volumina evolvant eruditionis gratia, nequibunt certe non mirari descripta in iis gesta, non affici splendore illarum virtutum, et ad commentationem coelestium rerum inopinantes non adduci. Gratulatur ergo tibi, quod et per hoc opus et per alia, quae jam edidisti vel paras, religionis incrementis jugiter servire studeas; faustumque proposito laborique tuo ominatur exitum. Divini favoris auspicem et grati animi sui paternaeque benevolentiae testem Apostolicam Benedictionem tibi tuisque, ut petis, peramanter impertit.

Ego vero haec nunciare jussus, oblata utor occasione, ut peculiares gratulationes meas et officia tibi exhibeam, cui adprecior a Deo secunda omnia et salutaria.

Romae, 26 Aprilis 1873.

FRANCISCUS MERCURELLI
SS. D. N. e Brevibus ad Principes.

Domino Equiti PETRO MARIETTI
Typographo Pontificio
Augustam Taurinorum.

FEBRUARIUS

MARTYRIUM S. IGNATII

COGNOMENTO THEÒPHORI SIVE DEIFERI ANTIOCHENSIS EPISCOPI
AUCTORE SIMEONE METAPHRASTE EX GENTIANI HERVETI VERSIONE

Passus anno Chr. 114* — Nat. probab. Palaestinus.

§ 1. Cum Trajanus sumpsisset scepra Romanorum imperii, erat Antiochenae Ecclesiae Episcopus, et nomine et re Dèifer Ignatius. Nam magno quidem Petro succèdit Evodus; Evodo autem Ignatius, fitque et morum ejus et virtutis aemulator. Huic divino Ignatio, cum esset adhuc plane puer, ajunt Christum adhuc versantem in mundo, ei intemeratas manus imposuisse, et ad populum intuentem, dixisse: *Nisi quis seipsum humiliaverit ut hic puellus, non intrabit in regnum coelorum: et qui unum ex talibus pueris susceperit in nomine meo, me suscipit* (Matth. xviii): qualisnam futurus esset aetate proficiens Ignatius, hinc ostendens, et apostolicam illius doctrinam aperte indicans.

§ 2. Hic ergo divinus Ignatius, simul cum Polycarpo qui Smyrnensi praeerat ecclesiae, fuit discipulus Joannis Evangelistae: et cum ad eum solum ventitasset, et omnem virtutis speciem, et eam maxime quae decet sacerdotem, diligenter exercuisset, sacerdos deinde eligitur communi sententiâ omnium simul apostolorum, et Antiochenus creatur Episcopus. Cum autem assumpsisset ecclesiam, et multo sudore et labore in ea seminasset praeconium pietatis, et zelum per omnia apostolicum et doctrinam ostendisset, et extitisset perfectus minister Christi mysteriorum, fit quoque postea martyr, bestiis propter illum tràditus, ut paulo altius rèpetens declarabit oratio.

§ 3. Trajano enim Romanorum Imperatori, quam de Scythis habuerat, elato victoriâ, et non sustinenti suam hucusque sistere felicitatem, sed volenti eam ulterius producere, et Romanorum imperio multos alios subungere, adversus Christianos seu adversus pietatem bellum ei visum est optimum esse, et expedire. Nam illo quidem modo putabat se soli prodesse reipublicae: sic autem etiam deos suos colere, et eos inducere, ut opem ferant adversus hostes. Gravem itaque ac difficilem persecutionem

* Non 108 ut a plerisque hucusque dictum. Nam evenisse hoc martyrium constat cum Trajanus secundo Antiochiam petiit, anno videlicet 113. Vide notam 3 ad saeculum II, *Tavole Cronologiche, etc. Mozzoni*.

infert adversus piam fidem, et proponit edicta per universam terram quae ejus parebat imperio, ut vel essent cum eo omnes impietatis participes, vel adhuc manentes Christiani, afficerentur variis suppliciis et acerbis mortibus. Contigerat, ut tunc Trajanus versaretur Antiochiae, ut qui esset expeditionem suscepturus contra Persas, et bellum ibi pararet. Hic ergo ei de divino significatur Ignatio, quod et religionem teneret Christianam, et hominibus persuaderet, ut Christum tamquam Deum honorarent: idque cum fuisset a Pilato cruce condemnatus et morte, ut docent ejus acta: et fert legem de servanda virginitate, et de contemnendis divitiis et deliciis, et aliis quae sunt in vita jucunda: et quod est omnium gravissimum quod non oporteat putare esse deos, et nullam Imperatorum ducere rationem.

§ 4. Haec postquam audivit Trajanus, sancto statim accersito, cum una etiam adesset Senatus: « Tu ne es, inquit, qui diceris Dèifer, qui nostra jussa ludificaris, et omnem evertis Antiochiam, et omnes ducis post Christum qui a te praedicatur, et nec solo quidem deos dignaris nomine? » Divinus autem Ignatius, « Ego sum, inquit. » Ille vero, « Et quid sibi vult, inquit, illud Deifer? » Cui Martyr: « Qui Christum, inquit, circumfert in anima. » Imperator autem, « Tu ergo, inquit, Christum in teipso circumfers? » « Certe, inquit: Scriptum est enim: *Habitabo in eis et inambulabo* (2 Cor. vi). Quid vero nos? non videmur tibi deorum assidue meminisse, et eos semper in anima circumferre, eosque inducere ad opem ferendam contra hostes, et per eos omnia facere quae sunt ex animi sententia? » Respondens autem divinus Ignatius: « Hei mihi, inquit, simulacra gentium deos nominas. Unus enim Deus, inquit, verus, qui coeli et terrae et maris, et omnium quae sunt in ipsis, est creator: Unus Christus Jesus, Dei filius Unigenitus, cujus regni non est finis. Quem si tu agnosceres, o Imperator, et purpura ipsa et diadema et thronus regius, firmiora essent et stabiliora. »

§ 5. Imperator vero, « Haec, inquit, mittamus. Tu autem, si velis, inquit, o Ignati, meae potentiae rem facere gratissimam, et de caetero referri in numerum meorum amicorum, hac mente mutata, diis nobiscum sacrificare: et statim (sciant ipsi omnes) te magni Jovis constituam Pontificem, et patrem nominabo Senatus. » Ad haec divinus Ignatius: « Gratias quidem praebere, o Imperator, omnibus quidem est pulchrum: maxime autem Imperatoribus quod possint ipsi amplius gratificari: sed eas quae sunt omnino utrisque utiles et conducibiles: eas vero quae possunt laedere et maxime animam, et vehementiorem ignis gehennam ei accendere, non is qui dat solum, sed etiam qui petit, et ipse miserrimus. Admirabilis autem, o Imperator, et munifica est tua promissio. Quid enim mea refert, a te maximi Jovis constitui Pontificem, et vocari patrem Senatus qui sum Christi

sacerdos, et ei quotidie sacrificio sacrificium laudis, et jam totum meipsum pròpero immolare, et efficere complantatum ejus mortis similitudini? » Imperator vero: « Cuinam, inquit, festinas teipsum immolare, ei ne qui a Pontio Pilato in crucem fuit actus? » — « Maxime, inquit magnus Ignatius, ei qui peccatum crucifixit, et ejus inventorem destruxit diabolum, et omnem ejus potentiam per crucem abolevit. » Rursus autem Imperator: « Vidèris, inquit, mihi, o Ignati, omnino recto carère judicio et sana mente. Non enim tam aperte fuisses deceptus scripturis Christianorum, sed cognovisses omnino, quantum sit bonum edictis parère Imperatoriis, et diis sacrificia offerre cum omnibus. » Ad haec sanctus, utens rursus majore dicendi libertate: « Etiamsi bestiis, inquit, consumpseris, etiamsi me cruce condemnaveris, etiamsi gladio et igni tradideris quae sunt in tua potestate, numquam ego patiar daemonibus offerre sacrificium, neque enim metuo mortem, neque desidero praesentia, quae est in potestate vestra praebere fruenda, sed sola desidero futura, et a me omne adhibere studium, ut transeam ad Christum, qui pro me est mortuus. »

§ 6. Propter quae volens Senatus martyrem arguere ignorantiae: « Quid autem tu quoque, dixerunt, confiteris Deum esse mortuum? Quomodo vero qui subiit mortem, eamque execrandam, poterit prodesse aliis? Dii autem et sunt immortales, et dicuntur a nobis. » Cum ex hoc occasionem divinus accepisset Ignatius, simul et irridendi illorum deos, et eis aperiendi januam mysterii susceptae carnis dispensationis, et sic deducendi ad fidem Christi cognitionis, sic verba habuit: « Meus Dominus et Deus Jesus Christus, primum quidem propter nos homo factus est et propter nostram salutem, crucemque et mortem et sepulturam sua sponte accepit. » Caeterum rursus tertio die resurrexit, inimici dejectâ et prostratâ potentiâ, et ascendit in coelos, unde venerat, nos simul a lapsu peccati faciens resurgere, et rursus introducens in paradysum, ex quo male fueramus ejecti: et nos donavit bonis majoribus, quam erant ea quae praecesserant. Quod autem ex iis qui a vobis censentur dii, ullus tale quid fecerit, nullus omnino asseruerit. Nam cum isti fuissent homines malefici et exitiosi, et multa fecissent ad damnum et exitium nostrae vitae et status, pravam autem deorum opinionem et speciem hominibus, qui sunt a ratione paulo alieniores, citra ullam rationem praebuissent, contractis postea velis deceptionis et scenâ ablatâ, deprehensi sunt id quod erant, ut qui turpiter e vita excesserint, et morti immortalì traditi sint propter multorum interitum. Jupiter quidem certe qui est vobis primus et maximus deorum, in Creta est sepultus: Aesculapius vero fulmine est percussus. Sepulcrum Veneris ostenditur in Papho, et Hercules fuit ab igne consumptus. Nam cum tales sint, immo vero longe deteriores, ea eis obtigerunt, quae merentur. »

§ 7. Cum haec dicta fuissent ab Ignatio, Imperator simul cum Senatu, timens ne si esset ejus sermo prolixior, res quidem gentilium labefactarentur, et vel non crederentur, vel haberentur ludibrio: et vera quidem floreret religio, et tolleretur nubes erroris, quae ei offundit tenebras: eum quidem conjicit in vincula, et in tutissima collocat custodia. Ipse autem cum tota nocte apud se cogitasset, quonam modo eum ulcisceretur pro meritis, et quonam modo e praesenti eum vita subduceret, statuit eum feris tradere devorandum, ut dilaniatus ab eis sanctus, interiret. Visus est enim Imperatori hic mortis modus longe gravissimus. Cum hanc rem ergo Senatui mane communicasset, ipsi quoque ejus laudarunt sententiam: sed consuluerunt, ne haec bestiis objectio fieret Antiochiae, ne, ajebant, sic magis desideratum et gloriosum apud suos cives reddamus Ignatium, martyrico fine e vita excedentem. Quamobrem dicebant oportere eum Romam abduci vincitum, et illic tradi bestiis. Sic enim et prolixitate itineris gravius subibit supplicium, et simul Romanis quisnam sit ignorantibus, videbitur esse peremptus, tamquam unus ex maleficis, et nec minima quidem erit ejus apud illos memoria. Cum hoc ergo placuisset, et in ipsum lata fuisset protinus sententia, Imperator eum rursus producit e custodia, hoc ejus postremum faciens periculum. Et primum quidem multis bonorum promissis crebro sanctum deliniebat ac demulcebat: deinde etiam rursus minis magis territans. Postquam autem eum vidit nec cedere promissis, neque minas formidare, despèrans omnino fore ut mutaretur, ad effectum deduxit ea quae decreta fuerant: et cum jussisset prioribus graviora ei imponi vincula, tradit eum cohorti militari, et mittit Romam, jubens, cum advenisset civibus dies festus quo totus congregatur populus, eum tradi bestiis ad communem theatri delectationem, ut convenienter ei quod dicit D. Paulus, ipse quoque fieret spectaculum mundo, angelis et hominibus.

§ 8. Martyr ergo cum ultimam illam accepisset sententiam, et Deo magno clamore, ut consentaneum erat, egisset gratias, cum magna voluptate et laetitia sibi imponit vincula. Et Imperator quidem egreditur contra Persas cum suo exercitu: divinus autem Ignatius, cum Ecclesiae prius bene esset precatus, et gregem suum Deo commendasset cum lacrymis, vinctus sequebatur milites. Deinde cum Seleuciam non cunctans, non flens, non se aliquid grave omnino pati prae se ferens, sed alacribus venisset pedibus, a militibus in navem immittitur, et cum eis appellit Smyrnam. Hic salutat Polycarpum divinum Apostolum quem Smyrnensi praefuisse ecclesiae, cum Ignatii fuisset condiscipulus, superius diximus. Eum ergo salutat, glorians et magnifice sibi placens, laetusque de vinculis. Quid enim ei poterat esse majori ornamento, quam aspici pati pro Domino qui eum sic dilexerat?

Deinde cum etiam reliquis Episcopis et Presbyteris et Diaconis reddidisset eas, quas par erat, salutationes, quoniam multi concurrebant ex ecclesiis Asiae et civitatibus ad videndum illud spectaculum, et ut pulchro fruenter fluente, quod fluebat ex illius lingua, ipse ea, quae par erat, suadens, rogabat omnes, ut pro ipso orarent, ut per feras cito resolveretur ad eum quem desiderabat, et appareret ante illius faciem. Cum videret autem eos valde perturbatos et quodammodo pendentes ab illius anima, et non ferendum damnum existimantes separationem ejus et mortem, de iis qui sunt Romae, timens, ne ipsi quoque similiter affecti, non sustinerent eum videre tradi bestiis, sed manus eis afferrent, quibus mandatum erat, ut eum traderent, et ei clauderent apertam januam martyrii, statuit ad eos mittere, ut ii quoque pro eo orarent, ne cursus suae exercitationis ei impediretur: sed per feras, sicut dictum est, cito resolveretur ad dilectum Dominum. Operae pretium est autem illius quoque meminisse epistolae, quae sic habet ad verbum (a):

§ 9. «Ignatius qui et Theòphorus, Episcopus sanctae Dei ecclesiae quae est Antiochiae, Ecclesiae quae misericordiam est consecuta in majestate Patris altissimi et Jesu Christi solius ejus filii, dilectae et illuminatae, in voluntate ejus qui voluit omnia quae sunt secundum charitatem Jesu Christi Dei nostri, quae etiam praesidet in loco regionis Romanorum: quam saluto in nomine Jesu Christi, secundum carnem et spiritum unitam omni ejus mandato, impletam gratiâ Dei ad laetandum in Christo Jesu Deo. Cum Deum precatus, obtinuerim ut viderem spectabiles vestros vultus, vinctus in Christo Jesu spero me vos salutaturum, si Dei fuerit voluntas, ut dignus habear qui sic sim usque ad finem. Meum enim rite succedit votum, si gratiam fuero consecutus, ut sortem meam accipiam sine impedimento. Timeo enim vestram charitatem, ne ea me afficiat injuriâ. Vobis enim facile est facere quod vultis: mihi autem difficile est Deum assequi, si vos mihi pepercitis. Non enim volo vos hominibus placere, sed Deo, sicut etiam placetis. Non enim ego unquam habeo aliud tempus Deum assequendi, neque vos. Si silueritis a me, ego Dei efficiar. Sin vero carnem meam amaveritis, rursus ero currens. Potius autem mihi praebete, ut Deo immoler: est enim ara parata, ut effecti chorus in charitate, canatis Patri in Christo Jesu, quod Episcopum Syriae dignatus sit Dominus, ut inveniretur in Occidente, eum accersens ab Oriente. Pulchrum est a mundo occidere ad Deum, ut ad ipsum exoriamur. Nulli unquam invidistis, alios docuistis. Ego autem volo illa quoque esse firma ac stabilia quae vobis mandata didicistis. Solum

(a) De hac praeclarissima ad Romanos Epistolâ potiori jure dicendum quod de omnibus ab Ignatio conscriptis ait S. Polycarpus, scilicet continere *fidem, patientiam, et omnem aedificationem ad Dominum nostrum pertinentem*. Quantum autem dulcissimi amoris in Christum spirat, quam ardens exprimit patiendi pro Christo desiderium!

rogate, ut dentur mihi vires a Domino, ut non solum dicar Christianus, sed etiam inveniar et dici possim: et tunc videbor esse fidelis, quando mundo non apparebo. Nihil enim quod apparet, est aeternum, *Quae enim cernuntur, sunt ad tempus: quae autem non videntur, aeterna* (2 Cor. iv).

§ 10. « Ego scribo ecclesiis, et mando omnibus quod ego lubens pro Christo morior, si vos non prohibueritis. Rogo vos, ne sit intempestiva vestra in me benevolentia: sinite me devorari a feris, per quas licet Deum consequi. Sum Dei frumentum, et molor per dentes ferarum, ut Christi inveniar mundus panis. Feris potius blandimini, ut fiant mihi sepulcrum, et nihil relinquunt mei corporis, ne sopitus fiam gravis. Tunc ero verus Christi discipulus, quando nec corpus quidem meum adhuc videbit mundus. Pro me Christo supplicate, ut per haec instrumenta, munda inveniar hostia. Non sicut Petrus et Paulus vobis praecipio. Illi Apostoli, ego condemnatus: illi liberi, ego autem servus usque in hodiernum diem; sed si volueritis, ego libertus Jesu Christi, et exurgam in ipso liber. Nunc disco vinctus nihil mundanum cupere aut inane: a Syria usque ad Romam ipsam pugnans cum bestiis, a terra et mari noctu et diu vinctus decem leopardis qui sunt cohors militaris: qui etiam si beneficio afficiantur, fiunt deteriores. In eorum vero injuriis magis disco. Profuerint ferae mihi paratae, et opto, ut eae mihi paratae inveniantur: quibus etiam blandiar, ut me protinus devorent, non sicut quosdam timore affectae non tetigerunt. Quod si eae etiam invitae noluerint, at ego instigabo. Ignoscite mihi: scio quid mea intersit. Nunc incipio esse discipulus, ut Jesum Christum assequar. Ignis et crux, bestiarum irruptiones, ossium dispersiones, amputatio membrorum, triturae totius corporis, et diaboli tormenta super me veniant, dummodo Jesum Christum assequar. Nihil mihi prouderunt mundi jucunditates, neque regna hujus saeculi. Melius est mihi mori in Christo Jesu, quam regnum obtinere usque ad fines terrae: *Quid enim prodest homini, si totum mundum lucretur, et suae animae patiatur detrimentum?* (Matth. xvi, 26). Illum quaero qui pro nobis est mortuus.

§ 11. « Ignoscite mihi, fratres: ne sitis mihi impedimento quo minus vivam, neque me velitis mori. Sinite me puram lucem accipere. Cum illuc enim venero, ero homo Dei. Permittite mihi, ut sim imitator passionis Christi. Si quis ipsum in seipso habet, intelligat quod volo, et mei moveatur commiseratione, cum sciat quae me constringant. Princeps hujus saeculi me vult diripere, et corrumpere meam in Deum sententiam. Nemo ergo ex iis qui adsunt, ei opem ferat. Estote mei potius, hoc est, Dei. Ne loquamini Christum Jesum, mundum vero desideretis. Ne habitet inter vos invidia. Nec si ego quidem praesens vos rogem, parete mihi: iis autem parete potius, quae ego ad vos scribo. Ex

iis enim quae scribo ad vos, mori cupio. Meus amor est cruci affixus, et non est in me ignis amans mundanae materiae: aqua autem potius viva et in me loquens quae intus mihi dicit: Veni ad Patrem. Non delector nutrimento corruptionis, neque voluptatibus hujus vitae. Panem Dei volo, panem coelestem, panem vitae qui est caro Jesu Christi filii Dei qui postea natus est ex semine David et Abraam: et potum Dei volo, ejus sanguinem qui est charitas, in quam non cadit interitus, et vita perennis. Non amplius volo vivere, sicut homines; hoc autem erit, si vos volueritis. Velitis ergo, ut vos quoque Deus velit. Brevibus literis peto a vobis: mihi credite. Jesus vero Christus vobis aperiet, qui est os non mendax quod vera dico petendo, ut consequar. Non secundum carnem ad vos scribo, sed secundum Dei sententiam. Si passus fuero, mementote in oratione vestra ecclesiae Syriae, quae pro me, pastore Deo utitur. Solus ipsam Jesus Christus visitabit, ejusque curam geret et vestra charitas. Salutat vos meus spiritus, et charitas ecclesiarum quae me susceperunt in nomine Jesu Christi, non tanquam transeuntem. Etenim quae ad me non attinebant in via quae est secundum carnem, me deduxerunt in civitatem. Scribo autem haec ad vos e Smyrna per Ephesios qui digni sunt, qui beati judicentur. Est vero mecum cum multis aliis Crocus quoque, nomen desiderabile eorum qui mecum convenerunt e Syria ad gloriam Dei. Haec ad vos scripsi nono Cal. Septemb. Valet perpetuo fratres in tolerantia Jesu Christi, Amen.»

§ 12. Haec est quidem epistola. Ipse autem paulo post e Smyrna deductus a militibus: et cum appulisset Tróadem et Neapolim*, transiit pedes per Philippos et Macedoniam, eas quae sunt in via invisens ecclesias, et in eis docens, exhortans, disserens, fratres qui erant paulo simpliciores et imbecilliores confirmans et efficiens, ut omnes vigilarent et essent sobrii. Cum vero transiisset Epirum, et mare transmisisset Adriaticum et Tyrrenum, appellit Putéolos. Hospitio autem exceptus simul cum militibus ab iis qui illic erant fidelibus, cum eos quoque valere jussisset in Domino, venit Romam, et sistitur ante Praefectum urbis. Cum is ergo Theophorum vidisset Ignatium, et literas accepisset Imperatorias, dies autem advenisset opportunus, quando erat dies festus et celebris Romanorum, ducit cum in medium theatrum, sicut jubebat improbum edictum Imperatoris. Cum ergo universa civitas sederet in theatro, cum ardenti spiritu et oculis jam spectaculum amantibus, utpote quod jam fama ubique annunciasset, Syriae Episcopum cum feris esse pugnaturum: conversus ille ad populum cum quodam generoso et inflexibili animo, ut qui gloriaretur et sibi placeret propter eam quae pro Christo suscipi cernebatur, ignominiam: «Viri, inquit, Romani et praesentis hujus certaminis spectatores: non haec mihi fiunt,

* Est haec Neapolis in finibus Thraciae et Macedoniae, urbs maritima de qua Act. XVI, 11.

ut luam poenas alicujus maleficii, aut sceleratae alicujus actionis, sed ut Deum assequar: cujus quidem teneor desiderio, et quem cupio insatiabiliter. Sum enim ejus frumentum, et molor per dentes bestiarum, ut fiam ei purus panis.» Haec dixit, et dimissi leones, eum statim dilacerarunt et devorarunt, a solis asperioribus illius ossibus abstinentes, ei re verâ impletis votis, ut bestiae essent ejus sepulcrum, et nihil reliquum esset ejus corporis, utpote quod Deus pluris faceret famuli preces et amorem ferre usque ad finem, quam efficere, ut non tangeretur a leonibus, ut suo nomini tribueret gloriam.

§ 13. Postquam autem haec evenerunt et finem acceperunt, qui Romae erant fideles, ad quos adhuc vivens divinus scripserat Ignatius, postquam dimissum fuerat theatrum, convenientes, cum ossa id cupientibus manibus sustulissent, et ea honorifice ac reverenter composuissent, ea deposuerunt in loco insigni extra Urbem, vicesimo mensis Decembris. Haec postea deportata sunt in patriam martyris Antiochiam: et quae intercedunt civitates, duplicem acceperere benedictionem, et prius, quando martyr vinctus ducebatur Romam ex Antiochia: et nunc, quando cum praeclaris trophaeis illinc referebatur, tamquam apes favum, illum circumvolantes. Atque dicitur quidem quod post martyricam ejus consummationem, lugentibus illius privationem iis qui Romae erant fideles, et nullam accipientibus doloris consolationem, et vacantibus sepulcralibus hymnis et vigiliis, ipse in somnis appàrens, et eos quasi amplectens qui scilicet seipsos prae-buerunt dignos illius consuetudine, luctum eis effecit facilem et leniorem, et doloris sedavit vehementiam. Alii rursus dixerunt, se vidisse eum sudore diffluentem, tamquam qui nuper respirasset a laboribus decertationis, et precantem salutem civitati et omnibus fidelibus.

§ 14. Hic quidem fuit exitus Theophori Ignatii: haec sunt certamina: hi sunt insani ejus amores in Christum. Et fert testimonium Irenaeus Lugdunensis Episcopus, vir magni faciendus, qui divini Ignatii crebro meminit. Quin etiam Polycarpus, qui Smyrnensi praeerat ecclesiae qui cum eo ventitabat ad Joannem Evang. et Theologum: et cum captivus Romam duceretur Antiochia, eum, sicut diximus, salutavit, haec alicubi scribens in suis epistolis: «Rogo vos, fratres, ut obediatis et omnem exercitetis tolerantiam, quam vidistis oculis, non solum in beatis Ignatio, Ruffino et Zosimo, sed etiam in multis aliis ex vobis, et in ipso Paulo, et iis qui cum ipso crediderunt: quod ii omnes non in vanum cucurrerunt, neque in vanum laboraverunt, sed in fide et justitia, quae est in Christo Jesu. Quamobrem sunt etiam in loco qui eis debetur a Domino, cum quo passi sunt. Non enim praesens saeculum dilexerunt, sed Christum qui pro nobis mortuus est et resurrexit.» Sic ergo situs erat D. Ignatius

in sacris illorum animis: et cum desiderasset bestiarum ventres sibi sepulcrum efficere, in piorum virorum magis habitat animis.

§ 15. Imperator autem Trajanus cum de admirabili hoc Ignatio postea didicisset, et quam fortiter peregisset hoc certamen martyrii, et quod, ut ipse tulerat sententiam, a bestiis fuisset devoratus, et multa etiam audivisset de Christianis qui erant in regione, quod scilicet nihil praeter leges facerent, neque rem ullam agerent impiam: sed diluculo surgentes, et Christum adorarent tamquam Dei Filium, et omnem exercèrent abstinentiam in cibo et in potu, et nihil tangerent ex iis quae lex prohibet. «Cum ille, inquam, haec audivisset et ductus est poenitentia eorum quae facta fuerant, et dicitur tale decretum proposuisse, ut gens quidem Christianorum exquireretur et omnibus esset cognita: inventi autem non interficerentur, sed neque magistratus gererent, neque susciperent ullam reipublicae administrationem. Sic non vita solum Ignatii, sed jam mors etiam fuit multorum bonorum conciliatrix. gloriatio fidei quae est in Christo, augmentum pietatis, adhortatio ad eos qui sunt ex Deo, labores et contemptio ejus vitae quae est ad tempus, et continentia ab iis quae sunt noxia, et studium vitae puritatis: Gratià et benignitate Domini nostri Jesu Christi.... in saecula saeculorum, Amen.»

EX HISTORIA ECCLESIAST. EVAGRII EPIPHAN. (*Lib. I. c. 16*).

Majora robustioraque Ignatii, viri plane divini, ossa a bestiis relicta (quae sicut tum a Joanne rhétore, tum ab aliis memoriae proditum est, postea quam sanctus martyr bestiarum ventres, uti ei erat in optatis, sepulcri loco in Amphitheatro Romano consecutus fuerat, Antiochiam deportata fuerunt) regnante etiam Theodosio, quod fuit longo tempore post ejus martyrium, in coemeterium translata sunt: quippe Deus Optimus Max. animum Theodosii impulit, ut divinum illum martyrem majoribus afficeret honoribus, et templum jam olim daemonibus dedicatum (quod indigenae templum Fortunae nuncupant), Ignatio victori et martyri consecrant. Itaque quod olim Fortunae dicatum fuit, jam sacrum sanctuarium et templum augustum ad Ignatii memoriam celebrandam factum est: cujus martyris sacrae reliquiae curru cum solemoni pompa per civitatem portatae, et in templo repositae fuerunt. Qua de causa festum celebre et laetitiae communis ad nostram usque aetatem peragitur: quod quidem festum a Gregorio pontifice multo majore magnificentia illustratum est*.

* De duobus hic agitur Corp. S. Ignatii Translationibus. De tertia, quam Baronius memorat ad annum DCXXXVII, vide Martyrol. Rom. ad diem 17 decembris.

MARTYRIUM

S. PIONII PRESBYTERI ET SOC.

EX SIMEONE METAPHRASTE. APPARET AUTEM AB IIS ESSE CONSCRIPTUM
QUI PRAESENTES ILLI INTERFUERE

Necati sunt circa 251.

§ 1. Apostolus monet, ut sanctorum memoriam celebremus, minime ignorans, nos dum eos qui toto animo in fide sana permanserunt, celebramus, ad ea quae praestantiora sunt, imitanda concitari. Quod cum ita sit, Pionii martyris memoriam nobis praecipue colenda est, qui tunc etiam, cum in mundo peregrinaretur, multos ab errore revocavit et vir Apostolicus nostris temporibus fuit. Cumque martyrio coronatus, ad Dominum vocatus est, admonitionis gratiâ hoc nobis virtutis exemplum reliquit, ut nunc etiam doctrinae ipsius monimenta haberemus.

§ 2. Vigesimalertia mensis Februarii die, cum sabbatum magnum instaret, natali scilicet beati martyris Polycarpi, vigente Decii Imperatoris persecutione, Pionius Presbyter et Sabina verae pietatis studiosa, et Asclepiades et Macedonia et Linus Ecclesiae Catholicae Presbyter, comprehensi sunt. Pionius igitur pridie natalis diei sancti Polycarpi futurum praevidit, ut eo ipso die caperentur. Itaque cum simul cum Sabina et Asclepiade jejunans, se postridie comprehensos iri prospexisset, sumptis tribus catenis connexis, colloque suo et Sabinae et Asclepiadis injectis, domi expectabat. Id autem fecit, tum ne ab amicis abducerentur, tum ne posset aliquis suspicari, se, ut reliquos, ad ea quae idòlis essent immolata, comedenda duci velle: et ut omnes intelligerent, se statim in carcerem duci decrevisse. Cum igitur precationibus incubuissent, et sabbato sanctum panem et aquam cepissent, supervenit Pòlemo aedituus cum satellitibus suis, ut homines Christianos quaereret, eosque ad immolandum idòlis et comedendum ex iis quae fuissent immolata, perduceret. Et Aedituus: «Nostis, inquit, plane decretum Imperatoris quo vobis jubetur, ut diis sacrificetis?» Cui Pionius: «Novimus, inquit, mandata Dei, quibus imperat, ut ipsum solum adoremus.» — «In forum igitur, inquit Pòlemo, venite et illic obtemperabitis.» At Sabina et Asclepiades dixerunt: «Nos Deo viventi obtemperamus.» Ducebat igitur eos, sed sine vi. Cum autem ire pergerent, viderunt omnes eos vincula gestantes. Quamobrem re novâ commotus populus, celeriter concurrebat, et prae multitudine multo premebantur. Et cum in forum venissent, et in porticu ad Orientem sitâ, ad portam duplicem constitissent, impletum est

totum forum et superiores porticus tum viris Graecis atque Iudaeis, tum etiam mulieribus. Nam cum magnum esset sabbatum, feriabantur. Quinetiam fundamenta, arcusque conscendebant, ut spectarent.

§ 3. In medio igitur cum stetissent: « Satius est, inquit Pòlemo, o Pioni, ut quemadmodum omnes faciunt, vos quoque pareatis Imperatori et simulacris immoletis, ne puniamini. » At Pionius, extensâ manu, hilari vultu causam suam defendit: « Viri, inquiens, Smyrnaei *, qui et urbis pulchritudine et melle Homérico, ut dicitis, gloriâmini, et si qui sunt inter vos Iudaei, audite me paucis perorantem: Audio vos risu gaudioque eos qui transfugiunt, suscipere, perinde quasi ridiculum aliquid ac leve sit id quod agunt, dum idòlis sponte sacra faciunt. Atqui aequum erat, Graeci, ut magistrum vestrum Homerum audiretis, qui hominum interitu laetari, pium esse negat. Vobis autem, Iudaei, Moses ita jubet: *Si videris jumentum inimici tui cecidisse, et sub onere jacere, ne praeterieris: sed ipsum excitato* (Deut.xxii). Aequum item erat, vos Salomonem audire qui, *Si ceciderit, inquit, inimicus tuus, ne gaudeas, et calamitate ipsius ne extollaris* (Prov. xxiv). Ego enim magistrum meum audiens, mori malo, quam ab ejus praeceptis discedere. Et totis viribus enitor, ne recedam ab iis quae primum didici, deinde etiam docui. Quid est igitur, cur nos crudeliter irrideant Iudaei? Quamvis, ut ipsi dicunt, hostes eorum essemus, homines tamen sumus. Praeterea injuriâ affecti ajunt, nobis esse libere loquendi facultatem. Sed quos affecimus injuriâ? Quos occidimus? Quos persecuti sumus? Quos coëgimus, ut adorarent idòla? Putant ne similia esse peccata sua peccatis eorum qui nunc humano terrore adducti praevaricantur? Atqui tantum differunt, quantum interest inter illa quae vi et quae voluntate aguntur. Quis enim coëgit Iudaeos, ut sacra facerent Beelphegor? ut comederent sacrificia mortuorum? ut scortarentur cum filiabus alienigenarum? ut comburerent filios et filias suas idòlis? ut murmurarent adversus Deum? ut maledicerent Mosi? ut in bene de se meritos essent ingrati? ut corde in Aegyptum reverterentur? ut cum Moses ad legem accipiendam ascendisset, dicerent Aaron: Fac nobis deos, et vitulum adorarent? Ut caetera taceam quae perpetrarunt. Vos enim possunt decipere: Sed legant vobis Exodum et librum Judicum, legant libros Regum et reliquos omnes, in quibus coarguuntur. Objiciunt nobis, quosdam non vi coactos, sed ultro quaesitos, ad immolandum accessisse. Et vos propter paucos desertores, cunctos Christianos reprehendendos et damnandos esse judicatis? Considerate vitam praesentem àreae esse similem. Uter major acervus est, palearum, an tritici? Cum venerit agricola, ut ventilabro aream expurget, palea, quae levis est, facile vento sublata rejicietur:

* Ad Gentiles et Iudaeos eloquentissima in Christianorum defensionem peroratio.

triticum autem ibidem manebit. Praeterea sagenam in mare missam considerate. Num omnia quae colligit, bona sunt? Nequaquam. Sic etiam se habet vitae praesentis status. Quomodo igitur vultis, ut haec patiamur? ut sotes, an ut innocentes? Si ut sotes, qui fieri poterit, ut vos qui factis ipsis sotes esse deprehimini, non eadem patiamini? Sin ut innocentes, eequam vos, cum justī patiantur, spem habetis? Nam si justus vix servatur, impius et peccator ubi apparebit? Mundo enim judicium adest. Cujus quidem signa sunt manifesta.

§ 4. « Ego quidem cum pègre proficiscens, universam Judaeam lustrassem, Jordanemque fluvium trajecissem, spectabam regionem illam, quae ad hoc usque tempus divinam in se indignationem testatur, propter peccata quae incolae ipsius admiserunt, dum hospites vel occidunt, vel ejiciunt, vel eis vim adferunt. Cernebam fumum ex illa adhuc ascendentem et agros incendiis in cinerem redactos, omnium fructuum atque humoris expertes. Cernebam et mare mortuum et aquam immutatam, et divina formidine extra naturales terminos egredientem, quae nec animalia potest alere, et si quid injiciatur, sursum rejicit, nec hominis corpus apud se valet retinere. Hominem enim recusat admittere, ne propter hominem rursum puniatur. Haec ego commemoro, quae procul absunt. Vos Decapolim, Lydiae regionem, igne combustam videtis ad impiorum exemplum usque in praesentem diem: Aetnae item incendium et Siciliae atque Lyciae et insularum. Quod si haec quoque videntur vobis abesse longius, cogitate usum aquae calidae, ex terra scaturientis. Unde enim, nisi ex igne, in intimis terrae partibus sito, contrahit caliditatem? Ad haec, memoriae proditum est, aliquas orbis partes tum igne vastatas esse, tum etiam aquâ, vel tempore Deucalionis, ut vos dicitis, vel Noë tempore, ut nos asserimus. Quamobrem ex rebus singularibus possunt universae cognosci. Itaque testamur vobis et denunciamus, judicium per ignem a Deo per Verbum ipsius Jesum Christum factum iri. Et idcirco deos vestros, et statuam auream nolumus adorare. »

§ 5. Haec et alia multa cum sine ulla interpellatione Pionius loqueretur, attente atque incredibili silentio tum ab Aedituo, ejusque satellitibus, tum ab universo populo audiebatur. Verum cum verba illa Pionius repeteret: Deos vestros, aureamque statuam nolumus adorare, duxerunt eos in medium sub dio. Circumsteterunt autem quidam homines forenses, una cum Polènone orantes atque dicentes: « Nobis obtempera, Pioni, moremque gere, qui te diligimus, vitâque dignum ducimus propter morum probitatem, atque modestiam tuam. Dulce et jucundum est vivere et lucem intuèri. » — « Ego quoque, Pionius inquit, vitam amabilem puto: sed illud longe est amabilius, quod optamus nos Christiani. Lucem hanc jucundam ac dulcem existimo: sed illam

multo jucundio rem et dulciorem, quae vera est lux, quam nos cupimus contemplari. Haec quidem omnia sunt pulchra, neque nos damnamus, odiōve prosequimur opera Dei. Sed alia sunt longe pulchriora ac praestantiora, quae his anteponimus.» Circumforaneus autem quidam, nomine Alexander, homo improbus ait: «Audi nos, Pioni.» Cui Pionius: «Tu, inquit, potius audi me. Quae enim tu scis, sunt mihi cognita: quae autem ego scio, eorum tu es ignarus.» Volebat autem eum Alexander irridere. Itaque cum ironia: «Quid sibi volunt, inquit, istae catenae?» Cui Pionius respondit: «Ne per urbem vestram iter facientes, existimemur ad immolandum idōlis, aut ad edendum ea quae sint illis immolata, proficisci: atque adeo, ut intelligatis, nos ne interrogari quidem velle, sed decrevisse non in forum, sed rectā in carcerem ire: et ne per vim nos comprehensos ut reliquos, trahatis: sed cum vincula gestemus, dimittatis. Fortasse enim nos vinculis illigatos, ad idōla vestra non introducetis.» Sic eum Alexander illudebat. Cumque rursus illi multis verbis Ponium hortarentur, atque ipse sibi ita decretum et statutum esse responderet, eosque reprehenderet, et de iis quae sunt eventura dissereret, Alexander: «Quid multis, inquit, opus est verbis, cum vivere nequeatis?»

§ 6. Sed cum populus vellet in theatro conventum fieri, ut plura illic audiret, quidam Ducis studiosi ad Polēmōnem aedituum accedentes, ei persuaserunt, ne sineret in theatro populum convenire, ne tumultus fieret et panis flagitaretur. Quibus auditis, Pōlemo: «Si non vis, inquit, Pioni, sacrificare, saltem in templum ingredi.» Pionius autem: «Idōlis, inquit, non expedit, ut illuc ingrediamur. Pōlemo vero: «Persuade, inquit, hoc nobis Pioni.» At ille, «Utinam, inquit, possem vobis persuadere, ut fieretis Christiani.» Tunc illi risu soluto dixerunt: «Tu vero ne id feceris, ne vivi comburamur.» — «Gravius, atque acerbius est, inquit Pionius, post mortem igne comburi sempiterno.» Arridenteque Sabina, aedituus et satellites ejus dixerunt: «Rides?» — «Ita Deo placeat, inquit illa: Christiani enim sumus: et qui fide sunt in Christum firma atque constanti, risu ridebunt perpetuo.» — «Tu, inquit illi, quod non vis, patiēris. Quae enim diis nolunt sacrificare, in postribulum conjiiciuntur.» At illa: «Sancto, inquit, Deo id erit curae.»

§ 7. Ponium rursus Pōlemo sic allocutus est: «Obtempera nobis, Pioni.» Respondit Pionius: «Jussisti, ut vel obtemperarem, vel plecterer. Non obtempero, jube igitur plecti.» Tunc aedituus Pōlemo: «Sacrifica, inquit, Pioni.» At ille: «Christianus sum.» — «Quem, inquit Pōlemo, deum colis?» Respondit Pionius: «Deum illum omnipotentem qui fecit coelum et terram et omnia quae coelo et terrā continentur, atque omnes nos: qui nobis abunde suppeditat omnia quem per Verbum ipsius Christum, cognitum habemus.» — «Sacrifica igitur, inquit Pōlemo,

saltem Imperatori.» — « Ego, inquit Pionius, homini non sacifico : Christianus enim sum. » Deinde, cuncta scribente notario : « Quod, inquit, est tibi nomen ? » At ille respondit : « Pionius. » Tum Pòlemo : « Christianus, inquit, es ? » Respondit : « Sum profecto. » — « Cujus, inquit Pòlemo, es Ecclesiae ? » Respondit Pionius : « Catholicae : Nulla enim est alia apud Christum. » Tum ad Sabinam accessit. Monuerat autem illam Pionius, a se fuisse Theodotam appellatam, ne ex nomine in manus impiae civis jam dominae suae rursum incideret, quae imperante Gordiano, cum vellet Sabinam a fide abducere, eam vinctam in montibus relegavit, ubi clam victui necessaria ei a fratribus subministrabantur. Post autem studiose curatum fuit, ut a dominae servitute et a vinculis liberaretur. Plurimum autem cum Pionio versabatur. Quae etiam in hac persecutione capta fuit. Dixit igitur huic quoque Pòlemo : « Quo nomine vocaris ? » Eaque respondente, Theodota : subiecit ille, Christiana es ? « Nae, inquit, Christiana sum. » — « Cujus Ecclesiae ? » inquit Polemo. Sabina respondit : « Catholicae. » Tunc ait Pòlemo : « Ecquem colis et veneraris ? » — « Deum, inquit illa, omnipotentem, qui fecit coelum et terram et omnes nos quem novimus per Verbum ipsius Jesum Christum. » Mox Asclepiadem interrogavit : « Quomodo, inquires, appellaris ? » — « Asclepiades, » inquit ille. Tum Polemo : « Christianus es ? » Respondit : « Sum. » — « Quem, inquit Pòlemo, veneraris ? » Eoque respondente, « Christum Jesum : » ait Pòlemo, « Est ne alius ? » — « Minime vero, inquit Asclepiades, sed idem ille quem hi dixerunt. » His dictis, in carcerem ducti sunt, tam ingenti multitudine consequente, ut forum impleretur. Et dicebant quidam de Pionio : « Quomodo qui semper erat pallidus, nunc est facie ignea ac rubicunda ? »

§ 8. Cum autem ipsum Sabina vestimento propter multitudinis impetum teneret, quidam eam deridentes, dicebant : « Quam veretur, ne ab ejus uberibus depellatur ? » Unus autem quidam clamavit : « Si nolunt, inquires, parère, supplicio afficiantur. » Cui Pòlemo respondit : « Nobis non praecedunt fasces, neque secures, ut hanc habeamus potestatem. » Alius dicebat : « Ecce homunculum subducit ad immolandum. » Innuebat autem Asclepiadem, qui nobiscum erat. » Pionius dixit : « Tu mentiris : neque enim id facit. » Alii dicebant : « Hic et ille diis immolarunt. » Pionius autem : « Pro suo quisque, inquit, agit arbitrio. » — « Quid igitur ad me ? Ego Pionius vocor. » Dicebant alii : « Quid prodest huic doctrina sua, cum ita se habeat ? » — « Hanc, inquit Pionius, vos doctrinam didicistis, per quam et famem, et caedes et alias calamitates experti estis. » At ipse quoque fame, quidam respondit, nobiscum laborasti. « Sane, Pionius inquit : sed tamen cum spe, quam in Deo positam habeo. » Haec illo dicente, sic a turba vexati sunt, ut parum abfuerit quin opprimerentur.

§ 9. In carcerem igitur coniecti, et custodibus traditi sunt. Ingressi autem. Catholicae Ecclesiae presbyterum, nomine Linum, et mulierem ex vico Carina, nomine Macedoniam, et ex haeresi Phrygum (a) quemdam, nomine Eutyechianum, illic inclusos offenderunt. Cum igitur essent eodem in loco, custodes animadverterunt, ea quae a fidelibus afferebantur, a Pionio non accipi. Dicebat enim: « Si, cum pluribus egeremus, nemini graves eramus, quanto minus accipere nunc debemus? » Custodes igitur, qui ab invisentibus munera solebant accipere, eos in interiorē carceris partem coniecerunt, ne possent ullum solatium aut consolationem accipere. At illi Deum collaudantes acquieverunt, et quae dari solita erant, ipsis praebuerunt: adeo ut carceris Praefectus admiraretur, et pristinum eos in locum vellet reducere. Ipsi vero manserunt, dicentes: « Gloria Domino: hoc enim nobis prospere successit. Possimus namque libere philosophari, et precibus incumbere nocte et die. » Multi tamen ex gentibus eos etiam in carcere visebant, et conabantur illos a proposito dimovere, sed eorum responsa admirabantur. Introibant etiam illi qui per vim tracti fuerant, et magnum fletum excitabant: adeo ut in luctu et squalore singulis horis versarentur, praesertim propter illos, quorum vitae institutio proba erat atque honesta.

§ 10. Itaque Pionius lugebat: « Novo, inquit, afficior supplicii genere. Membratim concidor, dum video margaritas Ecclesiae a porcis conculcari, et coeli stellas a cauda draconis in terram detrahi. Vineam, quam dextera Dei plantavit, a filio porci sylvestris vastatam vindemiant omnes qui praetergrediuntur viam. Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. Alumni mei delicati ambulaverunt vias asperas atque difficiles. Nunc impii seniores insidias Susannae tetenderunt. Nunc delicatam atque formosam rētegunt, ut ejus pulchritudine impleantur, et falsum in illam testimonium ferant. Nunc Aman insultat: Esther autem atque universa civitas perturbatur. Nunc non panis fames, nec aquae sitis: sed audiendi verbi Domini fames ac sitis premit. An omnino dormitaverunt omnes virgines et dormierunt? Impletum est illud: Si filius hominis venerit, inveniet ne fidem in terra? Quid, quod unusquisque, ut audio, prodit proximum suum? ut illud impleatur: *Tradet frater fratrem in mortem*. Profecto quaesivit nos Satanas, quos cribraret ut triticum. Ignitum porro ventilābrum est in manu Dei ut purget arcem. Fortasse infatuatum est sal et ejectum est foras, et conculcatur ab hominibus. Nemo tamen, filioli, Dominum debilitatum existimet, sed nos. Num infirmata est, inquit, manus mea, quo minus apprehendat? aut auris effecta gravis, ut non audiat?

(a) Scilicet *Cataphrygum* qua voce appellabantur sectatores Montani haeresiarchae in Phrygiae vico nati. Vide nostrum *Martyrol. Illustratum*, Mense Jan. p. 22*.

Peccata vestra diviserunt inter vos et Deum vestrum. Peccavimus enim quidam etiam contemnentes. Inique egimus nos, vicissim mordentes et accusantes. Mutuo consumpti sumus. Oportebat autem, ut Scribas et Phariseos justitiâ vinceremus.

§ 11. « Quid, quod Judaei quosdam vestrum, ut audio, in Synagogas suas vocant? Quamobrem cavete, ne majore atque voluntario scelere vos obstringatis: et ne quis ex vobis peccatum, quod non remittitur, in Spiritum Sanctum admittat: et ne vos quoque simul cum illis, sitis principes Sodomorum et populus Gomorrhæ: quorum manus sanguine sunt plenae. Nos neque Prophetas occidimus, neque prodidimus Christum, aut in crucem egimus: Quid multis moror? Memoriâ repêtite ea quae audivistis: quando quidem non ignoratis, Judaeos affirmare, Christum fuisse purum hominem, et tamquam mortalem occidisse. Dicant igitur nobis: Si simplex homo mortalis fuit, quomodo mundus universus discipulorum ejus multitudine repletus sit. Cur ejus discipuli et postea tam multi pro nomine ipsius mortem oppetierint. Quomodo simplicis hominis mortalis nomine tot annis daemonia ejecta sint et ejiciantur et ejicienda sint: et aliae multae res admirandae in Ecclesia Catholica fiant. Nesciunt autem eum ita fuisse mortalem, ut propria voluntate animam egerit. Dicunt praeterea Christum necromantiam exercuisse, ejusque vi post crucem fuisse suscitatum. Quae scriptura vel ipso- rum, vel nostra de Christo talia commemorat? Aut quis homo justus umquam haec dixit? Nonne qui nugas ejusmodi confingunt, sunt homines flagitiosi? Quod cum ita sit, cur sceleratis potius hominibus, quam probis et justis, fides habetur?

§ 12. « Ego quidem cum adhuc essem puer, figmentum hoc Judaeorum audiui. Memoriae proditum est. Saulem ad mulierem ventriloquam accessisse, ut ab ea responsum acciperet, quae- sissetque ut sibi Samuelem Prophetam excitaret. Et vidit mulier virum rectum ascendentem et pallio indutum. Et agnovit Saul illum esse Samuelem et rogavit ea quae voluit. Quid igitur? Potuit ne ventriloqua illa mulier Samuelem excitare, an non? Si potuisse dicunt, injustitiam, plusquam justitiam valere confitentur et sunt execrandi. Sin negant, ne Christus quidem id egit, quod isti fingunt. Hujus autem argumenti vis est ejusmodi. Quomodo potuit impius daemon qui in illius mulieris ventre loquebatur, sancti Prophetæ animam, in sinu Abrahae quiescentem, in hanc vitam revocare? Quod enim inferius est, superioris imperio paret. Non igitur, ut isti suspicantur, Samuel fuit ab illa muliere pythõnem habente in hanc vitam revocatus. Sed ita sese res habet. Angeli desertores sequuntur eos qui a Deo deficiunt: et omnibus maleficis et magis et praestigiatoribus et vatibus inserviunt angeli diabolici. Idque mirum non est, cum ipse Satanas (ut inquit Apostolus) transfiguret se in angelum lucis. Quamobrem

et ministros ejus speciem ministrorum justitiae suscipere est consentaneum. Alioqui quomodo Antichristus Christi personam indueret? Non igitur Samuelem in hanc lucem reduxit mulier illa ventriloqua, sed tartarei daemones Samuelis personam atque similitudinem induentes, sese mulieri ventriloquae et Saûli qui a Deo defecerat, conspicuos prae buerunt. Hoc autem indicat ipsa Scriptura. Dicit enim ille qui Samuelis formam gerebat: *Et tu hodie mecum eris* (1 Reg. xxviii). Quomodo enim potest Saul Dei inimicus esse cum Samuele? Nonne potius cum impiis daemoniis quae ipsi obviam venerant et quibus ipse serviebat, erat futurus? Non igitur erat Samuel. Quod si fieri non potuit, ut sancti Prophetæ anima tunc in hanc vitam revocaretur, quomodo Jesum Christum, quem in coelos ascendentem discipuli conspexerunt et pro quo mori maluerunt, quam ipsum negare, e terra hoc modo surrexisse audent affirmare? Quod si non potestis hæc illis persuadere, dicite adversum illos: Nonne vobis qui nulla necessitate adducti, scortati estis et idola coluistis, nos meliores sumus? Et nolite illis assentiri et animos despondere: sed resipiscite, fratres et poenitentiam agite, et ad Christum qui benignus est, vosque iterum suscipiet, confugite.»

§ 13. Hæc ille cum dixisset et rogaret eos, ut e carcere egrederentur, aedituus Pölemo et Theophilus magister equitum cum satellitibus et multa turba supervenerunt, atque dixerunt: «Ecce Euctemon Praesul vester immolavit. Vos item obtemperate. Interrogabunt vos in templo Lepidus et Euctemon.» Respondit Pionius: «Eos qui in carcerem conjecti sunt, æquum est adventum Proconsulis expectare. Quid vobis partes ipsius arrogatis?» Cum autem multa dixissent, discesserunt. Sed rursus cum satellitibus et turba reversi sunt. Et Hipparchus cum dolo: «Proconsul, inquit, misit ut Ephesum abducamini.» — «Veniat, respondit Pionius, ille qui missus est et accipiat nos.» — «Atqui Princeps, inquit Magister equitum, dignus est cui fides habeatur. Ego autem sive velis, sive nolis, Princeps sum.» Et arripiens illum, laqueumque collo ipsius injiciens, cum ita premebat, ut propèmodum suffocaret. Tradidit igitur illum satellitibus, atque ita simul cum Sabina et reliquis sociis in forum ductus est. Cumque magna voce se Christianos esse testarentur, humique sese prosternerent, ne in idolorum templum inducerentur, sex ministri Pionium rapuerunt ita reluctantem, ut ejus latera genibus comprimentes, manibusque ac pedibus caedentes, vix potuerint ipsum impellere. Sublatum igitur atque clamantem gestarunt, humique ante aram deposuerunt, ubi adhuc astabat Euctemon qui idòlis sacrificaverat.

§ 14. Et Lepidus: «Cur, inquit, vos o Pioni, non immolatis?» Respondit Pionius: «Quia sumus Christiani.» Lepidus subjecit: «Quem Deum colitis.» — «Eum, inquit Pionius, qui fecit coelum

et terram et mare et quae in eis sunt omnia. » — Quis igitur, inquit Lepidus, fuit crucifixus? » — « Is, respondit Pionius, quem Deus pater misit ad salutem mundi. » Principes hic valde clamantes riserunt, et Lepidus ipsum detestabatur. Clamabat autem Pionius: « Pietatem, inquiens, colite, justitiam observate, affectionis similitudinem cognoscite, legibus vestris parete. Nos puniendos censetis, quia non obtemperamus: et vos item a legumstrarum praescripto receditis. Jubent enim, non ut cogatis nos, sed ut puniatis. » Tum Rufinus quidam inprimis excellens eloquentiae famâ: « Desine, inquit, Pioni, inanem gloriam aucupari. » Ille autem respondit: « Ista est tua dicendi facultas? Isti tui sunt libri? Nonne haec ab Atheniensibus Socrates perpressus est? Nunc omnes sunt imperfecti et cessatores et pigri et tardi, atque ignavi. Socrates igitur et Aristides et Anaxarchus et ceteri horum similes, sententiâ tuâ, inanis gloriae studio ducebantur, quoniam et philosophiam et justitiam et fortitudinem excolebant? » Rufinus, his auditis, obtulit.

§ 15. At quidam alius qui mundi gloriâ praestabat et Lepidus: « Noli, inquit, Pioni, vociferari. » Respondit ille: « Ignem accendite et ingrediemur. » Terentius autem quidam e turba, magna voce: « Videtis, inquit, quomodo hic aliis quoque suadet, ut impii sint, nec diis sacrificent? » Tunc illis coronas imposuerunt, quas ipsi discriptas abiecere. At minister publicus idolis immolatum accepit: nec tamen ad quemquam ipsorum est ausus appropinquare: sed illud in omnium conspectu comedit. Verum cum illi rursum clamarent, Christiani sumus: non reperientes quid illis facerent, eos in carcerem reduxerunt. Turba autem eos illudebat, ac verberabat. Et Sabinæ nescio quis dixit: « Tu non potuisti in patria mori? » Cui illa respondit: « Quae est patria mea? Ego sum Pionii soror. » Terentius vero qui tunc venationes curabat, ad Asclepiadem: « Te, inquit, accusabo, ut bestiis damnatum in munere gladiatorio filii mei. » Cui Asclepiades: « Non ob id, inquit, me perterrefacies. » Atque ita in carcerem ducti sunt. Ingenti autem Pionio quidam e satellitibus vehementer caput percussit, ac vulneravit. Atque ipse quidem patienti animo id tulit. Sed percussoris manus et latera sic inflammata sunt et intumuerunt, ut respirare vix posset. Ingressi autem, Deum collaudabant, quod adversus inimicum et simulatorem Euctemonem fortes constantesque permansissent, et psalmis ac precibus se confirmabant.

§ 16. Post haec autem Proconsul Smyrnam venit et Pionius adductus in iudicium, martyrio coronatus est. Quemadmodum autem res transacta sit, commemorabimus. Ante iv Idus Martii Quintilianus Proconsul sedens pro tribunali, sic interrogavit: « Quomodo vocaris? » Respondit: « Pionius. » Proconsul ait: « Diis immolas? » Respondit: « Non. » Proconsul: « Quam, inquit,

religionem aut sectam colis?» Respondit: «Catholicorum.» — «Quorum, inquit, ille, Catholicorum?» Respondit: «Ecclesiae catholicae presbyter sum.» Proconsul: «Tu ne, inquit, es doctor ipsorum?» Respondit: «Docui sane.» Interrogavit: «Cujus partis magister es?» Respondit: «Pietatis.» — «Cujus, inquit, pietatis?» Respondit: «In Deum Patrem qui fecit omnia.» — «Immolā, inquit Proconsul.» Respondit: «Nolo. Deum enim oportet adorare. Omnes, inquit ille, adoramus coelum et deos qui sunt in coelo.» — «Cur aëri preces fundis? Ipsi sacrificā.» Respondit: «Non aëri preces fundo, sed illi a quo factus est aër et coelum, et quae in eis sunt omnia.» — «Dic, inquit Proconsul, quis fecit?» Respondit: «Non expedit dicere.» — «Deus, inquit Proconsul, omnino, id est, Jupiter qui est in coelo. Rex enim est omnium deorum.» Tacenti autem Pionio atque suspensio, dictum est: «Immolās, an non?» Respondit: «Non.» Ei rursum, cum ungulis torqueretur, dictum est: «Resipisce, cur insānis?» Respondit: «Non insanio, sed Deum viventem timeo.» Proconsul: «Caeteri, inquit, immolarunt et vivunt, ac recte sentiunt.» Respondit: «Non immolo.» Proconsul: «Te ipsum, inquit, collige et consilium muta.» Respondit: «Non faciam.» Dictum est illi: «Cur ad mortem properas?» — «Non ad mortem, inquit, propero, sed ad vitam.» Quintilianus Proconsul: «Nihil, inquit, eximium facis ad mortem festinans. Nam et qui nomen dant, ac describuntur, exigui lucelli gratiā, morte contempta, cum bestiis pugnant. Et tu ex eorum unus es numero. Quando igitur ad mortem curris, vivus combureris. Ex tabella autem haec verbis Romanis scripta sententia legebatur: «Ponium se Christianum esse confitentem, vivum igni comburendum judicavimus.»

§ 17. Cum igitur fidei studio alacriter in stadium venisset, ultro se vestimentis spoliavit. Deinde corporis sui castitatem ac decus agnoscens, ingenti repletus est gaudio et in coelum suspiciens, ac Deo qui se talem conservasset, gratias agens, super ligno seipsum extendit, militique tradidit, ut clavos infigeret. Cumque jam confixus esset, ei rursum minister ait: «Resipisce, atque sententiam muta et auferentur clavi.» At ille respondit: «Eos inesse sensi.» Et cum paulisper cogitabundus mansisset: «Idcirco, inquit, dormire festino, ut celerius surgam, significans e mortuis resurrectionem.» Eum igitur ligno suffixum erexerunt. Deinde etiam Metrodorum quemdam presbyterum ex secta Marcionistarum. Erat autem Pionius a dextris et Metrodorus a sinistris collocatus: uterque tamen Orientem versus spectabat. Cumque materiae lignorumque cumulus undique congestus esset et Pionius oculos clausisset, turba illum animam egisse suspicabatur: sed ipse secreto precabatur. Cumque precandi finem fecisset, oculos aperuit. Jamque flamma sublimis ascendebat,

cum hilari vultu postremum Amen pronuncians ac dicens: «Domine, suscipe animam meam:» tamquam eructans, quiete et sine dolore expiravit: et Patri qui omnem sanguinem inique effusum, atque omnem animam iniuste damnatam se pollicitus est servaturum, spiritum tradidit.

§ 18. Tali dignus effectus est exitu beatus Pionius, qui vitam suam ab omni crimine ac reprehensione liberam integramque servavit; atque animum suum in Deum omnipotentem et mediatorem Dei atque hominum Jesum Christum, semper propensum et erectum habuit. Et magno in certamine victor existens, per angustam portam in amplum magnumque lumen pervenit. Ac corona quidem ipsius corpore etiam est comprobata. Etenim cum ignis extinctus esset, nos qui praesentes eramus, talem ipsum vidimus, quale vigentis ornatique pugilis corpus existit. Siquidem et aures erant molles et capilli in cute capitis inhaerebant et barba, ut juvenibus primum pubescentibus, decore florebat et facies ejus gratiâ splendebat admirabili, ut et Christiani magis confirmarentur in fide, et qui erant a fide alieni, conscientiae stimulis verberati contreritique discederent.

§ 19. Haec acta sunt, Julio Asiae Proconsule, Proclo et Quintiliano magistratum gerentibus, Decio Augusto, ante iv. Idus Martias more Romanorum, Asiae autem more, septimi mensis undecimo, die sabbati, horâ decima: ut nos autem loquimur, regnante Domino nostro Jesu Christo: Cui gloria etc.

VITA S. EPHRAEM SYRI

EDESSENAE ECCLESIAE DIACONI

AUCTORE SIMEONE METAPHRASTE

Obiit anno 379.

§ 1. Ephraem ille admirabilis, natus quidem fuit in Syria, in civitate Edessa*, Christianis parentibus. Cum autem elegisset virtutem ab infantia, noxias ac damnosa aequalium consuetudines semper studebat cavere et vitare. Versabatur vero assidue potius in sacris libris scripturarum, et id quod in eas conferebat studium, ocium et meditatio erat Ephraem quavis voluptate suavior, adeo ut ipse quoque diceret convenienter Prophetæ: Quam dulcia sunt gutturi meo eloquia tua? Hinc factum est, ut ab in-eunte aetate ei virtus omnis coalesceret, et diligens studium tolerandorum laborum. Quid enim non ab eo recte et perfecte gestum est? jejunium, vigiliae, humi cubatio, benignitas, lenitas,

* Sozomenus Nisibi natum dicit.

paupertas? Non in tantis bonorum opibus etiam humilitas? Sed neque docendi fuit expers charismatis: sed in hodiernum usque diem nobiscum loquitur per suas orationes, admonet, adhortatur, consulit et disserit. A quibus habemus, ut non solum rectâ fidei semitâ ingrediamur, sed etiam ad virtutem parandam excitemur.

§ 2. Spes autem in Deum et charitas in proximum, tantae fuit curae Ephraem, ut ille ipse sic diceret, e vita excedens (utendum est enim ipsius verbis): Numquam in tota vita mea maledixi Domino. Non verbum insipiens per mea labra processit. In tota vita mea neminem sum execratus et cum nullo omnino contendi ex fidelibus. Lacrymae vero ei quoque perpetuo fluebant ex oculis, adeo ut perennis fontis fluentum citius defecisset, quam illum instar imbris cadentes lacrymae. Una autem cum lacrymis emittebantur etiam gemitus, ostendentes intus ardentem ignem compunctionis. Quod quidem apertius sciet aliquis, qui illius scripta legerit. Inveniet enim eum semper philosophantem de judicio et secundo Christi adventu, et terribile illud tribunal semper subicientem oculis, et illum diem imprimentem nostrae cogitationi et se inducentem condemnatum et deflentem valde miserabiliter.

§ 3. Cum Ephraem semper versaretur in talibus visorum apprehensionibus, elongabat, ut ait Psalmista, fugiens, omnemque de iis quae ad vitam hanc pertinent, tumultum, motumque et fluctum declinans. Cum habitaret autem in solitudine, locis vero loca mutaret, propter aedificationem et utilitatem animarum, ut qui divino moveretur spiritu, relinquit aliquando solitudinem jussu diviniore, et ferventi desiderio venit in suam patriam Edessam, ut qui simul venisset ad sacras adorandas reliquias et loca sancta, et simul etiam, ut aliquem virum eruditum conveniret, ut cognitionis illinc fructum acciperet: quod etiam a Deo petit, sic dicens: «Jesu Christe omnium Domine, concede ut ego Edessam civitatem ingrediens, in talem virum statim incidam, qui sit idoneus ad disserendum mecum de iis quae ad animae aedificationem pertineant et utilitatem.» Cum sic orasset, postquam fuit in ingressu civitatis et portam est ingressus, erat cogitabundus, attentoque et sollicito animo, ut qui consideraret, quemadmodum ad illum quidem virum accederet, quanam autem ex eo quaereret et quamnam perciperet utilitatem.

§ 4. Cum sic autem incederet cogitabundus, ei statim quaedam occurrit mulier, eaque meretrix. Dei vero hoc erat omnino, qui mystice et arcane saepe per contraria dispensat contraria. S. itaque Ephraem cum sic praeter spem incidisset in meretricem, constitit in eam defixis intuens oculis, et quasi emòtae mentis, tristisque et apud se perturbato animo, quod non ut precatus fuerat, sed contrarium potius evenisset ejus quod

petierat. Illa autem cum sic eum vidisset aspicientem, in eum rursus oculos conjicit acerrimos. Postquam vero sic diu se invicem aspexissent, volens eam pudore afficere et ad verecundiam, quae mulieribus convenit, deducere magnus Ephraem, « Quid vero, inquit, non erubescis mulier, tam fixis oculis nos intuens? » Illa autem, « Sed me, inquit, convenit te sic aspicere, ex te enim sumpta sum et tuo làtere. Te vero non nos, sed terram potius oportet aspicere, ex qua ipse rursus sumptus es. » Haec cum audiisset Ephraem praeter omnem expectationem, et mulieri confessus est magnas se habere gratias propter eam, quam ab ipsa acceperat, utilitatem, et Deo acri emisit studio gratiarum actiones qui per ea quae praeter spem accidunt, ea saepe potest facere quae ipsam spem superant.

§ 5. Cum ergo dies aliquot transiissent et Ephraem moraretur Edessae, mulier quaedam mèretrix, quae in propinqua habitabat vicinia, fit maligno instrumentum ad vitium, et per eam, sicut prius ipsam per serpentem, justum aggreditur Ephraem. Cum hic itaque cibum quemdam còqueret, illa apertâ fenestrâ, impudenter despicit et plane meretrice: et deinde cum sanctum aspexisset inverecunde, « Benedic, inquit, Abba. » Ille vero cum eo qui ipsum decebat, habitu, gestu et sermone. « Dominus, inquit, tibi benedicat. » Ipsa autem rursus cum vehementi et indecòro risu: « Sed quid, inquit, tuo cibo deest? » Ille vero, « Tres, inquit, lapides et parum luti, ut haec obstruatur fenestra. » Illa nihil de sua remittens impudentiâ, « Quod te, inquit, priores appellavimus, hoc ne te effecit insolentem? Ego, inquit, volo tecum dormire, tu ne autem hoc mihi statim primo negasti? » Ad haec, quomodo illa verbis satanicis, ita multo magis ipse sermonibus abundavit spiritualibus et quales ipsum dicere, et eam oportebat audire. « Si vis enim, inquit, nos ambos simul dormire, ubi tibi dixero, illic communiter jacebimus. » Postquam vero illa sermonem arripuit et rogavit locum, ubi hoc fieri oportèret: « Non in alio, inquit, loco tecum congregiar, nisi in medio civitatis. Sed non, inquit, pudore et rubore aperte afficiemur a videntibus hominibus, si sic nos jaceamus in medio? » Capta est mulier quae voluit capere impatibilem animam et inexpugnabilem, ut quae ne hoc quidem potuerit cognoscere, quod dicit Salomon: *Oculi Domini altissimi, sunt innumerabilibus partibus sole splendidiores, qui intuentur omnes vias hominum* (Eccli. xxiii).

§ 6. Cum statim itaque, veluti ansam, verbum apprehendisset vir praeclarus, contra intulit: « Si ergo hominum judicasti oculos satis esse ad pudore afficiendam animam et a mala actione abducendam: Dei oculos qui omnia intuentur, tam quae clam, quam quae aperte fiunt, non multo magis reverèbimur et extimescèmus et a re mala abstinèbimus: qui semper nobiscum

habitantem in nobis excitat conscientiam et ex ea nobis reservat tormenta, quae finem non accipiunt? Haec suffecerunt non solum ad meretrici persuadendum, ut abstineret ab improba in eum libidine: sed ut priorum etiam eam malorum poenitèret, et adferret mutationem totius vitae et sententiae. Statim itaque accèdens et humi pròcidens et sacros illius pedes tangens, petiit veniam a ratione alienissimae cupiditatis, impudicaeque et intemperantis propensionis: et ne, cum veram et germanam attulisset poenitentiam, a via, quae fert ad salutem, aberraret, eum ducem et magistrum voluit accipere. Ille autem (Ephraem, non erat talibus pariturus petitionibus et ea quae par erat admoniturus?) ne rursus ambularet, ut cum divino dicam Jeremia, post cogitationes cordis sui mali, neque contemneret, ita ut vias priores repeteret, praecipit egregie, eamque in mulierum includit monasterio quae virtutis curam gerebant: et tandem cum eam, quae a via recta illum volebat abducere, ipse a via mala potius convertisset, iustitiae fructum habuit illam conversionem. Sic divinus Ephraem cum in duas ineidisset meretrices, huic quidem profuit, ipse autem ex altera accepit utilitatem: aut, ut verius dicam, ex utraque et utrumque praeter spem omnem, utpote quod divinum auxilium in utrisque concurrerit.

§ 7. Hinc ad eam, quae est in Cappadocia, Caesaream deductus a gratia, quae ex alto eum ducebat, magnum vidit Basilium, os ecclesiae, fontem dogmatum. Quem cum vidisset Ephraem, coepit eum multis honorare laudibus. Perspicaci enim animi oculo videt quandam columbam (erat autem illius forma radiis solis similis) praeclaram praeclare ejus humero insidère et in aurem loqui cum Basilio: et illum rursus ea quae ab ipsa veluti dictabantur, referre populo. A qua veneranda columba cum didicisset de Ephraem, et quisnam esset cognovit et quam de causa venisset. Quocirca et se invicem sermone impertiunt et fruuntur alter alterius bonis. Sed revertendum est rursus ad Ephraem et solae illius res sunt pure narrandae, quemadmodum nullam admittebat cogitationem quae non ei conferret ad virtutis operationem, et quemadmodum abunde ei erat a Deo datum talentum doctrinae: quod quidem ille semper praecipue studebat augere ad mensas animarum.

§ 8. Ipse autem hoc significat, dicens, quod cum adhuc esset puer et nondum ad ephèbi pervenisset aetatem, viderit quandam vitem, permultis botris plenam, e lingua sua enàtam, in magnam fuisse sublatam altitudinem et universae terrae occupasse superficiem. Et omnes quidem ei insidebant volucres et circumvolabant et botros pascebant. Vitis vero, quo magis ejus botri carpebantur et quo liberalius et splendidius aves accipiebat, eo majori fructu scatebat, fructumque multum producebat et copiosum. Et hoc quidem ipse dicit de seipso. Illud autem hoc

quoque alii Ephraem suo tribuunt testimonio, ex iis qui digni sunt habiti qui haec viderent. Dicunt se aliquando vidisse angelorum multitudinem e superis descendentem, librumque intrinsecus et extrinsecus scriptum habentem in manu. Apud se vero considerabat quisnam esset is, cui liber traderetur: et cum alii quidem hunc, alii vero illum et alii alium proponerent, quotquot scilicet tunc vitam piam exercebant et honestam, tandem cum omnes convenissent in Ephraem, ei committitur liber a sacra multitudine. Experrectus ergo is qui viderat visionem, timore affectus, venit in ecclesiam: et cum in ea invenisset Ephraem, doctrinis quamoptimis et vel ipso melle suavioribus pascentem eos qui aderant, somnium ea ratione conjicit. Et ille quidem Deo egit gratias: ab illo autem tempore tam copiose et tam vehementer Ephraem fluxerunt fluenta orationis et eum tanta et tam perpetua obruebat vis cogitatorum, ut nec satis quidem posset ejus lingua servire celeritati eorum quae cogitabat, et si ejus erat tantus in dicendo fluxus, et tam prompte enunciabat id, quod mente conceperat, ut non minus celeriter sermone explicaret, quam alii cogitarent. Quamobrem dicitur is Deo aliquando dixisse: Remitte, o Domine, undas tuae gratiae. Abyssus enim doctrinae, quae linguam inundabat, non sinebat eum amplius continere, cum ad dicendum minime servirent instrumenta.

§ 9. Illius autem orationem nihil aliud interrompebat, nisi precatio: eam vero lacrymae. Noctes vero, quae ipsum assumebant vigilantem, luci diei rursus reddebant sobrium: ut qui vereretur, ne princeps tenebrarum eum somno impeditum deprehenderet, et ideo vigilaret adversus ejus insultus. Ei enim sufficiebat somnus vel brevissimus, ut qui eum solum leviter gustaret, non uteretur autem ad satietatem: sed tantum, quantum satis esset ad necessario continendum corpus, quod multis intendebatur sudoribus et laboribus. Ut enim ab ejus oculis fugeret somnus, faciebant quidem multa etiam alia: maxime autem humicubatio, vitae austeritas, illaque varia et multiplex corporis consumptio et afflictio. Nihil vero possidendi tantae sunt ab eo collectae divitiae, ut ad id assumatur oris ejus testimonium et verba quae ab eo dicta sunt in extremo ejus spiritu, quibus nihil est fide dignius aut verius. Sic autem habent: Ephraem nunquam fuit crumena, non virga, non pera, neque aurum, nec argentum. Sed nec in terra ullam habui possessionem. Bonum enim regem audiui, inquit, in suis Evangeliiis praecipientem discipulis: Nihil in terra possederitis. Quocirca nec affectione quidem tale quid habuit. Ita Magistro parebat in omnibus, et se vere praebeuit imitatore primorum illius discipulorum.

§ 10. In humilitate autem et cordis contritione et moderatione quis frequentius aut acrius aut perfectius est versatus? adeo ut cinerem quidem tamquam panem comederet, potum

autem fletu misceret. Laudes vero valde vitabat, et eos qui eum laudabant, non solum admittebat, sed eis etiam aperte succensebat, ut alius iis qui irrident et maledictis insequuntur: erubesceret autem et terram aspiceret et vultus colorem alias alium mutaret: tenui autem sudore difflueret et omnino mutus maneret, pudore ejus vocem veluti retinente. Porro autem hoc quoque est proprium magnae ejus moderationis. Cum enim jam esset abiturus, haec cum magna mandabat increpatione: Ne canticum cecineritis super Ephraem, ne eum laudaveritis, ne me pretiosa veste indueritis, ne seorsum meo corpori sepulcrum feceritis: statui enim, Deo volente, habitare cum peregrinis. Peregrinus enim sum et advena, sicut omnes patres mei. Benignitatis autem et alendorum mendicorum et misericordiae in pauperes tantam habebat rationem et tantam illorum curam gerebat, ut quoniam ex se non habebat quod eis impertiret (quomodo enim haberet qui ipse quoque laborabat inopiâ rerum necessariarum)? quod solum habebat, eo utebatur ad eorum salutem: et cum linguae sapientia et intelligentia multis divitum et manum et viscera et horrea aperuisset, copiose per ea suppeditabat egentibus. Non solum enim poterat ejus sermo mollire et demulcere animos, et movere ad misericordiam: sed vel ipse aspectus et morum moderatio. Saepe autem vel ipsum solum respexisse, sufficit aliorum animis ad compunctionem. Et sunt haec quidem hujusmodi et quae ad summum omnis virtutis sic venerunt.

§ 11. Ejus vero ex Deo zeli et eorum quos pro recta fide suscepit sudorum sunt multa alia quoque indicia. Quod autem nunc suggerit dicendum oratio et ad quod fert deinceps consequentia narrationis, est omnium maximum et jucundissimum. Ita autem habet: Apollinaris (α) qui in altum quidem locutus est et meditatus magnam iniquitatem: omnia vero et facere et dicere didicit ad recta pervertenda dogmata: cum circa rectam fidem multa innovasset, et ea duobus libris composuisset, credit cuidam mulieri, quae illius animo dicebatur servire et voluptatibus. Cum hoc ergo didicisset Ephraem, et eam rem esse existimasset convenientem sibi venationem, non levem quidem illam, sed quae opus haberet arte et sapientiâ, suscipit personam unius ex iis qui eadem quae ille sentiebat, et accedit ad custodem librorum, partim quidem ei eulogias afferens ex solitudine: partim autem se artificiose insinuans in mulieris familiaritatem, ut quae morum magistri cum eo haberet societatem. Cum autem ei scena recte se haberet et actus simulationis, et omnino jam sibi persuasisset mulier, eum plane esse discipulum Apollinaris, et ejus qui circa illum erat, chori impietatis, rogat mulierem, ut sibi dentur scripta magistri, ut possit, ut ajebat, cum haereticis (ita

(α) Apollinaris Laodicensis, anno cccxxiv, omni larvâ penitus depositâ, palam proferre caepit quae impie sentiret in S. Incarnationis Verbi mysterium.

nos vocans, qui partem sequimur orthodoxam) facile congregari. Illa vero callidâ hac arte et probabili inescata ratione, ei libros tradit, tantum dicens, ut ii sibi cito redderentur.

§ 12. Hic autem magnus Jacob, cum hac ratione prophanum supplantasset Esau, et scelerata illius improbitatis primogenita fuissent ei credita, magno et forti animo virum execrandum aggreditur, et ut dicitur, vulpem pulchre decipit. Vide enim mihi viri sapientis inventum, et quemadmodum tam improbum et tam varium callide fallit animum. Venire quidem ad disputandum et opponendum et linguam eis immittere, quae omnia facile posset solvere et evertere, non erat ei admodum expeditum, sed id longo opus habebat tempore et labore. Cum autem id facere non permitteret oportunitas (urgebat enim mulier, libros vehementer repetens), convertitur ad quamdam aliam machinationem, quae cum celeritate magnam habebat vim et efficaciam. Nam cum libros explicasset et foliorum unumquodque divisisset et ichthyocollâ satis universum illivisset, et deinde cum altero complicasset, et ea diu manu constrinxisset et compressisset, adeo ut mutua inter se conjunctione omnia unum fierent, et neutrum posset ab altero divelli aut quomodocumque abrumpi, eos reddidit mulieri. Illa vero eos recipit, nihil quaerens amplius, neque eos explicans, satis habens, quod recte se haberent extrinsecus. Aliquo ergo tempore sic libros apud se tenuit.

§ 13. Deinde vocatur quidem ab orthodoxis Apollinaris: hoc autem suggererat propter Christum acutissimus et ingeniosissimus Ephraem; sciebat enim, quid fecisset in illos impios et execrandos libros. Vocatur ergo Apollinaris, ut cum egregio verbi defensore disputaturus. Ille autem jam et senectute et senectutis malis defessus, recusavit quidem ipse disserere: statim vero ad suos libros aspexit, et eos ad se deferri praecipit. Ipsi enim mihi, inquit, subministrabunt quaecumque. Cum ex libris itaque cepisset alterum, ille quidem eum explicare statim in principio operis cum magna quadam gravitate conabatur. Cum ille autem omnino non obediret, neque ex foliis aliqua divellerentur, sed sibi potius cohaerèrent, ut qui tamquam unum corpus evasisent, transit ad ejus medium. Cum vero illic quoque esset spe falsus, eo libro relicto, transiit ad alterum. Ubi autem ille quoque se haberet similiter et ipse a se non posset dividi, nec fieri omnino posset, ut divelleretur: ad magnam redactus inopiam, prae pudore et animi aegritudine caligans et vertigine laborans, et eo casu veluti eversus, exiit e consessu, ut qui se non posset amplius continere: et tandem male perit, fructum suorum laborum et librorum mortem colligens.

§ 14. Sed jam mihi tendit ad finem de Ephraem narratio. Quocirca aliquid ex iis, quae circa mortem illius fuerunt, necesse est persequi et quod sufficit ad ostendendam illius gratiae

abundantiam. Nam jam quidem erat decessurus: postremo autem praecepit iis qui aderant, ne in pretiosa veste eum sepelirent, sicut prius declaravimus. Si quis vero, inquit, cum patrem amet, talem nobis vestem praeparavit, ille eam quae constituta est ad sepulturam, det egentibus. Et ille quidem haec mandabat iis qui circumfluebant. Unus autem ex eis qui erat illustrior et vehementior, cum pretiosam et sumptuosam vestem parasset, qua post mortem corpus illius tegret, et deinde audiisset mandatum, aegre tulit, ut qui a suo excidisset proposito: et ideo differebat eam quoque dare pauperibus, melius esse judicans tantum auri illis pendere, quanti vestis aestimaretur: ignorans se multo magis gratificaturum esse Ephraem, si dederit pauperi, quam si propriam voluntatem sequatur et iudicium. Cum sic itaque affectus constituisset, inobedientiae protinus luit poenas, a malo arreptus daemone et cogitationis solum, non actionis, pendens supplicium. Quamobrem ad sancti lectum se pròripit, in medio omnium videndum torquens manus, invertens oculos, spinam ex ore expuens et plane faciens omnia quae faciunt ii qui furore exagitantur: a divina providentia ei traditus ad disciplinam, cui parens, patrium contempsit mandatum. Quid ergo? qui occulta pervidebat et divino spiritu loquebatur, ille intellexit morbum esse fructum peccati: et, «Quid a te, inquit, o homo, factum est quod non oporteat, quod te in tantum protrùsit periculum?» Ille autem cum resipuisset ab insania, pronunciat iniquitatem, aperit inobedientiam, arguit cogitationum suarum imbecillitatem. Cujus morbi divinus Ephraem misertus, cum accepisset confessionem, sola precatione et manuum impositione liberat a daemone, jubens ut impleret promissum, sicut ei mandaverat. Cum sic ergo sanctus Ephraem, in fine vitae, superiores actiones tanto obsignasset miraculo, eos autem qui aderant admonuisset, eisque consuluisset et praecepta dedisset, et eos ad operationem virtutis satis excitasset, transiit ad ea quae sunt illic, tabernacula et splendorem qui eos qui tales sunt, excipit: in Christo Jesu Domino nostro.

TESTAMENTUM S. EPHRAEM SYRI

JULIO CLEMENTE CANONICO S. GEORGII IN ALGA INTERPRETE

§ 1. Ego Ephraem morior. Notum igitur vobis sit omnibus, o viri Edesseni. Testamentum enim vobis relinquo, monumenti symbolum doctrinae veritatis, ex ea quae mihi gratiâ et dono impartita fuit, ut in orationibus mei memoriam faciatis, scientes et cognoscentes me.

§ 2. Hei mihi quod laquei mortis praevenerunt me *. Hei mihi,

* De imminente morte et futuro iudicio. Quot deinde salutis monita, quot de vilitate corporis de resurrectione mortuorum, de Orthodoxa fide sententiae! quot piissimae supplicationes, quanta in toto hoc testamento elucet humilitas Viri Dei!

meae vitae dies defecerunt me, et vestimentum corporis mei praecisum est, et tela perfecta est, et omnino ablata. Defecit oleum terrestri lucernae, et piratae scaphae prope facti sunt. Mercenarius enim cum essem, meos implevi annos et incola, cum meum perfecero tempus, abeo. Circumdederunt me utrinque populares, qui severi sunt inquisitores, et subiecere cervicem meam gravi supplicio, tamquam homines malefici.

§ 3. Quid igitur? plorem? At non est qui attendat. Clamem? At ubi est qui me exaudiat? Hei mihi ab expectatione increpantis iudicii, cum adstitero ante tribunal formidabile Domini, ibique dijudicabunt me utrinque circumsedentes qui novèrunt me. Vere enim ibi est horrenda confusio. Vae autem erubescenti. Domine Jesu Christe, ne intres in iudicium cum servo tuo, et ne des alteri iudicium meum, sed ante gloriosum tribunal tuum fac ut digne adstare queam. Quem enim Dominus iudicat, misericordiâ dignus existimatur. Cum audiverim autem hoc a sapientibus, inquam et prudentibus, Apostolis sanctis, nempe quod quicumque regem viderit, quamvis peccator extiterit, hic misericordiâ dignus existimatur. Vae autem mihi, fratres.

§ 4. Et nunc volens, fratres mei, admonere vos et firmiter stabilire, ut post transitum meum assidue in vestris orationibus mei memoriam faciatis, accedentes nunc claudite mihi oculos, super eos manus vestras imponentes. Deficit enim me spiritus. Jam me deficiente, et ea quae de me sunt finem habent et verus adest jam terminus. Per vestram enim vitam et meam ex lectulo hoc, in quo detentus sum, non descendam. Et ex omni parte languéo et non possum ferre, et doloribus sum confectus. Memoriam autem vobis omnibus relinquam et speculum immaculatum, in quo diligenter prorsus inspicientes, omneque studium adhibentes, semper hanc assimilantes diligenter curate.

§ 5. In tota autem vita mea nemini maledixi in universum, et cum nemine ex notis contendi. Et enim cum apostatis omnibus docens et objurgans omnibus diebus meis et admonens, non torpui in memoria sanctorum. Scitis enim et ipsi fratres quod si quis paterfamilias canem habeat ovile negligentem, vel intuentem lupum in ovium septa irruentem, ac minime latrantem, aut ipsum non insequentem, prorsus hunc percutit, et tamquam inutilem ejicit longe a domo.

§ 6. Igitur scitis fratres quod sapiens vir neminem odio prosequitur et insipiens neminem diligit. Quod si diligit, similem sibi diligit. Vos autem carissimi, nolite mirari de iis qui mihi rebelles facti sunt propter obedientiae disciplinam. Nam inter duodecim Apostolos unus fuit proditor Judas. Scitis autem quod etiam inter vineam rubus praeter intentionem germinare consuevit et spinæ inter rosas nutriuntur. Firmamentum autem fidei in vos corroborari velim, tamquam legitimos et concordés

fratres. Immutabilem autem et firmam fidem facio per iuramentum.

§ 7. Volo enim vos de incomprehensibili, et indissolubili, et unica fide optime sentire. Et juro vobis per eum qui in Judaea a proditore venditus fuit, et flagellatus in medio Jerusalem, per majestatem ab iniquis se conspui aequo animo ferentem, et per ineffabilem potentiam, ab hominis manu alapis caesam, per ignem trinonymum divinae majestatis, et per infinitam Dei potentiam, in nulla re separatus sum ab universa Ecclesia, neque dubitavi de Dei potentia.

§ 8. Si autem in meo templo Deum et Patrem plusquam ipsius Filium magnificaverim, non respiciat ad me in pietatis miserationibus. Sin ex Deo Spiritum Sanctum imminui, longe ab ejus aspectu me tenebrosum reddat. Et nisi nunc etiam dico, sicut in principio confessus sum, mittar in tenebras aeternas et caliginosas. Et si per hypocrisim haec loquar, in gehennae igne portio mea computetur. Si etiam adulans haec subseminem, in iudicio non mei misereatur Dominus.

§ 9. Per vestram veram vitam qui mecum perseverastis discipuli, et per vitam ipsius immutabilem filii Dei, marsupium Ephraem nequaquam habuit, non baculum, non peram, non argentum, vel aurum, vel super terram alias adeptus sum possessiones. Audiavi enim bonum magistrum in Evangeliiis dicentem suis discipulis: *Nihil super terram possideatis: neque cum affectu hujusmodi quicquam habui* (Matt. x). Accedentes igitur fratres mei, pacem tandem mihi date: et dimittite me propterea quod deficiens abeo. Reminiscamini autem mei abjecti in vestris piis sanctis orationibus. Etenim in vanitate et iniquitate vitam perègi meam.

§ 10. In timore autem vestro adjuro vos viri sancti, et habitatores civitatis Edessae, per immutabilem fidem immortalis Dei, ne obliviscamini praeceptorum meae parvitat, neque aspernemi, pro nihilo habentes mea verba. Nam haec ex divina dicta sunt gratiâ. Et ne permittatis me in domo Domini poni sub altari. Non enim hoc decet vermem putredinem emittentem, sed neque alibi me poni permittatis. Nam neque homo dignus habeatur templo gloriae regni coelorum qui contumax hoc fecerit. Vana enim gloria homini indigno nihil prodest, et cui non convenit. Quapropter nudi omnes creati sumus, similiter etiam resurgentes, nudi sumus apparituri. Et omnes adstantes ante Christi tribunal, ibi, eorum quae in vita gessimus, rationem reddemus.

§ 11. Ut quid vos igitur me afficitis honore, qui actionum appellatione meipsum non honoravi? Qui enim seipsum bonis operibus et bonis actionibus non exornaverit, quaelibet hominum vita huic addita existimationi, quam non est adeptus, nihil prodesse poterit. Omne autem creatum, esse etiam corruptibile, fratres, secundum illud quod scriptum est, per Deum audistis.

Quapropter et flens dico, sicuti percepistis, dissolvitur, et corrumpitur hoc templum manufactum, et templum corporale spiritualiter suscitatur non corporale et transitorium, corruptum secundum carnis concupiscentiam, sed ipsum corporale, spirituale, incorruptibile suscitatum, ut amplius ad corruptionem nequaquam convertatur, quando Christi tuba sonans a somno excitabit a seculo ibi dormientes. Non enim iudicium erit propter lapidea templa, neque lapides Deus iudicabit, sed templa quae sunt in corpore, quae sapiunt naturam humanam, in templis continentibus unumquemque. Dico autem: hominem secundum proprias actiones iudicabit Deus, et secundum uniuscuiusque certamen et laborem, praemium etiam pro meritis reddet.

§ 12. Attendite autem, carissimi, ne pannos meos tanquam reliquias monumenti gratiâ habeatis. Memoriae enim habetis praeceptum Salvatoris nostri Dei, quod acceptum ab ipso didicistis, ut ipsius reditum expectetis. Cur enim praeter caetera, laborem et onus grave mihi imponitis, ne quando in inquisitionis iudicium veniam (non enim melior sum hominibus a seculo sanctis), et poenae propter vos subijciar? Et redarguens meam stultitiam Dominus, dicat ad me: O Ephraem, in te plus, quam in me, homines credidere. Si enim ex te monumenta sibi suscipere velint, fortasse non crediderunt in mandatorum observationes quas illis tradidi. Propterea tuâ magis memoriâ quam meâ, delectantur.

§ 13. Praeterea hortor vos, o mea desideratissima viscera, quemadmodum a Christi doctrina accepistis, ne me inter sanctos referatis. Sum enim peccator, et minimus, et stultitiae meae causâ timeo illis appropinquare. Si enim lignum sarmentitium appropinquat igni, vel etiam aggeritur, totum combustum ab ipso consumetur. Haec autem non eo dico quod eorum societatem et conjunctionem asperner, sed respiciens ad infinitam multitudinem peccatorum meorum, horreo et contremisco. Audio enim prophetam, dicentem, quod quidem Noë, et Job, et Daniel non liberabunt filios suos et filias: fratrem non redimet homo. Sic etiam Giezi a lepra non liberatur.

§ 14. Ne quis vestrum satellitii munere fungens, in pompam progrediens, ad ostentationem me circumferat, sed super humeros tollentes me, et cursim comitantes funus curantes sepelite, tanquam opprobrium despectum, propterea quod in doloribus dies vitae meae praeteriere. Ne quis vestrum me praeconiis extollat, vel etiam laudet. Abiectus etenim sum coram Deo, et meis confusus operibus. Et valde timeo, quia coram Deo sum, ut eorum aliquis qui fari non audent. Quis enim mihi ostendet debita mea, nisi omnes horrueritis meam ruditatem? Et quae collatio putredinis cum virtute? Vel quae peccatoris, ut appropinquet justo? Quae collatio est inter lucem et tenebras? Si enim senseritis odorem actionum mearum, omnes utique fugam

arripietis, inhumatum me relinquentes, foetorem non ferentes peccatorum. Nemo autem me vestimento indutum ornato deponat, sed in mea tunica, et in meo pallio deponite me, in quibus fui toto tempore vitae meae. Nam peccatori non convenit cultus, et vermi, et pleno putredine. Neque lactificat, neque exornat peccatores qui sunt in terra, viventium gloria.

§ 15. Hortor vos, ne me cum aromatibus tumuletis. Nam neque stultum deliciae decent, sed neque gloria inglorium, neque alius boni odoris fumus illum qui est putredo et terrae pulvis: Sed date vaporationem fumi boni odoris in domo Dei, et pro me orate. Potius autem simul comitamini, et aromata date Deo: me autem fletibus sepelite in doloribus conceptum. Et hortor vos, ut loco suavis aromatatum odoris, vestris me adjuvètis orationibus, in ipsis continue mei memoriam facientes. Qui enim proderit suavis odor mortuo, sensu carenti? Vestra autem incensa adolète in domo Domini ad ipsius laudem et honorem: quoniam et ipse ibi inhabitat. Cur autem induis corpus corruptibile splendida et egregia veste, quae quidem illum nequaquam calefaciet? Sed terrestre corpus relinquire ipsius matri terrae, quandoquidem ex ea sine spiritu confectum est. Et illud sequitur vana gloria. Virum autem inclytum decent divitiae: Pauperi convenit humilitas. Generosos quidem decet regnum, infimos autem militiae consolatio, agnoscens consolationis gratiam.

§ 16. Neque me in vestris deponite monumentis. Nam neque loculi vestrorum monumentorum ex meis me eripient captivitatibus. Rationem autem habeo cum Deo meo habitare cum hospitibus: quandoquidem sum advena, quemadmodum et illi. Cum illis igitur quiescere me faciatis. Quia omnis caro, fratres mei, adhaeret ei, cujus est particeps. Et quilibet homo suo gaudet consorte. In coemeterio (inquam) ubi jacent contriti corde, ibi me tumulate: ut quando Dei Filius resurgere illos fecerit, et reformaverit, cum illis me suscitari faciat.

§ 17. Nemo igitur me beatum appellet. Omnes enim meae actiones notae sunt Deo, omnesque meae pravitates, quas gessi. Inquinatus sum propter iniquitates meas, et abjectus sum propter scelera mea. Quae enim iniquitas non est a me perpetrata? Vel quale, vel quod in me non extitit peccatum? Quia omnes iniquitates et peccata assidue extitère in meo mortali corpore.

§ 18. Caeterum omnes qui patrum munere fungimini, et filiorum, et fratrum, et discipulorum, viri qui habitatis Edessam, ferte fructum justitiae vestrae, quicumque constituistis ponere mecum quodlibet in perpetuam vestram memoriam, ut ego pretio his statuto, parato ex his vase aliquo pretioso, mercede conducam operarios, dignos vestro fructuoso proposito. Dico autem pauperes, et orphanos, et viduas, et egènos, et peregrinos, nudos, famelicos, et omnes laborantes, ut vestrum salutis monumentum

fiat perfectum in regione viventium. Nam vobis eveniet ad salutem, mihiq̄ue computabitur voluntaria merces consilium quod vobis dederim. Sed alia est merces quae operibus, et alia quae verbis datur. Major autem est, fratres, ejus qui dat quam qui accipit, sicut etiam a Domino audistis.

§ 19. Adjuro autem vos, fratres, per Dominum nostrum Jesum Christum, ut omnia pauperibus distribuantur: satis mihi superque est charitas vestra: Quia omnibus viribus me honorastis, et ego indignus sum. Verum enim qui honoratus est, ipse vobis superabundantem mercedem reddat. Et sicut audistis sapientem praeceptorem dicentem: *Qui recipit prophetam in nomine prophetiae, mercedem prophetae accipiet* (Matth. x). Ipse enim Christus accipiet munus vestrum perfectum: quia in spe propter ipsius nomen me hujusmodi affecistis honore.

§ 20. Suscipiatur munus vestrum, sicut illud Noë justi, et illud antiqui patris nostri Abraham, et civitas vestra in qua habitatis, benedicta sit. Ipsa enim est civitas, et mater sapientium Edessa (a), quae quidem etiam palam ex ore Domini benedicta est per suos discipulos, nostros autem apostolos, quando Abàgarus rex (b) qui eam aedificavit, salutem dixit Domino Salvatori omnium, et Domino Christo cum misisset ex Judaea, dicens: *Audi divi omnia quae a te facta sunt, et quaecumque passus es a reprobis Judaeis. Veni igitur huc, et meo ùtere hospitio. Habeo enim hanc sane parvam civitatem quae mihi et tibi satis erit. Cujus fidem Dominus admiratus, mittens per nuncios perpetuo benedixit civitati, firmans ipsius fundamenta.*

§ 21. Ne quis vestrum a proposito deficiens, infructuosus recedat. Qui enim quippiam afferre instituerit, et illud deseret, injusti Ananiae mortem patiatur qui voluit homines latère, et redargùtus est incidens in eorum pedes.

§ 22. Cum adhuc ea ipse loqueretur, vir ex illic astantibus valde illustris, correptus a spiritu immundo, statim cecidit ad lectum, et clamans volutabatur. Qui dixit ad illum: O homo, dic, quod a te factum est. Et in verbi praecepto exurgens ille, respondit: Statueram (inquit), in animo meo quoddam pretiosum vestimentum afferre, et tecum deponere. Quia vero vetasti, ne quicquam amplius tecum tumularem, hoc mecum ipse cogitabam, dicens: Si prorsus in his non deponitur, quid, opus erit, ut etiam proferatur? Si autem praecipit, ut pauperibus aliquid demus, aliarum divites rerum egentibus dabimus, quaecumque

(a) Edessa, Armenis est *Ethesiàh*.

(b) Abagarus, sive Abgarus (Armeniorum linguâ *Aragajr*, idest *vir primarius*) Armeniae Rex, notitiam de Jesu jam hauserat a Magis, ab adoratione Bethlemitica redeuntibus; cum autem a Satrapis quos ad Phoeniciam et Syriam Praefectum pro regni negotiis miserat, de Nazareni mirabilibus audisset, in eum speravit et credidit; fidem postea a S. Thoma Apost. edoctus, et baptizatus est. Anno mortuus est Christi xxxvii. De Epist. Abgari ad Jesum et de Littera qua Jesus per Thomam discip. respondit, ac de mira Salvatoris Effigie quae Edessae adhuc erat saec. V. vide Hist. Arm. Moysis Korenensis, latine redditam ab Anglis Wiston. et Londini excusam anno 1736; ac laudatum Opus *L'Armenia* Josephi Capelletti, Florentiae 1841.

ipsis opus erunt. Tunc beatus, dixit ad eum: Abi, et perfice quod te facturum decreveras. Et cum pro eo orasset, et manus super eum imposuisset, eum sanum reddidit a spiritu immundo. Et rursus admonens, dixit: Si quis cereum mihi in exitu accenderit, ipse consumatur in aeterno igne. Quid enim pròderit homini corruptibilis splendor ignis, qui a proprio comburetur igne? Quando enim ille terrificus apparebit ignis, illi obnoxius in eo consumetur. Satis igitur sit mihi meus dolor, neque alia mihi a vobis superinducatur poena. Et plorate, fratres mei, super me. Dies enim mei in doloribus praeteriit: et ille me circumdedit laqueus quem non animadvertebam. Et venit inquisitor meus, et laqueis molestis vexantes me, adducunt ad poenam, tanquam satellites, et trahunt me in terram mortuorum et regionem quam ignoro.

§ 23. Obsecro te, Salvator, dux meus, ne ejiciens me, miserum reddas, et conterens me condempnes. Si enim digne de iis quae a me gesta sunt, perscrutèris, timor utrinque me circumdabit. Quando enim haec omnia recenseo, intolerabilis super me irruens tremor me conterit, et gravi quodam conficior horrore, et comprehendor tremore propter poenarum expectationem quae in illo conspiciuntur seculo, et nequaquam ferre possum. Et palam dentes mei perturbant me, illic propter dolorem stridentes.

§ 24. Respice Domine ad humilitatem supplicationis meae, et precor te, ut miserearis mei. Dignum me reddas unigenite Fili Dei, neque juxta ea, quae in vita gessi, mihi retribuas. *Si enim iniquitatem observaveris Domine, Domine quis sustinebit? (Psal. 129).* Si etiam secundum majestatem tuam reddes nobis, quis in tuo iudicio misericordià dignus existimabitur? Etenim (ut ait scriptura) quodlibet os obturabitur, et totus mundus Deo fiet subditus. Non hoc dico, gratiam contemnens. Dico enim ea quae scripta sunt, clementissime Christe: Quae utilitas in sanguine meo, si in ignem ardentem mittor? Fac igitur mecum juxta miserationes tuas. Et in hoc gratia tuae dignoscetur pietatis. Si vero totam judicabis terram, sicut remuneratio tua manifesta, unus non salvabitur ex millibus, et ex decem millibus duo non redimentur.

§ 25. Quid igitur? Ego enim infelix Ephraem prae dolore deficiens loquor. Sic aliquis asserens dicit, mortalium non fieri iudicium, sed aequabuntur iniusti et peccatores justis et probis et veridicis: et humiles et boni, improbis et impiis. Non possunt haec inter se adaequari. Lux enim offuscat tenebras. Qui enim fieri potest, ut justus Abel fratricidae et injusto Cain adaequetur? Et hoc evidentius fiat: Qui cohabitare faciet justos et injustos in eodem loco? Clamantes enim, intolerabiles dabunt voces. Precor te, Salvator, ne exaeques peccatores justis, te oro probitatis fili: sed miserationes tuas extendere digneris super me et super pauperes meos.

§ 26. Quod igitur prius dixeram, dicam rursus, neque ab eo recedam. Quia nisi tuas super nos extenderis miserationes, nemo videbit vitam. De uno enim Deo omnino perhibetur, quod unus sit bonus ex omnibus qui mortale sortiti sunt corpus. Non autem quod sim peccator, haec dico. Consuevit enim divina scriptura ea quae a me dicta sunt, sparsim dicere. Quiesce, o Ephraem, angelus apprehendens me, et redarguens, mihi dicit: Continua suspiria non tibi pròderunt, quando acres satellites ad te missi, non corrumpentur donis. Et aspere respondens, dicit ad me: Os tuum obtura. Non enim consortes tui perditum sunt. Inter hominum generationes peccator omnes sibi similes esse existimat, et caecus sibi ipsi similes existimat propinquos.

§ 27. Accedite igitur ad me fratres, et componentes collocate me. Spiritus enim meus defecit fortiter. Et comitamini me psalmis et orationibus vestris, et assidue pro mea parvitate offerre dignemini: et cum trigesimum diem complevero *, mei memoriam faciatis. Mortui enim beneficio afficiuntur in oblationibus recordationum sanctorum viventium. Videtis exemplum ex particularibus Dei creaturis, veluti germen vitis, uva acerba in agro, et vinum quod in doliis positum est. Quando igitur racemus in vite viget, tunc de statu suo movebitur quod est immobile in domo. Vinum mei simile intelligitur: Cepa etiam, quae posita est in agro, cum tempore suo virescere inceperit, arida quae est in domo, germinat. Si igitur rerum foetus sic inter se consentiunt, quanto magis mortui in memoriis vestrarum oblationum oblectantur? Et si quis diceret, O sapiens, redde rationem, quare hoc ita naturaliter fiat: nosces teipsum esse quandam creaturarum Dei primitiam, et nisi exemplum compertum habeas, nisi testem tibi adducam, patienter audi ea quae scripta sunt. Et si quidem volueris, prudenter suscipe ea quae dicuntur. Servus Dei Moyses in benedictionibus, Ruben ad tertiam usque generationem nonne benedixit? Si igitur non redimuntur mortui, qua ratione benedixit Ruben Moyses? Et si non est resurrectionis memoria, audi quid Paulus dicat: *Si prorsus mortui non resurgunt, cur baptizantur pro mortuis?* (1 Cor. xv). Qui enim erant sub lege, ad expectationem resurrectionis in mysterio oclusi detinebantur in fidem quae revelanda erat. Sicut legisti quod in oblationibus divini cultus sacerdotes in lege mundabant, et qui in bello in iniquationibus vulnerati, pleni actionibus erant inquinatis, iis quae scripta erant, tenebantur: Quomodo non magis novi testamenti sacerdotes Christi delere possunt, quum verisimiliter debita jam praeterierint in sanctis oblationibus, et suarum precationibus linguarum?

§ 28. Quum autem ad memoriam faciendam accesseritis,

* Nota hic precum pro mortuis, die ab obitu trigesimâ, ritum quem retinet Ecclesia.

cavete fratres, ne quis in sancta peccet, sed attente, et reverenter, et humiliter, et sancte, et pure invigiletis. Non quia graviore damnatione dignum existimatum sit peccatum, propter lubricam carnem commissum, supra caetera. Siquidem sunt longe hoc graviora. Sed hoc mihi impendit miserabile, ne quando pro memoria, honorum gratiâ pro vobis rationem reddam Deo meo. Fortasse enim in iudicio objiciet mihi hoc: O Ephraem, horum omnium auctor fuisti tu, utpote qui congregaveris eos ad lasciviendum. Scriptum est enim: *Adulteros et moechos judicabit Deus (Hebr. xii)*. Et quid dicemus in hoc, fratres mei carissimi? Quod antea dixi timore detentus, et nunc dicam, quod scilicet quem Deus judicabit, veniâ dignus existimatur. Judicati autem a Domino corripi-mur, ne cum hoc mundo judicemur. Et hoc dicente Apostolo: *Sicut enim parum fermenti totam massam corrumpit, sic malorum cogitatio diffusa, comburit totum corpus (1 Cor. ii)*. Et quemadmodum ferri rubigo ipsum consumit, sic etiam ex hominibus peccatum perpetratum repugnat gravioribus eorum institutis et moribus, et perpetratum consumit corrumpens eos qui ipsius adimplere viam. Qui autem ipsum non perpetraverit, est veluti permanens paradysus, et postquam manserit in quodam diversorio, abit, simili modo moratum apud eum aliquandiu exilium recedet. Praeterit enim hoc mortale corpus, et induit immortale et coeleste. Quando corruptionis periculum fecerit, tunc strenue incorruptibile resurget, omnis corruptionis expers. Ecce clara et potens Ecclesiae lucerna Paulus, ex vobis imbecilles his alloquitur verbis, et dicens asserit: Quod seminatur in corruptione, colligitur in incorruptione. Sedenim huc agite.

§ 29. Quod mihi relinquitur, discipuli, sitis benedicti in fortitudine boni pastoris, et magistri sancti Domini nostri Jesu Christi qui quidem est Deus ex Deo. Et ego quamvis non sim ut Noë, vos tamen sitis benedicti et efficiamini ut Sem et Japheth. Et quamvis non sim ego Melchisedech, at vos efficiamini ut Abraham. Et quamvis non sim ego ut Isaac, vos tamen accedentes, sitis benedicti ut Jacob. Et quamvis non sim ego Moyses, vos sitis ut Jesus Nave. Et quamvis non sim ego ut Elias, petentes vos eum duplicem recipite spiritum, ut Eliseus petiit. Veniam autem ad vos, mei discipuli, vestri causâ. Amba vir admirabilis *, Christus magnificet monumentum tuum et fiat persona tua prope angelos majestatis Dei: Et fias similis magno Moysi, ut omnes insipientes intelligant quod servus es Dei electus. Et tu Abraham quia libens adhaesisti mihi Deus Abraham exaudiet te in orationibus et precationibus et priusquam aperias os tuum, illud implebit sapientia et intellectu. Sicut dicit Propheta: *Aperi os tuum et implebo illud (Ps. 80)*. Simeon, exaudiat te Deus et in supernam

* Iiis bona precatur.

civitatem ingrediaris. Impleatur ejus Ecclesia, sicut poculum mixtum populorum non credentium in salutationem. Ingrediantur sponsae in visionem tuam, inclusae doctrinam tuam. Quorum quidem sponsae sunt matres, clausae vero in iugo adversarii detinebantur. Cum venisset autem Christus has obscuravit, audientes a te parabolas prudentiae, ut perciperent a te doctrinam vitae Spiritus Sancti. Consequentur a te salutem sapientium: et sicut sapiens medicus in parabola inopum, sic in creatura auditus tuus percurrat. Maras vir Galilaeus, mansuetus non naturâ, sed libera voluntate, tamquam certans in spe Dei, in meis adjuvisti me passionibus. Ipse igitur Deus reddat tibi mercedem tuam inter pios, quam accipies cum sanctis omnibus Zenobius vir Zigaraeus, vir exercitatus, inter fortes bellator, sermo tuus fiat tamquam ignis et consumat iniquorum multitudinem. Et sicut flamma pertransiens sylvas condensas, sic disciplina tua ipsos insequetur. Sapienter etiam doctus sis quaecumque Dei scientiam. Et ut David illustris adversus sceleratum Goliath declaratus est, tu etiam parva victoriâ, vincens errantium animas. Induere armaturam sanctorum, galeam spem salutis, forte scutum sanctorum: quae sanctorum armatura, est Spiritus Sanctus et ipsorum roboris galea, est digitus Dei: sit tibi comes et auxilium quod numquam in aliqua re deficiat.

§ 30. Vae tibi Apollo *, mater tua ex mulieribus maledicta. Vae ventri qui te peperit quia perditionis omnium haeresum factus es particeps, et quamlibet extremitatum ingrederis januam. Opera sunt enim cujuslibet laboris tui. Denudatus, projectus factus es a gratia, tamquam Judas pròditor et ex omnibus ipsius studiis confusus. Columna enim hujus sedes est quam dereliquisti. Horribilem autem finem ostendet in corpore tuo ipse qui coelum sustinet et in quo quidem cujuscumque creaturae natura posita est. Nam quaelibet creatura in ipso fundata est, mare et ejus plenitudo. Confisus est etiam in arundine fracta, derelinquens Christi baculum quod infirmos consolidat, et quamlibet medicatur passionem et animarum et corporum. Igitur vir perditie quia voluisti congregationes Dei ecclesiarum, a spiritu sanctissimo congregatarum, perdere, ex ea quae sub coelo est, extinguetur memoria tua et non inveniatur in libro viventium. Quia dereliquisti vinum vitae, hoc est, sanguinem Christi et panem coelestem, hoc est, corpus Dei et Salvatoris nostri, et comedisti cibos victimarum foedatarum et bibisti faecem peccatorum, fel turbidum. Verbum Dei et filius Patris, in quem os tuum impium insultavit, subtili inquisitione exquirat a te ipso exprobrationem in se factam et similiter ab omnibus haeresibus Arrianis, inquam et Manichaeis et Càtharis et Ophitis, Marcionistis, Eunomianis et

* Alia lectio: Paullona; ex discipulis Ephraem fuerat, atque a fide defecerat.

Euchitis et Cauchitis et Paulianis et Vitalianis, et impuris Borianis et ab omnibus reliquis nefandis qui lignis et lapidibus sacrificant et soli et lunae, et augures et astronomi qui segregati sunt diversimode adversus divinam majestatem aeternae Trinitatis, Patris et Filii et Spiritus Sancti.

§ 31. Benedictus qui elegit catholicam ipsius Ecclesiam, veluti sanctam agnam quam lupus depopulator non contrivit, et immaculatam columbam quam numquam apprehendit insequens opprimendi causâ, et eo cucurrit venator accipiter. Nam poculum in manu Domini est vini faeculenti: et ex eo bibunt omnes apostatae Christi, divisores sanctae et omni principio carentis Trinitatis et veritatis hostes: Judaeorum, inquam, genus quum bibissent evomuerunt, et immaniter impetum fecerunt adversus Salvatorem nostrum Christum. Et nihil mirum. Siquidem rabidus canis, quum furore percitus est, proprium mordet dominum. Nos vero glorificabimus exaltatum Deum omnium, cui appropinquare nequeunt apostatarum germina. Nam si illis fuisset aliqua opinionis ratio, quod in coelum ascendere possent peccatores, omnino dissentientes, ibi etiam discordiam disseminassent in domo pietatis in coelestibus tabernaculis: quemadmodum priscis temporibus horum Majores in Chalanis turris aedificatione, omni studio in coelum ascendere contenderunt et a gratia repulsi sunt: ignari quid agerent, ac frustra inique agentes, posteaquam incomposita separatione divisae sunt omnium eorum linguae. Si igitur eos qui hoc facinus ausi sunt, tam vehemens invasit calamitas, volentes ascendere in chorum coelestium sanctorum, et vigilantium diversorium et merces eorum sic manifeste in eorum capita recidit: quanto graviore supplicio digni judicabuntur, fratres qui apostasiae separationem cogitant disseminare in cordibus hominum, adversus Deum Patrem et Filium et Spiritum Sanctum?

§ 32. Mea igitur praecepta consideratote discipuli mei et ne a catholica desciscatis fide quam et ego a pueritia acceptam, immobilem servavi, neque ab illa deflectamini in aliquo schismate. Si quis autem dubitaverit et separatus fuerit contra Deum et sanctam ejus Ecclesiam, spirans et vivus in inferno detrudatur: participes etiam haereditarius maledictionis Cain, gemens super terram et tremens erit. Et quicumque Patre Filium minorem fecerit, inhumatus et ipse pariter in terram descendat. Qui vero dissenserit adversus Spiritum Sanctum, hic in judicio misericordiam non consequatur. Et si quis separatus fuerit adversus catholicam Ecclesiam, leprosus fiat, haud secus ac stultus Giezi. Quicumque reliquerit rectam fidem, suspendatur iniquitatis funiculo proditoris Judae. Et quam ego novi fidem, hanc accepi ab Apostolis sanctis, hanc didici, et ipsi cum hanc a Deo percepissent, omni creaturae praedicarunt. Intolerabilis igitur et

evitanda iniquitas est, in Deum blasphemia, cujus escam fugite, o mei discipuli. In Deum enim prorsus apostasiam praedicat is qui blasphemat, utpote emovens fundamentum verbi fidei. Nosque gravi mole oppressi, erigere nos non possumus sub ea quae servi est carne, veluti sub paedagogo constituti. Ne igitur addamus nobismetipsis peccata propter iniquitates nostras. Expectationem autem habeo spei in hoc et consolationem coram Domino quod numquam in tota vita mea Dominum maledictis incessi et sermo stultus non exiit ex labiis meis. *Qui enim oderunt te Domine, perfecte odio habui et inimicos tuos prorsus abominatus sum (Ps. 138).* Eorum quae dico, fratres, memoriam infigite in cordibus vestris. Nam eorum mihi ab initio auctor extitit Deus. Et hoc opus in Deum agricolationis vobis esto, ut vigilias assidue, cantusque ei jejunia et fidem diligatis: Speretis atque expectetis Dominum omnium et Salvatorem nostrum Christum.

§ 33. Habere nos oportet praeterea hospitem suscipiendorum curam. Nam qui peregrinum suscipit, prorsus is Deum ipsum suscipit. Videte ne quis peregrinum hunc appellet. Sed singuli ex vobis, potius estote proprium alter alterius membrum. Et estote maxime in fide constantes, caventes ab adversariis, ab iis, inquam qui contraria vobis operantur, vaniloquis deceptoribus. Quod quidem Apostolus etiam docere non neglexit, sic dicens: *Scientes quod post discessum meum venient ad vos lupi graves, non parcentes gregi, loquentes perversa, ut avellant discipulos post se (Act. xx).* Et alio in loco: *Qui venient ad vos in vestimentis ovium, cum sint ipsi lupi rapaces: verba quidem dulcia habentes, cor autem plenum felle et amaritudine (Matth. vii).* Et veste quidem induti lugubri, cum sint ipsi discipuli ab initio decipientis nos diaboli. Quapropter et illius sunt zizaniorum semina. Omni igitur caventes diligentiam, fugite horum consuetudinem. Hoc autem perspicuum do vobis exemplum, quod vos etiam scitis: Quod quilibet peregrinus si stans inventus fuerit in loco regio, licet nihil mali visus fuerit perpetrasse, nihilominus ut temerarius male plectetur et in iudicium ductus, correptione corripietur illa quae est secundum leges, tamquam peregrinus hujusmodi loci. Ne igitur stetis in consessu vanitatis eorum, et ne investigetis viam cogitationis eorum. Nihil enim interest, utrum cum daemone quis habitet, an cum viro inconstanti et iniquo. Adscitus enim in contubernium daemon, timens aufugiet, eo quod non possit manere, ubi Christus contra illum nominatur.

§ 34. Tu vero, o homo, cum foris in Christi corpore sis, si intus etiam in spiritu ejus es, perfectus homo es Dei. Quoniam vir qui non accepit baptismum, similis est cuidam domui paratae regi, quam nuntiquam habitavit rex. At si adjuraveris iniquum et infidelem, dupliciter hic utetur sua malitia, neque de insania

sua quicquam remittet *. Adjurari autem potius possunt scelesti daemones quam persuaderi iniquitatis filii. Siquidem daemones fatentur: Tu es Christus filius Dei. Et vide obstinatos et amaros eorum mores. Princeps apostasiae eorum exclamat et dicit: Quid nobis et tibi Jesu fili Dei? Et ipsi negant assidue. Si ergo fieri potest, ut sterilis salix in loco arido germinet, fieri etiam potest, ut apostata aliquando erudiatur. Consilia enim mentis elatae loco suo humiliabuntur, quemadmodum Prophetæ videtur Isaiae, dicenti: *Omnis mons et collis humiliabitur, et erunt prava in directa et aspera in vias planas* (Isai. xl). Si igitur sterilis salix in aspreto germinabit unquam, propheticus etiam sermo confirmabitur vobis. Et iis plura contingent. Et accedent sponte injusti ad discendam veritatem. Sicut vero corvus albus numquam fiet, ac si is inalbuerit, malus etiam efficietur bonus, et accedens, quod rectum est discet. Evenit autem aliquando, ut hyberno tempore cadente nive, aliquamdiu candens apparuerit corvus, tametsi suapte naturâ is niger esset. Caeterum ubi se ad volatum incitavit, tota a se nive excussâ, eodem quo prius colore apparuit. Similes huic sunt peccatores, cum enim ad breve tempus compuncti ostenderint poenitentiae temporariae fructus, territi ex comminatione futuri iudicii, propterea quod in proposito stabiles non permanserint, haud ita multo post omnium obliti, in pristinum suorum vitiorum detrahuntur locum.

§ 35. Audite praecepta mea discipuli, èaque assidue memoriâ tenete. Neque excedatis a via veritatis, neque monita mea fugiatis. Quum autem bella audieritis et tumultus in creatura, scitote quod in januis adest. Et spem vestram constanter retinete. Scriptum est enim, fore ut omnia fiant quae in ea scripta sunt. *Coelum enim* (inquit) *et terra transibunt, verba autem mea non praeteribunt. Iota quoque unum, atque unus apex de lege praeterire non poterit* (Luc. xxi, Matth. v). Quemadmodum magister noster juravit per semetipsum et dixit. Scitis autem eum veracem esse et numquam mentiri. Ut igitur adstare valeamus ipsi immutabili justae sententiae iudici, operam demus, ut nosmetipsos per bona opera in patientia confirmemus. Deo autem et Patri gloria et Filio adoratio et Sancto Spiritui majestas ante omnia saecula et nunc et semper et in secula seculorum, Amen.

* De Apostatae pervicacia et de falsa ejus conversione similitudines.

VITA S. BRIGIDAE VIRG. E SCOTIA

PER LAURENTIUM SURIUM REDDITA PARAPHRASTICOS

Nata an. 439 decessit 521.

§ 1. Fuit apud Hybernos vir quidam, Duptacus nomine, genere Laginensis. Is ancillam Brotsech (ita enim vocabatur) bonis praeditam moribus emit: sed ejus impudico captus amore, ad suam explendam libidinem eâ abusus est. Ubi autem conjux illius animadvertit eam gestare uterum, magno animi dolore consternata, dixit marito: « Ejice et accepto pretio vende ancillam hanc, ne meae proles ab illius futura sobole profligetur et indignum aliquid patiantur.» Accepit hoc graviter maritus et moras nectens, conjugis distulit votum. Accidit interim, ut duo episcopi, sanctitate venerabiles, ad Duptaci venirent aedes: e quibus alter dixit ejus uxori: « Non te male habeat quod ancillam vides tuis in aedibus: illius enim proles tuae stirpi magno erit ornamento.» At cum illa nihil de suo animi furore remitteret, compulsus tandem maritus, cuidam mago ancillam vendidit: in cujus domo quidam vir sanctus nocte orans, vidit puellae Brigidae imminentem globum igneum: idque mane illi mago indicavit. Fastidivit autem sancta puella cibos magi, et quotidie per vomitum sumptam escam rejiciebat. Animadvertens id magus, ait: « Ego homo impurus sum: porro haec puella plena est spiritu Dei et idcirco non potest cibos meos capere.» Itaque vaccam unam dedit S. Brigidae, cujus lacte a teneris annis victitans, bonarum rerum studiis se dedit, pudicitiae et sobrietati semper intenta, atque in dies virtutum capessens incrementa, adeo ut etiam signis et miraculis edendis admirabilis haberetur. Pascebat autem magi vaccas et quicquid ex lacte colligere potuit, liberaliter in pauperes et inopes contulit. Ubi vero magus in magno vase parum butyri vidit, animo valde commotus est. Cernens hoc sancta Brigida, totam se convertit ad rogandum Dominum qui sua virtute vas illud totum butyro complevit. Quo miraculo obstupefactus magus, in Christum credidit, vaccasque duodecim puellae donans, liberam illam cum matre ad Duptacum remisit.

§ 2. Illa igitur ad patris reversa domum, non valde grata ei fuit quod auferret quicquid posset et pauperibus clam elargiretur. Ea itaque re permotus Duptacus, obtulit eam regi emendam. Dixit autem rex Brigidae: « Cur tulisti gladium patris tui et eum pauperi dedisti? » Respondit Brigida: « Ego vero Christo illum dedi. Et certe si et te dominum meum regem et parentem meum Deus a me peteret, modo possem, ambos vos cum omnibus

facultatibus vestris illi darem.» Quibus auditis, rex ait Duptaco: «Filia tua, ut video, longe major est quam quae vel abs te vendi, vel a me emi debeat:» deditque virgini gladium, quem daret patri suo loco illius quem abstulerat.

§ 3. Accidit deinde, ut ab amicis ad ineundum conjugium multis modis urgeretur. Sed cum illi sordèrent amplexus hominis mortalis et corruptibilis, prae desiderio et amore Jesu Christi sponsi immortalis, rogavit Dominum, ut turpem et deformem ipsam efficeret, atque ita ab ejus appetendo conjugio omnes absterrentur. Mox exaudita est, et oculus ejus crepuit, et instar aquae liquefactus est. Tum vero permissum est ei nuncium remittere procis omnibus, et Christo se virginem consecrare. Itaque tribus assumptis puellis, abiit ad Machillam episcopum, sancti Patritii discipulum: qui ut eam conspicatus est, vidit columnam ignis supra caput illius. Perlectis autem precibus, Brigida virgo submittens caput pedem altaris ligneum sua manu contigit et mox lignum illud viruit, et oculus ejus sanitati est restitutus, cum velum accepisset.

§ 4. Longum est enarrare quae per illam Dominus efficere dignatus est in testimonium eximiae sanctitatis ejus, mira et stupenda opera. Coxit quandoque cerevisiam ex materia exigua, cum Pascha adventaret: eamque coctam, per decem et octo vicinas distribuit ecclesias iisque omnibus per octo Paschae dies abunde suffecit. Eodem Paschate quidam leprosus ab ea vaccam sibi donari petiit. At illa cum vaccam non haberet, sic ei locuta est: «Vis, rogemus Deum, ut te hoc leprae morbo absolvat?» Tum ille: «Nihil vero est, inquit, quod ego magis velim et optem.» Mox sancta virgo aquâ benedicta corpus ejus aspersit, et abscessit lepra, illeque Deo, ut par erat, gratias agens, cum sancta virgine ad supremum vitae permansit diem.

§ 5. Duae virgines paralysi vexatae, a S. Brigida aquam benedictam cum sale acceperè, iisque usae, sanas se viderunt, et in Dei laudes proruperunt. Duo Britones oculorum lumine destituti, leproso ministro illos ducente, ad ostia ecclesiae ejus pèregre venerunt, ejusque precibus salutem sibi restitui precabantur. At illa jussit eos parumper expectare, cibumque in domo hospitali sumere, donec ipsa Domino pro illis preces offerret. Illi vero indignatione commoti, «Tuac, inquit, gentis aegros sanas, nos autem tanquam advenas et peregrinos negligis.» Illa audito hoc convicio, exit ad eos, et aquâ benedicta in illos aspersâ, caccis lumen, leproso corporis munditiam restituit.

§ 6. Virgo quaedam ab illa invitata cum mensae assidèret. S. Brigida daemonem illi prope assidentem vidit. Ait autem virgo: «Vellem et ego, modo possit fieri, videre illum.» — «Non est isthuc, inquit Brigida, impossibile: sed prius oculos consigna tuos, ut ejus aspectum ferre queas.» Illa signo crucis munit

oculos, videt satanam teterrimâ specie, immani et vasto capite, et per foramina et rimas omnes capitis flammâs fumosque erumpentes. Tum Brigida, « Loquere, ait, nobis daemon. » At ille, « Non possum, inquit, tibi loqui sancta virgo, nec tamen tua jussa contemnere, quandoquidem tu praecepta Dei non contemnis, et pauperibus ac infimis quibusque affabilem te praebes. » — « Cur vero, ait S. Brigida, huc accessisti? Apud virginem hanc, inquit, demorandi mihi et spatium et opportunitatem praestat ejus desidia et torpor. » Conversa ad virginem S. Brigida, « Vide nunc, inquit, quem tam multis annis apud te foveris: atque ex illa die liberata est virgo ab illo nequam spiritu. » Quaedam mulier poma attulit sanctae virgini Brigidae: simul autem accedebant leprosi, stipem ab ea emendicantes. Jussit ergo poma illa dari miseris. At mulier id audiens, poma ad se retraxit, dicens: « Non leprosis haec mala attuli, sed tibi et virginibus tuis. » Displicuit id sanctae virgini, aitque ad illam: « Non recte facis, dum hoc misericordiae officium impedis. Itaque arbores tuas nôveris aeternâ sterilitate damnatas. » Abiit mulier, et ecce hortum suum, quem pomis plenum reliquerat, vacuum invenit, et deinceps perpetuo sensit sterilem.

§ 7. Foemina quaedam filium ex ipsa natum, ex episcopo Broone, qui S. Patritii discipulus fuit, concepisse se sceleratissime mentiebatur. Cum ille vero ab hac culpa alienum se affirmaret, S. Brigida mulierem accersiri jubet, eique dicit: « Ex quo infantem hunc sustulisti? » Respondit illa: « Ex episcopo Broone. » Mox sancta virgo ori ejus signum salutaris crucis impressit, procacisque caput cum lingua intumuit. Porro S. Brigida infantis consignans linguam, ait: « Dic nobis, infantule, quis est tuus pater? » Stupenda res: aperit os infantis, qui quondam Balaam asinae loquendi praestitit facultatem, aitque parvulus: « Episcopus Broon non est parens meus, sed deformis ille et vilis homuncio qui in populo extremo sedet loco. » Itaque omnes Deum laudant, et mulier agit poenitentiam. Daemoniacus quidam ad sanctam virginem adducendus erat. Ubi id sensit malus daemon, in terram se prosternit, dicens: « Non me patiar ad illam adduci. » — « Nosti, inquit, ubi illa degat? » — « Equidem novi, ait, nec ibo illuc. » Cum igitur hominem obsessum loco movere non possent, miserunt quendam oratum sanctam Brigidam, ut ad liberandum miserum accedere non gravaretur. Venit illa, et cum procul adhuc abesset, ejus praesentiam ferre non sustinens impurus spiritus, fugit ab homine.

§ 8. Filia cujusdam principis Deo perpetuam voverat virginitatem: sed pater invitam compulit inire conjugium. Ubi tempus nuptiarum advenit, essentque jam instructae epulae, puella fugiens, ad S. Brigidam se recepit. Eam vero pater insecutus est: cujus equitatum ut vidit S. Brigida, signum crucis terrae

impressit. et omnes illi cum suis equis instar statuæ mansere fixi et immobiles. Sed patre resipiente, et agente poenitentiam, soluti sunt: porro puella, relicto seculo, Christo se, ut erat pollicita, virginem consecravit.

§ 9. Multos sancta virgo claudos, leprosos, daemoniacos, variisque affectos morbis curaverat, cum ecce veniunt ad eam duo leprosi, cum lacrymis ipsam rogantes pro corporis bona valetudine. Oravit virgo pia, et cum aquam benedixisset, jussit ut se invicem illâ aquâ abluerent. Lotus unus, sanus effectus est: cui cum diceret sancta virgo, ut socium lavaret, et ille suam jactitans sanitatem, alterius lepram contingere nollet, sensit mox divinam ultionem, totoque corpore leprâ percussus, socium suum vidit bene sanum et incolumen: siquidem illum sancta Brigida mundarat.

§ 10. Rogavit Duptacus, pater sanctæ Brigidæ, ut ad regem Laginensium accederet, et peteret ut gladius quem jam supra diximus ab illo rege datum fuisse Brigidæ, ut illum Duptaco daret, perpetuo posset apud ipsum Duptacum permanere. Abiit virgo sancta ad regem, et petiit non solum gladium, sed etiam unius e servis regis manumissionem. Ait autem ad illam rex: « Si ego tibi præstitero quæ postulas, quid mihi datura es? » Respondit Brigida: « Si vis, vitam æternam dabo tibi, oraboque Dominum, ut posteri tui semper regiam obtineant dignitatem. » At ille, « Vitam, inquit, quæ sub aspectum non cadit, non appeto: nec mihi curæ sunt filii qui post me futuri sunt. Alia vero duo malim, ut mihi liceat in hac vita, ejus amore teneor, in multam ætatem degere, et quandocumque bellum suscepero, in eo victorem evadere. » Etsi autem hæ preces hominis erant valde huic mundo dediti, at tamen sancta virgo, « Quæ petiisti, inquit, pro voto dabuntur tibi. » Non multo post cum paucis ille contra multos pugnam initurus abiit, et cum S. Brigidæ implorasset patrocinium, ab hostibus victor reversus est.

§ 11. Accepit quandoque e manu episcopi sacrosanctam Eucharistiam, et ecce videt in calice quem puer episcopi tenebat, deforme portentum, videlicet hirci umbram. Itaque noluit e calice illo bibere, et quid vidisset, indicavit episcopo. Tum vero episcopus ait ad puerum: « Ecquidnam fecisti? Da gloriam Deo, et ingenue confitère. » Ille igitur confessus est se furto abstulisse unum ex hircis illius, ejusque partem comedisse: cumque animi dolorem et poenitentiam lacrymis testatus esset, vocatâ Brigidâ, nihil jam hirci in calice vidit. Erat inter puellas ejus quædam turpi capta amore viri cujusdam, in quem oculos incaute conjecerat, qui illius itidem impuro tenebatur amore: jamque pollicita erat, se certo tempore ad illum venturam. Itaque ubi sensit Brigidam sese quieti dedisse, surrexit e lecto, et libidinis accensa flammis, coepit miro quodam cogitationum tumultu

exagitari. At tamen praepotentis Dei et sanctae Brigidae timore re-tenta, obnixè Dominum precabatur, ut in tanto periculo, tanto-que salutis suae naufragio ipsi opem ferre dignaretur. Incidit tandem menti ejus salubre consilium, accensoque igniculo, illi pedes admovit, ignibusque extinxit ignem, et ardorem libidinis corporis dolore superavit. Nihil vero horum latebat S. Brigidam cui divinitus erant omnia revelata: tacuit autem, ut puellae pos-set constantia probari. Porro mane illa sanctae Brigidae aperuit quid fecisset, audivitque rursus ab ea: « Quandoquidem hac no-cte egisti viriliter, et pedes tuos adussisti, neque libidinis ignis in hac vita nocebit tibi, neque gehennae flammis comburèris: moxque ejus pedes adeo sanavit, ut nullum adustionis vestigium in eis appareret. »

§ 12. Messis tempore quodam die mane usque ad vesperum tanta vis imbrium e coelo ruit, ut nulli messores quicquam in demetendis frugibus possent efficere: solius Brigidae messores ne pluviae quidem gutta attigit. Puerum ab ipso matris utero caecum suis precibus illuminavit: aquam mutavit in cerevisiam, sitientibusque leprosis abunde potandam obtulit: lapidem edito crucis signo in salem convertit, et indigenti hilariter dedit.

§ 13. Erat vir quidam incredibili ingluvie, et ingenti corporis ròbre. Oravit pro illo S. Brigida, et viribus quidem corporis ni-hil detractum est, sed ad communem hominum caeterorum e-dendi bibendique mensuram redactus est. Reus quidam ducebatur ad supplicium. Ejus miserta sancta virgo, rogavit Dominum, et divinitus accepit argentum, quod cum regi obtulisset, misero illi vitam impetravit. Daria virgo oculis capta, sanctae Brigidae dixit: « Benedictionem impertire oculis meis, ut pro voto liceat mihi cernere mundum hunc visibilem. » Fecit Brigida, ut erat rogata, et illa statim vidit. Verum prae mentis interiori luce, mundi hujus lumen fastidians, rursus oravit S. Brigidam, ut ju-beret pristinam in ejus oculos recidere caecitatem, ita dicens: « Tanto quisque majori Dei praesentiâ perfrùitur, quanto huic mundo absentior est. » Oravit denuo sancta Brigida, et mox illa videre desiit. Mulier nobilis e Scotia, filiam habuit a nativitate mutam. Eam cum esset annorum duodecim, duxit ad S. Brigi-dam: quae apprehensa puellae manu, ait: « Vis, Christi amore, corporis servare integritatem et virgo permanere? » Nesciebat vero puellam esse mutam. Ut autem mater ejus dixit, eam re-spondere non posse, ait Brigida: « Ego vero manum ejus non prius dimittam, quam illa mihi responsum reddat. » Mox puella ita locuta est: « Faciam, quicquid jusseris. » Permansit igitur virgo, et praeterea usque ad supremum vitae diem nulla fuit illà eloquentior. Fluvium quemdam sancta Brigida suis precibus alio avertit, qui etiam usque in praesens tenet cursum illum. Aves

et amates saepe ad se accersitas, manu palpare solebat, et inde rursus dimittere.

§ 11. Novem viri inter se nefanda conjuratione conspirarant in hominis cujusdam necem, quem Calendis Julii perimere constituerant. Multum apud illos egit sancta virgo, ut ab immani scelere illos revocaret. Sed cum verbis nihil efficeret, ad precandum pro illorum obcaecatione Dominum se contulit. Vident igitur illi speciem hominis, quem insectabantur, et existimantes illum esse, gladiis et hastis confodiunt: reque peracta tanquam post triumphum cum cruentis armis, redeunt ad Brigidam: a qua cum se non hominem, sed phantasma jugulasse didicissent, ad sanitatem et meliorem mentem se receperunt. Nimii operis fuerit, singulatim referre res gestas omnes hujus admirandae virginis. Tandem post multos pro Christo susceptos et exantlatos labores puellam alumnam suam ad se accivit, eique sui obitus indicavit diem: quo adveniente, felicem Christo spiritum reddidit anno salutis *dxviii* ut habet Sigebertus, vel *dxvii* ut apud Marianum Scotum legitur qui eam scribit in Hybernia diem suum obiisse.

VITA S. SEVERI RAVENNATIS EPISC.

EX VETUSTO QUODAM MS. CODICE MUTATO STYLO

DESCRIPTA PER LAUR. SURIUM IDQUE STRICTIUS ATQUE PARAPHRASTICE

Floruit medio saeculo IV. — Nat. Italus.

§ 1. Severus insigni Italiae oppido Ravenna ortus est, potestque de illo dici, quod de beatissimo Pontifice Gregorio, unde genus duxit, summum conscendit honorem. Moribus valde inculpatis vixit, plenus columbina simplicitate: et quidem cum S. Tobia pauperem gessit vitam, sed erat dives in Christo, illius divino timori semper inhaerens. Uxorem duxit, et cum ea castum coluit matrimonium, victum quotidianum suo sibi labore parans. Textorem enim fuisse, veraci relatione constat. Accidit interea, ut Ravennae episcopus ex hac vita migraret, et Ecclesia illa pastore orbaretur. Conveniunt igitur frequentes episcopi et ex propinquis et remotis locis, ut tantae civitati pontificem solito more praeficerent atque consecrarent. Illis vero congregatis, Severus domi laborans, uxori suae dicit: « Vadam ocyus, et videbo quis sit futurus antistes noster. » Cui uxor: « Sede hic, inquit, et tuum negotium age. Nam si velis vacare otio, non erit id in rem nostram. Sive vero tu illic adsis, sive domi resideas, te pontificem non creabunt. » Ille porro, « Liceat mihi, ait, cum bona pace tua illuc ire. » Respondit conjunx: « Fac ut lubet, nam sine dubio

simulatque eo fueris ingressus, episcopus ordinaberis. » Dixit hoc illa false et irridicule: sed vir Dei ilico abiit, et veniens in ecclesiam, ubi erat populus cum sacerdotibus congregatus, quod esset vili et deformi opertus habitu, post templi ostium latitabat. Precibus vero pro more absolutis, ecce columba nive candidior e coelo descendens, ejus capiti insidet (a). Id ille conspiciatus, columbam a se abigit: at illa per aëra circumvolitans, tertio rediit super caput ejus, tanquam in columba diceret Spiritus Sanctus: « Ad quem respiciam, nisi ad pauperculum et contritum spiritu, et trementem sermones meos? » Ea autem res stuporem attulit omnibus qui ibi tum aderant e clero et populo, et in commune laudes gratesque egerunt Deo, bonorum omnium largitori.

§ 2. Mox igitur productus est e suo latibulo vir sanctus, et vel invitus raptus ad sedem pontificiam, unctusque oleo exultationis et unguento sacri chrismatis, ut fieri solet ad eam dignitatem vocatis. Poterat tum dici illud ex evangelio: *Apud homines hoc impossibile est: apud Deum autem omnia possibilia* (Matth. xix). Et illud ex Apostolo: *Ignobilia mundi et contemptibilia elegit Deus, et ea quae non sunt, ut ea, quae sunt, destrueret* (1 Cor. i). Ubi vero illud tantum munus beatus Severus accepit, in illo exequendo se plane irreprehensibilem exhibuit, locumque prorsus in eo non habuit, quod vulgo jactari solet, Honores mutant mores. Quotidiana enim virtutum illi accedebant incrementa, et Spiritus Sanctus quo auctore id erat officii adeptus, apostolicis eum operibus fecit conspicuum.

§ 3. Quodam die cum sacra Missarum solennia eo more quo solent pontifices, celebraret, eà horà qua lectio ex Apostoli epistolis erat recitanda, extra sese vir sanctus rapitur, et altari assistens, somno suavi correptus videbatur. Sed cum jam longior mora intercederet, ministri altaris cum existimantes de improvviso obdormivisse, celeriter accurrunt, sacrasque concutientes vestes, eum excitant. « Quid habes, inquirunt, pater? Tam multus te populus expectat, et tu sopore deprimeris? » Ille subito ad se reversus, veluti substomachans nonnihil, ait ad eos: « Quid facitis, fratres? cur me interturbare voluistis? Ego etsi vobiscum hic corpore fui, at spiritu alibi versabar. » Tum vero illi multà instantià ab eo percontati sunt, ubinam interea fuisset. Quibus ille respondit: « Ignoscat vobis Deus, filioli, quod me adeo attentum reddidistis. Ego eram in sancta Mutinensi ecclesia, et animam coepiscopi mei Geminiani Domino commendabam, mansique illic, donec humatum esset corpus illius. » His auditis, Ravennates clam mittunt celeres nuncios ad Mutinenses * quo in statu

(a) Duodecimus Ravennatum Archiepiscopus Severus fuit, undecimus vero et postremus in quem consueto prodigio cœlitus advolitaret Columba, quamvis multi etiam ex succedentibus, ut omnes decessores, beatorum fastis sint inscripti.

* Ad cives non longinquae ab Ravenna urbis cui italicum nomen *Modena*.

sint res Geminiani, exploraturos. Qui ubi Mutinam venire, ante omnia percontantur de salute episcopi: discuntque e civibus, ante aliquot dies illo se egregio pastore et Pontifice suo esse destitutos: addebant vero cives: « Certe Dominus Severus archiepiscopus vester, immo et noster, illo decedente, praesens hic adfuit, ejusque animam Deo ritu pontificio commendavit, nec abcessit, donec ejus corpus esset sepulturae datum. Deinde vero ab oculis nostris repente ablatum est. » His auditis, celerrime nuntii Ravennam repetunt, et civibus suis omnia explicant: deprehensumque est ex diligenti collatione, eo tempore mentis stuporem sanctum Severum pertulisse quo S. Geminianus migravit ad Dominum.

§ 4. Filia beatissimi viri in aetate juvenili mortua est. Jam ante e vivis ejus mater excesserat, volebantque eam in ejus monumento reponere. Ut autem viderunt angustiores esse loculum, quam qui utriusque corpusculum capere posset, moesti ajunt ad Severum episcopum: « Quid pater sancte facturi sumus? Videsne sarcophagi angustiam? » Tum vero sanctus pontifex ad uxoris quondam suae extinctum corpusculum conversus, « Quid mihi, inquit, molesta es mulier? Cur non das locum filiae tuae? Accipe, quod quondam utero gessisti, et noli esse tenax nimium locelli tui. » Ad has beati viri voces tanta celeritate corpusculum illud in partem aliam secessit, ut vitali praeditum spiritu, citius movere se non potuerit, longumque filiae spatium concessit.

§ 5. Veniendum nunc est ad obitum sancti viri, et quemadmodum ex his seculi aerumnis subtractus, ad illam supernae patriae beatitudinem commigrarit. Erat jam propectae aetatis multa canitie venerabilis, diemque obitus sui ex divina revelatione longe ante cognoverat. Itaque die quodam sanctissimum Missae sacrificium offerens, transitum suum ex hoc mundo ad patriam coelestem, saluberrima sacramentorum coelestium perceptione communivit, convocatoque ad se totius urbis clero et utriusque sexus populo, juxta Ecclesiae morem, de integritate catholicae fidei, de fraterna charitate et dulcissima animorum consensione servanda et colenda, pro data ipsi divinitus sapientia, prolixum habuit ad eos sermonem. Eo absoluto, impertitaque illis pace et benedictione, stolâ pontificali indutus, populique moerentis frequentiam undique vallatus, suum sibi jubet aperiri sepulcrum. Quod cum illi fecissent, vivus in illud ingreditur, miraque auctoritate inter conjugem et filiam medium se collocans, clara voce et vultu vivido vale ultimum dicit filiis suis, feliciter jam in Domino obdormiturus, marmorque imponi monumento jubet: sicque post fusas aliquandiu preces, sanctam animam suo reddit creatori, plenus et dierum et meritorum.

§ 6. In signum autem eximiae sanctitatis, ad tumulum ejus innumera, humanumque modum excedentia divinitus eduntur

miracula: e quibus unum adscribemus quod hujus historiae auctor sua aetate factum asseverat. Mulier quaedam Ravennas filiolum habuit quotidiana febre immodice divexatum, cui ut celerior posset reformari salus et dolores illi acres remitti, mater illum offerre decrevit Deo ad sepulcrum beatissimi Severi. Cum igitur eo pervenisset una cum filio et amicis, prostraverunt se humiliter Deo sanctoque Severo, attentius pro parvuli sanitate orantes: idque adeo, ut spe bona incitati, in templo in precibus pernoctare statuerent. Interim vero prae nimia defatigatione omnes somno correpti, pueri illius voce lacrymabili rursus excitantur. Ecce autem dum circumspiciunt, vident lampades prius extinctas luculenter ardere: eoque miraculo obstupefacti, gratias agunt Deo et sancto ejus confessori Severo. Porro mater ex puero sciscitatur quid ipsi accidisset. Tum ille coram omnibus dixit: « Vidi ex hoc sepulcro progredientem senem quemdam pontificali habitu indutum, niveis capillis decòrum, vultu angelico admirabilem. Is vero me tetigit et vehementer expàvi: simulque morbus omnis confestim evanuit. » Quo tempore vir sanctus claruerit, auctor historiae dubium relinquit: sed Volaterranus Commentariorum Urbanorum Lib. 49 testis est eum sub Joviniano principe, itemque sanctum Geminianum Mutinensem episcopum, cujus est supra mentio habita, floruisse*.

PARS HISTORICA SERMONIS B. PETRI DAMIANI

DE S. SEVERO EPISCOPO.

§ 1. Audistis, fratres carissimi, ex beati Severi, dum legeretur, historia, qualiter illum Deus de lanificii ergodocio sustulit, quam mirabiliter illum non solum praeter opinionem omnium civium, sed etiam sui, ad arcem Pontificatus elegit. Audistis, pauperculum hominem a Deo mundi divitibus anteferri. Audistis, abjectum et humilem super potentatus nobilium cum gloria sublimari. Audistis Spiritum Sanctum sapientes saeculi contemnentem, simplicem hominem eligentem, ornatos vestibus transvolantem, in pannosum et squalidum, quasi in amicum familiarem, et olim sibi notissimum, descendantem.

§ 2. Libet autem, dilectissimi, ad illud pulcrum spectaculum totos interiorum luminum radios diligenter expandere, et omnipotens Deus quam diverso modo ab hominibus judicet, in quantum mihi possibile est, studiose pensare. Conveniunt universi cives ad oratorium, descendit Spiritus Sanctus in columbae specie super populum congregatum. Multa inferius corda, unus de super inspector. Praestolantur isti, magnum aliquem ex divitibus eligi: considerat ille quis ex omnibus maxime valeat dives

* S. Episcopi Corpus Moguntiam delatum est anno 824.

virtutibus inveniri. Isti apud se praeferunt eruditam linguam, luculentum sermonem: ille autem animum simplicem et cordis humilis puritatem. Hinc populus visu plebejos praeterit, ad primates vero quis eorum maxime eligatur, attendit: inde autem excelsus Dominus humilia respicit et alta a longe cognoscit. Hinc multi sibimetipsis illud sacrae dignitatis culmen exoptant, et garrulo silentio intra conscientiam clamant: O si columba veniat super me, o si Deus eligat me. Putas ego ero electus? Putas mihi dabitur Episcopatus? Inde autem ille scrutatur renes et corda qui finxit singulatim corda eorum, qui inteligit omnia opera eorum. Et quidem aderant ibi multi, utpote in egregia civitate, alii quidem frementium equorum glomeratis gressibus incedere soliti, alii claris natalium titulis insigniti, alii pretiosarum vestium nitore conspicui, alii crebris obsequentium militum cuneis constipati, alii omnibus his mundi muneribus multipliciter praediti, alii aliis rebus pro sua possibilitate dotati. Sed omnipotens Deus qui corda hominum subtiliter intendebat quod olim per Prophetam dixerat, sine aliquo vocis strepitu iterum repetebat: Super quem requiescet Spiritus meus, nisi super humilem et quietum et tremementem sermones meos? Videbat populus in aperto loco columbam caelitus expectantem. Aspiciebat illa Severum pauperculum, post januam latitantem. Qui enim se hominibus abscondebatur, divinae majestatis intuitum declinare non poterat. Quid est hoc, beate Severe, tam pauper, tam dives, tam humilis, tam sublimis, tam pannosus, tam gloriosus, apud iudicia humana dejectus, ex divina providentia invisibiliter sublimatus? Cur te abscondere niteris qui ad hoc provèheris, ut ad virtutis exemplum omnium oculis proponaris? Cur vultus hominum erubescis qui divinae majestatis conspectui prae omnibus placuisti? Videlicet idecirco absconderis, ut videas et non videaris: videas scilicet columbam pro admiratione, non videaris autem pro vestium foeditate. Age jam manifestare in publicum, procede ad medium, et Christianae familiae suscipe villicatum. Exeat margarita de sterquilinio, ut in summi regis fulgeat ornamento. Non lateat ulterius lucerna sub modio, sed super candelabrum posita, omnes qui in domo sunt, splendoris sui luce perfundat. Pasce igitur Dominicum gregem et super ovile Christi curam exhibe pastorem. Tibi Christus ecclesiam suam committere jam decrevit quam inaestimabili sui sanguinis pretio comparavit. Suscipe egregiae administrationis officium, ut de commissi talenti foenore auctum referas lucrum. Nec expavescas ignorantiam literarum, non dubites de in compositorum enormitate sermonum, quia ille qui pròmovet te, sine legendi labore instruet te: qui tibi doctrinae commitit officium, docendi etiam suggeret incrementum. Summum quippe est verbum quod tibi seminandi verbi exhibet ministerium. Hoc verbum tibi, tuisque similibus per semetipsum

dicit: *Cum steteritis ante reges, etc. Et iterum: Non vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis (Matth. x).*

§ 3. Quid plura? Tandem venit columba et mirantibus cunctis, dilectum sibi caput invisit. Et certe jam olim in ejus pectore invisibiliter erat, in cujus nunc verticem corporaliter descendebat. Sed quid jam fugitivus Dei faceret? Quo se verteret? Quod sibi latibulum tutius inveniret? A conspectu omnium fugit, valvas opposuit, ad videndum sibi solas positum rimulas dereliquit. Sed qui humanos aspectus avertere potuit, columbini acumen intuitus non evasit. Videt se deprehensum, conquiritur intra se, nil sibi profuisse confugium. Verumtamen adhuc suspicatur deceptam errare columbam, nec posse in tanta hominum multitudine certam eligendi notare personam. Tertio igitur ad se volitantem agitatis manibus repulit: et sic in nomine sanctissimæ Trinitatis benedictionem suæ consecrationis accepit.

§ 4. O novum et inauditum promotionis ordinem. O admirabilem egregii Pontificis dignitatem. Nam quid aliud fuit, in caput beatissimi viri columbam tertia vice descendere, nisi patenter illum in Patris et Filii et Spiritus Sancti nomine consecrare? Et quid aliud fuit, eandem columbam a se exturbando, manibus tangere, nisi ex Ecclesiasticæ institutionis ordine, in ipsis manibus oleum sanctæ unctionis accipere? Nam quod columba in sanctissimi viri caput illapsa descendit, officium manus impositionis implevit. Quod autem sacris se manibus tangi permisit, ipsas manus Sancti Spiritus unctione signavit.

§ 5. Suscepto igitur Pontificatus officio, beatus ille Severus, non magis ex ordine Ecclesiasticæ dignitatis ascendit, quam in arcem quoque summæ sanctitatis excrevit.

IN PURIFICAT. B. VIRG. MARIAE

SERMO S. JOANNIS CHRYSOST.

DE OCCURSU D. N. JESU CHR. ET DE DEI PARENTE ET SIMEONE

§ 1. Non solum fert carnem Dominus noster Jesus Christus, sed etiam ex lege circumciditur, ut auferat praetextum Judaicae incredulitatis. Venit enim ad legem pro lege, ut discipulos liberet per fidem legis: et accipit carnem et circumciditur cum Judaeis. Fuit carnis particeps: fuit etiam particeps circumcisionis. Confirmavit cognationem, ut non negarent eum qui venit. Ex semine David Christus expectatur: ostendit argumentum cognationis. Si enim etiam cum esset circumcisis, dixerunt, Nescimus

unde sit: Si non fuisset carne circumcensus, excusationem rationi consentaneam habuisset eorum negatio. Quando ergo impleti fuerunt dies octo, ut puerum circumciderent, erat Jesus expectans augmentum instrumenti. Quando impleti fuerunt dies octo: jubet enim lex circumcidere puerum octavo die. Et si venerit dies octavus, venit in medium medicus et sunit ferrum et exercet artem, et cessat sabbatum in circumcisione.

§ 2. Rogemus ergo Judaeos: Sabbatum est remissio. Perfectum otium est dies. Qua de causa octavus ejicit septimum? Quamobrem fit octavus supra septimum? Sed Judaei quidem non norunt Judaica: Ecclesia autem novit Christum et disciplinas Judaicas. Circumceditur enim infans die octavo: quoniam octavo futura erat resurrectio, seu Dominica circumcisio totius mundi. Cur enim non jussit Moses sexto circumcidere? Cur non nono aut decimo? Est ergo manifestus octavus quo surgit Dominus. Si quis ergo non credit resurrectioni, est corde incircumcensus, propter incredulitatem a Deo alienatus. Circumcisio autem, fidei est vera cognitio et sensus. Propterea, o dilecte, circumcisio traditur verilibus ratione sancti baptismatis et suppeditatur simul cum cognitione. Sanctum vero baptisma, est typus Christi resurrectionis. Transi a carne ad spiritum et ab eo quod est corporeum, ad deductionem spiritus: et invenies illic quidem carnalem circumcisionem, hic autem spiritalem peccatorum purgationem. Octavus vero, est circumcisio. Illa autem est etiam resurrectio, resurrectionis vero figura, baptisma: a parvis ad majora, a corporeis ad spiritualia. Veniant ergo Judaei et proficiant. Oportet enim proficere a carnalibus et non manere in eis. Dominus ergo Jesus Christus qui non venit ut solveret legem, sed ut adimplet, fuit circumcensus cum Judaeis. Impleti sunt ergo octo dies, ut circumciderent infantem et vocatum est nomen ejus Jesus quod fuit ei vocatum ab angelo, priusquam ipse fuisset conceptus in utero. Nam nos quidem vocamur postquam nati sumus. Jesus autem vocatur, priusquam ipse fuit conceptus in utero. Jesus vero fuit vocatus quoniamungebatur munere servatoris.

§ 3. Et quando impleti sunt, inquit, dies purificationis eorum, secundum legem Moysis. Cujusnam purificationis? Mariae et Joseph. Jussit enim lex purgari mulierem quae receis pepererat, conservare dies et in eis non progredi. Quando ergo impleti sunt dies purificationis eorum secundum legem Moysis. Atqui non necesse erat virgini. Sed tamen lex fuit impleta. Deduxerunt eum Jerosolymam, ut sisterent Domino quomodo scriptum est in lege Domini. Ubi est purgatio corporis, dicit secundum legem Moysis. Ubi autem sistitur Sanctus: Quomodo scriptum est in lege Domini. Non quod lex Moysis non esset lex Domini: Nam quaecumque loquitur propheta Spiritus Sancto disserens, non ipse loquitur, sed Dominus suggerit. Quoniam tamen purificatio habebat figuram

corporalem, dicit, Lex Mosis. Quoniam autem sistebat primogenitum, dicit: *Secundum legem Domini (Exod. xiii)*, honorans id quod factum fuerat: *Quemadmodum scriptum est in lege Domini: Omne masculinum aperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur (Num. viii)*. Haec ergo oratio et lex tota et causa legis, posita est propter eum qui erat aperturus vulvam. Universa enim primogenita animalium et hominum, numquam aperuerunt vulvam, sed erant solum primogenita. Quem autem virgo peperit, ipse solus vulvam aperuit. Vide ergo mihi totius legis descriptionem, propter eum qui erat nasciturus ex virgine. Undenam autem poterant Judaei eam intelligere? Nam cum sint carnales cogitatione, longe abest ut possint intelligere cursus ortus spiritualis. Deinde ascendunt, ut dent hostiam secundum quod dictum est in lege, par turturum, aut duos pullos columbarum. Fiebant autem haec quoque ex lege typice, ut nihil deesset ad legis implementum. Veniamus jam decaetero ad expositionem evangelicam.

§ 4. Et ecce homo in Jerusalem, cui nomen erat Simeon: et homo ille justus et pius, et erat spiritus Dei in ipso: et is acceperat responsum a Spiritu Sancto, se vitam non prius esse finitum, donec videret Christum in carne. Erat senex, expectabat promissum, manebat intus in templo, illud dicens apud se: Ubicumque sit natus, omnino huc veniet. Is venit in spiritu in templum illâ horâ, quando parentes obtulerunt puerum. Nam saepe quidem veniebat, sed suo proposito. Tunc vero a sancto Spiritu deductus, venit opportune ad implendum promissum. Is accepit in ulnis Jesum, et benedixit Deum, dicens: Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum, in pace. Unde dimittis? Ex versa hujus vitae: est enim res molesta et plane carcer vita. Ille ergo venit, ut dimitteretur. Si quis autem damnum esse putat hinc recedere, is nondum est fide perfectus. Dicebat autem: Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace. Qui enim mundo facturus est pacem, accessit.

§ 5. Venit enim pacificator, qui terrae coelum conjungit, et terram coelum constituit. Per Evangelicam doctrinam clamat Simeon: *Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace: Quoniam viderunt oculi mei salutare tuum*. Quid est, quod dicit? Nam prius quidem credebant cogitationi, et cognoscebant ratiocinatione. Nunc autem viderunt oculi mei. Quod enim cor meum expectabat, viderunt oculi mei: consummatus sum. Quid autem vidi, inquit? Salutare tuum. Quale? Quod parasti ante faciem, non unius populi, neque solius Israël, sed ante faciem omnium populorum. Est enim natus magister omnium: *Lumen ad revelationem gentium, et gloriam plebis tuae Israël*. Hic gloria, illic revelatio. Illic principium doctrinae, hic consequens disciplina. Et gloria populi tui Israël.

§ 6. Sed omnino dicet quispiam : Et ubi sunt Israëlitae ? Habe Petrum, habe Paulum, habe Joannem. Habe tria millia, habe quinque millia. Habe ecclesiam Jerosolymitanam, habe eos qui crediderunt ex gentibus, erat enim gens inter eos qui crediderunt. Nisi enim Dominus reliquisset nobis semen, facti essemus sicut Sodoma et Gomorrhæe similes facti essemus. Deinde : Reliqui mihi septem millia virorum. Sic in populo conservabatur semen fidei, et non perierat totus populus, absit, neque interierant omnes Judæi. Nam nunc quoque in hoc beato statu et vocatione. Multi quidem vocati, pauci vero electi. Vocavit enim Christus universum orbem terræ, paravit sanctum convivium Evangelii. Sed cum venerit, ingreditur et faciet electionem. Diligenter scrutatur eos qui recumbunt : et si invenerit aliquem non habentem vestitum nuptialem, dicit ei : Amice, quomodo huc intrasti ? Quamobrem et illic facta est electio, et hic fiet electio. Non enim quoniam vocati sumus, ex eo debemus nos insolenter gerere, ut qui id quod est perfectum, obtinuerimus. Lapsus enim primorum, fiat nostra cautio. Sic, o dilecte, populus non omnino periit, neque totus fuit incredulus, neque totus fuit persecutus apostolos. Sed crediderunt per apostolos tria simul millia, præter mulieres et pueros, et fuit Jerosolymis ecclesia decies mille hominum. Templo enim nondum everso, et necdum ejectis Judæis, et nondum diruta Jerusalem, aedificata fuit ecclesia, et fuerunt Joannis verba evidens veritas : Illum oportet augeri, me autem minui.

§ 7. Simeon ergo cum esset propheta, dicit, Gloriam populi tui Israël. Erat enim gloria expectantium, adventus ejus qui expectabatur : glorificant Joseph et Maria ea quæ dicuntur, angelus annunciavit, Magi agnoverunt, pastores audierunt, exercitus angelorum duxit choros, stella ex alto significavit, Simeon prophetat, Anna uxor Phanuelis prophætat, terra verba fecit, coelum est elocutum, Magi tyrannum negaverunt, pastores adoraverunt Christum, principem pastorum. Omnia agnoverunt, mater cognovit, Joseph audivit, propter res tremuerunt : intellexerunt autem rerum quoque eventum. Et benedixit eos Simeon, et dixit Mariae matri ejus : Ecce hic positus est in ruinam et resurrectionem multorum in Israël, et in signum cui contradicatur. In quorum ruinam ? Eorum scilicet qui non credunt, qui contradicunt, qui in crucem egerunt. In quorum autem resurrectionem ? Eorum qui agnoscunt, memorique et grato animo confitentur. Et in signum, cui contradicatur. Quod signum dicit ? Signum crucis quod Ecclesia novit mundi salutare, cui inimici sunt Judæi, quod saepenumero coelum quoque prædicavit. Contradicatur autem signo, ut vincat veritas. Nam absque contradictione non est integra victoria. Oportebat ergo introduci contradictionem, ut judex per totum seculum ferat sententiam. Quamobrem dicit : Et in signum cui contradicatur, nempe, ab incredulis.

§ 8. Tu vero, inquit, vidèris esse mater. Num autem tu evades sine tentatione, quoniam tu te fatèris esse matrem, quoniam eum peperisti, quoniam visa es ei tuum commodare uterum? Fuit enim venter tuus vas operationis. Evàdes ne ergo sine tentatione, quoniam fuisti Dei parens, quoniam peperisti non experta nuptias? Quoniam fuisti constituta, num eris sine tentatione? Sed *tuam quoque ipsius animam pertransibit gladius*. Quare, o Domine? Quid enim ego peccavi? Nihil quidem peccasti, sed quando videris eum pendentem in cruce, quando videris eum pro mundo patientem, quando videris ejus manus extensas in cruce et in ligno clavis affixas, incipies dubitare et dicere: Hic ne est, de quo mecum angelus est locutus? Hic ne est, in quo fuit miraculum meae conceptionis? Virgo eram, et pèperi. Quare hic in crucem agitur? *Et tuam ipsius animam pertransibit gladius*. Quamobrem nemo est qui non tentetur. Petrus ter negavit, alii discipuli eo relicto fugerunt. Neque enim opus habebat pastor praefecturâ ovium, neque athleta opus habebat iis qui ei opem ferrent: sed omnes recesserunt. Christus autem erat solus, tanquam aries suspensus. Pertransiit ergo ejus quoque animam gladius, tentatio, dubitatio. Et tuam quoque ipsius animam pertransibit gladius, donec revelatae fuerint ex multorum cordibus cogitationes. Quamobrem patitur Jesus ad convincendam incredulitatem, ad confirmandum gratum animum credentium. Contradicitur autem signo, ut convincantur qui contradicunt propter improbitatem. Si enim veritati non contradiceretur omnino apud homines, nequaquam probata esset pietas. Concessio vero contradictionis electioni veritatis affert probationem.

§ 9. Signo contradicitur. Quomodo enim probati sunt martyres in persecutione? Dum decertarunt effecti victores per tolerantiam. Vide quantum juvat contradictio. Non solum enim constituit, ut quis dixerit, fideles, sed etiam martyres qui ad tormenta usque et mortem processerunt, et prae buerunt gustum gratiae Christi per suam tolerantiam. Quando ergo dicit Simeon: Ecce hic est positus in ruinam et resurrectionem multorum, et in signum cui contradicitur: intelligitur quod neque ruinam operatur, neque vi adducit resurrectionem. Sed positus quidem est in ruinam iis qui offendunt ad lapidem offensionis: In resurrectionem autem iis qui sua sponte credunt. Positus est enim, inquit, quomodo si dixerit quispiam, lux oritur, ut qui sani sunt, videant: ii autem, quibus dolent oculi, radios lucis magis fugiant. Quomodo vero illi quidem ceciderunt, ut qui digni essent ut convincerentur: hi autem surrexerunt, bonam spem habentes sua sponte, nisi signo contradiceretur? Et quomodo dicit Simeon, Et in signum cui contradicitur? Ne eos qui credunt, alienet contradictio, quoniam veritati, quae est ex Deo, contradicatur. Et quis audet aut potest, nisi Deo concedente, contradicere? Necessaria autem est

concessio, erit enim quando non amplius contradicetur. Quando enim signum fulserit, coelestium, terrestrium et infernorum, et omnium denique lingua confitebitur, quod Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris. Nam quamdiu quidem signum ipsum solum apparet, nusquam autem videtur quod significatur, signo contradicetur. Quando autem is qui significatur, revelatus fuerit secundo suo adventu, non audebit amplius aliquis signo contradicere, cum is qui significatur, adsit manifesta divinitate adversus eos qui contradixerunt. Tunc qui signum quidem susceperunt, glorificabuntur ab eo, cui contradicetur. Qui autem signo contradixerunt, condemnabuntur ab eo qui est significatus: et erit aliquando finis contradictionis, finis dubitationis, finis incredulitatis, finis erroris: principium vero praeiorum et coronarum: Quas detur nobis omnibus consequi in Christo Jesu Domino nostro: Cui gloria et potentia nunc et semper et in secula seculorum, Amen.

ITEM IN PURIFICATIONE DEIPARAE VIRGINIS

S. CYRILLI EPISCOPI JEROSOL. ORATIO

DE OCCURSU D. N. JESU CHRISTI ET DE SIMEONE QUI DEUM EXCEPIT

§ 1. Laetare valde filia Sion, praedica laetitiam filia Jerusalem, duc choros popule civitatis Dei. Exultate portae et muri Sion, et universae terrae clamate montes et colles, et valde exultate. Fluvii plaudite, et rupes Sion comprehendite Dei adventum, in eum intuentes. Concinant hodie coelestia cum terrenis, et Hosanna dicant cum ea, quae est inferne, Jerusalem, propter Christum qui est in ipsa. Coelestium intelligentes virtutes, choros ducite. Qui estis in terris, cum angelis hymnos canite. Hodie enim gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei Jerusalem, civitas regis magni: aperiatur portas ei qui aperuit omnibus coelestes portas, et aperuit in cruce ostia sepulcrorum, et contrivit portas inferorum, quae erant ab aeterno, et admirabiliter clausit portas virginitatis. Hodie qui mirabiliter olim respondit Mosi in monte Sina, divine implet legem, factus sub lege. Hodie Deus a Thamar, venit Sion. Hodie coelestis sponsus cum thalamo Dei matris venit in templum. Filiae Jerusalem, egredimini in occursum ejus. Lampades alacriter accendamus vero lumini. Tunicas animarum paremus sponso Christo cum Sion. Gentium populi, lucem ferentes occurramus cum templo. In templo ad Deum Christum conveniamus. Cum Angelis hymnum canamus: Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Sabaoth. Plenum est coelum et terra gloria ejus. Pleni sunt fines mundi bonitate ejus. Plena est ejus laude omnis humanitas. Ejus indulgentia plena sunt coelestia, terrestria et inferna: plena misericordia, plena donis ejus et

beneficiis. Omnes ergo gentes plaudite manibus. Omnes gentes terrae venite et videte opera Dei. Omnis spiritus laudet Dominum. Omnis terra adoret. Omnis lingua canat et psallat, et glorificet puerum Deum qui est quadraginta dierum, et est ante secula: puerum parvum, et antiquum dierum: puerum lactentem, et seculorum effectorem.

§ 2. Infantem aspicio, et Deum meum agnosco. Infantem qui lactet, et mundum nutrit. Infantem qui flet, et mundo largitur vitam et laetitiam. Infantem qui involvitur fasciis, et me liberat a fasciis peccati. Infantem in ulnis matris vere cum carne et sine defectu in terra: eundem vere in sinu patris, et sine defectu in coelis. Infantem video in Bethleem, Jerusalem ingredientem, et qui nequaquam separetur a superna Jerusalem. Infantem video qui ex lege in templo offert sacrificium in terra: sed idem pia omnium sacrificia in coelis excipit. Ipsum in ulnis senis per dispensationem: eundem in maiestate divina in thronis Cherubis. Qui offertur et purificatur: sed idem omnia purificat et purgat. Ipse est ergo donum, ipse Pontifex, ipse ara, ipse propitiatorium. Ipse qui offert, ipse qui pro mundo offertur. Ipse ignis, ipse holocaustum. Ipse lignum vitae et cognitionis. Ipse agnus, ipse gladius spiritus. Ipse pastor, ipse ovis. Ipse sacrificus, ipse qui sacrificatur. Ipse qui offertur, ipse lex, et ipse qui suscipit sacrificium.

§ 3. Sed enim age decaetero dicamus de die ex sacris Evangelis. Ait enim de Christo Lucas admirabilis: *Quando impleti sunt dies purificationis eorum secundum legem Moysi, duxerunt Jesum Jerusalem, ut sisterent eum Domino: quomodo scriptum est in lege Domini: Omne masculinum aperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur (Luc. II, Exod. XIII).* Nam Samuel quidem et Isaac, et simul etiam Jacob et Joseph et alii multi qui praeter spem nati sunt ex sterilibus, et aperuerunt infertiles vulvas matrum, sancti Domino vocati sunt: Christus autem solus ex solo unigenitus, cum virginales portas non aperuisset, non est sanctus Domino, sed Sanctus sanctorum, et Dominus dominorum, et Deus deorum, et primogenitus primogenitorum, princepsque et rex regnantium et vocabitur et credetur: et nunc in templo a Simeone praedicabitur. Erat enim, inquit, homo in Jerusalem, cui nomen Simeon. Et ipse erat homo justus: et Spiritus Sanctus erat cum eo. Et fuerat ei datum responsum a Spiritu Sancto, non visurum eum mortem, priusquam videret Christum Domini. Et venit in templum in spiritu. Et cum introduxissent parentes puerum Jesum, ut ipsi facerent secundum morem legis de ipso, ipse Simeon accepit eum in ulnis suis, et benedixit Deum, et dixit: Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace. Quoniam viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti

ante faciem omnium populorum. Lumen ad revelationem gentium, et gloriam plebis tuae Israël.

§ 4. Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes ejus? Qui continet universam terram pugillo, senis ulnis capitur: et portatur qui fert omnia verbo virtutis suae. Exultet Adam, per Simeonem Christo dicens: *Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace.* Nunc me solvis ab aeternis vinculis. Nunc me solvis ab interitu. Nunc me solvis a morte. Nunc me solvis a moerore. Meum Dominum et Deum Simeon in templo ulnis amplectens, altum oeconomiae mysterium significavit omnibus gentibus. Judaeis enim annuncians, exilit et exultat, et clara voce de eo aperte clamat, dicens: Hic est, qui est, et ante est, et semper adest, cum patre ejusdem essentiae, in eadem sede sedens, ejusdem gloriae et potentiae: par potentiâ, omnipotens, principio carens, increatus, inalterabilis: qui nec circumscribi, nec aspicui, nec verbis explicari, nec comprehendi, nec contrectari, nec mente concipi, nec conjici potest. Hic est splendor paternae gloriae. Hic est character substantiae omnium constitutionis. Hoc est lumen luminum, quod oritur ex sinu Patris. Hic apud Deum, et ex Deo Deus cognoscitur. Hic est fons vitae, ex fonte Patris vita procedens. Hic est Dei fluvius qui exit e divina abyssso, sed ab ea non separatur. Hic est thesaurus bonitatis paternae, et aeternae beatitudinis. Haec est aqua vitae, quae vitam mundo largitur. Hic est radius increatus, qui ex sole Patre luminum gignitur, sed non scinditur. Hic est Deus Verbum, quod ex iis quae non sunt, ad hoc ut essent, solo verbo omnia constituit. Hic est Lucifer qui ante Luciferum incorporeas adornavit virtutes, coelestium exercituum et ordinum. Hic est qui coelum extendit solus, et super mare ambulat tanquam super coelum. Hic est qui abyssum caligine involvit tanquam fasciis. Hic est qui terram firmavit super aquas. Hic est qui mare sepsit arenâ, tanquam muro. Hic est qui lucem divisit a tenebris. Hic est qui circularem astrorum ornatum composuit. Hic est qui universum tam qui cernitur, quam qui intelligentiâ apprehenditur, mundum constituit in sapientia. Hic est qui non fictis manu manibus, ex luto hominem finxit, et formavit. Hic est qui ad Dei imaginem nos fuit fabricatus, nunc ipse ad nostram imaginem homo factus. Quinetiam Deus, id quod mente percipitur, perfectus, ex perfecto patre habens essentiam. Qui cum esset in forma Dei Dominus, nunc meam suscepit formam servilem, non diminuens dignitatem divinitatis, sed sanctificans, ut sanctificaret massam meae naturae, supra totus et infra totus. Qui idem cognoscitur, superne genitus sine tempore, et inferne sine semine: superne effector, inferne res creata. Audite omnes gentes, audi Israël, Dominus hic est, quem ego sacerdos tuus Simeon, gestans in ulnis, magna voce praedico, in templo populo testificans.

§ 5. Quamobrem attendite popule mi sermonem meum, inclinate aures vestras ad verba oris mei. Hic est puer, de quo Isaias prius praedicavit, dicens: *Puer natus est nobis, et filius datus est nobis, et vocatur nomen ejus magni consilii Angelus, Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis, Princeps pacis, Pater futuri seculi* (Isa. ix). Si est ergo hic puer Deus fortis, de eo significans David quoque dixit: *Videbitur Deus deorum in Sion* (Psal. 83). De hoc puero clamat etiam Jeremias: *Deus in terra visus est, et cum hominibus conversatus est* (Baruch iii). Hic est puer qui olim mare perfregit Israël, et submersit Pharaonem, et legem dedit Israëlitis, et pluit manna, et in columna ignis deduxit genus Hebraeorum, et petram rupit, et rubum flamma ignis, tanquam rore cinctum, conservavit incombustum. Hic puer Mosem quadraginta annos fecit pastorem, et quadraginta annos constituit Ducem Israël: et eum corroboravit, ut jejunaret quadraginta dies. Sic ipse quoque puer baptizatus, jejunavit quadraginta dies, et post quadraginta dies a mortuis regenerationis ascendit in supernam Jerusalem, et post quadraginta dies sui ortus ex virgine, nunc ingressus est in terram Jerusalem.

§ 6. De hoc puero prius etiam praedicavit Propheta Habacuc, dicens: *Deus a Themam veniet, hoc est, ab austro* (Habac. iii). Ab austro enim Jerusalem est Bethleem. A Bethleem autem nunc ingressus est Sion. Propter hunc puerum Moses nobis testificatus est, dicens: *Prophetam vobis suscitabit Dominus Deus ex fratribus vestris: et omnis qui non audit eum, exterminabitur ex terra viventium* (Deut. xviii). De hoc puero Propheta David vota fecit, dicens: *Qui sedes super Cherubim, appare: excita potentiam tuam, et veni ad nos servandos* (Psal. 79). Et alibi: *Cito praeoccupent nos miserationes tuae, Domine* (Psal. 78). Et rursus: *Domine, inclina coelos tuos et descende* (Psal. 143). Et alibi: *Tu Domine, Deus virtutum, attende ad visitandas omnes gentes* (Psal. 58). Quamobrem, cognoscite gentes et vincimini, videte Judaei, et persuadeamini, quod hunc puerum laudent angeli, hunc adorant archangeli, hunc tremunt potestates, hunc glorificant virtutes, huic serviunt Cherubim, hunc Deum praedicant Seraphim, huic sol servit, huic ministrat luna, huic obediunt elementa, huic subjiciuntur fontes. Hunc puerum cum vidissent, portae inferorum sunt confractae: portae autem coelestes sunt apertae. Hic puer mortem abolevit, diabolum pudore affecit, maledictum solvit, dolorem cessare fecit, serpentem contrivit, intermediam maceriam discidit, malum chirographum peccatorum perfregit, peccatum conculcavit, errorem abolevit, surgere fecit creatam naturam. Hic puer Adam conservavit, Evam refinxit, gentes vocavit, mundum illuminavit.

§ 7. Quamobrem venite vos omnes Christi et Dei amantes, Domino laeti et mundi occurramus, non legaliter, sed spiritaliter:

non ventrem deliciis explentes, sed spiritu exultantes: non nos vino inebriantes, sed spiritu ferventes. Laeti hodie lampades ornemus. Tanquam filii lucis, ceras verae luci Christo offeramus. Quoniam lumen ad revelationem gentium mundo apparuit, ideo lumina ex lumine supra nivem resplendeamus: supra lac dealbati, supra sapphirum illuminati, supra immaculatas columbas in coelos evolantes, ita in nubibus ad Dei occursum exeamus. Hodie dilecti festi cursum perpetuo peragamus. Cum angelis choros ducamus, cum pastoribus illuminemur, cum orthodoxis adoremus, cum Bethleem festum agamus, cum Sion occurramus, cum templo sanctificemur, cum Virgine festum agamus, cum Simeone Christum ulnis amplectamur: ut simus intra aeterna Christi bona, gratiâ, et miserationibus et elementîâ Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et potentia nunc et in secula seculorum, Amen.

TIMOTHEI PRESBYT. JEROSOLYMIT.

ORATIO DE PROPHETA SIMEONE DEI SUSCEPTORE

ET DE NUNC DIMITTIS SERVUM TUUM, DOMINE

§ 1. Age, dilecti, ultimum justum oratione intueamur. Et quis est ille ultimus justus? Qui nuper a nobis est lectus in Evangelio secundum Lucam, nomine Simeon. Hic est et primus et ultimus: ultimus legis, primus gratiae: Judaeus religione, Christianus gratiarum actione: Christianus lectione, angelus linguâ, Simeon qui fuit modo a nobis lectus. Qui ex pharisaica blasphemia, rosa collectus est ex spinis, et primus donationis gratiae inspiratione cognitus: Simeon qui eo processit justitiae, ut in ipso corpore veluti responsum acciperet, non praeteritum praesentem, quae est ad tempus, vitam, donec videret Dominum nostrum Jesum Christum. Justus ergo et magnus Simeon, o dilecti, cum ante susceptam carnem desiderasset videre Dominum, vidit in carnis susceptione, et animadvertit, et ulnis est amplexus, et rogavit ut relaxaretur a custodia corporis, ore senili clamans ad omnium Dominum qui videbatur infans, sicut audiisti: Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace. Quoniam viderunt oculi mei salutare tuum. Vidi gloriam tuam. Solvar ab hac brevi vita, in quam cadit interitus. Vidi chœream angelorum, glorificationem archangelorum, omnem creatam naturam exultantem, coelestia et terrestria unum habentia transitum. Nunc absolvar, ne hic retinear. Spiritus Sanctus est in me, et video quae tibi evenient. Nunc absolvar, ne Judaeorum qui sunt mei generis quae in te est futura, videam audaciam. Ne videam spineam, quae plectitur, coronam. Ne videam servum tibi alapas infligentem. Ne videam tibi intentari lanceam. Ne videam solem obscurari.

Ne videam lunam deficere. Ne videam elementa mutari. Ne videam te cruci affixum. Ne videam rumpi petras. Ne videam scindi velum templi. Non ferentia enim audaciam ipsa quoque elementa, cum Domino dolore afficiuntur. Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace: Quoniam videntur oculi mei salutare tuum: Quod parasti ante faciem omnium populorum.

§ 2. Quid ergo Evangelista? Audi ipsum dicentem: Et erat homo in Jerusalem, cui nomen Simeon: et erat homo iste justus, expectans consolationem Israël. Et Spiritus Sanctus erat in ipso: et erat ei datum responsum a Spiritu, non visurum eum mortem, priusquam vidisset Christum Domini. Et venit in spiritu in templum. Audi sapienter, o dilecte, hoc est quod dicit: Simeone domi sedente, et apud se orante, responsum venisse ad effectum. Solum cogitavit Joseph et Virgo introducere puerum Jesum in templum, ut facerent ipsi secundum morem legis de ipso: et statim Spiritus Sanctus praebeuit responsum, hoc est, excitavit Simeonem, dicens: Expergiscere senex, quid dormis? Venit tempus responsi: Vade cito, venit enim qui te solvit: excute vestes sepulcrales, para sepulcrum, ordina quae ad domum tuam spectant. Venit enim qui te solvit. Venit Emmanuel. Transi cito in templum. In loco sacro sacra. De sacro loco propheta. Quamobrem perniciosissimo cursu cupiditatis, tanquam penna aliqua, incitatus, et a spiritu levatus, praevenit Joseph et Virginem in templum: non praevenit autem puerum qui portabatur. Quomodo enim potuisset praevenire eum qui ubique aderat? Joseph et Virginem praevenit Simeon in templo. Et cum praevenisset, adhuc prope adyta erat expectans revelationem sancti Spiritus.

§ 3. Cum fuisset vero in templo Simeon, vidit quidem multas matres cum suis filiis in templum ingredientes, ad peragendum sacrificium purificationis. In quarum medio erat etiam quae portabat venerandum foetum, et nullis sordibus contaminatum. Justus autem Simeon huc et illuc oculos circumferens, postquam vidit multas matres in privato habitu humanitatis, solam autem Virginem infinito et divino lumine circumdatam, separavit reliquas matres, clamans et dicens coram omnibus: Date mihi locum, ut teneam eum qui desideratur. Vidi eum qui me praevidit. Vidi, et meus germinavit spiritus. Cur quae estis ancillae, cum libera et Domina concertatis? Cur infantes vestros arae offertis? Huc convertimini, et eos offerte huic puero qui est antiquior Abraam. Interim Simeon suis ulnis tenens Dominum qui videbatur infans, Joseph quidem et Virginem benedixit: prophetiam autem traduxit ad Dominum, dicens Virgini: Quid aspicias hunc puerum, o Virgo, tuum et non tuum? mansisti enim virgo, sicut eras prius. Cur enim assidue fixis oculis intuëris, et eum frequenter amplecteris? Cur ei mamillam praebes? Non eget

nutrimento, cum ipse sit mannae et vitae suppetitor. Cur molibus palmis demulces infantem, eum volens sopire? Hic infans non dormitabit neque dormiet quod attinet ad divinitatis dignitatem quae celatur. De eo enim dicit Propheta: *Non dormitabit neque dormiet qui custodit Israël (Psal. 120)*. Cur hunc puerum aspicias Virgo? Hic puer, o Virgo, divinitatis quae latet virtute, coelum extendit sicut pellem, terram autem super nihilum suspendit, cum aquam mundo basim fundasset. Hic puer, o Virgo incorrupta, est solis auriga, lunam tanquam clavo regit, et thesauris suis promit ventos, et est omnium quae sunt Dominus. Hunc puerum, o Virgo, non mundanam, sed spiritalem accipe laetitiam. Ecce enim hic est positus in ruinam et resurrectionem multorum in Israël, et in signum cui contradicetur. *Tuam quoque ipsius animam pertransibit gladius, ut revelentur ex multorum cordibus cogitationes.*

§ 4. Haec sanctus et qui Deum suscepit Simeon, dixit virgini Mariae, revelatione Sancti Spiritus de Jesu qui videbatur infans: *Ecce hic est positus in ruinam et resurrectionem multorum in Israël*. Cur autem in ruinam et cur in resurrectionem? Verum est verbum Domini. Quoniam enim Simeon, non sua virtute, sed Sancti Spiritus revelatione, quicquid enuntiavit de Domino, ad virginem dicens, *Ecce hic est positus in ruinam et resurrectionem multorum in Israël*, dixit: In ruinam quidem infidelium, resurrectionem autem eorum qui credunt. Ad ruinam Synagogae, resurrectionem vero Ecclesiae. In ruinam daemonum, resurrectionem autem sanctorum. In ruinam prophanorum, resurrectionem vero iustorum. In ruinam et resurrectionem: surrexit Matthias, cecidit autem Judas. In ruinam et resurrectionem multorum in Israël. In resurrectionem latronis qui erat a dexteris: in ruinam autem ejus qui erat a sinistris. Nam ille quidem pie se gerebat, hic vero maledicebat. In ruinam et resurrectionem multorum in Israël et in signum, cui contradicetur vera est oratio. In signum, cui contradicetur, fuit Dominus, utpote, foetus virginis. Nam magnum est signum quod quae virgo peperit, mansit virgo. Quod vero virgo sit signum, cui contradicetur, audi Isaiam in suo opere, Domino dicente ad Achaz: *Pete tibi signum in profundo aut in alto*, et dixit Achaz: *Non petam, neque tentabo Dominum*. Et dixit Isaias: *Ecce dabit vobis Dominus ipse signum*. Quodnam hoc? Ecce virgo in utero concipiet. De hoc Dominico signo in virgine nato, cui contentiosa linguâ multi erant contradicturi, Simeon futurum prius significavit, dicens Virgini: *Ecce hic positus est in ruinam et resurrectionem multorum in Israël, et in signum, cui contradicetur*. Tuam quoque ipsius animam pertransibit gladius, ut revelentur ex multorum cordibus cogitationes.

§ 5. Hinc nonnulli existimarunt Domini matrem gladio morte

affectam, finem accepisse martyrii propterea quod dixerit Simeon: Tuam quoque ipsius animam pertransibit gladius. Non ita autem habet. Ferreus enim gladius corpus dividit, non dissecat animam. Quo fit, ut intemerata et sanctissima Virgo hucusque sit immortalis, propterea quod qui in ea habitavit, eam traduxerit in loca, in quibus est assumpta. Quid ergo vult dicere Simeon ad Mariam, Tuam quoque ipsius animam pertransibit gladius, ut revelentur ex multorum cordibus cogitationes? Gladium qui pertransit animam, hic dixit Simeon dolorem virginis quo erat afficienda Virgo, ut quae videretur perdidisse eum qui veniebat ad quaerendum eos qui perierant. Quod vero dolor attigerit animam Virginis, cum videretur perdidisse suum filium qui appellatur nempe virginis, audivisti nuper Evangelistam dicentem: Et quando fuit annorum duodecim Jesus. Sententia procedit ex sententia et quaestio quaestione depellitur. Et quando fuit annorum duodecim. Quis? Deus verbum annorum duodecim, Unigenitus Filius Dei qui est ante mundum, Qui olim fuit effector visionis temporum, non autem genitus post tempora. Et quando fuit annorum duodecim Jesus? Quod attinet ad ortum ex virgine, numeratur tempus duodecim annorum. Particulatim enim proficiebat Jesus aetate corporea: non simul autem totus crevit Dominus. Quamobrem ne existimaretur fuisse phantasia oeconomiae veritas, ut prius diximus, particulatim proficiebat, servans omnes humanas mensuras humanae susceptae naturae. De eo itaque dicebat Evangelista: *Puer autem Jesus proficiebat spiritu et sapientiâ, et gratia Dei erat in ipso* (Luc. II). Vide quam accurate locutus sit Evangelista. Non dixit, Deus verbum proficiebat, ne praeberet Arrio materiam blasphemiae illud, Proficiebat, ostendit id fieri intercedente oeconomia. Propterea enim duodecim annos natus. Unde etiam dicebat Evangelista: Et quando fuit annorum duodecim Jesus, adduxerunt puerum Jesum secundum morem festi eorum in templum: et cum implevissent ipsi dies, dum reverterentur ipsi, remansit puer Jesus et non cognoverunt parentes ejus. Putantes autem ipsum esse secum in comitatu, iverunt iter diei et quaerebant eum inter cognatos: et cum non invenissent eum, iverunt Jerusalem, quaerentes eum.

§ 6. Ecce vero impletur dictum Simeonis ad Virginem: *Tuam quoque ipsius animam pertransibit gladius*: gladius, inquam, doloris, gladius inquisitionis, per quem eum quaerebat qui perierat. Nam etsi mater esset virgo, eum tamen gestavit utero et ei prae-buit mamillam et eum magnâ aluit curâ et maternum habuit habitum, ut mater erga suum filium. Quamobrem cum visa esset eum perdidisse, quaerens in tribus diebus, in dolore cordis clamabat, dicens: O calamitatem, quando expectavi felicitatem, tunc damnum sensi. Hei mihi, quis thesaurum surripuit? Quis pretiosas opes mihi abstulit? Quis me mea spe est frustratus?

Hei mihi, non dicar amplius benedicta in mulieribus. Non amplius dicent: *Beatus venter qui te portavit* (Luc. 11); extabui, non autem beata evasi. Quis est qui te mihi eripuit? Quis tibi est insidiatus? Quis meum abscondit thesaurum? Cognata mea Elisabeth laetatur propter filium: ego vero crucior. Illa enim habet militem: ego vero rege sum frustrata. Servus custoditur et Dominus non apparet. Ubi est archangeli Gabrielis salutatio? Ubi stellae illuminatio? Ubi Magorum adoratio? Ubi Pastorum exultatio? Ubi Angelorum est glorificatio? Quando regnum expectavi, tunc relicta fui in mendicitate. Hinc ergo afflictionem et dolorem, tamquam animae gladium ancipitem, Simeon futurum vicens, praesignificavit, dicens Virgini: Tuam quoque ipsius animam pertransibit gladius. Non dixit, Tenebit gladius, aut dominabitur gladius: sed Pertransibit gladius: hoc est. Parvo tempore dolore afficièris et affligèris, et statim a dolore liberaberis et afflictione.

§ 7. Quod autem dolore affecta sit intemerata et sanctissima Virgo, putans se perdidisse eum qui venerat ad salutem eorum qui perierant, audivisti Evangelistam modo dicentem: Et factum est post tres dies. Vide quantum dolorem et afflictionem subiit Virgo tribus diebus. Et factum est post tres dies, et ecce invenit eum in templo sedentem in medio doctorum et eos interrogantem et eos audientem, et dixit ei mater ejus: *Fili, cur fecisti nobis sic? Ecce pater tuus et ego dolentes quaerebamus te.* Cur non nobiscum descendisti, sicut nobiscum ascendisti? Cur sedisti in medio doctorum? Quid interrogas et doces? Cum literas nondum didiceris, quid sophistam agis? Cur invidiam adversus te concitas? Cur me vis orbari, fili? Ecce te ardentibus oculis aspiciunt: jam strident in te dentibus sicut ferae immanes quae moventur adversus agnum. Fili, cur sic fecisti nobis? Ecce pater tuus et ego dolentes quaerebamus te. Dominus autem eis decaetero aperiens divinitatis quae latebat, dignitatem, in mendico humanitatis susceptae spectaculo, eis respondet, dicens: Quid me quaerebatis? ubi autem quaerebatis? In coelum non ascendistis, ad inferos non descendistis. In Jonae balena non habitastis. Quid me quaerebatis? nesciebatis, quod in iis quae sunt Patris mei, oportet me esse? Non audivistis Simeonem? Non me Dominum et Deum est confessus? Vos autem me quaeritis tamquam puerum. *Nesciebatis quod in iis quae sunt Patris mei, oportet me esse?* Unum Patrem habeo in coelo: vos vero accepi commodato. Sed hic finem imponamus orationi in nomine Christi Jesu D. N.

RES GESTAE ET CONSUMMATIO

S. CORNELII CENTURIONIS

EX SIMBONE METAPHRASTE

Saeculo Chr. I. — Nat. Italus.

§ 1. Post salutarem Verbi in terram adventum, Crucemque et mortem pro nobis sua sponte ab eo susceptam, et in coelos ascensionem, unde descenderat ad aedificandum Davidis tabernaculum (ut cum Prophetis dicam) quod ceciderat, unus erat ex cohorte Italicâ Centurio Cornelius, ex iis qui ipsum quaerebant, et qui multa bona faciebat opera (etiâsi nondum divina Christi gratiâ neque vocatione ad ipsum esset dignatus hic vir pius) ut qui Deum timeret ipse et tota ejus familia et iis quae habebat, impertiret egentes: rursusque Deum precaretur assidue. Ad eum agentem Caesareae * ut Lucas de ipso refert apertissime ** venit Angelus circa nonam horam et dixit ei: « Corneli, orationes et eleemosynae tuae ascenderunt ad monumentum in Dei conspectum: et nunc mitte viros Joppen et accerse Simonem qui appellatur Petrus. Is cum venerit, loquetur tibi verba vitae. » Haec cum ille quidem mandasset, non amplius apparebat. Cornelius autem statim duobus vocatis famulis et forti quodam ac pio milite, eis aperit quae viderat et eos mittit Joppen. Illic enim versari Petrum dixit Angelus apud quemdam Simonem Coriarium. Petrus autem qui omnem terram et mare obibat praedicando, et veritatem ubique annuntiabat (erat enim revera positus in lucem gentium et salutem multorum) ingressus ad sanctos qui habitabant Lyddam, cum quemdam Aeneam qui octo annis jacebat paralyticus, fecisset surgere, Joppen autem venisset et in Tabitha quae vocatur Dorcas, fecisset magnum illud miraculum, hic degebat apud Coriarium. Sed nec eum quoque dimisit Deus ignarum mysterii quo erat initiandus Cornelius: aut potius Cornelii justitiam et preces non despexit.

§ 2. Sed quoniam ii qui erant ex circumcisione, dissidebant ab aliis: ne Petrus eos, qui missi erant a Cornelio, ut incircumcisos incassum rursus remitteret, propterea quod nefas sibi putaret congregari cum alienigena, aut ad eum accedere, cum illi Caesareâ profecti, non procul essent ab Joppe, ostendit ei Deus Cornelii virtutem et agnitionem. Cum itaque ascendisset in domunculam, ut quae horâ sextâ fiebant, preces redderet, se cibo reficere opus habuit et esuriit. Interim autem dum Petro parabatur

* Caesarea Palaestinae, olim *Stratonis turris*.

** Vide in Act. Apost. Cap. X.

convivium, videt coelum apertum et vas quoddam, tamquam magnum linteum, quatuor initiis in terram demitti et ad ipsum venire. Vas autem continebat bestias, tam omnes terrae quadrupedes et reptiles, quam volucres coeli. Voxque ex illo visa est ad eum existere, dicens: « Surge, Petre, macta et comede. » Deinde cum is dixisset, « Nequaquam Domine: » et deinde etiam causam adjecisset (nunquam enim, inquit, comèdi omne commune aut immundum), vox ei rursus respondit, dicens: « Quae Deus mundavit, tu ne dixeris communia. » Cumque hoc factum esset, vas rursus assumptum est in coelum. Hoc autem significabat * conversionem Cornelii, et eorum qui erant cum ipso. Nam esuries quidem quâ laborabat Petrus, significabat illius in pietatem propositum et studium: et quod is nihil adeo esuriebat et desiderabat, atque infidelium agnitionem, et eis omnino dare verum Dei cultum et praedicationem Evangelii. Quadrupedes autem et volucres erant signum multitudinis eorum qui erant convertendi cum Cornelio. Vas autem e coelo ter demissum, significabat ternam in baptismo demersionem. Mundatas autem eas esse a Deo, significabat Cornelii justitiam et misericordiam cum universa domo: et quod ii quoque Deo accepti evaserunt. Cogitante autem Petro et non valente visionem conjicere, qui missi fuerant a Cornelio, jam ad fores venerant. Et protinus advolans spiritus et illorum adventum significat et jubet Petrum eos convenire minime haesitantem. Atque ei quidem, cum ad eos descendisset, quae vidisset Cornelius et quae ab Angelo audivisset, omnia renunciant. Itaque die sequenti simul veniunt Caesaream.

§ 3. Cum eis autem obviam processisset Cornelius et procidisset ad ejus pedes, erigit eum Petrus, dicens: « Ego quoque sum homo. » Deinde cum in eo seminasset verbum pietatis et in animis eorum qui convenerant, postquam vidit Spiritus gratiam ad eos advolantem, et baptismum praecipientem, eos deducit ad veritatem et baptismo initiat. Cum dispersis autem ab Jerosolymis Apostolis post dolorem acceptum propter Stephanum, simul aderat etiam Cornelius et venit usque in Phoeniciam et Cyprum et ipsam Antiochiam: et rursus profectus est una cum Petro et Timotheo: et nec Ephesi quidem ab eis abfuit**. Cum autem accepissent, Scepsaeorum*** civitatem esse subjectam cultui simulacrorum, consultabant quisnam eo iret: et rem permiserunt sortibus. Cum sors autem venisset ad Cornelium, ille quidem recta vadit ad civitatem. Ejus autem Praefectus erat quidam Deme- trius qui erat Philosophus et in Graecis disciplinis eruditus,

* Petri Apostoli visio, ut Act., X., explicatur.

** De Cornelii Episcopatu Caesarensi Acta haud meminerunt, quamvis cum Martyrologio Rom. loca plura historica et antiqua (exclusis Menolog. et graecis Menaeis) consentiant. Res quidem ambigua est atque obscura.

*** Scepsie urbs fuit in Mysia Minori ad Hellespontum.

horrendum spirans adversus piam fidem Christianorum et alios gentium colens deos, maxime autem Apollinem et Jovem. Is cum accepisset de adventu Cornelii, eum statim accersiit : et cur venisset et unde et quodnam esset ejus studium, interrogavit. Ille autem : « Sum quidem, inquit, servus Dei vivi. Veni autem huc missus, ut te revocem a profundissimis tenebris ignorantiae, deducamque ad lucem veritatis et purum radium agnitionis immitam in tuam animam. » Horum ille ne pauca quidem intelligens, irâ ilico fuit repletus, saevèque repente loquitur et ferociter : Alia te rogavi : tu autem alia mihi respondes. Per deos omnes, si non singula dicis ad propositum, si non moderate et diligenter respondes, non parcam tuae senectuti, non ignoscam tuae aetati, non reverebor canitiem. » Sed dic et cui milites et quam de causa accesseris.

§ 4. Cornelius autem : « Si velis, inquit, scire quaenam sit mea militia ; sum quidem Centurio : » et rursus apertius evolvit et explicavit ea quae prius dicta sunt : « Nam cum, inquit, accepissem, quod ipse et uxor tua et quicquid est in tua diuione, in magnum errorem incideritis, venio vos liberaturus a deceptione et vos deducturus ad viam veritatis, et soli viventi Deo reconciliaturus qui fecit coelum et terram et a quo producta sunt quaecumque sunt in ipsis et cujus nutu ducuntur. » Ad haec Demetrius : « Video te, inquit, jam senio esse confectum, et me tui miseret propter aetatem. Prolixas ergo nugas jubens valere (paucis enim tecum agam), accede et diis sacrifica. » Cum ille autem rogasset, quibusnam diis : « Quibusnam aliis, inquit Praefectus, nisi Jovi et Apollini ? Sin autem recusaveris, scias fore, ut gravibus suppliciis et tormentis tradaris : neque ullus, praeter eos, erit deus adeo potens qui te sit a meis erepturus manibus. » Ille autem : « Potest, inquit, Deus meus me non solum a malis conservare illaesum et efficere ut sim hominum injuriis et insultibus superior : sed eos etiam destruere quos tu deos nominas, evertereque et confringere illorum simulacra, eaque in pulverem redigere et in cinerem, et te vana quam de illis concepisti spe privare et per agnitionem ad se traducere. » Haec cum respondisset Cornelius : « Jam juravi per omnes deos, inquit Demetrius, quod nisi moderate respondeas et nisi diis obtuleris sacrificium, te gravia supplicia accipient et cruciatus : et nondum mihi credis ? » Rursus ergo dixit praeclare Cornelius : « Me recte dicentem audi, o Judex : Daemonibus et surdis ac inanimis simulacris ego numquam sacrificaverim. Scriptum est enim : *Dii qui coelum et terram non fecerunt, pereant* (Jerem. x). Et rursus : *Adorabis Dominum Deum tuum et ei soli servies* (Deut. vi). Ego igitur veni, ut det vobis quoque Deus poenitentiam ad agnitionem veritatis et respiscatis a diaboli laqueo ad illius voluntatem. Sin autem tibi videtur, eos quos dicis deos, ostende mihi. »

§ 5. Hoc cum ille audiisset, valde laetatus est cum iis qui cum ipso erant, et bona spe sunt repleti, putantes stulti, se mox esse visuros Cornelium sacrificantem. Eis itaque mox fuit apertum templum Jovis, ut qui putarent Cornelium statim esse deo sacrificaturum. Cum itaque venisset in templum Cornelius, omnes illuc celeriter confluerunt, non solum Demetrius, et ii qui eum assectabantur: sed ejus etiam conjux Evanthia et filius Demetrius. Nam ipse quoque sic vocabatur. Cum itaque ad Orientem genuflexisset, et effusissime orasset, egreditur e templo: simul autem cum eo egreditur etiam Demetrius, et quaecumque alia gentium convenerat multitudo. Evanthia autem et filius Demetrius adhuc manebant intus. Repente vero maximo quidem terraemotu Deus concutit civitatem (a): templum autem mox deturbatum, simulacra confringit, et in cinerem comminuit et in pulverem: Demetriumque filium et matrem Evanthiam intus intercipit. Cum pater ergo Demetrius templi aspexisset eversionem, nondum autem accepisset uxorem et filium fuisse intus interceptos, ducitur quidem in judicium divinus Cornelius, cogendus utique dicere causam eversionis. Ille autem laetus ingreditur, Deum alloquens qui ei dabat vires, et magis sibi placens propter hoc miraculum incredibile, quam propter thronum Demetrius et propter illud excelsum et sublime tribunal: Praeveniens autem interrogationem: « Ubi nunc sunt, inquit, o Demetri, magni tui dii? » Ille autem continuo: « Quibusnam, inquit, magicis artibus et praestigiis templum evertisti, et statuas confregisti? Sed te gravissimis, sciant omnes dii, subjiciam suppliciis. » Et statim consultabat, quidnam agens, eum acerbissimo afficeret supplicio.

§ 6. Cum jam autem adventasset vespera, jubet Sanctum ligatis simul pedibus et manibus suspendi in custodia, et ita totam noctem manere suspensum. Haec dixit: et statim sanctus fuit conjectus in carcerem. Protinus autem venit pròpere quidam ex domesticis, nomine Téléphon, dicens: « Domine, domina mea et filius tuus unigena perierant, cum terrae motu concussum fuit templum. » Demetrius autem cum primum hoc audivisset, scidit vestem et magno fuit luctu oppressus. Interim autem jussit suis pulverem quamprimum exportare: « Donec meae bonae, inquit, et fidelis conjugis, et suavissimi unigenae filii ossa inventa, in meas manus portaveritis. » Haec simul eis dicebat, et cum voce effluebant lacrymae, et gravissime ingemiscebat et lugebat, et deos suos accusabat quod vivus ad hoc usque tempus esset conservatus, ut audiret tam acerbum nuncium. Cum ei autem assedissent primates civitatis, et partim quidem simul lamentarentur,

(a) Familiare quidem est Metaphrastèos narrationibus hoc prodigium diruti idolorum fani; nec historice constat, toties ab Omnipotenti esse patratum. Ast quoad Cornelium Centurionem, concordant Menaca quae inter illustria hujus Confessoris fidei praeconia, abominandorum, inquam, idolorum templum funditus evertisti.

partim autem etiam consolarentur, jamque mortuus putaretur Cornelius, essetque perfectum monimentum, in quo sepe- lienda erat conjux cum filio, pontifex quidam deorum gentium, nomine Barbatus, cui commissa fuerat templi repurgatio, propere venit ad famulos Demetrii (non enim permittebatur ad eum accedere propter luctum) renuncians, ex aggere fuisse auditam vocem Evanthiae et filii: vocem autem haec significare: « Magnus Deus Christianorum qui nos eripuit ex hoc periculo per famulum suum Cornelium, et non nos dedit omnino exitio. Festina ergo tu quoque, Demetri, et virum hunc sanctum educ e custodia, et adora cum cum omnibus qui sunt in domo nostra, et iis qui sunt nobis propinqui: et roga ipsum, ut veniens nos servet, et educat e profundo, ne pereamus penitus: magna enim Dei hic videmus miracula, et videmur audire Angelos clamantes: Gloria in excelsis Deo... »

§ 7. Cum haec audiissent ministri, currunt protinus cum Barbato pontifice ad Demetrium, et ei singula diligenter renunciant. Ille autem, cum accepisset esse adhuc superslitem uxorem et filium, cor plenum habuit laetitiâ: et cursim veniens in custodiam, offendit divinum Cornelium ambulans, et librum in manu tenentem, et sic Deum laudantem (Angelus enim ad eum accedens, ipsum solverat a vinculis) et cum multitudine quae simul concurrerat, cadens ad ejus pedes: « Magnus est Deus, clamavit, Cornelii qui meam conjugem Evanthiam et filium Demetrium liberavit a templi eversione: » et simul sanctum oravit, dicens: « Serve Dei altissimi, credimus in Crucifixum quem tu praedicas, et ipse, et omnes qui sunt mecum, si veneris, et uxorem vivam, et filium illinc eduxeris. » Ille autem: « Accipite, inquit, prius Christi signaculum, et tunc veniam vobiscum, et dabitur vobis cordis vestri desiderium. » Protinus itaque Demetrius cum omnibus qui cum ipso erant, cum, « Magnus est Deus Christianorum, » rursus dixissent, baptismum suscipiunt. Deinde cum eos assumpsisset Cornelius, stetit super habitaculum, et ad Orientem oculos tollens in coelum, inquit: « Domine Deus virtutum qui respicis super terram, et facis eam tremere: qui aspectu tuo montes liquefacis, et visitatione tua exiccas abyssos: ipse es, Domine: ipse exaudi gemitum vinctorum, et educ e terra Evanthiam, et ne avertas faciem tuam a filio ejus: sed attende animae eorum, et libera eos propter nomen tuum. » Haec cum precatus esset Cornelius, et qui circumstabant, dixissent, « Amen » continuo terra divisa, incolumen matrem emittit cum filio. Et illico clamaverunt cum circumstantibus: « Magnus es Deus Christianorum qui nos a deceptione, et ab hac acerba morte liberasti per tuum famulum Cornelium. » Simulque ducenti et septem Christo accesserunt.

§ 8. Exhinc autem ad Cornelium sedentem in quodam loco qui

vocatur Stadium, et docentem eos qui accedebant, Demetrius et Evanthia ventitabant cum filio. Sed et reliqui quoque Gentiles, spinis incredulitatis a corde suo expurgatis, susceperunt semen pietatis, et baptismo fuerunt obsignati. Atque ille quidem, postquam Christo universam obtulisset civitatem, et errorem expulisset, et verbum pietatis in ea seminasset, effectus plenus dierum, ferventius vacabat orationi, et totus in ea versabatur, ad nihil, ex iis quibus in praesenti vita studetur, suos attollens oculos. Deinceps autem ei quoque, suus revelatur excessus, ad quem toto animae oculo spectabat, et erat paratus: et e superis vocem audit dicentem: « Corneli, veni ad me: Ecce enim est tibi parata corona justitiae. » Quid deinde? Cum omnes quos obtulerat, Christianos convocasset, et eos perfectius pietatis docuisset, et firmiter doctrinae adhaerere praecepisset, et se postremo totum ad precandum collegisset, spiritum lubens ei qui vocabat, tradidit.

§ 9. Atque Demetrius quidem et Evanthia, cum filio et Christianis omnibus congregatis, et presbytero Eunomio, cum magistri excessum, ut par erat, deplorassent, et deinde cereos accendissent, et hymnos, qui dici solent in excessu, cecinissent, et quaecumque de more Christiani faciunt peregissent: apud ipsum eversum Jovis templum eum in novo loculo deposuerunt qui prius a Demetrio fuerat constructus conjugii. Rubum autem maximum terra continuo edidit, et in orbem texit loculum, adeo ut nullus sciret decaetero quod intus esset locus, praeter eos solos qui cum Demetrio tunc inservierunt ad sepulturam. Qui quidem ad rubum quotidie ventitantes, sacra canebant cantica, sufflitibusque et bono odore replebant, qui super ipsum erat, aërem. Atque miracula quidem illinc frequenter scatebant, adeo ut multis videretur qui nesciebant intus jacere martyrem, nunc quoque divinum aliquid rebus significare, sicut tempore Mosis prius factum fuerat. Non multo post autem e vita etiam excessit Demetrius, et multi ex iis qui a Cornelio fuerant initiati baptismo, ipsi quoque partim e vivis decesserunt, partim autem profecti sunt in alias regiones. Itaque cuidam Sylvano, viro pio, et qui virtutem amplectebatur, et erat Episcopus Trôadis, cum venisset aliquando in civitatem Scepsaeorum, in somnis appàrens Cornelius: « Longo, dixit, tempore hic habito, et nullus me visitavit, praeter eos solos qui a me fuerunt baptizati. » Cum itaque interdum haec mente consideraret Episcopus, et quid sibi vellet somnium non posset conjicere, nocte sequenti ad eum rursus veniens Sanctus, « Ego sum, inquit, Cornelius centurio; est mihi domus prope templum Jovis in rubo; sed tu aedifica alterum oratorium prope locum Demetrii servi Dei. Vocatur autem locus Pandochium, quo in loco sita sunt multa sanctorum fratrum corpora. » Accessit cum clero ad locum Episcopus, rubum recidi jussit, et aedificato templo, ibi capsam reliquiarum Cornelii honorifice collocavit.

GESTA QUAEDAM

S. LAURENTII EPISC. CANTUAR.

EX HISTORIA ECCLESIASTICA ANGLORUM BEDAE PRESBYTERI (*L. 2. C. 4*).

Vitâ cessit anno 619. — Nat. Anglus.

§ 1. Successit autem Augustino in episcopatum Laurentius: quem ipse idcirco adhuc vivens ordinaverat, ne se defuncto, status Ecclesiae tam rudis, vel ad horam pastore destitutus, vacillare inciperet. In quo et exemplum sequebatur primi pastoris Ecclesiae, hoc est, beatissimi Apostolorum principis Petri: qui fundatâ Romae Ecclesiâ Christi, Clementem sibi adiutorem evangelizandi simul et successorem consecrasse perhibetur. Laurentius Archiepiscopatus gradu potitus, strenuissime fundamenta Ecclesiae quae nobiliter jacta vidit, augmentare, atque ad perfectum debiti culminis, et crebra voce sanctae exhortationis, et continuis piaë operationis exemplis provêhere curavit, denique non solum novae quae de Anglis erat collecta, ecclesiae curam gerebat, sed et veterum Britanniae incolarum, nec non et Scotorum qui Hyberniam, insulam Britanniae proximam, incolunt, populis pastorem impendere curabat sollicitudinem. Siquidem ubi Scotorum in praefata ipsorum patria, quomodo et Britonum in ipsa Britannia, vitam ac professionem minus Ecclesiasticam in multis esse cognovit, maxime quod Paschae solemnitatem non suo tempore celebrarent, sed, ut supra docuimus, a decimaquarta luna usque ad vicesimam Dominicae Resurrectionis diem observandum esse putarent, scripsit cum coepiscopis suis exhortatoriam ad eos epistolam, obsecrans, eos et contestans, unitatem pacis et catholicae observationis, cum ea quae toto orbe diffusa est Christi Ecclesia, tenere: cujus videlicet epistolae principium hoc est: « Dominis, carissimis fratribus, episcopis vel abbatibus, per universam Scotiam, Laurentius, Mellitus et Justus episcopi, servi servorum Dei: Dum nos sedes Apostolica more suo, sicut in universo orbe terrarum, in his occiduis partibus ad praedicandum gentibus paganis dirigeret, atque in hanc insulam quae Britannia nuncupatur, contigit introisse, antequam cognosceremus, credentes quod juxta morem universalis Ecclesiae ingrederentur, in magna reverentia sanctitatis tam Britones quam Scotos venerati sumus. Sed cognoscentes Britones, Scotos meliores putavimus, Scotos vero per Dagamum episcopum in hanc, quam superius memoravimus, insulam, et Columbanum abbatem in Galliis venientem, nihil discrepare a Britonibus in eorum conversatione didicimus. Nam Dagamus episcopus ad nos veniens, non solum cibum nobiscum,

sed nec in eodem hospitio quo vescebamur, sumere voluit. Misit enim Laurentius cum coëpiscopis suis, etiam Britonum sacerdotibus literas, suo gradu condignas, quibus eos in unitate catholica confirmare satēgit. Sed quantum haec agendo profecerit, adhuc praesentia tempora declarant.»

§ 2. Cum vero Laurentius Mellitum Justumque secuturus, ac Britanniam esset relicturus, jussit ipsa sibi nocte in ecclesia beatorum Apostolorum Petri et Pauli, de qua frequenter jam diximus, stratum parari: in quo quum post multas preces ac lacrymas, ad Deum pro statu ecclesiae fusas, ad quiescendum membra posuisset atque obdormisset, apparuit ei beatissimus Apostolorum princeps, et multo illum tempore secretae noctis flagellis acrioribus afficiens, sciscitabatur Apostolica districtione, quare gregem, quem sibi ipse crediderat, relinqueret, vel cui pastorum oves Christi, in medio luporum positas, fugiens ipse dimitteret. An mei, inquit, oblitus es exempli qui pro parvulis Christi, quos mihi in indicium suae dilectionis commendaverat, vincula, verbera, carceres, afflictiones, ipsam postremo mortem, mortem autem crucis, ab infidelibus et inimicis Christi, ipse cum Christo coronandus, pertuli? His beati Petri flagellis simul et exhortationibus animatus famulus Christi Laurentius, mox mane facto venit ad regem, et resecto vestimento, quantis esset verberibus laceratus, ei ostendit. Qui multum miratus, et inquirens quis tanto viro tales ausus esset plagas infligere, ut audivit, quia causā suae salutis episcopus ab Apostolo Christi tanta esset tormenta plagasque perpeusus, extimuit multum, atque anathematizato omni idololatriae cultu, abdicato connubio non legitimo, suscepit fidem Christi, et baptizatus, ecclesiae rebus, quantum valuit, in omnibus consulere ac favere curavit. Misit etiam in Galliam, et revocavit Mellitum et Justum, eosque ad suas ecclesias libere instituendas redire praecepit. Qui post annum, ex quo abierant, reversi sunt: et Justus quidem ad civitatem Roffi, cui praefuerat, rediit: Mellitum vero Londonienses episcopum recipere noluerunt, idololatriis pontificibus magis servire gaudentes. Non enim tanta erat ei, quanta patri ipsius, regni potestas, ut etiam nolentibus ac contradicentibus paganis antistitem suae posset ecclesiae reddere. Verumtamen ipse cum sua gente, ex quo ad Dominum conversus est, divinis se studuit mancipare praeceptis. Denique et in monasterio beatissimi Apostolorum principis, ecclesiam sanctae Dei Genitricis fecit, quam consecravit archiepiscopus Mellitus.

§ 3. Hoc enim regnante rege, beatus archiepiscopus Laurentius regnum coeleste conscendit, atque in ecclesia et monasterio sancti Apostoli Petri, juxta praedecessorem suum Augustinum sepultus est, die quarto Nonarum Februariarum.

DE S. CELERINO DIACONO MARTYRE

EX EPISTOLIS BEATISS. CYPRIANI EPISC. ET MART. (*Lib. 4, Ep. 5*).

(Saeculo III).

*Cyprianus presbyteris, et diaconibus et plebi universae
fratribus salutem.*

§ 1. Agnoscenda et amplectenda sunt, fratres dilectissimi, beneficia divina, quibus Ecclesiam suam Dominus illustrare temporibus nostris et honestare dignatus est, commeatum dando bonis confessoribus suis, et martyribus gloriosis: ut qui sublimiter Christum confessi essent, Clerum postmodum Christi ministeriis Ecclesiasticis adornarent. Exultate itaque et gaudete nobiscum, lectis literis nostris, quibus ego et collegae mei qui praesentes aderant, refèrimus ad vos Celerinum fratrem nostrum, virtutibus pariter et moribus gloriosum, Clero nostro non humana suffragatione, sed divina dignatione conjunctum: qui cum consentire dubitaret Ecclesiae, ipsius admonitu et hortatu in visione per noctem compulsus est, ne negaret, nobis suadentibus: cui plus licuit, et coëgit, quia nec fas fuerat, nec decebat sine honore Ecclesiastico esse, quem sic Dominus honoravit coelestis gloriae dignitate. Hic ad temporis nostri praelium primus, hic inter Christi milites antesignanus, hic inter persecutionis initia ferventia cum ipso infestationis principe et auctore congressus, dum inexpugnabili firmitate certaminis sui adversarium vincit, vincendi caeteris viam fecit, non brevi compendio vulnerum victor, sed adhaerentibus diu et permanentibus poenis longae colluctationis miraculo triumphator, per decem et novem dies custodia carceris septus, in nervo ac ferro fuit: sed posito in vinculis corpore, solutus ac liber spiritus mansit. Caro famis ac sitis diuturnitate contabuit, sed animam, fide et virtute viventem, nutrimentis spiritalibus Deus pavit. Jacuit inter poenas poenis suis fortior, inclusus includentibus major, jacens stantibus celsior, vincientibus firmior vinctus, sublimior judicantibus judicatus. Et quamvis ligati nervo pedes essent, calcatus serpens et obtritatus et victus est. Lucent in corpore glorioso clara vulnerum signa, eminent et apparent in nervis hominis ac membris, longa tabe consumptis, expressa vestigia.

§ 2. Sunt magna, sunt mira quae de virtutibus ejus ac laudibus fraternitas audiat. Et si aliquis Thomae similis extiterit qui minus auribus credat, nec oculorum fides deest, ut quis quod audit et videat. In servo Dei victoriam gloria vulnerum fecit, gloriam cicatricum memoria custodit. Nec rudis iste aut novus est in Celerino carissimo nostro titulus gloriarum: per vestigia

cognitionis suae grāditur, parentibus ac propinquis suis honore consimili divinae dignationis aequatur. Avia ejus Celerina jampridem martyrio coronata est, item patruus ejus et avunculus, Laurentinus et Ignatius * in castris et ipsi quondam secularibus militantes, sed veri et spiritales Dei milites, dum diabolum, Christi confessione, prosternunt, palmas a Domino et coronas illustri passione meruerunt. Sacrificia pro eis semper, ut meministis, offerimus, quoties martyrum passiones et dies annivesariâ commemoratione celebramus. Nec dēgener ergo esse, nec minor poterat, quem sic domesticis exemplis virtutis ac fidei provocabat familiae dignitas et generosa nobilitas. Quod si in familia seculari, praedicationis et laudis est, esse patritium: quanto majoris laudis et honoris est, fieri in coelesti praedicatione generosum? Non invenio, quem beatiorem magis dicam, utrumne illos de posteritate tam clara, an hunc de origine gloriosa: ita aequaliter apud eos recurrit et comineat divina dignatio, ut et illorum coronam dignitas sōbolis illustret, et hujus gloriam sublimitas generis illuminet.

§ 3. Hunc ad nos, fratres dilectissimi, cum tanta Domini dignatione venientem, testimonio et miraculo ejus ipsius qui se persecutus fuerat, illustrem, quid aliud quam super pulpitem, id est, super tribunal Ecclesiae oportebat imponi, ut loci altioris celsitate subnixus et plebi universae pro honoris sui claritate conspicuus, legat praecepta et Evangelium Domini quae fortiter ac fideliter sequitur: vox Dominum confessa, in his quotidie quae Dominus locutus est, audiatur? Viderit, an sit ulterior gradus, ad quem profici in Ecclesia possit. Nihil est, in quo magis confessor fratribus prosit quam ut dum Evangelica lectio de ore ejus auditur, lectoris fidem quisquis audierit, imitetur. Jungendus in lectione Aurelio fuerat, cum quo et Domini honoris societate conjunctus est, cum quo omnibus virtutis et laudis insignibus copulatus est. Pares ambo et uterque consimiles. In quantum gloriâ sublimes, in tantum verecundiâ humiles: quantum divinâ dignatione promoti, tantum sua quiete et tranquillitate submissi et virtutum pariter et morum singulis exempla praebentes et congressioni et paci congruentes: illic rōbre, hic pudore laudabiles. In talibus servis laetatur Dominus. In ejusmodi confessoribus gloriatur, quorum secta et conversatio sic proficit ad praeconium gloriae, ut magisterium caeteris praebat disciplinae. Ad hoc eos Christus esse hic in Ecclesia diu voluit, ad hoc de media morte subtractos, quadam dixerim resurrectione circa eos facta, incolumes reservavit: ut dum nihil in honore sublimius, nihil in humilitate submissius a fratribus cernitur, hos eosdem fraternitas sectata comitetur. Hos tamen lectores interim constitutos sciatis, quia oportebat lucernam super candelabrum

* V. Append. huj. Vol. sive *Martyrol. Illustr.*, hac die.

poni, unde omnibus luceat: et gloriosos vultus in loco altiori constitui, ubi ab omni fraternitate circumstante conspecti, incitamentum gloriae videntibus praebeant. Caeterum presbyterii honorem designasse nos illis jam sciatis, ut et sportulis iisdem cum presbyteris honorentur, et divisiones mensuratas aequatis quantitatibus patiantur, sessuri nobiscum provectis et corroboratis annis suis: quamvis in nullo minor possit videri aetatis indole qui consummavit aetatem gloriae dignitate. Opto vos, fratres carissimi ac desideratissimi, semper bene valere.

DE SANCTO ET GLORIOSO MARTYRE

BLASIO SEBASTENO EPISC. ET SOC.

AUCTORE SIMEONE METAPHRASTE

Ineunte IV saeculo. — Nat. Cappadox.

§ 1. Quo tempore vigeat cultus simulacrorum et multi homines adorabant figmenta et res creatas, tunc etiam florebat fides omnium sanctorum, cum quibus fides quoque sancti et gloriosi martyris Blasii. Hic ergo sanctus et venerandus vir Blasius, cum toto tempore vitam egisset mansuetam et mitem, sicut scriptum est in Job, erat innocens, inculpatus, verus, pius et religiosus, abstinens ab omni opere malo. Quamobrem propter puram vitam et quae nulli affinis erat reprehensioni qui in civitate Sebastea Cappadociae * erant fideles, eum creaverunt Episcopum. Is autem profectus in montem qui dicitur Argeus, habitabat in spelunca, feraeque ad eum conveniebant, et ab eo benedicebantur: et si contigisset unam ex eis incidere in ejus meditationem, tamquam ratione praeditae, expectabant ad speluncam et nisi imposuisset eis manus, eas benedicens, a sancto minime recedebant.

§ 2. In illis autem diebus jussit Praeses Agricolaus capi omne genus animalium, ut sancti qui tunc erant, martyres ab eis consumerentur et cum eis depugnarent. In montes vero egressi venatores, venerunt etiam in montem qui dicitur Argeus, in quo latebat sanctus et venerandus vir Blasius. Cum autem appropinquassent speluncae et vidissent in ejus ingressu multitudinem agrestium animalium quae astabant et exiliebant, dixerunt inter se: « Quid hoc sibi vult? » et cum venissent propius, invenerunt intra speluncam S. Blasium, sedentem tamquam in thalamo et dividentem unicuique id quod erat ei opus, per benedictionem atque curationes et Deo fundentem preces. Qui statim reversi

* Communius Armeniae minoris. De hac urbe Sebaste dicemus die 10 martii pro SS. XXXX Martiribus.

renunciaverunt Praesidi Agricola quae viderant. Praeses vero jussit plures milites cum eis proficisci, ut quoscunque illic invenissent latentes Christianos, ad eum adducerent. Euntes autem in montem qui missi fuerant milites et ingressi speluncam, invenerunt solum Sanctum, orantem et laudantem Dominum et dixerunt ei, «Egredere: vocat te Praeses.» Cum eos vero vidisset S. Blasius, valde laetatus est et dixit: «Adeste, camus simul, o filii, mei enim recordatus est Dominus. In hac enim nocte ter mihi apparuit, dicens: Surge, offer mihi sacrificia pro more tui sacerdotii. Nunc ergo, bene venistis.»

§ 3. Dum autem ipsi venirent, in via convertebantur gentiles ad Dei cognitionem per ejus mansuetudinem et doctrinam. Etenim per ejus preces faciebat Dominus curationes: et cum ad eum afferrentur aegroti, eis imponens manus, dimittebat sanos. Non solum autem curabat homines, sed etiam jumenta et bestias (a). Contigit itaque, ut filius cujusdam mulieris quae eum habebat unicum, partem piscis comedens, os repente devoraret et mutus maneret. Cum ergo mater pueri de sancto audivisset, eum allatum projecit ad ejus pedes semimortuum, cum fletu clamans et dicens sancto: «Miserere mei filii, serve Domini nostri Jesu Christi, est enim mihi unigena:» narravitque sancto quid filio suo repente accidisset. Sanctus autem Dei et magnus sacerdos Blasius, manu imposita gutturi pueri, extendens in coelum oculos et Deum invocans, puerum statim sanum restituit sicut prius et eum reddidit matri suae, Deum laudantem atque glorificantem. Hominum autem sermone celebrabatur Dei martyr et Episcopus Blasius, non solum Sebasteae, sed etiam Nicapoli: erat enim eruditus etiam in scientia medendi.

§ 4. In itinere vero ingrediente Sancto, contigit ut cujusdam pauperulae mulieris quae unum habebat porcum et nihil aliud, porcus a lupo raperetur. Mulier autem quae erat fidelis, accessit ad sanctum martyrem contra feram. Sanctus vero Christi sacerdos et martyr Blasius subridens, dixit ei: «Ne sis tristis, o mulier, nec lacrymèris. Tibi enim reddetur porcus vivus et illaesus.» Sanctus autem coepit iter ingredi: eo vero ingrediente, lupo qui porcum illaesum conservaverat, eum reddidit viduae. Ingresso autem sancto in metropolim Sebasteam, jussit Praeses Agricolaus eum conjici in custodiam. Die vero sequenti sedens Praeses in tribunali, jussit adduci sanctum Blasium. Cum is autem astitisset, videns eum Praeses, coepit primum cum eo agere blanditiis et prius eum salutatur, dicens: «Salve, carissime Blasi, deorum amice et noster.» Sanctus autem Blasius dicit ei: «Salve tu quoque,

(a) Magnis populorum studiis (notandum hic cum Bollandistis) suscepta erga S. Blasium religio eà potissimum causa, quod puerorum atque animalium morbis praesentaneum sit ab ejus patrocinio remedium. Ex mirâ vero, quae mox narrabitur, pueri transversâ faucibus spina animam agentis, subitâ sanatione, pia, pluribus in locis, consuetudo benedicendi sub invocatione S. Episc. Martyris fidelium guttura.

Praeses optime. Ne eos vero dicas deos, sed daemonia; quae quidem tradentur igni aeterno cum iis qui ea colunt.» His Praeses irâ percitus, jussit eum agrestibus baculis verberari. Multis autem horis verberatus martyr Christi Blasius, dicit Praesidi: « O nullo sensu praedite et deceptor animarum, putas me per tua tormenta abducere a Dei mei confessione? Sed non potes. Habeo enim Jesum Christum qui me corroborat. Decaetero fac quod voveris. »

§ 5. Cum autem non potuisset impius Praeses eum a fide abducere, jussit eum rursus duci in carcerem. Cum vero accepisset pia anus et vidua sancti martyris Blasii tolerantiam, et ejus fidei constantiam, cum occidisset porcum quem a fera acceperat jussu sancti martyris et coxisset caput et pedes et in canistrum jecisset ex seminibus terrae et aliquibus aliis ex sua paupertate cum fructibus, cereosque accendisset, attulit ad sanctum martyrem in custodiam, et præcidit ad ejus pedes, rogans ut ex eis sumeret. Cum gratias autem egisset sanctus et ex eis sumpsisset, ei benedixit et ei mandavit, dicens: « Mulier, in hoc habitu pèrage mei commemorationem et in domo tua non deficiet omne bonum a Deo meo. Sed et si quis te hoc modo imitans, mei peregerit commemorationem, habebit a Deo meo perpetuum donum et benedictionem omnibus diebus vitae suae. » Et veneranda quidem illa et beata anus, accepto mandato a sancto martyre Blasio, Deum laudans, abiit laeta in domum suam, et impleta fuit in hac beatâ viduâ Scriptura quae dicit: *Dicetur ubique quod fecit ipsa ad ejus memoriam* (Matth. xxvi).

§ 6. Tyrannus autem cum secundo progressus sedisset in tribunali, jussit adduci Dei martyrem. Quo adducto, dicit ei Praeses: « Blasi, diis ne sacrificas, an vis male perire? » Dixit sanctus Blasius: « Dii qui coelum et terram non fecerunt, pereant. Quam tu autem mihi minaris mortem, ea mihi vitam aeternam conciliabit. » Praeses vero cum vidisset ejus fidem immutabilem, jussit eum in ligno suspensum caedi vehementer. Cum diu autem caederetur martyr Dei Blasius, dicit Duci: « O impie et inique, putas ne me terrere plagis? Habeo Jesum Christum qui me corroborat, et non timeo tua quae videntur tormenta, aspiciens ad bona quae expectantur quae sunt promissa iis qui ipsum quaerunt. » Tunc jussit Praeses eum de ligno deponi. Cum fuisset autem depositus, jussit eum rursus conjici in custodiam. Cum vero abduceretur in custodiam sanctus martyr Blasius, ecce septem mulieres piae et timentes Deum, eum sequebantur, excipientes sanguinem qui ex ipso distillabat et seipsas ungentes. Quas cum vidissent lictores et apprehendissent, duxerunt ad Praesidem, ei dicentes: « Hae quoque sunt Christianae. » Cum eas autem Praeses vidisset, dicit eis: « Persuadeamini et diis sacrificate, ut magnos honores a me consequamini. » Venerandae vero

et sanctae mulieres illae respondentes, dixerunt ei: « Si vis, o Praeses, ut diis tuis sacrificemus, eamus prope lacum: et tu quidem immitte deos tuos in saccum et eos plumbo obsigna. Nos autem cum abluerimus vultus nostros in lacu, accedemus et eis sacrificabimus. » His laetatus Praeses, ad eas adduxit deos suos. Illae autem cum eos accepissent, dejecerunt et demerserunt in profundo lacus.

§ 7. Cum haec vidisset Praeses et furore fuisset percitus, valde rugiens sicut leo et plaudens manibus, fuit admodum iratus militibus et dixit eis: « O pessimi ministri, cur non deos retinuitis, ne in profundum lacus injicerentur? » Respondentes autem milites, dixerunt Praesidi: « O optime Praeses, dolum tibi locutae sunt hae mulieres et deos tuos demerserunt. Nos vero hoc nescientes, eos non tenuimus. » Dixerunt autem illae sanctae et venerandae mulieres: « Deus verus dolum non patitur, sed surda ligna et lapides et aurum et argentum et omnes qui confidunt in eis. » Tunc furore percitus Praeses iussit fornacem accendi vehementissimam et dissolvi plumbum et ferreos afferri pectines et septem aeneas laminas candefieri: splendidum autem linteum extendi in alio loco, dixitque sanctis mulieribus: « Eligite unum ex duobus, aut adorare et diis sacrificare et conservare animas vestras, ambulantes in linteo: aut, si nolitis, experiri tormenta quae sunt vobis parata. » Una vero ex iis, habens duos pueros, rapuit linteum et injecit in fornacem et id combussit. Pueri autem dicebant matri suae: « Veneranda mater nostra, ne sinas nos in hac terra interire: sed quomodo nos implevisti pulcro et syncero et suavissimo Christianae pietatis lacte, nos quoque imple regno coelorum. »

§ 8. Praeses autem iussit eas suspendi et earum carnes lacerari pectinibus ferreis. Videbant vero milites ex earum carnibus manare lac pro sanguine. Quinetiam earum carnes cernebantur ut nix candidae. Angeli enim Domini qui descenderant, cum eas curassent, dicebant eis: « Ne timeatis. Bonus enim operarius cum aestate inceperit et perfecerit et a Domino operis fuerit benedictus et mercedem ejus accepit, laetus vadit in domum suam. Sic ergo vos quoque decertate, ut a Servatore nostro Jesu Christo aeternam et quae numquam desinit, vitam accipiat. » Tunc Praeses iussit eas depositas jaci in caminum. Cum autem jactae fuissent, protinus cessavit ignis et ejectae sunt ex fornace illaesae conservatae sanctae mulieres. Dicit vero eis Praeses: « Abjectis vestris praestigiis, accedite et diis meis sacrificate. » Sanctae autem septem mulieres, tamquam uno ore dixerunt ei: « Ne tibi bene sit, o fili diaboli, ut nos relinquamus Dominum nostrum Jesum Christum, et adoremus lapides et ligna quae sunt similiter atque tu, surda et nullo sensu praedita. Decaetero fac in nos quod velis. Nam nos quoque vocatae sumus in regnum coelorum. »

Tunc ira percitus Praeses, tulit in eas sententiam: et accipientes eas lictores, duxerunt eas ad locum eis propositum.

§ 9. Sanctae autem septem mulieres cum venissent ad locum in quo erant consummandae, rogarunt lictores, dicentes: «Concedite nobis, ut parumper precemur:» et flexis in terram genibus, sic dixerunt: «Gloria tibi magno et glorificato nostro Deo. Gloria tibi Christe qui regnas in secula qui nos vocasti in viam bonitatis tuae. Quis est enim magnus, sicut tu Deus noster qui nos fecisti recedere a tenebris et vocasti nos ad veram lucem et suavissimam? Quamobrem rogamus te, Domine, nos connumera cum prima martyre tua Tecla, accipiens intercessionem sanctissimi patris nostri et pastoris Blasii qui deduxit nos ad hanc veritatem et fruitionem vitae aeternae.» Haec cum sanctae fuissent precatae mulieres et e solo surrexissent et manus suas extendissent et oculis in coelum suspexissent, mundo corde et uno animo Dominum deprecantes; pueri autem accedentes singuli ad matrem suam, dixerunt ei: «Mater, coronae vobis sunt paratae apud Deum coelestem. Nos ergo et commenda sanctissimo et forti athletae, Episcopo nostro et Pastori Blasio.» Tunc spiculator abscondit capita septem sanctarum mulierum.

§ 10. Post haec autem jubet Praeses sanctum Blasium educi e custodia. Quo educto, cum incassum idola ei adoranda proponeret, iussit Praeses eum jaci in lacum. Sanctus vero praeveniens, obsignavit aquam: quae stetit perinde ac si fuisset fons. Tunc angelus Domini descendens ad sanctum, dicit ei: praeclare Dei Pontifex, egredere ex aqua et accipe a Deo tibi paratam aeternam coronam.

§ 11. Sanctus autem Blasius cum ex aqua surrexisset, tamquam super terram ambulans, est egressus: et resplenduit facies ejus sicut lux, adeo ut mirarentur qui eum videbant. Praeses vero dixit ei: «Adeone, o miser, statuisti diis non sacrificare?» Dixit sanctus Blasius: «Scias Tyranne, me esse servum Christi et nunquam daemonibus esse sacrificaturum.» Tunc ira percitus Praeses, tulit in eum sententiam, dicens: «Blasius qui mihi non paruit et Imperatorem contempsit et deos probris affecit, gladio truncetur capite simul cum duobus pueris. Datâ autem sententiâ, cum eum antea eduxisset spiculator e praetorio cum duobus infantibus, capita eis amputavit in Sebastea civitate, intra moenia supra petram, undecimo mensis Februarii. Fideles autem et pii viri deposuerunt eum in ipso loco, ubi etiam usque in hodiernum diem multae curationes peraguntur ad Dei gloriam.

§ 12. Cum vero accepisset veneranda et pia anus consummationem beati martyris Blasii, celebravit ejus memoriam eo ritu quo celebravit in custodia: et non solum cognatis misit ex seminibus terrae benedictiones et ex reliquis, sed etiam omnibus amicis. Qui vicissim imitantes, rursus in eodem tempore

remiserunt non solum fideli viduae, sed etiam omnibus suis amicis et cognatis. Unde etiam traditum est hoc pulchrum et bonum exemplum usque in hodiernum diem omnibus qui fideliter peragunt venerandam memoriam sancti martyris Blasii, cum lampadibus et hymnis et magno epulo. Ad gloriam omnipotentis Dei et Domini nostri Jesu Christi: cui gloria et potentia simul cum sancto et vivifico Spiritu, nunc et semper et in secula seculorum, Amen.

SS. PHILOROMII ET PHILEAE MARTYRIUM

Ex Lib. 8, Cap. 10 Eccles. Hist. Eusebii Caesareensis

INTERPRETE JOANNE CHRYSOPHORSONO ANGLIO

Circa 306. — Natione Afri.

§ 1. Atque isti martyres admiratione digni quidem fuerunt: sed illi prae caeteris videbantur egregie admirabiles qui quamvis divitiis, nobilitate, gloriâ, eloquentiâ et philosophiae cognitione illustres essent, haec omnia tamen pro vera pietate et fide in Servatorem et Dominum nostrum Jesum Christum, pro nihilo ducerent. Talis erat Philoromus, vir magistratum, non illum quidem vulgarem adeptus, sed ad Imperatoris negotia Alexandriae procuranda delectus: qui non sine magna gloria et honore, ut. Romanorum mos fert, a satellitibus stipatus, in dies singulos de controversiis ad se relatis iudicium tulit. Talis Philêas etiam, Thmuitensis Ecclesiae episcopus (a), vir plane cum in civilibus patriae institutis et Ecclesiae ministeriis valde praestabilis, tum philosophiae disciplinis eximius. Isti duo, cum permulti et cognati et alii amici eos obsecrassent, cum praeterea viri primarii qui cum imperio erant, orassent, cum ipse iudex denique hortatus esset, ut suis ipsorum caperent misericordiam, liberorumque et uxorum curam ducerent, nequaquam ejusmodi virorum precibus adduci potuerunt, ut vitae cupiditate, aliqua ex parte, delectarentur, et divinas leges de confessione et negatione Servatoris nostri pœnitentia contemnerent: sed virili animo et mente digna philosophis, immo vero piâ et dignâ Deo, contra omnes iudicis minas, contra contumelias fortiter se opposcentes, ambo capitibus abscissis abirent e vita.

§ 2. Sed quoniam Philêam, propter humanioris literaturae notitiam, crebro hominum sermone praedicatum diximus, ipse suis ipsius in ea re locuples testis accedat, et partim seipsum, quinam tandem fuerit, ante oculos cujusque proponat: partim martyria, quae ejus aetate Alexandriae contigerint, accuratius multo, quam in nostra situm est potestate, narret his verbis quae quidem ab

(a) Thmuis antiqua fuit Aegypti inferioris urbs, Praefecturae caput.

ipsius literis, ad Thmuitas perscriptis, petita sunt: Beati martyres qui apud nos occubuerunt, praeclara illa exempla, monita salutaria et insignes praeceptiones, in divinis et sacris literis nobis ad imitandum propositas, nulla ex parte contemnentes, oculos animi in Deum omnium effectorem exquisite intendebant, et mortem pro pietate oppetere secum statuentes, mordicus suae vocationi adhaerescebant. Ac quoniam isti sancti martyres, Christi insignibus decorati, Dominum nostrum Jesum pro nobis hominis naturam induisse pro certo cognoverant, ut omne peccatum radicitus extirparet, et viatica nostri itineris, ad vitam aeternam suscepti, nobis suppeditaret (*Non enim rapinam arbitratus est, esse se aequalem Deo: sed seipsum exinanivit, formam servi accipiens, et habitu inventus est ut homo: humiliavit seipsum usque ad mortem, mortem autem crucis* (Phil. II): isti, inquam, idcirco meliora dona aemulantes, omnem cruciatum, omnia suppliciorum genera quae poterant excogitari, non semel, sed iterum atque iterum sustinuerunt. Atque prae omnibus satellitum terroribus, quos laborabant non verbis solum, sed rebus ipsis obnixe eis injicere, non demiserunt animos, neque succubuerunt, propterea quod perfecta in illis charitas timorem foras miserat. Quorum eximiam fortitudinem, et excelsam in singulis tormentis animi magnitudinem quae tandem oratio poterit explanare? Et cum libera potestas omnibus permissa esset, contumelias et poenas illis pro arbitrato inferendi, hi fustibus, illi virgis, alii flagellis, nonnulli loris, multi funibus eos perculerunt: atque spectaculum novis vicissim plagarum et supplicii generibus erat variatum, et multum probri habuit et ignominiae.

§ 3. Quidam enim, primum manibus a tergo colligatis, ligno appensi, et machinis quibusdam membra eorum universa distenta distractaque: deinde a tortoribus ex mandato magistratum per totum corpus graviter divexati, et non quemadmodum cum homicidis agi solet, latera solum, sed venter, tibiae et genae flagris ferreis caesae. Alii pependerunt ad porticum una manu affixi, et articulorum membrorumque distensionem quae omnem doloris superabat acerbiter, pertulerunt. Alii vultu alterius in alterum obverso ligati, et columnis, pedibus non ad terram demissis, appensi, sic uti cum funes acrius retraherentur et contentius, corporis gravitate ac pondere acerbius premerentur. Neque tantisper solum, dum praeses cum illis quaestione disceptabat, illisque examinandis vacabat, sed per totum fere diem istud supplicii genus sustinuerunt. Quando enim ab illis ad alios profectus est, ministros ipsius auctoritati obsequentes reliquit qui priores accurate observarent, si forte quisquam tormentis evictus, cedere videretur: mandavitque, ut acerbe et sine remissione ulla funibus distorquerentur: et deinceps, cum jamjam essent animam acturi, rursus in terram demissi, passim misere raptarentur.

Neque enim de nobis vel minima cura in eorum animis resēdit, sed omnia in nos perinde tum excogitare, tum re praestare videbantur, ac si homines non fuisset. Praeter alia tormentorum genera, istud novum praeterea quod sequitur, adversarii nostri invenerunt. Nonnulli enim post verbera in compedibus ligneis positi erant, et pedes, alter ab altero, ad quartum forāmen distenti distractique, adeo ut necessario supini jacerent, nec possent propter plagarum vulnera, recens toti corpori inflicta, se ullo modo commovere. Alii in solum projecti, prae crebris tormentorum ictibus, quos pertulerant, semineces jacuerunt, et propter varia ac diversa cruciamentorum stigmata quae in corporibus habebant, miserabilius spectaculum, quam cum torquebantur, oculis contemplantium subjecerunt. Ex his autem qui ita se habebant, nonnulli in cruciatu mortui sunt, et singulari animi tolerantia adversarium prorsus confuderunt. Alii semineces in carcerem conclusi, non multis diebus post, dolorum gravitate oppressi, excēdunt e vita. Rēliqui valetudine et viribus curatione recuperatis, temporis longinquitate carcerisque usu et velut contritu, multo evadunt fidentiores. Sic igitur cum esset singulis eorum praeceptum, libera data optione, vel victimas execrabiles contrectandi quo liberarentur molestiis, et prophana atque execrabili ab illis libertate potirentur: vel non sacrificandi, sententiam mortis exciperent: illi absque mora ad mortem libentibus animis gradiuntur. Norunt enim pro certo ea quae a sacris literis nobis praescripta sunt: *Qui diis alienis, inquit Scriptura, immolat, delebitur, et quod: Non erunt tibi dii alieni, praeter me (Exod. xxii, ibid. xx).* Ejusmodi sunt voces Plileae martyris, cum sapientiae, tum Dei ipsius amore inflammati maxime, quas ante extremam de eo in judicio latam sententiam, cum adhuc esset in carceris custodia, ad fratres ecclesiae, cui ipse praeerat, per literas misit: partim, uti quo loco res illius erant, illis exponeret: partim, uti eos hortaretur, ut pietati in Christo post mortem suam quae brevi ipsum esset occupatura, mordicus adhaerescerent.

VITA S. ANDREAE CORSINI EP. FESULANI

ORDINIS CARMELITARUM

DOCTE ET ELEGANTER CONSCRIPTA; SED CODEX AUCTORIS NOMEN NON HABEBAT

Ortus anno 1302. Obiit 1373. — Nat. Italus.

§ 1. Andreas Florentiae ex Corsinorum nobili familiā natus fuit, patre Nicolao, matre vero Peregrinā. His, postquam in unum matrimonio convenerunt, nihil fuit antiquius quam ut religionis praecepta in omnibus observarent. Itaque libidine terrenorum

posthabitâ, iis quae Dei erant studentes, saepius domum Domini visitabant. Cum vero, quod in Exodo (II, XXIII etc.) legitur, erudirent, primitias videlicet Deo offerendas esse; ut Deo ejusque Genitrici gratam oblationem facerent, admodum cupiebant ex se filios procreare, voventes primogenitum suum Mariae Religioni tradere. Quorum precibus beata Virgo annuens, divinitus eorum votum adimplevit. Post paucos dies concepit Peregrina; cumque jam tempus pariendi imminèret, in somnis sibi visum est lupum peperisse pro homine; qui cum ecclesiam intrasset, paulatim immutatus, in agnum se vertit. Quam rem expergeflecta tacite considerans, nec viro quidem quid in somnis viderit, est ausa confiteri. Proxima vero nocte, id est, pridie Calendas Decembris puer nascitur: qui cum lustraretur baptismatis sacramento, Andreas nomen accepit, quod eo die natus sit quo Christiana religio beati Andreae Apostoli solemnia celebraret. Puer educatus ingenue, crescit, studiis literarum traditur. Cum autem admodum scitus puer esset et formâ praestante, utrique parenti plurimum carus erat. Postremo factus adolescens, canes alere, equos mercari, sodalitates parare, tractare arma, lites gerere coepit, et ad haec, omnia divina pariter et humana promiscua habere, parentibus non solum inobediens, sed nec eos se castigantes perferre poterat.

§ 2. Parentes vero ubi intellexerunt, quantum periculum adolescenti imminebat, timentes ne ob ejus facinora per dèdecus vitam amitteret, a tam pessimis moribus illum jam aetatis suae quintumdecimum annum agentem revocare statuerunt. Igitur nacti opportunitatem, Andream ad se accersiri jubent. Qui cum jussa parentum negligeret, contumeliosa verba respondens, ab eorum conspectu improbe discedebat. Quem mater, id inique ferens, animo concitato alloquitur: « Tu profecto, inquit, lupus es, quem in somnis mihi visa sum peperisse. » Quibus verbis perterritus adolescens, retro ferens pedem, matrem oravit, ut quid sibi vellent ea verba significaret. Tunc mater inquit: « Audi, fili mi, verba mea, neque matris tuae dicta contemnas. Ego una cum genitore tuo sterilis annos plurimos vixi, tantusque sòbolis amor fuit, ut etiam pro habendis filiis vota susceperim. Itaque primitias uteri mei Deo Mariaeque matri ejus offerendas constantissime vovi; hoc idem Nicolaus pater tuus communi voto promisit. Factum est, ut Mariae precibus conciperem: et cum jam pariendi tempus aderat, in somnis visa sum lupum parere: qui cum ingressus esset ecclesiam, lupi formam dèserens, agnus effectus est. Postridie vero te pèperi: qualis superiorem aetatem vixeris, non te latet; non enim ut homo ratione utens, sed ut rapacissimus lupus. Nunc jam tempus exposcit, ut in agnum te veritas, et quae pro te vota suscepimus, velis pia mente perficere. Nam non nobis, sed Mariae virgini natus es. Expergiscere igitur fili, nec velis longius per socordiam atque malos mores vitam inficere. »

§ 3. Postquam mater loquendi finem fecit, Andreas hujusmodi oratione percussus, superiorem vitam suam tacitus considerans, poenitentiâ motus, multis lacrymis Virginem precabatur, ut pro se ad Filium preces fundere dignaretur, ne juventutis suae delicta cognosceret. Postridie vero mane ad Carmelitarum ecclesiam profectus est, ibique orando diu ante aram Virginis gloriosae, lacrymis faciem irrigavit, rogans ut se lupum in agnum converteret. Tandem ab oratione surgens, Jeronymum Melioratum qui ea tempestate, videlicet anno ab incarnatione Domini mcccxvi, provinciae Tusciae curam gerebat, prostratus oravit, ut eum intra religionem acciperet. Quod cum audiret vir praestans, miratus ingenuum adolescentem, summo loco natum, multisque educatum deliciis, cupere sacris initiari, servitutemque religionis subire, misit ad ejus parentes qui referant Andream filium habitum religionis petere. Parentes ubi cognoverunt per nuncios, in filio suo Spiritum Sanctum tam cito mirabiliter operatum, stupore gaudioque repleti, eo, ubi Andreas erat, pròpere concesserunt, atque unanimes filium, quem orantem inveniunt, sicut voverant, beatæ Virgini offerentes, suscepti voti officia perfecerunt. Ita Andreas in agnum versus, ad religionis observantiam admittitur. Huic, ut ejus animi firmitatem experirentur, cujuslibet vilissimæ conditionis servitia demandabant: aedes verrere, ostii curam gerere, interdum etiam pàtinas purgare jubebant. Quae omnia ita libenti animo perferebat, ut mirum sit ejus et obedientiam et humilitatem referre.

§ 4. Accidit, ut prandentibus caeteris, Andreae januae custodia mandaretur, qui neminem, quo ad fratres coenavissent, intrare permitteret. Diabolus vero tantæ humilitati invidens, adolescentem subvertere conatus, praedivitis viri formam accepit, et comitatu ingenti ante monasterii portam assistens, sibi fores reserari jubet. Andreas hominis importunitatem miratus quid sibi vellet, interrogavit. Cui ille inquit: « Nonne me nosti? ex cognatione enim tua natus sum: qui cum audirem te religionem subiisse, iniquo animo ferens huc accessi, ut ex tam turpi vitae conditione ad pristinas delicias revocarem. Itaque jam cito àperi, ut mecum domum pariter revertaris. Jam tibi virginem ex nobilitate ingenti dote desponsavit pater. » Cui Andreas: « Nec vos cognosco, nec nostro quidem sanguine nati estis qui me quaeritis a tam salubri officio revocare. Parentes enim, ante quam natus essem, huc me genuerunt, ubi humilitatem amplexus, obedientiam sponsam accepi. Ita hostis ille januâ pulsus, atque devictus constantiâ puerili, tantum facinus frustra suscepit.

§ 5. Postquam fratribus Andreae humilitas et obedientia satis exploratae sunt, de more professus est, et religionis solemnia vota suscepit. His exactis, animus adolescentis in dies magis ac magis in divino amore atque virtute flagrabat, jejuniis et

abstinentiâ atque corporis flagellatione terrenorum cupiditates superabat: tantusque silentii amator factus est, ut non nisi ubi maxime opus esset, loqueretur. Diebus tribus in hebdomada jejunabat, in quibus nihil cibi, praeter panem et aquam, sumere consuevit. Obedientiam adeo observabat, ut nihil magis cupere videretur, quam ut sibi aliquis imperaret, non secus, ac si intrasset religionem ob id solum, ut serviret. Orationibus atque sacris literis incumbens, nullum tempus conterebat incassum. Corpus suum assiduis flagellationibus mâcerans, in servitutem redigebat, domabat cilicio, jejunio castigabat. Appetens solitudinem, delicias fugiens, a jocis et ludis plurimum declinabat. Obturabat aures suas, ne audiret verba detrahentium sibi. Nam, ut moris est mendicantium, sabbato pro accipiendis eleemosynis civium domos adire, Andreas ob humilitatem officium hujusmodi plurimum exercebat, et cum a suis qui in via maximas aedes haberent, eleemosynam peteret, multis injuriis ab eorum domibus pellebatur, namque illis invitis Andreas habitum religionis acceperat. Irridebatur a notis, a sodalibus spernebatur, et tanto tamque salutifero labori inertiae nomen imponebant. Hujusmodi omnia Andreas ingenti patientiâ tolerabat, ac si religionis perfectio in tolerandis injuriis haberetur.

§ 6. Ea tempestate Joannes quidam Corsinus ex cognatione sua, lupum morbum patiebatur in crure, quae aegritudo per dies noctesque hominem plurimum cruciabat. Et ut hujusmodi cruciatum mitigaret, quocumque genere ludorum utebatur, ita ut ejus domum, lusorum porticum appellarent. Hunc vir Dei aggressus, sic alloquitur: «Joannes, si meis consiliis acquiescas, pristinae te saluti restituam, et ab hostium tuorum insidiis divino munimine liberabo.» Ille vix credens Andream in conspectu Dei talem gratiam invenisse, ut morbos averteret, tamen, recuperandae sanitatis desiderio, pollicitus est se facturum quicquid optimus adolescens imperaret. Cui Andreas, «Est, inquit, opus imprimis, ut omnes has lusorum consuetudines abjicias: post haec, ut vacando jejuniis, virginem Mariam summis precibus dies octo flectere nitaris.» Joannes simplicitate verborum motus, statim vota suseipiens, quicquid sibi ab Andrea jussum fuerat, mira devotione perfecit, et meritis ejus est solitam valetudinem consecutus.

§ 7. Ita vir Dei ardens in virtutibus, et in dies magis sanctitate pullulans, ad sacros ordines admittitur. Corsini omnes statuunt, ut primam Missam Andreas cantaturus, oblationem magnis apparatus ingentique pompa celebraret. Sed ille ubi hoc audivit, habitâ prius licentiâ, secessit septimo milliari ab urbe in Conventum Sylvarum, ibique devotissime sacerdotii sui primitias offerenti, beata Maria virgo cum comitatu angelorum apparuit, dicens ei: «Servus meus es tu: quia ego elegi te, et in te gloriabor.» Et haec dicens, paulatim in auras se elevavit. Andreas stupore

perculus, non elatione extollitur, sed magis per humilitatem nitebatur se dignum servum efficere, humanas laudes fugiens. studio bonarum artium sibi immortalitatem parabat.

§ 8. Erat ea tempestate vir nobilis, cujus filia, quam unicam habebat, morbo hecticæ febris languens, nullâ poterat medicorum arte curari. Haec cum prodigia quæ per virum Dei in dies fiebant, perciperet, sperabat proculdubio sanitati restitui, si manibus suis vir Dei sibi pabulum ministraret. Quod pater intelligens, a beato Andrea summis precibus impetravit, ut filiam suam aegram invisere dignaretur quæ in se uno omnem spem salutis posuerat. Ille ubi puellæ fidem cognovit, diutinâ oratione præmissâ, eam visens, cibumque ministrans, pristinae restituit salutem.

§ 9. Post paucos annos Pisis Capitulum celebratur, Andreas Parisios literis imbuendus mittitur: inde post tres annos in provinciam revocatur. Dum itaque in patriam revertitur, per Divionem iter faciens, patrum Cardinalem, ibidem eo tempore legationis officio functum, visitat. Dum ibidem apud Cardinalem aliquot dies esset, caecum quemdam qui ad portam templi sedens, a prætereuntibus eleemosynam petebat, invenit: a quo cum caecus stipem peteret, lumen recepit. Post paucos dies Florentiam rediit, ubi tunc Capitulum Provinciale fiebat, in quo Andreas conventui Florentino præficitur. In qua administratione tantâ vitæ sanctimoniâ claruit, ut narratu difficile foret.

§ 10. Rogatus a quodam familiari, cui puer natus erat, ut eundem puerum baptizaret, non recusavit. Sed dum infans illustraretur, ut moris est, aquâ et chrismate, Andreas, cui Deus futura revelaverat, mirum in modum lacrymis irrigabatur. A quo cum pater pueri lacrymarum causam quaereret, Andreas inquit: « Hic puer sibi ac familiae suæ excidio natus est. » Pater vero præsagium huiusmodi parvifaciens, viri Dei verba contempsit. Puer autem crescens, non secus ac Andreas prædixerat, flagitiis atque facinoribus coopertus, cum multis contra Remp. conjuravit. Qui in iudicium vocatus, tanti sceleris poenas solvit, omnesque cognati ejus ab omni administratione Reip. fuerunt abdicati.

§ 11. Non longe post, ubi Deo obedientia servi sui satis probata fuit, illum ad majorem curam voluit accersiri. Nam factum est, ut Fesulanus antistes extremum diem clauderet. Postquam illi pontificio more magnifice fecerant obsequia, Canonici caeterique, apud quos jus erat, convenerunt in unum, ut inter se de eligendo pontifice tractarent, a quorum unanimi consensu Andreas Corsinus Carmelita designatur. Ea cum Andreae nunciarentur, timens ne sub tanto onere premeretur, tertio milliaro ab urbe apud Carthusienses latitavit. Canonici vero illum per omnem provinciam quaeri jubent: sed ubi nequeunt eum invenire, iterum congregatis de renovanda electione decernitur: et dum

illorum vacillantia corda in ambiguo versarentur, Spiritus Sanctus per os infantis locutus est, dicens: « Elegit Deus Andream in sacerdotem sibi: ecce enim apud Carthusienses orat, ibi eum invenietis. » Quibus verbis omnes stupore repleti, quicquid actum prius fuerat, confirmant. Igitur decernitur, ut ad Carthusienses legati mittantur, ut episcopum ad susceptionem pontificatus hortarentur. Dum haec Fesulis (a) gerebantur, Andreae oranti puer in veste candida apparuit, nuncians ei hoc divino numine factum, ut episcopus crearetur, neque laborem subterfugeret. Nam datus erat ei custos angelus qui ejus vestigia in Dei voluntate perficeret. Andreas itaque angeli visione perterritus, ab oratione surgens, Fesulanos se quaerentes offendit. Qui episcopum salutantes, hortantur ut gregem suum et oves pascuae suae non contemnât. Andreas Deo gratias agens, onus quod paulo ante excutere nitetur, constanti mente suscepit.

§ 12. Igitur factus episcopus anno aetatis suae 58 incredibile effatu est, quanta sanctitate floruit. Omnes terrenorum cupiditates subiecit pedibus: tantae fortitudinis factus, ut cunctas animi perturbationes facile superaret. Mulierum colloquia, tamquam semina vitiorum, magno studio fugiebat: temperantiam amplexus, nullâ concupiscentiâ carnis premebatur. Macerabat corpus, sobrie cibum sumendo: subter tunicam super nudo corpore catenâ ferreâ cingebatur. Sarmenta vitium membris suis requiem nocturnam praestabant. Pacis seminis praecipuus seminator, bella intestina, seditiones civium et discordias plurimorum extirpabat. Divinae contemplationi intentus, nihil humanum, aut quae ad scurrilitatem pertinerent, loquebatur. Quanto enim dignitate sublimior, tanto humilitate submissior videbatur. In aedificiis sacris plurimum intentus, cathedralem ecclesiam Fesularum, quae ruinam undique minabatur, sumptibus datis muniri fecit.

§ 13. Quid de ejus commiseratione erga pauperes, quid de pietate ejus in populum suum referam? Non modo affectos egestate videre, sed nec audire quidem sine lacrymis poterat. Tanta enim liberalitatis fuit in pauperes, ut omnes egenos qui tunc Fesulis essent, literis mandaret, quibus clanculum praebebat eleemosynam. Nemo unquam egens sine eleemosyna ab eo recedebat. Quinetiam cum annonae magna penuria esset et pro eleemosynis ad eum confluerent plurimi, ipse omnem panem in sua domo repertum pauperibus erogavit: et cum tantae multitudini minus sufficeret, jussit sibi ultra panes adferri. Ministri vero qui sciebant, ne panem quidem unum in arcula se dimisisse, defecisse panes episcopo narraverunt. Qui jussit, ut in arca attentius quaererent. Illi autem ne viderentur episcopi jussa negligere,

(a) *Fesula* vel *Fesulae* (ital. *Fièsole*), parva nunc, Etruriae urbs in monte eminent ad tria passuum millia prope Florentiam, quam Fesulana Colonia (Duce probabiliter quodam *Florino*) ad commerciorum commoditatem excitavit. Fide Christianâ eam imbutam dicunt a S. Romulo, Principis Apost. discipulo. Sed Episcopali Cathedrâ non constat decoratam fuisse ante IV vel V saec.

in penum revertentes, panes in magno numero repererunt. Quam rem mirati, detulerunt ad episcopum. Ille vero panes accipiens, pauperibus erogavit, ut in omnibus Salvatoris vestigia imitaretur.

§ 14. Consueverat vir Dei qualibet quintâ feriâ, in memoriam Dominicae humilitatis pauperibus pedes lavare. Accidit ut quidam ex mendicis illis episcopo resisteret, ne pedes ejus ablueret. A quo cum causam Andreas peteret, inquit ille: «Crura mea morbo in putredinem versa, timeo ne excellentiae tuae stomachationem inferrent. » Cui ait episcopus: « Confide, fili, in Dominum Jesum Christum, et infusâ aquâ in pelvim, pauperis crura lavare coepit. » O rem mirandam, ille crura lotus, statim morbo solutus est.

§ 15. Cum Bononiae discordia civilis orta esset, adeo ut tumultus ille nullius auctoritate posset sedari, Urbanus quintus Pontifex maximus qui etiam ob vitae merita signis claruit, auditâ Fesularum episcopi probitate, eum legatum Bononiam mittit, ut dissidentia pectora mitigaret, flecteretque feroces animos civium. Andreas pontificis jussa perfecit, Bononiam profectus est. Cives ubi Praesulis auctoritatem ac verborum suavitatem perceperunt, mox depositis animis reconciliantur: pauci vero qui huic rei adversabantur, atroci morbo percussi sunt. Qui tandem meritis beati Andreae liberati, depositâ animi ferocitate, pacificantur. Ita vir Dei perfecto negotio, unâ omnium commendatione Fesulas regressus est. His artibus atque studiis ad maturam aetatem pervenerat.

§ 16. Anno igitur aetatis suae septuagesimoprimo, in nocte nativitatis Domini in ecclesia cathedrali dum solemnî pompa rem divinam faceret, ei Virgo gloriosa apparuit, nuncians ei obitus sui diem in proximo mense, videlicet octavo Idus Januarii: quo die Epiphaniâ Domini celebratur. Qua quidem revelatione tanto gaudio atque laetitiâ repletus est, ut qui prius ob victus parcitatem macilentus atque squalore perfusus erat, Seraphico pene colore perfusus sit. Non secus, ut beata Virgo praedixerat, morbo correptus divus Antistes, eo die naturae concessit. In cujus transitu multa divinitus prodigia facta, illum ad superos evolasse testantur. Ea nocte qua vir beatus e vita decessit, multae virgines visiones viderunt. Namque, ut fertur, puella decem annorum in somnis vidit reseratum coelum, atque scalam quae ad coelum usque pertingebat, per quam episcopus pontificali veste indutus ascendit. Hunc alii duo episcopi hinc et inde comitabantur. Quam rem cum matri indicaret, Andreas Corsinus, ait illa, conscendit ad superos. Et post cognovit beatum Andream eadem horâ transisse qua virgo ad coelos ascendisse episcopos in somno viderat. Ea nocte alia virgo nobilis, cui Andreas, cum adhuc viveret, diem mortis praedixerat, moriens, alta voce clamavit: «Eja Christi Praesul, expecta me, ut una coelestem patriam ingrediamur.» His dictis, ad coelum supplices manus extendens, ab hac luce migravit.

§ 17. Sed quid ego narrem quae circa hujus beati viri obitum gesta sint: quae verba, quae praecepta vitae, quas traditiones religionis dederit, quae lux circumfulserit morientem, quantae suavitatis odor a defuncti corpore spiraverit: quam multi ex diversis languoribus ac morbis, tactu sacri corporis, mirabiliter sanitati restituti sint? Mortuus est divus Andreas anno aetatis suae 71 Pontificatus anno 12 ab incarnatione vero Domini anno 1373 octavo Idus Januarii: cujus anima cum beatis spiritibus superni regis faciem contemplatur. Corpus ejus de more, funebris pompâ Fesulis in ecclesia Cathedrali lapideo busto cõditur, licet testamento reliquerit, corpus suum apud Carmelitas Florentiae sepultum iri. Oppidani vero, ob miram viri sanctitatem, corpus Florentiam deferri non permiserunt, namque in eo protectionis plurimum fore sperabant. Carmelitae autem opportunitatem temporis nacti, noctu clam corpus sublatum, Florentiam dēferunt, ubi ex eo tempore multis miraculis coruscavit.

§ 18. Post multum vero temporis, anno videlicet 1440, Eugenio IV Pontifice maximo. Philippus Maria Mediolanensium dux, Ecclesiae Florentinisque ultro bellum intulit, ac per Nicolaum Piceninum, praefectum militiae suae, Florentinorum oppida multa cepit, multaque vastavit, Itaque exercitus hostium jam loca urbi propinqua occupaverat: Florentinos, Cardinalesque qui Florentiae cum Eugenio summo Pontifice erant, metus invadit; res omnes turbulentae asperaeque videbantur. His rebus permōta civitas, trepidare, festinare armisque diffidere coepit, et suo quisque metu pericula metiri. Decēmveri ad bellum gerendum creantur, qui in unum convenientes, de tutandâ republicâ tractare coeperunt, et tanti belli discrimine eorum animi in ambiguo versabantur; coram Rempublicam imparatam, magnas fortesque copias hostium, formidandus belli eventus cogitabant. Dum haec agebantur, S. Andreas Corsinus multis miraculis coruscabat. Cum vero ex maximâ devotione universa fere civitas ad Carmelitarum ecclesiam conflueret, ubi hujus beati Antistitis corpus requiescit, adolescens quidam praecipuâ devotione cum caeteris advēnit. Apparuit autem ei beatus Episcopus dicens: «Adolescens, mature propera ad Decēmvros belli praefectos, mēaque haec verba refer: *Deus qui Israël de manu Pharaonis eripuit, ipse confringet adversarios vestros; ne timeant cum hoste congregi, nam Deus dissipabit omnes vires illorum... quinto die a proximo festo S. Joannis Baptistae, de hostibus victoriam reportabunt.*» Adolescens etsi visione perterritus, praefatos tamen viros adiens, quae Sanctus appārens dixerit, nunciavit. Quibus auditis, magistratus visioni fidem adhibentes, exercitum parant, iv Kal. Julii cum hoste confligunt, et ubi multum utrinque pugnatum est, hostium copiae fusae sunt. Quod sine nutu et ope divinâ factum non creditur, quod ingens multitudo manu parvâ sic pulsa sit, ut vix pauci ex

tam ingenti multitudine fugâ evaserint. Postquam de hujusmodi victoriâ Florentiae nunciatum est, subito civitas universa gaudio magno persultat; indictae feriae, ludi instituti, atque alia id genus laetitiae signa edita. Et ne pietatis viderentur immemores, decreto fit, ut omnis Clerus omnisque magistratus unâ cum populo in Cathedrali ecclesiâ convenirent, ex quo loco solemnî processione ad ecclesiam Carmelitarum pergerent, ibidemque Missam de Gratiarum Actione solemniter canerent, corpusque beati Andreae universo populo, magnifico cum apparatu videntum praeberetur. Petrus insuper Victorius, ingenuus adolescens, cum oppidi Prati decimo Florentiâ milliario, cum sodalibus suis moenia conscendens, ex altâ turri incaute ceciderit, dum rueret, beato se Andreae Corsino commendans, ex tanto vitae periculo illaesus evasit. Fecit beatus Andreas et alia miracula permulta, quae brevitate ergo praeterimus.

VITA S. REMBERTI

SECUNDI ARCHIEPISCOPI BREMENSIS

EX MS. CODICE DESCRIPTA, SED STYLO MUTATO PER F. LAURENTIUM SURIUM
NEC DUBIUM, QUIN GRAVIS ET S. REMBERTO CONTEMPORANEUS HUIUS
VITAE SCRIPTOR FUERIT, TAMETSI EJUS NOMEN NESCITUR.

Obiit anno 888. — E Flandriâ.

§ 1. Cum Ludovicus Pius Imperio potiretur, ut erga Deum, suae sublimitatis et dignitatis auctorem, se gratum declararet, in eam curam devotus incubuit, ut Ecclesiae Dei, in ditionibus ejus constitutae, congruis incrementis proficerent, itemque servorum et ancillarum Christi status sua capesseret honoris augmenta. His ejus assiduis meditationibus, Deo inspirante accessit etiam recordatio rerum a patre ejus Carolo Magno gestarum, quemadmodum ille Saxonum gentem, ad id usque temporis incredulam, ad fidem Christi convertisset: constitutis etiam per illam provinciam Episcopis qui sufficerent, eorumque sedibus prudenter distributis, ad extremam plagam versus Aquilonem locum sibi reservasset, ubi Archiepiscopi sedes constitueretur, unde praedicatio verbi Dei in finitimos populus propagaretur, puta Svedos, Norvegos, Sclavos, Islandos, Gronlandos, aliasque omnes ad Boream et Solis ortum sitas gentes quae adhuc stultissimis ethnicismi erroribus implicatae tenebantur. Verum in hunc finem constitutâ et exaedificatâ ecclesiâ Hamburgensi in Sclavorum confinio, extremis videlicet Saxonum locis apud Nordalbingos, eadem ecclesia jussu Caroli Imperatoris presbyteris gubernanda est tradita, donec opportuno tempore, attributis prius illi loco sufficientibus episcopo proventibus, Archiepiscopum illic curaret

ordinari. At prius illo ex hac luce subtracto, quam hujus voti sui compos fieret, piissimus filius ejus Ludovicus cum suis hanc ejus voluntatem pertractans, Anscharium summae sanctitatis virum, ut pater Carolus decreverat, privilegii archiepiscopalis et ordine et nomine sublinandum, et illi novellae ecclesiae, rudibusque in fide populis rectorem praeficiendum, et gentibus, ut dictum est, a fide alienis verbi divini praeconem curavit ordinandum. Cujus quidem Anscharii qualis a puero in Dei timore conversatio, vel cum aetatis processu quae virtutum incrementa, cujusmodi etiam signis pontificatus et praedicatio ejus praemonstrata, tum quoque ut sedis Apostolicae approbatione et privilegiis omne ejus ministerium communitum, denique quo studio et profectu in lucrandis Deo animabus versatus sit, quas vel in fide confirmare, vel de gentilitate ad Christianismum quotidie traducere nitebatur: si quis exactius nosse volet, legat libellum de vita ejus, eoque perlecto, quanta fuerit sanctitatis, ipse secum expendat. * Nos in praesens de sanctitatis ejus imitatore, tum quoque dignitatis successore Remberto scripturi, ut primum ad illius notitiam pervenerit, ac deinde ab illo adscitus sit, explicare aggredimur.

§ 2. Cum Hamburgensis ecclesiae, recens, ut diximus, institutae termini angusti essent, officioque tam amplo, ejus antistiti demandato, sumptus inde collecti non sufficerent, ipsique reddituum proventus frequenti hostium irruptione diriperentur: ne hac occasione vir Dei a praedicationis officio, quod in ejus gestis legatio ad gentes vocari solet retardaretur, memoratus Imperator Ludovicus cellam quamdam vel monasteriolum in Galliis, nomine Turholt, eidem legationi attribuit, ut perpetuis temporibus illi inserviret: ubi cum tempore quodam sanctus Episcopus Anscharius demoraretur, vidit pueros quosdam jocantes, inanibus cursibus ad ecclesiam festinare: at inter eos quendam, omnium fere minimum, graviter incedentem, pueriles levitates solícite devitantem, orationem cum timore et reverentiâ peragentem, signo crucis frontem munientem, et per omnia tanquam maturae aetatis hominem, egregiam prae se continentiam ferentem. Animadvertens ergo vir Dei sacram religiosi pueri infantiam, divini jam cultus et famulatus amore flagrare, accitis ad se parentibus ejus, didicit Rembertum illum vocari, iisque consentientibus, tonsuram ei et ecclesiasticum habitum contulit: paterneque solícitudine eum commendans, coepit studiose illum erudire: ac deinde post dies non multos discedens, pastorale officium suamque ad gentes legationem strenue executus est. At puer Rembertus dilectus Deo, magis magisque in gravitate profecit, perdiscendisque liberalibus disciplinis ardentem incubuit: orationibus quoque, caeterisque bonarum rerum studiis intentus,

* Vide notitiam de S. Anschario in *Martyrol. Illustr.* 3 febr.

intra paucos annos omni maturitate et scientia virtutum emicuit: atque jam tum, juxta Psalmi vocem, concaluit cor ejus intra ipsum, et in meditatione ejus exarsit ignis: cumque perscrutaretur, quid ipsi in hac vita degenti potissimum expediret, occurrit illi quod a quodam sapiente dictum est, primam philosophiae definitionem, mortis esse meditationem: idque toto pectore amplectens, toto vitae suae spatio eo connitebatur, ut hanc sapientiae summam apprehenderet, ne adventante morte moerore posset affici, si eam non esset ante praemeditatus: sed potius ex impletione Scripturae dicentis, *Memorare novissima tua, et in aeternum non peccabis* (Eccl. vii): quantum humana fer conditio, de peccatorum vel evitacione, vel remissione securus, gaudio perfundi mereretur.

§ 3. Porro venerandus praesul Anscharius qui eum divino manciparat cultui, sicut in vitae ejus gestis habetur, quae illi eventura, vel ab illo gerenda essent, pene omnia vel per somnium, vel per intimam in mente revelationem praenosceret solitus erat. Eam autem intimam in mente revelationem scriptores vitae ejus quippiam ejusmodi esse arbitrantur, quale in actibus Apostolorum crebro habetur: Dixit autem spiritus illi vel illi discipulo. Non igitur debet incredibile videri, virum sanctum non casu aut fortuito, sed divinae admonitionis instinctu, quem occultiori sensu, utpote vir spiritualis, in anima percipere solebat, felicem hunc, de quo loquimur, puerum tanto paternae benevolentiae affectu divinis adhibuisse ministeriis: immo potius si attendatur ratio conversationis, et quo deinceps pacto semper ab illo tractatus et habitus est, verisimile apparebit, perspicue a Deo id illi fuisse revelatum, quod eum in episcopatu esset habiturus successorem. Nam cum primo discendis artibus et disciplinis scholasticis traditus, ac deinde a ludimagistris dimissus, atque e schola egressus esset, mox eum sanctus episcopus individuum suae legationis comitem habere voluit: venientemque e supradicto monasteriolo, cui nutriendum commendaverat, cum gaudio suscepit, omniumque factorum suorum fecit conscium, quibus ille tum occulte, tum palam cum omni pietate Deo inserviebat.

§ 4. Cumque die quodam juxta morem simul orationi incumbere, eaque finita e templo essent exituri, quasi secretioris gratiae munus in discipulo pontifex agnoscens, eum his compellat verbis: « Oportet te, fili Remberte, semper illi gratias agere qui de turbulentis seculi fluctibus ad portum quietis te vocavit, cui cum te citra dubium videam animum applicare, amore tui teneri me fateor, nec dubites, quin hic amor quod ad me attinet, ad finem usque vitae erga te sit perseveraturus. » Cui ille respondit: « Indignus sum, domine, tantâ erga me benevolentia tua: at tamen quia tam te mihi benignum et humanum exhibes, oro ut meritis et precibus tuis apud Dominum mihi obtineas, ut in

futura vita praemiorum tuorum merear esse particeps.» Tunc sanctus episcopus, cujus mentem ex divina illustratione saepe futura praevidisse diximus, his quidem sancti Remberti verbis nullum responsum reddidit: post triduum vero cum jam anxia nimis eum teneret sollicitudo, quamobrem huic petitioni suae nihil respondisset episcopus, ita eum consolatus est: « Jam obtinui a Domino, ut in futuro seculo, sicut petiisti, ab invicem non separemur: ubi ita aeternae beatitudinis erimus participes, si nostris ad eam viribus posse pertingere non praesumamus: quod est crimen superbiae, per quam ceciderunt qui operantur iniquitatem: nec rursum desidiâ torpentes obliviscamur illius quod in Psalmis habetur, *In Deo faciemus virtutem* (Psal. 35, 59, 107): sed quotidie demus operam, ut quemadmodum sanctus Gregorius admonet, bonum opus habeatur a nobis in voluntate, et ita consequenter confidamus, quod, ut idem sanctus pontifex ait, ex divino adjutorio erit etiam in perfectione. » Quod si quempiam movet, cur triduo distulerit sanctus episcopus huic quaestioni satisfacere, meminerit nos dixisse quidem, mentem ejus divinâ gratiâ saepe fuisse illuminatam ad praenoscenda futura, interim tamen hac de re in ejus vita ita scriptum haberi: Ad omnia ergo quae forte praecipua definire debebat, spatium cogitandi habere volebat, nec quicquam temere disponebat, antequam gratiâ Dei illustratus in mente sua ipse sentiret quid melius esset: sicque superna visitatione certificatus in mente, sine cunctatione quae agenda erant, disponebat. Haec ex illius vita opportune nos inservisse lector intelligat, ut hoc testimonio doceremus, nihil eum ad preces sanctissimi discipuli sui Remberti respondisse, nisi quod tridui spatio menti ejus spiritus sanctus infudit juxta sententiam, quam jam ante ex Apostolorum Actibus protulimus.

§ 5. Accedit vero ad praesagium virtutum beati viri, visio quaedam procuratori antistitis de illo oblata ea nocte qua primum venit Hamburgum, cum ille primos adolescentiae annos ageret. Videbatur enim procuratori, vidisse se Rembertum sedentem in fastigio oratorii, atque imum ecclesiae signum in coelo apparuisse, ab eoque signo ligamen lineum, ut assolet, instar funis demissum usque ad illum, dependisse, per quod ille signum ipsum hilariter traxisse, ejusque sono suaviter oblectatus esse videbatur: cui nimirum somnio congruam ex ipsis Scripturis divinis interpretationem invenimus. Praecipitur Moysi a Domino, ut inter alia sacerdotum mystica indumenta, haec etiam fiant: Deorsum ad pedes, inquit, ejusdem tunicae per circumitum quasi mala Punica facies ex hyacintho, et purpura, et cocco bis tincto, et bysso retorta, mixtis in medio tintinnabulis. Cur vero haec tintinnabula adjungi jussa sint, paulo infra subjungitur his verbis: Ut audiat sonitus, quando ingreditur et egreditur pontifex sanctuarium in conspectu Domini, et non moriatur. Sacerdos

ingrediens vel egrediens moritur, si de eo sonitus non audiatur: quia iram contra se occulti iudicis exigit, si sine sonitu praedicationis incèdit. Quia igitur futurum erat, ut summo Ecclesiae gradu conscenso, vir Domini spiritalibus ornamentis enitèret, ut etiam praedicationis officium insigniter executus probaretur, recte in fastigio templi, quod apicem pontificalem significat, cum doctrinae suavissimo et coelitus concitato sonitu ad convocandam ad Dei servitium et cultum sacram Christi plebem, sedisse visus est. Hoc namque in hac visione personans ejus attractu signum coeleste significare potest quod in pontificis veste tintinnabula designant. Ut vero etiam caetera quae de Scripturis divinis proposuimus, sacerdotalis habitus ornamenta spiritaliter in seipso semper exhibuerit, ad profectum et imitationem eorum qui haec lecturi sunt vel auditori, proferemus. Malis quippe Punicis utebatur, in quibus multa interius grana uno exterius cortice tectuntur: quia multivariam virtutum operationem uno charitatis munimine undique tectam habebat. Haec autem mala Punica ex purpura, et hyacintho, et cocco bis tincto, et bysso retorta facta erant: quae cuncta illi aptissime conveniunt. Nam toto desiderio semper inquirebat coelestia quae perhyacinthum designantur: et pro Christi nomine etiam martyrium suscipere paratus fuit quod nobis purpura innuit: Dei quoque et proximi flagrabat amore quod per coccum bis tinctum exprimitur: et sicut byssus e terra orta, longo exercitio siccandi, tundendi, purgandi, coquendi et nendi, gramineum amittit, et candidum induit colorem: ita ipse cum magno continentiae labore nativum veluti exudans humorem, Deo dignae puritatis et castitatis decorem solerti et infatigabili jejuniorum, vigiliarum, orationis, lectionis, patientiae et humilitatis instantiâ adeptus est. Quibus omnibus tintinnabula habuit permixta: quia raro ab ore ejus aliud quam praedictarum virtutum suavissimus sonitus audiebatur: qui itidem operum ejus sublimitate auditorum animis commendabatur, sicut etiam sequens opuseuli hujus textus manifestius ostendit.

§ 6. Cum adhuc esset in ministerio decessoris sui domini Ansharii, apparuit ei Arnulphus presbyter jampridem defunctus, et percontanti quo in statu res ejus essent in illo seculo, dolenter respondit: «Ego cum adhuc in corpore essem, salutem animae meae negligenter curabam, nec servabam eam quae meam decuisset personam, morum gravitatem, otio saepe vacans, et quandoque etiam tempore indicti jejunii carnem cômédens, aliaque similiter vêtita in cibo et potu frequenter usurpans: ob quas culpas hactenus indignus fui admitti ad conspectum Dei. Sed si tua fraternitas pane et sale et aquâ contenta, a caeteris alimentis interim abstinens, quadraginta dierum jejunium pro me suscipere vellet, credo per Dei misericordiam hujus repulsae, quam patior, poenâ me absolutum iri.» Cui cum ille se ita facturum, ut ipsi

videbatur, esset pollicitus, expergefactus mox ut episcopum conveniendi copia oblata fuit, visionem omnem illi exposuit, acceptoque ab eo consilio, per dies quadraginta non nisi pane solo et aquâ usus est: quo tempore tam immani dolore dentium cruciabatur, ut panem illis manducare non posset. Itaque panem manibus contritum et comminutum aquae immiscebat, et pro dentium levamento instar pultis emolliebat: in quo tamen ad abstinentiae augmentum etiam ea deerant quae in simplicei panis decoctione esse possunt, puta jus alimenti, et saporis suavitas. Expletis autem hujus abstinentiae diebus, presbyter ille, pro cuius salute haec agebantur, per visum apparuit cuidam foeminae, diuturna laboranti paralyti, cui longus quidem languor membra tenuit, sed tamen, ut de Servulo beatus Gregorius dicit, eadem membra a bono opere non ligavit. Quotidie enim se ad ecclesiam deportari faciens, verbum vitae illic delectabiliter audiebat, hymnisque et laudibus Dei diu noctuque vacabat. Huic ergo, ut diximus, in visione apparens jam dictus presbyter, petiit ab ea, ut gratias ageret servo Dei Remberto pro cibi ac potus parsimonia, ejus causa tolerata, quam usqueadeo sibi profuisse ajebat, ut prius negatum ipsi Dei conspectum, et coelestis aulae ingressum, propter eam jam permissum sibi gauderet. Porro Rembertus, inquit idem, inter eos adscribetur, de quibus canitur, Fulgebunt justî, et tanquam scintillae in arundinetis discurrent: et de quibus Psalmographus ait: Ibunt de virtute in virtutem. At vero ejusmodi visionibus vir Dei nunquam animo efferebatur, sed humilitatis tutissimo semper incédens itinere, ita virtutum quotidie gradus altiores scandebat, ut illam beatissimi pontificis Gregorii sententiam semper ob oculos ferre videretur, qua ille dicit: Magnus unusquisque esse studeat, sed tamen aliquo modo esse se nesciat, ne, dum sibi magnitudinem arroganter tribuit, amittat.

§ 7. Quandiu ergo fuit in corpore vir Domini Anscharius, servus Christi Rembertus prae cunctis illi familiarius adesse solebat in omnibus, quemadmodum libellus gestorum ejus, cujus aliquoties mentionem fecimus, ab ipso Remberto et alio quodam ejus condiscipulo editus, testatur: in quo libello ubicumque commemoratur quidam ejus fidissimus discipulus quod crebro illic lector offendet, Rembertus designatur: sed quia, ut diximus, cum alio quodam illa S. Anscharii gesta ipse edidit, rei veritatem tacito suo nomine indicare voluit, ne de se familiaritatis illius gratiam jactanter proferre videretur. Ita namque etiam beatus evangelista Joannes in suo facit evangelio, personam suam quadam circumlocutione potius, quam proprii nominis expressione subindicans. Quam autem in hac familiaritate apud sanctum episcopum vir Dei Rembertus ad extremum usque constanter perseveraverit, ex verbis jam dicti libelli satis potest intelligi, quibus obitus ejusdem episcopi ita commemoratur. Perceptâ

Dominici corporis et sanguinis communione, sanctus Pontifex Domino deprecabatur, ut quicumque in eum quoquo modo peccasset, divina hoc ei pietas remitteret. Deinde versiculos istos coepit frequentius repetere: *Secundum misericordiam tuam memento mei tu propter bonitatem tuam Domine (Psalm. 24)*. Et: *Deus, propitius esto mihi peccatori (Luc. xviii)*, et: *In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum (Psalm. 30)*. Cumque haec saepius repeteret, et deficiente anhelitu jam ea frequentare non posset, cuidam fratri praecepit, ut haec vice illius frequentando caneret, sicque oculis in coelum intentis, Domini gratiae commendatum spiritum exhalavit. Hic ergo, quem suo loco verba orationis crebro repetere voluit, Rembertus fuit, cui voce deficiente sua, desiderii sui verba commendans, per eum compensare se non dubitavit, quicquid ipse jam moribundus minus posset orando praestare. Nam et ob vitae ejus meritum, pro se illum exaudiri credidit, et quod ille fecisset, nihil ab eo discrevit, quod a seipso factum esset: quandoquidem cor unum et anima una, unus spiritus et una fides erat semper in eis.

§ 8. Denique cum illa aegritudine qua confectus ex hac vita migravit beatus Ansharius, quaereretur ab illo quid consilii daret de eligendo ipsi successore, et quidem etiam ejus de Remberto sententiam nosse cuperent, respondisse fertur, non hoc sui esse ministerii definire, cum multorum animos fortassis in episcopatu offenderit, quam offensionem amovère potius deberet, quam eoipso augere magis quod talem sibi successorem nominaret qui sua forsitan inhabilitate gravaret subditos, et inde acerbae contra ipsum querimoniae nascerentur. At tamen de Remberti meritis nosse vos velim, inquit, quia dignior ille est sede archiepiscopi, quam ego subdiaconi functione. Haec ille sanctus episcopus ingenti humilitatis studio de se dixit, tanquam verus observator illius monasticae regulae, quam ipse etiam olim perfecte excoluit quae sic habet: *Septimus humilitatis gradus est, si non solum omnibus inferiorem suam se linguam pronunciat monachus, verumetiam intimo cordis credat affectu, humilians se et dicens cum Propheta: Ego autem sum vermis et non homo (Psalm. 24)*. Solent enim sancti viri etiam tunc, cum fortia agunt, de se sentire viliter, sicut de seipso sanctus David, coram arca Domini saltando, regni sui potentiam despiciens, dixit: *Ludam, et vilior fiam plusquam factus sum. et ero humilis in oculis meis (II Reg. vi)*. Quo pertinet etiam illud Apostolicum: *Implete gaudium meum, ut idem sapiatis, eandem charitatem habentes, unanimis, id ipsum sentientes: nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi invicem arbitran-tes (Philip. ii)*. Et prius quidem, hoc est, Prophetarum testimonium, beatus Ansharius ita in seipso observare solebat, ut de se intus humilia sentiens, honorem foris non expeteret, quasi dicens:

Ludam, et vilior fiam: nec rursus per hoc quod vilem se extrinsecus exhibuit, intus intumesceret, impleret potius quod sequitur, Et ero humilis in oculis meis: id est: Qualem me foris despiciens exhibeo, talem me intus attendo: quo sane contemptus sui studio etiam illud implevit quod ex Apostolo attulimus, ut omni contentione et vanâ gloriâ profligatâ, per humilitatem alios se superiores arbitretur. Unde etiam, ut ante jam diximus, potioris meriti Rembertum esse affirmavit, quam esset ipse. Sed quamvis ille humilitatis causâ ita de se dixerit, nostrum tamen non est, quemlibet eorum alteri antepondere, sed sentire potius meritis fuisse pares, quos et unius fidei devotio, et ejusdem ministerii vel functionis, licet diversis temporibus, executio commendet aequales, vel aequaliter commendet.

§ 9. Quamquam autem, uti ante dictum est, sanctus pontifex ob vitandam aliorum offensionem, non libenter illis indicavit, quem putaret idoneum successorem: ne suum tamen Rembertum, omnium pene secretorum suorum conscium, hac gratiâ in extremis defraudaret, triduo ante obitum rem secretam illi exposuit, indicans illum post se ad pontificatus ejus apicem promovendum. At illo renitente et ad tantum ministerium nec viribus nec meritis se idoneum proclamante, sanctus episcopus dixit, sic esse a Deo constitutum, ut ita fiat: adhibuitque congruentes adhortationes, ut suam voluntatem divinae ordinationi accommodaret et cum sancto Thoma apostolo diceret: Dominus meus es et ego servus tuus: fiat voluntas tua. His auditis, beatus Rembertus destitit ultra reluctari quod sanctum episcopum divinitus haec accepisse intelligeret: neque etiam vel in clero vel in populo ulla resedit, quem e pluribus potissimum eligeret, ambiguitas, sed eodem ipso die quo sanctus Anscharius spiritum Domino reddidit, beatum Rembertum concorditer omnes elegerunt. Porro ita electum, ad gloriosum tunc temporis regem Ludovicum adduxerunt viri venerabiles, Theodoricus Mindensis episcopus et Adelgarius Abbas monasterii novae Corbejae: susceptusque honorifice a rege, cum pontificalis bâculi commendatione, episcopatus est dominium adeptus. Porro in literis Romanae Sedis Pontificum, a quibus Archiepiscopi privilegium illi sedi, quam tunc Rembertus suscepit, collatum est, etiam hoc continetur: ut quia propter novellam ejusdem sedis institutionem et necdum conversos ad fidem populos, suffraganei non habentur episcopi, a quibus decedente uno, alter archiepiscopus consecratur: palatinae interim providentiae succedentium per tempora pontificum consecratio sit commissa, donec numerus suffraganeorum episcoporum, canonice eum consecrare debentium, ex gentibus suppleatur. Cum hujus ergo tenoris insinuatione, ut loquitur historiae hujus auctor, ordinandum eum, nempe sanctum Rembertum, rex Ludovicus misit ad Lintbertum Archiepiscopum

Moguntinum, a quo jussu ejus ita est consecratus, ut non sine Dei providentia factum videatur, ut ad ejus consecrationem non unius, sed duarum ecclesiarum metropolitanarum convenirent suffraganei, puta Lintwardus Paderburnensis episcopus, Moguntini, et jam dictus Theodoricus Mindensis episcopus, Coloniensis Archiepiscopi suffraganeus. Quos ita permixtum adesse placuit, ut tam hujus consecrationis actio, quam etiam domini Ansharii in eadem sede non dissimili modo facta ordinatio, argumento essent quod hujus sedis episcopi consecratio tantisper palatinae esset commissa providentiae, donec consecrantium numerus ex gentibus suppleatur.

§ 10. Tenebatur autem sanctus Rembertus jam olim voto ejusmodi obstrictus, ut post S. Ansharii obitum mox et propositum et habitum monasticum amplecteretur. Quamobrem communicato cum pontificibus qui ipsum consecrarant, consilio, statim ut ordinatus fuit, ad novae Corbejae monasterium properans, illius professionis habitum ex toto suscepit: conversationis autem illius professionem ita fecit, ut obedientiam et conversionem morum et stabilitatem secundum regulam sancti Benedicti exhiberet, quatenus labores et occupationes suscepti Episcopatus permetterent. Atque ut hujus promissionis effectui veracius assuesceret, aliquem ex fratribus monasterii sibi permitti orabat, ut quia ipsi in eo permanere non liceret, pro sui consolatione posset cum illo assidue inde meditari, et usum quemdam sibi parare juxta regulae moderamen quam amplexus esset, se gerendi. Adjunctus autem est illi hoc petenti quidam insignis conversationis vir, gradu diaconus, nomine Adelgarius qui illius monasterii Abbatis, cujus supra meminimus, germanus frater erat, atque ejusdem cum eo nominis. Atque hic vir venerabilis qui et conversationis ejus sedulus imitator et in dignitate successor fuit, adhuc hodie superest, cum multis aliis id affirmans quod sanctus Episcopus, cujus vitam scribimus, ex occasione curae pastoralis nullam monasticam perfectionis jacturam fecerit: immo vero ex illis ipsis qui in monasteriis degunt, nullus bonorum operum instrumenta, quae illorum regula commemorat aequae ac ipse excoluerit: cujus sane res gestae vix a nobis explicari queant: porro quotidianam ejus cum Deo conversationem et animum coelo semper intentum, nostrae scientiae tenuitas nedum verbis exponere, sed nec expendere satis potest. Grave certe existimabat et per molestum, tempus ullum Dei opere vacuum transigere: itaque orationi lectio et lectioni semper oratio successit: et si quid accidisset quod illum ab oratione impedire videretur, semper tamen quae justa sunt agens, sine intermissione orasse censendus est, ut docet beatus Augustinus. Qui enim in divino versatur officio, ejus dicta factaque omnia pro oratione computantur.

§ 11. Vigiliarum usum moderate agebat*: abstinentiae modum, illum tenuit, ut quotidiana illi essent jejunia et refectio satietatem fugiens: qua in re id observabat, ut juxta beati Hieronymi sententiam, ita corporis frangeret appetitum, ut ad lectiones et psalmodiam et altaris pontificatusque ministeria vires non deficerent. Nihil enim prodest, ut ait idem Hieronymus, biduo triduoque transmisso vacuum portare ventrem, si pariter obruatur, si compensetur saturitate jejunium. Ilico mens repleta torpescit et irrigata humus, spinas libidinum germinat. Quod vir Dei, ut diximus, in se cavere volens, ejusmodi jejunii moderamen tenuit, quale Dominus in Evangelio, Judaeos arguens quod nec Joannem jejunantem, nec ipsum manducantem et bibentem susciperent, subindicat, dicens: Et justificata est sapientia a filiis suis: ostendens filios sapientiae intelligere, nec in abstinendo, nec in manducando esse justitiam, sed in aequanimitate tolerandi inopiam: et in temperantia per abundantiam non se corrumpendi, atque opportune sumendi vel non sumendi ea, quorum non usus, sed concupiscentia reprehendenda est.

§ 12. Quicquid etiam ad usus et sustentationes pauperum beatae memoriae decessor ejus instituerat, nulla id ex parte ipse abrogavit, sed curam et studium omne adhibuit, ut quaecumque in eos usus deputata essent, non modo nullum ipsius temporibus caperent detrimentum, sed ejus operâ nonnihil potius quotidie acciperent incrementi. Erat enim pro indigentium levamine et solatio domus hospitalis in ejus dioecesi constituta, tam abunde rebus necessariis atque subsidiis instructa, ut nullibi vel copiosius, vel prudentius id curatum sciamus. At vero etiam extra dioecesim suam ubicumque esset, semper habebat a se quosdam institutos qui erogandos pauperibus nummos in saccellis circumferrent: et ipse etiam in hunc usum ad zonam suam appensum habebat marsupium, ut si absente interdum suo eleemosynae dispensatore, inops aliquis occurreret, ad manum haberet pecuniam quam illi largiretur. Sollicitus enim hoc curare solebat, ne quis ejusmodi absque levamento ab ipso discederet: et ad idem studium perpetua adhortatione suos invitabat, ita dicens: Non debemus cunctanter opitulari egènis omnibus, quando quis eorum sit Christus, vel quando ille veniat ad nos, ignoramus. Simul autem, juxta beati Gregorii admonitionem, etiam eleemosynam verbi incessanter faciens, doctrinae salutaris studio jugiter instabat, non immemor, dictum esse ab eodem sanctissimo pontifice, plus esse, verbi pabulo victuram in perpetuum mentem reficere quam ventrem moriturae carnis terreno pane satiare. Hac de causa libellum quemdam, ex dictis hujus sanctissimi Gregorii, lectori utilem confecit et sua manu descripsit:

* Nota quae hic de abstinentia et saturitate dicuntur, ex S. Augustini *Questionum evangelicarum* Libro 2, C. 11.

atque etiam epistolas aliquot plenas aedificationis ad diversos composuit : e quibus una est ad quamdam Dei famulam, in monasterio degentem, caeterasque sorores ibidem Domino servientes. Haec autem Christi ancilla, de qua loquimur, neptis erat venerabilis episcopi Lintwardi, ejus supra mentionem fecimus : qui se sancto viro omni devotionis affectu devinxit, et non modo ipse ejus sanctitatis amator fuit, sed etiam omnes ad se quoquo modo pertinentes, illi commendare studuit : hanc praesertim, de qua agimus, ab infantia Deo oblatam et in virginitate permanentem neptem suam, quae etiam propria sua devotione id promeruit, ut unicam dilectionis suae filiam vir sanctus eam appellare soleret. Quae licet nomen suum vitandae jactantiae causâ palam nolit edicere, at nos tamen eam epistolam ad sacrarum virginum aedificationem, tacito ejus nomine, cui specialiter scripta est, hic inseremus, ita se habentem * :

§ 13. « Carissime filiae N. caeterisque virginibus et sponsis Christi, Rembertus gregis Dei vilis servulus, in Domino salutem. Frater Adelgarius, nuper a vobis rediens, dixit mihi graviter vos ferre quod parvitatibus meae literas raro suscipiatis. Quod mihi emendare cupienti quod scribere debeam, nihil convenientius occurrit, quam ut vos de vestrae sanctitatis commoneam proposito. Si ergo ad sublimissimam gloriam pervenire vultis, omni virtute incorruptionem corporis ac spiritus excolere debetis. Interiori enim fôtu ac pabulo puritatis, subministrari necesse est etiam exterioris hominis castitatem, eamque jugiter ad perseverantiam perpetuae incorruptionis animari. Illae namque sunt verae atque incorruptae virgines Christi, non quae metuunt, sed quibus non libet fornicari. Quod donum si per Dei gratiam adeptas vos senseritis, quanto magnae estis, ut sancta monet Scriptura, humiliare vos in omnibus et coram Deo invenietis gratiam. Eâ enim viâ pervenire debetis ad Christum Dominum et sponsum vestrum quia ipse dixit : *Discite a me quia mitis sum et humilis corde* (Matth. xi). Curandum itaque est, ut omni custodiâ mens servetur a superbiae tumore : non enim ante oculos Dei vacue transvolant cogitationes vestrae. Intus ergo videt Deus quod mentem elevat : et idcirco foris permittit invalescere quod depônât. Dicit quippe per Osee contra Israëlitas Deus : Spiritus fornicationis in medio eorum, et Dominum non cognoverunt. Qui ut ostenderet, sicut dicit beatus Gregorius quod causa libidinis ex culpa prorumpat elationis, mox subdidit, dicens : Et respondebit arrogantia Israël in faciem ejus : ac si diceret : Culpa quae per elationem mentis in occulto latuit, per carnis luxuriam in aperto respondebit. Proinde per humilitatis custodiam servanda est munditia castitatis. Si enim pie spiritus sub Deo præmitur, caro illicite super spiritum non levatur. Habet quippe spiritus

* Egregia S. Remberti ad Sanctimoniales epistola.

commissum sibi dominium carnis, si tamen sub Deo recognoscat jura legitimæ servitutis. Nam si auctorem suum superbiendo contemnit, jure et a subjecta carne praelium suscipit. Hinc est enim quod longa continentia repente solvitur: hinc quod plerumque et usque ad senium virginitas servata vitatur. Quia enim negligitur humilitas cordis, rectus judex despicit etiam integritatem corporis: et quandoque per apertum malum reprobos annunciat quos dudum reprobos in occulto tolerabat. Nam qui diu servatum bonum subito perdidit, apud semetipsum intus aliud malum tenuit, ex quo aliud subito erupit, per quod ab omnipotente Deo etiam tunc alienus extitit, quando se ei per munditiam corporis inhaerere monstravit. Haec ergo, filiae, non ideo scribo, quod in vobis quicquam de qualitate superbiae vel vanæ gloriæ cognoverim: sed quia vos opto in illarum consortio esse, de quibus legitur, quoniam sequuntur Agnum, quocumque ierit. Ubi multos cecidisse doleo, vos caute ambulare desidero, optoque ut dicat vobis Dominus et sponsus vester: *Tota pulchra es amica mea et macula non est in te* (Cant. iv). Itaque sequimini Agnum in praeceptis suis, ut ipso auxiliante illum sequi valeatis in aeterna vita, cantando canticum quod nemo potest dicere, nisi chorus virgineus: quod perpulchre explicavit beatus Augustinus, virgines adhortando: Pergite, inquit, sancti Dei pueri et puellae, mares et foeminae, caelibes et innuptae: pergite perseveranter in finem. Laudate Dominum dulcius quem cogitatis uberius: sperate felicius, cui servitis instantius: amate ardentius, cui placetis attentius: lumbis accinctis et lucernis ardentibus expectate Dominum, quando veniat a nuptiis. Vos adferetis ad Agni nuptias canticum novum quod cantabitis in citharis vestris: utique tale, quale nemo potest dicere, nisi vos. Sic enim vidit vos in Apocalypsi quidam prae caeteris dilectus Agno, qui discumbere super pectus Domini solitus erat. Ipse vos vidit duodecies duodena millia sanctorum citharoedorum, illibatae virginitatis in corpore, inviolatae veritatis in corde. Sequimini Agnum quia et Agni caro utique virgo. Sequimini eum in virginitate cordis et carnis, quocumque ierit. Quid enim est sequi, imitari? de quo beatus Petrus, Christus, inquit, pro vobis passus est, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus.»

§ 14. Hanc sancti Remberti epistolam idcirco huc adscripsimus, ut possit videre lector, quantum ex Apostolica admonitione studium illi fuerit ejus quae secundum pietatem est doctrinae, et quam in ipsa doctrina potens fuerit etiam alios exhortari. Praeterea autem legationis quoque suae officium quod ad praedicandum gentibus verbum Dei, primo quidem ab ejus decessore susceptum et deinde quodam successionis jure quasi haereditarium illi obvénit, impigre executus est, ipse sane per se, quoties per alias occupationes licuit, eidem legationi insistens: semper

autem quosdam illi operi destinatos habens presbyteros, per quos et verbum Dei gentiles audirent, et solatium Christiani captivi acciperent: quique ecclesias longe a suae sedis ecclesia remotas, quodque gravissimum erat, non sine magnis pelagi discrimini- bus adeandas, inviserent. Quae tamen discrimina ipse frequen- tius et abundantiùs subibat, ita ut saepe, quemadmodum de se quoque Apostolus dicit, naufragium fecerit: non raro in id peri- culi conjectus sit, ut propèmodum cum eodem dicere potuerit, Nocte et die in profundo maris fui. Sed profecto aderat ei Spi- ritus Sanctus qui in exterioris hominis corruptione, interiorem renovaret de die in diem, et spe futurae beatitudinis omnia prae- sentis vitae aspera deliniret et gravia relevaret. Consolabatur enim continua meditatione sermonis Apostolici, quia non sunt condi- gnae passionés hujus temporis ad futuram gloriam quae revela- bitur in nobis. Atque ita quaecumque fuerunt dura laboranti, mitescere solebant eadem propter Christum toleranti.

§ 15. Porro ad redemptionem captivorum pene cunctis, quae habebat, expensis, cum multorum adhuc apud infideles deten- torum calamitatem cernere cogeretur, etiam sacri altaris vasa ob illos redimendos impendere non dubitavit: qua in re dum qui- busdam minus sublimiter intelligentibus non recte fecisse videre- tur, quasi in alios usus converteret quae sacris essent deputata ministeriis, et a quodam interrogatus esset, cur id faceret, justa ratione sciscitanti satisfaciens: « Non ignoro, inquit, res eccle- siastici officii digne tractandas et sub magna obligatione ad hoc opus esse depositas: verumtamen plus est apud Deum, per eas subveniri captivis Christianis in angustia constitutis, quam esse queat depositum eas custodiendi: cumque incumbit necessitas e duobus bonis alterum eligendi, altero carendi, praefendum est illud quod est praestantius, et id quod inferius est, relinquendum. Unde etiam ego, ait, cum nullum aliud suppetit consilium, non sum arguendus impietatis, si Christianum qui filius Dei est, the- sauris ecclesiae redimo: quondòquidem semper invenire possu- mus quod ad usum sacri ministerii sufficiat: irrecuperabilis vero damni est, si Christianus in captivitatis afflictione deficiat. » E- xempli autem causâ unum aliquod ejus factum commemoremus, in quo sane non minus potentia miraculi quam misericordiae opus effulsit. Cum venisset quandoque ad partes Sclavorum, ubi novellam recens ad Christum conversorum ecclesiam extructam habebat in loco qui dicitur Sleswicum, vidit multitudinem Chri- stianorum in catenis captivam teneri: inter quas virgo quaedam Deo sacrata ut èminis illum conspexit, tam genuflectendo quam caput crebro inclinando, tum honorem illi exhibere, tum ejus misericordiam pro sui liberatione implorare videbatur: atque ut ipsam intelligeret esse Christianam, sublata altius voce, coepit cantare Psalmos. Tum Episcopus miseratione commotus, cum

lacrymis rogabat Deum, ut illi opitularetur: ad cujus preces mox dirupta est catena qua ad collum vineta tenebatur: ne tamen posset effugere, facile eam impediabant gentiles illi, inter quorum manus habebatur. At Episcopus pro ejus ereptione anxius, detinentibus eam paganis, complura diversi generis pretia pro illa obtulit: verum illi nullam accipiebant conditionem, nisi eam solam, ut equum suum quo ipse sedere consueverat, ipsis daret. Quod ille vir pius et misericors non detrectans, et repente de equo desiliens, totum illum cum omnibus ad eum pertinentibus pro captiva dedit; redemptamque libertate donavit, potestatem illi faciens quo vellet abeundi, ex uno opere geminum suae laudis et virtutis monumentum relinquens, quod et efficaciam orationis suae catenam confregerit et tam egregium misericordiae opus declararit.

§ 16. Cum autem Apostolus dicat, *Servum Dei oportet mansuetum esse ad omnes* (II Tim. II), ita se in vita sua gessit, ut ejus aetate nullus inventus sit qui Mosaicum illud aequae atque ipse in se exprimeret, quod vir mitissimus esset super omnes qui morabantur in terra. Interim tamen nonnumquam sine ullo mansuetudinis detrimento adeo in inquirendis vel discutiendis causis constans et immotus in sua permansit sententia, ut a nemine posset ab ea dimoveri. Quod autem nihil hoc mansuetudini ejus detrimenti attulerit, satis illud argumento est quod contradicentibus ipsi nihil unquam iracundiae commotionis ostendit, nihil verbis asperis contra illos egit: sed familiaribus colloquiis et grata morum suavitate id apud omnes effecit quod animo constituerat. Interrogatus vero a quodam familiaris, de sententiae suae immobilitate, vel cur a sententia sua se deduci non pateretur, haec respondit: « Quaecumque vel agere vel omittere debeo, et quae mihi in posterum eventura sunt, ea ex visionibus domini ac decessoris mei Anscharii praedisco. Solet enim ille mihi apparens, ipsa sui vultus qualitate indicare quo pacto rebus agendis me immiscere debeam: quicquid vero ex ejus revelatione percipio, non possum ullam dissimulationem negligere, quin illud executioni tradam. »

§ 17. Fertur vero etiam, priscorum more sanctorum, quaedam fecisse miracula, nempe cum in Svediam proficisceretur, non raro maris tempestatem suis orationibus sedasse, caeci cujusdam oculos illuminasse, idque cum pontificali more illum sacro adhibito chrismate confirmaret: atque etiam quemdam regis filium dicitur a daemone liberasse, cui quidem affirmationi illud adstipulari videtur quod multis astantibus episcopis ab ore daemoniaci saepius hic clamor edebatur, Rembertum solum inter illos digne suo functum esse officio, et ab illo se torqueri. Sed quia nostris temporibus, ut dicit Psalmographus, defecit sanctus, et diminutae sunt veritates a filiis hominum, nec facile admittitur,

quemquam ex hujus aevi viris talia fecisse, satis sit nos hactenus demonstrasse, virum Dei Rembertum sanctitatis apprehendisse apicem, idque per illos virtutum gradus, quos in evangelio Dominus ad promerendam beatitudinem proponit: *Beati*, inquit, *pauperes spiritu* (*Matt. v*), et caetera quae sequuntur de octonario virtutum catalogo quo per gratiam resurrectionis spei nostrae implenda perfectio significatur. Nec miracula illi defuerunt spiritalia quae etiam nunc in Ecclesia fieri testatur beatus Gregorius, exponens illa Christi verba: *Signa autem eos qui crediderint, haec sequentur: in nomine meo daemonia ejicient, linguis, loquentur novis, serpentes tollent* (*Marc. xvi*), etc. quorum expositionem ex eodem sancto Doctore huc adscribere longum est, neque tamen necessarium, cum homilia illa, ubi haec explanantur, in promptu sit: ad quam etiam nos lectorem remittentes, coeptum de vita beati Remberti opus ad finem tandem perducere debemus: qui cum jam senio gravari coepisset, continui quoque pedum dolores ad molestiae augmentum illi accesserunt. Itaque primo apud gloriosum regem Ludovicum quo commendante Episcopatum susceperat: ac deinde apud ejus filios Ludovicum et Carolum hoc obtinuit, ut insignis vir Adalgarius, novellae Corbejae monachus, illi, ut supra diximus, adjunctus, ita in adjutorium ipsi confirmaretur, ut cum aliqua praepeditus esset aegritudine, ille posset circumire dioecesim, adire placita, et quando exigeretur, in expeditionem vel ad palatium cum comitatu suo proficisci: nec multo post electio ipsi succedendi in illo confirmaretur, et per manus acceptionem inter consiliarios regis numeraretur, idque assentiente Abbate et fratribus monasterii ejus, et sancta Synodo haec omnia approbante.

§ 18. His ita gestis, deinceps tanquam a secularibus negotiis expeditior, omni instantiâ magis ac magis augere coepit, quicquid antea boni exercuerat. Nec diu postea in hac vita duravit: cujus quidem obitus ita se fertur habuisse, uti nunc describemus. Anno pene integro ante suam e corpore migrationem quibusdam fidelibus amicis suis secreto indicavit, multa ipsi ostensa esse signa, e quibus colligeret atque praenosset, se non diu in hac vita mansurum, eosque quibus haec loquebatur, in corpore ulterius non esse visurum. Sunt autem, inquit, in his quaedam ejusmodi praesagia quae mihi aliis patefacere non licet: at tamen visionem hac nocte mihi oblatam vobis referam, qua decessum meum evidentissime mihi praesignificatum intelligo. Videbatur mihi quod in templo quodam, firmissimo muro per medium intersepto, ego ex una parte consisterem, ex altera vero teneretur dominus et decessor meus Anscharius: quodque ego innumerabilem viderem multitudinem utriusque sexus: more eorum qui aliquid solent inquirere, hac illacque se vertentem, nec quicquam ex iis quae quaerebat, invenientem: porro dominum

Anscharium ex illis sciscitantem quid quaererent, ipsos autem annulum meum se quaerere respondentes: at denuo illum dicentem, ut cessarent annulum quaerere, quandoquidem ipse secum illum esset habiturus. Haec dum quibusdam, ut diximus, narraret dominus Rembertus, ex hoc multisque aliis indiciis se certum affirmavit quod eoipso anno abiturus esset e corpore. Ut autem memoria ejus audientium animis per verba, quae recedens diceret, fortius imprimeretur, salutare eis exhortationes, uti etiam eos optari noverat, proposuit, verbis ejus non mediocri aedificationis gratia affluentibus. Postea autem eis valedicens, discessit ab eis, nec ulterius, ut praedixerat, eum in carne viderunt. Ut vero somnium hoc quod jam retulimus, evidenti effectui in ejus obitu, sicut ipse quoque intellexerat, completum sit, eo loco congrue enarrabimus, ubi dicendum erit, quemadmodum sancta anima ejus in coelum sublevata sit, et corpus ejus sepulturae mandatum.

§ 19. Itaque duodecimo ante obitum suum die ad Bremensem ecclesiam perveniens, eodem die morbo correptus est: quo per singulas horas ingravescente, ille semper psalmodiis et sacris lectionibus intentus, sese ad futuram ex hac vita emigrationem solícite prae-parabat. Quamvis autem languoris immanitas corporis vires omniròbre destitueret, at tamen animo semper invictus, Apostolicam illam prae se ferebat fortitudinem, de qua illi dicit: Quando infirmor, tunc fortior sum et potens. Septimo autem ante obitum die ministerium sacrae unctionis cum oleo sancto exhiberi sibi praecepit una cum communione corporis et sanguinis Domini: cujus communionis salutare remedium ad supremum usque spiritum quotidie percepit. Cumque jam migraturus esset e mundo, convocatis presbyteris et universis fratribus, veniam sibi dari petiit eorum omnium, quibus fortassis quemquam illorum offenderet: cumque ipse vicissim condonasset omnibus qui eum quocumque modo laesissent,isque a Domino veniam precatus esset, percepto corpore et sanguine Domini, sanctam emisit animam (a).

§ 20. Tum vero incredibilis omnium gemitus subsecutus est, inprimis pauperum et egenorum, has inter lacrymas voces emittentium: «Vae nobis, sancte pater: quomodo jam post te inveniemus alium, tuis eleemosynis in victu et vestitu hactenus sustentati? a quo deinceps haec consequi merebimur? Tibi autem Christe, ajebant, supplicamus, ut anima famuli tui sentiat te nunc memorem dictorum tuorum, quibus promittere dignatus es mercedem illis qui uni ex minimis tuis aliquid solatii impenderent.» Ipse autem vir Dei cum adhuc viveret, humilitatis studio praecepit, ne in templo sepeliretur. Quod ejus praeceptum cum

(a) Vita functus die xi junii, memoratur tamen iv febr. quae est anniversaria ejus Episcopalis Consecrationis.

transgredi non auderent fratres ecclesiae illius, sepelierunt eum extra basilicam prope tumbam sancti Willehadi extra orientalem ecclesiae murum. Porro sepulcrum ejus sanctus Adalgarius, de quo jam crebro ante diximus qui etiam illi in episcopatu successit, desuper extracto, atque in honorem sancti Michaelis, sanctorumque martyrum Stephani et Viti dedicato oratoriolo adornavit. Atque ita impleta est visio memorata quod dominus Anscharius et ipse intra unam quidem ecclesiam continerentur, sed interjecto muro a se invicem sejungerentur. Est enim jam dictum oratoriolum ita illi antiquae ecclesiae conjunctum, ut non nisi muro, ad Orientem extracto, ab hac in illud aditus praeccludatur. In ipso autem, ut diximus, novo oratoriolo sepulturae datus est dominus Rembertus: porro in veteri ecclesia dominus Anscharius requiescit. Et hoc est, quod ille in visione dixisse videtur quod annulum domini Remberti secum habiturus esset: his verbis indicans quod dominus Rembertus, jam fide et bona operatione perfectus, non multo post ipsi conjungendus esset, tam in monumenti vicinitate, quam in beatae requiei, quae in coelis est, felicissima perceptione, sicut olim ex divini Spiritus revelatione ille praedixerat. Per annulum enim, fides significatur qua nobis imago Dei imprimitur: et quia ille solet ad manuum, quibus operatio designatur, ornamentum adhiberi, recte nimirum per hoc ostenditur, ornamento fidei bonum opus semper inesse debere: quod cum dominus Rembertus, in sua conversatione, ipsius curae commissis semper exhibuerit, non incongrue in ipsa futurae mortis ejus praesignatione multitudo plebis ostensa est, annulum ejus inquirentis; qua re id utique significatum est, tempore obitus illius, eos, qui illi commissi fuerant, anxie id desideraturos, ut exemplis in illo perspectis longiori spatio perfrui mererentur.

PASSIO

XXVI MARTYRUM JAPONENSIIUM

EX ALLOCUTIONE HABITA CORAM URBANO PP. VIII CUM PRIMO DE EORUM
CANONIZATIONE AGERETUR; ET EX LECTIONIBUS HISTORICIS EORUM OF-
FICII POST CANONIZAT. A PIO PAPA IX PERACTAM.

Occubuere anno 1597.

§ 1. Ex ultimis terrae finibus in tuum conspectum prodeunt hodie invicti fidei pugiles, christianae religionis testes, constantes catholicae veritatis assertores: Tuae Sanctitatis solio se sistunt, formosi in stolis suis, in accepto gloriantes vulnere,

sibi ipsis honorifico, aliis salutari. Ad remotissimas enim orbis plagas progressi, ut Christi nomen portarent coram Gentibus, tolerarunt fortiter usque ad consummationem gloriae durissimam quaestionem, et divino quodam usi doctrinae compendio pro salutifera gloriosi nominis confessione, ita occubuerunt ut plurimas ex mortifera infidelitatis caligine ad luminosam vivificae fidei professionem erexerint. Et nimirum cum illi censendi sint verae fidei magistri qui et fidem proprio sanguine confirmant, et plures pariunt Christo discipulos moriendo, quam docendo, ita probatum est in horum Martyrum tormentis in remotissimis Indiis plures christiano nomini ex cruce, quam ex cathedra, aggregasse discipulos, dum insignes magistros viderunt eam fidem quam verbo docuerunt, sanguine confirmasse.

§ 2. Istorum viginti sex Sanctorum Martyrum Japonensium sex fuerunt Ordinis Sancti Francisci, quorum tres erant Sacerdotes, alii Laici, nempe

Fr. *Petrus Baptista* Sacerdos et Concionator, Commissarius oriundus ex oppido de Sant Estevan in Dioec. Abul. in Hispania qui mortem gloriosam subiit anno 52 aetatis suae.

Fr. *Martinus de la Ascension*, alias *de Aguirre*, Sacerdos et Concionator et Lector Sacrae Theologiae, oriundus ex oppido de Vergara in Prov. de Guipuzcoa in Hispania, et crucifixus triginta annos natus.

Fr. *Franciscus Blanco* Sacerdos et Concionator, oriundus ex comitatu de Monterey, Dioec. Aurien. in Hispania.

Fr. *Franciscus de S. Miguel*, oriundus ex oppido de la Parrilla, Dioec. Palantin. in Hispania, qui Martyrum gloriosam palmam consecutus est anno 43 aetatis suae.

Fr. *Gundisalvus Garzia*, Laicus, oriundus ex Bazain in India Orientali et filius patris Lusitani et matris ejusdem Indiae, qui se victimam Christo praebeuit 40 annos natus.

Fr. *Philippus de Jesu*, alias *de Las Casas*, chorista, oriundus ex civitate Mexici in nova Hispania, cujus pater et mater erant Hispani illustri genere: qui juvenili aetate sua per luxuriam consumpta, gratiâ Dei tactus, Ordini S. Francisci se adixit, suorum peccatorum poenam sponte exsolvit, et tandem vitae suae holocaustum Christo fecit, anno 25 aetatis suae.

§ 3. Alii tres erant Societatis Jesu: scilicet

Joannes de Goto, Scholasticus Patrum Societatis Jesu, qui divinae legis elementa populo explicans obeundis olim evangelicis ministeriis proludebat, et undeviginti tantum annos natus pro Christo vitam suam dedit.

Paulus Miki Japonensis, qui claro genere ortus, ac tum profanis, tum sacris litteris excultus et Societati Jesu addictus, cum crucifixus fuit annum agebat tertium ac trigesimum, jamque Sacerdotio initiandus, qua voce, qua scriptis libris plurimos

e popularibus suis, partim ab errore ad veritatem, partim a vitiis ad virtutem traduxerat.

Didacus vel *Jacobus Chisai*, oriundus ex Bigen in Japonia; qui, ad Christum conversus anno 16 aetatis suae, et maritali toro postea dissoluto, quia mulier sua a fide Christi desceverat, cum patribus Societatis Jesu Usacae vitam traducebat, rei domesticae humilitate et patientia singulari curans, donec quartum supra sexagesimum annum agens pro Christo mortem subiit.

§ 4. Ceteri istorum socii in passione, qui ut Tertiarii alii catechismo, alii sacris officiis inserviebant, fuere:

Paulus Suzuqui Japonensis ex Provincia Ovari, qui quamquam christianam fidem in juventute sua amplexus esset, eidem tamen morem non gerebat, donec ab exitio ad salutem revocatus per S. Leonem alterum ex Martyribus, domum suam ad xenodochium redègit, seipsum ut Tertiarium Ordinis Discalceatorum inscripsit, et curandis infirmis, pauperibus sublevandis, precibus assidue incumbendo, fratribus adjuvandis verbo, opere et scriptis, in christiana fide disseminanda totus fuit usque ad gloriosam mortem, quam laete sustinuit.

Gabriel De Duizco Japonensis ex Provincia Isè, qui illustri genere ortus, et gratiâ, venustate, ingeniique suavitate praeditus, ad imperatori ipsi ministrandum electus fuerat, sed postquam religionem christianam in corde recepit, sextodecimo anno vix completo, omnibus terrenis deliciis valedicto Tertiarii Ordinis S. Francisci habitum induit, totum se Deo operibusque charitatis dicavit, donec Martyr ad coelum evolavit decem et novem annos natus.

Joannes Quizuja Meaci natus, ad Christum conversus Tertiariisque S. Francisci adscriptus, totam familiam, multosque alios ad veram fidem duxit, Fratribusque et infirmis inserviit usque dum ad martyrium pervenit.

Thomas Cosaqui oriundus ex Isè qui a patre suo Michaële per baptismum ad veram vitam regeneratus, Tertiariis Ordinis S. Francisci se adscripsit, et ut catechista atque interpres Fratribus adjuvabat, et mortem subiit anno 15 aetatis suae.

Michaël Cosaqui de Isè, qui vicinus et familiaris dictorum Fratrum domum suam infirmis et egentibus omnibus aperuit, et operibus charitatis, vigiliis, precibus et jejniis semper fuit intentus.

Franciscus Medicus natus Meaci, qui primum medicinae se applicavit, tantumque profecit ut nomen suum per totam Japoniam divulgaretur, et a rege Bungi in proprium servitium advocaretur: sed cognita christiana religione, baptismoque suscepto una cum muliere sua, omnia relinquens, subveniendo egenis, infirmis et leprosis curandis, fideque diffundenda praedicatione,

exemplo et scriptis studiose incubuit donec Martyrum coronâ donatus fuit.

Thomas Idanqui Meâci natus, qui dives mercator ut erat, suscepto baptismo, perfectamque vitam ingressus, suum pauperibus distribuit, familiam ad Christum adduxit, et servituti Dei, pauperum et aegrotorum ministerio et evangelio prædicando se dicavit.

Joachim Saquye oriundus ex Usaca, Japonensis, qui humilibus ministeriis Fratribus inserviens, tanta virtute pollebat ut dignus factus sit pro Christi nomine sanguinem suum fundere.

Bonaventura qui natus Meâci ex matre infideli et patre christiano, quamquam ab infantia baptizatus esset, tamen in idololatriam reincidit et Bonzius factus est: sed valde commotus reprehensionibus Fratrum S. Francisci, non solum lacrymis apostasiam flevit, sed publice in Ecclesia S. Mariae Angelorum abjuravit, et habitum indutus S. Francisci, catechismum docendo, sanctasque virtutes exercendo vitam transegit.

Leon Garasuma ex Voari Japonen. qui natus ex illustribus sed infidelibus parentibus, usque ad trigesimum annum in idololatria permansit terrore afficiens omnes christianos, sed Christo tandem acquisitus, fervens operarius in vinea Domini evasis, et ut præcipuus interpretes Fratres S. Francisci, cujus Ordini Tertiariorum se adscripserat, assidue adjuvabat in conversione infidelium.

Mathias Japonensis Meâci natus, qui admirabili fuit charitate et benevolentia erga pauperes et infirmos, et alterius Mathiae, qui fortuito erat absens quando ceteri Fratres a satellitibus capti fuerat, sponte et laete locum occupavit.

Antonius Doxicus oriundus ex civitate Nangasachi, qui ministrabat in Missa prædicto Patri Commissario, et ferventi amore flagrabat erga Beatam Virginem Mariam, aetatis 13 annorum, et filius erat patris Sinensis et matris Japonensis, sed christifidelium.

Ludovicus Doxicus, alter candidus flos qui ætate 12 annorum persuaviter olens ab hac terra divulsus est ut in coelo transertus esset.

Paulus Yuaniqui vel Ibarchi, oriundus ex Voari provincia et ut dicitur frater germanus Leonis Garasuma, a quo ad fidem Christi suscipiendam inductus fuit. Inter Tertiarios enumeratus bona sua pauperibus distribuit, assiduam operam præstitit in curandis infirmis, et adjuvando Fratribus verbis et operibus.

Cosimus Raguya vel Taquia, oriundus ex provincia Ovari qui maxime in docendo catechismum, et infideles ad Christi ovile deducendo enituit.

Petrus Susquezico adauctus Martyribus, et a custodibus in vinculis constrictus.

Franciscus Campiteus vel *Fahelante* alter adauctus qui ut Martyribus in itinere ministraret, victimam voluntariam Christi se obtulit.

§ 5. Quamplurima memoriâ digna sanctitatis vitae singulorum istorum Martyrum referre potuissemus, sed nimis longi sermonis essent: qua de re pium lectorem remittentes ad historias tum universi Imperii Japonensis a Fratre Marcello de Rivadeneyra ejusdem Religionis S. Francisci Discalceatorum exaratas, tum istorum ipsorum Martyrum Japonensium a Fratre Joanne de S. Maria Provinciali Provinciae S. Joseph Discalceatorum descriptas, hic brevi quae causam et modum Martyrii maxime spectant, et qualiter in illo perferendo Martyres se habuerint, exponemus.

§ 6. Remotissimae Japoniae regioni extremis Orientalis Asiae finibus sitae, quae diu in tenebris et in umbra mortis sederat, sextodecimo salutis humanae reparatae saeculo, catholicae veritatis lumen affulsit. Magnus siquidem illuc Indiarum Apostolus S. Franciscus Xaverius Christum praedicans crucifixum, adeo insignem fidelium fundavit ecclesiam, ut hisce in terris, favente Deo, et operâ Patrum Societatis Jesu qui frequentes et solliciti concurrebant, Apostolorum tempora rediisse viderentur. Nec postea defuere Martyres qui primitias fidei, quam isti magnis sudoribus plantaverant, suum etiam sanguine irrigarent. Eodem enim labente saeculo Imperator universae illius regionis Japoniae Taicosama contra christianos insaevire coepit, et anno 1587 edicto suo christianam religionem interdicere, et Patres Societatis Jesu ex finibus totius ditionis suae abigere imperavit. Plures attamen istorum charitate ferventes, et evangelicum illum laborem deserere non sustinentes, patrocinio Lusitanorum qui illos in fidem et tutelam receperunt, Nangasachi confugerunt, unde late et separatim per regionem totam iterum diffusi, ne Christi lumen extingueretur, operam assidue navabant.

§ 7. Sed paucos abhinc annos cum Taicosama, cupidus suum imperium ampliandi, pluries minitatus esset se Philippinas insulas in suam ditionem redigere, Catholicus Hispaniarum Rex, Philippus Secundus, aliquos suae nationis religiosos viros, regio legatorum munere ornatos in Japoniam mittere censuit ad pacem Taicosamae suadendam. Huic operi a regio Gubernatori Maniliae delectus est Frater Petrus Baptista Sacerdos ex Ordine Minorum S. Francisci strictioris observantiae Discalceatorum, morum sanctitate, et doctrinâ insignis, eidemque dati sunt alii socii ex eodem Ordine. Qui omnes legationem hanc eo susceperunt animo, ut inde Evangelium illis gentibus praedicandi occasionem carperent, quippe qui apostolica auctoritate pollébant ad fidem catholicam apud Indos et Sinica regna disseminandam.

§ 8. Igitur postquam Pater Petrus Baptista Commissarius cum

sociis suis anno 1593 ad Japoniam pervenerit, legationemque suam Imperatori significaverit ita ut munere suo per quam feliciter functus esset. animum suum ad religionis incrementum convertit, et Imperatorem eundem, quem ad petendum amicitiam Regis Hispaniarum induxerat, paupertatem, vestitum, virtutesque Fratrum ipsorum admiratum viderat, nec non erga eo animo optime comparatum, rogavit, ut sibi suisque sociis in regno Japoniae per aliquod tempus commorari liceret. Quod Imperator non solum facile admisit, sed testificans quod illos, eorumque amicitiam quamplurimi faciebat, jussit in sua Curia, Meaci, locum illis assignari, opemque ferri ad Domum aedificandam.

§ 9. Istis secundis initiis incensus Pater Commissarius novos socios adscivit, et Ecclesiam sub invocatione S. Mariae Angelorum erigendam curavit, quae benedicta in Festivitate gloriosi Patris S. Francisci, eodem anno, publico cultui fidelium dicata et aperta fuit; ac favente Deo res ultra spem prospere se habebant. Multis proinde Xenodochiis, coenobiis et ecclesiis per diversa loca christiano ritu excitatis, ibique per triennium praedicationi, jejuniis, vigiliis, precibus jugiter instando atque egenorum et languentium aerumnis miro charitatis ardore subveniendo, et fideles plurimos in via sanctitatis confirmarunt, et gentes innumeras perduxerunt ad fidem, ita, ut spes aliqua jam effulgeret quod illud tam magnum imperium ad catholicam religionem et vitae sanctitatem brevi perventurum foret.

§ 10. Qua de re graviter commoti et inanium deorum sacerdotes et perditii homines aulici et gubernatores, qui omnes nomini christiano infensissimi erant, Imperatorem conveniunt, eique persuadent imperium diu incolume non futurum nisi christianam religionem undique gliscentem a suis finibus vere propulsandam curaret, legesque suas jam latas irritas esse non sineret. Vano isto timore percussus Imperator, illorumque relationibus valde iratus, statim nova edidit Decreta contra Christianam Religionem illamque profitentes sive extraneos sive Japonenses: et insuper jussit religiosos viros qui illam praedicabant tamquam Majestatis reos detineri, et majori rigore istud mandatum in posterum ab omnibus servari.

§ 11. Hoc edicto promulgato, statim milites die octava Decembris anni 1596, ab ipso Gubernatore ducti, Meaci in Ecclesiam S. Mariae Angelorum irruperunt magno rumore et apparatu armorum, ad Fratres omnes qui solemnibus precibus incumbabant deprehendendos. Quod ut cognovit, Pater Commissarius suos socios adhortans dixit: «Fratres, ecce hora probationis nostrae! nunc est opus constantiae et patientiae ut fidem quam ore praedicavimus, et opere confirmemus.» Haec dicendi nondum finem fecerat, quum satellites decem et septem Fratres, laetantes pro Christo pati, in vinculis statim conjecerunt. Quod item etiam

Usacae factum est, ubi capti fuere tres religiosi Societatis Jesu una cum aliis quatuor Ordinis S. Francisci; inter quos Paulus Miki, qui singulari dono eloquentiae praeditus, ad instar S. Ignatii, fidelibus suae suorumque sociorum capturae precibus et oblationibus opponentibus dixit: Hic ne est amor quo nos amatis! Deo potius effusas gratias agite, qui tanto favore nos persequitur ut aliquid pro Nomine suo pati dignos nos effecit!

§ 12. Die autem trigesima Decembris ejusdem anni latâ jam sententiâ crucis ab Imperatore contra servum Dei Petrum Baptistam, et socios ejus qui capti fuerant tum Meaci, tum Usacae, magno concursu gentium in publicum carcerem Meaci omnes simul deportati fuere, quod fortissimi Christi athletae ad invicem adhortantes et collaetantes ilari animo et inter cantus sacrarum laudum tolerarunt. De carcere autem erepti die tertia Januarii anni 1597 in Meacense forum deducti sunt, ibique revinctis post tergum manibus extremâ sinistrae auris parte singuli multati sunt, et in vile plaustrum ascendere coacti, per vias hujusdem Metropoleos, nec non aliarum Urbium Japoniae ad publicam ignominiam expositi circumducuntur. Postea vero quo ludibrium et terror latius spargerentur, sexcentorum milliarum pedestri itinere, summa hieme, aerumnisque omnimodis vexati Nangasachium traducti fuere, praeunte semper et ubique lictore scriptam in eos praeferente crucis sententiam, eo quod vêtitam a tyranno Christi legem praedicassent. Inter quae ludibria et cruciatus cum illi Beati Martyres non solum irent gaudentes, sed incessanter praedicando aliquos ex custodibus et alios Christo adjunxissent, Bonzii Taicosamae palam irati sunt, istos enim homines per Japoniam circumvêhere jubens, Christi sectam disseminabat potius, non extirpabat. Et hoc in itinere illud memoriâ dignum accidit quod duo christifideles Petrus et Franciscus quibus Martyres sequi concessum fuerat ut ipsi in vinculis ministrarent, et aliquo subsidio essent, tanto desiderio flagraverunt mortem pro Christo subeundi, ut, profitendo se Christum sequi aequae ac Martyres, effecerunt ut a militibus colligati essent, et probris omnibus affecti aliis viginti quatuor sanctis socii adnumerati essent.

§ 13. Civitatem igitur Nangasachi ingressi albescente die 5 Februarii magno concursu fidelium et infidelium qui tamquam Martyres illos jam venerabantur, ad collem quemdam, ubi quasi in Calvario cruces paratae erant, quas videntes laeti salutavere, perducti fuerunt. Dum autem ad extremum collis tali modo procedebant, illud quoque vere mirum accidit, quod Antonio, puero 13 annorum qui Tertiarius et discipulus erat Fratrum S. Francisci, parentes obviam venissent, cumque blanditiis et lacrymis conarentur adducere ut Christo fidem falleret. Quibus puer constantissime obsistens respondit: « Quae mihi promittitis omnia

sunt transitoria et terrena, quae vero Christus, coelestia et aeterna.» Replicante autem patre, Antonius vestem qua operiebatur exuens parentibus tradidit dicens: «ecce vestem quam mihi tradidistis vobis restituto » nudusque et laetus ad crucem properavit, illamque pluries deosculatus et amplexus est, decantans hymnum Te Deum laudamus, quod et alii simul omnes fecerunt. Dein crucibus sponte procumbentes a satellitibus initium ducentibus a Patre Petro Baptista qui eos rogavit ut ad imitationem Christi, ferreis clavibus manus pedesque sibi perforarent, singuli crucifiguntur, et animo tam constanti perdurarunt ut etiam in altum elati Christum praedicare non desisterent.

§ 14. Enituit quidem Paulus Miki, qui e triumphali illa crucis cathedra ad circumfusam multitudinem pro christiana religione peroravit, illud palam sibi gratulatus quod in cruce ut Christus Dominus, eademque atque ille aetate moreretur: dicens suâ nativâ linguâ: «Ego sum Japoniensis et Frater Societatis Jesu, et propterea morior, quia praedicavi Legem Christi, et laetus morior pro ista causa, et hanc mortem habeo pro singulari beneficio, et gratiâ qua Deus in me operatus est; et in hac hora extrema credite quia non mentior. Certifico vobis quod non est aliâ via salutis nisi Fides Christiana. Et quia ista lex jubet parcere inimicis, ego ex nunc parco Imperatori, et omnibus qui meae et istorum mortis culpâ tenentur, quia desidero quod omnes salvi sint. » Postremo singuli ab imis lateribus ad humeros lanceis transversali ictu transfixi animas coelo inserendas, et Martyrum coronâ a Deo donandas emisere, nonis Februarii anno millesimo quingentesimo nonagesimo septimo. Pendentes autem corporum exuvias Episcopus Japoniae ad collem mox veniens, positus humi genibus publice est veneratus, atque ex illo coepit locus esse omnibus venerationi.

§ 15. Suorum autem militum tum sanctam vitam, tum gloriosum certamen variis Deus condecorare voluit signis, inter quae praecipua sunt sequentia:

Primum: quum Pater Petrus Baptista a Philippinis insulis cum sociis in altum vela dabat ad litora Japoniae versus, atra procella ponto incubuit; ita ut eis praesentem mortem omnia intentarent, sed Pater Deo fidens, surgensque, precibus et benedictione suâ tumida aequora citius placat, conlectasque fugat nubes, solemque reducit.

Secundo: quod statim ac captus fuit Petrus cum sociis, comètes apparuit in modum crucis, qui a Philippinis usque ad civitatem Nangasaqui pertingere videbatur: post carcerationem autem eorum Meacum a fero terraemotu per tres horas quassata fuit, ita ut multa Deorum templa corruerent, istum autem subsecutum est magnum aquarum diluvium, in quo plures utriusque

sexus periere: quae dum accidebant Imago S. Francisci sanguinem exsudavit.

Tertio: Corporibus Martyrum in cruce pendentibus, quaedam mulier infidelis ad extremum vitae deducta, per particulam crucis Patris Petri, ori ejus applicatam, fuit sanitati corporis et animae restituta.

Quarto: Corpus Patris Petri pendens in cruce, post triduum, sanguinem, omnium stupore, abundanter adhuc effudit.

Quinto: Corpora istorum Martyrum etiamsi per bimestre in Cruce pependissent, attamen non solum ab avibus rapacibus, corpora damnatorum illo in loco dilaniare assuetis, corrupta non fuerunt, sed facie formosa ac si animata forent permansere.

Sexto: quod pluries diebus Pater Baptista, visus fuit, derelicta cruce, Missam celebrare in suo coenobio Mangasaqui, eique ministrare dictus Antonius qui cum eo crucifixus fuerat.

§ 16. Sed inter omnia illud praecipuum est quod sanguis Martyrum semen fuit Christianorum. Quibus rite probatis Urbanus Octavus Beatorum, Pius autem Nonus P. M. anno 1862, die sacro Pentecostes, accitis undique variarum gentium Episcopis advenisque, ex universo christiano orbe Romam confluentibus, solemniter Sanctorum fastis adscripsit.

DE S. ISIDORO MARTYRE

PER SIMEONEM METAPHRASTEN

Circa 250. — Nat. Aegyptius.

§ 1. Cum venerandam et divinam doctrinam Domini nostri Jesu Christi, iis datam qui ipso sunt digni, diligenter et utiliter esset secutus venerandus martyr Christi Isidorus, et se per divinas Scripturas et Christi mandata omni ex parte muniisset, spiritu fuit optime confirmatus, corpore corroboratus: et fuit divinâ quadam motus aemulatione in eos qui carnem ante ipsum exuerant, et martyrium pro Domino susceperant, adversus tentationes seipsum exercens, afflictionesque et minas tyrannorum. Sciebat enim quod fuerat praedictum a divino ore Domini nostri et servatoris Jesu Christi: nempe quod qui diligit animam suam, perdet eam. Quocirca fidem tenens omnino immobilem, et conservans thesaurum fidei, acquirens sibi salutem, et infractam portans confessionem, Deo ostendit cor integrum: eratque omnino a reprehensione alienus, justus, pius et in omnibus perfectus. Non erat enim in eo macula aut indecorum aliquid, aut instabile: non vitium, non malitia, nec quae ex maligno sunt mala, ejus

mentem reddiderunt improbam, sed moderate et pie cum honestate et temperantia suam vitam conservans, pure vivebat et citra reprehensionem.

§ 2. Accidit autem, ut in Chio insula essent naves cujusdam Numerii qui ducebat exercitum, quomodo ei jusserat Decius tyrannus. Erat vero inprimis venerandus Isidorus ex civitate magni nominis Alexandria: qui locum quidem tenebat Optionis, non idem autem sentiebat, quod gentiles qui erant in Aegypto qui errorem colebant ex fabulis: sed colebat et adorabat Deum vivum, nec ei persuaderi poterat, ut sacrificaret simulacris, neque attendebat edicta Decii Imperatoris. Hunc ergo apud Ducem exercitus Numerium accusans quidam, nomine Julius, qui locum tenebat Centurionis, ei renunciavit omnia, ut qui invidiâ motus esset adversus Isidorum, et ei dicit: « Notum tibi sit, domine mi, quod Isidorus diis non sacrificat, neque inducit in animum, ut pareat Imperatori Decio. Jube ergo eum duci ante vestram potestatem et interrogari. »

§ 3. Haec cum audiisset Numerius, jussit eum statim sisti tribunali. Cum is autem adfuisset pluribus ab eo sciscitatus est cur mandata Imperatoris is qui militiae gradum obtinebat, detrectaret, et *immortalibus* diis sacrificare negligeret. Cui dignas fortissimi confessoris ad omnia reddidit responsiones magnus Christi miles. Ad quae Numerius: « Ego tibi persuadebo, o Isidore, meum audire consilium. Ensem enim et gravia flagella tibi infligam, donec deos confessus fueris: et statim jussit eum extendi a quatuor, et boum nervis vehementer verberari. » Dicebant autem ei ii quoque qui aderant: « Sacrifica diis, Isidore, priusquam moriaris in tormentis. » Eis dixit sanctus Isidorus: « Ego unum Deum esse dico, quem confiteor et colo, qui est atque fuit et semper manet, qui est universorum rex et Dominius, et omnium òpifex: quem non relinquam, nec omnino negabo, ne ego quoque ab eo neger in die judicii. » Dixit autem Numerius dux exercitus: « Visum ne est tibi, non parère mihi? » Sanctus dicit Isidorus: « Nunquam tibi parebo. Christum enim timeo, quem adoro. » Tunc Numerius dux, videns ejus constantiam et fortitudinem, cum fuisset locutus, et consultasset cum suis assessoribus, in eum tulit sententiam, sic dicens: « Isidorum qui non paruit legibus, et diis noluit sacrificare, eum jubent leges Decii Caesaris, ensi tradi. »

§ 4. Spiculator autem eum assumens, duxit ad locum certaminis. Laetabatur vero sanctus martyr, pròperans ad sui occisionem, tanquam agnus, et hilari vultu intuens coeli altitudinem, dicebat: « Sancte Domine, benedico te, quod beneplacito et voluntate tua me hodie suscipis in sancta tabernacula et in loca quietis. » Et cum pervenisset ad locum in quo erat consummandus, oravit ad Dominum, et genibus flexis in terram, et cum se

signo crucis per totum corpus armasset, amputatum est ei caput, et connumeratur in sacris choris martyrum, et simul laetatur cum populis Patriarcharum, et pro peccatoribus et iis qui ejus peragunt memoriam, perpetuo intercedit apud Christum Dominum nostrum.

§ 5. Quidam autem Ammonius qui erat ejus amicus, fodit in eo loco, et clanculum in eo posuit venerandum ejus corpus, cum nemo auderet eum sepelire. Sic enim jusserat iniquus Numerius eum non sepeliri, sed projici comedendum a volucris coeli. Is vero venerandus vir Ammonius, cum tenuisset fidem et consilium Christianorum, et contendisset in Hellespontum, perfectâ veri certaminis coronâ redimitus fuit in civitate Cyzico.

§ 6. Post aliquot autem dies cum venisset ex Epheso veneranda et pia Myrope, propter imminentem Christianorum persecutionem, et accepisset de sancto martyre Isidoro, quaerebat locum in quo projectae fuerant venerandae et sanctae ejus reliquiae. Quem cum cognovisset, noctu ad locum accedens, et manus suas orando ad coelum extendens, fuit voti sui compos: et cum invenisset corpus martyris, cum magno gaudio apprehendens, unxit unguento: et cum sindone munda involvisset, cum suis ancillis exportavit, et tulit in domum suam, Deum laudans et glorificans.

§ 7. Post gloriosam vero dormitionem sancti martyris Christi Isidori, et interemptionem tyranni Decii, et cessata persecutione adversus Christianos, magno desiderio sauciati Chii cives, in honorem hujus martyris, aedes excitaverunt, et in iis deposuerunt ejus venerandas reliquias. Sed venerabilis quoque memoriae Marcianus qui fuit Ecclesiae Constantinopolitanae Oeconomus et presbyter (*Vide Vol. I, p. 175*), qui venerandum templum sanctae Irenes et sanctae Anastasiae, in hac regia civitate excitavit, cum in somnis responsum accepisset a sancto martyre (ab eo enim visus fuit sanctus martyr, praecipiens ei, ut excitaret templum in suo nomine), et a somno excitatus sanctus Marcianus, supernâ fuit captus cogitatione: et extruxit venerandam aedem, in nomine et ad gloriam sancti et gloriosi martyris Christi Isidori, prope sanctam Irenem, deposuitque in veneranda ejus capsâ partem quamdam sanctarum ejus reliquiarum, cum aromatibus et unguento sanctificato. Quamobrem ab eo tempore per multa miracula ostendit propriam virtutem et in eo loco praesentiam. Quamobrem et fugavit spiritus immundos, et multos liberavit ab infirmitate et a malis incurabilibus: et eos qui in mari navigabant, a tempestate et periculo conservavit illaesos et non passos naufragium. Propter haec ergo et multa alia, gloriam emittimus, honorem et adorationem Deo qui per martyrem largitur omnibus curationes et miracula ad purificationem animarum, et ad salutem corporum: Gratiâ et clementiâ D. N. J. C. etc.

MARTYRIUM

S. ET GLORIOSAE VIRG. AGATHAE

AUCTORE SIMEONE METAPHRASTE

Passa est anno 251.

§ 1. Imperante Decio, iniquo Caesare, Quintiano autem praeside insulae Siciliae, Italogum provinciae, exiit ab eis iniquum edictum, ut omnes Christiani, morti acerbae traderentur. Sancta ergo magnique animi Agatha, quae nata quidem erat ex civitate Panormitana (a): erat autem insigni et claro genere orta, cum audivisset hoc impium jactatum esse decretum, illico patriam, genus, et universa quae sunt ad tempus, atque adeo ipsam quoque vitam contemnens, ad certamina pro Christo suscipienda se accinxit.

§ 2. Quintianus autem Praeses cum audivisset de Agatha, quod formae pulchritudine superaret omnes sui temporis adolescentulas, quaerebat quonam modo virginem comprehenderet et ad se attraheret. Non cessabat itaque quotidie improbam suam agitare cogitationem, donec ei liceret furorem suae libidinis ad effectum deducere. Quare venerandam et insignem Dei ancillam Agatham, eo praetextu quod esset Christiana, jubet comprehendi et ad se adduci. Erat haec autem vitâ et oratione ornata, et insigni pulchritudine quae poterat eximiâ specie eos qui ipsam videbant subjicere. Quintianus vero Praeses non tantum amore virginis captus sed ejus quoque pecunias concupiscens, non cessabat assidue cogitare quomodo eam apprehenderet. His ergo modis, quos diximus, furore percitus Quintianus, jussit sanctam Agatham comprehendi a militibus. Milites autem Catanâ egressi, cum sanctam invenissent Agatham dicunt ei: « Exiit adversus te decretum a Caesare et Praeside, quoniam diis non sacrificas qui honorantur ab Imperatore, neque eos colis ritu patrio. Nunc ergo saltem pollicere te diis esse sacrificaturam, ut cum omni honore et gloria te adducamus ad praesidem Quintianum. » Sancta autem Agatha superno auxilio et fide circumdata, adversus tyrannum praeclare armabatur. Lictoribus vero festinantibus eam sistere tyranno, ingressa in domum suam, cum manus in coelum extendisset, dixit: « Domine Jesu Christe, tu solus scis affectionem mei cordis. Tu scis animi mei alacritatem et promptum studium, et meam in te fidem ac dilectionem. Tu sis mihi dux adversus tyrannum. Et

(a) *Panormus* vel *Panormum* (italice *Palermo*) siculae insulae caput, urbs inclita et frequentissima est, ac portus in litore boreali quod in Mediterraneum protenditur.

nunc oro te, Domine, ne gloriatur hic vir exitiosus et nefarius quod polluerit meum corpus, in quo vixi hucusque honestam et gloriosam vitam: sed festina et vince diabolum et ejus ministrum Praesidem, ne dicat, Ubi est Deus ejus? tanquam sacrificium et oblationem, meas accipiens lacrymas, in odore suavitatis: Quoniam tu es Deus solus, et te decet gloria in secula, Amen. »

§ 3. Et cum ipsa haec esset precata, egressa est e civitate Panormitana, tanquam murus infractus et vallo circumdatus, promptoque et àlaci animo ivit cum lictoribus: mente apud se cogitans pulchritudinem virtutis, haec dicebat: « Primum quidem, per gratiam Christi decertavi, ut conservarem corporis castitatem, malumque et mali auctorem diabolum, qui in genere hominum seminavit voluptates, vici et conculcavi. Deinde etiam animam meam posui pro Christo, et spero quod eum perpetuo pudore afficiam et perdam. » Ea autem ingressa Cātanam (a) jussit Praeses eam tradi cuidam matronae, nomine Aphrodisiae quae habebat quinque juvenes filias: ut eam inducerent morum et verborum blanditiis, et mentem ejus mutarent, ut persuasa diis sacrificaret: et coeperunt, aliquando quidem eam laudando et honorando, incitare, magna ei pollicentes: aliquando vero minas intentantes, sperantes his escis attrahere sanctam Agatham ad cultum simulacrorum. Cum autem his fallacibus rationibus, ejus fortem et constantem mentem conarentur ei auferre, eis respondens sancta martyr Agatha, dicebat: « Notum sit vobis quod mens mea et cogitatio nunquam poterit separari a Christi charitate: vestra vero verba ventis similia difflantur: sermones vestri sunt pluviae: minae vestrae sunt fluvii: et licet cum iis in meam domum irruperitis, eam nequaquam labefactastis, est enim fundata supra petram quae est Christus filius Dei vivi. » Dum ipsa autem haec diceret, non intermittebat suum pectus irrigare lacrymarum inundatione. Nam quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum: ita etiam desideravit ejus anima venire ad stadium decertationis, omne genus tormentorum prompto et àlaci animo desiderans et studens ferre pro fide in Christum.

§ 4. Aphrodisia ergo videns immobilem et invictam sanctae Agathae mentem, ad Quintianum accedens, dixit ei: « Est facilius lapides molles et teneros facere, aut ferrum in plumbum convertere, quam mentem hujus puellae a Christi amore traducere. Ego enim et filiae meae noctu et diu nihil aliud fecimus: aliquando quidem monentes, aliquando autem etiam minas intentantes. Ego quidem ei obtuli margaritas, mundumque et vestem pretiosam, aurumque et argentum, domosque et mancipia: ea vero haec omnia non pluris facit quam terram quam calcat

(a) *Catana* (ital. *Catania*) ad orientalem Siciliae plagam, Jonium pelagus prospiciens, a Graecis cōdita, cum Panormo, Messana, Syracusis, Siculorum praecipuis urbibus, celebranda jam a Tiberii temporibus dicebatur.

pedibus. » Tunc iratus Quintianus, jussit eam duci in secretum, et sedens in tribunali, dicit ei : « Cujus es generis ? » Respondit sancta Agatha : « Non solum sum ex nobili et illustri genere, sed sunt etiam mihi cognati insignes divitiis. » Dixit Quintianus : « Si es genere nobilis et illustris, cur moribus ancillae personam suscipis ? » Sancta dixit Agatha : « Recte dixisti. Nam quoniam sum Christi ancilla, propterea me ostendo esse servam. » Quintianus dixit : « Vere es libera. Quomodo ergo te affirmas esse servam ? » Dixit sancta Agatha : « Nostra nobilitas et gloria est in eo quod Christi annuntiatur servitus. » Dixit Quintianus : « Quid ergo, nos non habemus libertatem qui Christi servitutem despiciamus ? » Dixit sancta Agatha : « Ad tantam devenistis servitutem et captivitatem, ut vos non solum servi peccati efficiamini, sed etiam cultores abominandorum et sensu carentium simulacrorum : honorem qui Deo convenit, tribuentes lignis et lapidibus. » Dixit Quintianus : « Si quid insane blasphemabis, de te poterunt sumi poenae. Sed priusquam in mea tormenta incidas, dic quamam de causa recusas deos colere. » Dixit sancta Agatha : « Ne dicas deos, sed daemones : quorum faciem in aes convertitis, quorum marmoreos et e gypso effictos vultus inauratis. » Dixit Quintianus : « Elige tibi bonam mentem, et persuasa sacrifica. Sin minus, diversa tormenta subibis cum damnatis : et cum ignominiâ affeceris dignitatem tuae cognationis, tandem persuasa sacrificabis diis omnipotentibus. » Dixit sancta Agatha : « Sit sicut Venus dea tua, uxor tua : et sis tu, sicut Jupiter deus tuus. »

§ 5. Haec cum audiisset Quintianus, jussit ei impingi còlaphum, dicens : « Ne ore arroganti Praesidem afficias contumeliâ. » Tunc Agatha : « Quos dixisti deos tuos, non vis referri in eorum numerum ? » Dixit Quintianus : « Hoc planum est, te plurimorum tormentorum tenèri cupiditate, cum per tuas contumelias, ut ad ea descendam, me hortèris. » Dixit Agatha : « Miror te cum sis homo prudens, ad tantam venisse insipientiam, ut nolis evadere diis tuis similis, et esse particeps eorum vitae. Si sunt ergo dii tui et eos colis, ecce tibi bene sum præcata : quomodo ergo dicis, te fuisse a me affectum contumeliâ quae optavi, ut tua vita esset sicut vita illorum ? Sin autem illam abjicis haereditatem, ipsos mecum vocabis execrandos. » Dixit Quintianus : « Superba verba loqueris. Aut diis sacrifica, aut varia tormenta expecta. » Dixit Agatha : « Etiam si in me feras immittas, cum Christi nomen audierint, mansuefient. Sin autem ignem inferas, angeli mihi e coelis rorem suppeditabunt. Quod si plagas et flagella, habeo spiritum veritatis qui me liberabit ex tuis manibus. » Tunc Quintianus caput movens, jussit eam duci in tenebrosam custodiam, dicens : « Apud te considerans, o Agatha, ducere poenitentiâ, ut effugere possis mea tormenta. » Dicit ei sancta : « Tu ipse ducere poenitentiâ, ut possis effugere aeternum supplicium. » Tunc

iratus Quintianus, jussit eam trahi usque ad custodiam. Sancta vero Agatha plurima cum laetitia ingressa est in custodiam, tanquam ad gaudium nuptiarum, certamen suum Domino commendans cum precibus.

§ 6. Sequenti autem die impius Quintianus jussit eam sisti tribunali, dicens ei: « Considerastine de tua salute? » Sancta dixit Agatha: « Salus mea est Christus. » Dixit Quintianus: « Quousque, o misera, miseram producis cogitationem? Nega Christum, et incipe deos colere, ne immaturam mortem subeas. » Dixit Agatha: « Tu nega deos tuos qui sunt lapides et ligna: et accede ad verum Deum qui te fecit, ne incidas in ea quae nunquam cessant supplicia. » Tunc iratus Quintianus, jussit eam suspensam verberari, et dicebat ei: « Agatha, corrige tuam cogitationem, ut vita tibi condonetur. » Dixit Agatha: « Tormenta tua gaudii thesaurum mihi recondunt, et exulto, ut qui bonum audit nuncium, et ut qui invenit multos thesauros: Ita ego quoque delector iis quae sunt ad tempus tormentis, quae minaris te mihi intentaturum. Fieri enim non potest, ut frumentum tuto in horreo conservetur, priusquam fuerit nudatum palea. Similiter etiam anima mea non potest venire intra paradisum, priusquam corpus meum variis tormentis affectum fuerit a tuis ministris. » Iratus itaque Quintianus, jussit ejus mamillam torqueri, et deinde eam amputari. Dixit autem sancta Agatha: « Impie et crudelis tyranne, non erubuisti haec facere foeminae, et mamillam, quam in matre tua suxisti, amputare? Sed tamen etiamsi externam mamillam abscidisti, habeo aliam in anima mea quam non poteris excindere; est enim oblata Christo Deo meo a tenera aetate. » Iratus autem rursus Quintianus, jussit eam abduci in carcerem, jubens nulli ex medicis permitti ad eam ingredi, et nec panem ei dari, nec aquam.

§ 7. Ea autem ingressa custodiam, circa mediam noctem in senis similitudine apparuit ei Apostolus Petrus, quem praecedebat puer ferens lampadem in manibus, plurima habens medicamenta, et se dicens esse medicum, et talibus verbis eam alloquens: « Impius quidem Tyrannus flagellis in te usus, nihil profecit: tua autem fortitudine et constantia eum magis tabefecisti. Quamobrem mamillam tuam non solum jussit torqueri, sed etiam fecit abscindi. Quare anima ejus afficietur dolore in aeternum. Cum autem adessem in illa hora in qua haec passa es, et animadvertens vidissem fieri posse, ut tua mamilla sanaretur, ea de causa huc veni. » Dicit ei sancta Agatha: « Meo corpori nullam unquam adhibui medicinam: et nunc turpe esse existimo, morem bonum qui ab ineunte aetate est confirmatus, interire. » Senex vero respondens, dicit ei: « Ego quoque sum Christianus, et confidens te posse a me curari, ea de causa veni ad te. Sed ne me reverearis. » Sancta autem respondens, dixit ei: « Et

quomodo fieri potest, cum tu sis senex et longaevus: ego autem sim puella, ut ostendam tibi corpus perditum tormentis? Sed sinam potius haec vulnera mentem meam pungere, quam quod mihi probro futurum esset, impudenter mea aperiam ulcera. Quamobrem ago tibi gratias, venerande pater, quod sis dignatus ad me venire propter hanc corporis curationem. Scias vero quod medicamenta ab hominibus composita, corpori meo nunquam admovebuntur.» Respondens autem senex, dicit ei: «Cur non sinis me te curare?» Dicit ei sancta: «Quoniam habeo Dominum meum Jesum Christum qui solo nutu curat omnia, et verbo suo facit prostratos surgere. Ipse, si velit, potest me quoque conservare quae sum indigna ejus ancilla.» Tunc senex subridens, dixit ei: «Ipse quoque me misit ad te, et ego sum ejus Apostolus. Vide autem teipsam, quemadmodum sis curata.» Haec vero cum dixisset, evanuit ab ejus oculis.

§ 8. Tunc precans, dixit sancta Agatha: «Ago tibi gratias, Domine mi Jesu Christe, quod sis mei recordatus, et ad me miseris tuum Apostolum qui me corroboravit, et renovavit membra mea.» Dum ipsa autem implesset preces, aspiciens suum corpus invenit curata sua vulnera: et mamillam sanam redditam sicut prius. Totâ vero nocte lux circumdedit custodiam, adeo ut prae illuminatione custodes fugerint, et apertum carcerem reliquerint. Qui autem illic erant condemnati, cum vidissent quod factum fuerat, dicunt sanctae Agathae: «Ecce portae sunt apertae, et nemo est qui eas custodiat: egredere et fuge.» Respondens autem sancta, dixit ei: «Absit, ut ego priver coronâ meorum certaminum, et custodes carceris conjiciam in periculum. Habens enim adiutorem Dominum nostrum Jesum Christum, filium Dei vivi, ad finem usque permanebo in ejus confessione qui me curavit et est consolatus.» Post quartum vero diem jubet Quintianus eam duci in iudicium, et dicit ei: «Quousque pergis adversari edictis Imperatorum? Aut diis sacrificare, aut te gravioribus puniam suppliciis.» Dicit ei sancta: «Omnia verba tua sunt vana: edicta autem tua et Imperatorum tuorum sunt iniqua. Quamobrem dic mihi, o miser et nullo sensu praeditus: Quis vult ad auxilium invocare lapides et ligna, quibus nullus adest sensus? Non vides quod pro mamilla mea a te abscissa, aliam mihi fecit exoriri Dominus meus Jesus Christus?» Furore autem percitus Quintianus, dixit ei: «Quis te curavit?» Dicit ei sancta: «Jesus Christus filius Dei vivi.» Dicit ei Quintianus: «Rursus tu Christum nominas, quem ego nec volo quidem audire?» Dixit sancta: «Non cessabo eum invocare labris meis, et corde glorificare.» Dixit Quintianus: «Ego jam cognoscam, an te servet Christus tuus; et jussit sterni testas acutas, carbones vero ignis injici, et eam projici in carbones.» Cum hoc autem factum esset, eo in loco fuit repente terraemotus, et pars ejus repente humi cadens,

comprehendit socium Praesidis nomine Vultejum, et amicum ejus nomine Theophilum, quorum consilio faciebat haec injusta. Non hoc autem solum, sed etiam universa Catanæ civitas a terrae-motu valde fuit agitata, adeo ut omnes cives concurrerint in Praetorium, et Praesidem valde conturbaverint.

§ 9. Tunc Quintianus primum quidem timens terrae-motum, secundo autem conturbatus populi insurrectione, jussit sanctam Agatham abduci in carcerem. Ingressa vero custodiam, extensis in coelum manibus, dixit: «Ago tibi gratias, Domine, quod me dignam censueris quae decertarem pro sancto tuo nomine, ablato a me praesentis vitae desiderio, et similiter meo corpori donatâ tolerantia. Tu ergo, Domine. exaudi me in hac hora, et dignare ancillam tuam relinquere hunc mundum, et ad te pervenire.» Peractis autem precibus, proutinus tradidit Domino spiritum: adeo ut populus cum audiisset, venerit cum omni studio, et reliquias sanctae martyris cum omni reverentiâ et honore deposuerit. Quidam vero adolescens, habens secum pueros numero centum pulcherrime vestitos, et qui erat similiter ignotus iis qui habitabant civitatem Catanensium, cum venisset in locum in quo situm erat sanctum ejus corpus, tabulam quam apportaverat, marmoream, capsae imposuit, sic inscribens: Mens sancta, honor in Deum voluntarius, et patriae redemptio. Quam cum tuto intus deposuisset ad caput sanctae, recessit, et non amplius apparuit in civitate, adeo ut nonnulli suspicarentur eum esse angelum Dei.

§ 10. Cum autem audiisset Quintianus hinc excessisse martyrem, ad invadenda ejus bona contendebat. Acceptâ vero secum universa cohorte, properabat ire Panormum. Cum iter autem iniisset, justo Dei judicio accidit, ut ipse periret in quodam fluvio, sito prope civitatem Catanam, nomine Psemitho. Nam cum ipse vellet eum transmittere, ingressus est pontonem cum equis suis. Duo autem aequi in eum fecere impetum: et unus quidem irruens in ejus faciem, eam delevit: alter vero non cessavit calcibus eum impetere, donec eum jecit in fluvium Psemithum. Et cum multi quaesiissent ejus corpus, non fuit inventum usque in hodiernum diem.

§ 11. His autem sic peractis, crevit cultus et honor sanctae martyris Agathae, nec ausus est quispiam vexare ejus genus. Quo autem in loco apparuit immutabilis ille angelus qui tabulam imposuit in capsâ martyris, impleto anno ejus consummationis, mons Aetna (a) ignem eructavit, et tanquam fluvius valde mugiens, sic descendit, lapides dissolvens tanquam ceram e vertice montis, combusturus et perditurus universam civitatem Catanensium. Qui vero circa montem habitabant, etsi

(a) *Aetna* (italis *Etna*, *Mongibello*), ignium e cratere, quod viginti stadia et amplius patet, eruptione horrificus mons Cataniae imminens, hanc urbem incendiis saepe et terrae-motibus gravis-sime afflixit, atque non semel miserrime diruit.

essent gentiles, ignem fugientes, properarunt ad templum virginis, et auferentes amictum qui erat arcae impositus, ex adverso ignis eum posuerunt. Dei autem providentiâ ignis ille protinus est repressus. Factum est vero miraculum quinto Februarii, in quo etiam decertavit. In quo etiam festum quoque celebrantes, glorificamus Dominum nostrum Jesum Christum Deum, ut nos quoque sanctis ejus intercessionibus, accipiamus remissionem peccatorum, et magnam misericordiam nunc et semper et in secula seculorum. Amen (a).

VITA S. BERTULPHI CONF.

AUCTORE ANONYMO

Floruit saeculo VII. — Nat. Germanus.

§ 1. Cum sub glorioso rege Sigeberto Ecclesia Christi pacem simul et gloriam meruit, beatissimus confessor Bertulphus ortum nativitatis patriâ Alemanniâ habuit: parentibus quidem honeste mediocribus, sed gentilibus. Neque enim adhuc Alemanniam * fides Christi respexerat, quamquam in ea hic futurus Ecclestae filius, carnis tunc progenitores habuerit: cujus uterque parens, paganis ritibus horrens, sicut spina rosam, sanctum sic edidit istum. Neque parum gloriae huic sancto viro fore dixerim, quod similem cum sanctissimo illo Martino ortum sortitus fuerit. Sicut enim ille, sic iste, gentilibus parentibus processit: ille quidem Pannoniae, hic finibus Alemanniae. Cumque adolescentiae ingressus iter, primaevae aetatis excederet annos, naturali tantum lege edoctus, in via mandatorum Domini coepit ire, et inter eos qui nil norunt, nisi barbarum frendere, dextrum justitiae iter conatus est arripere. Sed quia non facile habuit, quod conatus est (inter iniquos enim arduum, immo difficile fuit aequitatis jura tenere, praesertim cum ad fidem Christi indigenas illos nec ratio, nec persuasio posset allicere), maluit patriâ parentibusque destitui, quam consortio pravorum sordibusque gentilium pollui. Exivit ergo hic novus Abraham de terra et cognatione sua, et venit in terram et cognationem non suam. Nam arrepto itinere versus Occidentem, tandem in partes Galliarum devenit, eoque, ubi Tarvanensium fines Oceanus terminat (b), mansionem accepit.

(a) Maxima est, et Christianae plebis devotione et Sanctorum Ecclesiae Patrum, aliorumque multorum scriptis, Agathae celebritas. In his S. Damasus Papa et S. Isidorus Hispalensis, nec non S. Theodorus quidam patriâ Siculus, sacris hymnis perelegantibus martyrium almae hujus virginis cecinere. *Catanae urbis tutelae Agatha appellatur, totius Siciliae decus et ornamentum, pignus et amabile patrociniū.*

* Non adhuc universam, sed utique partem ejus non exiguam.

(b) *Tarvana* urbs in Morinis, Belgicae II, excisa a Karolo V est, anno MDLIII.

§ 2. Erat tunc temporis in praefata regione quidam Wambertus non infimus Comitum, cui cum divitiis par erat meritum. Huic paris conditionis conjux adhaesit, cujus ingenuitatem religio sancta et immaculata adornavit, nomine Homburga. Utrisque ergo illorum cum ingenuitate sancta religio, et cum religione irreprehensibilis erat operum exhibitio. Nec defuere in argumentum religionis eorum plura virtutum opera, inter quae illud praeclare emicuit, multarum per eos constructio ecclesiarum. Nam ex facultatibus propriis in proprii juris praedio construxere coenobium, operosa manu elaboratum, non minus a magnis coenobiis pollens, quod honori et nomini Dionysii martyris titulari fecerunt. Adjecerunt etiam tres alias ecclesias, easque non parva devotione sanctis dedicarunt, unam principi Apostolorum, aliam beatissimo Martino, tertiam sancto Vedasto. Quas, ut dictum est, tam ex sumptibus propriis, quam in proprii juris praedio, nuncupato Rentica, constructas venerantur omnes et colunt, praecipue qui Eunemonem fluvium bibunt, cujus ripae praedicta possessio contigua adjacet. In hac namque, quam dixi, regione adeo fides Christi concordabat cum religione, ut facile esset eis qui quaerunt Christum, illic eum invenire. Quo cum beatus Bertulphus pervenisset, eumdem peregrinationis suae locum patriam credidit: quia ibi fidem Christi, qua nil unquam jucundius habuit, invenit, et, secundum illud Psalmistae, cantabiles illi erant justificationes Domini in loco peregrinationis suae. Et ut choris fidelium posset adjungi, humiliter se petiit sacramento baptismatis insigniri. Consecutusque baptismatis sacramentum, Spiritus Sancti factus est templum, et inter illius patriae indigenas coepit jam esse non hospes et advena, sed civis sanctorum et domesticus Dei. Nec satis fuit jam jurato in Christi sacramenta tyroni baptismatis gratiam suscepisse, sed ut clericatus signaculo arctius jungeretur Ecclesiae, et votis optavit, et precibus exoravit: quodque devote expetiit, efficaciter impetravit. Sicque fidelium choris admixtus, ibat de virtute in virtutem, visurus Deum deorum in Sion. Cumque fama viri clarissimi Wamberti conjugisque ejus percrebuisset, et ut facile viris clarissimis est, suarum odore virtutum complures attraxisset, cor hujus famuli Dei Spiritus Sanctus praeveniens tetigit, et in amorem tanti viri conjugisque ejus penetrabiliter accendit. Nec desiderio se passus est fraudari suo, donec se eorum praesentiae obtulit, non modice exultans, quod tandem post longum peregrinationis sudorem, unius veri Dei cultores reperisset, quos reperisse, tam charum, quam rarum habebat. Unde etiam ab eis sicut sine detrimento suo separari se non posse putabat, ita ipsis inseparabiliter adhaerere suum lucrum sciebat: lucrum dico suum, quod ex spiritualibus magis, quam ex temporalibus divitiis conflare voluit. Horum

itaque non erubuit se subdere dominio, quos Christi cernebat inhaerere servitio, eratque subditus illis, serviens ut antiquus ille Joseph absque omni dolo.

§ 3. Nec latuit illustrissimum patremfamilias Wambertum conjugemque ejus tanti viri probitas, et assidua circa rem suam familiarem sagacitas. Unde ut intus forisque domus eorum tota custodiae illius cederet, communi consilio decrevere. Securus enim erat uterque rerum suarum sub custodia tam fidelis oeconomi: ideoque commissis ei omnibus quae sui juris erant, secundo ipsum a se gradu in omni domo sua praeficiebant. Adeptus denique fidelis dispensator et prudens totius rei familiaris curam, ne credita sibi domini sui minueretur, sed incrementis in dies augeretur substantia, sagaci elaborabat industriâ. Cujus labori et voluntati pietas divina favens, id praestitit, ut ad nutum fidelis oeconomi res familiaris passim augeretur. Unde factum est, ut Dominicis se dignum efficeret promissis, quibus remuneranda est servi fidelis diligentia et probitas: *Euge*, inquit, *serve bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam* (Matth. xxv). Quae promissio dum viro Dei tam moraliter quam spiritaliter congrueret, et hic temporalem, et in futura vita sempiternam meruit remunerationem. Nam ut temporali domino suo cum terrenis commodis obtineret etiam coelestia, pietatis in pauperes Christi effecit instantia. Insistebat enim clam eleemosynis clandestinis, Deum votis et precibus interpellans assiduis, ut hac liberalissima in domesticos fidei compassione rem domino suo duplicaret et gratiam. Quod et factum est. Naviter ille dabat, sed res data non deficiebat: opes dum erogantur, augmentantur: tantoque amplius incrementum sumpsere, quanto eas manus tribuentis in pauperes benignius dispersit. Quo in facto non solum sibi, sed et temporali domino suo hic famulus fidelis consuluit: ut videlicet his perituris permansuras in secula divitias compensaret, easque large erogando, largius augmentaret. Proinde non ad oculum serviens, ad nutum dominorum suorum omni subjectione pendebat, quibus subjici egregium atque insigne habebat: dilectioni eorum timorem, timorem dilectionem conjungens, idque secundum primi pastoris sententiam, dicentis: *Servi, subditi estote in omni timore dominis* (1 Petr. ii). Sicque res eo processit, ut fidelis famuli obsequium fidei aequè domino magnum praerogaret beneficium, opibus non solum domi forisque multiplicatis, sed et in coelo, ubi fures non effodiunt, neque tinea demolitur, repositis.

§ 4. Pro his operibus justitiae, adversus militem Christi bella non defuere. Nam hostis humani generis per quosdam satellites nequitiae suae evomuit in sanctum Dei virum invidiae suae, ut forte per haec vasa suae iniquitatis compesceret famulum Dei

a solito opere prohibitatis. Et invidiae stimulis quosdam malevolos adeo accendit, ut illustrem virum Wambertum adirent famulumque Dei fidelissimum Bertulphum fraudis et criminis hisce verbis insimularent: « Considera, inquiunt, prudentissime virorum, quae tui juris sunt: considera, quam prodige per advenam illum depereunt: animadvertite etiam, quid cui commiseris, quanta habueris, quanta amiseris. » His derogantium verbis venerabilis vir Wambertus aures tantum, non fidem, accommodabat: fidelem enim dominum de fideli famulo quicquam sinistrum suspicari non decebat: praesertim cum multis experimentis didicerit, quod fidelissimus idem ipse qui accusabatur, fuisset semper. Sed cum saepius illi principi detractionis verba replicarentur, eo res perducta est, ut loquentibus pro servo Christi miraculis, omnis iniquitas accusantium oppilaret os suum. Quod qualiter acciderit, ad describendum, stylum vertere non pigebit. Nam quadam die cum sol flammivomus Ponti remearet ad umbras, contigit famulum Dei Bertulphum prae foribus temporalis domini sui in veste qua circumamiciebatur, panem cum caseo, et in vase, figuli opere composito, vinum gestare, ut clam elemosynis clandestinis pauperibus gratificaretur. Quo viso, invidi quasi opportunam accusationis nacti occasionem, virum illustrem Wambertum, qui tum forte prae foribus stabat, adeunt, et accusationis in virum Dei quasi quaedam argumenta hisce verbis praetendunt. « Saltem, inquiunt, nunc illustrissime virorum oculata fide experiri licet, quod plus veri minusque falsi noster sermo de hoc advena ad te pertulerit, cujus dispensatio prodiga est, non larga, et in detrimento rei familiaris minus sollicita. Ecce enim in argumentum verbi, quod tibi diximus, ipsum nunc res tuas non sine fraude gestantem ostendimus. » At ille, sicut simplices facile suaderi solent, benigno, ut erat animo, accito ad se fideli simplicique Bertulpho, « Quid, inquit, tuo gestas in gremio? » At ille ne de beneficiis in miseros collatis velut fraudis notaretur, « In vase, inquit, hoc fictili aquam habeo, quam assulis veste hac astrictis eo calefactum. » Cui suus sic responsum reddidit heros: « Verbis quidem tuis fidem accommodo: sed quia te in domo mea inter primos primum vilissimas gestare res admiror, id quod verbis asseris, oculis experiri volo. » Quae igitur clam gessit, palam videntibus exposuit, et secundum viri Dei sententiam, oculis videntium ea quae dixerat, apparuere. Sicque naturâ rerum mirabiliter mutata, et virum Dei ostendit verum dixisse, et de eodem aemulos ipsius falsa asseruisse. Unde vir illustris Wambertus eum in omni domo sua fidelissimum, illos vero mendaces esse, certioribus jam didicit argumentis.

§ 5. Saepe memoratus deinde paterfamilias, conjuxque ejus venerabilis, dum de virtute in virtutem proficerent, exemploque fidelis

famuli in dies crescerent, subeundae etiam peregrinationis desiderio accenduntur. Et primum urbem maximam, Apostolicis nobilem pignoribus, Romam visere animo concipiunt, opereque efficaciter perficiunt. Porro de fidei famulo Bertulpho usque adeo bene confidunt, ut nihil intus forisque suarum rerum relinquerent, quod non illius fidei atque prudentiae permitteretur. Nec facile dictu est, quam fideliter, quam prudenter rebus domi forisque sibi creditis praecaverit. Sicque iter, quod Romam tendit, arripiunt, demumque ad limina apostolorum Petri et Pauli pervenerunt. Ubi corpus humi, mentem coelo dedere, inter lacrimas ac oscula, anhela trahunt suspiria: et apertis thesauris suis, sacrosancta loca non modicis honorant obsequiis, et ditant donariis. Qui Apostolica benedictione insigniti, expletisque pro quibus advenerant, ad propria jam laeti reditum maturant.

§ 6. Cumque conspiceret vir clarissimus Wambertus in servo Dei et quod admiraretur et quod diligeret, coepit eum et admirando diligere et diligendo venerari: adeo ut quem prius his quae domi, deinceps etiam his quae foris habebat, praeficeret. Nec solum rebus suis intus forisque eum praefecit, sed quarumdam suarum rerum temporalium etiam haeredem instituit. Nam praedium sui juris, vulgo Rentica dictum, una cum ecclesiis in illo constructis cum iis quae ad illud pertinebant, illi contradidit et donatione solemniter facta, haeredem fecit. Quam donationem et illustrium virorum testimonio et privilegiis roboravit, atque e suo jure in jus viri Dei de reliquo translatum esse voluit. Suscepit ergo vir Dei praedium, non sibi, sed Deo Deique pauperibus: suscepit, inquam, non cupiditate captus, sed charitate in Deum et proximum ductus. Nec causetur quisquam, virum Dei in sua patria res proprias reliquisse et in patria non sua possessiones suscepisse, cum in dandis accipiendisque muneribus non quid, sed quo fructu et detur et accipiat, perpendendum sit. In hoc igitur vere Israëlita, in quo dolus non erat, non quid, sed quo scopo receperit, inspiciendum est: quia, ut postea indiciis evidentibus claruit, eo nimirum fine quod datum est, accepit, ut Dei gloriam et proximi utilitatem promoveret.

§ 7. Interea vir illustris Wambertus una cum conjugē sua aequē illustri pègre profectus, iter quod Romam respicit, denuo est ingressus et post longa terrarum emensa spatia, apostolica tandem ad patrocinia pervenit. Ubi tam ipse quam venerabilis conjux ejus magnā animi et corporis devotione corpus humo, coelo animum dedere et cum lacrymis precumque suspiriis, sanctorum se commendant suffragiis. Nec illud silendum quod antequam viam ingrederentur peregrinationis, fidelissimo suggessere Bertulpho, ut ubicumque eos diem ultimum claudere perciperet, illuc ad deportanda eorum corpora accurreret: hoc votis

omnibus sitientes, ut nec post mortem tam fidelis famuli obsequio privarentur, nec adjutorio fraudarentur. Contigit itaque eos, adoratis in urbe sanctorum pignoribus, inter redeundum, vi febrium inclementius infestari. Qui tandem in villa juris sui Falcomberga mansionem acceperere, atque per dies languore ingravescente, humanis rebus exempti sunt. Quorum obitum beatus Bertulphus ut fama vulgante comperit, tantos ac tales se amisisse multum doluit: quippe ex quorum vitâ etiam ipsius pendere videbatur et quibus in hac vita nihil antiquius aut charius habebat. Nec facile in famulo Dei dolor de illorum amissione susceptus conquievit, quamquam eos de morte ad vitam transitum fecisse crederet. Sed dum hinc quidem de eorum amissione generet, hinc vero de felici eorum requie gauderet: eo quod salubriter gaudebat, temperandum credidit hoc quod aegre dolebat. Mox fidelium turmis una cum ecclesiae ministris sibi junctis, ad deportanda eorum corpora, sicut in mandatis acceperat, iter arripit. Quae cum subsequenter et praecedenter utriusque sexus turmis transtulisset, et ad praedium sui juris Renticam pervenisset, in oratorio, olim ab eis constructo, corpora tumulis, animas commendavit coelis. His ita se habentibus, quae virtutum praeclara facinora in viro Dei extiterint, hinc lectori palam explanabimus.

§ 8. Sanctus igitur Domini confessor Bertulphus, susceptâ a venerabili Wamberto, quam ante diximus, possessione, hoc omni elaborabat studio, ut gloriae Dei proximorumque utilitati impenderet quicquid ipsi rerum temporalium suppeteret. Satagebat quippe sic habita possidere, quasi non possideret: sic non habita contemnere quasi omnia possideret, ut illis annumerari posset, de quibus dicitur: *Nihil habentes et omnia possidentes* (2 Cor. vi). Unde ut exûtus seculo, secretius Deo vacaret, eo statuit secedere, ubi contemplationis viam posset arripere. Erant namque in memorato praedio ecclesiae numero quatuor, ab illustrissimo viro Wamberto, ut dictum est, constructae: quarum una reliquis quantitate major et opulentia erat praestantior. In quam vir Dei, collectis secum undecumque viris religiosis, secesserat, arctiorisque vitae tramitem arripuerat. Et dignum quidem, sed difficile relatu est quam pie ibidem adhuc in terra positus, cum angelis Dei coram Deo sit conversatus, bene orando, bene jejunando, bene vigilando et charitatem erga Deum et proximum optime declarando. Cujus exemplo complures invitati, ad similia sese sanctitatis studia contulere, et cum illo in eodem loco viam ingredienti justitiae, proficere, in altum gradibus pie conversationis. Sicque factum est, ut vir Dei per bona temporalia lucraretur spiritalia: per transitoria compararet in aeternum mansura. Credidit quippe, se sibi ad currendam viam mandatorum Domini non posse sufficere, nisi etiam alios sibi in bonis operibus

satageret adjungere, illud et verbis et exemplis implens quod scriptum est: *Qui audit dicat: Veni.* (Apoc. xxi). Unde ut sapiens architectus fundamentum in cordibus discipulorum posuit, quibus sic pastoralis magisterio praefuit, ut in docendo magister, in ministrando esset minister: promptus et facilis in utroque quia noverat praelatis congruere utrumque, praecipue cum Dominus dominorum non venerit ministrari, sed ministrare. Sic ergo subditos quosque docebat, ut in corde esset humilitas: sic eisdem subditis serviebat, ut in coërcendo pia esset severitas.

§ 9. Nec ab re Deo et hominibus sanctus iste erat amabilis quia vita et moribus probabilis, humanum in omni virtute visus est modum excessisse et nihil minus ab apostolicis viris in omni sanctitate habuisse. Nam exceptâ miraculorum ejus gloriâ, ex quibus multa de multis scriptorum praeterivit negligentia, pauca de multis relinquens, illa sane de eo benefacta non sunt praetereunda quae in electis sanctitatem non solum ostendunt, sed etiam faciunt. In singulis quippe virtutibus sic perfectionem est assecutus, ut in nulla earum ulli electorum secundus videri queat. Et ut virum in omni virtute consummatum, strictim depingamus haec lector paucis accipiat. Pauperum refrigeriis hilariter prospiciebat, nudos veste tegebat, vagis et peregrinis hospitium, egenis quibuscumque praebebat subsidium. In judicio oppressis tum consulendo subveniebat: afflictis compassionem, infirmis visitationem, mortuis sepulturam exhibebat. Charitate quoque erga Deum et proximum diffusus, Deum ex toto corde et proximum sicut semetipsum dilexit: reddens quae sunt proximi, proximo: et quae sunt Dei, Deo. Erat plane sicut mente, ita et corpore pulcher, vultu decòrus, mente devotus, corpore castus, animo sobrius, sermone blandus, humilitate venerandus, fide firmus, spe longanimis, charitate hilaris. In temporalibus parcus sibi, largus egenis: in spiritualibus vero et sibi prospiciens et egenis. Orationi intentus, in vigiliis sacris assiduus, coronam pro his a Domino expectabat quam sibi vigilantibus et orantibus promisit. Non aliter coram Deo et hominibus vivebat quam homines propter Deum docebat. Justa quidem et pia docebat: nam juste et pie vivebat. In synaxi fratrum, se primum in laudum divinarum inchoatione, novissimum exhibebat in completionem. O virum in omni virtute probabilem, etiam perfectissimis viris imitabilem. Utinam nostri temporis summi in ecclesia sacerdotes hunc inferiorem gradu, sed superiorem sanctitate virum imitarentur: qui in eo quidem gradu, quo in Ecclesia sacerdotibus minor apparuit, nihil minus ab ipsis in omni virtute habuit. Sed haec abeant in sua, et succedant quae de viro Dei dicenda supersunt.

§ 10. Consummatum igitur venerabilis pater in omni virtute, cum bonum jam certamen certasset, cursum consummasset,

fidem servasset, de reliquo repositam sibi coronam justitiae optando sperabat. Cujus votis supernus arbiter satisfacere volens, post emeritam ipsius in hac vita militiam, ad coelestem eum evocare disponit gloriam. Convocata ergo discipulorum catervâ, clarescentibus febrium indiciis, indicat se jam resolvi, et jam futura depositione corporis sui, festinare ut introëat in gaudium Domini sui. Et percepto sacrosancto Dominici corporis et sanguinis viatico, astantibus non sine moerore discipulis, vale ultimum fecit, ac ipsos seseque Domino commendans, spiritum in manus angelorum efflavit. Quem meritis maturum et annis Christus ad coelestia evocans, ejus spiritum spiritibus angelicis aggregavit. Obiit sane Nonis Februarii: cujus obitum, natalem magis quam mortem, dignum est appellari: quia hic moriens, coelis est natus et inter intelligibilia translatus. Ubi non per speculum et in aenigmate, sed facie ad faciem Deum cernit: tantoque promptius pro veneratoribus intèrvenit, quanto vicinius divinae majestati assistit. Tanto hic erga homines clementior, quanto illic coram Deo praesentior. Sed non parum negligentiae arguemur, si non vel votis ei jungamur in coelis qui nobis in terra in artubus, licet vita functis, adhuc vivit, quos signorum glorificatione venerabiles hominibus Deus facit. Eum vero quem in mundo membris habemus praesentem, in coelo, nisi multum nosmet abjecerimus, spiritu et intercessione sentiemus clementem.

§ 11. Discipuli proinde beati viri exequiis ipsius intèrerant quem sincera semper charitate dilexerant: quibus dolor quidem de amissione confusionem, sed fides de remuneratione ejus generavit exultationem. Cujus corpus ad locum usque sepulcri hymnis prosequuntur, funerique sacrosancto tristes, sed devoti obsequuntur. Sicque ab eis in praedio sui olim juris Rentina, in oratorio beati Dionysii tumulum accepit, defunctusque, eo in loco voluit quiescere, ubi humanis pridem rebus functus, suis pastoralis curâ alumnis praesedit. Cujus corpus licet tumulus clauserit, virtutes non clausit: quia loquentibus ad sepulcrum ejus miraculis, magnum in servo Christi spectaculum populis ejus virtutes exhibent: licetque cernere in gloria sancti gloriam Dei et in miraculis visibilibus admirari Deum invisibilem. Porro crescentibus miraculis, spectaculum crevit populis, signorumque frequentia frequentiam etiam invitavit populorum. Nam non solum rei novitate, sed etiam spe recuperandae sanitatis undecumque accurritur: nec spe sua devotus quisque atque fidelis fallitur, dum et infirmi laetantur morbi se evasisse inclementiam et sani nihilominus gaudent tantam se in infirmis vidisse salutem. Sicque sepulcrum sancti in brevi adeo factum est gloriosum et celebre, ut non minus divitibus quam pauperibus pretiosum fuerit et sicut miraculorum gloriâ, sic rerum creverit opulentiâ.

S. ADELEIDIS SIVE ALEIDIS VIRG.

PRIMAE VILECENSIS ABBATISSAE VITA

A S. WOLPHELMII SORORE MONIALI BERTRADA VULGO BERTA CONSCRIPTA
 STYLO PER LAUR. SURIUM PASSIM MUTATO ET QUIBUSDAM CONTRACTIS

Obiit anno 1015. — Ex infer. Germania.

§ 1. Inchoando huic operi adsit gratia Spiritus Sancti qui auctor est bonorum omnium quae quisquam unquam ab ipso mundi exordio facienda suscepit et perfecit: ut ab illo quoque nostrum absolvatur opus suppeditatione donorum ejus, in quibus omnis boni initium atque finis consistit. Et nos quidem contemplatione imperitiae nostrae adeo dejicimur, ut tantum opus vel auspicari formidemus: sed vero divini muneris considerandâ largitate intantum animis confirmamur, ut facessat timor omnis, maxime cum Scripturâ teste, Spiritus ubi vult spiret. Quem etiam nostris conatibus aspiraturum confidimus, freti meritis sanctae matris nostrae Adeleidis: cujus vitam laudabilem literis mandare instituimus nos humiles ejus ancillae. Operae pretium autem facturae videmur, si primo nobilissimum ejus genus indicemus, ac deinde vitae sanctitatem commemoremus, Deique in ea virtutem suspicientes, illi gloriam tribuamus, qui, ut Apostolus ait, operatur omnia in omnibus. Patrem habuit Megengorem, illustrem Comitem qui suo tempore magnus inter principes et perquam celebris habebatur. Mater Gerbirga dicta est, non minus generis nobilitate insignis, quippe filia Ducis Godefridi, ea tempestate magni et incomparabilis viri. Habuit vero eadem Gerbirga quatuor fratres, inter prôceres ejus temporis praestantissimos, e quibus Godefridus Dux, ejusdem cum patre nominis et dignitatis, obiit absque conjuge et liberis: secundus atavus fuit Henrici nuper defuncti Imperatoris: ad reliquos duos primariae nobilitatis viri Franciae orientalis, quam Franconiam vocant, suum genus rēferunt. Porro duo illi, quos diximus, cum essent mundi hujus amplissimis aucti honoribus, etiam coram Deo conati sunt se virtutum studiosos exhibere: fuitque illis mascula proles, cui avi nomen impositum, et principatus attributus est: natae etiam sunt eis quatuor filiae, e quibus duae junctae sunt viris praepotentibus et valde opulentis. Harum altera Irmentrudis àvia fuit Henrici clarissimi Ducis, et Adelberonis Metensis Episcopi, Friderici Ducis, fratrumque ejus inprimis illustrium hujus temporis virorum. Altera Alverada itidem spectatâ prole aucta fuit. Aliae duae apud Coloniam Agrippinam Christi servitio mancipatae sunt, una quidem in monasterio beatissimae Matris Dei, ubi tam religiose

vixit, ut et postea praefecta sit: altera Adeleidis, de qua nobis sermo est, in coenobio sanctarum Virginum complexa est monasticum vitae institutum ad D. Hieronymi praescriptum sive regulam: atque in tenera aetate ita se comparavit, ut futurae probitatis et sanctitatis haud obscura jamtum specimina praeberet.

§ 2. In ipsis pueritiae annis literarum studiis sese applicans, magnos habuit in vera sapientia progressus, Deo id ita dispensante qui sciret eam postea multis profuturam. Coepit tum usqueadeo virtutum et probitatis augeri incrementis, ut adolescentiae annos morum gravitate transcenderet, possetque jam in illam competere illud Sapientiae: Senectus venerabilis est, non diuturna, neque annorum numero computata. *Canī autem sunt sensus hominis, et aetas senectutis vita immaculata.* Accidit interim, ut Imperatore adversum Boëmos cum exercitu proficiscente, frater harum sororum Godefridus strenuam ei navaret operam, omni bellico apparatu et multo milite stipatus. Qui tamen illic occubuit, et cadaver in patriam difficulter quidem, sed honorifice reportatum est. Eo casu consternati parentes ejus, et animo volentes Apostoli sententiam, praeterire figuram hujus mundi, ita deinceps utebantur mundo tanquam non utentes, toto pectore coelestem patriam suspirantes, quam non ignorabant fore sempiternam: bonorumque omnium quae erant Godefridi filii, Deum haeredem instituerunt, ut ejus anima coelestis paradisi haereditate potiretur. Enimvero e fundamentis excitarunt in Vilika * templum venerabile, praediisque et mancipiis illud ditarunt: atque inter se sani et incolumes mutuo consensu decreverunt continenter vivere, et pro Christi amore communis tori nescire commercia: cum interim meliori spiritus et animorum conjunctione, parique in coepto promovendo opere curâ colligatis, unum illis cor esset et anima una in Domino.

§ 3. Et alter quidem, puta maritus, propter frequentes tum suorum, tum exterorum concursus, quos, utpote princeps, vitare non potuit, specietenus mundo inserviebat, praedia sua invisebat, et Christi adjutus ope, omnia prudenter et juste disponebat. Cum autem aliquid dabatur ab hominum strepitu otii, in honestum negotium id convertibat, curabatque ut sacerdotes, quos Capellanos vocant, scripta divina Germanice ipsi exponerent, quae ardenti desiderio audire solebat, ut quemadmodum Jacobus hortatur Apostolus, factor esset verbi, et non auditor tantum. Porro ejus illustris conjux, ab hominum turbis prorsus semota, perpetuo mansit eo loco, ubi construebatur monasterium, structurae accelerandae prudenti magisterio insistens, atque etiam Deo fideliter serviens, nocte ac die vacans precibus et orationibus: ita ut non immerito possit anteponi illis viduis, quas ob continentiae meritum Apostolus veras appellat viduas quae post maritorum obitum faciunt ex

* *Yelich*, apud civit. Bonn in territ. Coloniensi.

necessitate virtutem, quam etiam haec illustris matrona fecit, non ullâ adacta necessitate, sed vi divini amoris impulsâ. Consummatâ inde monasterii structurâ, multae collectae sunt virgines quae divino vacarent cultui, quibus filiam suam Adeleidem, e sanctarum Virginum monasterio, cui praedia contulerunt, accitam praeesse voluerunt. Illa igitur ceu prudens dispensatrix constituta in magni patrisfamilias domo, omni studio et opere bono aucta est, maternamque subditis curam adhibens, in tempore illis tritici mensuram fideliter erogavit. Exultabant itaque in Domino pii parentes, tantum filiae suae eique subditarum virginum profectum cernentes: sed cum eas cuperent excellentiorem arripere viam, rogabant ut mutato habitu, monasticum institutum consecrarentur. Adeleidis vero, ut ipsa asseruit, cultu vestium professioni ipsius congruentium delectata, illis sese verecunde opposuit, ait Deum non expetere coacta servitia, sed quae voluntarii cordis simplex munditia offerat. Eo responso accepto, parentes ejus, salva pietate, ab eo proposito animum suum revocarunt.

§ 4. Nec diu post domina Gerbirga, in perseveranti catholicae fidei et bonorum operum studio vigilans, Domino vocante, rebus humanis exempta est, illo donanda beatitudinis praemio, quod Dominus in Evangelio vigilanti servo promittit. Matre autem orbata Adeleidis, ad Deum, quem primis aetatis initiis dilexerat, ardentiori animi studio se convertit, et quod prius utrique parenti de habitu mutando negaverat, tunc ad animum revocans, salubriter compuncta est, et quemadmodum monasticum vivendi institutum susceperet, anxie horis omnibus cogitavit. Interim tamen sapienti usa consilio, noluit subitam vitae mutationem admittere, sed vires diligenter examinans, apud sese experiri coepit, posset ne S. Benedicti regulam complecti: timens illud Evangelicum, si quid supra vires temere tentasset: *Hic homo coepit aedificare, et non potuit consummare* (Luc. xiv). Itaque vescendi horâ, spretis carnibus et lautioribus epulis, monasticis cibis contenta fuit, neque id tamen sentientibus aliis quae illic aderant, dempta sorore una, quam ob vitae integritatem secretorum suorum consciam esse voluit. Utebatur extrinsecus vestibibus lineis, sed ad nudum corpus laneis, nobile et delicatum corpusculum edomans, ut posset regulae perferre jugum.

§ 5. Cum sic autem anno uno necessario virium corporis sumtus computasset, eosque sibi ad tolerandos monasticae regulae labores sufficere posse confideret, non quidem suis praefidens meritis, sed nitens gratiâ Dei, id quod animo diu concupierat, reipsa complevit. Accita enim venerabili Abbatissâ et quibusdam aliis e monasterio beatissimae Matris Dei, humili devotione illarum se subdidit magisterio, ut per illarum doctrinam disceret monasticae vitae instituta, simul etiam exhortans subjectas sibi

virgines, ut una cum ipsa haec amplecti minime dubitarent. Quibusdam autem id recusantibus, et ad mundum revertentibus illa vehementer condoluit, cupiens cum Apostolo, omnes esse sicut seipsam. Quae vero tum Dei, tum ipsius amore retentae abscedere noluerunt, iis tam admiranda virtutis exempla de se prae-buit, ut quamvis illis praecesset magisterii nomine et dignitate, omnibus tamen exactius et studiosius difficillima quaeque regularis observantiae instituta servaret, aliasque ne corruerent, jejuniis et precibus sustentaret, et si qua extitissent vitia, ea zelo justitiae in ipsis comprimeret exordiis, ne crescentis sanctae religionis initia suffocarent *. Enimvero maternam animo retinens charitatem et benevolentiam, et foris exerens iudicii severitatem, materno affectu flagella exteriori adhibebat homini, ut spiritus salvus fieret in die Domini. Ipsum autem rectitudinis zelum spiritu mansuetudinis temperare solebat, non ignorans summum jus summam esse injuriam, et justitiam, si modum excedat, verti in crudelitatem. Itaque post castigationes, saepe miserata vicem illarum quas flagellaverat, ceu mater clementissima propectae aetatis sorores, quas religiosa vita et bene compositi mores commendabant, ita compellavit: « Valde me miseret filiarum mearum quae duris sunt a me flagellis afflictæ. Itaque oro et hortor vos, ut eis quaedam piarum consolationum fomenta adhibeatis, ne forte abundantiori tristitia absorbeantur: sed jam a culpis suis emendatæ, et Deo et mihi amabiles sese filias exhibeant. » Sic illa prudenti moderamine blandimenta terroribus miscens, apud duriores et obstinatioris, quemadmodum Apostolus monet, tandiu arguendo, obsecrando, increpando instabat, donec vitiorum pestes ab earum animis depelleret.

§ 6. Porro autem defuncto patre, virgo nobilissima, liberâ rerum suarum potita facultate, summopere in eam incumbabat curam, ne sorores aliquâ rei necessariae inopiâ impeditæ, non satis possent exacte tenere viam rectitudinis: memorque praeceptorum S. Benedicti, re ipsa se matrem declaravit, victum vestitumque necessarium ultro eis tribuens. Hyberno tempore post nocturnas preces cum sororibus dormitorium repetebat, diligenterque inspiciens puellarum lectulos, singularum pedes donec incalescerent, suis confricabat manibus. Infirmas quoque sorores, ut habet regula, non solum prudentibus et sollicitis commendabat sororibus, sed ipsa quoque eas quotidie invisebat, et ante earum lectulos humiliter in genua se submittens, capita blandissime erigebat, cibum et potum ori comiter admovebat, tamque largis generosam faciem rigabat lacrymis, acsi eas omnes ipsa peperisset. Ejusmodi ergo Abbatissae vigilantia sorores a curis secularibus expeditæ, in regularis vitae observantia

* S. Abbatissae zelus cum prudentia — Severitas cum charitate.

exrescebant, ut exemplo essent etiam iis, a quibus monasticae vitae instituta didicerant. Cum sic autem Domino adjuvante recte composuisset interiora, ad exteriora quoque necessario se contulit, memorque illius Dominicae sententiae, *Quaerite primum regnum Dei et justitiam ejus, et haec omnia adjicientur vobis* (Matth. vi): regnum Dei etiam per ipsa exteriora quaesivit, bona spe freta, se majora a Domino recepturam. Ex ipsis enim monasterii possessionibus cortem unam Domino delegavit, ut ex ejus annuis fructibus et proventibus quindecim pauperes perpetuo vestirentur et alerentur, jubens eisdem quotannis circa Christi natalem diem quindecim solidos numerari. Alios etiam quindecim pascendos instituit ex interioribus monasterii sumptibus, iisque voluit annuis. Quadragesimae temporibus totidem dari solidos, atque in Apostolorum feriis solidos duodecim, diebus quoque singulis juniorum quae vocant quatuor temporum, nummos tres cum plena aliarum rerum erogatione. Saepe vero admonuit sorores, ne hanc constitutionem ullo unquam tempore aboleri paterentur, certo illis praedicens, si eam contingeret infirmari, et spiritualium et temporalium eas rerum detrimenta facturam.

§ 7. Cum aliquando totus pene orbis acerbâ fame affligeretur, ejus liberalitate compertâ, homines egentes undique ad eam tanquam ad matrem confluebant, atque in platèis et compitis multi jacentes semivivi, solitam eleemosynarum ejus dispensationem expectabant *. Tum illa erga omnes commiseratione permota, studuit singulis consulere promptâ animi devotione: sanis quidem et valentibus solidum cibum, nempe panem et lardum porrigens: non bene autem habentibus ôlera et legumina cum carnibus accurate decocta: qui vero jam intumuerant, et quorum propemodum desperata erat vita, eos sorbitiunculis aquâ mixtis et modicâ farinulâ vel saginâ refocillabat: id summo opere curans, ne cibo avidius sumpto, in vitae discrimen conjicerentur homines diuturnâ fame confecti. Et haec quidem illa fecit coram hominibus in gloriam coelestis Patris: in abscondito vero, nesciente sinistra, tam ad praestandam miseris eleemosynam porrecta erat dextera, ut saepe nummis carens, quos pauperibus petentibus largiretur, clam sibi detraheret cûligas, easque miseris donaret. Atque haec et pleraque alia quae in abscondito, patre suo coelesti vidente, faciebat, magno studio alios celabat: quae si nos singularim persequi velimus, nullus erit dicendi finis. Confirmavit igitur Dominus hoc in ea, quod ipse ait: *Omni habenti dabitur, et abundabit* (Matth. xxv). Cum enim Dei et proximi charitate fervèret, tantâ utriusque hominis felicitate polita est, ut foris divitiis, intus virtutum donis spiritalibus polleret, quibus instituit, promovit et firmavit sanctam religionem, itemque divini servitii scholas quae ei semper non mediocris curae fuere: quas etiam

* Misericordia in egenos et famelicos.

crebro ingrediens, et ex arte Grammatica quaestiunculas movens, si quam cerneret commodè respondentem, humaniter osculabatur eam, et quodam affliciebat munusculo, spe profectus illius in Domino exultans.

§ 8. Interim vero sorore ejus Bertrada in Christo feliciter obdormiente, beatus Heribertus Archiepiscopus sciens hanc matrem nostram cunctis ornatam virtutibus, voluit eam defunctae sorori succedere in regimine, licet illa modis omnibus recusaret, indignam tanto honore se clamitans. Cum autem Imperatori apud Aquas-grani tunc commoranti nunciatum esset, eam neque petenti neque jubenti Episcopo consentire velle, accersivit eam, et sororis honore sublimavit. Tum vero in metropolitana Coloniensi civitate declaratum est quid prius illa operata esset in obscuro Juliacensium tugurio: idque adeo, ut idem sanctus Archiepiscopus testaretur eam cunctis sui Ordinis sapientiâ, religione et sanctitate esse incomparabilem. Unde etiam factum est, ut tanto is eam amore prosequeretur, ut in rebus divinis constituendis ejus libenter uteretur consiliis, eamque admodum reverenter haberet. Erat enim inter illos magna charitas, et Deo grata familiaritas, ita ut in rebus bonis unius sententiae et consuetudinis esse viderentur: quo fit etiam, ut dubium non sit eos nunc in una aeternitatis domo pariter commorari. Felicem plane illis temporibus Coloniâ Agrippinensem, in rebus omnibus bene constitutam, quando et iste studiosissimus beati Petri imitator, Cleri et populi rector atque doctor extitit, et haec tam excellens virgo virgineis choris singulari religione praefuit.

§ 9. Etsi autem Coloniensi monasterio praefecta erat, at tamen utrique et Coloniensi et Vilecensi strenue invigilabat momentis omnibus, boni pastoris exemplum sequens, et illud Evangelicum saepe commemorans: *Cui multum donatum est, multum quaeretur ab eo* (Luc. XII). Illis vero virginis quas in coenobio Vilecensi lacte salutaris doctrinae Domino nutrierat, singularem quamdam materni animi benevolentiam exhibebat: neque id mirum, quando id plerumque carius complectimur quod carius acquisitum est. Neque splendor omnis Coloniensis gloriae harum ei memoriam auferre potuit, quin semper doleret corpore se illis interdum abesse, quibus spiritu numquam non praesens erat*. Cumque ad eas quandoque accederet, non minori eam excipiebant gaudio, quam si ipsum Dominum viderent. Ut enim gallina pullos colligit sub alas, sic illa omnes mira charitate ac benignitate ad se attrahebat, vultum, habitum, constitutionem singularum accurate inspiciens et num quem rerum necessariorum ipsa absente defectum passae essent inculcans. Non enim ferre potuit, ut gregi suo deessent corpori et animae necessaria. Itaque nonnumquam nulla sorore sciente in cellarium sive promptuarium ingrediens,

* Mutui inter Abbatissam et Sorores amoris exemplum.

vinum, carnes, pisces aliaque multa sibi ipsi suffurabatur, eaque imbecillioris aetatis puellis et sororibus male valentibus distribuebat: ut si quid de constituta annonae portione subtractum esset, hoc furti genere ipsa compensaret. Maluit autem clam id facere, ut et patris coelestis in abscondito videntis promereretur retributionem, et eorum vitaret reprehensionem qui eam saepe prodigae rerum suarum dispensationis insimulabant.

§ 10. Nec defuit huic pretiosae virginum gemmae, omnium virtutum splendore nitenti, miraculorum gloria. Si qua enim soror reliquis in templo cantantibus, sonorae vocis modulatione non congrueret, a pia illa matre objurgata, vel etiam in facie manibus caesa, toto reliquae vitae spatio clarâ fuit et delectabili voce *. Eundem in modum si quas longa aegritudine laborantes, tamquam otiosas et tempus inutiliter consumentes reprehenderet, confestim a Domino curatae sunt. Contigit aliquando accersiri ab ea cellariam vinum et dolio promentem. Ea vero nullas nectens moras, ne quam inobedientiae notam incurreret, epistomii vertibulum manu retinens velociter accurrit, sed ubi ad se reversa id animadvertit, valde timuit ob effusum, ut suspicabatur, vinum. Eam vero consolans pia mater, « Nolo, inquit, soror, ut hujus rei causâ ullum animi dolorem suscipias: poterit enim facile hoc praestari damnum virtute et gratiâ Dei. Interim eamus visum, quid factum sit, et sive bene, sive male ceciderit, gratias agamus Deo.» Eunt igitur pari solitudine, sed cum nec guttam unam e vase excidisce cernerent, cellaria ad beatae Adeleidis pedes corruens, factum hoc memorabile ejus sanctitati adscribebat: illa contra divinae potentiae et sororis obedientiae tribuendum asserebat, simul interdicens, ne cui id aperiret, donec ipsa esset in humanis. At illa nefas existimans tantum divinae virtutis miraculum silentio tēgere, quibusdam sororibus id secretius in laudem Dei indicavit. Adeleidis enim in omnibus quae per illam divinitus fiebant, semper fugit hominum applausus et favores, prudenter animo considerans periculosum esse laudare prospero cursu navigantem hoc mare magnum et procellosum, donec feliciter in portum perductus sit.

§ 11. Cum jam autem Dominus pro meritis illam remunerare vellet: reddit enim ille unicuique, teste Scripturâ, juxta opera ejus: coepit paulatim viribus corporis destitui, sed solitis virtutum studiis increscere et augeri. *Virtus enim*, ut ad Paulum Christus ait, *in infirmitate perficitur*. Appropinquante igitur die quo erat abitura ad superos, cura debita provisionis monasterium beatissimae Dei genitricis Mariae revisit, ubi in ipsis feriis sancti Blasii post coenam periculoso gutturi dolore correpta est, idque post Completorii preces sorori cuidam, quam in

* Id perbelle mirum fuit quod de inconcinna voce et de infirma valetudine quasdam moniales objurgans, utroque levavit incommodo.

suo monasterio educatam, semper apud se habere voluit, signis quibusdam indicavit. At illa sperans nihil fore periculi, lectulum repetiit. Sed beata mater sciens se, illo dolore, vivendi finem accepturam, noctem pervigilem duxit timore mortis, quam natura hominis reformidat: neque id mirum, cum ipse Christus morte appropinquante tristatus sit. Cumque in lectulo ferre non posset noctis moras, monasterium petiit et nocturnas preces orando antevertit: atque ita qua potuit virtute servitio Dei insists, primo crepusculo Missam sibi celebrandam curavit, corporisque et sanguinis Dominici sacramento se communicavit: ac deinde ad B. Heribertum se conferens, egit cum illo de suis et suarum rebus. Is vero ubi didicit mortem ei impendere, incredibili dolore affectus est, videns se ab illa separari, cui indissolubili charitate devinctus erat.

§ 12. At illa maternum erga suas Vilecenses filias amorem retinens, eis per nuncium significavit se non nisi leviter aegrotare, ne eas dolor immodicus perturbaret: simul orans ut quamprimum ipsam inviserent, quod tamen illae imminentis miseriae prorsus insciae, in crastinum distulerunt. Interim sancta illa anima carnis ergastulo absoluta, gaudia paradisi, ad quae vivens infatigabili animi studio suspiravit, aeternum cum Christo regnatura felicissime petiit. Quod ubi ad Vilecenses perlatum est, quales illic gemitus, qui luctus extiterit, piget referre, cum magis flere libeat, quam tantae miseriae et calamitatis meminisse. Cujus tamen desolationis illae vel maximum credebant fore remedium, si defunctam possent in suum recipere monasterium. Atque eâ causâ Archiepiscopum adeuntes et ad ejus vestigia se crebro advolventes, cum lacrymis implorabant elementiam ejus, ut jubèret corpus defunctae apud ipsas sepeliri, a quibus illa numquam separari voluisset. Sed ille spiritu praevidens, quid per illam Dominus propèdiem esset operaturus, aliquamdiu durum se praebuit et inexorabilem: tandem tamen lacrymis earum victus, monente Domino misericordiâ erga afflictas movebatur, corpusque illis reddens, sic lacrymabundus ait: « Equidem si corpus sanctae Agathae virginis, cujus hodie festus die agitur, hic jam coram me haberem, ut mihi Deus testis est, haudquaquam illud huic corpori anteferrem, cum dubium non sit hujus animam multi pretii esse apud Deum.» Atque ita facta Vilecensibus corporis absportandi potestate, ipse Deo dignus Episcopus cum utriusque sexus ordinibus et totius urbani populi frequentia subsecutus est. Postquam autem sacrum corpus in navi repositum fuit cum sacri apparatus honore, necdum dispositis remis, contra fluminis impetum sursum tendebat navis, idque ea velocitate, ut facile inde posset virtus divina agnosci, nec difficulter intelligerent Colonienses, Dominum noluisse Vilecenses virgines orbari talis matris sacrato corpore. Deinde celebratis exequiis

et anima in coelis exultante, neptis ejus ex sorore quam illa educaverat, Deo volente in ejus locum subrogata est: quae quidem multa vitae integritate et vultus atque staturae elegantia, generis nobilitatem prae se ferebat.

§ 13. Veniamus nunc ad miracula quae Dominus per illam declaravit, eique laudum officia persolvamus, cujus munere promeruit, si quid Deo dignum operata est. Ante tricesimum obitus ejus diem pauperibus ob eleemosynam impetrandam ad monasterium confluentibus, quidam inter alios caecus advēnit: qui sui ductoris negligentia incaute impingens in saxum quo tumultus ejus claudebatur, totus humi corruit, sed mox sanctae virginis meritis surrexit visu donatus. Quo quidem miraculo moeror ex ejus obitu sorores occupans profligatus est, et in omnibus domiciliis nostris laetitia personuit. Successit vero aliud miraculum majus, quod haesitationem omnem penitus absternit ab animis quorundam, de priori signo dubitantium. Mulier quaedam ulcere in cruribus dire vexata, non nisi scipioni innixa ingredi potuit. Ea igitur in visu admonita, venit ad beatae Adeleidis monumentum, atque illic ejus precibus curata est. Quod cum illa in Dei laudem propalaret, alia quaedam mulier eam dixit id fingere et comminisci: sed ea non multo post a diabolo arrepta est. Cum autem multis ille exorcismis exire cogeretur, virtutes Christi, quas per beatam Adeleidem effecisset et effecturus esset, tandem confiteri compulsus est. Itaque ad ejus sepulcrum pertractus, cum multo vomitu e foemina discessit. His vero atque aliis divulgatis miraculis, ingens hominum concursus factus est tam ex longinquis quam propinquis regionibus, ita ut monasterii ambitus propèmodum pervius videretur et sororum quies non mediocriter inturbaretur. Nam cum adhuc in corpore dègeret virgo sanctissima, oravit ut postquam e vita abiisset, non in sacratis locis, sed intra monasterii ambitum sepeliretur. Sed Dominus respiciens humilitatem ancillae suae, tamquam diceret, Amica, ascende superius, eam honorifice intra muros monasterii receptam, cum caeteris sanctis suis memoria perenni curavit celebrandam.

MARTYRIUM S. DOROTHEAE VIRGINIS

EX EGREGIO MS. CODICE DEPROMPTUM

CUI ANTIQUISS. MARTYROLOGIA PULCHRE CONSENTIUNT

STYLUM (*ait Surius*) MODICE EMENDAVIMUSSub finem III saeculi. — Nat. Cappa^{do}x.

§ 1. In Provincia Cappadociae, apud Caesarèam civitatem, fuit quaedam puella, nomine Doròthea. Haec quotidie in castitate et sobrietate Deo sedulum exhibebat officium, et cum humilitate et mansuetudine jejuniis et orationibus insistebat. Erat autem sane prudentissima; ita ut vix eam pauci imitari possent viri. Omnes autem qui eam nosse poterant, magnificabant Dominum qui talem haberet famulam, cujus et aspectus erat gratus, et vita et sapientia incomparabilis, et immaculata virginitas. Cum esset ergo adeo in charitate Christi perfecta, ut ad ejus thalamum perveniret, duplicavit certaminis sui palmam, et unam virginitatis coronam tenens, alteram martyrii, cum gaudio pervenit ad Christum. Quo autem ordine passa sit, gestorum èvidens pagina edocuit.

§ 2. Cum fama sanctitatis ejus per aures hominum volitaret, pervenit etiam ad Praesidem persecutorem. Qui ingressus memoratam civitatem, Christianitate celeberrimam, praecepit Doròtheam coarctari. Cumque fuisset illi sedenti pro tribunalibus oblata, interrogavit eam Praeses Sapricius de nomine, cumque illa Doròtheam respondisset, « ideo, Sapricius dixit, exhiberi te volui ut diis immortalibus sacrifices, secundum Principum nostrorum Augustorum imperium. » Doròthea dixit: « Deus qui est in coelo Augustus imperavit mihi ut ipsi soli serviam. Sic enim scriptum est: *Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies*. Videndum ergo est cui Imperatori praestet obtemperare; terrenis aut coelestibus. » Sapricius dixit: « Si vis puella, meis ex manibus illaesa evadere, et reverti sana et immaculata, pone animum tuum et sacrificia diis; sin alias, legibus acta amaris, dabis timoris exemplum. » Respondit virgo: « Omnibus quidem dabo timoris Dei exemplum, ut qui velint Deum timere, vos homines non pertimescant qui ut rabidi canes, latratis et laniatis innocentes. » Tunc Praeses: « Quantum video, perseverare decrevisti in hac ineptissima professione, et vis cum cacteris mori. Audi me et aliquando sacrificia, ut equulei poenas effugias. » Doròthea respondit: « Equulei tui poenae temporales sunt; gehennae autem tormenta, aeterna. Ut autem aeternam poenam evadere mihi liceat, temporales timere non debeo. Memor sum dixisse Dominum meum: *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam*

autem non possunt occidere; sed potius timete eum qui potest et corpus et animam perdere in gehennam (Matth. x, 28).» Sapritius dixit: «Ergo timere debes deos, ne irati et animam tuam et corpus tuum perdant, si non eis sacrificaveris.» Doròthea dixit: «Jam dixi tibi, Sapriti, quia nullo modo poteris persuadere, ut sacrificem daemoniis qui habitaverunt in his hominibus vanis: qui sic vixerunt, ut turpe sit etiam dicere: qui sic mortui sunt, ut bruta animantia: qui cum viverent, non cognoverunt eum qui fecit coelum et terram, et omnia quae in eis sunt. Horum enim animae in igne ardent, quorum per varia metalla adoratis effigies: et necesse erit, ut cum eis etiam illi in ignem aeternum mittantur quicumque, relicto creatore suo, horum voluerunt esse cultores.»

§ 3. Cumque hoc audisset Sapritius, vehementer iratus est, et conversus ad tortores, dixit: «Sistite eam in catasta, ut videns se constitutam in poenis, vel sic consentiat diis se exhibere cultricem.» Dei vero famula cum se vidisset erectam in catasta, constanter intrepida et non interrogata, ait ad iudicem. «Quid me tricas? Fac quod facturus es, ut possim eum videre, pro cuius amore te non timeo et torqueri non formido.» Sapritius dixit: «Et quis est quem desideras?» Doròthea dixit: «Christus, filius Dei.» Sapritius dixit: «Et ubi est Christus?» Doròthea dixit: «Quantum ad omnipotentiam ejus attinet, ubique est: quantum ad humanam capacitatem quia sensus humanae fragilitatis vanum quidem putat quod non in loco aliquo esse didicerit: confitemur Filium Dei ascendisse in coelum et sedere ad dexteram Patris sui, Dei omnipotentis: qui unitatem deitatis obtinens cum Patre suo et cum Spiritu Sancto, invitat nos ad paradysum deliciarum suarum: ubi nemora omni tempore pomis ornantur, omni tempore lilia albescunt, rosae florescunt, campi vernant, montes virent, colles ornantur, fontes dulcescunt, et sanctorum animae in Christo jucundantur. Haec tu si credideris, Sapriti, liberaberis et paradysum ingredieris deliciarum Dei.» Sapritius dixit: «Oportet te relinquere vanitatem et sacrificare diis et accipere virum et laetari in vita tua: ne sic intereas, quemadmodum similes tui propter stultitiam suam.» Doròthea dixit: «Nec sacrificabo daemoniis quia Christiana sum: nec virum accipiam quia Christi sponsa sum. Et haec est fides mea quod me introducet in paradysum suum, et ad suum thalamum me faciet pervenire.»

§ 4. Tunc Sapritius jussit eam duci ad duas sorores Christen et Calisten quae nuper apostataverant, et commendavit eam illis Sapritius, dicens: «Sicut vos, relicta vanitate et superstitione Christiana, diis sacrificastis invictis, et muneribus affectae estis, ita etiam majora potioraque accipietis, si hanc potueritis ab hac stultitia revocare.» Cumque suscepissent eam in domum suam, et dicerent ei, «Consenti, iudici, et libera te de periculo poenarum,

sicut et nos fecimus: Satius est, lumen istud non amittere per tormenta, ne ante tempus pereas:» respondens Doròthea, dixit eis: «O si audiatís consilium meum, et vos idòlis sacrificasse poeniteat! Bonus est enim Deus et copiosus in misericordia erga eos qui convertuntur ad eum toto corde suo.» Dicunt ei Christe et Caliste: «Jam semel defecimus a Christo: quomodo potest fieri, ut reverti possimus?» Dorothea dixit: «Pejus est desperare de Domini misericordia, quam vanis idòlis immolare. Nolite ergo desperare de bono medico et peritissimo: quia potest curare vulnera vestra. Nullum est tam inmane vulnus, quod curare illum non deceat. Nam ideo Salvator dicitur, quia salutem reddit: ideo redemptor, quia redimit: ideo liberator, quia liberare non cessat. Vos tantum ex animo ad poenitentiam convertimini, et sine dubio ad indulgentiam pervenietis*.» Tunc miserunt se ad pedes ejus, flentes ad deprecantes, ut oraret pro eis, poenitentiam suam ut possent per ipsam offerre Deo, et ab illo veniam promereri. At illa cum lacrymis orans Dominum, «Deus, inquit, qui dixisti, *Nolo mortem peccatoris, sed volo ut convertatur et vivat* (Luc. xv): Domine Jesu Christe, qui dixisti super peccatore uno poenitentiam agente plus gaudii haberi in coelis ab angelis, quam super nonagintanovem justis qui non peccaverunt: ostende pietatem tuam erga has, quas diabolus tibi conatus est auferre. Rèvoca oves tuas ad gregem tuum, ut exemplo earum redeant ad te, qui recesserunt a te.»

§ 5. Cumque haec et his similia diceret, ecce praeses mittit ad eas nuncium, jubens eas cum Doròthea venire ad se. Quas cum tulisset in partem, coepit ab eis inquirere, num Doròtheae animum permovissent. At illae uno ore responderunt: «Erravimus, et satis inique egimus, dum timentes poenas et dolores momentaneos, sacrificavimus idòlis vanis: et ideo rogavimus eam, et dedit nobis poenitentiam, ut possimus ad Christi indulgentiam pervenire.» Tunc Sapritius scidit vestimenta sua, et cum furore nimio jussit, ut dorsis inter se colligatae, mitterentur in cupam, si sacrificare nollent. At illae clamaverunt, dicentes: «Domine Jesu Christe, accipe poenitentiam nostram, et da veniam nobis.» In his verbis et in hac confessione durantes, in cupam missae sunt, et incensae in conspectu sanctae Doròtheae. Gaudebat autem Doròthea illis animam reddentibus, et clamans dicebat: «Antecedite me, securae de indulgentia criminis vestri: et scitote quia palmam martyrii, quam perdideratis, sine dubio adepturae estis, occurretque in complexum vestri pater qui in filio perduto et recuperato laetatur.» Tunc Sapritius jussit, sanctam Doròtheam iterum in catasta levari. Cumque levata esset, tanto gaudio perfusa est, ut probaretur vere ad desideratum pervenisse suae devotionis effectum. Dicit ei Sapritius: «Quid est, quod vultus

* Spes in divinam misericordiam, quam efficacem.

tuus tam ingentia mentitur gaudia, et in suppliciis posita, exultare te fingis?» Doròthea dixit, « Nunquam in omni vita meae sic laetata sum, sicut hodie. Primo omnium propter has animas: quas diabolus per te quidem a Deo abstraxerat, per me vero recepit Christus, hodie in coelis epulae sunt, de iisque gaudent angeli, laetantur archangeli, simul omnes apostoli, martyres et prophetae exultant. Festina ergo, Sapriti, et fac quod facturus es, ut possim ad haec festa gaudia sanctorum occurrere, et simul cum illis laetari in coelis, cum quibus flevi in terris. » Tunc Sapritius iussit lampades ad ejus latera applicari. At vero Doròthea magis ac magis faciem suam judici hilarem exhibens, eique insultans dixit: « Miser, ad nihilum redactus es cum idòlis tuis. » Iterum ergo depositam de catasta, jubet diu in faciem palmis caedi, dicens: « Caedatur facies quae mihi insultat. » Cumque diu multumque caesa, iterum gauderet, et caedentes eam fatigati deficerent, hoc ordine Sapritius dictavit sententiam: « Doròtheam superbissimam puellam, quae sacrificare noluit diis immortalibus, ut viveret, sed voluit absolute mori propter nescio quem hominem qui dicitur Christus, jussimus gladio percuti. » Ad haec Doròthea exclamabat, dicens: « Gratias tibi ago, amator animarum, qui me ad paradysum tuum vocasti, et ad thalamum tuum invitasti: » et cum egrederetur praetorium judicis, dicit ad eam irridicule quidam advocatus, nomine Theophilus: « Eja tu sponsa Christi, mitte mihi de paradiso Sponsi tui mala aut rosas * ». Et Doròthea respondit: « Plane, ita faciam. » Cum venisset igitur ad ictum percussoris, rogavit carnificem ut permitteretur breviter precari: absolutaque oratione, ecce puer ante eam apparuit, ferens in orario tria mala optima, et tres rosas. Cui illa ait: « Obsecro te, ut feras ea Theophilo, et dicas ei: Ecce quod a me petiisti, ut tibi de Sponsi mei paradiso transmitterem. » Ipsa autem percussa gladio, cum triumpho martyrii perrexerit ad Christum: cui est gloria in secula seculorum, Amen.

§ 6. Igitur Theophilus, advocatus praesidis, irridens promissionem sanctae Doròtheae, suis sodalibus ita ait: « Hodie cum a percussore duceretur Doròthea quae se sponsam Christi dicebat et ad ejus paradysum proficisci gloriabatur, ego dixi illi eunti: O tu sponsa Christi, ubi perveneris ad paradysum Sponsi tui, mitte mihi rosas inde aut mala. Plane, inquit illa, sic faciam. Cum autem haec narraret, irridens sanctae virginis promissionem, ecce puer ante eum cum orario, in quo ferens tria mala magnifica et tres rosas elegantissimas, dixit ei: Ecce sicut petenti promisit virgo sacratissima Doròthea, transmisit haec tibi de paradiso Sponsi sui. » Tunc Theophilus accipiens, exclamavit voce magna, dicens: « Vere Deus, Christus est, et non est ulla

* Nota irrisoria verba quae pulchre a Domino per meritum S. Martyris Sponsae suae Dorotheae in causam mox salutis Theophili conversa sunt.

simulatio in eo.» Dicunt ei collegae sui: « Insanis, Theophile, an jocularis? » Dicit illis Theophilus: « Nec insaniam patior, nec jocantis animum gero: sed est in me rationabilis fides, ut credam verum Deum esse Jesum Christum. » Dicunt ei: « Quae ratio te repente in istam vociferationem impulit? » At ille, « Dicite mihi, inquit, quis mensis nunc agitur? » Dicunt ei: « Februarius. » Tum ille: « Cum totam Cappadociam, inquit, glaciale frigus obtineat et nulla penitus virgulta vel foliorum suorum tegmine vestiantur, unde istas rosas aut mala mirifica cum suis frondibus adesse putatis? » Dicunt illi: « Nos quidem ejusmodi nec suis temporibus vidimus. » At Theophilus: « En ego quem videtis, ait, irridicule allocutus sum euntem Doròtheam ad excipiendum ictum percussoris, quod fatuam existimarem quae diceret Christum Sponsum suum, seque perventuram ad paradysum ejus: insultansque tamquam deliranti dixi: Ubi vèneris ad paradysum Sponsi tui, mitte mihi ex illo rosas et mala. At illa ait: Profecto sic faciam. Et ecce posteaquam pro nomine Christi caesa est, venit ad me infantulus pulcher, pèrbrevis, quatuor plus minus annorum quem ego putabam verba formare non posse prae ipsa infantia. Is vero pulsavit latus meum et cum respexissem, tulit me in partem, coepitque mecum ita perfecte loqui, ut me ejus comparatione plane rusticum putarem: et pròferens mihi orarium isthuc cum his malis et rosis, dixit mihi: Virgo sacratissima Doròthea, sicut te petente promisit, haec tibi mittit munera de horto Sponsi sui. Cum accepissem autem et clamarem, ille infans nusquam comparuit: quem ego non dubito fuisse angelum Dei. Et haec dicens, exclamabat: Beati qui credunt in Christum et qui patiuntur pro nomine ejus. Ipse est enim verus Deus, et quisquis illi fidem accommodat suam, is vere sapiens est. »

§ 7. Cumque haec et id genus alia diceret, ingressi sunt quidam ad praesidem, et dixerunt ei: « Scholasticus (a) tuus Theophilus, qui hucusque postulabat contra Christianos, et persequabatur eos usque ad mortem: is pro foribus vociferatur, laudans et benedicens nomen nescio cujus Jesu Christi, et multi credunt sermonibus ejus. » At praeses jussit eum introduci ad se. Cui intromisso ait: « Quid est, quod foris loquebaris? » Theophilus ait: « Laudabam Christum feliciter, quem hactenus infeliciter negavi. » Dicit ei praeses: « Miror te hominem prudentem hoc nomen vel nominare voluisse, quod usque in praesens quicumque nominavit, eum persecutus es. » Dicit ei Theophilus: « In hoc appàret verum esse Deum, quod me convertit ab errore ad veritatem, et fecit me cognoscere quia ipse est verus Deus. » Dicit ei praeses: « Omnes accepto gustu sapientiae, crescunt in

(a) *Scholasticus* dicebatur (ut ex Tacito colligere est in *Libro de Oratoribus*, et ex Plinio Ep. 3 L. 4) qui causas coram iudice patrocinabatur exercitationis gratia; Scholasticus ergo, utpote qui nuper scholis dimissis tirocinium exerceret, ut postea in forum acceptus Orator prodire posset, et feliciter advocati munere fungi. *Advocatum* hic tamen ponunt *Acta Latina*.

ea, ut ex sapientibus sapientiores fiant: tu ex sapiente insipiens repente effectus es, dum Deum dicis, quem a Judaeis crucifixum, ab ipsis Christianis audisti. » Dicit ei Theophilus: « Equidem crucifixum eum audiui, et errorem passus putavi Deum non esse, et blasphemavi quotidie nomen ejus: nunc autem ductus poenitentiâ praeteritorum criminum et blasphemiarum mearum, illum ipsum Deum esse confiteor. » Dicit ei praeses: « Et ubi aut quando factus es Christianus, qui hucusque sacrificasti? » Dicit ei Theophilus: « Ea hora qua Christum confessus credidi, sensi me Christianum effectum. Et ideo, sicut toto pectore Christo immortalis Dei filio credo, sic praedico nomen ejus verum, nomen sanctum, nomen immaculatum, nomen in quo nulla simulatio, nulla impostura est: quae in idôlis regnat. » Dicit ei praeses: « Ergo impostura in diis nostris regnat? » Dicit ei Theophilus: « Ergo non regnat impostura in omnibus his simulacris, quae artifex dolavit in ligno, conflavit ex aere, limavit in ferro, constabilivit plumbo: quae noctuae custodiunt, quae arâneae intexunt, quorum concava muribus et soricibus plena sunt? Mentior si isthaec probari non possunt. Sed quia non mentior, justum est ut veritati subscribens, a falsitate animum revoces. Decet enim, ut qui alios judicas mentientes, te ipsum a mendacio auferas, et ad eam, quae est in Christo, te transferas veritatem. » Praeses dixit: « Ergo dii non sunt vivi? » Theophilus dixit: « Interim effigies videmus sine sensu: Dei autem sensus est invisibilis. Isti custodiuntur, ille custodit. Si ita non est, convinci debeo ratione. Si autem potestate agitur, constat te ratione superatum. »

§ 8. Praeses dixit: « Ego video, infelix Theophile, malâ morte interire te velle. » Theophilus contra: « Ego vero bonam, inquit, vitam invenire desidero. » Praeses dixit: « Scias, quia si in hac stultitia perseverare volueris, primum tibi adhibeo diversa supplicia, et ita demum crudeliter te interfici jubebo. » Theophilus dixit: « Hoc ego et appetere jam coepi. » Dicit ei praeses: « Consulere te oportet tibi et tuis ac domui tuae, et patrimonio filiisque et affinibus tuis, et non ita praecipitem te tradere in mortem publicam, in quam stulti et scelesti temere incurrunt. » Theophilus dixit: « Summa sapientia haec est, ut philosophiam declarem erga omnes affectus meos, et cruciatus tuos nihil pœnitens timeam. Nec hoc irrationabili consideratione decrevisse me approbo, dum cunctis rebus temporariis aeterna praefero, et labentibus antepono aeterna. » Praeses dixit: « Magis tormenta eligis, quam requiem: et mortem vitâ habes potiozem. » Theophilus dixit: « Ego et tormenta timeo, et mortem horresco: sed illa tormenta timeo quae finem non habent: et illam mortem reformido, quae aeternas tenebras patitur. Has autem poenas temporarias tu potes inferre, quae

brevi tempore finem accipiunt: tormenta vero, quae idolorum cultoribus irrogantur, acrius subinde saeviunt, et finem nullum inveniunt. » Praeses dixit: « Appendatur in eculeo vir disertus Theophilus, ut verba vana verberibus acrioribus cedant. » At ubi in eculeo suspensus est, dixit: « Ecce modo factus sum Christianus, quia in cruce suspensus sum. Eculeus enim crucis quandam similitudinem gerit. Gratias tibi ago, Christe, quia in signo tuo levari me permisisti. » Dicit ei praeses: « Infelix, parce carnibus tuis. » Et Theophilus: « Infelix, ait, parce animae tuae. Ego enim carnibus meis temporaliter non parco, ut animae aeternum parcat. » Tunc furore percitus praeses, ungulis latera ejus attrectari praecepit, et lampadibus ardentibus exuri. At vero Theophilus nihil aliud inter tormenta clamabat, nisi hoc tantum: « Christe fili Dei, te confiteor: adjuuge me numero servorum tuorum. » Erat interim intrepidus in vultu, et constans in verbis, ita ut minime torqueri videretur. Cumque tortores inferendis tormentis deficerent, hanc praeses impius dietavit sententiam: « Theophilum, qui nunc usque diis immortalibus sacrificavit, et cultor illorum fuit: nunc vero praevaricator inventus est, ita ut iis posthabitis sectae se tradiderit Christianorum, jussimus capite plecti. » Theophilus dixit: « Gratias tibi ago, Christe. » Et gaudens, ibat ad coronam supernae vocationis, qui ad undecimam horam conductus, aequam cum illis portionem accepit, qui a prima hora usque ad undecimam operati sunt, per gratiam ejus qui glorificat sanctos suos. Cui est honor, etc.

VITA S. VEDASTI EPISC. ATREBATEN.

AUCTORE ALBINO FLACCO ALCUINO UT HABENT VETUSTI MSS. CODICES

Obiit anno 541.

§ 1. Dulcissimo dilectionis filio Radoni Abbati, humilis levita Albinus salutem. * Dilectionis vestrae venerabile praeceptum secutus, vitam sancti Vedasti patris vestri et intercessoris nostri emendare studui: non quod aliquid illius excellentissimis meritis dignum valuissem, sed quod nihil tuae reverentiae jussis denegare ratum putavi. Idcirco ad te maxime pertinet harum laus vel vituperatio literarum. Utinam tibi et fratribus, qualescumque sint, placeant: deprecor autem, ut meum laborem orationum vestrarum solatio remunerare dignemini, et unus mercar esse vestrum in charitatis communione: illius semper

* Egregia, his qui in Ecclesia praesunt, admonitio.

memores mandati, qui dixit: Hoc est praeceptum meum, ut diligatis invicem. In hoc enim mandato omnium salus consistit. Hoc cunctis pernecessarium esse constat, et maxime iis, qui gregem Christi regendum accipiunt. Quapropter tu carissime gregem, quem accepisti regendum, fraterno amore diligenter erudire studeto, et sanctis admonitionibus eum per pascua vitae deducere sàtage. Habes in omni opere bono Christum adjutorem, sanctum quoque Vedastum intercessorem. Sicut magno labore domum Dei optime habes ornatam, et largissimis donis decoratam: ita tibi subjectos bonis moribus ornari contende, et eos in divina laude fac consistere, et quod angeli semper agunt in coelis, hoc fratres jugiter faciant in ecclesiis. Tuum est praecipere, illorum obedire. Tuum est praeire, illorum subsequi. Omnium itaque in servitio Dei una debet esse voluntas, ut una fiat in regno Dei remuneratio. Nullus horis canonicis se divinis subtrahat laudibus, ne propter aliquam negligentiam, cujuslibet locus in conspectu Dei vacuus inveniat: et verba Dei in ecclesiis intimo cordis affectu proferantur, et cum magna reverentia Dei omnipotentis officia celebrentur. Omnes utique obedientiam in seculi necessitatibus fideliter et strenue pèragunt.

§ 2. Fiat èquidem inter omnes concordissima pax et sanctissima charitas. Seniores bonis exemplis et sèdula admonitione erudiant juniores, illosque diligant ut filios: et illi, quasi patres, eos honorificent, illorum cum omni alacritate obediant praeceptis. Tua vero, venerande fili, conversatio omnibus sit exemplum salutis. Cave, ut nec minimus quis in tua scandalizet vita, sed aedificetur et roboretur in via veritatis: quia tibi ex illorum salute merces judicabitur aeterna. Cani capilli extremum denunciant properare diem. Quapropter paratus esto omni hora in occursum Domini Dei tui. Dilectio fraterna, et eleemosynae miserorum, et vitae castitas praeparent tibi gradus in coelum. Diligenter elabora tibi aeternos dies felices. Honor secularis, quem habes, spiritualement tibi abundet in gloriam. Festivis diebus veniente ad ecclesiam populo, fac eis praedicari verbum Dei, et quocumque vadis, clerici servitium Dei pleniter pèragant: tecum eant sobrietate ornati, non ebrietati assueti, quorum honestas vitae, aliis sit doctrina salutis. Curamque ubique habeas maxime pauperum, viduarum, orphanorum, ut audias in die tremendo a Domino Christo cum aliis eleemosynam facientibus: *Quandiu uni ex his minimis fecistis, mihi fecistis* (Matth. 25). Esto miseris ut pater, et causam ad te clamantium diligenter discute, et parce in te peccantibus, ut Deus tuis parcat peccatis. Esto justus in judiciis, et misericors in debitis: Magister virtutum, moribus honestus, verbis jucundus, vita laudabilis, in omni opere Dei devotus. Fratres quoque hortare, ut sanctas diligentissime legant Scripturas. Non confidant in linguae

notitia, sed in veritatis intelligentia, ut possint contradicentibus veritati resistere. Sunt tempora periculosa, ut Apostoli praedixerunt, quia multi pseudodoctores surgent, novas introducentes sectas, qui catholicae fidei puritatem impiis assertionibus maculare nitentur. Ideo necesse est ecclesiam plurimos habere defensores, qui non solum vitae sanctitate, sed etiam doctrinâ veritatis castra Dei viriliter defendere valeant. Has vero pia admonitionis literulas non quasi nescienti direxi, sed ut verae charitatis in meo pectore fidem ostenderem. Quid facit amicus, si seipsum verbis non ostendit? Si divites pauperum munuscula non spernunt, cur et vestrae sapientiae flumina, nostrae rivulos intelligentiae respuere debent? Nam et majores amnes rivulis augentur influentibus, et ipse Dominus viduae laudavit duo minuta, quae ex inopia suae paupertatis largâ manu Deo, quod habuit, obtulit. Et ego quamvis scientiâ inops, tamen fideli amore vestrae haec munuscula direxi pietati, obsecrans ut tam humili fraternitatis ea intuitu respicere digneris, quam nos pia devotionis charitate illa vobis dirigere studuimus. Omnipotens Deus te tuosque fratres in omni bono proficere faciat, et ad beatitudinem aeternae gloriae pervenire concedat.

§ 3. Postquam Deus et Dominus noster Jesus Christus ovem quaerere perditam de coelis in hunc mundum per virginalem venerat uterum, et totâ suae dispensationis et nostrae salutis peractâ plenitudine, cum triumpho gloriae ad sedem paternae majestatis reversus, ut ignorantiae tenebras toto depelleret orbe, multa sanctorum lumina doctorum, evangelicae praedicationis luce fulgentia, toto diviserat mundo: ut sicut coelum fulgentibus ornatur stellis quae tamen omnes ab uno illustrantur sole: sic et lata terrarum spatia sanctis splenderent doctoribus qui tamen ab aeterno sole illuminati, divinâ praeunte gratiâ, caecas ignorantiae tenebras verae fidei fulgore et glorioso Christi nomine illustrarent. De quorum numero sanctus Dei sacerdos Vedastus (a) et praedicator egregius, temporibus fortissimi regis Francorum Clodovei, in has divinâ dirigente gratiâ ob multorum salutem pervenit regiones, quatenus supernae pietatis suffultus auxilio, populum diabolicâ fraude deceptum, et errorum laqueis captivum, in viam dirigeret salutis aeternae, et verae, quae in Christo est, libertati restitueret.

§ 4. Sed ut hoc acceptabili, secundum Apostolum, fieret tempore: Dominus Jesus qui vult omnes homines salvos fieri, competentem suo famulo praevidebat causam, quomodo opportune ad ministerium verbi Dei pervenire valuisset. Contigit vero praefatum Francorum regem Clodoveum Alemannis bella inferre qui tunc temporis regno suo per se potiti sunt: sed non eos ita

(a) Vedasti (Francorum linguâ *Waast*) patria ignoratur. Aliunde procal dubio in Gallias, Dei providentiâ, venit.

offendit imparatos, ut voluit. Nam fortissimâ collectâ manu, regi circa ripas Rheni fluminis obviaverunt, unanimes, bellicâ virtute patriam defendere, vel liberâ manu pro patria mori, et fortissime utrinque decertatum est: Hi, ne triumphi gloriam: illi, ne patriae libertatem, in mutuam corruentes caedem. Igitur rex nimio turbatus terrore, dum inimicos vidit fortiter pugnare, et suos pene ad internecionem vinci, magis coepit de salute desperare. Etsi autem necdum voluntate renatus esset in Christo, tamen necessitate cogente, ad Christi confûgit auxilium. Et quia reginam habuit religiosam, baptismique sacramentis initiatam, nomine Clotilden (a), oculos cum hac voce ad coelum levavit: «O Deus unice potestatis et summae majestatis, quem regina Clotildis colit, confitetur et adorat: concede mihi hodie de inimicis meis victoriam. Nam ex hac die tu solus mihi eris Deus et veneranda potestas. Tu mihi triumphum praesta, et ego tibi servitium promitto sempiternum.» Mox divina operante pietate, terga verterunt Alemanni, victoria cessit Regi et Francis. O mira omnipotentis Dei clementia, o ineffabilis bonitas: qui sic exaudit, et nunquam derelinquit sperantes in se. Quanta fide Christiani illius misericordiam invocare debent, dum paganus rex ad unius precis effectum tantam promeruit victoriam? Cui ex antiquis hujus divinae pietatis adaequare auxilium debemus qui ob unius momenti lacrymas tam celebrem venturo suo servo contulit triumphum, nisi Ezechiae regi qui in angustia tribulationis una tantummodo petitione promeruit, non solum a praesenti vastatione civitatem supernâ protectione defendi, sed etiam in eâdem nocte qua preces in divinas effuderat aures, centum octogintaquinque millia hostium laetus et liberatus occidi viderat?

§ 5. Haec vero victoria, de qua ante diximus, regi populoque suo causa fuit salutis aeternae: et ne lucerna, sanctus videlicet Vedastus, sub modio latèret absconditus, sed supra candelabrum positus, exemplis vel praedicationibus in domo Dei lucens, ab errore idololatriae et caligine ignorantiae in viam plurimos educeret veritatis. Igitur superatis hostibus, et rebus in pace compositis, et Alemannis suae subjectis ditioni, rex ovans cum laude triumphi ad patriam rediit. Et ut fidelis tantae sibi gloriae largitori sponsor appareret, festinavit servorum Christi sacrâ imbui praedicatione, et sancti baptismatis ablui sacramentis (b). Venit autem ad Tullum oppidum, ubi sanctum agnovit Vedastum dulcissimos contemplativae vitae carpere fructus. Hunc vero, ad sanctum Remigium, Christi clarissimum sacerdotem, ad Rhemorum properans civitatem, sibi socium assumpsit: quatenus per singulos itineris sui gressus saluberrimis ab eo imbueretur doctrinis, et catholicae fidei firmis initiaretur fundamentis: ut paratus fide

(a) Sanctis connumerata est, coliturque in Gallia, die 3 jun.

(b) Evenerunt haec adeo prospera, anno ccccxvi.

et virtutum scientiâ, a tanto pontifice spirituali ablueretur lavacro, et ab illo donis coelestibus confirmaretur. Hic ad fontem vitae festinantem deducebat regem: ille in fonte salutis aeternae venientem abluebat. Ambo propèmodum pari pietate patres: hic doctrinâ fidei, ille baptismatis undâ. Utrique aeterno regi regem temporalem munus obtulerunt acceptabile. Hi sunt duae olivae et duo candelabra lucentia, a quibus rex praefatus in via Dei eruditus, miserante Deo portam perpetuae lucis ingressus, cum fortissima gente Francorum credidit Christo, et facta est gens sancta, populus acquisitionis, ut annuncientur in eo virtutes illius qui eos de tenebris vocavit in admirabile lumen suum.

§ 6. Sacra igitur evangelicae auctoritatis narrat historia, Dominum Jesum Jericho pergentem ad confirmanda, fide suae majestatis, corda populi praesentis, cuidam caeco ad se clamanti lumen reddidisse oculorum, ut per corporale unius illius caeci lumen, spiritualiter multorum illuminarentur pectora. Ita et sanctus Vedastus, Christo donante, per cujusdam illuminationem caeci, fidem, quam verbo praedicavit, in corde regis, miraculo confirmavit: ut rex ipse intelligeret, tam sibi esse necessarium cordis lumen, quam caeco oculorum illustrationem: et quod divina operata est gratia, per preces famuli sui, in oculis caecâ nocte castigatis: hoc per sermones ejusdem famuli, eadem operante potentia, per spiritualis intelligentiam lucis in suo pectore perficeretur. Nam regiâ excellentiâ condigno comitatu cum multitudine maxima populi iter agentibus illis, venerunt in quemdam pagum, qui incolarum terrae illius consuetudine Vuugise pagus dicitur prope Reguliacam villam, quae sita est super florigeras Axonae fluminis ripas: et ecce ejusdem fluminis pontem rege transeunte cum multitudine populi, obviavit illi caecus quidam. hujus diutissime solaris expers luminis: forte nec sua caecatus culpâ, sed ut manifestarentur opera Dei in illo, et per illius illuminationem praesentem, plurimorum illuminarentur corda spiritualiter. Qui cum intellexisset a praetereuntibus, sanctum Vedastum Christi servum in eodem iter agere comitatu, clamavit: « Sancte et electe Deo Vedaste, miserere mei, et supernam pio pectore diligentius deposce potentiam, ut meae subveniat miseriae. Non aurum posco, nec argentum, sed ut mihi lumen per sanctitatis tuae preces restituat oculorum. » Sensit itaque vir Dei virtutem sibi adesse supernam. Non ob illius caeci tantummodo, sed plus propter praesentis populi salutem, totum se in sacras effudit preces, in divina fidens pietate, et dexteram cum signo crucis posuit super oculos caeci, dicens: « Domine Jesu qui es lumen verum qui aperuisti oculos caeci ad te clamantis: aperi oculos et istius, ut intelligat populus iste praesens, quia tu es Deus solus, faciens mirabilia in coelo et in terra. » Mox ille caecus lumine recepto, gaudens perrexit viam suam. In quo loco, tempore

sequenti a religiosis viris aedificata est ecclesia, in testimonium miraculi istius, in qua orantibus et credentibus usque hodie beneficia praestantur divina.

§ 7. Igitur rex a viro Dei evangelicis apprime imbūtus doctrinis, et hoc praesenti miraculo in fide firmiter confortatus, nil moratus in via, nil dubitans in fide, sed magna alacritate animi, magna festinatione itineris, sanctissimum pontificem Remigium videre properavit, ut illius sacratissimo ministerio, Spiritu Sancto operante, in remissionem peccatorum et spem vitae aeternae, catholici baptismatis vivo ablueretur fonte. Cum quo aliquantis moratus est diebus, ut ecclesiasticis satisfaceret sanctionibus, et poenitentiae secundum apostolicum praeceptum prius ablueretur lacrymis, dicente beato Petro principe apostolorum: Poenitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi: et in nomine sanctae Trinitatis, coelestis mysterii baptismus susciperet. Sciens vero beatus Pontifex apostolum dicere Paulum, Omnia vestra cum ordine fiant: statuit diem quo rex ecclesiam intraret ad suscipienda divinae pietatis sacramenta. Quale fuit tunc sanctis Dei gaudium, qualis in Ecclesia Christi laetitia, cum viderent regem Ninive ad praedicationem Jonae de solio majestatis suae descendisse, et in cinere sedisse poenitentiae, et sub pia Dei sacerdotis dextera, suae excellentiae caput humiliare? Baptizatus itaque rex cum optimatibus suis et populo qui divinā praeveniente gratiā, salutaris lavacri gaudebant suscipere sacramentum, utriusque et victoriae ex hostibus, et suae salutis voti compos, ad scepra regni gubernanda reversus est, sanctumque Vedastum beato pontifici commendavit Remigio.

§ 8. Qui ibi moratus, vitae meritis et virtutum claruit exemplis. Omnibus amabilis et venerabilis factus est. Fuit enim morum dignitate religiosus *, charitate praecipuus, fraterna dilectione jucundus, humili pietate eximius, orationum vigilantia assiduus, sermone modestus, corpore castus, jejuniis sobrius, miserorum consolator. Non de crastino cogitans, sed semper de Dei confidens clementia. Omnes ad se venientes, aeternae vitae pascebat alimento. Nullum in suā despiciebat angustia, sed pia consolationis verbo reficiebat moestos. Nemini vel verbo nocuit, sed fraterno amore cunctis prodesse satagebat. Unde et a quamplurimis illustribus frequentabatur viris, ut illius sacratissimo alloquio vel in tristitia cujuslibet sollicitudinis susciperent consolationem, vel in religione ecclesiasticae exercitationis puram ab eo audirent veritatem. Unde et illius pia devotione multi a diaboli laquei liberati sunt, et vias vitae perpetuae, supernā adjuvante pietate, ingressi sunt. Scilicet multi, ut supradiximus, ob celeberrimam sanctitatis famam, nobilium vel plebejorum, virum Dei visitare solebant, ut consolarentur per gratiam quae abundabat in labiis

* Laudum sancti congerias.

illius, et quia ex abundantia cordis os loquitur, et quia fraterno amore omnes diligebat, omnibus se affabilem praestabat. Aliorum salutem suam reputans lucrum, nec Dominicae talentum pecuniae pigritiae obruit humo, sed quotidiano charitatis sudore multiplicare studebat, ne vacuus, reveniente Domino suo, in conspectu illius appareret.

§ 9. Igitur quidam vir nobilis et religiosus inter alios famulum venit visitare Christi, ut per eum coelestis doctrinae reficeretur melle. Et dum sermo dulcissimae allocutionis in longum traheretur, et sol medium coeli transiens centrum crescentes duplicaret umbras, nolebat vir Dei hospitem suum absque charitatis dimittere viatico, mandavit autem puero, ut si quid illi remanisset vini, charo pocula portaret amico, quatenus in utroque et animâ refectus, et corpore confortatus, domum rediret. Sed propter hospitem frequentiam et viri Dei largam erga omnes munificentiam, non arida patris charitate, aridum invenit vasculum, in quo vinum servari solebat. Mox tristis, tacito murmure, hoc ipsum puer paternis intimavit auribus. Qui verecundiae rubore perfusus, charitatis tamen dulcedine abundans corde, in divina confisus suffragia, tacitus paulisper Deo preces effudit: nil de divino dubitans auxilio, nil de suae petitionis haesitans effectum, totus in ejus credens clementia qui de arida petra sitiienti populo fontem aquae vivae produxit, vel in Cana Galilaeae aquam in mirabilis vini convertit saporem: dixit puero: «Vade in Dei confidens bonitate, et quodcumque inveneris in vasculo, non cuncteris nobis adferre.» Qui celer paterno obediens praecepto cucurrit, et vas vino optimo superaffluens invenit, gratias Deo agens, alacri animo venienti et ejus sociis propinavit amico. Qui duplici roboratus charitate, reneavit in propria. Sed famulus Christi ne vanis jactantiae verbis, vel rumigero populi celebraretur favore, sub magna attestatione praecepit puero, omnibus vitae suae diebus hoc tacere miraculum, plus Deo soli cognitus esse cupiens, quam hominibus, certo sciens, omnium esse virtutum veram in humilitate custodiam, et hanc esse quae charitatis gradibus altissima coeli regna conscendat, ipsa dicente Veritate: *Omni qui se humiliat, exaltabitur (Matth. xxiii).*

§ 10. Cumque viri Dei celeberrima vulgaretur fama, et charitatis in eo munificentia, et religio vitae, et verbi Dei instantia longe lateque ab omnibus celebraretur, visum est beatissimo pontifici Remigio, tam praeclaram Christi lucernam melius esse supra candelabrum ponere, ut splendidissimo suae sanctitatis fulgore latius ad salutem luceret multorum, quam sub unius loci latebris propemodum abscondita latèret. Divina igitur dispensatione et salubri sacerdotum consilio, ordinavit eum episcopum, et ad praedicandum verbum vitae Atrebatensi eum direxit urbi(a).

(a) *Atrébates* gallicae *Arrens* urbs et populus in veterum Belgica secunda, nunc *Flandriae* (nunc *Artesia*). Atrebatum civitas princeps *Nemeturum* vel *Nemidicorum* antiquitus fuit.

quatenus populus diu in antiquis malae consuetudinis erroribus jacens, Deo auxiliante, per assiduam sacrae praedicationis instantiam, per illum in viam veritatis et agnitionem filii Dei deduceretur. Qui pontificatus gradu et praedicationis officio suscepto, concitus ad praefatam ire perrexit urbem: sed in auspiciu futurae prosperitatis et salutis, Deus cujusdam miraculi testificatione ejus patefecit civibus introitum. Igitur in ipsa civitatis porta duos habuit obviam sibi egènos et infirmos, caecum scilicet et claudum, miserabili a viro Dei voce stipem postulantes. Mox sacerdos Christi, illorum condolens miseriae, secum tractabat, quid illis solatii praestare posset. Et cum apostolicus praedicator pecuniam in sacculis se non habuisse sciret, in divinâ confidens clementiâ, et sanctorum apostolorum Petri et Joannis confortatus exemplo, ait: *Aurum et argentum non est mecum: quod autem habeo* (*Actor. III*), id est, charitatis officia et pietatem orationis ad Deum, hoc vobis praestare non differo. Et post haec verba vir Dei ex intimo cordis affectu pro illorum miseria fudit lacrymas, et cum fidei puritate opem illis poscebat divinam, vel pro illorum corporali, vel pro populi praesentis salute spirituali. Nec tam pia et tam necessariae preces inefficaces esse potuerunt, sed ab illo qui per Isaïam inquit prophetam: Tempore opportuno exaudivi te, et in die salutis adjûvi te: mox ambo in conspectu multitudinis optatam receperunt sanitatem: hic luminis claritate ditatus, ille pedum velocitate laetatus. Ambo supernae gratias agentes pietati, majora quam speraverant, munera reportantes, domum reversi sunt. Sed et hoc miraculum sanitatis in illis, plurimis causa fuit salutis aeternae. Videntes enim coelestem virtutem verba consequi sacerdotis Dei, relictis idololatriae sordibus, in Christum credentes, vivo sacri baptismatis fonte purgati sunt.

§ 11. Praefati vero miraculi testificatione vir Dei, favore populi suffultus, singula civitatis loca pèragrans, quaesivit inter ruinas aedificiorum, si quod ecclesiae signum inveniri valuisset. Nam antiquis ferme temporibus, sacrae in illis locis fidei floruisse religionem agnovit, sed propter peccata habitatorum terrae illius, occulto Dei judicio, sed justissimo, tradita est cum caeteris Galliae vel Germaniae civitatibus pagano et perfido Hunnorum regi Attilae urbs quoque illa depraedanda *. Qui propter animi sui saevitiam, nec sacerdotibus Dei honorem, nec ecclesiis Christi reverentiam impendere sciebat: sed omnia, quasi tempestas immanissima, ferro vastavit et igne. Tunc in similitudine Jerosolymitanae vastationis, quae ab impio Babyloniae rege facta est, venerunt gentes in haereditatem Dei, et pollûtis manibus profanaverunt sacraria Christi, effundentes servorum Dei sanguinem circa altaria altissimi regis. Non haec paganorum fecit fortitudo, sed populi Christiani promeruerunt peccata. Invenit vero famulus

* Circa CCCCL.

Christi antiquae ruinas ecclesiae, inter murorumque fragmenta veprium crescere densitates: ubi quondam psallentium chori, ibi lustra et latibula ferarum visa sunt, stercoribus et immunditiis omnia plena, ita ut vix vestigium aliquod remansisset murorum. Haec cernens, intimo cordis dolore ingemuit, dicens: «O Domine, haec omnia venerunt super nos, quia *peccavimus cum patribus nostris, injuste egimus, iniquitatem fecimus* (Psalm. 105). Sed tu Domine memor esto misericordiae tuae, et nostris parce peccatis, et ne obliviscaris pauperum tuorum in finem.» Dum haec itaque lacrymosis murmuraret querelis, ecce subito ex ruinosis speluncis ursus prosilivit. Cui vir Dei cum indignatione praecepit, ut in deserta secederet loca, et sibi commoda inter condensa sylvarum quaereret habitacula, nec ultra illius fluminis ripas transiret. Qui mox tali territus minatione, fugit, nec unquam postea illis visus est in partibus. O mira omnipotentis Dei in sanctis suis potentia, quibus bestiae ferocissimae obedire sciunt. O miserabilis hominum audacia qui salutiferae praedicationis verba, a sanctis prolata doctoribus, contemnere non metuunt. Irrationalis bestia, in obtemperando sanctorum praeceptis, quodammodo ratione utitur humana: homo vero ad imaginem Dei conditus, ratione praeditus, honorem suum non intelligens, comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus est illis.

§ 12. Dum vero comperisset vir Dei ecclesias Christi desertas, cor populi idololatriae erroribus infectum, ignorantiae tenebris obcoectum, gemino se pietatis subdidit labori. Populum sedulâ intentione ad agnitionem veri luminis perduxit, ecclesias ad culmen summi honoris erexit, presbyteros et diaconos sibi in adjutorium per diversa ecclesiarum disposuit loca, et ubi prius speluncae fuerunt latronum, ibi orationum domos construxit. Fuit vero pauperibus largus, divitibus affabilis, quatenus omnes vel largitate munerum, vel jucunditate verborum in viam deduceret veritatis. Sciens itaque nullatenus superba secularis potentiae colla ad Christianae religionis humilitatem inclinari posse, nisi per suavissimas pietatis admonitiones, Apostolico instructus exemplo, omnibus omnia factus, ut omnes lucrificeret, seniores honoribus praeveniens, juniores paterna dilectione admones, ubique per officia charitatis non sua quaerens, sed quae Dei sunt, Christi sequutus vestigia, potentium convivia non contempsit, non luxuriae causâ, sed praedicationis obtentu, ut familiaritate concordiae, facilius verbum Dei convivantium infunderet cordibus.

§ 13. Igitur quidam nobilis Francus, potentiâ clarus, Ocinius nomine, regem Clotarium, praedicti regis Clodovei filium, qui tunc temporis regni nobiliter rexerat scepra, vocavit ad prandium, quod magno apparatu in domo sua regi et suis paraverat optimatibus. Rogatus quoque est sanctus ad convivium

Vedastus. Qui domum intrans, more sibi solito, dexterâ extentâ, omnia sanctae crucis vexillo signavit. Quaedam vero vascula ibi cervisiâ astabant plena, sed male gentili errore daemoniacis incantationibus infecta. Quae mox ob potentiam sanctae crucis destructa crepuerunt, et quicquid liquoris habuerunt, in terram effuderunt. Territus vero rex et optimates illius, huius visione miraculi, sciscitabatur Pontificem causam repentini prodigii. Cui sanctus respondit episcopus: « Per quasdam maleficorum incantationes, ad decipiendas convivarum animas, diabolica in his latuit liquoribus potentia: sed virtute crucis Christi territa, sic invisibiliter de domo effûgit ista, sicut visibiliter considerastis liquorem effundi in terram. » Haec vero res multis proficiebat in salutem. Nam plurimi, occultis diabolicae fraudis catenis absoluti, auguriorum vanitate spretâ, incantationum consuetudine relictâ, ad verae religionis convolaverunt puritatem, intelligentes divinae potentiae efficaciam in suo famulo facere signa, nihilque contra ejus sanctitatem antiqui serpentis valere machinamenta. Et quod ille ad perditionem paraverat aliquorum, hoc Christi gratia ad redemptionem convertit plurimorum.

§ 14. Rexit igitur praefatus Dei sacerdos Ecclesiam Christi, annis circiter quadraginta, sub magna evangelicae praedicationis devotione, sub magno pietatis amore, ac per id temporis multitudinem populi catholico dogmate ad Christianae fidei convertit sanctitatem. Claruit ubique divinae cognitio legis, sanctissimum Christi nomen cunctorum audiebatur in ore, floruit in moribus castissimae vitae honestas, ardebat in pectoribus singulorum coelestis patriae amor, populus statutis diebus ad ecclesiam concurrebat, festa cum magno gaudio nostri Salvatoris opportunis celebrabantur diebus eleemosynae circa domos uberrime pauperibus dispertiebantur, verbum Dei quotidie per loca singula populis praedicabatur, hymnidicas laudes Deo horis canonicis chorus cantabat in ecclesiis. *Beatum dixerunt populum, cui haec sunt: beatus populus, cujus Dominus Deus ejus (Psal. 143).* Omnes enim in pulchritudine pacis quiescebant, in agnitione veritatis gaudebant, in sanctitate Christianae religionis laetabantur.

§ 15. Postquam vero pius praedicator et sanctus Dei sacerdos, meritis maturus et annis, praemia sui laboris accipere debuit, Deo dispensante, in eadem Atreбата civitate validae infirmitatis febre correptus est, divina praevidente misericordiâ, ut ubi plurimum in Dei sudavit servitio, inde ad palmam aeternae beatitudinis perveniret, et inter charissimorum manus filiorum animam suo redderet Creatori. Ut vero sui famuli obitum Deus designaret, visa est nocte quadam clarissimae columna lucis a culmine domus, in qua sanctus jacebat sacerdos, usque

ad summum coeli horarum ferme spatio duarum, stare fastigium. Quod cum viro Dei diceretur, intellexit statim, hoc signum suum demonstrare obitum. Vocavit igitur suos ad se filios, ut eorum precibus suam fidei conditori commendaret animam. Et post dulces paternae pietatis admonitiones et extrema charitatis verba, sacrosancto corporis et sanguinis Christi confirmatus viatico, inter lugentium manus spiritum emisit. O dies, sancto laetissima sacerdoti, sed cuncto moestissima populo, quem tantus subito corporali vitâ deseruit pastor, quem tamen spirituali nunquam deserit intercessione, si sacrae illius admonitionis verba et probatissimae vitae vestigia sequi non desistat.

§ 16. Convenerunt itaque ad ultimas venerandi viri exequias clerus et populus copiosus, aliarumque ecclesiarum sacerdotes, presbyteri et diaconi. Sed mirum: inter lacrymantium voces in terra, psallentium (ut fertur) a quibusdam religiosis viris coetus audiebantur in coelo: et dum digno honoris officio feretrum, in quo jacebat corpus, paratum staret in medio, accedentes movere illud non valebant. Quid vero agerent, ambigebant: quo se verterent, nesciebant. Sciscitabantur a Scopilione archipresbytero, viro equidem religioso, qui secretarius fuerat sermonum sancti Dei, si aliquid de sua eum testari sepultura memoraret: timentes, ne forte illis hoc ideo accidisset, quia intra murum ejusdem civitatis illum sepelire disponebant. Quibus ille respondit, saepius eum se audisse dicentem, quod nullus intra muros civitatis sepeliri debuisset: quia omnis civitas locus debet esse vivorum, non mortuorum. Volebant siquidem illum in ecclesia beatae semper Virginis Mariae, ubi sedi pontificali praesederat, tumulari. Ipse vero sepulturae suae locum in oratorio, quod paupere sumptu, id est, ligneis tabulis prope litus Crientionis fluvii aedificaverat, fieri disposuisse cognoscitur. Quod licet ipse pro humilitate, qua semper usus est, fieri voluisset, omnes tamen, qui aderant, attendentes meritorum ejus insignia, indignum ducebant tanti viri corpus in loco humili debere sepeliri: praesertim cum nec locus ipse habilis esset tanto monumento, nec, palude obsitus, foret accessibilis populo.

§ 17. Dum talia inter se quaererentur, venerabilis vir Scopilio, doctus virtute precum, ad solita sibi credidit arma currendum, ut videlicet oratio fidei obtineret, quod multa hominum manus viribus nequivisset. Unde cunctos hortans ad precem, ipse prior illacrymans, super corpus sacratissimum incumbens orationi, in hanc vocem, moerore cordis affectus, erupit: « Heu mihi, inquit, o beatissime pater, quid vis ut faciam, quoniam, et dies in vesperum declinat, et omnes qui ad tua exequias convenerunt, ad propria jam remeare festinant? Permite, obsecro, te perferri ad locum qui tibi filiorum curâ

praeparatus existit. » Et his dietis, accipientes capulum, in quo sancti viri corpus jacebat exanime, nullum onus sentientes, portaverunt eum subjectis humeris cum alacritate animi ad sepulturae locum. Sepelieruntque eum in jam dicta ecclesia beatae Dei genitricis semper Virginis Mariae, in dextera parte altaris, ubi quondam pontificalis cathedrae fungebatur officio, nobilem terrae abscondentes thesaurum. In quo loco per aliquod jacuit tempus, quousque Domino revelante, ad locum, ubi nunc fulget ejus memoria, est a viris sanctis Autberto et Audomaro episcopis felici mutatione translatus (anno dclxvii).

§ 18. Nunc autem, in eodem episcopio post ejus excessum visum est dignum memoriae, referatur. Superveniente igitur tempore, domuncula, in qua Deo dilectus diem obiit, flammis arrepta, ardere coepit. Sed vidente quadam religiosâ foeminâ. Abita nomine, sanctus adveniens Vedastus, flammâs a domo discussit, et ita incolumis remansit cum lectulo, in quo vir Domini sanctam ad coelestia regna animam emisit: ut omnes agnoscerent, quanta illius esset beatitudo in coelis, cujus lectuli domicilium in terris ardere non potuit.

§ 19. Jacuit autem in loco eodem usque ad tempus beati Autberti, qui septimus ei in sede pontificali successit episcopus. Is autem, ut Majorum relatione cognovimus, et ut in innumerabili hominum ore versatur, et quod oculis etiam factum probamus, dum quadam die post hymnos matutinos in humanis consistens, rubente aurorâ, Orientem versus intenderet, vidit eminus trans fluviolum, qui Crientio vocatur, virum praeefulgidum virgam manu tenentem, basilicae locum metiri. Quod ille cernens, revelante Deo, visionem cognovit angelicam: ostensumque est illi, beatum illuc Vedastum, annuente Christo sine dubio transferendum. Qua revelatione certior factus, invitavit ad tantum opus beatum Audomarum, qui ea tempestate Tarvennae Morinorum urbis episcopus, in Dei rebus magnificus habebatur. Qui licet jam senio pressus, et amissione luminum videretur debiliior factus, animum tamen ut arcum habens spiritali studio intentum, ilico promptus, Christo gressus tegente, festinus ad venerabilem pervenit Autbertum. At ille quid animo gereret, et quid sibi divinitus esset ostensum, referens, pari voto communique consilio cum magno populorum gaudio, qui undique confluerant, ad locum designatum beatissimum translulerunt Vedastum. In qua translatione perhibetur beatus Audomarus lumen recepisse oculorum, sed ilico precibus eandem, quam ultroneus ferebat, reimpetrasse coecitatem. Parvipendebat quippe lumen carnalium oculorum, qui lumen meruit civium supernorum.

§ 20. Porro autem miracula quae et tunc gesta perhibentur et quae jam per annos ferme centum sexaginta per merita beati

Vedasti patrata sunt, nullo sunt stylo memoriae tradita, excepto quod vocibus cantorum hujusmodi canitur antiphona: *Hic est beatus Vedastus, cui templum fieri ab angelis jussum est hominibus*. Est autem locus ipse non longe ab eadem urbe qui pro nobilitate sui Nobiliacus primo est appellatus: sed procedente tempore tam insignis effectus, ut urbis nomine quae jam ruinis crebrioribus pene obsolverat, vocitetur. Est namque et largitione fidelium sublimatus et agmine monachorum et aliorum Deo devotorum grege refertus: ubi incessanter quotidie divina celebrantur praeconia, et frequenter coelestia facta sunt et fiunt miraculorum signa quae jam magis cernentium ore narrantur quam dictantis stylo scribantur. Felix equidem Atrëbatum civitas, tam excellenti munita patrono: et si murorum ruinis vilescat, illius tamen meritorum nobilitate clarescit. Totusque pro ejus sanctitatis intercessione gaudeat populus, omnipotentique Deo aeternas referat laudes qui tam clarum illi donavit doctorem, cujus praedicatione viam agnovit veritatis. Cujus precibus, si in fidei firmitate et vitae sanctitate consistit, ab omni adversitate secura permanebit et usque ad perfectam beatitudinis gloriam perveniet, praestante Domino nostro Jesu Christo etc.

VITA S. AMANDI TRAJECT. EPISC.

SCRIPTA A BAUDEMUNDO: FORTASSIS AUTEM MELIORI STYLO REDDITA
A MILONE S. AMANDI MONACHO QUI FLORUIT SUB FINEM IX SAECULI

Vixit a 589 ad 679. — Nat. Gallus.

§ 1. Amandus sanctissimus in Aquitaniae partibus haud procul a maris Oceani litore (a) ex Christianis atque inclytis parentibus editus puer est. Pater ejus Serenus nomine, genitrix vero Amantia vocabatur. Sed cum jam adolescentiam transiens, in robur migraret virile et immodicis desideriis in Christi flagraret amore, patriam parentesque relinquens, ad Ogiam insulam quae a litore Oceani maris quadraginta distat milliaribus, felici navigans cursu, tandem portum monasterii petiit, ibique a fratribus spiritalibus cum magno receptus est gaudio: et quia sacras ab infantia didicerat literas, ex hoc majori succensus desiderio, amplius quotidie in Dei rebus crescebat.

§ 2. Quadam igitur die, dum ei a fratribus imperatum fuisset, ut obedientiae causâ per insulam deambulet, fit ei repente obviam mirae magnitudinis serpens, sicut idem vir Dei narrare consueverat, ita ingens atque inmanis, qualis nec post, nec

(a) In vico urbi Nantes contermino, qui dicitur *Herlange*.

antea in eadem visus est insula. Quo viso, perterritus puer, sicut ipsa patiebatur aetas, quid ageret ignorabat. Tum subito supernâ respectus gratiâ, ad orationum confugit auxilia. Statimque solo prostratus, cum aliquantisper orationi incubisset, signum crucis contra immanem opposuit anguem, potentique virtute verborum, ut ad latebras quantocyus rediret, imperat. Qui dicto obediens, atque ad signum viri Dei fugiens, rapidoque cursu ad latebras remeans, in eadem insula ulterius nusquam comparuit. Sicque eandem insulam per orationem beati viri Amandi omnipotens Deus ab imminente liberavit periculo. Hoc initium signorum ejus, ad nos multorum famâ volitante perlatum est.

§ 3. Dein coepit pater ejus blandis eum sermonibus irretire, ut quantocyus de monasterio egrederetur et rursus secularem assumeret habitum. Cumque his atque hujuscemodi persuasionibus animum illius conaretur evertere, obtestans nisi citius assensum daret, ut de monasterio egrederetur, jam paterna privaretur hereditate, respondisse fertur: «Nihil mihi, pater, tam proprium videtur quam ut Christi assumam servitium qui est pars et haereditas mea. De paternis enim substantiis nihil adipisci cupio: solummodo, ut Christo militem, permitte. Sicque in eodem permansens desiderio, relicto solo parentibusque, Turones et sepulcrum sanctissimi petiit Martini.» Ibique prostratus et profusis in oratione uberrime lacrymis, ex toto cordis petiit affectu, quatenus vir sanctus oratione sua apud Deum obtinere mereretur, ut numquam eum Dominus ad solum proprium remeare permetteret, sed omnem vitae suae cursum in peregrinatione expenderet. Cumque ab oratione surrexisset, statim comam capitis sui abscidit, adeptusque clericatus honorem, omnem gratiam transcendebat in clero.

§ 4. Post haec vero ab abbate ipsius loci et a fratribus benedictione percepta, civitatem Bituricas et sanctum adiit Austregisilum (a), qui tunc in Dei rebus magnificus atque insignis habebatur. Cumque ab eo et ab ejus archidiacono, sanctissimo videlicet Sulpitio qui postea episcopus claruit, clementissime fuisset susceptus, omni ei humanitate exhibita, cellulam juxta ecclesiam in superiori civitatis muro construi fecerunt. In qua cellula multis diebus ob amorem aeternae vitae, cilicio tectus et cinere, jejuniis attritus atque inediâ, hordeaceo tantum contentus pane atque aquâ modicâ, corpus suum sustentavit potius quam aluit. Sicque ibidem tribus ferme militans lustris, a vino et sicera omnino abstinuit. His ita gestis, coelesti iterum inflammato desiderio, incidit ei cogitatio, ut ad limina beatissimorum Apostolorum Petri et Pauli properare deberet. Assumptoque secum uno tantummodo comite, squalida atque dêvia lustrans loca, tandem Romam pervenit. Ibique sancto satiatius desiderio, praedulecia in liminibus

(a) Bituricae, gallicâ pronuntiatione Bourges. Austregisilus vero, S. ejus Ecclesiae Archiepisc., est; gallicâ linguâ Outrille.

Apostolorum figens oscula, diebus ecclesiarum Dei circuibat loca, nocte vero ad sancti Petri revertebatur ecclesiam.

§ 5. Quadam namque die jam appropinquante vespera, cum custodes juxta morem in ecclesia fecissent diligentiam, sanctus vir Domini Amandus, egredientibus cunctis, in ecclesia paululum substitit, ibi, ex devotione, tota nocte vigilare cupiens. Tum vero unus ex custodibus inventum, contemptibiliter affectum injuriis, ejecit extra ecclesiam. Sedente autem eo in ecstasi mentis in gradibus ante fores ecclesiae, subito ei sanctus apparuit Petrus, blande leniterque eum alloquitur, et ut in Gallias ad praedicationem exercendam reverti deberet, admonuit. De qua visione sanctus vir Amandus hilarior redditus, accepta benedictione Apostoli, feliciter remeavit in Gallias. Cum interim paucis post transactis diebus, coactus a rege ac sacerdotibus, episcopus ordinatus est (a). Acceptoque pontificatus honore, gentibus verbum Evangelizare coepit Domini, atque seipsum in omnibus exemplum praebere honorum operum. Erat autem piissimus atque omni bonitate repletus, vultu serenus, eleemosynis largus, sensu sobrius, corpore castus, atque inter divites et pauperes medius: ita ut pauperes illum quasi pauperem aspicerent, divites quasi superiorem se existimarent. Vigiliis atque orationibus deditus, sermone cautus. Si quos etiam captivos vel pueros transmarinos invenisset, dato pretio redimebat, spiritalique eos regenerans lavacro, litteris affatim imbui praecipiebat, praemissaque libertate, per diversas distribuebat Ecclesias. Pluresque ex his postea episcopos, vel presbyteros, seu honorificos abbates fuisse audivimus.

§ 6. At illud memoratu dignum est, quod cum vir Dei, Româ secundo rediens, per medium pelagus quadam die navigaret, intereaque nautas verbum Domini doceret, subito apparuit illis mirae magnitudinis piscis. Nautae vero, misso in pelagus reti, eundem piscem ceperunt. Cumque epularentur, mutuisque plausibus exultarent, subito inopinata orta tempestas est quae omne gaudium eorum in luctum convertit. Coeperunt autem quicquid in navi habebant, tam quae ad cibum pertinebant quam reliqua subsidia omnia, vel etiam armamenta navis, in pelagus projicere, vehementerque labori insistere, ut ad terras egrederentur: sed nihil omnino proficere valebant. Navis vero quassata, huc illucque a fluctibus ferebatur, cunctosque de vita spem omnem abjicere cogebat. Mox igitur nautae ad servum Dei cucurrerunt Amandum, rogantes ut Dominum deprecaretur, quatenus eos per orationem ipsius de imminente liberaret periculo. Vir autem Domini Amandus blande eos consolatus, confidere jussit et ut de

(a) Clotarius II, qui unicus ab anno dcccv toti Gallias imperare coeperat curavit (anno dcccxvi) ut venerabilis sacerdos Amandus episcopali potestate donaretur. Nota historicum hic scripsisse *Gentibus evangelizare coepit*, quod significat, Amandum primo ex his Episcopis fuisse qui *Regionarii* dicebantur, scilicet absque certa Sede, Apostolicâ legatione et munere fungentes ubi religionis et fidei promovendae, vel constituendae alienigenae Ecclesiae opportunitas vel necessitas postularet.

Domini misericordia fiduciam haberent, fideliter admonuit. Nautae vero nimio fessi labore, passim in navi jacebant sopore depressi. Ipse etiam sanctus in puppi navis residens, quiescebat. Tum ei ex improvise sanctus apparuit Petrus, transiens per puppim navis: excitansque eum ac blanditer alloquens, ait: «Noli timere, Amande: non peribis tu neque qui tecum sunt.» Mox vero ad verbum illius sedatâ tempestate, tranquillitas reddita est magna. Et facto mane, omnes qui in nave cum viro Dei erant sani atque incolumes ad terras egressi sunt.

§ 7. Per idem autem tempus, cum loca vel dioeceses ob animarum sollicitudinem vir Domini circumiret, audivit pagum esse quemdam juxta fluentia Scaldis fluvii, cui vocabulum est Gandavum (a). Cujus loci habitatores antiquâ diaboli versutiâ usque adeo circumquaque laqueis vehementer irretivit, ut incolae terrae illius, relicto Deo, arbores et ligna pro Deo colerent, atque vana idôla adorarent. Propter ferocitatem enim gentis illius, vel ob terrae infœcunditatem, omnes sacerdotes a praedicatione loci illius se subtraxerant, et nemo audebat in eodem loco verbum annunciare Domini. Quo audito, vir sanctus magis eorum miseratus errorem, quam de vitae suae periculo pertimescens, Aicharium episcopum qui tunc Noviomensis * urbis cathedrae praesidebat sacerdotali, adiit, eumque humiliter postulavit, ut ad regem Dagobertum quantocyus pergeret, epistolasque ex jussu illius acciperet, ut si quis se non sponte per baptismi lavacrum regenerare voluisset, coactus a rege, sacro ablueretur baptismate. Quod ita factum est. Perceptâ namque a rege potestate et benedictione a pontifice, illuc vir Domini Amandus perrexit intrepide. Vix enim quis digne enarrare sufficiet, quantas ibidem pro Christi nomine perpessus sit injurias et quam frequenter ab incolis loci illius caesus sit, necnon et a mulieribus et a rusticis non absque injuria sit repulsus, verumetiam et in flumen saepe praecipitatus. Quae omnia vir sanctus pro nihilo deputans, verbum Domini non destitit praedicare, memorans illam sancti Evangelii sententiam quae ait: *Majorem charitatem nemo habet quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis* (Joan. xv). Comites etiam illius qui eum fuerant germana charitate secuti, ob inediam vel sterilitatem loci ad propria remeantes, eum ibidem solum reliquerunt. Ipse vero in praedicationis permanens officio, alimentum propriis acquirebat manibus. Sane captivos innumeros redimens, sacro baptismate emundabat, et ut in operibus bonis persisterent, fideliter hortabatur.

§ 8. Illud etiam huic schedulae annectendum putavimus quod viro venerabili presbytero, nomine Bono, narrante didicimus: qui testabatur se praesentem fuisse, quando haec gesta res est. Aiebat namque quod comes quidam ex genere Francorum,

(a) *Gand* oppidum in Flandria admodum insigne.

* *Noyon*.

cognomine Dotto, congregatâ non minima multitudine Francorum in urbe Tornaco *, ut erat illi injunctum, ad dirimendas resederat actiones. Tum subito a lictoribus ante eum praesentatus est quidam reus quem omnis turba acclamabat dignum esse morte. Erat vero idem fur plagis jam crudeliter affectus, vehementerque caesus, et corpore non nisi semivivus. Cumque praefatus Dotto decrevisset, ut eum patibulo deberent affigere, vir Domini Amandus adveniens, obnixâ prece postulare coepit, ut ei vitam concedere dignaretur. Sed ut erat saevus atque omni belvâ crudelior, nihil apud eum Amandus obtinere potuit. Tandemque a ministris vel apparitoribus idem fur affixus patibulo est, atque extremum exhalavit spiritum. Dotto igitur domum reversus est, populi constipatus catervâ. Sanctus vero vir Domini Amandus citius ad patibulum cucurrit, hominemque jam mortuum invenit. Depositumque de ligno, ad cubiculum, in quo familiariter orare consueverat, deferri fecit, fratribusque e cellula egressis, ipse super membra defuncti, orationi tam diu incubuit, lacrymis ad Dominum profusis ac precibus, donec jubente Deo anima in corpus rediit, atque cum viro Dei loqui coepit. Adveniente itaque matutinali tempore, convocatis fratribus, aquam jussit afferri. Suspicientibus autem illis quod corpus ad sepeliendum, sicut mos est, vellet abluere, subito cellulam ingressi, viderunt eundem hominem quem mortuum reliquerant, sanum cum viro Dei sedentem atque incolumem colloquentem. Mirarique vehementer coeperunt quod vivum videbant quem paulo ante mortuum reliquerant. Tunc igitur sanctus vir Domini Amandus assistentes cunctos vehementissime obtestari coepit, ut ne cuiquam unquam proderent hoc quod per eum Dominus operari dignatus est: asserens, non suae hoc esse ascribendum virtuti, sed misericordiae Domini qui in se sperantibus ubique dignatur adesse. Loto itaque omni corpore atque cicatricibus, carnem carni restituit, ita ut de plagis quas ante pertulerat, in ejus corpore nullum indicium appareret. Sicque eum ad propriam remittens domum, parentibus restituit incolumem.

§ 9. At ubi hoc miraculum longe lateque divulgatum est, statim incolae regionis illius cursu celeri ad eum cucurrerunt, et ut eos faceret Christianos, humiliter postulabant. Fana etiam quae ante adorare consueverant, propriis destruentes manibus, ad virum Dei omnes unanimiter pervenerunt. Nam ubi fana destruebantur, vir Domini Amandus tam ex munificentia regis quam ex collatione religiosorum virorum religionis atque foeminarum, statim monasteria aut ecclesias construebat: verbique sacri patibulo populum reficiens, omnium corda mandatis coelestibus illuminabat.

§ 10. Cum jam vir sanctus videret praedicatione sua quosdam

* Tournai.

ad Deum converti, ex hoc majori aestuabat desiderio, quatenus adhuc alii converterentur. Audivit denique quod Sclavi nimio errore decepti, a diaboli laqueis tenerentur oppressi. Illeque martyrii palmam se assequi posse confidens, transfretato Danubio, eadem circumiens loca, libera voce evangelium Christi gentibus praedicabat. Paucis vero ex eis in Christo regeneratis, videns etiam sibi non satis accrescere fructum et martyrium quod semper quaerebat, nondum se adepturum, ad proprias iterum reversus est oves, curamque gerens earum, ad coelestia regna praedicando perduxit.

§ 11. Interea rex Dagobertus amoris mulierum plusquam oportebat deditus, omnique spureitiâ libidinis inflammatus, sô-
bolem minime videbatur habere: sed tamen ad Domini confugit auxilium, deprecabaturque sêdulo, ut ei filium dare dignaretur, qui post eum regni sui gubernaret sceptrâ. Quod ita dante Deo factum est. Cumque sibi nunciatum fuisset, quod ei Dominus filium dare dignatus esset, magno mox repletus gaudio, cogitare coepit, cui ipsum puerum traderet, qui cum sacro baptismo regenerare deberet. Statimque accersitis ministris, ut sanctum perquirerent Amandum, sagaci intentione praecepit. Nam dudum ipse pontifex, dum pro capitalibus criminibus, quod nullus ex sacerdotibus facere ausus est, ipsum redargueret regem, jubente eo jam furore percito, non absque injuriâ de regno ejus fuerat expulsus. Ille vero remotiora perquirens loca, verbum Dei gentibus praedicabat. Cumque a ministris tandem fuisset repertus, et ut ad regem ire deberet, admonitus, memorans illud Apostoli praeceptum, Potestatibus sublimioribus se subdi debere: tandem pervenit ad regem, qui illis diebus in villa, cui vocabulum Clypiaco est, morabatur. Visoque rex beatissimo Amando, magno repletus est gaudio: prostratusque pedibus beati viri, deprecabatur ut tanto scelerei, quod in eum perpetraverat, veniam largiri dignaretur. Sed ille ut erat mitissimus atque supra modum patiens, citius eum elevavit a terra, facinusque in se perpetratum clementissime indulgit. Tunc rex ad sanctum ait Amandum: « Poenitet me valde, quod stulte adversum te egerim. Precor igitur, ne memineris injuriae quam tibi irrogavi, atque preci meae, qua summopere postulo, ne dedigneris annuere. Dedit mihi Dominus filium, non meis praecedentibus meritis: precor-
qua, ut eum sacro digneris abluere baptismo, atque in filium tibi spiritalem suscipere. » Quod vir Domini vehementer renuens, scilicet sciens esse scriptum, militantem Deo non oportere implicari secularibus negotiis, et quietum atque remotum, palatia non debere frequentare regia, e conspectu regis abcessit. Statim igitur rex misit ad eum virum illustrem Dadonem, atque cum eo venerabilem virum Eligium, qui tunc in palatio regis sub seculari degebant habitu, quos tamen postea egregios

sacerdotes atque praeclaros in meritis, signis quoque atque virtutibus fuisse, plurimis compertum est. Hi vero humiliter virum Dei petierunt, ut precibus regis daret assensum, atque filium ipsius sacro dignaretur diluere fonte et ut eum enutrire atque lege imbuere divinâ, quantocyus assentiret, dicentes quod si hoc vir Dei non renueret, per hanc familiaritatem liberius in regno ipsius vel ubicumque eligeret, haberet licentiam praedicandi, seu nationes complures per hanc gratiam se posse conquirere fatebantur. Tandem fatigatus precibus amborum, facturum se esse promisit. Audiens autem rex, quod preces suas sanctus non renueret Amandus, statim ipsum puerum afferri praecepit, qui dicebatur non plus a nativitate habere, quam dies circiter quadraginta. Acepit igitur vir sanctus in manibus puerum, et benedicens eum, catechumenum fecit. Cumque finita oratione, nemo ex circumstante multitudine respondisset, Amen: aperuit Dominus os pueri, atque audientibus cunctis, clara voce respondit, Amen. Statimque eum regenerans sacro baptismo, impositoque nomine Sigeberto, regem atque omnem ejus exercitum tunc sanctus Amandus magno replevit gaudio.

§ 12. His ita gestis, adveniente obitus sui die, Trajectensium episcopus feliciter migravit ad Christum. Rex igitur hujus viri venerabilis comperiens obitum, sanctum accersiri fecit Amandum. Congregatâque multitudine sacerdotum, populique turbâ non modicâ, ad regendam Trajectensium ecclesiam (a) eum praeposuit. Illo vero renuente, atque se indignum vociferante, omnes una voce clamabant, dignum eum esse sacerdotio, atque ob animarum sollicitudinem ecclesiam magis, quam pecuniae quaestum debere suscipere. Coactus igitur a rege ac sacerdotibus, pontificalem suscepit cathedram. Sicque per triennium fere vicos vel castra circumiens, verbum Domini constanter omnibus praedicavit. Multi etiam, quod dictu nefas est, sacerdotes atque Levitae, praedicationem illius respuentes, audire contempserunt. At ille secundum evangelii praeceptum, pulverem de pedibus in testimonium executiens, ad alia properabat loca. Igitur tandem reperiens insulam, cui vocabulum est Chanela, juxta Scaldim fluvium, aliquantis diebus cum fratribus spiritalibus ibidem Christo militare studuit. Sed verbi Dei contemptores per biennium fere ingens attrivit plaga, ita ut eversae domus, et agri in solitudinem essent redacti: necnon etiam vici vel castra destruerentur, nullusque pene in his regionibus remaneret, qui virum Dei contempserant praedicantem.

§ 13. Nec multo post cum a fratribus, quos ob animarum curam per diversa reliquerat loca, rogaretur, ut eos praesentiâ

(a) Trajectum, itemque Pons Mosae urbs est in Liegeni regione quam incoluerunt antiquitus Eburones postea Tungri. Vulgo Trajectum est Maestricht. Aliud exta Trajectum (vel Ultrajectum) apud veteres Bâtavos, scilicet in Hollandia; vicens appellatio est Utrecht.

suâ visitaret, et ut verbi sacri pabulo reficere dignaretur: tandem prece accepta, pervenit ad eos, audivitque ab eis, gentem, quam Vaccojam appellavit antiquitas, quae nunc vulgo nuncupatur Vasconia, nimio errore deceptam, ita ut auguriis vel omni errori dedita, idola etiam pro Deo coleret. Quae gens circa Pyrenaeos saltus per aspera atque inaccessibilia diffusa erat loca, frêtaque agilitate pugnandi, frequenter fines occupabat Francorum. Vir autem Domini Amandus eorum miseratus errorem, enixe elaborare coepit, ut eos a diaboli revocaret servilio. Dum autem eis verbum praedicaret divinum, atque evangelium annuncieret salutis, unus e ministris assurgens, levis ac lubricus, necnon et superbus, atque etiam apta movendo risui effutiens verba, quem vulgus mimilogum vocat, servo Christi detrahare coepit, evangeliumque, quod praedicabat, pro nihilo ducere. Sed eadem mox hora arreptus a daemone miser, propriis se coepit manibus laniare, atque coactus publice confiteri, quod ob injuriam, quam Dei irrogaverat servo, haec perpeti mereretur. Sicque in ipso constitutus tormento, spiritum exhalavit extremum.

§ 14. Illis autem adhuc in eorum caecitate permanentibus, dum vir sanctus ad alia demigraret loca, pervenit ad civitatem quandam. Ubi cum ab episcopo civitatis illius honorifice fuisset susceptus, et ei hospitalitatis more episcopus aquam in manibus funderet, secretius praecepit ministro, ut eandem aquam, in qua vir Dei manus abluerat, diligenter in sacrario deportaret custodiendam. Quod ita factum est. Praefatus namque civitatis antistes satis bene fidebat, quod eadem viri Dei benedictio salutem fidelibus restituere posset. Eodem quoque tempore homo quidam caecus sedebat ante fores templi mendicans, qui multo jam tempore corporalem amiserat visum. Ad quem civitatis ipsius episcopus ait: « O homo, si habes fidem, ablue oculos tuos ex aqua, in qua vir Dei Amandus abluuit manus. Confido enim, quod per ipsius sanctitatem, pristinam consequaris salutem. » Cumque idem caecus oculos eadem aqua abluisset, statim jubente Deo pristinum recepit visum, ita ut omnia clare videret.

§ 15. His ita peractis, idem vir Domini Amandus in fines remeavit Francorum, elegitque sibi locum praedicationis aptum, in quo cum fratribus, qui cum eo per diversas provincias multas pro nomine Christi perpassi fuerant passiones, aedificavit coenobium. Atque ex eisdem fratribus plures postea abbates seu honorificos vidimus viros. Eodem fere tempore vir sanctus Childericum adiit regem, eumque humiliter postulavit, quatenus ei aliquod municipium ad construendum monasterium, non ambitionis gratiâ, sed ob animarum salutem, largiri dignaretur. Deditque praefatus rex ei locum, nuncupatum Nanto. In quo vir Domini sagaci intentione coepit aedificare coenobium. Mummulus

autem quidam, Ozidinsis urbis * Antistes, valde ferebat moleste, quod idem vir Domini eundem locum impetraverat a rege: invidiaeque facibus accensus, eundem virum Domini extinguere conabatur. Missisque agilibus viris, jussit ut eundem virum Dei a loco ipso contemptibiliter injuriis affectum ejicerent, aut certe in eodem punirent loco. Venientesque ad eum ministri simulato dolo dixerunt, quod ei locum aptum ad construendum monasterium ostendere deberent: tantummodo cum illis illuc properare deberet. Sed eorum fallacia, revelante Deo, latere non potuit. Cumque eum ad praedictum locum ducere simulant, non erat inscius vir Domini Amandus, quo in loco eum interimere disponent. Tandem igitur pervenerunt ad supercilium montis, ut eum ibi capite truncarent. Vir tamen Domini suis hoc ante indicare noluit, quia ad martirium libentissime properabat. Sed subito orta tempestate pluviae grandinisque, omnem illius montis locum tenebrosae obtexerunt nubes, ita ut apparitores, qui ad interficiendum eum fuerant missi, amisso lumine, nihil penitus viderent. Spemque vitae jam nullam habentes, prostrati pedibus sancti viri, veniam postulabant, et ut eos vivos abire sineret, humiliter deprecabantur. Tunc vir Domini ad consueta recurrit praesidia, scilicet ad orationum auxilia, profusisque uberrime lacrymis, tam diu orationi incubuit, donec reddita serenitate, lumine etiam apparitores recepto, non absque metu vel stupore ad propria reverterentur. Talique percussis timore ministris, vir Domini mortem incolumis evasit.

§ 16. Nec illud quoque praetereundum putavi quod presbytero quodam, nomine Erchengisilo, venerabili atque fideli viro narrante didici. Quadam die, dum vir Domini Amandus in pago Belvacensi ** verbum Domini praedicaret, pervenit ad quemdam locum, cui vocabulum est Rossunto, secus Aronniam fluvium. Eratque ibi mulier quaedam caeca quae longo jam tempore amisso lumine, nihil praeter tenebras noverat. Ingressus autem vir Dei domum illius, coepit percontari ab ea, qualiter ei haec caecitas evenisset. Responditque illa quod non ob causam aliam ei ipsa caecitas accidisset, nisi quod auguria vel idola semper coluerat: insuper ostendit ei locum, in quo praedictum idolum adorare consueverat, scilicet arborem quae erat daemonei dedicata. Ad quam vir Domini ait: «Non miror, si pro hac stultitia, caeca facta sis: sed admiror clementiam Domini qui te tam diu expectando sustentat, ut cum factorem et redemptorem tuum adorare debeas, adores daemones et idola muta quae nec tibi nec sibi possunt prodesse. Nunc igitur accipe securim, et hanc nefandam arborem quantocyus succidere festina, per quam lumen amisisti corporis, et animae perdidisti salutem. Confido enim quod si firmiter

* Ucetiam vulgo *Usèz* putat Bollandus, unam ex septem praecipuis *Septimaniae* (*Linguadoca*) ad Narbonensem Galliam urbibus.

** Bellovacensi, sive apud urbem vulgo *Beauvais*.

credideris, lumen pristinum a Domino consequi possis. » Deducta autem puellae suae manibus, ad arborem citius pervenit, atque eam excidere conabatur. Tum vir Domini Amandus eam ad se advocans, signumque crucis super oculos ejus imprimens, invocato Christi nomine, pristinae reddidit sanitati. Instructaque qualiter se agere deberet, omnibus diebus vitae suae caste atque sobrie se exhibuit, et correctionem vitam deinceps gerens, mores commutavit in melius.

§ 17. Hoc quoque quod ad cumulum laudis ejus Dominus ostendere dignatus est, non videtur silentio tegendum. Quodam namque tempore cum cuidam monacho, videlicet Praeposito monasterii sui, Chrodobaldo nomine, per quemdam missum jussisset, ut vehicula ad vinum in usus fratrum monasterio deferendum praeparare deberet, dicitur is inobediens exitisse. Sed eum nocte eadem ultio divina subsecuta est. Nam eo iter agente, ut ad virum Dei pergeret excusationis causâ quod vehicula minime haberet, ita dicitur omni corporis compage parâlysi dissolutus, ut nec manum quidem vel pedem posset movere. Omnique jam carne velut mortuâ, in solo pectore vitalis anhelabat spiritus. Tenuique flatu confiteri, ut valebat, nitebatur, quod ob inobedientiam et contumaciam haec perpeti merebatur. Igitur praefatum monachum fratres mittentes in navi ad monasterium, cui vocabulum Majores indiderunt Elnonem, ad virum Dei adduxerunt. Cumque jam vesperascente die, finitis Missarum seu vespertinarum solemniis, vir Domini ad reficiendum juxta morem isset, subito ei nunciatum est, qualiter idem monachus aegrotaret. Leniterque, ut ajunt, subridens, dixisse fertur : « Adhuc majora sustinebit pericula, quia valde jactantiae atque inobedientiae deditus erat. » Sed tamen presbyterum quemdam, fidelem virum, ad se vocari praecepit, eidemque monacho calicem vini et fragmen panis per eundem transmisit presbyterum, eique mandavit dicens : « Vade, et dic monacho illi, ut sumat partem panis istius et vini, et cras, jubente Deo, cum ad eum visitandum perrexero, obviam mihi procedat, et in lectulo jacere non patiat. » Quod ita factum est. Acceptâ itaque idem monachus patris benedictione, ita totius corporis recepit sanitatem, ac si nullam unquam pertulisset laesionem. Adveniente igitur sancto viro, obviam ei processit, atque cum eo loqui coepit. Miratique sunt fratres vehementer quod vivum et incolumen videbant, quem mortuum fere suspicabantur. Vir autem Domini Amandus, indultâ fratri veniâ, ut mores deinceps in melius commutaret, admonuit, atque eum sanum ad monasterium direxit.

§ 18. Alia quidem sunt multa quae per eum Dominus operari dignatus est, nobis quidem incognita, Deo autem nota. Sed quantum ad nostras, fidelibus narrantibus viris, perlatum est aures, si omnia cupiam persequi, dies, ut opinor, ante, quam sermo,

deficiet. Nam quas per eum Dominus virtutes non edidit, cum et mortuis vitam, caecis visum, paralyticis gressum, leprosis munditiam, surdis auditum, a daemonibus oppressis restituit sanitatem?

§ 19. Igitur sanctissimus Amandus, cursu fideliter peracto, repletus omnium bonorum operum fructu, adveniente obitus die, feliciter migravit ad Christum. Sepultusque est cum magnifico honore in loco, cui vocabulum est Elnone. In quo loco multa fiunt orationibus ejus beneficia, et laudatur ibi ab omnibus nomen Domini Jesu Christi: cui cum Patre et Spiritu S. gloria... etc. *

S. GUARINI EP. PRAENESTINI ET CARDIN.

JAM CANONICI REGULARIS

VITA DESCRIPTA EX LIBRO QUI DICITUR REGULA S. P. AUGUSTINI

PER AUGUSTUM CANONICUM REG. TICIN. ELUCIDATA

Obiit anno 1159. — Nat. Italus.

§ 1. Beatus Guarinus Christi confessor, genere praeclarus, Bononiae oriundus, ad hujus mundi caliginem illustrandam velut splendidissimus sidus emicuit. Parentum diligentia ab incunte aetate nutritus, et moribus educatus, non lasciviis, sicut assolet puerorum aetas, sed sacris literis intentus, sicut assidue, ita strenue quoque jejuniis, orationibus ac divinae contemplationi inhaerebat. Itaque in dies excrescens novella plantatio, coelesti irrigata doctrina, sub sancti spiritus disciplina ad religionis et vitae Canonicae perfectionem tendens, informis adhuc et tenera aetas formabatur. Spiritus namque pietatis devoti mentem pueri subaravit, et in cordis ejus tabula timoris Dei pariter et amoris rudimenta depingens, ad humilitatis et obedientiae culmen mentis ejus aciem instruxit, et divinae gratiae concessum sibi talentum, bonorum operum meritis continue augere promeruit. Factus deinde juvenis B. Guarinus, invitis consanguineis qui de ipso posteritatem peroptabant, totis visceribus Christi vestigia complectens, majori in Ecclesia Bononiensi clericus honorifice fuit ordinatus. Verum cum ingenuae indolis et probatae virtutis juvenis socios mollioribus vestitos cerneret, non quae Jesu Christi erant, sed propria quaeque sequentes, ipse pauper spiritu coepit arctius se divinis mancipare obsequiis, et puro ac sincero Dei famulatu, despectis calcatisque terrenis illecebris, forti animo coelestia

* Plura de S. Amando invenies in Vita S. Landoaldi 19 Mart., ac in Vitas S. Bavonis 1 Oct. et S. Gisleni 9 Oct.

quaerens, ad amabilem divini amoris perfectionem venire satagebat. Utque omnipotenti Deo ad hujuscemodi confirmandum propositum preces assiduas ardentisque effunderet, solitaria loca frequentabat, tantoque sublimius transeuntis mundi gloriam despexit, quantum in culmine mentis agnovit nil esse in Dei amore quod possit auferri.

§ 2. His igitur sanctissimis instructus studiis, ad Canonicam S. Crucis de Mortaria (a) advolans, ibique secundum D. Augustini Regulam Canonicorum habitum ingenti desiderio indutus, brevi tempore perfectionis culmen attingere meruit. Virtutum siquidem studiis annis plurimis intentus, ad ulteriora progressus est: elegitque optimam partem cum Maria, et sedens in speluncae ostio, divinis suspensus desideriis ad aeterna, sibilum sensit aurae tenuis suo cordi sine sono insonantem. Ad solatium peregrinationis, et ad aerumnas temporalis exilii demulcendas, accuratissime fodit scripturarum puteos, in quibus vivam aquam indesinenter hauriret: et nocte mortalitatis hujus tres ab amico panes exegit: quo sic refectionis aquâ potatus, et panis soliditate cibatus, ad montem denique Dei Oreb, sicut viriliter, ita feliciter divinae contemplationis secreta penetraret.

§ 3. Destinatus autem ad S. Frigidiani ecclesiam *, in ea a Concanonicis perbenigne et reverenter excipitur. Erat enim inter fratres humilitate et obsequenti famulatu uti minister, doctor verbo, magister exemplo. Mortem sibi quasi quotidie imminentem intentus meditabatur: quae quidem meditatio est peccatorum omnium peremptoria, juxta quod scriptum est, in omnibus operibus tuis meditare novissima tua, et in aeternum non peccabis. Ubi enim non est timor mortis, ibi dissolutio vitae, ibi peccatorum abundantia; ubi denique peccatorum abundantia, ibi et perditio animae. Timor enim semper emendat, tollit securitatem, parit sollicitudinem, fugat torporem, animum excitat, superbiam dejicit, humilitatem nutrit, charitatem auget, et virtutes multiplicat. Timens Deum abdicat peccata in verbo, facto, cogitatione, et in omnibus motibus suis: peccatorum occasiones evitans, se corpus totamque animae suae vitam a malo custodire studet illaesam.

§ 4. Haec S. Guarinus assidue mente revolvens, ad Dei servitutem se praeparabat, et contra carnis concupiscentias indesinenter pugnabat. Postremo sanctae obedientiae jugo sponte et humiliter colla subjiciens, coelesti Domino in sanctitate et justitia servire studebat. Contigit autem, cum post paucos annos ad Canonicam Mortariensem reverteretur, ibique aliquandiu moratus, compertâ jamdiu ante ejus famâ, id dies coram Deo et hominibus clarissimis polleret virtutibus, ut nutu divino Papiensis

(a) Mortaria urbs est Papiam inter et Novariam. Nomen duxit a cruentissima caede quae eo in loco facta fuit in praelio commisso a Karolo Magno cum Desiderio Longobardorum Rege, devicto ac capto, anno DCCCLXIV.

* In urbe Lucensi.

Ecclesia proprio privaretur Pontifice: sieque, inspirante Deo, communi omnium voto, tam Clerus, quam populus universus beatum Guarinum Episcopum elegerunt. Cumque factus esset Cleri et populi concursus, ut eum levantes manifestarent electionem, coepit beatus Guarinus totis reluctari viribus, dicens indignum esse eum fieri Episcopum qui prius non fuerit doctrinâ et virtutum moribus probatus.

§ 5. Cumque nulla ratione acquiescere vellet, cujusdam Archidiaconi occasione praestita qui ad eum anhelabat Episcopatum, deceptis custodibus, vir sanctus qui ante fuerat in areto loco detentus, per fenestram dimittitur: sieque tandiu latuit, donec alter ibi consecratus fuit Episcopus. Atque ita denique beatus Guarinus suo potitus desiderio, ad fratres suos concanonicos rediens, veluti simplex animal inter eos conversabatur. Domini namque Jesu Christi beatus Guarinus fidelis imitator factus, qui cum eum turbae facere regem voluissent, noluit: etiam ipse per hoc imitationis exemplum prae-buit, ne sub praelationis occasione, elationis tumore mentis ejus cymba periclitaretur.

§ 6. Post aliquantulum vero temporis, felicitis memoriae Papa Lucius secundus, Bononiensis, famâ ejus crescente, quantâ potuit instantiâ egit, ut beatus Guarinus ad se veniret. Dei vero amicus in humilitatis custodia persistens, pie renuit Pontificis instantiam, asserens supra meritum suum esse quod ab illo petebat: et qui in monasterio quadraginta annos egerat, reverti ad temporalem solitudinem timebat. Victus tandem Pontificis instantiâ, et Praelati sui hortatu, Romam profectus, in Praenestinum (a) Episcopum est consecratus. Cumque equitatum pretiosum, aliosque episcopales apparatus a Pontifice dono recepisset, mox venditis omnibus, pauperibus pretium erogavit. Fit interea exultatio et plausus generalis in populo, Christi favor et gloria tollitur in immensum, et sancti Guarini nomen summis in urbe praeconiis celebratur. Clerum insuper et populum salubri reficiebat pabulo, pauperibus alimenta et indumenta propriis manibus erogabat. Conversabatur autem in loco apud ecclesiam Praenestinam, jejuniis et orationibus plene vacans, et caeteris omnino studiis pietatis insistens, Evangelicus negotiator vitae perpetuae margaritam pretiosis opibus praeponerat.

§ 7. Denique jam senectute gravatus, cupiens dissolvi et esse cum Christo, depositionem quoque sui tabernaculi praevidens, universum ad se clerum convocavit. Quamquam autem semper ei fuerit temporalis vita fastidio, tunc tamen ardentiori mentis incessu ad Christi pulchritudinem contemplandam rapiebatur. Tandem post salubria monita voluit eum Deus iter universae carnis ingredi communi mortalium lege. Sequenti namque nocte totus

(a) *Praeneste* (ital. *Falestrina*) in Latio, ab immemorabili una est ex septem Ecclesiis cujus Purpuratus Episcopus propiori dignitatis gradu Pontificium Solium circumstat.

aër immenso refulsit lumine: tanta postremo emicuit claritas, ut sereno aëre jubar solis appareret. Appropinquante vero solis aurorâ, sanctus Guarinus cum claritate carnis vinculis expeditus, ad vitam quae sine claudi non potest, cum gaudio migravit, sexto Februarii die. Tunc Christi confessor omnibus charus, virtutum signis coruscans in terris, et meritis in coelis vivens, in sepulcro et ecclesia beati martyris Agapiti, sacerdotum manibus, debita veneratione reconditur. Gloria sancti viri et solemnitas vicinas circumquaque regiones, longe lateque dispersae, confestim ad sui devotionem attraxere. Eadem autem die mulier quaedam daemonio vexata, Albanensem urbem circumvit, loquebaturque per eam diabolus sic dicens: «Hodie praesul migravit ad coelum, cujus precibus ego miser expellar.» Statim obsessa muliere beati viri sepulcrum attingente, coepit per eos ejus in sanctum virum contumelias daemon evomere: sed precibus ejus erepta mulier, confessoris sepulcrum festina amplexa est, et ei, cujus ministerio sic sanata erat, gratiarum vota persolvit. Unde factum est, ut viso miraculo, suspensis ante sepulcrum lampadibus, confestim sine ignis appositione, cernentibus omnibus, luminaria accenderentur. Praestante Domino nostro Jesu Christo, cui est honor et gloria in secula seculorum, Amen.

MARTYRIUM

S. THEODORI DUCIS EXERCITUS

EX SIMEONE METAPHRASTE AUCTORE VERO AUGARO SCRIBA

QUI CORAM INTERFUIT

Passus circa 318.

§ 1. Quomodo resplendet sol iis qui vident, ita de martyribus oratio iis qui audiunt. Quomodo autem coelum est astris ornatum, ita etiam ecclesiae quae Dei tenent martyres. Et quomodo flores in campo, ita etiam martyres in Ecclesiis. Memoria martyrum, est remissio debitorum. Memoria martyrum, est revocatio eorum qui vexantur a daemonibus. Memoria martyrum, est vita et sanitas iis qui amant martyres. Magna martyrum certamina, splendidae sunt sanctorum coronae. Tradiderunt enim flagellis sua corpora, et quaecumque sunt mundi jucunda, arbitrati sunt esse stercora, ut Christum non negent. Propterea Dominus ipsos quoque est remuneratus ea vita quae dègitur cum angelis incorporeis. Nam cum qui est ab initio inimicus generis hominum, putaret se eos esse oppugnaturum, potius habitatores effecit paradisi. Non cessavit enim agrestes feras movere in eos qui sunt fide pii, etsi semper ab eis vinceretur. Qui etiam nostro tempore excitavit hanc agrestem feram adversus gregem Christi,

Licinium, inquam, sororis Pii Imperatoris Constantini maritum. Nam cum accepisset sceptrum ab impio Maximiano, imitans ejus mentem et actiones, statim irreconciliabilem excitavit persecutionem adversus eos qui erant insignes pietate, et misit edicta per universam civitatem et regionem. Quinetiam ex innumeris militaribus, ille impiis suis decretis interfecit quadraginta Sebastaeae, et similiter septuaginta centuriones et trecentos in Macedonia.

§ 2. Cum autem vidisset sceleratissimus quod magna atque adeo infinita multitudo contemneret impia ejus decreta, et se daret ad mortem propter pietatem in Deum, statuit insigniores potius et magis eminentes comprehendere in exercitibus et in civitatibus, et eos cogere cultum offerre simulacris, existimans stolidus, se metu posse persuadere omnibus qui sunt ejus ditionis. Cum vero ubique quaererentur ii qui sunt gloriosiores in rebus hujus mundi, et magnam uterentur diligentiam, ei significatum est de quodam viro, nomine Theodoro, specie quidem formoso et in dicendo sapiente, qui fuit defensor regis scholasticus; is autem vocabatur Bryo rhetor: aetate quidem juvenis, antiquus vero in pia actione. Qui cum venisset quadam die in locum suae possessionis, et foeni vidisset viriditatem, jacuit illic et dormivit. In parte autem Euchaitarum quae vergit ad austrum, erat quaedam pia mulier, nomine Eusebia, credens in Christum. Ea cum vidisset Theodorum dormientem, cum magno metu ad eum veniens, et eum manu apprehendens, eum excitavit, dicens: « Surge, frater mi, et cito recede ex hoc loco. Nescis enim quod est hic magnus metus. Sed surge, et cito viam tuam ingredi. » Venerandus autem Theodorus cum surrexisset, dixit ei: « Quis est timor et tremor in hoc loco, o mater? » Dei vero ancilla Eusebia, dicit ei: « Fili, est in hoc loco draco ingentis magnitudinis, et ideo nemo potest hac transire. Quotidie enim egrediens, sive homo, sive pecus inventum sit ante eum, ab eo interficitur. » Tunc Theodorus, dicit mulieri: « Vade, mater, et sta procul ab hoc loco, et videbis virtutem Christi mei. » Veneranda vero illa mulier cum a loco recessisset, se pronam humi projecit, flens et dicens: « Fer ei opem Deus Christianorum hac hora. » Sanctus autem Theodorus, cum Christi fecisset signaculum, et suum pectus pulsasset, et in coelum aspexisset, dixit: « Domine Jesu Christe: emitte mihi victoriam ex alto sancto tuo, ut vincam hostem draconem. » Tunc tanquam cum homine cum suo equo disserens, dixit: « Scimus Deum esse bona voluntate in omnibus tam hominibus quam bestiis. Quamobrem tu quoque fer mihi opem, te Christo corroborante, ut vincam adversarium. » Cum equus autem audiisset verba sui domini, stetit expectans motum draconis. Exeunte autem e latere dracone, sanctus Theodorus cum Christi fecisset signaculum, ascendit equum suum, et calcitrans stetit equus supra draconem quatuor suis pedibus. Tunc Theodorus,

stricto gladio percussit draconem, et dixit: « Ago tibi gratias, Domine Jesu Christe, quod me exaudiisti in hac hora. » Deinde conversus, viam suam in pace iniiit, simul laetans et Deum glorificans. Multi autem ex gentilibus qui illic erant, militibus, cum audiissent miraculum Christo crediderunt, sic dicentes: « Revera magnus est Deus Theodori Ducis nostri: » et ab ipso baptizati sunt.

§ 3. Licinius vero cum haec de ipso audivisset, mittit ad ipsum, a Nicomedia usque ad Heracleam, cum prope esset Pontus Euxinus. Illic enim eo tempore degebat beatus Theodorus. Protectores itaque mittit cum satellitibus qui cum cum omni honore comprehenderent. Illi autem cum venissent Heracleam, assidue instabant, ut iret Theodorus ad Imperatorem, dicentes ei: « Accede ad Imperatorem qui te desiderat. Praeclaram enim tuam formam valde cupit intueri. » Beatus autem Theodorus eos illudebat verbis probabilibus. Simul vero facto quoque munere, eos excepit magnifice. Tres autem dies eos detinuit. Cum illi vero urgerent, ut viam iniret, ipse paucis retentis, reliquos misit ad Licinium, ad eum scribens epistolam, ne aegre ferret ipse Imperator ad eum venire cum diis suis insignioribus: ut te, aiebat, praesente diis sacrificem. Illi autem reversi ad eum qui ipsos miserat, cum reddidissent epistolam et ejus exposuissent prudentiam et virtutem, quinetiam ejus animi magnitudinem et decere eum non gravari ire ad ipsum: quod si fiat, omnes qui locum habitant, adorabunt deos Imperatoris: eorum verbis inductus Licinius, cum magnam congregasset multitudinem, tam civium quam aliorum, ad octo millia, profectus est Heracleam in magno gaudio. In ipsa autem nocte videt sanctus in somnis quod in altum elatum erat tectum in quo manebat, et ignea jacula ad ipsum de coelo ferebantur, et vox Domini extitit, dicens ei: « Confide, Theodore, sum enim tecum. » Beatus vero e somno excitatus, cum conjecisset somnium, id esse reputavit martyrium quod a Domino ei significabatur: et laetatus est exultans.

§ 4. Post haec autem cum scivisset jam venisse Licinium, ingressus intimum suum penetrale, flevit non mediocriter, dicens: « Adsis mihi Domine in cursu stadii, pro te suscipiendo, » et cum rursus scivisset appropinquare Licinium, surrexit et lavit vultum et oculos composuit, contextâ byssinâque indutus tunicâ, flammae ignis simili, et sedens in equo Dardano praeclarissimo, factus est obviam Licinio et salute qua par erat, impertiit Imperatorem, dicens: « Salve, potentissime Imperator. » Imperator vero juvenem osculatus est, dicens: « Adesdum, inquit, nitide ut sol, legum adjutor, coronate coronâ. Tuum est sua sponte enatum diadema. Oportet enim te post me constitui Imperatorem. » Deinde eo ingressu Heracleam, ei excelso parato tribunali in foro in medio civitatis, cum ascendisset et sedisset turbis praesentibus,

concionatus est, dicens: « Vere clara et celebris est haec civitas et quae a me munera accipit. Quare etiam exultat. Tu quoque, care Theodore, ostende diem, in quo diis maximis offers sacrificium. » Beatus autem Theodorus dixit: « Imperator, asser ad me insigniores tuos deos, ut cum eos fecero ingredi meum penetrale, eosque vaporavero et unguentis unxero, eos rursus reducam, et te praesente eis sacrificem. » Haec cum audiisset Imperator Licinius, cum magno gaudio jubet ipsos ei dari. Cum deos autem Licinii accepisset beatus Theodorus qui constructi erant ex auro et argento, in suum penetrale, cum media nocte eos confregisset et contrivisset, dedit pauperibus.

§ 5. Cum duo vero dies praeteriissent, Licinius accersito martyre, dicit ei: « Ut generosus et inclytus et honoratus ab iis qui nos praecesserunt, Imperatoribus, ostende promptum tuum in deos animi studium, ut reliqui videntes te hoc facientem, promptiores fiant et alacriores. » Maxentius autem quidam centurio assistens, dixit Licinio: « Per deos, o Imperator, divina tua potentia ab ipso fuit illusa. Vidi enim praecedenti nocte, magnae nostrae deae Dianae manum cuidam mendico obtigisse qui abibat et laetabatur. » Haec cum audiisset Licinius, mansit mutus et attonitus. Respondens autem beatus dixit Theodorus: « Per Christi mei virtutem, ita est, ut dicit Maxentius, recte vero feci, o Imperator. Si ergo dii tui sibi non possunt opem ferre, quomodo vobis poterunt? » Licinius autem mutato vultu et manibus complexis genibus, dessebat, dicens: « Hei mihi, hei mihi, habitus sum ludibrio. Quid dicam, aut quid faciam, aut quid loquar, nescio. Imperator potentissimus accessit ad hunc virum pestiferum et congregavit tantam multitudinem et fuit irrisus ab omnibus. Quinetiam victoriae insignes deos meos confrègit et dedit pauperibus. » Beatus autem Theodorus dixit ei: « Fremis, o Imperator, sed ego exilio. Tu cum Deo pugnas, et ego de Deo dissero. Tu blasphemias, ego vero Deum hymnis laudo. Tu colis deos mortuos, ego vero Deum vivum. Tu Serapin: ego vero eum qui est super Seraphim. Tu Apollinem, ego vero Deum semper viventem. »

§ 6. Tunc multa irâ plenus Licinius, jussit exui martyrem et eum extendi a quatuor, et boum nervis ei plagas inferri, sexcentas super dorsum et quingentas super ventrem: et postea jubet globis plumbeis immisericorditer ejus verberare tendinem. Deinde ferreis ungulis lacerari ejus carnes et lampadibus ignis ustulari, ejus ulcera et acutis testis radi concretum sanguinem. Post haec autem omnia, jubet eum tuto teneri in custodia et ejus pedes illigari compedibus et eum sic manere quinque dies, neque gustare quidpiam. Cum autem fuissent impleti quinque dies, jussit crucem deferri in basilicam et duci sanctum et cruci affigi. Lictores vero cum sanctum adduxissent martyrem, ligno affixerunt

ejus manus et pedes et fibulam unam in occultis ejus partibus usque ad partes superiores. Excogitatum quoque fuit aliud deterius. Jussi enim pueri jaculari in ejus oculos, et tela evellebant cum pupillis. Alii autem secretas partes ejus testiculorum ense secabant per obliquum. Ego autem aderam scriba Augarus: et videns gravia haec supplicia et audiens etiam dolorem occultorum ejus gemituum, abjectis codicillis, devolvebar lacrymans ad ejus pedes. Dominus vero meus, Christi miles Theodorus, parvam vocem emittens, mihi dixit: « Augare, ne relinquant munus tuum, nec intermittas dicere, quae in me futura sunt supplicia. Sed sustine meum adventum describere et certamina et diem meae consummationis. » Deinde clamans ad Dominum, dicebat: « Domine, mihi prius dixisti, Ego sum tecum: et nunc quid a me recessisti? Vide Domine: fecisti me nulli culpae affinem, et ferae agrestes me sauciaverunt propter te: exturbatae sunt pupillae oculorum meorum, carnes igne sunt dissolutae: pili autem humi decidunt: dentes evelluntur, livida fit facies, ossa arida in cruce detinentur. Memento, Domine, quod crucem propter te sustinui: quinetiam ferrum et ignem et clavos pervasi. Decaetero accipe meum spiritum et rege ut velis: ego enim ex eo ex vita mea. » Haec cum dixisset martyr, non amplius est locutus: erat enim totum ejus corpus laniatum. Arbitratus autem impius Licinius eum esse mortuum, reliquit in ligno pendentem.

§ 7. Circa primam vero vigiliam noctis astans angelus Domini, solvit eum ab illo instrumento et reddidit eum sanum corpore sicut prius, et cum salutavit et dixit: « Gaudeas et corroborearis in sapientia et gratia Domini nostri Jesu Christi. Ecce enim tecum est Dominus Deus: et cur dixisti, Recessisti a me? Consumma ergo cursum tuae decertationis, et venies ad Dominum nostrum Jesum Christum, accipiens coronam immortalitatis. » Haec cum martyri dixisset angelus, ab eo recessit. Sanctus autem martyr Christi Theodorus, effectus sanus, Domino suo agebat gratias et coepit psallere: *Exaltabo te, Deus meus rex meus, et benedicam nomen tuum in saeculum et in saeculum saeculi (Ps. 144)*. Saevus vero et iniquus Licinius, cum nondum venisset dies, mittit Antiochum et Patricium, duos suos centuriones (erant enim ordinarii), dicens eis: « Ite et adducite mihi male mortuum corpus deceptoris Theodori, ut imponam in capsam plumbea et id in maris abyssum projiciam propter mente captos Christianos. » Cum autem venissent centuriones et loco appropinquassent, lignum quidem videbant erectum, eum vero qui quaerebatur, nusquam; dicitque Antiochus Patritio: « Revera convenienter voci Galilaeorum qui dicunt Christum surrexisse a mortuis, forte hunc quoque hodie fecit surgere. » Patricius autem propius accedens, vidit beatum Theodorum sedentem et Dei praedicantem eloquia: et clamans, magna voce dicebat: « Magnus Deus Christianorum

et non est alius Deus praeter eum.» Et accedentes ad sanctum, dixerunt ei: « Rogamus te nos quoque qui ab hoc tempore sumus Christiani.» Et crediderunt in illo die ipsi et octoginta milites.

§ 8. Cum hoc autem rescivisset Licinius, mittit Sextum Proconsulem et cum eo trecentos milites, ut eos morte afficerent. Cum illi vero venissent et vidissent miracula quae fecerat sanctus Theodorus, crediderunt ipsi quoque Domino nostro Jesu Christo. Concurrit autem infinita quoque multitudo in locum et clamavit: « Unus est Deus Christianorum. Ipse est Deus solus et non alius.» Tunc una voce omnes clamaverunt et dixerunt: « Quis est hic licitor Licinius, ut eum appetamus lapidibus? Est enim noster Deus et rex Christus qui praedicatur per Theodorum.» Fit vero magna confusio et tumultus et impetus ad fundendum sanguinem. Irruit enim quidam ense ferens, Leander nomine, adversus S. Theodorum. Ei autem occurrens Proconsul, spathâ ab eo ablata, eum transëgit medium. Quidam vero Merpas, Hunnus genere, impetu facto, consummavit Proconsulem. Tunc veniens beatus Theodorus, multis verbis turbas alloquens, vix tandem sedavit tumultum, dicens eis: « Cessate, carissimi. Dominus meus Christus fuit cruci affixus, reprimens angelos, ne hominum genus ulciscerentur.» Praetereunte autem sancto Theodoro cum magna turba per carcerem, clamabant qui erant in vinculis: « Miserere nostri, serve Dei altissimi.» Sanctus vero martyr solo verbo solutis eorum vinculis, dicit eis: « Ite in pace et mementote mei, o viri.» Magna autem multitudo idololatrarum credidit in Dominum nostrum Jesum Christum, et qui vexabantur ab immundis spiritibus, curabantur tactu manus ejus et coloris ejus vestimentorum.

§ 9. Quamobrem quidam ex cohorte renunciarunt Licinio quod universus populus, diis relictis, Deo credidit per Theodorum. Is vero irâ repletus, misso spiculatore, jussit sanctum ejus caput abscindi. Videns autem populus, coepit seditionem agitare adversus Licinium. Beatus vero Theodorus proluxa oratione et admonitione rogabat eos, dicens: « Fratres et patres, ne succenseatis Licinio, est enim minister patris sui diaboli, et me de caetero oportet ire ad Dominum meum.» Cum haec dixisset martyr et diu esset precatus, et bene precatus esset fratribus et precibus finem imposuisset, obsignavit totum suum corpus et deinde sic dicit Augaro: « Fili mi, Augare, ne neglexeris literis mandare diem meae consummationis. Reliquias autem meas depone in Euchaitis, in Majorum meorum possessione. In tua vero consummatione dormias mihi a sinistris.» Et cum rursus diu esset precatus et imposuisset finem suis precibus, et dixisset, Amen: et valere jussisset omnes fratres, extendit pretiosum suum collum: et sic ense fuit consummatus, Februarii mensis die septimo. Post haec autem cum accepissent venerandas et sanctas

ejus reliquias, cum cereis et suffitibus, universa comitante multitudine, Heraclèa tulerunt Euchaitas, et illic deposuerunt. Quo in loco nunc quoque ex universa terra, congregatur genus hominum. Multa enim miracula facit Dominus et curationes, per venerandum et sanctum corpus gloriosi martyris Theodori: ad gloriam et gratiarum actionem ejus nominis quem decet omnis gloria, honor et potentia, nunc et semper et in saecula saeculorum, Amen.

VITA S. ROMUALDI ABBATIS

AUCTORE S. PETRO DAMIANO

Obiit an. 1027 annos natus 120. — Nat. Italus.

§ 1. Romualdus igitur Ravennae civitatis oriundus, ex illustrissima Ducum fuit stirpe progenitus. Qui cum jam in adolescentiam pervenisset, coepit in peccato carnis proclivis existere, quo videlicet vitio illa aetas impugnare homines, praesertim divites, vehementius solet. Mente tamen Deo devotus, frequenter se tentabat erigere, facturumque se magnum aliquid proponebat. Nam si quando se ad studium venationis accingeret, ubicumque per sylvas amenum locum reperire poterat, mox se ad eremi desiderium ejus animus accendebat, dicens intra se: «O quam bene poterant eremitae in his nemorum recessibus habitare: quam congrue possent hic ab omni secularis strepitus perturbatione quiescere.» Et ita mens ejus coelitus inspirata, jam divinabat in amore, quod impleturus erat postmodum opere.

§ 2. Huic erat pater, nomine Sergius, mundo vehementer intentus, et omnino secularibus negotiis implicatus: qui dum adversus quemdam propinquum suum exortis simultatibus pro possessione partis inimicitias exerceret, videns filium Romualdum in contentione mollescere, crimenque fratricidii medullitus formidare, minari coepit exhaerèdem facere, si in eadem diutius sententiâ permaneret. Quid plura? Tandem utraeque inimicantium partes ex urbe ad litis materiam pròruunt, arma corripiunt, bellum sociale committunt: et dum còminus hincinde pugnatur, repente manu Sergii inimicus et affinis occiditur. Romualdus autem, licet nullum perempto vulnus inflixerit, quia tamen interfuit, poenitentiam tanti reatus accepit: moxque ad Classense monasterium beati Apollinaris, more homicidarum, diebus quadraginta permansurus in luctibus, properavit. Illuc autem districtâ se poenientiâ jugiter mâcerans, coepit cum quodam Converso quotidianum habere colloquium, a quo etiam

juxta mediocritatem sensus, bonae exhortationis audiebat saepe consilium. Quem cum Conversus frequenter admoneret, secularem vitam omnino postponere, et ad sanctae conversationis ordinem festinare, sed ad hoc mentem ejus humiliare nullatenus posset, aliquando inter caetera velut gratulabundus intulit, dicens: « Si tibi ego beatum Apollinarem corporali specie, ita ut eum manifeste videre possis, ostendero, quid a te praemii reportabo? » Ad haec Romualdus: « Firmâ, inquit, et inviolabili me obligatione constringo, quia mox, ut beatum martyrem videro, apud seculum ulterius non manebo. » Hortatur ergo conversus ut ipsa nocte Romualdus dormire postponeret, et unâ secum intra ecclesiam in orationibus vigilaret. Cumque nocturno silentio longanimiter ambo in oratione persisterent, ecce circa gallicinium noctis beatus Apollinaris, his duobus manifeste videntibus, exiit de sub altari, quod in medio ecclesiae ad honorem beatæ Virginis Mariae cernitur esse constructum. Visus est autem exire ab orientali parte, illinc videlicet, ubi marmor porphyriticum jacet. Confestim vero tantus splendor totam replevit ecclesiam, ac si sol fulgoris sui radios intra ipsos parietes cohiberet. Tunc beatissimus martyr sacerdotalibus infulis mirabiliter exornatus, aureum in manu portans thuribulum, cuncta ecclesiae incensavit altaria: et hoc facto, statim unde exierat rediit, moxque omnis ille splendor præsequens apparere cessavit.

§ 3. Coepit itaque Conversus Romualdo, durus nimirum exactor, vehementer insistere, et ut adimpleret quod ultro promiserat, anxie postulare. Cumque Romualdus adhuc resisteret, et eandem visionem denuo cernere flagitaret, alia nocte similiter in oratione persistunt, et beatum martyrem per omnia, sicut prius, adspiciunt. Unde etiam postmodum si de corpore praedicti martyris aliquando quaestio oriretur, Romualdus penitus affirmabat, in ipsa ecclesia esse reconditum: et quamdiu vir sanctus vixit, hoc proferre testimonium non cessavit. Habebat quoque Romualdus consuetudinem, ante praecipuum altare ecclesiae orationi frequenter incumbere, ibique postquam fratres abcesserant, multis Deum satagebat gemitibus exorare. Dumque hoc quadam die post visionem attentius faceret, tanto mox divini amoris igne mentem illius Spiritus Sanctus accendit, ut in fletum repente prorumperet, uberes lacrymarum rivos restringere non valeret, monachorum se pedibus prostratus advolveret, tradique sibi monachicum habitum inenarrabili desiderio flagitaret. Monachi vero dum patris ejus duritiam metuunt, conversioni illius aditum pandere non praesunt. Honestus autem, qui tunc Ravennae Archiepiscopalem cathedram obtinebat, olim Classensis coenobii Abbas extiterat. Hunc ergo Romualdus impiger adiit, eique sui cordis desiderium patefecit. Qui alacer

factus, castae concupiscentiae exhortationis stimulos addidit, fratribusque ut eum suo collegio incunctanter asciscerent imperavit. Hujus itaque patrocinio coenobitae suffulti Romualdum intrepida securitate suscipiunt, eique sanctae conversationis habitum tradunt.

§ 4. In eo igitur monasterio triennium fere transegit. Sed cum ibi cerneret nonnullos per lata gradientes, remissius vivere, sibi autem arduam perfectionis semitam, quam mens dictabat, arripere non licere, quid sibi agendum esset, solícite in semetipso coepit inquirere, multisque cogebatur cogitationum fluctibus aestuare. Praesumebat autem leviter conversantium vitam dure corripere, et saepe ad eorum confusionem praecepta regulae in testimonium convocare. Cumque redarguendis eorum vitiis vehementer insisteret, illi autem junioris et novitiis verba pro nihilo deputarent, tandem hoc opprobrium non ferentes, dum propriam emendare vitam despicunt, de corripientis morte tractare coeperunt. Solebat porro Romualdus per noctem caeteris fratribus maturius surgere, et si oratorii adhuc janua clausa esset, intra ipsum dormitorium in orationibus excubare. Erat autem praedictum aedificium more solarii alte aedificatum. Hoc itaque invenerunt filii Cain, diabolo dictante, consilium, ut dum Romualdus ante alios solito more consurgeret, ipsi eum per solarii speculam, verso deorsum capite, in terram praecipitent. Quae res postquam Romualdo per conscium conspiracyonis innotuit, ille jam decaetero intra cordis cubiculum, clauso oris ostio, orans Patrem suum, imminens periculum devitavit. Quo quidem modo dum sibi cavit praecipitium corporis, fratribus, ne in animarum mortem corruerent, bārathrum clausit iniquitatis.

§ 5. Cumque in ejusdem animo perfectionis amor magis ac magis in dies cresceret, nullamque mens ejus requiem inveniret, audivit quia in Venetiarum partibus quidam spiritalis vir esset, Marinus nomine, qui eremiticam duceret vitam. Consensu itaque ab Abbate et fratribus nimirum facillime impetrato, ad praefatum venerabilem virum navigio discurrente pervenit, et sub illius regimine degere humillima devotione mentis instituit. Erat autem Marinus inter caeteras virtutes, vir simplicis animi, et sincerissimae admodum puritatis, qui nullo quidem magisterio eremiticae conversationis edoctus, sed ad hanc solummodo bonae voluntatis impulsu fuerat incitatus. Porro autem hunc vivendi morem habebat, ut per continuum anni circulum tribus hebdomadae feriis mediam panis buccellam, et pugillum fabae gustaret: tribus vero vinum et pulmentum discreta sobrietate perciperet. Psalterium quidem per tres dies singulos totum canebat. Sed nimirum rudis, et nullatenus vitae singularis instructus, sicut ipse postmodum beatus Romualdus hilariter referebat,

plerumque de cella exiens, una cum discipulo passim per latitudinem erèmi psallendo spatiebatur, nunc sub i-sta arbore vicènos, nunc sub illa tricenos, vel quadragenos concinens psalmos. Romualdus autem, qui seculum idiota reliquerat, aperto psalterio, vir suorum versuum notas syllabatim explicare valebat, et haec oculorum in ima deflexio, intolerabilem sibi importunitatem acediae generabat. Marinus vero virgam in dextera gerens, Romualdo e diverso sedenti, sinistram capitis partem saepissime verberabat. Post multa autem Romualdus gravi admodum necessitate compulsus humiliter ait: « Magister, si placet, a dextro me deinceps tempore percute, quia jam laevae auris auditum funditus perdo. Tunc ille tantam ejus patientiam admiratus, indiscretæ severitatis temperat disciplinam.

§ 6. Eodem vero tempore Petrus, cognomine Ursèolus, Dalmatici Ducatus gubernabat habènas. Qui videlicet ad hujus fastigium dignitatis ideirco pervenerat, quia decessoris sui, Vitalis scilicet Candiani peremptoribus fautor extiterat (a). Cur autem ille a suis extinctus sit, non ab re esse arbitror, si servatae compendio brevitatis exponam. In conjugium germanam Hugonis magni illius Marchionis acceperat, et æmulatione lèviri suadente, multos ex Longobardiae et Tusciarum partibus milites, profligatis pecuniarum stipendiis, acquirebat. Hoc autem Venetiarum incolae non ferentes clam inière consilium, ut repentinò impetu Ducis palatium armati violenter irrumperent, eumque cum omni domo sua in ore gladii absque ulla retractatione necarent. Hujus vero conventiculae conjuratione comperta, Vitalis Dux nocturnis diurnisque vallatus excubiis, hostiles insidias ad nihilum redigebat. Illis autem haec et illa tentantibus, sed ad inceptae factionis effectum attingere non valentibus, tandem visum est, ut domum Petri, quae Ducis palatio adiacebat contigua, prius incenderent, istoque modo et Ducem caperent, et universa ejus domestica concremarent. Istius vero rei experiendae consensum a Petro, qui eorum consilii particeps fuerat, flagitantes, ita inter se pacti sunt, ut pro una ejus domo, quam igne consumerent, totam illius ditioni Venetiam subderent, et dejecto illo, quem exosum habebant, Ducem hunc loco ejus pròtinus subrogarent. Hoc igitur modo Petrus Dalmatici regni adeptus est principatum, qui postmodum ambitionis suae voluptate potitus, respectu divinae gratiae demum corde compunctus est.

§ 7. Quidam venerabilis Abbas Guarinus nomine, ex ulterioris Galliae finibus orationis gratiâ per diversas mundi regiones peregrinari solitus erat. Hic igitur ad Ducem veniens, ab eo protinus, ut sibi ad evadendum tanti reatus periculum consilium

(a) Hic a S. Doctore Damiani mutuatus error historicus unde narrationem desumpsit. Vide *Martyrol. Illustratum nostrum*, id est Appendicem Vol. I ad diem x jan. pro S. Petro Urscolo, pag. 31*

praeberet, rogatus est. Itaque accersitis Marino et Romualdo, hoc sibi communi jubetur sententiâ, ut seculum simul cum ipso, quem per nefas invaserat, Ducatu relinqueret: quia alienae potestatis dominium subjugaverat *. Ille homo nimirum in potestate positus, quia conversionem suam manifeste facere ausus non est, tutum putavit hoc utendum esse consilio. Imminente igitur festivitate sancti cujusdam martyris, et cujus vocabulo basilicam in propria possessione adhuc privatus habuerat, illuc pridie uxorem suam praemisit, ipse quasi mox secuturus, hoc ei praecipiens, ut et ornatum ecclesiae accuratissimum provideret, et secum venientibus sumptuosas epularum delicias in crastinum praepararet. Ipse autem post conjugem remanens, iis de suis thesauris quae sibi videbantur, ablatis, cum quodam suo familiari, Joanne scilicet Gradenico qui praedictae conjurationis conscius fuerat, et cum tribus illis beatis viris, quos praemisimus, navem ascendit, deinde in Galliam ad monasterium Abbatis Guarini magnus conversus aufugit.

§ 8. Petro igitur et Joanne monachis in sancti Michaëlis coenobio factis, Marinus et Romualdus non longe a monasterio degentes, ad singularem vitam, cui assueti fuerant, revertuntur. Quibus etiam ipsi jam dicti fratres, peracto vix annuo spatio, ad perferendam ejusdem solitudinis distractionem aggregati sunt. Interea Romualdus accenso mentis desiderio, coepit de virtutibus in virtutes mirabiliter crescere, et reliquos fratres sanctae conversationis gressibus longius anteire, ut jam quicquid inter fratres sive de spiritualibus, sive etiam de corporalibus ipse decerneret, cunctis volentibus, ejus omnino sententia praevaleret. Ipse quoque Marinus gaudebat Romualdo esse devotus, cui fuerat paulo ante praelatus. Per continuum itaque annum Romualdus nihil aliud in cibum habuit, nisi tantum per singulos dies unum pugillum elixi ciceris. Tribus vero annis ipse et Joannes Gradenicus, sarculis terram frangentes, et triticum seminantes, ex manuum suarum labore vixerunt. Qui nimirum dum agriculturam exercebant, pondus jejunii duplicabant. Impugnabat tamen diabolus Romualdum multis et variis tentationum immissionibus, maxime initio conversionis, mentemque ejus per multa vitiarum incentiva raptabat, modo illi in memoriam revocans quae et quanta, utputa, vir strenuus, in seculo acquirere potuit, modo quae ingratum propinquis necdum post se concupiscibiliter haereditanda reliquit, modo parva nimis et nullius meriti esse quae faceret, accusabat: modo tanti laboris horrorem incutiens, longae vitae spatium promittebat. O quam saepe cellulam ejus percutiens, eum, cum adhuc vix obdormisceret, excitavit, et quasi jamjam imminente crepusculo, per totam noctem vigilando perduxit. Per

* Non ex debita crimini poenitentia, sed magnanimo mundi contemptu, adhaesit sanctis viris monasticae vitae capessendae gratia S. Petrus Urseolus. Vide Notam praeced.

continuum ferme quinquennium super pedes ejus et crura diabolus nocturno tempore jacuit, et ne huc illucque se facile verteret, typo phantastici ponderis aggravavit. Quis explicare valeat, quantum frementes vitiorum bestias pertulit? Quam saepe praesentes iniquos spiritus durissimis increpationibus effugavit? Unde etiam si fratrum aliquis silentii tempore cellam ejus quavis necessitate compulsus adiret, statim miles Christi paratus ad praelium, solito more, ipsum esse existimans diabolum, claris vocibus increpabat, dicens: «Quo tendis modo, turpissime? quid tibi in eremo de coelo dejecte? Recède, canis immunde: evanesce, cò-luber veternose.» His igitur et hujusmodi verbis declarabat se cum malignis spiritibus in acie semper assistere, et fidei se armis accinctum, provocantibus hostibus in campum protinus obviare.

§ 9. Contigit autem, ut aliquando librum de vita Patrum legens, in illum locum incideret, ubi continetur, quod quidam fratres per continuam hebdomadam singulariter jejunantes, sabbatorum die pariter convenirent, ipsoque et Dominico die jejunii rigorem interponerent, et remissius victitarent. Quem vivendi ordinem statim Romualdus arripuit, et in eo quindecim fere annis vel eo amplius continua austeritate permansit. Petrus autem Dux, quia multis educari deliciis solitus fuerat, jamjam sub tam districti jejunii pondere succumbebat. Unde se ad pedes beati Romualdi humiliter stravit. Jussus vero ut surgeret, necessitatem suam cum verecundia coactus aperuit. Pater, inquit, quia magnum corpus habeo pro peccatis meis ex hac paxinatii medietate sustentare me non possum. Romualdus igitur fragilitati pie compatiens, consuetae mensurae quadram * paxinatii superaddidit, et sic labenti jam fratri, ne omnino deficeret, misericordiae manum tetendit, et ad peragendum bene vivendi iter quod coeperat, confirmavit. Hunc filius ejus sibi aequivocus, vir valde secundum seculum prudens, aliquando visitavit. Cui pater, nescio utrum prophetiae spiritu, seu revelatione aliqua, quaecumque sibi essent eventura, praedixit. «Novi, inquit, fili mi, proculdubio, quia Duce[m] te constituent, et prosperaberis. Tu tantummodo sòtage, ut et Ecclesiis Christi sua jura conserves, et erga subditos alicujus amore vel odio a justitia non declines.»

§ 10. Post haec autem Romualdus legens, quia sanctus Sylvester urbis Romae Episcopus, sabbatorum diem jejunandum esse, ut revera sancti Paschatis vigilas, instituerit, mox remissionem sabbati in quintam feriam commutavit, et sic infirmorum imbecillitati consulens, longum jejunium discretione habitâ facilius reddidit, hanc nimirum vivendi regulam cunctis sectatoribus singularis vitae praefigens, ut tunc se unusquisque eremiticae vitae jejunium tenere cognoscat, si per hebdomadam triduanas, aut biduanas jejunando, quintâ feriâ et Dominicis diebus òlera, vel

* De Quadra V. Notam in MARTYROL. ILLUSTR. mensis Jan. pag. 73*.

quodcumque liquamen cum gratiarum actione percipiat, exceptis videlicet duabus anni Quadragesimis, in quibus non solum ipse, sed et plerique ejus discipuli, totius hebdomadae soliti erant continuare jejunium. Totum vero diem sine ullo cibo transigere, licet id ipse saepissime fecerit, aliis omnino prohibebat. Itaque semper esuriit, quatenus hoc modo caro per consuetudinem levigaretur quod grave novitiis initio conversionis apparet. Parvipendebat autem, si quis ad tempus magnum quid inciperet, si non etiam in eo longanimiter perseveraret.

§ 11. Vigiliis vero temperate et cum magna discretione faciendas maxime suadebat, ne cui fortasse contingeret, ut sopori, paratis nocturnis officiis, consentiret. Sane hujusmodi somnum vir sanctus in tantum habebat exosum, ut si quis ei confiteretur, post duodecim psalmorum vigilias, vel maxime circa diluculum obdormisse, nequaquam posset eo die cum ejus licentia sacra Missarum solemniam celebrare. Dicebat enim melius esse, si possibile sit, unum psalmum ex corde et cum compunctione cantare, quam centum cum mentis fabulatione percurrere. Cui autem haec gratia perfecte data non esset, hortabatur tamen, nequaquam vel ab ipsa corporali exercitatione tepescere, donec ipse qui voluntatem dederat, tribueret etiam aliquando facultatem. Tantummodo orationis incessum mentis intentio in Deum semel fixa custodiat, quem exterius veniens cogitationum aura perturbat. Ubi enim est intentio recta, contra voluntatem cogitatio veniens non est nimium formidanda.

§ 12. Quodam vero tempore dum adhuc in Galliae finibus moraretur, familiarem sibi quemdam habebat agricolam qui sibi et utensilia, quibus in cella opus est, aliquando faciebat, et si quid ei opportunum esset, ditior charitate, quam rebus, de suae paupertatis inopia hilariter ministrabat. Hujus vaccam Comes quidam superbus et tumidus, missis parasitis, impetu barbarico rapuit, ejusque carnes sibi ad prandium cum magna gulae aviditate praeparari praecepit. Ecce autem rusticus cellam Romualdi festinus aggreditur, jacturae suae casum clamoris ululatibus vociferatur, spem suam et suae domus ablatam esse conqueritur. Sanctus itaque Romualdus ad eundem Comitem concito gradu nuncium dirigit, et ut pauperi animal suum reddat, humillimam supplicatione deposcit. Cujus preces lubricus Comes protervo spiritu respuit, et quem saporem crassi vaccae lumbi potuissent habere, se ipso die gustaturum esse asseruit. Adveniente autem hora prandii, appositam mensam, vaccae carnes allatae sunt. Sed et divinae ultionis jam imminente sententiam, in ipso edendi initio Comes frustum bovini lumbi abscindens, sibi in os misit. Quod repente in ipsius gutture tam immobiliter haesit, ut nec ad interiora descendere, nec foras ejici ullis conatibus posset. Sicque inter suorum manus intercluso spiraminis aditu, terribili morte

necatus est: et unde contra Dei servum concupiscentiam carnis explere ad saturitatem voluit, inde justo Dei iudicio carnalem vitam adhuc jejunos amisit.

§ 13. Interea Sergius pater Romualdi monachus efficitur, sed aliquanto post suadente diabolo, factae conversionis, poenitens, in Aegyptum * redire conatur. Quod protinus monachi coenobii sancti Severi, quod non longe ab urbe Ravenna est positum, ubi corpore, non corde Sergius habitabat, beato Romualdo indicare per nuncium studuere. Hac ille sinistra relatione percussus, necessarium esse decrevit, ut Guarinus Abbas et Joannes Gradenicus una cum Comite Olibano fundi domino in quo erat Guarini monasterium (qui nuper, ex S. Romualdi consilio, monasticam vitam amplexurus, ad montem Cassinum pergere statuerat), ad ejus conversionem se conferrent, ipse vero pereunti patri quantocyus subveniret. Petrus autem Dux extremum jam diem feliciter clauserat. His itaque duobus Comitem in fidem commisit, sed Joanni praecipue qui ei subditus erat, per obedientiam specialiter mandans, ut etiamsi Guarinus abscederet, ipse se nunquam a Comite separaret. Audientes autem illius regionis incolae, quia Romualdus abire disponderet, nimio moerore turbati sunt. Et tractantes intra se, qualiter ab hac illum intentione reprimerent, hoc illis tandem potissimum visum est, ut cum missis interfectoribus impia pietate perimerent, quatenus quia ipsum non poterant retinere viventem, haberent pro patrocinio terrae vel cadaver exanime. His vero cognitis, Romualdus caput suum undique decalvavit, et hujus rei executoribus ad cellam ejus jam appropinquantibus, primo fere diluculo comedere quasi per aviditatem coepit. Illi autem hoc videntes, dementiam credidere, et arbitrantes mentem delaesam esse, corpus laedere dedignati sunt. Sic videlicet, sic prudens spiritualis David insania stultam carnaliter sapientium superavit astutiam. Nam et volentes peccare cohibuit, et ad meritum suorum cumulum sine mortis formidine mortis periculum declinavit.

§ 14. Deinde jam liberâ uti facultate permissus, non equo fultus, non vehiculo deportatus, sed solum in manu ferens baculum, nudis plantis ex intimis Galliarum finibus Ravennam usque pervenit, ibique patrem ad seculum reverti volentem reperiens, in ligno pedes ejus fortiter strinxit, clavibus duris afflixit, et tandiu corpus ejus pia severitate perdomuit, donec ejus mentem ad salutis statum, Deo medente, reduxit. Sergius igitur tandem sanae mentis recepto consilio, quicquid prius retrògrada voluntate deliquit, multipliciter postmodum rectis sanctae conversationis gressibus emendavit. Habebat denique inter caetera consuetudinem, ante quamdam Salvatoris imaginem frequenter assistere,

* Scilicet a libertate filiorum Dei ad mundi servitutem.

ibique peculiarius orans, uberibus lacrymis et multa se cordis contritione macerare. Quadam igitur die dum ibi attentius in oratione persisteret (nova res et nostris temporibus inaudita), repente sibi, nescio qua specie, Spiritus Sanctus apparuit. Qui protinus a Sergio interrogatus, manifeste, quia ipse esset Spiritus Sanctus, asseruit: et subito quasi pertransiens, ab oculis se aspicientis evasit. Statim ille in ecstasim raptus, atque ejus, quem viderat, igne succensus, coepit per claustrum monasterii post eum velociter currere, fratresque qui illic aderant, magno fervoris impetu, quo Spiritus Sanctus abisset, interrogare. Illis autem in insaniam eum occidisse putantibus, atque illum dure corripientibus, asserebat Sergius se Spiritum Sanctum absque ulla dubietate vidisse, et ante suum conspectum visibiliter transisse. Qui statim languore correptus, lecto decubuit, et intra paucos dies felici consummatione vitam finivit. Hinc sane probatur, quod divina voce ad Moysem dicitur: *Non enim vilebit me homo, et vivet* (Exod. xxxv). Hinc Daniel cum non Deum, sed visionem Dei se conspexisse diceret, addidit: Elangui, et aegrotavi per dies plurimos. Recte igitur Sergius, postquam aeternam vitam, quae Deus est, cernere meruit, a temporali mox vita defecit.

§ 15. Romualdus autem post patris correctionem, in palude Classensi cellulam figens in loco qui Pons Petri dicitur, habitavit. Postmodum vero non corporis acgritudinem metuens, non foetoris nauseam perhorrescens, sed ne imbecillitatis occasione vel parum quid ab abstinentiae rigore remitteret, ad Cladem praedium, ubi est ecclesia beati Martini quae dicitur in Sylva, migravit. Ibi vero quadam die dum completorium caneret, quia antiquum illic coemeterium fuerat, subito illi (ut saepe fit) ex improvviso quaedam cogitatio incidit, moxque ejus animum magnus phantasticae illusionis horror invasit. Cumque hoc crebrius in mente revolveret, ecce maligni spiritus repentino impetu cellam ejus ingressi, protinus illum in terram sternunt, immani eum caede conficiunt, et exhaustis longo jejunio membris durissimos ictus illidunt. Tandem Romualdus inter ipsa percussionum verbera respectu divinae gratiae visitatus, in hanc vocem erupit: «Dilecte Jesu, quare me dereliquisti? Numquid omnino me inimicorum manibus tradidisti?» Ad haec omnes iniqui spiritus divina virtute fugati sunt, et continuo tanta divini amoris compunctio Romualdi pectus accendit, ut totum cor ejus in lacrymas quasi cera liquesceret, et de tot allisionibus sancti corporis nil sentiret. Mox sanus et validus de terra surrexit, et licet impediante adhuc sanguine, ad eundem psalmi versum quem reliquerat rediit. In ingressu quippe daemonum fenestra cellulae in frontem illius impègit, in qua manifesta postmodum cicatrix occalluit, quae ejusdem vulneris indicium, quandiu vir sanctus vixit, ostendit.

§ 16. Jam igitur miles Christi assuetus bello, robustiorque

effectus, studebat quotidie ad maiora proficere, de viribus in vires crescere, et semper semetipso fortior, nullas jam poterat enervati hostis insidias formidare. Saepe enim sibi in cella residenti velut teterrimi corvi et vultures, iniqui spiritus videbantur assistere, et quasi ad custoditum animalis cadaver, quia non audebant accedere, cogeantur èminus aspernare. Saepe se in figuris Aethiopum, saepe per diversorum animalium species ostendebant. Quibus clarus Christi triumphator insultabat, dicens: «Ecce paratus sum: venite, et si qua in vobis est virtus, ostendite. Numquid jam omnino deficitis? Numquid jam victi estis, et aliquas contra Dei servulum certandi machinas non habetis?» His denique et huiusmodi verbis confundens iniquos spiritus, confestim eos velut missis totidem jaculis effugabat. Videns ergo diabolus, quia per semetipsum contra Dei famulum praevalere non posset, ad callida argumenta conversus, quocumque vir sanctus ibat, discipulorum ejus animos adversus eum in malitiam excitabat: ut quia retentari eum ab accenso sui fervoris impetu impossibile fuerat, saltem alienae salutis cura compesceret: et quia ipse ab hoste superari minime posset, vel ex aliis victoriam non negaret.

§ 127. Aliquando namque ad locum qui Balneum dicitur, in Saxenati videlicet territorio constitutum, transivit. Ubi etiam non paucò tempore commorans, monasterium ad beati Archangeli Michaëlis honorem construxit, a quo non longe cellam, in ea habiturus, aedificavit. Illuc autem Hugo Marchio septem sibi pro necessitate misit nummismatum libras. Quas ille, ut bene prodigus misericorditer dispensaret, accepit. Audito itaque quod monasterium Palatioli fuisset igne consumptum, sexaginta solidos de praedicta penunia fratribus in adiutorium direxit reliqua autem, ut in simile opus expenderet, reservavit. Eognito hoc, monachi sancti Michaëlis, belluino contra eum furore commoti sunt: tum quia pravis eorum moribus contrarius jam ex multis annis existerat: tum quia quae illi deferebantur, non eis omnia, sed quaedam aliis impendebat. Facta igitur conspiratione, unanimiter collam ejus cum sudibus et phalangis irrumpunt, verberibus eum multis afficiunt, et direptis omnibus, turpiter debonestatum, de finibus suis expellunt. Cum itaque sic eliminatus abiret, et nimia tristitiae vis in mentis ejus jam interiora descenderet, hoc apud semetipsum deliberat, ut jam decaetero suae contentus, alienae salutis curam omnino postponat. Post hanc vero cogitationem tantus animus ejus terror invasit, ut si in eo quod mente conceperat, obstinate persisteret, periturum se, damnandumque divino iudicio nullatenus dubitaret.

§ 128. Monachi autem compotes diu desideratae ultionis effecti et quasi projecto gravi onere levigati, hoc quod in Dei famulum egerant, multis inter se laudibus efferunt, et in immoderatum

ludum atque cachinnum se, laetitiâ lenocinante, resolvunt: deinde etiam, ut tanti gaudii solemnitatem quodammodo jucundissimam faciant, sumptuosas deliciarum copias sibi ad convivium parant. Erat vero tunc hyems quae non solum vicissitudini temporum, sed frigidis quoque eorum mentibus aptissime congruebat. Unus autem ex eis qui in beatissimum Christi famulum saevior fuerat, mel acquirere, unde mulsum epulantibus faceret, satagebat. Cumque Sapin fluvium hoc studio transmearet, offendentibus in plancas pedibus, subito de ponte dejicitur, et fluviali voragine funditus absorbente raptatus extinguitur, justo videlicet Dei judicio, ut turbida illum aqua satiaret ad mortem qui in eo quod flere debuerat, mellis dulcedinem ad vitae concupierat voluptatem. Nocte vero, dum omnes ex more quiescerent, descendente crebrâ nivium multitudine, repente tota communis aedificii super eos fabrica corrui, et alteri caput, alii brachia, alii crura, vel quaelibet alia membra contrivit. Uni etiam eorum oculus evulsus est, et merito divisionem corporeae lucis pertulit qui divisus a proximo, etiamsi alterum haberet, geminae charitatis unum lumen amisit.

§ 19. Aliquando autem vir sanctus non longe mansit a Caria. Cumque ibi aliquandiu moraretur, manifeste sibi beatus Apollinaris apparuit, et quatenus ad suum monasterium pergeret, ibique potius habitaret ex magna auctoritate praecepit. Quod vir sanctus nequaquam negligendum ducens, locum, in quo morabatur, sine cunctatione deseruit, et quo missus fuerat, impiger festinavit. Inclusus est etiam quodam tempore vir venerabilis in palude Commiacensi quae dicitur Origarium: unde postmodum prae nimio palustris coeni foetore et corrupto aëre, ita totus tumefactus et depilatus exiit, ut nequaquam eadem quae inclusa fuerat, species videretur. Nam et caro ejus tota eâtenus erat viridis, ut tamquam stellio discolor appareret. Alio quoque tempore in insula quae Peretum dicitur habitavit, quae videlicet insula a Ravenna urbe duodecim fere millibus distat. Ibi vero dum in cella cum quodam venerabili viro, suo nimirum discipulo, Guillelmo nomine, moraretur, angusti parietes habitaculi repente flamma corripuit, deinde ad alta conscendens, dominari per tecta liberis jam viribus coepit. Protinus vir sanctus ad solitae defensionis argumenta confugiens, non quae ibi erant reposita, foras extrahere, non, ut mos est, tecti scindulas dissipare, non aquarum abundantiam spargere, non ullis impulsus est ad extinguendos ignes nisibus anhelare, sed solummodo orationem fudit, et confestim stridentes ignium globos divina virtus extinxit.

§ 20. Eodem vero tempore junior Ottho Imperator Classensem Abbatiam ordinare desiderans, optionem fratribus dedit, ut quem ipsi vellent, indubitanter deligerent. At illi continuo unanimiter expetunt Romualdum. Imperator autem diffidens beatum virum

ad regiam aulam evocari posse per nunciū. ire ad eum per semetipsum voluit, et ad cellam ejus sole jam occidente pervenit. Cui Romualdus quia magnum hospitem in parva domo susceperat, lectulum suum ad quiescendum dare dignatus est. Cooperatorium tamen Rex noluit quia asperrimum judicavit. Mane autem facto, Rex eum secum ad palatium duxit, tandemque ei instare, ut Abbatiam susci-peret, multis precibus coepit. Qui cum reluctaretur, et regiae petitioni assensum penitus denegaret, Rex autem e contrario excommunicationem et anathema ab omnibus Episcopis, Archiepiscopis et toto synodali concilio minaretur, tandem imminente necessitate succubuit et animarum regimen coactus accepit. Referebat tamen hoc sibi nequaquam videri novum, sed ante quinquennium sibi fuisse divinitus revelatum. Regebat itaque monachos sub districtâ regulae disciplinâ, neque alicui ab ea declinare licebat: non denique nobilis, non literis eruditus per actus illicitos in dextram laevamque partem deflectere, vel a rectae conversationis audebat rectitudine deviare. Vir namque sanctus cordis oculos in coelum figens, ut Deo in omnibus obtemperaret, non timebat hominibus displicere. Hoc autem fratres sero considerantes, semetipsos prius accusant quia hunc sibi praeesse poposcerant; deinde multis eum detractionum susurrationibus lacerant et duris scandalorum aculeis vexant. Romualdus itaque videns et suam perfectionem aliquatenus minui et illorum mores proclivius in deteriora converti, Regem impiger adiit, et eo non leviter reluctante una cum Archiepiscopo Ravennate, in utriusque conspectu virgam projecit et monasterium dimisit.

§ 21. Porro autem Rex Tyburtinam tunc civitatem * obsidebat. Cives enim inclytum ejus Ducem, Matholinum nomine, interfecerant, ipsum quoque Regem correptis armis, a suis moenibus exturbaverant. Unde non dubium est beatum Romualdum illuc ex divina providentia missum, qui imminens tot animarum periculum sequestra pace delevit. Hoc etenim inter eos pactus est, ut Tyburtes ad honorem Regis murorum partem diruerent, ac obsidem darent: Ducis vero interfectorem ad ejus matrem catenatum dirigerent. Quae sancti viri fusis ad eam precibus mitigata, crudeli homicidae crimen indulsit, et incolumem ad propria redire permisit. Fecit quoque venerabilis vir apud Tybur alium boni operis fructum, quem silentio praetereundum esse non arbitror. Quidam namque beatus, Venerius nomine, habitare primitus in monasterio coepit cum tanta humilitate, et simplicitate, ut omnes illum fratres subsannando despicerent, et delirum eum atque dementem esse putarent. Alii enim illum saepe colaphizare, alii sordida qua lebêtes lavabantur aquâ perfundere, alii diversis eum solebant conviciorum jurgiis lacerare. Cumque

* Italice *Tivoli* in agro Romano.

ille se perpenderet inter tot adversa tranquillum suae mentis statum servare non posse, consortium deserens, in solitudinem properavit. Ubi per sex annos absque vino omnique pulmento sub nimiae districtiois ariditate permansit. Qui Romualdo interroganti, sub cuius regimine obedientiam exhiberet, respondit se alieno solutum imperio, hoc sequi quod sibi utilius videretur. Cui Romualdus ait: «Si Crucem Christi portas, superest ut Christi obedientiam non relinquo. Vade igitur, et consensu a proprio Abbate suscepto, revertere, ac sub ejus dominio humiliter vive: quatenus sancti operis aedificium quod bona voluntas aedificat, humilitas erigat, atque obedientiae virtus extollat.» Haec et multa alia aedificationis monita proferens docuit eum qualiter cogitationibus suis resistere, qualiter posset iniquorum spirituum infestationibus repugnare: et ita confirmatum et instructum, in multa eum alacritate reliquit. Ille igitur sancti viri documenta gratanter amplectens, Abbatem suum protinus adiit, consensum accepit et ad dilectam solitudinem quantocius remeavit. Volens autem in possessione sui monasterii habitare, ascendit in quoddam saxum, nullis hominum vestigiis pervium et ab humana penitus conversatione remotum, ibique per quatuor annos, omni humano solatio destitutus, singulariter habitans, exceptis tribus buccellis quas de monasterio secum detulerat, non panem comedit, non vinum bibit, non coctum aliquid omnino gustavit, sed solis arborum pomis et herbarum radicibus vixit. Erat autem in eodem saxo quaedam concavitas, ubi colligebatur aqua in hyeme, ex qua vir sanctus tota bibebat aestate. Tandem cognito quod ibi servus Dei moraretur, coepere ad eum multi confluere, ciborum alimenta deferre et quaecumque sibi quasi necessaria ministrare. Quorum ille nullius indigens, cuncta pastoribus pecorum et aliis indigentibus exhibebat. Exhortante autem loci Episcopo, basilicam ibi fieri et consecrari permisit. In qua ipse aliquanto post tempore defunctus est et a quibusdam se quaerentibus est inventus acclivis ante altare quasi causâ orationis in cubitis et genibus jacens. Ubi nonnulla per eum Dominus miraculorum signa operari dignatus est. Sic denique, sic bona terra uberes fructus reddidit quae verbi semen ex ore Romualdi multiplicandum suscepit.

§ 22. Apud praedictam quoque civitatem convertit beatissimus vir Thamnum quemdam Theutonicum, qui, sicut dicitur, intantum Regi familiaris et charus extiterat, ut utriusque vestes utrumque contegerent, et amborum manus una paròpsis communi saepe convivio sociaret. Crescentius namque Senator Romanus indignationem Regis incurrens, in montem, qui dicitur Sancti Angeli, confugium petiit, et quia munitio inexpugnabilis est, obsidente Rege, ad defendendum se fiducialiter praeparavit. Ei vero Thammus ex praecepto Regis iusjurandum

securitatis praestitit : et ita ille deceptus , adnitante Papà , qui sibi inimicus erat , quasi reus majestatis , capitalem sententiam subiit. Cujus uxorem postea Imperator in concubinam accepit. Quia igitur Thammus et fraudis conscius , et perjurio tenebatur obnoxius , ideo a beato Romualdo jussus est relinquere seculum. Qui mox a Rege licentiam expetens , non modo facilem reperit , sed nimis etiam alacrem fecit. Erat autem praedictus Imperator monastico ordini valde benevolus , et nimis circa Dei famulos affectione devotus. Ipse quoque ex eodem crimine beato viro confessus , poenitentiae causâ nudis pedibus de Romana urbe egrediens , sic usque in Garganum montem ad Sancti Michaëlis perrexit ecclesiam. Per totam etiam Quadragesimam in Classensi monasterio beati Apollinaris , paucis sibi adhaerentibus , mansit. Ubi jejuniis et Psalmodiis , prout valebat , intentus , cilicio ad carnem indutus , auratâ desuper purpurâ tegebatur. Lecto insuper fulgentibus palliis strato , ipse in storea , de papyriis confecta , tenera delicati corporis membra terebat. Promisit denique beato Romualdo , quod Imperium relinquens , monachicum susceperet habitum : et cui innumeri mortales erant obnoxii , jam ipse pauperculo fratri coepit esse subjectus.

§ 23. Romualdus autem cum eo , de quo jam diximus , Thammo , et cum Bonifacio viro clarissimo , quem nunc felicissimum martyrem se habere Russiana gloriatur Ecclesia * , et cum aliis conversis Theutonibus , a Tyburis oppido ad monasterium sancti Benedicti , quod in Cassino constitutum est monte , devenit. Ibi vero graviter infirmatus est , sed cito ex divina misericordia convaleuit. Habebat autem equum satis egregium , quem sibi Busclavinus , Sclavonici regis filius , dono dederat , factus ab eo Monachus. Hunc vir sanctus humilitatis studio permutavit , et pro eo asinum laudabilis negotiator accepit. Nimio quippe Redemptoris nostri desiderio , qui asellae tergo consederat , vir venerabilis hoc ipsum animal libentius equitabat. Cum his igitur omnibus superius nominatis Romualdus ad Percum , ubi dudum habitaverat , rediit , ibique his et aliis multis fratribus aggregatis , et per cellas singulas constitutis , tanto fervore eremiticae conversationis rigorem et in se et in aliis tenuit , ut illorum vita omnibus , ad quos fama eorumdem pervenire poterat , mirabilis haberetur. Quis enim non obstupesceret ? Quis non immutationem divinae dexteræ praedicaret , cum vidisset prius hominis sèricis , immo deauratis vestibus indutos , crebris obsequentium cuneis constipatos , omnium deliciarum affluentiis assuetos , nunc uno birro contentos , inclusos , discalceatos , incultos , et tanta abstinentiae ariditate contusos ? Faciebant autem omnes opera manuum , alii scilicet coelearia , alii nebant , alii retia nectabant.

* Orthodoxa Ecclesia in imperio Russiarum.

Quorum tamen omnium vitam beati Bonifacii conversatio longius transcendebat.

§ 21. Hic regis fuerat consanguineus, et ita charus, ut rex illum non alio vocaret nomine, nisi *anima mea*. Erat autem ap-
prime liberalium artium doctrinis instructus, maximeque in modulationis musicae studiis approbatus. Is itaque cum in capella regia moraretur, videns ecclesiam antiqui martyris Bonifacii, mox exemplo sui aequivoci ad martyrii desiderium provocatus, ait: Et ego Bonifacius vocor. Cur ergo etiam ipse martyr esse non debeo? Posthaec igitur monachus factus, tanta se abstin-
tiae frugalitate constrinxit, ut saepe Dominicis diebus tantum, et quintâ feriâ per hebdomadam manducaret. Nonnumquam vero si urticarum, vel etiam veprium cerneret densitate, illuc se pro-
jiciens volutabat. Ex quo cum quidam frater aliquando eum corriperet, dicens: Hypocrita, quare hoc ad captandos popularis aurae rumores coram omnibus facis? nihil aliud respondit, quam Tui sunt confessores, mei sint martyres. Cum vero post diuturnam eremiticae conversationis vitam ad praedicandum jam ire dis-
poneret, Romam primum pergere studuit, et ab Apostolica sede consecrationem Archiepiscopatus accepit. Retulit autem mihi quidam senex monachus, qui eum illuc de Ravennae fini-
bus comitatus fuerat, quia in toto illo itinere vir venerabilis cum omnibus quidem, qui eum sequebantur, pedester ibat, sed ipse jugiter psallens, et caeteros longe praecedens, nudis sem-
per pedibus incedebat. Pro labore quidem itineris quotidie comedebat, sed per singulos dies de medio pane et aqua vivens, in diebus festis, ignoto videlicet omni liquamine, quotidiano victui poma quaelibet, vel herbarum radices addebat. Postquam autem vir Dei Bonifacius consecratus est, quotidie observabat et monasticum pariter et canonicum in celebrandis Horarum officiis ordinem. Cui vero jam ultramontanos peteret fines, equo quidem vehebatur, sed venerabilis pontifex (sicuti dicitur) nudis cruribus semper et plantis adeo intolerabilem frigidissimae re-
gionis sufferebat algorem, ut volens descendere, non pedem ab subhaerente ferro disjungeret, nisi aqua calida subveniret. Ad gentiles autem postremo perveniens, cum tanta coepit fervidi pec-
toris constantia praedicare, ut jam nullus ambigeret, quia vir sanctus martyrium flagitaret. Illi vero timentes, ne sicut post martyrium flagitaret. Illi vero timentes, ne sicut post martyrium beati Adelberti, coruscantibus miraculorum signis, Sclavonicae gentis plerique conversi sunt, ipsis quoque similiter eveniret, longo tempore a beato viro manus artificiosâ malitiâ reprimunt, et cupidissimo mori, nolentes occidere, crudeliter par-
cunt. Cumque ad Regem Russorum vir venerabilis pervenisset, et constanti animo praedicationi vehementer insisteret, videns eum Rex squalidis vestimentis indutum, ac nudis pedibus

incedentem, opinatus quia vir sanctus talia non religionis causâ perferret, sed ideo potius, ut pecunias congregaret. Promisit igitur ei, quia si ab huiusmodi vanitate recederet, ipse paupertatem ejus largissima divitiarum liberalitate ditaret. Verum Bonifacius mox ad hospitium sine mora revertitur, pretiosissimis pontificalibus ornamentis decenter induitur, et sic ad regis palatium denuo praesentatur. Rex autem videns eum tam decoris vestibus adornatum, ait: « Nunc scimus, quia te ad vanam doctrinam, non paupertatis inopia, sed veritatis impulit ignorantia. Verumtamen si vis vera credi, quae asseris, erigantur dua excelsae lignorum catastae, brevissimo a se interstitio separatae, et igne supposito cum vaporatae fuerint, ita ut utriusque struis unus ignis esse videatur, tu transi per medium. Quo si laesus ex aliqua parte fueris, ipsis te penitus consumendum ignibus, trademus. » Sin autem (quod credi non potest) sanus evaseris, omnes nos Deo tuo absque difficultate credemus. Cumque hoc foedus non solum Bonifacio, sed et cunctis, quae aderant, gentibus placuisset, Bonifacius ita vestitus ut Missarum solemnia celebraturus, prius cum sanctificata aqua et incenso thure undique perlustrans ignem, stridentes flammarum globos ingressus, ita exivit illaesus, ut nec minimus capitis ejus capillus videretur exustus. Tunc Rex et caeteri, qui huic spectaculo interfuerant, cuncti ad pedes se beati viri projiciunt, indulgentiam lacrymabiliter petunt, et baptizari se instantissima supplicatione deprecantur.

§ 25. Coepit itaque tanta gentium multitudo ad baptismum confluere, ut vir sanctus ad spatiosum locum quemdam pergeret, et in ipsa aquarum abundantia populum baptizaret. Decrevit autem Rex, ut regnum relinquens filio, ipse quamdiu viveret, a Bonifacio nullatenus separaretur. Frater autem regis cum ipso pariter habitans, dum nollet credere, absente Bonifacio, ab ipso Rege peremptus est. Alius vero frater, qui jam a Regis erat cohabitatione divisus, cum ad eum vir venerabilis venit, audire verbum ejus noluit, sed de conversione fratris nimia adversus eum ira succensus, continuo comprehendit: deinde timens, ne si vivum teneret, Rex eum de manibus ejus eriperet, in sua praesentia, circumstante non parva hominum multitudine decollari praecepit. Statim vero et ipse caecatus est, et tantus eum cum omnibus qui adstabant, stupor oppressit, ut nec loqui, nec audire, nec aliquod humanitatis officium agere aliquatenus possent, sed cuncti velut lapides rigidi et immobiles permanerent. Rex autem hoc audiens, nimio dolore percussus, omnino deliberat non solum fratrem occidere, sed et cunctos, qui sibi tanti reatus fautores extiterant, gladiis trucidare. Sed cum illuc protinus advenisset, et corpore martyris adhuc in medio posito, fratrem simul cum reliquis hominibus sine sensu et motu

stupefactus adstare conspiceret, hoc sibi cum suis omnibus placuit, ut prius pro eis oratio fieret, si forsitan illis divina misericordia sensum, quem amiserant, reformaret: deinde si acquiescerent credere, indulto crimine, viverent: sin autem, omnes ultoribus gladiis interirent. Cum igitur et ab ipso Rege, et a cæteris Christianis diutius fuisset oratum, non solum prior sensus stupefactis omnibus redditur, sed insuper consilium flagitandæ veræ salutis immittitur. Nam continuo poenitentiam sui criminis flebiliter expetunt, baptismi sacramenta cum magna alacritate suscipiunt, super corpus quoque beatissimi martyris ecclesiam construunt. Verumtamen ego, si de hujus mirabilis viri cuncta, quæ dici veraciter possunt, virtutum dona referre tentarem, deficeret forsitan lingua non deficiente materiâ. Dum igitur Bonifacii virtus proprio indigeat stylo, idcirco tamen illum cum aliis Romualdi discipulis per transcursum hic memorare curamus, ut ex eorum laude, quam magnus et gloriosus magister eorum fuerit, demonstramus: quatenus dum celsitudo clientium auribus fidelium insonat, quam excelsus doctor eorum fuerit, ex schola, quam tenuit, innotescat (a).

§ 26. Interea Romualdo in Pereo habitante, Busclavus * Rex preces Imperatori direxit, ut sibi spirituales viros mitteret qui regni sui gentem ad fidem vocarent. Mox Romualdum Imperator aggreditur, et concedi sibi de suis monachis qui illuc destinari utiliter valeant, deprecatur. Illi vero nulli suorum hoc præcipere velut ex praelationis auctoritate voluit, sed in eorum voto ponens, sive manendi, sive abeundi eis optionem dedit. Ignorabat enim ex tam metuendo negotio voluntatem Dei: et ideo non illud suo, sed fratrum potius arbitrio committebat. Instante igitur Imperatore et humiliter obsecrante, tandem duo solummodo inventi sunt ex omnibus qui se ultro ad eumdem promptos obtulerunt. Quorum unus Joannes, Benedictus alter vocabatur. Hi itaque ad Busclavum euntes, in eremo prius, eo sustentante, manere coeperunt, et ut prædicare postmodum possent, Sclavonicam linguam laboriose discere studuerunt. Septimo vero anno, cum jam loquelam terræ plene cognoscerent unum ad Romanam urbem monachum mittunt, et per eum a summæ sedis Antistite prædicandi licentiam petunt. Injungunt etiam, ut nuncius aliquos secum de B. Romualdi fratribus duceret, qui eremiticæ conversationis edocti, cum eis simul in Sclavorum partibus habitarent.

§ 27. Busclavus autem, volens coronam sui Regni ex Romana auctoritate suscipere, prædictos venerabiles fratres obnixâ coepit supplicatione deposcere, ut ipsi plurima ejus dona Papæ deferrent, et coronam sibi a sede Apostolica reportarent. Qui

(a) Colitur hic S. Bonifacius martyr XIX jun.

* Lege, ut interpretatur Bollandus, Boleslaum Sclavoniæ Principem.

regiae petitioni assensum penitus denegantes, dixerunt: Nos in sacro ordine positi sumus, tractare nobis secularia negotia minime licet: et ita relinquentes Regem, ad cellam reversi sunt. Quidam vero regis familiares, agnoscentes ipsius desiderium, sed quid sancti viri respondissent, ignorantes, copiosum auri pondus quod mittendum Papae fuerat, secum eos detulisse ad cellulam falso opinati sunt. Deinde intra se conditione pacta condicunt, ut noctu eremum latenter ingressi, et monachos interficerent, et pecuniam absportarent. Quos cum beati viri tentantes irrumpere persensissent, adventus eorum causam protinus agnoscentes, confessionem inter se facere, et sanctae Crucis se coepere vexillo communire.

§ 28. Erant autem ibi duo pueri, eorum obsequio ex aula regia deputati, qui, prout vires dabant, stare pro sanctis, et furibus resistere nixi sunt. Fures vero reperto tandem aditu irruentes, extractis gladiis omnes pariter occidere. Tunc thesaurum anxie perquirentes, sed eversis omnibus nihil invenientes, ut tanti reatus crimen obtegerent, et humana suspicio non armis, sed flammis potius, quod fuerat, deputaret, cellam incendere, et ipsa martyrum conati sunt cadavera conflagrare. Sed admoti ignes, amissis naturae viribus, nil omnino consumere ullis hominum studiis potuere. Ita enim eos ipsa etiam parietum materies repellebat, ac si pro lignis durissimi silices essent. Frustrati itaque fures, in fugam se conferre nituntur: sed et hoc illis ex divina providentia denegatur. Tota siquidem nocte per fruteta nemorum, per latitudinem saltuum, per opaca sylvarum, viam anxianti sunt quaerere, quam nullatenus valere errabundis vestigiis invenire. Sed neque pugiones in vaginas recondere, arefactis brachiis, potuerunt. Ubi vero sanctorum jacebant corpora copiosum lumen usque in diem splendescere, et dulcissima Angelicae cantilenae non desiit suavitas resonare.

§ 29. Adveniente autem die, quod factum fuerat, Regem latere non potuit. Qui ilico ad eremum cum numerosa populi multitudine festinavit, et ne fures evaderent, factâ coronâ hominum, totam sylvam undique circumcinxit. Qui tandem reperti sunt manifesti criminis rei, et ad gladios suos adhuc ultione divina ligati. Rex autem quid de eis faceret, habita consideratione deliberans, hoc postremo decrevit, ut nequaquam eos sicut merebantur, occidi praeceperet, sed ferreis catenis vinctos ad sepulcra martyrum destinaret, quatenus aut ibi usque ad obitum in vinculis miserabiliter viverent, aut si sanctis martyribus aliter videretur, ipsi eos suâ misericordiâ liberarent. Qui cum ad sanctorum tumultum fuissent ex praecepto Regis attracti, mox ineffabili divinitatis omnipotentia fractis sunt nexibus absoluti. Deinde factâ super corpora sanctorum basilicâ, innumerabilia non solum tunc, sed et nunc ibi fiunt ex divina virtute prodigia. Imperator

autem Henricus (II) Busclavi superbum consilium non ignorans, undique vias custodire praeceperat, ut si Busclavus Romanos nuncios mitteret, in ejus ilico manibus devenirent. Monachus igitur qui nuper missus a sanctis martyribus fuerat, demum captus est et mox carcerali custodiae mancipatus. Nocte vero illum Angelus Domini in carcere visitavit, et consummatos esse eos, quorum legatione fungebatur, admonuit, statimque aperto divinitus carcere, praeparatum sibi esse navigium in fluvio, quem transiturus erat, asseruit. Quo festinans monachus, Angelicae promissionis fidem veram esse probavit.

§ 30. Dum moraretur autem Romualdus adhuc in Pereo, Imperator Ottho monasterium ibi S. Adelberti, eo suggerente, construxit, cui contigua Classensis coenobii praedia contulit, et ea sibi ex possessione in Firmensis monarchiae partibus recompensavit. Abbate quoque illic ex Romualdi discipulis constituto, et fratribus congregatis, coepit eos sub magna Romualdus tenere custodia, et docebat eos sub regulari vivere disciplina. Praecepit etiam Abbat, ut in eremum secédens, per totam hebdomadam in cella consisteret: diebus vero Dominicis fratres, ad monasterium veniens visitaret. Qui sancti viri jussa contemnens, coepit seculariter vivere, et pede operis semel exorbitante, a rectitudinis tramite jam longius declinare. Videns ergo Romualdus, quod secundum suae voluntatis ardorem ibi laborare non posset, Regem protinus adiit, et acceptae promissionis exactor, ut Rex monachus fieret, insistere vehementius coepit. At illi facturum se quidem quod exigebatur asseruit, si tamen prius Romam quae sibi rebellabat, impeteret, et eâ devictâ, Ravennam cum victoria remearet. Cui Romualdus: « Si Romam, inquit, ieris, Ravennam ulterius non videbis: » et apertissime illi mortem propinquam esse denunciâns, quia eum revocare non potuit, proculdubio de ejus certus interitu, ab eo recessit. Dum vero Rex Romam pròperat, Romualdus navim ascendens, ad civitatem Parentium transfretat. Rex itaque secundum beati viri prophetiam vix Româ revertens, languore correptus, apud Paternum defunctus est.

§ 31. Romualdus autem tribus annis in Parentinae civitatis finibus habitans, in uno monasterium construxit, in duobus vero inclusus mansit. Ibi nempe ad tam magnae perfectionis cumulum pietas illum divina provexit, ut a sancto afflatus Spiritu et nonnulla ventura prospiceret, et multa veteris ac novi Testamenti occulta mysteria radiis intelligentiae penetraret. Anxiabatur autem ibi aliquando in lacrymas erumpere, sed nullo valebat conamine ad contriti cordis compunctionem venire. Factum est ergo quodam die, dum in cellula psalleret, ut in hunc psalmi versiculum incideret: *Intellectum tibi dabo, et instruam te in via hac, qua gradieris: firmabo super te oculos meos* (Psalm. 31). Repente igitur tanta sibi lacrymarum effusio orta est, et ita mens

ejus ad intelligendas divinae scripturae sententias illustrata, ut ex eodem die, quandiu vixit, uberes sibi lacrymae, quodcumque voluisset, facillime fluere, et plurima illa scripturarum mystica non laterent. Frequenter enim tanta illum divinitatis contemplatio rapiebat, ut quasi totus in lacrymas resolutus, aestuante inenarrabili divini amoris ardore clamaret: Care Jesu, care, mel meum dulce, desiderio ineffabile, dulcedo sanctorum, suavitas Angelorum: et caetera hujusmodi quae ille Sancto Spiritu dictante, in jubilum proferebat: nos humano sensu exprimere talia non valemus. Sicut enim Apostolus dicit: *Nos, sicut oportet, orare nescimus: sed ipse Spiritus orat pro nobis gemitibus inenarrabilibus* (Rom. viii). Et ideo Romualdus Missam celebrare coram pluribus nunquam volebat, quia se a lacrymarum inundantiâ continere non poterat. Unde etiam postmodum prae nimia jam consuetudine vir simplicis animi putans gratiam sibi divinitus praerogatam, omnibus esse concessam, dicebat plerumque discipulis: Cavete, ne multas lacrymas effundatis: quia et visum minuunt, et verticem laedunt. Ubicumque autem vir sanctus habitare disponeret, oratorium cum altari primitus intra cellulam faciens, deinde se recludens, aditum damnabat.

§ 32. Miserunt aliquando ad illum fratres qui morabantur in solitudine quae Bifurcum dicitur, consilium flagitantes, qualiter conversari in eremo deberent, qualiter diabolicis impugnationibus resistere possent. Quorum nuncii cum ad monasterium, a quo Romualdi cella longius aberat, pervenissent, ilico venerabilis vir, per spiritum, eorum cognovit adventum, praecepitque Abbati Ansoni qui sibi tunc assistebat, dicens: « Vade, et pulmentum fratribus praepara qui de longinquis partibus advenere. » Qui continuo coepit eum deridere, et dicere quia vere falsus propheta esset. Postremo tamen velut coactus ad monasterium veniens, eos, quos vir sanctus praedixerat, orantes jam in ecclesia reperit. Quos videlicet Romualdus multo salutaris doctrinae sale condivit, multis denique contra antiqui hostis insidias virtutum armis instruxit: et postquam eos de omnibus subtiliter utiliterque docuit, cum multa eos ad eremum alacritate remisit.

§ 33. Alio quoque tempore rursus praedicti fratres ad eum nuncios dirigunt, et de eadem re consilium majori adhuc anxietate requirunt. Quibus vir venerabilis ait: « Ego nunc libellum de pugna daemonum scribo, quem vobis, cum redieritis, dabo, vel certe vobiscum fortasse veniam. » Hoc illi audientes, protinus in faciem se prosternunt, ut cum illis ire dignaretur, importuna admodum supplicatione deprecant. Altera vero die iturum secum incunctanter asseruit, et ut navim requirerent jussit. Audiens hoc Parentinus Episcopus, nimio moerore percussus est. Inveniens quoque monachos propter navigium discurrentes, multis contumeliarum eos dehonestavit injuriis. Hoc etiam cunctis juxta

portum manentibus promulgavit edictum, ut quicumque Romualdo navim dare praesumeret, ipse quoque una cum ipso irrevocabili profectione demigrans, Parentium * ulterius non rediret. Festine igitur nuncius ad Polensem Episcopum mittitur, ut beato viro navigium mittere non moretur. Saepe namque praefatus Episcopus adhortatus illum fuerat, ut nequaquam decaetero in tam obscuro recessu inclusus latèret, sed illuc potius se conferret, ubi animarum lucrum copiosius facere potuisset, ne videlicet sicut carbo soli sibimet ardèret, sed magis, ut re vera lucerna super candelabrum posita, omnibus qui in domo Dei sunt, radios suae lucis infunderet.

§ 34. Dum igitur nuncius qui missus est, expectatur, Romualdus his qui secum erant, fratribus ait: « Noveritis proculdubio, quia frater ille tardius veniet: unde in alia navi nos ire prius, quam ille revertatur oportet. » Adveniente autem sancto die Dominico, in ipso primae lucis crepusculo dixit assistenti sibi cuidam fratri, nomine Ingelberto, qui postea Archiepiscopus factus est: « Respice, inquit, procul in pèlagus, et vide duas naves longinquis adhuc spatiis pari adversum nos velocitate tendentes: earum nos definite debet una suscipere. » Qui curiosius intendens, et expansis oculorum radiis solícite cuncta perlustrans, aliquod navigii signum omnino videre non potuit. At cum dies jamjamque claresceret, ecce extremo videt intuitu duas naves eminus adventantes, et prae nimia adhuc longinquitate quasi totidem volucres apparentes. Quibus tandem subeuntibus portum, interrogati remiges, utrum Romualdum cum suis in propria vellent nave suscipere, novâ mox repleti laetitîâ, se et sua omnia in ejus potestate constituunt, et beatos se fore tam pretiosa margaritae pondere profitentur. Verum illo die minas aëris formidantes, ire nolebant. Romualdus autem exhortatus est eos, ut statim in spe divinae gratiae iter caperent, spondens eis, quia nullum omnino periculum sustinerent. Illi tamen tota die ibidem commorantes, nocte navigare coeperunt.

§ 35. Circa dilúculum autem subito venti saeviunt, tempestas oritur, mare ab imo fundo versatur **. Jamque furentes undique procellae, ipsos quoque remiges prosternunt, et navim hincinde concutientes, totas pene tabulas laxant. Videres itaque homines, alios quidem se ad natandum exuere, alios vero diversis se funibus religare, quosdam autem, ut supernatare fluctibus possent, remos, aut lignum aliquod strictum tenere. Cumque in tanto discrimine non jam dubium, desperatis omnibus naufragium imminèret, ilico Romualdus ad solita orationis armamenta cucurrit, et reclinato paululum caput, capite devexo in gremium, preces in silentio ad Dominum fudit: deinde Ansoni Abbati qui còminus assistebat, secure praecepit, dicens: « Denuncia nautis, ut

* Italice *Parento*. Est urbs Istriae.

** Imminentis naufragii pavor describitur.

nequaquam timeant, sed omnes se incolumes evasuros absque ulla penitus ambiguitate cognoscant. » Vix modicum post haec tempus transierat, et ecce ultra omnium spem absque ullo humano studio ipsa se navis dirigit, et mox in portum Caprèolae civitatis delapsa, celeriter subintravit. Tunc omnes liberatori Deo dignas referre gratias, et manifeste se de faucibus mortis ereptos Romualdi meritis profitentur.

§ 36. Veniens itaque Romualdus Bifurcum, visis omnium fratrum cellis, quia superstitione quadam ambitiosae videbantur. in nulla earum habere hospitium voluit, nisi in illa solummodo, in qua Petrus venerabilis ejus discipulus habitabat. Vir siquidem erat admirabilis abstinenciae, multaeque admodum extremitatis, qui cellulam sibi ad sancti Hilarionis exemplum vix unquam largiorem fieri quatuor cubitis permittebat. Referebat autem post idem venerabilis vir, quia dum beatus Romualdus cum ipso maineret, et psalmos uterque se in vicariis versibus alternaret, tricies in nocte, vel eo amplius se Romualdus ad requisita naturae ire simulabat, quoniam affluentium lacrymarum inundantiam atque singultus cohibere non poterat. Cumque ibi Romualdus aliquandiu moraretur, et fratres non solum de spirituali certamine, verumetiam ut sibi Abbatem praeferrent, admoneret, illi quia suum habebat unusquisque sustentatorem, et prout cuique libuerat, proprii sequebatur arbitrii libertatem, Romualdi praecepta suscipere non magnopere curarunt.

§ 37. Romualdus ergo sterilitatis impatiens, anxia coepit aviditate perquirere, ubi terram posset ad proferendos animarum fructus idoneam invenire. Misit itaque nuncios ad Camerinae provinciae Comites. Qui audito nomine Romualdi, nimio repleti gaudio, cuncta suae ditionis obtulere praedia, non modo sylvarum et montium, sed si sibi etiam placeret, agrorum. Postremo repertus est in eorum possessione locus, eremiticae conversationi satis congruus montibus undique vallatus et sylvis. In medio vero ampla quaedam planities non solum proferendis frugibus apta, sed perspicuis etiam fontibus irrigua. Hic itaque locus, Vallis de Castro, antiquitus vocabatur, ubi jam parva erat ecclesia, in qua quorundam conversarum mulierum videbatur esse conventus. His itaque loco cedentibus, constructis cellulis, illic habitare cum suis discipulis vir venerabilis coepit. Ibi autem quantos animarum fructus per illum Dominus acquisiverit, quis valeat vel atramento describere, vel lingua proferre? Coepere namque homines ad poenitentiam hincinde confluere, et sua pauperibus misericorditer erogare: alii seculum omnino relinquere, et ad sanctae conversationis ordinem spiritu fervido festinare. Erat enim vir beatissimus, quasi unus de Seraphim, quia et ipse flammâ divini amoris incomparabiliter aestuabat, et alios quocumque pergeret, sanctae praedicationis facibus accendebat. Saepe namque dum

praedicationis verba proferret, tanta illum compunctio in lacrymas excitabat, ut subito interruptum sermonem relinquens, aliquorsum repentino impetu velut amens aufugeret. Et si quando cum fratribus equitabat, longe post alios veniens, semperque psallens, nihilo minus ac si in cella resideret, jugiter lacrymas effundere non cessabat.

§ 38. Inter caeteros autem praecipue seculares clericos qui per pecuniam ordinati fuerant, durissima severitate corripiebat, et eos, nisi ordinem sponte desererent, omnino damnabiles et haereticos asserebat. Qui novam rem audientes, occidere illum moliti sunt. Per totam namque illam monarchiam usque ad Romualdi tempora, vulgata consuetudine vix quisquam noverat, Simoniacam haeresim esse peccatum. Qui dixit eis: «Canonum mihi libros afferte, et utrum vera sint, quae dico, vestris attestantibus paganis comprobate.» Illis igitur diligenter inspectis, et crimen agnoscunt, et errata deplangunt. Constituit autem vir sanctus plures Canonicos et clericos qui laicorum more seculariter habitabant, praepositis obedire, et communiter in congregatione vivere docens. Nonnulli quoque Episcopi qui per Simoniacam haeresim sacras sedes invaserant, ad eum causâ poenitentiae concurrebant. Qui etiam venerabili viro se committentes, et Episcopatum termino statuto deserere, et ad sanctae conversationis se promittebant ordinem festinare. Ex quibus tamen vir sanctus quandiu vixit, nescio si vel unum convertere potuit. Est enim venenata illa haeresis, praesertim in Episcopali ordine, tam dura et ad convertendum rigida, semper promittens, semper de die in diem producens, atque in futurum procrastinans, ut facilius possit Iudaeus ad fidem converti, quam haereticus plene ad poenitentiam provocari.

§ 39. In eisdem quoque partibus sanctus vir monasterium condidit puellarum. Solemni autem quadam die, dum vir venerabilis illic cum fratribus in capitulo residèret, et eos salutaris doctrinae dapibus satiaret, repente ipsum interrumpens sermonem, anxia quadam voce exclamare coepit et dicere: «Agite, agite, quanto-cyus properate, quia jam fratris Gregorii cellam fur frangit» (hic autem Gregorius Archiepiscopus in gentibus postmodum consecratus est). Qui protinus exilientes, ad cellam perniciousiter currunt, et furem jam parietes infringentem inveniunt. Quem corripientes, ad magistrum pertrahunt, et quid de tam sacrilego raptore faciendum esset, inquirunt, quibus vir sanctus coepit hilariter dicere: «Et ego fratres, ignoro quid de tam malo homine possimus facere. Erûimus illi oculos? Sed postea non videbit. Incidimus ei manus? Sed amplius non laborabit, et per hoc forsitan fame peribit. Quod si pedem truncamus, ambulare non poterit. Sed intro eum ducite, et cibum illi prius apponite, ut quid de eo faciendum sit, interim pertractemus.» Ita vir sanctus exultans

In Domino postquam cibari latronem fecit, illum modeste correptum, et dulcibus verbis admonitum, redire ad propria in pace permisit.

§ 40. Postremo dimissis in Valle de Castro nonnullis de suis discipulis, ad regionem se Urbis Veteris * contulit et in possessione Pharulphi Comititis monasterium, multis quidem suffragantibus, sed eo maxime expensas praebente, construxit. Tantus namque in sancti viri pectore faciendi fructus ardor incanduerat, ut effectis numquam contentus, dum alia faceret, ad facienda mox alia properaret, adeo ut putaretur totum mundum in eremum velle convertere et monachico ordini omnem populi multitudinem sociare. Multos denique illic de seculo abstulit, quos per plura sacra loca divisit. Nonnulli quoque nobilium filii, contemptis parentibus, ad virum beatissimum fugiebant. Ex quibus etiam filius Guidonis Comititis fuit qui in ipsa pueritia non longo tempore, postquam monachus factus est, ad mortem veniens, vidit duos iniquos spiritus, quasi nigerrimos vultures, terribiles in se oculos figentes. Cumque hoc assistenti sibi beato Romualdo puer ediceret, protinus addidit: «Eece, inquit, magister, tanti nunc Aethiopes intrant, ut jam totum aedificium repleant.» Exhortatus autem, ut confiteretur quid deliquisset, hoc solummodo crimen felix ille peccator cum magno terrore confessus est, quia iussus fuerat a Priore nescio quot scopas accipere et illas nondum acceperat. Romualdo igitur ei tanti facinoris veniam indulgente, in pace defunctus est. Postero vero die caecus quidam, praebendarius videlicet patris ejus, ad sepulcrum illius venit et altiori voce clamans: «Heus domine mi, inquit, si cum Deo es, sicut credo, preces pro me ad eum funde et oculorum mihi lumen restitue.» Quo dicto, statim illuminatus est. Nonnulli quoque aegroti ad ejus tumulum venientes, redditi sunt sanitati. Cujus sepulcrum velut multis plenum aromatibus redolebat. Ita ille a Deo meruit honorari post mortem qui pro ejus amore, dum viveret, carnalium sprexit haereditatem.

§ 41. Interea Romualdus audiens quia beatissimus vir Bonifacius martyrium suscepisset, nimio desiderii igne succensus, ut pro Christo sanguinem funderet, in Hungariam mox ire disposuit. Interim tamen dum in ipsa intentione persisteret, brevi tempore tria constituit monasteria, unum videlicet in Valle de Castro, ubi nunc sanctissimum corpus ejus reconditum est: aliud prope Isinum fluvium, tertium juxta oppidum condidit ** Esculanum. Deinde licentiâ ab Apostolica Sede suscepta, et duobus e suis discipulis in Archiepiscopos consecratis, cum vigintiquatuor fratribus iter arripuit. Tantus enim ardor moriendi pro proximo in

* Nonnulli quae ab Italis dicitur *Civitavecchia* hanc *Urbem Veterem* interpretantur; probabilius Bollandiani putant *Orvieto*.

** Lege *Asculanum*, ital. *Ascoli*.

omnibus aestuabat quod vir sanctus ad tale negotium cum paucis ire difficile poterat. Euntes ergo, cum jam ipsis Pannoniarum finibus interessent, repente Romualdus languore correptus, ulterius ire non potuit. Cumque diutius pateretur, siquando redire disponderet, protinus ex aegritudine convalescebat. Sin autem ire ultra tentaret, tota ejus facies protinus intumescebat, cibos quoque jam retinere stomacho languescente non poterat. Advocatis itaque fratribus ait: «Perpendo nequaquam divinae voluntatis esse iudicium, ut ultra progrediar. Veruntamen quia intentionis vestrae desiderium non ignoro, neminem vestrum redire compello. Multi nempe etiam ante nos totis nisibus studuerunt ad martyrii culmen pertingere, sed quia divina providentia aliter sensit, in suo gradu coacti sunt remanere. Licet ergo vobis omnibus martyrium defuturum esse non ambigam, qui tamen ire, qui mecum redire voluerit, uniuscujusque relinquatur arbitrio.» Quindecim igitur Hungariam prodeuntibus, duobus alio jam dimissis, vix septem cum magistro discipuli remanserunt. Euntium autem quidam flagellantur, venduntur plures, ac servitutem pro Domino subeunt, ad martyrium tamen, sicut vir sanctus praedixerat, non pertingunt.

§ 42. Romualdus autem, converso quodam nobilissimo viro, Aldeberani Ducis consanguineo qui postea monachus factus, in sancta usque ad mortem conversatione permansit, aliisque Theutonicis, ad monasterium quod in Urbis veteris regione construxerat, rediit. Notandum itaque est quia sanctus vir nequaquam velut levitate usus falli inaniter potuit qui secundum intentionem quidem suam martyrium subiit, juxta divinum vero consilium pro salute eorum missus est quos convertit. In praedicto igitur monasterio multa persecutionis scandala passus est. Volebat enim Abbatem ut revera monachum, extremitatem diligere, secularia ex desiderio non tractare, res monasterii pro vana gloria non expendere, fratrum usibus necessaria ministrare. Quae omnia dum ille surda aure contemnit, Romualdus locum cum suis discipulis deserens, non longe a castro praedii ditionis Raynerii qui postmodum Tusciae Marchio factus est, habitavit. Hic autem Raynerius conjugem suam occasione propinquitatis abjecerat, et consanguinei sui uxorem quem ipse insequentem quodammodo invitus occiderat, in conjugium copularat. Ob hoc itaque Romualdus, ne criminis ejus particeps fioret, gratis manere in ejus possessione noluit, sed unum ei aureum pro aqua, alterum vero pro lignis appendit. Quos cum ille omnino respiceret, malens videlicet sua dare quam a sancto viro quicquam recipere, postremo tamen victus assensit potius quam Romualdus abiret. Dicebat autem idem Raynerius, cum monarchiam obtineret: «Quia non Imperator, non aliquis omnino mortalium tantum mihi metum valet incutere, quantum me Romualdi terret

aspectus. Ante ejus quippe vultum neque quid dicam scio, neque quibus me defendere valeam, ullas excusationes invenio.» Habebat revera vir sanctus hanc ex divino munere gratiam, ut quicumque peccatores, praesertim potentes seculi, in ejus praesentiam devenissent, mox velut ante majestatem Dei tremefactis visceribus formidarent. Sanctus nimirum Spiritus qui pectori ejus habitator inerat, hunc terrorem injustis divinitus intendebat.

§ 43. Illis vero temporibus vir venerabilis monasterium non longe a Massiliano castro construxit. Audiens autem aliquando quia Venetus quidam Classensem Abbatiam per coëmptionem Simoniacae haereseos invaserat, insuper quoque in corpus suum inique peccabat, illuc protinus ire miles Christi impiger studuit, diversisque modis ipsum monasterium purgare tentavit. Vir autem reprobus, dum Abbatiam metuit perdere, non timet homicidium perpetrare. Intempesta siquidem nocte, dum Romualdus in lecto secure quiesceret, ille eum latenter aggressus, impiis coepit digitis guttur ejus adstringere, nitens eum crudeliter suffocare. Sed dum vir sanctus necdum prorsus intercepto spiramine, anhelitu vix eluctante, rauciret, Ingelbertus ilico magistri singultibus excitatus, torrem mox ex sopito igne corripuit, et ministrum diaboli ab incepto nefandissimo crimine exturbavit.

§ 44. Posthaec Romualdus denuo Parentium navigavit, sed Apostolicae Sedis Antistes et Romani cives, ut Romam rediret, legationem dirigunt. Quo si reverteretur, facturos se omnia ejus praecepta promittunt: sin autem, excommunicationis sententiam comminantur. Hoc itaque modo suum Romualdum Italia recuperare promeruit. Eo tempore in faucibus Callensium montium * aliquamdiu mansit, deinde in Petranum montem, non longe videlicet a monasterio sancti Vincentii quod juxta Candilianum constitutum est fluvium, commigravit. Quocumque autem vir sanctus ibat, semper fructificans, semper animarum lucrum magis ac magis accumulans, et homines de seculo abstrahens, velut totus in ignem conversus, ad coeleste desiderium animos hominum accendebat.

§ 45. Volens autem tunc locum ad eremum faciendam idoneum invenire, praecepit cuidam presbytero, ut ad domum propriam rediens, sibi et his qui eum comitabantur, alimenta deferret. Deinde montem indagine studiosâ perlustrans, postremo quemdam monachum juxta parvam basilicam habitantem reperit, a quo mox ut secum pergeret et locum ostenderet, ubi aqua inveniretur, exegit. Qui nimirum denegavit se domum sine custode posse relinquere quia latronum insidiantium impetum formidaret. Ad haec Romualdus recompensaturum se, si tale quid accidisset, cuncta spopondit. Sicque jam alienae injuriae debitor factus, monachum secum duxit. Illis itaque locum quaerentibus,

* In Umbria.

ecce presbyter ut jussus fuerat, prandium deferens, furem jam domum infringentem reperit, repertum cepit, captum usque ad Romualdi reditum custodivit. Quem Romualdus intuens, prius illum pia studuit verborum austeritate corripere, deinde dulciter admonens, incolumem permisit ad propria remeare. Sic nimirum, sic divina providentia servavit illaesum quod in absentis Romualdi custodia fuerat derelictum.

§ 46. Rursus dum in eisdem partibus cellas construeret (erat autem sarcina procul ab eis sub quodam saxo reposita), tunc vir venerabilis quemdam fratrem illuc quasi cum quodam impetu propulit, praecipiens ei, ut nimis anxie festinaret. Qui mox furibus superveniens, illos quidem jam eam rapere tentantes reperit, sed nihil adhuc ex his quae reposita fuerant, deesse cognovit. Qua ex re recte colligitur, beatum virum non sine divinae revelationis instinctu fratrem cum tanta sollicitudine destinasse, ipso videlicet puncto quo fures ad rem non custoditam contigit pervenisse. Post haec Romualdus ad monasterium Vallis de Castro revertitur, moxque Abbatem sic alios regere, ut semetipsum tamen nequaquam negligeret, exhortatur. Volebat insuper, ut cellam qua usus fuerat, occasione regiminis non omnino desereret, sed in ea sibimet spiritualiter vivens, praecipuis tantum festivitatibus fratres admonitionis gratiâ visitaret. Erat enim beato viro tam odiosa ista quam cernimus, Abbatum conversatio, ut non minus gauderet, si de manu cujusquam Abbatiam potuisset evellere, quam si ei datum fuisset potentissimum quemlibet secularium ad sanctae conversationis ordinem convocare. Sed sicut per Salomonem dicitur: *Velut acetum in nitro, ita qui cantat carmina cordi perverso* (Prov. xxv): ille praedicatione venerabilis viri de malo deterior factus, Comitissas loci dominas protinus adiit, et ut ligna, quibus Romualdi cellae debebant construi, minutatim incidi praeciperent, sacrilega machinatione suggessit. Eo itaque modo alta paradisi cedrus de terrenorum hominum sylvis ejecta est.

§ 47. Inde vero progrediens, non longe ab Apennino monte in loco qui dicitur *Aequa bella*, manere constituit. Illic igitur dum seculares quidam cum discipulis ejus habitationum tecta construerent, Romualdus autem quia jam prae senectute laborare non poterat, solus opificium custodiret, Presbyter quidam intolerabilem dolorem in dentibus sentiens, opus aedificii invitus reliquit, et postulata a fratribus licentiâ, redire domum miserabiliter ejulans coepit. Cum vero Romualdus transitum reversionis haberet, interrogatus ab eo Presbyter cur abscederet, mox casum suae passionis aperuit. Tunc Romualdus hianti locum ubi patiebatur, digito tetigit, dicens: «Ignitam subulam, ne labrum laedat, in calamum mitte et hic pone: sicque dolor aufugiet.» Vix Presbyter unius jureris spatio ultra progressus est, et confestim

omni dolore deposito, ad opus quod reliquerat, sanus et incolumis repedavit, claris nimirum vocibus exclamans et dicens: «Gratias tibi agimus, omnipotens Deus, qui regionem nostram splendore tanti sideris illustrare dignatus es. Vere Angelus Dei, vere Propheta sanctus et lux magna occulta mundo, in finibus nostris apparuit.» Haec et alia multa in Dei laudem vociferans, vix ad beati viri discipulis tacere compulsus est. Nam si talia verba ad beati viri Romualdi aures qualibet occasione pervenissent, gravissima cor ejus indignatione commovissent.

§ 48. Alio vero tempore magnam quamdam fagum quae prope cellam ejus astabat, incidi praecepit. Erat autem fagus ita cellae acclinis et imminens, ut juxta humanam opinionem, si cecidisset, totum mox aedificium indubitanter obrueret. Cumque operarii vellent jussa perficere, sed ruinam arboris formidarent, ille ut nequaquam timeretur instabat. Itaque cum impactis circumquaque securibus, in ipsa jam arboris viscera veniretur, arbor autem super beatum virum non jam dubie impetum minaretur, coepere omnes rogare et vocibus clamosis vehementer insistere, ut si cellam postponeret, semetipsum exiens conservaret. Ille autem nequaquam eorum clamoribus acquiescens, ut coeptum cito perficerent, diffinite praecepit. Postremo fagus gravissimo sonitu corruens, ita aliorum est ex divina virtute projecta, ut cunctis mirantibus, cella omnino manserit illaesa. Omnes igitur tanto obstupefacti miraculo, ad coelum voces tollunt et immensas Deo gratias referunt. Sed quid nos de divina circa venerabilem virum custodia dicimus, cum et alios saepe per ejus praesentiam ex magnis ereptos fuisse periculis non ignoremus? Ex quibus unum hic memorare sufficit, ut plures fuisse prudens lector agnoscat.

§ 49. Aliquando namque ipse cum operariis manens, nimiae magnitudinis illicem in monte Petrano faciebat incidi. Quae videlicet arbor in praeupto montis declivo pendens, in ima vergebat. Rusticus autem quidam paulo inferius stabat. Cum igitur praecisa arbor graviter corruens, per devexum montis volveretur in praeceps, mox repertum rusticum repentino impetu coepit ad inferiora rotare. Cuncti protinus dolentes exclamant et non solum esse hominem mortuum, sed totum quoque dilaceratum ejus corpus existimant. Sed, o divinam virtutem, ita mox sanus et incolumis repertus est, ac si super eum non arbor, sed arboris folium cecidisset. Hinc jure perpenditur, sancti viri meritum quantum apud Deum pondus habuerit, in cujus conspectu gravissima arboris moles pondus habere nescivit.

§ 50. Postmodum vero Romualdus cum Apenninum deseruit, montem Sytriae habiturus ascendit. Cavendum autem summo-pere est, ne quis cum audierit, quia vir sanctus tot loca mutaverit, pii operis pondus vitio levitatis adscribat. Haec namque

mutationum ejus causa proculdubio fuit, quia ad venerabilem virum, ubicumque dègeret, turba hominum pene innumerabilis concurrebat. Ratio ergo poscebat, ut cum unius loci spatium plenum habitatoribus cerneret, illic Priore constituto, ad replendum mox aliud festinaret. In Sytria vero quot contumelias, quot scandala a suis discipulis passus sit, non est nostrae facultatis evolvere. Ex quibus videlicet unum hic ponentes, caetera brevitatis studio praeterimus.

§ 51. Habebat quemdam discipulum, Romanum nomine qui nobilis quidem fuerat genere, sed omnino dègener actione. Hunc itaque vir sanctus cum pro suae carnis immunditia non modo verbis argueret, sed saepe etiam verberibus gravissimis coerceret, ausus est diabolicus vir titulum illi ejusdem reatus opponere, et impudenter contra Sancti Spiritus templum sacrilego ore latrare, dicens videlicet, sanctum virum una secum ex eadem contagione peccasse. Mox itaque discipuli omnes adversus eum irati, omnes infesti, alii clamant senem impium laqueo debere suspendi, alii dignum judicant, ut cum ipsa cellâ ignibus concremetur. Quod utique valde fuit mirabile, praesertim spirituales viros ex decrepito sene et ultra quam centenario, tam nefarium scelus credere potuisse, cui etiam si voluntas adesset natura tamen et frigidus sanguis, ariditasque attenuati corporis hoc penitus denegaret. Sed credendum est proculdubio, ad augendum sancti viri meritum, hoc sibi tam gravis adversitatis coelitus accidisse flagellum. Nam et ipse assererat, hoc in erêmo, unde nuper abscesserat, veraciter agnovisse, et ad hoc dehonestatis improprium subeundum alacriter advenisse. Ille autem Sarabaita reprobis qui sancto viro crimen intenderat, Episcopatum postmodum Nucerinum per Simoniacam haeresim acquisivit, et per biennium illum occupans, in primo anno aedem incensam cum libris et tintinnabulis, ac caeteris sacris ornamentis, exigentibus suis meritis, vidit: in secundo autem dignitatem cum vita, divinâ illum feriente sententiâ, perdidit.

§ 52. Imposuere itaque discipuli sancto viro quasi de commisso crimine poenitentiam et celebrandi sacra mysteria penitus abstulere licentiam. Quod ille praecjudicium libenter amplectens et poenitentiam velut revera obnoxius crimini observavit, et ad sacrosanctum altare per sex fere menses accedere non praesumpsit. Tandem vero, sicut ipse postmodum eisdem suis discipulis retulit, divinitus sibi jussum est, ut si divinam timeret gratiam perdere, jam indiscretam simplicitatem postponeret et sacra Missarum sollemnia fiducialiter celebraret. Posteriâ igitur die sacrificare incipiens, cum ad secunda Missae secreta perventum esset, in ecstasim raptus, tam longo temporis spatio siluit, ut omnes qui aderant, mirarentur. Interrogatus autem postmodum, cur in offerendo sacrificium tantas moras praeter solitum habuisset:

«Raptus, inquit, in coelum, oblatus sum ante Deum, et continuo mihi divina voce praeceptum est, ut secundum hunc intellectum, quem mihi Deus immisit, psalmos exponerem, et pro modulo mei sensus chartulis per ordinem commendarem. Ego autem nimio et inenarrabili terrore constrictus, respondere nihil aliud potui, nisi tantummodo, Fiat, fiat.» Unde postea vir sanctus totum psalterium et nonnulla Prophetarum cantica luculenter exposuit, et licet corruptâ grammaticae regulâ, sanum tamen sensum ubique servavit.

§ 53. Interrogavere eum aliquando discipuli dicentes : «Magister, cujus esse aetatis anima cernitur, vel in qua figura ad iudicium praesentatur?» Respondit : «Scio hominem in Christo, cujus anima delata est ante Deum splendida velut nix, humanâ quidem effigie, staturâ vero perfectae aetatis.» Inquisitus iterum quis ille esset, indignans et confundens eos, dicere noluit. Mox discipuli rem, ut veraciter erat, inter se invicem retulere, et ipsum fuisse hominem certa manifestatione cognoscunt. In Sytria denique vir venerabilis per septem annos inclusus mansit et silentium continuum inviolabiliter tenuit. Veruntamen tacente linguâ et praedicante vitâ, vix usquam tantum laborare aliquando potuit, vel in convertendis hominibus, sive ad poenitentiam concludendis. Vivebat autem, vergente jam senectute, nimis districte, videlicet cum jam et ipsi perfecti viri solent remissius vivere et aliquid sibi de sui propositi rigore laxare. Nam per unius Quadragesimae spatium nihil aliud neque in cibo, neque in potu penitus habuit, nisi de modica farina et paucis herbis sorbitiunculam, ex qua ad imitationem Hilarionis vixit. Quinque vero hebdomadibus nihil aliud comedens, ad modicum se infusi ciceris adstrinxit. Et ita Romualdus per multa alia vivendi genera quid sua virtus posset, per haec et illa se jugiter exercendo tentabat. Studebat quippe discretus Christi miles ad novum se certamen semper accingere et cum jamjam cadere videretur, adhibitâ mox misericordiâ, vacillans corpusculum relevare. Duo autem, vel etiam tria quandoque habebat cilicia propter nascentem corporis importunitatem quae lavari nullatenus permittebat, sed ea potius ad imbrem projiciens, post triginta dies mulare consueverat. Novaculam autem numquam in suum caput patiebatur ascendere, sed ipse sibi perraro solebat excrementa capillorum et barbae forpicebus attondere. Si quando vero eum ex aliquo esculentiori cibo gulae vitium titillaret, mox accurate illum praeparari praecipiens, ori et naribus apponebat, et solum captans odorem, dicebat : «O gula, gula, quam dulcis, quam suavis modo tibi saperet iste cibus : sed vae tibi, ex eo numquam gustabis : et sic intactum ad cellarium remittebat. »

§ 54. Sed quamquam vir sanctus tantam erga se servaret austeritatem, semper tamen hilarem vultum, semper serenam

faciem ostendebat. Nam frater quidam, Gregorius nomine, gravissimum capitis dolorem se perpeti aliquando conquestus est. Qui cum ad beati viri cellulam, ubi alii fratres tunc erant, cum nimia lamentatione venisset, mox ut eum vir venerabilis vidit, hunc dolorem nequaquam humorum inaequalitati, sed insidiis antiqui hostis indubitanter adscripsit: et mox quasi deridens eum, ut erat semper àlacri vultu, per fenestram cellulae insufflavit in ejus frontem, ut caeteri omnes, qui aderant, similiter facere, innuit. Hoc autem facto, ita sanatus est, ut nullum penitus sentiret in suo capite doloris remansisse vestigium. Arbitror quod idcirco vir sanctus hoc facere voluit, quia per Spiritum Sanctum qui in ejus pectore praesidebat, effugandum esse iniquum hostem, doloris immissorem, credidit. Ad evitandam vero propriam laudem, et ludum finxit, et socios quaesivit. Nam et Redemptor noster insufflasse legitur, cum Spiritum Sanctum dedisse Apostolis perhibetur.

§ 55. Vir quidam capitis patiebatur insaniam, ita ut sensu rationis amisso, vel quid ageret, vel quid diceret, funditus ignoraret. Huic Romualdus nihil aliud fecit, nisi quod solummodo osculum prae-buit, et protinus illum ad incolumitatem pristinam revocavit. Sicque cum inquieto homine dum pacem fecit, ad mentis eum suae pacem reduxit. Referebat autem postmodum ille, qui sanatus fuerat, dicens: « Qui cum sacra beati viri labia tangere merui, statim prodire ex ejus ore quasi vehementis aurae spiritum sensi, qui totam faciem meam, et ipsum denique sin-ciput perfians, omnem cerebri aestuantis ardorem protinus effugavit.

§ 56. Alio quoque tempore idem qui supra, Gregorius tam virosam et marcidam tolerabat in cruribus scabiem, ut jam ex elephantiae morbo crederet tam gravem prodire tumorem. Huic Romualdus hoc praecipuae medicinae genus indixit, ut crura per tres dies frigidâ aquâ perfunderet, promittens quia hoc modo sanitatem pristinam recuperaret. Quod ille quidem adimplere studuit, magis tamen necessitate jussionis, quam recipiendae fiducia sospitatis. Mirum satis, et soli divinae potentiae referendum. Confestim tibi-arum tumor deponitur, virus omne siccatur, et penitus omni languore deposito, frater sanus per omnia redditur. Credi quoque rationabiliter potest, quia eodem spiritu Romualdus discipulo, ut ter aquis tumentia crura perfunderet, jussit, quo Eliseus Naaman leprosum lavari septies in Jordane mandavit. Nonnulli tamen, carnales videlicet homines, eum malitiose reprehendere, et ejus dicta vel facta non timebant levitatis vitio deputare.

§ 57. Quidam namque ejus discipulus in alia procul eremo morabatur. Qui propinquorum necessitati aliquando condescendens, pro eorum utilitate tandem velut invitus Romam ire

Quadragesimali tempore acquievit. Quod mox vir sanctus per spiritum recognoscens, velut indignans, dixit astanti cuidam fratri, quod videlicet ille bonus vir pro huiusmodi negotio Romam ire praesumpsit. Ille autem admirans, unde hoc magister cognosceret, cum quo videlicet nemo aliunde veniens colloquium habuisset, rem sollicite perquisivit, et ita esse, sicut vir venerabilis dixerat, comprobavit. Pergit ille ad alium suum condiscipulum, videlicet Ingelbertum, qui inclusus manebat, et magistrum haec dixisse, et sine dubio prophetiae spiritum habere, prorsus affirmat. Ille autem hoc detestans, et pènitens dènégans, fratrem corripuit, et quia hoc falsum esset, imprecationis se vinculis obligavit, dicens: « Si Romualdus hoc per prophetiae spiritum, et non magis per diabolum dixit, non me omnipotens Deus in hoc reclusorio perseverare permittat. » Dictum factumque est. Nam vix paucis diebus transactis, Ingelbertus, fracto reclusorio, sine magistri licentia abiit, et eum in hac vita (sicut dicitur) amplius non vidit.

§ 58. Aliquando vir venerabilis cuiusdam causà necessitatis in viam ire disponens, uni discipulorum cellam commisit, et usque in suum reditum in ea illum manere praecipit. Ille vero temerarius, dum debiti honoris reverentiam magistro non servat, audacter in ejus strato jacere non dubitat. Ecce autem in illa nocte maligni spiritus super eum immaniter irruunt, gravissimis eum verberibus atterunt, et projectum de lecto, pene seminecem derelinquunt. Merito sane tam superbos suae offensionis ultores pertulit, qui in talem virum, postposita humilitate, peccavit: et dum pio magistro non exhibuit reverentiam, ex duris et impiis sensit manibus disciplinam. Similiter postmodum venerabilis vir iter acturus, alium in eadem cella discipulum dereliquit. Cui cum discipulus diceret: « Magister, ego in lecto tuo non jacebo, quia quod alii contigit, mihi etiam consequenter evenire formido: » ille respondit: « Fili mi, jace et dormi securus. Ille enim in eo recubans, idcirco in manus inimicorum incidit, quia parvitatìs meae licentiam non accepit. Tu autem accepto consensu, in Deo spem pone, et sine pavore quiesce. » Qui videlicet in eo sicut jussus fuerat jacuit, et nullum omnino casum adversitatis incurrit.

§ 59. Secularis quidam vir Arduinus nomine, Romualdo se ad suscipiendum sanctae conversationis habitum tradidit: deinde domum, ut sua quaeque disponderet, remeavit. Cumque eum uxor sua venientem vidisset, foemineo nimirum furore succensa, exclamavit adversus eum, dicens: « Sic bone vir ab haeretico illo et antiquo seductore nunc venis, et me miseram et destitutam omni humano solatio derelinquis? » Quae hoc dicto, pròtinus in amentiam vertitur, et ita fùrere et conquassari coepit, ac si patienter a daemonio vexaretur. Habebat autem vir sanctus huiusmodi consuetudinem, ut si quando fratres in viam dirigeret,

benedictum illis sive panem, sive pomum, seu quodcumque aliud daret. Unde discipuli, ut experti multoties fuerant, certum tenebant, quod si ex benedictione magistri cuilibet aegroto porrigerent ad salutem, illum incolumem redderent. Nam et ex aqua, unde manus ejus abluebantur, plures languidi saepe restituti sunt sanitati. Quod tamen cautissime oportebat fieri, ne si vir sanctus hoc aliquatenus comprehenderet, in gravissimam tristitiam deveniret. Cum igitur diu foemina miserabiliter vexaretur, quidam fratres qui aderant, de benedictione panis, quam a magistro susceperant, ei particulam tradiderunt. Quam cum mulier comedisset, mox mente sedata, ab omni redditur insaniae furore liberrima. Itaque protinus omnipotenti Deo, et Romualdo famulo ejus recuperatae sanitatis gratias retulit, et viro suo conversionis licentiam ulterius non negavit.

§ 60. Taliter autem tunc in Sytria vivebatur, ac si ex similitudine non solum nominis, sed etiam operis altera denuo Nitria videretur. Omnes siquidem nudis pedibus incedentes, omnes inculti, pallidi, et nimia omnium rerum extremitate contenti erant. Nonnulli vero obseratis januis clausi, ita mortui videbantur mundo, velut in sepulcro jam positi. Vinum ibi nemo noverat, nec si etiam gravissimam quis aegritudinem pateretur. Sed cur ego de monachis loquor, cum et ipsi monachorum famuli, ipsi quoque custodes pecorum jejunarent, silentium tenebant, disciplinas inter se invicem facerent, et de quibuslibet otiosis verbis poenitentiam flagitarent? O aureum Romualdi seculum, quod etsi tormenta persecutorum non noverat, spontaneo tamen martyrio non carebat. Aureum, inquam, seculum, quod inter montium et sylvarum feras tot coelestis Jerusalem cives alebat. Cum vero ibi fratres jam tanti essent, ut illic in unum habitare vix possent, tunc Romualdus monasterio ibi constructo, et Abbate praeposito, inviolatum servans silentium, Bifurcum secessit ad habitandum. Illic etiam volens Abbatem spiritualiter vivere, et rectitudinis iter tenere, multam ab eo passus est persecutionis injuriam.

§ 61. Interea Imperator Henricus * de Ultramontanis partibus in Italiam veniens, misit beato viro deprecatoriam legationem, ut ad eum venire dignaretur, promittens se facturum quaecumque praeciperet, si suum ei colloquium non negaret. Cumque vir venerabilis prorsus abnueret silentium frangere, coepere unanimiter discipuli ejus omnes eum obsecrare, dicentes: «Magister, vide quia nos qui te sequimur, tanti jam sumus, quod hic congruenter habitare non possumus: quapropter, si placet, ab Imperatore magnum aliquod monasterium quaere, et multitudinem te sequentium ibi constitue. » Quibus vir sanctus, nescio si accepta revelatione, aut subita Dei inspiratione, fidenter

* S. Henricus qui colitur 15 julii.

scripsit : « Scitote quia montis Amiati monasterium ex dono Regis habebitis : considerate tantummodo , quem illic Abbatem constituere debeatis. Igitur inviolato silentio perrexit ad Regem. » Cui Rex protinus assurgens , ex magno cordis affectu in hanc vocem erupit , dicens : « O utinam anima mea esset in corpore tuo. » Quem mox , ut loqueretur , suppliciter obsecrans , ipso die hoc impetrare non potuit.

§ 62. Postera autem die Romualdo ad palatium veniente , ecce Theutonicorum multitudo certatim hincinde concurrunt , capita salutantes humiliter flectunt. villos quoque pelliceae vestis , qua erat indutus , anxie decerpentes , pro sacris reliquiis in patriam portaturi , studiose recondunt. Quae videlicet venerabilem virum tanto moerore affecit , ut nisi discipulis obstantibus acquievisset , ad cellam protinus repedasset. Ingressus igitur ad Regem , non pauca ei locutus est de restituendo jure ecclesiarum , de violentia potentum , de oppressione pauperum. Et post multa unum sibi pro suis discipulis monasterium petiit. Cui postmodum Rex montis Amiati monasterium tradidit , et Abbatem , quia multis erat malis obnoxius , foras eiecit. Ubi vir sanctus quanta adversa perpessus sit non solum ab eo qui eiectus fuerat , sed etiam ab illo quem ipse ex suis discipulis Abbatem constituerat , ille quidem perferre patientissime potuit , nos referre , etiamsi adesset facundia , non valemus. Sed qualiter illum Deus in cunctis adjuverit , uno exemplo monstrare sufficiat , ut prudenti cuilibet , quid etiam in reliquis evenerit , innotescat.

§ 63. Monachus quidam vesano adversus eum furore succensus , pilum latenter exacuit , et id reponens , ut beatum virum interficeret , expectare congrui occasionem temporis coepit. Nocte vero dum depressus sopore quiesceret , ecce videt malignum spiritum in se immaniter irruentem , qui retortam in colulum ejus mittens , tanta ferocitate conabatur guttur ejus adstringere , ut jam ille cogeretur funditus expirare. Tunc monachus in extremo jam spiritu positus , Romualdum , ut sibi succurreret , obsecravit. Qui (ut monacho videbatur) protinus advolans , de manibus eum iniqui hostis eripuit. Hic igitur mox expectatus , ad pedes venerabilis viri prostratus , advolvitur : ut allisionem cervicis aspiciat , deprecatur. Confiteri etiam crimen suae malitiae non veretur. Postremo conservatae vitae sibi gratias retulit , et poenitentiam tanti reatus accepit. Et ita qui Romualdo vitam insidiabatur eripere , jam per eundem sanctissimum virum et suam meruit conservare : et cui inferre mortem studuit , per eum suae periculum mortis evasit.

§ 64. Habebat autem vir sanctus consuetudinem , cum monasterium teneret , ut nisi cum jejunaret , ad communem mensam cum fratribus quotidie veniens , unum quidem pulmentum

comederet. postmodum vero lectioni, vel quid etiam apud unumquemque ageretur intentus, de reliquis non gustaret. Quadragesimali autem tempore, nisi necessitate inevitabili cogeretur, in cellula jugiter morabatur. Dum igitur praedictum coenobium vir beatissimus regeret, Quadragesimali jam appropinquante jejuni, quaecebat cum discipulis per vicina montium loca, ubi eremum facere potuisset. Dumque longas in quaerendo moras, protraheret, repente aquis undique circumfluentibus ita conclusi sunt, ut nec ipsi jam redire, nec de monasterio quisquam ad eos posset aliquatenus transvadare. Vivebant autem ex aliquantis castaneis, quas secum detulerant. Cumque dies Dominicus advenisset, et alia cibi spes nulla jam superesset, coepere fratres pauculas quae remanserant, castancas deglubere, jam quodammodo credentes ultimum ex eis convivium praeparare. Romualdus autem, ut erat semper alacri vultu, fidenter ait, quia nisi Deus sibi panem per aliquem mitteret, ipso die nullatenus manducaret. Discipuli vero mirantes inter se, in qua spe hoc ille praesumeret, certi tamen quia magister incaute aliquid vovère non posset, cibum jam tantae solemnitati congruum coepere fiducialiter expectare. Sexta igitur diei horâ jam appropinquante, ecce tres viri onusti pane et vino et aliis cibis, adveniunt, qui se de longinquis partibus cum multo labore ad eos pervenisse dicunt. Tunc itaque spiritali omnes repleti gaudio, benedicentes Deum, pariter cibum sumunt, et beatum virum per revelationem hoc penitus agnovisse indubitanter agnoscunt.

§ 65. Quodam tempore venit vir venerabilis Sytriam. Qui cum adhuc jejunus esset, et fratres, utpote in arduis montibus, piscem quem ei ad comedendum apponerent, non haberent, coepère inter se quodammodo confusi erubescere, et quid pro tam venerabili hospite parare potuissent, anxie cogitare. Tunc frater quidam puto divinitus inspiratus, ad siccum penerivum, qui juxta praeterfluebat, cum festinatione cucurrit, ubi nimirum et aquae exiguum erat, et piscis illic visus numquam penitus fuerat. Coepit itaque frater Deum devote deprecari, ut qui Israëlítico populo aquam potuit ex arida petra producere, ipse sibi dignaretur piscem in arenti rivulo demonstrare. Confestim igitur missa manu, in exigua aqua piscem reperit, qui beato viro ad refectionem abundanter sufficere potuit, Deo scilicet servo suo providente convivium. Inventum quippe est in saxeo et arido monte, veluti in piscosa valle, vivarium. Sed quia de vita beati viri haec, quae nimirum pauca de multis dicta sunt, sufficere credimus, jam ad transitum veniamus.

§ 66. Vir denique sanctus per multa alia habitavit loca, et multa alia, praecipue a suis discipulis perpessus est mala, plura quoque per eum sunt facta miracula quae nos describere ideo praetermittimus, quia longioris styli prolixitatem vitamus. Post

cuncta igitur habitationum suarum loca, cum jam finem suum imminere conspiceret, tandem ad monasterium, quod in Valle de Castro construxerat, rediit, ibique appropinquantem obitum indubitanter expectans, cellam sibi cum oratorio aedificare, in qua recluderetur, et silentium usque ad mortem servaret, mandavit. Sane viginti annis, antequam vitam finiret, discipulis suis manifeste praedixerat, quia in praefato monasterio oportèret eum quiescere, nulloque astante, vel funeris exequias procurante, expediret eum spiritum exhalare. Facto itaque reclusorio, cum mens ejus in eo esset, ut mox includi deberet, coepit corpus ejus magis magisque molestiis ingravescere, et deorsum jam velut non tam languore quam decrepiti longaevitate senii declinare. Nam a medio fere anno, nimia sibi phlegmatis abundantia cum ipso laesi pulmonis marcere defluserat, et gravi eum tussis anhelatione vexabat. Non tamen propter hoc vir sanctus vel lecto decumbere, vel inquantum possibile erat, soliti rigorem jejunii acquieverat relaxare.

§ 67. Quadam igitur die coepit paulatim corporis virtute destitui, et ingruente molestiâ gravius fatigari. Sole itaque jam ad occasum vergente, praecepit duobus fratribus qui astabant, ut foras exirent, et cellulae post se januam clauderent: celebraturi vero sibi matutinos hymnos, ad eum diluculo remearent. Cumque illi de ejus fine solliciti velut inviti exirent, non statim ad quiescendum properant, sed magistrum ne obire contingeret, anxii, pretiosi thesauri talentum prope cellulam latentes observant. Aliquandiu igitur cominorantes, cum deinceps curiosis auribus attentius auscultarent, et neque motum corporis, neque sonum vocis audirent, jam quod evenerat, veraciter opinantes, impulsâ januâ velociter irruunt, lumen accendunt, et beata animâ in coelum rapta, supinum jacere sanctum cadaver inveniunt. Jacebat itaque velut neglecta coelestis margarita, in summi postmodum Regis aerarium honorifice reponenda. Nimirum qui sic obit, ut praedixit, illuc transivit quo speravit.

§ 68. Vixit autem vir beatissimus centum viginti annis, ex quibus viginti expendit in saeculo, tres duxit in monasterio, nonagintaseptem in eremitico transègit proposito. Nunc igitur inter vivos coelestis Jerusalem lapides ineffabiliter rutilat, cum ignitis beatorum spirituum turmis exultat, candidissima stolâ immortalitatis induitur, et ab ipso Rege regum vibrante in perpetuum diademate coronatur. Post sacratissimum autem viri venerabilis obitum quanta miraculorum signa per eum Deus ostenderit, quis quaerat transacta legere, cum frequenter valeat et nova videre? Quia igitur ea quae apud sepulcrum ejus fiunt, miracula tanta sunt, ut melius putemus cuncta silentio praeterire, quam pauca narrare, duo solummodo quae per eundem beatissimum confessorum alibi facta sunt, sufficiat vobis exponere.

§ 69. Frater quidam qui sancti viri discipulus fuerat, parvam basilicam pro anima sua monasterio dederat, ad quam videlicet basilicam extremitatem manicae praescissam ex beati viri cilicio misit, et sub altari honorifice recondi praecepit. Quam tamen gèrulus sub altari, sicut jussus fuerat, collocare neglexit, sed missam in rima parietis incaute dereliquit. Factum est postea, ut daemoniacus quidam ad praedictam duceretur ecclesiam. Cumque astans in medio, huc illucque rotans caput, cuncta undique circumspiceret, tandem torvos oculos in ipsum parietem terribiliter coepit infigere, et intentus illuc, ubi sancti cilicii jacebat particula, crebris non cessabat vocibus exclamare: Ille me ejicit, ille me ejicit: et ita clamans, protinus ab eo expulsus est. Hinc ergo jure perpenditur quid per semetipsum apud divinam clementiam impetrare non possit, ante cujus brevissimam vestimenti particulam daemon stare non potuit: et qui talia absens exhibet, quid per corporis praesentiam non exercet?

§ 70. Alio quoque tempore Castaldius quidam pauperculae mulieri vaccam violenter abstulit, et eam vociferantem, multisque precibus obsecrantem audire contempsit. Illa protinus accurrens, duos Gallinarum pullos ad ecclesiam, quam supra memoravimus, detulit, et eos ante altare projiciens, hujusmodi verbis clamare flebiliter coepit: «Eho, sancte Romualde, exaudi miseram, ne despicias desolatam, et redde mihi gubernatricem meam injuste sublatam.» Mira res. Vix adhuc villicus cum ipsa rapina, per emissae sagittae spatium a domo mulieris abierat quod continuc percussus, vaccam in eodem loco dimisit: deinde domum perveniens, protinus expiravit.

§ 71. Post quinquennium vero a sancti viri obitu, datâ monachis ab Apostolica Sede licentiâ, ut supra venerabile corpus ejus altare construerent, Atho quidam frater sylvam petiit, quatenus modicam capsam faceret, quae sancti Confessoris ossa et pulverem tantummodo capere potuisset. Nocte igitur insecutâ, dormienti cuidam fratri venerabilis quidam senex apparuit, quem protinus interrogans, ait: «Ubi est hujus monasterii Prior?» Quod cum ille se scire negaret, ilico senex addidit. Pro fabricanda capsâ ire in sylvam studuit, sed beati viri corpus in tam exiguum vasculum non intrabit. Postera igitur die Prior, compositâ capsâ revertitur, et mox a fratre qui visionem viderat quae illum causa ad sylvam invitasset, inquitur. Quod cum ille velut labore defessus dicere noluisset, ilico frater et sui causam itineris retulit, et quod ipse viderat, exponendo per ordinem non celavit. Defosso igitur tumulo, ita propemodum totum sancti viri corpus sanum illibatunque reperierunt, velut tunc fuerat, cum sepulturae illud primum tradiderunt, excepto quod tenuis quaedam mucoris lanugo in quibusdam ejus membris excrevisse videbatur. Rejectâ igitur modicâ capsâ quae facta fuerat, ilico vas

aptum ad mensuram beati corporis praeparant, et in eo sanctorum reliquiarum patrocinia recondentes, dèsuper altare solemniter consecrant. Obiit autem vir beatissimus decimotertio calendarum Juliarum, regnante Domino nostro Jesu Christo cum Patre et Spiritu Sancto, in secula seculorum, Amen.

EPITAPHIUM

RICHARDI ANGLIAE REGIS

SCULPTUM LUCAE IN ITALIA

Obiit anno 725.

Soror Offonis regis, fuit mater beati Richardi. Beatus Richardus rex Angliae, exul patriâ, spretor mundi, contemptor sui, pater sanctorum fratrum Willebaldi et Winnibaldi, et beatæ Walburgis virginis, terrenum regnum in coeleste mutavit. Deposuit coronam regiam pro vita perpetua. Exiit purpuram, et vilem induit tunicam. Regionum reliquit tribunal, et sanctorum quaesivit limina. Dimisit sceptrum, et accepit baculum. Dimisitque filiam suam in regno beatam Walburgam, atque simul cum filiis peregre profectus est. Et eis relictis apud sanctum Bonifacium martyrem gloriosum, tunc Archiepiscopum Moguntinensem, virum miræ sanctitatis, eo quod Anglicus esset, de regno suo natus, idem sanctus rex exilio se ulteriori *, limina sanctorum trans alpes adiit, et loca deinceps magis dèvia petiit solitudinum, Deo soli idem solus libere vacaturus. Deinde post longa exilia, post multa certamina, post famis, sitis et frigoris multimodas aerumnas, in provinciâ Italiae, civitate Lucâ finitur pugna, dantur praemia, coelo recipitur anima, et in beati Frigidiani basilica juxta corpus ejus ponuntur pia membra, ubi et miraculis coruscat. Cujus festivitas septimo Idus Februarii celebratur. Locus etiam, in quo requiescit, his versibus adornatur:

Hic rex Richardus requiescit sceptrifer almus.
Rex fuit Anglorum, regnum tenet iste Polorum.
Regnum dimisit, pro Christo cuncta reliquit.
Ergo Richardum nobis dedit Anglia sanctum.
Hic genitor sanctæ Walburgæ virginis almae,
Et Willebaldi sancti simul et Winibaldi.
Suffragium quorum det nobis regna Polorum. Amen.

* Urbem scilicet Romam.

VITA B. EUGENII ET MARIAE EJUS FILIAE

SUB SPECIE ET NOMINE MARINI MONACHI

AUCTORE SIMEONE METAPHRASTE

Floruerunt primâ medietate saeculi VIII.

§ 1. In illo tempore erat vir quidam in Bithynia, nomine Eugenius. Is habebat uxorem valde honestam et Deum timentem quae peperit filiam unicam, et vocavit nomen ejus Mariam. Mortua autem ejus uxore, educavit filiam suam Eugenius in bona et honesta vita. Cum vero crevisset adolescentula, dixit ei pater ejus: « Filia carissima, ecce omnes meas facultates trado in manus tuas. Ego enim vado, ut salvam faciam animam meam. » Cum haec autem a patre suo audiisset adolescentula, dicit ei: « Pater, tu vis teipsum servare, et me perdere. Nescis Dominum dicere in Evangeliiis: *Pastor bonus animam suam ponit pro ovibus?* Rursus vero alibi dicit: *Qui salvam facit animam, est tanquam qui creat* (Joan. x). » Haec cum audiisset pater ejus Eugenius, ejus verbis valde fuit laetatus, flebat enim et ejulabat, cum haec diceret: et dicit ei pater ejus: « Filia carissima, quid possum tibi facere? Tu quidem es foemina: ego autem volo ingredi monasterium: et quomodo potes mecum versari? Diabolus enim propter vos bellum gerit adversus Dei servos. » Haec cum audiisset ejus filia, dixit patri suo: « Domine mi pater: Non sic ingrediar, quomodo tu dicis: sed tondebo comam capitis, et induta veste virili, ingrediar tecum monasterium, nemine sciente, me esse foeminam (a). »

§ 2. Beatus autem Eugenius, auditis iis quae dicebat filia, valde laetatus, cum omnia bona sua distribuisset pauperibus et mendicis, orphanisque et viduis: et totondisset suam filiam, virili amictu eam induit, et nominavit nomen ejus Marinum, haec ei dans mandata: « Vide, filia, quomodo te sis conservatura. Futura enim es in medio ignis: non ingreditur enim foemina in monasterium. Te ergo conserva Christo immaculatam, ut cum impleverimus id quod sumus polliciti, habeamur digni regno coelorum. » Haec cum dixisset Eugenius, et precatus esset, assumens filiam suam Mariam in habitu adolescentis, ingressus est coenobium. Eis autem ingressis in monasterium, in dies proficiebat puella in omni virtute, obedientiaque et humilitate et in majori exercitatione. Cum vero aliquot annos peregisset beata in monasterio, existimabant monachi eum esse Eunuchum, propterea

(a) Celebris haec historia est Marini Monachi propter infandi criminis quam passus est calumniam, cujusque licet innocens perëgit heroicâ humilitate poenitentiam.

quod esset imberbis et voce gracili. Alii autem existimabant, praenimia exercitatione, et quod solum secundo quoque die comederet, eum esse voce adeo tenui. Aliquo vero post tempore contigit ejus patrem decedere: incrementum autem accepit ejus exercitatio, obedientia et humilitas: adeo ut ipsa quoque donum Dei acceperit contra daemones. Unumquemque enim eorum qui laborabant et vexabantur, manus eis imponens et orans, curabat pròtinus. Habebat autem illud coenobium quadraginta viros, omni virtute et sapientià exornatos. Singulis vero mensibus mittebantur quatuor monachi ad responsa monasterii, propterea quod ipsi haberent in aliis quoque locis diversas possessiones. Erat autem in media via diversorium, et qui ibant et veniebant, propter itineris longitudinem illic requiescebant. Inter caeteros autem magnam eorum curam gerebat is qui praeerat diversorio, eos seorsum accipiens. Invidus vero et malignus diabolus qui rebus bonis semper invidit, mala autem ad se attrahit, aegre ferens hujus beatae in Deum amorem, pulcherrimamque et honestissimam vivendi rationem, studuit aliquantulam ei labem inurere et eam affligere.

§ 3. Quodam itaque die, Praefectus monasterii, accersito Marino, dicit ei: « Frater Marine, scio tuam vitae agenda rationem esse perfectam in omnibus, et praecipue in obedientia. Velis ergo tu quoque egredi, ut ministres monasterio. Fratres enim aegre ferunt, te ad id non egredi. Hoc autem faciens, o fili, majorem accipies mercedem a benigno et clementi Deo. Etenim Dominus quoque noster Deus non dignatus est ministrare suis discipulis. » Haec cum audiisset Marinus, se projècit ad pedes Praefecti, dicens: « Bene precare mihi, venerande pater, et ego ibo quocumque volueris. » Egresso autem Marino et aliis tribus monachis ut ministrarent, diverterunt, ut consueverant, ad illud diversorium. Qui autem praeerat diversorio, habebat filiam unicam. Miles vero quidam ingressus diversorium, ei attulit vim: ea vero concepit. Praecepit autem ille miles, dicens: « Si haec res fuerit cognita, et te examinauerint tui parentes, unde hoc factum sit, dic eis: Formosus ille junior monachus mecum dormiit, et ex eo concepi. » Postquam ergo egressi fuissent monachi simul cum Marino, rescivit pater puellae filiam suam utero concepisse. Qui rogavit eam, dicens: « Undenam hoc tibi factum est? » Puella autem respondit, dicens: « Junior ille coenobii formosus monachus qui dicitur Marinus, mecum dormiit, et me praegnantem reddidit. »

§ 4. Cum haec autem audiisset Praefectus diversorii, concito cursu et cum magna ira venit in monasterium, eum accusans, et dicens: « Ubi est ille falsus Christianus quem dicitis esse monachum? » Ei vero factus est obviam apocrisiarius monasterii et dicit ei: « Bene venisti, frater. Cur es adeo tristis et cur tam temere loqueris? cessa parumper, rogo te. » Respondens autem

praefectus diversorii, dicit ei : «Pereat hora qua unquam cognovi monachum. Hei mihi, quid mihi accidit! Quid faciam autem, nescio.» Cum vero haec rescivisset Praefectus, eum accersiit et dicit : « Quid tibi vis, frater? Quid es tristis? » Praefecto autem monasterii dixit is qui praeerat diversorio : « Quid mihi volo? Decaetero nullum amplius videam aut conveniam monachum. » Postquam autem a Praefecto rursus fuit rogatus is qui praeerat diversorio, « Propter quam causam haec dicis? » respondit et dixit : « Filiam habebam unicam, in quam spem meam collocabam quod ea esset requies meae senectutis. Ecce vero quid fecit Marinus: eam praegnantem reddidit quem dicitis esse Christianum et pium.» Haec cum audiisset Praefectus, stupefactus dicit ei : « Quid possum tibi facere, cum ipse non sit hic? Sed quando venerit ex ministerio, nihil est aliud quod agam, nisi ut expellam e monasterio. » Cum autem venisset Marinus cum aliis tribus fratribus, accersit eum Praefectus et dicit ei : « Haec ne est tua vivendi ratio et exercitatio? Quando diversatus fuisti in diversorio, attulisti vitium filiae praefecti diversorii. Huc autem veniens ejus pater, tamquam per theatrum traduxit nos monachos.» Marinus vero his auditis, se humi projecit in faciem, dicens Praefecto : « Condona mihi humili et peccatori propter Dominum, o pater, quoniam tamquam homo erravi: » Tunc Praefectus ei iratus, ejecit eum e monasterio.

§ 5. Egressus autem beatus extra vestibulum monasterii, mansit sub dio, sustinens frigus et aestum annos tres. Qui ergo ingrediebantur et egrediebantur ex monasterio, rogabant ipsum, dicentes : « Cur sic sedes, Abba, afflictus in vestibulo? » Ille autem dixit eis : « Quoniam sum fornicatus, propterea ejectus sum ex monasterio.» Cum vero venisset pariendi tempus filiae Praefecti diversorii, peperit puella filium masculum. Puerum autem tollens pater ejus, venit ad monasterium : et cum invenisset Marinum sedentem extra monasterium, projecit ei puerum et statim recessit. Marinus vero sumens puerum in manus, dicebat lamentans : « Hei mihi, misero et abjecto: ego certe humilis et nequam, accipio pro meritis meorum peccatorum. Cur autem hic quoque infelix puer mecum moritur? Coepit vero accipere lac a pastoribus, et sic alebat puerum ut pater. Non satis autem erat Marino afflictio et pudor quo afficiebatur quotidie: sed puer quoque flens et excernens, contaminabat et sordidabat ejus vestes. Post spatium autem trium annorum, seditionem agitarunt omnes fratres, dicentes Praefecto : « Pater venerande, sufficit fratri Marino poena quam sustinuit. Decaetero rogamus, accipe eum rursus in monasterium: maxime vero quod coram omnibus confessus est lapsum suum. » Cum autem contradiceret Praefectus et non persuaderetur eum accipere, coeperunt monachi ei rursus dicere : « Nisi fratrem Marinum rursus acceperis in monasterium,

o pater, nos quoque recedimus. Quomodo possumus a Deo petere, ut condonet nobis nostra peccata, cum frater noster tres annos sub dio sedeat in vestibulo?»

§ 6. Haec cum audiisset Praefectus a monachis, dicit eis: «Revera propter peccatum quod fecit, non est dignus huc ingredi: propter vestram tamen charitatem et preces eum accipio,» et cum accersiisset Marinum coram omnibus, dicit ei: «Frater, non es dignus stare in primo tuo loco, propter peccatum quod fecisti: propter fratrum autem charitatem et preces, accipio te omnium postremum in regulam.» Marinus vero coepit Praefecto dicere cum lacrymis: «Hoc quoque mihi magnum est, o venerande pater, quod me dignum feceris qui ingrederer intra vestibulum, ut sic quoque dignus habear qui serviam sanctis meis patribus.» Et cum eum accepisset Praefectus, inmisit ad viliora et abjectiora opera monasterii. Is vero ea faciebat cum studio et magno metu et compunctione. Habebat autem puerum quoque Marinus, eum retro sequentem et clamantem: Ta ta ta, et requirentem ea quae sunt pueris necessaria ad alimentum. Non solum enim his aerumnis et afflictionibus premebatur Marinus, sed etiam de alendo hoc puero erat valde sollicitus. Cum crevisset autem puer, degebat in monasterio, educatus in virtute et in temperantia. Porro vero sancto quoque et monastico habitu est dignatus. Sicque proficiebat in humilitate et multa obedientia, ut amaretur ab omnibus.

§ 7. Post haec autem cum vidisset Dominus perfectam esse ejus fidem et tolerantiam, et esse dignam regno coelorum, accepit eam in aeterna paradisi tabernacula, nemine sciente. Nam cum is obiisset, et nec viderent egredientem ad servitium monasterii et nec ad psalmodiam regulae, rogavit Praefectus fratres, dicens: «Ubi est frater Marinus? Ecce enim jam praeterierunt tres dies, ex quo eum non vidi in psalmodia, neque in suo ministerio. Primus autem omnium inveniebatur in regula. Ingreddimini ergo ejus cellam et videte, num in aliquam ceciderit aegritudinem.» Cum autem venissent fratres in cellam beatae, ingressi invenerunt eam consummatam in Domino et puerum ei assidentem et flentem. Tunc pròpere egressi fratres, Praefecto renunciarunt, dicentes: «Frater Marinus dormit.» Ille vero cum audiisset, miratus est et dixit: «Quomodo excessit ejus anima, aut quam Deo allaturus est excusationem de iis quae peccavit? Tunc decaetero jussit, ut ei justa facerent.» Cum autem venissent fratres, ut eum componerent ad sepeliendum, invenerunt cum esse mulierem: et stupefacti, coeperunt omnes una voce clamare: «Domine, miserere.» Praefectus vero cum tumultum audiisset et conturbationem, rogavit, dicens: «Quidnam hoc sibi vult?» Illi autem dicunt ei cum admiratione: «Frater noster Marinus est sexu mulier.» Cum venisset ergo Praefectus et

vidisset rem admirabilem et praeter opinionem, se humi projecit, et tenens pedes beatae, cum multis lacrymis clamabat, dicens: « Ignosce mihi, Domine Jesu Christe, quod per ignorantiam peccavi in sanctam et castam tuam sponsam. » Et rursus pròcidens ad venerandas et sanctas ejus reliquias, clamabat, dicens: « Hic moriar ad sanctos et venerandos tuos pedes, donec audiero mihi esse condonata ea quae in te peccavi. » Cum is autem diu deflèret et plangeret, venit ad eum vox de coelo, dicens: « Quia nesciens hoc fecisti, peccatum fuit tibi condonatum. »

§ 8. Tunc surgens Praefectus a venerandis ejus reliquiis, statim misit ad Praefectum diversorii, dicens: « Veni cito ad nos: nam te volo convenire. » Cum autem venisset Praefectus diversorii, dicit ei Praefectus monasterii: « Ecce frater Marinus est mortuus. » Is vero dicit Praefecto monasterii: « Deus ei condònet id quod fecit in abjectam meam filiam. » Dicit ei Praefectus monasterii: « Poenitentiam age, o frater. Nam peccasti coram Deo. Sed me quoque tuis verbis decepisti, et peccavi ego quoque propter te. Ecce enim Marinus re vera est mulier. » Cum haec autem audivisset Praefectus diversorii, et Praefecti verbis fuisset obstupefactus, mansit mutus et attonitus. Eum vero manu apprehendens Praefectus monasterii, duxit eum in locum in quo jacebat beata Maria: et cum eam honeste et decòre locasset ac composuisset, ei ostendit ipsam esse sexu foeminam et eam fuisse temere maledictis appetitam. Tunc coepit diversorii quoque Praefectus deslere propter inopinatum ab eo visum miraculum (a).

§ 9. Post haec autem justa fecerunt sanctis et venerandis ejus reliquiis et deposuerunt in insigni loco monasterii, cum psalmis et hymnis et multis luminibus, octavo mensis Februarii. Statim vero venit filia Praefecti diversorii a daemone correpta et confitens omnem veritatem et dicens: « Talis miles me fefellit et persuasit, ut falso accusarem hanc beatam. » Deinde cum appropinquasset loculo beatae, Praefecto et fratribus rogantibus sanctae venerandas reliquias, protinus ipsâ horâ fuit curata et mundata a daemone. Tunc cum vidissent miram sane rem praeter omnium opinionem, laudarunt omnes Deum quod nequaquam pollutum, ut credebatur, fuisset, Marini supposita fornicatione, monasterium, et quod tam evidenter apud Praefectum detecta esset illata calumnia in sanctum Monachum, et propter patientiam singularem et humilitatem beatae quod usque ad mortem perstitisset non aperiens se foeminam esse, sed peccati non patrati agens mirabiliter poenitentiam propter regnum coelorum.

(a) Pari, licet diversa ex causa, perfectionis monasticae proposito, non imitando tamen exemplo, sexum virili sub habitu occultuit etiam S. Euphrosyne, de qua in Vol. I, p. 37. Quod jure meritoque sacri vetant Canones, aliisque ruinae foret occasio, hae Christo dilectae, peculiari Sp. S. ductu, decere arbitratæ sunt, et ut caelitus factis prodigiis patet, Deo sanctam vitam probarunt suam.

VITA S. PAULI EPISC. VIRDUNENSIS

GRAVITER ET FIDELITER JAM OLIM CONSCRIPTA, SED NUNC DEMUM IN GRATIAM
LECTORIS REDDITA ALIQUANTO LATINIORI STYLO PER LAUR. SURIUM, ET
QUIDEM ALIQUOT LOCIS PARAPHRASTICOS.

Obiit anno 647 — Nat. Gallus.

§ 1. Beatus Paulus Virdunensis ecclesiae praesul dignissimus, beatissimi Pauli Apostoli imitator egregius, quem non minus vitâ et moribus, quam nomine referre pro viribus conatus est, in Gallia Belgica parentibus ortus est non infima dignitate. Porro vero in ipsis annis teneris artium liberalium studiis, ut erat apud antiquos more receptum, adhibitus est bonae indolis puer: et in iis sane brevi tempore eos habuit processus, ut Grammaticâ, Dialecticâ, Rhetoricâ, caeterisque humanioribus disciplinis sic satis instructus videretur. Verum ab ipso mundani fastus aditu (qui ut curis et angoribus discruciat sui studiosos, ita nihilominus aureos illis montes pollicetur) pedem suum mature retrahens, ne si nimio illius semel esset amore irretitus, inmani se praecipitio daret, totum se ad res divinas contulit, et ad officia charitatis et misericordiae, in templis quidem et monasteriis iis quae ad divinum cultum pertinent, intentus sèdulo: benigne vero opem ferens miseris et pressis inopiâ, adeo ut nihil sibi praeter ea quae sunt ad victum cultumque corporis necessaria retinens, facultates suas omnes in egènos, morbidos, nudos, fame sitique afflictos, in carcerem coniectos, aliisque calamitatibus obnoxios conferret, nihil de crastino sollicitus, quemadmodum a Christo didicerat. Vacabat interim jejuniis et precibus, cum iis conjungens semper studium pacis et sanctimoniae, sine qua, ut ait Apostolus, nemo videbit Deum. Etsi vero actuosae vitae cum Martha non segniter navaret operam, at tamen contemplationis divinae avidus, eam ceu partem meliorem, cum Maria arctius complecti cupiebat. Cumque hac in cogitatione diu noctuque versaretur, modumque inquireret, quinam ad summum posset perfectionis apicem pertingere, divinitus illius animo saluberrimum incidit consilium, ut cum magno illo patriarcha Abrahamo, indubitata in Dei benignitatem fide innixus, exiret e terra et cognatione sua, et ad exterarum regiones ignotaque loca se reciperet, beataeque paupertatis amplissimis ditatus promissionibus, cum Christo Domino suo vulpibus foveas et volucris nidos suos habentibus pauperior effectus, non haberet ubi suum reclinaret caput. Accedebant huc Davidis regis et dicta et facta, quae magno illi ad virtutem erant incitamento, contemplanti quemadmodum ille tantus rex

interdiu purpurâ opertus regni negotia curabat, noctibus vero in cilicio et cinere cubans, laborabat in gemitu, lacrymis stratum rigabat suum, egenum, mendicum et pauperem se dictitans, hisque utens vocibus: *Pater meus et mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me* (Psalm. 26). Itemque illis: *Extraneus factus sum fratribus meis, et peregrinus filiis matris meae* (ibid. 68). Et rursus: *Ecce elongavi fugiens, et mansi in solitudine* (ibid. 54). His aliisque inflammatus, mundi gloriam, ut rem inanissimam, putavit prorsus pro nihilo, ut quae instar flosculi subito appareret, et paulo post marcesceret: cogitationibusque diversum persuadere volentibus, ejusque salutare proposito adversis et contrariis, opponebat illud Apostolicum: *Nihil intulimus in hunc mundum: haud dubium, quia nec auferre quid possumus* (1 Tim. vi). Huic jungebat illud ex Evangelio, quo perfectionem attingere cupienti mandatur vendere omnia quae possideat, et dare pauperibus: itemque illud quo Christus Dominus propter nomen ipsius relinquenti domum, parentes, fratres, sorores, filios, agros, centuplum pollicetur, et praeterea vitam sempiternam. Addebat etiam illud ex Evangelii verbis: *Nisi quis tollat crucem suam quotidie, et sequatur Salvatorem, oderitque patrem et matrem, etc. immo vero etiam animam suam, non posse Christi esse discipulum*. His ergo omnibus ejus ferventi voluntati stimulos et calcaria adhibentibus, inusitatae peregrinationis et ignoti itineris sibiipsi laborem indixit, oblitusque generis antiqua stemmata et superbam nobilitatem, relictisque carissimis parentibus, Christo duce proficiscitur e patria, nesciensque quo pergeret, quippe viarum ignarus, tandem ad erëmum Vôsagi pèrvenit, eamque posthabitis mundi rebus omnibus, laetus ingreditur, Christo regi suo illic militaturus. Ajunt autem in ea solitudine multos habitasse anachoretas distinctis cellulis, quique demptis Sabbato et Dominico die, perpetuo soli dègerent in arctissimo silentio, nisi vel morbus corporis, vel animae salus secus postulasset. Horum ipsi optatissimam vivendi consuetudinem Paulus ita, ut animo jampridem destinarat, modis omnibus amplecti voluit: sed quoniam non est in hominis potestate vita ejus, neque est consilium contra Dominum, et neque currentis est neque volentis, longe aliter evènit, atque ille putarat. Futurus enim quandoque pontifex et pastor ovium Christi, divinâ id agente providentiâ, ad coenobium potius pervenit ut illic interim apud fratres delitescens, in schola virtutum probe exercitatus disceret, quod postea alios ex officio doceret. Erat namque in illa erêmo monasterium, quod Deo miserante hodieque perseverat, monasticis institutis valde insigne, Tabulejum antiquitus dictum, quod sectis instar tabularum lapidibus primo aedificatum fuerit: at nunc vero Theolegium appellatur. Ad id coenobium casu hospitii captandi causâ divertit Paulus, atque ab Abbate et fratribus libentissime acceptus

est. Deinde ab oratione revertenti ad hospitium, Abbas cum fratribus pedes manusque abluunt, et cum multa devotione et reverentiâ omnia humanitatis officia impendunt, orantque ut aliquantisper velit apud ipsos permanere, et longo itinere defessa membra dare quieti. Annuit ille precibus eorum, et cum aliquandiu haesisset apud illos, et ex crebris colloquiis coepisset cognoscere, Abbas rem divinitus geri existimans, ut ejus vita posset aliis et exemplo esse et salutis, cogitationem suscepit de invitando illo ad monasticae vitae complexum, ne si forte alio se transferret, ipse ejus sanetitatis ferret dispendia.

§ 2. Quadam itaque die, cum de mundi hujus contemptu, ut saepe alias, colloquia miscerent, Paulus animi sui consilium et intentionem, tum quis esset, qua causâ eo advenisset quo mentis flagraret desiderio quod eremi habitationem, modo Christo annuente ipsi posset contingere, totius orbis vastitati anteponeret, seiscitanti Abbati perspicue indicavit, multum eum obtestans per Dominum, uti ne cuiquam alteri revelet, locumque ipsi velit inquirere aptum divino servitio, repertumque ocyus demonstrare. Abbas hoc pacto adjuratus, ne illius votis adversaretur, multum anxius formidare coepit, ne tanto viro coenobium destitutum, maxime inde incommoda caperet, et jam non sua, sed ipsius Salvatoris ei exempla proposuit, ut eorum commemoratione posset illum permovere ad manendum in coenobio. Ait Christum sub horam passionis suae, cum humana ipsius natura a morte abhorreret, Patrem sic orasse: *Pater. si vis, transfer a me calicem istum: attamen non mea voluntas, sed tua fiat (Matth. xxvi)*. Eundem etiam alias dixisse: *Non veni facere voluntatem meam, sed ejus qui misit me (Joan. v)*. Et satis quidem agebat Abbas his et id genus aliis adferendis, ut eum apud se retineret. At Paulus in sententia animi sui perstabat immotus, nec se ab ea ulla ratione deduci patiebatur. Id vero Abbas animadvertens, simul etiam considerans non ea Paulum esse fortunâ vel conditione, ut posset cogere invitum, confert se ad alia ex scripturis depromenda exempla. Etsi, inquit, cum Abrahamo patriarcha exulem te fecisti a paterno solo, et cum Davide elongasti fugiens, ut maneat in solitudine, et denique ut vir evangelicus, patriam, parentes, agros, cognatos, Christi et voluntate et amore, reliquisti: at tamen nôveris ad perfectionem capessendam quippiam adhuc tibi deesse. Quod si nosse cupis, audi Psalmistam ita dicentem: *Induxisti nos in laqueum, posuisti tribulationes in dorso nostro, imposuisti homines super capita nostra (Psalm. 63)*. Ubi sane per tribulationes in dorso nostro, et homines capitibus nostris impositos indicare voluit, non nostro nos vivere arbitrato, sed superiorum jussis humiliter parere debere. Hujus exemplum in ipso Christo nobis illustrissimum proponitur, dicente Apostolo: *Christus factus est pro nobis obediens usque ad mortem (Philip. ii)*. Si ergo vere illum imitari

vis, sanctae obedientiae jugum mansuetissimis humeris accipe, et illud, si sic necesse sit, ad supremum usque vitae diem ferto. Non enim erit discipuli illius laude digna exercitatio, quam magistri reverenda eruditio non approbarit: nec debet sane aliis velle praeesse qui prius subesse non didicerit.

§ 3. His Paulus auditis, cessit Abbatis admonitioni: et quia par illi visum fuit, ut ipse potius prior rogare debuerit, quod Abbas ab illo petebat: toto corpore humi prostratus, negligentiae et ignorantiae suae veniam precabatur, simul promptum se offerens ad omnia illius jussa exequenda. Itaque votis omnium cum Abbatis benedictione monasticum induit habitum, et ut verus Christi servus, adjungitur illi congregationi sanctorum. Qualem vero deinde sese praestiterit, quam moribus et vita sanctum et inculpatum, non facile quisquam explicaverit. Ab ipso namque mutati habitus die, prope fidem excedere videbimur, si dicere velimus, quas cruces, quae tormenta sibiipsi intulerit, dum vult corpus castigare suum et in servitutem redigere. Neque enim vel tenuiter corporis indulsit valetudini, neque manu semel ad aratrum missa, voluit cum uxore Lot retrorsum respicere. Fuit vero etiam charitate praecipuus, castitate mundissimus, humilitate summus, prudentiâ solers, astutiam serpentis cum simplicis animi puritate conjungens. His itaque aliisque virtutibus cum polleteret, amabatur ab omnibus, cunctis erat gratus et venerabilis, et pro eximiae sanctitatis reverentia, solo pastoris dempto nomine, instar magistri miro a fratribus affectu colebatur.

§ 4. Sed ne tanta virtutum copia quasi sterilis et vacua videretur, neque lucerna tam illustris sub modio poneretur, sed luceret omnibus qui in domo Dei sunt: cum jam ejus fama longe lateque increbuisse, coeperunt multi ad eum confluere etiam ex longinquis regionibus, et se in ejus tradere disciplinam, non solum mediocris fortunae, sed etiam praepotentum ac nobilium hominum filii. In iis autem Grimo qui etiam Adalgisilus dictus est, Dagoberti regis nepos, prae coelestis patriae amore omnem hujus mundi gloriam ducens pro nihilo, illi se tradidit instituendum: quippe cujus vitam, mores et actiones, ceu agrum fertile, multa florum diversorum gratissima amoenitate vernantem, et cui benedixit Dominus, a permultis jam didicerat virtutum omnium odoribus fragrare. Et illi quidem repente tanto est dilectionis ardore conjunctus, ut non nisi sola interpellante morte, ab illo se separari pateretur. Introductus autem a sancto viro in amoenissimos scripturarum campos, intantum brevi profecit, ut disciplinâ et moribus magistrum aequiparare videretur. Et ille quidem in monasterio hoc Tabulejo sive Theologio, quod jure haereditario illius ditionis esset, cum magistro, majori libertate degebat, et de gramine virtutum, centuplicatum fructum retulit, adeo ut ad Diaconatus quoque gradum evectus sit.

§ 5. Per idem autem tempus defuncto Ermenfredo Virdunensi episcopo, idoneus successor mox inquirebatur, ne vacante diu sede, grex Domini, pastoris vigilantia destitutus, patèret morsibus luporum. Ibi tum non defuit qui ad aures principum perferret, intra regni fines, et quidem in monasterio supradicto degere Paulum monachum qui idoneus sit cui cura pastoralis demandetur. Mox jubente rege ablegantur quidam ad Grimonem qui illi dicant, ut una cum Paulo festinet venire ad aulam. Illum enim, divina agente providentia, a palatinis, a clero et populo electum, ut sit Virdunensium * antistes, velleque regem, in sui erga illum amoris testimonium, illorum votis et sententiae assentiri. Grimo iis auditis, multa hilaritate perfunditur, refert ad patrem carissimum regis jussionem, nobilium, mediocrium, denique omnium concordem et ab animis in ipsum propensissimis profectam electionem, hortaturque, ut quamprimum ad regis sese accommodet voluntatem. Tum vero Paulus, «Tametsi, inquit, laudo illorum tale de me iudicium et existimationem, qua me tanto honore dignum arbitrantur: at fortassis tamen ignorant Canonum auctoritate caveri, ne quis a sede sua transferatur ad aliam. Itaque cogitare debebunt, neque jussa regis, neque populi studium et favorem tanti a me fieri debere, ut eorum causâ sacri canones violentur. Satiùs igitur est, ut regis populique sententia ad alium sese transferat: ne si hominem ignotum et ad vulgi rumusculos falso praedicatum atque laudatum Ecclesiae Christi praefecerint, post serâ ducti poenitentia, sese inconsultae damnent temeritatis.» Cum his verbis legatò regis a se vacuos dimittit, id se hac ratione sperans assecuturum, ut et regis mutetur animus, et ipsi liceat optata frui quiete. Sed infallibilis providentia Dei qui illum suae plebi pastorem destinaverat, et a longinquis regionibus eum ob causam ad haec loca perduxerat, animo regis ad consilii aspiravit, ut ex monasterio extractum, etiam invitum et calcitrantem in cathedra collocaret, uti paulo post dicemus.

§ 6. Interim hoc admonitum voluimus lectorem, hunc beatum virum Paulum fratrem fuisse S. Germani Parisiensis episcopi: ** et id quidem, ut ex scriptis accepimus, vitae sanctitas virtutumque excellentia liquido testatur. Ne cui autem incredibile id fortasse videatur, si nullius sit auctoris testimonio confirmatum, operae pretium putamus, Bercharii presbyteri verba huc ascribere. Is enim Bercharius, rogatus a Dadone Virdunensi episcopo, omnium superiorum antistitem ejus ecclesiae nomina et res gestas, quatenus nosse potuit, mira brevitate conscripsit. Itaque de hoc nostro beato Paulo ad verbum sic habet: «Post Ermenfredum tractus est de monasterio Tabulejo S. Paulus qui fuit frater Germani Parisiacensis Ecclesiae episcopi, et in Ecclesia ista episcopus

* Verodunum (gall. Verdun) in Lótharingia (Lorena).

** Colitur S. Germanus xxviii Maji.

consecratur: cujus memoria aeterna est. Nam nepos Dagoberti regis Grimo diaconus qui et Adalgisilus dicitur, cum fuisset a beato Paulo ab infantia reverenter educatus, pro amore ipsius antistitis suam proprietatem, id est, Tabulejum monasterium S. Mariae in Virduno, suo scripto et multorum fidelium scriptis, ut in sempiternum nostra ecclesia ipsum monasterium habuisset, tradidit, roboravit, et omni auctoritate firmavit. Frasingum vero villam pro sua pietate victui fratrum nostrorum delegavit. Sanctus vero Paulus Basonis villare de suis redditibus comparavit. Privilegium etenim nostris canonicis de antiquioribus villis fecit, et suis manibus et aliorum episcoporum ipsum sub divina attestatione roboravit. De virtutibus autem istius sancti patris nostri mirabile audivimus, quod adhuc monasticam vitam ducens, cum in pistrino fratrum obedientiam habuisset, et timeret ne horâ statutâ fratres panem habere potuissent, ejectione igne de clibano, ipse introgressus, cum cuculla sua clibanum purgavit, et panem illic ad coquendum ordinavit, et sanus foras egressus, panem factum fratribus in refectorio tempore statuto distribuit. Legi, et picta vidi multa miracula quae vivens in episcopatu egit, et, post excessum positus in basilica S. Saturnini, Deo cooperante satis fecit. Caecos namque illuminavit, claudis gressum praebuit, aegrotos a variis infirmitatibus curavit. Et quid plura? Istam Ecclesiam dilatavit rebus temporalibus, et Deus omnipotens animam illius cum omnibus sanctis in aeterna gloria sine fine gaudere fecit.» Haec Bercharius, ejus verbis prorsus nihil immutatis. Vera autem illum scribere, et ejus auctoritas, ut ait hujus vitae scriptor, et non spernenda antiquitas fidem facit. Verum his obiter commemoratis, ad narrationis ordinem revertamur.

§ 7. Legati regis ubi se sua spe frustratos, tantumque itineris frustra suscepisse viderunt, reversi ad regem quae beatus Paulus dixisset, ordine explicarunt. Rex vero et irâ et amore permotus, mittit satellites, vique e monasterio extractum, jubet vel invitum creari episcopum, et ab episcopis consecratum in sede pontificia reponi. Quod etiam ita factum est, cunctis miro applausu gratulantibus et aclamantibus, ea sede esse dignissimum. At Grimo nepos regis, cernens re ipsa jam completum id quod diu peroptasset, mirabiliter exhilaratus, facultates suas omnes libenti ac prompto animo Virdunensi Ecclesiae legavit. Erat namque illis temporibus ea ecclesia adeo rerum inops, ut nemo ex clero, quemadmodum Ecclesiasticus ordo postulat, Missarum solemniam vel solitum Psalmodiae pensum absolveret: sed propter penuriam aegre quidem et cum multo labore per singulos dies presbyter quispiam circumforaneus conducebatur, isque perfunctorie parumque decenter et preces horarias et Missae officium complens, deinde recedebat. Itidem faciebat et secundus, et tertius, et caeteri, donec confuso ordine a novissimo ad primum redditum,

esset. Id vero conspicatus Paulus episcopus, Grimonem carissimum accersit, animi sui dolorem ei exponit. Ille rursus beato viro et consilium praebet, et auxilium: « Tu quidem, inquit, Pater difficilem te reddidisti, invitusque, rege iubente, ad hanc sedem pertractus es. Potes igitur jure apud illum conqueri de his quae te male habent. Quae vero mea sunt vel esse possint in praediis, possessionibus, pecuniis, tibi libens permitto et trado, ut pro tuo voto, mearum facultatum ope fretus, Clerus divino cultui, sicut tu praescripseris, ordine inserviat. » Haec ubi dixit, Frasinum villam victui fratrum delegavit: nullaque interposita morâ, simul palatium adeunt, et de ecclesiae Viridunensis incommodis ad aures regis querelas deferunt, obsecrantes, ut ad Dei honorem et pro animae suae remedio, Viridunensi ecclesiae vel res vel agros impartiri velit. Rex illorum piis precibus non difficulter annuit, et tum pecuniis tum possessionibus auctos et locupletatos, a se cum gaudio remisit. Porro vir beatus deinceps Canonicos canonice vivere voluit, et in illa sede permultis annis residens, de virtutis studio nihil remisit. Et quidem dolendum est, hominum incuriâ de ejus rebus gestis tam parum esse commendatum literis, aut certe ad posterorum notitiam non transmissa ea quae quosdam non ignorasse certum est, cum jam supra ex Berchario didicerimus, multa eum sancti viri miracula legisse: qui sane eo nomine a quibusdam reprehenditur, quod ea noluerit scripto comprehendere. Pervenit autem tandem vir sanctus ad id quod diu concupierat, cujus causâ tam multos in hac vita labores et susceperat et exantlarat, ut liceret, ruptis corporis vinculis, migrare ad illam supernam civitatem quae est patria nostra. Itaque confectus senio plenusque dierum, valedicens fratribus, in pace sanctae Ecclesiae felicem Christo spiritum reddidit vi Idus Februarii, et in ecclesia beati Saturnini, ut jam ante dictum est, sicut jusserat, sepulturae mandatus est, ubi meritis illius praestantur beneficia Domini nostri Jesu Christi qui vivit et regnat etc.

DE S. APOLLONIA VIRG. ET MART.

EX EPIST. DIONYSII ALEXANDRINI AD FABIUM ANTIOCH. EPISC.

QUAE EST APUD EUSEBIUM (*Lib. 6, Cap. 34*). HISTORIAE ECCLESIAST.

INTERPRETE JOANNE CHRISTOPHORSONO ANGLLO

Anno 249. — Nat. Aegyptia.

Non ex Imperatoris edicto (inquit Dionysius) persecutio apud nos incepta fuit, sed integro anno praeverterat. Nam vates (quisquis ille fuerit) malorum omnium, quae huic civitati acciderunt, architectus, infinitam gentilium turbam contra nos incitaverat impuleratque, atque adeo ad patriam suam et antiquam

superstitionem defendendam magnopere instigarat. Qui ab illo ad malevolentiam iritati, omnemque aucupati licentiam ad scelus patrandum, solam pietatem et verum cultum daemonum suorum istum censuerunt, ut Christianorum caede et sanguine suas crudeles manus respergerent. Et paulo infra: Tum vero uno quasi animorum impetu omnes in piorum aedes irruere, et singuli quos sibi vicinos esse cognoverant, propere educere, expoliare, diripere, et divitias ac supellectilem, si quae erat pretiosior, sibi seponere: si quae vilior, sordidior et ex ligno confecta, in viis dissipare, deinde exurere: adeo ut civitas illa veram speciem urbis ab hostibus captae despoliataeque probe repraesentaret. Fratres ergo deflectere e via, et in loca separata ac solitaria se subducere, rapinam bonorum suorum similiter cum illis, quibus Paulus illustre p̄hibet testimonium, cum gaudio suscipere. Atque haud scio, utrum quisquam praeter aliquem unum alicubi fortasse, hucusque Dominum denegaverit. Apolloniam porro virginem, id temporis cumprimis admirandam et admodum provectam aetate, comprehendunt, maxillisque ejus crudeliter diverberatis, omnes dentes illi excutiunt, atque rogo in suburbiis exstructo minantur, nisi verba blasphemiae una cum ipsis palam eloqueretur, se eam vivam crematuros. Illa paululum temporis ad deliberandum precata, et dimissa ex eorum manibus, sine mora insilit in rogam: sicque flammaram incendio absumpta est.

CERTAMEN

S. MAGNIQUE MARTYRIS NICEPHORI

ET CONTRA INJURIARUM MEMORIAM

AUCTORE SIMEONE METAPHRASTE *

Coronatus anno Chr. 260. — Nat. Syrus.

§ 1. Erat quidam presbyter in magna Antiochia Syriae, nomine Sapricius. Erat autem quidam quoque alius qui appellabatur quidem Nicephorus: erat vero ordine laicus et admodum germanus amicus ejusdem presbyteri. Seque ambo sic mutuo diligebant, ut existimarentur esse fratres germani, nati ex uno utero: adeo ut esset excellens amor eorum mutuus. Cum longo autem tempore vixissent in hac affectione, bono et honesto infestus humani generis inimicus, eis invidens, talem inter eos

* Acta haec utpote sincera, et ex graecis optimae notae Codd., in suum egregium volumen admisit Ruinartius; ex quo, rejecto quem posuit Surius, titulum e Graeco versum praelegimus. Plerasque, etsi breves, Metaphrasteas interpolationes abrasimus, ut pristinae, quam exhibuit Godofridus Henschenius lectori narratio, quoad fieri potest, restitueretur.

peperit dissensionem, ut nec in platea quidem vellent sibi occurrere, ex daemonico odio quod inter se invicem conceperant.

§ 2. Cum satis vero longo tempore ita fuissent affecti, ad se rediens Nicephorus et cognoscens odium esse diabolicum: rogavit amicos quosdam, ut irent ad presbyterum Sapricium et rogarent eum pro Nicephoro, ut ei culpam condonaret et eum poenitentia ductum, acciperet. Ille autem noluit ei condonare. Is vero rursus misit alios amicos, ut ei reconciliaretur. Presbyter autem Sapricius ne eos quidem rogantes audire sustinuit. Rursus ergo Nicephorus rogavit alios quosdam amicos et misit ad ipsum, ut ei dignaretur sui delicti veniam concedere: ut convenienter divino eloquio, in ore duorum vel trium testium staret omne verbum. Ille autem cum esset duro corde et implacabilis et oblitus esset Domini nostri Jesu Christi qui dicit: *Remittite et remittetur vobis* (Luc. vi)*: et rursus; *nisi remiseritis hominibus delicta eorum, nec Pater vester coelestis remittet vobis delicta vestra* (Matth. vi): omnibus eum rogantibus et petentibus, non condonavit. In primis autem pius et fidelis Nicephorus, cum vidit Sapricium despexisse communes amicos qui pro eo petentes, veniam non acceperunt, ipse currens ad aedes Sapricii, se projicit ad pedes ejus, dicens: *Condona mihi, pater, propter Dominum*. Ille vero ei noluit reconciliari ut amicus amico et maxime cum rogaretur: cum deberet, etiamsi non fuisset rogatus, a prima excusatione eum accipere, ut Christianus et presbyter et qui professus erat servire Domino.

§ 3. Cum haec autem sic fierent, repente existit persecutio, et apprehenditur Sapricius et traditur Praesidi: et stetit ante ipsum, et dixit ei Praeses: « Quod est nomen tuum? » Ille autem dixit: « Vocor Sapricius. » Dicit Praeses: « Cujusnam es generis? » Dixit Sapricius: « Sum Christianus. » Praeses dixit: « Es clericus? » Dixit Sapricius: « Locum teneo Presbyteri. » Dicit Praeses: « Augusti nostri et domini hujus regionis et finium Romanorum, Valerianus et Gallus**, jusserunt, ut qui se dicunt esse Christianos, sacrificent diis immortalibus. Si quis vero despiciens, respuit hoc edictum, sciat se diversis tormentis et suppliciis plectendum, et sic gravissima morte esse condemnandum. » Sapricius autem astans, dixit Praesidi: « Nos Christiani, Christum Deum habemus regem: quoniam ipse est solus verus Deus et creator coeli et terrae et maris et omnium quae sunt in eis. Omnes vero dii gentium daemonia, et pereant a facie universae terrae qui non possunt alicui opem ferre, aut aliquem laedere, aut impedire, cum sint opera manuum hominum. »

§ 4. Tunc iratus Praeses, jussit eum projici in cochleam, jubens eam vehementer versari. Cum is ergo adeo acerbe et

* Metaphrastes opportune addit illud ex Matth. x, 23, 24: si offeras munus tuum ad altare, etc.

** Rectius alii Codd. *Gallienus*.

inhumane torqueretur, dixit Sapricius Praesidi: «Carnis meae habes potestatem, animae autem meae potestatem non habes: sed Dominus Jesus Christus qui eam creavit.» Longo vero tempore tortus, sustinuit tormenta. Cum vidisset autem Judex eum non persuaderi, tulit in eum sententiam, dicens: « Sapricium Presbyterum qui edicta contemnit Imperatorum et non paruit, nec diis immortalibus voluit sacrificare, ut qui a spe Christianorum non tulerit excidere, jubemus tradi supplicio capitis. »

§ 5. Cum ergo ipse esset egressus, acceptâ martyrii sententiâ, et festinaret ad coelestem coronam; audivisset autem sanctus Nicephorus, currens, ei processit obviam, et se prôicit ad pedes ejus, dicens: « Martyr Christi, ignosce mihi quoniam peccavi in te. » Ille autem nihil ei respondit. Sanctus Nicephorus cum rursus praevenit per aliam viam, et ei occurrit, priusquam ipse egrederetur e civitate, et rogavit eum, dicens: « Martyr Christi, condona mihi ea quae in te peccavi ut homo. Ecce enim decaetero data est tibi corona a Christo, quem non negasti, sed confessus es nomen ejus sanctum coram multis testibus. » Ille autem odio cor habens obcaecatum, neque ei dedit veniam, neque ei verbum voluit respondere, adeo ut ipsi lictores dicerent sancto Nicephoro: « Tam stultum hominem numquam vidimus. Vadit ad supplicium capitis: et petis veniam ab eo qui jam est moriturus? » Dicit eis sanctus Nicephorus: « Nescitis, quid petam a confessore Christi: Deus autem scit. » Et cum venisset ad locum in quo erat interimendus Sapricius, rursus ei dixit Nicephorus: «Scriptum est: *Petite, et dabitur vobis; quaerite, et invenietis; pulsate, et aperietur vobis (Matth. vii).*» Sed eo haec dicente et quae sunt his similia, non audivit saevus et durus amicus: nec flexis est sodalis asperimus, ut aspis surda et clauda, quae non exaudivit vocem incantantium.

§ 6. Propterea et verax Dominus, qui dixit: *Si non remiseritis non remittetur vobis;* cum vidisset eum nullâ tangi proximi misericordiâ, jure eum privavit regno suo coelesti: immo vero ille seipsum alienavit a gratia coelesti et ab aeternis Dei bonis, propter injuriae a fratre acceptae recordationem: et maxime quod in germanum et veterem amicum fuisset animo crudeli, immani et irreconciliabili. Tunc dicunt lictores Sapricio: « Flecte genua tua, ut caput tibi amputetur. » Dicit autem eis Sapricius: « Quare? » Dicunt ei lictores: « Quoniam noluisti diis sacrificare, sed contempsisti edictum Imperatoris, propter hominem qui dicitur Christus. » Haec cum audiisset miser Sapricius, respondit lictoribus, dicens: « Nolite me ferire. Facio enim, quae jusserunt Imperatores, et diis sacrifico. » Sic eum excaecavit odium, et ab eo abduxit Dei gratiam. Qui enim per ejusmodi tormenta non negavit Dominum nostrum Jesum Christum,

cum venisset ad finem mortis, et esset accepturus praemium et coronam gloriae, negavit, et fuit apostata (a).

§ 7. Haec cum audiisset sanctus Nicephorus, rogavit Sapricium, dicens: « Noli, o frater, noli transgredi et negare Dominum nostrum Jesum Christum. Noli omnino, rogo te ab eo deficere, et perdere coelestem coronam, quam per multa acquisisti tormenta et afflictiones. » Ille autem noluit eum omnino audire, sed contendit abire ad interitum ultimae mortis, qui tanti pretii gloriam in momento unius horae ictus gladii perdidit, re vera fuit miser, excaecatus ab odio. Non enim audivit Dominum nostrum Jesum Christum, dicentem in Evangelio: *Si afferas munus tuum ad altare, et recorderis quod frater tuus habet aliquid adversus te, dimitte munus tuum ante altare: et vade primum, et reconciliare fratri tuo, et tunc veniens, offer munus tuum* (Matth. v). Et rursus Petro principi Apostolorum, cum rogasset Dominum, *Quoties, si peccaverit in me frater meus, dimittam ei? septies? Respondit Dominus: Non dico tibi, septies: sed, septuagies septies* (Matth. xviii). Ille autem miser ne semel quidem voluit condonare fratri suo, et maxime petenti veniam et roganti. Et Dominus quidem noster et Deus jussit ex animo condonare unicuique, et dimisso munere, quod Deo est offerendum, currere ad reconciliationem. Ille vero ne summis quidem labris condonavit ei, quem poenitebat: nec in animum induxit, ut ei roganti remitteret: sed clausit viscera a fratre suo, propterea clausae sunt ei fores regni coelorum, et recessit ab eo gratia divini et vivifici Spiritus, et perdidit gloriosam coronam martyrii. Quamobrem, o dilecti, nos quoque diligenter caveamus ab hac diabolica operatione, odii, inquam, et injuriae acceptae recordatione, ut nostrorum quoque peccatorum detur nobis remissio a Domino Jesu Christo, convenienter ei quod dicitur: *Dimitte nobis debita nostra* (Matth. vi). Fidelis est enim qui promisit.

§ 8. Beatus autem Nicephorus postquam vidit transgressum esse Sapricium, dicit lictoribus: « Ego sum Christianus, et credo in nomen Domini nostri Jesu Christi, quem iste negavit. Me ergo jam pro ipso ferite. » Lictores vero non ausi sunt eum ferire absque jussu Praesidis, mirati sunt autem omnes, quod se ita ad mortem tradiderit. Libere enim dicebat: « Sum Christianus, et diis vestris non sacrifico. » Unus autem ex lictoribus currens, renunciavit Praesidi, dicens: « Sapricius quidem pollicitur se diis sacrificaturum: est vero illic quidam alius qui vult mori propter eum qui dicitur Christus, clamans et dicens libere: Christianus sum, et diis vestris non sacrifico, nec obedio edictis Imperatorum. » Postquam haec audiit Praeses, in

(a) Nota in misero presbytero Sapricio exemplum divinae ultionis quod ipse mandatum ita pervicaciter contempserit veniae injuriarum concedendae: plura insuper hujus evangelici praecepti documenta.

eum tulit sententiam, dicens: « Si non sacrificat diis immortalibus, prout jusserunt Imperatores, jubeo eum mori gladio. » Tunc accipientes sanctum Nicephorum, eum capite truncarunt, ut Praeses jusserat. Et sic consummatus fuit sanctus martyr Christi Nicephorus: et ascendit in coelos coronatus, per fidem in Christum, charitatemque et humilitatem, ideo fuit redimtus coronâ martyrii, et dignatus est referri in numerum martyrum. Ad laudem et gloriam magni Dei et Servatoris nostri Jesu Christi.

VITA S. ANSBERTI EPISC. ROTHOMAGENSIS

AB ANGRADO MONACHO SCRIPTA

Quievit in Dom. an. 695. — Nat. Gallus.

§ 1. Eo tempore quo scepra regni Francorum gubernabat Clotarius filius Clodovei regis et Bathildis reginae una cum germanis suis, videlicet Childerico et Theodorico, sanctae recordationis Ecclesiae Rothomagensis Antistes Ansbertus, virtutibus clarus, ac sacerdotio dignus, a patre Siwino, et pago Veliocassino patrimonioque, vocabulo Calcegio (a), nobili erat ortus genere. Sed repudiato stemmate patrum, mox ut valuit, sola conditoris paternitate elegit censeri. Denique praefatus genitor ipsius sub praedictis regibus militavit, et vitae praesentis cunctis mortalibus commune debitum solvit. Sed hanc terrenae dignitatis originem et patrum gloriam in beato viro non necesse remur enumerare, cum omnis ei gloria de amore veritatis et contemptu fuerit mundi. Nam nobilitatem sui generis in pueritiae aevo jam quasi fastidians, et solius Christi desiderio anhelans, cunctos super-vacuos horrebat honores. Traditur deinde a parentibus magistris strenuis, literis erudiendus. Eruditur sine aliqua suorum instantia, fuerat namque in eo dulcis infantia, modesta pueritia, gravis adolescentia. Qui cum adultus, pubertatis excederet annos, secularis ejus pater, ut unicum eum diligens, venationibus eum occupari, et dulcedine seculi armari cupiebat. Sed quo oblectabatur grandaevus pater, adolescens filius per omnia fastidiebat.

§ 2. His diebus quidam illustris, Rotbertus nomine, generosa ex stirpe pròditus, gèrulus fuerat annuli regis Clotarii. Cujus filiam religiosissimam ac nobilissimam Angadrisinam (b) praedictus

(a) In pago quem dicunt *Chaussy*, in territorio *Veliocassino*, gallice *Vezin* apud Normannos (Lugdunensem II) haud longe ab urbe *Rothomagensi* vulgo *Rouen*.

(b) B. Angadrisina (gall. *Angadresme*) plurimarum extitit sacrarum virginum Abbatissa; memoratur in gallicis Martyrologiis, Bollogvæensis urbis Patrona, 27 Jun. et 14 Oct.

illustris Siwinus a praefato Rotherto expetiit, volens eam suo juveni filio Ansberto sociari. Nec mora, praebens assensum ejus petitioni praedictus illustris Rothbertus, constituto die, casto juveni casta despondetur et puella. Denique ambo integritatem mentis et corporis caste servare cupientes, omnipotentem deprecabantur Dominum, ut voluptatum venena a cordibus eorum dignaretur repellere. Deinde orante beata Angadrisina virgine, ut speciositas illius in deformitatem verteretur, ilico Dominus preces ejus exaudivit. Nam facies illius ita exulcerata ac immundissimâ leprâ cooperta mox apparuit, ut a consortiis hominum, quicumque eam vidisset, extemplo segregandam decerneret. Medicorum deinde concurrit frequentia jussu genitoris, ut soboli charae si quivissent opitulari medelis, collatis praemiis, digni munerarentur. Sed quanto instantius huic operi insistebant, tanto Christi sponsa deformior ulcrosiorque apparebat. Tum pater divinitus circa suam sobolem hoc fieri intelligens, inquirebat ab ea, utrum in virginitatis voto vitam elegisset definire. « Opto, inquit, mi genitor, et totis nisibus exoro Altissimi pietatem, ut continentiae et pudicitiae, non effraenatae luxuriae, efficiamerear famula. Nam Christus, quem concupivi sponsum, ipse mihi hanc corporis infert molestiam, ut animae tribuat nitorem. Qui mihi custos erit perpetuus, et in virginitatis proposito concèdet perseverare perenniter. Delectat haec vita praesens, pater pie, sed decipit: quia omne quod in mundo est, vanitas est et concupiscentia oculorum: et mundus transit, et concupiscentia ejus. Qui autem fecerit voluntatem Dei, manet in aeternum: sicut et Dominus manet in aeternum. » Haec audiens pater, illustrem accersivit Siwinum, et quae circa praefatam suam sobolem gesta erant, lucide pandit. Ad haec Siwinus respondit: « Voluntatem Domini in omnibus sequi oportet, neque ejus nutui ullo modo contraire velle: cujus judicia licet sint occulta, semper tamen justa. » Vocatus quoque affuit et beatus Ansbertus, ubi dissociabilem condit libellum, ut sancta virgo Angadrisina, non sua, sed Domini vocaretur sponsa. Hoc facto, ad Rothomagum urbem sancto Antistiti dirigitur Audoëno, * ut ejus benedictione perceptâ, et sacro velamine operta, in virginitatis proposito consecrari mereretur. Quo patrato, pristinae pulchritudini et speciei eleganti extemplo est reddita, ita ut cuncti audientes dicerent, quia eam Christus sibi sponsam elegisset perennem. Sequenti quoque tempore sancta gubernatrix efficitur coenobii, quod est situm in pago Bellovacensi, prope muros urbis Bellôvaci **. Genitor quoque hujus sanctae virginis, illustris Rothbertus, et frater ejus Altbertus, avunculi erant sancti patris Lantberti successoris in ordine regiminis beati Wandregisili, originem ducentes ex territorio Tarvanensi.

* Colitur S. Andoënus xxiv Aug.

** Beauvais.

Ex quibus praefatus Altbertus sub praedicto abbate Lantberto sequenti tempore in Fontanella monasterio monachus efficitur.

§ 3. Post haec vir Domini Ansbertus in aulam regis, licet nolens, a genitore perductus, sicut erat acumine ingenii clarus, coepit esse aulicus scriba doctus, conditorque regaliū privilegiorum et gerulus annuli regalis quo eadem signabantur privilegia. Ubi positus, pia doctrinae atque humilitatis exemplis ad Dominum se convertens, seculum relinquere et ad monasteria declinare curabat. Atque ita in laico adhuc habitu constitutus, praedicatione sancta et sapientiae doctrinā plures exhortando, invitabat ad praemia felicitatis aeternae: ac sic quotidie in Domino proficiens atque succrescens, gratiam sibi a Christo collatam augmentare curabat. Cum vero coram rege et principibus consueto more diversa musicae artis instrumenta in chordis et tibiis audiret personantia, aiebat sibi: O bone Conditor, quale erit te diligentibus canticum indeficiens in coelestibus audire angelorum, quamque suave ac delectabile sanctorum choris concinentibus et laudes tibi creatori indeficienter personantibus, si tantam mortalibus praebes industriam, ut peritia artis ac suavitas cantilenae provocent animos audientium, ut Deum creatorem omnium devote collaudent? Addebatque: Laudate Dominum omnes fideles in tympano et choro, laudate eum in chordis et organo etc. usque ad finem Psalmi.

§ 4. Denique in aula regis manens, etiam evangelii non immemor, ubi ait, *Nisi quis reliquerit omnia, non potest meus esse discipulus* (Luc. xiv): Deo providente et sibi inspirante, elegit militiam relinquere terrenam et coelesti regi militare. Tunc igne divini amoris accensus, ac Sancti Spiritus lumine perfusus, a palatio egressus, nullique sodalium ac sibi famulantium confiteri volens suam voluntatem, arripuit iter quod ad provinciam ducit Rothomagensē, pervenitque ad Fontanellam coenobium, situm in territorio Rothomagensi, super magnum fluvium Sèquanæ, ubi sacerdos Domini clarus Wandregisilus monasterium construxerat, atque cum magna monachorum cohorte, sub sanctae regulae jugo laudabilem ducebat vitam. Cum vero in eodem monasterio, iubente viro sancto secundum ordinem monasticum in hospitio fuisset receptus, coepit ministrum humiliter implorare quatenus sancti monasterii patrem mereretur videre. Et cum ministri pio patri imperata nunciassent, tandem praefatum elegantem juvenem in praesentiam sui adduci fecit. Tum humi prostratus, Christumque in tanto patre manentem humiliter adorans, postulabat ab eo monachum se fieri. Nam corpore et mente seculo se renunciaturum aiebat, comamque capitis sui in Christi amore ut juberet deponi, obnixè flagitabat. Audiens autem venerandus pater sanctam et Deo dignam ejus postulationem, inducias consulendi super hoc dicebat habere se velle, ut sicut

apostolica et monastica docet regula, sciret ad quod venerat. Quibus expletis, spiritualium fratrum consilia suscipiens inelytus pater, pia ejus vota, veluti postulaverat implevit, clericatusque habitu decoratum reddiderunt.

§ 5. Sicque ex eo tempore coepit ipse vir Dei amore sanctarum scripturarum legendo fervere, assidueque dulcissimos earum fructus intelligendo carpere. Cumque acumen ingenii in praefato juvene beatus pater Wandregisilus pollere cerneret, diversorum voluminum copiam concite ei tribui jussit. Quae cum sedule legendo percurreret, cujusdam sancti patris sententiam reperit scriptam, continentem hunc modum: Monachus vivat in monasterio sub unius disciplina patris, consortioque multorum, ut ab alio discat humilitatem, ab alio patientiam. Haec et caetera legendo percurrens, oculosque lacrymarum imbre perfundens, tractare attentissime coepit, qualiter haec operando vale-ret implere. Primo quidem custodem omnium virtutum humilitatem in corde suo studuit fundamentum jacere, imitans illum qui ait: *Discite a me, quia mitis sum et humilis corde* (Matth. xi). Et ita Christi jugo suavi et oneri ejus levi devota submittens colla, factus est in coetu monachorum cunctis humilior, omnibusque obediens, vigiliis frequens, orationibus assiduus, spiritu fervens, spe gaudens, Domino sine intermissione serviens. Cui etiam data erat ex compunctione cordis per infusionem Spiritus Sancti effusio lacrymarum. Et cum ante vigiliarum horas consurgens, precibus devotis incumbens lassesceret, signo tacto ad excitandos fratres quo laudes Domini decantarent, in conventu orationis prior omnibus se praesentabat: in hoc etiam, sicut et in caeteris actibus, imitabilem monachis viam demonstrans, ita ut vir Dei qui regimini praeerat loci, multos objurgando corripere et eorum pusillanimitatem redargueret, pro eo quod praelatus juvenis nuper conversus, in Dei opere et observatione legis eos praeveniret. Et coepit cum charius diligere, sicut monastica docet norma, nitore religionis devote pollentem, omnibus modis diligendum. Quadam namque die in conventu omnium monachorum, praefatus Domini sacerdotem Wandregisilum humiliter exorabat, ut licitum sibi foret in opere manuum quotidiano cum licentia patris extra solitum fratrum opus insistere, ut sua mortificaret membra quae erant sibi obstantia super terram. Haec eo implorante, gratias omnipotenti Deo fratres agentes, admirabantur super ejus Deo digna devotione. Cumque a patre spiritali quod petierat, sibi indultum gauderet, coepit postulata cum magna implere devotione.

§ 6. Quodam enim tempore a climate meridiano, distantem a praefato coenobio passus fere quingentos, hortatu ejusdem viri Dei, B. Wandregisilus vineam plantare et excolere coepit. Quo in loco praefatus vir Domini Ansbertus, dum una cum fratribus

operaretur, Theodoricus adolescens, futurus rex, venatibus, ut sibi gentilitium erat, insistens, ad praefatum Dei hominem accessit quia noverat eum prudentem doctrinâ, humilem cultu, sanctissimum imitatione. Nam a sancto pontifice Audoëno Rothomagensis ecclesiae, jam fuerat presbyter consecratus. Quem idem homo Christi et sancta benedictione munivit et sacerdotali auctoritate de plurimis sanctae doctrinae hortamentis instruxit, insuper et regem eum futurum esse praedixit. Quo negante id futurum esse, respondit vir Dei: « Scias quia honore regni sublimaberis: sed noveris te multa adversa in regno perpressurum, sicque laboriosissime triumphum de hostibus tuis adepturum. » Quod postea rei probavit eventus. Ad haec adolescens intulit Theodoricus: « Si pia omnipotentis Dei ordinatio me in culmine dominantem constituerit regni, opto te dignum Deo fieri antistitem, ut perpetua sanctâque doctrinâ crescat Ecclesia fidelium. » Cumque sacerdos indignum se tanto onere ferendo diceret, ipsumque ex successione haereditaria regni fastigia amplius conscendere debere intimaret, et ille adhuc dubitans permaneret, adjecit vir sanctus: « In hoc noveris meis fidem accomodandam verbis, si hodie hyemali tempore locus, in quo tabernaculum consistit qui nunc tritus ob vestigia calcantium videtur, viridem produxerit herbam, sicque juxta vestigia ejusdem tentorii, caeteris agri partibus viridior maneat in aevum. » Quod ita secundum sermonem hominis Dei evenisse, omnibus illo adventantibus indicium est, ita ut usque ad hanc diem locus ille viridior reliqua agri parte appareat, in modum tentorii ibi quondam fixi, sive hyemali, sive aestivo tempore. O magna et inclyta istius sancti gloria, cujus laudabile meritum tali voluit omnipotens signo demonstrare: ut qui veluti palma in domo Christi florebat, tali praesagio virtutis manifestaretur populis. Et cum praedictus vir Dei ab opere manuum paululum vacasset, parvissimo refocillatus somno, rursum meditationi divinae omni conatu erat insistens. Cumque tantae humilitatis atque obedientiae seu devotionis lumine radiaret, verae charitatis fervor omnium circa illum corda inflammaverat, ut miro a cunctis veneraretur affectu. Ipse vero semper ardens desiderio futurae gloriae, indeficiens erat in opere Domini.

§ 7. Ergo operae pretium videtur nunc narrare, qualiter vir sanctus in regiminis loco subrogatus et constitutus sit. Denique cum inclytus Domini sacerdos Wandregisilus per viginti fere annorum spatia hoc coenobium a primo aedificationis die in regimine tenuisset, jamque foret in decrepita aetate positus, ante transitus sui ex hac vita diem languore correptus, ad extrema pervenit. Interrogatque cum lacrymabili voce universum agmen monachorum, quem ex semetipsis eligerent rectorem. Quibus fertur tale reddidisse eloquium: « Duo sunt in praesentia nostra, carissimi filii mei, hos subrogate rectores. Meumque fragilem

recessum precibus vestris protegite, atque mearum admonitionum semper mementote. Christo, summo pastori, vestri hodie curam committo qui vos usque in finem perenni tutelâ conservet. Quo in coelesti regni societatem ab angelicis choris suscepto, omnis caterva monachorum, Christi Domini exorat pietatem, triduanum celebrans jejunium.» Quo expleto, jubente Deo, eligit famulum Domini Lantbertum, religione praeclarum et genere nobilem, ex territorio Tarvanensi ortum: cujus genitor Erlebertus vocabatur qui plurima praedia praedicto loco Fontanellensi in eadem Tarvanensi regione felici munere largitus est. Erat autem venerandus pater Lantbertus charitate plenus, pudiciâ supereminens, fide firmus, consiliis providus, in bonitate laudabilis, in colloquiis affabilis, vultu et staturâ decorus, venerandus omnibus, et in Christi religione fervens. Et inspirante gratiâ divinae charitatis, beatum Christi famulum Ansbertum idem venerabilis pater venerabatur ut patrem, diligebat ut filium. Eratque eis in Domino cor unum, et anima una. Is autem qui regiminis susceperat curam, ad consulta sancti patris Ansberti, in tractando gregem Christi secundum normam patrum sanctorum, strenue cuncta atque irreprehensibiliter gerebat. Quorum exemplis piaë actionis ac verborum sêdulis exhortationibus plurimi excitati, carpebant itinera sanctae conversationis.

§ 8. Quo vero ordine in Lugduno, celeberrima urbe Galliae, pontifex sit subrogatus Lantbertus, brevi sermone narrabimus. Defuncto igitur sancto Genesio, praesule ejusdem urbis, cujus Deo dignam vitam laudabilia commendant gesta, ilico pius rex Theodoricus et inclytus princeps Pipinus, Ansegisi filius, consobrînus videlicet beati patris Wandregisili, cum proceribus palatii salubre agentes consilium, divinâ utique providente jussione, in praefata urbe cum unanimi ejusdem regionis populi voto, ejusdem urbis cum constituerunt antistitem. Sed cum diu, humilitate nimia rênitens, nollet suscipere, regali jussione et sacerdotali electione compulsus, praefatae metropoleos urbis ordinatur pontifex. Sicque ad eandem provinciam cum honore sacerdotii sui condigno directus, humilitatis sanctae praedicationis piaëque actionis exemplis, gregem Christi sedulo moderamine irreprehensibiliter rexit. Ibique a Domino vocatus, vinculis terrenae corruptionis exûtus, ad supernae civitatis gaudia feliciter migravit*.

§ 9. In praedicto vero coenobio Fontanella, post recessum sancti pontificis Lantberti, divino nutu juvante, unanimes ejusdem congregationis monachi beatum Ansbertum sibi elegerunt praeesse rectorem. Ipse autem post susceptam regiminis curam, assidue meditabatur, quale suscepisset onus, videlicet commissi a Domino gregis regere animas, et multorum servire moribus. Et quia erat apprime sanctarum scripturarum scientiâ imbutus,

* Colitur S. Lambertus die 14 apr.

commisso sibi gregi indesinenter erogabat pabula aeternae viriditatis, verbis et actibus itinera monstrans sanctae conversationis. Erat enim sicut caeteris praelatus, ita cunctis humilior. In vestitu vilis, in cibo mediocris. Abstinentiae jugi deditus, pudicitiam ornatissimus, hilaritate cordis et corporis clarus, patientiae virtute ac charitatis obsequio eleemosynarumque largitionibus abundantissime cumulatus. His virtutum sanctarum operibus adornatus, in medio fratrum veluti lampas refulgebat accensa. Quadam namque die, cum more solito edicta legis divinae in conventu omnium recitaret, ita ex affluentia eloquiorum illius nimio charitatis ardore reddita sunt audientium corda flammivoma, ut plurimi ex illis ad lacrymas compulsi, immensas omnipotenti Deo gratias redderent, dicentes: «Benedictus Deus qui talem non nostri merito, sed suae pietatis intuitu dedit nobis rectorem.» Diligebatur enim a cunctis, ut verus pater: et ipsi ab eo, sicuti devoti filii. Ipse autem studebat semper plus amari, quam timeri, et pervigili curâ in animabus salvandis animum defigere. Cum igitur ejusdem beati viri praerogativa meritorum longius claresceret, confluebant passim ad eum plurimi, salvationis suae salubria expetentes consilia. Et quoniam sacerdotii dignitate fulgebat, confluentium ad se confessiones suscipiebat, monita eis salutis impartiens, quomodo salvi esse possent, et vias justitiae sine defectu alicujus taedii immobiliter retinerent. Cujus doctrinâ et exhortationibus plurimi corroborati munitique, ad conversionis festinantes gratiam, plurima deferebant dona in speciebus diversis pretiosorum metallorum, sed et possessionum praedia nonnulla, in diversis sita territoriis: quae cuncta curiosus lector, inspectis testamentis seu largitionibus eorundem fidelium, facile reperiet. Quae etiam, ut multis liquido patet, multimodam millenarii numeri effecerunt summam. Erat enim secundum Deum religionis sanctitate omnimodis ornatus: in seculi quoque astutia prudens: ejusque bonitatis ac religionis opinio longe lateque laudabilis, immo imitabilis ubique percurrit.

§ 10. In praefato namque venerabili Fontanellensi monasterio, inter felicia bonitatis suae gesta, etiam xenodochium imbecillum ac decrepitorum pauperum, instar duodeni Apostolici numeri, constituit, deputatis eisdem rebus quae sufficienter praebèrent alimoniam. Alias quoque duas constituit in eodem monasterio pauperum Christi debilium mansiones, quas in octonario ex multis sacrato numero, singulatim octonos habitare fecit. Quibus sine indigentia quotidianum largiri victum perenniter censuit. Horum vacatio nulla erat alia, nisi horis constitutis diurnis nocturnisque, in domo Domini residere, orationi ac vacationi divinae devote insistere, ac tempore sancti sacrificii pro salute et salvatione populi Christiani, Ecclesiamque catholica ubique diffusa victimam

salutarem offerre. O magna et inclyta istius sancti patris opera quae non tantum verbis volant, quantum virtutibus constant.

§ 11. Sed his interim omissis, nunc juvante supernae pietatis gratiâ, narrare aggredior, qualiter idem vir venerandus pontificatus conscenderit gradum. His enim diebus contigit, ut beatus Audoënus, Rothomagensis urbis pontifex, plenus virtutibus et sanctis actibus, a Domino vocatus, migraret e mundo feliciter. In cujus exequiis beatus pater Ansbertus, una cum aliquibus monachorum suorum, clericorumque ac sacerdotum Christi cohorte plurimâ affuit. Qui vigilias ejus sacrae depositionis solemniter celebrantes, dignis exequiarum honorarunt debita servitute obsequiis. Post cujus sacrum transitum, ne Ecclesia de pastore amisso jacturam pateretur, cuncti Rothomagensis urbis cives, missa petitione ad Theodoricum gloriosum regem, cum ejus permissu et auctoritate, beatum Ansbertum sibi elegerunt consecrari Antistitem. Quorum electioni congaudens rex, quoniam in eodem sancto patre sapientiam affatim redundare et religionem pollere cognoverat, ilico eorum annuens petitionis electioni, extemplo legatos dirigit qui eundem Christi famulum regias perducerent ad aedes. Nec mora: legati ad beatum patrem Ansbertum pervenientes, mandata regis pandunt, ad aulam regiam ire compellunt. Morabatur enim praefatus rex in villa Clypiaco quae sita est in Parisiaco territorio, ubi conventum magnum populorum habens, de utilitate ac tutela regni tractabat, ut ad ejus consultum, veluti agere consueverat (nam confessor illius erat), de regni negotiis tractaret. Sed cum supradictus vir Dei hoc audisset, ilico agnovit, non aliud ista evocatione fieri, nisi electioni civium Rothomagensium in ipso, regem assensum praebere velle. Fertur etiam legatis regis respondisse causâ eximiae humilitatis, indignum se fore officio curae pastoralis. Qui festinanter retulerunt regi, nunciando quale responsum acceperant Secundo quoque ad eum mitens rex, callide intulit, nullo modo contra suam voluntatem postquam una loquerentur, super ordine pontificatus agere se velle. At ille, ut erat sanctae simplicitatis sapientiâ plenus, ad eundem regem ire deliberavit. Tunc eligentibus civibus praefatae urbis metropoleos, cum unanimi voto sanctorum sacerdotum, regis et principum eligitur, trahitur, atque in eodem palatio a S. Lantberto Archiepiscopo sedis Lugdunensis, aliisque sanctis praesulibus qui ad hoc generale placitum convenerant, in pontificem consecratur Ecclesiae Rothomagensis, divinâ utique providente ordinatione, ut qui in paucis fidelis extiterat, supra multa a Domino constitutus, abundantem daret suae in tempore familiae tritici mensuram.

§ 12. Deinde in pontificatus honore et onere sublimatus, coepit opere sanctitatis amplius clarescere, praedicationis lumine ubique radiare, et velut lucerna accensa, non jam sub modio, sed super

candelabrum posita, errorum tenebris depulsis, viam veritatis cunctis monstrare, pietati et misericordiae erga omnes operam dare, pauperum indesinenter curam agere, viduarum et pupillorum causas defendere, peregrinorum et hospitum susceptionibus magnopere studere, eleemosynarum distributionem largiter et hilariter cunctis administrare. Haec et his similia exempla subjectae sibi plebi indesinenter festinavit monstrare. Floruit enim sub ipso Christi Ecclesia, sicut monasterium ante floruerat. Crevit gratiis, decrevit metallis. Aliquando enim ingrediens locum, ubi ecclesiae thesauri reconditi erant, ipsos sibi jussit praesentari et aliqua distribui, plurima reservans, ut eleemosynae pia largitio e sinu sanctae matris Ecclesiae cum pietatis fructu benigne procederet. Nam quae otiose diu congesta fuerant, ad reprimendam famis validae penuriam, quae tunc populus undique graviter premebat, dignis tandem indigentium usibus deputavit, et dudum defunctis thesauros suos misit. Alieni temporis vitia, dispensationem fecit suam. Contigit enim tunc pauperum turbam prae foribus conclamare, eleemosynam petendo. Quibus illi auditis, ac reminiscens divinae sententiae dicentis: Qui obturat aures suas ad clamorem pauperis, et ipse clamabit, et non exaudietur: largiter eis eleemosynam tribuit, cunctosque gaudentes redire fecit ad propria. Sicque postmodum cum in sede urbis suae Missarum solemnia solemniter celebraret, populi dioecesis suae undique ad eum confluerant, virorum ac mulierum multitudo magna. Lecta autem sancti evangelii lectione, conversus ad populum, multa coepit eis ventura praedicere, adversa simul et prospera esse cavenda, et ut nec unum frangeret, nec alterum extolleret. Aeternae felicitatis praemia, avida intentione esse quaerenda commonuit. Et cum multa eis praesentia ac futura per illustrationem Sancti Spiritus praenunciaret, ex tam excellenti praedicationis gratia sibi data, omnes compuncti et igne divini amoris succensi, ad poenitentiam agendam, et caetera bonorum operum exercitia peragenda accensi sunt, grates omnimodas agentes summo omnium bonorum largitori qui talem eis non sui merito, sed propria pietate concesserat doctorem, ut eorum^a temperaret multiformiter moerorem de eo, quem nuper corporali visu amiserant, pastore. Et quia cuncta gaudebat ecclesia super pio pastore, urbs congratulabatur egregio praedicatori, et patria omnis exultabat magnifice in tam sapiente ac prudente consiliario. Expletis autem Missarum solemnibus, cunctos cives, nobiles videlicet et ignobiles, introduci jussit ad praeparata convivia. Ubi cum ordinate et disposite fecisset omnes discumbere, ipse ad mensam pauperum resedit, imitans illum qui cum esset dives, propter nos pauper factus est: qui etiam in retributione justorum dicturum se esse promisit: *Quandiu fecistis uni de minimis his meis, mihi fecistis (Matth. xxv)*. O quam praeclarum pontificem qui suae

familiae duplicem dabat alimoniam quotidie, cum et corpora replebat cibo terreno, animasque reficiebat verbo divino.

§ 13. Cum vero pro salute animarum attentissime vigilaret, etiam archidiaconos convocans, de praedicatione populorum et ecclesiarum restauratione et honore, maximam gerere curam sedule commonebat. Census etiam qui de vicis publicis canonico ordine ad partem pontificis persolvi consueverant, gratuita benignitate in restorationibus ecclesiarum benignissime presbyteris indulsit earundem Dei aedium. Studebat enim amore potius regere, quam terrore dominari. Denique ut primum pontificali potitus est gradu, prima ei cura concordiae fuit, et praecipuus labor fraternam dilectionem inviolabilem custodiri. Jam vero illam suam profluum in omnes charitatem nulla unquam ad plenum effari valet lingua.

§ 14. Interea dum multimodam ejus in omnes gratiam memoro, etiam super Fontanellensis coenobii sanctâ monachorum congregatione quantam sollicitudinem et pervigilem curam indesinenter habuerit, testatur, inter reliqua praerogativae ejus gesta, etiam privilegii sui auctoritas, quam praedicti coenobii habitatoribus ob Dei amorem et sanctorum reverentiam summa devotione edidit. Denique cum sanctorum sacerdotum et omnium civium Rothomagensium electione et gloriosi regis Theodorici consensu, in pontificem consecratus fuisset, nimio dilectionis fervore, quem erga praedictum venerabile coenobium semper habuerat, privilegii sui auctoritatem eidem edidit, ut per succedentia tempora secundum sancti patris Benedicti regulam, et, ut praecedentium regum, Clodovei videlicet et Clotarii, simulque Childe-rici et Theodorici privilegiorum auctoritates docent, ex semetipsis sibi perennibus temporibus abbatem eligerent.

§ 15. Confluentibus autem ad se potestatibus, ferventia Christi mandata, devoto animo servari semper hortabatur idem praesul venerandus, magnasque Christo gratias agendas commonebat qui morte et resurrectione propria mortem nostram spe resurrectionis animavit, aeternam vitam offerens, discusso aeternae mortis horrore. Sicque vitam suadebat tenendam, ne vitae extrema timerentur. Inter reliqua autem bonitatis suae opera, quae in episcopatu gessit, qualiter etiam venerabile sancti antistitis Audoëni corpus, Christo propitio, in eminentiorem locum ecclesiae S. Petri, quae sita est in suburbano urbis Rothomagensis, transtulerit, narrare aggrèdimur. Cum itaque de diversis provinciis plures congregasset artifices, condidit super ejus sepulcrum repam mirae magnitudinis, pretiosis metallis auri argentique decoratam, gemmisque pretiosis adornatam, sicut usque in praesens humano visui apparet. Constituta ergo die, in solemnitate ascensionis Domini, sacerdotum ac monachorum reliquorumque clericorum adunata multitudine, ipsum sacrum

corpus levare fecit cum reverentia magna et hymnorum laudibus clero personante, atque in abside praefati S. Petri apostoli ecclesiae recondidit feliciter cum gaudio et honorificentia magna. Intererat autem in hoc sancto conventu; inter alios viros venerandos, etiam clarissimus Genardus vicedominus qui magna praeparari fecit convivia, quia plebs innumera ad tam venerandi praesulis translationem sanctam undique convenerat. Completis autem Missarum solemnibus, praefatus Genardus cum viris nobilibus, jussu sancti pontificis, ad convivandum resedit: pontifex vero clarus Ansbertus more solito cum peregrinis et pauperibus discumbens, cum ipsis epulari gaudebat. Nam ipsa die ministri officium gerens, pauperibus et egenis obsequium in eorum refectioe humiliter exhibebat. Erat enim jucunda facie hilarique vultu, quia minister esse meruerat pauperum: immo Christi Domini qui illis, qui pauperibus benigne faciunt, praemia se largiturum promisit aeterna. Magna illi inter haec advenarum et hospitum cura. Aderat praeterea munifico animo par substantia, pari fide ministrata. Et non solum indigentibus alimoniam tribuebat sufficienter, sed etiam tegumenta corporum et numismata largiter offerebat.

§ 16. Hinc jam ex diversis regionibus diversarum personarum frequens ad eum concursus erat, quos per se et per probatos viros et munere exhortationis et benedictione pontificali Deo digna ditabat, et subsidia corporeae necessitatis hilariter et sine defectu tribuebat. Mirabantur enim plurimi, unde tam copiosa prodiret pii dispensatoris substantia. Nam etsi aliquando contigisset exhauriri dispensationis substantiam, fides tamen semper mansit solida. In praedicta vero sancti praesulis Audoëni translatione veneranda, omnes cives propriae urbis Rothomagensis, necnon et habitatores monasteriorum circumadjacentium, clerici videlicet ac sanctimoniales, de dato ipsius praesulis venerando ubertim refici meruerunt. Factaque est deinceps per succedentia tempora in commemoratione beati pontificis Audoëni illius urbis civibus haec dies solemniter celebris. Ipse autem egregiae conversationis pontifex, semper reminiscens plebis sibi a Domino commissae, frequenter juxta ministerium sibi traditum, parochias circumibat proprias, praedicationis sanctae rorem et piaev conversationis dulcedinem indesinenter eorum instillando mentibus. Qui etiam ad hoc divini ministerii opus, probatae conversationis viros semper secum retinebat, quorum juvamine fultus, populum sibi creditum aeternae visionis deduceret ad regnum. Sic unius praedicationis gratia dispensatores multos habebat.

§ 17. Sed humani generis hostis, aemulus semper bonorum, cujus invidia mors propinata est homini, callidissimam egit arte, ut vir splendidus mundo, splendidior in Christo, propria privaretur pontificali sede, essetque detrimentum plebis ablatio tanti

pastoris. Nam cum inter principes Francorum saeva esset exorta discordia, ob multiformem regni divisionem, malignorum contra Dei famulum saevire coepit invidia, qui Pipino principi fraudulenter suggererent, praefatum virum sanctum adversus eum contraria tractasse consilia. Decedente enim de ordine principatus Warratone illustri et ejus filio ac supplantatore nefando Gislemaro, Pipinus praefectoriam administrationem Domino largiente adeptus est. Quo tempore ineusatus apud ipsum principem, praefatus pontifex sanctus, jussu ejusdem exilio deportatur in Altummontem monasterium quod est situm in territorio Han-noniensi super Sambre fluvio. Cui tempore illo praeerat venerabilis Halidulphus abbas. Nullo extante crimine, humiliter exilii subiit aerumnam. Perveniens vero ad praefatum coenobium, coepit assuetis sanctae conversationis ac piaae religionis operibus cunctis ejusdem loci habitatoribus monstrare lucis exempla. Quos quidem in divina religione ferventes invenit, sed infra parvi temporis spatium exemplo et doctrinâ sua ferventiores reddidit. Etenim jejuniorum instantiâ ac vigiliarum prolixa pernoctatione indesinenter se affligebat, orationum ac lacrymarum imbre assidue rigabatur. Cui omnipotens haec contulit gratiam, ut universi loci habitatores, cernentes ejus in Christo imitabilem devotionem, extemplo eum unico diligerent affectu, nulloque temporis intervallo, opportuno ejus abesse vellent colloquio. Nam et infra ipsius ambitum coenobii plurima habitatorum utilitati dictavit opera, quae hodieque eorum necessitati manent utilia. Sed versutiâ hostis antiqui instigante, malignorum adversus eundem virum Dei accensa est invidia qui praedicto principi iterum moliebantur suggerere, ut majora ei inferret exilii detrimenta. Quapropter praefatum venerabilem patrem Halidulphum accersiens idem praeclarus pastor, ad praedictum excellentissimum principem una cum aliis viris venerandis direxit, satisfaciens humiliter ejus animi voluntati, adjiciens etiam se non sua sponte episcopatus suscepisse gradum, sed jussione principum et electione civium humiliter suscepisse illud ministerium. Quapropter pergens praedictus coenobii pater ad eundem inclytum principem, superno juvamine fretus, petita concite impetrare meruit. Reminiscens etiam idem princeps propinqui sui, sancti patris Wandregisili, sub cujus sancta disciplina praefatus sanctus pontifex Ansbertus olim regulari ordine âlitus fuerat quaecumque perperam gesta fuerant, clementer indulgit: insuper et ad sedem propriae urbis revertendi licentiam tribuit. Sed ne hoc fieret, divina vocatione praeventus est, ut in sequentibus dicemus.

§ 18. Rediens autem praefatus venerandus abbas Halidulphus, mandata principis pandit. Ad haec idem sanctus pontifex: Gratias tibi, bone Jesu, qui dirupisti vincula servi tui et tribuisti verba placentia in conspectu principis et liberasti me de manu

insurgentium contra me et injecisti mihi etiam in hac exilii aerumna vincula amoris tui. Memorans vero quod alicubi legerat, quia magni viri multa patiuntur, et ut alios pati doceant, nati sunt in exemplum: semetipsum in spiritu humiliato et animo contrito incessanter affligere non cessabat, offerens altissimo quotidianae laudis holocausta dignissima. Nam si tempore persecutionis Neronianae aut Decianae interfuisset, nulli dubium quia pro confessione Christi Domini nec vim ignium, nec laniatum bestiarum, nec eculei suspendium, postremo nec gladium permitiesceret persecutorum.

§ 19. Sentiens vero ex revelatione divina, diem vocationis suae imminere (nam et angelicam super hoc meruit visitationem), misit iterum ad praedictum religiosum principem Pipinum humilem petitionem, ut licitum foret ejus corporis membra ad coenobium referri Fontanellense, ubi dudum regulari ordine Domino militaverat. Qui ejus annuens petitioni, ut ita libere fieret, extemplo concessit. Et licet pauci cum eo essent e suis, plurimum tamen confortabantur a Domino: quia valde minus indigebat idem pater humano solatio qui fruebatur angelico obsequio. Die enim quinto Iduum Februariarum, imminente vocationis suae horâ, convocans fratres, celebrari sibi sacra fecit Missarum sollemnia. Deinde perceptione corporis et sanguinis Domini se muniens, ac sanctae crucis vexillo se cunctosque circumadstantes signans, somno ultimo exceptus, in mortis quiete dormiens, transiit feliciter e mundo et ab angelicis choris anima ejus sancta, generosa, sincera et ab omni contactu mundi incontaminata, in consortium Sanctorum et felicitatis perpetuae, in perpetuum collocanda, suscepta est.

§ 20. Cum vero post lavationem corporis ad induendum illud ventum esset, invenerunt in poplitibus genuum et brachiorum cubitis, ob prolixam precum instantiam, obduratam cutem. Sicque quod egerat vivens, mortificans membra sua, caro pandebat defuncta. Itaque sanctum illud corpus magnâ fidei ambitione vestitum est, ac dèsuper linteis ceratis obvolutum: quia ipse praedixerat hoc sibi a Domino impetratum esse, ut ossa sua in praedictum Fontanellense coenobium tumulanda deferrentur. Sicut enim sanctis altaribus Christi assistere consueverat, ita indui eum fratres curarunt. Sed cum sudarium cerâ litum, capiti ejus imponere vellent, visus est aperuisse oculos, effigiem praeferens viventis, ita ut aliqui dicerent eum esse redivivum. Nam aspectus faciei ejus multum erat roseo perfusus colore. Quidam vero dicebant, pro sudario cerâ imbuto quasi indignatum esse. Viderunt enim non sine sua gloria, gloriam Dei in sancto suo triumphantem. Nam et illa exequiarum religio, fidei devotio erat. Et tam laetum erat talem habuisse patronum, quam grave talem amisisse. Postea sepelierunt eum cum decore et

honorificentiam summam. Cum vero lampas, liquore olei plena, ante ejussepulcrum a fidelibus accensa fuisset, et die noctuque indesinenter non solum arderet, sed etiam redundaret, et hoc factum fratres mirarentur, ac divinae deputarent gloriae, posuerunt aliud vas, in quo distillantia ejusdem olei divinitus elati refunderetur. O magna et inclyta, pastor Ansberte clarissime, et felix gloria tua. Non enim indigebat meritum tuum signis probari quia admirabilis et gloriosa tuae conversationis operatio, plena virtutibus, perpetuum sanctarum virtutum signum ministravit. Sed quid plura? Multa quidem signorum miracula in eodem loco per eum operari dignatus est Dominus.

§ 21. Cum vero septem decemque dierum orbita finiretur, legati qui ad praefatum principem directi fuerant, reversi sunt, licentiam ab eo acceptam, ut licitum eis foret eum transferri quo ipsius decreverat voluntas, nullo ejus sanctae ordinationi resistente. Cunque sepulcrum ejus aperuissent, et putarent venerabile illius corpus ob tam prolixi temporis intervallum jam foetere, tanta suavissimi fragrantia odoris inde manavit, quasi diversis aromatum floribus ac balsami guttulis omnis repleretur ecclesia. Et cum fratres qui ad eum visendum ex propria provincia advennerant cum his quos secum in exilio habuerat, ablatis ab eo vestibus, cum quibus in sepulcro reconditus fuerat, mutare eas vellent, nova cum indumenta indui cupientes, veluti fecerunt, invenerunt in brachiis ejus signum Dominicae crucis, rosei coloris similitudinem gerens, ut patenter cunctis daretur intelligi, quia cujus arma vivens portaverat in corde, ejus stigmata defuncti monstrarentur in corpore. Indutum deinde veste pontificali positumque in lectica, praelatis ante ipsum aromatibus et incenso, susceperunt illud venerabile corpus cives qui advenerant Rothomagenses, monachique coenobii Fontanellensis: sicque gestantes onus, ovantes flentesque arripiunt iter. Comitabatur etiam praedictus venerabilis Halidulphus abbas, cum plurimam suorum frequentiam monachorum, ac plebe innumera utriusque sexus, cum sanctae crucis vexillis diversis, cercisque ac lampadibus, hymnorum nihilominus canticorumque divinorum carmina in ejus laudem dulci modulatione canentes, et in dissonis diversarum linguarum choris, amorem consonum habentes: quia ut valde laetum erat, talem habuisse patronum: ita suave, recepissee patronum. Et cujus ossa sancta venerabiliter gestabant in terris, in coelestibus ejus sibi patrocinia confidebant adesse. His fidelium turmis populorum pretiosi confessoris venerabile corpus stipatum, et canticis honoratum, usque ad Fontanellense perlatum est coenobium. Halidulphus tamen venerabilis abbas una cum comitibus sancti itineris qui sibi famulabantur, usque ad Venitam villam regiam quae sita est in pago Bellovacensi secus fluvium Iseram, cum ingenti reverentia prosecutus est.

§ 22. Cum autem iter coeptum carpentes, in villam, quae dicitur Solemnium quae est posita super fluvium Save in territorio Hammoniensi, causâ hospitii, ob prolixi itineris fatigationem et refocillationem sui divertissent: ibi accurrit quidam homo, filiam portans propriam, paralytico morbo membris dissolutam, quae nec pedibus incedere valebat, sed quasi mortua videbatur, clamans, magnisque precibus flendo merita sancti praesulis implorans Ansberti, ut unicam ejus sanaret filiam. Cumque a ministris et custodibus sanctissimi corporis secus feretrum ipsius ea permissa fuisset nocte morari, totâque nocte illâ vigiliis ac hymnis insisterent divinis, mane facto, invenit eam pater ejus sanam. Atque ita gaudens, gratesque omnimodas Deo ac sancto persolvens praesuli Ansberto, cum filia propria ovans rediit in sua. Quam mirabilis Deus in sanctis suis qui per famuli sui Ansberti gloriosa merita, hujuscemodi fecit miraculum!

§ 23. Cum vero jam transirent dies viginti et eo amplius, venerunt in Rothomagensense territorium, in locum qui dicitur Paldriacus. Illicque cunctipotens Dominus, per merita ejusdem sancti antistitis, ingens dignatus est ostendere miraculum. Nam mulier quaedam a daemone arrepta, a parentibus propriis ad sancti patrocinia quaerenda, vinculis constricta, perducta est. Quae cum pervenisset ad grabatum, ubi sancti servabatur corpus, ac tetigisset linteum quo operiebatur, magnans dans voces ad sidera, ilico gratiâ Dei ac meritis sancti Ansberti, a daemonio liberata ac sanissima effecta, incolumis proprii juris repedavit ad habitacula. Sit Deo nostro gloria et honor et imperium qui sic miraculorum signis in sancti antistitis meritis triumphat. Hic vero locus, in quo omnipotens istud fecit miraculum, erat patrimonium quorundam illustrium virorum, Bertholdi scilicet et Radamasti, distans a coenobio Fontanella millibus quatuor. Ipse vero Radamastus, vir honoratus, ejusque frater Bertholdus cuncta quae possederant in praediis ac mancipiis, extemplo dèserunt, ac beato antistiti Ansberto, seque simul coenobio tradunt Fontanellae. Sicque jugum libertatis excutiunt, ac jugum Dominicae servitutis subditis cervicibus ilico suscipiunt, monachicum pariter assumptes nomen et habitum. In praefata vero possessione eorundem virorum, scilicet in via publica et lapidibus strata quae juxta eam jacet, ac Rothomagensem deducit ad urbem, ubi sanctissimi pontificis Ansberti venerabile pausaverat corpus, in honorem et memoriam ipsius a fidelibus crux ponitur lignea, ubi infirmi a diversis languoribus, Domino largiente, meritis sancti Ansberti plura frequenter perceperunt sanitatum munera. Ubi circa diem pausationis sive adventus ejus ad eundem locum, quod est quinto Idus Martii, ad honorem et intercessionem ejus, plebes innumerae pia Domino solemniter persolventes vota, vigiliarum videlicet ac divinatorum hymnorum, donorumque

diversorum, confluent cum devotione summa. Atque ibidem per merita ipsius multa assidue fiunt miraculorum signa quae magnitudine sui, relatoris transcendunt scientiam. Ibi enim amissio corporae lucis visum, ariditas gressum, ac retinacula linguae, verborum seriem, officiumque diu negatum aurium recipit auditum, daemonumque frequens ab humanis corporibus fit expulsio.

§ 24. Redeunte autem tempore die sexto Iduum Aprilium in eodem loco, ubi sanctae crucis vexillum fuerat erectum, mulier quaedam quae per multa annorum curricula contracta extiterat, cum fide recta ad eundem pergens locum, pristinae sanitati est reddita: tellusque, quam diu debiles non presserant gressus, est stupefacta, se ab invalidis quondam tam subito contingi vestigiis. Agamus grates Deo nostro innumeras qui propter jam dicti famuli sui merita, talia dignatur monstrare miracula. Sequenti quoque tempore in praefato loco ecclesia est constructa, in honorem sancti Ansberti praesulis, augusto et polito opere, a venerabili Hilberto abbate, successore ejusdem sancti patris in ordine regiminis.

§ 25. Sed his omissis, ordinem translationis praefati famuli Christi, conscriptionis prosequamur stylo. Pervenientes denique cum corpore ejus qui cum transferebant, ad coenobium Fontanelam, intulerunt illud in ecclesiam sancti apostoli Pauli. Flebant autem senes et juvenes: flebant pueri et infantes, omnisque monachorum chorus. Postea vero accessit venerandus abbas Hilbertus ad venerabile corpus, assumptis secum probatae vitae fratribus, ac merito sanctitatis ornatis, aestimans illud ob tam prolixi intervallum temporis (nam dies tricesimus instabat) subito foetere. Cumque sanctum illius caput velamine opertum denudassent, tantae suavitatis fragrantia inde manavit, veluti si diversorum aromaticum ac thymiamatum odoribus universa compleretur ecclesia. Nam et facies illius ita in ruborem erat versa, quasi in sopore esset, viventis effigiem gerens. Multi quidem sancti praesules et patres venerandi, reliquumque vulgus contemplati sunt: quia universis qui affuerant, fuit permissum hoc cernere stupendi miraculi signum. Deinde cum omni diligentia et timore in sindone munda ac pallio involutum, ejus venerabile corpus posuerunt in sepulcro quod eidem praeparaverant in eadem ecclesia sancti Pauli apostoli, cum laudibus juxta sanctissimi patris Wandregisili sepulcrum ad ejus laevam, die quinto Iduum Martiarum, sub anno sexcentesimo nonagesimoquinto incarnationis Domini Dei nostri Jesu Christi: cui est honor et potestas, decus et imperium per infinita secula seculorum, Amen.

VITA S. AUSTREBERTAE VIRG.

PRIMAE ABBATISSAE PAULIACENSIS

GRAVITER ET RELIGIOSE CONSCRIPTA AB EJUS FERE AEQUALI

Nata anno 630. Obiit 704. — E Flandria.

§ 1. Postquam universalis Dominus, humanae salutis auctor pariter ac redemptor, Gallorum feralia suae ditioni subjugavit colla, quartus a Clodoveo qui primus Christianae religionis normam, beato Remigio tradente, suscepit, Dagobertus gloriosus princeps, potentiâ praepotens, arinis strenuus, regi regum Christo satis devotus, regni Francorum, Deo sibi suffragante, suscepit habenas. Cujus tempore velut palma in Galliis sancta mater reffloruit Ecclesia, diversis sanctorum sacerdotum monachorumque virtutibus adornata, ac Deo dicatarum virginum, ut juxta veridicam Pauli apostoli sententiam, ubi hactenus abundaverat delictum, superabundaret gratia (*Rom. v*). Inter quos velut sidus caeteris micantius vir Domini Philibertus, monachorum egregius pastor, coenobiorum nobilis fundator, in saltu Gemmeticensi, ex praedicti regis Dagoberti largitione, monasterium a primo lapide fundavit, construxit, ac Deo famulantium monachorum nobili congregatione ornavit. Qua etiam tempestate, ejus bonitatis famâ succrescente, largitione cujusdam illustris viri, nomine Amalberti, in fundo qui Pauliacus nuncupatur (*a*), aliud coenobium struxit, distans a praefato Gemmeticensi * millibus ferme decem, ubi ancillarum Dei haud parvam congregationem adunavit.

§ 2. Erat eodem tempore in palatio saepedicti principis Dagoberti vir honestate vitae valde venerabilis, moribus honestus, sapientiâ clarus, consilio providus, priorum regum ex prosapia oriundus, officio etiam, ut fertur, Comes Palatinus, nomine Baderfridus. Hic accepit uxorem Alemannorum regis ex prosapia, nomine Framehildem. Erat vero elegans et ipsa facie, sed nimirum elegantior sanctitate. Horum autem conversatio qualis in terris extiterit, miraculorum gloriâ hodieque populis declaratur. Erant enim, ut diximus, in caducis seculi honoribus valde sublimes, sed animi probitate sanctiores, fide firmi, charitate praecipui, justitiâ insignes, spe longanimes, eleemosynis dediti, pauperum in susceptione valde solliciti. His igitur talibusque virtutum floribus ornati, Spiritus Sancti templa meruerunt effici, ut post manifestissimis claruit indiciis. Nam quemadmodum, sicut in evangelicis invenitur paginis, Elisabeth illa nova Domini praecursoris mater, Spiritu Sancto repleta, concessum sibi divinitus

(*a*) Gallice *Pavilly* in Normandia, in Artesia provincia vulgo *Artois*.* Francorum linguâ *Jumèges*.

natum ante sentire meruit, quam videre: sic et haec Deo acceptabilis mulier beata Framehildis, eodem illustrata spiritu, longe ante prolem suo sexui consimilem nascituram praescivit quae in domo Domini et mater efficeretur, et columna Christiani populi. Denique adveniente pariendi tempore, Framehildes angelicâ super hoc meruit honorari visione: cujus ex alloquio et nomen nasciturae virginis, cujusve apud Deum meriti futura esset, addidit. Igitur Tarvanensi territorio exorta illa puellarum gloria, a parentibus, ut sibi revelatum fuerat, vocitatur Austreberta, id est a Deo praelecta. Diligenti ergo curâ genitorum alitur, ac magistris strenuis imbuenda traditur. Puerilibus vero annis simpliciter domi transactis, talis tantusque in ea fervor exerevit sanctitatis, ut nulli foret dubium, quin ante ortum nativitatis eam sibi Dominus in ancillam elegerit. Coepit, nempe toto nisu mundum postponere, voluptatum oblectamenta viriliter calcare, et coelestia totis cordis medullis desiderare. Nam cum esset infra decennium, ita eam Spiritus Sanctus repleverat, ut mens ejus aut circa ecclesias aut monasteria anhelaret. Meditabatur jam tunc in aetate rudis infantiae, quod postea devota complevit.

§ 3. Quadam vero die, cum vultum speciei suae more infantium in aquis contemplaretur, ecce repente apparuit ei quoddam velamen capiti ejus impositum. Quod signum apud eam intantum valuit, ut ex illo jam die hoc aestuaret desiderio. Et quamquam parentes ejus mortali viro eam tradere vellent, illa immortalis jam cupiens adhaerere, sibi metipsi tantum licet conscia, cum lacrymis semper in oratione deposcebat, ut quod ei Dominus in umbra fuerat dignatus ostendere, in veritate compleret. Nec enim ab eo tempore se passa est ab hac intentione quiescere, donec quod oculis perspexerat, mente conciperet, gratiâque opitulante divinâ, opere adimpleret. Accensa siquidem illo igne evangelico, quem Salvator noster Jesus Christus, ad separandum filium a patre, filiamque a matre sua, mittere veniens, ardere voluit super terram, ita in secreto pectoris sui latens, inextinguibili duravit ardore, ut non diebus neque noctibus a colloquiis divinis vel oratione cessaret, quousque tempus aptum et congruum inveniret, ut habitum sanctimonialis desideratum consecratumque perciperet. Et forte jam legerat, aut lectum audierat, ad quorundam exprobrationem apostoli Jacobi dictum: Si quis auditor est verbi, et non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum nativitatis suae in speculo. Consideravit enim se, et abiit, et statim oblitus est qualis fuerit. Discant igitur, qui nesciunt, hujus beatæ Dei famulae exemplo, hanc sanctae scripturae imitari sententiam, ut non compareantur viro oblivioso: et non solum auditores verbi, sed etiam factores existant. Compareantur, si placet, potius huic Dei famulae quae quidem in speculo consideravit vultum nativitatis suae, sed non est oblita quid viderit. Qui ergo

illam imitari voluerit, non auditor obliviosus factus, sed factor operis, erit beatus, si in facto suo permanserit.

§ 4. Procedente igitur tempore cum parentes ejus qui felici-
bus actibus ejus parum favebant, arrhabone pro amore seculi
recepto, tempus praefinitum et diem statuissent nuptiarum, illa
in angustiis posita, cogitare coepit quid ageret. Moesta vero, iter
furtim arripuit, germano secum fratre, licet parvulo, assumpto.
Cumque pergerent simul, interrogata ab eo quo tenderet, respon-
dit se ad villam quae proxima erat, ituram. Veniens igitur ad
flumen, quod dicitur Quantia, ubi pons erat, ita flumine exube-
rante, aquarum abundantia totum repleverat, ut superiorem pon-
tem illic absconditum sub se unda teneret, et facultatem eundi
omnibus itinerantibus penitus denegaret. Tunc demum confessa
est fratri quo ire cupiens festinabat. Erat his temporibus vir san-
ctus, magni apud Deum meriti, Audomarus nomine, Tarvanensis
urbis pontifex, in cujus dioecesi puella nobilis originem traxe-
rat. Ad hunc ipsa tunc properabat, sacro velamine consecranda.
Habebat etiam secum multos sui itineris comites. Qui ut viderunt
transeundi difficultatem, omnes pavore conterriti, non ausi sunt
ingredi: sed habito consilio, ut redirent itinere quo venerant,
coeperunt a loco abscedere. Non enim ibi vel modicum quidem
navigium poterat transire. Sancta igitur Dei famula, Christo de-
vota, Sancti Spiritus gratiâ illustrata, oratione facta, signum sa-
lutis praemittens, pontem undis submersum ingreditur, horta-
turque caeteros, ut se sequerentur. Jam enim natura elementorum
quodammodo inter se commutata, facta est eis aqua sub pedi-
bus instar ligni solida: porro lignum velut aqua liquidum. Tran-
sivit igitur Dei famula cum universis comitibus illaesa, quasi
siccæ calle in undis nihil mali perpressa. Anne vero transmisso,
quantocyus properantes, perveniunt ad hominem Dei, provoluta-
que puella ad pedes ejus, quod desiderabat obtinuit. Consecrata
namque est Christo, et accepto velamine, adhaesit anima ejus post
ipsum, ipsamque suscepit dextera Christi. Invanum ergo dein-
ceps quaesita est copulari viro terreno quae juncta erat Christo
in coelo. Vir autem Dei cum cognovisset parentes ejus hac re
esse perturbatos, assumptâ secum Dei famulâ, consolandi gratiâ
eos visitare studuit, eorumque commotos animos verbis pacificis
delinivit, eosdemque mansuetos et mites redditos, ad charitatem
pristinam revocavit. Pater filiam, fratres amplectuntur sororem,
deosculanturque eam singuli, Deum in commune glorificantes.
Divina quippe dispensatione actum est, ut qui prius illudentes
eam despexerant, summa post devotione venerarentur. Aliquandiu
ergo cum in domo parentum commorata fuisset, coepit implo-
rare matrem et fratres, ut vota ipsius non amplius impedi-
rent, sed potius adjuvarent eam, ut monasterium posset ingredi,
et sanctis sociari virginibus, sub potestate scilicet alterius victura.

§ 5. Quod illi benigne assentientes, non solum abeundi liberam ei tribuunt potestatem, verum etiam cum ea pergentes, ad monasterium usque perducunt. Est autem ipsum monasterium super fluvium, qui dicitur Somma, constructum: nominatur autem Portus. Ibique praeerat spiritualis mater, nomine Burgolfledis. Cui cum indicassent omnia quae gesta erant, gavisiva valde, suscepit eam in filiam, caeterisque sororibus aggregavit. Beata quoque Dei famula ovile Christi ingressa, ovibus sanctis adjuncta, sancta est ovis effecta. Primam quidem virtutum humilitatem, illa in suo corde pro fundamento inseruit, ut non solum spirituali matri, sed etiam cunctis sororibus quasi ancilla serviret, omnibusque se subdens, obsequium cunctis reddebat ut debitum famulatum: inferiorem se proclamans, viliorem se iudicans, deteriorem se caeteris fatebatur: se peccatricem, se infelicem esse pronuncians, quae jam tam prolixum tempus expenderit, seculo serviens, non Deo. Illas potius dicebat esse beatas, quae infatigabili intentione disciplinis regularibus militantes, Christo regi placere studerent: hoc nutrimento educatas fuisse, ut etiam certamine incentivae carnis devicto, jam contra spirituales nequitias, Deo auxiliante, sufficerent pugnare. Sed quia semper humiles dilatat gratia sua cunctipotens Deus, factum est, ut quanto illa vilior atque despectior in oculis suis fieret, eo gloriosior apud Deum, apud homines vero honorabilior appareret. Nam eligentibus cunctis, consentiente matre, licet invita, Praeposita constituitur. Quo ex facto coepit magis humiliari, magisque de virtute in virtutem proficere, patientiam contra inimicos opponere, pusillanimitis longanimitatem ostendere, minus cautis gravitatem, indoctis ut doceri queant demonstrare, somnuculosi non verbis sed factis vigilias praedicare, signum quaecumque insonuisset, prima adesse.

§ 6. At vero circa obedientiae virtutem qualis fuerit, monstrabitur sequenti exemplo. In eodem namque monasterio erat consuetudo, ut vicissim a sororibus coquerentur panes. Sed dum haec Christi famula die quadam in ordine vicis suae hoc in opere laboraret, habebat secum unam tantum adolescentulam, quae apud eam fuerat educata, et hoc miraculum narrare consuevit, quae hucusque vivit in corpore. Cumque clibanus fuisset incensus, et panes in promptu ad coquendum parati, igneque extracto, deinde a favillis vel prunis, quae remanserant, debuisset mundari, fasciculus, qui erat in summitate ligni colligatus, casu igne adustus est totus. Quod ubi Dei famula advertit, collidens inter se manus, altiusque ingemiscens, ait: « Vae nobis, quid acturae sumus? Panes peribunt. Opus enim hoc modo reparari non potest. » Et currens festina, observavit ostium domus. Deinde signo crucis munita, medium inter ignium vapores clibanum sola ingreditur, arreptisque manicis quibus in brachiis

utabatur, clibanum omnem mundavit. Egressa demum, officium diligenter complevit, et nec unum quidem capillum capitis, nec denique simbriam vestimenti ejus est ausus ignis attingere. Tunc praecepit puellae, ut patefaceret ostium domus, multisque contestata est eam sermonibus, ne cuiquam quod viderat indicaret. Quo facto miraculo, ne forte praesumptionis incurreret vitium, cuidam servo Dei quod fecerat indicavit. Vir autem ille altioris ingenii, intellexit gratiam Dei, et cujus simplicitatis esset haec, cui virtutem tantam Dominus praestitisset, dissimulare volens, quasi increpando respondit, dicens : « Noli, filia, noli hoc iterare, aut aliquando repetere, ne forte tentèris a satana. » Voluntatis autem Dei minime fuit, ut cursum vitae suae in hoc monasterio ipsa Dei famula consummaret. Plures tamen, per annos quatuordecim ibi degens, suo salvavit exemplo.

§ 7. Erat illis temporibus vir vitae valde venerabilis, Philibertus nomine, cujus supra meminimus. Qui rogatus a quodam viro potentissimo, nomine Amelberto, eo quod illo in tempore ejus opera atque doctrina in fide et religione erant spectata, et singularis ab omnibus habebatur, monasterium, quod in fundo proprio, qui Pauliacus dicebatur idem Amelbertus construxerat, filiamque suam parvulam, quae Aurea dicebatur, cum aliis Deo sacratis Christo inibi servire devoverat, ad regendum suscepit. Et licet vir Dei lectione frequenti easdem Dei ancillas instrueret, praedicatione sanctâ doceret: tamen quia necessitas exposcebat, ut talibus rudimentis ab eodem sexu regularis disciplinae norma inhaereret, praedictus Dei famulus, auditâ jam famâ famulae Christi Austrebertae, nuncios ad eam mittere studuit, duos videlicet ex monachis suis, ut ad hunc locum venire deberet. Dei autem famula, licet jam multo tempore exaestuans, desideraret ejusdem sancti viri institui disciplinis, tamen ut columna immobilis et firma, sancti Pauli recordans sententiae, dicentis: *Non cito moveamini, neque per sermonem, neque per epistolam* (2^a Thess. II): ignorans an forte Deo placeret, ire ad modicum recusavit. Reversis autem nunciis, vir Dei per semetipsum ire compulsus, ad Dei famulam festinavit. Ibi vero tunc orta est sancta contentio. Nam omnes illae famulae Dei flentes et ejulantes, levaverunt in sublime voces, dicentes: « Cur hodie nos sancte pater decipis? Cur nostro lumine ablato, in tenebris nos derelinquis? » Ad haec ille respondens, dicebat: « Nolite, filiae, nolite ita dicere. Vos enim in tenebris nullatenus remanetis: quia vosipsae luminaria mundi estis. Nolite ergo prohibere, ex vestro lumine alios participare: sed potius praestolantibus charitatem impendite. » Multa ergo et alia his similia cum Dei famulabus praedicasset, tandem altercatione submota, paceque redita, vicit Spiritus Sanctus per os viri Dei: et sic acquieverunt

omnes, deosculanturque eam singulae, omnes Dominum benedicentes. Duabus itaque sororibus ex ipsis secum adhibitis, perrexit cum homine Dei: a quo regiminis curam in eodem loco ilico suscepit.

§ 8. Jam vero adversus ejus sanctam doctrinam, ne ibidem convalesceret, quanta calliditate diabolus fuerit operatus, adjuvante Domino disseramus. Illa namque rigorem propositi sui fortiter tenens, neque ad dexteram, neque ad sinistram declinabat: et quod ore caeteris praedicabat, ipsa prius illis videntibus faciebat. Illae autem velut aequus indomitus, necdum loro tractus, si quid causâ salutis Dei famula faciebat, omnino vitabant contingere. Intantum enim praevaluerat antiqui hostis versutia, ut magno eam odio habentes, etiam interficere molerentur (a). Sed cum, Domino prohibente, hoc facere nequivissent, superveniente praedicto viro Amelberto, structo mendacio gravissime eam accusaverunt. Ille autem ut erat mente crudelis, vultu terribilis, credens mendaciis, adductam ad se Dei famulam, verbis durissimis coepit increpare. Repletusque furore, arrepto gladio, quo erat accinctus, impetum fecit in eam. Illa existimans congruum tempus esse martyrii, nequaquam cor foemineum, sed virile se habere ostendens in pectore, subtilissimum illud velamen, quo in capite utebatur, collo circumdans strictius, manum tetendit, inclinatoque vultu cervicem praebuit percussori. Attonitus ille, ut ajunt, diu stetit immobilis, admirans constantiam foeminae, quam in nullo unquam viro vidisset: pavensque multum, recondidit gladium in locum suum. Qua ex re colligi potest, si haec illis temporibus extitisset, cum a sordibus idolorum terra martyrum sanguine lavaretur, non expectatis ministris carnificum, uti invita traheretur ad victimam, sed ultro se truncandam ingerens, priina omnium victimarum, palmam sanguinis occupasset. Certe nec illud Babylo-nicum supplicium pertimescens, septemplexiter caminum accensum pro coelorum regno ingredi dubitasset, quae pro paucis panibus, ne damnum monasterio inferret, ardentem ignem ingressa est. His autem indiciis probavit Christus Dominus, famulam suam non formidasse martyrium. Nam non illa martyrio; sed ei martyrium defuisse probatur.

§ 9. Rexit autem beata Austreberta idem coenobium per plura curricula annorum quod, ut ante diximus, antiquo vocabulo nominatur Pauliacus: quod quidem tunc temporis paucum fuit et modicum, sed post paululum, factum est magnum. Non

(a) Quadam die infecta veneno pocula et cibaria sanctae Abbatissae prae-buerunt: quibus impune in communi refectione sumptis, ore tranquillo et leni voce, « quid, sorores, inquit, fecistis? Deum precor ut culpam adeo gravem vobis dignetur condonare. » Qua mirâ benignitate aemulae et invidae haud sunt mansuefactae: sed, ut supra narratur, apud Amalbertum Coenobii fundatorem, eam duritiei in puellam Auream praedictam, ejus filiam, bonorum monasterii, dissipationis, aliorumque criminum falso insinularunt.

enim minor numerus quam vigintiquinque ancillarum Dei, erat cum ea: quae ei ita mente et corpore adhaeserunt, ut usque in diem vocationis earum, nec una quidem ex eis ab ea quiverit separari. In quo videlicet loco praefatus Dei famulus miro modo monasterium aedificavit quod in honore vel nomine Dei genitricis Mariae dedicavit. Sed et alias ibi basilicas S. Petri et S. Martini, aliorumque sanctorum construxit: domos quoque ad habitandum, sicut decet sanctos, omnemque opportunitatem velociter praeparavit. Quo viso, sancta ac beatissima Austreberta bonitatem Dei in se recognoscens, vel qualiter erepta esset sicut passer de laqueo venantium, vel quomodo ei locus subito praeparatus esset ad habitandum, multarum animarum curâ susceptâ, qualem quantamque se praestiterit, prôloqui lingua nec ulla valebit. Quanta eam charitas adornaverit, bonitas ei successerit, puritas mentis et simplicitas cordis in ea refulserit, longanimitas circa omnes flagraverit, frugalitas creverit, non est nostrae facultatis evolvere. Erat enim frequens in lectione, pernox in vigiliis et oratione, jejuniis prompta, vestimentis vilissima, in tribulationibus constantissima, in tentationibus fidentissima.

§ 10. Omnibus Quadragesimis, praeter dies Dominicos, non nisi ter intra hebdomadam comedebat. Castigabat enim corpus suum et servituti subigebat, abnegans semetipsam, crucem suam ferebat, Dominumque sequebatur. Amabat cunctos et diligebatur ab omnibus. In cunctis modesta, omnibus jucunda ac hilaris apparebat. Si forte, ut assolet, rixa orta fuisset, paucis sermonibus cunctorum animos mitigabat. Parcitatem ciborum ultra humanum modum sectabatur, sobrietas illi numquam deerat. Casta, cauta, mansueta, quieta satis in omnibus erat. In colloquutione commoda, in conferendo gratissima. Si quis certe ad eam se casu junxisset, numquam nisi compunctus corde ab ea recedebat. Nam omnes per circuitum habitantes, ejus exemplum et doctrinam sequentes, non solum filios aut filias offerre Deo statuerunt, verumetiam multi ex eis conjuges proprias relinquentes, monasteria expetierunt, sponsi sponas abjecerunt, sponsaeque eos, a quibus causâ sanctitatis contemptae sunt, contempserunt. Humilitatem vero quam semel beata virgo assumpserat, nullatenus deseruit. Nam cum ei moris esset, ut sicut bonus pastor super gregem Domini vigilaret et die noctuque circumiens, ne quid cuiquam forte accidisset, inspiceret, die quadam matutinis expletis, cum sorores fessis corporibus post laborem se in lectulis collocassent, in ipso lucis crepusculo cum aurora terram perfunderet et ipsa volens cognoscere, an cunctae quiescerent, pergredebatur leniter per dormitorium, inspiciens lectulos singulorum. Evigilansque Praeposita, nesciens esse Dei famulam, valde eam increpavit, dicens: « Cur ita agis soror? Quare inquietas quiescentes? Vade, inquit, ad crucem.» Illa autem gavisâ, cucurrit

quantocyus, stetitque immobilis, psallens, donec horâ competenti, signo tacto, consurgerent omnes. Praeposita vero cum cognovisset quod fecerat, cadens ad pedes ejus, veniam precabatur.

§ 11. Alio quoque tempore dolor gravissimus cuidam sorori acciderat, ita ut pars una faciei altius intumescens, oculum pene absconderet. Sed cum hanc ancilla Dei ex more visitasset, statim ut contigit maxillam, cuncto dolore et timore sublato, restituta est sanitati. Initio autem Quadragesimae, mediae noctis tempore, facta est vox ad quandam sororem dormientem, dicens: «Surge, soror, curre velociter, dic Abbatissae ut surgat et ad opus Dei sorores excitet.» At illa sopore nimio depressa, surgere neglexit. Secundo autem vox delata est, dixitque similiter; nec tunc illa surrexit, iterumque obdormivit. Tertio porro veniens vox ipsa, cum quadam indignatione increpavit eam, dicens: «Cur ita dormis, soror, moesto sopore soluta? Usquequo tantum somno deprimeris, ut tertio tibi jussio repetenda sit? Surge, inquit, dic Abbatissae, ut surgat, signumque tangat et ad opus Dei sorores excitet.» At illa currens festina, timens et tremens, invenit eam in ecclesia vigilantem, dixitque ei omnia quae circa se fuerant facta. Statimque signo dato, sub unius momenti spatio inventae sunt omnes in ecclesia congregatae, ita ut praeter duas infantulas alia nulla deesset. Miratae sunt valde quod omnes tam subito adessent quod nunquam alias contigisse meminerant. Mox vero imposito psalmo, ecce media pars dormitorii concussa, protinus corrui. Territaeque sonitu quasi magno tonitruo, conticuerunt omnes, coeperuntque egredi, ut viderent quidnam accidisset. Dei autem famula prohibuit eis, dicens: «Ne una quidem ex vobis praesumat ecclesiâ egredi, sed potius revertimini et agite opus Dei, psallentesque et orantes, complete officium nostrum.» Ipsa vero signo crucis munita, luminari praeunte, ecclesiâ est egressa. Cum vero cognovisset eventum rei, de infantulis coepit esse sollicita. Et ecce una inventa est subtus mensam ipsius, altera in fenestra diruta. Paries enim domus ab utrâque parte fenestrae usque ad fundamentum corruerat: fenestra vero quae innocentem servaverat, immobilis stabat. Quomodo autem in illum locum pervenerint, aut a quo delatae fuerint, Deum licet non lateat, nobis tamen usque hodie manet incognitum. Quaedam vero soror, unius ex infantulis consanguinea, praeceptum sanctae matris Austrebertae transgressa, egrediens ecclesiâ, periculo imminenti se tradidit. Cumque huc atque illuc discurreret, si forte vel cadaver alicubi reperire potuisset, ruinâ materiae super ipsam ruente, oppressa corrui, totumque ejus corpus ita quassatum est, ut non solum capitis, verumentiam totius pene corporis ossa confringerentur. Crepitante vero sono ruinae secundae et voce sororis auditâ, cucurrerunt pene omnes, atque in stragulo inobedientem colligentes, ad valetudinarium deportaverunt.

Ubi cum ab Austreberta diluculo fuisset visitata, membra conquassata beata mater oleo benedicto perungens, pristinae eam reddidit sanitati.

§ 12. Igitur quia de vita et virtutibus sacratissimae virginis pauca praelibando perstrinximus, ne legentibus fastidium ingeramus, neve frivola forte aestimentur, qualiter peracto vitae praesentis curriculo, certamine bono certato, cursu consummato, fideque servatâ, sancta illa anima carne soluta sit, breviter exequamur. Cum igitur omnipotens Deus, suorum fidelium pius remunerator, beatam virginem Austrebertam e seculi hujus aerumosa caligine ad sempiternam immensamque beatitudinem decrevisset evocare, leni febre correpta, Deo amabilis aegrotare coepit. Congregatis itaque in unum sororibus, praedixit imminere diem sui obitus, et quod die Dominico qui septem fere diebus aberat, ad Dominum esset migratura, indicatum sibi esse dixit revelatione angelica. Ex thesauro igitur cordis sui multa divinarum scripturarum proferens testimonia, instruebat eas de his quae sunt de regno Dei, de contemptu mundi, de gloria justorum, de poenis reproborum. Patientiae vero et charitatis vinculum omni admonebat studio retinendum, dicens in illorum Christum non posse cordibus habitare qui flammâ invidiae accensi, proximorum urerentur profectionibus. Dehinc libato osculo, ac pacatis omnibus, mater venerabilis ad assuetum nobile cilicii stratum revèhitur, paucis quibus supervixit diebus non cessans multiplicare sibi a Domino traditam talenti pecuniam.

§ 13. Superveniente porro die Dominico quia jam ejus bonitatis ac virtutum fama per Galliam longe lateque claruerat, confluerunt ad ejus transitum catervatim sacerdotes et clerici, abbates et monachi, necnon et utriusque sexus populi multitudo. Interea imminente beatae remunerationis horâ, accersitis ad se omnibus, sancta ac venerabilis mater, ultimum eis vale faciens, singulos juxta sui ordinis dignitatem, ne coeptum sacrae religionis iter desererent, hortabatur. Percepto demum Dominici corporis sacramento et sanctae crucis munita vexillo, ovibus sibi a Christo creditis iterum valedicens, ait: «Eja in Christo mihi dilectissimae sorores et filiae, en ego hodie ingredior viam universae terrae: vos si me veraci charitate diligitis, mearum admonitionum per omnia memores estote et coeptum religionis iter nolite deserere. Christo summo vestri curam committo: ipse vobis pastor, ipse et perennis custos.» Hujusmodi deinde fertur fudisse orationem: «Deus immortalis, angelorum et hominum rector, tu harum ancillarum tuarum, sis perennis custos et quas hactenus sub meâ custodiâ servasti, àmodo et usque in finem, custodire dignare. Ecce ego ad te venio quem amavi: ad te pròpero, quem desideravi: ad te sitio pervenire quem semper ardentissimo amore dilexi. In te confido, non erubescam: in te spero, non

confundar, tu meum suscipe spiritum in pace sempiterna.» Quo dicto quia jam remunerationis hora instabat, paululum conticuit. Interim cunctis qui astabant, psallentibus et Sanctorum nomina subnectentibus, illa virtute qua valuit, voces psallentium interrupit, dicens: En quantae jucunditatis processio advenit? Certe quorum invocatis nomina, adest Sanctorum multitudo copiosa. Cumque in hoc quod videbat, mentis sitientis obtutus figeret, sancta illa anima carne soluta est. Transivit autem gloriosa virgo quarto Iduum Februariarum, die Dominicâ, aurorâ incipiente, eâdem videlicet horâ qua Christus ab inferis victor resurrexit. O vere sancta et venerabilis virgo, in cujus sacro transitu angelorum adest multitudo, martyrum purpurata processio, virginum quoque, ut libum, candidata concio: quibus sociata virgo eximia, exultat et laetatur in seculorum secula.

§ 14. Sepulta vero est in beati Petri principis Apostolorum basilica, ubi per plurima annorum requievit curricula. Quo in loco quanta miraculorum prodigia meritis excellentissimae virginis post ejus gloriosum transitum fidelibus ostendere dignatus sit Dominus, nostris reor non posse expleri sermonibus. Nam ibidem ex obsessis corporibus daemonia fugantur, caeci illuminantur, manus informes reformantur, claudis gressus redditur, vis omnium febrium pellitur, infirmitatum genera multa curantur. Adsit nobis virgo eximia, sui memoriam celebrantibus, impetret delictorum veniam sibi famulantibus, et post hujus vitae terminum suis sacris precibus nos ad sanctorum perducatur consortium, Amen.

VITA ET PASSIO

S. SOTERIS VIRG. ET MART.

PER DIVUM AMBROSIUM SCRIPTA

HABETUR LIBRO TERTIO EJUSDEM DE VIRGINIBUS AD MARCELLINAM SOLOREM

§ 1. Sed quid alienigenis apud te, soror, utor exemplis quam haereditariae castitatis inspirata successio, parentis infusione martyris erudit? Unde enim didicisti quae non habuisti? unde disceres constituta in agro, nulla sociâ virgine, nullo informata doctore? Non ergo discipulam quod fieri sine magistro non potest, sed haeredem virtutis egisti. Qui enim fieri posset, ut sancta Soteris (a) tibi non esset mentis auctor, cui auctor est generis?

(a) *Soteris, Soteres, Soterides*, graecum nomen, quasi *liberatricem* ac *servatricem* sonat. S. Ambrosii consanguinea fuit, quare S. Episcopus in Sotere (vide infra) se *proferre*, ait, *domesticum pie parentis exemplum*. Patriâ igitur romana fuit. Coronata in fidei et castitatis triumphali certamine, Romae viâ Appiâ, anno Chr. ccciv.

quae persecutionis aetate servilibus quoque contumeliis ad fastigium passionis evecta, etiam vultum ipsum, qui inter cruciatus totius corporis liber esse consuevit injuriae et spectare potius tormenta quam perpeti, carnifici dedit.

§ 2. Tam fortis et patiens, ut cum teneras poenae offerret genas, prius carnifex caedendo deficeret quam martyr injuriae cederet. Non vultum inflexit, non ora convertit: non gemitum, non lacrymam dedit. Denique cum caetera poenarum genera vicisset, gladium quem quaerebat invenit.

ITEM DE EADEM S. SOTERE

PER EUMDEM D. AMBROSIUM IN EXORTATIONE EJUS AD VIRGINES

§ 1.... At non S. Soteris, ut domesticum piae parentis proferamus exemplum. Habemus enim nos sacerdotes nostram nobilitatem praefecturis et consulatibus praeferendam. Habemus (inquam) fidei dignitates quae perire non norunt. At non, ut dixi, Soteris vultus sui curam gerebat: quae cum esset decorâ facie valde et nobilis virgo, majorum prosapiâ, consulatus et praefecturas parentum sacrâ posthabuit fide, et immolare jussa, non acquievit. Quam persecutor immanis palmis caedi praecepit, ut tenera virgo dolori cederet, aut pudori. At illa ubi audivit hanc vocem, vultum aperuit, soli invelata atque intacta martyrio, et volens injuriae occurrit, vultum offerens, ut ibi martyrii, fieret sacrificium, ubi solet esse tentamentum pudoris. Gaudebat enim dispendio pulcritudinis, periculum integritatis auferri. Sed illi potuerunt quidem vultum ejus vibicibus vulnere exarare, faciem tamen virtutis ejus et gratiam decoris interni nequaquam exarare potuerunt.

§ 2. Hetruscum juvenem veteres fabulae ferunt, cum propter admirandam oris proprii pulcritudinem in amorem accenderet foeminas, stigmatibus inarasse vultum suum, ne qua eum adamare posset. Videro, utrum castus fuerit ejus animus, affectus tamen non innocens, propter quem in se ipse animadverteret. Ille tamen sola excepit vulnera ne noceret: haec triumphales retulit cicatrices martyrii, ut imaginem Dei quam acceperat, reservaret.

§ 3. Servate et vos hanc imaginem filiae, servate Scripturae praecepta divinae, ut omne os iniqui obstruatur. Scriptum est enim: Beatus quem tu erudieris, Domine, et de lege tua docueris eum. Bonus Dominus erudit et docet et plerumque arguit. Sed etiam quem arguit, beatum facit. Beatus enim homo quem arguit Dominus. Et ideo increpationes ejus non refugias quia charitatis et gratiae sunt. Ipse enim percutit et quasi bonus medicus manibus suis sanat.

VITA B. WILHELMI DUCIS ET EREMITAE

AUCTORE THEOBALDO EPISC. (a).

Obiit anno 1157.

§ 1. Scripturus vitam servi tui, prout tu dederis et inspiraveris, Domine Deus qui das cunctis affluenter, et ubi vis, spiras: imprimis admonitos esse cupio cunctos qui lecturi sunt vel etiam audituri, ne eos scandalizent tyronis primordia quae revera per se sumpta, ducere sufficerent in abominationem horroris, si non sequerentur conversionis praeconia quae omnibus nobis proponuntur ad imitationem vitae melioris. Non enim est insultandum Wilhelmo avertenti ex propriis, sed potius exultandum Christo, ex Basan convertenti. Etsi utique jubeatur in hostiâ cauda cum capite offerri, tolerabilius tamen est in oculis divinae majestatis, acephalum quam excaudatum animal immolari: hoc est dicere: Utile est ad salutem viro justo innocenter inchoare, fideliter consummare. Quod si utrumque non volumus, melius est, ut bene finiendi, quam bene incipiendi gratiam consequamur. Nusquam enim qui tantum bene coeperit, salvandus legitur, sicut qui perseveraverit usque in finem. Denique ficus praecoquas desiderat anima Domini qui tamen cor contritum et humiliatum non despicit, et reliquiae cogitationis diem festum agent ei qui in nostro genere fragmenta juventutis non abjicit. Scriptum quippe est: Quaecumque horâ ingemuerit peccator, cunctarum iniquitatum ejus amplius non recordabor. Haec ideo praelibata sunt et praescripta, ut non abominetur militis saevitia, sed regis commendetur clementia. Fuit siquidem praefatus miles natione Pictâvus, ex Comitum prosapia, ex Pictaviensium provinciâ oriundus. Ibi natus, ibi et âlitus est secundum parentum magnalia, qui praeclari genere et opibus, praeclarum filium, secundum seculi dignitatem non infimam, praeclarissime educare curaverunt. Qui seculi gloriâ atque pompâ arridente et irridente in corde tenaciter illectus, meditabatur a puero, et, ut ita dicam, a cunabulis, malitiâ supplente aetatem, quod postea effectui manciparet. Natus illustris ex illustribus natalibus, et educatus secundum morem magnorum qui sunt in terris, reprimebatur a concepto facinore.

(a) Acta haec *fideliter* a Theobaldo Ep. conscripta dicit Baronius in Notis: sed in prima eorum parte, scilicet usque ad susceptam a Guglielmo eremiticam vitam, Bollandiani appellant *suspensa, dubia, interpolata, aut falsa... efficta*. Obortae ex investigationibus diligentissimis Bollandianorum sententiae videtur obsequendum. Nec totam attamen primam partem ducimus respuendam: acephala enim secus altera remaneret. Ea igitur tantum amputamus quae evidentiter Chronologiae repugnant, et magis a Bollandio in praevio suo eruditissimo Commentario improbantur. De confusione autem circa varios Guillelmos (vel Theutonicâ scripturâ, non recte semper, *Willemos*) videat lector apud laudatum Bollandum in Tomo Febr. secundo, hac doctrina februarii die.

cum parentum et custodum timore, tum aetatis imbecillioris infirmitate. Et quidem Wilhelmi infantia parum cognita nobis est, excepto quod ex sequentibus praesumimus, crescente aetate crevisse simul et malitiâ apud Deum et homines. Quando enim plenitudo temporis venit, incepit apparere quid esset in juvene, et factus vir, evacuavit quae erant parvuli. Denique sacrum militiae professus et adeptus non sacer cingulum, ab omnibus baronibus terrae unanimiter susceptus est ad Pictaviae * Comitatum, Aquitaniaeque Ducatum, quorum uterque sibi debebatur jure et titulo haereditariae successionis. Factus ergo miles, fretusque Comitatus fastigio, factus est eo insolentior, quo nobilior, quo locupletior, quo fortior, quo honoratior, quo formosior, universisque famosior. Genus clarum, corpus aptum, forma elegans, juvenilis decor, praedia, palatia, immensa supellex et infulae dignitatum, carni in eo, non spiritui, militabant. Proceritas corporis tanta erat, quod magis videbatur gigantaëa quam humana. Nusquam se per totam illam provinciam absentavit a praelio, quandiu in armis fuit: sed affectu pugnae solitarius, armigerorum destitutus subsidio, armatus multoties incedebat. Et cum nollent dimicare, trahebat vel invitos ad certamen. Confidebat in viribus propriis: verum non est, quod fortis gloriatur in multitudine virtutis suae. Confidebat in mirabili et optimo mucrone: sed decantet justus, Et gladius meus non salvabit me. Et iterum: Nec enim in gladio suo possederunt terram, et brachium eorum non salvavit eos. Confidebat in equo fortissimo: sed fallax equus ad salutem. Erat autem ad succendendum flammeus, ad ignoscendum ferreus, ad consolandum saxeus. Diceres ignem urentem in irascendo: diceres securim vel asciam in dejiciendo. Ecce haec sunt instrumenta artis diabolicae, quibus onustus Comes, currebat adversus Deum erecto collo, et pingui cervice armabatur. Quae tanto diligentius sunt nobis enumerata, quanto divinae clementiae in revocatione peccatoris mirabiliter placuit operari. Quis inter haec animadverteret prophanum mutandum in sanctum, Saulum in Paulum, Saul in prophetam, lupum in agnum? Haec sane mutatio dexteræ excelsi, qui producit mel de petra, oleumque de saxo durissimo.

§ 2. Eo tempore ** fundatum est monasterium Claraevallis, et ibi una cum venerabilibus fratribus suis Spiritus Sancti consilio ad regimen domus Abbas est Bernardus ordinatus qui intantum vitâ, virtutibus et doctrinâ clarus effulsit, ut nullus ei in orbe secundus existeret ingenio, moribus, ore, stylo et mirabilibus, quinimmo sanctorum catalogo annumeratur ***, et apud superos praesentialiter honoratur. Hic est qui in diebus suis haereses extirpavit, haereticos confundebat, schismaticos revocabat, erroneos instruebat, discordes concordabat, bonos promovebat, malos

* Gallice le Poitou.

** Anno Chr. 1116.

*** Et Eccl. Doctoris titulo colitur xx Aug.

increpabat, et principes arguebat. Hic igitur in spiritu vehementi audiens famam saepe dicti Wilhelmi Comitis, velut aquila perspicax, ubi fuerit cadaver, statim adesse desiderans, superni flaminis instinctu praemonitus, cogitabat cum muliere evangelica, drachmam perditam reperire, et ovem erroneam ad pascua deserti revocare. Ponensque animam suam in manibus suis, deliberavit se vel ad tyrannum profecturum, vel ad se per nuncium gratiâ mutae colloctionis Comitum vocaturum. Sed quid ageret? Si vocaret eum dilectus Domini in delectam Claravallē, praesumebat probabiliter dyscolum ducem non venire. Si ad eum pergeret, jam propositum suum frangeret, de quo se noverat ad Petrum diaconum Cardinalem sic scripsisse: Salva vestrâ omniumque bonorum reverentiâ, mihi propositum est, nequaquam egredi de monasterio, nisi certis ex causis. Ad tempus ergo sedit solitarius, tacens et quiescens, negotium committens supernae dispositioni. O virtutem viri, o animi puritatem: nec affectantis publicum, nec formidantis tyrannum pro ejus salute. Si fugiebat publicum quousque affectasset cathedrae fastigium? Deus meus, quot et quantae Ecclesiae cathedrales, propriis orbatae pastoribus, eum in pontificem elegerunt? Sed non plus delectabat eum mitra et annulus, quam rastrum et sarculus. Fugibundus itaque publici, negotium committebat, ut dictum est, supernae dispositioni. Cum autem placuit ei qui segregavit Wilhelmum a seculo, et vocavit per gratiam suam, ut multos filiorum Dei aversos, exemplo suo converteret ad Dominum Deum ipsorum, concurrere fecit causas ordo ille divinae sapientiae, cuncta complectens, ut Bernardo Wilhelmus occurreret, quem volebat et quaerebat. Occurrit autem hac occasione:

§ 3. Circa idem tempus Dominus Papa Honorius ingressus est viam universae carnis. Nec mora, convenientibus electoribus et dissidentibus Cardinalibus, facta est divisio in Ecclesia Dei, aliis elegantibus Innocentium, aliis Petrum Leonis (a), quem vocarunt Anacletum. Sed pars Innocentii consilio sanior, zelo ferventior, merito probabilior, numero copiosior. Pars autem Anacleti infirmior, audacior, violentior, non ratione virtuosior. Ipse etiam Innocentius famâ, scientiâ et vitâ summo pontificatu dignus habebatur. Petrus vero Leonis a longinquis aspirationibus et machinationibus fraudulentis ad hunc apicem conscendere nitebatur. Pars autem catholica, omnibus circa electum suum rite peractis, circa Lateranense palatium non tuta morabatur, sed acerrime a Petri satellitibus infestabatur. Et quia vi humanâ tuêri se non poterant, cedere salubriter elegerunt. Praemissi in Gallias fuerunt nuncii qui

(a) Cardinalis titulo S. Callisti fuit *Petrus Leonis*, romanus, vaferimus homo, et in nefariis consiliis ad omnem paratus vim inferendam. Supremâ Apostolicâ Sede illicite et impudenter occupata, dum Onorio II defuncto, anno MCXXX, Innocentius II rite eligeretur, schisma excitavit et aluit exitiosissimum. Novem autem evolutis annis moritur, sed diu adhuc schisma perdurat, et hinc legitimi Papae, inde pseudo pontifices creantur usque ad exitum saeculi XII.

Gallicanae Ecclesiae intimarent negotii veritatem, et hortarentur episcopos, ut accingerentur ad ultionem, partem schismaticam damnantes, et unitati catholicae subscribentes. Conveniunt Stampis omnes Pontifices, Barones et Abbates, vocato ex nomine a rege et pluribus episcopis sancto Abbate Claraevallis. Fuitque unicum omnium consilium et sententia, ut negotium ecclesiae Dei Abbati sancto imponeretur, et ex ejus ore tota eausa pensaretur. Qui diligenter prosecutus electorum merita, electi utriusque vitam et famam electionisque ordinem, aperuit os suum, et spiritus patris sui implevit illud. Unus ergo omnium ore locutus, suscipiendum ab omnibus Innocentium nominavit, et ratum esse omnis pariter Ecclesia congregata clamavit. Laborabat eo tempore schismaticorum oppressione tota Burdegalensium provincia, et non erat in tota Aquitania qui Wilhelmo principi posset resistere: intantum animum ejus induraverat Deus. Persuadente siquidem Gerardo Engolismensi * episcopo, et instillante in cor ejus dissensionis semina, factus erat schismaticis auctor et defensor. Quicumque enim susceptionis Petri Leonis non subscribebat, persecutionibus exponebatur, ita ut exulare cogeretur. Sibilabat enim in auribus Wilhelmi ducis crebris suggestionibus Gerardus praedictus, tanquam vulpes astutissima et serpens antiquus atque tortuosus. Fuerat siquidem diutius in partibus illis Apostolicae sedis legatus, non solum per totam Burdegalensem ac Turonicam provinciam **, sed quicquid a collibus Iberorum usque Ligerim complectitur ac claudit Oceanus, ejus paruerat imperio. A quo tanto magistratu, tunc non modicum se dolebat dejectum. Ad Petrum ergo Leonis misit pro restituenda legatione, dejectionem suam ferre non valens: et ipse ei fide jurata devotus obediret, principemque terrae et quoscumque posset, ad ejus imperium inclinaret. Gavisus homo perditionis, celeriter annuit et libenter. Gilone Tusculano episcopo Cardinale qui solus ei de Romanis adhaeserat, ad hoc misso specialiter, aggreditur ilico Wilhelmum Comitem marsupiiis pecuniosis, pulsat animum ejus suggestionibus venenosis, et hominem arundinae levitatis seducit et corrumpit. In primis episcopus Pictaviensi Wilhelmus, catholicus et honestus, de sede sua violenter expellitur, et quia Petrum Leonis abdicabat, condemnatur, aliis existentibus causis privatis, ob quas ei Comes infensus, libenter eum persequitur. Obsecro igitur, ut nulli sit onerosum vel grave, si quiddam animo incidens obiter attigero, vel si prius gesta, breviter repetiero.

§ 4. Ante hos dies apud multos, famâ, ubique perstrepernte coeperat audiri, quod seductor ille machinabatur adversus Ecclesiam Dei. Et missi sunt a latere Innocentii Papae, tunc agentis in Galliis, B. Bernardus atque venerabilis Joflinus Suessionensis

* Apud Francos *Angoulême*.

** Quae provinciae nomen ducunt ab urbe principe, *Bordeaux* et *Tours*.

Episcopus, ut tam ipsum, quam principem Wilhelmum super his constanter convenirent. Qui Pictaviam usque pervenientes, praedicto invasori salutaribus monitis suaserunt, sed non persuaserunt. Quomodo enim persuaderent ei qui jam eodem principe persuaso, impudenter in Ecclesiam catholicam convicia despumabat, Innocentium vituperabat, Anacletum suum praeconizabat, non obedientes ei, erroneos et acephalos affirmabat? Unde factum est, ut animati et armati in insaniam schismatici, ex eo die publice persecutionem Catholicis intentarent. Interea dum haec agerentur, Abbas sanctus in quodam monasterio Ordinis sui, constructo de novo in Pictavia, morabatur. Qui de Domini misericordia confusus, nuncium ad Comitem direxerat intrepidus, supplicans, ut ad se necessariae colloctionis gratiâ dignaretur properare. Quem mox Comes ut audivit, deposita quodammodo ferocitate leonina, et assumpta mansuetudine columbina vel ovina, ad auditum auris obedit. Venit filius prodigus ad patrem, etsi nondum reversus ad se. Venit Saulus ad Ananiam, etsi adhuc caecus perversusque: cum omni gaudio susceptus est ab Anania, tanquam Saul, quaeritans asinas, a Samuele propheta. Mox qui in spiritu et virtute Eliae devenerat, accensus est quasi ignis, et verbum ejus quasi facula ardebat, cupiens in spiritu vehementi conterere navem Tharsis. Inclusumque septem diebus continuis in quodam loco secretiori Comitem, de morte et vita, de poenis malorum et praemiis bonorum, de vita et exemplis beatorum suo illo modo ignito ardenter tepidum instruebat. O si calidum audisses ad frigidum sua verba proferentem, diceres ignem succendentem vepres criminum, diceres gladium carnes devorantem, crederes malleum petras conterentem. At quoniam nondum suscitaverat eum Deus, in malevolam ejus animam non intravit sapientia pro tempore illo, sed cor ejus indurabatur quasi lapis, et quasi malleatorum incus stringebatur, dentibus suis fremebat et obfirmabatur, nec adhuc de peccatore justî desiderium complebatur. Audiebat de conversione morum admonentem, sed non exaudiebat. Audiebat ab inferis excitantem, et dissimulabat. Audiebat a schismaticorum congregatione revocantem, et exire recusabat. Interim tyrannus esurire compellebatur, quia ei cibus in sapore consuetus et abundantia negabatur, cui assueta relinquere difficile videbatur. Dormitabat etiam anima ejus prae taedio documenti salubris et inauditi, utpote cui rationis peribat iudicium, quia schismaticorum veniebat negotium, transiens cordis in affectum. Quid plura? Induratus Pharaosurgit in scandala, servo Dei phreneticus conviciatur, et eum privare se vertice, si extra claustra reperiret, comminatur. Unde ferocem leonis saevitiam agniculus tremebundus expàvens, immunem suae doctrinae tunc eum abire permisit. Dic mihi, o homo, si intelligis hominis Dei salutare documentum? Medicus est qui te hortatur: phreneticus

es qui hortaris: portas gladium, et vibras hastam manu furiosa. Sine modo, sine Abbatem sanctum recedere: tu interim contemptâ cedro et Libano, sub umbra rhamni tui, occupatoris scilicet avarissimi, requiesce: sed veniet tempus et non tardabit, quando suspirabis absentem, quem parvipendis praesentem. Durum est tibi contra stimulum calcitrare. Regresso ergo viro Dei, et in proprio nidulo Claraevallis collocato, factae sunt per praedictos Gilonem Cardinalem et Gerardum occupatorem, quas supra meminimus, dejectiones episcoporum atque Sedium occupationes.

§ 5. Audiens hujusmodi venerabilis Gaufredus Carnotensis * episcopus, vir virtutis, plenus spiritu consilii et fortitudinis, cui a Domino Papa Innocentio Aquitaniae legatio fuerat commendata, vehementer indoluit, et succurrendum periclitanti Ecclesiae, postpositis aliis negotiis, sine morae dispendio, decrevit. Abbatem ergo Claravallensem obnixè rogicans petit et obsecrat, ut sibi ad tantorum malorum eliminationem succurrat. Videns excusationes frustra extendi, assensit et annuit. Ibant igitur simul, et sicut condixerant Abbas et Legatus, ingressi sunt Aquitaniae fines. Significatum est interim comiti Wilhelmo per viros illustres et solemnes nuncios qui minus ad eum accedere verebantur, quod Bernardus Claravallensis et Gaufredus Carnotensis, cum aliis multis episcopis et religiosis, ejus colloquium praestolabantur: quorum esset studium, ut de pace Ecclesiae et malorum remotione in communi tractaretur. Suasum est illi atque persuasum, ne tantorum declinaret colloquium, quorum communicato consilio, facile posset fieri, quod difficile videbatur, et repentino proventu possibile redderetur, quod modo impossibile videbatur. Itaque apud Pertinacum ** hincinde convenerunt. Inprimis ergo de Ecclesiae divisione, scissurae ac discordiae obstinatione quae in sola consederat Aquitaniae regione, multis modis servi Dei Comiti proposuerunt, et se multiplici ratione vallaverunt: « Ecclesia, inquit, unica est, et quicquid extra illam est, quasi extra arcam Noe, divino judicio naufragari atque interire necesse est. » Adducunt in medium exempla pessimorum Core, Dathan et Abiron, quos ob piaculum schismatis viventes terra absorbit. Addunt quoque, in nulla scriptura authentica se legisse, pesti schismatis Dei aliquando defuisse vindictam. Wilhelmus ad hoc sano in parte consilio usus, respondit se Innocentio facillime posse obedire, sed ad restitutionem Episcoporum, quos expulerat, nulla ratione posse consentire, tum quia eum implacabiliter offenderant, tum quia se pacem eorum nullo tempore suscepturum juraverat. Sed dum vicissim per internuncios sermo pertraheretur, incassum se mutuo verbis occupabant, et facti velut aes sonans aut cymbalum tinniens, nihil proficiebant. Sermone deterebant diem, et in ventum

* Urbis, vulgo *Chartres*.

** *Parthenay*.

verba proferebant. Angustabatur in semetipso Domini servus, et quia non explebatur de principe, quod cogitaverat, anxiabatur in eo spiritus ejus, in se cor ejus turbabatur. Quid ageret athleta Christi? Deficiente humano praesidio, recurrit ad divinum: ad arma fortiora confugiens, efficacius est munitus.

§ 6. Accedens ad altare vir sanctus, inter Missarum solemnia duxit supplicandum. Intraverunt ecclesiam, quibus divinis interesse licebat mysteriis. Wilhelmus Dux cum suis adhaerentibus prae foribus sustinebant. Sacrificabat igitur et orabat horâ sacrificii, eâ quidem, qua consueverat, sanctitate cordis ac puritate animi. Rite ergo consecratione peractâ, pace datâ et in populum diffusâ, homo Dei, jam se non agens ut hominem, corpus Dominicum patenae superposuit, secumque portavit. Egrediebatur itaque ad Ducem foris manentem, ignitis oculis, ignitâ facie, ignitum portans eloquium, nec supplex, sed minax ac verbis terribilibus principem terribilem est aggressus: « Rogavimus, inquit, te, et rogantes quae ad pacem sunt Jerusalem, contempsisti. Supplicavit tibi in altero conventu, quem jam tecum habuimus, servorum Dei coram te adunata et prostrata multitudo, et despexisti. Vae qui spernis, nonne et ipse sperneris? Ecce post servos, ad te Dominus omnium supplicaturus âdvenit: ecce filius Virginis, caput Ecclesiae, quam tu persêqueris. Adest judex tuus et tuorum, in cujus nomine curvatur genu omnium coelestium, terrestrium ac infernorum. Adest testis et judex tuus, in cujus manus est tuus spiritus deventurus. Numquid et illum spernes? Numquid ipsum, sicut servos ejus, contemnes?» Universi, qui aderant, lacrymabantur, et orationibus intenti, rei exitum praestolabantur, et omnium expectatio suspensa, aliquod divinum fieri coelitus arbitrabatur. Videns Comes Abbatem procedentem in spiritu vehemente, et in manibus tenentem sacratissimum corpus Domini, dirigit et expâvit, atque velut extra mentem positus, ad terram usque prosternitur. Elevatusque a suis militibus, rursus in faciem corrui, nulli loquens, et in nullum intendens. Qui comprehendit sapientes in astutia sua, et regum balteum dissolvit, ipse fecit hoc. Vere non est sapientia, non scientia, nec consilium contra Dominum. Tunc vir Dei propius accedens: « Surge, inquit, et sta supra pedes tuos, et divinam ausculta sententiam. Praesens est episcopus Pictaviensis, quem ab ecclesia violenter expulisti: vade jam, reconciliare patri, et in osculo sancto pacis cum eo jungito foedera. Innocentio subdere, et electo a Deo tanto pontifici obtempera, sicut ei obêdit omnis Ecclesia sanctorum. » Auditis his tyrannus, sacramentorum praesentiâ superatus, et auctoritate Spiritus Sancti victus, nec audebat respondere sapientiae et spiritui qui loquebatur, nec poterat reddere unum pro mille evangelizanti verbum virtute multa: sed statim occurrens, recepit

episcopum pacis ad oscula, injiciens manus in Abbatis vincula. Et quod amplius est, eadem manu, qua prius eum expulit, cum totius exultatione civitatis, ad sedem propriam reduxit. Jam fortis impègit in fortem, et fortior superveniens, fortem superavit. Jam deinceps Abbas cum Comite familiarius loquens et suavius, ne ad impios ausus et tam temerarios deinceps exurgeret, ne Dei patientiam in tantis flagitiis irritaret, ne pacem reformatam in aliquo violaret, paterne commonuit. Tanto ergo malo obruto, et Gerardi schismate extincto, Bernardus cum gaudio Claravallē regressus est. Wilhelmus vero audito eo, multa interim faciens, deinceps minus crudelis extitit. « Multa mala fecisti, o tyranne, jam aliquando compescere: jam mutatus in vas electionis a vase contumeliae convertere. Tempus est ut revertaris ad eum qui te fecit, ut te videntes et ex bonis operibus considerantes, glorificemus Deum in die repentinae tuae visitationis. Nam oportet te in habitu vili Apostolico conspectui praesentari, et plenum virtutibus in vasta solitudine Stabuli Rodis sepeliri. Dicamus ergo quando et qualiter. »

§ 2. Post recessum viri Dei, potens Dominus de lapidibus filios Abrahae suscitare, coepit mentem Comitum ad compunctionem et veram poenitentiam mirabiliter excitare, et Oriens ex alto, sedentem in tenebris et umbra mortis, misericorditer visitare. Praedicti siquidem patris admonitio crebrius in mentem ipsi veniebat, et memoria priorum gestorum et dictorum animo non excidebat: sed ut animal mundissimum ad praesepe positum, plenissime, quae audierat et viderat, ruminabat. Resolvebatur in calescentis affectionis incendium, et in meditatione ejus exardescerebat ignis, quem Dominus venit mittere in mundum. Formabat ante mentis oculos Bernardi constantiam, fortitudinis audaciam, virtutis eminentiam, prudentiae solertiam, temperantiae parsimoniam, justitiae sanctimoniam, et imaginabatur bestiam, sua verba tam efficaciter resonantem. Nec mirum si in ipso vincebatur Amalech, id est, si caro spiritui suadebatur: quando redivivus Moyses levans in oratione puras manus, pro Wilhelmo assidue precabatur. Deus meus, quoties homo tuus totas noctes pervigiles in oratione duxit et insomnes, flens largiter et effundens sicut aquam cor suum ante conspectum tuum, pro quo et de quo loquebatur tibi bona? Certe non poterat tantarum perire filius lacrymarum. Dicebat enim sibiipsi aspiciens in visu noctis et rigans lacrymis stratum suum: « Heu me, quid animi habebam, quando illum contemnebam? Clamabat ad me, et non exaudiebam: stabat, et non respiciebam. Mutabar ei in crudelem, et in duritiā manus meae adversabar illi. Vae mihi; quia peccavi in sanctum Dei, dum deprecaretur me, et non audiui. Nonne cor meum ardens erat in meipso, dum loqueretur mihi utilia, et aperiret suum os me docendo? Beati sunt, qui eum

audierunt, et in amicitia ejus decorati sunt. Numquam sic locutus es, homo, sicut ipse loquebatur, et in labiis ejus gratia diffundebatur. » Talia dicebat intra semetipsum, et hujusmodi cogitationes ascendebant in cor suum. Ecce Benjamin lupus rapax, qui mane comederat praedam, jam vesperi dividit spolia. Jam de comedente exit cibus, et de forti egreditur dulcedo. Non longe est a cibo spirituali, qui paratus est dare pretiosa quaeque pro cibo ad refocillandam animam. Cum ergo fortia atque praeclara arma poenitentiae sub jugo Christi decrevisset assumere, ad quem pro imponenda sibi poenitentia pergeret, coepit haesitare: sciens, quidquid per se sine confessore voluntarie assumeret, vanae gloriae et praesumptioni, non mercedi, militare: et solum, si ceciderit, sublevantem non habere, et qui sibi se magistrum constituerit, stulto se discipulo subjugare. Saepissime subiit animum ejus, venerabilem Bernardum praec omnibus eligere, sed propter injurias illi illatas, oculos sibi reditum prospiciens, ad eundem verebatur adventare (a).

§ 8. Adveniente in Gallias venerabili Romano Pontifice, Wilhelmus ad eum nudis pedibus, vilissimo amictu accessit, et solo tenuis prostratus, sacra Apostolica vestigia reverenter deosculabatur, atque peccatorem se Wilhelmum Aquitanum Schismaticorum fautorem annuntians, veniam supplex et lacrymans efflagitabat, anathemate solvi percipiens. Sed Pontifex cum ignoraret eum esse jamdudum in virum alterum conversum, his fertur respondisse: « Quis es tu? » At ille: « Ego sum, inquit, Comes Wilhelmus, peccator et impius, quem pro meis meritis juste quidem tu anathematis mucrone percellere decrevisti, et velut membrum putridum a corpore Ecclesiae praescidisti. Si iniquitates a Domino observentur meae, major est iniquitas, quam ut veniam merear. At quoniam misericordiae Christi non est numerus, tu qui vicarius Christi es, miseri miserere, et patrem misericordiarum, quem repraesentas in terris, jure imitare. Peccavi super numerum arenae maris, multiplicata sunt peccata mea. Sed dum vivo, et spiritus regit hos artus, sana me medicamento poenitentiae, cui commissum est vice Christi super terram solvere et ligare. Peccavi et vere deliqui, sed libera me,

(a) Narrat hic Theobaldus verbosissimam prolixitatem et stylo suo duriter biblicam sententiam assidue et saepe confortam, resonantem, Guillelmum errorum suorum poenitentiam ductum, venerabilium virorum suorum, austeram in paupertate, humilitate et jejunis vitam iniisse; adventante postea in Gallias Summo Pontifice, ad ejus pedes provolutum humillime absolutionem rogasse excommunicationis, schismata et Ecclesiarum spoliatione promeritam. Haec, ut sunt a Theobaldo nonnullis fabulis commixta, rejiciunt eruditi: nos igitur inde narratione abscissimus, non prius poenitenti Comiti occurrere volentes, quam prostrato et veniam cum lacrymis petenti a Summo Pontifice. Quem tamen non Eugenium fuisse putamus, ut Theobaldus scribit, sed Innocentium. Nam cum Eugenius III euectus ad Petri sedem fuerit anno mxcxv et anno sequenti Gallias petierit, et Comitis resipiscentia circa annum acciderit mxcxxi, credendum non est eum quindecim annos post conversionem irretiri se passum gravissimam Ecclesiae Censuram. Repugnat insuper numerus annorum quibus Jerosolymis commoratus est, ac plura loca peregre obivit, cum defunctus sit anno incunte mclvii. Omnia igitur quae hic ad *Eugenium* referantur dephilius, subintelligentes Innocentium Pp. II in quem excitatum Petri Leonis Schisma, quique in Galliam perrexit secundo ab electione sua anno, illicque Leodiensi et Rhemensi praefuit Conciliis.

ut non vadam ad interitum, neque descendam in corruptionem, qui claudendi et aperiendi coelum hominibus adeptus es dominationem. » Ad haec expavit Dominus Apostolicus, et ultra quam credi potest, admiratus est. In mentem ei veniebat factum Jacob et Esau: quorum unus ante conspectum Isaac alterum se simulabat. Arbitratus aliqua sub specie Jacob sibi velle illudere, sciensque angelum satanae in angelum lucis se solitum transfigurare, fertur respondisse: « Comitem quidem Wilhelmum peccatorem coram Domino saepe audivi, sed eum facietenus numquam cognovi, et ideo si vera sunt quae tu dicis, ego non novi. Sed esto. Aut tu es in persona Wilhelmus, aut tu non es. Si tu non es, et voluisti mihi illudere, indignationem Dei omnipotentis et nostram incurras, eo quod Christo Domini reverentiam debitam exhibere non curas, sed subsannationem ejus procuras. Si vero tu ipse es, et non alius, quomodo poenitentem te esse simulas? Quomodo potest Aethiops mutare pellem suam, et pardus varietatem suam: ita et tu potes bene facere post iniquitates tantas: schismati adhaesisti, nequitias tuis Ecclesiam vexasti et graviter perturbasti. Et tibi post haec de plena poenitentia cordis quomodo credam? Maledixi tibi, et eris maledictus. Scio tamen Dominum magna, immo majora tibi posse facere, quia omnipotens est: sed inveteratum dierum malorum ad plenum poenitere, despèro. Surge itaque de medio, vade ad dexteram sive ad sinistram. » Ad haec timidus Wilhelmus surrexit, et ad modum publicani evangelici stetit a longe, non audens faciem in virum levare, dixitque: « Revera Wilhelmus Comes ego sum, peccator nimius, et ad tuam dignationem missus ob taxationem satisfactionis. Sed ex quo credere non vis, saltem largire mihi gratiam benedictionis tuae, et Apostolicae beneficium absolutionis. Quod si non obtinuero, et per incuriam tuam neglectus fuero, Deus, in cujus conspectu sto, sanguinem animae meae de manibus tuis requirat, qui sinum viscerum paternorum revertenti filio prodigo praecludere non formidas. Perditio mea tibi imputetur in cumulum perditionis, et videat haec super te omnia videns Dominus ultionum. » Cum audisset hos sermones Papa religiosus, magis timuit; cognoscensque viri constantiam, et Christi infinitam misericordiam, cogitabat intra se, quod nec criminum quantitas, nec facti enormitas, nec temporis brevitās, nec horae extremitas excludunt a venia. Aperiens ergo os suum, dixit ad Wilhelmum: « Patriarcha Jerosolymitanus scio quod prudens vir et magni consilii sit: ad ipsum te mitto, et potestatem super animam tuam ei committo. » Salutato igitur humiliter Summo Pontifice, superinfusâ gratiâ benedictionis Apostolicae, Jerosolymam profectus est.

§ 9. In diebus illis sancta terra Jerosolymitana in manibus erat Christianorum, et peregrinis omnibus liber patebat ingressus.

Wilhelmus igitur ingressus in sanctam civitatem, postquam sepulcrum Christi gloriosum cum puritate et devotione visitasset, requirere coepit a civibus venerabilem urbis Primatem. Factum est autem per divinam voluntatem, ut et ipse esset Jerosolymis his diebus. Ad quem cum introductus esset Wilhelmus, se et causam itineris, totumque negotium ac per ordinem eidem patefecit. Patriarcha autem viso Wilhelmo, gavisus est valde. Audierat siquidem, famae clamoribus ubique perstrepentibus, multa mala de ipso: et videns, quoniam magnificasset Dominus misericordiam suam cum ipso, congratulans et exultans, Dominum benedicebat in ipso. Cumque expansis manibus et coelum suspiciens, *O altitudo exclamasset, sapientiae et scientiae tuae, Deus!* (*ex Rom. xi, 33*), Wilhelmum cum ingenti suscepit gaudio, et eum satisfactionis salutaris salutaribus vinculis alligavit. Cumque niteretur eum cohabitantem retinere secum, vir Dei jam fugiens publicum, nullatenus acquievit, sed magis solitariam vitam ducere praelegit. Quod et factum est. Nam infra breve tempus intra ambitum atrii domus suae arctissimam specum desuper coopertam fecit fabricari, schemate quidem vili, instar umbraculi in vineis et tugurii leprosorum. In qua aedificatione sic constructa, praesente Primате, Wilhelmus laetissime et glorianter quasi in carcere se retrusit, et novem annis continuis cum nimia ciborum parsimonia se reclusit. Intus ergo sedebat solitarius et tacebat, quia levaverat se super se. Intus dixerim, quia cunctis qui foris sunt, dicitur: Vae, vae. Sedebat in angulo domatis non diligens pedes suos movere. An non tibi videtur Wilhelmus fuisse de numero eorum, quibus dictum est: Sedete in civitate, quoadusque induamini virtute ex alto? Econtra de reprobo dicitur: Non quievit, et Domino non placuit. Sedebat etiam solitarius, et sedendo tacebat, nolens sedere cum consilio vanitatis, sciens cultum justitiae esse silentium. Quamplures videbat in peccatum incidisse loquendo, vix quempiam tacendo.

§ 10. Beatus itaque Wilhelmus in illo humili tugurio constitutus, Deo et hominibus gratus efficiebatur et dilectus, gratumque se hospitem exhibebat apud Patriarcham. Ipse autem nihil noverat ibi, nisi tugurium suum, in quo claudebatur, et tegumentum, quo operiebatur, et panem arctum aquamque brevem, quibus reficiebatur. Domus, erat cella: potus, aqua: cibus, panis nigerrimus: habitus, ferreus et asperimus: lectus, antrum: culcitra, solum: capitale, saxum: coopertorium, tectum. Taliter se habuit per novennium continuum, cui vivere Christus erat, et mori lucrum. Vitam istam ducebat in patientia, sed futuram cum desiderio expectabat. Degebat pauper in cella, dives in conscientia, thesaurizans in coelo, et nihil habens in mundo. Securior dormiebat pauper in terra, quam dives in auro et purpura. Saepe noctes pervigiles in oratione ducebat, et cum tandem aliquando

ad necessitatem naturae tenuissimo somno opus esset, lacrymis stratum suum prius irrigabat. Levabat puras manus in oratione, flectebat genua roborata in supplicatione, plorabat coram Domino in peccatorum amarissima recordatione, cinerem tanquam panem manducabat, omnes dies suos in amaritudine animae recogitabat. Exercebatur in divinis, quotidie meditari in lege Domini, refici parcius, orare frequentius: Quando meditabatur, cordis suspirio rapiebatur in patriam: si quando loquebatur, os ejus levabatur supra sidera. Si quis religiosus aut literatus ad eum aliquando divertisset, monita salutis erogaturus, aut de Scripturis locuturus, non solum, ut assolet, calefaciebat affectum, sed et illuminabat intellectum purificatum, intantum audita eloquia divina memoriae commendabat. Unde factum est, ut sic Scripturas audiret ardentem, sic legeret ferventer, quasi esset in crastino moriturus. His et aliis similibus exercitationibus assuetus, coepit angelorum jucundari aspectibus, erudiri visitationibus, commoneri suggestionibus, sedulitate consolari. Ingenti cura magnoque tripudio angeli intèrerant psallenti, aderant oranti, inerant meditati, supererant quiescenti, praeerant operanti. Solicite converso congaudebant, tristem confortabant, ignorantem instruebant, tentatum protegebant, et in omnibus ipsi providebant. Quid est homo, ait quidam, quod memores ejus, aut filius hominis, quoniam visitas eum? Revera Domine magnificas Wilhelmum, apponis erga eum cor tuum, geris pro illo sollicitudinem, curam illius habes. Denique immittis ei spiritum tuum, promittis vultum, angelos mittis in ministerium. Ecce haec fuerunt in dilecto Dei conversionis imitanda primordia: ecce poenitentis veneranda praeconia. Multa quidem et alia laude digna, tam in occultis quam mysticis revelationibus, internis et secretis consolationibus servo Dei in eodem loco contigisse praesumimus, sed inde conjecturas sequi non audemus, qui certitudinem non habemus. Nam ante nos nullus unquam in vita ejus hoc digessit. Ipse etiam pater sanctus non edidit, discipulorum nullus interrogavit. Perstringentes ergo stylum, ad certiora veniamus.

§ 11. Contigit autem Wilhelmum illic a pluribus accurrentibus amicis et consanguineis extubari, qui nitebantur eum ab incepta eremitica et extorri vita revocare, atque ei persuadere ut in patriam regrederetur. Quare hospiti valedicto, cui fugae quam parabat causam aperuit, clanculum se substraxit, et Occidentem petens, in Italiam venit, cujus diversis regionibus peragratis, confinia tandem attigit Lucensium.

§ 12. Cives autem Lucenses simultate quadam oborta, adversus vicinos eorum, castrum quoddam ex illorum colonia fortiter obsidebant. Cumque viribus vel industria nullatenus praevalerent, casu Wilhelmum contigit eo pervenire: et iter faciens per medium illorum, obsidionis causam quaesivit ab occurrentibus.

Qua diligenter cognita, suadente diabolo, prorupit in haec verba: « Casso labore bellatores hi consumuntur, invanum castrum subvertere moliuntur. Non magis videtur hominibus istis ad pugnam convenire, quam bubus aut asinis ad lyram. Haec si mihi pugna concederetur, infra paucos dies et diruta moenia exterminarentur, et castrum expugnaretur. » Audivit haec quispiam et nunciavit aliis, et illi aliis, quousque verum innotuit his qui videbantur in exercitu gerere principatum. Et fuit commune consilium, ut Wilhelmus a civibus vocaretur in medium. Vocatus adfuit, et sicut de Saule legitur, ab humero et sursum eminebat super omnes. Et visa proceritatis ejus longitudine, magnarumque virium fortitudine, cognoverunt eum virum bellicosum et in bello doctissimum. Suasum est illi a civibus atque persuasum, intantum ut poenitentiae oblitus, expugnationis triumphum eis in crastinum promitteret affuturum: et sic suggestione diabolicâ ad damnosam militiam sponte respiciens, corde cum filiis Israël in Aegyptum revertebatur. Cumque se militares induisset habitus, sequenti nocte transactâ, summo mane omnino se lumine privatum reperit oculorum. Hoc autem totum factum est, ut adimpleretur scriptura: *Quem enim diligit Dominus, corripit, et quasi pater in filio complacet sibi* (Prov. iii). Vere ne Wilhelmus esset exceptus a numero filiorum adunatus est numero flagellatorum. Nolebat prius Dominus servum suum tantis praeteritorum laborum fructibus spoliari, et fecit, ut vexatio daret intellectum auditui. Qui supponit manum suam ne collidatur justus, ipse fecit hoc. Videns igitur redivivus Saulus plagâ caecitatis se esse percussam, pudibundus et valde confusus, luce clarius perpendit, ab angelo satanae sibi fuisse illusum. Et compunctus corde intrinsecus, quod semel manum mittens ad aratrum, respexisset retro, definivit ad Dominicam militiam se protinus rediturum, et nunquam in perpetuum ab ea recessurum. Et recogitans quanta quotidie beneficia praestat invitis pater misericordiarum, ex totis praecordiis se totum contulit ad rogandum Dominum: « Domine Deus meus, inquit, qui es lumen indeficiens qui illuminas omnem hominem venientem in hunc mundum, per te, quaeso, tenebrae cordis mei illuminentur, et oculi corporis mei misericorditer aperiuntur. Aperi, Domine, oculos tuos, et vide desolationem meam. Aperi oculos meos, ut videam consolationem tuam. Oculos quos culpa claudit, poena aperiatur: et qui propriâ miseriâ praesumpsit, ex tuae largifluæ bonitatis misericordiâ videat. Non enim ad consumptionem peccantium emittis manum tuam: sed si corruerint, ipse salvabis. » Vix sermonem beatus Wilhelmus finierat, et ecce protinus sensuit super se Dominicam visitationem. Mox enim per Spiritus Sancti gratiam quae tarda molimina nescit, ex insperato lumen amissum recepit. Sicque ad Dei militiam regressus est coactus, a qua stulte digressus fuerat spontaneus. Non mirum,

si famulo Christus corporis et animae lumen restituit qui tot caecorum multitudini postmodum restitutionem visus obtinuit. Gratiam, quam aliis erat impetraturus, in seipso primitus est expertus. Postquam autem facto die Lucensium multitudo ad eum secundum conductum et placitum convenit, ea, qua potuit, dissimulatione pertransiit. Intimavit eis, se esse poenitentem et servum Dei, et dedicato ad serviendum Deo viventi, militare decacetero non licere. Postea suam perscrutans tepiditatem, et imminentem suspectam habens imbecillitatem, revisere proposuit Jerosolymorum sanctam civitatem. Resumptis ergo spiritualibus viribus, dimissis Lucensibus, tendere coepit ad priorem locum, et ad domum Patriarchae reverti, unde prius exierat. Qui prospere veniens Jerosolymam, in prius quidem tugurium se recepit, et sicut prius per biennium continuum se reclusit, excepto, quod districtiori vitâ solito arctius se afflixit. Sed et hinc fugiendum denique censuit, ut in solitudine quadam ad solitariam penitus vitam se Domino consecraret. In qua procul amotus ab hominibus, more anachoretarum solitarie aliquandiu habitavit. Et sicut ab hominibus se elongaverat cohabitatione corporali, ita etiam secessit conversatione spiritali. Accendebatur spiritualiter in meditatione, elevabatur intellectualiter in oratione, domabatur inexorabiliter in carnis afflictione, scrutabatur coelestem Jerusalem subtiliter in contemplatione.

§ 13. Post haec vir Domini (a) in omnibus pavidus, et propriam fragilitatem semper habens suspectam, recordatus est scriptum esse, sicut a quodam probò viro in loco prioris tugurii fuerat eruditus: *Melius est duos simul esse, quam unum, et. Vae soli, quia si ceciderit, non habet sublevantem* (Eccl. iv). Et revera hoc cogitando vir Dei non erravit: quia malum, quod nemo videt, nemo arguit. Ubi enim non timetur reprehensor, tentator accedit securius, et iniquitas perpetratur licentius. Volens ergo se in laboribus corporis exercere, quatenus diabolus inveniret occupatum, deliberavit beati Jacobi apostoli limina visitare. Et invento navigio per Dei misericordiam qui in oculis nautarum sine naulo contulit ei gratiam, transfretavit et venit in Hispaniam. Et ingressus Compostellanam civitatem, cum omni devotione tanti apostoli visitavit ecclesiam, et effudit sicut aquam cor suum ante conspectum apostoli, cujus suffragantibus meritis et intercessionibus petebat deduci et adduci in montem sanctum aeterni tabernaculi. Ubi cum aliquandiu apud quasdam personas religiosas, eum charitative detinentes, fuisset demoratus, in Tusciam revertitur, Pisanorum partes ingreditur, et in sylvâ quae Livallia nuncupatur, speluncam horribilem repperit. In hanc descendens Domino famulaturus recipitur,

(a) Pars historiae secunda, sincera et magis certa; quae tamen probabiliter alii ex BB. Guillelmis ea aetate florentibus, et maximae Eremitae a Martyrol. hodie memorato refertur, cujus initia cum Aquitaniae supradicto Comite sunt communiter confusa.

sed in brevi tempore sociorum sibi religiosorum numerus copulatur: cum quibus illo in loco aliquanto tempore religiose viventibus conversabatur, hospitaleque construitur ad Dei venerationem et pauperum Christi refectionem. Sed non post multum temporis fervor eorum coepit paulatim tepescere, et qui spiritu coeperant, in carne probati sunt consummari: et tanto in religionis culmine positi deficiendo facti sunt deteriores, quanto ibidem proficiendo facti fuissent meliores. Compellebantur a viro Dei Wilhelmo renunciare illicitis, valesfacere moribus assuetis. Non videbant oculi eorum, nisi manna dulcedinis in sermonibus patris, sed nauseabat anima eorum super cibo levissimo assidue cohortationis. Et facti fastidiosi super praeceptorum salutarium admonitione, vilipendebant imbui tanti patris informatione. Cumque ille non posset quae audierat et viderat, non eloqui, conviciis coeperunt cum unanimiter aggredi: et qui mores et vitam longe dissimilem atque dissolutam ad ejus regulam et exemplar debebant moderari, conati sunt molestiis, conviciis et injuriis affligere patrem imitabilem. Inter dyscolos deicola non proficiebat, intantum ejus rectitudinem illorum pravitas detestabatur. Sed quid ageret norma justitiae, virtutis insigne, alumnus disciplinae, professionis forma? Hospitale cuidam viro religioso, Petro nomine, qui actibus malorum non consenserat, commendavit, et sic de illo loco ad alium prudentissime discessit.

§ 11. Revera spiritualis medicus merito eos despexit aegrotantes, quos de medicamento suo fieri vidit deteriores. Quid ni despiceret persequentium insaniam qui maudatum acceperat, saeviente persecutione in una civitate, fugere ad aliam? Quid restabat, nisi domum exasperantem deserere, cum propter eam soleat praedicatorum lingua palato adhaerere? Recessit igitur prudens de concilio malignantium, excusso pulvere pedum illis in testimonium. Veniensque ad montem, qui de Pruno nuncupatur, in sylva opacissima sub quodam modico tugurio solitarius Domino famulatur. Ibidem arcissima vita voluntarie assumitur, contemplationi simul et actioni insistitur, et unius manus ponitur in ambobus. Ibi cellula construitur, hortulus concluditur, areola dividitur, humus oleribus sèritur, et arborum diversa species inseritur, vinea etiam propaganda plantatur. Sed et a viro Dei terror et horror serpentum venenosorum cellam inquietantium procul repellitur, omnisque infestatio immundorum spirituum potenter abigitur: nec minus in expugnatione pravorum hominum virilis extitit, quam daemonum. Opinionis siquidem ejus famâ undique crebrescente, sociorum multitudo, Deo famulatura, illi copulatur, et a falsis fratribus, invidiae facibus accensis, invidiae virus multiplicis toleratur.

§ 12. Interea videns diabolus per seipsum clam vel palam ad seducendum virum Dei suam nihil versutiam praevalere, molitus

est per alios quod per se non poterat adimplere. Cum enim omnibus Deo servientibus infestus sit, quos Deo protegente, propriis viribus evertere non potest, ad illos decipiendos aliorum solet uti operâ. Convertens igitur se ad acriorem laesionem et minus tolerabilem pugnam serpens antiquus, novit scriptum esse quod nulla pestis est efficacior ad nocendum quam familiaris inimicus. Immisit itaque in cor sodalibus et falsis fratribus qui cum ipso morabantur, ut invidentiâ cordis, conviciis, molestiis et injuriis eum incessanter insectarentur: et ita factum est. Postquam vero malignantium persecutiones diu longanimiter sustinuit, tandem eorum nequitia cessit et abiit, atque in sylvam Livalliam *, ubi prius hospitale construxerat, rediit. Sed et fratres loci ejusdem, instigante diabolo non minus eum persecuti sunt, immo plus etiam quam ante et coeperunt ei conviciis illudere et eum opprobriis saturare. Improperia exproperantium Eliseo, ceciderunt super eum quia multum dissimilis erat vita ejus operibus illorum. Cum ergo mortiferum virus invidiae cogitaret humiliter declinare, coepit infirmus et debilis corpore quo tenderet aestuare. Et ecce subito, sicut ipse postea referre consueverat, vox ad eum de coelo quae in montem Petritium juxta Castellionem Burianensem **, eum ire praecepit. Nec mora, ad obsecundandum mandantis imperio, licet infirmus artubus et corpore debilissimus, statim accingitur et tandem paulatim ad nominatum locum pervenit. Cumque ibi per aliquot dies resedisset quietus et solitarius, supervenerunt pastores plurimi qui de tota vicinia illic statutis diebus conveniebant frequentius. Quorum frequentiam et inquietudinem vir solitarius ferre non sustinens, egressus inde, lustrato undique loco, tandem Castellionem devenit, ubi amore et intuitu Jesu Christi, a quodam viro mansueto qui erat incola loci illius, honestissime susceptus est, et in domo ejus resedit multis diebus hospitatus. Erat vir ille honestus, habens uxorem et familiam et de bonis temporalibus sufficientem mediocritatem. Erant ambo justi in conspectu Domini, ut legitur de parentibus praecursoris, incedentes in omnibus mandatis et justificationibus Domini sine querela. Apud hos Wilhelmus per longum tempus usus hospitio est, eorum beneficio humaniter sustentatus. Factum est autem vindemiarum tempore, ut infirmus et jejunos circa horam diei nonam diceret hospitaе suae: « Ecce, inquit, longo corporis dolore, temporis calore ac jejuniorum continuorum pondere confectus tabesco et ne per meam incuriam deficiam, pertimesco. Tibi ergo humiliter supplico, ad refectiorem vespertinam mihi aliquid curato praeparare.» Cui illa respondit: « Vivit Dominus et vivit anima tua, quia hodie tibi ministrare non possum, incommodo febris gravissime prostrata.

* Nunc *Lupocavium*.

** *Burana* dicitur; parva insula ad Tyrrhenum litus territorii Senensis.

Velle quidem adjacet mihi, perficere autem non invenio.» Mox ille passionibus hospitae vehementer compassus, invocavit super eam nomen Christi et sub omni celeritate febris a foemina pellitur, sanitasque pristina restituitur. Nec mora : ad viri Dei surgit imperium, et quod jussa fuerat, sedule, fideliter et devote parat edulium : nec solum die illo, sed prout potest, eidem ministrat deinceps omnibus diebus vitae suae. Hoc ipsamet, Dominum in servo glorificans, aliis consuevit enarrare non ingrata, etiam a nemine interrogata.

§ 16. Post haec vir vere humilis, nolens reputari, nec mirabiliter praedicari, laudationemque sui ferre non valens, apud quos hujusmodi fecerat signum, non acquievit ulterius commorari. Et recedens clanculo, ad ecclesiam sancti Nicolai perrexit et ibi modico tempore cum venerabili viro Guidone presbytero permansit. Nec multo post ejus beneficio et auxilio fretus, in vallem quae dicitur Stabulum Rodis, ad habitandum est introductus. Erat autem Stabulum Rodis (a), solitudo quaedam penitus inculta et horribilis valde. Ibi recepit semetipsum in terra deserta, in loco horroris et vastae solitudinis. Anno Dominicæ incarnationis 1155 mense Septembri, mediante adjutorio virorum nobilium castri Burianensis et dicti domini Guidonis sacerdotis, erectum est viro Dei, prout ipse voluit et optavit, mapale modicum et tugurium vile in loco qui dicitur Stabulum Rodis. Ibidem per annum ferme et dimidium supervixit et pauperrime degens, vitam asperissimam duxit. Hæc fuit ultima mansio et statio viri Dei. Ibi corpus terrae, spiritum vero tradidit aeternae requiei. Ibi in tanta innocentia ingressus est, in tanta simplicitate conversatus est, in tanta puritate animi demoratus, ut inter feras bestias, serpentes et dracones dègeret securus et illaesus. Volucres coeli cum illo vesebatur, bestiae ferocissimae, deposita quodammodo rabie naturali, mansuetæ reddebantur, nihilque ei nocentes quasi ratione utentes, cum reverebantur : animalia quantumcumque sylvestria, sacra ejus vestigia humi prostrata deosculabantur, et omnia reptilia, ad jussum ejus obedientia, ibant et revertebantur. Diceres Eliam inter corvos, ovem Christi inter lupos, Lazarum inter canes, Danielem inter leones, Moysen inter serpentes, Davidem inter ursos, Joseph inter Aegyptios. Non immerito cum omnibus sanctis congruentiam quandam habuit qui omnium justorum spiritu plenus fuit. Etiam spiritu prophetiae ibidem coepit clarere, sicut sequentia docebunt. Erat iisdem temporibus sanctus Albertus, bonae indolis adolescens, viri Dei minister et ejus disciplinâ perfusus, ambulans cum eo et convescens familiariter. Hunc ergo praevidens in spiritu, virum spiritus et

(a) *Stabulum Rodis* jam *Matarallis* dicebatur. Tribus milliaribus distat a memorato castro *Porcano* in regione Scenensi maritima: *Matarallis* appellatione probabiliter notata propter insalubrem paludosi loci conditionem. E Stabuli-Rodis urbe, destructa, sedes Episcopalis ad proximum Grossetum est translata.

virtutis futurum, die sancto Epiphaniae in discipulum et fratrem recepit, secum Domino militaturum. Unde in libello, quem idem dominus Albertus, de vita patris, visu et auditu percepta compendio descripsit, inter caetera sic ait: « Post hoc, Epiphaniae tempore ego inutilis et indignus Albertus, vitiorum multorum labe praegravatus, a sua sanctitate sum receptus. Nec fraudatus est a desiderio suo vir desideriorum, proficiente in hoc ejus discipulo, ut postmodum multorum pater fieret filiorum. Intantum siquidem magistri discipulus factus est in melius aemulator, ut signorum et prodigiorum fuerit effector mirabilis. Ipso referente, de vita et miraculis patris Wilhelmi multa cognovimus quae praesenti opusculo inserere dignum duximus. Quae tanto a nobis certius fide indubitata tenenda sunt, quanto, ab eo qui vidit et audivit, diligentius sunt relata. Et sicut diximus a principio, ardebat in verbis, lucebat in exemplis, micabat in miraculis. Et quoniam plus movere solent exempla factorum quam dicta verborum: inchoemus a verbis, mediemus in factis et terminemus in signis.» Verba igitur B. Wilhelmi hujusmodi fuerunt, sicut praedicti retulerunt ejus discipuli, B. Albertus et Prior montis de Pruno venerabilis Petrus qui oculis suis gesta ejus viderunt et auribus sermones audierunt.

§ 17. In primis ergo more religiosorum ad omnia se inutilem et iniquum beatus Wilhelmus assidue fatebatur *, quia in conspectu Domini nec coeli mundi sunt, quemadmodum in Job legimus. Nec solum servum malevolum se esse, cui torturâ opus est, exteriori pronunciabat effatu, sed etiam intimo cordis sentiebat affectu. Jam Evangelii surdus non erat auditor, in quo discipulis praecepit Salvator: *Cum feceritis omnia quae praecepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus* (Luc. xvii). Nec mirum, si seipsum reprehendebat coram Domino: quia quanto perspicaci mentis acumine Deum contemplantur limpidius, tanto propriam parvitatem penitius perspiciebat. Unde Abraham post divinae familiaritatis fastigium se pulverem, fatebatur. Moyses post rubi miraculum, impeditioris linguae se protestabatur. Isaias post concentus Seraphici auditum tripudium, pollutum se labiis asserebat. Job etiam post auditum divinum judicium, in favilla et cinere sese reprehendit. Ad extremum virgo Maria, post electionis in matrem Dei privilegium, se ancillam humilem profitebatur. Ex quibus omnibus statuitur quae dicta est, irrefragabilis veritas, videlicet quod ubi major Dei familiaritas et notitiae divinae acutior perspicacitas, ibi clarior et profundior propriae parvitatibus cognitio et humilitas. Asserebat etiam servum Dei aquam in mensura bibere debere, nec licere etiam in minimis voluntatem corporis adimplere. Cibum et potum ad solam necessitatem restringebat,

* Monita circa humilitatem et abstinentiam, ac contra otiositatem.

superfluitatem etiam in rebus vilibus condemnabat. Producebat exemplum in medium et confirmabat testimoniis scripturarum. Sub Adam, inquit, per pomum, universale factum est excidium. Esau reprobatus est, appetendo lentis, non carnis, edulium. Sub Moyse populus in deserto prostratus est propter aquae, non vini, desiderium. Denique et de utrâque vita ad utriusque hominis condimentum breve longumque pariter documentum adferebat, breve in syllabis, longum in sententiis. Dicebat ergo in doctrina sua, sibi coelitus infusâ : Servum Dei aut orare, aut laborare, aut semper debere coelestia cogitare. Si ad superficiem verborum respicias, valde sunt simplicia : si te ad medullam intus convertas, multiplex spiritualis latet intelligentia. Non immerito orationem praemisit : *Quia oportet semper orare et non deficere* (Luc. xvin), sicut veritas in Evangelio dicit. Congruè autem laborem subjunxit quia otiositas inimica est animae et quia qui non laborat, secundum Apostolum, non manducabit.

§ 18. Jam vero, in meditatione coelestium rectè conclusit quia in meditatione justî, ignis charitatis exardescit. Ideo decantabat vir justus Domino : *Et erunt ut complaceant eloquia oris mei et meditatio cordis mei in conspectu tuo semper* (Ps. 38 et 48). Parum dixit et pro sublimitate sermonis, omnis expositio inferior est. Post haec *, *Non regnet, inquit, peccatum in nostro mortali corpore: et vae illis qui concupiscentiis suis obediunt* (Rom. vi). Otiositatem arguebat, avaritiam reprehendebat, inanem gloriam vilipendebat, et lasciviam condemnabat, invidiam detestabatur, detractionem relegabat, murmurationem execrabatur: superbiam suffocandam, iracundiam reprimendam, factis et dictis suadebat. Divitiarum jactantiam fugiendam, paupertatem voluntariam appetendam, suo illo fervore spiritus dogmatizabat. Dicebat insuper, servum Dei omni hora, cogitata, dicta, gesta debere circumspicere, ne in ipsis contingeret oculos creatoris offendere. Dicebat etiam, viros spirituales fugere somnolentiam, stratum eorum, durum, rigidum et breve esse debere, ne se quo velint, libere possint extendere. Addebat nihilominus, omnibus superfluis resecatis, indulgendum esse corpori in solis necessariis, salvâ regulâ voluntariae paupertatis. Quanti fratres, inquit, in Aegypto quam multis annis Domino sine piscibus servierunt? Quantis tyrannis, in inferno positis, abunde sufficeret extra infernum saccus Hieronymi, tunica Benedicti, mattula Eulalii, lacrymae Arsenii, nuditas Apostoli, olla Elisei? Sed vae nobis miseris, inquit, qui fortitudine mentis enervati et fragilitate corporis praegravati, superfluitatem convertimus in necessitatem. Jam non est quo se immisceat charitas, ubi totum occupavit vanitas. Monebat quoque, de nulla necessitate, tribulatione aut injuriâ conquerendum, seu murmurationis notam aliquatenus

* De puritate vitae, de mansuetudine, de paupertate et patientia et obedientia.

incurrendam: sed quicquid acciderit, ferendum aequanimiter, et in omnibus divinae largitati, cujus haec xenia sunt, gratias agendas. Sacerdotes Dei vice Christi suadebat honorare, praeceptis eorum obedire, nec ea discutere, defectus eorum non judicare, voluntati eorum propriam nequaquam antepone, aut in aliquo praejudicare. Sacerdotibus tamen proprium praelatum suadebat superponere, obedientiam patri spirituali usque ad mortem impendere, nisi quod absit, contra Deum aliquid praecipere videretur. Nullius quippe jussio potest obviare a Deo prohibitis, nullius prohibitio praejudicare praeceptis. Ecce haec sunt verba oris ejus: quae licet nuda, catholica tamen et utilissima suis auditoribus de plenissimo fonte pectoris propinabat. Haec praedicta Albertus referre consueverat se vidisse magis eum opere facientem, quam ore suadentem. Et de ejus quidem factis et operibus ipse prosequitur sequentia.

§ 19. In primis beatus Wilhelmus pro commissis criminibus assidue precabatur, et pro ipsis diluendis plerumque lacrymabatur. Et sicut peccando membra sua servire iniquitati ad iniquitatem exhibuerat, ita poenitendo eadem servire cogebat justitiae in sanctificationem. Et sicut filia Babylonis misera, caro videlicet, ei retribuerat: sic ei retributionem suam poenitendo retribuere satagebat. Et quia laeta carne sese in culpas merserat, ipsâ nunc afflictâ ad veniam redibat, fame et inediâ corpus excrucians. Quantum glorificaverat se et in deliciis fuerat, tantum sibi tormentum et luctum dabat. Quotidie, etiam diebus festivis, jejunabat, et post protracta jejunia, modico cibo et simplici debilia membra refocillabat. Ternis diebus in hebdomada exiguo pulmento et vino modico, juxta doctrinam Apostoli, se reficiebat, sed adeo diluto, ut sapore penitus ablato, colorem uni tantummodo retineret. Caeteris diebus aquâ et pane vivebat, iis ad condimentum crudas herbas superaddens. Pro mensura cibi quandam paropsidem, et pro quantitate potus scyphum ligneum habebat: intantum cibum et potum in modo et mensura sumebat, quam etiam numquam excedebat: sed de ea potius mensura saepe aliquid voluntarie sibi subtrahebat, adeo corporalia sibi negando magis ac magis appetebat spiritualia. *Beati namque, qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur (Matth. v).* Sic enim primogenita Israël vivificantur, Aegypti primogenita ab exterminatore suffocantur. Hoc discretionis moderamine vir Dei usus est assidue usque ad finem vitae suae. Tantaë abstinentiae virum, ministris ejus narrantibus, vix quispiam potuisset invenire, etiam si cuncta orbis climata perlustrasset. Cilicinis super lorica vestibus diebus et noctibus utebatur, in quibus, praeter asperitatem et frigus, tanto laniatu afficiebatur, ut horroris abominatio quibuslibet cernentibus incuteretur. Nudâ humo cubabat, ligno capiti supposito, verus Christicola. Mira illi erga universos

lenitas, mira charitas, patientia atque humilitas supra modum humanum. Ira ejus, in manu ejus: vocata veniebat, exiens, non erumpens. Nutu, non impetu, ferebatur. Jussa, non excussa, progrediebatur: utebatur illâ, non urebatur: movebatur eâ, non turbatur. Interioribus animi motibus praesidebat ut dominus, nulli subiacebat ut mancipium. Unde solitus erat de ipso referre beatus Albertus. Tantae patientiae, tantae humilitatis et parsimoniae neminem vidi unquam. Denique exteriorem hominem ad praescriptum interioris componebat, omnia secundum exemplar, quod ipsi in monte monstratum erat, faciens. Ab occurso faciei cognoscebatur sensatus: intantum sapientia relucebat in vultu illius. Vultum ejus uniformem nec moeror fuscabat, neque vicissitudo in diversa mutabat. Si amictus corporis et risus dentium et incessus hominis enunciant de eo, vere per omnia Wilhelmus nunciari poterat esse sensatus homo. Econtra de quibusdam irrationabiliter viventibus dicitur in Psalmo: *Sciant gentes, quoniam homines sunt* (Psalm. 9). Homo sensatus erat qui in sapientia manet ut sol, cum stultus ut luna mutetur. Sicut saepe docuerat, hunc morem sibi statuerat, ut semper aut laboraret, aut meditaretur, aut oraret. Neque enim credibile est, ut vir sanctus aliter viveret, quam doceret. In ipsa aegritudine ultima, qua et mortuus est, laborabat: in extremis positus, lecto doloris decumbebat: et tamen stans aut sedens, orabat assiduus, et voce interclusâ, labia motibus agitabat: adeo ad superna animo indefesso suspirabat. Sed jam nunc post viri sancti dicta et gesta, stylum convertamus ad miracula, tam quae obitum praecesserunt, quam quae sunt subsecuta.

§ 20. Primum ergo miraculum, quod per servum suum Dominus fecit, ipse fuit. Si enim mirabile est, sanitati restituere corpora vel membra corporis quandoque moritura: quanto mirabilius est, sanare animas sine fine victuras? Et si mira res est justificatio impii alterius, quanto magis suiipsius? Scriptum quippe est: Miserere animae tuae placens Deo. Si plus est facere ex impio pium, quam creare coelum et terram: an non miraculum facit magnum qui se Dei gratiâ de profundo liberat vitiorum, et quae retro sunt obliviscens, in anteriora se extendit? Qui converti fecerit peccatorem ab errore viae suae, salvabit animam ejus a morte, dicit Jacobus, et operit multitudinem peccatorum. Magnum igitur miraculum facit qui se vel alium de peccato convertit. Et tanto, me iudice, operatur mirabilius, quanto in regionem dissimilitudinis abierat remotius. Qui sarcinâ paupertatis et inediae præmitur, qui in vilitate humilitatis et adversitate calamitatis constituitur, non longe a Deo ponitur: quia mala quae nos hic premunt, ad Deum ire compellunt. Sed dives et nobilis, potens et rigidus in prosperis, tanto longius a salute collocatur, quanto talium redditus ad conversionem et lamentum probatur

rarior. Talis fuit Wilhelmi conversio, cujus de longinquo facta est revocatio. Dominus enim per Isaiam dicit: *Vocans ab Oriente avem, et de terra longinqua virum voluntatis meae* (Isai. XLVI). Sed quia hoc miraculum satis claret ex praecedentibus, jam ad sequentia festinemus.

§ 21. In diebus illis pater sanctus, vir Domini Wilhelmus cum suo discipulo Alberto solitarius et quietus in suo residebat eremitorio: et quidam vir, Michius nomine, victum ei de Castellione, charitatis studio, semel vel bis in hebdomada deportabat. Hujus viri puella laborabat febribus quae pro charitate panem a viro Dei benedici, et sibi adferri rogabat. Cujus cum desiderium praedictus vir viro Dei cum intercessionem supplicationis aperuisset, mox vir Dei, praesumptionem fugitans, mittere quod rogabat, recusavit: adeo se peccatorem et omnium virtutum expertem sentiebat. Sed ne pia oratio nuncii turbaretur qui signum aliquod desiderabat videre, sanctus Albertus preces suas studuit interponere. Dicebat ergo, periculum esse negare, quod pro charitate expetebatur, nec aliud id esse, quam de misericordia Dei haesitare. Cum audisset hos sermones vir beatus qui semper erat pavidus, perterritus expavit, et madentibus genis erumpens in gemitum, panem oblatum signavit, sicque particulam in nomine Domini puellae febricitanti destinavit. Qui degustatus, in Trinitatis nomine tribus puellis febricitantibus beneficium sanitatis est operatus. Alio tempore, cum nocte quadam more solito vocasset Albertum ad orationem, parva et tenuissima lampas juxta tectum suspensa, casu in pavementum corruit, commota propter murium corrosionem. Et ecce oleum perditum est et effusum, sed mira Dei voluntate, vasculum integrum et illaesum permansit. Quod natura habuit, olei monstravit effusio: sed quod creator potuit, lampadis fragilis patefecit integritas. Qui statim surgens, discipuli somnolentiam ferventer increpavit, et Christi nomen benedictum in secula, cum hymnis et laudibus exaltavit.

§ 22. Nec praetereundum est, quod cum ad sanctissimum sui corporis festinaret obitum, accepit prophetiae spiritum. Erant ambo solitarii habitantes unius moris in tugurio, discipulus et magister. Wilhelmus aegrotabat ad mortem, et Albertus famulabatur ut minister. Et cognoscens discipulus, quia magister moreretur, ut ad terram viventium migraret, lacrymabiliter talia ad eum loquebatur: « Heu heu, qualiter, unicum deseris filium pater? Nunquid post te superstes potero vivere? Nunquid solivagus in hac obscura solitudine potero remanere? Si contingat recedere, quo accedam? Si contingat residere, quid agam? quo me vertam? Penitus ignoro, quid sim facturus, quo iturus, vel quos comites habiturus. Consule tu, pater, tuae oviculae, quam usque modo servasti tam sedule. Si desolatam non formidas deserere, putas poterit luporum evadere morsus? Si pastor recedit et

vadit, lupus insidians accedit et invadit: et mirabile est, si solitaria ovicula secura incedit et evadit. Pater amantissime, ne me solum deseras, ne me desolatum derelinquas. Pro tuo solius consortio parentes et omnia terrena reliqueram, et in corde meo praeponderabat tua sola grata praesentia omnibus quae deserueram. Quid ergo erit, si te miserabilis amitto, pro quo solo cuncta dimisi?» Ad has voces Wilhelmus, super filium pia gestans viscera, blande consolatus est eum, dicens inter caetera: «Sustine, fili mi, paulisper, sustine, et noli ingemiscere, quoniam antequam spiritus meus egrediatur e corpore, meliorem me socium tibi Dominus transmittere curabit.» Haec dixit, et post hoc quiescens, aliquanto tempore supervixit. Post paululum respiciens discipulus secundum arbitrium suum mortem magistri imminere, exclamando coepit iterum dicere: «En moreris, et promissum tuum erga me irritum facere non vereris. Cur quae processerunt de labiis tuis, sic facis irrita, relinquendo me solitarium et superstitem in hac vita? Ecce jam egrederis extra praesens seculum, et solitarium deseris me famulum tuum.» Cui rursus magister fiducialiter dixit: «Esto constans: Dixi tibi, Sustine paulisper: ne aegre feras: ipse veniet quem desideras.» Vix beatus Wilhelmus sermonem compleverat, et egresso de tugurio discipulo, vir illustris et prudens Reinaldus, medicinae peritissimus, secularibusque affluens deliciis advenit qui Alberti socius olim in scholis fuerat. Quo viso, Albertus occurrit in amplexus ejus alacriter, et salutaverunt se mutuo verbis pacificis familiariter. Tunc Reinaldus secreto dixit Alberto: «Doleo, mi frater, super tam proximo transitu magistri tui.» Didicerat siquidem mortem in januis ex ore ministri. Adjecitque: «Cupiebam omnino mundo valefacere, et omnia mundana propter Christum relinquere, et vobiscum vitam solitariam ducere.» Ad hanc vocem Albertus prae júbilo et exultatione cordis in terram pròcidens, genuflexit, et sublevatis in coelum oculis ac manibus, cum fletibus dixit: «Gratias tibi ago, Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui meae incredulitati subvenisti, et promissum magistri mei dignanter adimplere voluisti.» Et conversus ad Reinaldum: «Noli, inquit, frater formidare. Ego in omnibus paratus sum tibi obedire, et Dominus reget nos qui omnibus confidentibus in se paratus est subvenire. Vade ergo festinus, et ne cuncteris, et teipsum manibus trade domini mei, antequam a nobis transeat ad gaudia aeterna.» Quo peracto Domini providentiâ, vir Dei prophetice dixit Reinaldo vera quidem verba, sed breviter: «Vade, inquit, ne tardes redire fili, et confortare, et noli diffidere: quia spiritus mammonae totis viribus a sancto proposito te studebit retrorsum abducere.» His dictis, egressus est Reinaldus, et postmodum reversus.

§ 23. Post haec sciens beatus Wilhelmus, quia venit horâ ejus, subiit animum ejus, ut Albertum diluculo Castellionem pro

sacerdote cito dirigeret qui ipsi poenitentiam imponeret in extremis. Jussione ergo facta discipulo, tantus eum invasit horror et pavor frigoris, quod vix explicare valet sermo doctoris. Frigus enim praevalidum, flante Boreâ, solito asperius inhorruerat, gelu nimium iter scopulosum constrinxerat, et densa nix omnia cooperuerat, atque viam dealbaverat. Sed confortatus a magistro discipulus, relictis calceis, nudis ac teneris plantis coepit ire: diffidens tamen, licet de jussione sollicitus, trepidabat obedire. Sed o miram fidem magistri quae cunctantem discipuli diffidentiam superaret. Nulla vis algoris vel nivis eum omnino aut laesit, aut contristavit, aut quiequam molestiae intulit. Dereliquerat autem ignoranter, priusquam ad sacerdotem pergeret, supra magistri caput pauxillum candelae ardentis, quam cum sacerdote rediens ardentem, ut prius, reperit, et in nullo imminutam solo omnipotentis Dei miraculo. Mox Wilhelmus de manu sacerdotis omnia sacramenta Christi rite suscepit, eâ quidem reverentiâ et devotione qua spiritualiter a spiritu Domini acceperat. Postea appropinquante hora exitus sui, subito, licet incredibile videatur, primus pallor qui ex cilicio, ferro, squalore ac inediâ corpori ejus obrepserat, totus abscessit, vultuque clarificato ac laetis oculis, invisus antea color accessit. Jam deinceps operabatur in eo, cujus Pater usque modo operatur assidue, Dominus noster Jesus Christus qui reformabit corpus humilitatis nostrae configuratum corpori claritatis suae. Defunctus vivere, et vivens mortuus videbatur, cui vivere Christus fuerat, et mori lucrum. Postea Albertus, incepit dicere antiphonam quae in egressu decedentium dicitur: Subvenite sancti Dei etc. Psallebat etiam cum eo venerabilis sacerdos, quem pro imponenda poenitentia, de Castellione vocaverat: qui ut videret finem, cum solitariis duobus remanserat. Ipse vero transiens ad Dominum, in medio illorum jacebat, et irreverberatis oculis ac manibus sursum intendebat, invictumque in oratione spiritum, gemitibus ac suspiriis inenarrabilibus suspendebat. Interim Albertus praeparans funeris exequias, cantando plorabat, et plorando cantabat, non ignorans, pium et salubre, orare pro defunctis, et super mortuos producere lacrymas. Cum venissent ad locum illum: Occurrite angeli Domini, exivit spiritus ejus, et reversus est ad Dominum. Sic moriens in pace, quietissimum sustinuit obitum, ut nullis notari posset indicii momentum, quo emisit spiritum. In ipso mortis articulo magis videbatur obdormiens, quam obiens: post mortem vero soporatus potius quam exanimatus. A Domino factum est istud, et est mirabile in oculis nostris.

§ 24. Cernens Albertus sanctum obiisse, ruit in faciem animo consternatus, et tenens pedes ejus, amplexando reverenter osculabatur. Rursus autem refreatus est dolor de solitaria desertione: rursus interpellatus est pater de promissi tardatione. At ille

introierat in potentias Domini, et jam potentior factus erat ad impetrandum. Non ergo passus est diutius discipulum sua expectatione fraudari. Nam Reinaldus, cunctis facultatibus suis in pauperes distributis, assidue quod a viro Dei audierat et viderat, animo aestuante revolvit, et cito post ejus obitum ad Albertum rediens, quod Deo promiserat, exolvit. Verumtamen gravissimae daemonum persecutiones, juxta praesagium S. Wilhelmi, in conversionis primordiis non defuerunt ei: quibus ingruentibus, mox fugiebat ad tumultum viri Dei. Et quandiu ibi erat, sicut postea referebat, nullas hostium molestias metuebat, securior, quam inter amicorum catervas permanens. Post haec corpus B. Wilhelmi a discipulo et presbytero more Christiano ad sepulturam praeparatur, et in hortulo, quem ipse, dum viveret, propriis manibus coluerat, gleba illa sanctissima, super aurum pretiosissima, terrae commendatur. In quo loco postea humili schemate constructum est oratorium, ubi morbidis et variis depressis languoribus multiplex a Domino praestatur beneficium, et prope est Dominus petitionibus omnibus pie B. Wilhelmum invocantium. Ibidem caecis restituitur visus, surdis auditus, claudis incessus, leprosis munditia, languidis convalescentia, mutis loquela: ibi furiosis dementia tollitur, et restituitur sanitas. In summa, de quacumque tribulatione clamantes, in quacumque necessitate ad locum illum properantes, S. Wilhelmi patrocinium sibi sentiunt adfuisse. Obiit Verbi incarnati anno MCLVII 4 Idus Februarii, et sepultus est in Stabulo Rodis vir Dei Wilhelmus, Dux et Comes illustris et magnificus, Domino coronante in coelis spiritum, et ornante in terris corporis sepulcrum sequentibus signis.

DE BEATIS SEPTEM PATRIBUS

ORDINIS SERVORUM B. MARIAE VIRG. FUNDATORIBUS

Floruerunt medio saeculo XIII. — Natione Itali.

§ 1. Quos distinctis, pro Natali cujuscumque die, Festis Martyrologium inscripsit, complures, Italiae praesertim, Ecclesiae unâ cumulatim Officio celebrant hac die xi Febr. vel post hodiernam primâ non impeditâ. Hanc ergo eligimus ut de omnibus simul agamus memoriam, quod magis expedire visum est, quam de singulis propria Die verba facere; cum de unoquoque eadem fere praeter nomen forent dicenda.

§ 2. Inclytos viros genuit inter patricios (illis non acquiescimus qui hos putant Mercatores) illustriores suos Florentia, Tusciae Metropolis praeclarissima. Sed quem in saeculo splendorem

ex avorum sanguine et opibus duxerant, spectatis virtutibus, sanctitate, et religiosi Ordinis institutione superarunt.

§ 3. Eorum primus, et veluti Dux, fuit ex MONALDIORUM stirpe, baptismali nomine BONFILIUS; huic proximus Joannes Manetto Bonajuncta; caeteri, Benedictus de Antellensibus Manetti, Bartholomeus Amideus de Amideis, Uguccio Lippi de Uguccionibus, Gherardinus Sosteneus de Sosteneis; demum Alexius de Falconeriis. Eos mirabiliter jam pietas spiritali fraternitate sociaverat; omnes enim in eundem finem amicitia se mutuo persecuti, idem nempe colendae religionis et virtutis propositum professi, dum Florentina pleraque Juventus, cruentis Guelfium et Ghibellinorum (a) factionibus se implicaverat, et odia exercebat assidua, assidue arma pertractabat, septem beati, vix adolescentia egressi, Virginis, Dei et hominum Matris, praesidium exposcentes, pio sodalizio nomen dederunt quod a divinis fortasse laudibus canendis, *Laudensium* nuncupabatur, ejusque in Oratorio (b) ad sacra peragenda statis diebus et horis adesse consueverant. Eorum exemplum brevi complures ex nobilioribus civibus secuti sunt, indeque *Laudensium* societas perillustis facta, atque religionis fructibus in laicorum coetu felicitur ferax. Septem attamen memorati viri, caeteris, ut conjiciendum videtur, singulari in Deum et Deiparam amore praestantes, ita prae caeteris a Coelorum Regina singulari dilectionis signo mirum in modum dignati sunt. Dum namque in Oratorio festum celebrant Mariae in coelum Assumptae anno MCCXXXIII, et altissimo devotionis sensu gloriam augustissimae Dei Genitricis meditantur, mente in ecstasim rapti, excelsam omnes pariter ipsam Angelorum Reginam sibi apparentem

(a) *Guelfium* ac *Ghibellinorum* vocabula apud Alemannos primum (sed germanica pronuntiatione, de qua inferius), ad bellicam clamitationem insonuere; hinc nomen inditum factionibus quae pertinaciter, potenter, audacissime itemque nefarie et crudeliter Italicas dein civitates, trium et amplius saeculorum spatio, odiis repleverunt, ruinis, direptionibus foedarunt, et fraterno cruentarunt sanguine. At quae causae primo hujusmodi exarserint odia, et a quibus ipsa nomina originem duxerint, breviter dicendum. Guelfa Domus (ex Italica Estensi), germanice *Welfen*, a saeculo XI Bavaricum Ducatum obtinebat; quo Conradus III imperator expoliare conatus erat anno MCCXXXIX Guelfum III (*Welf*), ut in Leopoldum fratrem transferret. Iniquum aegre ferens usurpationem Guelfus, omnem movit lapidem ut suae stirpis dominium vindicaret, eumque, ut par erat, pupillo Henrico suae tutelae commisso tradendum tutaretur. Sed Wormensis Senatus (*Dieta*) imperatori magis quam justitiae obsequens, pro Conrado stetit. Tunc Guelfus in imperatorem arma convertit, sed adverso Marte pugnavit. Conradi copiae e loco feudalisi ejus domini *Wiltungenses* dictae sunt, unde apud Italos, corrupto pro idiomatis indole vocabulo, *Ghibellini*; qui pro Welfo militabant, recte italica versione *Guelfi* sunt appellati. Guelfica Domus tunc amicos plurimos est adepta in italici urbibus imperatoriam potestatem pertaesit; et in primis faventem habuit Summum S. Rom. Sedis Pontificem, aequo Imperatori adversantem, cujus pertinacem expertus erat animum circa jura quae ad conferenda insigniora Ecclesiae Beneficia (quod italice dicimus *Investiture*) ipsi spectabant Pontifici. Quare communiter Guelfico nomine Papae adhaerentes significabantur; Ghibellina vero pars adversarios Pontificiae potestatis, seu quoquomodo Imperatori faventes. Aliter: Ghibellini (saeviori ingenio) pro feudalium Regulorum et Imperatoris regimine; Guelfi pro Municipalis adipiscenda libertate. Quamvis et hac in re non eadem semper fuit sententia. Absolutis, unde utriusque sectae motus exorti erant, quaestionibus. Guelfes ac Ghibellini, in Germania extincti, Italiam usque ad v saeculi finem vexarunt, sed his cognominis usi sunt quotquot Peninsulae civitates privatis cruentisque inimicitiiis, fautorum numero freti, miserabiliter scindebant, intestinisque bellis divexabant.

(b) *Laudensium*, insignis Sodalitatis Oratorium, non scitu inutile Florentinis putamus, situm fuisse ubi paulo post illa sublimis turris sacra Metropolitanis Templi, auctore percelebri *Giotta*, est excitata, qua nihil, hoc in genere, venustate nobilius et ea urbe dignius quae tot summos prae caeteris italiciis terris genuit artium liberalium magistros, quamque decorant innumera eorum singularis peritiae et excellentiae monumenta.

conspiciunt, eos admonentem, ut, omnibus quae saeculi sunt posthabitis, sublimius vitae genus amplectentur, unàque in locum qui ipsis indicatus erit, postea conveniant. His visis auditisque, e somno quasi experrecti, gaudio aequè dulcissimoque stupore repleti, de visione secum collocuti, collatis inter se consiliis, supernae tam splendido oraculo sibi patefactae vocationi parère mox decreverunt.

§ 4. Urbis Episcopo statim totam rem aperiunt. Copiosis fortunae bonis rite abdicant, ac erogant in egènos. Vilibus cinerei coloris se induunt pannis, et in quamdam aediculam in loco extra muros qui *Camarzia* dicebatur secèdunt, datâ primò ex Sociis Monaldio regiminis curâ; ibique sanctae in cinere et cilio et jugi coelestium meditatione exercitationis primordia Beatae Virgini Mariae in ipsius Nativitatis festo die consecrarunt.

§ 5. Mundo itaque et Angelis et hominibus spectaculum facti, ut per civitatis vias et fora victum quaeritantes humilissimoque amietu apparuere, quorum jam angelicae conversationis bonus odor se diffuderat; aspectus virorum qui a saeculi opulentia et voluptatibus ad abjectae et pauperrimae vitae obscuritatem pro Christo transierant, paucorum quidem stultorum derisum et convicia, at multo plurium ex civibus admirationem ac reverentiam in eos excitabat. Cum ecce quadam die, dictante numine, movèntesque eorum linguas Deiparâ, ab infantibus in quibus occurrerant, *Mariae Servi* se audierunt vocitari; in quibus etiam contigit esse S. Philippus Benitius, quinque nondum menses natus, qui inspectis Beatis, voculam elevans, matri eum gestanti, *En Mariae famulos, dixit, stipem eis elargito*. Quâ exinde se amoris flammâ in coelestem Dominam ardere senserint et rapi, quis explicet?

§ 6. In Senarium montem (a) quem a Deipara ipsis ferunt indicatum, libentissime civitatis plausum vitaturi se contulerunt, ubi quoque ajunt Virginem Matrem eis iterato apparuisse, eosque docuisse, ad se Crucifixo astantem et Filii acerbissima passione perdolentem peculiariter colendam deputari. Quapropter vestes cinerei coloris in atratas in luctus indicium commutarunt. Eo in asperissimo Senarii jugo, specus primum et horrida saxorum cava incoluere; quare Episcopus Florentinus novam dicebat se habere in Dioecesis districtu Sanctorum Patrum Thebaiden. Tuguria deinde extructa et exiguum Oratorium collectitio aere excitatum. De aedificio tamen spiritali magis solliciti, Regulam religiosae vitae quam sequerentur, praemissis ad hoc apud Deum et B. Virginem precibus, sibi comparandam duxerunt; cujus rei demandata est Monaldio cura, qui egregias ex S. Augustini Regulâ Constitutiones confecit, Episcopo non tantum Florentino,

(a) Insignis celsitudinis mons qui a meridie Florentiam urbem spectat. Nonnulli ex veteribus *Astinarium* appellavere, alii *Sanarium* ex aëris salubritate.

sed et sanctae Apostolicae Sedi probatissimas. Vota autem sollemnia post annum probationis in Episcopi manibus nuncuparunt, ac Monaldio novae est religiosorum familiae concedita praefectura; tunc, uno excepto Falconerio, cujus nullo pacto humilitas devinci potuit, Sacerdotii sunt aucti dignitate.

§ 7. Non fuerat quidem BB. Patrum mentis Ordinem creare, novis succedentibus imitatoribus propagandum. Sed auspicante Episcopo et concedente Pontificiâ auctoritate, omnia pene religiosorum Ordinum jura ipsis sunt collata; ac affluentibus, pro sanctitatis quâ inclaruêrant famâ, proselytis, atque hinc illincque civitatum eos instanter deposcentium accedentibus votis, virorum eorundemque praestantissimorum, numero, brevi percrebuit servorum Ordo, et Coenobia multa fundavit.

§ 8. Domibus ecclesiisque multiplicatis, Monaldius ut quâ par erat vigilantîâ cunctis posset providere, Senarii praefecturam beato Anideo commisit, ac postea, multis sapienter pro Ordinis incremento, ad Dei gloriam ac proximorum salutem, peractis, generalia indixit comitia in Senarii materna domo celebranda, in quibus cum enixe rogasset ut eum onere simul et honore supremæ Ordinis dignitatis levarent, effecit ut socius Bonajuncta Manettus successor renunciaretur. Ab Hetruria tunc in Umbriam et in Campaniae terras, deinde cuncta per italica Regna recens at celebre Institutum est propagatum. Nec in Italiae finibus se continuit; adhuc enim viventibus BB. Fundatoribus, in Germania et Galliis, apud Antistites et Principes plurimi factum, a populis expetitur, magno cum animarum fructu diffusum est. Nec vitae sanctissimæ exempla, extinctis Septem Fundatoribus, Ordini illustrando defuerunt. Sancto enim Philippo Benitio (*colitur* 23 Aug.), Ordo Servorum primum gloriatur, qui in eam admirandam familiam adolescens a Manetto supremo Rectore cooptatus fuerat, et toti postea Ordini mirâ sapientiâ praefuit, et ingenti miraculorum splendore in Ecclesiae fastis elucet. Is fuit qui labiis adhuc ubera sugentibus genitrici suaserat, vîsis pertrans-euntibus aliquot e Septem Beatis, Mariae Servulis eleemosynam esse impertiendam. Magna insuper fuit Sancti Peregrini Latiosi celebritas (*ejus festum 1 Maji*). Post hos silentio non essent praetereundi, qui progressu temporis ex Mariae Servorum familia ad honores qui beatis coelitibus ab Ecclesia tribuuntur sunt advecti; videat lector, ut nos hic prolixitate caveamus, quam multis Beatis ex Hetruriâ Kalendarium ejus eximii Ordinis, ut patet ex Martyrologii romani Appendice, perbelle locupletatur. Adde plurimos cultu liturgico non longe absentes, scilicet *Venerabilium* titulo rite honestatos.

§ 9. Pauca nunc de singulis BB. Patribus, ad hujus brevis narrationis complementum addenda sunt. — Senior, ut diximus, ex Septem, Bonfilius Monaldi, praecepius operâ et consilio Ordinis

Institutor, fuit; Generalis Moderator bis, licet reluctans, electus, itineribus pro Ordinis prosperitate susceptis, laboribusque, non aetate, fractus, cum dudum tandem omnibus regiminis Officiis se potuisset expedire, ad Senarium se restituerat, ut ubi perfectionis et austeritatis vitam inceperat, item consummaret. Illuc nihil de poenitentiae asperitate usque ad extremum remittens, Kalendis Januariis anni mclxii, ab ipsa coelorum Regina, ut Religiosi quidam audisse testati sunt, evocatus, in osculo Domini efflavit spiritum.

§ 10. Hunc vero ad gloriam praecesserat B. Joannes Bonajuncta Manettus qui anno mclvii, pridie Kal. Septembris, vicinae mortis praescius, cunctis fratribus in ecclesia congregatis, Missâ cum devotionis lacrymis et dulcedine spiritus celebrata, et brevi sed efficacissimo sermone omnibus ad perseverantiam in sancto incepto adhortatis, ubi se recollegisset in meditatione Dominicae Passionis, illa demum pronuncians: *In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum*, brachiis ad Crucis formam extensis, et altari adnixus, poenitentiae et charitatis victima expiravit. Is tum universi Ordinis praefecturam obtinebat, ipsi ex Monaldii praesertim voto delatam, quod Florentiae ejus nomen maxime inclaruerit; erga quem etiam percrebuerat omnium observantia ex facto quod mercatori cuidam contigerat. Hic ut se frequentibus viri Dei de emendanda vita cohortationibus eximeret, conversionem simulans et de coenobii egestate misericordiam, panem ad eum miserat et vinum veneno infectum; utraque gustaverat Manettus nihil referens damni; sed, signo crucis, liquoris vas fregerat, et panem in cumulum vermium converterat, famulus qui nefarium attulerat donum dicens, eum non ocyus famulmet oculis divinam in herum suum inspecturum ultionem. Veridicum prophetaverat Vir Dei; cum enim domum pervenisset famulus, herum morte correptum reperit; sicque Deus ostenderat, non impune in fideles piissimosque servos Matris suae tantum scelus esse patratum.

§ 11. Tertius occurrit, ut ordinem quo de terris ad coelum BB. Patres advolarunt, sequamur, Amideus Bartholomaeus, in saeculo de Amideis. Creditam hic optime gessit praeposituram quorundam Coenobiorum, et praecipue in Senario ubi a Monaldio fuerat constitutus. Virtutum gratiâ prae caeteris, scilicet miraculorum frequentia praeditus visus est. In peccatoribus a vitiorum semita retrahendis felicissimo zelo usus est, et praedicandi verbi Dei ministerio. Patrem ideoque amantissimum poenitentes, moerentesque vocabant ad compunctionis suavitatem adducti, animique solatio benigne reffecti; Medicum autem duplici ratione appellabant aegroti quamplurimi quos corporis morbo simul et animae, aequè mirabiliter potenterque sanabat. Mors ipsa Amideo non semel obediit, quosque rapuerat restituit; de

puero inter caeteros narratur quem submersione extinctum, multis inspectantibus, vivum parentes ab ejus manibus receperunt, cum ei imperasset ut in nomine Domini resurgeret. Annis gravis, in quodam ex mentis excessibus quibus saepe in Deum efferebatur, terrenam cum coelesti mansione commutavit nocturnis horis Iduum Aprilis anni MCCLXV, cujus animam nonnulli in Senario sub specie coruscantis flammæ ad sidera ascendentem viderunt.

§ 12. Quarto loco obiit tertius ex BB., Benedictus Manetti Antellensis, ut sanctitate sociorum suorum aemulus et optime de propagando Ordine meritis, ita scientiâ praeccellens, ut electus fuerit Ordinis Orator ad Lugdunense Concilium, atque apud eum doctissimorum caetum, extiterit honorabilis. In Gallis igitur, ejus operâ, servorum Institutum, multis apertis coenobiis florescere coepit, rexque ipse S. Ludovicus IX, Tertii ejusdem Ordinis sodalis inscribi voluit, ejusque insignia a B. manibus accipere. Miraculorum gloriâ et ipse pluries effulsit; claudum quodam die, eundemque surdum et mutum, publicâ in ecclesiâ, ut venerabilis Benedicti Missae astaret deductum, peracto sancto Sacrificio, cunctis stupentibus, trinâ extemplo infirmitate curavit. In Palaestinam praeterea nec non in Asiam religiosos viros misit ad fidem praedicandam: idque feliciter admodum, cooperante ad tantum opus in iis regionibus S. Philippo Benitio, qui in supremo Ordinis magisterio Antellensi successit. Hic namque cum extremum sibi diem instare prae nosceret, Capitulum generale improvise indixit habendum, et proximo suo obitu praenunciato, in dimissam dignitatem Benitium sufficiendum curavit. Ad Senarium deinde contendit, ubi paucos post dies praevallidâ febris raptus est, die Augusti 20, anni MCCLXVII.

§ 13. Ex tribus qui superfuerant BB. Fundatoribus, Alexio Falconerio, Uguccione et Sosteneo, priorem ad coenobium prope Florentiam regendum destinavit Benitius; duos reliquos sanctus sibi adjunxit peregrinationum socios; deinde unum in Germania alterum in Gallis Vicarios provinciales constituit; quibus in regionibus, in propaganda Catholica Fide et animabus lucrandis plurimum adlaborarunt, et non uno nomine Ecclesiae profuerunt. Sed hac copiosâ in campo evangelii messe onustos operarios Dominus requie quamprimum donare decreverat. In Italiam ergo, Deo disponente, a S. Benitio sunt revocati, ut Viterbiensi Capitulo interessent, in quo agebatur de gravissimâ in Ordinem exortâ tempestate. Quae brevi dissipata est, cum Innocentius Papa V de rerum statu veridice est certior factus, ac de Mariae Servorum zelo, virtutibus, praestantiâ. Restituta Ordini securitate et pace, ecce ambobus simul Beatis vicinus revelatur obitus: quo nuntio laetanter accepto, montem ipsis sacratissimum et carissimum Senarii mature ascenderunt. Gaudium autem quod illorum

adventus Patribus illis attulerat, dolore superatum est ad instantis eorum transitus vaticinium. Et re quidem vera, brevissimo elapso tempore, uterque Beatus eadem horâ, ut traditur, quinto Nonas Majas, anni mclxxxii, in bona senectute ex hac vita migrarunt. Transitum divinitus cognovit S. Philippus Benitijs, Florentiae tum degens, sub specie duorum miri candoris liliorum, quae ab Angelis e Senario recisa et Mariae Virgini oblata erant, atque ab ipsa benigne subridente excepta.

§ 11. Postremus inter vivos e vii BB. remanserat Alexius Falconerius, qui licet expers Sacerdotio, non minus, pro modulo suo, et animarum saluti et Ordinis incremento et decori profuerat; prudentiâ autem in rebus gerendis pollens singulari, unius ex primis coenobiis in nobili admodum Senarum (*Siena*) urbe, instituendi cura ei fuerat demandata. Dum tamen sive in Senario, sive Florentiae (a) degeret, munus, maxima, quod esset abjectum, spiritus alacritate exercuit rogandae in publicum stipis, victusque ostiatim per urbem emendicandi. De fratris filia Julianâ Falconeriâ mox nata, cujus sanctitatis esset virgo futura, parentibus praedixit, eamque in carne Angelum prophetando appellavit. Multae insuper laudi Falconerio est, litterarum studia, scientiarum magisteria in Ordine provexisse. Ipse beato Petro a Tuderto, octavo Ordinis generali praelato, Institutionis mira primordia, seu Sociorum suorum egregia gesta et scripto et vivâ voce enarravit, ut litteris consignarentur ad posterorum eruditionem. Sancti Viri aetatem placuit Domino longius multo producere quam vel extremae senectuti plerumque datum sit. Integrum enim vitae saeculum decennio superavit. Christi igitur Jesu tandem visitatione recreatus, pretiosam mortem oppetiit Florentiae die 17 Februarii, anno reparatae salutis mccc. — Septem BB. Ordinis Servorum Mariae Fundatorum cultum, magnis multisque inspectis virtutibus et prodigiis quibus viventes et post transitum eos Dominus adornavit, Benedictus XIII approbavit anno mdcclii. (*Ex Lectionibus Officii pro hac die 11 Febr., et ex laudabili Opusculo R. P. Bonfilii Mura Ord. Serv., cui titulus: Breve Notizia sulla Vita dei Sette Fondatori etc., Typis Mareggiani Bononiae 1866*).

(a) Ex primis Ordinis hoc Coenobium fuit, sub titulo S. Mariae de *Caplanis*, ubi nunc extat nobilissimum Annuntiationis templum, Falconeriorum munificentia excitatum.

PASSIO BEATISS. MARTYRUM

SATURNINI PRESBYT., DATIVI, FELICIS, AMPELII

ET SOCIORUM

CONSCRIPTA EX ACTIS PUBLICIS QUEMADMODUM TESTATUR AUCTOR •

Anno 303. — Patriâ Cartaginienses.

§ 1. Qui religionis sanctissimae fide exultat et gloriatur in Christo, quique Dominica veritate gaudet, errore damnato, ut Ecclesiam catholicam teneat, sanctamque communionem a prophana discernat: Acta martyrum legat quae necessario in archivo Memoriae * conscripta sunt, ne seculis transeuntibus obsolesceret gloria martyrum, et damnatio Traditorum **. Aggredior itaque coelestes, pugnas, nôvaeque certamina, gesta per fortissimos Christi confessores, bellatores invictos, martyres gloriosos. Aggredior, inquam, ex Actis publicis scribere, non tam ingenio praeditus, quam civili, quo illis sum amore conjunctus: Consulte quidem hoc faciens, duplici scilicet modo, ut et imitatoribus eorum ad martyrium animos praeparemus, et quos vivere in perpetuum, atque cum Domino Christo regnare confidimus, etiam confessionis eorum pugnas atque victorias, cum in literis digèrimus, aeternae memoriae conferamus. Sed non invenio, fratres dilectissimi, quibus utar exordiis, quove principio laudis aggrediar sanctissimorum martyrum felicissimam confessionem. Magnis enim rebus magnisque virtutibus rapior, et quicquid est, quod in ipsis aspicio, hoc totum divinum atque coeleste admiror. In devotione fidem, in vita sanctitatem, in confessione constantiam, in passione victoriam. Quae res quanto solae in suis virtutibus fulgent, tanto sunt omnes in singulis martyribus clariores. Placet igitur in principio causam ipsius belli tractare, totiusque mundi discrimen necessario breviter omni celeritate discurrere, ut agnita veritate, et praemia martyrum, et poenas quis noverit Traditorum.

§ 2. Temporibus namque Diocletiani et Maximiani, bellum diabolus Christianis indixit isto modo, ut sacrosancta Domini testamenta, Scripturasque divinas ad exurendum peteret, basilicas Dominicas subverteret, et ritus sacros coetusque sanctissimos celebrari Domino prohiberet. Sed non tulit exercitus Domini Dei

* Memoria appellabatur locus ubi Acta Praeconsularia asservabantur.

** Traditores dicti sunt qui, feralibus territi Diocletiani edictis, sacros tradidere persecutoribus Codices. Vide *Martyrol. Illustr.* pro Jan. mense, ad diem II, de Sacrorum Librorum Martyribus.

immane praeceptum, sacrilegamque jussionem perhorruit: et mox fidei arma corripuit, descendit in praelium, non tam contra homines, quam contra diabolum pugnaturus. Et quamvis tradendo gentilibus scripturas Dominicas atque testamenta divina, prophanis ignibus comburenda, a fidei cardine cecidere nonnulli, conservando tamen eas, et pro ipsis libenter suum sanguinem effundendo, fortiter fecere quamplurimi. Quique pleni Deo, devicto ac prostrato diabolo, victricem palmam in passione gestantes, sententiam in Traditores atque eorum consortes, qua illos ab Ecclesiae communione praecidant, cuncti martyres proprio sanguine consignabant. Fas enim non fuerat, ut in Ecclesia Dei simul essent Martyres et Traditores. Advolabant itaque undiqueversum ad certaminis campum immensa agmina confessorum, et ubi quisque hostem repererat, castra illic Dominica collocabat. Namque in civitate Abitinensi in domo Oceani Felicis cum bellicâ caneret tubâ, Dominica signa gloriosi martyres erexerunt: ibique celebrantes ex more Dominica sacramenta, a Coloniae magistratibus atque ab ipso stationario milite apprehenduntur: Saturninus presbyter cum filiis quatuor, id est. Saturnino juniore et Felice lectoribus, Maria sanctimoniali, Hilariano infante. Itaque Dativus, qui et senator, Felix, alius Felix, Emeritus, Ampelius, Rogatianus, Quintus, Maximianus, Thelica, Rogatianus, Rogatus, Januarius, Cassianus, Victorianus, Vincentius, Caecilianus, Restituta, Prima, Fua, Rogatianus, Guinalius, Rogatus, Pomponia, Secunda, Januaria, Saturnina, Martinus, Dantus, Felix, Margarita major, Honorata, Regiola, Victorinus, Pelusius, Faustus, Dacianus, Matronae duo, Caecilia, Victoria, Herectina, atque alia Januaria.

§ 3. Hi apprehensi, producebantur âlacres ad forum. Adhuc in primum certaminis campum prior Dativus ibat, quem sancti parentes candidum senatorem coelesti curiae genuerunt. Ibat etiam presbyter Saturninus, numerosâ vallatus propagine liberorum. Cujus partus partem sibi sociam martyrio destinavit, partem sui nominis pignus Ecclesiae relinquebat. Hos agmen Dominicum sequebatur, in quo fulgebat coelestium splendor armorum, scutum fidei, lorica justitiae, salvationis gâlea, et gladius bifrons sermo Dei: quorum praesidio fulti, spem victoriae fratribus promittebant. Sed jam ad supradictae civitatis pervenerunt forum. Ibi primum aggressi confessionis palmam, magistratus elogio sustulerunt. In isto namque foro jam pro Dominicis scripturis dimicaverat coelum, cum Fundanus, civitatis quondam episcopus, scripturas Dominicas traderet exurendas. Quas cum magistratus sacrilegus igni apponeret, subito imber sereno coelo diffunditur, ignis Scripturis sanctis admotus extinguitur, grandines adhibentur, omnisque ipsa regio, pro scripturis Dominicis, elementis furentibus devastabatur. De hac igitur civitate martyres Christi exoptata prima vincula

susceperunt: directique ad Carthaginem alacres ac laeti, per totum iter hymnos Domino Canticaque psallebant. Qui cum ad officium Anulini tunc proconsulis pervenirent, starentque in acie imperterriti, fortiter saevientes impetus diaboli mirâ constantiâ retundebant. Sed cum non contra omnes simul milites Christi diabolica rabies praevaleret, singulos in certamina postulavit. Quorum certaminum pugnas non tam meis exequar, quam martyrum dictis: ut et saevientis hostis audacia in tormentis atque in ipsa sacrilega invectione noscatur, et Christi Domini praepotentis virtus in tolerantia martyrum atque in ipsa confessione laudetur.

§ II. Cum igitur ab Officio Proconsuli offerrentur, suggerereturque quod a magistratibus Abutinensium transmissi essent Christiani qui contra interdictum Imperatorum et Caesarum, Collectam (a) Dominicam celebrassent, primum Proconsul Dativum interrogat, cujus esset conditionis, et utrum Collectam fecisset. Qui cum se Christianum, et in collecta fuisse profiteretur, auctor ab ipso collectionis sanctissimae postulatur. Statimque jubet Officium eundem in eculeum sublevare, extensumque ungulis praeparare. Sed cum carnifices jussa crudelia atroci velocitate complerent, starentque saevientes in dictis, et denudatis ad vulnera martyris lateribus, erectis ungulis imminerent, subito sese per medium Thelica fortissimus martyr tormentis subiecit et clamavit, quia Christiani sumus nos: « Nos, inquit, collegimus. » Statimque Proconsulis furor exarsit, et ingemiscens, spiritali gladio graviter vulneratus, martyrem Christi gravissimis ictibus tutidit in eculeum suspensum tetendit, ungulis perstridentibus laniavit. At contra gloriosissimus martyr Thelica, media de ipsa carnificum rabie hujusmodi preces Domino cum gratiarum actione effundebat: « Deo gratias: In nomine tuo Christe, fili Dei, libera servos tuos. » Talia precanti Proconsul: « Quis est, inquit, auctor tecum congregationis vestrae? » Qui crudelius saevienti carnifici clara voce respondit: « Saturninus presbyter et omnes. » O martyrem primatum omnibus dantem! Non enim presbyterum fratribus praetulit, sed presbytero fratres confessionis consortio copulavit. Quaerente igitur Proconsule Saturninum, ostendit: non quod illum prodiderit, quem secum adversus diabolum pariter dimicare cernebat: sed ut illi panderet, integre se celebrasse collectam, quando cum ipsis etiam presbyter fuerat. Manebat igitur cum voce Dominum deprecans, et praeceptorum evangelii memor, inimicis suis veniam martyr in ipsis corporis sui laniamentis poscebat. Inter ipsos namque vulnerum gravissimos cruciatus, tortores pariter et Proconsulem his vocibus exprobrabat: « Injusto facitis infelices: contra Deum facitis. Deus altissime, noli illis

(a) *Collecta*, sive *Collectio*, est congregatio Fidelium ad orandum, et sumitur pro Sacrificio Missae publice oblato. Aliâ etiam, ut patet ex Sacrae Liturgiae libris, significatione, in Ecclesiae ritibus sumitur.

consentire ad haec peccata. Peccatis infelices, adversus Deum facitis. Custodite praecepta Dei altissimi. Injuste agitis infelices: innocentes laniatis. Non sumus homicidae, non fraudem fecimus. Deus miserere. Gratias tibi ago: pro nomine tuo da mihi sufficientiam. Libera servos tuos in captivitate hujus seculi. Gratias tibi ago, nec sufficio tibi gratias agere.» Et cum ictibus ungularum concussa fortius latera sulcarentur, profluensque sanguinis unda violentis tractibus emanaret, Proconsulem sibi dicentem audit: «Incipies sentire quae vos pati oporteat?» Et adjecit: «Ad gloriam. Gratias ago Deo regnorum. Apparet regnum aeternum, regnum incorruptum. Domine Jesu Christe, Christiani sumus: tibi servimus. Tu es spes nostra. Tu es spes Christianorum. Deus sanctissime, Deus altissime, Deus omnipotens, tibi laudes pro nomine tuo agimus.» Cui talia oranti tum a diabolo per judicem dictum est: «Custodire te oportuit jussionem Imperatorum et Caesarum.» Defatigato jam corpore, forti atque constanti sermone victor proclamavit: «Non curo, nisi legem Dei, quam didici. Ipsam custodio, pro ipsa moriar, in ipsa consummor, praeter quam non est alia.» Talibus itaque dictis gloriosissimi martyris in suis tormentis, magis ipse Anulinus torquebatur. Cujus tandem rabies ferocitate saginata, postea reclusum in carcere, passioni condignum martyrem destinavit.

§ 5. Post haec Dativus a Domino in certamine erigitur qui Thelicae ad fortissimum praelium de proximo conjunctus est. Qui cum pendendo in eculeo extensus, se voce saepius repetita Christianum esse, et Collectam fecisse fortiter proclamaret, emerisset sanctissimae Victoriae martyris frater, vir sane togatus, sed a religionis Christianae sanctissimo cultu ipsis temporibus alienus. Qui suspensum in eculeo martyrem, profanis vocibus hactenus arguebat: «Hic est, ait, domine qui per absentiam patris nostri, nobis hic studentibus, sororem nostram Victoriam seducens, hinc de splendidissima Carthaginis civitate una cum Secunda et Restituta, ad Alutinensem Coloniam secum usque perduxit. Quique numquam domum nostram ingressus est, nisi tunc, quando quibusdam persuasionibus puellares animos illiciebat.» Sed non tulit Victoria, clarissima martyr Domini, collegam et commartyrem suum falso appeti senatorem. Statimque christiana libertate prorumpens, «Nullius, inquit, persuasione profecta sum, nec cum ipso ad Alutinensem Coloniam veni. Hoc possum per cives probare. Omnia meâ sponte atque voluntate perfeci. Nam et in Collecta fui et Dominicum cum fratribus celebravi, quia Christiana sum.» Tunc impudens advocatus maledicta exaggerabat in martyrem. Et contra martyr gloriosus de eculeo, cuncta verâ responsione solvebat.

§ 6. Inter haec Anulinus ardescens, premi ungulas in martyrem jubet. Statim carnifices nuda praeparataque ictibus latera

cruentis vulneribus invenerunt. Advolabant truces in manus iussis velocibus, secrètaque pectoris, diruptis cutibus visceribusque divulsis, nefandis aspectibus adnixa crudelitate pandebant. Inter haec martyr is mens immobilis: et licet membra rumpantur, divellantur viscera, latera dissipentur, animus tamen martyr is integer inconcussusque perdurat. Denique dignitatis suae memor Dativus, tali voce preces Domino sub carnifice rabiente fundebat. « O Christe Domine, non confundar. » His dictis beatissimus martyr quod a Domino poposcerat, tam facile meruit quam breviter postulavit. Denique mox Proconsul mente concussa, lingua volente parcere prosilivit. Cessavere carnifices: fas enim non erat, martyrem Christi in commartyris suae Victoriae causâ torqueri. Nam cum contra eum Pompejanus suspicionis indignae saevus accusator accederet, calumniosamque conjungeret actionem, despectus a martyre est et percussus. Quid agis hoc in loco diabole? Quid contra martyres Christi adhuc usque conaris? A senatore Domini ac martyre et potestas simul et forensis rabies superata est. Sed clarissimus martyr etiam pro Christo tortus: cum interrogatus, utrum in collecta fuisset, profiteretur constanter et diceret, cum collecta fuisset, se supervenisse, et Dominicum cum fratribus congrua religionis devotione celebrasse, auctoremque ejusdem collectionis sanctissimae unum fuisse, in sese Proconsulem rursus acrius excitavit. Cujus recrudescens saevitiâ, geminata martyr is dignitas iterato unguis sulcantibus exaratur. At martyr ad vulnerum cruciatus saevissimos pristina suam repetens orationem, « Rogo, ait, Christe, non confundar. Quid feci? Saturninus est presbyter noster. »

§ 7. Hujus cum latera, duri trucidis carnificis magistra crudelitate monstrante, adjunctis unguis raderentur, Saturninus presbyter ad praelium postulat. Qui coelestis regni contemplatione considerans parva admodum ac levia suos commartyres sustinere, congregari etiam ipse taliter coepit. Nam dicente Proconsule: « Tu contra jussionem Imperatorum et Caesarum fecisti, ut hos omnes colligeres? » respondit presbyter Saturninus: « Domini spiritu suggerente, securi Dominicum celebravimus. » Proconsul ait: « Quare? » Respondit: « Quia non potest intermittere Dominicum. » Qui mox, ut haec dixit, contra Dativum statim jubet aptari. Expectabat interea Dativus laniamenta corporis suum potius quam dolebat: et cujus ad Dominum mens animusque pendebat, nihil dolorem corporis aestimabat: sed tantum Dominum precabatur, dicens: « Subveni rogo Christe: habe pietatem, conserva animam, custodi spiritum meum: non confundar: rogo Christe: da sufferentiam. » Cui cum a Proconsule diceretur: « Ex hac splendidissima civitate magis debueras alios ad bonam mentem vocare et non contra praecepta Imperatorum et Caesarum facere: » fortius atque constantius acclamabat: « Christianus sum. »

Qua voce diabolus superatus, « Parce, inquit. » Simulque illum in carcerem tradens, passioni condignae martyrem reservavit.

§ 8. At vere presbyter Saturninus, recenti martyrum sanguine delibutus, cum pendèret in euleo, admonebatur in eorum fide persistere, in quorum cruore perstabat. Hic cum interrogaretur, utrum auctor ipse esset, et omnes ipse adunasset, et diceret, « Etiam : ego praesens in collecta fui : « Emeritus lector ad certamen exiliens, congregiente presbytero, » Ego sum auctor, inquit, in ejus domo collecta facta fuit. » At Proconsul qui jam toties victus fuerat, impetus Emeriti perhorrebat : et tamen in presbyterum versus, « Quare contra praeceptum, inquit, faciebas Saturnine ? » Cui Saturninus : « Intermitti Dominicum non potest, ait. Lex sic jubet. » Tunc Proconsul : « Non tamen debuisti prohibita contemnere, sed observare potius, et non rem facere contra praeceptum Imperatorum. » Et meditata jamdiu in martyribus voce, terrorem suae irae commovit, cui non pigro paretur obsequio. Nam carnifices in senile corpus presbyteri ruunt, et grassante rabie, rupta nervorum connexione, discerpunt illud ingemiscenda supplicia et novi generis in sacerdotem Dei exquisita tormenta. Videres quasi in pabulo vulnerum famis rabie saevire carnifices, apertisque visceribus, ad horrorem videntium inter ruborem sanguinis, ossa nudata pellere, et nec inter moras torquentium, exclusam animam corpus supplicio pendente deserere. At tali voce Dominum presbyter precabatur : « Rogo te Christe, exaudi. Grattias tibi ago, Deus, jube me decollari. Rogo Christe, miserere : fili Dei subveni. » Cui Proconsul : « Quare contra praeceptum facis ? » Et presbyter : « Lex sic jubet : lex sic docet, » inquit. O admiranda satis ac praedicandi presbyteri doctoris divina responsio. Legem sanctissimam etiam in tormentis presbyter praedicat, pro qua libenter supplicia sustinebat. Legis denique voce deterritus Anulinus : « Parcam, » inquit : eumque in custodiam carceris redigens, exoptato supplicio destinavit.

§ 9. At vero Emerito applicito, « In tua, inquit Proconsul, domo Collectae factae sunt contra praecepta Imperatorum ? » Cui Emeritus, Sancto Spiritu inundatus, « In domo mea, inquit, egimus Dominicum. » At ille : « Quare permittebas, ait, illos ingredi ? » Respondit : « Quoniam fratres mei sunt et non poteram illos prohibere. » — « Sed prohibere, inquit, illos debuisti. » At ille : « Non potui, ait, quoniam sine Dominico non possumus. » Statim enim ipse in euleo jubetur extendi, extensusque vexari. Qui cum validos ictus innovato carnifice pateretur, « Rogo, ait, Christe subveni. Contra Dei praeceptum facitis, o infelices. » Et interloquente Proconsuli, « Non oportuerat te eos suscipere, » respondit : « Non potueram, quin susceperem fratres meos. » At Proconsul sacrilegus, « Sed prior, inquit, erat jussio Imperatorum et Caesarum. » Contra religiosissimus martyr : « Deus, inquit, major

est quam Imperatores! Rogo Christe: tibi laudes. Christe Domine, da sufferentiam.» Cui talia precanti, haec Proconsul iniecit: «Habes ergo Scripturam aliquam in domo tua?» Et respondit: «Habeo, sed in corde meo.» Et Proconsul: «In domo, inquit, tua habes, an non?» Emeritus martyr ait: «In corde meo illas habeo. Rogo Christe: tibi laudes: libera me, Christe: in nomine tuo patior. Breviter patior, libenter patior: Christe, non confundar.» O martyrem, Apostoli memorem qui legem Domini conscriptam habuit, non atramento, sed spiritu Dei vivi: non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus. O martyrem, legis sacrae idoneum diligentemque custodem qui Traditorum facinus perhorrescens, scripturas Dominicas ne perderet, inter secreta sui pectoris collocavit. Quo cognito, Proconsul, parce, inquit: ejusque confessionem in memoriam una cum caeterorum confessionibus redigens, «Pro meritis vestris omnes, inquit, secundum confessionem vestram poenas meritas persolveteis.»

§ 10. Sed jam ferina rabies, ore cruento tormentis martyrum saginata, languebat. Sed cum Felix nomine et passione processisset in praelium, aciesque Domini omnis incorrupta invictaque perstaret, tyrannus mente prostratus, voce demissus, animâ et corpore dissolutus, «Spero vos, inquit, hanc partem potius eligere qua possitis vivere, ut jussiones conservetis.» Contra quae confessoris Domini, invicti martyres Christi, tamquam ex uno ore dixerunt: «Christiani sumus: non possumus nisi Domini legem sanctam usque ad effusionem sanguinis custodire.» Qua voce percussus inimicus, Felici dicebat: «Non quaero, an Christianus sis, sed an collectam feceris, vel Scripturas aliquas habeas.» O stulta iudicis et ridenda interrogatio. «Christianus, inquit, utrum sis, tace.» Et addidit: «Si in Collecta fuisti?» Respondit: «Quasi Christianus sine Dominico possit, aut Dominicum sine Christiano celebrari.» An nescis satanas, in Dominico Christianum et in Christiano Dominicum constitutum, ut nec alterum sine altero valeat esse? Cum nomen audieris, frequentiam Domini disce: et cum collectam audieris, nomen agnosce. Denique cognosceris a martyre et ridèris: tali responsione confunderis: «Collectam, inquit, gloriosissime celebravimus: ad scripturas Dominicas legendas in Dominicum convenimus semper.» Qua confessione confusus graviter Anulinus, fustibus caesum exanimem, coelesti concilio martyrem properantem ad siderea tribunalia, expleta passione, consociat.

§ 11. Sed Felicem sequitur alius Felix, nomine pariter et confessione atque ipsa passione consimilis. Pari etenim virtute congressus, etiam ipse fustium laesione quassatus, animam in tormenta carceris ponens, superioris Felicis est martyrio copulatus. Post hos suscepit certamen Ampelius custos legis, scripturarum divinarum fidelissimus conservator. Hic, quaerente Proconsule,

an in collecta fuisset, hilaris atque securus alaeri voce respondit: « Cum fratribus feci collectam, Dominicum celebravi, et scripturas Dominicas habeo mecum, sed in corde meo conscriptas. Christe, tibi laudes refero: exaudi Christe. » Qui cum haec dixisset, cervicibus contusus, quasi jam in tabernaculum Dominicum cum fratribus relegatur. Hunc sequitur Rogatianus. Qui confessus Domini nomen, supradictis fratribus iungebatur illaesus. Quintus vero applicitus, egregie nomen Domini magnificeque confessus, caesus fustibus in carcerem triditur, condigno martyrio reservatus. Hunc sequebatur Maximianus, in confessione par, in congressionem consimilis, in victoriae triumphis aequalis. Post quem junior Felix, spem salutemque Christianorum Dominicum esse proclamans. Cum similiter etiam ipse fustibus caederetur, « Ego, inquit, devota mente celebravi Dominicum, collectam cum fratribus feci: quia Christianus sum. » Qua confessione meruit fratribus etiam ipse sociari.

§ 12. At junior Saturninus, martyr Saturnini presbyteri progenies, in certamen optatum festinus accessit, properans patris virtutibus gloriosissimis adaequari. Cui cum Proconsul furibundus, diabolo suggerente, dixisset, « Et tu, Saturnine, interfuisti? » respondit Saturninus: « Christianus sum. » — « Non a te quaero hoc, ait, sed utrum egeris Dominicum. » Cui respondit Saturninus: « Egi Dominicum, quia Salvator est Christus. » Quo nomine Salvatoris audito, Anulinus exarsit, et in filium, patrium instaurat eculeum. Extensoque Saturnino, « Quid, inquit, Saturnine profiteris? Vides ubi positus sis? Habes Scripturas aliquas? » Respondit: « Christianus sum. » Proconsul vero ait: « Ego quaero, an conveneris, et an scripturas habeas. » Respondit: « Christianus sum: aliud non est nomen, quod post Christum oporteat nos sanctum observare. » Qua confessione diabolus inflammatus, « Quoniam permaues, inquit, in obstinatione tua, etiam te oportet tormentis affici: Dic, an aliquas scripturas habeas. » Et ad officium dixit: « Vexa illum. » Ibant in adolescentis latera paternis vulneribus lassi lictores, et adhuc humectantem in ungulis patrium sanguinem, cognato filii cruori miscebant. Videres per hiantium vulnerum sulcos de lateribus antea genitoris sanguinem fluere, et cruorem filii paterno permixtum ungulis rotantibus emanare. At juvenis gemini sanguinis admixtione recreatus, medelam potius, quam tormenta sentiebat: et recepta in tormentis fortitudine, fortissimis vocibus exclamabat: « Scripturas Dominicas habeo, sed in corde meo. Rogo Christe, des sufferentiam. Spes est vitae. » Anulinus inquit: « Quare contra praeceptum faciebas? » Respondit: « Quia Christianus sum. » Quo audito, « Parce » inquit. Et statim cessante tormento, in patrium consortium relegatur.

§ 13. Interea mergebat in noctem horis labentibus dies, et

consumptis cum sole tormentis, defecit atra tortorum rabies, et cum sui iudicis crudelitate languebat. Sed legiones Dominicae, in quibus Christus, perpetuum lumen, armorum coelestium corusco splendore fulgebat, fortius atque constantius in certamina prosiliebat. Cum vero adversarius Domini tot martyrum praeliis gloriosissimis victus, tantisque ac talibus congressionibus superatus, desertus a die, comprehensus a nocte, deficiente jam carnicum rabie, profligaturus cum singulis congregari ulterius non valeret, totius exercitus Domini animos percontatur, devotasque confessorum mentes tali interrogatione propulsat: «Vidistis, inquit, eos qui perseveraverunt, quid sustinuerunt, vel quid in sua confessione perstantes, adhuc habeant sustinere. Et ideo qui vult ex vobis ad indulgentiam pervenire, ut salvus esse possit, profiteatur.» Ad haec confessores Domini, gloriosi martyres Christi, laeti ac triumphantes simul, non ex Proconsulis dictis, sed ex victoria passionis Spiritu Sancto ferventes, fortius clariusque, tanquam ex uno ore, dixerunt: «Christiani sumus.» Qua voce prostratus est diabolus, et concussus Anulinus confususque, omnes sanctos in carcerem trudens, illos martyrio destinavit.

§ 11. Et ne devotissimus foeminarum sexus, florentissimusque sacrarum virginum chorus certaminis tanti gloriâ privaretur, omnes foeminae, Christo Domino auxiliante, in Victoria * congressae sunt et coronatae. Etenim Victoria sanctissima foeminarum, flos virginum, decus et dignitas confessorum, honesta natalibus, religione sanctissima, moribus temperata, in qua naturae bonum candida pudicitia relucebat, respondebatque pulchritudini corporis fides pulchrior mentis, et integritas sanctitatis, ad secundam palmam restitutam se in Domini martyrio laetabatur. Huic namque ab infantia jam clara pudicitiae signa fulgebant, et rudibus adhuc annis, apparebat rigor castissimus mentis, et quaedam dignitas futurae passionis. Denique postquam plena virginitas ultimum aetatis tempus explevit, cum puella nolens et reluctans in nuptias a parentibus cogeretur, invitamque tradere sponso praedo suggereret, clam se per praeceps puella demittit, aurisque famulantibus supportata, incolumis, gremio terrae suscipitur. Neque fuerat postmodum pro Christo Domino passura, si pro solâ tunc pudiciâ moreretur. Liberata igitur nuptialibus tedis, illusoque simul cum parentibus sponso, mediâ pene de ipsâ nuptiarum frequentia prosiliens, ad aedem pudicitiae portumque pudoris ecclesiam intacta virgo confugit: ibi consecrati Deo dicatque capitis in perpetuam virginitatem, sacratissimum crinem inconcusso pudore servavit. Haec ergo ad martyrium properans, florentem pudicitiae palmam triumphali dextrâ praeferbat. Namque interroganti Proconsuli quid profiteretur, clara voce respondit: «Christiana sum.» Et cum a Fortunatiano fratre

* S. VICTORIAE Virginis encomium et egregium certamen.

togato ejusque defensore, vanis argumentationibus mente capta esse diceretur, Victoria respondit: «Mens mea est: nunquam mutata sum.» Ad haec Proconsul: «Vis ire, inquit, cum Fortunatiano fratre tuo?» Respondit: «Nolo, quia Christiana sum: et illi sunt fratres mei qui Dei praecepta custodiunt.» O puellam, divinae legis auctoritate fundatam. O virginem gloriosam, aeterno regi merito consecratam. O beatissimam martyrem, evangelicâ professione clarissimam quae Dominicâ voce respondit: *Hî sunt fratres mei, qui Dei praecepta custodiunt* (Matth. xii). Quibus auditis, Anulinus depositâ judicis auctoritate, ad puellae persuasionem descendit. «Consule tibi, inquit. Vides enim fratrem tuum providere cupientem saluti tuae.» Cui martyr Christi: «Mens mea est, inquit: nunquam mutata sum. Nam et in collecta fui, et Dominicum cum fratribus celebravi: quia Christiana sum.» Mox cum haec Anulinus audisset, furis agitatatus exarsit, et puellam, sacratissimam martyrem Christi, in carcerem una cum caeteris rëlegans, passioni omnes reservavit.

§ 15. Sed Hilarianus adhuc supererat, unus de natis presbyteri martyris Saturnini qui aetatem suam parvulam ingenti devotione vincebat. Hic patris fratrumque triumphis approperans jungi, diras tyranni minas non tam exhorruit, quam in nihilum duxit. Huic cum diceretur, Patrem tuum aut fratres tuos secutus es? subito brevi de corpore vox juvenilis auditur, et angustum pueri pectus ad confessionem Domini totum aperitur in voce respondentis: «Christianus sum, et mea sponte atque voluntate cum patre meo et cum fratribus feci collectam.» Audiebas patris Saturnini martyris vocem per dulcis filii meatus exire, et confitentem Christum Dominum linguam, de fratris exemplo secuturam. Sed Proconsul stultus, non intelligens contra se, non homines, sed Deum in martyribus dimicare, nec quia in puerilibus annis ingentes animos sentiebat, putabat puerum tormentis infantiae posse terreri: denique amputabo, inquit, et collum tibi, et nasum, et auriculas, et sic te dimitto. Ad haec Hilarianus puer patris fratrumque virtutibus gloriosus, qui jam didicerat a Majoribus suis tormenta contemnere, clara voce respondit: «Quicquid facere volueris, fac, quia Christianus sum.» Mox in carcerem recipi etiam ipse jubetur, ingentique cum gaudio vox Hilariani auditur, dicentis: Deo gratias. Hic certaminis magni pugna perficitur: hic diabolus superatur et vincitur: hic martyres Christi de passionis futurae gloriâ aeternâ, jugi congratulatione, laetantur.

VITA S. SEVERINI ABB. AGAUNENSIS

PER FAUSTUM PRESBYT. CONSCRIPTA

SED PER LAURENTIUM SURIUM REDACTA IN COMPENDIUM

Ortus circa 440. Obiit anno 507. — Ex Burgundia.

§ 1. Beatus Severinus, religiosus Dei cultor, parentes habuit generis nobilitate conspicuos qui eum a prima aetate in literis et pietate instituendum curarunt. Tandem eousque in scientia et vitae integritate progressus est, ut dignus existimatus sit qui insigni Agaunensium (a) monasterio, ubi fortissimus Christi martyr Mauritius quiescit, Abbas praeficeretur. Virtutum enim ejus bonus odor jam longe lateque se diffuderat, et cunctis eum celebrem reddiderat atque venerabilem. Carnis vel generis splendorem longe superabat mentis generositate et virtutum gloriâ. Fervebat namque in illo Dei amor, animi invicta cernebatur patientia, edomandae carnis ingens studium, et multa cibi potusque parsimonia. Insistebat acriter et strenue sanctis precibus, sciens scriptum esse: *Petite, et accipietis* (Joan. xvi). Magna illi aderat animi compunctio, qua fiebat, ut esset semper ad coelestia suspensus, ubertimque lacrymans, vota sua Domino ardentem offerret, cum Apostolo cupiens dissolvi, et ruptis corporis vinculis, ad illam beatam patriam proficisci, et esse praesens ad Dominum, id enim multo melius. Sed inter haec omnibus se praebebat affabilem qui consilii aut solatii captandi causâ ad ipsum accessisset: infirmis quoque fratribus adhibebat paternae adhortationis forma: ita quidem sibi et Deo intentus, ut tamen aliorum salutem nulla ratione negligeret.

§ 2. Ea tempestate Clodoveus rex Francorum in acrem febrem incidit quae multo tempore eum vehementer afflixit. Ut autem ad eum perlatus est rumor sanctitatis beati Severini, hortantibus eum amicis, misit homines qui virum Dei cum omni humilitate obsecrarent, ut ad ipsum accedere, et suis precibus sanitatem a Domino ipsi impetrare dignaretur, quandoquidem medicorum opera omnis frustra in ipsum collata, nihil diuturno morbo remedii attulisset. Fuit hoc ita divinitus procuratum, ut vir sanctus ea occasione ad regem profectione suscepta, illis in locis permultorum saluti et utilitati proficeret. Nec ea res molesta fuit regiis medicis: immo vero Tranquillinus, illustris vir et in arte

(a) *Aganion*, parvum Vallesiae in finibus Helvetiorum jacet, qua Rhodanus fluvius adhuc exiguus inter praeruptas rupes pervagatur, Lémanum *Genevae* lacum et inde Gallias petiturus. Celeberrimus locus passione et Reliquiis S. Mauriti Thebanæ Legionis Ducis, a quo nuperum habuit nomen (Vide xxii sept.).

medica bene versatus, regem admonuit, ut virum sanctissimum ad se accersiret: simul exponens regi virtutes beati viri, quam multi ab eo curarentur variis oppressi morbis, et a daemoniis vexati. Ita factum est, ut quemadmodum diximus, rex ablegaret suos ad virum Dei qui celeriter curarent illum adesse Parisiis, ubi rex tum morabatur. Et illi quidem, quos miserat rex, diligenter in eam curam incubuerunt, ut regis jussa exequerentur: et cum ad Agaunense monasterium pervenissent, Abbatis appellandi copiam sibi fieri poposcerunt. Ille vero accessit ad eos, salutatusque est ab eis admodum reverenter, et his verbis compellatus: « Dominus noster, tuae aeternae prosperitatis devotus amator, Clodoveus rex te multum salvare jussit, precaturque uti ne gravaris ipsum invisere. Nam valde difficili conflictatur aegritudine, et spe bona nititur, fore ut tuis sanctis precibus a Domino obtineat pristinam virium incolumitatem. Medici enim nihil sua arte et industriâ efficere potuerunt. »

§ 3. His auditis, vir sanctus, ut erat piissimus, mox respondit, se regis precibus minime defuturum. Id vero tanto propensius fecit, quod jam ante visione et revelatione angelica cognoverat se alio migraturum, alibique et vitae finem et corporis sepulcrum habiturum. Postea rem ad fratres omnes coenobii refert, cum multa cordis pietate, compunctione et benevolentia, multisque cum lacrymis ita eos alloquens: « Ego quidem, fratres mei dilectissimi, jam discessurus, valde me commendo orationibus vestris: petoque et obsecro, ut sicut haetenus, ita deinceps quoque fides integra, spes inconcussa, et fervens charitas perseverent apud vos. Confidite, quaeso, in Domino, et agite viriliter, et confortetur cor vestrum in gratia Dei quae est in Christo Jesu Domino nostro. Quod ad me quidem attinet, notum vobis facio fratres mei, quod in hac mortali carne me posthac visuri non estis. Mihi enim divinitus patefactum est, in castro Nantoniensi * me non multo post ex hac vita decessurum. » Haec cum ille dixisset, magnus omnium repente luctus et fletus ortus est, ajuntque ad illum: « Abba pater, ne derelinquas nos, neque deseras gregem tibi a Christo Domino commendatum, quem hucusque paterno affectu benigne et amanter fovisti. » Dolebant certe vehementer tantum patrem sibi auferri, maxime quod audivissent non se illum amplius conspecturos in hac vita. Ille vero sic eos lacrymantes moerentesque considerans, « Nolite, inquit, fratres mei, nolite hac de causa contristari. Oportet enim nos divinae parere voluntati. » Deinde jubet itineri necessaria praeparari, eosque blande consolatus, impertita quoque benedictione, profectus est.

§ 4. Pervenit autem in ipso itinere ad oppidum Nivernense **,

* Gallice *Château Landon*, in regione Burgundiarum Vastinensi, vulgo *Gâtinais*.

** *Nivernum* vel *Nevernum*, Francorum linguâ *Nevers*.

ibique orandi causâ templum ingressus est: cumque a custodibus esset sciscitatus, ubi episcopus esset, illique respondissent, eum jam diu graviter decumbere, loquendi quoque et audiendi beneficio privatum, toto anno e lecto surgere non potuisse, et neque sacrificasse interim, neque populo bene precatum esse: vir sanctus misericordiâ permotus, ad Eulalium pontificem lecto inhaerentem festinus accedit, visoque illo se prosternit, diuque Dominum ferventer orans, e terra surgit, dicitque surdo et mutuo episcopo: « Lòquere, oro, mecum sacerdos Domini. » Tum ille: « Sit, inquit, nomen Domini benedictum in secula qui per te mei misertus est. » Et S. Severinus porrigens ei manum, « Surge, ait, serve Dei, in nomine Domini nostri Jesu Christi qui te propterea castigavit, ut salvum faceret: ideo flagellavit, ut coronaret. Hodie mecum in altari sacrificabis, et pro more populo benedictionem largiëris. » Sub his verbis totus sanus surrexit Eulalius, laudes gratesque agens Deo qui per servum suum Severinum ab ipso mortis limine ad vitam et sanitatem ipsum revocasset: eademque die Missam celebravit, et populo benedixit. Multi sane viso tanto miraculo obstupescabant, agebantque gratias Deo pro restituto sibi pastore. Et illo quidem die mansit apud eum B. Severinus, divinis cum illo laudibus vacans: postridie vero illi valefaciens, coeptum prosequebatur iter, tandemque Lutetiam perveniens, in ipsa urbis porta leprosum conspicit, valde miserum et omni consolatione destitutum. Eum igitur ad se vocat, osculatusque peramanter, dicit illi: « Quid tibi vis praestari, fili mi? » simulque sputo eum liniens, et Dominum invocans, lepram omnem prorsus ab illo expulit. Ibi tum erumpunt omnes in laudem Dei qui per servum suum talia efficeret. At vir sanctus humanos vitans favores, pròpere inde abiit templum versus, ibique se dans orationi, a Deo opem postulavit: inde ad regis aulam se confert, eoque salutato, procumbit in preces, iisque absolutis, casulam, qua indutus erat, super regem ponit, et confestim febre profligata, rex surrexit incolumis, gratias agens Deo, et flexis genibus, ejus servum Severinum venerans, cujus precibus salutem repente esset consecutus.

§ 5. Mansit autem aliquandiu apud eum beatus Severinus, multosque tum aulicos, tum cives Parisienses, depulsis morbis et malis, quibus premebantur, fusa ad Deum prece, saluti reformavit. Laetabantur caeci, post longas tenebras coeli lumen aspicientes, surdi se audire gratulabantur, claudi ingrediebantur a-lacres, muti tacentia diu ora in creatoris laxabant laudes, daemoniaci a malorum spirituum vexatione se gaudebant absolutos. Ejusmodi vero mirificis operibus vir Dei crevit apud omnes praeclara sui existimatione, et laudabatur Christus in fideli servo suo. Rex quoque Clodoveus potestatem ei fecit, quantam vellet pecuniam accipiendi ex thesauris ipsius, et pauperibus elargiendi.

Tum praeterea e carceribus abeundi copiam fecit omnibus, quos vir Dei censuisset dimittendos : quorum sane ingens fuit numerus. Attulit ea res multis incredibilem jucunditatem, quia jam nihil expectarant aliud, nisi ut diversis affecti suppliciis interimerentur.

§ 6. At vero ubi sensit homo Dei adventare tempus, quo cum morte vita esset commutanda, immo vero a morte corporis hujus, et ab hoc exilio migrandum ad veram vitam et ad patriam charitatis aeternae, regi et Parisiensibus valedicens, ad Castrum Nantionense properavit, ubi oratorium erat ex lignis constructum, in quo presbyteri duo Paschasius et Ursicinus Deo ministrabant, de quibus illi Dominus significarat, quod illorum operâ esset mandandus sepulturae. Ad illos igitur accessit, et comiter eos alloquens, indicavit se propterea eo advenisse, ut illic vitâ functus, ab illis sepeliretur. Deinde etiam commendavit illi Faustum presbyterum, fidelem ut ipse eum vocat, necessitatis suae ministrum qui triginta annis assiduus in ejus ministerio fuisset: itemque Vitalem monachum, discipulum suum. Porro presbyteri illi Paschasius et Ursicinus honorifice virum sanctum exceperunt qui jam ad imminentem hujus vitae supremum diem sese cum multis lacrymis assiduisque precibus religiose praeparabat, ut posset venienti judici laetus et expeditus occurrere. Postremo ubi ventum est ad undecimum mensis Februarii diem, felicem spiritum in manus sui efflavit creatoris. Ut autem testati sunt qui morienti âderant, totus ille locus, in quo decubuit, multo lumine circumdatus fuit eâ horâ qua decessit. Postquam autem obdormivit, Paschasius et Ursicinus corpus exanime, ita ut moris erat, abluerunt, indutumque vestibus summo cum honore in suprascripto oratorio terrâ condiderunt: ubi hodieque ad ejus sepulcrum multa praeclara fiunt miracula, glorificante Christo servum suum. Postea, ubi defuncto Clodoveo, filius ejus Childebertus regnum obtinuit, recordatus ille virtutum beatissimi Severini, et quemadmodum patrem Clodoveum a molestissima febre repente liberasset, omnino rationi consentaneum putavit, ut super ejus momumentum aedes augustior et sublimior fabricaretur. Idque eo jubente curatum et effectum est, templumque jam constructum idem rex etiam regiis muneribus auxit, cupiens apud Deum sancti viri precibus adjuvari et ejus patrocinia promereri.

DE S. MELETIO ANTIOCHENO EPISCOPO

ELOGIUM S. JOANNIS CHRYSOST.

Habetur in Metaphraste.

Vitâ functus an. 381. — Nat. Armenus.

§ 1. Per venerandum et sacrum hunc gregem oculos ubique circumferens, et universam civitatem aspiciens hic praesentem, nescio quem prius beatum pronunciem: sanctum ne Meletium, quod vel post mortem tanto honore fruitur: an vestram charitatem, quod tantam in vestros Pastores benevolentiam etiam post decessum ostenditis. Beatus enim ille, quod tantum amorem vobis omnibus potuerit immittere: Beati vos quoque quod cum charitatis depositum acceperitis, eam ei, qui deposuit, integram hucusque perpetuo conservaveritis. Quintus enim annus jam praeteriit ex quo ille migravit ad Jesum, quem desiderabat: et perinde acsi heri et nudius tertius eum vidissetis, tam ferventi amore ad eum hodie accessistis. Propterea beatus ille est hodie judicandus quod tales genuerit filios. Beati autem estis vos quoque judicandi quod vobis obtigerit, ut talem patrem haberetis. Egregia est radix et admirabilis: sed fructus quoque non sunt indigni hac radice. Etenim quomodo radix quaequeque admirabilis quae latet in sinu terrae, ipsa quidem non apparet: per fructus autem ostendit vires suae virtutis. Ita etiam beatus Meletius in hac capsula conditus, ipse quidem non cernitur a nobis oculis corporis: per vos vero qui estis fructus, ostendit vires suae gratiae. Et nos quidem sileamus, sufficit enim dies festus et fervor vestri studii, ad tubâ clarius proclamandum sancti Meletii in vos amorem tamquam in filios. Sic enim vestras mentes accendit ad sui amorem, ut vel ad solum nomen incalescat et excitentur ad ipsam appellationem.

§ 2. Propterea ego quoque nunc non temere, sed studio et deditâ operâ, id in meis verbis auncto assidue et perinde ac quispiam qui coronam texti auream, margaritas deinde inserens, gemmarum frequentiam praeclarius efficit diadema: ita ego quoque beato ejus capiti coronam texens encomiorum, veluti margaritarum quarundam frequentiam, orationi adtexo continuationem ejus appellationis: sperans fore, ut sic eam jucundiores reddam et splendidiores. Solent enim amantes eorum quos amant, vel nuda complecti nomina et incalescere ad ipsas appellationes. Quod vobis quoque in hoc beato usuvenit. Nam cum eum a principio in civitatem ingressum excepissetis, unusquisque

filium suum appellabat ab illius appellatione: per appellationem existimans unusquisque in domum suam sanctum illum introducere; patresque, avos et proavos, praetereundo, beati Meletii nomen matres imponebant liberis quos pepererant. Naturam enim vincebat amor pietatis, et deinceps qui nascebantur, non ex naturali solum benevolentia, sed etiam ex affectione ad illam appellationem, erant chari parentibus. Ipsum enim nomen et ornamentum cognationis et aedium tutelam et invocantibus salutem et amoris solatium esse existimabant: et perinde aesi quidam qui sedebant in tenebris, cum una lampas conspecta fuerit, multas accendentes lucernas, unusquisque infert in domum suam: ita etiam cum illa appellatio, tamquam lumen incidisset in civitatem, unusquisque tamquam lucernam accendens, introduxit in domum suam beati tunc illius nomen, veluti quemdam thesaurum bonorum innumerabilium, per illius afferens appellationem: eratque id quod fiebat, doctrina magnae charitatis et pietatis. Nam cum assidue cogerentur meminisse illius appellationis, illum quoque sanctum complectebantur animo. Habebant enim hoc nomen tamquam arma quaedam, quibus fugabatur quaevis a ratione aliena affectio et cogitatio: fuitque id adeo frequens, ut ubique in biviiis, in foro, in agris et in viis hoc nomen undique circumsonaret.

§ 3. Non ad nomen autem solum adeo fuistis affecti, sed ad ipsam etiam figuram corporis. Quomodo enim fecistis in nominibus, hoc etiam fecistis in illius imagine, etenim in palis annulorum et in simulacris et in phialis et in thalamorum parietibus et ubique sacram illam multi expresserunt imaginem, ut non solum audirent sanctam illam appellationem, sed etiam ubique viderent figuram corporis, et ejus excessus duplicem haberent consolationem. Etenim cum primum fuit ingressus, fuit expulsus e civitate, inimicis veritatis eum expellentibus: Deus vero id concessit, simul et illius virtutem et vestram volens ostendere. Cum enim ingressus, sicut Moyses in Aegyptum, liberasset civitatem ab errore haeresis, putridisque membris et immedicabilibus a reliquo corpore amputatis, integram restituisset sanitatem ecclesiae multitudini, inimici veritatis non ferentes correctionem, cum movissent eum qui tunc imperabat, expulerunt eum ex hac civitate, expectantes fore, ut veritate essent superiores, et everterent correctionem eorum quae facta fuerant. Evénit autem contra quam expectabant: magisque fuit evidens vester zelus et resplenduit demonstratio illius scientiae, ad docendum accommodatae. Illius quidem quod triginta diebus, nec iis quidem integris, tantum potuit, ut postea irruentibus spiritibus innumerabilibus, illabefacta et inconcussa manserit illa doctrina. Fervor autem vester se aperte ostendit quod triginta et nec iis quidem integris, diebus, tam accurate suscepistis quae dejecta fuerant ab

illo, semina, ut ad profundum mentis radices transmiseritis et nulli deinceps illatae decaetero cesseritis tentationi.

§ 4. Operae pretium est autem, ne illud quidem praetermittere, quod accidit in ejus persecutione. Nam cum Praeses civitatis, curru vectus, exiret per medium forum et prope fecisset sedere illum sanctum, lapides nive crebriores undique in caput Praesidis ferebantur, civitate nequaquam ferente separationem, sed potius volente privari vitâ praesenti quam videre sanctum illum avelli. Quid ergo tunc fecit ille beatus? Cum vidisset jactus lapidum, complexus suis vestibis, contexit caput Praesidis: simul et inimicos pudore afficiens ob insignem mansuetudinem et suos docens discipulos, quantam ostendere oporteat patientiam in eos qui injuriâ afficiunt: et quod non solum nihil oporteat eis mali facere, sed etiamsi ab aliis eis immineat periculum, id quoque omni studio propulsare. Quis tunc non fuit obstupefactus, videns et insanum amorem civitatis et summam philosophiam, lenitatemque et mansuetudinem Meletii? Erant enim admirabilia ea quae tunc acciderunt. Pastor abigebatur, et greges non dispergebantur. Gubernator expellebatur, et scapha non mergebatur. Agricola fugabatur, et vitis plus fructus ferebat. Quoniam enim vinculo charitatis eratis inter vos invicem colligati, non illatae tentationes, non impendentia pericula, non viae longitudo, non diuturnitas temporis, neque quidquam aliud potuit vos disjungere a beati pastoris Meletii consuetudine. Sed expellebatur quidem, ut esset procul a filiis: contigit autem contrarium, magis enim vobis constringebatur vinculis charitatis: et cum secum universam accepisset civitatem, ivit in Armeniam.

§ 5. Et erat quidem corpus positum in patria, mens vero et cogitatio, veluti a quibusdam pennis, in altum elata a gratia spiritus, et apud vos perpetuo degens, universum hunc populum circumferebat in suis visceribus. Quod ipsum quoque vobis usu veniebat. Nam cum hic sederetis et urbe circumscriberemini, spiritu charitatis in Armeniam quotidie evolantes et sanctum vultum intuentes et beatam vocem audientes, sic revertebamini. Et propter hanc causam, concessit Deus eum statim expelli e civitate, ut, sicut dixi, ostenderet Deus vestram fidei firmitatem inimicis qui vos bello oppugnabant: et illius in docendo peritiam. Illud autem hinc est apertum. Nam post primam reversus persecutionem, non triginta solum dies, sed etiam menses et annum unum et duos et plures hic est versatus. Nam cum satis magnum dedissetis argumentum vestrae circa fidem firmitatis, dedit vobis potestatem jucunde et secure fruendi patre, erat enim maxima voluptas, frui illo sancto vultu. Non enim solum docens nec loquens, sed etiamsi solum videretur, satis erat ad introducendam omnem virtutis doctrinam in eorum, qui videbant, animam. Quando enim ad vos veniebat et universa civitas ei obviam

processerat, alii quidem prope accedebant et pedes prae-hensabant et manum osculabantur et vocem audiebant: alii autem prohibiti a multitudine, ipsum solum videntes, tamquam qui sufficientem benedictionem ex aspectu acceperant et non minus habuissent quam qui prope fuissent, contenti recedebant: et quod fiebat in Apostolis, hoc in eo quoque contingebat. Quomodo enim in Apostolis qui progredi et propius accedere non poterant, cum umbra eorum extenderetur et tangeret eos qui procul erant, eandem attrahebant gratiam, et sani similiter recedebant. Ita nunc quoque qui non poterant accedere, tamquam aliquam spiritalem gloriam a sancto illo capite emissam et ad eos qui longissime aberant, pervadentem sentientes: etiam ab eo omni benedictione ex solo aspectu repleti, omnes discedebant.

§ 6. Cum autem visum esset communi Deo universorum, eum vocare ex vita praesenti, et eum referre in chorum angelorum, nec hoc quidem factum est temere. Sed ipsum quidem vocant literae Imperatoris, cum Deus movisset Imperatorem. Vocant vero ipsum non in propinquum locum, sed in Thraciam. Quamobrem? Ut et Galatae et Bithyni et Cilices et Cappadoces, et omnes qui Thraciam habitant, nostra bona cognoscerent: Ut qui erant ubique terrarum Episcopi, tanquam ad archetypum exemplar, ad illius sanctitatem intuentes, et apertum exemplum ab illo accipientes, sui in hoc munere officii certissimam et clarissimam haberent regulam, quemadmodum oporteat administrare et regere ecclesias. Nam propter urbis magnitudinem, et quod illie resideret Imperator, multi ex multis locis orbis terrae illuc tunc confluebant. Episcopi autem ecclesiarum, propterea quod ecclesiae a longo bello et tempestate respirantes, acciperent principium pacis et tranquillitatis, literis Imperatoris omnes illuc vocabantur. Tunc ergo hic quoque sanctus illuc accedit. Quomodo enim in tribus pueris accidit, quando erant publico praeconio renunciandi et coronandi, extincta vi ignis, fastu tyranni conculcato, confutato omni genere impietatis, ex universo orbe terrae erant eis congregati spectatores. Nam qui ubique terrarum erant satrapae, consules, et legati, vocati quidem erant propter aliam causam, illos autem spectaverunt athletas. Ita etiam tunc accidit. Propter aliam enim causam vocati episcopi qui ubique terrarum administrabant ecclesias, accesserunt, et sanctum illum sunt contemplati: adeo ut beato Meletio praeclarum fieret theatrum.

§ 7. Postquam autem cum aspexissent, et accurate ejus didicissent pietatem, sapientiam atque zelum fidei, ut qui perfectam et absolutam in se haberet omnem virtutem quae decet sacerdotem, tunc cum ad se vocavit Dominus. Factum est vero id quoque, ut levius ferret nostra civitas. Nam si hic emisisset animam, futurum erat intolerabile pondus calamitatis. Quis enim sustinisset videre beatum illum, extremum ducentem spiritum? Quis

sustinuisset videre illa cilia oculorum deprimi, osque claudi et mandata edere novissima? Quis haec aspiciens, non a se discessisset magnitudine calamitati? Ne hoc ergo accideret, providit Deus, ut in aliena regione animam emitteret: ut tempore, quod intercessit, hanc maximam praemeditati calamitatem, cum videremus ingredi corpus, ne animo consternaremur, cum mens jam esset assuefacta luctui. Quod etiam factum est. Cum enim venerandum illud corpus excepit civitas, luxit quidem et valde ejulavit: sed luctum cito repressit, tam propter causam quam diximus, quam propter eam quae est dicenda.

§ 8. Benignus enim et clemens Deus misertus nostri doloris, alium cito nobis dedit Pastorem qui pulchre exprimebat et conservabat formam omnis illius virtutis. Qui cum Sedem ascendisset, humili et lugubri veste nos statim exuit, et dolorem extinxit, beati autem Meletii magis renovabat memoriam: et dolor quidem flaccescebat, amor vero accendebatur vehementius, et omnino sublata fuit animi aegritudo. Quamquam in amissione eorum qui sunt carissimi, non ita solet evenire. Sed quando quis filium carissimum, vel reverendum maritum amiserit mulier, quandiu quidem ejus ferventem conservat memoriam, vehementior luctus alitur in animo. Quando vero succedens tempus luctum emollierit, simul cum vehementia doloris extincta est etiam quae vigeat, memoria. In hoc autem beato Meletio accidit contrarium. Nam animi quidem aegritudo fuit omnino ejecta, recordatio vero non simul abiit cum dolore, sed aucta est vehementius. Testes autem estis vos qui post tantum tempus, non secus ac apes favum, circumvolatis corpus beati Meletii. Causa vero erat, non a natura ortus in illum amor, sed discretionis rectae ratiocinatio. Propterea non fuit morte extincta sancti Meletii memoria, tempore non emarcuit: sed augetur et majus accipit incrementum, non eorum solum qui viderunt, sed etiam eorum qui non viderunt. Est enim hoc quoque admirabile, quod qui fuerunt illius vitae tempore juniores, ii quoque accenduntur ad idem desiderium. Atque vos quidem senes in hoc solo superatis eos qui non viderunt, quod cum eo versati estis, et fructum percepistis sanctae ejus consuetudinis. Qui autem non viderunt, vos superant, quod cum virum non aspexerint, ostendunt in ipsum non minus desiderium.

• § 9. Oremus itaque omnes, tam magistratus quam privati, tam mulieres quam viri, tam senes quam juvenes, tam servi quam liberi hunc beatum Meletium, harum precum socium accipientes (est enim ei nunc major fiducia, et amor in vos ferventior), ut haec nobis augeatur charitas, et nos omnes dignemur, quomodo hic sumus prope arcam, ita illic quoque posse esse prope beatum et aeternum ejus tabernaculum, et consequi bona aeterna quae sunt ei reposita.

S. ANTONII CONSTANTINOP. ARCHIEPISC.

MAGNI INTER DEI PONTIFICES ET ADMIRABILIS INTER PATRIARCHAS *

ORATIO FUNEBRIS SEU VITA ENCOMIO CONTEXTA

PER B. NICEPHORUM PHILOS. ET ORATOREM

Exstat apud Metaphrasten.

Decessit anno 895.

§ 1 Fieri ergo non poterat, ut eorum qui in fide prius praeclari extiterunt, non rursus tempus, etiamsi videretur consensuisse, foetus similes afferret: et per extremum partum, rebus ipsis et factis, praecedentium fructuum comprobaret admirabilitatem. Cum enim fictor ab initio humanam fabricatus esset naturam, et bonorum seminum ei indidisset materiam, non sivit, ut ea cum tempore consensesceret, sed ut in dies repubesceret, et ferret foetus germanos praecedentibus, supernae cognationis minime adulteratam nobilitatem in se ferentes. Virtus enim non accipit dimensionem ex eo, quod est tempore posterius aut prius: sed ex pura et incorrupta mente eorum qui se recte gerunt: quomodo is qui nunc oratione laudandus est propositus, qui quotidianis accessionibus ascendit totas scalas virtutum, et pervenit ad summum.

§ 2. Sed oportet, huic, qui per totam vitam in virtute se exercuit, eos, qui per totam vitam in dicendi facultate studium posuerunt, contexere coronam: qui quidem sunt linguâ boni et potentes: et admirari res praeclare et recte ab eo gestas: me autem silentio longo os meum comprimere, et linguam vinculo continere: et dum alii oratoris officio fungerentur, me in numerum referre auditorum: et eorum quidem revolvere memoriam, quorum inspectio et experientia, non longo abhinc tempore, poterat esse magistra, ut veritati possem verum et firmum ferre testimonium: eorum vero quae ignorantur, narratione per orationem percipere cognitionem. Non autem linguâ ineruditâ, et aegritudinis animi nube confusa mente, aggredi tantae rei magnitudinem, timentem periculum, quod imminet iis qui suscipiunt ea quae sunt supra vires. Naturâ enim ita est comparatum, ut verba res non possint assequi. Hic autem nunc, ubi et longissimum tempus dimensum est virtutem, et floridissimum pratum imitantur recte facta, cum omnia tractare nullâ possint ratione, merito refugiant. Neque enim suum ingenium, nec rerum ignorantes magnitudinem, sperantes tamen se potius aliquid

* Verbis usus est Surius Molani in addit. ad Martyrol. Usuardi.

accepturos, quam datuos, existimant se virtutum magnitudinem esse suam celatuos imbecillitatem, neminem enim judicare orationes, stupefactum rerum admiratione. Quamobrem sperant fore, ut simul et lateant, et praedicentur, dum propter horum connexionem habentur in admiratione. Sed quoniam mentis quae inter omnes principatum obtinet, vincit sententia quae post exequias censet justa patri esse tribuenda, ejus in dicendo gratiae universum permittentes (quae, etsi necesse sit, ad non assequi, omnino quod deficit, adjiciet, vel potius orationi integram praebebit correctionem), accedimus ad narrationem, veluti quoddam fundamentum, patriam primo loco ponentes.

§ 3. Sed patriae et Majorum nollem facere mentionem: quoniam nec aliquid eorum quae ad carnem pertinent, coelesti illi et carnis propemodum experti, et qui solam noverat patriam supernam civitatem, in quam cives adsciscuntur qui sunt virtutis operatores, scimus fuisse proprium. Sed quoniam eum qui propter nos massae nostrae assumptione factus est sicut nos, universi opificem videmus et Dominum, admisisse patriam, et Majores, et humilis Bethleem magnitudinem omni linguâ praedicari, nec in sancto quoque Pontifice fas esse statui praetermittere: sed in eo potius jucunde immorari, reddendo quodammodo gratiam alimentorum. Sed in aliis quidem fortasse, patria et genus proposita, laudem ex arte afferunt: in eo autem, de quo in praesentia agimus, partus potius iis, ex quibus ortus est, donat gloriam immortalem, inferne remittens splendorem, similiter solarium radiorum reverberationibus. Patria ergo quae sit una, non potest inveniri. Nam Asia quidem et Europa gloriam inter se partitur: haec quidem propter Thraciam, illa vero propter Phrygiam, ejus ortum sibi vendicantes. Cum res autem sit inter eos controversa, apparet alia tertia patria, nempe regina urbium quae etiam eum aluit, ulnis suis amplectens, ex quo fere a puerilibus fasciis eum evolvi contigit, ut qui ei postea futurus esset decus et ornamentum. Et haec quidem, utpote caput, ei facile et prompto animo cedit, sperans fore ut fruatur gloriâ. Asia vero aegre fert quidem, sed non usque ad immoderatam fertur contentionem: se reginae autem submittens, et Majorum ejus contenta gloriâ, a quibus sunt huic fontes generationis: quos genus ducentes ex Phrygia, propter munera imperatoria quae obierunt in exercitu Imperatoris, habuit regina urbium habitatores, animo quidem fortes, fortes autem corpore, et ejus qui ex ipsis erat gignendus, prius in se describentes fortitudinem contra vitia et constantiam.

§ 4. A quibus ortus hujus pater, ab ipsis parentibus ab ineunte aetate, tanquam Samuel, et habitu Dei sorti dedicatur, et re ipsa: et ad generis successionem lege matrimonii conjungitur mulieri, honestae quidem animo, honestae vero omnibus moribus, et corporis specie non afferente dedecus nobilitati animae:

et quae, ut semel dicam, animi et corporis dotibus, marito qui erat in utrisque insignis, nulla in re erat inferior, sed erat biga insignis, biga veneranda, biga quae beata censebatur: conjugium, quod multorum oculos convertebat ad admirationem: parum quidem carni, plurimum autem Deo vivens, et iis quae vere ad Deum ferunt, factis et rectis actionibus: pro quibus et per quae tanquam aliquod praemium virtutis, dignati sunt sacrum fructum producere. Qui in materna quadam possessione quae non multum aberat a civitate in qua habitabant, urbanos tumultus, et Iconomachorum * quae tunc vigeat, rabiem declinantes, in lucem editus, magis pietate alebatur quam lacte. Cum autem jam inceperet balbutire, parentibus jucundam exhibuit admirationem. Balbutienti enim linguae nihil fere aliud praebebat loquendum, nisi quaecumque erant mystici nostri cultus, quantum a molli et tenera pueri natura potest exprimi et e labris progredi: et hoc paulatim crescens cum augmento corporis, simul etiam crescentem habebat admirationem: et quicumque id videbat, erat propheta futuri.

§ 5. Cum ad quintum autem annum pervenisset, literarum figuris doctus a sancto spiritu (neque enim venire ad ludimagistrum, puerorum irrisiones et alias pueriles ineptias declinans, in animum duxit), omnes sacras orationes, maxime quae non mystice ac secreto prolatae, sacrifici voce perveniunt ad aures eorum qui initiantur, ingeniose memoriter pronuncians, deaetero etiam res ipsas imitabatur ac repraesentabat: panem proponens, et manu tenens thuribulum: perinde ac si non sustineret sacra anima, quo minus etiam in imperfecta aetate operaretur res divinas, et ante tempus perfectionis ea, quae ad perfectionem pertinent, inchoaret: et sacrosancto puero pro quovis ludo erat opus et studium, parum quidem matrem comitanti, magna autem ex parte in his seorsum occupato. Postquam vero illa ad beatam, et quae nunquam senescit, migravit haereditatem, cum patre versabatur tunc, se exercens in sacris discendis psalmis. Ingenii autem felicitate, intelligentiam quidem quam pro aetate majorem, maturiorem autem, quam pro tempore aetatis, dabat spectandam staturam corporis: mentem vero ejus quod est bonum et honestum, capaciorem, quam quantum consentaneum esset, utrumque admittere dimensionem temporis.

§ 6. Hinc cum ad annum pervenisset duodecimum, ad res diligentius considerans se applicans (o mentem stabilem, o bonum propositum), genus vitae discrevit et elegit: aliisque rejectis, ad monasticam intuens, flagrabat cupiditate. Rerum enim principia a fine dijudicata, praebent tutam electionem ejus, quod est melius. Non enim quod proportionem aetati responderet, procedens habuit iudicium: sed in juvenili corpore canam ostendebat

* Seu Iconoclastarum.

intelligentiam, per ea quae operabatur, suam cum eo quod est bonum et honestum indicans conjunctionem: et iis, ad quae se extendebat, significabat incorruptae mentis stabilitatem: et gloriam quidem despiciens, respuens autem quidquid non fert ad Deum, elegit eam quae fert ad ipsum, asperam quidem, sed quae-stuosam viam, et quae sola potest bonos mercatores transmittere ad illam vere pretiosam margaritam. Sciebat enim divino amore prius capta anima, ad id solum, quod desideratum, omnino contendere, et omnia nihil ducere quae nihil faciunt ad id quod quaeritur. Quod enim toto animo electum est ad acquisitionem, est firmum ac stabile: quod autem est firmiter acquisitum, promptum est ad conservandum. Qui enim semel fuerat incitatus ad id quod est honestum, tanquam ab aliquo carcere a virtute parentum, perpetuo ferebatur impetu, Deum quaerens, et ad ipsum contendens.

§ 7. Dehinc deducitur ad virum sanctum qui praeerat sacro monasterio, et erat insignis virtute: cui magnam acquirebat gloriam actio et contemplatio quae corporis et animae motus dispertiebant. Qui cum eum statim sibi conjunxisset, et ut quae esse potest in juvene, virtutem praevideret, eum traduxit ad suum habitum et amictum: tanquam quadam tabulâ ei suis propositis virtutibus, eumque suo exemplo informans, facto potius quam sermone fuit ei doctor bonarum disciplinarum. A quo exercitatus in orbe disciplinarum, attraxit dulce fluentum divinarum scripturarum, externae ebrietatis crapulam repellens illo institutore, et decactero numquam conversus, admovet manum aratro exercitationis, profundos proscindens sulcos virtutis, et ad fructus ferendos recte praeparans. Et noctes quidem habebant linguam precibus et hymnis vacantem, et divinarum rerum meditationi: dies autem manus vehementer inservientes iis qui simul cum eo exercebantur. Aperte enim sciebat, quod alii labores magni quidem (quidni enim?) sed non tantum lucrum praebent. Qui autem conferuntur ad proximo deservendum, multiplicem fructum ferentes, quod a Deo datum est unicuique, talentum multiplicant: cujus summa est charitas quae est fons bonorum: a quo qui sordes abstergit rivus profluens, splendidos splendide Deo sistit, id quod est ad ejus imaginem, divina imitatione per commiserationem describens indelebile. Optime enim apud se et sapientissime dividens, hanc charitatem per totam vitam adhibuit sociam: per quam anima a sensilibus evolans, revertitur ad primam dignitatem.

§ 8. Hanc firmam posuit basim. Super eam domus virtutis stabile et firmum jecit fundamentum. Per eam neque vanae gloriae admisit vestigium. Sui enim ipsius amorem solet hoc vitium consequi. Nam quod tenetur sui ipsius amore, omnino etiam tenetur gloriae cupiditate. Sui autem amore non tenetur

qui fratres diligit. Est ergo vitio superius, quod servit per charitatem, et in servitute redigit feras, quae intus sunt, bestias, animi, inquam, perturbationum furiosos impetus: neque illi irae dedit aditum, ut qui tanquam freno aliquo eam repelleret, et pulchre veheretur et ferretur ad virtutem. Neque omnino aliquid indulsit cupiditati, a proximi et rei creatae charitate traducens ad effectorem, quod quidem est ultimum expetendorum, et primum desiderandorum. Per hanc, minime adulteratam conservabat liberalitatem, ab ineunte aetate repellens contrariam ejus affectionem: et cum ab ea conciliatam secum habitantem acquisisset commiserationem, Dei omnino factus est. Sic ergo se recte gerens ab ineunte aetate, erat in ore omnium, et convertebat ad se omnium oculos.

§ 9. Jam autem in genis florente lanugine et coronante vultum plenum gratiâ quae in agendo versatur, philosophiae pratum in eo simul pulchre florebat, et in corde disponens ascensiones, perfectiore consilio perfectiora aggrediebatur opera. Consultabat vero, non divinâ Musâ, non Demosthenis utens vehementiâ: sed divinâ quadam prudentiâ et hominem superabat et ubique inveniebat magnam possessionem, rem, inquam, divinam, nempe quae deos facit, charitatem, vel potius quam habebat præferens, ad scopum ferebatur, negotiali Hermogenis arte (a) nihil indigens. Per hanc ei aderat morum lenitas et moderatio, gravitas, mansuetudo, simplicitas, suavitas, serpentis prudentia contemplata columbae sinceritate. Hinc etiam fiebat, ut sciret mensuram sermonis et silentii et motum manus et gressum pedis, et gustus camum et terminum visus et amussim odoratus et cautionem auditus: ut in pura et secundum naturam specula merneret anima et non mors, nempe is, qui suo utitur arbitrio, per fenestras ad ipsam latenter ascenderet, ut est in proverbio. Et decaetero unum erat ei studium, ut carnem efficeret servire spiritui, et venari feras cogitationum et antra repurgare, investigantibus mentis notionibus, sobriis et vigilantibus veluti canibus, mentis celeribus ad meliora motionibus.

§ 10. Quamobrem nihil magnum existimabat eorum quae annunt ad interitum, et quibus innatum est, ut tempore disfluant: non gloriam, non divitias, non ipsam, quae est in dicendo, sapientiam: sed unicas habebat divitias, nempe virtutem et veram cognitionem, quam re ipsâ conciliare solum scit philosophia. Sciebat enim quod etiamsi philosophia sit eorum quae sunt cognitio, actio tamen est ascensus verae contemplationis. Ex contemplatione autem, eorum quae sunt, exquisita consideratio. Actione ergo videtur veram acquirere philosophiam. Talis erat quidem novus Joseph, regulâ temperantiae: qui adversus vitia et daemones clara erexit trophaea: et fuit quidem ipse praeclarus,

(a) *Hermogenes* a Tharso, conspicuus rhetor fuit, cujus variae extant oratoriae Institutiones.

multos autem praeclariores reddidit suo exemplo. Quid mihi Sorcraticae ad haec admonitiones, aut leges Platonicae, aut universa virtus gentilium quae ficta specie exercetur? Quis Solon legum decretis, ut hic monitis activae philosophiae quae re ipsa et factis loquuntur, deduxit homines ad meliora studia? Quis Epiménides in rebus divinis adeo sapiens, vitae divinae multis fuit occasio? Per quem fuerunt quidem morte affecta vitia: purgata autem fuit anima et corpus: resplenduitque vita quieta et remota a negotiis: in quo et irae fabricabatur camus et frenum linguae et partium animae exercebatur concentus. Ex quibus et per quae, pulchre efficiebatur unum genus quod antiquae pulchritudinis divinos emittebat splendores.

§ 11. Cum autem procedente tempore ad virilem pervenisset aetatem et virilius activam exerceret philosophiam, laetus ejus praeceptor propter incorpoream vitam in viri corpore, et tamquam propriâ glorians, eum ducit ad illum qui tunc tenebat clavum Pontificalem civitatis regiae, ut initiaretur chrisinate presbyterii. Qui non solum per gradus intermedios eum deduxit ad indumentum sacerdotii, sed illius testimonio eum etiam ordinavit, ut praesset monasterio: et de caetero novo Mosis traditur populi rectio, ut qui parvâ philosophiâ collegerit multam pulchre pascendi peritiam. Virtutis enim statuebat perfectionem non solum in eo esse sitam, ut ipse se recte gereret: sed ut etiam ex quadam redundantia esset omnibus regula. Non sunt enim tam sonorae tubae eo tempore quo stat instructa acies, ad milites ad pugnam excitandos, ut virtutis sudores eos qui sunt subjecti, excitant ad acie decernendum adversus inimicos qui percipiuntur intelligentia et quomodo dux exercitus adversus hostes omnem movet aciem, quando ipse pugnam inceperit, factis suis excitans ad virtutem: ita etiam qui sunt exercitus duces adversus vitia, cum fuerint redimitti praeclaris coronis victoriae, efficiuntur omnibus efficax admonitio.

§ 12. Hinc erat ei perpetua propèmodum inedia et vigilia et quae numquam intermittebatur precatio: ex quibus et per quae erat corporis maceratio et in carne vita carnis expers, et tranquillitas cogitationum. Hinc eorum quae oportebat, erat sincera disceptatio et iudicium et omnium simul voluptatum contemptio, et hyemis ac aetatis tempore corpus suum una amicare tunicâ, humique cubatio et mensa nullo apparatu instructa, ut quae pane et oleribus exciperet exercitatore: non ut multis, ad aliquot annos, sed a teneris unguiculis, a prima ineunte aetate perducta usque ad ultimam et senilem. Hinc erat austeritas temperata suavitate, et lenitate asperitas: ut neque reprehensio esset inutilis propter austeritatem, neque disciplinae non patèret aditus propter asperitatem: adeo ut esset quidam per omnia bonorum concentus admirabilis. Licebatque videre (illic enim mea versatur

cogitatio) tempore divini mysterii stantem sacrificum ante ordinem monasticum, non secus atque Samuelem illum scribit oratio: totumque Deo affixum et tribunali et cum Deo versantem immaculatis mentis applicationibus et divinis contemplationibus effectum totum divinum et pulchrâ mutatum alteratione. Mihi vero videntur divinae quoque virtutes eum circumsistere et ei ministrare, o divinum sacrificium, o perfectum efficiens mysterium, o vita quae ab eo degebatur qui in corpore erat tamquam incorporeus.

§ 13. Haec videns ejus pater secundum carnem, desideravit mutare vitae habitum et indumentum induere monasticum. Nam quod ad virtutis rationem attinet, ei tere nihil deerat, ut cujus a meliori institutione tota vita penderet. Idque non per aliam manum, sed per illam sacram manum, cujus ipse fuerat agricola, hanc quoque gratiam cupiebat accipere. Pro omnibus alimentis postulabat, ut filii manu initiaretur et suam vivendi formam mutaret. Regenerat ergo eum qui genuerat: et ei qui ortus corporis fontem prae buerat, animae filius puram efficit regenerationem, et cum aliquot annos fortiter jugum traxisset monasticum, plenum dierum, plenum virtutum, plenum gratiarum, tamquam maturum aliquem fructum, in coelestia horrea, cum advenisset tempus, cum bona spe transmittit, laborum dignas coronas accepturum. Atque sic quidem admirabiliter res ejus se habebant. Neque enim fieri potest, ut omnia describat oratio.

§ 14. Oblatum autem tempus tamquam lucrum accipiens, misericordis animi, quod jamdiu ante conceperat, fontes aperuit et rivos emisit misericordiae, solventes squalorem pauperum: expromens quidem, si quid redundabat, ad illorum usum: expromens autem multa quoque ex necessariis. Non enim in iis quae redundant, impertiendis, sed in iis etiam quae desunt, ille veram statuebat misericordiam, et communis simul proposita erat utilitas divitibus et pauperibus: his quidem solvens inopiam: illos autem eripiens ab invidia, quae est reposita iis qui nullâ moventur misericordiâ, communis benefactor, communis curator magistratibus et privatis, omnium mentes suo exemplo transformans et componens ad meliora, parum quidem verbis, factis vero plurimum provocans ad virtutem. Unde etiam erat reverendus magistratibus, reverendus iis qui erant in dignitatibus, atque ipsis adeo Imperatoribus: recteque ei procedebat universum opus administrationis, nemine repugnante. Ex his autem non erat incredibile quod Deus ad communem utilitatem multa quoque per ipsum fecit admirabilia, etiamsi quantum per virtutem erat potens facere miracula, tantum ut ea celaret et tegeret, nonnumquam cum fecisset, aenigmatibus et umbris assequeretur. Sed quod ad multorum venit cognitionem et factum esse creditur, persequi tentabit oratio.

§ 15. Nolebat una civitate, etsi sit tam magna, suam circumscribi commiserationem: sed ad quantum sol terrarum aspicit, eam contendebat extendere. Hinc manus scatentis misericordiâ participes erant Scythae et Thraeces et cum aliis Mysii quoque qui sunt in Asia. Quintiam cum ad eos qui exercebantur in Olympo, quibus studium erat se fortiter gerere adversus vitia et daemones, aliquando transisset, et quidquid auri habebat in manibus, in usus eorum consumpsisset, reversus est ad civitatem. apud se agitans et undique considerans, undenam rursus vertigal compararet pauperibus. Sed non sivit eum Deus diu esse anxio animo. Rem autem facit, ut solet, admirabilem et eum liberat a solitudine. Quidam enim ignotus, simulatque ingressus est civitatem, sive homo, sive angelus qui formam hominis susceperat, transeunti per porticum ex quodam angiportu accedens, ei tradit auri manipulum: et cum dixisset, Accipe quod insumas in usus eorum, quorum curam geris, dicto citius evolavit et recessit, et manus quidem habebat aurum, oculi autem non poterant assequi eum qui praebuerat. Hoc est non leve signum illius cum Deo conjunctionis: hoc est non leve indicium illius magni et excelsi animi: hoc fuit hospitali dexteræ veluti quaedam sementis.

§ 16. Cum autem eligendus demortuo Constantinopolitano Episcopo successor esset, suffragia Pontificum et sacerdotum et eorum qui vitam agebant monasticam et ipsius quoque Senatus, ad Antonium ut dignum sponsæ Christi Ecclesiæ sponsum ferebantur. Hoc quoque videns Imperator, ut qui pulchre sciret viri merita, confirmavit electionem: vel potius Deus per ipsum obsignavit universum: et tamquam quempiam victoriam consecutum athletam transmittens ad Olympiam, evehit ad sedem Pontificalem, majora habiturum certamina et coronas praeclariores. Et deinceps habebat sponsa Christi eum qui recte tenebat leges sacerdotii et vivebat spei indigentium, et abunde effundebat misericordiam et erat manibus pauperum propositus: qui in rebus divinis initiabat, et iis qui initiabantur, exemplar virtutis, imaginem fortitudinis, simulacrum temperantiae et iustitiae ostendebat regulam: qui vitam magis quam linguam, proferebat magistram.

§ 17. Sed non fuit contentus iis quae praecesserunt: non ad relaxationes aspexit, ut aliquis alius: neque pepercit senectuti: sed sudores succedebant sudoribus, et labores laboribus, et sanctis curis curae magis sanctae: et perinde ac alatus quispiam, virtute sancti Spiritus, in senili corpore assumit vigentem animi alacritatem, et obit omnes Christi ecclesias, tum precibus Deum placans, tum eas quae tempore laboraverant et male erant affectae, pro viribus recreans: eosque qui e suggestu in inopiam deciderant, copiosis succurrens suppeditationibus, et quotidianis

proventibus distribuens eleemosynam innumerabilibus pauperibus. Quamobrem et qui laborabat inopiâ, laetum diem agebat, et hospes oblivisceretur patriae, et orphanus non lacrymabatur, et viduitatis ferream fornacem exstinguebat vidua *. Quis tantam curam gessit justitiae? Quis injuriâ affectis magis fuit salutaris? Quis eorum, qui injuriam faciebant, sic propulsavit impetus? Quis lites composuit? Quis nimis erectum detraxit supercilium? Quis superbum et arrogantem animum traduxit ad moderationem? Omnia et per omnia ipse suo exemplo complanabat, salutare medicamentum effectus morbis animae. Sed quis ex pauperibus, cum aspersisset lacrymis forum judiciale, ut jus suum obtineret cum paupertate abiit, dellens quod jus suum non posset assequi? Quenam autem vidua, quis orphanus, si venissent in ipsius conspectum, aut ipsam postea dellevit orbitatem, aut non levatus fuit calamitate? Omnibus aderat suâ providentiâ, malum, quod unicuique afferebat molestiam, suis auferens beneficiis, verbis consolans, auro opem ferens, tegens vestibus. Videbant etiam quaedam supra rationem in ipso convenire quae secundum naturam non conveniunt: austeritatem et suavitatem, humilitatem et gravitatem, severitatem et lenitatem. Quorum alia quidem applicabat iis quibus vis afferebatur: alia autem iis qui vim afferebant: et alia quidem erant medicamenta quae superbiam et fastum detrahebant eorum qui adversus proximum attollebant supercilium; alia autem recreabant id, quod erat afflictum.

§ 18. His ecclesiae coetus traducebatur ad meliora, Deusque propitius, et magnus Imperator gaudens delectabatur. Incorrupti vero animi videns in suffragio judicium, quod in rebus ipsis falli non posset, cum per ipsum statuisset vetus Ecclesiae ulcus seu schisma ad cicatricem deducere, in unum cogit Orientalia, et Occidentalia: et cum philosophiae florem arte dicendi temperasset, linguam profert salutatem, et justa persuasione, laeto vultu et ridentibus oculis solvit offensiones, et re ipsa ostendit, quantum intersit inter Regem in doctrina educatum, et potestatem quae ejus non est particeps: tunc maxime temperans viventem Ecclesiae craterem in Pontifice qui mensam proposuit, activae philosophiae bonis lautam et refertam, decebatque et Imperatoris Philosophi, et Pontificis in agendo industrii illud magnum et admirabile opus esse et studium, per quae est incorruptum judicium, et tribunal muneribus impollutum, et continuorum judiciorum sapiens excogitatio: per quae et libere loquitur et sic se gerit justitia, et locum non invenit adversaria: per quae et reprimi poterant orphanorum lacrymae, gemitusque viduarum, omnisque malignae et dolosae machinationis nodi dissolvi, et dux exercitus imperium accipere, praemium virtutis, et e turpi lucro manum praebere mundam communia et publica, et dives

* Zelo et charitate per figuram Interrogationis laudatur.

non sustinere bonorum publicationem, et pauper nulla affici contumeliâ, et agricola sulcos jucunde proscindere, non timens vetigalium exolutionem agri, cujus fructus non percepit. Horum manus in coelum extensae, et rivi lacrymarum emissi ex oculis, Deum jam olim placaverunt, et quam qui eis erant subjecti, justam iram in se suis peccatis provocaverant, eam lacrymarum fluentis (O benignum et clementem animum) sedatam immutarunt, et lacrymas omnium represserunt, fusis misericordiae lacrymis, et sua in eos qui erant ejusdem generis misericordia, e superis divinam attraxerunt misericordiam, et terrae faciem quae squalore et siccitate interibat, divinas miserationes coëgerunt renovare. Haec sunt philosophicae mentis facta praeclara quae sunt germana factis Mosis et Aarôn's, conferenda cum factis Eliae et Elisaei, similia factis Davidis et Samuelis. Magnum illius virtutis indicium, quod tunc curam sustineret pontificalem, quando Imperator a pueris lacte nutritus justitiae, non se dans voluptatibus, non recusans labores, quorum fructus sinceram afferunt voluptatem: sed se doctrinae dedicans et eloquentiae, philosophiam magis quam alta bona, ut quae propter ipsam conferantur, eligendam esse ducens, concionantem movebat linguam quae profundeabat verba melle suaviora, similia verbis Salomonis, conferenda cum Davidis: quo tempore magis apponebat mensam verborum quam ciborum, et dogmatum, tanquam ex fonte aliquo, fluentum copiose emittebat. et Scripturae latentem sensum investigabat, et bonis libere loquendi tribuebatur facultas (a).

§ 19. Cum in his esset homo Dei, et florentem doctrinam videret cum virtutibus in Imperatoris anima quae juvenili utebatur corpore, et vestigia antiquae felicitatis, et universum alium consequentem statum tam civilem quam oeconomicum, et quaecumque de judicio rerum habita oratio, morum tribuit disciplinae, gaudio totus diffundebatur, et Deum laudabat, rem eam ducens esse occasionem gratiarum actionis, et dicens se ab Imperatore lubenter superari: qui etsi mundanis obruatur sollicitudinibus, accuratius tamen res assequitur, quam ii qui in spiritualibus rebus consenuerunt, tum ingenii felicitate, tum dicendi facultate: et cum aliis, ea quoque apprime sciat quae pertinent ad animam, tanquam qui non solum corporibus, sed etiam animis imperet solertiâ ingenii et mentis acunine. Unde etiam tanquam sui pudore affectus vir ille admirabilis, omnem sui curam despiciebat in aetate illa senili, corpus omnino negligens, et ea quibus sciebat id recreari, et quae ad opem ferendam animae in certaminibus virtutis, corpus minime laederent.

(a) Orientis Imperium tunc regebat Leo VI, *Sapiens* et *Philosophus* nuncupatus, Basilii Macedoniae filius. Hic circa annum 886 regnum iniit, Photium (*de quo* XIII Nov. pro S. Nicolao Pp. M.) intrusum Constantinopolit. Patriarcham, teterrimi schismatis auctorem depellendo et in monasterii claustra relegando. Annos septemdecim laudabiliter imperavit. Plura scripsit profana et sacra.

§ 20. Quamobrem in longa inedia, et vincendo dolores corporis, suscipiebat labores qui vires corporis superabant: quod quidem est naturae inimicum, et quod aversatur ars medicinae: etsi esset ejus corpus calidius temperatione, et significaret non esse ei aptum, quod deficit. Ne videretur tamen esse remotus a natura hominum quid sit? Anima nonnumquam veluti in se contracta, et ad Deum excedens, vi naturae, veluti consulto procurans corpori relaxationem, parum remittebat, laborum tenorem perpetuum. Hoc autem iis quidem qui recte nolebant intueri, esse visum est ostentatio: iis vero qui erant recti corde, et non tardi ad aspiciendum vetera patrum exempla, virtus et summum virtutum, et re vera ad Deum excessus et emigratio. Talis cursus, talis vita, talia ejus recte facta. In necessitatibus tolerantia, in fortunae casibus magnus et excelsus animus, in laboribus perpetua constantia, in aerumnis fortitudo, in laboribus, pro virtute, animi alacritas, in imbecillitatibus robur, in morbis, minime omnino cedere et consumi.

§ 21. Sed venit morbus ultimus, et aderat excessus, et quae ad excessum pertinent: et humana arguebatur imbecillitas, intima penetrante febre, et depascente humorem naturalem, et dissolvante vires. Ille autem benigno aspectu, omnes pròsequens benedictionibus, ultimam dedit salutem: et cum linguâ esset impotens, sacra manus obsignavit eas quae dici non poterant benedictiones. Deusque eum vocabat ad supernum tabernaculum, et chorus angelorum eum quaerebat qui ipsum in terra recte est imitatus: a venerandoque et sacro corpore divina separata anima vespere, cum accenduntur lucernae, cum lampade virginitatis plenâ oleo, sublatus fuit ad magnam lucem. Nox deinde est consecuta, et fit miraculum, quod potest conferri cum iis quae unquam fuerunt, quod publicabat illius germanam ad Deum fiduciam, et aperte describens magnitudinem virtutis. Nam cum consuetum signum ex alto Patriarchae decessum, circa magnum templum civitati significasset, mulier paupercula quae per manum beneficio afficientem sibi quotidianum parabat alimentum, cum ex vehementi lapsu crus haberet fractum, in tugurio facto ex foeno et paleâ jacens immobilis, auditâ causâ ejus quod significabatur, tristi nuncio repente voce privata, ad apoplexiam tendebat et paralysim. Cum autem parum respirasset et ad se rediisset, flevit et ejulavit miserabiliter: et lamentari incipiens, tragice deplorabat calamitatem, appellans benefactorem, servatorem, nutrimentum esurientium, nudorum tegumentum, opes indigentium, dicens: O duram et inmanem hanc noctem, in qua extincta fuit benigna lux pauperum; o tristem noctem quae obscuras offudit tenebras oculis pauperum. O Eva prima parens, et inobedientia, et invidia, et serpens, et mors, humanae naturae poenae inevitabiles. O simul mecum nutrita paupertas quae

perpetuo assides et acerbe invadis, non habes ergo amplius venerandam et sacram manum quae tuam a nobis expellat deformem feritatem. Secure deinceps invade, insulta jacentibus: cum Antonii morte spes quoque aegrotorum periit, et pauperum.

§ 22. Cum haec et plura alia, ut est verisimile, deslendo diceret muliercula, et acerbis perfunderetur lacrymis, molestiaque a doloribus ei vires defecissent, somno opprimitur, et dulci somnio videt accedentem Patriarcham, manu signum crucis in ejus fractura effingentem, et dicentem: Jam es curata, et citra impedimentum tibi licet ingredi: et evanuisse protinus ab oculis; somnium autem fuit res ipsa, et quae fuit in somnis visio, est veritas. Nam cum a somno esset experrecta, etsi dolores ei amplius nullam afferrent molestiam, rei tam admirabili et tam praeter opinionem non poterat credere mulier, sed putabat se adhuc ali somnio. Sed cum perfectius excitata sustulisset dubitationem, laeta exiluit, gratias agentibus vocibus narrans miraculum, et salutem sibi datam publice celebrans. Alia quoque mulier quae laborabat plagâ occulti morbi, non secus atque illa quae laborabat profluvio sanguinis, tactu lœculi suffuratur salutem, et liberationem a longo tormento invenit brevi momento temporis. Quis Aesculapius, quis Chiron (a) tale temperavit medicamentum? Quanam medendi disciplinâ potest inveniri hujusmodi genus curationis?

§ 23. Sed venerandum quidem et sacrum corpus, cum multorum manus vix tandem effugisset, alias aliunde partem aliquam festinantes accipere (confluebat enim undique multitudo, omne genus, omnis aetas, utpote quod cum appropinquarent exequiae, imbecilli plurimi violento impetu studerent rapere aliquam partem, et salutis animae sibi aliquod auferre viaticum): rōbre tamen et studio eorum quibus sapienti consilio impositum fuerat ut haec reprimerent, postquam mandatum est sepulcro, et natura terrae solvit debitum, et lutum datum est pulveri, ne sic quidem sivit figulus lutum inhonoratum, sed etiam conditum sepulcro, honorat miraculo. Quidam enim ex iis qui praeerant texendae lanae sericae Imperatoris, correptus morbo lāteris, cum vidisset praecisam sibi omnem spem salutis, et medicum dies numerantem, et horas observantem, et tempus curiose inquirentem, et his tempus terentem: uxorem autem et liberos eum ultimis aspergentes lacrymis, et dolorem graviolem efficientes ejulatibus. Cum ergo haec vidisset, et omni humana ope morbum potentiolem, confūgit ad divinum ejus servum Antonium: et cum se unxisset oleo quod lumen alebat in loculo, morbum statim fugat, et

(a) *Aesculapius*, vir fuisse fertur sanandis aegrotis adeo excellens, ut eum ex divo Apolline ortum dixerit pagana antiquitas, ac sub serpentis, ad versutam sapientiam significandam, repraesentaverint, atque ut medicae artis Numen coluerint. *Chiron* autem huic celebritate proximus, medicus ac pharmacopola insignis extitit, cujus nomine Centaurum quemdam, sive monstrum hominem-equum, appellavit Virgilius.

fruitur curatione: et praeter omnem spem accedit ad loculum, confitens, et beneficium clara voce praedicans.

§ 24. Cum vero capsâ Pontificis, octavo die post iusta facta, quoniam non recte se habere videbatur, mutaretur in meliorem, novus quidam et insignis odor unguenti, implevit sensum eorum qui aderant, tacite honorans eum qui jacebat, et describens eam quae ei intercebat cum Deo, conjunctionem et familiaritatem. Novum autem magnificentius praebuit miraculum, ad beneficium pauperum qui ab ipso de more alebantur, vel potius a Deo per ipsum qui etiam per Mosem in deserto alimentum pluit admirabile: et viduae Sarephthanae, adventu Prophetæ, parvum multiplicavit viaticum: quinque vero panibus, quinque millia: et rursus septem, aluit quatuor millia, et certos testes quae satiæ reliquiarum superfluerunt, sportas praebuit. Miraculum autem Antonii erat quoque additamentum ciborum qui distribuuntur pauperibus. Id vero erat panis et frumentum coctum, non numero quidem indefinito, sed quantum definitâ mensurâ distributum, solebat sufficere mille animabus. Quinetiam erant omnes eadem mensurae quae solebant: iidem cophini qui acceperunt: eadem manus eorum qui ministrabant. Et numerus quidem fuit consumptus eorum qui tesseræ ferebant manibus (iis enim prius distributis, numerabatur mille hominum multitudo), remanserunt autem tres cophini qui suffecerunt pauperibus qui venerunt absque tesseris.

§ 25. Cujusmodi autem fuit id miraculum quod factum est in Leonem patricium qui praeerat militaribus numeris, dicatur a nobis. Vir ille laborabat difficultate anhelitus, quod causis quae affluerunt, obstructa essent instrumenta, et anhelitus liberum non haberet meatum. Quibus cum adeo graviter obsideretur, tenuemque et imbecillam vocem ederet, aderant quidem qui ad eum genere attinebant, maxime ejulantes: eos enim qui sunt gloriâ insignes, mors magis exagitat, ei autem nusquam erat morbi solutio, nisi a solo divino Pastore. Accedit enim ad eum dormientem, et cum eum e lecto excitasset, rogavit quemadmodum morbus se haberet. Qui tangens caput et membrum quod dolebat, non paenicum remedium, neque medicamenta Chironis suis applicat manibus (nam neque aliis est ex his rebus curatio), sed cum adhibuisset preces morbo convenientes, et incomparabilem malorum nostrorum curatorem Christum invocasset, ille quidem liberatur a gravi morbo: verus autem fuit precum eventus: protinus enim convaluit, absque impedimento miraculum aperiens, et in tota domo salutem celebrans. Haec sunt facta Pontificis in ejus dormitionem. Quae autem in oratione a me sunt praetermissa, in juvenili ejus aetate facta miracula, ea narrabo repetens.

§ 26. Cum olim esset aetate juvenis, et Davidicam pulsaret citharam in templo S. Theodori martyris, quod erat situm super quoddam coemeterium. in quod projiciebantur cadavera condemnatorum, vidit quosdam duos, aspectu deformes (solent enim plurimum tales, quales sunt, apparere), apud se iracunde dicentes: Abeamus hinc. Praesente enim adolescente, non sustinebimus hic manere. Qui quidem repente aufugientes, simul cum hoc verbo evanuerunt. Hoc ostendit potestatem quae prius sancto in eos data fuerat. Hoc quoque secundum conscribatur, quod praecedenti fuit aequale tempore. Mulier illustris, in equo transiens per monasterium cum mundo muliebri, prope fracta, delapsa est in terram. Nam cum divinus Antonius tunc esset inter adolescentes, et improvise esset e porta egressus, contigit currum repente conturbari, quod eam ex alto deorsum deturbasset, nisi eam servassent qui cum ipsa ambulabant. Illa autem conturbata eo quod acciderat, venerandum ludificabatur habitum, ut in rebus hujusmodi solent qui sunt pusilli et abjecti animi. Cui dixit is qui erat perfectus in juventute: Mulier, noli eum incessere maledictis, meis enim manibus venies ad hunc habitum. Haec dixit sanctus: et cum multi anni praeteriissent, ad effectum pervenit praedictio, cum ipse quidem beatus horum esset oblitus, mulier vero ei revocasset in memoriam, et aperuisset eum esse qui haec tunc ei denunciasset. Haec sanctorum Deus qui omnia facit et transformat qui dat alimentum omni carni qui aperit manum, et implet omne animal benedictione: qui glorificant eos qui ipsum glorificant, et est mirabilis in Sanctis suis. Sed quoniam brevi calice orationis, tanquam magno mari, admirabilis Antonii et magni inter Patriarchas parvam vitam hausimus, age ex doctorum comparatione discamus discipulum.

§ 27. Adam habetur in admiratione, ut principium et radix generis *. Sed hic quoque fuit princeps et auctor multorum qui non sunt nati ex conjunctione corporum, sed sunt multiplicati spiritali conjunctione: quibus non obtigerunt poenae paternae damnationis: sed donorum potius haereditatem, nempe vitam aeternam, non mortem, sibi conciliarunt: per quam exprimitur vera et germana paterna cognatio. Et illi quidem cessit ferarum natura: sed non eorum qui intus erant et cohabitabant. Hinc serpens et invidia et dolus mortem sunt fabricati. Hic autem imperio rationis cum quidquid est ferum et agreste, reddidisset obediens, nullum inimico ad fraudem aptum reliquit instrumentum. Abel fuit primus operator Deo acceptorum sacrificiorum: sed cruentorum, et partis quae caret ratione. Hic autem sacrificus incruenti sacrificii, cujus illa erant typus et umbra, ratione sacrificans et spiritu, et quotidie seipsum immolans, carnis et spiritus mortificatione, animi perturbationes humilitate et mansuetudine

* Antonii Archiepisc. cum Patriarchis Vet. Testamenti comparatio.

edomans. Magnus fuit Seth: sed habuit nepotes ex conjunctione cognationis quae fratrem occiderat qui magnitudine corporum describebant delicti magnitudinem. Hic vero illius quidem virtutem superavit: iis autem qui ex ipso nati erant spiritaliter, nulum fere dedit aditum per bona sua praecepta et monita, ut essent vitii participes. Enoch et Noe, ille quidem beatus ducitur propter translationem: hic autem, quod omne genus animantium conservavit in diluvio. Noster vero hic quoque exemplis non inferior, est moribus superior: et translatio non habet laetitiam quae spe mortis interrumpatur, sed vitae aeternae successio puram percipit voluptatem: et servat arcam, non plenam animantium rationis expertibus: sed Ecclesiam, cujus illa sunt imagines, omni genere et aetate rationi participum refertam.

§ 28. Cum Abraham, vocationi ejus qui ipsum vocavit e paterna domo, emigrando peregrinus effectus, paruit usque ad mortem. Sed ille quidem fugiens errorem cultus daemonum, quem fugere vel ipsa docet natura, et mens quae dominatu deterioris non omnino perdidit vim judicandi, tenebras et mortem luce commutavit, et pietate impietatem quae sunt res per se expetendae universae naturae quae est particeps rationis. Hic autem a pueris lacte pietatis nutritus, et vivens in iis quae erant expetenda (nullius enim rei fugiendae ne vestigium quidem ullum unquam admiserat), perfectiori judicio quaerebat magis pium statum et magis eligendum: vitam vitam, et luce lucem, et eligendis, ut semel dicam, permutans magis eligenda. Quantum vero interest inter eligenda, et ea quae sunt magis eligenda: tantum etiam omnino interest inter eos qui eligunt. Sed Abraham quidem eos hospitio accipiens qui transibant per Mambre, semel imprudens hospitio accepit angelos. Hic vero totius orbis terrae pauperes perpetuo excipiens, Christum hospitio per totam vitam excipiebat qui ineffabili benignitate ea, quae sunt illorum, sibi attribuit: per quae non in specie angelorum, sed in rei veritate, omnium effectricem Trinitatem in animam admittens, non habuit promissionem unius filii qui carnali praeter spem erat nasciturus conjunctione: sed ut multorum potius filiorum, activae philosophiae conjugio, in spiritu vocaretur pater, habuit promissionem, et praeter spem vidit multiplicationem dignam promissione, ut qui non trecentorum vernarum irruptione, multorum regum represserit impetum, sed virili impetu tripertitae animae, universam everterit aciem eorum qui invadebant, et tyrannice id, quod est cognatum, per voluptatem redigebant in captivitatem, sub ficta regni specie.

§ 29. Cum Isaac ascendit, coelestem patrem sequens jubentem, non in tumulum aliquem, sed in montem virtutum, onustus lignis continentiae. Per quae in ara cordis, desiderii ad Deum ignem accendens, se hostiam praebuit acceptam. Invenio autem

cum valde esse Jacob imitatum, non solum in eo, quod non fictis moribus varie vitam suam instituerit: sed etiam in eo, quod recessit a patria, et in aliena regione dègere statuerit: sed non propter cohabitationem mulierum sororum, sed propter virtutum sororum desiderium, contemplationis, inquam, et actionis, ut actione particeps esset contemplationis: et quae quidem ad unum fontem, nempe ad primum bonum, referunt et èrigunt: per quas multiplicatione insignium, non a ratione alienarum pècudum, sed ratione praeditarum, evasit insignis inter Patriarchas.

§ 30. Aaron fuit primus Pontifex, sed typici et umbratilis tabernaculi. Hic autem veri, et cujus illud erat figura. Cum Mose fuit dux novi Israël. Cum Samuele fuit sacer ab infantia, et ad senectutem usque Deo serviens. Imitatus est Davidis mansuetudinem, et si vis, etiam fortitudinem: ut qui non adversus Goliath, hominem quemdam magnitudine corporis gloriantem, se recte gesserit: sed adversus Goliath inferni terribilissimum, malignum, inquam, et carnis expertem daemonem, cum virgâ continentiae egressus est et virgâ fidei, et praeclarum erexit trophaeum. Elias effugit insidias Jezabelis. Hic autem insidias impudentis peccati. Habuit cum Elisaco duplicem spiritus gratiam, ut qui monasticis et sacerdotalibus donis esset ornatus. Et ut eos qui intercedunt, omittamus propter multitudinem, Joannis, vitam non agens solitariam, in media civitate imitatus est philosophiam. Hic quoque quod ad se attinebat, habebat mensam absque ullo apparatu, et hic ex pilis contextâ veste corpus tegebat, et veluti quadam pelliceâ zonâ, nempe perturbationum animi mortificatione lumbos suos constringebat, et ad eum confluebat non una civitas, neque una gens, sed turbae plurimae populo frequentis civitatis, collectae ex omni genus gentibus et civitatibus, tam Orientales quam Occidentales: non aquâ tingendae, sed spiritali purificandae mysterio, quod peragebatur divinis instrumentis illius manus et linguae, et initiabat eos qui dignabantur communionem deicae participationis.

§ 31. Apostolorum autem sequens doctrinas et traditiones, et eis suam vitam semper componens, factis germanum confirmavit martyrium, in eo quod martyrium zelum haberet pro pietate, et quotidie suâ moreretur conscientia, monasticorum laborum diuturna et acerba perpressionem: quod martyrica virtute nulla in re est abjectius. Omnium ergo sanctorum et justorum, illorum quidem mores, horum vero cursum, aliorum autem actionem, simul vero omnium, ad primum bonum, vehementissimum et constatissimum imitatus est desiderium *. Quo nunc aperte fruens, pròtegas et defendas, o divinum et sacrum caput, sacrum gregem, et tuis precibus corrobora sceptrum pietatis, et manum praebeas piae potentiae, mundi curas cum eo participans: et intercedas

* Huius e coelis patrocinium invocatur.

apud Deum assistens sine intermissione, pro eo, quod orasti cum esses cum ipso, et ejus vitae interesses: et mundanam ei conserves navem in tuto portu divinae tranquillitatis, omnes sedans turbines et tempestates improborum, et obruens insultus inimicorum, tam eorum qui sub oculos cadunt, quam qui non cadunt: In Christo Jesu Domino nostro: Cui gloria et potentia nunc et semper et in secula seculorum, Amen.

CERTAMEN S. MARTYRIS POLYEUCTI

AUCTORE SIMEONE METAPHRASTE

Coronatus probabiliter est anno 259. — Nat. Græcus.

§ 1. Si est ulla alia pulcherrima narratio, ea est de admirabili Martyre Polyeucto.* Nam cum utilitate, magna quoque est conjuncta jucunditas. Tempore imperatoris Decii erant quidam Nearchus et Polyeuctus, milites, amicitia ita inter se devincti, ut longe magis si inter eos intercessisset sanguinis et cognationis necessitudo, summo sui invicem desiderio et insigni concordia conjuncti essent, et uterque in alterius corpore se putaret vivere. Erat autem Nearchus Christianus, pietate ac religione perfectus. Egregius vero Polyeuctus, gentilis quidem religione alioque moribus christianis præditus et omni virtute quae christianum decet; olea quidem frugifera, nec aliud ei deerat nisi quod nondum erat in domo Dei. Tunc imperabat Decius qui omnes subjectas edictis incitabat ad venerationem inanium deorum, et omnibus modis arcere subditos nitebatur a cultu verae Deitatis. Quoniam ergo res ita se habebant, et proposita erant supplicia et praemia; iis videlicet qui parebant honores dona et pecunia; illis autem qui abnuerent, minae, poenae et ad ultimum mors; amico timuit Nearchus, et putavit hoc esse tempus quo eveniret, ut dissensio religionis, eorum quoque dissolveret amicitiam. Haec cum in animo haberet et apud se versaret, aperte ostendebat se cruciari animo, magnisque agitari fluctibus et occulte deflere amicum. Praestantissimus autem Polyeuctus cum videret sic se habere amicum, pungique aculeis doloris et qui verbis explicari nequeunt, gemitibus conari levare magnam animi aegritudinem et vestigia lacrymarum indicare oculis: amice ad eum accedens interrogat et causam quaerit discere, cur ita se habeat. Nam ipse quoque nihilominus dolebat, cum eum videret sic affectum qui erat ejusdem cum eo animi. Ille autem volebat quidem

* Verae inter bonos et ingenuos amicitiae, quâ insignes gignuntur fructus, praeclarum exemplum haec historia est.

dicere et significabat se nihil posse celare amicum: esse autem aliquam causam, propter quam, etiamsi velit dicere, necesse habeat tacere, et amici consolationem hac in re minime consequi. Cum autem valde divinus urgeret Polyeuctus et postularet ut ei secretum aperiret et ei exprobraret contemptum amicitiae et mutatam affectionem, « Numquid, dicens, aliquid offendimus? Quanam in re tibi molesti fuimus? Quanam res tam dira et tam atrox facta est, ut Polyeuctum tuum a venia arceas? »

§ 2. Haec cum diceret et animo angeretur, non ferens Nearchus, oculos suffusus lacrymis et profundo suspirio internam cordis flammam significans: « Cum, inquit, o amicissime, nostrae consensionis et dilectionis apud me cogito separationem, necesse quoque habeo animum abrumpere. » Haec postquam ille audiit, corde gravissime percussus, « Quomodo haec, inquit, Nearché, quomodo? et cur haec verba dicis praeter spem? et undenam haec erit nobis separatio quam statuimus ne mortem quidem posse nobis facere? » — « Hoc est, inquit, o amicissime, quod me propèmodum suffocat et ipsum comprimit spiritum et animam, quoniam haec quam dixi, separatio est nobis humana morte validior et gravior. » Cum autem nondum quid sibi vellet oratio, intelligeret Polyeuctus: statim surgens et amicum complexus, et ei, ita ut eum tenebat, ardentissime circumfusus: « Sed dic, inquit, mihi, o Nearché, dic aperte et explica quemadmodum haec sit futura separatio. Non enim fero amplius hoc minime amicum silentium. Sin minus, videbis jam tuum Polyeuctum in terra jacentem mortuum et exanimum. » Atque videbatur quidem Nearchus velle dicere, sed victus ab animi perturbatione, vinctam habebat linguam: et solum moestus ac conturbatus, amicum fixis aspiciebat oculis et immoderatum significabat dolorem. Postquam autem vidit Polyeuctum moerore confectum, abjecisse animum et humi procidere et esse jam a dolore omnino superatum, cogitur in hanc vocem erumpere:

§ 3. « O amicissime, inquit, Polyeucte, hoc edictum Imperatoris nobis separationem afferet et disjunctionem. » Postquam autem hanc vocem sapientissimus audiit Polyeuctus, statim conjiciens quid sibi vellet quod dixerat Nearchus: Cogitavit enim quod amborum in religione dissensio jam examinanda et acerbiter subitura iudicium, coget eos a se invicem disjungi: convertit eum ad diviniorem quamdam cogitationem, et revolvens animo quam viderat visionem et eam judicans tempori convenientem, coepit repleri gaudio et voluptate: » et quemadmodum haec fuerit visio, communicavit amico, « Est aliquid, dicens, o Nearché, quod prohibebit nobis hanc fieri separationem. »

§ 4. « Vidi enim ego Christum quem tu adoras, ad me accedentem, hac sordidâ, qua sum indutus, veste me exuisse, aliâ vero valde pretiosâ (o quis illius pulchritudinem dixerit et

splendorem?) induisse, ejus humerum fibula constringebat aurea. Deinde vero mihi quoque equum tradidisse alatum.» Atque talis quidem fuit visio quam vidit Polyeuctus: ejus autem nequaquam fuit vanus exitus, sed praeclare expressit id quod erat futurum, mutata quidem illa vestis pulcherrima, mutationem in melius ex eo quod est deterius: nempe, ut ex terrena militia in coelestem et divinum militum referretur numerum, per quem erat in chorum martyrum cooptandus. Alatus autem ille equus quid aliud possit significare quam illius celerem a terra in coelos ascensum?

§ 5. Haec cum audiisset Nearchus, laetatus est, hilarisque effectus, ei dixit: « Christum cognovisti? Christum, o Polyeucte, qui vere est Deus? » Ille vero ei dicit: « Quando autem eum ignoravi? Nonne, cum tu de eo diceres, tremor meum subibat animum? aut cum legeres, non ejus admirabar sermones? solum enim mihi nomen deerat: aliòqui enim eram affectione Christianus et studebam me Domini Christi mancipare servitio, multum valere jubens cultus inanis simulacrorum. Quid ergo facimus, o Nearche? Cur non aperte ostendimus nostram in Christum confessionem? » Cum haec autem lubenter accepisset Nearchus, dixit, se veluti nudans et aperiens: « Mihi, o Polyeucte, non divitiae, non gloria, nec omnino dignitas militaris, nec aliquid aliud ex iis quae sunt hujus mundi, praefertur vitae quae est in Christo: eam enim solam desidero: alia autem sunt apud me parva et nullius pretii. » Deinde rursus divinus Polyeuctus ejus animi veluti faciens periculum: « Quid vero, inquit, an non concupiscis hanc quae adest tibi, dignitatem? » Nearchus autem existimans haec ab eo dici ex animo et non ejus tentandi gratiâ, « Videris, inquit, mihi, o Polyeucte, ignorare veram in Christo dignitatem, et eam quae est apud illum gloriam, et, quae numquam cessat, beatitudinem. » Sic quidem inter se conferebant sermones et sibi invicem suam aperiebant sententiam.

§ 6. Egregius autem Polyeuctus jucunde et lepide volens aliquid amico dicere: « Tu quidem suspicaberis, inquit, me ignorare eam quae est in Christo gloriam et quae est apud illum beatitudinem. Ego autem, o Nearche, videor te praecessisse et imperatoriam, ut seis et coelestem chlamydem accepisse per revelationem. Sed tamen volo ex te seiscitari aliquod caput spiritale. Vereor enim, ne, si absque sacramentis et mysteriis accesserim ad Servatorem et videar minime acceptus, et indignus qui referar in numerum ejus militum. » Postquam haec audivit Nearchus, statim surgit et evadit animo acrior et vehementior: et amicum incipit recreare, promptiorique et alacriori animo eum reddere ad Christi fidem, dicens: « Nulla, o amicissime, sit tibi de hac re dubitatio. Scriptum est enim, posse Deum vel ex his lapidibus suscitare filios Abrahæ. Quod quidem quid est aliud quam hoc, posse etiam gentiles ex insperato salutem assequi et

esse milites Christi? Nam omnibus, ut semel dicam, aperta est porta coeli: nulli omnino ex omnibus oclusus est salutis aditus. Quamobrem is quoque qui credit, magnam recipiet mercedem parvae illius fidei. Propterea enim iis quoque qui primâ et tertiâ et nonâ horâ accesserunt ad vineam, aequalis merces decernitur. Quamobrem, etiamsi ipse tardus accesseris, eadem quae primi, praemia consequeris.» Ad haec D. Polyuctus tamquam ejus subiisset animum recordatio, « Per veritatem, inquit, Nearchè amicissime, audiui aliquando latenter te aliquid ejusmodi legentem ex divina scriptura, quod eos qui unam horam essent operati, aequali Christus honorasset portione iis qui sustinuissent totum aestum diei.» Nearchus autem, « Multa quoque, inquit, o vir egregie, invenies ejusmodi exempla. Ecce enim, inquit, latro qui fuit cum Christo crucifixus, cum innumerabilium reus esset criminum, pro modico et brevi verbo magnas invenit remunerationes: et quae multis emitur sudoribus in paradiso conversatio, admodum facile ab eo paratur. Nam vel parva fides potest magnos montes transferre.»

§ 7. Haec cum audisset Polyuctus, animo statim in altum extollitur et ut corporeorum et terrenorum omnium plane oblitus, « Paciscamur, dicit Nearchò, nos firmius et stabilius esse servatores ea quae visa fuerint. Ego enim rebus humanis decaetero renunciavi. Quodnam autem de Christo nos oporteat ferre testimonium, planum fecit quae id praescivit, divina Domini clementia. Ecce enim, o Nearchè, eam, quae est in coelis, pulchritudinem mihi visione apprehendit cogitatio: quam quidem assistere, et Christum video ante oculos, et splendore ejus visionis mihi vultus illuminatur. Sed jam tempus est legere impium edictum Imperatorum, et recte scire quidnam velit nos facere.» Sic dixit: cumque id accepisset, perlègit, inter legendum conspuit: et cum id in frustra minuta confregisset, ventis mandavit. Deinde sic conversus, videt idòla quae portabantur, et a stultis adoranda deducebantur ad aras. Quae cum jucundissime et vehementissime risisset, prius quidem simulat se prompto et alacri animo ad ea accedere. Deinde illorum singula accipiens et pròtinus humi allidens, simul contrivit omnia et redègit in subtilem pulverem.

§ 8. His ergo factis, cum ejus socer venisset Felix: fuerat enim jam constitutus persecutor ab Imperatoribus: et vidisset quae fecerat Polyuctus, admodum aegre ferens, « Heu, dixit, Felix est privatus liberis: et qui prius eram insignis et suscipiebat propter filios, repente me affligit filiorum orbitas. Nullus deorum nec hominum potest misereri Polyucti qui talia est ausus et nostros deos contrivit.» Adhaec D. Polyuctus, eo quod factum fuerat veluti magis glorians, tantum aberat ut reformidaret aliquid et extimesceret: « Nunc quidem, inquit, ego eos contemnens, re ipsa ostendi quam sint imbecilli. Quod si sunt

tibi alii, ii quoque in medium adducantur. Hinc enim scies, quemadmodum nos Christi servos ea conspuere oporteat.» Felix autem cum humanâ et miserabili quadam affectione de sancto cogitans et loquens, « Si velis, inquit, o Polyeucte, aliquantisper vivere, donec tuam videas uxorem. » — « Quenam autem adhuc, inquit sanctus, uxoris mihi cura est et filiorum, qui ex rebus humanis nihil omnino curo, cum in solis coelestibus mens versetur et iis in quae non cadit interitus? Tua autem filia, si me quidem sequatur, beata erit propter suum animum et institutum: sin minus, ipsa quoque cum vestris diis mala male peribit. »

§ 9. Post haec Felix profundeabat lacrymas, ut qui spem omnem abjecisset. Qua de re dupliciter caecutiens, nempe et ex aegritudine animi quae eum angebat et ex insania qua laborabat in simulacra, loquebatur verba digna tantis tenebris et tanta dementia: « Hei mihi, dicens, te quoque, o Polyeucte, Christi artes fefellerè magicæ? » Martyr autem admodum prudenter et fortiter, « Non, per sacra, inquit, martyrum certamina. Non nego, inquit, me ab illo esse vocatum ad cognitionem veritatis. Ipse enim est, inquit, qui cum suis manibus meam demulsisset animam, a tenebris ad lucem et ab errore deduxit ad veritatem et dignum censuit qui essem et nominarer ejus miles. » Cum autem haec dicerentur, accedentes sanctorum persecutores, cum martyrem comprehendissent, sacrum os ejus pulsabant, vere odio habentes confutationem quae erat in foribus, et malis auribus non valentes ferre vim veritatis. Praeclaro autem Polyeucto eae quidem plagae nullo modo erant curae. Videbat enim Christum qui pro eo erat passus, prope ipsum assistere. Quem cum suum posuisset refugium, nec pro malis habebat ea quae ipsum invadebant: nec scuticam quae ejus corpus caedebat.

§ 10. Has ergo plagas, ut dictum est, parum curabat Polyeuctus: luctabantur autem adversus aliam diaboli maligni artem. Nam cum ille ad eum adduxisset socerum et uxorem lacrymantem et miserabiliter ejulantes, sic conabatur ejus animam suis decipere praestigiis et pro viribus dissolvere ejus robur et constantiam. Is autem non ignorans maligni insidias, cum seipsum valde utiliter conturbasset, animaeque fortitudinem et iram excitasset, et quae ex lacrymis oritur, effoeminatae mollitiei eam opposuisset, graviter admodum et fortiter: « O scelerate, inquit, et profanorum mystagoge simulacrorum, cur me insidiosis tuis et uxoris lacrymis studes abducere a confessione in Christum? Cur autem defles Polyeuctum, cum teipsum multo magis deflere et lugere oporteat, propterea quod cum principibus qui sunt ad tempus, servieris, igni sis aeterno tradendus? » Et haec quidem dixit socero Felici. Postquam autem vidit uxorem quoque suam Paulinam miserabiliter lacrymantem et dicentem, « Quid tibi accidit, o Polyeucte? Quomodo autem fraude es inductus, ut

duodecim deos nostros confringeres?» Eam suaviter irridens sanctus, « Si solus, inquit, ego duodecim deos tuos vici et contrivi: ecce deorum es omnino egèna.» — « Adesdum ergo, inquit, Paulina et faciam ut verum Deum cognoscas, quem ipsa stude diligenter adorare, et hac brevi vitâ aeternam commutare.» Cum haec sic dicerentur, et multi infideles per ipsum ad fidem in Christum converterentur, et omnes persecutores simul congregarentur, et partim quidem promissis, partim vero etiam minis sanctum studerent in contrariam traducere sententiam: quoniam nullâ viâ et ratione id effici poterat, nec ejus rei ulla erat spes reliqua, fertur in eum sententia, ut ense statim mortem subeat.

§ 11. Cum autem ei jam res fuisset aperta, erat videre Polyeyuctum nihil moestum, nihil triste, nihil omnino quod esset effoeminati et pusilli animi, aut dicentem, aut pati prae se ferentem: quod quidem accidisset alicui alii qui ab hac jucunda luce et vita separaretur. Immo vero tamquam ex tenebris et afflictione ad gloriam transiret et delicias, magnam ostendebat laetitiam et animi alacritatem, ut qui jam frui inciperet eâ quae est illic, beatitudine. Nam iis quoque qui aderant, affirmabant se quemdam accedentem videre adolescentem et secum eloquentem, et omnibus modis efficientem, ut oblivisceretur omnium terrenorum. Sed quis, o Polyeyucte, hoc vel tui solum laudandum assumens, te dignam possit laudem contexere? Nam cum jam esses consummandus, et per sacrum tuum sanguinem, divinum baptismum et in Christo signaculum accepturus: o generosam animam, o mentem firmam et stabilem et a mendacio alienam: nec sic amicitiae Nearchi es oblitus, sed eum aspiciens: « Vale, inquis, Nearchè et pactorum conventorum recordare. Hanc cum tu vir fortis vocem, tamquam ultimum aliquod donum, amico reliquisses, ad ensem processisti et per eum illatam mortem prompto et àlacri animo subiisti.»

§ 12. Cum sic autem fuisset consummatus Polyeyuctus, pretiosum ejus corpus qui ex fratribus erant studiosiores deposuerunt in Melitene (a) civitate Armeniae, aeternam haereditatem sibi acquirentes. Inservit autem hic quoque Nearchus, qui accepto sanguine martyris, cum eum in nitido imposuisset linteo portavit in civitatem Cananeotarum, donans eis arma salutis et vere beatam haereditatem.

(a) *Melitene* vel *Melitina* in Armenia Minori haud procul a dextera Euphratis ripa, urbis titulo et magnis aedificiis est nobilitata ab Imp. Trajano, indeque provinciae ejus nominis caput effecta.

DE S. MARTINIANO EREMITA

EX SIMEONE METAPHRASTE

Floruit saeculo IV.

§ 1. Proxime civitatem Caesaream Palaestinae, mons est qui vocatur Locus arcae. In eo ergo monte sita est solitudo in qua habitant viri multi qui vitam agunt monasticam. Inter quos cognovimus etiam beatum, et virtute praeditum insigni, Martinianum. Hic cum ab ineunte aetate in Dei amore mansisset, multa adversus spiritalem inimicum suscepit certamina. Praeclara itaque specie corporis, octòdecim tantum annos natus, relicta civitate et ejus tumultibus, quietae se tradens et solitariae vitae, venit in hanc solitudinem, et in ea viginti et quinque annos, vitam egit angelicam. Quamobrem dignus quoque fuit habitus qui a Deo acciperet dona curationum, multosque curavit Dominus per sanctas ejus preces. Multi enim qui vexabantur a daemonibus, cum ad eum venissent in monte, liberati sunt ab insultu daemonum. Multi quoque qui tenebantur febribus, et multa alia miracula fecit Dominus per ejus preces. In dies autem proficiebat hic beatus Martinianus in optima sua exercitatione, et in omnem partem pervadebat optima et pulcherrima fama hujus sancti viri: omnesque audientes, ad eum veniebant in monte, ut ab eo juvarentur.

§ 2. Sed bono infestus humani generis hostis diabolus, non passus est videre in adolescente canam virtutem: et primum quidem coepit ei diversas excitare tentationes, et per multiplices visiones visum est ei terrè hominem. Deinde etiam per antiqua ejus arma, per quae Adam ejecit e paradiso, machinatus est eum quoque ejicere e bono proposito. Quodam itaque die psallente beato Martiniano, inimicus mutatus in maximum draconem, ejus cellam subtus subiens, coepit acriter et vehementi studio fodere partem ejus cellae a fundamentis, tanquam qui vellet eam evertere. Beatus autem cum sine ulla perturbatione impleisset suas preces, per fenestram aspiciens, dixit ei: «Vere te decet sèrperè supra terram. Quid frustra laboras, o infelix? me tuae non terrent visiones. Habeo enim Jesum Christum qui mihi fert opem et vincit tuas visiones, et tuam conculcat potentiam.» Diabolus autem cum haec audisset, in turbinem mutatus, dixit fugiens: «Expecta me, expecta Martiniane, et hinc te dejiciam. Inveni enim artem, per quam sum te dejecturus, et te tuà spe frustraturus. Nisi enim te humilem et abjectum reddidero, fieri non potest, ut a te recedam. Tantam enim in te fero iram, ut eam portare nequeas, et te e tua cella educam, et te dejiciam non secus ac

folium a vento dejicitur: et videam, quis sit qui tibi opem ferat.» Haec cum dixisset diabolus, evanuit. Vir autem sanctus tam erat quietus, quam si nullum spectrum vidisset omnino: sed laetabatur, et glorificabat Dominum in meditatione et cognitione divinorum eloquiorum.

§ 3. Accidit vero quodam die, ambulantibus quibusdam in civitate Caesarea, et inter se loquentibus de divina vivendi ratione beati Martiniani, et magis magisque admirantibus fortitudinem ejus et tolerantiam, ecce transiens mulier quaedam meretrix, audiit quae dicebant. Quae suggestione satanae viris appropinquans, dixit eis: «Quis est is, quem inter vos admiramini? aut quae sunt ejus recte facta, aut quamnam habet is vivendi rationem? Quem ego si voluero, tanquam folium ab arbore detraham. Quodnam est enim ejus laude dignum studium, quod se tanquam agrestem feram conclusit in solitudine, non valens ferre cupiditates carnis et offensiones, et non aspiciens mulierem, ne habet quidem cupiditatem? Scitis autem omnes, quod si non adsit ignis, foenum non uritur. Sed si igni prope sito foenum manserit incombustum, hoc est admirabile et magni faciendum. Ita etiam de illo dicendum est. Si cum ego ad eum ivero, is me aspexerit, nec a proposito suo fuerit dimotus, nec in me fuerit offensus, neque motus fuerit ejus animus propter meam pulchritudinem, tunc is erit admirabilis, non solum apud homines, sed etiam apud Deum et angelos.» Haec cum dixisset, et cum viris illis pactum fecisset de viro illo generoso, ivit domum, et exiit suis vestibus, laceris se pannis induit, et pannosum velum capiti suo imposuit, et se fune ciuxit: et accepta perâ, in eam immisit omnia sua ornamenta et vestes elegantes: et cum advesperasceret, accepta perâ, profecta e civitate, venit in montem vento ingruente et pluvâ.

§ 4. Cum autem fuisset prope ejus cellam, coepit miserabili voce rogare virum sanctum, sic dicens: «Miserere mei, serve veri Dei, et ne sinas me miseram consumi a bestiis, a via enim aberravi, et incidi in hanc solitudinem, et nescio quo vadam. Ne me ergo despicias quae sum in tali necessitate, neque me abomineris infelicissimam peccatricem. Nam ego quoque sum Dei figmentum. Rogo tuam sanctitatem, ne me miseram et errantem amandes, venerande et sancte pater.» Haec ea dicente, et his plura cum fletibus et ejulatibus, beatus cum aperuisset fenestram et aspexisset, et vidisset eam in tali habitu, nempe pannis obsitam et imbre madefactam, motus est animo et dixit apud se: Vae mihi, misero peccatori; nunc adest cordis mei probatio, et vel a praecepto excidam, vel a proposito. Si enim est mulier quae opprimitur necessitate et eam despexero, et non eam in cellam introduxero, devorabitur a bestiis, et maculabit meam animam. Sin vero sit tentatio et huc ingrediatur, timendum est, ne me

pellat a praecepto: neque scio quid agam, et manibus in coelum sublatiis, dixit: «In te, Domine speravi, ne pudore afficiar in aeternum: neque irrideant me inimici mei, neque sinas me dominatu teneri a maligno: sed convenienter tuae voluntati serva me in hac hora, et protege me ab inimico manu tua valida: quoniam es benedictus in secula, Amen.»

§ 5. Haec cum dixisset, aperuit ostium, et eam introduxit in cellam: et cum ignem accendisset, dicit ei: «Mulier, calesce et attende tibi ipsi: tecum enim non manebo.» Et cum attulisset dactylos, quibus ipse reficiebatur (stabant enim duae palmae extra cellam), ei apposuit, et dicit: «Comede, et cura teipsam: mane hic, et cras vade domum in pace. Et deinde ingressus est in cellam interiorem, et clausit ostium: et cum psalmos cecinisset tertia horâ noctis et orasset, humi dormiit ut consueverat. Illâ autem nocte ingressus satanas, eum valde conturbavit in carnis inflammatione: et cum mane surrexisset, egressus est e sua cella, ut mulierem emitteret et deduceret. Illa vero cum circa mediam noctem surrexisset, et omnia sua ornamenta e pera eduxisset, se ornavit ad decipiendum beatum Martinianum, laceris pannis injectis in peram. Vir autem sanctus cum eam vidisset sic ornatam, non agnovit eam: et cum obstupefactus diu obmutuisset, dicit ei: «Quaenam tu es, et undenam huc es ingressa, et quis hic est diabolicus habitus?»

§ 6. Illa vero respondens, dixit ei: «Ego sum, domine mi.» Dixit ei sanctus: «Et quaenam de causa est mutatus tuus habitus, ut quae esses vespere miserabilis, et nunc superba?» Illa vero dixit: «Ego, domine mi, sum ex Caesarea civitate Palaestinae: quae cum audivissem de tua juventute, et quod talem habeas corporis pulchritudinem, sisque adeo speciosus et formosus, cor meum valde exarsit propter tuam pulchritudinem, et accessi ut te viderem, et explerem tua pulchritudine: non enim temere tantum confeci itineris. Quodnam est autem, domine mi, hoc vestrum importunum jejunium? et quaenam de causa talem vestram juventutem et nitidam aetatem maceratis afflictione et intemperativâ abstinentiâ? Quaenam scriptura dicit, non esse comedendum, nec bibendum, nec legitimum ineundum matrimonium? Non dicit Paulus Apostolus: Honorabiles nuptiae et cubile immaculatum? Quis ex Prophetis aut Patriarchis non fuit junctus matrimonio, et factus est haeres regni coelorum?» Haec dicens mulier, et virum tentans, et ejus manus contrectans emolliit et enervavit ejus bonam cogitationem, et coepit eum deturbare in bñrathrum peccati et interitus.

§ 7. Respondens itaque, dicit ei: «Si te accepero uxorem, quo te ducam, aut unde alam, cum nihil habeam? Ego enim, ut vides, pauperem vitam, nihil possidens, vixi hucusque omnibus diebus vitae meae.» Respondens autem mulier, dixit ei:

«Domine mi, tu solum mihi assentire, et mecum habita, et fruar tua pulchritudine, et tua juventute. Habeo enim domum, et aurum, et argentum, magnasque et praeclaras possessiones, servosque et ancillas. Quorum omnium ego te dominum constituam: solummodo assentire meo scopo, et mecum habita: magno enim amore tui cor meum uritur.» Haec ea dicente, vel potius haec eo loquente qui fuit homicida a principio, nempe diabolo, coepit vir dimoveri a bono suo proposito, et inflammiari ad carnis cupiditatem: et decaetero de peccato cum ea loquebatur, ut id cum ea faceret. Deinde dicit ei: «Mulier, expecta me parumper. Quoniam solent aliqui huc ad me venire, et a me benedici: spectabo jam vias, ne forte aliqui ad nos veniant, et nos inveniant in hac actione: et si Deum celare non possumus peccatum, inter homines saltem ne nos indecore geramus, eos offendentes.» Haec cum dixisset, egressus est e cella sua: et stans supra excelsam rupem, vias considerabat.

§ 8. Illo autem considerante, et diligenter quoquo versus spectante, benignus et clemens Deus qui non vult aliquem perire, non despexit ejus laborem susceptum a juventute et precationem, sed ei tulit opem. Nam cum staret supra rupem, et vias consideraret, avertit cor ejus, ut mutaretur a mala ejus cogitatione, et immisit in eum bonam mentem: et descendens ex petra, invenit sarmenta arida. Quae cum accepisset, ingressus est in cellam suam: et cum ea jecisset in mediam cellam, accepit ignem et accendit sarmenta. Magnâ autem flammâ accensâ et in altum sublatâ, solutis suis calceis, in medium ignem insiliens, coepit comburi toto corpore: et cum valde esset ab igne combustus, et ei dolerent pedes, egressus, est e fornace: et veluti secum depugnans, dicebat: «Quid est, Martiniane? Recte te accepit hic ignis qui est ad tempus, et haec acerba poena. Si autem potes haec pati, accede ad hanc mulierem. Ipsa enim, vel per eam potius diabolus ignem aeternum conciliat. Non est enim haec causa, sed his qui eam movit, ut impediret bonum tuum propositum. Cogita ergo aeternum illud supplicium, o Martiniane, vermem qui non potest sopiri, stridorem dentium. Hic enim ignis qui est ad tempus, et cadit sub aspectum, ab aqua extinguitur, et dum ardet, habet lucem: aeternus autem ignis et qui nunquam desinit, neque unquam ab aqua extinguitur, neque ullam habet lucem. Illi vermes nunquam cessant. Angeli qui praesunt suppliciis, in puniendo nunquam defatigantur, suntque plane immisericordes. Cogita haec omnia, o Martiniane, et si ea potes sustinere, accede ad mulierem.» Haec autem dicebat ille sanctus, ei in memoriam revocans aeternum supplicium: cumque parum remisisset labores, rursus ingressus est in fornacem, et stetit in medio ignis: et valde combustus, exiit e fornace, et cecidit humi: non poterat enim stare, cum se omni ex parte ussisset. Tunc ex toto

corde suo ingemiscens, dixit Deo cum lacrymis: « Domine Deus meus, esto mihi propitius propter assensum meum et impetum ad peccatum qui examinas corda et renes. Tu enim es examinador cordium et renum, et tu cognoscis cor meum, Domine. Quoniam te dilexi a juventute mea, et te desideravi, et propter te corpus meum igni huic tradidi: condona mihi qui es solus benignus et clemens Deus: quoniam tu es benedictus in secula. »

§ 9. Haec cum dixisset humi jacens, non poterat enim amplius stare propter plagas ustionis, coepit haec canere: *Quam bonus Israël Deus his qui recto sunt corde! Mei autem pene moti sunt pedes: pene effusi sunt gressus mei (Psalm. 72)*: et cum psalmum implessset et precatus esset, ad se rediens mulier et veluti surgens e somno profundissimo, cum apud se considerasset, quod propter animae suae salutem, corpus suum igni tradidisset, et recordata esset suarum improbarum actionum, exiit omnem suum mundum vestimentorum, et omnia ornamenta sua jecit in ignem, et laceris pannis e pera eductis, se eis induit: et deinde pròcidens ad pedes beati Martiniani humi jacentis, coepit cum multis lacrymis clamare et dicere: « Ignosce mihi, serve Dei, quae sum humilis et peccatrix. Tu enim domine scis varias artes et fraudes diaboli: sed ora pro me peccatrice, rogo tuam sanctitatem, ut per tuas preces salva fiat miserrima mea anima. Hoc autem aperte scias, me non esse aliquando reversuram in meam civitatem, neque ingressuram domum meam, neque esse visuram faciem mei cognati, aut malâ esse viâ ambulaturam, sed conservaturam esse meam animam. Scias vero hoc quoque, o domine, quod quomodo diabolus contendit, ut ego adversus te militarem, ita ego quoque militabo contra ipsum, in nomine Domini nostri Jesu Christi qui mundavit meretricem, et eum pudore afficiam. Arbitratus est enim fore, ut me contra te in hunc montem sustolleret: sed me contra ipsum sustulit, et expectans fore, ut te vincerem, a me habendus est ludibrio. » Et eâ haec dicente, assidue manabant lacrymae ex ejus oculis.

§ 10. Beatus autem Martinianus respondens, dixit ei: « Dominus Deus meus condonabit tibi peccatum, o mulier: vade in pace, et quomodo dixisti, decerta pro tua salute, milita adversus voluptatem carnis per poenitentiam, et sic poteris malignum pudore afficere. » Mulier vero respondens, dicit ei: « Rogo te, dic mihi, quo vadens potero esse salva? » Sanctus autem dicit ei: « Vade Jerosolymam: et cum veneris ad sanctam Bethleem, quaere illic virginem sanctam, nomine Paulinam quae aedificavit templum Domini Jesu Christi: et ingredi ad ipsam, et renuncia ei quod factum est: et poteris apud eam esse salva. » Illa vero surgens, adoravit eum, dicens: « Ora pro me peccatrice, o venerande pater, semper propter Dominum. » Beatus autem Martinianus cum surrexisset e solo dolens ex plagis ustionis, dedit ei

paucos dactylos ad viae solatium: et cum eam e cella eduxisset, et ostendisset viam quae ducit Jerusalem, dicit ei: «Vade in pace, mulier, et servans serva tuam animam, et decerta pro tua salute. Vide ne retro convertaris. Nemo enim qui manum misit ad aratrum, et conversus est retrorsum, aptus est regno coelorum. Ne ergo retro convertaris, hoc est, ad hujus mundi voluptates: sed attende tibiipsi, ne irridearis: et persevera in poenitentia. Deus enim est eorum qui agunt poenitentiam.» Ea autem his auditis, fletum suum auxit, dicens: «Spero in Christum, in quem sperarunt gentes, et pudore non sunt affectae, quod diabolus partem in me non inveniet.» Cumque sic precata esset et adorasset Dei servum Martinianum, ab eo recessit. Beatus autem cum eam signasset signo crucis, dixit: «Dominus Deus meus custodiet animam tuam, et servabit te in finem.» Haec cum dixisset, ingressus est in cellam suam, humique cecidit, et suspirabat ac precabatur. Mulier vero ibat deflens ac precans, ut Dominus eam deduceret ad vitam aeternam et salutarem. Et illa quidem cum non potuisset nocte permeare latitudinem solitudinis, mansit in loco ad quem venit. Mane autem cum surrexisset, ambulabat flens et orans.

§ 11. Cum itaque triginta millia ambulasset, alto vespere pervenit Bethleem: et cum venisset in monasterium beatae Paulinae virginis, ingressa ad eam, renunciavit omnia quae fuerant consecuta. Illa autem cum audiisset, Deum glorificavit qui est clemens et misericors, et eam libens accepit in monasterium, et eam indies instituebat in iis quae pertinent ad salutem. Ea vero usque adeo perseverabat in fortitudine et exercitatione, ut beatissima Paulina saepe eam admoneret et diceret: «Parce tuam carnem tantâ affligere abstinentiâ, ut possit usque ad finem sufficere.» Illa vero magis magisque intendebat, nullâ in re remittens laborem exercitationis. Itaque circa ejus finem petiit a Deo hanc gratiam, ut ei ostenderetur, an accepta esset ejus poenitentia. Benignus ergo Deus curationes effecit per ejus preces. Quodam enim die mulier quaedam, cui graviter dolebant oculi, in monasterium venit ut curaretur. Volens ergo beata Paulina probare ejus poenitentiam, dicit ei: «Filia, accede ad Christum, et ora pro ea, ut per tuam intercessionem ei Dominus praebeat sanitatem.» In paucis itaque diebus, cum ea precata esset, sanata fuit mulier. Quae etiam mundo renunciâns, seipsam collocavit in eodem monasterio. Haec autem beata Zoe (hoc enim erat nomen ejus) cum duodecim annos vixisset in monasterio, fuit in Christo consummata peracto cursu. Toto enim tempore suae exercitationis vinum non bibit, oleum non comedit, nec uvam, nec alium fructum: sed solum panem et aquam, eaque, non ad satietatem, sed solum vespere comedens, et nonnumquam secundo

die. Ea autem humi quoque dormiebat. Hic est finis hujus beatæ, et hæc sunt ejus certamina.

§ 12. Sed necesse est, ut nos revertentes ad vitam beati Martiniani, narremus præclara ejus facta ad multorum utilitatem. Post septem ergo menses curatus fuit a plagis ustionis, et ratiocinari coepit apud se, dicens: « Revera nisi ex hoc loco recessero, et ivero in locum ignotum et occultum, non me sinet malignus requiescere. Deinceps ergo debeo talem locum habitare, ad quem fieri non potest ut mulier ingrediatur. » Cumque hæc apud se esset ratiocinatus, surrexit et oravit, sic dicens: « Domine Deus qui es Dominus coeli et terræ, qui non vis aliquem perire, sed omnem hominem esse salvum, et ad agnitionem venire veritatis, præstio sis ad providendum id, quod est conducibile meae humilitati: neque sinas animam meam perire in finem, sed fer mihi opem Domine Deus virtutum, et esto mihi via, vita, et virga, et pera, et panis. » Hæc cum dixisset, et totum corpus suum obsignasset, egressus est ex illa cella, et profectus est ad mare. Exclamavit autem daemon ante eum, dicens: « Fortitudinem suam jactent meae virtutes: et sit nomen meum præclarum, quod contra te fui fortis. Nam et te e cella expuli, et corpus tuum igne combussi, et te fugitivum effeci et captivum. » Et rursus dicit ei daemon: « Fugis Martiniane? quocumque autem iveris, illic aderò: et quomodo te hinc fugavi, ita etiam te fugabo, ubicumque volueris habitare, et a te non recedam, donec te plane humilem et abjectum reddidero. » Beatus vero respondens, dicit ei: « Imbecille et miser, existimasti me esse a te exulsum e mea cella? an putasti me angore confectum recedere? Absit: sed ut te magis conculcem et nihili faciam. » Et rursus ei dicit sanctus: « Infelix, non tibi sufficit primus et secundus insultus tentationis? Aggredere adhuc semel. Officinam, quam adversus me construxeras, eam dissolvi, et Deo meo obtuli. Unde etiam illa te reputavit tanquam finem et lutum, et conculcavit tuas improbas et malitiosas vires, et nec ejus quidem umbræ potes amplius appropinquare: » eoque hæc dicente, ab eo evanuit diabolus. Beatus autem coepit hunc psalmum psallere: *Exurgat Deus et dissipentur inimici ejus, et fugiant a facie ejus qui oderunt eum* (Psalm. 67). Et psallens inibat viam quæ ducit ad mare.

§ 13. Cum autem venisset ad portum, invenit nauclerum quemdam timentem Deum: et cum accessisset, dicit ei: « Frater, scis ne aliquam parvam insulam in medio mari, in qua nemo habitat? » Nauclerus autem respondens, dicit ei: « Quanam de causa me interrogas et quid vis? » Dicit ei beatus: « Volo quietem agere ab hoc mundo et ab hac vana vita, et non invenio locum in quo quiescam et fugiam maligni offensiones. » Dicit ei nauclerus: « Est in mari rupes angusta, admodum excelsa et terribilis et quæ satis longo spatio distat a terra. Si quis enim

fuerit proxime illam rupem, terram non videt amplius.» Dicit ei beatus: « Tali loco valde delector et eum desidero, ad quem maxime non possit mulier accedere.» Dicit ei nauclerus: « Et undenam es habiturus nutrimentum? » Dicit ei beatus: « Pactum inter nos inibimus. Tu mihi victum suppeditabis, et ego pro te ad Deum intercedam. Quinetiam operabor sedens super rupem: ad me solum affer ramos palmarum et eos contexam meis manibus: quos tu a me tolles et vendes, et ad me afferes alimentum. Porro autem mihi quoque accipies amphoras, in quibus aquam reponamus: et cum panem fregerimus et refrigeraverimus, eum immittemus in amphoras. Venies vero tu in anno bis aut ter, ad me afferens panem et aquam.» Haec cum audiisset nauclerus, et cognovisset eum esse virum spiritalem, prompto et alacri animo cum eo convénit, se omnia esse facturum. Et cum parvam accepisset naviculam, et beatum in ea accepisset, recta contenderunt ad rupem, cum ventus esset secundus, et vespere ad locum pervenerunt. Beatus autem cum locum vidisset valde aptum, valde ei letatus est animus: et cum Deo egisset gratias et nauclero benedixisset, ascendit super rupem. Cumque ascendisset, psallebat dicens: *Expectans expectavi Dominum et intendit mihi: et exaudivit deprecationem meam et eduxit me de lacu miseriae et de luto limi. Et statuit supra petram pedes meos et direxit gressus meos (Psal. 39).* Cumque psalmum implesset et precatus esset, dicit nauclero: « Abi in pace, frater, et affer ad me amphoras et panem et aquam.» Dicit ei nauclerus: « Visne afferam etiam tibi ligna, ut faciamus tibi parvum tabernaculum? » Sanctus autem non passus est: sed erat sub dio sedens supra petram: et aestu quidem torrebatur, algore vero concresebat. Tunc nauclerus ad suos reversus, attulit omnia quae ei jusserat beatus: et ad eum identidem afferebat panem et aquam. Beatus autem Martinianus veluti requievit egressus e mundo, laetabaturque et Dominum glorificabat in meditatione Scripturarum et bona vita.

§ 14. Sed sceleratus et malignus diabolus ne sic quidem cessavit justum bello lacessere, sed illic quoque coepit ei inferre tentationes; et aliam intulit priore graviorem. Nam cum quodam die observasset navem venientem quae portabat viros et mulieres, vento confregit navem et allisit ad petram et suffocavit omnes quae erant in navi, praeterquam unam puellam. Una enim puella quae erat longe formosissima, potuit apprehendere tabulam et servari. Et cum appropinquasset petrae ubi sedebat beatus, ab ea pependit et coepit clamare: « Miserere mei, serve Dei altissimi, et porrige mihi manum auxilii et serva me ab hac aqua et ne sinas me perire in profundo.» Beatus autem Martinianus videns non aliunde eam posse habere salutem aut auxilium, dixit subridens: « Hoc quoque est maligni machinatio. Revera non vinces promptum meum et alacre animi studium, o diabole. »

Deinde dicit apud se: «Vae mihi peccatori, rursus mihi adest cordis probatio. Quid ergo faciam? Si eam dimiserò in aquis, in eis suffocabitur, et maculabit meam animam in die iudicii. Sin autem eam assumpsero, non expedit mihi esse cum ea. Révera haec est in longe graviori necessitate quam prima. Nam illa quidem cum esset in terra, poterat saepe servari: haec vero non potest aliunde servari,» et cum suos oculos in coelum extendisset, dixit: «Domine Deus meus, in quem speravi a juventute mea, ne sinas me perire, sed provide id quod est utile animae meae.» Cumque haec dixisset, tradidit ei manum et eduxit eam ex aqua.

§ 15. Cum autem animadvertisset eam esse speciosam, dicit ei: «Igni cum foeno nequaquam bene convenit. Non possum ego et tu hic simul esse: malignus enim in me operatur putrefactionem. Sed tu hic mane, neque quicquam timueris: habes enim panem et aquam, et quomodo comedebam ego, tu quoque cōmede, ut tibi sufficiat, donec veniat nauclerus qui affert ad me panem et aquam, adhuc enim restant duo menses, post quos huc veniet: et cum huc venerit, narra ei quid acciderit. Is vero te hinc deducet in tuam civitatem.» Cumque haec dixisset, mare obsignavit signo crucis et dixit; «Domine Deus meus, qui increpasti ventos et mare, eaque tibi cum tremore obedierunt, me quoque aspice et mei miserere et ne sinas me perire. Ecce enim, Domine, confidens in sancto tuo nomine, me in mare projiciam. Malo enim mori inconsiderate, quam cum corporis perturbatione consuetudinem habere cum muliere.» Ad puellam aut conversus, dixit: «Esto salva mulier. Dominus custodiet animam tuam, filia, ab omni insultu diaboli et te conservabit in finem.» Quae cum dixisset, se statim jecit in mare. Statim autem eum duo delphines exceperunt et in terra deposuerunt. Puella vero, donec excessit ex oculis ejus, videbat ipsum ferri super aquas, neque sciebat amplius quid factum esset. Beatus autem Martinianus in terram egressus, oravit dicens: «Ago tibi gratias, Domine Deus meus, quod fecisti misericordiam in meam humilitatem: sed etiam usque ad finem ne me relinquant bone Domine et benigne.»

§ 16. Haec cum dixisset, dicit apud se: «Quid faciam, nescio. In montibus non me sinit satanas, nec in mari. Decaetro bonum est mihi meditari dictum Evangelii et hoc facere. Docet enim Dominus, sic dicens: *Si persequantur vos ex hac civitate, fugite in aliam. Amen dico vobis, non finietis civitates Israël* (Matth. x).» Quae cum dixisset, coepit fugere et dicere: Fuge, Martiniane, ne te comprehendat tentatio: fuge, monache: sicque fugiens et seipsum persequens, finiit dies vitae suae, numquam ferens neque peram, neque virgam, neque duas tunicas, neque aces in zona, neque aliquid aliud portans ad usum corporis ex iis quae debent inservire homini. Sed ubicumque ingrediebatur

in civitatem aut in pagum, quaerebat quisnam esset in ea vir pius et illuc veniebat: et sumens quae necessaria erant ad alimentum, exhibat, et sic fugiens et persequens, perfecit dies suos: et ubicumque eum deprehendisset vespera, seu in monte, seu in solitudine, seu in petra, illic manebat. Duos ergo annos currens et se persequens, pulchrum implevit cursum, cum centum et sexaginta quatuor civitates obiisset.

§ 17. Cum autem esset docaetero migraturus ad Dominum, venit Athenas. Porro beato Episcopo qui illic erat, revelatum est de decessu beati. Beatus vero Martinianus ingressus ecclesiam, cum praescivisset horam mortis suae, cadens supra scamnum, dicit iis qui illic erant: «Vocate ad me cito vestrum Episcopum.» Illi autem eum existimaverunt esse stultum. Eo vero adhuc magis rogante, ei obedierunt et iverunt ad Episcopum, dicentes ei: «Domine, homo quidam jacet in ecclesia super scamnum, et nescimus sit ne stultus, aut quis sit. Nobis certe dicit: Vocate ad me cito Episcopum vestrum.» Pius autem ille Episcopus dicit eis: «Stulti estis vos. Ille enim et me et vobis est altior.» et surgens protinus, pròpere ivit in ecclesiam. Beatus vero eum eum vidisset, non potuit quidem surgere, sed manus suas extendit supra solum et sic debitum honorem ei reddidit. Episcopus autem abundantio rem ei honorem tribuit, dicens: «Jampridem Deus mihi est pollicitus, se suum servum mihi esse ostensurum, et qui est a mendacio alienus, implevit quae dixerat. Tu autem quando habitabis in regno coelorum, meae quoque animae recordare, rogo te.» Sanctus vero respondens, dicit ei: «Benedic me, venerande pater, et ora pro me, ut inveniam fiduciam, dum sistar ante terribile tribunal Christi.» Haec cum dixisset, sustulit oculos suos in coelum et dixit: «In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum:» et cum totum corpus suum obsignasset, dicit Episcopo: «Commenda me Deo, pater.» Quod cum dixisset, subridente vultu, Domino emisit spiritum, cum cursum consummasset, et fidem servasset, propositae coronae accepta promissione, dignatus regno coelorum.

§ 18. Quis non miretur hunc sanctum et fortem athletam? Quis non beatum pronunciet invictum ejus cursum et vitam plenam fiduciâ? Quis non narret et stupeat ejus admirabilem quae ex virtute agebatur, vivendi rationem? Quomodo ad finem usque decertavit pro salute suae animae? Quin etiam martyrium suae decertationis ipse sibi construxit. Nam cum non adesset persecutio, neque Imperator, neque Praeses persequens, ipse sibi extruxit martyrium, ut qui adversa fronte cum diabolo bellum gesserit et conculcaverit insolentem ejus exultationem. Ipse ergo fuit sui et persecutor et rex et carnifex seipsum torquens et martyr decertans et athleta coronatus et justus renunciatus. Quid ergo? eum vocabis martyrem? Certe. Etenim ut fortis martyr et

athleta ignem contempsit: et quod est admirabile, ipse sibi ipsi accendit fornacem et per hunc ignem sensilem conculeavit ignem aeternum: et quam adversus ipsum mulierem excitavit diabolus, eam per preces fecit perfectam Dei ancillam, animamque a reprehensione alienam et puram Deo obtulit.

§ 19. Sed oportet nos de illa quoque puella *, quae fuit relicta super rupem marinam, vobis narrare, quem am finem acceperit et quemadmodum finem vitae suae peregerit citra ullam quae in eam eaderet, reprehensionem, etenim propter eam rursus conceptae beati preces non manserunt inefficaces, sed eam ad finem usque conservaverunt. Ipsa enim relicta supra petram, sic comedeat, sic ut ei iussit sanctus. Cum autem venisset nauclerus qui afferebat panem et aquam et appropinquasset petrae et vidisset puellam stantem, existimavit esse spectrum: et timore affectus, coepit a petra recedere, remis agens naviculam. Illa autem clamans, dicebat nauclero: « Ne timeas, o frater: sum enim revera mulier et sum Christiana: veni prope me propter Dominum et narrabo tibi verum. » Illo autem minus fidente et magis timente, ipsa jurabat, dicens: « Per regem Christum, sum Christiana. Deaetero veni prope me et tibi ordine narrabo quid acciderit. » Tunc navem suam adduxit nauclerus et dixit ei: « Ubi est qui hic erat, monachus, aut quid ei factum est quod recessit? Quis vero te huc adduxit? » Puella autem cum se signasset, narravit ei quae ipsis acciderant.

§ 20. Nauclerus cum audiisset, dicit ei: « Veni huc, ut te hinc educam, et ibis in tuam civitatem. » Mulier autem respondens, dicit ei: « Ne, rogo te, domine mi, ne me ejicias ex hac petra: sed fac mecum misericordiam et clementiam, et vadens in tuam civitatem, affer ad me pileum et virilem tunicam, contextam ex pilis, et panem et aquam, quomodo afferebas ad beatum et eandem mercedem accipies a Domino Christo. Non est enim apud Deum distinctio masculi et foeminae, sicut dixit Paulus Apostolus: *Omnes vos unum estis in Christo Jesu (Galat. iii)*. Ne ergo me abominèris humilem et abjectam quae volo salva fieri. Nisi enim benignus Deus me voluisset esse salvam, ego quoque cum omnibus periissem in mari. Volente ergo Deo me servare, tu ne me perdas quoniam sum foemina. Memento quod qui finxit Adam, is Evam quoque creavit, et ipse ambos est fabricatus, et in ultimis diebus per sanctam virginem est manifestatus. Age ergo, rogo te, vade in tuam civitatem et quomodo praedixi tibi, affer ad me virilem tunicam et pileum et panem et aquam et lanam et adduc huc uxorem tuam, ut cum illa verba faciam de lana, et ut illa me induat virili habitu: et Dominus Deus meus erit tecum omnibus diebus vitae tuae, et dabit tibi in hac vita

* Nomen ejus, *Ihotina*.

misericordiam et remissionem peccatorum : in illa autem, fiduciam et gloriam ante tribunal Christi. »

§ 21. Haec cum audiisset nauclerus et vidisset ejus in Deum desiderium, dicit ei : « Ecce ego faciam omnia quaecumque mihi mandasti : solum esto fortis et strenua et Dominus implebit desiderium tuum. » Quae cum dixisset, movit suum navigium et ivit in suam civitatem : et accipiens uxorem secundo die et quaecumque ei jusserat, accessit ad puellam. Et cum mulier ascendisset supra petram, puellam reverenter salutavit, et eduxit omnia ex navi. Puella vero rogavit virum, ut secederet in naviculam, ut virili habitu indueretur. Cum ipsa autem secessisset, simul exuit vestes muliebres et muliebrem imbecillitatem, et virili se accinxit prudentiâ et induit vestes viriles, nempe pileum et virilem tunicam, contextam ex pilis, et stans precata est Dominum, dicens : « Domine, qui exaudisti omnes sanctos tuos a seculo, exaudi me quoque peccatricem et consumma me in hoc loco et habitu, nullâ affectam ignominiâ, et conserva meam animam et confirma cor meum, et corpus meum corrobora, et deduc mentem meam et animam ad hoc, ut tibi placeam et impleam tua mandata, et iis qui mihi obedierint, praebe Domine bonam mercedem : quoniam es benedictus in secula, Amen. » Post haec autem dicit mulieri : « Rogo te, domina : dum panis et aqua ad me affertur, fac ut lanam quoque ad me afferas et cum paravero, reddam tibi, ne panem gratis comedam. Has quoque meas vestes tibi habe ad mei monimentum. » Haec cum dixisset, dimisit eos in pace.

§ 22. Tertio autem quoque mense accedebant ad eam nauclerus et uxor ejus, ei offerentes quae necessaria erant ad alimentum. Beata autem exultabat et glorificabat Dominum in veneranda et bona agendaë vitae ratione. Fundebat vero interdium quidem, duodecim preces, noctu autem vigintiquatuor. Alimentum autem ejus erat, in duobus diebus libra panis, et aquae poculum unum. Sicque perfecit cursum suum, in bona vivendi ratione. Erat autem, cum venit ad petram, nata annos viginti-quinque : in petra vero vixit sex annos. Duobus autem mensibus, antequam veniret nauclerus et uxor ejus, tradidit beata Photina Christo spiritum suum, cum peregisset cursum suae exercitationis in sincera fide et bona vitae agendaë ratione, ut etiam ipsi nauclero de ea revelaretur.

§ 23. Postquam autem impletum fuit tempus duorum mensium, accessit nauclerus cum sua uxore et invenit eam mortuam et decore honesteque jacentem et manus habentem in formam crucis, osque honeste clausum et similiter oculos diligenter clausos, et ut semel dicam, eam tam honeste jacentem, ut ipsi putarent eam dormire. Accedentes vero, eam invenerunt mortuam, et Deum glorificaverunt. Erat autem ejus vultus post tot dies

tamquam flos matutinus, suavem odorem emittens: et cum adorrassent venerandas et sanctas ejus reliquias, acceperunt in naviculam et tulerunt Caesarëam civitatem Palaestinae et renunciarunt ei, qui tunc erat Episcopus, vitam quam ex virtute egerat. Quamobrem jussit ipse Episcopus eam sepeliri in loco honesto et insigni, cum lampadibus et hymnis divinis: Ad gloriam Dei omnipotentis et Domini nostri Jesu Christi: Cui gloria etc.

MARTYRIUM

SS. VALENTINI PRESBYT. ET ASTERII

ITEMQUE

MARII ET MARTHAЕ, AUDIFACIS ET HABACUM NOBIL. PERS.

CUI FIDEM FACIUNT ANTIQUISSIMA MARTYROLOGIA ET VETUSTI MSS. CODD.

STYLUM (*ait Surius*) NONNIHIL CORREXIMUS

Anno 269. — Duo priores patriâ Romani.

§ 1. Temporibus Claudii, venit quidam de Perside, * Marius nomine, cum uxore sua Martha, et filiis Audifax et Habacuc Christianis viris ad orationem Apostolorum. Cumque venissent Romanam, coeperunt corpora sanctorum per carceres et sepulturas sollicite et curiose inquirere. Interea veniunt in castrum trans Tyberim et in carcere conspiciunt hominem venerabilem, nomine Quirinum qui jam multa verbera pro nomine Christi perpessus fuerat et facultatibus suis nudatus. Ad quem venientes, miserunt se ad pedes ejus, obsecrantes, ut oraret pro eis, ibique manserunt diebus octo, de facultatibus suis ministrantes beato Quirino et lavantes pedes eorum qui vinculis erant constricti et in capita sua vel filiorum suorum ipsam aquam effundentes. Eodem tempore jussit Claudius, ut si qui Christiani inventi fuissent aut vulgo aut in custodia, sine interrogatione punirentur. Ipso autem edicto promulgato, tenuit ducentos sexagintaduos Christianos viâ Salariâ qui arenam fodientes damnati fuerant pro nomine Christi: quos extra muros portae Salariae duci et in civitatis amphitheatro, militum sagittis, jussit interfici. Hoc cum factum fuisset, contristati nimis Marius et Martha uxor ejus cum filiis suis, venerunt ad locum, ubi corpora sanctorum interfecta fuerant, una cum beato Joanne presbytero, et invenerunt super corpora eorum ignem superpositum. Itaque coeperunt corpora subtrahere et sepelire cum

* Vide nostrum MARTYROL. ILLUSTR. mens. Jan. p. 61.*

linteraminibus et facultatibus suis : quia locuplètes erant, sepe-
lierunt autem ea in crypta viâ Salaria in clivo cucumeris. Simul
etiam sepelierunt tribunum quemdam Claudii, nomine Blastum :
et in eodem loco vigilias et jejunia cum orationibus, multis die-
bus, cum beato Joanne celebraverunt.

§ 2. Audiens hæc Claudius, curiose jussit inquiri Marium et
Martham uxorem ejus : sed non invenit eos, quod occulte isthuc
facerent. Venientes vero Romam ad castrum, requirebant beatum
Quirinum. Quem non inveniētes, contristati sunt nimis. Inve-
nerunt tamen quemdam presbyterum, nomine Pastorem, qui enar-
ravit eis rem omnem, et ut noctu interfectus fuerit gladio beatus
Quirinus, et jactatus in Tyberim, corpusque ejus remanserit in
insula quadam. Pergentes igitur noctu cum familia sua et beato
Pastore presbytero, collegerunt corpus ejus, et terra condiderunt
in coemeterio Pontiani in crypta, octavo Calend. Aprilis. Deinde
beati Marius et Martha cum filiis noctu audiunt in loco quodam
trans Tyberim in coenaculo multitudinem Christianorum psallen-
tium, multumque lætati, pulsant januam coenaculi. Illi autem
timētes, noluerunt aperire. Eodem in loco erat episcopus, no-
mine Callistus. Qui cum audisset pulsantes, dixit ad sanctos Chri-
sti : « Confortamini, nolite timere : Christus pulsat ostium nostrum.
Aperiamus ergo os nostrum, et plus confortati, collaudemus Do-
minum, quia ipse nos vocat. » Et confestim ipse perrexit, et ape-
ruit ostium. Quem videntes Marius et Martha cum liberis suis,
miserunt se ad pedes illius. Ea re animadversa, omnes Christiani
gavisī, et sese invicem osculati sunt.

§ 3. Porro beatus Calistus sic oravit ad Dominum : « Deus
Pater Domini nostri Jesu Christi, qui dispersa congregas, et con-
gregata conservas : auge fidem et fiduciam servis tuis per Chri-
stum Dominum nostrum qui vivit cum te Deo Patre omnipotente
et Spiritu Sancto in secula seculorum. » Et responderunt omnes,
« Amen. » In eodem autem loco mensibus duobus manserunt ab-
sconditi. Interim apprehendit Claudius quemdam venerabilem
presbyterum, Valentinum nomine, et vinxit compedibus et cate-
nis. Inde post biduum jussit eum sibi praesentari in palatio suo
juxta amphitheatrum. Qui cum praesentatus fuisset aspectibus
ejus, dixit ad eum : « Quare non frueris amicitia nostra, sed illis
potius jungeris qui sunt hostes reipublicae nostrae ? Satis quidem
mirandam tribui tibi sapientiam audio : et tamen cum sis sapi-
ens, offendis in superstitionem vanitatis. » Respondens Valen-
tinus presbyter, dixit : « Si scires donum Dei, gauderes et tu, et
respublica tua, refutaresque daemones, et idola tua manufacta,
et confitereris unum Deum Patrem omnipotentem, et Jesum Chri-
stum filium ejus, creatorem omnium rerum, qui fecit coelum et
terram, mare et omnia quae in eis sunt. » Respondit quidam
Jureconsultus qui astabat Claudio, et dixit voce clara ad beatum

Valentinum presbyterum: «Et quid de deo Jove vel Mercurio?» Respondit Valentinus presbyter: «O homines miserrimos et turpes, qui tempore vite suae semper in spurcitiis, impuris voluptatibus et contumeliis corporum suorum male vixerunt. Sed tamen ostende mihi genealogiam eorum, et videbis quam turpes fuerint.» Respondit illi alta voce: «Blasphemavit deos et gubernatores reipublicae.» Eo die sic satis patienter audiebat Claudius, dixitque Valentino: «Si Christus Deus est, quare mihi non explicas, quod verum est?» Respondens Valentinus presbyter, dixit: «Audiat pietas tua, o rex, et salva erit anima tua, et respublica tua augebitur, et hostes tui profligabuntur, tuque in omnibus victor, et hic regno fruëris, et in illo seculo futuro. Hoc tantum admoneo, ut te poeniteat fusi sanguinis sanctorum, credasque in Christum, et baptizeris. Ita enim salvus eris.» Tum vero Claudius dixit astantibus: «Audite cives Romani et coetus reipublicae, quam sana doctrina ab hoc homine promitur:» Respondit Calphurnius praefectus, et voce clara dixit: «Seductus es princeps doctrinâ falsâ. Num vero aequum id esse potest, ut relinquamus quae a cunabulis nostris coluimus et adoravimus?»

§ 4. Eâdem horâ mutatum est cor Claudii, et cum dolore animi tradidit Valentinum Calphurnio praefecto, dicens: «Patienter audi eum, et si sanum consilium non est, quod profert, fac in eum, quod in sacrilegum legibus sancitum est. Sin vero recte consulit, audiatur justa postulatio ejus.» Tunc Calphurnius praefectus suscipiens Valentinum presbyterum, dedit eum cuidam Asterio principi suo, dicens: «Si potueris cum mollibus sermonibus inflectere, intimabo doctrinam tuam Claudio, et eris amicus ejus, et augeberis opibus et facultatibus.» Accipiens ergo eum Asterius, duxit in domum suam. Qui cum introisset in domum Asterii, genibus positus, oravit dicens: «Deus omnium rerum visibilium et invisibilium factor, et creator generis humani qui misisti filium tuum Dominum nostrum Jesum Christum, ut nos de praesenti seculo liberares, et de tenebris ad lucem veram perduceres Christum qui nobis praecipiens dixit: *Venite ad me omnes qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos (Matth. 11)*: tu converte domum hanc, et dona ei lumen post tenebras, ut cognoscat te Deum verum et Christum Jesum in unitate Spiritus Sancti in secula seculorum, Amen.»

§ 5. Audiens hoc Asterius princeps, dixit ad Valentinum presbyterum: «Miror prudentiam tuam, ut dicas, quia Christusvester lumen est.» Respondit Valentinus, voce clara, dicens: «Et vere, quia Dominus Jesus Christus qui conceptus est de Spiritu Sancto, et natus de Maria virgine, lumen verum est qui illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.» Respondens Asterius, dixit: «Si illuminat omnem hominem, modo probabo, num Deus sit, aut certe fallaciam tuam coërcebo. Habeo filiam

adoptivam, quam diligo a cunabulis, quae ante duos fere annos epithêmatis foedata est: ipsam adducam ad te, et si curata fuerit, omnia quaecumque praeceperis, faciam. » Respondit Valentinus presbyter: « In nomine Domini nostri Jesu Christi adduc eam ad me. » Currens vero Asterius anxius, adduxit puellam caecam ad beatum Valentinum presbyterum. Elevans autem manus in coelum, oculis madentibus lacrymis, dixit: « Domine Deus omnipotens, pater Domini nostri Jesu Christi, pater misericordiarum, qui misisti filium tuum Dominum nostrum, ut nos de tenebris ad lucem veram perduceres: te invoco ego peccator et indignus. Sed quia omnes vis salvos fieri, et neminem perire, ego deprecor misericordiam tuam, ut cognoscant omnes quia tu es Deus et Pater et creator omnium, qui caeco nato oculos aperuisti, et foetentem Lazarum de monumento suscitasti: te invoco, qui lumen es verum, et Dominus omnium principum et potestatum: non mea voluntas, sed tua fiat super hanc famulam tuam, ut digneris eam illuminare lumine intelligentiae tuae. » Et posuit manum super oculos ejus, dicens: « Domine Jesu Christe, illumina famulam tuam, quia tu Deus lumen verum es. » Et cum hoc dixisset, aperti sunt oculi ejus.

§ 6. Hoc cum vidisset Asterius, cecidit cum uxore sua ad pedes beati Valentini, et ait: « Per Christum, per quem lumen cognovimus, quod scis facias, ut salventur animae nostrae. » Respondit Valentinus: « Ergo facite quod dico: et si ex toto corde creditis, confringite omnia idola, et jejunate, et remittite culpas omnibus, et baptizetur unusquisque in confessione sua, et salvus erit. » Indixit vero eis triduanum jejunium. Et quia Christianos multos habebat Asterius in custodia, relaxavit omnes. Triduo consummato, die sancto Dominico baptizavit Asterium cum omni domo sua. Et vocavit ad se sanctum Callistum episcopum, et consignavit Asterium cum omni domo sua animas promiscui sexus fere sex et quadraginta. Hoc posteaquam audivit Marius et Martha uxor ejus cum filiis, nempe caecam illuminatam a B. Valentino, et propter illuminationem ejus omnem domum Asterii credidisse, venerunt cum gaudio ad domum Asterii, gratias agentes Deo, fueruntque ibi diebus trigintaduobus. Post hos dies requisivit Claudius Asterium principem: porro nunciatum est illi, illuminatam esse puellam in domo ejus, et hoc signo permotum, baptizatum esse in nomine Christi cum omni domo sua per Valentinum presbyterum. Qui iratus, misit milites, et tenuit omnes, quos invenit in domo ejus. Qui cum adducti fuissent vincti, inter quos erat Marius et Martha, Audifax et Habacuc nobilissimi ex Perside qui venerant ad orationem sanctorum Apostolorum, jussit Persas quidem separari a congregatione eorum, Asterium vero cum omni domo sua duci in civitatem Ostiam, et illic eum poenis excruciatum interfici: Marium autem et Martham, Audifacem

et Habacuc suo iudicio reservari. Valentinum autem presbyterum fustibus caedi, et capitalem subire sententiam. Qui decollatus est viâ Flaminiâ sub die xvi Calend. Martiarum. Cujus corpus collegit matrona quaedam Sabinella, et sepelivit in eodem loco, ubi capite caesus est, accipiens coronam vitae quam repro-misit Deus diligentibus se *.

§ 7. Jussit deinde Claudius praesentari aspectibus suis Marium, Martham, Audifacem et Habacuc. Qui cum praesentati fuissent, aestimans eos pecuniis cumulos, sic illos aggreditur: «Unde estis?» Respondit Audifax, filius eorum major: «De Perside.» Claudius dixit: «Quam generis obtinetis nobilitatem?» Respondit Audifax: «Ego et Habacuc, quantum ad carnem, filii horum sumus.» Claudius dixit: «Ob quam causam huc venire voluistis?» Respondit Audifax: «Desideravimus ad pedes Apostolorum orationis causâ occurrere.» Claudius dixit: «Et quae sunt vobis facultates, ut tantos itineris vellētis sumptus facere?» Responderunt Marius et Martha: «Dominus omnipotens novit, quia nobiles nati sumus ab omni antiquitate. Nam ut scias nos nobiles esse, ego filius sum Imperatoris Maromeni, et haec filia est Cusuntis subreguli.» Claudius dixit: «Quare iudicium parentum vestrorum non sequimini, potiusque deseritis deos quos patres vestri coluerunt, et hominem mortuum quaeritis?» Respondit Marius: «Nos famuli Christi, servos et Apostolos ejus venimus exorare, ut ipsi intervenire dignentur pro nobis.» Claudius dixit: «Facultates vestrae praesto sunt?» Marius respondit: «Facultates nostras dedimus ei qui ad breve tempus eas nobis dedit, Domino nostro Jesu Christo.» Claudius audiens hunc sermonem, iratus, tradidit eos vicario Musciano, dicens: «Si non sacrificaverint, neque reliquerint superstitionem hanc, diversa eis tormenta adhibeto.»

§ 8. Eadem die jussit sibi in Tellûre gremium praeparari, et omnia genera tormentorum adferri. Cumque adducti fuissent sancti martyres in conspectu ejus, furore repletus, dixit: «Intimatum vobis est quid praeceperint principes nostri, et omni rei publicae?» Respondit Audifax: «Nescimus.» Muscianus vicarius dixit: «Ergo vultis cognoscere decretum?» Responderunt Marius et Martha: «Desideramus audire quid jussum tibi fuerit.» Muscianus vicarius dixit: «Deferantur tormenta.» At ubi allata sunt, dixit: «Omnia genera tormentorum in vos expendentur, si decreto non obtemperaveritis. Sin vero jussis principum obediētes vos praebueritis, et natales vestri renovabuntur, et dignitates obtinebitis haud vulgares. Hacc enim jusserunt victores rei-publicae, ut sacrificetis diis sine mora, et sitis amici principum.»

* Ibi, nonnulli tradunt fabricatam esse in honorem invictissimi Martyris ecclesiam et mirifice decoratam. Locus autem martyrii dicitur ad *Pontem Milvium* (vulgo *Ponte molle*) non longe ab Urbe fuisse. Ecclesiâ illâ ruinis obrutâ, corpus S. Valentini delatum in Urbem est, in Aedem S. Praxedis.

Respondit Audifax filius major, et dixit: «Stultam rem locutus es.» Dicit Muscianus ad Marium, Martham et Habacuc: «Vos quid dicitis?» Responderunt: «Omnes quasi uno ore locuti sumus.» Muscianus vicarius jussit expoliari eos, et fustibus caedi: Martham vero stare ante eos. Qui cum caederentur, sub voce praeconis dicebant caedentes: Praecepta principum contemnere nolite.

§ 9. Martha autem gaudens, dicebat: «Fili mei, constantes estote.» Marius vero laudabat Dominum, dicens: «Gloria tibi, Domine Jesu Christe.» Muscianus vicarius jussit eos deinde levari a terra, et suspendi in eculeo. Qui dum attraherentur funibus canabinis, voce clara clamabat Audifax filius major: «Gloria tibi, Domine Jesu Christe, qui dignatus es annumerare nos servis tuis.» Iratus vero Muscianus, jussit ignem ad latera eorum apponi, et ungulis ferreis radi. Illi autem vultu à lacri clamabant: «Gratias tibi agimus, Domine.» Post haec jussit Muscianus eos deponi de eculeo in conspectu Marthae, et manus eis praecidi: quibus praecisis, coepit sanguis emanare. Martha autem colligens sanguinem mariti et filiorum, caput suum illo liniebat cum gaudio. Deinde jussit Muscianus, ut manibus colligatis per civitatem circumducerentur sub hac voce praeconaria: «Deos blasphemare nolite.» Clamabant autem Marius, Audifax et Habacuc: «Non sunt dii, sed daemones qui et vos perdent et principem vestrum.» Eodem die tulit sententiam, ut capite punirentur. Itaque ducti viâ Corneliâ milliario tertio decimo ad Nymphas Catabassi, ibi in eodem loco decollati sunt ab arenario, Marius, Audifax et Habacuc. Martham vero in puteo necari praecepit. Quorum corpora jussit cremari, ne sepulturâ afficerentur. Matrona vero, nomine Felicitas, rapuit corpora eorum semiusta, et in praedio suo sepelivit: Martham vero levavit de puteo, et junxit corporibus sanctis sub die xiii Calendarum Februariarum, ubi praestantur beneficia Domini nostri Jesu Christi usque in hodiernum diem (a). *

(a) In Urbem illatae reliquiae horum sunt sedente Paschali I, atque in Aede S. Adriani conditae: ubi primum inventae anno mcccii, ac secundo. anno mdxc. Temporis progressu pars corporum Audifaxis et Habacuc donata ecclesiae S. Joannis Calybitae, et, in hac restauranda anno mdc, recognita. Reliquiarum porro fragmenta concessa fuere aliquibus italicis ecclesiis, ac etiam Suessioni (gallicae *Sotissons*): et cuicdam Moguntino Monasterio ubi devotionem et fidem crebris magnisque prodigiis excitantur.

* Acta haec a Baronio, Tillenontio et aliis quibusdam parvifiunt; Bollandiani vero haud repugnanda censent.

PASSIO S. VALENTINI EPISC. INTERAMN.

EX PERVETUSTIS MS. CODICIBUS

QUIBUS ETIAM ANTIQUISS. MARTYROLOGIA ADSTIPULANTUR

ALIQUOT LOCIS STYLUM MODICE MUTAVIMUS

Anno 273. — Nat. Italus.

§ 1. Propheta loquitur ad Deum: Secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum. In ipsa ergo multiplicatione illi specialiter ad Deum pertinent qui vitam suam voverunt creatori, ita ut corpus et animam intentissimam Christo faciant. Unde beatus vir Interamnensis (a) Episcopus, sanctus Valentinus, bene vivendo meruit virtutibus adhaerere quae virtutes latentem hominem omnimodo credentium animis tradiderunt. Igitur Athenienses quidam nobiliter nati, Proculus, Ephêbus et Apollonius scholastici viri, apud Graecos Latina studia desiderantes, apud Cratonem civem suum, oratorem utriusque linguae, in urbe Roma hospitabantur, cujus et magisterio et hospitio fovebantur. Factum est autem, ut unicus Cratonis filius, Cheraemon nomine, juvenis scholasticus, cum incurreret aegritudinem, ut incurvato dorso, caput inter genua deprimeretur. Cumque omnes pene medici qui in urbe Roma erant, nulla ei possent ratione succurrere, extitit quidam Fontejus Tribunius qui diceret vitium ejusmodi acrius suo accidisse germano, et curatum esse a quodam sancto Valentino episcopo et cive Interamnensi, hortabaturque transmitti ad eum. Denique et ipse puer, ex quo curatus est, non illum deseruit, dicens, se nimio ejus bonitatis affectu constrictum.

§ 2. Audiens hacc Craton, mittit ad illum nobiles viros, amicos suos qui illum rogarent, ut ad urbem Romam dignaretur venire. Quem cum venientem Craton hospitio recepisset, ostendit ei filium suum Cheraemonem, et cœpit petere, ut sicut curavit germanum Fonteji, ita et huic succurreret. Cui sanctus Valentinus episcopus dixit: «Tu si vis, curabitur.» Et Craton ad eum: «Dimidiam, ait, partem substantiae meae tibi dare constitui, si tu eum ab hac calamitate liberaveris.» Cui sanctus Valentinus respondit: «Miror te magistrum prudentem non advertisse quod dixi: Tu si vis, curabitur. Nam si credideris in Christum meum, fides tua pretiosior erit Deo, quam tu ipse qui in rebus vilissimis et vanis spem collocas tuam, credens effligies malignorum hominum, in ligno aut quocumque metallo expressas, aliquam divinitatem habere: qui suo merito hoc obtinuerunt, ut non possint dii credi, cum sordidissimis actibus et crudelissimis occupati,

(a) *Interamnæ* (ital. *Terni*) urbi Umbriae antiquissimae nomen contulit situs inter bifissi Naris amnis cornua.

nullum tempus immune ab sceleribus habuerint. Sed si fidem, quam insinuo, ab hac defendas injuria, et in Deum illam invisibilem et omnipotentem conferas, dabitur salus filio tuo, quam postulas: census vero tuum, cujus mihi partem dimidiam polliceri voluisti, offer pauperibus qui orent pro filio tuo: mihi autem nulla ratione persuadere poteris, ut pro salute ejus aliquid aliud abs te quam fidem expetam. Crede ergo Filium Dei, verum Deum esse, Jesum Christum, et omnibus renuncia simulacris, et videbis salvum filium tuum.» Dicit ei Craton: « Licet ignorem, quo ordine religio vestra teneatur, at hoc tamen auditione accepi, unumquemque fide sua salvari, nec prodesse alteri alterius fidem, nec cuiquam obesse alienam infidelitatem.» Sanctus Valentinus episcopus dixit: « Certae causae sunt conversationis humanae quae alios pro aliis nec liberari faciant, nec perire. Neque enim in fide dubius pater, filio potest obesse fideli. In his ergo causis, quas necessitas flagitat, sanitatem quaerens, dum patitur, pater pro filio, soror pro fratre, pro servo dominus: et filium patri esse redditum, et fratrem sorori, et servum legimus domino restitutum. Igitur pro eorum interitu hi qui cruciabantur, fidem integram acceperunt ad hoc, ut efficerentur utrique fideles, et salus temporaliter data corporibus, acquireret animas in aeternum: sicut et factum est, cum Centurio morientem servum suum reciperet, et filiam mortuam archisynagogus ad vitam reversam aspiceret, et sorores Lazarum, jam sepulturam quadriduanam habentem, quem lugebant et flebant, voce Domini suscitatum esse gauderent. Sunt et multa alia quae in novis et veteribus sacris voluminibus isthuc affirmant, fidem alterius alteri profuisse, et infidelitatem aliorum aliis nocuisse quae nunc memorare longum est.»

§ 3. Haec et his similia multa sancto Valentino episcopo prosequente, Craton orator cecidit ad pedes ejus, dicens: « Credo quod ille quem praedicas, verus sit Deus et praeter ipsum non sit alius qui imperet languori, ut abscedat: imperet morti, ut fugiat: imperet vitae, ut redeat.» Sanctus Valentinus episcopus dixit: « Fides Christiana non tantum verbis, sed et operibus demonstratur.» Dicit ei Craton: « Quae sunt opera, per quae fides possit ostendi?» Sanctus Valentinus dixit: « Ut abrenunciatur idòlis manufactis quorum effigies adoratur in templis, et ab omni peccato lotus fonte purissimo, Deo filius adopteris.» Craton dixit: « Aqua quae sordes corporis lavat, quomodo poterit peccata mundare?» S. Valentinus dixit: « Aqua per mysterium invocatae Trinitatis, Spiritum Sanctum in se recipit, et per ipsum universa peccata et crimina dimittuntur.» Dicit ei Craton: « Dum disputatio nostra longius tenditur, vita filii mei Cheraemonis brevitur.» Dicit ei S. Valentinus: « Nisi crèdideris ea quae nec audire potuisti aliquando nec videre, salvus esse non poterit filius tuus.»

Dicit ei Craton : « Quid est, quod ego nec audire potui, nec corde concipere ? » S. Valentinus dixit : « Numquam audisti aliquando virginem concepisse, virginem peperisse, virginem post partum permansisse ? Audisti aliquando aut vidisti quempiam siccis pedibus undarum pelagus pertransisse, imperasse ventis, temperatam jussu compescuisse, postremo crucifixum, mortuum et sepultum, die tertia resurrexisse, atque multis videntibus in coelos ascendisse, angelis testantibus, ita ut ascendit, denuo venturum ad judicium ? Si haec credis, accède et baptizare, ut possis ad salutem filii tui pertingere et per ipsum ad vitam perpetuam pervenire. » Dicit ei Craton : « Quantacumque dixeris, quantalibet verborum copiâ usus fueris, ex hoc uno poterit veritas colligi, si salvetur is propter quem dicuntur. »

§ 4. S. Valentinus dixit : « Quoniam sapientia mundi, in qua tu magister esse videris, stultitia est apud Deum et non potes tam perfecte credere quam fides ipsa deposcit, da mihi fidem tuam sub hac pollicitatione, ut si filius tuus per meam fidem salvus evaserit, tu per salutem filii tui cum omni domo tua convertaris ad Christum. » Tunc Craton vocavit conjugem suam cum omni familia, et prostratus pedibus ejus, promisit, si ille salvus foret, omnes credituros in Christum. Erant autem in hoc spectaculo Proculus et Ephèbus atque Apollonius, quos supra dictum est in Graeco perfectos, ad Latina studia se contulisse. Hi itaque simili modo oratoris sui filium Cheraemonem cupientes salvum fieri, se credituros affirmant. Tunc S. Valentinus jussit sibi cubiculum praeparari, et unius diei atque noctis silentium fieri : et clausit ostium super se et puerum Cheraemonem, qui jam triennio ita toto corpore incurvus, complicatus atque glomeratus jacebat, ut caput inter genua defixum haberet, nec ulla pars corporis suâ libertate frueretur. Erant enim ejus brachia simul et crura contorta, nec ullus medicorum scire potuit quo nomine is morbus appellaretur. Porro S. Valentinus, vir Dei, fide plenus, clauso, ut diximus, ostio, stratoque humi cilicio, tulit puerum Cheraemonem de lecto et reposuit seminecem in eo cilicio, in quo ipse orare consueverat, et per totam noctem in Dei laudibus et oratione manenti, lumen circa mediam horam noctis tantum apparuit, ut hi, qui in spectaculis erant circa cubiculum, putarent intus flammam accendi. Sed spatio unius horae transacto, surgens sanissimus puer, simul coepit voce clara in Dei laudibus incolumis concrepare. Audientes autem illum parentes ejus Domino canere, cujus per tres annos solum gemitum audierant, mugitumque reddentem, omnes simul gaudentes, fores ut reseraret eis sanctum Valentinum exorant. At ille dixit : « Nisi complevero statutum orationis numerum et hymnorum, non vobis aperiam. » Sed cum jam aurora finem nocti imponeret, S. Valentinus reserat claustra cubiculi, et Cheraemonem juvenem

parentibus, ac si nihil perpressus fuisset, ab omni aegritudine liberum assignat. Tunc Craton cum conjuge et omni domo sua credidit et baptizatus est. Cheraemon autem ut vestigia sancti Valentini relinqueret, nullâ potuit ratione adduci. Proculus vero et Ephêbus atque Apollonius, abjicientes studia humanæ sapientiae, ita se contulerunt ad Dominum, ut ultra pênitus nihil humanarum legerent literarum: sed conversi ad Dominum, spiritalibus se studiis tradiderunt magistro, cujus non tantum verba, sed etiam facta probarentur mirabilia.

§ 3. Interea per hos confluebat multitudo scholasticorum ad Christum, ita ut Abundius Praefecti urbis filius animo duceretur, ut totâ fidei plenitudine Christi se famulum publicâ voce clamaret. Hinc vero indignatio pene omnium senatorum accensa est, et tentus S. Valentinus episcopus atque virgis caesus, compellebatur sacrificare daemoniis et post diuturnam caedem custodiae mancipatur. Videntes autem eum constantiorem fieri et in ipsâ caede et custodiâ gloriari, et omnium, qui per ipsum Christo crediderant, animos confirmare, medio noctis silentio ejectum de carcere decollaverunt jussu furiosi Placidi, urbis Praefecti. Tunc a Proculo, Ephêbo atque Apollonio ablatum corpus venerandi Christi martyris, ad suam ecclesiam Interamnae urbis nocturno itinere transtulerunt, ibique in suburbano empto terrae spatio non longe ab eadem civitate sepulturae honestissimae tradiderunt: ubi cum quotidianis vigiliis in Dei laudibus permanerent, tenti a gentilibus, custodiae sunt traditi consulari Leontio. Qui agnoscens Proculum, Ephëbum atque Apollonium, multos e populo quos converterant, habere fautores et amicos, timensque ne violenter ei a populo tollerentur, noctis medio suis eos jussit tribunalibus praesentari. Quos cum vidisset nec blandimentis decipi, nec terroribus frangi, jussit eos capitalem subire sententiam. Ipse autem statim fugiens cum officio quo pergeret, non permisit sciri. Tunc omnis populus luctum quidem de nece eorum, sed gaudium de martyrio habuerunt. Porro martyres sancti a beato Abundio non longe a corpore S. Valentini sunt sepulti, collaudantes Dominum Jesum Christum qui vivit cum Deo Patre et Sancto Spiritu in secula seculorum, Amen (a).

(a) Cum tota fere haec historia in Cratonis et trium Scholasticorum Atheniensium mira conversione versetur, quaedam sunt per nos supplenda. Valentinus, nobili prosapia, sanctissimis clarus moribus, litteris optime excultus, Diaconus erat cum S. Felicianum (vide Ind. Vol. I) Antistitem Fulminatæ Umbriae, praedicationis gratiâ peragranti, Interamnae hospitio excepti: a quo, flagitante fidelium plebe, et instanti Clero, tertius ejus Urbis Episcopus est consecratus. Ad fidem Christi propagandam nulli pepercit labori, nulla pertimuit, ex paganorum irâ, vitae pericula. Duas, Clericorum unam, Virginum alteram, ex qua mirabilis Agapes prodit quae colitur xv Febr., instituit congregationes. Cavendum ne confundatur Valentinus hic, cum alio ejusdem nominis Interamneni Episcopo qui vixit temporibus Justinî Imperat. Corpus S. Episcopi martyris anno mdcv repertum tradunt, simulque inventas fuisse SS., de quibus supra, Proculi, Ephëbi et Apollonii Reliquias.

Praeter Valentinum Presbyt. et omonymos Interamnenses Episcopos, alius Valentinus martyr in Africa memoratur. Valentini autem, de quibus in Hispania et in Belgio, unum esse eundemque credimus Presbyt. Mart. Romanum de quo hodie primo loco, cujus insignia lypsaena de Urbe in ea loca sunt devecta.

VITA ET MIRACULA S. AUXENTII ABBATIS

AUCTORE SIMEONE METAPHRASTE

Obiit circa 469. — Ex Oriente.

§ 1. Cum antiqui patres et factis et verbis fuerint insignes et diversis operibus eorum qui in mystica vinea, mane simul et horâ tertiâ et sextâ similiter et nonâ, vocati sunt, sanctorum ad aedificationem corporis Ecclesiae labores conscripserint: non est absurdum, nos quoque, qui propter socordiam et insecitiam ab eis longe sumus remoti, vere conscribere justorum virorum vitam qui circa horam undecimam in eadem vinea laborarunt, ad utilitatem fidelium qui legunt et audiunt: ut qui volunt habere piam rationem ducem vitae praesentis, constanter sequantur viam Patriarcharum, Prophetarum et Apostolorum, Martyrumque et justorum: cum eorum quidem virtutibus contententes, suffulti autem et stabiliti eorum orationibus. *Quaecumque enim prius scripta sunt*, ut dicit divinus Paulus, *scripta sunt ad nostram admonitionem (Rom. xv)*. Eo ergo freti qui dixit: *Dilata os tuum et implebo illud (Psal. 80)*, convertamur ad propositam narrationem.

§ 2. Tempore Theodosii junioris, xxxv anno ejus imperii, fuit vir quidam nomine Auxentius qui erat relatus in numerum quartae scholae fortissimorum et Christianorum amantium scholarium*: ex genere quidem orientali, in pietate autem et omni Christiana doctrina eruditus, roburque corporis et fortitudinem in ipsa forma gestans, morumque modestiam et virtutem gerens in animo, dogmaque habens sanum in fide Apostolica, et plurimum studium in generalibus vigiliis pernoctationum. Quoniam vero quae ante haec ab eo facta sunt, nos latuerunt, ab hoc fundamento initium ducamus orationis. Hic ergo sanctus vir Auxentius, habebat patrum Byzantii in militiam relatum, Optionem cohortis. Quem requirens cum ascendisset ex Syria et non invenisset, propterea quod prius decessisset, militavit scholaris. Cum ergo esset in exercitu insignis, frequenter etiam versabatur cum iis quorum celebrabatur exercitatio et virtus.

§ 3. Quadam die unus ex viris qui sequebantur, se pauperem esse significans, molestus erat beato Auxentio, petens ab eo indusium, benedictionis gratiâ et paupertatis. Is vero dicit ei: « Ora, ut Dominus mittat, et a me accipies. » Non enim superaverant

* *Scholarii dicebantur adolescentes militias peritissimi moribusque praeclari qui ad praemium seligebantur ut in aula Imperatoris versarentur, ipsumque in publicum prodeuntem comitarentur.*

ei vestimenta, propterea quod quaecumque in eum incidebant, daret pauperibus. Ille vero promissionem arripiens tanquam schedulam, assidue exigebat. Quamobrem cum multum ei esset molestus, et rursus ab eo esset admonitus, dicit ei: «Adsis frater, in loco opportuno accepturus petitionem.» Postquam autem fuit in loco occulto, exiit se tunicâ, qua erat indutus, et dedit ei, et mansit in solâ penulâ. Post hymnum vero dictum, ambobus recedentibus, sensit quod factum fuerat Marcianus *, et dicit ei: «Universane vita tua ita agitur, et haec est charitas tua, ut carens tunicâ, nobis non confidas?» Quamobrem tanquam subridens dicit ambobus: «Ab eo qui mihi saepissime vobis praesentibus impudenter parabat insidias, vix tandem sum liberatus. Sed rogo vos, ut eamus ad Dominum Joannem monachum visuri Dei gloriam.» Cum itaque inter eos convenisset, post unum diem ad eum veniunt, et vident eum qui tunicam acceperat, adesse tristem. Finitis autem precibus, dicit beatus Joannes, tanquam amicis suis et familiaribus: «Orate, fratres, pro hoc mendico.» Nam quos habebat viles pannos, abstulit aliquis et aufûgit. Beatus vero Auxentius laeto vultu coepit ei qui id fecerat, benedicere. Dicit autem ei vir justus, sicut Balaam Balac: «Jussit te execrari, et tu ei benedicis?» Respondens autem beatus Auxentius, dicit mendico: «Redde vota tua Domino, frater, quot habebas induisia?» Ille vero respondit cum fletu: «Septem, et id, quod mihi praebuisti.» Dicit ei beatus Auxentius: «Quoniam ergo cum septem haberes, non fuisti contentus, sed unum, quod habebam, tantam mihi molestiam exhibens, accepisti, hoc effecit, ut illa quoque fugerent.» Cum eum ergo placide redarguisset, et cum iis qui simul erant, ferculum accepisset, recessit.

§ 4. Quodam vero die in palatio procédens, videt quendam tenèri et trahi a militibus: orans autem, dicit de more: «Qui liberas mendicum a manu ejus qui sunt ipso fortiores, veni nunc quoque ad dandum auxilium.» Quae cum dixisset, effecit ut is relaxaretur. Transiens autem per Bassopodion, vidit quosdam opifices deflentes et dicentes: «Venit ad nos tempus, quo simus otiosi et nihil agamus, claudamus nostras officinas.» Cum vero audiisset, et eorum esset misertus Christi miles Auxentius, die sequenti divertit in unam ex illis officinis, mutato habitu, ut fertur de Serapione, et dicit: «Quam mercedem mihi dabitis, et stabo in vestra officina?» Illi autem dixerunt: «Ludificaris nos juvenis: quomodo tibi dabimus mercedem, cum simus pauperes?» Respondens vero, dixit eis: «Laborabo vobiscum, accipiens quotidie tres obolos.» Illi autem laeti eum acceperunt. Qui cum fuisset illic tres dies, valde crevit et floruit illa officina. Acceptis itaque novem obulis, recessit ab illis. Is autem ea dedit pauperibus.

* Qui postea fuit magnus Aconomus Ecclesiae Constantinopolit. et colitur sanctus die x Januar.

Dolore vero affecti sunt opifices illius officinae, egresso Auxentio. Tres enim dies quos illic egit, non gustavit neque panem neque vinum, nec aliquid aliud: adeo ut mirarentur qui illic erant, et dicerent ei: Cur non cõmedis et bibis nobiscum? Is vero dicebat eis: *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei* (Matth. iv, 4). Illi vero siluerunt, non ausi amplius ei esse molesti: renunciarunt autem omnem copiam et prosperitatem factam per preces ejus in officina sua, Deum glorificantes.

§ 5. Rursus vero aliquot post diebus, veniente ipso in palatium, occurrit ei quaedam mulier praegnans passis crinibus, clamans: «O vis quae affertur ab Auxentio qui cõedit daemonia. Vingtinti annos latui in hac creatura, et ejus transitus me abduxit ab hujus unguibus. Sic enim per me transiit tanquam ensis, et me discerpisit: et ecce sèparor ab hac creatura post spatium vincti annorum.» Equo autem suo subditis calcaribus Christi servus Auxentius, ne cognosceretur ab hominibus, festinabat transire, celans quae in se erat, gratiam. Immundus autem spiritus sequebatur eum, dicens: «Quid me trahis? egredior.» Congregatae vero sunt circa eum multae turbae, adeo ut suspirans et flens beatus oraverit, ut ea curaretur. Hoc autem facto, et eà statim mundatà, illaeso foetu (erat enim grvida), stupebant omnes et admirabantur, Deum glorificantes qui talem potestatem dedit servis suis adversus immundos spiritus.

§ 6. Postquam autem haec facta sunt, non volens Auxentius laudari ab hominibus, sed encomiis celebrari ab angelis, spiritu praevidens in sanctissima Ecclesia nascituram vani dogmatis haeresim, «Nestorii, inquam, et Eutychis, relictà terrenà militià et aulà Imperatoris, cum magno gaudio perègit quod olim desiderabat.» Nam ab omnibus quae ad vitam hujus mundi pertinent, et magno studio ambiuntur, copiis, inquam, et splendore, et aliis rebus materialibus, et ab ipsa regia civitate se separans, proficiscitur ad partes desertas Bithyniae: et cum ascendisset ex transverso montis qui vocatur Oxia, qui distat circa decem milia a Chalcèdone, stetit supra petram, extollens sanctas manus, Deumque glorificans, et dicens: *Tu Domine singulariter in spe constituisti me.* Cum ipse vero circa unum mensem fuisset in montis latere supra petram, ascenderunt illuc pueri gementes et clamantes, quoniam cum pascere oves, eas perdidissent: et cum vidissent virum justum, valde sunt mirati, existimantes eum esse feram agrestem, et fugerunt; indùtus enim erat veste contextà ex pilis et pellibus, imitans vitam Joannis praecursoris et Baptistae. Cum eos autem advocasset beatus Auxentius, dixit: «Nolite timere, filii; sum enim homo vobis similis. Quid vero quaeritis?» Dicunt pueri: «Greges nostros: eos enim amisimus, et ideo affligimur.» Christi autem servus Auxentius misertus, oravit multas horas. Cum vero ipsis pueris benedixisset, dicit eis:

«Ite ad sinistrum latus montis, et invenietis vestros greges.» Respondentes autem pueri, dicunt ei: «Ter circumivimus montem hunc inaccessum, et non potuimus eos invenire: et quomodo nunc invenientur?» Sanctus autem dixit eis: «Ite, ut dixi vobis, in nomine Domini ad sinistrum latus montis, et eos invenietis.» Euntes vero, eos statim invenerunt: et cum domum venissent, renunciarunt suis parentibus: «Cum perdidissemus greges et ter Oxiae montem circuissimus et eos non inveniremus, aspeximus virum in veste ex pilis, et, gravi timore affecti, fugiebamus. Ille autem nobis advocatis precatus est, et cum accepisset causam propter quam flebamus, jussit nos euntes ad sinistrum latus montis invenire pécudes. Cum sic ergo fecissemus, eas statim invenimus.»

§ 7. Cum haec autem audiissent parentes illorum puerorum, congregatis viris ex iis quae erant circumcirca praediis, supplicantes ad eum iverunt, et invenerunt beatum solum stantem supra petram et Deum precantem: et omnes uno ore eum rogarunt, ut ascenderet supra verticem montis et oraret pro eis. Sanctus vero persuasus eorum adhortationibus, jussit eis aedificare parvam cellam et Clubum * extra cellam, in quo etiam fuit inclusus laetus corde, psallens et dicens: *Factus sum sicut passer solitarius in tecto.* Frequenter ergo ascendentes, fruebantur ejus precibus. Nam per parvam fenestram eis benedicens et consulens quae pertinent ad salutem, laetos dimittebat. Cum ergo Dei in eo scaturiret gratia, et ejus fama in omnem partem pervaderet, quaedam Comitissa ad eum venit e Nicomedia, repente excaecata: et pròcidens ad ejus pedes, dixit: «Miserere mei, serve Dei Auxenti, et sana meos oculos.» Beatus autem, praesentibus iis qui convenerant, dixit: «Ego quidem sum homo peccator et iisdem affectionibus, quibus vos, obnoxius. Si vero creditis quod qui eum qui erat ab ortu caecus, curavit, hanc quoque rogantem non despicit, sincere pro ejus salute deprecemur.» Cum autem omnes orassent, sanctus tangens ejus oculos, dixit: «Sanat te Jesus Christus lux vera.» Cumque ea statim resposisset et pauperibus, qui in eo loco assidebant, plurima erogasset, eam dimisit sanctus laetantem et Deum glorificantem. Hoc fuit principium miraculorum ejus in monte Oxiae.

§ 8. Eorum autem qui ab immundis vexabantur daemonibus, magna adventabat multitudo, partim quidem ex indigenis, partim autem ex alienis: ex quibus plurimi per ejus preces, fideliter accedentes et digne poenitentiam agentes, sunt curati. Non sustinens vero nullam curam geri eorum qui assidebant in monte et eorum qui longi intervalli labore erant afflicti, cum ipse nullo egèret eorum quae oblata fuerant, jussit panes afferri hora sextâ et dari iis omnibus. Cum decem autem annos illic esset versatus

* Claustrium.

et plurima perégisset certamina, non adversus carnem et sanguinem, sed adversus principatus, adversus potestates et principes tenebrarum mundi hujus, ut dicit Apostolus, adversus spiritualia nequitiæ: et ea vicisset fide per patientiam, vir quidam fidelissimus ex iis qui aliquando fuerant ejus familiares, cum soleret ad eum accedere et ex eo magnam caperet utilitatem. dicit cuidam alii ex eadem quarta schola: «Volo die sequenti ire ad dominum Auxentium. Veni tu quoque, et plurimâ fruamur utilitate.» Ille autem diabolico quodam instinctu ab eo alienus, non solum non fuit persuasus, ut iret, sed etiam cum coepit maledictis incessere et irridère, eum vocans planum et impostorem, et mercedem trium vel sex obulorum praebentem iis qui se simulant esse daemoniacos, ut videantur argui, ad multorum deceptionem. Cum alter vero his esset obstupefactus et majus studium adhibuisset, postquam eum increpavit moderate, cum eo egit, ita ut incredulum secum assumeret et cum eo ascenderet. Quem etiam persuasum, vix tandem secum sursum duxit. Sed cum ad eum venissent, ut solebat, horâ tertiâ excepit eos qui accedebant. Neque enim licebat indiscriminatim ei exhibère molestiam, nisi in tempore solito: in quo eos qui aderant, primum adhortabatur ad glorificationem*. Deinde sic verbo gratiae adhortans et benedicens, unumquemque dimittebat. Cujus quidem glorificationis expressas quoque ab eo laudes dicemus postea. Laeto ergo vultu ei, qui ad eum accedebat cum fide, dixit quae erant conducibilia, cum altero qui erat incredulus, ne verbum quidem locutus. Quamobrem postquam fuit dimissus, pluribus rursus maledictis beatum Auxentium insectatus est incredulus, ut qui gloriae causâ et non virtutis, quiddam faceret.

§ 9. Cum ipsi autem ad Hemerum descenderent ad navigandum (hoc est autem emporium Chalcèdonis), puer increduli fit obviam scissâ tunicâ, ejulans et lamentans. Cum vero causam adsciscitatus ejus dominus, non quamprimum intellexit, puero, prae timore et moerore id quod acciderat, narrare differente: hoc autem solum dicente, «Res mala nobis accidit, o domine:» acrius et vehementius respondens ejus dominus, dixit: «Dic quid sit: furtumne in me est admissum, an passus sum incendium?» Puer dicit: «Nequaquam: sed filia tua domi graviter vexatur a daemone, adeo ut nos eam non possimus superare.» Tunc ille stimulo motus conscientiae, coepit faciem percutere et vellere capillos et magna voce clamare: «Vae meae incredulitati.» Eo autem se diu lacerante et lamentante intolerabiliter, alter qui cum ipso erat fidelis, dixit ei sicut Servator Jairo: «Solum crede, et salva erit puella.» Cum ille vero incredulitatem perfecta fide correxisset propter hanc occasionem et clamaret: «Credo, Domine, fer opem meae incredulitati:» trajicientes simul

* Adorationem scilicet, et dicendas Dei laudes.

venerunt domum. Qui cum vidissent calamitatem et puellam quae vexabatur intolerabiliter et invocantem beatum Auxentium, clamabant omnes cum fletibus et ejulatibus. Deinde dicit amicus patri puellae: « Age, o amice, quomodocumque poterimus eam vinciamus et transmittentes deferamus ad sanctum virum, cum ipse a Deo possit impetrare ejus curationem. »

§ 10. Cum hoc autem fecissent et viro sancto appropinquarent, puella coepit efferari et mirandum in modum furere et latrare ut canis, et perinde ac si traheretur ab aliquo, majori cursu currere. Cum vero pervenisset ex adverso fenestrae cellae beati, constitit et ibi graviter torquebatur. Et qui sequebantur, cum valde deslerent calamitatem et ipsa valde vexaretur, aperiens fenestram sanctus Pater noster Auxentius et eam graviter aspiciens, dixit *: « Tribus aut sex obulis? Qui autem aderant, cum iterum hanc vocem a Sancto dictam audiissent, se cum patre puellae humi projecerunt, clamantes: « Miserere serve Dei altissimi, et ignosce. Omnium enim Dominus et Servator Christus per te praevidet ea quae per te dicuntur et fiunt, ut qui in te habitat qui es ejus famulus. » Beatus itaque mansuetudine reprimens severitatem, omnibus prope accersitis, dixit patri puellae: « Si etiam reliquis, ut tu dixisti, mercedem praebes trium vel sex obulorum, filiae tuae quantum dedi? » Ille autem rursus flens vehementer, se projiciens in terram, petebat veniam. Cum itaque esset precatus beatus Auxentius, et crucem, quae super baculum erat in ejus manibus, misisset per unum ex iis qui apud eum perseverabant, fecit cessare puellae vexationem et docuit omnes qui convenerant non oportere non habere fidem Dei admirabilibus quae ab ipso fiunt in unaquaque generatione per eos per quos ei videtur. Patriarchae enim et omnes Prophetae et similiter etiam Apostoli, erant homines et a divinâ incitati gratiâ, convenienter divino Apostolo, extinxerunt vim ignis, obstruxerunt ora leonum et fecerunt omnia quae deinceps scripta sunt. Porro vero ipsa quoque vox Domini quae nos adhortatur ut credamus, sic dicit: « Omnia quaecumque precantes petitis, credite quod accipietis, et erunt vobis. Benigno ergo Deo praebente quando vult et per quos vult, non oportet nos esse incredulos. » Cum itaque unam hebdomadam jussisset puellam manere cum parentibus, precatione armatis et jejuniis, et ipsam sanam restituisset, dimisit eos in pace, jubens ut irent frequenter ad ecclesiam, ut orarent et sacris adessent.

§ 11. Aliquot autem post diebus ascenderunt ad eum duo quidam viri laborantes elephantia qui a Deo per ipsum petebant sanationem. Sanctus vero dicit eis: « Quodnam est vestrum peccatum, quod haec plaga in vos incidit? » Illi autem haec audientes,

* Ut cujusdam, temere eum et calumniose judicantis, cognitâ divinitus malitiâ, cum argute et acriter confundit.

prociderunt ad ejus pedes, dicentes: «Miserere nostri, serve Christi, et ora ut nos curemur.» Respondens vero beatus, dicit eis: «Hoc vobis accidit, o fratres, propterea quod frequenter juraretis. Sed decaetero oportet vos desistere ad iram provocare Dominum Deum vestrum.» Quae cum dixisset, et omnes esset ad precandum adhortatus, ipse quoque flexis genibus ad aliquot horas et effusis multis rivis lacrymarum, surgens accepit oleum, et eos unxit a vertice usque ad pedes, dicens: «Sanat vos, Jesus Christus: ego enim sum homo peccator.» Statim autem sunt sanati et domum redierunt cum gaudio, Deum laudantes et omnibus renunciantes: «Vidimus hominem, qui dixit nobis omnia peccata nostra: et cum pro nobis multum ad Deum deflevisset, nos ungens oleo mirabiliter curavit.»

§ 12. Post hujus autem decem et nescio quot annos, cum jam decessisset fidelissimus et orthodoxus Imperator Theodosius minor, imperassetque venerandus et Christi amans Marcianus, fuit magna confusio et perturbatio circa dogma verae nostrae fidei, sicut etiam coepimus dicere superius, cum esset beatus Auxentius recessurus a rebus hujus vitae. Quidam enim Eutyches Presbyter et Archimandrita unius ex monasteriis urbis regiae, conabatur renovare deliramenta et verba quae fuerant refutata et abolita a sanctae et beatae memoriae episcopis, a Basilio, inquam, magno beatoque et luminari orbis terrae, et Gregorio in-clyto Theologo et Joanne Chrysostomo et iis similibus. Cum ergo alii quidem ejus dogma sequerentur, alii vero eadem sentirent quae Nestorius, adeo ut venirent in periculum dogmata fidei catholicae, videns magnus et Orthodoxus Imperator Marcianus Ecclesiam in magna confusione et perturbatione, decernit ut Episcopi totius fere orbis terrae venirent Chalcedonem, civitatem Bithyniae.

§ 13. Cum omnes ergo convenissent Episcopi, adeo ut essent numero sexcenti triginta, jusserunt etiam convenire beatum Auxentium Imperator et Episcopi. Cum autem magnus pater noster Auxentius resisteret et nollet descendere, dicens non esse monachorum docere, sed potius doceri: hoc vero iis solis convenire qui sunt honorati pontificatu: misit Imperator Marcianus quosdam ex monachis et Clericis, simul cum militibus, res ejus cognoscentes: et jussit, ut nisi vellet sua sponte venire cum eis, invitum adducerent. Illi autem cum accessissent, eum maxime urgentes, nequaquam persuasere, adeo ut conversi sint ad eum incessendum maledictis et affirmarent eum non sapere. Conabantur itaque eum vi exturbare: sanctus autem eis cedebat, sed nondum perfecta mente, absque superna voluntate. Nam cum duxissent artifices ad seram ejus cellae solvendum et totum diem permansissent, nihil potuerunt facere. Mane vero dicit eis: «Dicite mihi fratres et patres, in quam re male credo: et deinde sic

providentiâ Dei sera aperiatur.» Illi autem dixerunt: « Quod cum pius Imperator Marcianus, pios qui ubique sunt, Episcopos congregaverit ad utilem considerationem dogmatum sanctissimae Ecclesiae, tu non vis venire. Scis enim eam quae nunc est, confusionem*: cum alii quidem sentiant cum Nestorio, et schisma moliantur, propterea quod vocem Deiparentis auferant a casta et veneranda Virgine et Matre Domini: alii vero Eutychis vel Apollinaris potius tuentur dogmata et confitentur Dominum Jesum Christum non perfecte carnem suscepisse ex semine David: sed specie tantum externâ eum fuisse hominem, prodigiose asserunt.»

§ 14. Haec cum beatus audiisset Auxentius, dixit**: « Ego confiteor Verbum perfecte carnem suscepisse ex virgine, non expertâ opus nuptiarum: et ipsum adoro, ut qui sit Filius unigenitus: qui cum Patre quidem est expers principii quod attinet ad divinitatem: in ultimis autem diebus ex ea visus est quod spectat ad humanitatem. Solum enim hominem, ut nonnulli nugantur, filium Dei confiteri, est impium.» Haec cum dixisset et eos vidisset instare et manibus in coelum sublatis jussisset intensam fieri precreationem, non tradidit seipsum. Illis autem insultantibus et seram dissolvere rursus aggredientibus et nihil omnino valentibus efficere, beatus eum eam signasset et ter dixisset, Benedictus Dominus, miti voce imperavit artificibus et sic ejus voluntate sublatis tabulis quae erant clavis affixae ejus fenestrae, eam eiecerunt. Astiterunt vero jumenta et currus, ut eum collocarent, ubi vellet ascendere. Cum autem recusasset locari super jumentum, strato curru, sanctum in eo reclinarunt, erat enim imbecillus et dejectus toto corpore, ex nimia exercitatione et maxime ex laboribus, adeo ut exiret sanies cum vermibus. Inter quos quidam, nomine Theophilus, acri fide accurrens, cum vidisset effluxisse unguem magni digiti dexteri ejus pedis, eum abstulit. Sanctus vero dolens, dixit: « Frater, ego quoque sum homo, obnoxius iisdem quibus vos affectionibus, ne mihi exhibeatis molestiam. » Cum autem cum magno tumultu imperarent bobus, ut emoverent currum et nihil efficerent, diu animalibus manentibus immobilibus, coeperunt eos crudeliter verberare et stimulis pellem eorum sauciare. Aegre ferens ergo beatus, cum jussisset eos cessare et cruce quam, ut solebat, habebat in manibus, signasset animalia et eis statim imperasset, ea fecit iter ingredi.

§ 15. In via autem occurrit agricolis deflentibus et lamentantibus propter suas bestias, quod scilicet paterentur sicut homines, vexati ab immundis spiritibus. Misertus itaque beatus, cum omnes jussisset intentos esse orationi et ex imo corde suspirasset et Deo supplicasset, eas curavit. Quaedam autem mulier

* Nestoriana et Eutychiana haereses.

** Orthodoxae fidei de Verbo Dei Incarnato, professio.

passis capillis ei mox occurrit in via, quae etiam ad eum attulit infantem circiter trium annorum qui possidebatur a daemone. Justus vero cum eum vidisset, coepit manus extendere et lacrymas effundere et dicere iis qui aderant: « Ne existimetis, o viri, qui corde estis submersi, hunc puerum peccasse et vexari ab immundo spiritu: sed hoc propter nos contigit et propter nostram conversionem, erat enim vultus infantis pene conversus. » Cum ergo precatus esset beatus Auxentius et increpasset immundum spiritum, inspirans in faciem infantis, eum curavit. Egresso enim maligno et execrando daemone, fuit ejus vultus sicut prius restitutus. Cumque eum sanum recepisset mulier, domum rediit laeta, et Deo agens gratias.

§ 16. Cum autem jam accessissent in martyrium sancti Thalelaci, cum sequentes pauperes ex monte Oxeae, simul deflebant et lamentabantur, et amplectebantur sancta ejus vestigia. Videns vero Christi discipulus Auxentius intolerabilem luctum cordis eorum, dixit eis: « Abite, filii, et sedete in monte in pace, ego enim sum vobiscum. Nam etsi corpus meum abducunt, at meus spiritus est inter vos, nec vos unquam relinquam. » Atque milites quidem haec aegre ferebant: pauperes autem reversi sunt in montem, sicut eis dixit Christi servus. Cum in curru autem venisset ad monasterium, quod erat in Phelio, repente juvenis quidam nomine Isidorus, coepit vexari a daemone, et clamare: « Vae tibi, Auxenti, qui non dedisti mihi potestatem ulciscendi impios deorum hostes qui te suscipiunt, ad meam et meorum perniciem. Tuus enim transitus omnia sanctificavit: et fugavit ex nobis plurimos. » Dixit autem ei beatus: « Tace et obmutesce, qui malis gaudes, daemon, in Christi nomine. » Deduxerunt ergo e curru virum justum, et eum introduxerunt in ecclesiam sancti Joannis. Stans ergo oravit horas aliquot, propterea quod non posset genua flectere ob videntes qui erant in suis pedibus. Postquam autem implevit suas preces, eum introduxerunt in inferius triclinium, undique clausis januis. Eo vero intus precante, foris fuit curatus Isidorus qui vexabatur a daemone.

§ 17. Quaedam autem mulier, uxor Maximiani Aurigae, putans beatum Auxentium esse in monte Oxiae, venit, ferens oneratis animalibus oleum, vinum, panem, caseum, legumina, stupam et ceram. Et magno quidem dolore est affecta, cum sanctum virum illic non invenisset. Distribuit vero omnia pauperibus qui in eo loco perseverabant. Ejus enim puella, quae vexabatur ab immundo daemone, ab ipso assecuta fuerat curationem: et beato viro valde erat dedita. Mirata ergo, quod vi propèmodum deductus fuerat a monte, et dègeret inclusus in monasterio quod est in Phelio, venit illuc meditans eloquium scripturae, quod dictum est in pulcherrima Sapientia Salomonis, et impletum in vita Auxentii: *Examinemus justum, quoniam inutilis est nobis, et*

adversatur operibus nostris. Nam cum condemnassent eum tanquam maleficum, incluserunt, non concedentes, ut quisquam eum conveniret. Cum fidelissimae ergo huic foeminae beatum videre non licuisset, aut eum convenire, abiit flens domum, et marito suo omnia renunciâns. Constantinus autem Dux exercitus et Artabius Comes qui soliti erant venire ad sanctum virum, venerunt ubi erat, ut fruerentur solita utilitate. Qui cum eum convenissent, et ab eo consecuti essent benedictionem, rogarunt ne daret occasionem iis qui male sentiebant: sed spe in Deum omnia quidem probaret, quod bonum autem est teneret, ad unionem et concordiam sanctissimae et Catholicae Dei Ecclesiae. Sanctus autem dicit eis: « Fiat voluntas Dei sicut in coelo et in terra. » Rogarunt vero beatum, ut aureos aliquot acciperet qui deditâ operâ ab eis afferebantur. Ille autem id non sustinuit, dicens eis: « Pauperibus qui sunt in monte Oxiae, et fratribus meis in Domino, eos date. Ego enim habeo omnia, et abundo per gratiam Dei. » Valde vero magna sunt ex hac re affecti molestiâ qui erant in loco Monachi. Sed illi quidem Christi amantes impleverunt quod eis fuerat mandatum. Plurimi autem cum decaetero audivissent, beatum de monte esse deductum et illic dègere, eo venerunt.

§ 18. Cum vero ad eum accessissent Monachi monasterii, rogabant tentantes, quare non comederet. Ille autem dixit eis: « Quoniam experimentum quaeritis Christi qui in me loquitur qui non est infirmus, sed potens in nobis, scriptum est: *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.* » Quodam itaque die aperuerunt domum in qua erat, et posuerunt in ea sportam betarum, et sportam dactylorum, et sportam diversorum bellariorum, omnia autem certâ mensurâ: et eum rogabant, ut ex eis sumeret. Cum itaque candelam fecissent, et puerum apud eum manere jussissent, incluserunt eum unâ hebdomadâ. Et candelam quidem invenerunt non consumptam et ardentem: puerum vero rogarunt, quidnam faceret, et undenam aleretur. Is autem dixit eis: « Cum eo quidem vidi glorificantium multitudinem: quinetiam ingredientem columbam et eum pascentem. » Vermes autem qui cadebant e suis pedibus recolligens, eos rursus imponebat ulceribus. Quoniam autem puer a sancto jussus nemini dicere quae viderat, rursus coactus fuerat effari, febre arreptus, uno post die decessit.

§ 19. Cum haec autem facta essent, deductus fuit a Monachis et Clericis, et quibusdam aliis viris praeclaris ad Rustinianas *, prope sanctos Apostolos, in monasterio beati Hypatii, illic jussus agere silentium. Cum magno vero gaudio eum exceperunt qui illic erant Monachi cum eorum Praefecto, viro undequaque optimo et gratiâ Dei dignato, ut qui esset Christi discipulus. Ab illo

* Suburbium Chalcedonis quod a Ruffino Consulari nomen accepit; ibi erat insignis ecclesia SS. Apost. Petri et Pauli.

autem tempore non clausurunt fores monasterii, propter multitudinem eorum qui affluebant, partim ex hac regione, partim autem ex Constantinopoli: sed omnes benigne excipiebant promptoque et alacri animo, plurimas accipientes oblationes: magnum vero propter victum facientes apparatus, adeo ut fieret illud monasterium tanquam Abrabae tabernaculum. Omnes enim fere, seu dignos seu indignos, tanquam angelos Dei accipiebant. Beatum autem Auxentium cum in alto triclinio cancello inclusissent, rogabant ut oraret pro mundi et ipsorum salute, omne ei ministerium, et iis qui ad ipsum concurrebant, impigre offerentes, propter cuiusvis boni operis a Deo promissam remunerationem. Multi enim qui immundos habebant spiritus, et lunatici, infirmique et paralytici illic assidebant, et illic curationem petentes per servum Dei Auxentium, omnes curabantur.

§ 20. Post haec autem pius Imperator, misso dromone *, ad se accersiit beatum Auxentium: et cum eum vidisset toto corpore afflictum ex exercitatione, magnam in eum ostendens reverentiam, dicit ei: « Scio te esse Dei servum, Domine Auxenti, et debes consentire sanctae et oecumenicae Synodo ad hoc, ne tu fias auctor offensionis iis qui eam volunt admittere. » Sanctus autem respondens, dicit Imperatori: « Quis sum ego quod cum sanctis pastoribus connumerer, ut jubet tua potentia, qui doctrinâ egeō? » Imperator vero postquam plurima cum eo esset locutus, dixit: « Considera quid expediat, et ne nos afficias molestiâ. Nam nec nos quidem quidquam praeter id quod oportet, sed ut decet, ad sanctissimae Ecclesiae unionem, et non destructionem, Concilium congregavimus. » Haec cum dixisset Imperator, et preces ab eo petisset, eum dimisit. Cum vero venisset beatus Auxentius in monasterium sancti Hypatii, et vidisset illuc magnam affluxisse multitudinem, coepit omnibus praecipere, ut abstinerent a theatris, ut quae essent causa impudicitiae, adulteriorum, et falsi testimonii, perjurique et blasphemiae, et omnium denique, quae sunt prohibita et Deo minime placent; sincere autem credere in sanctam et quae est ejusdem essentiae Trinitatem, et confiteri Dominum nostrum Jesum Christum suscepisse carnem ex Sancto Spiritu et Maria semper virgine et Dei parente, et assidere sanctissimis ecclesiis, in psalmis et hymnis et canticis spiritualibus. Quidam vero ex multitudine qui accesserant, febricitantes et horrentes, dignati contactu ejus manus, sani sunt redditi.

§ 21. Cum vero rursus mittens Imperator eum accersiisset, rogavit an assentiretur sanctae Synodo, et cum sancta communicaret Ecclesia. Dixit autem beatus: « Quomodo possum communicare, si non confiteatur esse Dei Parentem semper virginem? » Dixit ei Imperator: « Si videris quae sunt recte confirmata et stabilita a Synodo ad destructionem reliquarum haecreseum, tu ne

* *Dromo*, velox ad cursum navis.

quoque assentièris?» Respondit sanctus: « Si nihil agressa est haec sancta Synodus, quod tendat ad evertendum Concilium trecentorum decem et octo Patrum qui erant Niceae, sed perfectam enuntiavit carnis susceptae oeconomiam Servatoris nostri Jesu Christi, et quae convenit Virgini Dei parentis, vocem non rursus abstulit, communico et assentior, Deo agens gratias et vestrae pietati. » Haec cum audisset Imperator, osculatus est venerandum et sanctum ejus caput: et sic deinde jussit eum cum maximo honore venire in magnam et sanctissimam Dei Ecclesiam. Quamobrem magna eum populi consequebatur multitudo. Significans autem Imperator Archiepiscopo Constantinopolitano, quae ab eo dicta fuerant, jubet ei legi omnia quae a sancta Synodo fuerant definita.

§ 22. Qui cum diligenter et accurate acta legisset, et persuasum habuisset, quod Dei voluntate quae adversus Nestorii impias nugas *, et Eutychis manifestum furorem decreta fuerant, sancta confirmavit Synodus: quandoquidem illa quidem direxit aciem adversus eos qui negabant essentiam unigeniti Dei Filii: haec autem adversus eos qui infirmant et convellunt Dei oeconomiam, dicendo quod cum Deus esset ex Deo Dei filius, coaeternus et ejusdem essentiae, et similiter atque Pater carens principio, in ultimis diebus nostrae unitus naturae, carnem suscepit immutabiliter, inconfuse, individue. Nam cum quidam plane emòtae mentis quae propter nos facta est, Servatoris dispensationem ausi essent corrumpere, humanae naturae susceptionem putantes esse visionem: quidam autem coeleste corpus Dominum detulisse prodigiose assererent: alii vero duarum quae definiuntur, naturarum commixtionem et confusionem, et alii mutationem Deum passum esse nugarentur, reliqui autem virginem Deiparentem nominare recusarent; qui in hac magna et Oecumenica Synodo erant sancti patres, omnium quos ante scripsimus, evertentes haereses, non ex suis syllogismis, sed ex divinis scripturis, et praeclaris qui antea fuerunt, doctoribus, magnum pietatis mysterium obsignantes, confirmaverunt unicum et unigenitum Dei filium, convenienter fidei trecentorum decem et octo sanctorum Patrum, propriâ sua naturâ esse inaccessum; hoc enim labefactant Arriani, adversus quos fuit illa Synodus Nicena; et quae postea fuit in urbe regia, Synodum 450 Patrum adversus Macedonianos, ut qui cum Spiritu Sancto pugnarent, Scripturae testimoniis munitam comprobarunt; et decaetero adversus eos qui abolebant Servatoris nostri Jesu Christi oeconomiam, ut qui visione et non veritate esset incarnatus, et nudum esse hominem qui natus erat ex sancta virgine et Dei parente Maria, nugati fuerant: adversus eos, inquam, vacarunt, et ex synodalibus beatissimi Cyrilli Alexandrini, et

* Orthodoxa doctrina Synoderum Nicenae et Chalcedonensis, nec non de variis tunc temporis haeresibus.

Leonis sancti Romani Pontificis et omnium qui fuerunt eis similes, ut quae beatissimi Petri convenirent confessioni, congruenter ei, quod est, *Tu es Christus Filius Dei vivi* (Matth. xvi): excelsum quandam columnam merito crexerunt, ad confirmanda recta et vera dogmata. Nam et adversus eos dirigunt aciem qui oeconomiae mysterium conantur distrahere in duos filios, et eos qui patibilem unigeniti filii Dei audent dicere divinitatem, expellunt a sacro coetu: et iis resistunt qui duarum naturarum in Christo inducunt confusionem: et eos qui coeleste corpus aut alicujus alterius essentiae dicunt esse ex nobis ab eo acceptam servi formam tanquam delirantes ejiciunt; et eos qui duas quidem Domini naturas fabulantur ante unionem, post unionem vero, unam, feriunt anathemate: unum et eundem Filium concorditer confitentes, Dominum nostrum Jesum Christum, perfectum in divinitate, et perfectum in humanitate: Deum vere, unum et eundem: et hominem vere, ex anima rationis compote et corpore: qui est ejusdem essentiae, cujus pater, quod attinet ad divinitatem: et ejusdem essentiae, cujus nos, praeter peccatum, eundem, quod ad humanitatem: ante secula quidem natum ex patre, in ultimis autem diebus, propter nos homines et propter nostram salutem, ex Maria virgine et Dei parente, quod attinet ad humanitatem: unum et eundem filium unigenitum, et Dominum Jesum Christum in duabus naturis, inconfuse, immutabiliter, individue: qui pie cognoscitur et adoratur ab omnibus fidelibus: quoniam sanctus quidem Joannes conscribens principium Evangelii, dixit: *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum* (Joan. 1). Sanctus vero Matthaeus: *Liber generationis Jesu Christi, filii David, filii Abraham* (Matth. 1): et iis convenienter, qui postea secuti sunt sancti Patres, divinitatem unius filii Dei docentes, tradiderunt omnibus: quomodo etiam dicit divinus Paulus: *Paulus servus Jesu Christi, vocatus Apostolus, segregatus in evangelium Dei, quod prius annuntiandum fuit per Prophetas suos in scripturis sanctis, de Filio suo qui factus fuit ex semine David secundum carnem: definitus filius Dei in virtute, secundum Spiritum sanctificationis, ex resurrectione mortuorum Jesu Christi Domini nostri* (Rom. 1). Qui etiam rursus dicit reverentius: *Quoniam enim per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum* (1 Cor. xv). Et haec interpretans, subjungit: *Quomodo enim in Adam omnes moriuntur, ita etiam in Jesu Christo omnes vivificabuntur* (Ibidem). Haec ergo cum legisset et admisisset beatus, in divina satisfactione et spiritali intelligentia assensus, abiit Ruffinianas. Non oportet autem nos ex ignorantia maledictis insectari aut calumniari hanc sanctam Synodum: sed potius, quod manifestum est et verum agnoscentes admittere.

§ 23. Itaque cum sancti quidem Patres haec concorditer in Synodo declarassent et definiissent, et unusquisque ad suos

reverteretur, noluit beatus Auxentius redire ad priorem montem, sed in alium asperiolem et altiolem, propiorem autem Ruffinianis, nomine Scopem, rogavit eos qui conveniebant, ipsum deducere. Sicque in priori habitu ejus desiderium implentes, cum fratribus qui erant ex monasterio, in quo est versatus, cum psalmis et hymnis et canticis spiritalibus, eum deduxerunt: et cum celulam obseratam ex lignis fecissent, tanquam avem sublime volantem, ipsum in eo incluserunt, unam solam sinentes fenestram, ad conveniendum eos qui accedebant, eo ritu quo prius. Quibus bene precatus, et unumquemque osculatus, omnes dimisit in pace, relictus rursus, tanquam passer solitarius supra tectum, Deo agens gratias propter consuetam quietem et glorificationem.

§ 24. Atque multitudo quidem eorum qui aderant, tam divitum quam pauperum, et tam virorum, mulierum, servorumque et liberorum, ex cantico, a vana gloria alieno, a beato definito, haec psallebat numerose: alii quidem eorum usque ad horam tertiam, et dimittebantur in spiritali exultatione; alii autem perseverabant usque ad horam sextam. Ipse vero decaetero per se eis acclamabat finem hymnorum trium puerorum, Ananiae, Azariae et Misaël qui sunt in Propheta Daniele: *Benedicite omnia opera Domini Domino* (Dan. iii): respondentibus omnibus, *Laudate et superexaltate eum in saecula*. Cum autem hymnum implesset, convenienter gratiae Dei qui ipsi aderat, eos qui aderant consolabatur, sic dicens: *

§ 25. « Omni tempore propter facultates et copias, in astutiis et negotiis rerum quae ad hanc vitam pertinent, corpus consuementes, debemus etiam propter res spirituales aliquam partem tribuere glorificationibus, ut Dominus Jesus Christus, et nostra opera dirigat, et vitam nostram aedificet. Oportet ergo menti nostrae quae ita est obcaecata, ut neque divinarum scripturarum doctrinam admittat aut intelligat, adhibere ducem piam rationem, et praecipue timorem Dei qui recte suo fungitur officio per frequentem orationem, ad hoc, ut relictis rebus terrestribus, et in quas cadit interitus, suspiciat. Qui enim est animo perspicax, et mente eruditus, non corporeis solum mandat oculis inspectionem eorum quae cernuntur; sed animae quoque, atque adeo multo magis, oculis intuèri considerationem eorum quae non cadunt sub aspectum: eorum quae intelligentiâ percipiuntur, contemplans quidem sine errore substantiam: fugiens autem errantem et improbam vitae affectionem, et sensus diligenter exercens ad boni et mali discretionem. Homines enim qui a cura et studio ejus quod est vere bonum, defecerunt ad amorem corporum, in inanimam pecuniae materiam quae lapsa est per avaritiam, estque inanis et supervacanea, et in ventrem omne suum studium

* Exhortatio ad rerum spiritualium considerationem.

posuerunt. Unde nobis quoque verus lapsus contigit. Qui ergo ab his defecimus, erigamus animum ad ea quae sunt diviniore. Fruamur illa magnificentiâ quae est supra coelos quidem elata, promissa est autem omnibus electis; et nihil mali patiamur a lapsu affectionis, sed efficiamur digni bonis aeternis. Deus enim nos fecit libero arbitrio praeditos, neque servientes ulli externae necessitati; sed libere nostro arbitratu eligentes, quod nobis placeat. Hanc enim calamitatem, qua nunc tenetur humanum genus, fraude inducti attraximus, non a Deo factam. Deus enim mortem non fecit, neque delectatur interitu vivorum: sed quodam modo nos homines sumus mali creatores. Quomodo enim lux Solis est communiter proposita omnibus, quibus adest vis vivendi: potest autem, si velit quispiam, claudens oculum, separari a dono lucis: non quod Sol in illo effecerit tenebras, sed quod radii splendorem aversatus, tenebras sua sponte attraxerit; et quomodo si quis domum sibi construens, nullum luci aditum praebeat intrinsecus, obscuram domum efficit. Ita nos quoque in natura habentes bonum et honestum, nostro arbitratu innovamus quae sunt praeter naturam, nostra sponte malorum experientiam, in boni et honesti aversione, electione nostra et instituto fabricantes. Malum enim extra propositum, propriâ substantiâ consideratum, nullum est in rerum natura. Quidquid enim a Deo creatum est, bonum est: et omnia quaecumque fecit Deus, sunt valde bona. Sed quoniam, eo modo qui dictus est, peccare vitae nostrae fuit excogitatum: et consequenter ex parva occasione in nos maximum est effusum vitium, adeo ut divina illa animae pulchritudo quae facta erat ad imitationem primariae, tanquam ferrum est nigrefacta, rubigine vitii, non amplius nobis propria a natura ad imaginem conservata gratia, sed ad extremum peccati transformata, ut propterea nobis perierit dignitas incorruptionis quae est secundum imaginem: debemus omni studio a mortuis operibus recurrere ad opera vitae per poenitentiam, ut nostram recipiamus naturam summo Dei munere. Si ergo a nobis expurgemus sordes quae a vitio inurantur, et quae latet in anima, illustremus pulchritudinem, tunc fit intra nos regnum Dei, et est intra nos.

§ 26. « Hoc autem dicens, ostendit quod bonum Dei non est separatim a nostra natura qui liberum habemus arbitrium: sed est in unoquoque ignoratum quidem et latens, quando a curis et voluptatibus hujus mundi suffocatur: invenitur autem et cognoscitur, quando ad illum solum nostram converterimus cogitationem. Hoc enim etiam in drachmae quae periit inquisitione, nobis Dominus ponit in Evangeliiis *. Si enim accensâ lucernâ nostrae cogitationis quae latet et periit, drachman inquisierimus, sub stercore eam omnino inveniemus. Stercus vero intelligere oportet sordes carnis. Quibus ablatis, et per bonae vitae curam

* In parabolam evangelicam de muliere drachmam quaerente (*Lucas xv*).

ac studium repurgatis, fiet manifestum quod quaeritur: et cum invenerit anima quae est per per boni privationem vidua, id quod perierat, gaudet gaudio ineffabili: et ad talis laetitiae societatem convocat omnes vicinas, nempe proprias facultates per sensus, dicens: Mihi congratulemini, quoniam invēni drachmam, quam perdiidi: hoc est, id quod erat ad Dei imaginem, quod perdiidi per peccatum, recepi autem per poenitentiam. Si est ergo haec intelligentia ejus, quod quaeritur, inventionis, nempe divinae imaginis restitutio quae nunc est absconsa in sordibus animae, studeamus illud fieri, quod erat protoplastus in prima ejus vita: nudus quidem ab amictu mortuarum pellium, revelatā autem facie et liberā gloriam Domini speculans. Per quam ergo rationem extra paradisum ejecti sumus, expulsi simul cum primo parente, per contrariam ascensionem licet nobis reverti ad antiquam beatitudinem. Nam tunc quidem voluptas quae ingressa est per deceptionem, dedit initium lapsui. Nunc autem vitae puritas, per doctrinam Christi mandatorum et curam bonorum, nos illic rursus restituit. Sed quoniam est paradisus viventium, et purum habitaculum, nos vero carnales et moriales et sorditati peccatis: nec in hac regione esse possunt qui mortis tenentur potestate: necesse est modum aliquem et rationem invenire, ut cum fuerimus extra hanc potestatem, acquiramus civitatem quae mortem non extimescit, ut aeternis quoque bonis fruamur. »

§ 28. Cum haec et his plura beatus diceret Auxentius, ex iis qui convenerant, non solum viris, sed etiam foeminis, plures divino amore sauciati, volebant renunciare rebus mundanis et malis, et per ipsum Christo Domino adhaerere. Ille autem eos magis admonebat, ut vitam suam corrigentes, dispensarent eas quas habebant facultates: et non in praesentia quidem bonum et honestum expetentes, postea vero labentes, reverterentur tanquam canis ad vomitum, nempe rursus ad imbecilla et egēna hujus mundi elementa. Cum maxima enim cautione et non levi consideratione oportere eum qui vult ad praeclarum hoc opus accedere, tanquam jam moriturum, et simul expellentem omnem voluptatem corporis. Deinde panibus de more distributis, sicut in priori monte, omnes dimisit. Quidam autem ex eis stabiliiori armati cogitatione, illic perseverabant quae quotidie illic suppeditabatur, contenti benedictione. Si quis enim volens aliquid ad sanctum afferret, nihil accipiebat praeter oleum et ceram: jubebat autem id rursus dari mancipi qui illam faciebat suppeditationem. Plurimi enim ex iis qui in morbis aliquibus laborabant, et qui egebant, illic permanebant, ut quibus subveniretur per beneficentiam eorum qui accedebant. Maximam vero molestiam et plurimum laborem sustinebat ab iis qui erant daemoniaci: adeo ut quosdam ex eis (non enim omnes, sed eos qui erant digni) per suas preces curaverit Dominus.

§ 28. Quod autem rei faciendae et pecuniae amplificandae nullam haberet rationem, vere sciet, tam qui legit quam qui audit, quod cum post ejus decessum deberet pistori plusquam centum numismata, admonitus ab ejus successore et discipulo, de quo suo loco dicetur, quidam Christi amans et pius ea solverit. Aemulantes autem et beatam ducentes quidam hanc divinam ejus vitam, negotium ei exhibebant, ut ab eo initiarentur et consecrarentur ejus habitu. Cum itaque dedisset tunicam ex pilis contextam aut pelliceam ex iis quibus erat indutus, precabatur dicens: «Vade, frater, quo te ducet Dominus.» Inter quos ex numero eorum qui illic perseverabant, Basilius quidam nomine hoc petiit. Cum largus ergo esset beatus et fratrum valde amans, ei bene precatus et datâ quam induerat pelle ovillâ, eum dimisit. Ille autem longius abiens ad viginti millia, cum in quodam colle curasset cellam sibi aedificari, illic habitavit. Post aliquod vero tempus accedentes daemones, eum adeo invaserunt, ut eum propèmodum fecerint expirare. Ad quem cum qui ex locis, quae erant circumcirca, venerant ii qui pascebant pecora, abiissent et consuetas ejus preces, dum saepe clamassent, non essent assecuti, cellae fenestrâ vi apertâ, vident eum mutum et pronum jacentem: et existimantes eum esse mortuum, rursus accurrentes, suis renunciarunt. Qui cum ascendissent, invenerunt eum fere semimortuum et nec valentem omnino loqui, sed solum parum respirantem. Cum autem corpus ejus vidissent sauciatum, curru cito allato, eum in ipso imponunt et ducunt ad beatum Auxentium. Qui cum post horam nonam despexisset e fenestra et eum vidisset, voce dixit apertiore: «Frater, Basili» Cum is ergo eum vocasset et ille non exaudiisset, tertio magna vi clamavit: «O, tibi dico, frater Basili.» Cum is autem cito assedisset, dicit ei: «Surge, accipe potestatem adversum tentatorem, non amplius timens improbos et immundos daemones.» Jussit itaque eum surgere et sumere venerandum corpus et vivificum sanguinem Domini nostri Jesu Christi et statim rursus reverti in suum locum. Qui cum abiisset et hoc modo non amplius fuisset tentatus et se tribus annis fortiter exercuisset, in pace migravit ex hac vita.

§ 29. Sed post ejus adventum monachis et mundanis qui âderant et omnibus reliquis dixit beatus *: «Daemones hominibus invidentes, o fratres dilecti, perpetuo machinantur nobis esse impedimento in bonis operibus et maxime in temperantiâ et continentîâ, humilitateque et beneficiâ, orationeque et silentio, lenitateque et patientiâ, paceque et tolerantiâ et charitate in proximum qua nihil est majus. Objiciunt enim iis quidem qui volunt esse temperantes, diversas quasdam et inter se discrepantes species et corporis titillationes: quomodo etiam abstinentibus, ventris appetitiones: et iis qui volunt humiliter de se sentire,

* De variis diaboli tentantis vexationibus, deque iis superandis.

vanam gloriam: iis autem qui in animo habent benefacere, suorum potius curam: iisque qui orant et agunt silentium, diversas animi perturbationes et multitudinem veterum negotiorum: iis vero qui se in lenitate exercent et tolerantia, opponunt animi angorem atque timiditatem et omnem suam improbitatem: paci autem et patientiae, odium et malevolentiam, per quam perdit eam quae est in Christo charitatem, et omnes, ut semel dicam, fructus Sancti Spiritus, quos enumeravit Apostolus, per contraria conantur evertere. Sed qui sunt muniti gratia Domini nostri Jesu Christi, permanent immobiles. Quamobrem non est mirandum, quando nos plagis conscindunt. Quando enim per cogitationes et reliquas corporis perturbationes non possunt nos deturbare, tunc per se exercitatorum terrent petitionem. Qui saepissime signo crucis repressi, deflent se esse victos. Nos ergo ne cedamus et illi deiciuntur: Nos resistamus et illi evertuntur: Nos Dominum invocemus et dissipatur universum eorum consilium. Est enim stadium, certamen et martyrium, vita cujuslibet Christiani qui vult ingredi convenienter praeceptis nostri Servatoris: et maxime ejus qui est insignis in vita monastica, ut dicit Apostolus: *Non est nobis colluctatio adversus sanguinem et carnem, sed adversus principatus, adversus potestates, adversus principes tenebrarum mundi hujus. Praecipio autem vobis, dicens, induere armaturam Dei, ut possitis resistere insidiis diaboli* (Ephes. VI): et lorica fidei et galeam salutis et gladium spiritus docet ipse nos possidere: ut per haec invicta arma quae non cadunt sub aspectum, resistamus cogitationibus quae videri nequeunt, et per eas inimicis, quomodo dicit: Cogitationes destruentes et omnem altitudinem quae erigitur adversus Dei scientiam et omnem cogitatum captivantes ad Christi obedientiam qui semper vincit in nostra imbecillitate diabolicam audaciam et non permittit nos tentari supra id quod possumus, sed praebet eventum per tolerantiam, ut nos possimus sustinere. Nam absque ejus auxilio nos infirmi et imbecilli et quibusvis volucris et pecudibus capti faciliores. Dignati autem ejus auxilio qui imbecilli, fortes: qui abjecti, gloriosi: qui terreni, coelestes: qui mortales, immortales reddimur per multitudinem ejus miserationum, et aeterni regni haeredes efficimur.»

§ 30. Cum satis ergo utilitatis percepissent qui germane audiebant, laeti descenderunt, gratias agentes universorum Domino nostro Jesu Christo. Porro autem hoc quoque praecipiebat beatus, ut non solum die Dominico, sed etiam die parasceves singulis hebdomadis feriantur, si posset fieri: maxime quibus quotidianus victus abunde suppetit: hunc quidem in jejuniis et precatione, propter passionem Servatoris: illum autem in convivio et sacramentorum participatione, propter ejus resurrectionem. Quamobrem si quando contigisset ipsum habere operarios, aut

etiam ejus successorem, de quo suo loco dicemus, hos duos dies jubebant feriari: die quidem parasceves cum impensis mercedem quoque praebentes, Dominico autem solum impensas. Illucescente vero die sabbatorum, familiares suos cum iis qui inveniebantur, Pater jubebat tota nocte vigilare. Cum de more ergo in quadam nocturna vigilia ipse intus precaretur et reliqui foris permanerent, apertâ fenestrâ beatus, cum Benedictus Dominus Deus, ter vehementer dixisset, et suspirasset et caput in terram inclinasset, dicit*: «Quod erat in Oriente luminare, o filii, Simeon pater noster dormiit.» Cum ii autem propter psalmôdiam non sensissent quod dictum fuerat, valde flens beatus, rursus dicit eis: «Sanctus pater noster, Ecclesiae columna et firmamentum Simeon, requievit, et nulli culpae affinis et munda ejus anima, me inutilem et sordibus inquinatum, non est dedignata praeteriens salutare.» Haec cum audiissent et valde essent perculsi, non potuerunt respondere, sed siluerunt, signantes noctem, in qua haec dicta fuerant. Cum autem paucis post diebus hoc ad pium Imperatorem Leonem in principio sui imperii relatum esset, et omnibus id esset notum, diligenter scrutati qui audiverant, invenerunt fuisse certum quod sanctus dixerat, ut quod divinâ gratiâ praedixisset per revelationem in consummatione sancti Simeonis. Valde ergo obstupefacti et Deum glorificantes, in hoc quoque docti fuere divinam omnipotentiam.

§ 31. Quod vero haec a nobis, non solâ motis conjecturâ, dicta sint, sed quae accuratissime didicimus ab uno ex ejus administris, ac etiam persecuti sumus. Nemo ergo dubitet. Nam qui nos de hoc instruxit, erat quidem linguâ barbarus, ut qui esset ortus ex Mysia, mente autem honestissimus, ut qui perseverans apud beatum Auxentium, non vinum biberit, non oleo usus sit, non pulmento, non fructu, non denique ullo alio. Nam praeter panem et aquam et semina quae non coquebantur, eaque non ad satietatem, quavis fere nocte, nihil comedebat aut bibebat. Interdum autem parvas quasdam cruces ex siliquis valde elegantes, suis manibus assidue faciebat. Qui autem ascendebant, eas accipiebant gratiâ benedictionis. Ipse nobis haec ore suo significavit qui etiam, postquam dormiit beatus, cum moribus loco quoque successit. Rursus ergo pluribus congregatis et praedictâ consuetâ regulâ hymnum dicentibus, cum beatissimus Auxentius aperuisset fenestram, et ut consueverat, precum finem fecisset, respondens unus ex iis qui aderant, dixit: «Rogo te, Domine, benedic et precare quod cum tribus mensibus unam pro mercede menstruâ ovem accipiam, eâ perditâ, frustror mercede unius mensis, ad macellarium enim ferebat quae mactarentur.» Ad haec subridens, respondit beatus: «Mihi hoc dicis, ut qui sim solitus divinare, aut qui greges possideam?» Ille dixit:

* Decessum S. Simeonis Stylitae, divinitus agnitum, annunciat.

«Nequaquam, sed oro te, ut per tuam precem inveniatur.» Deinde cum paululum intermisisset, Alypium quendam clara voce, ut solebat, beatus accersiit. Cum duo ergo inventi essent ejusdem nominis : « Tibi, inquit, dico qui stas a sinistris. Scio te non esse suffuratum ovem, sed invenisse, vade ergo et redde. Hic enim qui perdidit, dat vobis ad sumptum sex obulos.» Qui cum fecisset, ut jussus fuerat, receptâ ove, Domino egit gratias qui per sanctos suos facit magna et investigabilia, gloriôsaque et admirabilia, quorum non est numerus.

§ 32. Quodam autem die congregata multitudine tam rusticorum quam civium, et beato ea disserente quae pertinebant ad salutem, quidam qui advenerat rusticus, dixit ei: « Bonus dies tibi, domine mi.» Cum ille autem honeste arrisisset (erat enim revera lepidus), et dixisset, « Bonum tibi tempus : » qui aderant, apud se ridebant. Ille vero dicit eis : « Est sermo Scripturae, o fratres : *Responde insipienti ad ejus insipientiam* (Prov. xxvi). Si dixisset, Benedic: audivisset, Dominus te benedicet, sicut consuevimus. Ipse est enim qui honorem per suos servos in se accipit et unumquemque remuneratur mercede suae gratiae. Quoniam autem bonum diem mihi attribuit, is contra accepit bonum tempus. Cum sic correxisset non solum eum qui offenderat, sed etiam reliquos omnes: intro ingressus, rursus siluit. Servatoris autem nostri Jesu Christi opem ei ferente gratiâ, multi daemoniaci ad eum veniebant, sua quidem sponte et per se quaerentes curationem.» Quos quidem oleo sanctarum reliquiarum irrigans, quartumque et parasceves diem maxime jubens jejuna, cum oratione intensa et sincera fide, curans dimisit. Inter quos quidam ab eo sunt deprehensi qui turpis lucri gratiâ se simulabant esse daemoniacos. Quos quidem sanctus vehementer increpavit, dicens: « Nisi essetis dignati dono sancti baptismatis, immedicabilis daemonis dominatus vos tenuisset.»

§ 33. Quaedam vero nobilis femina, nomine quidem Eleuthera quae piae inprimis Pulcheriae fuerat cubicularia, solebat ad eum venire, et cum omnibus, ejus fruebatur precibus. Ea, cum esset ipsi animus divino amore saucius, quas habebat sanctorum reliquias, deposuit apud beatum. Deinde tentabat supplex ei persuadere, ut vitae monasticae ab eo initiatam, avelleret a turbulentis hujus mundi negotiis. Eo autem variis modis differente, et dicente, eam, se recte gerendo, et beneficentiâ utendo, etiam in mundana vita posse placere Domino: illa non cessabat ei negotium exhibere, ut hoc assequeretur. Postquam vero perspicaci oculo animadvertit firmam et immobilem ejus constantiam et, quae nunquam deficiebat, compunctionem, voluntate Dei qui vult omnes esse salvos, annuit sanctus, et in campo suburbani, qui distabat circa unum milliarium, nomine Cyreta, jussit interea perseverare vacantem meditationi divinarum scripturarum.

Atque haec quidem se in Domino jucundissimâ explente voluptate, et omnem laborem corporis lubenter ferente ob gratiam quae a Deo Patre ei suppeditabatur: conjux quoque alterius cujusdam Pantepitropi*, nomine Cosmia, accedens rogabat eum, cum illa locaretur recedens a corruptione. Cum autem plurimis admonitionibus non potuisset ei persuadere, ut marito conjungeretur, ejus quoque necessariis eam cum minis ad id incitantibus, neque quidquam proficientibus, propter insuperabilem ejus in Deum amorem: id animadvertens sanctus, jussit hanc quoque versari cum priore. Quinetiam uxor cujusdam Arcotrophi, omnibus relictis, suam exigens salutem, rogabat sanctum, ne eam expelleret. Quam cum satis instituisset, ut fieret templum Dei, quomodo ostendit ejus vita quae postea est consecuta, jubet eam admitti. Non multo post autem dat eis habitum ad exercitationem plane accommodatum: ut qui tunicis ex pilis contextis eas induerit, et magnis quibusdam palliis: adeo ut revereretur quispiam, vel solum videns tantam tristitiam. Nondum enim in his partibus talis unquam habitus apparuerat.

§ 34. Deinceps ergo ab eo tempore aliae quidem ad eam rem accedebant: aliae quidem quae ab ingenuis adducebantur parentibus ad custodiam virginitatis: aliae autem, theatro et scenâ relictis, diabolo renunciantes, et Christo cum magno fletu et laboriosa lamentatione se conjungentes: adeo ut brevi tempore congregatae sint plusquam septuaginta, et decaetero jusserit beatus domum oratoriam eis aedificare. Citra ullam vero intermissionem in die parasceves et in die Dominico eas accersens, et de virginitate et pudicitia eis verba faciens, rogabat eas, admonens et eis persuadens, ut obliviscerentur omnium quae sunt in vitâ jucunda, utpote quod sint jucundiora et incomparabilia bona quae sunt in promissionibus: et ne attraherentur a carnis voluptatibus**. «Nam etsi mitem et placidam naturam dedit Creator in mulieribus, at nos rursus dignatus est meliori instituto, ut bono id quod est melius, praeferentes, pro naturali matrimonio, in quo situm est crescere et multiplicari et replere terram: opponitur autem ei viduitas et orbitas liberorum, et ad virum conversio cum servitute intolerabili: mysticas et admirabiles, et in quas non cadit viduitas, nuptias eligamus, sponso unitae immortalis, formâ specioso praeter filios hominum. Quamobrem non oportet intuèri ad alium qui sit in terra speciosus, cum Filii Dei specie non sit alia speciosior. Si autem et divitiae et insigne ornamentum a marito procedit, quid eo ditius qui est coeli et terrae Dominus, et praebet spiritum et vitam? Si vero sponsus est claro genere natus, quid est rege angelorum clarius et gloriosius? Si autem est sapiens ac amplectendus conjux, quid omnium

* Summi et generalis oeconomi, ac publicae totius rei gerendae administri.

** Nuptialis cum virginali conditione comparatio.

Opifice sapientius? Cujus conjunctio, suis sponsis est gaudium ineffabile: iis autem quae ordinem deserunt, est supplicium inevitabile. Hujus desponsationis nulla est voluptas carnalis experientiae: sed universae virtutis, beneficentiaeque et concordiae, cum ea quae percipitur ex jejunio, vigiliisque et animi fortitudine.

§ 35. «Majori vero cautione et diligentia est opus, quod iis quidem qui in mundo vexantur a libidine, in promptu est remedium per legitimum consensum. Virginibus autem et continentibus, si propensae sint ad voluptates, grave est naufragium et gravis casus, est enim magnum certamen temperantiae, quoniam magna quoque est ejus corona. Sed quo est major labor, eo est etiam major merces. Si eam ergo non tradideritis torpore et segnitiae, in vestris membris frustra laborabit voluptas, fores obsecidens *. Audiet enim a vobis, quod id, quod peccati quidem est jucundum, est brevissimum, aeterna autem est gravitas supplicii. Recede a nobis: coelesti enim sponso desponsae sumus Christo, ut nos virgines castas exhiberemus. Statuite ergo rationes vestras, custodes hujus thesauri, in sensibus mandata Christi semper ferentes: primum autem virginitatis et temperantiae sanctificationem, ne forte ejus latrones ascendant per fenestras, et ingrediantur per auditum, ne persuasa mente tanquam janitore, et aperta virginitate, clanculum vobis vestram eripiunt laetitiam, et faciant virginitatem quavis viduitate miseriorem. Est vero hoc magnum et grave peccatum iis qui faciunt. Non est enim per peccatum, tunicam frangere, et purpuram: Imperatoris imaginem rumpere, et privati. Dei enim imagines, sunt virgines, ipsum habentes descriptum in cogitationibus: in quas audere aliquid admittere, est facinus tyrannicae amentiae. Et ideo virgini, quam ei quae fornicatur, vitium afferre, est magis sceleratum. Non est enim par libido in eam quae prostat, et in eam quae est Christo conjuncta. Non est enim par furtum vasis forensis, et sacerdotalis. Vas autem sacerdotale est virgo, et purpura, quam nulli alii licet induere, praeterquam regi et Domino universorum. **

§ 36. «Quod si etiam vos legitimum movet matrimonium ***, audite ejus calamitates, et quae in Evam pronuntiatae sunt sententiae, a quibus vos estis liberatae, remotae per virginitatem a mala suspicione patiendi crimina mariti fornicantis qui habet potestatem prohibendi, ne eas, quo tibi expedit: de alimento disceptandi, tanquam nondum uxori: ei quae peperit, exprobrandi, Cur non est masculus, sed foemina foetus, quem peperisti? Quod si sit etiam masculus, cur non formosus? Major restat cura: nondum est ablactatus, et de educatione magna est contentio. Sin autem creverit, ne aegròtet, ne forte moriatur: quomodo

* Documenta Virginitatis fideliter servandae.

** Sceleratissimum, sacram Deo virginitatem temerare.

*** Conjugal status incommoda.

etiam si vivat, major est sollicitudo, ne non fiat eruditus, ne malus evadat, ne evertatur ab aliquibus, ne in improborum pertrahatur consuetudinem, ne a bestiis mutiletur, ne, dum proficit, in invidiam vocetur et seditionem. Undenam suppeditabant quae sunt necessaria? Undenam comparabunt quae pertinent ad contrahendum matrimonium? Undenam suppeditabunt quae faciunt ad ejus decus, et ornamentum? Undenam alet ministros? et denique a reliquis quae huc et illuc distrahunt, curis et solitudinibus: ne dicam dolores partus et naturae necessitates. Revera, ut dicit divinus Apostolus, innupta curat quae sunt Domini, ab his omnibus liberata, sola autem ornata incorruptione, cujus suppeditator est et perfectior Jesus, et qui vos potest custodire in tolerantia, et augere in spe bona. Custodite ergo vosipsas in ea, in qua vocatae estis, vocatione, ut virgines Christo exhibeatis, ut etiam bona aeterna consequamini gratiâ Dei qui vos vocavit in suum regnum et gloriam.»

§ 37. Postquam autem cessavit ab adhortatione, bene precatus, eas Christo commendavit, jubens omnibus, ut die sequenti venirent ad synaxim quae circumcirca erant, hymnis sanctificans. Postquam ergo venisset in monasterium, quod extruebatur, intensius fuis precibus, cum multitudine quae eum sequebatur, ascendit in montem: ubi post tres quidem dies aegrotavit, post alios vero decem est mortuus. Congregata ergo multitudo piorum virorum ex clero, et iis quae circumstabant monasteriis, cum iis qui erant amantes virtutis, ex mundanis, ei justa fecerunt quartodecimo mensis Februarii. Atque volentibus quidem aliquibus, et maxime iis qui erant ex monasterio beatissimi Hypatii, in quo versatus est, cum descendisset propter Synodum, pretiosas ejus reliquias deponere in templo sanctorum Apostolorum, quibusdam autem in templo S. Zachariae, quod est aliquot milliariis illinc situm in praedio quod dicitur Theatrum quae ab eo congregata fuerant monasteria, iis qui âderant supplicabant multis cum lacrymis, ne Pater separaretur a filiis. Tunc Dei voluntate, ad eorum qui illic erant salutem, in Oratorio ab eo condito eum deposuerunt.

VITA SS. ADERITI ET ELEUCHADII

ARCHIEPISC. RAVENNATUM

EX PRIMO LIBRO HISTORIAE RAVENN. HIERONYMI RUBEI*

Prior saeculo I, alter II floruerunt. — Nat. Graeci.

§ 1. Sanctus Apollinaris Ravennatum Apostolus, divinitus factus certior, fore, ut brevi Ravennâ exularet, ac subita opprimeretur calamitate, capiteque oppugnaretur: ne Ravennatem Ecclesiam absque pastore relinqueret, duodecimo postquam accesserat anno, sacerdotes binos instituit, Aderitum et Calocerum: Diacones vero, Martianum virum nobilissimum, et Eleuchadium summum philosophum. Caeso igitur Apollinare, peractisque in funere sacris, cum Christiani omnes successorem electuri convenissent, ignaris incertisque illis quem tanto viro sufficerent, omnibus ferme id renuentibus quod se tanto muneri impares faterentur, e coelo columba descendens, Aderiti sacerdotis sanctissimi capiti incubuit: quapropter continuo clamare omnes Deum commonstrasse quem eligerent Archiepiscopum. Itaque omnium consensu provinciam Archiepiscopatus suscepit Aderitus, vir Graecus, sub id fere tempus quo Titus, Vespasiano patre, in villa circa Sabinos ventris profluvio, nono anno Imperii, mortuo, solus Imperium administravit.

§ 2. Aderitus igitur, perfunctus absoluti optimique Antistitis omnibus muneribus, cum multos ad verum Dei cultum ab falsa deorum religione avocasset, moritur quinto Calendas Octobris: sepulturae traditus in oppido Classense, eo loco, quo deinde non multo post divo Probo templum est exaedificatum, circiter annum Domini centesimum.

§ 3. Aderito mortuo cum Ravennates convenissent de Antistite eligendo tractaturi, Deumque precarentur, vellet eum eligi qui populo ex divina sententia praeesset, statim, uti in Aderito contigerat, descendens columba de coelo, capiti incubuit Eleuchadii viri Graeci, summique philosophi, quem jam Apollinaris sacris initiat. Hic Graece Latineque doctus, interpretatus est gravissime ex divinis libris complures: elegantissimeque conscripsit de Christi conceptu atque ortu ex virgine deque ipsius nece: quae omnia injuria temporum exhaustit. Petrus Damianus qui hunc miris extollit laudibus, scribit summa fuisse pietate, atque ita

* Memoratur quidem haec die a Rom. Martyrologio S. Eleuchadius; S. Aderitus autem die xxvii Septembris.

virtutibus floruisse, ut in humano corpore vitam coelestem ac divinam imitaretur. Anno duodecimo supra centesimum ab Christi ortu, sexto decimo Calendas Martias obiit. Sepultus extra muros Classis: ubi non multo post aedificatum est ejus nomini templum, quod Petri Damiani tempore adhuc extabat, in eoque anniversaria sacra fiebant, ejus ossa deinde ab Astulpho Longobardorum Rege Ticinum translata sunt, et in divi Michaëlis posita. In cujus templi libro quodam, ubi de reliquiis Divorum quae ibidem locatae sunt, fit mentio, haec de Eleuchadii leguntur: A parte dextra, in cornu ipsius templi est corpus sancti Eleuchadii Archiepiscopi Ravennatis qui dum ob philosophiam, cujus erat peritissimus, fidem Christi studiosissime impugnaret, tandem superatus et conversus est a beato Apollinari, discipulo Principis Apostolorum, et coelestis clavigeri Petri: qui post ejusdem conversionem de fide Christi mirabiliter scripsit et disputavit, adeo ut tempore suo appellaretur haereticorum metus, et primus in Italia ordinavit officium nocturnum pariter et diurnum solemniter distinguendo libros novi et veteris testamenti, ut hodie per totam Ecclesiam leguntur in matutinis: et Ravennâ huc translatum fuit per Christianissimum Imperatorem Constantinum, natum sanctae Helenae qui hanc Basilicam fundavit, anno nativitatis Domini cccxxv, propter gloriosum triumphum, quem tunc obtinuit contra Gallicos, Imperium non verentes, precibus signiferi sancti Michaëlis. Haec ibi.

SERMO B. PETRI DAMIANI

IN FESTIVITATE SANCTI ELEUCHADII EPISCOPI RAVENN.

§ 1. Hodierna festivitas, fratres carissimi, geminum sanctae devotioni vestrae, immo nostrum gaudium cumulat: quia dum venerandi Confessoris Eleuchadii solemnia celebramus, necessario Apollinaris ad memoriam praeclara gesta reducimur. Quia enim, ut Salomon ait, Gloria patris est filius sapiens: sic alterius causa pendet ex altero, ut quisquis unius laudes digne retulerit, alterius etiam insigne praeconium tacere non possit. Et quia Veritas dicit, Non potest filius facere, nisi quod videret patrem facientem: sic iste beatus alumnus subsecutus est paterna vestigia, ita verae fidei praedicando rectam tenuit lineam sic religiose vivendo sancto praeceptori consonam exhibuit clientelam, ut ei merito succederet, in regimen, cujus imitator extiterat sanctitate. Sicut enim beatus Petrus princeps Apostolici senatus, tres inter caeteros eminentiores cognoscitur habuisse discipulos, primum videlicet Linum, secundum Cletum, tertium Clementem qui sibi postmodum in Pontificatus arce per ordinem successerunt: ita

nihilominus et beatus Apollinaris, quatuor egregios discipulos habuit, post felicem martyrii sui gloriam sibimet in Ecclesiastico regimine succedentes Aderitum scilicet, et beatum hunc, cui praesens sermo famulaturus est, Eleuchadium, subinde Martianum postremo Calocerum.

§ 2. Erat autem Eleuchadius iste philosophus, sicut in ipsa beati magistri ejus narratur historia. Superata est ergo sapientia Platonis a discipulo piscatoris. Misit rete verbi in profundam saluginem maris Ravennatis, et magnam auratam ad fidei litus traxit. Porro cujus magister olim noverat tanta per stagna naviculam regere, discipulum docuit cum arguta dialecticorum verutia disputare: docuit, inquam discipulum acris ingenii et acutae facundiae homines simplici sermone concludere, quia ad includendos per profunda pelagi pisces, vilia consueverat retia subnodare. Plane postquam navicularius pelagi clavicularius constitutus est coeli, discipuli piscatorum magistri facti sunt oratorum, et sapientia mundi victa est a simplicitate Christi. Quia enim, ut ait Apostolus, non cognovit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam praedicationis salvos facere credentes. Hac simplicitate Paulus qui se indicat inter Corinthios nihil scire, nisi Christum Jesum, et hunc crucifixum, superavit Dionysium Areopagitam apud Athenas. Hac simplicitate conclusit beatus Apollinaris Eleuchadium philosophum in urbe Ravenna: qui et ipse consultus de curationum peritia, respondit nihil se scire sine nomine Jesu. Verumtamem utrique huic prudenter simplici beatus Petrus sapientiae testimonium perhibet, nam de Paulo ait: Sicut charissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis. Apollinari vero dicit: Ecce eruditus es de omnibus quae fecit Jesus. Nam qui Deo sapientes erant, mundo se velut fatuos exhibebant. Stulta siquidem mundi elegit Deus, ut confunderet sapientes.

§ 3. Atque ut magis stupeas, ipsos imperite sapientes a vano superbae sapientiae suae tumore dejecit, ac deinceps in auctoritatem liberae praedicationis erexit, ut id ipsum postmodum constanter adstruerent, quod anxiantur ante crudeliter impugnare. Quod Moyses tunc mystice figuravit, cum arripiens vitulum aureum igne combussit, ad pulverem usque contrivit, fluctibusque conspergens Israëliticum ex eo populum propitiavit. Quid est enim per figuram vitulus ille conflabilis, nisi corpus diaboli? Homines scilicet in omnibus gentibus perfidiae simul et idololatriae errore decepti, ac sub ipso suo pestifero capite tanquam diversa membra, sacrilega conspiratione conjuncti, super quos nimirum ille nequitiae spiritus, velut auctor, praesidens insolenter erigitur, et tanquam caput per tyrannidem suo corpori dominatur? Aureus autem vitulus fuisse describitur, quia videtur idololatriae ritus velut a sapientibus institutus. Auro quippe sapientia designatur,

sicut per Salomonem dicitur: *Thesaurus desiderabilis in ore sapientis. Aureus itaque fuit vitulus, quia mundi sapientes, ante novae gratiam fidei, daemoniacae culturae fuisse probantur auctores. De quibus nimirum dicit Apostolus: Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum: dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. et mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei, in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, et voluerunt, et quadrupedum, et serpentium. (Rom. 1).* Per hanc itaque vesanae sapientiae vanitatem poëtae, philosophi, magi, syderum rimatores, omniumque disciplinarum liberalium instructi peritiâ, prodigiosa daemoniorum solebant adorare figmenta.

§ 4. In vitulo igitur significatum est totum corpus, id est omnis societas gentilium idololatriae deditorum. Moyses itaque vitulum igne combussit, quia Redemptor noster, quem ille signaverat, male conspirata corda gentilium flamma suae charitatis accendit. Unde et ipse dicit: *Ignem veni mittere in terram, et quid volo nisi ut accendatur? (Luc. xii).* Et Propheta, *Non est, inquit, qui se abscondat a calore ejus (Psal. 18).* In mente ergo gentilium repente divinus ignis accenditur, ut in eis irrationabilis idololatriae bestialis forma solvatur. Totum deinde corpus vituli hujus in pulverem comminuitur, quia gentilis illa societas diabolicae conspirationis arte in unum conflata, ad adventum Christi quodam velut malleo salutiferae correptionis extensa, atque a rigoris sui durtia divini verbi est virtute contrita. Ad verbum siquidem veritatis salubriter comminuitur, quo male integra in superbiae suae forma insensibiliter stare videbatur. Deinde in aquam spargitur, ut Israëliticus ex eo populus bibat. Comminutus, denique vitulus in aquam mittitur, quia humiliatus gentilis populus lavacro salutiferi fontis necesse est ut abluatur. Quem protinus Israëlitae bibunt, quia sancti praedicatores Evangelii qui vere Israëlitae sunt, quos ad Dominicum corpus, quod est Ecclesia, transferunt, in sua membra suscipiendo, quasi bibendo convertunt: quorum videlicet Israëlitarum primo dictum est: *Macta, et manduca: quod tantundem est, ac si diceretur: Preme, et bibe. Sic, sic ille vitulus per ignem zeli, et aciem verbi, aquamque baptismatis, ab ejus potius absorptus est, quos conatus est absorbere: in eos ipse transfusus est, quos in sua, hoc est diabolica tentaverat membra transferre.*

§ 5. Verumtamen quia Moyses non in hoc metam ultionis fixit, ut idolum duntaxat infringeret, sed insuper addidit ut et viginti tria millia hominum trucidaret: mystice docuit, nequaquam sufficere, si ab idololatriae cultu, vel pravitae vitae quisque convertitur, nisi et propria vitia gladio spiritus mortificare conetur. Unde et praedicator egregius: *Mortificate, inquit, membra vestra*

quae sunt super terram, fornicationem, immunditiam, luxuriam, concupiscentiam malam, et avaritiam quae est idolorum servitus. Et notandum, quia sicut hic vitia membra nostra esse dicuntur, ita et illic qui perempti sunt, cum interfectoribus suis propinquitatis necessitudine jungebantur, sicut per Moysem dictum est: *Haec dicit Dominus Deus Israël, Ponat vir gladium super femur suum, ite, et redite de porta usque in portam per medium castrorum, et occidat unusquisque fratrem, et amicum, et proximum suum (Exod. xxxii)*. Si quem ergo delectat in arina consurgere, quisquis anhelat adversus hostium cuneos dimicare, vertat manus in se, et illic plures inveniet adversarios obruncandos. Unde videlicet post victoriam non homicidae foedum nomen incurrat, sed gloriosos potius triumphator appareat: unde certe non sanctuarii mereatur excludi liminibus, sed consecrans semetipsum Domino, divinae gratiae benedictionibus augeatur, sicut et illis dictum est: *Consecrastis, inquit, manus vestras hodie Domino, unusquisque in filio, et fratre suo, ut detur vobis benedictio (Ibid.)*. Quod autem ii qui caesi sunt, viginti tria millia fuisse referuntur, numerus trium millium peremptorum, triplicem formam indicat peccatorum. Omne quippe peccatum aut facto, aut verbo, aut cogitatione committimus. Sed quoniam illic et denarius numerus geminatur, datur intelligi, quia sicut Decalogum praeceptorum, culpâ carnis simul et animae, servare contempsimus, sic etiam utriusque vitia, virtutum armis atterere et mortificare debemus.

§ 6. Beatus igitur Eleuchadius tunc philosophus magnus, tanquam aureus vitulus contritus est malleo praedicationis, et transfusus est in membra corporis Christi. Tunc doctor terrenae sapientiae, nunc magister effectus est Ecclesiasticae disciplinae. Tunc naturalium causarum rimabatur indaginem, nunc omnium naturarum ipsum perspicue contemplatur auctorem. Et qui tunc sidera radio fortasse notaverat, nunc sub se coeli machinam cum syderibus volvi gratulabundus aspectat. Nimirum qui prius fuerat philosophus vanitatis, conversus ad Dominum, praedicator factus est veritatis, tertius scilicet a beato Petro Apostolo in ordine discipulatus, tertius etiam nihilominus a beato Apollinare in arce Pontificatus. Et personarum quidem ordo productus, sed etiam fidei puritas quae ex ipso summo et originali fonte processerat, per devexam alvei seriem decurrebat. Nam a Christo in Petrum, a Petro in Apollinarem, ab Apollinari in Eleuchadium coelestis eloquii fluvius emanavit, ut illud Psalmistae praeconium impleretur: *Qui emittit eloquium suum terrae, velociter currit sermo ejus*. Beati denique cultores et adiutores Christi, Apollinaris et Eleuchadius, pater videlicet et filius, magister atque discipulus, unius operis ministerium, unius (ut ita loquar) agri fundum, unius susceperunt vineae colonatum. Ille nimirum. ut obscura sylvarum condensa succideret: iste vero, ut residuos

arbustorum truncos, et horrescentium veprium dumeta radicitus extirparet. Ille, ut acuto verbi vomere dura squalentis deserti rura proscinderet: iste, ut nihilominus sanctae praedicationis sarculo tumentium vitiorum post eum glebas effringeret, et bonorum operum frugibus novalia diligenter exculta vestiret. Ille, ut cum Paulo plantaret: iste, ut cum Apollo rigaret. Atque ut altius repetam, ille cum Moyse populum Domini diviso mari rubro in desertum transposuit: iste cum Josue, magistro succedens, eundem populum in terram repromissionis primus introduxit. Ille docuit, qualiter Aegyptum Israël accola sperneret; iste vero, qualiter terram lacte melleque irriguam, distributis invicem sortibus, possideret. Unus nimirum colla de ferreo iugo Pharaonis excutere: alter admonuit triumphatricibus plantis devictas hostium calcare cervices. Unus edocuit servitutis opprobrium quam celeriter fugerent: alter autem ipsos libertatis titulos quam cautissime custodirent.

§ 7. Neque vero credendum est, fratres mei, beatum Eleuchadium, dum adhuc viveret, martyrii caruisse laboribus, etsi non fuerit martyrio consummatus. Videbat nimirum gentilitatis nuper extinctae nonnullas adhuc superesse reliquias, dolebat in populo sibi commisso vel extrema superstitiosi ritus vestigia remansisse: atque ideo licet persequentium manus gladios non exerceret, cruciabatur anima sancta pii zeli ac paternae compassionis incendio concremata. Quid enim prodest, si quisquam catholice credat, et gentiliter vivat? Aut quomodo credulitas recta cum vita concordat haeretica? Quid enim juvat si fides adsit Apostolica, ubi conversatio ducitur Arriana? De iis etenim qui catholice credunt, et haeretice vivunt, conquiritur beatus Apostolus, dicens: *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant* (Tit. 1): cum sive credendo, sive vivendo, Deum negare nihil sit aliud absque dubio, quam perire. Quapropter Beatus Pontifex Eleuchadius, non contemnendum pertulit in ipsa Ecclesiae pace martyrium, quandoquidem etsi non cum perfide credentibus, sed perverse viventibus infoederabilem probatur habuisse conflictum, quamque et in fidei doctrina desudasse eum non sine ratione colligimus, cum omnium Ravennati Metropoli adjacentium dioeceson civitates et oppida, nullos pene recondere martyres agnoscamus.

§ 8. Unde beati Apollinaris quanta gloria, quanta sit excellentia, mirari digne non possumus, cujus martyrium cum per viginti et novem annorum spatium per innumerabilia fuit tormenta productum, tantum solus elaboravit, quod quispiam ubi in totis fere illis partibus pro testimonio fidei potuisset occumbere, non invenit. Sed si quid forte superfuit, discipulorum ejus successio veneranda supplevit, inter quos nimirum beatus Eleuchadius, velut aureum sydus emicuit, et juxta nominis sui etymologiam, paterni candoris atque splendoris insignia, ut revera filius

reportavit. Eleuchadius quippe, Graece, Latine intelligitur candidus, nec immerito, ex eorum nempe fuerat numero, de quibus dicitur: Candidi facti sunt Nazaraei ejus, splendorem Deo dederunt, et sicut lac coagulati sunt. Et Jacob de Christo ad filium: Pulchrior es sunt, inquit, oculi ejus vino, et dentes ejus lacte candidiores. Oculi nempe Christi, Apostoli et Evangelistae sunt qui universo corpori sanctae Ecclesiae lumen sapientiae praestiterunt; quorum doctrinam dum rigorem atque durtiam priscae legis emollit, quodammodo austeritatem vini veteris eorum pulchritudo prae-cellit. Evangelica quippe praecepta mandatis veteris testamenti longe sunt clariora. Dentes vero, sancti Praedicatores sunt qui conversos homines a pravorum societate praecidunt, eosque in Christi corpus, sicut superius dictum est, quasi mandendo tra-jiciunt. Porro nomine lactis doctrina legis innuitur quae carna-lem populum lactis poculo tanquam parvulos alere videbatur, quorum nimirum lacte candidiores sunt Doctores Ecclesiae, quia fortem et solidum verbi cibum, et ipsi comedunt, et aliis tra-dunt, de quibus ad Hebraeos dicit Apostolus: *Perfectorum autem est solidus cibus* (Hebr. v). Et bene candidi esse dicuntur Doctores Ecclesiae: quia et a pravitatis macula liberi, et conspicuae con-versationis videntur operibus clari. Quapropter cavendum est, fratres mei, ne nos Judaeorum nigrèdo dedecoret qui candidos in Christi malitia duces habemus, periculose nimirum rerum spe-cies fluctuat, ubi cum ducibus subsequentis exercitus insignia non concordant. Beati siquidem patres nostri promptos se exhi-bebant ad perferenda supplicia, nos dum a proximo laedimur, compescamus saltem animos a vindicta. Moyses nempe ad ultio-nis judicium descendens de monte cornutus apparuit, super Do-minum autem in mansuetudinis spiritu columba descendit. Illi decreverunt pro Christo propria cuncta contemnere, nos autem discamus saltem quae aliena sunt non ambire. Praesenti neces-sitati hodierna cura sufficiat, neque de crastino solitudinis ran-cor anticipet.

§ 9. Israëliticus sane populus, sicut sacra testatur historia, cum manna colligerent, scaturiebat vermibus, atque computre-scebat, si quis infideliter agens, ex eo in crastinum reservaret. Sic nimirum quisquis ardore cupiditatis accensus, ut tamquam corpori suo alimenta provideat, terrenam sibi substantiam the-saurizat, huic ille vermis ebullit qui conscientiam fodiat et ar-cana pectoris rodat. Enimvero ii solitudinum vermes quos ava-ritia generat, illos denuo vermes parant, de quibus scriptum est: *Ignis eorum non extinguetur et vermis non morietur* (Is.): ut ignem ignis cupiditatis accendat, et vermis ex verme procedat. Quam-quam et sic valeat non inconvenienter intelligi, quia sicut ipse Christus qui dicit, Ego sum vermis et non homo: provenit aliis in ruinam, aliis in resurrectionem: ita nihilominus verbum ejus

fit manna, mellisque dulcedo fidelibus, infidelibus autem et prave viventibus vermis fit, non videlicet quia ruinam reficiens alat, sed quia conscientiam terendo ac ruminando remordeat. Sexto autem die duplex mensura colligi jubebatur, ut ex eo in sabbatum medietas servaretur. Porro autem sexta dies, sexta mundi aetas intelligitur, in qua nunc sumus. In hac ergo die duplum pro venturo sabbato colligit, qui pro gloriae coelestis intuitu ubi perpetuum sabbatum et vera est requies, verbum Dei et audit et facit. In hoc duplum recondit qui et bene vivit, et aliis exemplum salutis ostendit: sive quod expeditius est, duplicem mensuram colligit qui tantum in bona operatione desidat, unde et hic conditori suo ejus anima placeat et cum eo postmodum perpetualiter vivat. Quod ergo reponebatur pro sabbato, corrumpi non poterat, quia bona opera, quae pro desiderio supernae quietis fiunt, perpetuo permanebunt. Non ergo illae sunt cumulandae divitiae, quas aerugo demoliatur, quas tineae comedant et quas vermium saturigine computrescant: quarum non liberos possessores beatus Jacobus increpans: *Divitiae, inquit, vestrae putrefactae sunt, vestimenta vestra a tineis comesta sunt, aurum et argentum vestrum aeruginavit, et aerugo eorum in testimonium vobis erit, et manducabit carnes vestras, sicut ignis* (C. v). Illas igitur, fratres divitias appetamus quae nos gemmis ac margaritis valeant adornare virtutum quae ad coelestium nos provehant titulos dignitatum: quas profecto divitias insinuat Propheta, cum dicit: *Divitiae salutis sapientia et scientia: timor Domini ipse est thesaurus ejus* (Is. xxxiii).

§ 10. Has nimirum divitias beatus Eleuchadius concupivit, cum de cathedra philosophicae doctrinae se deposuit, cum ferulam praeceptoris abiecit, cum de magisterii principatu Christi se discipulatu humiliter subdidit. Quicquid sane illic antea superfluum didicit, in hujus scholae longe nobilioribus studiis amputavit. Quicquid illic mendacii, quicquid superstitionis edocuit, in Ecclesiasticae puritatis disciplina correxit. Unde per Moysem lege decernitur, ut mulieri in bello captae et in conjugium victoris electae, corporis superfluitas abscindatur: *Quae radet, inquit, caesariem et circumcidet ungues et deponet vestem, in qua capta est, sedensque in domo tua, flebit patrem et matrem suam uno mense: et postea intrabis ad eam, dormiesque cum illa, et erit uxor tua* (Deut. xxi). Mulieri quippe caesariem radimus, cum rationabilis disciplinae sensus superfluo amputamus. Ungues etiam circumcidimus, cum ab ea mortua quaeque superstitionum opera desecamus: quae etiam vestem deponere, in qua est capta, praecipitur, ut superductam fabularum et quorumlibet figmentorum exuat superficiem, ac solidam verae rationis exhibeat veritatem. Patrem vero et matrem deslet quia liberalium auctores artium inter mortuos deputat, et eos in errore periisse compatiendo

deplorat. Consuetudo autem foeminarum est, per unum quemque mensem se sui sanguinis effusione purgare. Post mensem itaque ad hanc mulierem intrare praecipimur, ut artem ejuslibet disciplinae omnium superstitionum contagio defaecatam velut in conjugium sortiamur, quatenus jam Israëlita facta, consequenter in Israëlita conjugium transeat, et bene foecunda, spiritualium operum sòbolem reddat.

§ 11. Cui etiam non dissimile est, quod idem Moyses Israëlito populo aurum et argentum cum vestibus ab Aegyptiis mutuari praecepit: in quo videlicet ut non diutius immorer, mystice aurum et argentum cum vestibus ab Aegyptiis petimus, unde Domina tabernaculum fabricemus, cum mundanos poëtas ac philosophos legimus, ut in divinis eloquiis luculentius proficere valeamus. Sive etiam quod accommodatius est, aurum et argentum, animae sunt pretiosae quae cum vestibus simul, id est suis corporibus, populo Dei se còpulant, ut tenebrosum hoc seculum velut Aegyptum dèserant, et terram promissam perpetuae felicitatis acquirant. Quod ergo beatus Eleuchadius mutuatus est ab Aegyptiis, profecit Israëlitis, et thesaurum, quem gentilitati surripuit, sanctae dispensator Ecclesiae fideliter erogavit. Cujus quidem gesta non reperiuntur apicibus tradita, sed non sine causa vetustas vel basilicam in ejus honore construxit, vel ejus obitum annuae solemnitatis honoribus dedicavit: nam et nonnulla super veteri ac novo testamento, sive etiam de incarnatione, vel passione Domini, perhibetur exarasse volumina quae tamen scriptorum arbitramur oblivione deleta. Quamquam et hoc ad cumulum meritorum ejus pertinere non immerito videatur quod tunc se fieri consensit Episcopum, cum Ecclesiam egestas opprimeret et rudis adhuc fidei, noviterque plantatae labor difficilior urgeret, cum denique ille ad pristini ritus pullulantia germina radicitus evellenda incumberet, graveque fastigium et temporalis subsidii deesset emolumentum. Licet enim Ecclesia jam tunc fuerit in fide fundata, Christiana tamen religio necdum erat vivendi moribus expolita.

§ 12. Et nos itaque, fratres carissimi, hujus sancti fervoris imitemur exemplum. Numquam timeamus illud negotium constanter ac fiducialiter aggredi, in quo nos speremus sive pro divinis obsequiis, sive pro salute fraterna, pressuris atque adversitatibus fatigari. Fugiatur honor, gloria, divitiae, omnisque dignitas temporalis. Labor obedientiae, paupertatis angustia et inquietudo charitatis quae nos exerceat, appetatur. Redemptorem quippe nostrum plebs Judaica, cum esset satiata de panibus, Regem voluit constituere: sed testante Joanne, ne reperiri posset, effugit in montem. Cum autem quaereretur ad Crucem, ultro se non cognoscentibus obtulit, dicens: Quem quaeritis? Quibus utique perhibentibus, Jesum Nazarenum se quaerere, ilico respondit:

Ego sum. Quid est enim quod mediator Dei et hominum promovendus ad regnum effugit, ad mortem vero se ultroneum quaesitus ingessit, nisi ut nos admoneret mundi hujus gloriam evitare, tribulationes autem pro Deo et laborum dolorumque pressuras gratulanter expetere? Paulus quoque sum esset Mileti et omnes sibimet obsequentes, seseque affectuosissime diligentes aspiceret, ita ut Lucas in Actorum Apostolicorum libro perhibeat, quia discedente Paulo magnus fletus factus est omnium et procumbentes super collum ejus, osculabantur eum: ipse tamen Jerosolymam, passurus tanquam epulaturus, avidissime festinabat, dicens: *Ecce alligatus* etc. (*Act. Apost.* xx, 22, 23, 24, 25). Ecce vallatus turbâ flentium, minime flectitur, delinitus osculis, blanditus obsequiis, ad sui misericordiam non modo non movetur, sed laetus ad vincula et tormenta festinat, tanquam si ad nuptiale convivium pransurus accedat. Nos etiam, dilectissimi, imitatorum Christi sequentes exempla, fugiamus blanditias saeculi, ad adversa quaelibet pro Deo perferenda lumbos mentis nostrae viriliter accingamus; et qui ad haereditatem filiorum in patriam tendimus, in exilio positi, conservorum injurias aequanimiter toleremus, quatenus supernus inspector et arbiter considerans nos, pro suae jussionis imperio, minime reluctantes, quanto nunc conspicit oppressiores in poena, tanto postmodum remuneret feliciores in gloria.

MARTYRIUM

SS. FAUSTINI PRESBYT. ET JOVITAE DIACONI

CUI ANTIQUISSIMA MARTYROLOGIA ET MSS. FIDEM CONCILIAUT

Juxta plerosque, circa 120, probabil. anno 134.

Natiore Itali, patriâ Brixienenses.

§ 1. Beatissimi viri Faustinus et Jovita, nobilissimis in civitate Brixiana (*a*) orti parentibus, fidem Christi, quam religiosa mente didicerant, instanti sollicitudine praedicabant. Erant enim non solum germanitate carnis conjuncti, sed etiam virtute spiritus ita uniti, ut concordii ubique studio Christum annunciantes, copiosam regionis illius multitudinem ad verae fidei cultum perducerent. Erat siquidem eo tempore ejusdem Brixianae civitatis

(*a*) *Brixia* (italis *Brescia*), in Insubriae vulgo Lombardiae et Venetae jam Ditionis finibus, veterum Cenomanorum caput erat, atque adhuc nobilissima est civitas. Fidei lumine illustrata ab ipsis Apostolorum temporibus, plurimos ad astra filios suos misit martyrio coronatos. Vigintiseptem gloriatur haec Ecclesia Praesulibus Sanctorum titulo et cultu decoratis.

episcopus, Apollonius nomine qui ob metum persecutionis sese in abditis occultabat. Is cum famulos Dei ardentissimum fervorem erga praedicationis studium habere conspiceret, ad se accersitos, Ecclesiasticis eos gradibus sublimavit. Denique Faustino quia major natu erat, presbyterii officium tradidit: Jovitam vero juniorem natu, ministrorum Christi numero sociavit. Susceptis itaque beati viri Faustinus et Jovita divinis ministeriis, coepere nihilominus tanto propensius verbo praedicationis insistere, quanto magis eos ipsa etiam sacerdotalis dignitas invitabat. Cumque innumerabilem quotidie populum Christo acquirerent, nec esset aliquis qui eorum doctrinae repugnaret, coepit opinio praedicationis eorum ad vicinas etiam provincias se circumquaque diffundere.

§ 2. Eo itaque tempore Italicus Comes qui Rhetiarum populis praeerat, cum esset paganissimus et supra modum daemoniacis cultibus occupatus, lumen quod ipse caecitatis suae involutus tenebris respuebat, moliebatur etiam insano studio a suae provinciae hominibus arcere. Unde factum est, ut veniente Adriano Imperatore in partes Liguriaie, ad fluvium Adduam ei occurreret, ac talibus apud eum ore sacrilego niteretur conquestionibus: «Invictissime Imperator ac triumphator, inquit, consule Romanae reipublicae tuae, consule sacratissimis diis nostris. Sunt duo viri in civitate Brixiana qui nescio quem Christum praedicantes, plures jam a magnorum deorum nostrorum caeremoniis averterunt. Hos nisi vestri numinis censura coercuerit, certum est, eorum subversionibus divinam in his locis obliterari culturam.» Audiens talia Imperator Adrianus, dat ei, utpote quem tenebat studiosissimum sui erroris fautorem, hujusmodi per sacram scriptionem potestatem, ut ubicumque Christianos invenisset, aut diis eos inclinaret, aut diversis suppliciis exterminaret. Accepta itaque Italicus Comes, ut optaverat, saevienti in Christianos potestate, processit iturus Brixiam, sicut jusserat Adrianus. Qui mox ut in civitatem ingressus est, misit Liberium consiliarium suum ad Faustinum et Jovitam, qui eis imperialem facerent innotescere sanctionem. Quos cum in fide nominis Christi persistere immobiles comperisset, repletus indignatione, praecepit militibus, ut eos comprehensos suis aspectibus praesentarent.

§ 3. Qui cum adducti essent, ita eos Comes Italicus allocutus est: «Invictissimus Imperator sacris suis jussis constituit, debere omnes Christianos ad deorum nostrorum religionem converti. Si qui vero ejus inventi fuerint repugnare praeceptis, diversis in eorum contumaciam animadverti suppliciis. Unde aequum est, vos, o Faustine et Jovita, tam salubribus monitis colla submittere, et relicto novo superstitionis errore, ad veterem sacrorum deorum quam status reipublicae constituit, repedare culturam.» Beatissimi Faustinus et Jovita dixerunt: «Tempus

nostrum advenit, ut exultare potius quam terreri, debeamus. Unde scire te certius volumus quia neque fidem Domini nostri Jesu Christi qua semel imbuti sumus, ullo possumus modo relinquere, neque hujusmodi praeceptis obedire.» Audiens haec Italicus Comes, jussit eos in carcere custodiri usque ad Adriani Imperatoris adventum qui in proximo sperabatur venturus. Quinta igitur die cum introisset Adrianus Imperator Brixiam, retulit ei Italicus Comes de beatissimis Faustino et Jovita quod jussis ejus obtemperare contempsissent, et quia ad ejus audientiam clausi reservarentur in carcere. Adrianus Imperator dixit: « Et quali progenie orti sunt, ut ad nostram majestatem audiendi reservarentur? » Italicus Comes respondit: « Ex praeclaro genere originem ducunt. Nam parentes eorum caput senatus in hac civitate fuerunt qui tantam diis nostris exhibuerunt reverentiam, ut sicubi comperissent esse Christianos, summo eos flagrantis zeli studio persequerentur. Isti vero qua insaniam dementes effecti sint, nescio, ut obstinata cordis intentione deos nostros blasphemantes respuant, et Christum qui a Judaeis ligno affixus asseritur, colant.» Adrianus dixit: « Isti homines mihi plurimum necessarii sunt, ut per eorum supplicia multos ad deorum nostrorum religionem convertam.» Tunc praecepit eos eductos de carcere, suis praesentari aspectibus, quibus et dixit: « Est ne aliquis Deus Sole praestantior, ut relicto ejus numine, ad alium vos quasi potiolem debeatis conferre? » Beatus Jovita respondit: « Nos verum Deum veneramur et colimus qui est Deus coeli et terrae et universae creaturae: qui et ipsum Solem constituit, ac dedit illi officium, ut luceat per diem, sicut et lunae stellarumque ordinibus, ut tenebras illuminent noctis.» Adrianus dixit: « Consultius facitis, si nostram impleatis voluntatem, ut primi in nostro palatio esse possitis quam in hac insaniam perseverantes, acerbissima morte consummemini.» Sanctissimi Faustinus et Jovita dixerunt: « Non facimus rem nefariam quae nos ad interitum perducatur aeternum.» Adrianus dixit: « Nefarie facitis, cum vos Christianos esse denunciatis, ut exclusi a vobis tranquillitatis nostrae gratiam, infamiae maculam denotemini.» Sanctus Jovita respondit: « Optime nos profiteamur et denunciamus esse Christianos: nam gratia tua nobis vitanda est, ut ad aeterni regis gratiam pervenire possimus.» Adrianus Imperator dixit: « Nimis duro corde estis quos verba mea inclinare non possunt. Pietas enim nostra erga vos est: ideoque vos optamus modis omnibus effici meliores, ut dignam habeatis apud nos militiae potestatem.» Beatus Faustinus respondit: « Dignam habemus militiam quam nobis Christus noster tradidit. Nam militia vestra cum tempore finienda est, quia et vosipsi cum tempore deficietis. Nostra vero militia in aeternum permanet.» Adrianus dixit: « Jam satis est, quod vos patienter sustinui. Aut sacrificate deo invicto Soli, aut permulta

faciam in vos tormenta expendi. » Faustinus et Jovita responderunt : « Nos sacrificamus Deo vivo qui Solem in ornamenta constituit. Sol autem quem nobis adorandum praecepis, a Deo vero nobis in obsequium datus est. » Tunc Adrianus irâ commotus, jussit eos ante templum Solis perducī. Erat autem statua Solis auro perfusa, habens in capite radios ex auro puro. Quibus dixit Adrianus : « Videtis gloriam invicti Solis ? Accedite et sacrificate ei, ut dignos vos habeat in conspectu suo et liberi efficiamini ab his quae vos expectant tormentis. » Beatus Faustinus respondit : « Nunc videbis gloriam Dei nostri, ut cognoscas hunc invalidum esse quem tuum deum confiteris. » Tunc una voce pariter dixerunt : *Sol cognovit occasum suum : posuisti tenebras et facta est nox (Psal. 103)*. Adrianus dixit : « Quid est, quod submurmuratis ? Accedite propius et sacrificate deo invicto Soli. » Tunc Jovita conversus ad statuam Solis, dixit : « Nos adoramus Deum qui regnat in coelis qui Solem lucēre constituit : tu autem cum sis statua in aspectu tantum Solis, transfigurare in effigiem picis ad confusionem eorum qui te quasi deum adorant. »

§ 4. Cumque haec dixisset, ilico facta est statua ut fuligo in conspectu populi. Radii autem qui in capite illius erant, tamquam carbonēs mortui decidebant in terram. Cernens Adrianus talia, dixit : « Quid est, quod video ? » Italicus Comes dixit : « Praeceptis ministris, ut ei restituant splendorem. » Jubet ergo Adrianus ascendere ministros cum spongiis, ut superduetam fuliginem eidem statuae detergerent. Quod dum ministri conarentur efficere, tota simul in favillam resoluta est, ut nihil penitus ex ea remaneret. Beatus vero Faustinus ait ad Imperatorem : « Animadvertis quod factum est deo quem colis ? Quomodo ad nihilum redactus est ? » Tunc iratus valde, jussit eos ad bestias damnari.

§ 5. Cumque introducti essent in medio ludi, Adrianus dixit ad Italicum : « Introducantur ferae saevissimae, ad quarum aspectum statim timore deficiant. » Conversus vero Adrianus, dixit ad martyres : « Animadvertite, o Faustine et Jovita quia jam in morte estis constituti, et prope est, ut acceleretur finis vitae vestrae. Consentite itaque mihi et sacrificate deo Saturno sive Dianae, ut a ferarum morsibus possitis absolvi. » Sanctus Faustinus respondit : « Saturnus quem dicitis, homo fuit pollutus immanissimis sordibus qui suorum fertur carnes vorasse filiorum. Diana vero turpis extitit mulier quae pudore abjecto, succincta more venantium, feras dicitur insecuta. Hosne tales nobis praecepis ad summi Dei injuriam adorare ? » Adrianus Imperator dixit : « In morte estis constituti, et adhuc in blasphemiiis perseveratis ? » Tunc conversus ad satellites suos, imperat eis, ut quatuor, adversus athletas Christi, leones admitterent. Dimissi sunt itaque leones, quorum erant oculi flammantes et aspectus terribiles. Qui venientes cum grandi velocitate, projecerunt se ad pedes

sanctorum, dantes intolerabiles fremitus, ita ut contremisceret populus paganorum. Ipsi vero demisso in terram capite, lingebant sanctorum vestigia. Cernens Adrianus quod gerebatur, iussit ministris suis, ut dimitterent leopardos. Qui et ipsi venientes ad locum, ubi servi Dei stabant, volutaverunt se ad pedes eorum. Videntes haec populi, clamaverunt, dicentes: «Tolle magos de medio nostri, ut possimus libere deos adorare.» Adrianus amplius irâ stimulatus, ait ad ministros: «Dimittite ad eos ursos, ponentes prius tamen circa latera eorum faculas ardentes, ut cum exusti fuerint, dolore eos instigante, ipsos devorent.» Fecere ergo ministri, ut sibi fuerat imperatum, dimiseruntque ursos. Qui cum ad servos Dei appropriassent, leones et leopardi faciebant in ipsos ministros impetum, et ita eos morsibus suis conciderunt, ut ne unus quidem vivus evaderet. Electi autem Dei stabant inter bestias securi, quibus ait Adrianus: «Animadvertitis, Faustine et Jovita, quia miserationem suam adhuc deus Saturnus, cui injurias intulistis, erga vos exhibet et ideo a feris minime contingimini?» Faustinus respondit: «Erubescere, Christianorum tyranne. Non enim, ut tu putas, Saturnus tuus ab his feris nos eripuit, sed potius verus Deus ille, cui nos servimus qui regnat in coelis.

§ 6. «Ubi itaque sunt minae quas nobis intendebas? Ecce ferae, quas cum grandi ad nos feritate misisti, adorantes Deum, jacent ante pedes nostros prostratae, nihil feritatis habentes. Sed si qua adhuc habes fortiora, accelera, ut in omnibus te victum esse cognoscas.» Adrianus dixit: «Nolite urgere, quia jam duriora praeparata sunt quae vobis adhiberi praecipiam.» Tunc quidam sacerdos, Orphetus nomine qui consanguineus erat Imperatoris, dixit ad eum: «Si jubet pietas vestra, tollentes invictissimum deum Saturnum, eamus ad eos, ut liberentur a feris, et sic poterimus lucrari animas eorum.» Adrianus dixit: «Facite, sicut vobis videtur.» Tunc Orphetus una cum aliis sacerdotibus, necnon Comite Italico, tollentes Saturni statuam, pergebant ad locum ubi erant sancti inter bestias positi.

§ 7. Qui cum propius accessissent, continuo ferae insilientes super eos, universos suis morsibus peremerunt, clamantibus paganis ac dicentibus: «Deus Saturne, adjuva ministros tuos.» Statua quoque ipsa, bestiarum conculcata pedibus, suorum jacebat foedata sanguine sacerdotum. Audiens uxor Italici, Afra nomine, virum suum a feris interemptum, cum magna velocitate venit ad theatrum, et ita cum clamore dicebat Adriano: «O quales deos colis, Adriane, qui nec sacerdotes suos, nec seipsos potuerunt liberare. Quapropter et ego misera ob vestram perfidiam vidua facta sum.» Quid multa? Videntes populi, quod erat factum, magnificabant Deum Faustini et Jovitae, et multi ex eis crediderunt in Domino; inter quos simul etiam Calocerus qui erat in officio Imperatoris, cum multis officialibus suis crediderunt

Christo. Sed et Afra, conjux Italici, relicto errore idololatriae, credentium sociata est numero. Adrianus Imperator ait ad martyres: « Si verus Deus est quem colitis, exite liberi a feris. » Beatissimi athletae responderunt: « Et in hoc tibi ostendemus potentiam Domini nostri Jesu Christi. » Tunc conversi, dixerunt ad bestias: « In nomine Domini imperamus vobis, ut exeatis extra civitatem, neminem omnino contingentes. » Quae statim a conspectu eorum, velut oves mansuetissimae recedentes, portas civitatis egressae, montium deserta petierunt. Adrianus vero fortissimos Christi milites praecepit retrūdi in carcerem. *

§ 8. Posterâ igitur die jubet sibi in Capitolio Adrianus sedem parari: quo cum sanctos Dei adduci praecepisset, compellebat eos Jovi thura imponere. Qui cum immobiles in fide Christi persisterent, jussit Adrianus ignem copiosum accendi, et in medium incendii eos prōjici. Stabant vero bellatores Christi inter flammās immobiles, et expansis manibus hymnum dicentes. Ampliori ergo dehinc Adrianus indignatione correptus, magos eos esse et sceleratissimos inclāmitans, praecepit eos rursus in carcerem trudi, et nullum penitus ad visitationem eorum admitti, ut famis penuriâ interirent. Angeli autem Domini intempestae noctis silentio descenderunt ad eos, quorum aspectus in modum radorum Solis, tenebras effugabat. Qui confortantes beatissimos Christi athletas, ab oculis eorum lapsi sunt. Jubet itaque post haec Adrianus tribunal ante templum Martis praeparari, et ibidem sibi beatissimos Faustinum et Jovitam exhiberi. Cumque isset Calocerus, ut eos exhiberet, ecce occurrit sanctis martyribus totum officium Caloceri, et praecedebat eos cum magna reverentia, usque dum venirent ad fanum Martis. Cernens vero Adrianus omnes ex officio pari consensu sanctis habere reverentiam, suspirans, animique dolore permotus, recepit se in palatium, et jussit Faustinum et Jovitam in scio populo ad se adduci: quibus et ita dixit: « Existimatis, quod et me vanum per maleficia vestra faciatis, sicut et populum fecistis? Unde nisi sacrificaveritis, per diversas vos faciam vinctos trahi civitates, et per varia demum tormenta vivendi vobis terminum imponam. » Beatus Faustinus respondit: « Quocumque nos duci praeceperis, semper in nomine Domini nostri te scies confundi: quia Salvator noster qui nos prōtegit, semper nobiscum est. » Adrianus dixit: « Probabitur tunc, cum vehementiora vobis adhiberi praecepero tormenta. » Beatus Jovita respondit: « Quascumque nobis poenas adhibueris, non timebimus mala, quoniam Dominus suscipiet nos. » Tunc praecepit eos iterato in carcerem claudi usque ad diem profectionis suae, mūdans ministris, ut nullum ad eos ingredi permitterent. Sed et

* SS. Faustini et Jovitae constantia, et mirabilia quae erga eos patravit Dominus, caussa fuerunt subitae conversionis Afrae mulieris quae colitur martyr xxiv maji: S. Caloceri Ducis militum cum sodalibus officialibus; ejus natalis xviii aprilis celebratur; gloriosi denique agminis trium milium qui eadem de caussa Christo crediderunt, et pro Christo sunt passi.

carcerem annuli sui impressione obsignari praecepit. Omnis vero populus qui crediderat una cum Calocero et officialibus ejus, inquirentes beatum Apollonium qui propter metum infidelium occultabatur, invenerunt eum non longe a Brixiana urbe absconditum.

§ 9. Cui cum omnia quae gesta fuerant, retulissent, Deum benedicens Apollonius, ivit pariter cum eis ad cujusdam montis remotiorem locum: ibique eis juxta morem fidei seriem tradens, baptizavit eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti: et confortans eos in Christo, dimisit a se. Nunciatum est autem Adriano, quia Calocerus et officium ejus credidissent. Qui iratus valde, praecepit eos comprehendi, et vinctos sibi in circo praesentari, et ait ad Calocerum: «Calocere, quae te dementia invasit, ut universis qui in palatio meo sunt, te abjectorem redderes?» Conversus quoque ad officium ejus, dixit: «Dicite, morti destinati qua vos insaniâ compulsi, deos nostros reliquistis, ut inter damnatos puniri non metuatis?» Illi ad haec responderunt: «Non timemus hujus seculi mortem, quia adjutor noster Deus est qui regnat in coelis.» Tunc furore nimio succensus Adrianus, jussit eos circumduci, et in eodem loco decollari. Quod cum factum fuisset, venit Apollonius cum Christianis, et rapuit corpora eorum, et digne tradidit sepulturae sub die xiii Calend. Decembrium.

§ 10. Calocerum vero praecepit Adrianus una cum Faustino et Jovita catenis astrictos post se ad Mediolanensem civitatem, quo erat profecturus, adduci. Cumque portas civitatis beati martyres fuissent egressi, persecutus est eos omnis populus Christianorum una cum sancto Apollonio episcopo, et venerunt cum eis usque ad fluvium qui dicitur Mella: et ibi confortantes se invicem, datâque sibi pace, multis cum lacrymis separantur. Porro beatissimi athletae Faustinus et Jovita, una cum Calocero vincti catenis, sub custodia perducti, die tertio Mediolanum sunt ingressi. Statimque Adrianus jubet sibi in thermis Herculaneis tribunal parari, et in conspectum suum fortissimos Christi martyres, sic ut erant fatigati ex itinere, exhiberi, sperans infelix robustissimos Dei milites, fessos jam labore viae, suis obedituros praeceptis. Ad quos inflata voce sic locutus est: «Scitis, miseri, quomodo translati estis de civitate vestra? Vel modo convertimini ad sacrificia deorum magnorum, ut liberi a poenis esse possitis, et inter primos in nostro palatio computari.» Beati martyres responderunt: «Sacrificium offerimus Deo nostro qui nobis in omnibus praebet auxilium: caeterum securus esto, quia daemoniis quae colis, non sacrificamus, promissiones tuas pro nihilo putantes.» Adrianus haec audiens, stimulis furoris exagitatus, jussit eos supinos alligari, et supra ora eorum fistulas poni, et liquefactum plumbum infundi: quod eorum guttura penetrans, vocem simul eis et vitam extorqueret. Faciunt ministri imperata:

sed mox resiliens plumbum in eos qui illud infundebant, dispergebatur: sanctos autem in nullo contingebat incendium.

§ 11. Cernens id Adrianus, magis infremuit, jussitque eos in eculeo torqueri, et circa latera eorum laminas ardentes adhiberi. Quod cum ministri fecissent, exclamans Calocerus, dixit: «Orate pro me, beatissimi martyres, quia graviter combūror ab his flammis.» Sanctus Faustinus dixit: «Sustine modicum, Calocere; adest ecce angelus Domini, ferens auxilium tibi.» Nec mora, affuit adjutorium Domini, confortatusque Calocerus, gratias Christo coepit referre, asseverans se dolorem minime sentire. Adrianus dixit: «Calocere, vere ignem non sentis?» Calocerus dixit: «Vere tibi dico, quia flammarum tuarum incendia prorsus non sentio.» Adrianus dixit ad officium: «Afferte stupam, resinam et oleum, et circa eculeos ignem supponite, ut cum ipsis pariter eculeis concrementur.» Cumque ministri sibi imperata perfecissent, cernens Adrianus prolixam circa eculeos flammam diffundi, aestimans sanctos Dei vehementer aduri, praecepit eis acclamari: «Vel modo sentite fortissimorum deorum virtutem.» Beati vero martyres vultu laetissimo benedicebant Dominum, ita ut cunctis patenter innotesceret, quia nequaquam eos incendium molestaret. Videntes autem populi qui assistebant, tanta mirabilia, clamare coeperunt: «Vere magnus est Deus Christianorum.» Et multi ex ipsis crediderunt in Domino. Confusus igitur Adrianus, et jam nesciens quid ageret, jussit eos celerius ad carcerem trahi: et dehinc post aliquot dies proficiscens Romam, praecepit invictos Christi martyres per singulas quasque civitates ferro vinctos secum pertrahi, quatenus et Christianis eorum exemplum metum incuteret, et Dei athletas itineris labore conficeret. Calocerum vero tradidit cuidam Antiocho, Alpium Cotiarum rectori, praecipiens illi, ut eum ad immolandum compelleret: aut si in sua sententia persisteret, diversis excruciatum suppliciis, morti addiceret. Accepto itaque Antiochus Calocero, proficisci ad Alpes Cotias parans, ante se eum vinctum praemisit.

§ 12. Sed quia res ita exigebat, ut Antiochus cum Adriano proficisceretur, Sapricium quemdam qui ejus vices perageret, ad Alpes Cotias direxit, a quo beatus Calocerus multa pro Christi perpessus nomine, ad extremum reductus Mediolanum, ibique * fortis in fide, martyrium constanter accepit. Porro beatissimi martyres Faustinus et Jovita, Romam perducti sunt, trahentes ubique per praedicationis officium populum ad Christum. Quibus non longe ab Urbe positis, Calimerus quidam, jam Christe fide imbutus, occurrit, eosque in vehiculum suum, quo ipse sedebat, ascendere persuasit, Urbemque cum eis ingressus est. Cujus fidem beati martyres explorantes, permissi a custodibus, petierunt

* Non ibi, sed Albingauni (*Albenga*) in Liguria, postquam, Astae ad Tanagrum, socium fortissimae confessionis habuisset S. Secundum. (Vide ad diem xxix mart. et xviii apr.).

a Romano pontifice (a) qui eodem tempore occultus ad Catacumbas morabatur, ut Calimero Episcoporum honorem traderet, eumque ad Mediolanensem populum qui in Christo crediderat, confortandum dirigeret. Quod et factum est. Verum quia longum est, beatissimorum Christi martyrum Faustini et Jovitae omnem textum passionis seu miraculorum exponere, ad gloriosum eorum exitum veniamus. Denique cum apud urbem Romam ab Adriano Imperatore diis immolare compulsi essent, et fortissima, suffragante Deo martyribus suis, cordis intentione restitissent, ac multum, tam robore suae constantiae, quam verbo fidei, Christo populum acquisissent, novissime tradidit eos Adrianus Aureliano Comiti, dicens: «Tolle istos deorum nostrorum contemptores, et reducere eos in civitatem Brixianam, et ibi eos, nisi sacrificaverint, interfice.» Qui suscipiens beatissimos martyres, victos ferro ad civitatem Brixiam reduci praecepit. Quibus occurrentes Christiani cum sancto Apollonio antistite, nimia de eorum regressione exultatione gavisi sunt. Tunc Aurelianus Comes jussit sibi beatos martyres exhiberi. Quos cum de immolandis deorum sacrificiis compellasset, beati martyres responderunt: «Nos libenter parati sumus pro nomine Domini nostri Jesu Christi potius mori, quam tuis obedire praeceptis.» Audiens haec Aurelianus, jussit eos foras civitatem duci, et ibidem decollari. Ducti sunt ergo fortissimi martyres Christi extra portam civitatis in via Cremonensi, ibique genibus positus, a gladiatoribus decollati sunt, suscipientes momentaneam mortem, ut vitam acquirerent sempiternam. Facta sunt autem haec tam in Brixiana, quam in caeteris urbibus vel regionibus sub Adriano Imperatore. Et consummata est gloriosissima eorum passio sub die quintodecimo Calendarum Martiarum, regnante D. N. J. Chr. (b).

(a) B. Sixto I, juxta eos qui consummationem hujus martyrii tradunt contigisse anno cxx: S. verum Telesphoro (ut habet in Actis homum SS. MM. Neapolitanum Anonymi MS. apud Bollandum) si illustribus inter eruditissimos Pagio et Henschenio fides praebeatur, et Ignatio Mozzoni — *Tableau Chronologique-Critique*, p. 16, et nota 94, annum circiter cxxiv assignantibus, Adriani imperii xviii.

(b) De loco martyrii extra Cremonensem Brixiae portam, quem vocant *S. Faustini ad Sangunem*, invictorum athletarum corpora inlata in parvam aedem extra muros occiduos sunt. Anno dccclxxx brachium S. Faustini abstractum, et in Montis Cassini Monasterium delatum est. Iterum translata, sed solemnius, eadem corpora in urbem anno dccclxiii. Inventae autem ibidem Reliquiae anno mccciv, et biscentos fere post annos, magnifico in monumento repositae in Eccl. eorum nomine Deo dicatae.

Horum Sanctorum patrocinium Brixiana civitas experta est praesertim quo tempore cum dirâ obsidione premeret Mediolanensium copiarum Dux anno mcccxxxviii, die decembrisxiv. Siquidem urbs repente liberata fuit, cum SS. Patroni super mœnia se conspicientes armis aureis instructos praebuerunt: quibus visis perterriti hostes fugae praecipites se dederunt. Extant facti certissima monumenta.

CERTAMEN S. ONESIMI EPISC. EPHES.

SANCTI APOST. PAULI DISCIPULI

EX SIMEONE METAPHRASTE

Obiit anno 116. — Phrygiâ oriundus.

§ 1. Hic est Onèsimus (a) qui Apostolicis decoratur testimoniis. Hic est qui theologicae et verae Pauli linguae persuasit, ut literis pro eo intercederet apud Philëmonem dominum suum. Hic est qui servilis necessitatis tristem humilitatem, piis moribus et bonis actionibus ad mentem excitavit liberam. Hic est qui inutilem quotidianam vitae decepit deceptionem, et suis in Apostolos ministeriis, ad pietatis altitudinem totum seipsum extendit: quomodo eos qui legunt, docent literae ad Philemonem quae aperte sic habent: *Rogo te pro meo filio, quem ego genui in vinculis meis, Onesimum aliquando tibi inutilem, nunc autem tibi et mihi utilem, quem misi. Tu autem eum, hoc est, mea viscera, accipe: quem ego volebam apud me retinere, ut pro te mihi serviret in vinculis Evangelii. Sine tua autem sententiâ nihil volui facere, ne tuum bonum esset veluti ex necessitate, sed voluntarium. Fortasse enim propterea a te separatus est ad tempus, ut eum reciperes aeternum: non amplius ut servum, sed supra servum, fratrem dilectum, maxime mihi. Quanto autem magis tibi in carne et in Domino? et quae deinceps sequuntur.*

§ 2. Atque sufficerent haec quidem quae per tot laudes procedunt, ad aperiendum thesaurum bonorum quae aderant Onesimo. Non sunt enim adulatoris, nec falsa alicujus testimonia, sed Praeconis veritatis qui functus est munere Apostolico. Eundem ergo vocat et filium et fratrem (*ad Coloss. iv*): filii quidem appellatione, sui in eum amoris ostendens magnitudinem: per fraternitatem autem, aequalem ei conservans honorem in Deum fiduciae. Qui praesentiâ enim sua levavit vincula, et tristitiam exhilaravit consuetudine, et corporalibus ministeriis Apostolici corporis allevavit labores, quomodo non viatico pietatis onustus erat, perventurus ad talem finem doni, in quod non cadit interitus? Atque hunc quidem qui sic animam in Dei pietate praeclare exercuit,

(a) Onèsimus, eximii Philemonis (*colitur XXII nov.*), S. Pauli discipuli, famulus, auditâ semel hujus Apostoli praedicatione, ab hero discessit, Doctorem Gentium secuturus; a quo Romae eruditus et baptizatus est circa an. Chr. Lvi, ac Paulo tunc captivo in carceribus servivit; sed non multo post ad Philemonem redire jussus; nota autem quibus verbis (supra allatis) eum Apostolus commendat. S. vero Philëmon Onésimum libertate donavit. Charissimum postea inclytumque discipulum Ephesiorum Episcopum Paullus creavit. Fidem instanter studens verbo propagare, Asiae Proconsulis iram in se concitavit; qui eucleo tortum ut Christo renunciaret, cum nihil videret se minis supplicisque proficere, Romam ad Tertullum Praesidem misit.

Apostolus passim a scriptoribus Onèsimus nuncupatur.

jejunio autem et orationi corpus assuefecit, ut in stadio pietatis incorruptionis coronâ adversus malignum aperte redimiretur, tunc adductum ad tribunal Tertulli cum Romulo adjutore et Pàpia spiritali commilitone, interrogavit Tertullus, dicens: « Quis es? » Respondit Onesimus: « Christianus. » Dixit autem Praefectus: « Cujus conditionis? » Respondit: « Olim quidem famulus, ut est consentaneum, hominis: nunc vero gratus servus boni Domini et Servatoris nostri Jesu Christi. » Dixit Praefectus: « Et quænam est occasio tuæ tam facilis in alienum dominium translationis? » Dixit Onesimus: « Cognitio veritatis et odium cultus simulacrorum. » Dixit Praefectus: « Quanto pretio fuisti translatus in tam novum dominium? » Dixit Onesimus: « Dei filius Jesus Christus, pretioso suo sanguine empto meo interitu, me transtulit ad incorruptionem, quemadmodum scriptum est: *Scientes, quod non corruptibilibus auro aut argento redempti estis a vana vestra conversatione, traditû a patribus: sed pretioso sanguine, tanquam agni immaculati Christi* (1 Petr. 1).

§ 3. « Cum tuam ergo impiam idololatriam effugissem, et ejus malitiæ satellites forti animo conculcassem, veluti ex maris tempestate perveni ad portum pietatis, anchoris cymbam substantiæ mei corporis in tuto et stabili loco faciens quiescere, nempe vitâ nulli culpæ affini, fide in Deum, et charitate in proximum. In his enim utrisque simul conjunctis, credimus contineri universam mentem doctrinæ coelestis. Quamobrem te quoque adhortor, o Tertulle, amoris in fratres legem volens extendere, dimittas quidem has omnes, quæ sunt ad tempus, visionis suavitates, et instar somnii sensum cito prætereunt: celeri autem mente decaetero accedens ad universorum inspectorem et opificem Deum, et errorem quidem solvas: fide vero fias salvus, et ut scriptum est venias ad agnitionem veritatis. Non enim delectatur Deus morte ejus qui offendit: sed poenitentia eorum qui accedunt, abstergit præcedentia scelera. » Dixit Praefectus: « Vidèris non solum metu tormentorum repressus, nolle venire ad sacrificandum, sed etiam nos ad tuam trahere deceptionem. » Dixit Onesimus: « Neque tua probabilis oratio, neque tua tantum possunt tormenta, etiamsi ea efficias terribilia, ut in spe futurorum honorum non perseverem per ea quæ a te mihi offeruntur. » His et quæ sunt hujusmodi, hactenus agitat, Praefectus quidem beatum Onesimum, cum iis qui cum ipso erant, tenebrosæ jubet tradi custodiæ et afflictionibus, ut singulorum probrorum ac poenarum illatio, ad impietatem traduceret ejus fidem. Ille autem justus, ut qui jam esset amplexus delicias quæ sunt in paradiso, magis laetabatur iis quæ in ipsum facta fuerant, non secus ac aurum, quod per ignem et ustionem efficitur magis probatum ad sui purgationem.

§ 4. Cum ergo afflictio in carcere producta fuisset ad totos decem et octo dies, extrinsecus quidem affluens populus, magis

corroborabat beatum ad veram in Deum fidem: Tertullus autem studens quod fiebat reprimere, sub praetextu clementiae, eos expellit e civitate. Onesimus vero * non cessabat vivificam praedicare gratiam iis qui accedebant. Cum complures ergo hoc modo venissent ad agnitionem veritatis, aegre fert quidem Tertullus id, quod factum fuerat, et ad immensam irae speciem, ut est verisimile, armatur a daemone. Hujus autem satellites, quorum manibus impia fuerat cura commissa, sanctorum manus lignis affixerunt, in dorso eos torquentes, et in hoc habitu Praefecto, caedem spiranti, sanctos ad tribunal adduxerunt. Tertullus autem venenatis diaboli furoribus agitatus, rursus interrogavit, torvo aspectu se putans territum beatum Onesimum: « Quid te movit, inquit, o ferro et flammis digne, ut meam clementiam in nimiam tibi reconderes fiduciam, et malum malo, ut videtur, addens, deinceps ad inexorabile in te intenderes supplicium? » Dixit Onesimus: « At ego existimabam te decaetero effectum amatorem meliorum, mihi quoque concessisse potestatem, ut docerem, ut per omnes absque ullo impedimento currens gratia, nullum eorum qui crediderant, redderet expertem doni Dei. » Haec lepida verba, tanquam dicta per ludibrium, accipiens Tertullus, jussit beati corpus vehementer extendi a quatuor, et virgis caedi per ignominiam strenuum athletam pietatis.

§ 5. Cum longum autem tempus, dum haec fierent, praetercurreret, et ligna quidem sanguinem et carnem corporis simul attraherent, pia autem illa anima magis corroboraretur ex desiderio bonorum quae expectantur in coelis, minabatur Tertullus se corpus ejus esse membratim dissecturum, nisi vellet sacrificare. Illi autem vir fortis, et propter pietatem plane inexpugnabilis, cum suam mentem tanquam murum aliquem validum opposuisset tormentis, erat immutabili sententiâ, ne omnino quidem propter minas suam inclinans fiduciam et loquendi libertatem. Postremo ergo, cum totum corpus disruptum esset tormentis, et vidisset Tertullus eum jacentem supinum, jubet ejus tibias et fêmora confringi: et sic coronam incorruptionis consummatus beatus Onesimus a Deo accipit ad bonorum remunerationem xv Calendas Martias.

§ 6. Quaedam autem mulier quae erat ex genere Imperatoris, cum thecam construxisset ex argento, in ea imposuit reliquias martyris, ex suâ in sanctum memoriâ, aeternorum bonorum sibi mercedem comparans: Quam detur nobis omnibus consequi, gratiâ et clementiâ Domini nostri Jesu Christi.

* Textus verba hoc loco suppressimus: cum pervenisset Puteolos; hic enim Metaphrastes Onesimum nostrum confundit cum alio S. Onesimo Martyre, Puteolis interempto. Discipulus S. Pauli coronatus est Romae.

MARTYRIUM

S. JULIANAE VIRG. ET MART.

AUCTORE SIMEONE METAPHRASTE

Circa ann. 306. — Ex Asia Min.

§ 1. Etiam civitatum pulcherrima, Nicomedia, inquam, cum qui impie imperavit, Maximianus lubenter in ea dègeret, erat dedita cultui idolorum. Ex ea ergo vir quidam ducens originem, nomine Eleusius *, qui erat unus ex senatu et amicus quidem Imperatori atque daemonibus, despondet puellam specie formosam, genere claram, moribus probam et laudabilem, et quod est omnium maximum, in Christum magnam pietatem possidentem, etsi ex parentibus ad hoc non bonam haberet occasionem. Nani ei quidem erat pater, aequae et amicus gentilibus et Christiani inimicus inexpugnabilis. Mater vero erat in confinio utriusque, nempe et gentilium erroris simul et pietatis, et neutri tribuens plus quam alteri. Sed non sic honestissima Juliana (hoc enim erat nomen puellae), sed videns coelum, terram, aërem, mare, ignem, quaerebat eum qui ea est fabricatus, et per ipsa, quisnam esset, valde prudenter didicit, sapientem Paulum habens magistrum: *Invisibilia enim ipsius, a creatura mundi, per ea quae facta sunt, intellecta conspiciuntur* (Rom. 1). Propterea ergo dicebat: Unus est Deus verus et eum oportet adorare. Alios autem nunquam deos dixerit Juliana, neque cultum et honorem eis tamquam diis tribuerit. Haec dicebat, et verbis convenientia efficiebat opera. Atque ab aliis quidem curis abstinebat: his vero tribus suam vitam dispertiebat, orationi et templis Dei et lectioni sacrarum scripturarum: et sic totum transègit tempus quod fuit inter sponsalia.

§ 2. Cum autem Eleusius urgèret et properaret ad nuptias, haec sapiens et quae acrem illum amatorem potens erat depellere, ad eum mittens, « Noli, inquit, te parare ad nuptias, sciens fore, ut me non sis aliter ducturus, nisi prius Praefecti munus acceperis ab Imperatore. » Haec dicens, aperte ostendebat se talem habere scopum, ut si ille quidem non parère, aut forte etiam non posset, haec non imbecilla ei esset occasio ad repellendas Eleusii nuptias. Sin autem eum ad hoc haberet morem gentem et qui id assequi posset, secundo aliquid ei imperaret, cui si paruisset et id fecisset et illam in seipsum erat lucraturus. Sin vero non paruisset, et haesitasset, et se primum, deinde

* Lege: Evilasius.

ejus quoque perderet nuptias. Quod autem talis esset ejus scopus, mox ostendet oratio. Nam ille quidem, quoniam captus erat summo ejus amore, cum omnem movisset lapidem et plurimâ pecuniâ emisset magistratum, mittit ad puellam, significans et se ei sponsum evasisse clariorem et jam postulans nuptias. Illa vero (necessario enim aperit quod animo agitabat). « Dicite (ait iis qui missi fuerant ab Eleusio), Haec quidem recte se habent: tu autem nisi meum Deum adoraveris, et quem ego colo Dominum, tu quoque tuum esse fueris confessus, quaere aliam quae tecum habitet. Hoc enim est vel solum Julianae fundamentum, et qui non eadem quae ego, opinatur, vadat ad aliam.» Atque illi quidem renunciarunt: ille vero fuit irâ commotus, et cum patrem ejus accersivisset, omnia narravit, et verbis quoque adjunxit minas.

§ 3. Cum autem haec ille audiisset qui erat ipse quoque deditus gentilium falsae religioni, non minori quam ipse, furore percitus, et rem rescivisset non solum praeter spem, sed etiam praeter opinionem, dolore quidem afficitur ut pater, irascitur vero propter novam religionem: et statim cum domum venisset, primum quidem nihil asperum nec acerbum dicit virgini, dubitans ne sic magis eam incitaret ad constantiam: sed jucunde potius et paterne, « Dic mihi, inquit, filia carissima et grata lux meorum oculorum, quam de causa aegre fers nuptias et repellis Praefectum?» Illa vero, veluti in auribus quodam percussa stimulo: « Desine, inquit, pater: juro enim meam spem, Dominum meum Christum, si non prius fuerit meae opinionis neque erit mearum nuptiarum particeps. Quid enim fuerit hoc aliud quam corpore omnino conjunctos, esse hostes animis?» Non tolerabilis ira patrem invadit et, « Dēsipis ne, inquit, et amas tormenta? Tormenta dixi? Per maximos deos Apollinem et Dianam, feris et canibus tuum corpus objiciam devorandum.» Martyr vero, « Quid cunctaris? inquit: veniant canes, veniant ferae, atque adeo multae mortes, si fieri possit, pro una. Laetabor enim, saepe pro Christo moriens et accipiens multas remunerationes.» Rursus autem ille callidus generosam virginem varie invadens, terrorem statim relinquit et asperitatem, et ad primam viam revertitur, cum et paternum desiderium et hinc religio ex aequo eum distraherent et ut se in omnem partem verteret, efficerent. Et ideo persuasionem et blanditiis eam rursus studebat inducere.

§ 4. Cum autem illa quidem minime cederet, ille vero pergeret esse molestus, martyr aliquid aliud loquitur quod plenum erat fiduciâ et loquendi libertate: « Numquid tu quoque eris, dicens, tuis diis similis, aures quidem habens, minime autem audiens? Non haec tibi dicens paulo ante, jusjurandum quoque intuli, nihil mihi rei fore cum Eleusio, si non prius ei persuasum fuerit, ut Christum adoret?» Postquam eam pater audivit sic dicentem, eam tradit in custodiam. Deinde cum eam noctu rursus accersivisset,

faciebat periculum, num tempus aliquid detraxisset de ejus constantia. Postquam vero rursus exclamavit generosa, « Non sacrificabo idòlis, non adorabo sculptilia: Christum solum adoro, Christum colo:» ubi vidit apud eam nihil efficere blanditias et minas, accessit ad periclitandum ea quae sunt gravia: et cum plagas inflixisset, non quas paterna dimensa est misericordia, sed quas tumentis animo largiebatur: deinde eam tradit sponso, ut ea uteretur ut vellet.

§ 5. Cum ergo contempto sponso contemnentem sponsam liceret judicare, ut qui talem suscepisset magistratum, ipse quidem primo aestuabat animo et stridebat dentibus. Postquam autem ea fuit introducta ad tribunal, et formae pulchritudine omnium in se convertit oculos, illius quoque ira ejus specie obtunditur et iram mitigavit cupiditas et tamquam qui meditatus esset dicere omnium jucundissima et mollissima, « Crede mihi, dicebat, o mulierum suavissima, et cum meas elegeris nuptias, liberare ab acerbis tormentis. Quod si etiam nolis diis sacrificare, nos tibi nullam vim afferemus: tu solum mihi annue nuptias. » Ad haec martyr Christi, « Neque ulla nos, inquit, oratio, neque tormentum, non ipsa denique mors persuaserit tibi prius conjungi quam tu factus fueris mei Christi partium et consummatus fueris ejus divino baptismo. » — « Sed hoc quoque faceremus, o carissima, inquit Praefectus, nisi grave ab Imperatore nobis immineret periculum. Si enim tale quid veniat ad notitiam Imperatoris, non solum honore, sed cum ipso vitâ quoque privabit. Deinde tu quidem, inquit illa virgo praeclara, hunc mortalem et qui est ad tempus, regem, et qui est dominus tantum corporis, non etiam animae, times: ego autem immortalem et Dominum omnium regum et qui omni spiritui et animae dominatur, nihilifaciam? et matrimonio conjungar cum iis qui ipsum afficiunt injuriâ? An non tibi esse videtur injuria, si quis e tuis servis accedens, amicitiam inierit cum tuis hostibus et cum eis inierit matrimonia? » — « Ne ergo fallaris, neque utaris ambagibus, arbitrans fore, ut tu me persuadeas. Sed si velis quidem, ipse quoque ad Deum meum accede. Sin minus, at tu me interface, manda igni, caede flagellis, trade bestiis, utere quomodocumque volueris. Tu enim es mihi abominandus, et tuum matrimonium est societas cum inferis et sepulcrum positum in oculis. »

§ 6. Haec cum audiisset Praefectus et igni ignem addidisset, ignem irae, igni amoris, totus ignis apparebat et furore agitabatur. Talis enim est amor, si fuerit contemptui habitus. Et propterea grave tormentum intulit egregiae illi virgini. Id vero erat ejusmodi, ut a quatuor loris extensa, aridis quidem nervis, viridibus autem viminibus ipsa diu a multis verberaretur. Ubi autem defessi quidem erant illi qui verberabant: ei vero punitio

erat potius confirmatio eorum quae dixerat, ut quae nihil omnino ostenderet muliebri nec illiberale, jubens lictores cessare Praefectus, « Sed haec quidem, inquit, o Juliana, sunt initia et proemia tormentorum. Tu autem ex his de aliis quoque capiens conjecturam, accede magnae Dianae sacrificatura. Sin minus, postquam passa fueris, scies omnino te de rebus tuis non bonum cepisse consilium. » Illa vero aegre ferens, quod putaret se posse ei persuadere : « Fac, inquit, o tu plane stulte et amens. Nam me habebis magis paratam pati quam tu sis paratus facere. » Cum sic dixisset, acerbioris orationis poenas luit gravissimas, suspensa quidem capillis capitis, magna autem dici parte pendens, adeo ut propter violentam extensionem avulsa quidem sit pellis a capite, vultus vero sit valde perturbatus et super frontem tracta fuerint supercilia. Praefectus ergo etiam post supplicium verba rursus adhibuit, ei spem praebente amore et ut id quod valde vellet, expectaret persuadente.

§ 7. Postquam autem ille multa dicens, visus est inaniter canere et ad cor quidem nihil dicere, foris autem solum aures implere, molestiâ rursus affectus est impius : et rursus consequenter praeclaræ martyri adhibita sunt tormenta. Jussit enim laminas ferreas valde candentes imponi ejus axillis et lateribus. Deinde lateribus quoque alligari manus et aliquod aliud ferrum transadigi per media ejus femora, et sic colligatam vel potius confixam, abduci in carcerem. Illa vero cum et tam acerbum pertulisset supplicium et abducta esset in carcerem, humi jacens, « Domine Deus meus omnipotens, clamabat, qui es invictus in potentia qui fortis in operibus, aufer a me has afflictiones, et ab iis qui me circumdant, libera doloribus, ut Daniele a leonibus, ut tres pueros et Teclam ab igne et bestiis. » Cum preces adhuc essent in labris, statim exaudivit is qui invocabatur, et vox extitit caelitus : « Confide Juliana : ego enim sum tecum. » Sic preces vox quidem est consecuta, vocem vero miraculum. Statim enim soluta quidem sunt vincula : cecidit autem ferrum a femoribus. Paulo post misit Praefectus qui Julianam educeret e carcere, si modo ea viveret. Martyr vero stetit ante Praefectum, primam servans pulchritudinem et perinde ac si nihil mali sustinuisset, neque in obscuro carcere inclusa fuisset : sed perinde ac si fuisset in thalamo et bene et laute curata fuisset et accepta. Dixit autem Praefectus : « Dic mihi, inquit, Juliana, Quando et a quo has didicisti praestigias : et quam arte ita contempsisti tormenta, ut nullum serves eorum vestigium ? » — « Ars quidem, inquit, o Praefecte, nulla est : sed divinâ quadam et ineffabili potentiâ, nempe Christi mei, liberata sum et sanata. »

§ 8. Tunc Praefectus, ignem contra ipsam paravit qui est ad tempus scilicet et extinguitur. Accendit itaque fornacem lignis et sarmentis et qualibet materiâ quae facile potest uri et igne

consumi. Ubi autem vehementer arsit, praeclaram virginem in eum injiciunt. Illa vero ad Deum intuebatur, et lacrymas emittebat ex oculis, et hae parvae guttae, fluvios imitatae, ignem extinxerunt. Maximo itaque sunt obstupefacti miraculo, totus populus Nicomediensium et viri numero circiter quingenti, unâ voce et mente exclamaverunt: « Unus est Deus, Unus, qui est Deus martyris Julianae: Ipsum nos quoque colimus, et gentilium cultui renunciamus. Veniat ensis, veniat ignis, veniat quaevis alia mors et cujuscumque generis.» Atque eos quidem statim accepit ensis, cum sic jussisset Praefectus, nullo relicto qui non fuerit in Christo consummatus. Ejusdem quoque exitus fuere sociae centum et triginta mulieres. Neque enim viris visae sunt inferiores quod attinet ad pietatem.

§ 9. Adhuc autem irâ fervens Praefectus, jubet Julianam rursus injici in lebetem, multo igne bullientem. Divina vero gratia eum propemodum effecit martyri lavacrum laborum, non autem qui membra liquefaceret et dissolveret: iis vero qui circa ipsum ministrabant, Chaldaicam aliam fornacem. Nam cum repente erupisset lebes et circuncirea tanquam ab aliqua machina esset effusus, admirabiliter et praeter opinionem perdidit eos qui circumstabant: et cum eos juste punisset, et stultis ostendisset experientiâ, qualis in ipsos et qualis apparuerit in martyrem. Cum sic fuissent consumpti lictores, Praefectus non tulit quod acciderat, neque omnino tolerandam reputavit calamitatem. Quod autem eum praecipue male habebat, erat quod nec potuit quidem unam superare puellam. Quod vero fuit indicium ejus aegritudinis, vestem quidem suam laceravit: multa autem verba in suos deos emisit prae dolore. Cum ergo supplicia inferens, nihil proficeret, ita magis videns martyri crescere constantiam, fert in eam sententiam, ut ense mortem subeat. Gloriosa vero victrix Juliana, tanquam non ad mortem duceretur, sed potius ad solutionem mortis, ambulabat alacri vultu, laetis oculis et animae internam exprimens voluptatem, cum iis qui cum ea ambulant, multum disserens et persuadens, nullum esse neque ex bonis praesentibus pretiosius, neque ex tristibus validius dilectione in Christum. Haec dixit, et factis ipsis obsignavit quae dixerat. Postquam enim fuit in eo loco, ubi oportebat eam accipere consummationem, primum quidem se erexit ad orationem, deinde et collum inclinavit ad caedem, eandem servans animi laetitiam et nihil omnino triste ostendens. Ita, victoriâ insigni, ei caput amputatur.

§ 10. Mulier autem quaedam, nomine Sophia, forte fortunâ tunc transiens Nicomediam, et ad magnam urbem proficiscens Romam, illas sacras secum accipit reliquias: easque domum portans, excitat martyri templum dignum ejus certaminibus.

§ 11. Tale fuit Julianae martyrii stadium, et talis pro Christo

finis eam est consecutus: quae Eleusio quidem desponsa fuerat circa nonum annum aetatis, Christi autem fuit sponsa, et per martyrium ei fuit conjuncta, cum nata esset decem et octo annos. Rex vero erat tunc quidem impiorum Maximianus: noster autem, id est, fidelium, qui est semper Deus et Rex, Dominus noster Jesus Christus: Cui gloria et potentia etc. (a).

MARTYRIUM

SS. LEONIS ET PAREGORII

EX SIMEONE METAPHRASTE

Aetate incerta. — Natione Asiatici.

§ 1. Variarum quidem sunt diaboli machinae adversus servos Dei: magis varium autem et majus est unigeniti auxilium in suos ministros. Nam ille quidem non carnem et sanguinem objicit iis qui sunt naturâ Christiani, sed spiritalia nequitiae. Christi autem auxilium suos efficit fortiores adversus diabolum. Satis vero probatur id quod dictum est, ex generosorum martyrum Leonis Paregonii tolerantia. Nam cum beatus Paregorius fuisset prius consummatus in tolerantia in Domino, et multorum laborum requiem invenisset regnum coelorum, beatus martyr Christi Leo, ejus quidem qui fuit consummatus, certamen beatum esse ducebat: ipse autem afficiebatur magno dolore, quod non fuisset consecutus idem certamen, cum esset communis via eis proposita.

§ 2. Illis vero diebus contigit Proconsulem Lollianum electum ab Imperatoribus, venire usque ad eos, cum rectio esset eo tempore penes Procuratorem urbis qui erat Pàtaris *. Celebrans autem sceleratos Procurator diem festum Serapidis, et congregans concilium impiorum, consultabat adversus Christianos, et cogebat omnes ad cultum insanum idolorum. Cum multi vero concurrerent, et metu humano tenerentur, aegre tulit quidem beatus Leo, ne audire quidem sustinens impiorum audaciam. Apud se autem disserens, egressus est ad locum in quo jacebant reliquiae beati martyris Paregonii. Cum autem fuisset in illo loco, in quo peragebant festum execrandum et impium qui eo digni erant, unusquisque eorum qui videbant, tam ex ipsa statura, quam ex vultu et veste, et ex eo, quod non assentiretur malis quae ab ipsis fiebant, existimabat eum esse Christianum et plane reverendum, erant enim ei

(a) Sophiae (vel Sophroniae) navis quae S. Julianae corpus Nicomediâ in Italiam transvehelat, cum validâ exortâ procellâ ad Campanum litus esset jactata, pretiosum depositum Cumas delatum est: hinc autem S. Virg. et Mart. Reliquiae anno mccvii die Febr. xxv Neapolim sunt translatae.

* Pâtara vel Putarae, urbs erat Lyciae.

moderata omnia, monasticam enim vitam exercuerat a juventute: et ideo deditus fuerat continentiae, castitati et temperantiae. Indumentum autem ejus erat ex pilis contextum, et plane re ipsa vitam aemulabatur Apostolicam, et fuerat imitator sancti Joannis Praecursoris.

§ 3. Cum ergo accessisset ad locum ei propositum, et preces fudisset consuetas, domum est reversus; et cum fuisset ingressus, et de more precatus, et panem sumpsisset, manebat apud se, nihil aliud meditans, quam praeclara facta pii Paregorii. Cum haec autem apud se animo agitaret, paululum in somnum est resolutus, ut rerum sibi futurarum gloriam aspiceret. Quomodo enim Patriarcha Joseph vidit quae a Deo essent sibi inferenda: ita etiam beatus Leo vidit per Spiritum Sanctum rerum sibi futurarum eventum. Visus est ergo videre, cum esset vehemens tempestas, et torrentes magno impetu defluerent, Paregorium et se stare in medio torrente: et licet esset fluentium valde periculosum, se projicere et accurrere ad beatum martyrem Paregorium qui ingrediebatur iter ad martyrium. Itaque postquam visionem aspexisset, excitatus, apud se eventus faciens conjecturam, coniecit ea quae erant eventura. Seipsum autem beatum pronuntiabat, quod aliquanto tempore versatus esset cum beato Paregorio.

§ 4. Deinceps ergo ad eum accedebat, tanquam ad fidelissimum aliquem socium certaminis, sed per medium forum, et per id, quod dicebat Tychaeum: et cum venisset ad locum, videt lucernas et cereolos accensos circa delubrum; et eorum quidem qui accenderant, misertus est, ut qui decepti essent; cum propius vero accessisset, contrivit lucernas suis manibus, et cereos conculcavit pedibus, eis dicens: «Si deos existimatis habere vires, seipsos defendant.» Mystae autem iniquitatis, coetu congregato impiorum, clamabant adversus sanctum Leonem, ut qui averteret eam quae a Fortuna erat oblata in civitatem, benevolentiam. Cum vero crevisset tumultus, et fama esset per totam civitatem ejus quod factum fuerat, et pervenisset ad aures Procuratoris qui tunc administrabat rempublicam, sua usus iniquitate, jubet milites observare ejus reditum, et virum comprehendere. Et sanctus quidem Leo est reversus, per se considerans id, quod erat eventurum, oculos mentis ad Deum extollens. Milites vero cum prope accessissent, et eum apprehendissent non resistentem neque tumultuantem, adducunt eum ad Procuratorem. Ille vero tanquam immanis quaedam fera, vorans sanguinem, plenus furore, movebatur adversus martyrem.

§ 5. Postquam autem vidit prope esse beatum Leonem, statim ei objecit audaciam, qua usus fuerat adversus lucernas, dicens: «Mihi videris, o senex, vel ignorare vires deorum coelestium, quod eorum evertas religionem; aut insanire, ut qui facias praeter id, quod videtur divinissimis nostris Imperatoribus; quos

secundos servatores et deos optime facientes nos vocamus.» Ad haec dixit Leo sanctissimus: « Multos coelestes deos dixisti, o Procurator. Veritas autem non ita habet, est enim unus Deus coelestium et terrestrium, Dominus noster Jesus Christus filius Dei vivi qui non habet opus, ut sic colatur ab hominibus. Spiritus enim contritus, et anima quae convenit humiliter de se sentire, sunt apud Deum in magna existimatione. Lucernae autem et cerei qui circa simulacra accenduntur, sunt vani et inanes; quoniam sentire non possunt lapis et aes et lignum quae ab hominum arte sunt extructa et fabricata. Si vero, o Procurator, eum qui vere est Deus, intelligeres, non hanc materiam nullo sensu praeditam honorasses honore suffituum. Cessa ergo in his frustra laborare, et lauda Deum universorum, et ejus filium unigenitum, Dominum nostrum Jesum Christum, servatorem mundi et opificem animarum nostrarum.» Ad haec dixit Procurator: « Non respondisti in praesentia ad crimina quae tibi objiuntur, sed alia dixisti pro aliis. Nam cum de diis accusèris, prompto et àlacri animo doces de Christianismo. Diis autem gratia qui non siverunt te latère, cum haec ausus fueris. Aut ergo agnosce deos, et imple eorum sacra, eorum qui adsunt parens sententiae; aut da poenas eorum quae ausus es admittere.»

§ 6. Ad haec dixit Martyr: « Mihi quidem fuisset jucundum, nullum hic esse lapsum a coelesti cognitione, non solum tantam multitudinem. Quoniam autem video multos impie insaniisse, ne putes me esse unum ex his, cum sim Christianus. Ego enim qui intus habeo praecepta Apostolica, his utar ad obedientiam. Sin autem propter haec poenas a me exigis, ne differas. Non enim propter tormentum, quod a vobis existimatur gravissimum, cavebo; sed omnia sum paratus sustinere, ne quis det diabolo in nos locum aliquem. Sin vero non omnes eadem quae nos, sentiunt, hac solâ vitâ vivent. Futura enim vita acquiritur per has afflictiones. Sic enim dicit Scriptura, arctam esse viam quae ducit ad vitam aeternam.» Dixit Praefectus: « Si tu ergo confiteris arctam esse viam quae est apud vos, transi ad nostram quae est lata et melior.» Dixit autem sanctus: « Non eam dixi esse adeo arctam, ut non capiat eos qui illâ ingrediuntur. Multi enim pulcherrimam hanc viam sunt ingressi. Sed dicta est angusta quae cum afflictione, angustia et necessitate et pro justitia persecutione intur ab iis qui ad eam accedunt. Iis vero qui ea sua sponte suscipiunt, fides est latissima, deducens ad proprias virtutes. Cur non autem pronuncias, viam quidem quae apud nos dicitur angusta, esse latissimam ad salutem: cum didiceris, quod ex fide unius parentis nostri Abrahae, multitudo innumerabilis justificatur in fide, requiescens in ejus sinu: viam vero quae est apud vos lata, esse angustam per incredulitatem? Est autem hoc

verum. Virtutes enim, cum sint diversae et latae, sunt imperitis arctae et inaccessae. »

§ 7. Haec ergo et his plura sancto disserente Leone, et Christianismi rationem strenue confirmante, impiorum Judaeorum et gentilium exclamavit multitudo, rogans ne ei concederet loqui quae vellet. Dicit autem Procurator ad ea quae dicta sunt a multitudine: «Ego nunc ei do potestatem loquendi libere, et communem amicitiam polliceor, si diis pareat.» Dixit autem sanctus Leo: «Si ineorum quidem verborum oblitus es, o Procurator, recte rursus interrogas. Sin vero meministi, scias fieri non posse, ut assentiar adorandos esse deos qui non sunt naturà.» Tunc his verbis irà motus, jubet caedi flagris venerandum corpus martyris. Cum autem multitudo plagarum esset innumerabilis, et major, quam ut id sustinere posset humanum corpus, fortissimus athleta Christi Leo, nullo ex iis quae fiebant, quidquam afficiebatur, ne minimum quidem emittens suspirium: totam enim mentem suam et desiderium convertebat ad Dominum. Dicebat autem Procurator: «Parva sunt, o Leo, haec, quibus affectus es, tormenta, si conferantur cum futuris. Decaetero mihi pare, et diis offer quae sunt lege constituta sacrificia.» Dixit sanctus Leo: «O Judex, quod saepe prius dixi, non recusabo rursus dicere: Neque hos novi deos neque unquam in animum inducam, ut eis sacrificem: ut qui sciam praecepta sacrarum scripturarum. Dii enim qui coelum et terram non fecerunt, pereant a facie terrae.»

§ 8. Ad haec dixit Procurator: «Hoc solum dic: Magni sunt dii, et liberaberis a tormentis. Parco enim tibi tuam respiciens canitiem, et alium habitum corporis.» Dixit sanctus Leo: «Hoc ipse quoque dixerim, eos re vera esse magnos et idoneos ad perdendas animas quae ipsis credunt.» Dixit irà percitus Procurator: «Jubeo te trahi per petras, tanquam furore correptum, et sic mori acerbe.» Dixit beatus Leo: «Quivis mortis modus est mihi jucundus propter regnum coeleste. Eam enim voco vitam et salutem, quae, postquam hinc excessero, dabit mihi ut habitem cum sanctis martyribus.» Dixit Procurator: «Pare, o Leo, edicto Imperatorum, et dic, dii servatores: quoniam es aliòqui cito acerbe moriturus.» Dixit autem sanctus Leo: «O Judex, mihi vidèris esse valde imbecillus qui solum assidue mihi verbis minèris, praeter verba autem nihil facias.» Cum vero propter haec seditionem agitasset multitudo, valde perturbatus Procurator, jussit sanctum quidem capi pedibus, trahi autem in torrentem, in eo ultimum daturum supplicium.

§ 9. Cum itaque sententiam pronunciasset Procurator, statim servi peccati et ministri tenebrarum, beatum Leonem traxerunt in torrentem inhumane et crudeliter. Tunc sciens esse impletum suum desiderium, ad Deum extollens oculos, sic coepit dicere: «Domine Jesu Christe, ago tibi gratias nunc et in secula,

quod me non diu separaveris a famulo tuo Paregorio, sed mihi velocem occasionem dederis eum sequendi. Laetor ergo iis quae facta sunt: nempe quod pro meis prioribus peccatis novum vaticum accipio martyrium, et quod in manus angelorum tuorum meum trado spiritum, in aeternum liber conservandus a iudicio improborum. Atque pro iis quidem quae in me fiunt, esto iis qui ausi sunt, propitius: ei autem concede, ut te agnoscant Deum universorum: quoniam non vis aliquem perire, sed omnes esse salvos et venire ad poenitentiam. Quinetiam cuilibet qui invocat nomen meum, condona, Domine, sua peccata, et colloca eum, ubi videat lucem vultus tui: Quoniam tu es Deus solus, patiens, et multae misericordiae: et te decet gloria in secula seculorum, Amen. »

VITA S. AUXIBII ARCHIEP. SOLENSIS IN CYPRO

QUI FUIT DISCIPULUS SANCTI APOSTOLI ET EVANGELISTAE MARCI

EX SIMEONE METAPHRASTE

Obiit an. 102. — Patriâ Romanus.

§ 1. Volo vobis narrare, patres et fratres dilecti, admirabilem et praeclaram vitam venerandi et sancti patris et Archiepiscopi Auxibii, qui fuit effector operum admirabilium. Vêreor autem hoc facere, propterea quod sit indigna, vilis mea et abjecta oratio. Hic enim primus, tanquam Sol quidam laetus, exortus est in hac civitate, illuminans eos qui sedebant in tenebris erroris simulacrorum, radiis divinae doctrinae: et tanquam lucida lucerna in sordido loco, divino oleo irrigatus, luxit in hac civitate, donec Christus illuminavit eos qui in ea habitabant, et exortus est Lucifer in cordibus eorum. Sed date mihi, rogo vos, veniam. Ego enim miser qui sum rudis sermone et scientiâ, existimavi necessarium, cum sint multa et admirabilia beati Auxibii facta, narrare pauca vestrae charitati, quomodo audivi et accepi a viris venerandis, et qui aetate processerant, ut dicit divina scriptura: *Interroga patrem tuum, et annuntiabit tibi: seniores tuos, et dicent tibi (Deut. xxxii)*. Incipiamus ergo, Deo adjuvante, pulchram narrationem et animae utilem.

§ 2. Hic ergo beatus Auxibius ortus fuit ex magna civitate Romanorum. Ejus autem parentes erant quidem valde divites, sed gentiles religione. Fuerunt vero eis duo filii, beatus Auxibius et ejus frater Themistâgoras. Beatus autem Auxibius erat valde urbanus et mitis, sicut Moses, erat vero mente quoque

castâ et pudicâ, sicut beatus Joseph. Et ut semel dicam, erat omni virtute ornatus, scitus puer, aetate proficiens, pater autem ejus eum erudiit omni externâ sapientiâ. Cum fuisset vero aetatis legitimae, voluerunt ejus parentes eum matrimonio uxori conjungere. Beatus autem Auxibius, cum mentem haberet puram et perfectam cogitationem, vitamque quam agebat ex virtute, et carnis castigationem, ad haec contradicebat. A multis enim de Christo audiebat, et desiderabat fieri Christianus. Parentes autem ejus cum haec audivissent, ei succensebant. Et pater quidem cogebat minitans; mater vero blandiens, consulebat ut hoc faceret. Videns autem beatus Auxibius hanc illorum voluntatem quae afferebat impedimentum bono suo instituto, voluit Româ recedere.

§ 3. Cum hoc itaque statuisset, neque ulli quidquam dixisset, paucis post diebus se subduxit a suis parentibus; et cum in portum descendisset, invēnit navem transmissuram in partes Orientis. Omnibus itaque relictis, paucâ pecuniâ sumptâ ad se alendum, navem ingressus est. Cum Româ autem solvissent, post aliquot dies venēre Rhodum: et cum illinc trajecissent in mare quod est in Pamphylia, venerunt in Cyprum, et appulerunt in quemdam vicum qui vocatur Portus (distat autem circiter quatuor milliaria a civitate Solensium), beatum Auxibium divinâ ducente providentiâ, ad aedificationem et salutem multarum animarum. E navi vero egressus, versabatur in vico qui vocatur Portus, ut se recrearet a navigatione, ab ea enim fuerat valde jactatus et defatigatus. Accidit autem, ut Barnabas Apostolus Christi, in secunda sua circuitione veniret Cyprum, postquam ipse a Paulo fuerat separatus aspectu, non corde. Cum Marcum autem secum assumpsisset, appulerunt Lapethum. Obeuntes vero totam insulam, venerunt Salaminam quae nunc dicitur Constantia, ut dicit Marcus, et cum invenissent Heraclidem insulae Archiepiscopum, et eum agnovissent, docuerunt eum quemadmodum oporteat praedicare Christi Evangelium, et constituere ecclesias, et ministros in eis; et cum valere jubentes, dimiserunt in pace. Cum autem cursum peregisset Barnabas, et martyrii coronâ fuisset redimitus Constantiae. Marcum quoque de medio tollere conabantur iniqui Judaei. Fugit vero Marcus, et persecuti sunt eum usque ad Ledron: et cum invenisset speluncam, et eam esset ingressus, ibi latuit tres dies: et post tres dies recessit ex illo loco, et montem pervadens, transiit per Limnētem, erant autem cum eo Timon et Rhodon: et cum ivissent in vicum qui vocatur Portus, invenerunt in eo beatum Auxibium qui Româ recens venerat.

§ 4. Cum autem contigisset eos sibi invicem occurrere, rogavit beatus Marcus Auxibium, e quam esset civitate. Ille vero dicit: «Ex magna urbe Roma, propterea quod factus fuisset Christianus.» Apostolus autem Christi Marcus, videns eum teneri Christi desiderio et esse fidelem et eruditum, descendens ad fontem,

eum baptizavit in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, et postquam ipse fuit baptizatus, imponens ei manus, dedit Spiritum Sanctum: et cum eum ordinasset Episcopum et docuisset quomodo oporteat praedicare Christi Evangelium, misit in civitatem Solensium, ei mandans et dicens: «Fili Auxibi, quoniam civitas est dedita cultui simulacrorum et nondum susceperunt Dei eloquia, sed versantur in tenebris erroris simulacrorum, fac hoc quod tibi dico. Nemo jam cognoscat te esse Christianum, sed simula te illorum uti religione: et procedente tempore incipies eis recte loqui tamquam infantibus, sermone eos tamquam lacte alens, donec cum perfecti evaserint, sint solidi nutrimenti participes.» Cum haec et his plura dixisset magnus Apostolus et Evangelista Marcus Auxibio, eum dimisit in pace. Inclytus autem Marcus cum navem invenisset Aegyptiam, eam ascendit cum Timone et Rhodone, et navigantes iverunt Alexandriam, et illic annunciabat et docebat regnum Dei.

§ 5. Ex Limnete autem profectus beatus Auxibius et iter faciens, percontatus venit Solos: erat vero prope portas civitatis, ad partem occidentalem, templum Jovis qui falso apud eos vocatur deus: in quo etiam habitabat sacerdos: et cum per locum illum transiret beatus Auxibius, vidisset autem sacerdos Jovis eum esse hospitem, eum benigne domi suae accepit hospitio et ei mensam apposuit. Mansit ergo apud eum illo die, et die sequenti eum sacerdos interrogavit, dicens: «Unde venis et quanam est causa quod huc vèneris?» Respondens autem S. Auxibius, dixit ei: «Romanus sum: cum mihi vero usus esset navigare in Palaestinam, descendi in Limnetem: et cum accepissem hujus civitatis pulchram esse habitationem, sciscitatus huc vèni et lubenter in ea habito: sed si facis mecum misericordiam, maneam apud te, donec inveniam locum, ubi habitem.» Dicit autem sacerdos: «Mane feliciter.» Mansit ergo in loco qui appellatur Jovis, aliquanto tempore, non ostendens se esse Christianum, sed simulans se illorum uti religione, haec apud se rèputans: «Si diabolus transfiguratur in angelum lucis, ut eos qui ei credunt, ad se attrahat, blandisque et compositis verbis a luce transfert ad tenebras, ut jam faciunt ejus ministri: quanto magis debemus nos transfigurare in homines obnoxios iisdem affectionibus, ut eos abducamus a potestate tenebrarum et diaboli, et transferamus ad admirabilem et terribilem lucem agnitionis Jesu Christi filii Dei?»

§ 6. Haec autem et his similia apud se cogitans et faciens Dei servus Auxibius, mansit in loco praedicto. Cum vero pauci dies praeteriissent, dicit beatus Auxibius sacerdoti Jovis: «Frater, habeo quod tibi dicam.» Ille autem dicit: «Dic.» Ei itaque dicit: «Quanam de causa colitis deos, cum sint ligna et lapides? Os habentes, non loquuntur: oculos habentes, non vident: et

aures habentes, non audiunt: neque odorantur oblatum sibi sacrificium. Quem autem colunt Christiani, ipse est verus Deus, ut audiui ab aliquibus Christianis. Multas enim fecit virtutes, sicut audiui. » Haec ergo cum Jovis audiisset sacerdos, compunctus fuit a verbis Auxibii et non amplius sacrificabat idôlis, sed decaetero docebatur a beato Auxibio. Hoc modo satis longo tempore fecit latenter ingrediens in civitatem et secreto docens et rursus recedens: et exiens, manebat extra civitatem in praedicto loco Jovis. Dum ipse ergo versaretur in illo loco, erat Marcus apostolus Alexandriae, praedicans Dei Evangelium: qui, postquam multi crediderunt et fuerunt baptizati, exiit ad quaerendum Paulum Apostolum: et cum eum invenisset et adorasset, accepit eum Paulus cum magno gaudio. Tunc Paulo narravit Marcus quae Barnabae evenissent et quemadmodum pulchrum cursum confecit, martyr effectus Salaminae. Quod autem Paulus vere Marcum exceperit, ipse mihi fert testimonium, scribens ad Coloss.: Salutat vos Marcus consobrinus Barnabae: et dicit Timôtheo: Assumens Marcum, duc tecum: est enim mihi utilis ad ministerium. Mansit ergo Marcus cum Paulo usque ad ejus decessum.

§ 7. Cum vero accepisset Paulus, excessisse Barnabam ex hac vita humana, et nullum esse apostolum qui in Cypro doceret et annuntiaret Christum: id animadvertens, insit Epaphram et Tycheicum et quosdam alios in Cyprum, ad Heraclidem insulae Archiepiscopum, ad eum scribens, ut Epaphram quidem Paphi constitueret Episcopum: Tycheicum autem Neapoli *, et similiter ut alios in unaquaque civitate dignos constitueret Episcopos. Descende autem etiam in civitatem Solorum, et in ea quaere virum Romanum qui vocatur Auxibius. Eum Solis constitue Episcopum. Sed vide, ne ei imponas manus ad ordinandum: jam enim dignatus est sacerdotio, ordinatus a Marco. Cum autem accepisset litteras beatus Heraclides quae ad eum missae fuerant a magno Apostolo et orbis terrae luminari Paulo et eas legisset, statim nihil cunctatus, fecit quod jusserat: et cum venisset in civitatem Solos et quaesivisset beatum Auxibium, ei significatum est, in quonam loco habitaret. Egressus vero extra civitatem in locum qui vocatur Jovis, invenit eum illic sedentem: et cum se invicem salutassent, dixit beatus Heraclides: « Fili Auxibi, ad te missus sum ab Apostolis Christi. Quousque delitescis in hoc loco et te non aperis? Quousque abscondis lampadem sub modio et non eum potius ponis supra candelabrum crucis, ut luceat in hac civitate? Agendum decaetero sis praeco veritatis, illumina eos qui sunt obscurati errore simulacrorum. Quamdiu occultas pecuniam quam accepisti a Domino tuo? Et lucrare septuplum. Stude ipse quoque audire: *Euge serve bone et fidelis, in paucis*

* Neapolis haec est (nova Civitas) in Samaria Meridionali, antiqua Sichem vel Sichar, vulgo nunc Naplusa.

fuisti fidelis, super multa te constituam (Matth. xxv). Non audivisti divinam scripturam dicentem: Qui seminant in lacrymis, in exultatione metent? Semina in hac praesenti hyeme, ut illic metas in exultatione in pace. Ne timeas eos qui occidunt corpus: sed time potius eum qui potest animam et corpus perdere in gehenna (Psal. 125, Matth. x). Ipse enim dixit: Ecce ego mitto vos tamquam oves in medio luporum: et rursus: Quando tradent vos Praesidibus et Regibus, ne sitis solliciti, quomodo aut quid loquamini. Sanctus enim Spiritus docebit vos quae oporteat loqui (Ibid.).»

§ 8. Haec et his plura cum sanctus dixisset Heraclides, assumens sanctum Auxibium, ingressus est Solensem civitatem et fuis precibus, impressit in terra figuram ecclesiae, pondere quidem parvam, sed magnam Dei gratiâ: et cum eum docuisset omnem ecclesiasticam regulam et formam, sicut ipse didicerat ab Apostolis, commendavit eum Domino: et cum eum jussisset valere, ivit cum pace in propriam civitatem, Dominum glorificans. Sanctus autem Auxibius statim nihil cunctatus, coepit aedificare ecclesiam: et postquam eam dedicavit, ingressus et se pronum humi dejiciens, coepit clamare et dicere cum lacrymis: « Domine omnipotens Deus qui fecisti coelum et terram, mare et omnia quae in eis sunt, qui finxisti hominem e terra, eum tua honorans imagine: invidiâ autem diaboli deceptum, non es aversatus in finem, sed ad nos misisti unigenitum tuum filium, Dominum nostrum Jesum Christum ad salutem et restitutionem generis humani: qui in hac pretiosa Cruce triumphasti de principatibus et potestatibus diaboli: qui sanctis discipulis et Apostolis dedisti virtutem ex alto et dedisti eis potestatem calcandi super serpentes et scorpiones et super omnem potestatem inimici: corrobora me quoque tuum famulum et da mihi audaciam, ut libere et sine metu praedicem verbum tuum, et eos illumina tua gratiâ, ut conversi ab errore diaboli, agnoscant te solum verum Deum et quem misisti Jesum Christum. Fac benigne et clemens Domine, ut inhabitet sanctissimus tuus Spiritus in hac sancta domo quae est aedificata in sancto tuo nomine, eamque confirma, immobilem eam conservans in tua fide, usque ad consummationem saeculi. Tu enim dixisti Domine, *Super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferni non praevalerunt adversus eam (Matth. xvi)*. Convertite Domine hunc gregem tuum errantem in sanctam tuam Ecclesiam, bone pastor qui posuisti animam tuam pro tuis ovibus: extende dexteram tuam omnipotentem, brachium tuum excelsum, et baculo tuae pretiosae Crucis expelle lupum rapacem ex tuo grege. Congrega errantes, medicare aegrotantes, uni omnes in unum, ut sit unus grex, unus pastor.»

§ 9. Cum vero peregrisset preces, e solo surgens, ivit ad locum publicum civitatis et coepit docere regnum Dei: et cum magna fuisset ad ipsum congregata multitudo, docebat eos beatus

Auxibius, dicens: «Viri fratres et patres, audite me et credite in Dominum nostrum Jesum Christum, quem ego annuncio vobis: ipse est enim Servator et refugium omnium qui credunt in ipsum. Rogo vos et obsecro, accipite lucem cognitionis, extollite in altum oculos mentis vestrae et obliviscimini a patribus traditae conversationis, et cognoscite eum qui est vere Deus et creator universorum qui potest servare et perdere animas vestras.» Haec et his similia docens beatus Auxibius et publice praedicans, multis persuasit, ut deponerent quidem vanum errorem simulacrorum, crederent autem in Dominum nostrum Jesum Christum per ejus suavem et pulcherrimam doctrinam. Data est autem ei quoque a Deo gratia curandorum aegrotorum et expellendorum immundorum spirituum. Quamobrem in dies adiciebatur magna turba, credens Domino: et baptizabantur ab Auxibio in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, ei peccata confitentes. Quicumque vero habebant aegrotos, afferebant eos ad beatum Auxibium. Qui cum eis manus imposuisset, omnes ab eo curabantur in nomine Domini nostri Jesu Christi. Cum haec autem didicissent agrestes regionis qui erant circumcirca, veniebant in civitatem et afferebant secum suos aegrotos. Ille vero curabat omnes per invocationem intemeratae et vivificae Trinitatis, et credentes baptizabantur.

§ 10. Erat autem vir quidam ex agro quodam qui vocatur Solopotamius, cui quoque nomen Auxibius. Is cum audiisset de beato Auxibio et ejus doctrinam et de viri virtute, ad eum venit et se abiecit ad ejus pedes, eum rogans et dicens: «Venerande pater et bone magister, da mihi Christi signaculum.» Sanctus autem Christi Pontifex Auxibius, cum divinas accepisset scripturas et eum docuisset de Patre et Filio et Spiritu Sancto, eum baptizavit in nomine sanctae Trinitatis. Mansit vero hic Auxibius et Solopotamio cum sancto et admirabili Auxibio, toto tempore vitae suae, ab eo discens. Fuit autem hic quoque vir venerandus et admirabilis, proficiens in Dei sapientiâ, et gratiâ, sequens magistri vestigia et ambulans in timore Dei, doctorem suum imitans in omnibus. Beatus autem Auxibius non cessabat diu et noctu rogare benignum Deum pro salute et conversione populi, assidue eos docens et admonens. Et grex quidem Domini nostri Jesu Christi crescebat et in dies multiplicabatur.

§ 11. Post haec autem cum audiisset Themistagoras, frater beati Auxibii, ubinam is ageret, accessit ipse quoque Solos simul cum sua uxore beata Timo. Erat enim haec quoque mulier admirabilis et plane studiosa virtutis. Cum vero venissent in ecclesiam, se sunt invicem complexi: et fuit magnum gaudium propter eorum adventum et amborum congressionem, et decaetero in episcopatu docebantur et per catechèsim instituebantur a beato Auxibio. Qui deinde eos baptizavit. Ordinavit autem

S. Auxibius beatum Themistàgoram, diaconum sanctae ecclesiae: beatam autem Timo ejus uxorem, diaconissam creavit (a). Ex quo enim acceperunt sanctum et salutarem baptismum, se a se invicem separarunt ex consensu, propter regnum coelorum. Cum providentiâ ergo et Dei gratiâ advenisset in civitatem Solorum et omnes fere credidissent Domino nostro Jesu Christo, per adhortationem et doctrinam sancti Archiepiscopi Auxibii, ei opem ferente Sancto Spiritu, animadvertens Auxibius parvam esse ecclesiam, si ratio habeatur eorum qui in eam ingrediuntur, statuit aedificare majorem, et flexis suis genibus, diu oravit, ut Deus eum adjuvaret: et fuis precibus, admirabile templum magnumque excitavit. O bonum pastorem et magistrum qui pulchre pavit gregem Christi. O splendidum luminare quod illuminavit eos qui sedebant in tenebris erroris simulacrorum. O peritum medicum qui eos qui fuerant sauciati a diabolo, curavit per invocationem sanctae Trinitatis. Non solum enim morbos corporis curabat beatus Auxibius, sed etiam occulta animae vulnera medicabatur, imitans magnum Apostolum Paulum qui omnibus factus est omnia, ut omnes salvos faceret, quotidie moriens propter Christum.

§ 12. Hic ergo beatus Auxibius virginitatem exercuit a tenera aetate, Eliae cursum persequens. Cum precatione autem et jejuniis eam auxisset, et fide fuisset roboratus et spe ductus, consummavit in charitate. Hanc dilexit Auxibius et eam ornavit et ab ea fuit ornatus, et in vita praesenti collegit fructus laborum. Nam cum dilexisset virginitatem cum magna abstinencia, et honorasset sacerdotium, ei sedes excelsa traditur, induitur talari tunicâ, ut servus Christi, coronâ decòris ei caput ornatur. Cum sponsa virgo ei esset credita Ecclesia, ejus sponsus appellatur per gratiam: et cum seminasset in Spiritu Sancto, ex eo metit vitam aeternam. Quis ergo, o dilecti, non admiretur et laudet fortem Christi athletam Auxibium quod solus pugnarit et superarit inimicum et rapuerit magnam praedam ex ejus manibus? Sibi enim mancipatos omnes habebat inimicus: ingressus enim sanctus in civitatem Solorum, nullum invenit Christianum, et omnes Christianos fecit per Dei gratiam. Quomodo enim rex qui misso aliquo duce exercitus ad civitatem quae ei resistit, primum quidem mittit speculatores: deinde is circumsidet civitatem, postquam eam exploravit, donec eam ceperit et subjecerit regi. Ita etiam fecit beatus Auxibius. Missus enim a coelesti Rege in hanc civitatem ad bellum gerendum cum inimico, non prius aperte ingressus est in civitatem: sed tamquam speculator, idololatrae

(a) Benedicebantur quaedam integrae famae mulieres, vel viduae, vel castitatem in conjugio servantes ex mariti habitatione disjuncti consensu, ut in ecclesia, juxta tunc vigentes ritus, officii erga feminas fungerentur quae pudor Diaconibus vetaret, ut ex. gr. januis praeesse et templi locis quo feminae convenirent, atque catechumenas exuerent baptizandas, ac baptizatas vestibus retegerent.

habitu ferens alienigenis, intrinsecus autem habens arma crucis occulta in phœretra cordis et aspiciens simulacra quae ab eis colebantur, rursus secedebat extra civitatem. Hoc autem fecit longo tempore et quod est admirabilius, habitans in templo inimici, nempe Jovis, illic primum coepit vincere. Nam cum Jovis sacerdotem per catechèsim initiasset, eum latenter baptizavit et evertit templum simulacrorum: et tunc decaetero libere ingressus in civitatem, tamquam fortis miles, manibus in coelum sublatis et seipsum componens in figuram venerandae crucis, sicut Moses, novum Amalec quidem fudit ac profligavit, nempe diabolum: liberavit vero eos qui detinebantur sub ejus potestate. Nam cum omnes convertisset a tenebris idololatriae et interitus, ad admirabilem lucem agnitionis filii Dei, subjecit eos Regi coelesti.

§ 13. Quamobrem cum omnia recte gessisset, et fuisset praestantissimus praeco veritatis, et quinquaginta annos honorasset sacrificium, postquam multos docuit et illuminavit fide in Christo, venit deinde ad finem vitae suae: et accersito universo suo et venerando Clero, dixit eis: « Patres et fratres et filii, inclinate aures vestras ad verba oris mei: ecce ego ingredior viam patrum meorum, quomodo omnes qui sunt in terra: decaetero vobis animum adhibete filii. State in fide firmi ac stabiles. Nemo vos decipiat verbis vanis et inanibus. Vos scitis, quantas afflictiones sustinui in hac civitate, noctu et interdiu rogans benignum ac clementem Deum, ut aperiret mihi ostium verbi, ad significandum vobis mysterium Christi. Qui est autem verax et solus verus Deus, non despexit meas preces, sed vos apprehendit et eum agnovistis: porro autem nunc, fratres, vos commendo Domino et verbo ejus gratiae quod potest aedificare et dare haereditatem in omnibus sanctificationis. State ergo firmi et immobiles in fide: et valide tenete Traditiones quas a me accepistis: et quem ex vobis elegit sacerdotem benignus et clemens Deus, ne vos ejus pudeat, quoniam est ex vobis et manet vobiscum, ut vos curet. Haec ergo et his plura cum dixisset, apprehendens Auxibium, ejus a Deo honoratum discipulum, osculatus est eum et dicit: « Fili et frater Auxibi, Te elegit benignus Deus hic sacerdotem. Tu vero decaetero pasces gregem Christi quem acquisivit proprio suo sanguine. » Haec cum magnus dixisset Auxibius, unumquemque eorum est osculatus ejus discipulus qui fuit etiam successor. Tertio autem die audita est fama per totam civitatem quod Auxibius sanctus eorum pater et magister est e vita humana excessurus, omnesque simul congregantur cum fletu et planctu in ecclesia. Quos quidem cum vidisset et eis esset bene precatus, et deinde eos valere jussisset, tradidit in pace Domino suum spiritum, decimonono mensis Februarii.

§ 14. Tunc accipientes venerandas et sanctas reliquias sancti

patris et Pontificis Auxibii, viri pii cum clero suo, cum eis iusta fecissent cum unguentis et suffitibus et omni alia curâ ac diligentia, eum deposuerunt in loculo, quem ipse beatus Auxibius sibi praeparaverat, et extra arcam sic inscripserat: Adjuro vos per sanctum corpus et sanguinem Jesu Christi, nemo aperiat hanc arcam, donec consummatus fuerit frater meus Themistâgoras. Postquam autem fuissent depositae venerandae et sanctae reliquiae sancti Auxibii in loculo, adveniens Dei gratia in sanctas ejus reliquias, fecit ex ipsis scaturire fontes curationum. Multi vero illo quoque die sunt curati a variis morbis et spiritibus immundis. Cum autem audiissent qui circumcirca habitabant, viri et mulieres, de gratia curationum quae fiebant apud sanctas reliquias sancti Patris Auxibii, magno studio veniebant in civitatem, ubi sitae sunt sanctae ejus reliquiae. Curabantur vero omnes gratiâ Domini, et Sancti intercessionem.

§ 15. Cum autem ii quoque audivissent qui Paphum habitabant, fieri multas curationes per beatissimum Archiepiscopum Auxibium, congregati viri numero quadraginta qui vexabantur ab immundis spiritibus, e Papho profecti, in Solensium civitatem veniebant. Cum ii vero venissent in quemdam locum qui circa quindecim milliaria distabat a civitate, occurrit eis sanctus Auxibius: et cum ex eis exegisset malos et immundos spiritus, curavit omnes per Dei gratiam ei datam. Viri autem illi, cum sensissent curationem, nempe quod per sancti Auxibii obumbrationem mundati fuissent ab immundis spiritibus, cursu venerunt Solos, et eis exposuerunt omnia quae in via evenerunt: et omnes his auditis, benignum et clementem Deum nostrum laudaverunt qui talem dedit gratiam servo suo Auxibio. Et cum accessissent qui curati fuerant, in locum, ubi sitae erant Sancti reliquiae, se pronos in faciem projecerunt ante loculum, laudantes sanctum, et Deo emittentes hymnos gratiarum actionis qui gloriam tribuit suo famulo: et deinde redierunt in pace in suam civitatem, laetantes et Deum glorificantes. Unde etiam ex eo tempore celebrant Paphii sanctam memoriam sancti Auxibii usque in hodiernum diem.

§ 16. Cum autem vidisset beatus Themistâgoras frater sancti, miracula quae fiebant in loculo, in quo sitae sunt venerandae ejus reliquiae, et e sacra ejus capsula perpetuo manare unguentum cum miraculis, arbitratus se esse indignum qui deponeretur cum beato Auxibio in uno loculo, jurejurando adëgit Clericos sanctae ecclesiae, dicens: «Adjuro vos, fratres, per Deum vivum et per sancti virtutem, ut post meum decessum nemo audeat aperire loculum sancti patris nostri Auxibii propter me: sed in alio loco ecclesiae sepelitis humile et abjectum meum corpus.» Quamobrem usque in hodiernum diem sic mansit sanctus loculus non apertus, sed obsignatus signo Christi qui ipsum glorificavit,

magnumque et praeclarum reddidit. O beatam capsam, in qua est repositus thesaurus qui non potest eripi, ex qua perpetuo scant fontes curationum. O venerandum et sanctum tumulum *, qui congregat fidelem populum ad Dei honorem et gloriam: memoriam autem pretiosarum quae in eo habitabant, reliquiarum. O patrem et pastorem et magistrum et bonum medicum qui in aeternum memoratur cum encomiis. O civitas Solorum, qualem habes defensorem, et thesaurum qui non potest consumi, in te repositum: et luminare, quod extinguere non potest, Sole laetius. Nam sol quidem a nubibus et nocte saepe tegitur: luminare vero beati, noctu et diu lucem habet quae non deficit, illuminans eos qui versantur in tenebris, et laetificans universam civitatem, et curans aegrotos per Jesum Christum qui sanctos suos glorificavit. Ego autem quousque laudo sanctum? Quidquid enim dixerō, non potero laudare pro dignitate sanctum patrem nostrum et admirabilium operum effectorem Auxibium. Hic vero decaetero finiamus orationem laudantes Patrem et Filium et sanctum Spiritum: cui gloria et potentia in secula seculorum, Amen.

MARTYRIUM

S. SADOTh EP. ET SOC. CENTUM VIGINTIOCTO

AUCTORE SIMEONE METAPHRASTE

Anno 345 — Nat. Persa.

§ 1. Postquam sancti Simeonis ** fuit perfectum martyrium, ejus loco successit sanctus Sadoth in civitate quae dicitur Salec et Ctesiphon quae sunt regiae apud Persas civitates. Is quodam die vidit visionem terribilem: et apud se miratus convocavit eorum suum, Presbyteros et Diaconos (erant enim occulti propter timorem regis), et incipiens eis narrare, dixit:

§ 2. « Vidi hac nocte in somnis scalas stantes cum magna gloria, quarum principium erat in coelo, super eas autem stabat sanctus Episcopus Simeon cum magna et infinita gloria: ego vero stabam infra in terra, et me vocans cum magno gaudio, dixit mihi: Ascende ad me, Sadoth, ascende, ne timeas: ego enim heri ascendi, tu autem cras ascendes. Ab illa vero hora credidi fore, ut assumer ad venerandam et pulcherrimam Christi confessionem. Quod autem dixit, Ego heri ascendi, tu vero cras ascendes:

* In sancti sepulcrum prodigiis clarum apostrophes.

** S. Simeon Seleuciaepisc. et Martyr cum Sociis, in Martyrologio memoratur die xxi Apr.

significat eum quidem anno superiore subiisse martyrium, me autem hoc anno futurum martyrem et occidendum: » coepitque eos admonere et adhortari ex sacris scripturis, dicens: « Fratres mei dilecti et patres, Deum amemus ex tota anima, et Dominum Jesum Christum ex tota mente: et induti lorica fidei, non timebimus omne malum. Mors autem et caedes si ad nos venerit, non formidemus: sed unusquisque nostrum bellum gerat pro viribus, et decertet ut perfectus athleta. Nam sive moriamur, moriemur ut perfecti: sive vivamus, vivemus ut justi. Quod si etiam moriamur, moriamur propter nostrum Servatorem Jesum Christum. Cum ergo ensis det vitam, adeste, et eam rapiamus: et quoniam micat gladius, aeternae vitae opes nobis comparemus. Quandiu enim est dies, celeri pede pergamus ad mansionem regni coelestis, ut abundantiorum honorem et gloriam aeternam consequamur, et omni futura generatione nobis nomen et gloriam relinquamus. Fratres, oremus Deum nostrum, ut cito nobis impleat hanc visionem. Nam cum gaudio et desiderio et magno amore, accipit spiritalis adventum talis mortis: neque timuerit aliquis qui fuerit praeparatus. Carnali autem est terribilis et formidandus ejus adventus. Spiritalis non timet mortem, ut qui vitam possideat spiritali: carnalis vero caligat et tremit, ut qui carnalem vitam habeat. Qui sunt viri boni, promptoque et alacri animi studio, talem mortem persequuntur, ut ex ea vitam aeternam possideant. Qui sunt autem ignavi et pigri, ii, eà visâ, se abscondunt. Qui Deum diligunt, ad Deum excesserunt. Qui vero mundum, manent in mundo: illi quidem resoluti ad laetitiam et exultationem, hi autem ad afflictiones manentes et suspiria. »

§ 3. Secundo autem anno nostrae persecutionis, venit Sàpores rex Persarum in dictam civitatem Salec et Ctesiphontem, et apud eum fuit accusatus Episcopus et athleta Sadoth: quod quidem interpretatum, idem est, quod *regis amicus*, revera enim dilexerat coelestem Regem Christum ex tota anima sua et totis viribus. Sanctus enim Sadoth, cum esset perfecte continens, plenusque fide et justitiâ, fuit imitator sancti Simeonis, cujus erat successor. Mittens ergo rex Sàpores, eum comprehendit cum clero suo, et cum aliis clericis finitimae regionis, et monachis, numero centum vigintiocto: et omnes simul vincti catenis ferreis, inclusi sunt in carcere, in loco obscuro et tetro, quinque mensibus sustinentes magnas afflictiones. Impii enim eorum tibiis impositis funibus, lumbisque et humeris, lignisque constringentes, eos usque adeo contenderunt et torserunt, ut ossa eorum non secus atque ossa lignorum quae constringuntur, stridorem emitterent, et magnum eis dolorem afferrent. Eos autem valde torquentes et immisericorditer, eis subinde dictitabant: « Adorate Solem, et facite voluntatem regis, et vivetis. » Respondens vero sanctus Sadoth tanquam ex ore omnium, dixit: « Nos Christiani in unam

fidem, et unam potentiam et veritatem credimus, et unum testamur testimonium, et unum Deum adoramus, factorem coeli et terrae, et ei servimus ex tota anima et potestate nostra. Solem autem qui fuit ab eo creatus, non adoramus. Sed nec ignem honoramus. Qui enim ea fecit Deus, ipse ad ministerium dedit nobis hominibus: nec ex tuo scelerato edicto evadimus transgressores, ex quo mors nobis a te imminet quae nos ab hac caduca vita liberans, ducit ad vitam aeternam. Ne ergo vel tantillum distuleris nos occidere, neque parcas ante tuos oculos effundere nostrum sanguinem. Tua enim in nos lenitas et patientia, nobis procurat interitum. »

§ 4. Rursus ergo dictum est sanctis, tanquam ex ore regis: « Si voluntatem meam non feceritis, et edicta mea non audieritis, ecce ad vos pervenit pessima hora vestri interitus. » Respondentesque autem sancti, tanquam uno ore dixerunt: « Nos non perimus apud Deum nostrum, neque morimur in Christo ejus: sed nos vivificat beata et aeterna vita sua, et dat nobis ad haereditatem et requiem regnum immortale. Decaetero nobis celeriter adfer mortem qui parati sumus prompto et alacri animo mori propter Deum nostrum. Neque enim Solem adoramus, neque ignem, neque audimus haec iniqua jussa regis, quoniam sunt plena morte et interitu. » Cum autem vidissent stabilitatem et constantiam eorum fidei et confessionis, tulerunt in eos sententiam. Quam cum audivissent beati Christi martyres in se datam, ut omnes simul gladio ferirentur, se forti animo pararunt ad caedem. Regis autem magistratus eos vinctos ejecerunt extra civitatem. Sancti vero martyres cum magno gaudio et laetitia psallentes incedebant.

§ 5. Cum autem pervenissent ad locum, in quo erant consummandi, uno animo ora sua aperientes, dixerunt: « Benedictus es Deus qui nos dignatus es hac gratiâ, et non nostras preces habuisti cotemptui: sed dedisti nobis hanc pretiosissimam coronam martyrii. Scis enim, Domine, nos eam quaesivisse. Benedictus Deus noster qui servavit nos, et vocavit ad vitam aeternam. Ne sinas ergo nos, Domine, affligi in hoc mundo, sed confirma coram te in aeternum propter tuam clementiam, et dignare nos lavari in pretioso baptismo sanguinis nostri: quoniam tu es solus Deus glorificatus, et unigenitus tuus Filius, et sanctissimus tuus Spiritus in secula, Amen. » Haec cum precati essent beati, interempti fuerunt ab iniquis; neque cessavit ex ore eorum glorificatio, donec ultimus fuit interfectus. Consummati sunt autem 128 martyres vicesimo mensis Februarii. Venerandum vero et gloriosum episcopum et athletam Sadoth duxerunt vinctum in aliam patriam quae vocatur Bethuza, in civitatem quae vocatur Bethlapat, et illic amputarunt venerandum et sanctum ejus caput. Consummati sunt autem omnes sancti et gloriosi martyres, in pace, laudantes et glorificantes Dominum nostrum Jesum Christum.

VITA S. EUCHERII EPISC. AURELIAN.

EX INSIGNI MS. CODICE

SED MUTATO NONNIHIL STYLO PER F. LAUR. SURIUM

AUCTOR FUIT BEATO VIRO CONTEMPORANEUS, TAMETSI NOMEN IGNORATUR

Natus 687. Obiit anno 742. — Nat. Gallus.

§ 1. Fuit vir vitae venerabilis ac Deo dignus, Eucherius nomine, parentibus ortus juxta seculi dignitatem nobilibus, et (ut credimus) Deo acceptis: quippe qui talem genuere prolem. Cujus ortum, sicut a veracissimis viris, vel ab germanis sororibus ejus quae vitae sanctitate praecellunt in coenobio sanctarum monacharum, sito juxta urbem Aurelianensem, referentibus didicimus, ad posterorum notitiam transmittemus. Nocte quadam illius genitrix, cum ab ecclesia expletis nocturnis hymnis domum redisset, proprium ingressa cubiculum, quieti se dedit: viditque in somnis toro suo virum astantem, miri candoris vestibus indutum, capitis veneranda canitie splendidum, oculis instar gemmarum coruscantibus terribilem, sibique dicentem: « Ave Deo dilecta, benedictum in utero tuo ferens puerum, olim in hac urbe a Deo electum futurum antistitem. » Cui venerabilis matrona, « Obsecro, te, inquit, ut benedictionem tuo ore mihi largiaris, priusquam a me discedas. Intueor enim vultum tuum veluti angelicum. » Ait illi angelus: « Recte quidem cernis, ego enim angelus Dei sum, missus ab eo, ut benedicam proli quae est in utero tuo. Et quia admonenti ambiguitatem non opposuisti, sed a Deo missum me credidisti, jam nunc benedicam tibi et semini tuo ex te nascituro. » At illa expergefata, immensas sanctae Trinitati referebat gratias, atque marito suo tantae revelationis gaudia per ordinem explicavit. Ille vero haec audiens, timore et gaudio perfusus, in gratiarum actione permanens, rei expectabat eventum. Nato autem puero, atque secundum tempus congruenter excrescente, propter honorem divinae revelationis, quam ab angelo acceperat, episcopo Ansberto qui id temporis in Augustodunensi urbe sanctitatis officio fungebatur, regenerandum Domino sacris eum fontibus obtulit. Atque ille cum gratulatione eum accipiens regeneravit, et propriis manibus de sacra unda suscepit, septiformi Spiritu imbuït, atque cum honore, ut dignum fuit, maximo remeare permisit ad parentes.

§ 2. Cum igitur anni septem completi fuissent, Domino providente, literarum studiis traditus, omnes etiam anteriores facile antecelluit, et quemadmodum fons largiter scaturiens, brevi implet

annem: ita hunc gloriosissimum virum omnis scientia Scripturarum, quicquid legendo vel audiendo didicisset, afflatim inundavit: cumque universam sacrorum canonum doctrinam perscrutatus esset, incidissetque in locum illum, ubi ait Apostolus, Praeterit figura mundi hujus: et alibi: Sapientia hujus mundi apud Deum stultitia reputabitur: relinquens militiae secularis cingulum, ad coeli et coelestium rerum cultores se contulit, et in monasterio Gemetico * regularis vitae institutum complexus est.

§ 3. Eo tempore Svavaricus ejus patruus qui Aurelianensis ecclesiae populum pontificali honore fultus regebat, ex hac luce migravit. Tum vero omnis ejus loci plebs pariter congregata, Domino annuente, ad Carolum, inclytum Francorum principem, legatos cum muneribus et humili prece mittit: qui cum velocitate ejus praesentiae oblati, pedibusque illius advoluti, non sine lacrymis ita eum alloquuntur: «Domine et princeps inclyte, quaesumus ut iis quae plebs Aurelianensis tibi suggeri voluit, auditum elementer accommodes. Dominus et pastor noster, venerabilis Svavaricus, vocante Domino, de hoc mundo migrasse cognoscitur. Obsecramus igitur pietatis tuae elementiam, ut nepotem ejus Euchèrum famulis tuis plebi Aurelianorum pontificem jubeas constitui.» Ille vero postulationem eorum benigne suscipiens, disponente Domino, ratum habuit, quod ab eo humiliter poscebant, atque ex aula sua virum fidelem misit qui beatum Eucherium e coenobio, in quod se contulerat, evocaret, et si non spontaneum, vel invitum ad urbem Aureliam ** perduceret, ut ibi episcopus ordinaretur. Quo comperto, vir sanctus moestus et afflicto, flere coepit coram fratribus, dicens: «Cur me, dilectissimi fratres, permittitis laqueis implicari hujus seculi, qui mundum et gloriam ejus respuere volui, ut vestigiis Christi Domini mei, liber ab omnibus, possem inhaerere?» Tunc fratres ad hanc vocem prae gaudio, non tamen sine moerore, flere coeperunt: prae gaudio quidem, quod ex eorum ovili suo gregi Dominus Pastorem providisset: cum moerore autem, quod in ejus absentiam consentire modis omnibus formidarent, erat quippe charus et acceptus omnibus.

§ 4. Porro benedicente Abbate, omnibusque fratribus prosperitatem illi a Domino precantibus, egressus e coenobio, Aureliam pervenit, moxque accersiti vicinarum civitatum Episcopi, omnisque clerus et populus in pontificali cathedra eum per omnia dignum praesulem collocant, gaudentes quod talem tantumque virum sibi a Domino pastorem concessum viderent: maximaque exultatione perfusi, unusquisque rediit in sua. Ille autem accepta ea provinciâ, non honoris, sed oneris loco eam habuit: atque deinde coepit ecclesias excolere, clerum diligere, plebem sua

* Galliae Junitges in Rhotomagensi (Rouen) dioecesi.

** Francorum lingua Orleans.

praedicatione corrigere, coenobia circumquaque constructa frequenter circumire, atque in eis commorantes omni charitate et humanitate pròsequi. Itaque tanto erga eum omnis clerus et populus amore tenebatur, ut omnes summa cum devotione ejus se subderent obsequio servitutis. Erat enim mente tranquillus, vultu serenus, aspectu amabilis, corpore decòrus, omnibusque bonis acceptus. Crescebat interim fama ejus longe latèque per orbem: cumque opinio ejus passim vulgaretur, inimicus humani generis invidens gloriae ejus atque sanctitati, corrùpit quosdam malignitatis suae veneno, permovitque eos, ut invidiâ excaecati, suggererent Carolo principi (a), ut virum beatum cum omnibus illi sanguinis propinquitate conjunctis, in exilium relegaret, illorumque honores, partim suis usibus adjiceret, partim in suos satellites conferret. At Carolus ea suggerentibus ita respondit: « Notis gentem hanc ferocissimam et bellicosam, multisque opibus instructam: itaque quae consulitis, non sine haesitatione possum exequi. »

§ 5. Interea gens nefanda Ismaëliitarum (b) ad depopulandam provinciam Aquitaniam ingressa, cunctam vastans supellectilem, oppida et castella nititur expugnare. Audiens vero hoc Carolus princeps, collectis Burgundionum Francorumque populis, obviam illis cum copioso pergit exercitu, caesisque illis, cum ingenti praeda domum reversus est. Cumque Aureliam pervenisset, Ligeris alveum transiens, prandiaque parata relinquens, Parisios proficiscebatur, jussitque beatum Eucherium se sequi. At ille tametsi sciret insidias sibi praeparatas, nequaquam renuit: non tamen principis, sed Dei obtemperans praeceptis, spontaneus periculo se dedit, subiciens se, sicut beatus Petrus Apostolus ait, humanae creaturae propter Deum: sive regi, tamquam prae-cellenti: sive ducibus, tamquam ab eo positus ad ulciscendam pravitatem malorum, ut canatur laus bonorum. Anno itaque decimosexto pontificatus sui, Aureliâ egressus et Lutetiam quoque ex principis voluntate praetergressus, Vernum, fiscum publicae dictionis ilico advolavit: moxque celebri sermone vulgatum est auribus principis, adesse sanctum sacerdotem: quem ille a suis militibus jussit comprehendi et cum propinquis reliquis Coloniâ in exilium deportari. Ille vero ut virtutum sibi augmenta cumlaret, reddebat gratias, sacrosanctae subditus Trinitati. Ubi

(a) CAROLUS MARTELLUS hic est qui ab anno dcccxvi *Magnus Domus* Praefectus CHILPERICO et dein THEODORICO regnantibus in Galliis imperitabat, ac EUDE Aquitaniae Duce defuncto, hanc provinciam sibi vindicavit, totique adjunxit, qua paulatim potitus fuerat, Francorum Ditioni. Bellator quam maxime strenuus, armis in Saracenos et Saxonos usus est secundis. Ecclesiarum Clericorumque spoliationibus, et iniquo S. Eucherii exilio, ejus memoria foedatur; ut fabula tamen et temerarium commentum jure meritoque a Bollandianis rejicitur visio quae in hac S. Eucherii historia legitur, de Carolo Principe, prout S. Episcopo revelatum divinitus esset, allatis de caussis, infernorum cruciatibus aeternum addicto. Vitâ (et religiose quidem, ut tradunt) functus est anno dcccxlii. suosque filios habuit dignitatis potestatisque haeredes CAROLOMANNUM et PIPINUM.

(b) Lectorem non fugit alibi notatum *Ismaëlitae* pro *Saracenis* passim sumptos. Galliam Narbonensem occupantes, in reliquis provinciis bis irruerunt; bisque a Carolo Martello, Pictavi præsertim (*Poitiers*), magnâ caede sunt profligati.

autem Coloniam pervēnit gloriosus Christi sacerdos, tanta ibi et sacerdotum et cleri et populi benignitate fruebatur, ut cunctis illorum opibus, quicquid inde illi facere libuisset, haud aliter atque propriis uti illi liceret. Quod cum ita fieret, Carolum principem latere non potuit. Itaque metu perterritus, ne forte illorum subsidiis et auxiliis adjutus, munitiora regni loca seu castella occuparet, clam tutiori loco in Hasbania Roberto Duci tradidit custodiendum. Qui sane illum cum maxima gratulatione suscipiens, permisit manibus illius omnem suppellectilem suam, ut sicut ei placeret, facultas illi suppetere tam egēis, quam in coenobiis commorantibus inde tribuendi. Dederat enim ei Dominus gratiam coram illo, velut beato Joseph quondam coram Pharaone. Petiit autem a praedicto Duce, ut sibi, in ecclesia beati Trudonis pro ipso et fidelibus ejus copiam deprecandi tribueret: quo impetrato, sacerdos Dei inclytus die noctuque Dominum precabatur, ut cum electis ejus in aula gloriae ipsius coronari mereretur.

§ 6. Sanctus autem Eucherius sexto exilii sui anno, ipso glorioso transitus sui tempore, divini luminis perfusus claritate, corpore integrae conversationis intactus, carnis vinculis absolutus, emigrans ex hoc mundo, victor intravit in coelum: ibique a Domino pro laboribus et operibus bonis diadema accepit gemmis fulgentibus variatum, floribus immarcescibile, decore et varietate inaestimabile. Sepultus est in ecclesia beati Trudonis Confessoris Christi, et cum magno decore, ut dignum erat, ab omnibus tumultus. Lingua vero nostra non sufficit ullis verbis ea omnia expromere quae post ejus obitum miracula ab eo gesta sunt: sed pauca quae veridica relatione didici, silere minime audebo. Mulier quaedam quam ipse vir sanctus de gentilitatis errore sua admonitione revocaverat, cujusque filium de sacro fonte susceperat, ad tumultum ejus ceream candelam pondere librae unius ex devotione collocavit et incendit: eaque per tres dies et noctes perpetuo arsit, nec extincta est. Die vero tertio custos templi ceram ejus candelae liquefactam redegit in massam, atque ecce in ejus manibus in tantam molem excrevit, ut idem omnino pondus pristini cerei inveniretur.

§ 7. Praeterea sanctimonialis quaedam quam vir sanctus ob vitae illius castimoniam familiariter dilexerat, pro facultate sua ad caput ipsius sancti candelam, humani corporis staturam aequantem, apposuit, accensamque reliquit. Vespere autem transacto, custodes ecclesiae, ut moris est, foribus obseratis, ardentem illic dimiserunt. Ad declaranda ergo beati viri merita, cum intempestâ nocte omnes sopore tenerentur, super tumultum illius qui pallio opertus erat, cecidit et usque ad extremam sui partem combusta est. At custodes expergefacti, ut viderunt cinerem in pallio, stupore et admiratione attoniti, formidabant, ne

quid ejus ignis absumpsisset : excussoque cinere diligenter scrutantes, ita ipsum pallium illaesum compererunt, ut nec tenuis maculae vestigium in eo appareret.

§ 8. Nuper etiam miraculum quoddam innotuit quod nequaquam silentio tegendum arbitror. Quidam ex famulis viri Dei quem ipse a gentilitatis perfidiâ conversum, Christi baptisinate purificaverat, a quodam Dei famulo vas vitreum commodato accepit, idque oleo implens, ad caput sancti viri sublime suspendit et accendit. Coepit autem paulatim liquor augeri et in pavimentum instar rivulorum dilabi. At custodes coenobii, viso tam insigni miraculo, retulerunt congregationi. Porro fratres concito gradu basilicam ingressi, ad tanti miraculi conspectum gaudio perfusi, certique de meritis sancti Eucherii, vase supposito, Dei donum susceperunt. Tandem paucis diebus evolutis ita copiose manavit, ut lampades septem inde impletae, licet pariter arderent, nihil tamen imminuerentur. Ex ipso autem sanctitatis liquore quicumque aegrotus ex devotione manibus sacerdotum ungitur, statim recipit sanitatem, quaecumque etiam detineatur infirmitate. Hoc vero miraculum nemo ambigat hodieque fieri.

§ 9. Post anniversarium vero diem obitus ejus, cum vigiliae vel matutini hymni a Clero omni solemniter celebrati fuissent, Abbas ipsius monasterii coepit esse anxius pro cibis, clero populoque qui ad celebranda solemnia confluerant, apponendis. Egressus autem unus ex clericis qui fuerat viro sancto familiaris, ad fluvium juxta monasterium praeterfluentem, annuente Domino, tantam piscium multitudinem in eo natare conspexit, quantam se nemo illic aliquando vidisse meminisset. Accurrit itaque citissime et renunciat Abbati et fratribus quid ipsi concessum esset videre. Itur ergo, retia jaciuntur, tantaque piscium multitudo temporis puncto capitur, ut non solum Clerus, sed etiam populus universus qui ad ejus convenerat solemnitatem, sufficienter, immo etiam abunde exatiatus, gratias pro sancti merito sacrosanctae referret Trinitati. At vero prolixi operis est totam pertexere historiam, quales quantasque virtutes per ejus interventum ibidem Dominus operari dignatus est. Nam caeci multi receperunt visum, claudi plurimi, gressu restituto, adepti sunt sanitatem, daemones quoque sine numero fugati. Augentur dona plurima, praestantur undique, donante Domino, petentibus vota congrua. Unde oro clementiam sanctissimi patris, ut mihi pigro et indigno servulo suo qui plurima, ex iis quae de illo audieram, praetermisi et haec pauca commemorare non omisi, apud Dominum patrocinari in omnibus non desistat, ipso largiente qui vivit et regnat in secula seculorum, Amen.

VITA S. PETRI DAMIANI

CARD. ET EPISC. OSTIENSIS ET ECCL. DOCT.

Natus circa 988. Obiit 1072. — Nat. Italus.

§ 1. Petrus Damianus Ravennae, satis obscuro loco, sed ingenuo natus (sunt tamen qui ex nobili Honestorum, familia ortum putant sed falluntur, cum id Petro Peccatori conveniat), diligenter omnibus charitatis officiis a Damiano fratre natu majore sic nutritus ac bonis literis imbutus est, ut ab eo sibi cognomentum adscripserit, vocarique voluerit et scribi Petrus Damiani: quod contigisse in Eusebio Caesariensi legimus qui a Pamphilo amico, Eusebius Pamphili et vocari et esse perpetuo voluit: quamquam in Petro Damiani id observari potest quod ipse se tantum Petrum appellat, reliqui, Damiani, adjungunt. Antequam cucullum sumeret, bonas artes plurimos publice docuit, stylo, ut illa ferebant tempora barbariei plenissima, satis eleganti: quod et ex illius epistolis quas ad multos misit et ex libris quos scripsit et ex iis quas ad populum habuit concionibus, cognoscere difficillimum non est. Ab ineunte aetate agitari adversis coepit: cum enim mater post plurimos filios, hunc postremum genuisset, quadamque die natu major, patre demortuo, multitudinem fratrum et haereditatem parvam conquereretur, adeo mater (quam jamdiu egestatis dolor cruciabat) est indignata, ac dolore percita, ut se miseram exclamans: atque amplius ut viveret indignam, Petro vixdum nato lac negaverit, et nihil assiduo infantis ploratu commota, expetere ejus necem videretur: quae plane erat consecutura nequaquam sero, nisi fame simul et vi frigoris jam nigrescentem et voce fere destitutum, femina quaedam adveniens, juvisset. Haec siquidem crudelitatem matris acriter arguens, et lacrymas infantis calamitatemque deplorans, immanitate summâ efferatum animum leniit, et sociam se matri jungens, calentis aquae beneficio aliisque remediis, semivivum infantem revocavit ad vitam.

§ 2. Haud ita diu post, mater diem suum obiit, et frater natu major duxit uxorem. Hi conjuges cum gerere curam pueri velle simularent, tam durâ illum acrique premebant servitute, ut is non modo pane, cibisque ac vino vitiosis et corruptis aleretur, sed perpetuo nudatis pedibus, pannosus incederet et multis verberibus vapularet: pauloque grandior factus, alendis suis prefigeretur. In quo vili famulatu, cum die quadam argenteum nummum reperisset et perinde ac dives repente factus, gratulabundus, quid eo posset aptius mercari, dulci appetitu, puerilem

animum, suavium rerum omnium expertem, per mollia trahente, diutius cogitaret, tandem coelitu safflatus, Quid haec, inquit, mente revolve? Horum certe voluptas nequaquam fuerit diuturna. Praestabit tradere hoc sacerdoti qui sacra Deo faciat. Rediit interea alius ejus frater, cui erat nomen Damiano, Ravennaque aliquot annos abfuerat. Is fratris aerumnas miseratus, eum in fidem et clientelam accipiens, amanter ac paterne fovit, literisque instruendum curavit. Quod cum Ravennae aliquandiu fecisset, optima pueri cognita indole, Faventiam primo misit, mox Parmam, ut ibi doctos viros audiret; quod Petrus suis literis testatur.

§ 3. Brevi autem liberales artes omnes edoctus, tantum nominis ac famae apud omnes adeptus est, ut summa utilitate atque auditorum frequentia eas caeteris deinde explicans, facile primus omni Italia haberetur. Cumque in dies favoribus, gratia principum, divitiis et auctoritate cresceret, seipsum increpans, Numquid, dicebat, his perpetuo caducis atque interituris bonis inhaeserim? An non potius his valedicens, coelestia consecrer? Quae cum repeteret saepius, tandem paulatim coepit divinis studiis et obsequiis navare operam: itaque sub pretiosa veste, induit cilicium, inediaeque et vigiliis, ac divinis hymnis frequens studium exhibet: cumque libidinis aestu, pro aetatis natura jactaretur, mediis noctibus e cubili surgens, aquis se immergebat, dum totus frigeret: indeque egressus, in lectum minime regredi, sed psalmis atque hymnis Deum venerari consueverat. Mirum fuerit dictu quam praestiterit egentibus liberalitatem et magnificentiam, quamque benigne et pie prandio illos acciperet. Quo loco illud nequaquam silentio videtur praetereundem, cum quadam die, una cum sodali suo, cujus opera utebatur, pranderet, neque extra unicum ex similagine tritici panem quicquam haberet, sodalique qui eodem cibo uti consueverat, cibarius et secundarius panis esset appositus, secum loqui coepisse: Christus ad mensam meam, inferior mihi est: jamque his atque aliis animo repetitis, cum panem cum illo commutare decrevisset, pudore tamen retractus est. Itaque comedentem pavor sensim arripit et horror concutit viscerum, tandemque piscis, quae transversa in gutture inhaeserat, spina, nullis cedens remediis strangulabat, cum id sibi ob panem ex similagine sodali minime tributum accidisse existimans, commutato pane, primo ejus bolo convaluit: quamobrem, supra quam dici potest laetus, aperuit cunctis miraculum.

§ 4. His atque aliis ad Dei famulatum in dies magis accensus, cum omnino his caducis rebus abduci, monachusque fieri decrevisset, id tamen in patriis finibus ob affines, aliquotque alia impedimenta, minus tutum arbitraretur, haec cogitantem, assiduisque precibus contendentem a Deo, ut ad salutem sempiternam aditum pararet, a solitudine sanctae Crucis fontis Avella-

nae (a) quae est in Eugubina dioecesi (b), monachi duo, de quibus jam multa praeclara acceperat, divinitus impulsu conveniunt. His Petrus, postquam de Deo multa locutus cum illis fuisset, animi sui sensum aperit, petitque, num ab eorum Abbate, si monachus vellet fieri, reciperetur: ipsis affirmantibus, laetus spondet se illuc quam primum profecturum. Donat interea scyphum argenteum abeuntibus, verum cum instanter illud, nullis precibus locum relinquentes, renuissent, atque ob id conceptam in animo Petri religionem et opinionem eorum sanctitatis magis confirmassent, fecerunt uti majus adhuc caducarum harum rerum fastidium Petrus incurreret, non quicquam aliud, nisi coelestia cogitaret.

§ 5. Post monachorum discessum, ut usu tractando cognosceret, utrum ejus vitae laborem esset laturus, coniecit se in cellulam satis arctam, ubi per quadraginta dies vitam, juxta leges eremitarum S. Crucis, traduxit: quo genere vivendi plurimum roboratus, nihil jam difficultates et durum vitae illius modum timens, suis omnibus insciis clam ad eam montis Catriae solitudinem profectus est. Excipit eum libenter Abbas, cuculloque indutum, uni ex monachis in custodiam ac disciplinam, tyronum more, tradit. Quantum autem profecerit quamque obedientiam magistro, reverentiamque praestiterit, ex eo facile cognosci potest quod iter cum praeceptore eques ingressurus, jussusque ab eo ut indueret molliorem vestem ac pulchriorem, magistrum supplex obsecravit, ne quod minus decere ipse arbitrabatur, praeciperet: caeterum magister qui eum ob perspectas virtutes unice diligebat, propterea ne in publicum prodiret adeo incultus optabat, nequaquam assiduis repetitisque ejus precibus assentiri. Igitur Petrus, ne nimis perfracte pertinax, obedientiae repugnaret (quamquam maximo pudore ac rubore suffusus quod quae rejecerat ornamenta, recepisse videretur), nulum prae pudore intuèri audens, pulchriore indutus cucullo, magistro comes abiit: cernere autem (quemadmodum ipsemet retulit) omnes eum digito commonstrantes et sponsi nomine, non monachi appellitantes, quacumque incederet, videbatur.

§ 6. Ad coenobium regressus, majori in dies abstinentiâ, ac vigiliis, ad sanctitatem et ad summum bonum adipiscendum incumbere. Per id temporis monachi illi, quatuor diebus hebdomadae pane et aquâ traductis, tertiâ et quintâ feriis, parum leguminis, a singulis, suis seorsum cubiculis, cocti, sumebant: diebusque sacrae inediae, panis, non quantum quisque vellet, sed certâ quantitate ac mensurâ praebebatur. Vinum rei tantum divinae faciendae et aegrotis potum, nulli praeterea. Cum vero

(a) Haec solitudo millibus passuum 14 ab urbe Eugubio distat, sitaque est ad radices Apennini ad orientem. Monasterium ibi extructum circa an. Chr. M, S. *Orucis* nomen accepisse creditur a junio Sextae Feriae S. Petri Damiani tempore coeptum.

(b) *Eugubium* (italis *Gubbio*) Umbriae, cis Apenninum, non ignobile oppidum.

is esset in vigiliis mos, ut signo dato, matutinis precibus expletis, omnes hymnos Davidis recitarent, praeveniens hoc commune signum Petrus, quicquid erat noctis reliquum, continentibus excubiis ducebat: unde in eum incidit morbum, ut dies noctesque insomnes ageret: sed temperatior factus, convaluit. Cumque brevi in summam sanctitatis famam crevisset, summis tandem precibus Guidone Strambiato Ravennate, Abbate Pomposiano, id ab sanctae Crucis Praefecto impetrante, Pomposiam * mittitur, ut monachos illos praeceptis divinis sacrisque literis instrueret: ibi transegit biennium, quo elapso, ab sanctae Crucis Praefecto qui eum illuc miserat, a suisque monachis revocatur. Ibi Praefecto paulo post demortuo, renuens ac diligenter recusans, tamen coenobio praeficitur. Quod cum instituisset, in Camertibus ** primum, mox ad montem Regium quod est in Perusino, ubi cellam repperit, quam D. Romoaldum incoluisse ferebant: deinde in Faventino, tum ad Aceretem, tum ad Gaviunium (nunc Cavinam appellant), postea in Ariminensi ad Murcianum coenobia excitavit.

§ 7. Cum vero esset in Gaviuniano coenobio, jubet die quadam monachum qui sibi ministrare consueverat, potum sibi afferre ex fonte. Fecit imperata minister, sed aquâ in vinum mutatâ, alius denuo ab assidentibus monachis mittitur qui aquam afferat: qua itidem in vinum conversa, mandavit Petrus, id ne cuiquam patefacerent: quod et factum: nec id quisquam nisi ab ejus interitu unquam rescivit. Illud etiam fuit satis celebre quod, cum juxta sacellum suum, plenum vini dolium haberet, transeuntibus illac militibus et a sacerdote sacelli custode potum arroganter petentibus, cum sacerdos dolium indicasset et omnia ejus foramina ipsi aperuissent, vinum nequaquam prodiit. Suspicati sunt primo se a sacerdote deceptos: itaque superiori aperto foramine, cernunt parum deesse vini: caeterum quamquam injiciebant virgas in foramina, nihil tamen vini usquam exiit cum alioqui virgae ipsae vino madèrent. Quod miraculum eo etiam majus est visum quod peregrino paucis post horis eadem transeunte, ac sibi Dei causâ atque nomine praeberi potum postulante, cum sacerdotis sermone quae militibus accidissent, narrantis, ipse deterritus, magnum sperare se beneficium affirmaret, ex eo quod ab insolentium rapina incolume, atque integrum servatum fuerat, praesertim quod notus jamdudum sibi Petrus fuisset et suum frequenter exhibuisset: sacerdos timidus licet et nihil se vini extracturum existimans, assiduis tamen peregrini precibus, contulit se ad dolium, foramineque recluso, vinum hausit.

§ 8. Nec minori fuit admirationi, cum vir magnus quidam,

* Pomposia pagus inter Ravennam et Adriam.

** Camertes regio Marchiae Anconitanae.

opibusque ac copiis affluens qui diebus festis solemnioribus Petro pisces dono mittere consueverat, nocte quae diem natalem Christi Dei proxime antecessit, quod habere antea pisces non poterat, servum cum pisce grandi misit. Erat foedum ea nocte coelum, nullis aut lunae, aut aliorum syderum radiis illustre, et ad perpetuum viae difficultatem, nives altae accedebant. Itaque dum servus ad excelsam ripam pervenisset, ejus extrema nimium persequens, lapso pede, praeceps inferius agitur: et cum is fuerit casus, ut totus discerpi facile, affringique potuisset, meritis tamen viri sancti, vi divina, incolumis ac illaesus evasit: validusque et alacer excussum onus, cervice resumpsit: cumque venisset ad Petrum et domini munus obtulisset quod ejus meritis evasisset mortem, ingentes gratias egit: cui Petrus, «Ne, inquit, fili mi, erranti homini, ac criminum labe conspurgato, velis adscribere quod Deus solâ suâ misericordiâ tibi elargiri non est dedignatus: gratiae illi abs te agantur qui nusquam deest iis qui in calamitatibus periculisque existentes, ejus opem suppliciter exorant.»

§ 9. Cum item haud ita multos post dies, unum ex suis monachis ad Abbatem quemdam misisset, monacho autem diutius Abbatem qui abierat, expectare et tandem eo quo aberat, adire fuisset opus, intelligens, nisi iter noctu faceret, ad praestitutam sibi a Petro diem, non esse reversurum, duce viae capto, iter vesperi ingreditur: nec diu processum est, cum sese dux ex oculis furtim subtraxit. Itaque ignarus viae, vehementer anxius et incertus quo tenderet, petere a Deo suppliciter, ut praeriret itineris dux, meritis ejus, cui obedire satagebat: nec diu post pervenit quo se via scindebat in duas partes: ubi dum haesisset paululum quam caperet ambigens, elegit tandem quam magis tritam vidit, aptioremque existimavit. Cacterum dum conatur in eam jumentum dirigere illud non modo renuit, sed aliam ingrediebatur: timens autem monachus, ne jumentum id faceret quia alias eam ingredi viam consuesset, calcibus ac verberibus in aliam impellere conabatur. jumento minime assentiente: ad extremum cum irritò nisu diu certasset, jam denuò suspicans, ne forte brutum illud animal sibi contra morem divino instinctu resisteret, laxavit habenas et quidem vano nequicquam eventu: inalbescente enim coelo, recta se ingressum agnovit: pauloque post cum pervenisset ad coenobium, quae sibi contigissent, omnia Petro narrat, et Deo atque illi gratias egit immortales.

§ 10. Pari meritorum virtute, dante Deo, adolescentulum, quem ad Episcopum quemdam in negotium mittebat, trajecto flumine in limo alte haerentem, cum illum supplex adolescens invocasset, incolumem eduxit: cumque adolescens inde longius ad urbem proventus, non reperisset Episcopum, ab juvene tamen,

Episcopi patruele, benigne exceptus est. In hoc tamen defuisse patruelem Episcopi visus est, quod cunctis abeuntibus, adolescentem solum in cubiculo grandi reliquit, quamobrem adolescens magno arreptus timore, noctem illam totam insomnem duxit. Itaque patruelem Episcopi dormienti Petrus Damiani adesse est visus qui acri vultu minitans et objurgans, quod negligentiam nuncium suum adeo male affecerit, perterruit eum quam maxime: somno igitur solutus, expectare dum illuceat, ut inviset hospitem, quaeratque ea sibi quid velint: quod cum esset factum, et suum uterque incommodum enarrasset, viri sancti potentiam admirati, extollere Dei gloriam qui sit in iis qui illi ex animo serviunt mirabilis. Adeo autem hac re adolescens, quem Petrus miserat, est commotus, ut reversus ad Petrum, illi se totum commiserit, brevique post ibidem cucullum induerit.

§ 11. Adeo vero in dies doctrinae ac sanctitatis ejus fama increbuit, ut a Stephano Nono Pont. Max. ad Galèrum non vocaretur, sed, ut ille ipse scribit, traheretur: neque hoc satis Stephanus pro hominis probitate ac doctrina esse putans, Episcopatum Ostiensem addiderit, sacrique Cardinalium Collegii principem (Decanum appellant) fecerit. Plurimas legationes summâ fide et diligentiam obivit. Cumque eo tempore sacrati viri publice scortis et omni libidinum generi indulgerent, uxorumque loco meretrices haberent et appellarent, dici vix potest, quam acriter, quam intrepide semper illos reprehenderit, atque ad recte sancteque vivendum omni studio fuerit adhortatus. Verum ut se Deo totum traderet, et in rerum divinarum meditatione dies noctesque consumeret, sacro Galero et Episcopatu se abdicavit: cumque ab Nicolao Pont. Max. ad eas iterum dignitates, et honorum insignia assumenda cogeretur, ipseque constanter, et aliquanto fortasse quam res ipsa et Pontificis majestas ferret, pertinacius, renueret, Pontifex assensit quidem ejus perseverantiae, sed tamen poenam in eum centenariam constituit *: qua poenâ tenebatur ad recitandum, per centum annos, quotidie centies, verberibus adjunctis, psalmum quinquagesimum. Subivit hanc poenam libenter Petrus, tantusque in eo fuit ardor poenitendi, ut eam annuo spatio exhauserit. Itaque poenâ persolutâ, elegantes ad Nicolaum Pontificem et officii, ac pietatis, religionisque plenas literas dedit, quibus et purgavit se diligenter, et non minus rationibus, quam virorum sanctorum exemplo id fecisse testatus est. Hae literae quoniam extant, non est cur a nobis explicentur.

§ 12. Abdidit igitur se in Catrianam solitudinem optatissimam, ubi nec semper otiosus vixit: nam Mediolanensem Ecclesiam male sentientem, et a Romana abductam ac discrepantem, Simoniacâ labe, et Nicolaitarum haeresi infectam, Nicolao jubente

* Nimis prolixam ne dicam solvendo impossibilem imposuerat Pontifex, ut Petri constantiam frangeret.

(tametsi id Stephani Noni jussu factum plerique velint) cum Romana conciliavit, et in rectam sententiam deduxit. Idem etiam in Ravennati Ecclesia nixus est, Gibertumque Archiepiscopum saepius fuit hortatus, ut meliora sentiret. Sic autem ad eum inscribere literas consueverat: Domino Giberto, secundae per Italiam sedis Antistiti, Petrus ultimus eremitarum, servus, devotissimae servitutis obsequium. Gregorio deinde Septimo hortante, per omnem Italiam, sacram inediam, et ciborum jejunitatem, die Veneris in honorem Crucis instituit, ac potius antiquitus institutum et jam fere oblitteratum revocavit, quod et de horariis precibus, quibus quotidie divae Mariae Virgini Christiparae debitus cultus exhibetur, factum est: jussitque Pontifex ab omnibus qui sacris essent initiati, pie ac sancte quotidie recitandas. Quod autem ad sacram diei Veneris, in honorem Crucis institutam, ac potius revocatam, inediam spectat, quaedam de ipsa quae contigerunt, minime omittenda duximus.

§ 13. In cubiculo dicato aegrotis senex erat monachus, Leo nomine qui precibus assiduus, vigiliis, atque abstinentiae a cibo, juvenili pene ardore intentus, nocte quae diem praecessit, quo die haec in honorem Crucis sacra inedia instituenda erat, per quietem vidit frequentem conventum monachorum in templo qui albis induti vestibus, suavissimis vocibus et dulci admodum concentu cantabant, Dulce lignum, dulces clavos, et quae deinde sequuntur. Quo etiam loco comedere consuissent, panes mensis appositos esse nitidissimos, dulcissimos et sapidissimos: atque inter monachos undique discumbentes, virum maxime speciosum ac venerabilem qui unde ejusmodi panes, nusquam ad eam diem visi, venissent, interrogatus, Hi sunt, inquit, panes, quibus filii Israël manna percipientes, e coelo alti sunt in solitudine. Vir idem mensam Abbatis quae erat ad occidentem, transtulit ad orientem solem, ubi in pariete Christi crucifixi imago picta aderat. Paulo etiam post alius monachus, cui Petro erat nomen, ad coenobium die Jovis regressus, cum nihil adhuc nosset de hac inedia, nocte per quietem Petrum Damiani vidit qui illum ad prandium invitabat, secumque accumbebat. Itaque postridie accipiens novi ritus disciplinam, laetus atque alacer, En, inquit, Dei gratiâ, prandium, ad quod me Petrus Damiani vocaverat. His autem visis monachi sui omnes commoti qui ob id cernere oculis, plane divinum institutum illud esse, videbantur: ab eo petunt et flagitant, ut, si quid praeterea in reliquo victu ac vestitu commutandum, corrigendum, detrahendum putet, detrahat, corrigat, commutet: quamobrem magis adhuc vili ac demisso vestium atque habitus genere instituto, non minus sermonibus assiduus, quam vitae exemplis, eos ad coelestis vitae praemia evehebat.

§ 14. Quo vero tempore Episcopatum tenuit, quicquid supererat, in egentes affluenter effundebat, et ex illis duodecim

pedes perpetuo abluebat, epulumque praebebat, et tota urbe pupillos ac viduas perquirere et juvare. In coenobio per quadraginta quamdoque dies comedebat nihil quod esset igni coctum, sed tantum pomis crudis, absque ullo potu, vescebatur: cujus rei discipulus ejus, qui conscripsit hanc vitam, testis est. Consueverat etiam diurnis horariis precibus atque hymnis recitandis nulli podio subselliove haerere: et initio utriusque quadragesimae, per triduum penitus abstinere cibo: ad quod institutum licet ipse neminem verbis allexerit, quibusdam tamen coenobiis, id ejus exemplo deinde servantibus, vehementer laudavit, quo diligentius toto ex triduo intra claustra coenobii silentium servaretur: instituens, ut ne quis, extra summam necessitatem, calceamenta indueret, antequam singulis diebus, Davidis omnes psalmos communiter absolvissent.

§ 15. Ravennâ tandem discedens ad Pontificem aditurus, ne iter esset omnino inane, monachos invisit, quos Faventiae constituerat extra urbis portam, in aede D. Mariae, quam nunc intra urbem adductam conspicimus. Ibi febre correptus, octavo, postquam aegrotare coeperat, die, ex hac vita migravit, ea nocte, quae diem octavum Calend. Mart. antecessit, anno ab ortu Christi millesimo septuagesimo secundo, Alexandri II anno vitae postremo *. Petri Damiani morte ab iis qui excubabant juxta coenobium, ne sanctum cadaver posset a suis monachis qui e propinquis locis advenerant, furtim exportari, nunciata, repente cives omnes ad ejus parentalia accurrunt, brevique templum tantâ populi multitudine refertum est, ut undarum modo sese invicem impellerent, beatusque ille diceretur, cui dabatur viri sancti loculum attingere, et illi munera praebere, pedesque osculari. Sepulcrum interea ex candidissimo marmore, summa facilitate, ipsis qui adducebant, admirantibus, ex alio satis distante coenobio devehitur, atque in eo, e regione chori, juxta gradus, quibus ascenditur ad aram, locato, omnibus hymnos ac psalmos concinentibus, Deumque laudantibus, viri sancti corpus reponitur (a).

* Ex vitata Chronologia a pluribus beati Damiani mors anno assignatur MLXXX; itemque errant qui anno quidem MLXXIII eum dicunt decessisse, at a S. Gregorio VII ad Ravennatem legationem missum, cum hic creatus sit Pontifex anno succedente.

(a) Officio et Missâ de Communi Doctorum coli coepit in Ecclesiâ Universâ, jussu Leonis Pp. XII. Vide apud Benedictum XIV, in Opere de Beatificat. et Canonizat. SS. (L. IV, P. II. C. 11, n. 14) quid visum sit circa titulum *Doctoris* S. Petro Damiano tribuendum.

VITA S. PIPINI PRIMI DUCIS BRABANTIAE

EX CODICE M. S. GRAVITER UT APPARET CONSCRIPTA.

Obiit anno 646 — Nat. Belga.

§ 1. Venerabilis Pipinus Dux Brabantiae * ex patre Carolomanno principe et matre Emegarde, fuit Major domus Franciae sub Clotario rege Francorum et Dagoberto ejus filio. Qua dignitate, parum a dominatione ac sublimitate regia differente, praeditus, omnia prudenti dispositione ordinabat: praestabatque tam in bello fortitudine, quam justitiâ in pace. Erat erga regem fidei servantissimus, erga populum vero veritatis tenacissimus: atque in discernenda utrorumque causa firmissimo animo judicio persistens, neque munera populi ad subvertendum jus regium respiciebat, nec gratiam regis ad obruendam populi justitiam attendebat. Siquidem regem Deum regi homini praeferibat, cujus mandato prohibitum noverat, vultum potentis honorare, vel personam pauperis in judicio attendere. Tam ergo quae plebis erant, plebi deferebat: quam quae regis, regi restituebat. Studebat ad normam divinae justitiae omnes judiciorum suorum sententias dirigere.

§ 2. Quae res vel maxime hinc arguitur, quoniam beatum Arnulphum pontificem Metensium **, quem in timore ac dilectione Dei noverat excellentem, omnium consiliorum vel negotiorum suorum socium assumebat. Hoc adjutore fretus, aequitatis freno cohibebat, si quando neglecto jure, potestate regia abuti voluisset. Defuncto quoque praedicto viro Dei, sanctum Cunibertum, antistitem Coloniensium, pari sanctitatis famâ illustrem, curabat in hac negotiorum administratione participem habere. Perpendere ex hoc possumus, quo aequitatis ardore succensus fuerit qui tam circumspectos consiliarios, tamque incorruptos arbitros elegit. Quia enim pravitatem execrans, rectis et honestis studiis intentissimus extitit, semper usus est in exercitio operis sanctorum virorum consiliis, et eorum fretus meritis. Beatus igitur Pipinus primo regum Austrasiae ***, postmodum ipsius Austrasiae inferioris praepositus et dux gloriosus, erat linguâ et natione Teutonicus. Decus ergo et gloria Teutonicorum, speculum et norma Brabantinorum, via et exemplar morum, beatus iste pater patrum Pipinus, egregius dux, postquam domum regiam et inferiorem Austrasiam, suae fidei commissam, strenuissime

* *Brabantia* primus est Belgicae Ducatus, sive inferioris Germaniae.** *Urbis Metz.**** *Austrasiae* Principatus, regni aliquando nomine insignitus, terris constabat quae inter Gal. Nam Germaniamque inferiorem jacent, ac Diocesisbus Treverensi et Moguntinâ.

gubernasset, vocatus est ad patriam sine fine duraturam, recepturus suae fidelitatis mercedem condignam. Cujus mors tanto dolore totam Austrasiam perculit, ut planctui ejus planctus regum nequaquam conferri possit.

§ 3. Fuerat namque probatissimae vitae ac purissimae famae, sapientiae domicilium, consiliorum thesaurus, defensio legum, controversiarum finis, munimentum patriae, curiae decus, via ducum, et disciplina regum. Qui profecto si exemplo sancti Job laudes suas praedicare voluisset, ex persona Sapientiae quae ipsum uberrime repleverat, verissime et absque jactantiae vitio dicere potuisset: *Per me reges regnant, et legum conditores justa decernunt* (Prov. viii, 15). Hujus autem beati viri corpus eo honore, quo decuit, in civitate sua Landis conditum est, ibique diu jacuit, donec divino instinctu viri fideles illud al locum eminentiorem et celebriorem transtulerunt, non patientes thesaurum tam pretiosum humillimi viculi loculo occultari, statuentes praeclaram lucernam non sub modio, sed super candelabrum reponendam, ut luceat meritis et signis omnibus qui in domo Dei sunt, uti cernere datur usque in praesentem diem. Ut autem ostenderetur, quanti meriti esset apud Deum, tale fertur in die translationis ejus contigisse miraculum. Nam cum veneranda ejus ossa de tumultu ubi dudum reposita erant, levarentur, ut ad civitatem Nivellensem, locum videlicet ejus reverentiae competentiore, transferrentur, cum copiosis id actum est cereis, sicut decuit, ardentibus. Cumque de Landis usque Nivellam populus fidelis per tantum terrae spatium venerandas reliquias cum luminaribus prosequeretur, et aura esset multum ventosa, ne unus quidem cereorum vi extinctus ventorum extitisse perhibetur, quousque perventum est ad locum optatum. Ipsius itaque sacrae reliquiae collocatae sunt, ut decuit, in capsula decenti juxta feretrum filiae suae sanctae Gertrudis quae singulis annis in diebus Rogationum circumferuntur a Clero *, ad laudem Domini nostri Jesu Christi, cui est laus et gloria in secula seculorum, Amen.

* Populari devotione et Beatorum cultu (exceptis Officio ac Missâ) ab immemorabili iis in locis gaudet.

MARTYRIUM

SS. MONTANI ET SOCIORUM EJUS

LUCII, JULIANI, VICTORICI, FLAVIANI ETC.

SCRIPTUM ELEGANTI STYLO PARTIM AB IPSIS MARTYRIBUS, PARTIM AB ALIO QUODAM, QUI PRAESENS INTERFUIT. EST CERTE HISTORIA LECTU DIGNA, APPARETQUE HOS MARTYRES S. CYPRIANI FUISSE DISCIPULOS, ET PAULO POST ILLUM PRO CHRISTO PASSOS ESSE*.

Anno 259. — Nat. Afri.

§ 1. Dilectissimi fratres, nobis nihil aliud est agendum, quam ut de Dei servis et Christo ejus dicamus, et de multitudine fratrum cogitandum: quamquam ratione hic amor per hoc officium ad has nos impulerit literas, ut fratribus post futuris et magnificentiae Dei fidele testimonium, et laboris tolerantiam per Dominum memoriam relinqueremus. Post popularem tumultum, quem ferox vultus Praesidis in necem concitavit, postque sequentis diei acerrimam persecutionem Christianorum, apprehensi sumus Lucius, Montanus, Flavianus, Julianus, Victoricus, Primolus, Remus, et Donatianus catechumenus qui baptizatus in carcere, statim spiritum tradidit: necnon et circa Primolum similis consummationis exitus contigit. Nam et ipsum ante paucos menses habita confessio baptizavit. Igitur apprehensis nobis, et apud Regionantes in custodiâ constitutis, sententiam Praesidis milites nuntiabant, quod die hesterno ardens, nobis interitum minaretur **. Nam ut postea quoque verissime cognovimus, exurere nos vivos cogitavit: sed Dominus qui solus de incendio servos suos potest liberare, in cujus manu sermones et corda sunt Regis, furentem a nobis Praesidis saevitiam vertit: et incumbentes precibus assiduis tota fide, statim quod petivimus accepimus: accensusque in exitium nostrae carnis ignis extinctus est, et flamma caminorum ardentium Dominico rore sopita est. Nec difficile credentibus fuit, nova posse ad vetera exempla contingere, Domino in spiritu pollicente: quia qui gloriam istam operatus est in tribus pueris, vincebat et in nobis.

§ 2. Tunc a proposito suo, Domino volente, confractus, mitti nos in carcerem jussit. Quo deducti, non expavimus foedam illam

* Haec Acta a Ruinartio inter *Sincera*, et ab optimis scriptoribus inter praeclarissima antiquitatis monumenta computantur.

** Initâ, Valeriano et Gallieno imperantibus, septimâ Persecutione.

loci caliginem: moxque carcer tenebrosus, spiritu prolucente, resplenduit, et contra obscuritatis deformia, et caeca noctis connecta, instar diei, fidei devotio candida luce vestivit, et ad summum ascendebamus locum poenarum, quasi ascenderemus in coelum. Quales illic dies duximus, quales transëgimus noctes, exponi nullis sermonibus possunt: nec tormenta carceris ulla affirmatione capiuntur: sed verëmur atrocitatem loci, ut est, dicere, quia ubi tentatio est grandis, ille ibi major est qui eam vincit in nobis, et non est pugna, in qua non sit, Domino protegente, victoria. Nam et occidi servis Dei leve est: ideo mors nihil est, cujus aculeos comminuens contentionemque devincens Dominus, per crucis trophaeum triumphavit. Sed et causa nulla armorum est, nisi quando miles armandus est: nec armatur, nisi quando congressio est: et in coronis nostris praemium ideo est, quia certamen praecessit: nec datur palma, nisi congressione perfecta. Sed paucis diebus visitatione fratrum nos refrigeravimus. Nam omnem noctis laborem, diei solatium laetitiaeque abstulit. Tunc Reno qui nobiscum fuerat, somno apprehenso, ostensum ei est produci singulos. Quibus prodeuntibus, lucernae singulae praeferebantur. Cujus autem lucerna non praecesserat, nec ipse precedebat. Et cum processimus nos cum lucernis nostris, expergefactus est. Et ut nobis retulit, lactati sumus, fidentes nos cum Christo ambulare qui est lucerna pedibus nostris, et sermo Dei.

§ 3. Post ipsam noctem dies nobis hilaris augebatur. Et continuo eadem die subito rapti sumus ad Procuratorem qui defuncti Proconsulis partes administrabat. O diem laetum, gloriam vinculorum: o optata votis omnibus catena. O ferrum honorabilius atque pretiosius optimo auro. O stridor ille ferri qui strepebat, dum trahitur per aliud ferrum. Loqui nostrum futurum solatium videbatur: atque ne hac jucunditate tardius frueremur, a militibus, ubinam nos Praeses audire vellet, huc atque illuc per totum forum circumducti sumus. Tunc nos in secretarium vocavit, quia needum hora passionis advenerat. Unde prostrato diabolo, victores sumus in carcerem reversi, et ad alteram victoriam reservati. Hoc itaque praelio victus diabolus, ad alteras se astutias vertit, fame nos et siti tentare molitus. Et hoc suum praelium multis diebus fortissime gessit, ita ut quod magis secum facere adversarius putabat, aegrotantium copia ad Solonem fiscalem et aquam frigidam laboraret *. Hic autem labor, haec inopia, hoc necessitatis tempus ad Deum pertinuit, dilectissimi fratres. Nam qui nos tentari voluit, ipsum ut alleviationem in ipsa tentatione haberemus, se ostendit. Nam Victori presbytero, com-martyri nostro, qui statim post eandem visionem passus est, ostensum est hoc. Videbam, inquit, puerum huc in carcerem

* Explicat Baronius: quod aegrotabant corpora ob Solonem fiscalem qui aquam frigidam post laborem non daret.

introducere, cujus fuit vultus perlucidus super splendorem inenarrabilem qui nos deducebat per omnia loca, ut exiremus: egredi tamen non potuimus, et ait mihi: Adhuc modicum laboratis, quia nunc impedimini. Sed confidite, quia ego vobiscum sum. Et adjecit: Dic illis, quia gloriosiore coronam habebitis. Necnon ad Deum suum spiritus properans, et anima jam proxima passioni, sedes suas requisivit. Nam hunc eundem Dominum de paradiso interrogavit, ubi esset. Cui ille ait: Extra mundum est. Ostende illum, inquit, mihi. Qui ait illi: Et ubi erit fides? Cumque hic per humanam pusillitatem diceret, Quod me mandas, tenere non possum: dic signum, quod eis dicam. Respondit ei Dominus, et ait: Dic illis signum Jacobi: Lactandum est, fratres dilectissimi, ut patriarchis, etsi non justitiâ vel laboribus adaequari possimus. Sed qui dixit, Invoca me in die pressuræ, et eximam te, et clarificabis me: ad clarificationem sui flexus post preces ad se habitas, memoratus est nostri, prius miserationis suae denunciâns munus.

§ 4. De hoc enim sorori nostrae Quartillosiae hic nobiscum positæ ostendit: cujus mulieris et maritus et filius ante triduum passi erant. Ipsa quoque hic residens, propinquitatem suam velociter subsecuta est quæ in hunc modum, quod vidit, exposuit: Vidi, inquit, filium meum qui passus est, venisse ad carcerem: qui sedens super labrum aquarium, ait: Vidit Deus pressuram vestram et laborem. Et post hunc introivit juvenis miræ magnitudinis qui ferebat phialas duas singulis manibus, lacte plenas, et ait: Bono animo estote, commemoratus est vestri Deus. Et ex phialis illis, quas ferebat, dedit omnibus bibere. Quæ phialæ non deficiebant. Et subito allatus est lapis qui fenestram dividit medius: sed et claræ fenestræ ipso medio allatæ, liberam coeli faciem admiserant. Et posuit juvenis ille quas ferebat phialas, unam ad dexteram, alteram ad sinistram, et ait: Ecce et satiati estis, et abundat, et tertia adhuc phiala superveniet vobis. Et abiit altera dies quæ post hanc visionem eluxit. Expectantes autem eramus horam illam, quando fiscalis non cibus, sed penuria et necessitas inferretur: quia cibus nullus nobis suberat. Nam et altera die jejuni manseramus. Subito autem ut sitientibus potus, esurientibus cibus, desiderantibus martyrium obvénit: ita laboribus nostris refrigerium Dominus per Lucianum carissimum nobis præbuit: qui disrupto catenarum obice, velut per duas phialas per Herennianum hypodiaconum et Januarium catechumenum, alimentum indeficiens omnibus ministravit. Hoc subsidium aegros et laborantes nimium suffulsit. Eos quoque qui per eundem laborem, hoc est, per incommodum Solonis et frigidae aquæ aegritudinem jam inciderant, ab infirmitate revocavit. Cujus tam gloriosis operibus omnes apud Deum gratias agimus.

§ 5. Jam nunc, dilectissimi fratres, et de amore, quem in nos

invicem habemus, aliqua dicenda sunt: nec instruimus, sed admonemus: quia sicut simul unanimes sumus, ita et apud Dominum unâ vivimus et oramus. Tenenda est concordia charitatis, et dilectionum vinculis inhaerendum est. Tunc diabolus proster-nitur, tunc a Domino, quicquid postulatur, accipitur, ipso polli-cente ac dicente: *Si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quacumque petierint, fiet illis a Patre meo* (Matth. XVIII, 19). Nec alio modo vitam aeternam accipere et cum Christo regnare poterimus, nisi fecerimus quod praecepit faciendum: pro quo et vitam promisit, et regnum. Eos denique haereditatem Dei conse-qui qui pacem cum fratribus tenuerint, suo magisterio ipse Do-minus enunciat, dicens: *Beati pacifici, quoniam filii Dei voca-buntur*. Quod exponens Apostolus, ait: *Ut simus filii Dei. Si au-tem filii, et haeredes: haeredes quidem Dei, cohaeredes autem Christi. Si tamen compâtimur, ut conglorificemur* (Matth. VIII, 17). Si haeres non potest esse, nisi filius: filius autem non est, nisi pa-cificus: haereditatem Dei habere non poterit qui pacem Dei rumpit. Et hoc non quasi admoniti dicimus, aut sine divina ostensione suggerimus.

§ 6. Nam cum Montanus cum Juliâno habuisset sermones ali-quos ob quamdam mulierem, circa communionem, quae nec com-municabat: cumque post correptionem quam in eam congesse-rat, in rigore ipso discordiae mansisset: ostensum est eâdem nocte Montano hoc: Visum est, inquit, mihi venisse ad nos cen-turiones. Cumque deducerent nos per viam longam, pervenimus in campum immensum, in quo occurrunt nobis Cyprianus et Leucius. Pervenimus autem in locum candidum, et facta sunt vestimenta nostra candida, et caro nostra commutata, candidior est facta vestimentis nostris candidis. Ita autem perlucida fuit caro nostra, ut oculorum visum ad intima cordis admitteret. Et respiciens in pectus meum, video quasdam sordes, et experre-ctus sum in visione. Et occurrit mihi Lucianus, et rêtuli illi vi-sionem, et ajo illi: Scis quoniam sordes illae, illud est, quod non statim concordavi cum Juliano? Et in hoc experrectus sum. Qua de re, fratres dilectissimi, concordiam, pacem, unitatem omni virtute teneamus: imitemur jam hic esse, quod futuri sumus. Si nos invitant justos promissa praemia, si terret injustos poena praedicta, si cum Christo esse et regnare cupimus, quae ad Chri-stum et regnum ducunt, illa faciamus. Optamus vos bene valere. Haec omnes de carcere simul scripserant.

§ 7. Sed quia necesse erat omnem actum martyrum beatorum pleno sermone complecti, quia de se et ipsi minus dixerant, et Flavianus quoque privatum hoc nobis munus injunxit, ut quie-quid literis eorum deesset, adderemus, necessario aliqua sub-junximus: Cumque per plurimos menses reclusi fuissent in car-cere, et fame ac siti diu laborassent, tandem sero produci jubentur,

et ad praetorium Praesidis admoveri. Et omnibus quidem gloriosa voce professis, cum Flaviani adiutorium reclamaret amore perverso, nugans cum diaconum, quod confitebatur inter caeteros, id est, Lucium, Montanum, Julianum, Victoricum, dicta sententia est, Flavianusque rursus receptus est. Et quamvis haberet plenam doloris materiam, quod scilicet de tam bono collegio separatus est, tamen fide et devotione, qua vixit, credebatur id fieri, quod Deus vellet, et tristitiam solitudinis destitutae, religione sapientiae temperabat. Dicebat etiam, Cum cor Regis in manu Dei sit, quae causa moeroris est, aut quare succensendum putem homini qui hoc loquitur, quod jubetur? Sed de Flaviano postmodum plenius.

§ 8. Interim caeteri ducebantur ad victimae locum. Concursus undique gentilium et omnium fratrum fuit. Qui quamvis obsequentes aliis et caeteris Dei testibus pro religione et fide quam Cypriano docente didicerunt: tunc tamen officio pleniore et copia maiore convenerant. Erat illic videre martyres Christi, felicitatem gloriae suae, vultus hilaritate testantes: ita ut possent provocare ad propriae virtutis exempla, etiam si tacerent. Sed nec sermonis largitas defuit. Nam exhortationibus suis singuli plebem corroboraverunt. Et Lucium quidem propter ingentem lenitatem, et probam ac modestam verecundiam, infirmitas etiam gravis et labor carceris fregerat: ac propterea cum comitibus paucioribus solus ante praecessit, ne multitudo nimiae praessurae de fusione sanguinis invideret: qui tamen et ipse non tacuit, sed comites suos quomodo potuit instruxit. Cui cum dicerent fratres, Memento nostri: Vos, inquit, mei mementote. Quanta martyris humilitas, de gloria sua nec soli sub ipsa passione praesumere? Julianus quoque et Victoricus insinuata diu fratribus pace, et commendatis omnibus clericis, maxime eis qui famem carceris visitaverant, ad passionis locum cum gaudio et sine pavore venerant. Sed enim Montanus, corpore et mente robustus, quamquam et ante martyrium gloriosus, quicquid semper veritas postularet, constanter et fortiter dixerit sine ulla exceptione personae: tamen de martyrio proximo crescens, prophetica voce clamabat: Sacrificans diis eradicabitur, nisi Domino soli. Et hoc frequenter iterabat, insinuans et inculcans, non licere, deserto Deo, ad simulacra et manufacta figmenta accedere. Haereticorum quoque superbiam et improbam contumaciam retundebat, contestans eos, ut vel de copia martyrum intelligerent Ecclesiae veritatem, ad quam redire deberent. Deinde lapsorum abruptam festinanter negotiationem pacis ad plenam poenitentiam et Christi sententiam differebat, necnec integros quoque ad tutelam integritatis exhortans: State fortiter, fratres, et constanter militate, dicebat. Habetis exempla: nec vos lapsorum perfidia destruat ad ruinam, sed nostra tolerantia magis aedificet ad coronam. Virgines quoque

singulas admonebat, ut sanctitatem suam tuerentur. Generaliter omnes docebat, ut Praepositos venerarentur. Praepositis quoque ipsis concordiam pacis insinuans, nil esse melius ajebat, quam Praepositorum unanimem voluntatem: tunc et plebem posse ad sacra obsequia provocari, et ad vinculum dilectionis animari, si rectores plebis pacem tenerent. Hoc enim est propter Christum pati, Christum etiam exemplo sermonis imitari, et esse probationem maximam fidei. O exemplum grande credendi.

§ 9. Cum autem jam carnifex immineret, et gladius super cervices ejus libramento nutante pendèret, expansis ille manibus ad Deum, voce clara, ita ut non tantum ad totius plebis aures, sed et ad gentiles quoque ipsos sonus vocis evaderet, oravit, rogans et deprecans, ut Flavianus qui per suffragium populi de comitatu eorum remanserat, sequeretur die tertio. Et quo precis suae fidem faceret, manualet quo oculos fuerat ligaturus, in partes duas discidit et jussit alteram reservari qua Flaviano oculi post crastinum ligarentur. Sed et in medio eorum solum servari jussit, ut nec sepulturae consortio separaretur: et perfectum est sub oculis nostris quod Dominus in Evangelio suo repromisit, ut qui tota fide peteret, quicquid peteret, impetraret. Nam post biduum, secundum quod postulatum fuerat, Flavianus quoque productus, gloriam suam passione perfecit. Quoniam tamen, ut supra dixi, etiam ipse mandavit, ut bidui moram memoratis causis juberemus, faciendum erat necessitate majore, quod fieri merito deberet, etiam si non juberetur. Post suffragia illa, post voces quibus quasi pro salute ejus amicitia inimica surrexerat, revocabatur in carcerem virtute robusta, mente invicta, fide plena. Nihil de animi ejus vigore mutilaverat remanendi quidem contemplatio, quae quemvis posset movere. Ita fides quae imminet passionem tota devotione praesumpserat, temporanea impedimenta calcabat. Haerebat lateri ejus incomparabilis mater quae praeter fidem qua ad patriarchas pertineret, in hoc etiam se Abrahae filiam comprobavit, quae filium suum et optabat occidi, et quod interim remansisset, contristabatur glorioso dolore. O matrem, religiose piam, o matrem inter vetera exempla numerandam. O Machabaeicam matrem: nihil enim interest de numero filiorum, cum perinde et haec in unico pignore totos affectus suos Domino mancipavit.

§ 10. Sed ille collaudans matris animum, ut dilationem suam non doleret, Scis, inquit, mater merito castissima, ut semper tentaverim, si confiteri contigisset, martyrio in eo frui et frequenter catenatus videri et saepe differri. Si ergo contigit quod optavi, gloriandum est potius quam dolendum. Et cum ad carceris januam veniretur, difficilior multo et tardius quam solebat, aperiebatur, obtinentibus etiam carcerariorum ministris: ita ut videretur obfirmatum, spiritu quodam repugnante atque

testante, indignum esse, carceris sordibus eum foedari, cui coeleste habitaculum pararetur. Quia tamen divinitatis corona dilata, dignas causas habebat, jam coeli et Dei hominem invitus carcer admisit. Qualis illic mens fuit biduo illo quae spes, quaeve fiducia, cum martyris Dei animus et de collegarum petitione praesumeret et de sua crederet passionem futuram? Dicam quod sentio. Dies ille post biduum tertius, non quasi passionis, sed quasi resurrectionis dies sustinebatur. Admirans erat denique turba gentilium qui vocem Montani petentis audierant. Postquam vero produci tertio die jussus est, rumore cognito, confluebant increduli et perfidi, fidem martyris probaturi. Egrediebatur de carcere Dei testis, jam ad carcerem non reversurus. Communis omnium magna laetitia, sed magis habebat in animo suo certum quod et fides propria et petitio antecessorum suorum extorqueret Praesidi vel invitam, licet populo reclamante, sententiam. Unde et occurrentibus fratribus et salutare cupientibus, fide tota pollicebatur quod in Fuscano cum omnibus pacem facturum esset.

§ 11. O magna fiducia, fides vera. Ingressus deinde praetorium, cum miraculo omnium in custodiarum loco stabat, expectans donec vocetur. Illic nos in latere ejus constituti eramus, juncti penitus haerentes, ita ut manus manibus teneremus, exhibentes martyrii honorem et contubernii charitatem. Ibi condiscipuli ejus suadebant, cum lacrymis etiam, ut praesumptione deposita, sacrificaret interdum, postea quicquid vellet, facturum: nec incertam illam et secundam mortem plusquam praesentem vereretur. Et haec gentilium verba sunt qui dicebant ultimi furoris esse, magis mortem malle timere quam vivere.

§ 12. Sed ille gratias agens quod amicitia duce, quantum in ipsis erat, consultum sibi vellent: tamen et de fide et de divinitate non tacuit, dicens, multo melius esse primo in loco, quantum ad libertatem integritatis pertineret, occidi quam lapides adorare. Tunc deinde summum esse Dominum qui omnia imperio suo fecerit, ac propterea solus colendus sit, addens et illud quod gentiles minus credunt, etiam si de divinitate quid sentiunt, vivere nos etiam cum occidimur, nec vinci morte, sed vincere: ipsos quoque, si vellent pervenire ad conscientiam veritatis, etiam Christianos esse debere. His illi retarsi et revicti, postquam nihil per suadelas obtinere potuerunt, ad crudeliorem se misericordiam contulerunt, certi cum a proposito voluntatis suae vel tormentis deponi posse. Et cum admoveri jussus esset, interrogatus a Praeside, quare mentiretur se diaconum, cum non esset, mentiri se negavit. Et cum Centenarius diceret, notariam sibi datam esse qua contineretur eum fingere, respondit: An non est verisimile me mentiri et illum verum dicere qui notariam falsam dedit? Qui cum reclamante populo ac dicente, Mentiris: iterum a Praeside interrogaretur, an vere mentiretur, respondit:

Quod est compendium mentiendi? Ad hoc populus exasperatus, torqueri eum iteratis clamoribus postulavit. Sed Dominus qui servi sui fidem sciebat, non est passus probati martyris corpus tormenti alicujus vel levi laceratione pulsari. Cor enim regis ad sententiam statim flexit, et testem suum, usque ad mortem fidelem, consummato cursu et agone perfecto, coronavit.

§ 13. Exinde jam gaudens quia per sententiam datam passionis suae erat certior, etiam jucundo colloquio fruebatur. Et sic effectum est, ut juberet haec scribi et ad propria verba conjungi: addi quoque ostensiones suas voluit quarum pars ad moram bidui pertinèret. Cum adhuc, inquit, episcopus noster solus passus fuisset, ostensum est mihi hoc quasi Cyprianum ipsum interrogarem, an pati ictus doleret martyr futurus, de passionis tolerantia consulebat, dicens: Alia caro patitur, cum animus in coelo est, et nequaquam corpus hoc sentit, cum se Deo tota mente devovit. O verba martyris, martyrem cohortantis. Negavit esse in passionis ictu dolorem, ut qui et ipse habebat occidi, animari constantius posset quod nec parvum quidem sensum doloris de passionis ictu haberet. Postea, inquit, cum plures paterentur, contristabar in visu noctis quod quasi a collegis meis remansissem. Et apparuit mihi vir quidam, dicens: Quid contristaris? Cui cum causam tristitiae meae dicerem, ait: Confessor es, tertio martyr cris per gladium: et sic impletum est. Nam confessus Christum primo in secretario, secundo publice, reclamante populo, jussus recludi, a collegio suo secundum ostensionem remansit et productus post confessiones duas, tertio passionem perfecit. Deinde, inquit, cum jam Successus et Paulus cum comitibus suis coronati fuissent et ego post infirmitatem convalescerem, video ad domum meam venisse Successum episcopum vultu pariter et cultu nimis claro, cujus effigies difficulter agnosceretur, eo quod carnales oculi angelico splendore rutilarent. Quem cum vix agnoscerem, ait mihi: Missus sum nunciare tibi quoniam tu passurus sis. Hoc cum dixisset, statim venerunt duo milites qui me perduxerunt in locum quemdam, ubi erat fraternitatis multitudo collecta, inter quos apparuit mater mea, dicens: Laudo te quia nemo sic martyrium duxit. Et vere nemo. Nam, ut omittam carceris abstinentionem singularem et ut accipientibus caeteris vel modicum cibum qui de sordibus penuriae fiscalis exhibebatur, solus se ab ipso modico continuit, tanti habens jejuniis multis et legitimis fatigari, dummodo alios victu proprio saginaret.

§ 14. Ad illa igitur veniam, quod cum tanto honore deductus est, qui a tot sacerdotibus comitatus, ejus disciplinis omnibus ordinatis, ad instar ducis dirigi meruit. Sic regnaturum cum Deo martyrem, jam spiritu ac mente regnantem, etiam itineris tota dignitas exprimebat. Sed nec de coelo testimonium defuit. Imber

largus et lenis temperato rore descendens fluebat, ad multa proficiens: Primo, ut gentiles perneciter curiosos interventu pluviae refrenaret, et ut divertendi daretur occasio, ut sacramentis legitimae pacis nullus profanus arbiter interesset. Et quod Flavianus ipse ore suo dixit, ad hoc pluebat, ut Dominicae passionis exemplo aqua sanguine jungeretur. Sic consummatis omnibus fratribus et pace perfecta, processit e stabulo quod Fusciano de proximo junctum est. Ibi cum editiorem locum et sermoni aptum conscenderet, silentio manu facto, hujusmodi verba emisit: Habetis, inquit, fratres dilectissimi, nobiscum pacem, si Ecclesiae noveritis pacem, et dilectionis unitatem servaveritis. Nec putetis pauca esse quae dixi, cum et Dominus noster Jesus Christus, passioni proximus, haec novissime dixerit: *Hoc est mandatum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos* (Joan. xv). Et supremum illud adjunxit et in testamenti modum ultima sermonis sui fide signavit, quod Lucinum presbyterum commendatione plenissima prosecutus, quantum in illo fuit, sacerdotio destinavit. Nec immerito. Non enim difficile fuit, spiritu jam coelo et Christo proximante, habere notitiam. Deinde ad locum victimae, expleto sermone, descendit, et ligatis oculis ea parte, quam Montanus servare ante biduum jusserat, fixis tanquam ad precem genibus, passionem suam cum oratione perfecit. O martyrum gloriosa documenta: o testium Dei experimenta praeclara, quae ad memoriam posterorum merito conscripta sunt, ut quemadmodum de scripturis veteribus exempla, dum discimus, sumimus etiam de novis aliqua discamus.

DE VITA ET MIRACULIS

S. TARASII ARCHIEPISC. CONSTANTINOP.

AUCTORE IGNATIO EPISC. E GRAECO LATINE REDDITA A GENT. HERVETO.

HABETUR IN METAPHRASTE

Obiit anno 806.

§ 1. Nataturus per ingentem maris magnitudinem, inclyti patris et vitâ inaccessâ praestantis, vereor ne adversos ventorum status linguae agrestis et vastorum fluctuum obscuritatis excitem, salumque et tempestatem mihi procurem animae naufragii. Talis enim est inscitiae temeritas quae orationem effundit tamquam paleam, ad nihil quod sit opportunum conducibilem, et affert damnum ei quod oportet fieri, et est utile et in naufragium incidit multiloquii quod fieri non potest, ut omnino effugiat

peccatum, ut est Salomonis et divina admonitio. Hoc meum reprimam ingenium et terret cogitationem et refrènat orationem, et divinarum viri dotum profundum intuèri properantem, retardat. Sed cum altum longi temporis silentium res ejus legens esset multorum auribus damnum allaturum, ut quae teneantur desiderio audiendi res optimas et praestantissimas quae ab illo in vita gesta sunt, ut quae sint plenae utilitate animae, age valere jubens omnem dubitationem, pauca quaedam de ipso quae dignatus sum videre oculis et quae accepi auribus et quae ipsa novi experientiâ et in mea humili et egènâ scio manere memoriâ, cum pura et sincera veritate in lucem edere, si Deus concedat, jam conabor. Nam etsi non possim dicere pro dignitate, non ideo universum deseram: sed quia nolo abscondere talentum, sicut ille malus et piger servus, ideo quod Deo gratum est prompto et alacri animo offerre pro viribus, etsi non potero debitum solvere cum foenore, in eo quidem certe quod sortem exerceam et procùrem, ut ei nihil detrahatur, ero aliqua ex parte accipiendus.

§ 2. Hic ergo magnus Tarasius qui Christi mansuetudinem et humilitatem ab infantia usque ad senectutem imitatus pulchre expressit, in cujus, sicut prius dixi, virtutum mare me ut natarem demisi, quisnam esset et unde et ex qua patria et parentibus ortus sit, arduum fuerit dicere, iis etiam qui ex scientia sciunt ample et magnifice dicere, non solum mihi, cujus est plane humilis et abjecta oratio, tantam praeclari generis ab alto repetere magnitudinem et a majoribus deductam ejus stirpem recensere, qui gloriari non vult ejusmodi laudibus, neque fluentibus divitiis cor apponere, convenienter divino Psalmographo, unquam est meditatus. Hoc unum autem possumus dicere quod omni auctoritate et maxima excellentia apud eos qui per id tempus imperabant, Georgius ejus pater et rei nomen conveniens sortita mater ejus Encratia, propter summam justitiam primas partes obtinuerunt, ex patriciorum serie derivati, appellati patricii. Quorum pater quidem cum ascendisset ad altitudinem tribunalis judicialis, integreque et incorrupte jus omnibus ex aequo tribueret, Solone et Lycurgo antiquis illis legislatoribus, conspectus fuit longe justior. Qui etiam aliquando rectam et legibus convenientem tulit sententiam, cum quid esset justum tunc ignorassent qui videbantur imperium obtinere, neque id vellent exequi. Juris vero dicendi difficultas in his fuit: pauperculae quaedam foeminae, fuerant gravissimi criminis accusatae. Quae nam autem fuerit ea accusatio, jam dicam.

§ 3. Accusatae fuerant caedem fecisse lactentium infantium, per forâmen domorum vel portis etiam clausis subeuntes et ex improvise infantes interficientes. Quae etiam trahebantur in iudicium ab iis qui credebant fabulis, et nolebant Christi Dei nostri sequi doctrinam, quae simulacris et phantasmatibus nequaquam

decipitur. Est enim apud Graecos in fabulis foemina quaedam, Gello nomine quae dicitur, cum immatura morte vitam abruptisset, quibusdam spectris accessisse ad recens natos infantes, et eos interfecisse. Hujus fabulae improbo pellecti ac decepti spiritu qui ea dicebant probabiliter, conantur etiam ad mulierculas transferre hoc execrandum scelus et eis adscribere in spiritum conversis, causam eorum qui moriebantur ante tempus: o stuporem, o cordis oculorum caecitatem. Si corpus longitudine profunditaque et latitudine compactum ac constipatum, in spiritum dissolutum procedit, et haec facere conceditur. Christus ergo qui est ipsa veritas, dicens: *Spiritus carnem et ossa non habet: reputatus est phantasma ab iis qui haec asserunt* (Luc. xxiv). Quinetiam Christus quoque qui veram carnem accepit et spiritum carnem et ossa non habere vere affirmavit Discipulis, nulla re circumscribetur quae obstat quo minus sit phantasia. Sic ergo censens et citra dubitationem judicans Georgius foeminas absolvit a criminibus. Qui tunc autem rerum potiebatur (valde enim defendebat phantasiam), cum sensisset sic judicasse Georgium, jussit eum ad se adduci. A quo evidenter edoctus de vero exitu latae a se sententiae, cum quidem cecidit per summam ignominiam: latam autem ab eo sententiam vel invitus comprobat, ut qui a criminibus absolutas conservavit mulierculas. Et Georgii quidem constantiae et justitiae pars hic sita sit.

§ 4. Mater vero clara pietate et id quod ipsa appellabatur, cernens proficere in filio, venerandum reddit suum filium et vere templum continentiae. Et cum aequalibus quidem suis et improbis docens eum nullam habere consuetudinem: inire amicitiam cum iis qui amant decus virtutis suadebat, et eis conjungi jure charitatis spiritalis. Quamobrem ingressus per universam virtutem, erat apud omnes reverendus, ut etiam consulari dignitate fuerit honestatus: et electus sit primus scriba arcanorum Imperatoris: et in aula imperatoria luciferi instar resplenduerit: ut qui divinas quidem disciplinas abunde esset complexus: et ex externa eruditione collegisset quae sunt praestantissima. Illas quidem meditans ad ascensum virtutis et plantatus secus decursus aquarum divinae cognitionis, ut rationales fructus proferret in tempore: harum autem utilitatem per attentionem et cautionem in animo recondens obsignavit, per quas posset corrigere quod est pravam et barbarum: et linguae suae imponere legem accurate loquendi.

§ 5. Cum sic decaetero per utrasque laudem esset assecutus et totum se Deo dicasset per pietatem et puram conscientiam, venit ad habitum spiritalis perfectionis et mundi munera obiens in mundo habitu, se a mundana removit ambitione et spiritui adaptans animam, Vas sacrum efficitur electione melioris, etiam ante sacerdotium, et pastor pecudum rationis compotum, qui

pascebatur adhuc, praenunciabatur: et sperabatur fore, ut susceperet universam omnium praefecturam, ut lucida lucerna jam accensa, igne virtutum mundum illustrans universum et omnem haeticam dispellens caliginem et lucem procurans rectae fidei. Nec populum sua spes fefellit, ut qui mox acceperit id quod desiderabat. Paulus enim quem Cypriâ natum excepit Sâlamis sancte et integre clavum regens sacerdotii, cum nefaria adhuc vigèret haeresis* quae accusat Christianos: eorum, inquam qui àbolent imaginem Christi veri Dei nostri carnis susceptionis: et ejus quae eum vere et proprie peperit Dei matris et incorporearum, ut visae sunt, potestatum: et jam omnes sancti oppugnatores haeresis a brevi et caduca hac vita excessissent et traducti essent ad eorum quae in vita gesserant, quae fit illic, discretionem: et serpentinae doctrinae virus etiam post exitum evomissent ex Ecclesia, aegre ferebat et animo angebatur Paulus, cum non haberet qui ei opem ferret et manum praeberet ad rectae fidei correctionem, propterea quod omnes adhaerèrent haeresi, eamque confiterentur et assentirentur. Capit itaque consilium dignum suâ prudentiâ. Nam cum incidisset in morbum qui ei mortem erat allaturus et deducturus ad longaevam quae illic est, resolutionem, se clam subducit e sede: et cum venisset ad Flori monasterium, in numerum monachorum se rêtulit, mutato amictu.

§ 6. Postquam autem notum fuit quo se demisisset Pontifex, idque jam pervenisset ad aures eorum qui per id tempus rerum potiebantur (Irene autem et Constantinus ejus filius, primas potentiae partes tunc pulchre obtinebant), ii quod res accidisset nova et insolita, animo non parum conturbati, statuerunt venire ad dictum monasterium. Postquam vero agnoverunt Pontificem subisse habitum humilitatis, irâ repleti et metu, rogaverunt eum qui se ad tantam dederat audaciam quatenam fuisset causa Pontificis fugae et tonsurae, reputantes num nihil esset facturum gravem Imperatoris indignationem. Paulus autem miti ac placidâ oratione (talis enim erat, si ullus alius) iram leniens imperatoriam, persuasit, ut irasci desisterent: et aperuit causam quae eum ad hoc deduxerat, hoc modo verba faciens:

§ 7. « Me, o Imperatores, et morbus, et improvisus mortis adventus, coëgit hoc facere, multo autem magis ad id impulit Ecclesiae deformitas, quae laborat haeresi, et ex diuturnâ malâ opinione tantum accipit dolorem, ut ei inhaeserit vibex immedicabilis: et ter jam per manus et atramentum inscripta haeresi assensio. Neque enim mihi licuit effugere retia malae opinionis: sed accedit, ut a lingua et manu in ea implicarer. Quod etiam me magis angit, ut quod exedat sensus animi. Video omnes orbis terrarum partes, quae in vestra manu tanquam in statêra appenduntur, fidei immobilem conservantes trutinam, et in recta

* Iconoclastarum, de quibus pluries verba fecimus.

permanentes doctrinâ et exultantes, ab Ecclesia nostra longe dissidère, et tanquam a Christi grege alienas oves repellere. Et ideo recuso esse pastor coetus haeretici, et statui potius habitare sepulcrum, quam esse obnoxius anathematibus sacrae quaternionis * sedium Apostolicarum. Sed cum sceptri potentiam in vestras manus Deus tradiderit, et imperialem curam geratis Christianissimi gregis qui est sub sole, ne despiciatis tristitiam matris vestrae Ecclesiae, sed studete, ut ea rursus veterem recipiat pulcritudinem. Ne patiamini abominandam haeresim nunc quoque, tanquam suam ex quereeto, ut dicitur, vastare ac perdere vineam vestrae imperatoriae et fidelis agriculturae, et a viam transeunte non trita et aspera mala opinione turpiter eam pervadi. Est vobis scientissimus agricola, qui aluerit botrum verae confessionis, et cum expresserit in divina toreularia unius et solius Ecclesiae, et cum implevit cratèrem sapientiae, paraverit fidelissimo populo poculum rectae sententiae. Et quemnam hunc innuis? ei dixerunt Imperatores; Tarasium mea significat oratio, qui est primus a secretis divini vestri imperii. Illum scio, et quicumque recte sapit, Ecclesiam esse opportune suscepturum: et, virgâ quidem rationis particeps, haeresum nugas esse exacturum: docendi autem et pastoralî baculo introducturum, et foras educiturum ad stabula et mandras veritatis, gregem divinissimum.»

§ 8. Cum in auribus imperatoriis sic seminasset orationem, et eam effecisset genitalem, et quae jam fructum tulerat in centuplum, gravitate morbi oppressus ad tabernaculi dissolutionem per mortem confidenter festinabat, aedificationem a Deo per incorruptionem, ut dicam Apostolice, sortitus. Et sic quidem se gessit Paulus: Imperatores autem in Pastoris electione mentem habentes occupatam, et Pauli sermone stimulati, in Tarasium aperte deligunt oculos: et eum, Deo volente, ut viduato gregi praecesset, communi consensu sapienter eligunt. Eis assentiebatur, quid erat optimum et praestantissimum e sacro senatu, divinus plane coetus: ut qui omnino scirent virum in omnibus praefulgère, et dignum, cui demandaretur dignitas pastoralis. Quidquid autem erat promiscuum ac circumforaneum, et lucernam redolebat haeticam, patris sanctitatem, etiam ante sacram ab eo acceptam vestem, ut ad arguendum vehementissimam et acutissimam suspectam habens secûrim, nolebat assentiri communibus suffragiis, non volens ab antiqua sua resipiscere sententia: et malebat involvi coeno limi haereseos, quam potari vivifico fluente puri et imperturbati fontis doctrinae Tarasii. Sed vicit id, quod justum erat: et admissum est, quo pro pietate ferebatur decretum. Jubent itaque Imperatores statim coram sisti Tarasium, ut quae Deo videbantur et legibus Ecclesiasticis,

* Scilicet Ecclesiarum Romanae, Alexandrinae Antiochenae et Jerosolymitanae quae Iconomachos solemniter damnaverant.

jura in eo confirmarent. Ille vero aderat cum pia et honesta specie, et quas a Deo habebat, gratiis circumdatus. Apud quem honestis et egregiis agentes sermonibus, et tanquam jam cum patre, de eo, quod erat postea constituendum, consilium ineuntes, usi sunt verbis ejusmodi:

§ 9. « Non putamus latere tuam prudentiam, quod praeteritis temporibus Ecclesiam invasit vertigo haereticae caliginis, quae nihilo tolerabilius eam operuit, quam nona plaga Aegyptiaca, tenebrae, inquam, palpabiles, et usque in odiernum diem cancri more serpit per gregem, et per universum fere mundum in animam commovit tempestatem. Sed quoniam Deus ineffabili nutu eam produxit, et ejus ductores, qui non juste justum persequi statuerant, justo judicio ab imperio exemit et a vita, et tanquam lampadem praelucentem nostram accendit potentiam, ut malae opinionis abigamus tenebras, et faciamus exoriri Solem cognitionis: ecce te evocamus defensorem et propugnatorem, et ad hoc certamen adiutorem, ut qui sciamus te pulchre posse armari ad rectam tuendam sententiam, et structa ex divinitus inspiratis scripturis acie, pro ea conflare et te praeclare gerere. Ne ergo terga vertas ad ea quae pie a nobis proponuntur, qui mundanis opibus et copiis studemus procurare pacis utilitatem: quin etiam pedibus et manibus opem ferre, et omnem movere lapidem, ut dicitur in proverbiiis, ut inveniatur quod quaeritur et apprehendatur quod desideratur. Tempus est ergo ut contextatur praeclara et valde optanda Ecclesiae tunica, quam scidit pestis haeresis. Nunc appropinquat dies insignis et salutaris, in quo Christus cessare faciens fremitum erroris simulacrorum, annuit copiosis suis miserationibus, ut ejus veneranda erigeretur statua, quod attinet ad humanitatem. Transiens ergo ad septum Sacerdotii, cum adversus haeresim decertaveris, cane victoriae canticum adversus inimicos. A Deo praemium et coronam accepturus, egredere. »

§ 10. Tarasius autem Imperatoris allocutione obstupefactus, et tanquam a coelesti aliquo sono attonitus, respondit in hanc sententiam ad ea quae dicta fuerant: «Tempestatem quidem, quae in fidem et universum commune vehementer irruit, et usque ad fundamenta Ecclesiam periculosos agitavit fluctibus, et animae naufragium multis conciliavit, nulla est auris, quae non acceperit, etiamsi pauci effugerint vim procellae. Hunc vero sedare turbinem, et nocturnae pugnae luna non lucente hanc pacare procellam, majus est, quam ut ullae vires id queant praestare. Quis enim, quae tam nefarie invaluit, consuetudinem, et naturae vim accepit, et mundum propèmodum jurejurando adègit adversus divinam potestatem, converterit et fecerit discere, quod est melius, nisi Deus aspexerit et defenderit vestram divinam potestatem? Ecclesia, quae impietatis tyrannide olim fuit exuta veteris decòris

pulchritudine, lacerisque pannis diu esse induta sustinuit propter putria et imbecilla dogmata haeresis, nunc a Deo et a vobis ornetur piis varietatibus. Per vos ergo renoventur mandata Apostolorum, per quae refulsit splendor verae fidei. Respirant sacrarum Synodorum pura decreta, quae Evangelicis servantur traditionibus, nec sustinent in aeternum ullo modo posse surripi. Aperiantur vestibula paternorum dogmatum, et Christi pècudum in eis greges transeant, et tanquam ex divino paradiso confiteantur doctrinam rectae confessionis. Per Cajaphaicum * enim concilium facta est abortio foetus haeresis. Per oecumenicam Synodum nascentur filii Ecclesiae, et ad mensuram aetatis Christi incrementum accipiant. Nam si hoc factum fuerit, et antiqua ac prima amictus dignitate fuerit decorata, et verae opinionis pius dogmatum Lucifer vestro studio eam illustraverit, habebit omnes fideles in eadem sententia convenientes, et suas animas profundentes, ut eâ stabiliter fundatâ, conservetur supra firmam petram fidei. »

§ 11. Cum haec coram Imperatore animae utilia declarasset mysteria, ipse eum rogat, ut eum quoque de his disserentem audiat communis coetus populi. Nam hoc caput rectae fidei aegre ferebat turba militaris, ut cui non videretur esse admittendas et adorandas venerandas imagines. Nutu ergo Ecclesiae hoc facere incitatus, cum fuisset in inelyto Magnaurae palatio, universa confluyente civitate et sacerdotali multitudine se quidem excusavit, validis demonstrans rationibus, qualis esset sacerdotii professio et dignitas, et ad quantam altitudinem èvehat et magnitudinem, eum, qui vult ad hoc procedere: seque non esse idoneum ad id suscipiendum, ut qui jam olim fuerit implicatus in mundi dignitatibus, et in hujus vitae turbis et solitudinibus plurimum involutus, et mysticum hunc statum nondum gustaverit. Eum enim, qui ad hanc vocationem et hunc gradum pròperat, illòtis, ut dicitur, manibus cito ad id insilire, et quae non tangi possunt, tangere non est tutum: sed eum, qui est educatus in iis, quae ad hoc ferunt, justificationibus, et directus evangelicis et apostolicis, ut par est, vivificis doctrinis, ad discernendam viam rectam et incurvam: ut illa quidem pastoraliter deducat ad meliora: hanc autem declinet et vitet, convenienter divinae admonitioni, ut quae procul ferat a Deo et ejus constitutionibus. His fretum, traduci oportet ad hanc magnitudinem. Me autem, ut scit Deus, ad hoc suscipiendum ministerium invitum coègerunt Imperatores, cum hoc mihi nunquam venisset in mentem, neque de hac unquam rectione cogitassem. Tanquam electo ergo Dei populo et gregi meam communico conscientiam, ut si me huic maximo muneri volueritis alligare, et me hujus jugum

* Pseudo-Synodus Constantinopoli coacta ab Imp. Constantino Copronymo, anno Chr. DCCLV cultui Sacrar. Imaginum impie reprobandò.

subire statueritis, Traditioni Oecumenicae fidei vos quoque ipsos inclinetis, et ne vos sequi pigeat patres, qui hac viâ sunt ingressi, et sex sanctis Oecumenicis Synodis, et iis, quae pie ab ipsis sunt decreta, consentire ne recusetis. Ad supernam enim haereditatem transmittunt eos qui ipsis parent, et fiunt auctores magnae et immortalis remunerationis. Ejus itaque admonitiones tanquam angeli voces admittit populus, et polliciti se instar ovium secuturos ducentem pastoraliter, se, ut Deo et ei videtur, in omnibus parituros affirmabant.

§ 12. Tunc decaetero inspiratione principalis et divini Spiritus, conspirante etiam consilio Imperatoris, limi mundani mutata dignitate, et tonsa comâ ritu Clerici, honestoque et venerando alio sumpto amictu, divinis et spiritalibus invocationibus, sicut Aaron et Phinees, suscipit unctionem honoris sacerdotalis, et ascendit ad altitudinem cathedrae Pastoralis, luci lucem adjungens, et virtutem augens virtutibus, et modum superantibus profectibus datum, sacratissimum talentum multiplicans. Continentiam enim tanquam qui eum jampridem abunde exercuerat, usque adeo sibi paravit ex eo, quod esset paucis contentus, ut esset ejus victus a rebus supervacaneis omnino alienus, et non luxurians usque ad satietatem. Vitae autem suae habenas ita moderabatur, et animi perturbationum tumultus ita reprimebat, ut esset omnibus divinissimum exemplar propositum, cui nunquam persuaderi poterat, ut moveretur ad appetitum voluptatis.

§ 13. Cum autem ad divinarum scripturarum meditationem sibi domesticam ascivisset vigiliam, somnum ut membra solvens et inutile amandabat mancipium: et cum usus exigeret, rursus jubebat adesse. Quis enim eum in lecto recumbentem, aut mollibus strâgulis unquam vidit involutum? Quis tunicam et zonam super cubile dimittentem unquam accepit, et praeparavit, ut esset elegantior et concinnior? Quis ex ejus pedibus unquam detraxit calceos, et alligata spongia, ut mos est, levigavit et poliit? Sed ipse erat sibi, ut dicitur, balneator, et inserviebat sibi ad usum corporis: in hoc quoque Christum magistrum divino zelo imitans qui dixit: *Non veni ut mihi ministraretur, sed ut ministrarem* (Matth. xx): exemplum humilitatis praebens suis discipulis.

§ 14. Habebat autem precationem quae mentem sublime ad coelos evehebat, et soli Deo reddebat familiarem, et conjungebat incorporeis, et expellebat omnem tentationem, convenienter Domini eloquio. Nullum enim erat tempus, quo non habebat solum eum genu flectentem et surgentem, et manus ad coelos extollentem, et superne accipientem a Deo illuminationem. Humilitatem vero, ut quae ei a puero fuerat familiaris, ita est complexus, ut non solum ea in ipso conspiceretur, et ex ea laudem assequeretur, sed etiam transiret ad alios qui exemplo suo informabantur. Multis enim ex iis qui erant relati in numerum Clericorum,

qui suos lumbos zonis cingebant aureis, et ornati erant variis et pretiosis vestibus sericei, aurum quidem ademit: fecit autem succingere lumbos cingulis contextis ex pilis caprarum. Iis vero qui toti corpori ex iisdem filis purpureas vestes habebant contextas, excogitat tunicas remotas a curiositate nimia et deliciis, ut quae essent vestitus honestus, et convenirent iis qui Deo servire statuerunt, et profitentur humilitatem. Ex quo quid evenit? Ut tolleretur quidem, quidquid damni ex eo nascebatur: honoraretur autem frugalitas, ut thesaurus quispiam pretiosissimus. Castitatem vero, et quae cum ea simul degit temperantiam, ut quae sanctificationem conciliarent, appellavit sorores: per quas quae carnem invadit, sordidam et adulterinam exterminans cogitationem, et ignominiae affectiones depopulans, a Deo fuit redimitus victrice coronâ impatibilitatis.

§ 15. Commiserationem autem et ditissimam in pauperes misericordiam, tam hilariter, ut ille dixit, impertiit, ut superaret omnes qui suppeditabant pauperibus, et fieret novus Joseph, dans frumentum egentibus. Suae enim mensae obsonia in frusta comminuens, ad accipiendos eos qui esuriebant, in dies eis parabat convivium. Abunde autem hujus rei sunt testes usque in hodiernum diem, definita receptacula eorum causâ qui hospitio accipiebantur et pauperum nostrorum fratrum. Quinetiam mansuram pecuniae dationem aliis pie attribuit, in pugillaribus nomen uniuscujusque significans. Quotidianam autem distributionem, quam manu sua propria in manus pauperum immittebat, quis ratiocinator dimensus fuerit Diophantus (*excellens eloquio*) aut numerarit, quae erat arena copiosior, et egenorum ventres reficiebat? Jejunio vero, quod est ante Christi passionem, magnam erogare largitionem in diversis locis et coenaculis, iis qui magnâ premebantur inopiâ, ipse excogitavit, usque ad Christi lucem afferentis, festum festorum, Resurrectionem.

§ 16. Et otio et tempore longo mihi opus fuerit, ut per ordinem collocem accubitus invitatorum hospitem et proselytorum, claudorumque et caccorum et mutilorum ordinatam sequens consequentiam, et posteris dem exemplum munifici ac liberalis instituti. Tempus autem hyemis, quod erat acerrimum, niveque et gelu et glacie terrae vinciebat intestina, et iis qui in ipsa erant, imponebat instar collaris, frigefacientem eamque gravissimam molestiam, quomodo in eos qui horrebant, et laceris pannis erant obsiti, et solum pudenda contegebant, usus machinationibus fovendis recreationis, propulsavit? Tunicas enim, pênulas, et praeterea tegumenta ex crassissimis lanae filis et staminibus confecta et vellere densa gravia, magno auri pondere emens, et iis qui sub dio misere affligebantur, distribuens, arcebat gravem molestiam frigoris. In salutari autem prius dicto die reverendae Christi resurrectionis, post divinae synaxis et communionis peractum

mysterium, adhuc sacris vestibis candidatus, ad veteris basilicae jam dirutum locum qui vocabatur Estia, veniebat. Illic enim parabat egentibus maximum, quo acciperentur, epulum. Quos cum fecisset recumbere, incipiebat ipse ministrare, vinum effundens ex cratère, et potum eis distribuens. Deinde cum hoc munus obiisset, ibat in domum suam patriarchicam, non aliquorum hinnulorum, ut dicit fabula, medullis se nutriens, neque mensâ Sybariticâ excipiens, nec quae ventrem titillant et impinguant bellariis, sed frugalibus obsoniis, et quae non spectabant ad delicias, se reficiens.

§ 17. Quis ad tantam humilitatis altitudinem memoratur fuisse erectus ex iis qui unquam fuerunt? Quis demissionem Christi sic est imitatus qui paterni sinus non exinanita magnitudine, nostrae paupertatis subiit speciem, et ministrando docens ad coelum evolare, fecit considerare cum paterna majestate? Hic ipse qui nunc laudatur, etiam si in mediis jactaretur tumultibus, non solum amavit quietem et silentium, sed aliis quoque ea affatim suppetitavit, eos a mundo abducens et Deo reddens familiares, et virtutis efficiens filios, ut hujus sanctae vitae et operationis genitor et productor. Hujus autem rei fidem facit omnino, ex haereditate eorum quae ad ipsum lege dotis ex bonis paternis redibant, aedificatum monasterium in sinistra parte Bosphori Thracii. In quo cum arborum rationis participum plantasset generosa germina quae pinguescebant fluentis exercitationis, et augebantur copiosis condimentis abstinentiae, ea fecit Christi agriculturam, tricesimum et sexagesimum et centesimum virtutum fructum fideliter producentia in sanctitate et justitia. Ex quibus multi ab ipso sunt vocati ad dignitatem pastorem, et, ut par erat, ornarunt possessionem sacerdotii: fueruntque columnae immobiles fidei catholicae. Quod quidem ostendit tenebrosa inundatio haeresis, adversus quam fortiter pugnantes, et nubem subeuntes multorum periculorum in persecutionibus et afflictionibus, et sub dio perpressionibus, ad splendorem superni luminis, eam fuderunt ac dissolverunt. In qua etiam suum cognitum reddidere magistrum, tanquam semper lucentem Luciferum. Et haec quidem postea.

§ 18. Ipse autem perfectis virtutibus usus est ad satietatem, cum mentem suam actione prius exercuisset, ut ascenderet ad contemplationem, et ejus fuisset capax receptaculum, concinne animum adhibebat iis quae ad rectam fidem pertinent, et ut quae Deo volente visa fuerant, et Imperatoribus promissa erant, ad effectum venirent, contendebat. Hoc autem erat, ut Oecumenica procederet Synodus: et ab eo, quod justum est, minime aberraret Ecclesia. Jussu ergo Imperatorum, omnes Pontifices ex unaquaque regione et civitate proficiscuntur in civitatem regiam, et jam edicto conventu in inclyto templo divinorum Apostolorum,

et jam sedentibus Episcopis in sedibus propositis, ecce quoddam exâmen vesparum, virorum, inquam, qui erant animis leoninis, ex exercitu Constantini * qui olim imperii sceptrâ non pie administrarat, exurgens veluti ex quibusdam alveis malae opinionis, accedit ad dictam aedem sacram, bellicis armis eam obstruendum. Qui cum venerandae aedis atriiis appropinquassent, incondita voce locum replerunt, dicentes non esse ferendum infirmare et transgredi ea quae olim visa fuerant Constantino. Non enim permittemus, ajebant, illius abrogari dogmata, et praedicari esse statuendas imagines. Quod si quis hoc inceperit, et ante nostros oculos viderimus abrogari Synodum quae fuit ab ipso congregata, sanguine sacerdotum terram reddemus purpuream. Haec dicebant, et in portas irrupentes, volebant eos qui erant intus, interficere.

§ 19. Tunc nutu imperatoriae potestatis sessionem relinquunt Pontifices: Imperatores autem in eos qui res novaverant, cum irâ frementes, cito venerunt in suum palatium, eorum insolentiam et insurrectionem et eversionem universi reputantes. Tarasius vero ad sacram aram accedens, timoris nullum signum prae se ferens, incruentum incipit sacrificium: et mystica communionem peractâ, domum revertitur: ubi vacabat prioribus laboribus, nempe in sacra scriptura et in demonstrationibus faciendis ex patrum eloquiis. Rursusque statuebat, necesse esse congregari Synodum, ne communio haeretica in pejus proficeret. Imperatores vero cum eos qui illam seditiosam fecerant conspirationem, et insultaverant in gloriam eorum imperatoriam, zonâ exutos a militari dignitate exauetorassent, et ab omni armorum auxilio desertos et nudos effecissent, jubent unumquemque eorum ignominiâ notatum, redire in patriam. Non enim, ajebant, sustinet Deus tales parentes seditionis, habere defensores et propugnatores ejus, quod ex eo relucet, palatii.

§ 20. Haec cum Deo volente sapienter statuissent, et aliquod tempus intercedere bonum esse existimassent, pulchro rursus mandato edicunt, ut in praeclaram Bithyniae metropolim simul conveniret coetus Sacerdotum et Pontificum: Niceam, inquam, in qua Trinitatis quae est ejusdem essentiae et expers omnis materiae, adversus Arrii et suorum rabiem acutissimus gladius fuit fabricatus: in qua Trinitas *hypostâseon* individuâ divisione, et divisâ unione theologice refulsit. Et cum sanctissima classis dicto citius in dictam venisset civitatem, Tarasius quoque venit ex urbe regia, ex Apostolicis sedibus secum assumens eximios quoslibet et praestantissimos. Nempe ab Adriano quidem Papa Romano Petrum primum Presbyterum, et Petrum Monachum et Praefectum: ab Apostolica autem Dioecesi, a Politiano, inquam, sacratissimo Papa ** Alexandrino, Thomam Monachum et Presbyterum:

* Copronymi.

** Patriarcha.

et a Theodoro Patriarcha Antiocheno, et ab Elia principe pastorum Eliae, Joannem Monachum Presbyterum et Syncellum: adducens etiam secum quosdam ex iis qui gerebant magistratus, pietate claros et gratiâ doctrinae et facundiae: inter quos fuit etiam Nicephorus qui erat a secretis Imperatoris: qui cum vixisset in sanctitate, et esset ornatus divinis virtutibus et doctrinâ ac dicendi scientiâ, Byzantii sedis patriarchalis suscepit honorem post Tarasii sanctam consummationem: et quicumque erant venerandi et eximii Monachi qui movebantur zelo disciplinae et regulae Ecclesiasticae, profecti sunt Niceam.

§ 21. Die autem praestituto (is vero erat,* in quo Tecla aperuit stadium certaminibus foeminarum Martyrum) unusquisque, Episcopus in sacerdotali gradu et habitu, sedebat in sua sede. Primus autem loqui incipit Tarasius, et sermonis ostium aperit Synodo. Deinde imperatorio et divino edicto audientibus omnibus recitato, quod de recta et sincera fide magna voce acclamavit, post quod fuerunt etiam vocales Apostolicarum sedium ad eos qui rerum potiebantur, responsiones, ordine canonicae consequentiae, Synodo resonantes, et omnes sanae assentiri doctrinae, et ut unusquisque suam diceret opinionem, et quam de hac sana fide haberet sententiam et voluntatem aperiret, adhortantes, acclamavit sacrosanctus coetus, ita esse, et se ita sentire de venerandarum imaginum antiqua effictione et adoratione, multis libris patrum allatis et synodalibus decretis, verisque adductis sententiis et demonstrationibus, et diligenti perscrutatione impressis in auribus omnium. Id autem non semel nec bis, sed ad septimam usque sessionem et auditionem toto die conspectum est fieri: quomodo etiam Acta scriptis mandata, per divinam consequentiam et ordinem indicant. Tandem cum Tarasius et pius qui cum eo erat, coetus collectus Patrum, venerandum decretum literarum tutis monimentis mandasset: et ut id salvum et integrum maneret, precatus esset: et ut Patres qui primam adversus furiosum Arrium victoriam erant consecuti, adiutores haberent, et eorum quae recte decreta fuerant, custodes, Deum invocassent: et vanae inanisque hujus sententiae auctores, et omnis haeresis inventores, ab atrio Ecclesiastico per anathema separassent, in urbem regiam delata orthodoxa dogmata conservarunt. Quos summa benevolentia exceperunt Imperatores.

§ 22. Erectâ itaque cathedrâ ipsorum Imperatorum; et totius a Deo electae Synodi, in jam dictae Magnaurae insigni aede, et novo decreto recitato, cum aures imperatorias divinus implesset Spiritus (audiebant enim eos in unum convenisse concentum auxilio ejus qui omnia continet, et in unam consensisse sententiam), admirati sunt accuratorem: et esse doctrinam divinae inspirationis, quae ab eis decreta fuerant, sapienter judicantes, pennâ et

* XXIII Sept., DCCLXXXVII. Synodus haec fuit Nicæna II, Aecum. VII.

manu imperatoria ea optime comprobant et confirmant: et non vilibus donis Synodum prosecuti, unumquemque mittunt in suam civitatem et ad spiritualium suarum ovium greges.

§ 23. Tarasius autem et Apostolicarum sedium Mystae* eximii, cum ad sacrosanctae Ecclesiae venissent Praefecturas, et divinis doctrinis populum instruxissent ac corroborassent, iis qui in clerum cooptati fuerant aut Episcopatum tenebant, nullum ante Synodum, aut in Synodo, aut post Synodum crimen intendunt de priori mala opinione, neque eos qui ordinati fuerant ab Haereticis, a pascuis segregant ecclesiasticis. Sed Synodalem et paternam sequentes dispensationem, eos quidem qui ad piam transfugerant sententiam, manibus suis complexi sunt tanquam fratres et collegas in munere Pontificatus: eos vero qui in re aliqua claudicaverant, et in iis quae ad fidem pertinent, per-versis aspexerant oculis, et deinde a lapsu resipuerant, et libellis comprehendendam abrogarant opinionem, iisdem amplectentes visceribus, collocabant in suis sedibus, et in pacifico statu, et tranquillitate nullis agitata fluctibus, conservarunt Ecclesiam orbis terrae. Et in iis quidem quae ad gloriosam fidem pertinent, sic magnus affectus Tarasius, ad eam recte et aperte explicandam, et ad eos qui vacillabant et utrisque pedibus claudicabant, ut recto pede incederent persuadendos, magnum suscepit certamen et immensum laborem: quotidie quidem eos qui accedebant, honestis monitis inducens: et si quos videbat corde perversos, eos dirigebat verborum congressionibus, eosque legibus colligans veritatis, adducebat Ecclesiae sacras hostias. Ostendebat autem nullam omnino habere consensionem aut convenientiam, prout videbatur fidei accusatoribus, idolorum abominationes, cum piis et divinis figuris venerandarum imaginum. Nam illorum quidem, aiebat ille, productio simul inquinata cum primis exemplaribus, efficitur plena omni turpitudine. Harum vero cum sint veneranda prima exemplaria, necessario etiam simul veneranda apparent quae ex illis producuntur. Et sunt illa quidem inventa gentilis falsae religionis, efficta ex eo quod nusquam est: hae autem quae a Christiana recte fiunt sanctitate, ex eo quod est, efformatae, habent consequentem exemplaris archetypi sanctitatem. Cum enim invenisset ecclesiam praestigiatoris et circulatoris in morem affectam et errantem in montibus haeresis, et sustinentem famem et sitim, non panis et aquae, sed famem audiendi verbi Domini, eam alens in pascuis quietis, et deducens ad semitas iustitiae, gregem fecit pinguissimum, salutaribus pinguefactum actionibus, et dulci lacte fidei acrem haeretici fermenti amaritudinem expuentem, et effectum novam conspersionem.

§ 24. Et primum quidem Simoniacae crumènae scindens vinculum, quo Sancti Spiritus donum venale proponitur, statuit ut

* Intellige hic Ecclesiae Antistites.

Sacerdotum gratis fierent creationes et ordinationes: ex atrio ecclesiastico omnem pecuniariam expellens consuetudinem, et quidquid erat asperum ejiciens, rectas facit semitas fidei, gregem multis provocans sermonibus, et ascendens in sacrum ambonem, parabat mensam doctrinae, ex divinitus inspiratis scripturis venans obsonia, ad alendas animas utilia. Quinetiam sparsim colligans cantica Davidica, per perspicuitatem, et evidentem rerum distinctionem, clare aperiebat ea quae intelligebantur: adeo ut essent veluti in conspectu iis qui erant lecturi, et recta iis qui inveniunt cognitionem.

§ 25. Quod autem propèmodum praetermisi, et quod memoriam effugiens non erat enunciandum, et erat celaturum curam divini patris, quam gerebat in eos qui laborabant, qua ipse eos levabat, et cujus, ut opinor, fuit ipse primus òpifex; cum in hunc locum venerim, tanquam condimentum aliquod et mel dulce admiscens reliquo corpori orationis, viscera clementiae et misericordiae statui inserere in cordibus eorum qui sunt benigni et clementes. Nam aliquando quidam ex iis qui gerebant magistratus, splendore et gloriâ et divitiis insignis, qui etiam, ut ense imperatorium gestaret, honorem erat adeptus, pro magno pecuniae pondere luens poenas, cum graves et acerbae de eo haberentur quaestiones, neque ei quidquam daretur laxamenti, sed afflictione et cruciatu omni ex parte urgeretur, deturbabatur in profundum desperationis prae animi aegritudine. Is cum noctem observasset intempestam, eos latens, quorum custodiae fuerat creditus, ad templi divinum se contulit refugium. Cum autem fuisset intra adyta, venerandae mensae mordicus apprehensis cornibus, ea tenebat cum magno tremore et timore. Cum ergo eum cognovissent aufugisse, metu ne idem subirent supplicium, velocibus pedibus venerunt ad templum, et eum aspicientes mensam divinam apprehendisse, circumdant adyti ambitum, tempore cibi sumendi reo aperientes ingressum, non dantes locum, ut posset uti reliquis necessariis: sed sperabant fore, ut eum pròderet necessitas, et eum vel nolentem expelleret. Adhibebant itaque majorem custodiam. Prohibent enim omnino ingressum ad aram, ut nemo eum sermone impertiret, aut ad eos qui erant extra, aliquod verbum ab eo transmitteretur. Cum haec igitur venissent ad aures Pastoris, eum repleverunt maximâ animi aegritudine, ut qui videret contemtionem divinorum sacramentorum, movère ad indignationem bonorum datricem Dei benignitatem.

§ 26. Sed videte a misericordi patre suppeditatum tunc ei auxilium, et admiremini prudentiam. Eo enim tempore, quo oportebat cibum sumere eum qui affligebatur, sacra veste se induens, proficiscebatur ad adytum: et per dexteram portam ingrediens, quae ad reficiendum virum erant necessaria suppeditabat, abunde ex se afferens: et deinde abibat, eum relinquens. Si

quando autem venter, cui negari non potest, eum cogeret facere, quae sunt requisita naturae, ex alto rursus descendens, et eum ad secessum deducens et expectans, et eum postea manu capiens, restituebat tribunali. Idque non semel et bis in die faciebat, sed quoties evocatus erat ad hoc ministerium ab eo qui graviter periclitabatur. Hanc insatiabilem divini viri demissionem admirantes milites, et fieri non posse cogitantes, ut qui supplex erat caperetur, quamdiu iusti manus eum regeret, improbum in eum striunt consilium, quod superabat omnem fraudem et astutiam. Clam enim per alium aditum collocant insidias, ut quando ex sacris adytis ovem Pastor traheret naturae servientem, eam instar luporum raperent: quod etiam factum est. Nam cum Sanctus viri, ut solebat, curam gereret, et ad requisita naturae eum duceret, ii, qui secure latebant in insidiis, per aliam portam irumpentes, eum rapiunt, et ad regiam per vim trahunt.

§ 27. Postquam autem sceleratam infelicium machinationem in eum adornatam cognovit Pastor sanctissimus, irâ et dolore arreptus, nulla utens dilatione, ad Eleutherii aulam regiam (illic enim tunc forte contigit dègere Imperatricem) accedit. Cum ii vero patris adventum sensissent, et ejus praesentiam in ipsos futuram zelo plenam et instar acuti gladii suspicarentur, cum siverunt extra regiam, ne sermone quidem dignati. Ille autem videns suum adventum nihil sibi profuisse, Ecclesiasticae poenae vinclis omnes communiter alligat, pronuncians indignos communionem Christi sacramentorum, si ullo gravi damno afficerent eum qui confugerat supplex ad ecclesiam *. Cum haec ergo tanquam ex Apostolica auctoritate libere dixisset, est reversus. Illi autem magistri linis adstricti, cum non possent effugere sacra retia poenae Ecclesiasticae, de reo quidem non amplius habuere quaestionem tormentis, sed verborum solis examinationibus, de quibus agebatur pecuniis, trutinam exinanientes, tanquam innocentem eum absolvunt. Talis erat in omnes vir divinus, divina vindicans ac defendens, et pro gregis ovibus periculum adiens.

§ 28. Cum autem et leges accurate teneret, et in omni genere canonicae rectitudinis esset exercitatus, quae universo communi incidebant lites judicabat, et acutissimâ cogebat prolatâ sententiâ eos inter se convenire: non pauperis, qui in jus vocabatur, flexus misericordiâ: neque quidquam personae divitis gratificans: sed in omnibus juris indeclinabilem servans distributionem, non dabat locum iis qui volebant proximo facere injuriam. Sed forte legum quidem rectam et nusquam propendentem conservavit trutinam: despexit autem jura, quae praeclare statuuntur a canonibus? Minime: sed cum sciret legum severitatem, canonicae auctoritatis in multis esse sororem et consortem, ut

* Ecclesiasticam tuetur immunitatem.

prudens Judex hanc cum illa contemperat, et ostendit esse legitimam canonum accurationem in iis quae canonice corriguntur: legum vero rectitudinem in iis quae legitime aguntur, canonicam obsignationem. Quod autem non prodiderit hoc Dei et divinum praeceptum, sed ex aequo canonem servaverit et legem, non est obscurus testis, quem est consequenter adductura oratio.

§ 29. Dictus fuit Imperator Constantinus juvenis, desistente matre Irene a cum illo conjuncta rectione imperii, et solus tenebat clavum administrationis. Qui cum esset aliòqui bonus, non omnino autem firmiter tenebat, quae ad puram et sinceram fidem pertinent, et quod juniorum mentibus saepe solet usuvenire, elatus vanâ sui persuasione, quod sibi videbatur, existimabat justius scriptis legibus. Is aggreditur infirmare leges, et quod a Domino dictum est in Evangeliiis, patrocinio utens suae potentiae: et cum statuisset a sua conjuge facere divortium, et aliam in animo haberet extollere ad imperii altitudinem, juvenis adornat facinus indignum sua potestate. Id autem fuit mortiferae insidiae, a conjuge Imperatrice ei paratae. Affirmabat autem id esse venenum, quod cum potu haustum, mortem simul attrahebat. Quod quidem conabatur probare et cuilibet persuadere, ut putabat. Putabat enim fieri non posse, ut fides sibi non haberetur, cum esset Imperator, et verba faceret apud eos qui subiecti erant ejus imperio. Nullus vero persuadebatur, nisi qui gratificans Imperatori, propter gloriam in animum inducebat justus adimere.

§ 30. Postquam autem excitata fama hoc transmisit usque ad atria ecclesiae, et nefaria actio pervenit usque ad aures Pontificis, id eum reddidit valde dubium et perplexum, dum apud se cogitat, quomodo se armaret adversus hanc decertationem, et in ipsum Imperatorem, rei bellicae peritissimum et fortissimum pugnatorem, ex phàretra et arcu telum jacularetur, jam olim honoratus sacerdotali horum omnium nuditate. Cum haec apud se magnus mente versaret Tarasius, et pararet se ad congregiendum cum Imperatore, et decertandum armis sacerdotalibus: ecce quidam ex iis qui gerebant magistratus, ab Imperatore instructus, renuncians quod factum ac comparatum inaniter dicebatur veneficium, accessit ad gnomonem castitatis: cumque id quam potuisset accuratissime et subtilissime contexuisset, omnia esse verissima, et quae nullam admittant calumniam, affirmabat: et ut consentiret, ut Imperator posset venire ad secundum contractum matrimonii, instabat. Haec cum dixisset, expectabat ut de iis responsum acciperet. Cui, cum ex imo suspirasset et lacrymabiliter subrisisset, Sanctus respondit: « Si haec, ut tu dixisti, cogitavit Imperator, et carnem divina lege conglutinatam, et quae una cum ipso facta est, statuit excindere, nescio quemadmodum feret gravissimum, quod in eum a gentibus inferendum est,

probrum: aut quemadmodum ejus potestas gregem coget ad temperantiam, et fornicationem puniet et adulterium, cum ipse sit tam turpius convictus flagitiorum. Nam etiamsi dederimus fide digna esse, quae a te adducuntur, et esset mulieris evidens maleficio, sic etiam oporteret id cavere propter reverentiam vocis Domini, quae dicit: *Qui dimittit uxorem suam, praeterquam propter fornicationem moechatur* (Matth. v). Quemnam autem imperio excellentiorem sibi societate matrimonii voluit conjungere, quae ad tantum processit flagitium? Sed hoc ideo praetexitur, ut honorabiles nuptiae et torus immaculatus violetur: introducatur vero dedecus fornicationis, et germanum semen fiat adulterinum, et alienet id quod est cognatum, introducto furtivo et turpi concubitu. Hanc ergo a nobis et iis qui sunt nostri similes, accipe responsionem, et aperi iis qui miserunt. Non enim cedemus iis quae a te jactantur. Mortem potius et gravia subibimus supplicia, quam in rebus ejusmodi ei ullo modo velimus inservire. Audiat Imperator nos huic improbabili consilio non esse parituros*.

§ 34. His verbis coelestibus attonitus is qui imperatoriis serviebat responsis, vultu tegens tristitiam, venit quam citissime ad eum qui miserat, eorum, quae ille sperabat, nihil quod ei esset cordi, omnino asserens. Postquam autem sacrosancti pastoris constantiam vidit Imperator quereu esse firmiorem, quae ab impetu ventorum non concutitur, in admiratione habuit, quod factum fuerat, timens ne inclyti patris mens inflexibilis nullo strepitu tereretur. Rursus ergo mittens, jubet adesse Sanctum, credens, si coram adfuisset, fore ut se submitteret potestatis austeritati. Cum ergo venisset in regiam et ad ipsum Imperatorem, et cum eo, de more, consedisset, habens secum senem illum Joannem, quem cum in synodali versaretur expositione, admonuit oratio fuisse Legatum dioecesis Orientalis: multisque salutaribus admonitionibus apud Imperatorem esset usus Princeps Pastorum, et non persuasisset, erat enim, ut est in proverbio, hydram scindere, eum a lapsu liberare, quia jam suis instar volutabatur in fornicatione. Impulsus enim ab impudentia, his verbis usus est ad Pontificem:

§ 32. « Ego quidem id quod jampridem mihi accidit, ad vestram retuli sanctitatem. Nihil enim te volui celare, affectionem ac benevolentiam patris in te indicans. Porro autem nunc quoque per meam linguam imperatoriam, statui clarius agere meam causam. Meo enim imperio insidiantem, quae non ex Deo mihi unita fuerat, adjutricem, cum lex aperte jubeat, quin ab ea possum divertere, nemo contradicet. Nam cum sint manifesta crimina, aut mors eam excipiet: aut quod est benignius, per totam vitam aget poenitentiam. Non enim ad quempiam ex vulgo erat transiturum quod ab ea adornatum erat, scelus: sed ad germanum

* Strenue decertat contra iniquum divortium.

conjugem et fidelissimum Imperatorem et gentibus terribilem et ad universum orbem terrae pervasurum erat maleficium. Quo quid esse potuerit periculosius et magis horribile? adeo ut ipsa deinceps possit ad nullam confugere defensionem: est enim privata omni oratione et quae ipsam commendare possint, probationibus, ut quae argumentorum quae evitari non possunt, habeat contra se veritatem ad perfectam condemnationem. Decaetero autem vocat tempus, ut ipsa letiferae potionis venena aperiam: ut cum vestra sancta viderit paternitas sceleris magnitudinem, id certum habens et exploratum, non amplius dubitet, neque ullam expectet moram autem temporis dilatationem: sed quam primum eam jugis subjiciat canonicis, et persuadeat ei vitam eligere quietam ac monasticam, si velit eam manere inter vivos. Nam cum hoc maleficium sit mihi positum ante oculos, fieri non potest, ut cum ea amplius servem jura conjugii, aut amice amplius cum ea conjungar et foedus ineam. Nocentem enim, ut dicit proverbium, Deus quoque persequitur. Innuit ergo, et allata sunt vasa vitrea cum liquore turbido curiose composito ad falsam accusationem: quae ante faciem ejus et magni patris statuerunt qui afferebant, quibus dicebat conjugem vel mortem ei esse machinatum, vel mentis emotionem.» Videns ergo magnus Tarasius iis, qui nequaquam conveniebant, nexibus captum Imperatorem et falsi labyrinthis ita involutum, ut evadere non possit, labi in peccati periculum, sacerrimum telum infingit in ejus corde, sic dicens*:

§ 33. « Ne moveas, o Imperator, arma surda adversus Dei leges, neque propter horum transgressionem, clanculum contra milites. Est enim imperatoriae potestatis indicium, omnia cum libera facere conscientia et nihil tecum ac dissimulatum mente agitare adversus eum qui dedit coronam et maxime evertendo divinum ejus mandatum et voluntatem. Neminem enim latet, nullum intercessisse scelus ad ea quae nunc nefarie struuntur adversus Imperatricem et quae eam volunt subicere maleficorum veneficiis et affirmant eam machinatum esse mortem majestati tuae incomparabili. Quis enim, ut prius dixi, glorians specie juventutis, comparari potuerit cum tua pulchritudine, ut a fraude inescata tibi venenum praeberet muliercula, et se ab ea quae est in te, abduceret amicitia et germano ardore? Quisnam apparet majori glorians excellentia quam vestri imperii quadruplici purpurâ, quem oculis et nutibus plectum summae vestrae prae tulit dignitati? Quis contra adversarios in tot praeliis se tam praeclare gessit supra vestram plusquam Davidicam fortitudinem, ut ab ipsa amaretur plusquam tua imperatoria dominatio? Non est, non est ita. Fuerunt haec inventa et excogitata, ut prae tenderentur ad omne vitium: proposita, ut labem inurant

* Imperatori fortiter resistit, legitimam conjugem repudiare et cubiculariam ducere volenti.

sceptro imperii: parabolam in gentibus et motionem capitis in populis vos ponere graviter urgentia. Propterea legitima jura vestrae conjugalis et imperatoriae unionis non audemus dissolvere, Dei legislatoris timentes sententiam: neque verbis quae spectant ad accusandam tuam conjugem credere sustinemus, etiam si mille mortibus et tormentis subjecti fuerimus, ut qui sciamus, diuturnâ inflammatione teneri tuam affectionem in mulierculam illam fornicatricem. Quinetiam hoc quoque notum facimus coram Deo in primis honorandae tuae purpurae, quod intra cancellos inaequentae mensae, in qua sacrificium magnae hostiae Christi venerabiliter peragitur, non sinemus amplius nobiscum vestram ingredi potentiam, ne nos quoque audiamus quod in execrationibus jam olim dicitur ad Sacerdotibus: *Calcarea atrium meum non adjicietis* (Ezech. XLIV). »

§ 34. Haec Tarasius qui primi pastoris Christi oves regebat spiritaliter, cum coram Imperatore pronunciasset cum cordis contritione, orationem conclusit silentio. Praedictus autem Joannes, cum ipse quoque ad Imperatorem multis esset usus admonitionibus, sustinuit maximos fluctus ignominiae ab iis qui praeturae dignitate gloriabantur et honore patriciatus: qui etiam minabantur se ensem adaucturos per intestina senis, ut qui imperatoriae potestati verba expueret contraria et non cito acquiesceret voluntati Imperatoris. Cum autem firmam et stabilem manere utriusque sententiam, Imperator his verbis sensisset et minis, fervente irâ incensus et sciens se non posse contra haec dicere, jussit eos a se expelli, victores sine vibicibus et martyres quod ad se attinet, proclamans coronâ redimitos. Quod hoc abest a Joannis miraculo? Ille enim Herodem qui post mortem fratris ejus sponsae insano amore tenebatur, arguit: Hic autem, cum adhuc esset superstes uxor Imperatori et cum eo ornata esset imperii diademate et deinde expulsa esset, non ferendum esse ratus quod factum fuerat, fuit convenienter Psalmographo, ad matutinum acutissima reprehensio, etiamsi cribro, ut dicitur, hauserit et acinum inflarit, cum saucia esset et perflueret mens Imperatoris. Etenim cum statim eam quae sibi matrimonii jure conjuncta erat, a se amandasset et ab imperatoria aula alienasset, et privato habitu et loco eam circumscripsisset, a tempestate et caliginoso illo salo quod subierat animo, desistit, per separationem a germano suo membro. Cum vero volutaretur in coeno introducti illius concubitus et maximâ vi ei allatâ, crebro Pontificem incitasset, ut ejus vertici contexeret coronam tenebrosi illius et occulti contractus, non fuit quod volebat assecutus. De caetero autem huc obibat, quaerens Sacerdotem qui coronam contexeret, ut turpem illum celebraret hymenaeum.

§ 35. Et de Imperatoris quidem in infirmando praecepto recusatione et divini patris forti ac generosâ constantiâ, hactenus.

Neque enim fas est res illius ulterius mandare monimentis literarum quae iis qui audiunt, nullam afferunt utilitatem. Hoc autem oportet commemorare quod a tempore illius lapsus Imperator magnum oppressit Tarasium multis tentationibus, ei adhibens custodes qui nomine quidem usi sunt Syncellorum (a), moribus vero longe aberant a pietate. Quos nisi assumpsisset et nisi per eorum oculos transisset, non licebat cuiquam ad divinum et sapientem pastorum principem accedere, et, ea quae videbantur, eloqui. Taceo quantam Imperator ostenderit crudelitatem in eos qui illi appropinquabant et eum observabant germanâ servitute, plagis afficiens et condemnans exiliis nulla justa de causa, studens eum dejicere a cura rerum divinarum et tentans eum afficere tristitiâ. Ille autem forti ac constanti excelsoque et infracto animo ea quae accidebant, tanquam quae erant utilia, reputans, graves illos praefectos, tanquam Aegyptiacos operum exactores sustinuit, et in omni tentatione et labore se probum esse ostendit, adamantinâ Jobi ratiocinatione tanquam armis munitus, et illius in expugnabilem imitatus patientiam, adeo ut ignave verbum insipientiae e labris suis numquam emitteret. Neque enim habebat humilem et abjectum animum vir ille justus in iis quae accidebant, sed virtutibus sublinem et excelsum et pontificalibus canonibus et legibus pulchre erectum et plane expertem omnis limosae nequitiae. Divino enim sermone nutritus, et omnem sensum irrigans nitidis et sacrosancte scatentibus fluentis, docebat habere oculum videntem omnem rectitudinem et declinare theatralem omnem ostentationem, eum coërcendo, ne circa res externas vagaretur.

§ 36. Multos itaque ex iis qui erant in sacris, qui equorum certaminibus mirandum in modum delectabantur, repressit, et ut se domi continerent, cum haec fierent, sibi et divinis scripturis attenderent, admonuit: et ut nullam turpem et ab honestate alienam auditionem omnino admitterent: Davidicis vero fidibus portam aperirent et iis magis delectarentur, ut quae graves sermones et animae utiles continerent quam indecoris et inhonestis canticis quae canuntur cum tympanis et tibiis, persuasit. Omnem autem rerum suavium odoratum qui mortem attrahit, admittere dehortabatur: eum vero qui conservabat suaveolentiam Apostolicam, festinantem ad odorem unguentorum Christi, maxime attrahere adhortabatur et vociferari illud sponsae quod in Cantico canticorum ad sponsum praeclare canitur: *Sauciata charitate ego, et curram ad odorem unguentorum tuorum* (Cant. v et 1). Aversabatur autem mortuas et maleolentes non sanae doctrinae abortiones ut quae essent, causae tetri odoris malae opinionis: hoc enim ante alia omnia praecipiebat, declinare asperas vias

(a) Syncelli dicti sunt familiares, comites, consilarii qui in aula episcopali vel imperatoriâ versabantur.

haeresum : simul vero ferri citra errorem cum sulci axibus Ecclesiasticis, congruenter divinae admonitioni proverbii. Tactum autem qui est necessario minister gustus, cohibebat frenis legis spiritalis, ut rationis particeps attingeret alimentum et cibos salutare et perpetuum animae praeberet epulum : ex quo accedit concoquens distributio eorum quae intro aggregantur immaterialiter : et excernitur omnis superfluitas malae habitudinis quae dissolvit locum animae.

§ 37. Sed quis in his tam se recte gessit, aut melius castigavit eorum repugnantias, quam pura et reverenda Tarasii conscientia? Quis eo in divinis fuit frequentius occupatus? Nunquam enim dedit otium auribus, quando vocabat tempus precationis : sed ipse semper sua sponte prompte accedens, Deo abunde offerebat primitias divinorum hymnorum, tanquam fructuum oblationes : et neque eum retardabat aut emolliebat socordia, nec quaecumque accessisset multitudo curarum publicarum, abstrahatur a precibus : sed cum suo tempore numquam deesset precibus, rerum externarum turbam suscipiebat. Sic in divinis mysteriis initiatus, et sic pulchre sacra peragens mysteria, vir unus cognoscitur ex iis qui post gratiam, et ex iis qui in gratia et ante gratiam, refulserunt in Ecclesia.

§ 38. Et ut nobis certa viâ et ratione procedat oratio, et regula collationis procedat immobiliter, evestigio ordinem accipiat comparatio. Etenim eos qui in sanctitate et actione et contemplatione pulchre sunt educati, et qui erant propèmodum carnis expertes et sanguinis, nihil amplius quam se habere sinebat, nisi quod seorsum in spe habitarunt, et in solitudine et solos seipsos exercere : aut quod cognoscantur etiam servasse pauciores : reliqua autem virtutis privilegia, partim quidem ab eis sunt neglecta, partim vero longe ab eis abfuerunt. Martyrum autem eximiam et incomparabilem fortitudinem, et generosissimam phalangem quae ad sanguinem usque restitit peccato, corporaque et animas propter Deum prodègit, non ad tribunal se sistens tyrannicum, in stadiumque et arenam decertaturus prodiens est imitatus, et erexit trophaeum veritatis : sed eos qui haec et his majora sustinuerunt, desiderans, et miris extollens laudibus, et coronans veluti quibusdam victoriam significantibus verborum diadematibus, et eorum salutare ad Deum rēverens intercessionem, et vocans ad auxilium, paratam scripturam et librum se sua sponte offerentem, in sacris templis, honorifice de scriptis eorum certaminibus, posuit : ut iis qui viderent, aperiret vestibula compunctionis, et athletas induceret, eorum zelo accensos, ut similem, si tempus vocaret, beatam arriperent decertationem. Res enim ejusmodi scit conciliare oculus qui est bonum argumentum consecutus, et auditum praecedere. Ipse enim secundum honorem post visum est adeptus, et cum oculus absque expositione

eorum quae sunt subjecta, figuras accipiat evidentes, auditus semper secundum locum tenet, ut dixit quidam sapiens *.

§ 39. Quis enim coloribus expressum videns eum qui decertat, et ignem despicientem, et nube flagellorum circumdatum, et in his creatori confidenter spiritum emittentem, non calidis circumfunditur lacrymis, et suspiriis ac gemitibus compungitur? Quis eum qui se exiit ad gravia cruciatuum et suppliciorum genera, et postremo tortus fuit, aspiciens, non cordis contritione pectus tundens recedit? Quis eum videns qui pro Christo se tradidit lictoribus, compedibus manicisque et fidibus constringi, et deinde fortiter expirare in suppliciis intolerandis, non admiratur patientiam, invictamque excelsi animi virtutem et fidem? Quis alium spectans qui ne aliquod verbum emitteret indignum pietate, et in lateribus et in dorso laniatur, non emollescit commiseratione? Quis non impletur admiratione et quatitur timore, quando videt eum qui pro fide patitur, omnia membra sua distribuentem: dum scinditur, et ad Dei sacrificium et oblationem ea secrevit quae usque ad musculos femoraque et talos et tarsos dividuntur immisericorditer, non admiratur laboriosissimam in decertando patientiam? Quis eum aspiciens qui leonibus obijcitur devorandus, et dentibus eorum molendus, et veluti coelestis panis mensae coelesti conspargitur, non est intelligentiâ particeps illius martyrici spiritualis convivii? Quis eum contemplans qui acerbâ catenâ propter Deum exagitatus, et in altum sublatus, et loris ac stutinis vibices habet extentas, et tandem gladio mortem subit, non seipsum omnino cordis contrahens contritionibus, convertitur ad gratam Dei glorificationem? Quis eum videns qui rectus in ligno vincitur, et cujus exinaniuntur intestina frequentibus ictibus flagellorum, et qui diurnam illam sustinet in ligno perpressionem, et sine visceribus ingrediens, funebrem quamdam saltat saltationem, non divino telo in corde sauciatur, tabernaculumque et templum pietatis efficitur? Quis eum videns, cui caput tyrannicâ propter Christum fuit amputatum sententiâ, et qui omne genus fluctibus seorsum fertur a reliqua cymba corporis, et nutu divini auxilii ea unita, et per mare tamquam per aridam recto itinere ingredientia, etiamsi duritie cor habeat fluctuans, non statim venit ad portum tranquillitatis spiritualis? Quis eum, cujus ungues arundinibus acutis perforantur, et qui in bullientem picis lebètem praeceps immergitur et rursus emergit, et gladio hostiliter consummatur, aspiciens, non manus ad Deum sustulit, et non optavit deinde talem experiri cruciatum? Quis eos qui gelu hyberno et aëris algore concreverunt, et nudi decertant, attente considerans, et qui crurum sustinent fractiones, et cum ardentes carbones naturae robore effugerint, in fluviorum fluentia

* Quam utilis aspectus Sacrarum Imaginum, fuse et eloquenter a S. Tarasio describitur.

mittuntur eorum reliquiae, non desideravit eos habere patronos, et precibus attrahere eorum acrem et dignam defensionem?

§ 40. Haec autem vidēris non solum fieri in masculis, sed etiam in foeminis quae paribus decertant certaminibus, et equuleorum et rotarum et caeterorum tormentorum nullam ducunt rationem. Quis enim haec fieri aspiciens in mollissima natura, si veluti literas attendens legat colores, non muliebrem abjiciat timiditatem, et fiduciā indutus, non autem temerariā audaciā, et ad Deum funebrem canat laudationem, et aperte pronunciet beatam hanc invictam fortitudinem? Quis videns immaturorum puerorum aetatem in asperrimis doloribus tamquam in aquis inmantem, et tamquam lac coagulatum, emulsum ex uberibus fidei, et omne genus tormenti et supplicii simul ferentem propter Christum, non conjecerit hoc esse opus divini auxilii, quod et muliebrem imbecillitatem virtute virili fecit robustiorem, et impuberem ac puerilem imperfectionem ostendit spiritu ac sensu esse mutatam in senilem vetustatem? Quis Teclam et Stephanum qui primi post Christum athleticam portam aperuerunt martyribus, hunc quidem videns lapidibus appetitum, et occisorum per precum intercessionem apud Deum curam gerentem: illam vero et ferarum saevitiam despicientem, propter suam non fictam in Christum, quem desiderabat, charitatem: non statim discit non male precari inimicis, sed tanquam benefactoribus eis gratiam referre, et adversus omnem belluinam et amentem decertare haeresim?

§ 41. Sed transeo ad Deum meum et Dominum qui martyr est appellatus, et fuit posteris dispensator victoriae *: quem in ligno cernens clavis affixum, et spongiā aceto et felle potatum, et latere lanceā punctum, et ex eo vivifica fluentem emittentem, horreo et a me discedo, honoroque ejus investigabilem et stupendam sui demissionem, ejusque admiror summae malorum tolerantiae pelagus. Etenim propter clementiae magnitudinem, et ineffabilem misericordiae bonitatem, cum accepisset carnem ejusdem, cujus nostra, essentiae, nequaquam se esse Deum inficiatus, verbo quidem veritatis, a verbi ministris atramento colorato, ut licet, annunciat: re vera autem coloribus ab ipsis et eorum asseclis circumscribitur et depingitur, non crassae materiae commiscen-tibus simplicitatem et formae vacuitatem: neque enim circumcitur, nec subit affectionem: sed quod sua natura cerni potest et contrectari quam optime depingentibus et circumscribentibus. Quamobrem totā animā, corde et cogitatione quae sunt ab eis decreta, tuentes et amplectentes, et qui ex Deo sunt mentis nostrae gressus ab eo apertissime habentes dilatatos, magno studio contendimus ad excipiendam, et ut fas est adorandam Christi imaginem et ejus perpressionem, et ad nos exhibendos dignos sanctis

* Quam salubriter moveatur animus contemplantis effigiem Christi e Cruce pendentis.

qui fuerunt a seculo. Quomodo ergo non ex his bonus efficitur aliquis, etiamsi cor habeat sententiâ lapideum? Quis non reveretur coloratam picturam quae fert exempla pietatis, per quae doceri possunt veteres res gestae, mundi ortus legisque et Prophetarum, senemque et antiquam efficere cogitationem? Per quam accedit meditari divina et magna gratiae miracula quae ad Dei gloriam inducunt spectatores qui omnia fecit in sapientia, et suos servos per suam in ipsos benevolentiam, maximis extulit honoribus: et propterea aperte voluit eos depingi ac describi, et eorum memoriam esse perpetuam in nostris cordibus. Quodnam ex his unquam damnum ad animam redierit? Quisnam autem non potius ex iis accepit utilitatem? Quis ex crebra ac diligenti eorum consideratione non perpetuam comparavit memoriam salutis conciliatricem?

§ 42. Dic mihi enim qui infamis et ignominiosae partis ordinem laudas, o haeretice, neque enim didicisti honorare, quod est dignum honore: qui idôlis et venerandis imaginibus lubenter eandem tribuis ignominiam, quando profani et sancti scies differentiam, et iis quae ex illis deducuntur, tribues id quod convenit? Est enim proprium legis et eruditionis, sancta discernere a profanis, et immunda a mundis: quomodo rursus et iniquitatis et inscitiae quae inter se pugnant, simul cogere, permiscendo et confundendo omnia. Si enim Jovem cum Servatore comparans, in eo quod venerabiliter exprimatur effigies, hoc affirmas sine omni distinctione: nunquid contumeliam et dèdecus, quod Jovi qui falso dicitur, tribuis, sanctae quoque Christi formae inûres? Audivi enim te inania quaedam hujusmodi adducere ac blaterare, et iis qui a Christi vocantur nomine, et Trinitatis gloriae cultum, honorem et solam latrae adorationem invisibiliter et canunt et tribuunt, intentare crimen idololatriae, et maligne miscère quae non possunt inter se convenire. Non das differentiam imaginis Christi et simulacri Jovis? Non honoras Christum, quod sit ejus exemplar venerandum, et eum abominaris propter execrandam ejus libidinem atque petulantiam? Non Christum Deum pronuncias, ob sanctitatem ejus incomparabilem: et quae expressa est per materiam, ab antiquis honoratam, Deum et hominem referentis imaginis admittis similitudinem: fabulosum autem illum parricidam, et ejus quae a divinitate excidit, effigiem transmittis in profundum, in qua ipse patris sui quae absciderat, verenda est jaculatus? Ne tu Christum Servatorem habeas propitium qui materiali sanctorum expressâ delectatur effigie, odio autem habet satanae et improborum ejus satellitum abominationes: qui cum vident Christi et ejus servorum erectas imagines, evertuntur, ingemiscunt et deflent, et adversus eos qui haec lubenter faciunt, strident dentibus, et pulverem excitant calamitatum. His encomiorum verbis excitans Tarasius, et in tabulis honorifice insculpens

ab eis pro Christo suscepta certamina et pericula, eorum instabat vestigiis, etiamsi manserit sine vibicibus, non autem eos a tergo sequebatur.

§ 43. Videamus vero, an etiam contenderit cum iis qui erant in gratia. Nam cum Verbi discipuli, mentis in magistrum immutabilitatem per divinam ostenderent confessionem, ipse quoque eam servavit integram et inviolabilem, a materno utero, et factis ipsum verum Deum praedicans qui ex Maria in ultimis temporibus, et ex Patre ante secula est genitus, aequalem Patri, quod attinet ad ejusdem gloriae virtutem divinitatis. Sic cum Philippo et Thoma decretum protulit. Dominum et Deum Christum dicens, non palpatis, quae clavis confixae fuerant, manibus, neque quae sitis quae per lanceam factae erant, punctationibus. Quamobrem beatum quoque finem aperite accepit per fidelem et ferventem confessionem. Sic Zebedaei filium secutus est qui appellatus fuit filius tonitru: propterea quod aperte meminit in principio Verbum esse, et apud Deum esse: et erudiens effecit alios spiritu Apostolicos, propterea quod Evangelistarum divinitus inspiratum instrumentum, ut quorum voce mundi salus resonet, in ecclesiis quae erant ubique terrarum, coloribus expressum materialibus, convenienter divinae et paternae traditioni, jusserit: ut mens compuncta per evangelicam sacramque effigiem et sanctitatem, ad Deum qui haec eis inspiravit, multifariam honorem transmitteret, et efficeretur receptaculum venerandarum auditionum. Andreae vero qui fuit vocatus primus ex Apostolis, adeo fuit propinquus et conjunctus germano vitae instituto, ut habenas ejusdem pastoralis cathedrae, post tot secula, sed numero valde multiplicatae acceperit, et ad metam coelestis cursus gregem per virtutem deduxerit, et victoriae eis causa fuerit contra adversarios. Paulo autem fuit colligatus in eo, quod in docendo primas partes obtinuerit. Totum enim mundum verbi nexibus inclusum intra decreta Ecclesiastica, sapienter efficit populum Deo acquisitum et regale sacerdotium. Petrum vero, quod multorum patrum summus sit appellatus, et quod ei creditum fuerit ligare et solvere, quaecumque sunt vinculo digna et solutione, abunde expressit. Cum Praecursore convenienter quidem ei qui ab ipso fuit praedictus, et dixit majorem Joanne non surrexisse inter natos mulierum, non audendum est cum in multis conferre, nisi solum in acri et praefracta libertate reprehendendi, zeloque qui reprimi non poterat, affirmandum est non procul abfuisse Tarasium *.

§ 44. Ut autem eum quoque videas merito sequi eos qui floruerunt ante gratiam, hinc scies. Cum divinitus moto coetu Prophetarum conspiravit divino Spiritu inspiratus: quandoquidem illi quidem populo qui Duce Mose per mare rubrum nuper fuerat a dura servitute liberatus, et ab insano cultu idolorum admirabiliter

* Ut supra cum Apostolis, ita nunc ostenditur Tarasius cum Patriarchis comparandus.

transierat, post divinum illum Dei contemplatorem, salutare portus divinitus affuerunt, prophetiae ancoras relaxantes, et validis pietatis alligantes rudentibus, et citra errorem deducentes ad terram Dei cognitionis. Hic autem Ecclesiam quae non secus ac cymba in mari agitabatur fluctibus, et veniebat in periculum, ne faceret jacturam eorum quos vehebat, propterea quod deesset peritus gubernator qui resisteret fluctibus, sanae fidei clavo regens, in portu collocat: et eos qui erant in ea, conservatos, idolica et vana, quam in lingua habebant adversus sacras imagines, ablata opinione, synodalibus paternisque et rectis circumvallavit decretis. Cum sacrosancto autem psalte Davide concurrit in innocentia, et cum eo diligens decorem domus Domini, non dedit somnum oculis et palpebris dormitationem, et requiem temporibus, donec seipsum exemplar Domino et tabernaculum Deo Jacob, sicut ille, exhibuit. Zelo motus cum Phinees, haeresim et ejus amatores tamquam verae fornicationis introductores, et dogmatum adulterinorum genitores, confodit. Aaronis superavit sacerdotium. Non enim tintinnabula a mala punica, et lapides pectoris et superhumeralis, neque mitra et cidaris et talaris, et auri lamina, hunc sicut illum amiciebant ritu sacerdotis: neque sacrificium per sanguinem taurorum et hircorum, ejus et populi expiabat ignorantias: sed moderatus amictus cum spiritu paupertatis, eum reddebat splendidum, et legali holocausto erant sacratiora quae ab eo offerebantur: ut qui Agnum qui tollit mundi peccatum, Christum sacrificaret sacris invocationibus, et fidelium distribueret manibus, et omnes aspergeret pretioso illo sanguine, quem ostendens, dabat ad debitorum animae solutionem.

§ 45. Mosem autem expressit in eo, quod esset mitis, et in nullum ostenderit vestigium odii et malevolentiae, etiamsi furiosi et malevoli, patris Tarasii dicendi libertatem quae ad insipientium spectabat correctionem, iram et odium esse male conjecerint. Gustavit Jobi tentationes, etiamsi non in rebus similibus. Cum Jacob ut gratiae Israëlita, et appellatus mens quae Deum videbat, simul purgatus sanctificatur animâ et cogitatione. Simul cum Isaac fuit fide sanctificatus, etiamsi non a patre, sed ipse cor suum in holocaustum offerens: cumque fuisset victima et sacrificus, in odorem suavitatis obtulit pulcherrimum Deo sacrificium. Cum Abraham, eo quod fuerit pater spiritualis multarum tribuum et populorum, et crediderit, et ei qui eum fecerat, pure servierit, divinarum promissionum fructum est consecutus. Sed quid ejus virtutum transmitti mare atlanticum? Imponamus ergo rebus conclusionem, et ex prooemio finem efficiamus et ne promisso non stare arguamur, plus quam par sit, producentes orationem.

§ 46. Post plurima enim certamina, et profundum doctrinae infinitum, et vitae honestae puritatem, et verae fidei confessionem,

et ratione praediti gregis ad ea quae sunt praestantiora et divina ejus monitis deductionem, et in alendis pauperibus copiosam suppeditationem, et assiduam sanctis rebus datam operam et in pastorali munere diuturnam moram (viginti enim et duos annos pontificalem decoravit cathedram), ingruens morbus et valde gravem ei dolorem afferens, non persuasit ut oblivisceretur perpetui et divini officii. Nam et morbo et senio laborans, nequaquam satiabatur sacrosanctâ mysterii celebratione: sed intenso ad Deum amore ardens, et morbi nullam ducens rationem, pectore innitens mensae ligneae quae ponebatur ante aram divinam, sancta peragebat: o fidem et sapientem in rebus divinis diligentiam, o interminatum in Deum amorem. Non enim curam gerebat corporis, ut cum rerum divinarum cum cepisset satietas, mysteria divina interrumperet: sed laboribus corroboratus, et cum Paulo clamans: *Cum infirmor, tunc potens sum* (II Cor. XII), acriter vacabat divino cultui. Invaluit ergo morbus, et cum decacetero cessare faciens a divinatorum operatione, ei paravit lectum infirmitatis, quod utinam non fecisset ante oculos eorum qui cum nunquam in lecto conspexerant. Tunc, tunc sit miraculum novum et terribile, quod nos qui aderamus, admiratione implevit et timore, videntes eum veluti in ecstasi, et luctantem cum adversariis qui non cadunt sub aspectum. Non enim adversus carnem et sanguinem erat ei certamen: sed adversus principatus, adversus potestates, adversus spiritalia nequitiae. Tamquam enim verba faciens cum aliquibus qui eum examinabant, et actae vitae rationem ab eo exigebant, ita causam suam agebat.

§ 42. Quamobrem multis videbatur esse reus debendi et rationem reddere exactionis, erat vero justum iudicium superni auxilii omnem vitae maculam eluere, et nullum illinc ferre delictum: appellari autem lucis participem, et simul obire coelestibus materiae expertibus potestatibus. Nam quamdiu quidem habuit linguam, iis qui audiebant, sensa aperte explicantem, verbis resistebat, et prompta dabat responsa ad ea quae objiciebantur, dicens se nullius eorum esse sibi conscium, quorum eum accusare voluerant: o nulli culpae affinem cum Deo conjunctionem. Non potuerunt maligni inimici cum vel parva in re deprehendere obnoxium, vel abominandis suis sceleribus ei aliquid affingere: sed eos redègit ad omnem consilii inopiam per generalem et terribilem iudiciationem, ut nec in eum quidem possent ullam causam in speciem dicere probabilem. Quando autem linguae obtorpuit instrumentum, nec se verbis poterat defendere, labro et manu et nutu eos evertebat, et non cessabat eos expellere. Videbatur enim nobis tamquam in inimicos ferociter fremere, et eos cum ira repellere, donec sensus coeperunt connivere. Tunc enim tranquillissimo habitu, vespertinas laudes celebrante Ecclesiâ, et clamante, Inclina Domine et exaudi me, ipse pelliceum hunc exuit

amictum: et relictis vinculis carnis, venit ad luminosa atria coelestium, et habitat in ineffabili laetitia quae percipitur intelligentia, ex ea quae hic est, improbitate in anima nullum signum inferens. Nam cum hic ageret, virtutibus morte affecerat mortale hoc tabernaculum, erubescere enim dimidia ex parte naturam habere immortalem. Mortuus tamen est, existimo autem simul quoque cum eo virtutes esse mortuas, nisi forte fallor, insigni audaciâ magnum quid et terribile èloquens.

§ 48. Universa vero civitas, inconsolabili luctu et lacrymis eum non cessabat deflere, tamquam suum patronum et defensorem. Qui autem fideliter tunc sceptrum administrabat (is vero erat Nicephorus), non cessabat dolore cruciari. Pròcidens enim supra pectus gloriosi corporis et ipsum tegens purpurâ, funebrem faciebat lamentationem, eum vocans pastorem, patrem, imperii adiutorem, luciferum qui numquam occidit, reipublicae ducem ad ea quae sunt meliora et divinum magistrum, exercitus inexpugnabile propugnaculum, inimicorum sua ad Deum intercessionem strenuum profligatorem. Quid denique non faciens quid non dicens, orbis terrae damnum reputans pastoris jacturam? Quae autem in potestatibus et honoribus maximum splendorem obtinebat, Patris, tamquam qui contineri posset, cupiens prohibere decessum, lacrymis foedata, acerbè eum revocans et amplectens, et tamquam quae multorum bonorum pateretur amissionem, perfunde atque rivi, rigabatur lacrymis*.

§ 49. Ecclesiae autem laetitia deflebat utilissimum suum procuratorem, agricolam, plantatorem, eum qui omni aetati incrementum dederat ad virtutem qui nulli maculae obnoxium conservarat sacerdotium qui omnem rugam malae opinionis a divinis atriis abstergerat, qui pro veritate sermones, tamquam pretiosos lapides, in Ecclesiae infixerat diademate, qui erat incorruptus Antistes qui ad manuum impositionem donis allici non poterat, qui Simoniacae magiae aurum adulterinum esse ostenderat, qui erat Apostolorum successor in virtute, qui considebat et conversabatur cum Patriarchis et patribus, qui cum electis consentiebat Synodis, qui omnia factus est omnibus, ut aliquos omnino salvos faceret, convenienter magno et divino Apostolo. Monachorum autem coetus religiosissimus, in eum, ut probum suum excitatorem et summum ducem ad absterentiam, ostendens tristitiam et hymnos contexens lacrymis, prosequabatur ad patres qui prius refulserant in exercitatione, patrem qui erat continentiae propugnaculum inexpugnabile: Qui erant egèni, suum suppeditatorem: Qui orbi, oculum: Qui claudi, pedem: Qui nudi, vestem: Qui hospites, exceptorem: Qui in vinculis, visitationem: viduae, defensorem: orphani, adiutorem. Omnis conditio et omnis aetas confluebat instar fluminis, lectum tangens et sacro illo spectaculo

* Ut S. vir omnibus omnia se fecerit, in Tarasii funere describitur.

frui pie contendens. Et nisi Imperator populi tumultum et impetum militari manu cito repressisset, multi venissent in mortis periculum, dum trudent et vicissim trudentur et laudabile ostendunt desiderium in eum qui desiderabatur.

§ 50. Sepelitur ergo gloriæ plenum inclytum corpus sanctorum virorum manibus qui lembis et lintribus latum mare terram solidam effecerant, dum transirent ad monasterium ab eo aedificatum in Bosphoro Byzantino, in venerando templo omnium martyrum qui pro Christo sanguinem effuderunt, cum mensis Februarius quintum teneret diem cum quintuplo quaternione. Eum autem longum tempus celare non poterit: est enim omni tempore excelsior. Natura enim virtutis non sustinet oblivionem. Non tabe enim invidiæ hebetatur. Sui enim memoriam facit immortalem nostris animis et non sinit dispergi et tegi silentio.

§ 51. Tempus est autem, vobis qui estis virtutis studiosi, exponendi res a patre praeclare gestas in sepulcro *, quas non poterit prohibere monumentum. Non est enim illius monumentum: sed est ille monumentum monumenti. Multi enim ad eum accedunt et liberantur ab iis, quae ipsos vexabant, affectionibus: o miraculum: etiam postquam hinc excessit, eorum qui hic sunt curam gerit: et ab iis qui quaerunt, invenitur et iis qui pulsant aperit ostium medicantis suae visitationis. A diuturno enim sanguinis profluvio graviter quondam agitatae quaedam mulierculae et magnos subeuntes fluctus et tempestates, cum in medicamenta maximam partem suarum facultatum consumpsissent et non potuissent invenire mali tranquillitatem, Evangelicam illam profluvio sanguinis laborantem imitatae mulierem prae laudabili impudentiâ (non licebat enim mulieri tangere monasterium, cum id inclytus pater olim constituisset), muliebri astu optime usae, virili veste tegentes pudorem foemineum et prae se ferentes speciem Eunuchorum, clam confugiunt ad egregii hujus gubernatoris capsam quae nullis agitatur fluctibus: et cum ex lampade, quae in ea lucet, oleum hausissent, citissime appellant in portum curationis. Quinetiam vir quidam, cui alter ex oculis lemâ caccutiebat, cum fuisset prope divinam thecam et salutaris unctionis auxilio esset usus, lemam non ita multo post eluit et a Deo visum aperte recepit. Alterius quoque manus quae allatrabat corpori et longo tempore manserat in assiduo motu, operatione mali daemonis, sola invocatione sacrosancti corporis et unctione olei illius thecae quae facit miracula, etiamsi procul abesset, repressa est manus ab illa rabie et reddita fuit sana sicut altera.

§ 52. Multis quoque aliis qui vexabantur a malis spiritibus, inventus fuit pater medicus. Et daemonum quidem expulit operationes: eos autem qui tormenta sustinebant, allevavit voluntate et ope omnipotentis. Quinetiam quosdam qui ab adversa potestate

* Sepulcrum gloriosum.

spectris fuerant obstupefacti et qui surdos et mutos eos reddebat, torporem sustinuerant et deinde ad divini viri sepulcrum fide manserant, per utilem et salutarem lucentis olei unctionem, Deus visitavit et liberatis a spectri vertigine, dedit ut auditu rursus et linguâ sane agerent quae ad ea pertinent. Quinetiam quae ab inflammatione graviter cruciabantur et laborantibus dolores afferebant intolerabiles, divina invocatione olei thecae quod purgat ac mundat, assecuta sunt doloris relaxationem.

§ 53. Jam vero etiam adversus haereticos, postquam hinc excessisset, divinum zelum ardentem ostendit *. Leo enim adhuc imperatoriae gloriae sceptrum administrans et Iconomachorum haeresim nefariae amplectens, cum ei appropinquaret vitae finis quo erat gladio feriendus, ut ipse adhuc superstes suâ voce declaravit, vidit beatum Tarasium in somnis ad eum accedere et cum gravi ira jubere cuidam, Michaëli nomine, ut enses in eum adigeret. Ille vero jussui morem gerens, gladio transiit Imperatorem. Hinc autem Leo multus in hoc fuit, eum qui in somnis ipsum sauciaverat, Michaëlem omnino conans invenire in sancti monasterio. Quamobrem cum quosdam ex iis qui in ipso erant, monachis ad se jussisset adduci, carceribus et tormentis eos subiecit, nocturnum ejus interfectorem per eos sibi esse indicandum fremens: quem etiam, ut eversorem imperii esse extrema passurum: hoc enim ei persuasit vel invito quod factum erat, narrare monachis. A quibus cum nos quoque miraculum, tamquam maturum fructum decerpserimus, venimus ad vos fideles, afferentes craterem laetitiae. Non enim praeterierat tempus sex dierum, cum Michaël suscipit sceptrum imperii et eum interficit. Ita Deus etiam post mortem glorificat suos famulos et eos delet qui nolunt ipsum pie colere.

§ 54. Sed me tempus deficiet, narrantem praeclari et divini patris magna miracula quae tamquam in prato rosae, ubique nascuntur et hortantur, ut feramur ad uniuscujusque electionem. Nos autem cum non habeamus linguam quae possit metiri ac referre quaecumque a beato facta sunt miracula, hactenus coeptum orationis cursum perficientes, malumus ad silentium transire, statuentes a periculo remotam requiem plus lucri afferre quam si vincamur cum periculo. Prompti enim et alacris animi insatiabilitas, saepe arrogantiam solet conciliare. Tu vero veneranda basis sacerdotii, ne me temeritatis reprehendas qui audacissime, sed rudi et incondito sermone tam magnas referam narrationes: sed intensam meam benevolentiam ac fidem tamquam parvum munus oblatum reputans, concede verbis locum, ut accipiantur et quiescant. Non enim obliviscar utilitatis tuae in me doctrinae, nec ferventis mei in te ministerii mediocritatis: cum illius quidem deliciis me expleverim in flore juventutis, et

* S. Tarasii prophetica apparitio.

a te fuerim initiatus in iis quae sunt optima et praestantissima ex trimetris, tetràmetris, trochaicis et anapaesticis ac heroicis: hoc autem obierim in sacris, quae a te conceinne quotidie habitae sunt, orationibus, ad animarum aedificationem et augmentum universae venerandae Ecclesiae: quas celeri calamo et atramento notis excipiens et optimis tradens scriptoribus, studium adhibui, ut artificiose referrentur in codicem. Sunt eae vero ejusmodi, ut per eas omnibus proponatur pius purusque cultus ac fides: publica autem notetur ignominia somnium haereticorum. Si enim tui obliviscar, excidam a Dei memoria: et nisi tui meminero, lapidibus projiciar in profundum: et lingua, ut dicit divinis Psalmographus, adhaereat faucibus: hoc est enim mihi omnium debitorum pretiosissimum, tui semper habere in corde monumentum.

§ 55. Decaetero autem aequum est, ut ad te convertamus orationem, o Dei serve, quicumque es qui me nolentem incitasti ad hoc certamen, et coëgisti aggredi ea quae vires superant. Tibi mea accepta sit obedientia, et meae orationis aspiciens humilitatem et inornatam dictionem ne me accuses negligentiae. Non enim divino patri aliquid dignum attulimus, aut potuimus prope accedere ad dignitatem harum, quae prope sunt, virtutum. Res enim ejus omnem dicendi facultatem superant, adeo ut omnes laudatores ex aequo non assequantur oratione eum, qui ipsi debetur, honorem. Ego autem qui omnium longissime absuam ab eo laudando pro meritis, propono promptam et alacrem voluntatem, ut accipiat, ut qui et laborem dicendi inopiâ, senioque a morbo frangar. Tu vero mercedem ac remunerationem a Deo acceperis, intercessorem, defensorem et propugnatorem, et tuae spei adimpletorem, quem ex Deo dilexisti, habens Tarasium. Qui et suis ad Deum intercessionibus affatim et secure praebeat quae sunt usui ad hanc caducam vitam: et praestet, ut tuae vitae ita illic reddas rationem, ut reus non peragâris. Quod tecum detur omnibus consequi qui pure ac sincere in Deum speraverunt, ejus gratiâ et copiosis miserationibus intercedente intemerata et casta Dei genitrice, et coelestibus et omnibus sanctis, Amen.

VITA ET PASSIO S. NESTORIS EPISC.

EX QUODAM EGREGIO MS. CODICE DESCRIPTA SED STYLO FERE MUTATO ET
QUIBUSDAM REDDITIS PARAPHRASTICOS PER LAUR. SURIUM. CONSENTIUNT
AUTEM HUIC HISTORIAE ANTIQUISSIMA MARTYROLOGIA.

Anno 251.

§ 1. Fides nos admonet in sanctorum martyrum redire memoriam, et videre palmas et triumphos athletarum Christi, illustria nobis exempla suppeditantium: quos Filius coronavit, glorificavit et Pater. Athletas autem dico, non illos qui umbratica nobis certamina exhibent, quorum laus dubia est et incerta victoria, et corona corruptibilis: sed illos potius egregios viros qui usque ad mortem decertarunt, ne negarent Christum filium Dei, tenentes fidissimam promissionem illius, dicentis: *Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo qui est in coelis* (Matth. x). Ex horum coelestium plane athletarum numero est Nestor beatissimus: qui incidit in eam tempestatem, qua Decius tyrannus, crudelissimis propositis edictis, jussit omnes invocantes nomen Domini nostri Jesu Christi, vocari ad impura daemonum sacrificia: si qui autem ea facere detrectarent, eos poenis atrocibus subditos necari. Erat tum in Pamphylia Praeses Pollio qui Christianos ad edenda idòlis immolata compellebat. Passi tunc sunt beati martyres Pàpias, Diodòrus, Comon et Claudianus. Porro eodem tempore episcopi munere fungebatur S. Nestor, fide et religione per omnem vitam insignis, tantàque humilitate, et modestiâ, ut ipsi etiam Irenarcho vita et conversatio ejus esset formidabilis, nec literis tyrannicis apud illum agere, aut illi se opponere auderet. Tandem cum suis communicato consilio, ita dixit: « Non possumus quicquam adversus Christianos, nisi prius illorum Episcopus comprehensus sit, cui omnes obediunt. » Non latuit Nèstorem, quas illi insidias molirentur: itaque plebem omnem jussit abscedere, vèritus ne luporum morsibus patèrent: ipse vero nihil territus, non discessit a domo sua: sed orationi incumbens nocte ac die, hoc vel maxime Dominum pastor bonus rogabat, ut gregem suum conservaret.

§ 2. Interim persecutores et quidam ex civibus, homines nequam et improbi, domum ejus undique circumdant, atque ex iis unus ad ostium accedens, clamare coepit et vocare Nèstorem qui tum orationi intentus erat: sed unus ex pueris ejus indicavit illi adesse prae foribus qui ipsum quaererent. Completis igitur precibus, egreditur ad illos. Tum vero illi submisso capite, eum

reverenter adorarunt. Quibus Nestor, « Ecquaenam, inquit, filioli causa est, ob quam huc ad nos accessistis? » Responderunt illi: « Omnis curia vocat te. » Ille itaque signans se in nomine Domini Jesu Christi, placide admodum instar ovis illos sequebatur. Ubi autem in forum ventum est, Curia omnis surrexit, eumque honorifice salutavit. At Nestor, « Ignoscat, inquit, vobis Deus: cur isthuc facitis? » Responderunt illi: « Facimus pro dignitate: nam tua vita et conversatio sic meretur. » Deinde tollunt eum extra turbas ad locum quemdam separatam: ubi cum permulta fuissent posita subsellia, jubent adferri thronum, in quo sedeat Episcopus. Ille vero ait: « Satis mihi honoris haecenus oblatum est: dicite jam, cur me accersiri volueritis. » Tum Irenarchus, « Nostin, inquit, Domine edictum Imperatoris? » Et Nestor, « Ego, ait, praeceptum non Imperatoris, sed omnipotentis Dei novi. » Irenarchus dixit: « Assentire nobis. Nestor, tranquillo, et prompto animo, ne vocèris ad iudicis tribunal. » — « Ego vero, inquit S. Nestor, coelestis regis praeceptis et voluntati assentior. » Respondit Irenarchus: « Daemonium habes. » Dixit S. Nestor. « Utinam a daemonibus immunes vos essetis, nec coleretis daemones. » Irenarchus dixit: « Itane ausus es homo importunissime, deos nostros daemones appellare? » Respondit S. Nestor: « Ego vero eos esse daemones non solum verbis assero, sed etiam propria illorum, cum in energumenis conjurantur, confessione confirmo. » Tum Irenarchus (a) caput agitans: « Ego, inquit, efficiam apud Praesidem, ut tormentis adactus, confitearis eos esse re vera deos, et non daemones. » S. Nestor, cum crucis Christi signum pinxisset digitis in fronte sua, dixit: « Quid mihi tormenta minaris? Ego neque tua, neque Praesidis tormenta timeo, sed ea quae Christus Deus meus minatur. » Porro Irenarchus tradidit sanctum virum duobus Christianorum persecutoribus, et profectus est Pergam. Sequebatur autem agnus lupum. In ipso vero itinere accidit subito non mediocris terraemotus, et vox coelitus lapsa, confirmavit martyrem Christi. At illi territi, et obstupefacti, dicunt ad Episcopum: « Domine Episcope, quis hic sonus est, et unde hic terraemotus? » Respondit ille: « Signum est Christi Dei mei. » Cumque venissent ad urbem manserunt extra oppidum in hospitio quodam. Postquam autem Irenarchus indicavit Praesidi de sancto Nestore, ille mane sedit pro tribunali, et beatus Nestor ei oblatus est. Porro Irenarchus praebeuit relationem Urbano adiutori qui jubente Praeside eam recitavit:

§ 3. « Eupator et Socrates totusque Senatus, Domino praestantissimo Praesidi salutem: Cum ad tuam celsitudinem allata essent scripta divina Domini Imperatoris nostri, quibus jubebatur, ut Christiani omnes a sententia male ipsis insita deducti, ad sacrificia perducantur: humanitas tua nihil severe et perturbate, sed

(a) *Irenarchus*, qui officio fungitur publicae curandae tranquillitatis.

comiter et sedate omnia agere voluit. Verum hac lenitate parum effectum est, cum illi obstinatis animis edictum Imperatorium contemnant. Nam et iste rogatus a nobis et a toto Senatu, non solum ipse non cessit, sed etiam omnes qui illi parent, ejus tanquam principis sui exemplis animati, morigeros se praebere edictis noluerunt. Et nos quidem interim isti suadere non cessavimus, ut, quemadmodum invictissimi principis literis jubetur, ad templum Jovis accederet: ille vero deos immortales contumeliis et conviciis proscidit. Sed neque ab Imperatoris, licet absentis, minime ferendis injuriis abstinuit: et in te quoque eadem procacitate usus est. Quamobrem compulsus est Senatus eum tuae exhibere celsitudini. »

§ 4. His lectis literis, Praeses dicit sancto Nestori: « Qui vocaris? » Beatus Nestor dixit: « Servus Christi. » Praeses dixit: « Ego non de conditione, sed de nomine percontatus sum. » Nestor ait: « Ego vero Christianus sum: et hoc nomen est mihi. Quod si vero etiam temporarium vis nomen scire, èquidem Nestor vocor. » Praeses dixit: « Pone diis thura immortalibus, et ego quamprimum scribam Augusto, ut te jubeat esse principem sacerdotum, et ut omnia tuae subjaceant ditioni, honoribusque et divitiis auctus, multos annos possis praeclare et splendide vivere. » Tum vero sanctus martyr sublatis in coelum oculis, seque cruce signans, dixit ad Praesidem: « Etiam si hoc corpusculum multivariis subdas cruciamentis, si vincula, si bestias, si ferrum adhibeas, donec spiritus hos reget artus, non potero certe adduci, ut negem nomen Dei mei, quod est super omne nomen. » His dictis, jussit eum Praeses suspendi in eculeo, et crudelissime torqueri. Parent crudeli domino crudeles ministri, et in sancti martyris latera tam profunde ungulas imprimunt, ut etiam costae nudarentur. Ille vero psallebat, dicens: « Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus ejus in ore meo. » Judex vero stupens ad tantam ejus tolerantiam, dixit: « Non erubescis mortalium omnium infelicissimae, spem tuam collocare in homine, eoque violenta morte perempto? » Beatus Nestor respondit: « Sit plane haec et mea et omnium qui invocant nomen Domini nostri Jesu Christi, confusio et verecundia. »

§ 5. Cum autem turbae vociferarentur, ut eum Praeses tolleret e medio, per praeconem eum interrogavit: « Visne sacrificare diis? » Sanctus martyr in Christo bene confidens, respondit: « Impiissime et sceleratissime fili diaboli, non modo tu Dei conspectum non verèris qui tibi hunc donavit principatum (per illum enim reges regnant et principes imperant et potentes decernunt justitiam), sed me quoque compellis relinquere verum Deum, conditorem et salvatorem omnium nostrum et adorare vana et saxeae simulacra? » Praeses dixit: « Quid vis, nobiscumne esse, an cum Christo tuo? » S. Nestor cum ingenti gaudio

respondit : « Cum Christo Deo meo semper fui et sum et ero. » Videns Praeses insuperabilem animi ejus constantiam et invictam tolerantiam, ita tulit sententiam in eum : « Quandoquidem non vis consentire, Nestor, invictissimo principi, neque sacrificare diis immortalibus, sed mavis adhaerere Christo crucifixo sub Pontio Pilato : ego, ut sis bene devotus Deo tuo, hanc in te fero sententiam, ut ligno affixus intereas. » Itaque vir sanctus cruci affixus quidem est, sed ab ipsa cruce, tamquam e cathedra, docebat Christianos, dicens : « Filioli, stabilis sit nostra confessio ad Deum, et non negemus eum qui pro nobis passus est, ne laetetur nostra perditione diabolus. Compatiamur ei, ut glorificemur. Non negemus eum, ne ipse quoque neget nos. Mementote illum missum a Patre redemptorem animarum nostrarum, ad abolenda peccata nostra : qui peccatum non fecit et pro nobis passus est : cui etiam nos omnes donavit Pater, *ut in nomine Jesu omne genu flectatur, coelestium, terrestrium et infernorum et omnis lingua confiteatur quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris (Philip. II).* » Rursusque ait adstanti turbae : « Filioli, oremus et flectamus genua ad Deum, per Dominum nostrum Jesum Christum. » Omnibus autem flectentibus genua et simul ipso de cruce orante, cum dixisset, Amen, obdormivit in Domino.

VITA S. PORPHYRII GAZAE EPISC.

AUCTORE MARCO DIACONO EJUS MINISTRO ET FAMILIARI.

INTERPRETE GENTIANO HERVETO.

Anno defunctus 420.

§ 1. Sanctorum virorum certamina et divinum eorum zelum et desiderium, pulchrum est contemplari oculis. Dum enim cernuntur, digna evadunt quae amentur. Afferunt autem non mediocrem quoque utilitatem quae de iis fiunt narrationes ab iis qui accurate sciunt, subeunt animos auditorum. Est visus quidem auditu fidelior : persuadet vero etiam auditus, si a fide dignis dicantur quae dicuntur. Atque si rerum quidem utilium esset ejusmodi narratio, ut in eam nihil posset aut negligentia aut malitia et non veritati falsum insereretur, supervacaneum esset haec conscribere, cum sufficeret veritas ad aedificationem quae semper per successionem inseretur auribus posterorum. Sed quoniam corrumpit ac perdit tempus, seu per oblivionem, seu per malitiam atque negligentiam, necessario accessi ad hanc praesentem scriptionem, ne processu temporis oblivioni mandetur

hic vir sanctus, sanctus, inquam, Porphyrius. Meminisse enim rerum recte et ex virtute ab eo gestarum, fit iis qui audiunt, opem ferens medicamentum.

§ 2. Est vero absurdum, tragicos Poëtas et alios ejusmodi, in rebus ridiculis et anilibus fabulis consumere orationem: nos autem despiciere sanctos viros et dignos qui mandentur memoriae, tradi oblivioni. Quas non ergo dabo poenas, si non scriptis mandem vitam hujus viri pii, vitam, inquam, philosophiae magistram, ejus qui est aemulatus vitam quae est in coelo et qui bella gessit et decertavit, non solum adversus duces et defensores insani cultus simulacrorum, sed etiam adversus universum populum, plenum omni insanâ? Meminerat enim eorum quae a beato Apostolo dicta sunt: *Accipite armaturam Dei, ut possitis resistere in die malo et in omnibus perfecti stare* (Ephes. vi). Hac armaturâ indutus, ad certamina descendit dictus Apostolus. Sed quamvis tales et tantos haberet adversarios qui Apostolo similem decertationem habuit Porphyrius, ei tamen parem victoriam est assecutus, et in media Gazâ erexit trophaeum, nempe in sancta Christi Ecclesia quae fuerat ab eo condita. Praebuit autem ei victoriam, non humana natura, sed mens, quae divinam attraherat gratiam. Nam cum fuisset Christi amator ardentissimus, omnia pati et facere sustinuit.

§ 3. Quam multos bellorum impetus excepit hic ab adversariis? Quam multas sustinuit conspirationes et subsannationes? Sed quoniam de praeclaro viro fieri non potest ut dicamus omnia quae sunt et multa et multis videntur incredibilia, pauca exponam quae memini, cum longo tempore cum eo habitaverim et ex beata illa et stupenda anima diuturnum fructum perceperim quae jam versatur cum angelis. Hunc ergo qui omne genus virtutis est sortitus quis non jure laudaverit? Atque scimus quidem quod hujus viri virtutem assequi nulla possit oratio: est tamen mihi aggrediendum, confidenti ejus sanctis precibus. Conscribam autem illius laudationem, non magnifica et splendida oratione. Neque enim verborum facundia solet ornare vitam eorum qui sunt hujusmodi. Sed virtus factorum, ipsam quoque magnificam efficit dictionem. Ego itaque confidens sanctis ejus precibus, ad hanc accedo scriptionem, per ipsas a Domino Jesu Christo gratiam petens et opem, ut possim qualicumque occasione narrare sancti viri virtutem. Peto autem ab iis qui haec scripta legent, ne diffidere velint iis quae dicuntur. Ipse enim fui spectator viri virtutis, ut qui simul cum eo habitaverim, simul navigaverim et simul cum eo sim afflictus, usque ad ultimum diem, ejus ex hac vita decessus. Hinc vero mihi ducatur principium narrationis.

§ 4. Gaza est civitas Palaestinae in confinio Aegypti: est autem non obscura, sed populo frequens et clara civitas. Illo vero

tempore in ea vigit hominum insania in colendis idollis. Hujus accepit Sacerdotium qui a nobis laudatur, Porphyrius: qui patriam quidem habuit coelestem Jerusalem (nam in eam fuit adscriptus), terrenam autem Thessalonicam. Erat vero ei genus insigne. Divinus eum amor subiit relinquendi patriam et splendorem generis et opes infinitas et vitam amplectendi monasticam. Cumque navigasset Thessalonica, venit in Aegyptum. Recta autem profectus in Scetem: et paucis post diebus dignatur venerando habitu. Et cum illic esset versatus quinque annos cum sanctis patribus, alius divinus amor eum subiit adorandi sancta et veneranda Dei loca. Cumque illic fuisset et adorasset, abiens in partes Jordanis, habitavit in spelunca. Cum illic autem esset versatus quinque annos cum multa afflictione, ex magna siccitate et inaequalitate locorum illorum, incidit in magnum morbum. Videns vero se adductum in extremum periculum, Dei providentiâ accersit quemdam ex suis notis, ut eum duceret Ierosolimam. Morbus autem erat scirrhus hêpatis cum continua febre tenuissima. Hoc ergo morbo invalescente et assidue pungente intestina, et corpore tabescente, ipse non cessabat quotidie obire sancta loca, incurvatus et non valens recto corpore ingredi, sed innitens baculo.

§ 5. Accidit autem illo tempore, ut ego ex Asia navigarem ad adorandum loca veneranda. Cumque in eis essem, diu ibi sum versatus, me alens operando manibus; callebam enim pulchre scribendi artem. Aspiciens vero sanctum continenter videntem ad Christi resurrectionem et ad alia oratoria, mirabar quod in tanta corporis imbecillitate, non dubitaret se sic cruciari. Quodam autem die cum ei occurrissem in gradibus Martyrii, quod fuerat conditum a Constantino Imperatore, non valenti prògredi accurrens, et ei manum meam porrigens, rogavi ipsum, ut ei inniteretur et gradus ascenderet. Ille vero nolebat, dicens: «Non est justum, ut ego qui vado ad petendam veniam peccatorum, nitar manui alterius. Sed sine, frater, Deum videre meum laborem, ut ineffabili sua clementiâ mei quoque misereatur.» Ibat ergo et divina audiebat eloquia, Doctoribus aures adhibens et mysticam mensam semper participans. Deinde revertebatur ad suum habitaculum. Et quamnam quidem vitam ageret erat manifestum. Morbum enim adeo contemnebat, ut existimares ipsum habere morbum in alieno corpore. Dei enim spes ipsum eo levabat. Hoc autem eum solum male habebat et mordebat quod remansissent facultates, et non convenienter ei quod dicit Evangelium, venditae essent et distributae pauperibus. Causa autem hujus impediti fuit quod essent ei fratres pueri, quando excessit e patria.

§ 6. Hoc ergo aigre ferens, petit a me qui jam ei eram familiaris (ei enim ministrabam propter ejus infirmitatem), ut navigarem Thessalonicam et dividerem facultates cum suis fratribus.

Et cum dedisset mihi scriptum mandatum, et me Domino commendasset, dimisit praebitis mihi minimis impensis: neque enim opes suppetebant. Tunc cum statim venissem Ascalonem et navem invenissem, illinc solvi: et cum spatio tredecim dierum secunda fuisset navigatio, venimus Thessalonicam: et ostenso, quod in scriptis habebam, mandato, divisi bona cum ejus fratribus. Vendidi autem quae mihi obtigerant, possessiones ter mille aureis. Vestes vero et argentum mecum tuli et alios mille quadringentos aureos: et cum omnia collegissem, post tres menses renavigavi. Cum autem spatio duodecim dierum venissem in emporium Ascalonis et illic jumenta conduxissem et ea onerassem, ascendi in sanctam civitatem. Cum me autem aspexisset vir beatissimus, me est amplexus cum gaudio et lacrymis (potest enim etiam gaudium exprimere lacrymas), ego vero ipsum non cognoscebam: habebat enim corpus valde honestum et faciem rubicundam: volvebam autem meos oculos, frequenter ipsum intuens. Ipse vero cum animadvertisset et subrisisset, placide dixit: «Ne mireris, frater Marce, me videns sanum et robustum: sed disce causam sanitatis et tunc admirèrè Christi benignitatem ineffabilem, et quemadmodum quae sunt plane desperata apud homines, facile possunt apud ipsum corrigi. Ego vero rogavi ipsum, ut mihi diceret causam sanitatis et quemadmodum talem morbum propulsaverit.» Ille autem mihi respondit:

§ 7. « Quadraginta abhinc diebus cum ego essem in vigilia sanctae Dominicae, me invasit dolor. Quem cum non possem ferre, ivi et recubui prope sanctam Calvariam: et cum prae magno dolore essem veluti in cecasi, video Servatorem clavis affixum in cruce, et unum ex latronibus cum ipso pendentem in alia cruce, et incipio clamare et dicere vocem latronis: *Memento mei, Domine, quando veneris in regnum tuum* (Luc. xxiii). Respondens autem Servator, dixit latroni pendenti: Descende de cruce et serva illum qui recumbit, quomodo tu quoque fuisti servatus. Latro vero descendens de cruce, me complexus fuit et deosculatus: et porrectâ dexterâ, me fecit surgere, dicens: Veni ad Servatorem; et statim surrexi et cucurri ad eum et video ipsum descendisse de cruce et mihi dicere: Accipe hoc lignum, et serva. Cumque accepissem et portassem hoc pretiosum lignum, statim ad me redii ab ecstasi: et ab ea hora nullus dolor mihi fuit amplius, neque apparuit locus morbi. Ego autem, his auditis, valde sum admiratus et Deum glorificavi: et decaetero fui in virum magis affectus et ei inservii diligentius.» Revera enim, cum remunerassem Dei servo pecuniam et cum ei restituissem quaecumque attuleram, mansi apud eum, ei inserviens et fruens spiritalibus ejus orationibus. Erat profecto nulli reprehensioni affinis, mitissimus, misericors, habens etiam facultatem discernendi divinam scripturam, et ea dissolvens quae in ea occurrebant, dubia,

si ullus alius: Sed neque externae erat doctrinae ignarus, respondens et os obstruens hominibus infidelibus et iis qui non rectam habent fidem: amator pauperum, misericors, promptas habens lacrymas, senes honorans ut patres, juniores ut fratres, pueros et filios: moribus et sermone mitis et humilis, non in simulatione veritatis: neque enim erat in eo dolus: moderatissimus, adeo ut pervenerit ad perfectam impatibilitatem, ab ira alienus, non minor acceptae injuriae, non sinens solem occidere super suam iracundiam, mortuas habens omnes animi perturbationes, praeter iram quam movebat adversus inimicos fidei.

§ 8. Cum autem accepisset a me pecunias et alia quae attuli et vendidisset vestes et conflasset plurimum pecuniae, reliquam omnem pretiosam suppellectilem parvo tempore dedit egenis, non solum in sancta civitate, sed etiam in aliis civitatibus, vicis et monasteriis, et maxime iis quae erant in Aegypto: erat enim valde egena illic monasteria. Quinetiam hospitibus qui illic versabantur, fuit secundus Abraham. Quamobrem brevissimo tempore distribuit omnes suas facultates, adeo ut ipse egèret alimento quotidiano. Seipsum ergo dedit arti sutoris coriarii, pelles lavans et consuens, et in omnibus imitans divinum illum Apostolum qui volebat panem gratis comedere: et licet posset ex alia manuum operatione sibi victum quaerere, in omnibus tamen voluit esse imitator illius praeclari viri quem diximus, in afflictionibus et laboribus et persecutionibus et periculis maris, et gentium insurrectionibus. Porro autem ego eum rogabam, ut communem vitam mecum ageret: erat enim mihi ex meo vitae studio victus redundans copiam. Ille vero non sustinuit, dicens: *Nihil intulimus in mundum neque possumus aliquid efferre* (1 Tim. vi). Et rursus dicebat: *Si quis non operatur, nec comedat* (2 Thess. iii). Ego autem libere apud eum eloquens, dicebam: Cur ergo quando eras dives, non operaberis? nec sinebas ut operarer? Ille autem mihi respondit: Quando prius operabar, erat multis partibus majus quam quod nunc operor. Nam hoc nunc quidem alit unum aut duos, illud autem prius alebat innumerabiles. Non solum vero illam alebat multitudinem, sed etiam spiritale alimentum suppeditabat meae animae.

§ 9. Cum haec ita se haberent, audiisset autem sancti Porphyrii nomen et vitam qui erat sanctorum locorum Sacerdos, Praylius, eum accersit et invitum ordinavit Presbyterum. Quinetiam ei credidit custodiam venerandi ligni crucis. Tunc cognovimus ea illi evenisse quae viderat in eestasi, quando scilicet vidit Dominum in cruce et cum eo latronem: Dominum autem dicentem, Accipe et serva mihi hoc lignum. Erat vero beatus Porphyrius, quando accepit ordinationem, circiter quadraginta annos natus. Hunc autem honorem adeptus, non mutavit mores priores, sed mansit in illa afflictione exercitationis. Erat vero illi

alimentum panis sordidus et ôlera, idque post occasum solis : aliis autem sanctis diebus horâ sextâ comedebat, accipiens oleum et caseum et madefacta legumina. Sumebat autem etiam unum poculum vini temperati, idque propterea quod se male haberent ejus viscera. Hanc vivendi rationem et regulam perpetuo servavit toto tempore vitae suae. Tribus autem annis, postquam fuerat ordinatus, accidit ut Episcopus praedictae civitatis Gazae e vita excederet. Is erat Aeneas qui minimo tempore gesserat Episcopatum.

§ 10. Cum dormisset ergo praedictus vir sanctus, congregati qui tunc erant Christiani, valde pauci numero, cum suo clero et consultantibus palam, cuinam traderent Episcopatum, nihil efficiebant, cum exorta esset inter eos contentio, cum alium quidem vellent Clerici, alium vero laici, erant enim re vera inter Clericos quidam vitae honestate ornati. Cum magna ergo esset confusio et nihil deduceretur ad effectum, tandem visum est, ut quinque Clerici et totidem laici viri insignes irent ad Pontificem Metropolitanum et peterent ab eo Episcopum quem ei revelasset Spiritus Sanctus. Pontificatus autem munus tunc obibat Joannes qui ipse quoque erat vir probus et omni virtute ornatus. Cum ergo ad eum accessissent Gazaci, rogarunt ipsum, ut daret eis Pontificem, potentem opere et sermone resistere idololatriis. Quod cum audiisset, statim indixit jejunium : et post tres dies revelavit ei Dominus de beato Porphyrio : et scribit epistolam ad sanctum Praylium Episcopum Jerosolymorum, cujus fecimus antea mentionem, ut ad ipsum mitteret beatum Porphyrium, propter quamdam scripturae quaestionem quae erat ab eo solvenda; erat enim beatus Porphyrius idoneus ad solvendum, quidquid erat divinae Scripturae difficile.

§ 11. Literis beati Joannis credens pius Praylius, eum dimisit, jubens ne moraretur illic plusquam septem dies. Cum autem audivisset beatus Porphyrius vim eorum quae scripta fuerant a sanctissimo Joanne, primum quidem fuit conturbatus : postea vero dixit : Fiat voluntas Dei : et cum illâ vesperâ me accersiisset, dicit mihi : «Frater Marce, eamus et adoremus sancta loca et venerandam Crucem. Multum enim est praeteritum temporis, donec sumus ea rursus adoraturi.» Ego autem dixi : «Cur sic dicis, pater?» Ille vero respondens, dixit : «Praeteritâ nocte vidi Servatorem dicentem mihi : Redde depositum quod apud te deposui. Volo enim te conjungere uxori, humili quidem et abjectae, sed praeditae bonis moribus. Tu autem accipiens, orna eam, ut obliviscatur prioris suae mendicitatis. Nam etsi est abjecta et humilis, non est tamen aliena, sed mea soror germana. Tu vero cave, ne habens uxorem et domus curam gerens, ex injustitia aut violentia aut iniquitate congreges : nam et me ad iram provocabis et eam molestiâ afficies : haec enim ei quoque

displacent. Sis vero solum bono et prompto animo, et omnia tibi suppeditabuntur, unde non expectas. Haec mihi significavit Dominus Christus nocte praeterita, et timeo, ne, dum volo expiare mea peccata, expiem etiam peccata aliorum multorum. Sed tamen Dei voluntati non licet repugnare.»

§ 12. Haec cum dixisset, profectus est, et ego cum eo: et cum adorassemus sancta loca et venerandam Crucem, isque multum esset precatus et lacrymatus, reposuit eam in aurea theca: et cum tuto clausisset, exiit et vadens ad beatum Praxilium Episcopum, tradidit ei claves: et cum accepisset preces, et ab eo fuisset Deo commendatus, est egressus. Cum autem venissemus ad nostrum habitaculum, nos paravimus: conductis vero tribus jumentis, et accepto viatico, egressi sumus. Viatica autem erant omnia, quae domi erant. Eramus vero quinque in via: ipse beatus et ego, et duo agasones *, et alium juvenis minister, nomine Barochas, quem invenerat paulo ante beatus abjectum in platea, cum esset in extremo periculo, cumque accepit et collegit: et cum multa in eum expendisset, Dei auxilio eum sanum reddidit. Ab illo ergo tempore manebat apud ipsum, ei necum serviens. Illa autem die iter ingressi, sequenti venimus Caesarem. Per totam autem civitatem dispersum fuit, eum advenisse; erat enim beatus magni nominis, propterea quod amaret pauperes. Profecti vero sumus ad id quod erat illic hospitium. Cum autem audivisset beatus Joannes Archiepiscopus, cursu ad nos accessit. Cumque se invicem salutassent et precati essent, paululum assederunt. Dixit autem ei Archiepiscopus: « Surge, frater, propter Dominum, et vescere mecum, ut cito surgamus ad vigiliam sanctae Dominicae; ingressi enim sumus vespere sabbato.» Beatus vero Porphyrius rogavit eum, ut ei concederet vesperam propter viae laborem. Dixit autem se post primum somnum surrecturum ad vigiliam. Cum autem non potuisset persuadere Episcopo, surgens beatus, cum eo est profectus, me quoque accepto. Fratrem enim Barocham dimisimus in hospitio prope vestes: et ab eo invitati, coenavimus.

§ 13. Cum multa autem locuti fuissemus spiritalia, et parum dormissemus, surreximus ad vigiliam. Illa vero nocte accersit beatus Joannes Gazacos, et dicit eis: « Parati eritis ad exitum, hodie enim accipietis Sacerdotem, virum quem ostendit Dominus. Cum fuisset autem mane, rapientes beatum Porphyrium, ordinarunt eum Episcopum Gazae. Multum vero est lacrymatus; dicebat enim se esse indignum tali Sacerdotio. Vix tandem autem, cum Gazaci et qui illic Christiani inventi sunt, eum consolati essent, quievit. Cum autem fecissemus sanctum Dominicae ministerium, rursus invitati sumus ad vescendum cum Archiepiscopo. Jussit vero nobis quamprimum exire; cumque

* Jumentorum ductores.

unum alium illic diem egissemus, exivimus: dormivimus autem Diospoli, et illinc, cum pernoctassemus, sero vespere ingressi sumus Gazam valde lassi et afflicti. Haec autem fuit causa afflictionis.

§ 14. Prope Gazam pagi sunt in via, qui sunt dediti cultui simulacrorum. Eorum vero inconsulto totam viam straverant spinis et vallis, ut non possent aliqui transire. Effuderunt autem coenum, et aliis male olentibus fumis vaporarunt, ut nos foetore suffocaremur, et veniremus in periculum ne visum amitteremus. Vix tandem autem conservati, circa horam nocturnam ingressi sumus civitatem. Haec vero difficultas ac molestia beato accidit suggestione daemonis. Sed id non aegre ferebat, existimavit enim diabolum has parasse insidias, quod voluisset justum ab ejus ingressu avertere. Profecti autem sumus ad aedes Episcopi, quas aedificaverat sanctus Irenion Episcopus, simul cum sancta ecclesia, quae vocatur Irenes, eam vero hoc nomen dicunt habere duobus modis. Dicunt enim Gazaei, quando capta fuit civitas ab Alexandro Macedone, quodam signo dato illic cessasse bellum, et ab illo tempore vocari locum Irenen, idest pacem. Hunc locum cum invenisset beatus Irenion coli a Gazaeis, in eo construxit ecclesiam. Sive ergo propter ea, quae prius dicta sunt, sive propter nomen conditoris, mansit sic appellata usque in hodiernum diem. Illinc ergo profecti sumus ad minimas aedes episcopatus, ab eo aedificatas.

§ 15. Accidit autem, ut illo anno esset siccitas et defectus pluviae. Cives vero omnes id ascribebant ingressui beati Porphyrii, dicentes: Nobis responsum dedit Marna, fore ut Porphyrius esset auctor malorum civitati. Cum autem pergeret Deus non pluere, primo mense, qui ab eis vocatur Dios, deinde etiam secundo, qui dicitur Epilleos, omnes affligebantur. Congregati autem Idololatrae in Marnaeco, multa sacrificia et multas preces faciebant eâ de causâ. Dicebant enim, Marnam esse dominum imbrium. Marnam vero dicunt esse Jovem. Cum autem perseverassent septem dies, hymnos dicentes, et egredientes extra civitatem in locum qui vocatur orationis, animum despondentes, reversi sunt ad sua opera, nulla re effectâ. His sic factis, congregati Christiani cum viris et foeminis et pueris, numero ducentis et octoginta, rogarunt sanctum Porphyrium, ut cum eis egrederetur et precaretur, ut dimitteretur pluvia; jam enim erat fames, eoque magis, quod beati ingressui ascriberent siccitatem. Persuasus autem sanctus, cum edixisset jejunium, jussit omnes vespere congregari in sancta ecclesia, ut illic vigilias perageremus. Fecimus vero tota nocte triginta preces et totidem genu flexiones, praeter choros et lectiones. Cum fuisset autem mane, accepto signo venerandae Crucis, quod nos precedebat, egressi sumus cum hymnis ad antiquam ecclesiam, quae est a parte occidentali civitatis,

quam ajunt aedificasse sanctissimum et beatissimum Asclèpam Episcopum, qui multas sustinuit afflictiones, pro fide orthodoxa: cujus vita et facta scripta sunt in paradiso deliciarum. Cum ergo fuisset in dicta ecclesia, illic quoque fudimus totidem preces: et illinc egressi, ivimus in sanctum Martyrium gloriosi martyris Timothei, in quo repositae sunt etiam aliae reliquiae Maeuris Martyris et Thees, quae relata est in numerum confessorum. Cumque illic fecissemus totidem preces et genu flexiones, reversi sumus in civitatem, factis tribus precibus et tribus genu flexionibus.

§ 16. Cum autem fuisset circa civitatem, invenimus eam clausam: erat vero hora nona. Idololatrae enim hoc fecerunt volentes dissipare populum, ne perficeremus supplicationes. Cum autem mansissemus duas horas ante portam, et nemo esset qui aperiret, videns Deus populi patientiam fletusque et ineffabiles lacrymas, maxime sancti viri, motus misericordiae, quomodo tempore magni Eliae Prophetae, movet ventum Austrum, et nubibus tegitur coelum, et incipiunt fieri fulgura et tonitrua, simul atque Sol occidisset, et decidit multus inber, ut existimarentur non guttae, sed grando e coelo dejici. Nos autem prae magno gaudio propèmodum non sensitus. Nos enim eramus invicem complexi. Quidam vero gentiles cum aspexissent miracula, quae Deus nobis fecerat, et credidissent, nobis portam aperuerunt, et commixti sunt nobiscum, clamantes, Christus solus Deus: ipse solus vicit. Convenerunt autem nobiscum in sanctam ecclesiam, et illinc beatus eos dimisit in pace, Christi signatos signaculo. Erant vero viri numero centum viginti septem, et foemine 35 et infantes 14 ex quibus erant puellae quinque. Nos autem cum fecissemus perfectam gratiarum actionem, recessimus unusquisque domum cum gaudio et pace. Tanta autem pluvia descendit illa nocte et altero die, ut omnes timerent, ne domus corruerent, ex quibus erant plurimae constructae ex lateribus. Pluit vero Dominus noster Jesus Christus assidue, ab octavo Lidenaei usque ad decimum: est autem apud eos Lydenaeus, apud Romanus Januarius. Praecedunt autem quinque diebus eorum menses Romanos. Undecimo vero perëgimus diem Theophaniorum Domini Jesu Christi, cum gaudio laudantes et gratias ei agentes propter omnia quae nobis fecit ejus benignitas. Accesserunt autem gregi Christi eodem anno praeter illos 127 alii quoque 103. Alii vero idololatrae non cessabant insidiari beato et reliquis Christianis. Quando enim eis Praeses obtingebat gentilis, eum vel pecuniis corruptum, vel etiam per impiam eorum religionem persuasum, inducebant ut vexaret Christianos: et ab eo tempore beato Porphyrio non levis eveniebat afflictio. Assidue ergo noctu et diu rogabat benignum et clementem Deum, ut eos ab errore converteret ad suam veritatem.

§ 17. Videns autem sanctus pater Porphyrius nefaria quae quotidie fiebant ab idololatriis, statuit se mittere Byzantium, ut peterem ab Imperatoribus, ut diruerentur templa simulacrorum. Gazae enim adhuc maxime celebrabatur, quod vocatur Marnejum : et scriptis literis ad sanctissimum Episcopum Constantinopolitanum *, cujus laus et gloria memoratur ab omnibus. navigavimus. et spatio viginti dierum eo pervenimus: et redditis literis beato Joanni. ore omnia docui. Cum primum autem audivisset, id significavit Eutropio cubiculario. qui tunc erat assiduus apud Imperatorem Archadium. Cumque ei legisset epistolae beati Episcopi. et petiisset ab eo; ut concurreret cum literis, acceptis ab eo promissis, exiit, et dixit mihi: « Quieto animo esto, o fili. Spero enim in Dominum Christum, quod suam, sicut solet, sit facturus misericordiam. Ego vero non cessabam quotidie eum admonere. Ille autem mittebat et instabat Eutropio. Septem vero post diebus pronuntiatur edictum Imperatoris, ut clauderentur simulacra Gazaeorum civitatis et ne consularentur amplius. Traditur autem hic jussus in manus cujusdam Hilarii, hominis adjutoris Magistri. Ego vero tribus post diebus egressus sum Byzantio, et spatio decem dierum pervenio in civitatem Gazaeorum, septem diebus praeveniens Hilarium. Inveni autem sanctissimum Porphyrium aegrotantem.

§ 18. Postquam vero ei tradidi responsum beatissimi Joannis Episcopi Constantinopolitani et id legit, laetitia affectus, convaleuit a febre. Dicebat autem, se in morbum incidisse ex multa afflictione idololatrarum. Septem vero post diebus venit dictus Hilarius, habens duos commentarienses consulatus et multos adjutores ex Azoto et Ascalone et omnes ministros publicos. Statim autem comprehendit tres primores et accepta ab eis satisfactione, ostendit eis divinum edictum quod jubebat, ut clauderentur idolorum templa Gazae civitatis: et eversis omnibus quae erant in eis, simulacris, ea clausit. Marnae vero simulacrum sivit latenter consuli, pro eo plurimis acceptis pecuniis. Rursus autem faciebant, ut solebant, idololatrae nefaria. Contigit vero aliud fieri miraculum quod multos provocavit, ut venirent ad cognitionem veritatis. Deus enim, ut qui sit clemens et misericors, scit per occasiones convertere genus hominum ad lucem suam. Fuit autem ejusmodi id quod accidit:

§ 19. Mulier quaedam clara in civitate, nomine Aelia, cum esse paritura, incidit in magnum periculum. Foetus enim ejus non exibat secundum naturam, sed conversus praeter naturam erat, et cum unam manum emississet, non poterat reliquum corpus educi: erat enim obliquum in utero: nec poterant obstetrices id recta deducere. Cruciabatur vero mulier dolore ineffabili, foetum tunc impellentibus adenixum doloribus. Fuit

* Joannem Chrysost.

autem majus dolorum incrementum, cum successisset primo secundus dies et similiter tertius dies majorem dolorem attulisset quam secundus. Creverunt autem dolores usque ad septem dies, semper additamentum malo accipiente. Quinetiam voluerunt Medici ejus foetum execare: sed cum vidissent ejus virtutem cecidisse, omnem spem plane abjecerunt. Ejus ergo parentes et maritus ejus Heros, cum essent daemonum dediti superstitioni, pro ea quotidie faciebant sacrificium. Adducebant etiam incantatores et vates, existimantes se ex eis utilitatis aliquid accepturos: sed nihil id proderat. Erat autem eis fidelis nutrix quae affecta maximâ animi aegritudine, pro ea fundebat preces in aedibus oratorii. Quodam ergo die eâ in ecclesia orante cum lacrymis, ingressus est sanctus Porphyrius circa horam nonam et ego quoque cum eo. Videt autem anum tristem Deum orantem cum lacrymis, stansque eam rogavit causam. Illa vero eum contemplata, procidit ad ejus pedes, rogans eum, ut pro ipsa rogaret Christum.

§ 20. Postquam autem cognovit sanctus causam a muliere, ipse quoque est lacrymatus: erat enim summe misericors. Dicit vero nutrici: « Audio illam domum esse deditam cultui simulacrorum et servari posse difficiliter. Sed tamen Deus potest omnia. Et enim per occasionem servat eos qui erant perituri. Abi ergo et congrega omnes cognatos et parentes et maritum et dic eis: Quoniam est hic optimus medicus qui potest eam curare, si effecerit ut ea evadat hoc periculum quid ei dabitis? sunt autem omnino tibi multa pollicituri. Dic vero eis hoc quoque: Si eam curaverit, hoc quoque mihi promittite quod cum non falleris, nec ibitis ad alium. Fac eos omnes extendere manus ad coelos et promittere eos esse facturos omnia quae sunt polliciti. Et quando haec fecerint, dic parturienti mulieri coram omnibus: Sanat te Jesus Christus filius Dei vivi: crede in ipsum et vives. » Cum autem audivisset anus quod beatus dixerat Episcopus, isque eam Deo commendasset, cucurrit domum: et cum invenisset omnes flentes et mulierem in extremo periculo, rogavit ejus parentes et maritum, ne angerentur animo. Dixit autem: « Me ad vos misit optimus medicus, ut mihi promittatis quod si ea curetur, ipsum non negabitis. » Cum vero audivissent ejus parentes et maritus, dixerunt: « Si voluerit omnes nostras facultates accipere, non recusabimus: videamus solum vivam nostram filiam. » Dixit autem nutrix: « Manus vestras in coelum extollite et fidem date vos non esse negaturos medicum. » Illi vero alacri animo et cum lacrymis manus extenderunt, dicentes: « Toto tempore vitae nostrae ejus erimus. Quamnam enim consolationem habituri sumus, si ea decedat? erat enim eis unica, scitaque et elegans moribus, si ulla alia. » Cum hoc autem audivisset nutrix, magna voce dixit coram omnibus: « Dicit magnus Sacerdos Porphyrius: Jesus Christus filius Dei vivi te curat: crede in eum et vives. »

Statim vero mulier cum valde ejulasset, edidit foetum vivum. Omnes autem qui illic sunt inventi, obstupefacti exclamaverunt: « Magnus est Deus Christianorum: magnus est Sacerdos Porphyrius. » Die autem sequenti parentes mulieris et maritus et cognati et omnes necessarii, euntes ad beatum Porphyrium, procciderunt ad ejus pedes, petentes Christi signaculum. Beatus vero cum eos signasset et fecisset catechumenos, dimisit illos in pace, praecepiens eis ut vacarent sanctae ecclesiae: et paulo post cum eos catechēsi instituisset, baptizavit etiam infantem cum muliere. Vocavit autem nomen ejus Porphyrium. Qui fuerunt vero illuminati propter occasionem mulieris, erant numero sexaginta-quatuor.

§ 21. Quo magis autem videbant idololatrae multiplicari Christianos, eo magis efferebantur, et non sinebant eos obire officia civilia: sed eis utebantur tanquam malis famulis. Videns autem rursus beatus Porphyrius magnam injuriam quae fiebat Christianis, et non ferens, aspiciens vero probris et contumeliis appetitos, proficiscitur Caesaream ad beatum Joannem Archiepiscopum, et rogat eum cum lacrymis, ut praebeat ei quietem. Dicebat enim, se non posse amplius pati gravia et absurda quae fiebant a Gazaeis. Beatus autem Joannes cum audivisset, rogabat eum, ut aequo et forti animo pateretur, et retineret Episcopatum. Respondens vero sanctissimus Porphyrius, dixit ei: « Te attestor coram Deo, ne despicias meam petitionem, ne requiratur a nobis interitus animarum innumerabilium. Sed rogo te, pater, ut mecum nāviges ad urbem regiam, ut rogemus Imperatores, rege coelesti annuente, ut evertant templa idolorum. » Respondens autem beatus Joannes, dixit ei: « Fili, justa quidem est petitio, sed non est aptum tempus: jam enim imminet conversio hyemalis. » Respondit beatus Porphyrius: « Si vult nos Deus esse et Gazae populum convertere, potest etiam servare in hyeme. Tu vero pater, ejus fidens clementiae et misericordiae, id velis, et iter nobis succedet feliciter. » Dicit ei beatus Joannes: « Fiat voluntas Christi. »

§ 22. Postquam autem beatus Joannes est ei pollicitus, scribit ad me, ut quamprimum venirem Caesaream, et afferrem mecum tres libros, et quadragintatres nummos qui ei restabant ex reditu sanctae ecclesiae. Ego vero acceptis literis, cum sumpsissem libros et nummos, pròtinus sum egressus: et cum venissem Caesaream, invēni sanctissimos Episcopos paratos ad navigandum. Et cum post duos dies solvissemus, navigamus vicesimotertio mensis: et cum Dei benignitate fuisset nobis secunda navigatio, spatio decem dierum appulimus ad Rhodum insulam. Erat autem tunc in insula, in aversa ejus parte, quidam monachus, nomine Procopius qui nunc est relatus in numerum angelorum. Dormiit enim quinque abhinc annis, cum vixisset vitam

nulli culpae affinem, in jejuniis et vigiliis et summa paupertate. Habebat vero donum quoque prophetiae, et virtutem expellendi daemones. Cum nos autem, ut dictum est, Rhodum appulvissemus, et audivissemus de vita sancti viri, necessarium duximus eum non praeterire, sed ejus angelica frui consuetudine: et cum rogavissemus, ubinam haberet monasterium, ad eum profecti sumus, navigantes in cymba: et cum pervenissemus, pulsavimus ostium. Statim autem egressus, per se nobis aperuit, etiamsi haberet apud se alium discipulum.

§ 23. Cum autem aspexisset sanctissimos Episcopos, præciciens in terram, eos adoravit. Deinde surgens, me quoque est osculatus et pium Eusebium Diaconum, quem secum ducebat sanctus Joannes Archiepiscopus: et cum nos introduxisset in oratorium, retrocessit, dans priorem locum beatissimis Episcopis, dicens: «Decet vos Sacerdotes habere priorem locum: me autem humilem et abjectum et qui ordinationem non sum assecutus, posteriorem.» Tunc cognovimus sanctissimum Procopium esse perspiciendi potestate praeditum. Cum enim nos nunquam aspexisset, neque de nobis audivisset, cognovit per spiritum eos esse Episcopos: beatissimos, inquam, Joannem et Porphyrium: et ideo eos affecit honore dicendi preces priori loco. Deinde post preces sedit, et cum esset nobis locutus multa animae utilia, rogavit causam susceptae itineris molestiae. Beatus vero Porphyrius ei omnia narravit de Gazaeis, quantus sit eorum furor in colendis simulacris, et quam multa mala ab eis patiantur Christiani: et quod eâ de causâ ascendunt, ut rogent Imperatores, ut evertantur templa idolorum.

§ 24. Cum autem audivisset sanctus Procopius Anachoreta, dixit: «Domine Jesu Christe, converte tuos famulos a fraude diabolica, ad fidem.» Deinde dicit sanctissimis Episcopis: «Ne sitis anxii animo, o patres. Deus enim qui novit zelum vestrae fidei, iter vobis diriget, et dabit omnia quae sunt vobis cordi. Agite ergo, ea vobis dabo monita quae Deus revelavit meae humilitati. Primum convenite sanctissimum Episcopum Joannem, et cum eo preces ad Deum fundite, et ei rem exponite: et ipse est vobis consulturus ea quae ipsi revelavit Dominus. Non potest enim loqui in palatio, quoniam ei irascitur Imperatrix Eudoxia. Ipse ergo vos commendabit Amantio cubiculario dominae, viro pio et qui habet in honore Sacerdotes: ipse vos introducet ad Imperatricem: et quando ad eam ingressi fueritis, vos est benigne exceptura. Exponite ergo ei rem universam, et jubete eam valere, et exite. In secundo autem ad eam ingressu, postquam vos eam hujus rei admonueritis, dicite ei: Speramus in Christum Filium Dei, quod si rei praesenti studueris, est tibi daturus filium masculum. Cum hoc autem audierit, est laeta futura: est enim

praegnans, et hic est mensis nonus, ex quo concepit: et est factura omnia, ut rem vobis reddat effectam Deo annuente.»

§ 25. Nos autem cum audissemus quod dixerat vir sanctus, et credidissemus iis quae fuerat locutus, et ipse nos Deo commendasset, egressi sumus: et solventes illo die, navigavimus: et post alios decem dies pervenimus Byzantium: et accepto hospitio, die sequenti ivimus ad sanctissimum Archiepiscopum Joannem. Cum vero cognovisset, quinam essemus, nos accepit magno honore et observantiâ. Nos autem rogavit, quam de causa hunc viae laborem sustinuimus, et ei narravimus: et cum cognovisset, recordatus est nos longo ante tempore hoc rogasse literis: et cum me agnovisset, benigne et complexus. Rogat vero nos, ne angamur animo, sed spem habeamus in Dei misericordia. Dixit autem nobis: «Ego quidem non possum loqui cum Imperatore: eum enim in me iritavit Imperatrix, quoniam eam reprehendi propter possessionem, quam cum concupiisset, eripuit. Et mihi quidem non est hoc curae, quod irascantur. Seipsos enim laeserunt, non me. Nam etsi laedant meum corpus, animae multo magis pröderunt: hoc tamen relinquamus Dei misericordiae. De nostro autem edicto, si videatur Domino, cras accersam eunuchum Amantium qui est eunuchus Imperatricis, et multum potest apud eam, et est vere Dei servus, et ei rem exponam, et est magnum studium adhibiturus Deo annuente.»

§ 26. Nos vero, cum ille sic nobis promisisset, et nos Deo commendasset, ivimus in nostrum hospitium. Die autem sequenti, ivimus ad sanctum, et invēnimus apud eum cubicularium Amantium: rei enim nostrae curam gesserat: et eo accersito, de re nostra eum docuerat. Postquam autem ingressi sumus et cognovit Amantius nos esse eos, de quibus cum ipso fuerat locutus, surgens adoravit sanctissimos Episcopos, facie inclinatâ in terram. Illi vero cum cognovissent quisnam esset, eum sunt complexi et osculati. Porro autem eis quoque jussit sanctissimus Episcopus Joannes ore proprio Cubicularium docere de re sua. Sanctissimus autem Porphyrius ei omnia narravit de idololatrâ, quemadmodum libere et confidenter faciunt res nefarias: et quemadmodum affligunt et vexant Christianos. Ille vero audiens flevit, et impletur zelo divino, et dicit eis: «Ne sitis anxii, patres. Dominus enim Christus est defensurus suam religionem. Orate ergo vos, et ego loquar cum Augusta, et spero in Deum universorum, fore ut consuetam suam faciat misericordiam. Die autem crastino vos ad eam introducam, et ipsa ore vestro a vobis docebitur quae vultis: invenietis vero eam a me prius instructam.» Cum haec autem dixisset, nobis valere jussis recessit. Nos quoque, cum multa spiritalia locuti essemus cum sanctissimo Archiepiscopo Joanne, isque nos Deo commendasset, recessimus.

§ 27. Die vero sequenti nos accersit cubicularius Amantius

per duos Decanos. ut iremus in palatium: et surgentes propere ivimus. Invenimus autem ipsum nos expectantem. Qui accepit duos Episcopos, et eos introduxit ad Augustam Eudoxiam. Postquam vero eos aspexit, prior salutavit, dicens: «Benedicite Patres.» Illi autem eam reverenter salutarunt. Sedebat vero super aureum lectum, et dicit eis: «Ignoscite mihi, Sacerdotes Christi, propter ventris quae me premit, necessitatem. Debebam enim in vestibulo occurrere vestrae sanctitati. Sed propter Dominum orate pro me, ut quod est in utero, in lucem edam cum Dei benignitate.» Sanctissimi autem Episcopi admirati tantam ejus demissionem, dixerunt: «Qui benedixit uterum Sarae et Rebeccae et Elisabeth, benedicat et vivificet id quod est in tuo ventre.» Postquam vero locuti sunt alia quoque verba spiritalia, dicit: «Scio cur hunc viae laborem susceperitis: me enim prius docuit Aman-tius eunuchus. Quod si vos quoque me vultis docere, jubete Patres.» Jussi autem, docuerunt omnia quae pertinebant ad idololatrias, quemadmodum secure faciebant res impias, et quemadmodum suâ potentiâ opprimebant Christianos, non sinentes eos obire ullum officium publicum, neque sua praedia colere, ex quibus vectigalia publica pendunt imperatoriae potentiae. Cum haec audivisset Imperatrix, dixit: «Ne sitis anxii, patres, spero enim in Dominum Christum filium Dei, fore ut persuadeam Imperatori, ea facere quae decent vestram sanctam fidem, et vos hinc dimittat compotes desiderii. Abite ergo et vos reficite: estis enim defatigati, et orate, ut Deus opem ferat meae petitioni.»

§ 28. Cum haec autem dixisset, jussit afferri pecunias: et cum accepisset circa tres pugillos, dedit sanctissimis Episcopis, dicens: «Haec interim accipite ad expensas.» Episcopi vero his acceptis, cum multum ei benedixissent, exierunt. Exeuntes autem, magnam pecuniae partem distribuerunt Decanis qui praeerant portis, adeo ut paucae apud eos remanerent. Imperatrix vero, cum Imperator esset ad eam ingressus, docuit eum negotium Episcoporum: petiit autem, ut everterentur templa Gazae. Imperator vero cum audiisset, aegre tulit, dicens: «Scio illam civitatem esse deditam cultui simulacrorum, sed est in nos grato animo in pensitandis vectigalibus publicis: quae quidem confert plurima. Si ergo eorum templa repente diruamus, metu se in fugam conjicient, et perdemus tantum canonem. Sed si videtur, eos particulatim affligamus, idololatrias adimentes dignitates, et alia civilia officia, et jubeamus templa eorum claudi, et non amplius celebrari. Cum enim afflicti fuerint, ad omnes redacti angustias, agnoscent veritatem. Nam quod exuperat, si idem sit repentinum, grave est iis qui sunt subjecti.» Imperatrix autem cum id audiisset, fuit magno dolore affecta: erat enim acris et fervens in fide. Imperatori vero hoc solum respondit: «Dominus

est opem laturus servis suis Christianis, seu nos velimus, seu nolumus.» Haec nobis narravit pius Amantius cubicularius.

§ 29. Die autem sequenti accersiit nos Augusta, et cum de more prior salutasset sanctos Episcopos, jussit eos sedere. Postquam vero locuti essent multa verba spiritalia, dicit eis: «Locuta sum cum Imperatore, et aliquantum aegre tulit. Sed ne animo angamini. Deo enim volente, non sum cessatura, donec vobis satisfiat, et egrediamini assecuti vestrum qui est ex Deo, scopum.» Episcopi autem his auditis, adorarunt. Stimulatus vero sanctus noster Porphyrius, recordatus ejus quod dixerat beatissimus Procopius Anachoreta, dixit Imperatrici: «Labora propter Christum, et ipse pro tuo labore est tibi daturus filium qui vivet et imperabit, te vidente, et eo fruente multos annos.» Cum hoc audisset Imperatrix, repleta est laetitiâ, et ruber evasit ejus vultus, et ei accessit major ea, quam habebat, pulchritudo: ea enim quae appàrent, ostendunt ea quae latent. Dicit itaque sanctissimis Episcopis: «Orate patres, ut quomodo dixistis, Deo volente, pariamus masculum: et si hoc factum fuerit, polliceor vobis me facturum omnia quae petitis. Quin etiam aliud quoque quod non petiistis, sum factura, Christo annuente. Sanctam enim ecclesiam aedificabo Gazae in medio civitatis. Abite ergo in pace, et quiescite, assidue pro me rogantes, ut cum Dei benignitate pariam: et paulo post id implebo.» Cum ergo valedixissent Episcopi, et eam Deo commendassent, egressi sunt ex palatio. Precabamur autem, ut pàreret masculum: erdebamus enim ei quod dixerat sanctus Procopius Anachoreta: et ibamus quotidie ad sanctissimum Joannem Archiepiscopum, et fruebamur sanctissimis ejus eloquiis dulcioribus super mel et favum. Veniebat vero ad nos Amantius cubicularius, aliquando quidem ferens responsa Imperatricis: aliquando autem etiam, ut nos conveniret.

§ 30. Paucis autem post diebus parit Imperatrix masculum, et imponunt ei nomen Theodosium quod erat nomen ejus avi Theodosii Hispani qui imperavit simul cum Gratiano. Natus vero junior Theodosius, fuit in lucem editus in purpura *. Unde etiam cum primum fuisset natus, fuit renunciatus Imperator. Fuit autem magna laetitia in civitate, et fuerunt quidam missi per civitates qui haec renunciarent, dónaque et munera. Domina vero cum primum peperisset, et surrexisset e cella puerperii, misit ad nos Amantium, dicens nobis per ipsum: «Ago Christo gratias, quod per vestras sanctas preces Deus mihi donavit filium. Precemini ergo, Patres, illi vitam, et mihi humili et abjectae, ut impleam ea quae sum vobis pollicita rursus, ipso volente Christo, per sanctas vestras preces.» Cum autem impleti essent septem dies a puerperio, nos accersit, et nobis occurrit in porta cubiculi, portans infantem in purpura. Inclinauit vero caput,

* Scilicet, statim ab ortu, purpurâ augustâ tectus.

dicens: «Benedicite Patres mihi et filio, quem donavit Dominus per sanctas vestras preces.» Infantem quoque tradidit, ut ipsum signarent. Sancti autem Episcopi et ipsam et infantem signarunt signo crucis: et cum precati essent, sederunt.

§ 31. Postquam autem ipsi locuti essent multa verba plena compunctione, dicit eis domina: «Scitis, Patres, quid de re vestra statui facere?» Dominus vero meus Porphyrius respondens, dixit: «Quaecumque statuisti, ex Deo statuisti; etenim in hac nocte revelatum fuit meae humilitati per visionem, me esse Gazae, et stare in delubro, quod illic vocatur Marnium, et tuam pietatem mihi tradere evangelium, et dicere: Accipe, lege. Ego autem cum aperuissem, invēni locum illum, in quo dicit Dominus Christus Petro: *Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam: et portae inferi non praevalebunt adversus eam* (Matth. xvi). Tu vero, Domina, respondens, dixisti: Pax tibi; esto fortis et strenuus. Post haec autem sum excitatus: et ex hoc persuasum habeo, fore ut Dei Filius tui animi instituto opem ferat. Dic vero nobis domina, quid statueris.» Imperatrix respondens, dixit: «Si Christo placuerit, paucis post diebus dignabitur infans sancto baptismo. Ite ergo, et facite supplicationem, et petite in ea quaecumque volueritis: et quando egressus fuerit infans ex venerando baptismo, tradite supplicationem ei qui ipsum portabit: ego autem docebo eum, quid facere oporteat: et spero in Dei Filium, eum rem totam esse dispensaturum e voluntate suae clementiae.» Nos autem his promissis ab ea acceptis, cum ei et infanti multum benedixissemus, et euntes fecimus supplicationem, in chartâ multa ponentes, non solum eversionem simulacrorum, sed etiam privilegia dari sanctae ecclesiae, et Christianis, et praebere redditum; erat enim pauper sancta ecclesia.

§ 32. Cum autem dies praeteriissent, venit dies, in quo erat illuminandus novus Imperator Theodosius, erat vero coronata et ornata universa civitas holoserico et auro, et omni alio ornamento, adeo ut non posset quispiam explicare ornatum civitatis. Quinetiam fluctuantem habitatorum multitudinem, licebat intueri variatam multiplici et diverso genere vestium. Non est autem mearum virium dicere splendorem illius ornatus, sed illorum qui sunt in dicendo exercitati: ego vero transibo ad praesentem veram conscriptionem. Baptizato juniore Theodosio, et ab ecclesia egresso in palatium, licebat rursus intueri virtutem eorum qui praeerant multitudini, et vestem eorum refulgentem: erant enim omnes candidati, ut existimaretur multitudo esse nive repleta. Praecedebant autem Patricii, illustres, et omnis dignitas cum ordinibus militaribus, omnes portantes cereos, ut putarentur astra cerni in terra. Erat vero prope infantem qui portabatur, ipse quoque Imperator Archadius, vultum habens hilarem et nitidum magis quam ea, quam gestabat, purpura. Unus autem ex

Proceribus portabat puerum in splendida veste. Nos vero admirati sumus, videntes tantam gloriam. Dicit autem nobis S. Porphyrius: «Si ea quae paulo post evanescunt, tantam habent gloriam: quanto magis coelestia quae sunt parata sanctis quae nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt?» Stetimus autem nos in vestibulo sanctae ecclesiae, habentes etiam chartam supplicationis.

§ 33. Postquam vero fuit egressus a baptismo, exclamavimus dicentes: «Rogamus tuam pietatem, chartam quoque porrigentes.» Cum autem aspexisset is qui gestabat puerum et cognoscebat rem nostram (eam enim prius didicerat a domina), jussit chartam ei accipi, et cum accepisset, constitit: jussit autem fieri silentium, et cum solvisset, legit partem: et cum involvisset, subiecit manum capiti infantis: et cum id inclinasset, clamavit coram omnibus: jussit ejus potentia ea fieri quae sunt in supplicatione. Omnes autem cum aspexisset, sunt admirati: et adorabant Imperatorem, eum beatum pronunciantes quod dignus esset habitus qui videret in vita filium imperantem: exultabat autem audiens. Imperatrici quoque Eudoxiae fuit annunciatum quod factum fuerat propter suum filium. Laetata est autem, et genibus flexis Deo egit gratias. Ingresso vero infante in palatium, ei occurrit domina, et eum accepit et osculata est: et eum portans, ipsum quoque salutavit Imperatorem, dicens: «Beatus es domine, propter ea quae viderunt oculi tui in vita tua,» et Imperator laelabatur audiens. Cum autem Imperatrix eum vidisset hilarem, dixit: «Si videtur, sciamus quidnam continet supplicatio: ut omnino fiant quae in ea continentur.» Imperator vero jussit legi chartam: et postquam lecta fuit, dixit: «Gravis quidem est petitio: sed gravior est recusatio, quoniam haec est prima jussio nostri filii.» Dicit autem ei domina: «Non solum prima jussio, sed etiam in hoc sancto habitu et pietatis gratia supplicatio, et petita a viris sanctis.» Vix tandem annuit Imperator, cum domina valde ei instaret. Haec omnia renunciavit nobis pius Amantius.

§ 34. Die autem sequenti nos accersit Imperatrix: et cum de more prior salutasset sanctos Episcopos, jussit sedere, et dixit eis: «Vestris precibus concessit mihi Deus rem vestram, idque factum fuit ejus auxilio: vidistis autem, quam via et ratione sum usa. Sed si videtur, crastino die accersam Quaestorem, et coram vobis jubebo, ut convenienter ei, quod continet supplicatio, fiat rescriptum ex nomine duorum Imperatorum: et ut semel dicam faciat omnia quae consequuntur.» Episcopi autem, his auditis, ei multum benedixerunt, et ejus filio, et Imperatori. Cumque multa alia disseruissent animae utilia, postquam valedixissent, exierunt. Die vero sequenti accessit Quaestorem et nos. Dicit autem ei: «Accipe hanc chartam, et convenienter ei quod in ea

continetur, divinum rescriptum manda literis. » Questor vero, acceptâ chartâ, divinum rescriptum dictavit celeriter, nobis praesentibus. Ei autem suggestimus, ut duces et consulares et res eorum deputaret ad ferendam nobis opem. Postquam vero perfectum fuit divinum rescriptum et subscriptum, rogavimus dominam, ut hoc negotium mandaretur alicui viro illustri. Jussit autem Amantio quaerere virum bono zelo praeditum Christianum, cui hoc negotium deberet committi. Multi enim ex iis qui tunc erant in dignitatibus, simulate habebant fidem, de quibus sumpsit poenas divina justitia. Cum enim rescivissent Imperatores, eos non recte re habere circa fidem intemeratam, eos privarunt suis dignitatibus, eosque et in corpore punierunt, et multarunt pecuniis, haec autem facta fuerunt antea. Quocirca jussit Augusta negotium nostrum committi viro Orthodoxo. Commissum vero fuit cuidam nomine Cynegio ex consistorio qui fuit vir admirabilis et fide fervens. Eo autem accersito, jussit Augusta, ut omnia idola usque ad solum everteret, et igni traderet. Porro ei quoque manu suâ dedit pœunias, dicens: Accipe ad sumptus, et nihil capias a sanctissimis Episcopis. »

§ 35. Cum talia autem mandata accepisset a Domina, egressus est promptior et alacrior. Cum transegissemus vero reliquum hyemis, et fecissemus sanctos dies festos paschales et diem resurrectionis, parabamus nos ad navigandum. Rogavimus autem admirabilem Amantium, ut id significaret dominae, ut eam juberemus valere. Ille vero cum hoc audiisset, fuit magno dolore affectus, propterea quod nos essemus navigaturi: nos enim tantum dilexit, ut ipse rogaret dominam, ut eum dimitteret ad orandum in sanctis et venerandis locis. Timebat autem Domina eum dimittere, ne si illuc iret, fieret monachus, et ibi maneret. Sciebat siquidem viri vitam: erat enim revera nulli culpae affinis, multas praebens eleemosynas, et perpetuo jejunsans, et multos hospitio accipiens, et concurrens ad pios usus. Hactenus quidem de pio Amantio: Dominae vero de nobis significavit, et ingressi sumus ad eam, et dicit sanctissimis Episcopis: « Quando Deo volente navigabitis? » Ille autem dixerunt: « Propterea sumus ingressi, ut juberemus tuam valere potentiam. » Illa autem dixit: « Recordamini semper mei et mei filii. » Jussit vero protinus afferri pecunias. Quae cum fuissent allatae, dixit domino meo Episcopo Porphyrio: « Accipe, pater, haec ducenta, et aedifica, quam sum pollicitus, ecclesiam in medio Gazae: et significa mihi, si opus habueris pluribus pecuniis, et eas statim mittam. Construe etiam Xenodochium, ut excipias fratres qui veniunt in tuam civitatem, et tribus diebus eis sumptum praebeas. » Dedit autem sanctissimo quoque Joanni aureos mille, et vasa pretiosa utrisque. Ad sumptus vero dedit utrisque ad centum aureos.

§ 36. Obtinuit autem praedictus sanctissimus Joannes Episcopus

Caesareae, quaecumque voluit privilegia ratione suae ecclesiae. Cumque precati essent, et multum benedixissent Dominae et ejus filio et Imperatori, exierunt. Rogarunt etiam, ut ingrederentur ad Imperatorem. Imperator autem eos interrogavit, an essent omnino expediti, et an Augusta eis aliqua donasset. Ipsi vero dixerunt: « Sumus omnino expediti a sospite vestra pietate, et pia vestra conjuge, et a filio vestro, quem Deus custodiat, fueruntque multa et magna nobis donata. » Statim autem jussit etiam Imperator Praefectis, eis dare ex publicis vectigalibus Palaestinae circa viginti libras auri. Dedit autem ipse quoque pro sumptibus circiter unum pugillum qui inventus est continere circiter nummos quinquaginta. Cum vero ei quoque multum benedixissent, sunt egressi. Egimus autem in civitate alios tres dies, donec accepimus legationem quadraginta librarum, et post tres dies navem ascendentem, navigavimus Gazam.

§ 37. Praeclarissimus vero post nos egressus est Cynegius, usus publico navigio. Pervenimus autem Rhodum spatio quinquedierum, valde vero studebamus ire ad sanctum Procopium Anachoretam. Cumque nos valde rogassemus nauclerum, ut nobis concederet tres horas, non concessit, dicens: « Non possum ventum invenire tam secundum. » Nos autem ei dicebamus: « Possumus preces sancti viri nos servare, et dare nobis ventum secundum: » nauclerus autem indignatus, non admisit nostram petitionem. Sed cum aquati fuisset, solvimus. Valde vero cruciabamur, quod non licuisset nobis eum convenire. Precibus ergo ab eo petimus, ut nobis ignosceret, et pro nobis oraret ut salvi essemus, et effectum redderemus opus quod fuerat nobis commissum. Cum ergo Rhodo navigassemus, et duos dies in maris tranquillitate et serenitate felix fuisset nobis navigatio, repente oritur tempestas, ventique, et fulgura et tonitrua, et in altum tollebantur fluctus instar montium, et attollebatur navis, ut nos existimaremus eam nubes tangere. Erant autem clamores et lacrymae et oratio ad Deum: implorabamus quoque preces sancti Procopii Anachoretae. Cumque fuisset vespera, et tempestas non cessaret, permansimus vigilantes totam illam noctem: circa matutinum autem ex multa afflictione parum dormitarunt sanctissimi Episcopi, et videt in somnis dominus meus Porphyrius sanctum Procopium Anachoretam, dicentem eis: Nauclerum catechismo instituere et obsignare (est enim execranda haeresi Arrii), et efficite, ut ipse anathemate notet Arrium, et malam ejus fidem, et statim cessabit tanta tempestas. Propterea enim quod sit ipse ex dicta haeresi, non concessit vobis, ut ad me veniretis. Eum tamen catechismi instituere: est enim rectam doctrinam a vobis accepturus.

§ 38. Haec cum audiisset sanctus noster Porphyrius, fuit excitatus, et nobis accersitis narravit quae viderat in somnis. Statim

vero vocato nauclero, ei diximus: « Vis navem tuam esse salvam, et nos omnes, et ante omnia tuam animam? » Ille autem dixit: « Non est hoc rogandum. » Ei vero dixerunt Episcopi: « Abnega malam tuam fidem, et crede in rectam fidem: et salvus eris tu, et navis, et omnes nos. » Dicit eis nauclerus: « Quoniam video vos habere praescientiam (comprehendistis enim quae erant in corde meo, cum nemo id vobis renunciaverit), ecce dico vobis: credo, ut creditis, et abnego haeresim Arrii. Rogo autem vos, ut per otium me ex sanctis scripturis illuminetis in recta fide. » Sancti vero Episcopi eum acceperunt et obsignarunt, super eum fuis precibus, et eum quoque impertierunt divinis sacramentis *. Interim autem cessarunt fluctus, et vespere mutatus fuit ventus, et feliciter navigavimus: et cum finissemus in pelago alios quatuor dies quinto mane adnavigavimus in maritimam partem Gazaeorum, quam vocant Majumam. Postquam autem descendimus, nos cognoscentes qui illic erant Christiani, exceperunt cum Psalmodia. Similiter vero ex civitate quoque, cum audivissent, occurrerunt nobis, habentes signum venerandae crucis, et ipsi psallentes. Commixti sunt autem qui erant ex duobus locis, et facti sunt non parvus populus: erant enim plures qui erant ex maritima, propterea quod haberent multos Aegyptios vini mercatores. Idolorum vero cultores videntes ea quae fiebant, dissecabantur: sed nihil audebant facere, quoniam audiverant, in quanto honore fuissent habiti sanctissimi Episcopi apud Imperatores, et quod essent evertenda simulacra: et magnâ angebantur curâ et animi aegritudine.

§ 39. Postquam autem fuimus ingressi civitatem, in loco qui vocatur Tetramphodos, id est, quadrivium, stabat statua marmorea, et dicebant eam esse Veneris: erat autem supra aram marmoream: statuæ vero effigies erat nudae mulieris. Ipsam autem in honore habebant omnes cives, maxime vero mulieres, lucernas accendentes, et thure sufflentes. Dicebant enim eam in somnis respondere iis quae volunt inire matrimonium. Decipiebant autem se invicem mentientes. Saepe vero jussi a daemone contrahere matrimonium, tantum abfuit ut id recte eis procederet, ut inter eos fierent divortia, aut male cohabitarent. Haec cognovimus ab iis qui fuerant aversi ab errore, et veritatem agnoverant. Quinetiam nonnulli idololatrae, non ferentes calamitates gravium conjugiorum quae jussi fuerant contrahere a daemone Venere, succensentes, confessi sunt deceptionem. Tales enim sunt daemones, ut qui decipiant, et nihil unquam veri dicant. Neque enim possunt aliquid certo praescire: sed ex verisimilibus prae se ferunt se praescire apud eos qui eis serviunt. Quomodo enim possunt verum dicere qui exciderunt a veritate? Quod si in aliquibus contingit eos divinare, hoc fit ex eo quod evēnit:

* Eucharistiâ quoque, probabiliter; hanc enim secum ferre soliti erant fideles navigantes.

quomodo etiam accidit in hominibus, ut saepe quaedam praedicant futura de re quae est eventura. Ea ergo quae ex iis quae accidunt, successerunt quod quidem raro fit, admiramur. Quae autem conjecturâ non assequimur, quod quidem fit assidue, silemus. Hactenus quidem de daemonibus et de eorum deceptione.

§ 40. Cum nos ergo, ut dictum est, navigassemus in civitatem, et venissemus in locum in quo erat dictum simulacrum Veneris, portarent autem Christiani venerandum lignum Christi, hoc est, figuram crucis, videns daemon qui habitabat in statua, nec videre sustinens signum quod ferebatur, turpiter egressus ex marmore, dejecit ipsam statuam et confregit eam in multa fragmenta. Accidit vero, ut duo idololatrae starent prope aram, in qua stabat statua: quae corruens, unius quidem caput fregit in duas partes, alterius autem humerum et brachiale. Stabant enim ambo, sanctum populum subsannantes. Multi autem ex gentilibus, cum vidissent signum quod factum fuerat, crediderunt et commixti cum laicis, unâ cum eis sunt ingressi in sanctam ecclesiam, nomine Irenen. Fuit autem illo die magnum gaudium inter Christianos, tribus de causis: Primum quidem quod sanum recepissent sacerdotem et qui ea fecerat quae desiderabat. Secundo quod contriti essent dii gentium et facti essent tamquam pulvis qui dispergitur ab area aestiva: quinetiam similiter atque ipsi confracti sunt qui confidebant in eis. Tertio autem et maxime quod conservatae sunt animae, quae errabant, et accesserunt gregi Christi. Cum eos vero obsignasset Episcopus, dimisit in pace, jubens ut vacarent sanctis scripturis: erant vero viri numero 32 et septem mulieres. Cum duos autem alios dies fuisset Gazae Joannes Archiepiscopus, profectus est Caesaream: quae Christiani omnes et sanctus Episcopus deduxerunt usque ad duo milliaria.

§ 41. Post decimum autem diem venit admirandus Cynegius, habens secum Consularem et Ducem et magnam manum militarem et civilem. Praesciverunt vero multi ex idololattris et exierunt e civitate: alii quidem in vicos, alii autem in alias civitates: erant vero complures ex divitibus civitatis. Eorum autem aedes qui fugerant, annotavit quem diximus, Cynegius. Die autem sequenti, accersitis civibus, praesentibus Duce et Consulari, aperuit eis literas imperatorias quae jubebant, ut everterentur simulacra et delùbra et igni traderentur. Cum primum vero id audivissent idololatrae, ejularunt magna voce, adeo ut id aegre tulerint magistratus et in eos cum minis emiserint milites qui eos virgis et clavis verberabant. Christiani autem cum magno gaudio laudibus prosequiebantur Imperatores et magistratus. Statim vero cum magistratibus et cohortibus militaribus impetum fecerunt et everterunt delùbra. Erant autem in civitate simulacrorum publica templa octo: nempe Solis et Veneris et Apollinis

et Prosèrpinæ et Hécates et quod dicebatur Hierion, seu sacerdotum: et Fortunæ civitatis quod vocabant Tychèon, et Marnion quod dicebant esse Critæ generis Jovis: quod existimabant esse gloriosius omnibus templis quæ sunt ubique. Erant autem alia quoque plurima simulacra in aedibus et pagis quæ nemo posset numero subicere. Daemones enim cum Gazæorum animum ut ductilem apprehendissent, errore impleverunt universam civitatem, et, quæ circumcirca sita erat, regionem: hoc autem eis accidit ex nimia simplicitate. Quamobrem traducti ad sanctam fidem, fiunt magno zelo incitati Christiani. Haecenus quidem de Gazæis.

§ 42. Jussi ergo milites, cum Christianis civitatis et maritima ejus parte, impetum fecerunt in simulacra. Et primum cum voluissent evertere simulacra et Marnium, repulsi sunt. Illis enim idoli sacerdotes, cum prius de eo audivissent, portas interioris templi intrinsecus magnis lapidibus obstruxerunt: et cum exportassent in ea quæ dicuntur adyta, quaecumque erant vasa in templo pretiosa: quinetiam ipsa deorum ipsorum animalia, illie occultaverunt: et per ipsa adyta fugerunt per alias vias. Dicebant enim, dicta adyta habere multas vias in diversa loca. Repulsi ergo, sicut prius dixi, conversi sunt ad alia simulacra: et alia quidem everterunt, alia vero igni tradiderunt. Cum ergo rapuissent omnia quæ in eis erant vasa pretiosa, sanctus autem Porphyrius anathèmati subjecisset in ecclesia quemlibet civem Christianum qui ex delûbris aliquid accipit ad lucrum proprium: nullus ex fidelibus civibus aliquid accepit, nisi milites et qui illie inventi sunt advenæ. Obibant ergo cum laicis ex clero viri pii et ipse sanctus Porphyrius Episcopus, reprimentes eos, ne aliquid acciperent. Fuerunt vero decem dies evertentes templa simulacrorum.

§ 43. Post dictos autem dies consilium ceperunt, quonam modo uterentur Marnio et quid ei facerent. Alii enim dicebant, id debere effodi: alii autem, combûri: alii, locum purificari et sanctificari ad Dei ecclesiam: et erat de ea re magna deliberatio. Tandem sanctus Episcopus edicit populo jejunium et orationem, ut eis revelet Dominus quidnam eos facere oporteat. Cumque illo die jejunassent et Deum de hac re precati essent, vespere pegerunt sanctam synaxim. Cum perageretur autem, puer circiter septem annos natus, stans cum matre propria, repente exclamavit, dicens: « Combûrite intus templum usque ad solum. Facta sunt enim in eo multa gravia et maxime hominum sacrificia. Id vero hoc modo combûrite: Afferte picem humidam, sulfur et sebum porcinum et hæc tria commiscete et ungite portas aeneas, et ignem in eas injicite, et sic totum templum comburetur. Non potest enim aliter fieri. Id autem quod est exterius, sinite cum ambitu: et postquam fuerit combustum, purgantes

locum, aedificate illic sanctam ecclesiam. » Dicebat autem hoc quoque : « Testificor vobis coram Deo, ne fiat aliter. Neque enim ego sum qui loquor, sed Christus qui in me loquitur. » Haec autem dixit lingua Syriaca. Postquam vero audierunt, omnes admirabantur et Deum glorificabant.

§ 44. Venit autem hoc miraculum etiam ad aures sancti Episcopi : et cum manus suas ad coelum extendisset, Deum glorificavit et dixit : « Gloria tibi, Pater sancte, quoniam abscondisti a doctis et sapientibus et revelasti ea parvulis. » Jussit autem puer suam quoque matrem, postquam dimissa esset ecclesia, inveniri in episcopi aedibus. Separato itaque puero, dixit Episcopus mulieri : « Adjaro te per filium Dei vivi, ut dicas, an suggestione tua aut alicujus alterius, te sciente, filius tuus illa est locutus quae dixit de Marnio. » Mulier autem cum haec audivisset, dixit : « Trado meipsam terribili et tremendo Christi tribunali, si unquam praecepi aliquid ex iis quae filius meus hodie est locutus. Sed si videtur tibi, ecce accipe puerum et cum minis de eo habe quaestionem : et si dixit alicujus suggestione, metu confitebitur. Sin vero nihil aliud dicet, est evidens quod a Spiritu Sancto fuit inspiratus. »

§ 45. Cum hoc audisset Episcopus quod dixerat mulier et laudavisset, jussit eam paululum secedere, et introduci puerum. Cumque adductus esset puer, dixit ei : « Quis tibi suggessit, ut loquereris in ecclesia illa quae es locutus de Marnio ? » Puer autem tacebat. Jussit vero sanctissimus Episcopus afferri flagellum et extendi puerum ad hoc, ut ab eo terreretur. Ille autem tenens flagellum, alta voce clamavit, dicens : « Quis tibi dixit, ut loquereris ? dic, ne flagello caedaris. » Puer vero stabat mutus, nihil loquens. Tunc nos qui eramus circa ipsum, haec ei cum minis diximus : ille autem erat immobilis. Tandem postquam omnes cessassent, os suum aperiens, dixit puer linguâ Graecâ : « Urite templum quod est intus, usque ad solum. Multa enim gravia in eo facta sunt et maxime hominum sacrificia. Hoc autem modo id urite : Afferte picem humidam et sulfur et sebum suillum et miscete haec tria, et ungite portas aeneas, et ignem eis immitte : et sic templum comburetur. Alias enim non potest fieri. Quod est exterius autem, sinite cum ambitu : et postquam fuerit combustum, expurgato loco, statuite illic sanctam ecclesiam. Testificor enim vobis coram Deo, non posse aliter fieri. Non enim sum qui loquor, sed qui est in me Christus. » Admiratus est autem sanctissimus Episcopus Porphyrius et omnes qui cum eo erant, auditâ pueri libera loquendi fiduciâ et quod partite et distincte esset locutus. Accersita vero matre, eam interrogavit, an ipsa aut filius ejus sciret linguam Graecam. Illa autem jurejurando affirmabat, neque se, neque suum filium scire Graece. Cum hoc rursus audivisset sanctissimus Porphyrius, laudavit Dominum :

et afferens tria numismata, ea dedit mulieri. Puer autem cum vidisset numismata in manu matris suae, exclamavit, dicens linguâ Syriacâ: «Ne accipias, mater, ne tu quoque auro vendas donum Christi.» Rursus autem cum id audivissemus, summe mirati sumus. Mulier vero reddidit tria numismata, dicens Episcopo: «Ora pro me et filio, et commenda nos Deo.» Sanctus autem Episcopus eos dimisit in pace.

§ 46. Mane vero congregatis religiosis Clericis et Christiano populo, et praeterea admirabili quoque Cynegio et magistratibus, dixit eis, quomodo locutus est puer de Marnio. Cum autem audivissent, mirati sunt, et communi consensu dixerunt, ut sicut dixerat puer, sic combureretur. Allatâ ergo pice humida, et sulfure, et sevo suillo, et his tribus mixtis, unxerunt portas interiores: et fuis precibus, ignem admoverunt, et statim universum templum cum arripuit, et fuit exustum. Quotquot autem milites et hospites poterant, rapiebant ex igne quae inveniebant, seu aurum, seu argentum, aut ferrum, aut plumbum. Erat vero illic quidam ex Praefectis militaribus, quos vocant Tribunos, qui aderat combustioni templi: erat autem, ut apparebat, Christianus: in occulto vero erat idololatra. Hic ergo cum interesset, et videret conflagrationem et direptionem quae fiebat a militibus, dissecabatur: et sub praetextu quod curaret ut servarent ordines, flagellis crudeliter caedebat, quem inveniebat ferentem aliquod spoliū. Cum haec fierent, et ab igne corrupti essent parietes, repente lignum ardens incidit in Tribunum, et ei duplicem affert mortem. Perfracto enim capite ejus, ussit reliquum corpus: et statim fideles milites et Christianus populus, scientes eum esse propensum ad simulacra, Deum glorificarunt, et dixerunt illum psalmum qui dicit: *Quid gloriaris in malitia, potens iniquitate? Tota die injustitiam cogitavit lingua ejus. Tanquam novacula acuta fecisti dolum. Dilexisti malitiam magis, quam bonitatem: injustitiam magis, quam loqui justitiam. Dilexisti omnia verba submersionis, linguam dolosam. Propterea Deus destruet te in finem: evellet te, et emigrare te faciet ex tabernaculo tuo, et verbum tuum ex terra viventium (Psalm. 51).* Et quae deinceps sequuntur in psalmo. Dies vero plurimos perpetuo arsit templum.

§ 47. Postea autem facta est etiam domorum perscrutatio, erant enim multa simulacra in plurimis atriis: et quae inveniebantur, partim quidem igni tradebantur, partim autem in coenum jaciebantur. Inveniebantur libri quoque pleni praestigiis et incantationibus, quos quidem dicebant sacros, ex quibus sua faciebant mysteria et alia nefaria idololatrae. Ipsi quoque eadem passi sunt quae dii sui. Accurrebant autem multi ad sanctam fidem, alii quidem metu, alii vero condemnantes priorem suam vivendi rationem. Omnibus vero portas sancta aperiebat Ecclesia. Meminerat enim sanctae scripturae quae dicit: *Pulsanti aperietur: et*

qui quaerit, invenit (*Matth. vii*). Et rursus: *Sive practextu, sive veritate Christus annuncietur* (*Philip. i*). Dicebant autem quidam ex fidelibus sancto Episcopo, non oportere eos accipere qui accedunt propter metum, sed eos qui bono proposito. Sanctus vero Episcopus dicebat iis qui haec dicebant *:

§ 48. « Sunt etiam virtutes quae casu et calamitate accidunt hominibus. Quomodo qui servum aliquem possidet improbum et ingratum, prius eum admonet, ut sit semper mētori et grato animo: Postquam autem eum nullo modo videt parere admonitioni, ei decaetero metum infert necessario, plagasque et vincula, et alia hujusmodi: non volens eum perdere, sed servare, et agnoscere id quod oportet. Talem etiam Deum existimate qui fert patienter nostrum ingratum animum: saepe autem suadet quae sunt nobis utilia, per Scripturas et alios viros sanctos. Nobis vero non parentibus, volens omnino ut bonus et benignus nos possidere, et non repellere, nobis infert suum timorem et disciplinam, nos invitans, ut cum necessitate agnoscamus id quod oportet. Quamobrem dicit Scriptura: *Quando interficiebat ipsos, tunc quarebant eum, et convertebantur, et mane vigilabant ad Deum* (*Psal. 77*). Et rursus dicit propter eos qui resiliunt et jugum a Deo excutiant: *In camo et freno confringes maxillas eorum qui non appropinquant ad te* (*Psal. 31*). Oportet ergo, o filii mei, admonere humanitatem per metus et minas et disciplinam. Propterea rursus dicit: *Bonum est, quod humiliasti me, ut discam justificationes tuas* (*Psal. 118*). Haec autem a me dicta sunt propter eos qui volunt accedere ad nostram sanctam fidem. Nam etsi dubitantes accesserint, potest eos mollire tempus, Christo annuente. Ut autem aliud quoque vobis renunciem: si non conspecti fuerint fide digni, ut qui jam fuerint in mali habitu: qui ex eis nascuntur, possunt esse salvi, ut qui cum bono conversentur. »

§ 49. Cum haec sanctus dixisset Porphyrius, et persuasisset fratribus, accipiebat omnes qui volebant illuminari, catechēsi eos instituens multis diebus, non solum ante baptismum, sed etiam postea. Assidue enim docebat verbum, non splendida et magnifica utens oratione, et se volens ostentare: sed simplici utens dictione, et omnia solvens ex Scriptura. Accesserunt ergo illo anno gregi Christi circiter trecenta nomina, et ab illo tempore augmentum accipiebant singulis annis res Christianorum. Marmio vero omnino exusto et constituta civitate, statuit beatus Episcopus cum religioso clero et Christi amante populo, sanctam ecclesiam condere in loco exusto, quomodo ei revelatum fuerat, quando erat Constantinopoli, propter quod etiam acceperat pecunias a religiosissima Imperatrice Eudoxia. Dimissis ergo magistratibus et fidelium populo, retinuit partem auxilii, ne fieret aliqua novitas post eorum exitum. Non propter hoc autem

* Multos Deus misericors vocat ad salutem per metum et flagella.

solum: sed etiam, ut opem ferrent ad congregandam materiam aedificii dictae sanctae ecclesiae. Quidam autem consulebant, ut aedificaretur sicut positum fuerat idoli templum. Erat enim formae rotundae, circumdatum duabus porticibus, se invicem interius subeuntibus: ejus vero medium erat ad emittendos vapores constitutum, septentrionaleque et extensum in altum. Habebat autem quaedam etiam alia quae decebant simulacra, apta ad excreanda illa et nefaria quae fiebant ab idololatrâ. In hac ergo forma et positura dicebant quidam aedificandam esse sanctam ecclesiam. Alii vero contradicebant, dicentes ipsam quoque positurae memoriam esse delendam. Qui autem hoc dicebant, persuadebant omnibus, ut qui recte dixissent. Dixit vero sanctissimus Episcopus: «Hoc quoque relinquemus consilio.»

§ 50. Interim autem dum repurgatur locus, venit Magistrianus, epistolas afferens imperatorias semper memorandae Eudoxiae. Continebant vero literae salutationem et precum petitionem pro suo marito et filio. Erat autem in alia charta intra literas descripta forma sanctae Ecclesiae in figuram crucis, quomodo nunc quoque Deo volente cernitur: et continebant litterae, ut convenienter dictae figurae sancta conderetur ecclesia. Laetatus est autem sanctus Porphyrius, cum legisset et vidisset formam descriptam. Sciebat enim hoc quoque factum fuisse ex divina revelatione, et meminit Scripturae quae dicit: *Cor Regis in manu Dei*. Continebant autem litterae, pretiosas quoque columnas esse mittendas et marmora. Ejecto autem cinere et ablatis omnibus abominationibus, relictâ rudera marmorum Marnii quae dicebant esse sacra et in loco inaccessio, maxime mulieribus, ea censuit sanctus Episcopus incrustari in platea ante templum, ut conculcarentur non solum a viris et foeminis, sed etiam canibus, aliisque bestiis. Hoc vero idololatrâ fuit magis molestum, quam templi conflagratio. Quamobrem complures ex eis, maxime autem mulieres, usque in hodiernum diem marmora non ascendunt.

§ 51. Brevi autem post tempore edicit jejunium uno die: et cum dimissae fuissent preces matutinae, jussit pius Episcopus quemlibet virum Christi amantem, afferre ligones et rastra et alia hujusmodi instrumenta. Hoc vero vespere prius edixerat, ut omnes mane invenirentur parati: quod etiam factum est. Congregato autem populo cum dictis instrumentis in sancta ecclesia quae appellabatur Irene, jussit omnes psallentes simul proficisci in Marnium, quod olim fuerat. Ipse vero sequebatur, portans sanctum Evangelium, et circa se habens pium clerum, revera imitans Christum cum discipulis. Praecedebat autem populum pius clericus, venerandae Crucis portans effigiem. Ab utrisque vero partibus populi, erant milites qui relictâ fuerant ad continendam in officio civitatem. Euntes autem psallebant, et in versiculorum psalmi intercisione dicebant, Alleluja. Erat autem

psalmus quem dicebant: *Venite, exultemus Domino etc. (Psalm. 94)*. Dicebat autem alios quoque psalmos, donec ingressi sunt in Mar-nium. Hortatus est autem sanctus Episcopus Ruffinum quemdam architectum Antiochenum, virum fidelem et scientem, per quem fuit etiam perfectum totum aedificium. Is accepto gypso, designavit posituram sanctae ecclesiae, convenienter formae quae missa fuerat ab inprimis pia Augusta Eudoxia. Cumque precatus esset sanctissimus Episcopus et genu flexisset, iussit populum fodere. Statim autem omnes uno animo et eadem alacritate fodiebant, clamantes: Christus vicit. Non licebat vero videre differentiam inter virum et mulierem, aut senem aut puerum: sed promptus et alacer animus vires praebebat omnibus. Et alii quidem fodiebant: alii autem terram exportabant, adeo ut paucis diebus fuerint et omnia loca effossa, et terra egesta. Prius itaque praeparatâ materiâ, et ingentibus lapidibus a parte orientali civitatis, et alia materiâ, Sanctus rursus, congregato Christiano populo, multisque precibus et Psalmodiis dictis in loco, ipse primus se succingens, coepit portare lapides, et jâcere fundamenta. Deinde pii quoque Clerici, et omnes laici laetantes et magnâ voce psallentes. Factum est autem illo die magnum miraculum.

§ 52. Sunt putei intra sacrum ambitum, ex quibus est unus ab occidentali parte sanctae quae nunc est, Dei Ecclesiae, non parum profundus. Tres ergo pueri sitientes, iverunt ad bibendum et appropinquantes ori putei, se inclinabant, innitentes ligno quod erat in ore putei, ut solent facere pueri: et fracto ligno, tres ceciderunt in puteum. Quidam vero qui forte illic aderant, iverunt et renunciarunt populo quae facta fuerant. Fuit autem non parvus tumultus, omnibus concurrentibus ad puteum. Cum vero quod factum fuerat, cognovisset sanctissimus Episcopus, ipse quoque currens ad locum, iussit fieri silentium. Quo facto, coepit precari et rogare Deum cum multis lacrymis ut vivos et illaesos conservaret pueros: et maxime propter idololatrias, ne dicant, Ubi est Deus eorum, in quem sperabant? Et cum fuisset horâ unâ humi inclinatus et surrexisset, iussit aliquem descendere per funes cadorum et scrutari pueros. Clamabant enim qui erant ex populo, appellantes pueros: neque erat ullus qui eos inferne audiret ex puteo. Cum autem vir ille descendisset, inventi sunt tres pueri, sedentes super magnum lapidem, illaesi et hilares, inter se colloquentes. Cum vero vir ille eos aspexisset, valde est admiratus, et Deum glorificavit, et inferne clamans, dixit: Laudate Dominum, vivunt enim tres pueri. Cum autem audivisset sanctus Episcopus et populus, laetati sunt: et demissâ magnâ sportâ, jusserunt simul efferri tres pueros: erant enim parvi, ad sex vel septem annos nati. Sportâ vero acceptâ, is quae erat inferius, tres illos ligatos fecit tuto sedere, iubens eis claudere oculos, donec sursum pervenissent et dicere: Jesu Christe,

serva nos. Cumque hoc fecisset, clamavit ut apte funem traherent: et trahentes, dicebant hymnum trium puerorum: *Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum* (Dan. iii). Cumque pervenissent et eos aspexisset sanctissimus Episcopus (erat enim is stans in ore putei et tenebat funem), repletus gaudio et lacrymis exclamavit, dicens: *Benedicite omnia opera Domini Domino, et laudate Dominum* (Ibidem). Postquam autem eos e sporta sustulerunt, scrutati sunt, numquid fracta esset aliqua pars eorum corporis, et nihil inventum est in eis male affectum.

§ 53. Sed magnum aliud aspeximus miraculum. Inventi sunt enim tres pueri habentes signa crucis tamquam acu infixi. Unus quidem in media fronte, alius autem in summa dextra manu circa digitos: alius vero in humero dextero. Erant autem pulchre expresse cruces, neque obliquae, neque incurvae, sed unius mensurae, ut apertum esset, eas divina esse signa. Neque enim eis afferebant dolorem, neque eduxerant sanguinem: sed erant impressae tamquam ex cinabari: manserunt autem in eis longo tempore ad hoc, ut viderent omnes et admirarentur. Nam multi etiam ex alienigenis cum vidissent, crediderunt. Cum vero ille quoque ascendisset qui propter pueros descenderat, jurejurando affirmabat, dicens: « Quando eos immisi in sportam et sursum ferebantur, videbam circa eos tamquam fulgur, donec pervenissent ad os putei. » Fuit autem Christianis illo die laetitia: cultoribus vero simulacrorum, dolor et offensio. Aedificium autem procedebat in dies, omnibus prompto et alacri animo operantibus. Neque enim erat qui ullum sua mercede frustraretur: sed etiam amplius praebebat, se munifice gerens in eos qui operabantur. Dicebat enim justum esse, ut non execrationem, sed benedictionem acciperet omne opus aedificii.

§ 54. Anno autem sequenti mittit Eudoxia Imperatrix columnas, quas erat pollicita: quae quidem erant magnae et admirabiles, numero triginta. Duae vero vocantur Carystiae: * quae quidem sunt in sancta ecclesia, lucentes tamquam smaragdi. Cum ii autem adnavigassent qui eas ferebant, rursus apparuit studium, promptusque et alacer animus fidelium. Omnes enim cum audivissent, statim cucurrerunt ad litus: non solum vero viri, sed etiam foeminae et pueri et senes: omnes enim corroborabat fidei desiderium. Et cum currus adduxissent, impositam unamquamque columnam traxerunt, et in templi hypaethro eam deposuerunt: et rursus reversi sunt et aliam attulerunt, donec omnes portarunt. Et de his quidem haecenus.

§ 55. Illo autem tempore venit in civitatem mulier quaedam Antiochena quae vocabatur Julia: erat vero ex execranda haeresi eorum qui dicuntur Manichaei. Cumque cognovisset aliquos esse recens illuminatos et in sancta fide nondum stabilitos, in eorum

* A Carysto Euboeae insulae oppido, circa quod, regio varii marmoris ferax.

irreprens animos, eos corrumperebat per doctrinam suam, oculos praestringentem et incantantem: sed multo magis per pecuniae erogationem. Qui enim invenit dictam impiam haeresim, non aliter potuit inescare aliquos, nisi datis pecuniis. Eorum enim doctrina, iis quidem qui sapiunt, plena est omni blasphemiâ et condemnatione et anilibus fabulis quae attrahunt mulierculas et viros pueriles qui levem habent mentem et cogitationem. Ex diversis enim haeresibus et gentilium dogmatibus hanc suam perversam constituerunt opinionem, callide et vafre volentes omnes capere *. Deos enim multos dicunt, ut placeant gentilibus. Praeterea tempus ortus observant, fatumque et astrologiam asseverant, ut secure peccent, utpote quod non sit in nostra potestate peccare, sed ex fati necessitate. Porro autem Christum quoque confitentur. Dicunt enim eum hominem fuisse visionem. Et enim ipsi quoque visione dicuntur esse Christiani. Ea enim praetermitto quae sunt ridicula et digna execratione, ne eorum qui haec legunt, aures impleam molesta auditione et prodigiosis narrationibus. Res enim Philistionis, Sceni et Hesiodi et aliorum qui dicuntur philosophi, commiscentes cum rebus Christianis, suam haeresim constituerunt. Quomodo enim pictor mixtionem faciens ex diversis coloribus, efficit existimatione hominem, aut bestiam, aut aliquid aliud, ad decipiendos eos qui aspiciunt, ut stultis quidem et insipientibus videatur esse verus: iis autem qui sapiunt, umbra et deceptio et humana excogitatio. Ita etiam Manichaei ex diversis dogmatibus haurientes, effecerunt improbam suam opinionem: vel potius ex diversis serpentibus virus congregantes et miscentes, lethiferum effecerunt venenum, ad hominum animas interimendas.

§ 56. Ut autem prius dictum est, cum illic versaretur pestifera mulier, quidam fallaci illius doctrinâ sunt seducti. Post aliquot vero dies, cum id cognovisset a quibusdam fidelibus sanctus Porphyrius, eam accersitam interrogavit, quaenam et unde esset et quamnam haberet opinionem. Illa autem et patriam et se esse Manichaeam, est confessa. Iis vero qui erant apud ipsum, irâ motis (erant enim quidam pii), eos rogat beatus, ne irascantur, sed patienter eam admoneant et semel et bis: servans id quod dictum est a sancto Apostolo. Deinde dicit mulieri: «Abstine, o soror, ab hac mala opinione: est enim satanica.» Illa autem respondit: «Dic et audi: et aut persuadebis, aut persuadeberis. Sanctus vero dixit: «Para te ad crastinum diem et veni huc.» Illa autem cum valere eum jussisset, est egressa. Beatus autem cum jejunasset et Christum multum rogasset, ut diabolum pudore afficeret, paratus fuit in diem sequentem. Advocavit vero quosdam ex piis Clericis et Laicis, ad disputationem suam et mulieris. Die autem sequenti accedit mulier, habens secum duos viros et

* Manichaeorum haeresis explicatur.

tòtidem mulieres quae erant juniores et formosae, omnes vero pallidi. Julia autem erat propectâ aetate. Ducebatur autem tota eorum disputationio a scriptis et orationibus mundanae disciplinae: multo vero magis Juliae. Erat autem humilis eorum habitus et modesti mores: et quod dicitur, extrinsecus oves, intrinsecus vero lupi rapaces et venenata animalia. Omnia enim dicunt et faciunt cum simulatione. Deinde jussi sedere, disceptabant et inquirebant.

§ 57. Sanctus autem Porphyrius, ferens sancta Evangelia, cum fecisset signum crucis in ore suo, coepit eam rogare, ut diceret suam opinionem. Illa vero coepit. Frater autem Cornelius Diaconus qui fuit paulo ante nominatus, sciens notis scribere, quibus utuntur in jure, jussus a beatissimo Episcopo, notabat omnia quae dicebantur et opponebantur, me et fratre Bârocha admonentibus. Disputationem autem non scripsi in hoc libro, propterea quod sit magna: ut qui velim compendio hoc scriptum mandare literis: eam vero in alio libro exposui iis qui volunt scire sapientiam a Deo datam sanctissimo Porphyrio et aniles fabulas quas effutiit prodigiosa loquens et venefica Julia. Quam quidem cito est persecuta divina justitia. Postquam enim multa horis plurimis esset fabulata et consuetas dixisset blasphemias in Dominum et Deum universorum, motus a divino zelo sanctus Porphyrius, videns eum qui omnes fines continet, tam qui cadunt sub aspectum quam qui non cadunt, blasphemias et maledictis incessi a muliere, in quam operabatur diabolus et quae se submittebat illius voluntati; in eam tulit sententiam, dicens: «Deus qui facit omnia qui est solus aeternus, neque principium habens nec finem, qui glorificatur in Trinitate, tuam percutiet linguam et obstruet os tuum, ne loquatur blasphéma.» Sententiae autem prolationem consecutum statim fuit supplicium. Coepit enim tremere Julia et mutari vultu: et manens in ecstasi longum tempus, non loquebatur: sed erat muta et immobilis, habens apertos oculos et intuentes sanctissimum Episcopum. Qui vero cum ea erant, cum aspexissent ea quae sustinebat, magno timore sunt affecti: eam autem consolabantur et carmina cantabant ad ejus aures: et non erat vox, nec auditus.

§ 58. Cum longo autem tempore mansisset muta, emisit animam, profecta ad tenebras quas in honore habuerat, eas lucem esse arbitrans. convenienter Scripturae, quae dicit: *Vae iis, qui faciunt id, quod est dulce, amarum: et quod est amarum, dulce: qui tenebras ponunt lucem, et lucem tenebras* (Isa. v). Jussit autem sanctus componi ejus corpus et tradi sepulturae, misertus humanae naturae: erat enim summe clemens et misericors. Quicumque vero audiverunt id quod factum fuerat, valde sunt admirati: non solum qui erant nostrae fidei, sed etiam alienigenae. Qui autem cum ea erant, duo viri et mulieres, et quicumque ab ea corrupti fuerant, currentes prociderunt ad pedes beatissimi

Episcopi, dicentes: Erravimus: et petebant poenitentiam. Beatus vero fecit omnes subjicere anathemati Manètem, auctorem eorum haeresis: ex quo etiam appellati fuerunt Manichaei: et cum plurimos dies eos instituisset catechesi, adduxit ad sanctam Catholicam Ecclesiam. Occasione autem illorum, alii quoque ex aliis gentibus poenitentiâ ducti, fuerunt illuminati.

§ 59. Post tempus autem quinque annorum, perfectum fuit opus sanctae magnae ecclesiae. Appellata vero fuit Eudoxiana, ex nomine piissimae Imperatricis Eudoxiae. Perègit autem dedicationem sanctissimus Episcopus Porphyrius die Resurrectionis sancti Paschatis splendide ac magnifice, non parcens sumptui: sed congregatis omnibus Monachis, qui erant circiter mille, cum aliis piis Clericis et Laicis et Episcopis, hilariter transègit omnes dies sancti Paschatis: et licebat videre choros angelicos, non solum in Ecclesiastica consequentia, sed etiam in Horis, quando fiebant. Non solum enim erat mensa sensilis, sed etiam spiritalis. Nam post obsonium dicebatur psalmus, et post potum hymnus. Idolorum autem cultores videntes quae fiebant, corde tabescebant. Undequaque enim veniebant hospites ad videndam pulchritudinem et magnitudinem dictae sanctae ecclesiae. Dicebatur enim major omnibus ecclesiis, quae erant illo tempore. Ea de causa quando jecit ab initio fundamenta, reprehendebatur a quibusdam fidelibus, quod eam magnam descripsisset, cum essent pauci Christiani in civitate. Respondens autem sanctissimus Porphyrius, dixit: « Ne sit vestra fides parva. Spero enim in Dominum nostrum Jesum Christum Filium Dei, quod sit multiplicaturus gregem suum, et ampliorem faciet hanc domum, ex eo quod non possit capere multitudinem Christianorum. Non est enim humanum dogma Christianorum, ut aspi-ciatur ad tempus et dissolvatur: sed divinum, et quod accipit incrementum. » Haec et talia semper disserebat beatus Porphyrius fidelibus, non solum in ecclesia, sed etiam in unoquoque loco, illuminans et juvans populum Christi amantem. Post dies autem festi populos dimisit in pace, unumquemque ad suos.

§ 60. Postquam vero condidit et sanctificavit dictam sanctam Ecclesiam, constituit, ut daretur unicuique hospiti, qui erat in civitate, sumptus unius diei. Suppeditabat autem unicuique mendico, tam peregrino quam civi, quotidie ad sex obolos, praeter ea, quae ipse per se praebebat iis qui ad ipsum accedebant, in veste, argento et auro: unicuique praebens convenienter suae dignitati: neque ullus ex iis qui indigebant, erat expers suorum donorum. In diebus autem jejuniorum sancti festi Paschalis, suppeditabat unicuique pauperi ad decem obolos quadraginta diebus.

§ 61. Idolorum autem cultores quo magis aspicebant proficere Christianos, eo magis furebant, et eos studebant malis afficere, et ante omnes, sanctum eorum pastorem Porphyrium.

Nam cum aliquando orta esset de praediis controversia inter Oeconomum sanctae ecclesiae, et Sampsychem, qui erat primus inter Idololatræ, videns pius Bârochas S. Episcopi egregius discipulus Oeconomum affligi injuriâ, eum defendit, et coepit contumeliis afficere dictum Sampsychem. Cum id autem audivissent reliqui Curiales, congregati invaserunt Oeconomum et pium Bârocham. Simul vero cum curialibus ascenderunt etiam multi ex civibus, inventa occasione male afflictiendi fideles, et ex parva, ut dixerit quispiam, scintilla tantus est ignis accensus, ut omnes Christiani in periculum venirent, ne perirent. Tanto enim furore perciti fuerunt idololatrae, ut ipsi gladios et clavas acceperint, et septem homines occiderint, et alios multos sauciaverint, deinde his non contenti, in ipsum Pastorem irruerint. Quidam autem, qui bono laetabantur, praecurrentes, renunciarunt sanctissimo Episcopo incursionem multitudinis. Cum vero audivisset beatus, me accersito, dixit: « Fugiamus, frater, et parum occultemus, donec transeat ira Domini: et ascensis muris, fugimus per tecta. Idololatrae autem, fractis portis domus episcopalis, ingressi sunt: et cum non invenissent sanctum Porphyrium, diripuerunt omnia quae illic sunt inventa.

§ 62. Ego autem et beatus Porphyrius per tecta fugientes, invenimus puellam circa quatuordecim annos natam; quae cum sanctum agnovisset Episcopum, prœcidit ad ejus pedes. Beatus autem rogavit eam, quaenam esset et quibus nata parentibus. Puella vero respondens, dixit se esse orbam patre et matre, et aviam habere anum, corpore imbecillam: seque operari, et se alere et suam aviam. Rogavit vero eam, an esset Christiana. Illa autem rursus dixit, se non esse, sed jamdiu abhinc esse cupere, si sit digna. Clemens autem Porphyrius cum audisset quod dixerat puella, et compunctus esset, lacrymatus est, dicens: « Quam propensum est ad bonum, genus Gazacorum! sed adversarius studet impedire bonum eorum animum: quem Dominus percutiet verbo oris sui. » Dixit autem puellae: « Affer ad nos huc stoream in hoc tectum, ut hic maneamus, donec sedetur tumultus civitatis: et ne renuncies alicui, nos hic esse. » Illa vero jurejurando affirmavit, se ne aviae quidem suae indicaturam, ac cum per quoddam tectum ascendisset in domum suam, attulit stoream, et eam stravit: et prœcidens ad beati viri pedes, rogavit eum, ut vesceretur modicis suis cibis, et ne suam dedignaretur paupertatem: erat enim circa vesperam. Sanctus autem volens fieri imitator magni prophetae Eliae, dixit puellae: « Festina filia, et affer, ut Dominus det tibi per me alimentum spiritale et carnale. » Illa vero pròpere descendit, emitque panem et olivas et caseum, et legumen madefactum. Attulit autem omnia, et apposuit nobis, dicens: « Accipite domini mei, et benedicite paupertati meae. » Beatus vero rursus compunctus, flevit, cum

praevidisset, quod habitura erat fidem in Christum. Cumque surrexissemus, et preces fudissemus solitas, et sedissemus, comedimus. Ego quidem comédi caseum et bibi vinum: sanctus autem comédit panem et madefactum legūmen, et bibit aquam: et cum dimissemus puellam ad suam àviam, nos in tecto dormivimus: erat enim tempus aestatis. Porro autem puellae quoque nomen interrogavimus. Dixit vero Salaphtha; quod interpretatur Graece Irene, id est, pax. Diem quoque sequentem transegimus in illo tecto, bonà Irene nostri curam gerente prompto et àlacri animo.

§ 63. Postquam autem cognovimus esse sedatum tumultum civitatis, noctu ambulavimus ad sanctam ecclesiam. Cumque ascendissemus in aedes Episcopales, in iis nihil invenimus, nisi pium Bàrocham jacentem et adductum in extremum periculum ex plagis, ei illatis ab impiis idolorum cultoribus. Post paucos vero dies cum cognovisset Proconsul, quae facta fuerant in civitate, vocabatur autem Clarus, mittit Commentariensem cum magno auxilio, et conjecit in custodiam eos, quos ostenderunt ii qui gerebant res publicas, et adducit Cesaream: et de aliis quidem sumpsit supplicium, alios vero dimisit caesos nervis boum: et non parvo incusso timore, sic sedavit civitatem. Paucis vero post diebus recordatus est sanctus Porphyrius bonae illius puellae quae nos accepit, et eam per me accersiit. Illa autem venit currens, habens etiam aliam mulierem, quam dicebat esse àmitam. Ingressae vero ad beatum Episcopum, prociderunt ad ejus pedes: qui eas benigne accepit, tanquam pater benevolus. Dixit autem puellae: « Revera, o filia, cupis fieri Christiana? » Illa respondit: « Jam tibi dixi, o domine, me jamdiu abhinc hoc teneri desiderio, et nunc adduxi testem meam àmitam, quae ipsa quoque tenetur eodem desiderio. Ille autem laetus, et ejus àviae jussit dari quotidie argenti quatuor nummos: ejus autem amitae dedit unum nummum: et cum eas signasset signo crucis, dimisit, eis jubens, ut vacarent precibus, et per catechèsim institutioni catechumenorum. Misit autem ejus quoque domum pium Timòtheum, presbyterum, et per catechesim institutorem, et ei jussit signare àviam puellae. Nam, sicut prius dixi, corpus habebat imbecillum et solutum. Tres autem illae per catechèsim institutae, paulopost dignatae sunt venerando baptismo.

§ 64. Postquam vero sanctum deposuisset habitum, sanctus, accersitâ puellâ, dixit ei: « Vis te viro jungamus legitimo matrimonio? est enim tibi tempus nubendi. Neque enim nostra Scriptura prohibet honorabiles nuptias. » Puella autem cum audiisset quod vir sanctus dixerat, coepit flere et dicere: « Bone pater, postquam me conjunxisti viro magno, vis me ab illo disjungere et dare viro humili et nihili? Nequaquam hoc feceris, domine mi. » Admiratus autem sanctus dixit ei: « Et quis est is quem tibi conjunxi? » Illa vero respondit: « Jesus Christus Servator nostrarum

animarum, verus meus sponsus, a quo non separabor in aeternum.» Cum audivisset sanctus, et compunctus fuisset, est lacrymatus, adeo ut prae magna compunctione puellam sit complexus et ejus caput deosculatus. Erat enim re vera plane impatibilis et prae magna ad misericordiam propensione promptus ad effundendas lacrymas. Porro autem nos quoque qui eramus apud ipsum, cum vidissemus gratiam Sancti Spiritus datam piaë puellae, glorificavimus Deum qui dat electis suis sapientiam et gratiam. Dimisit vero illo die puellam.

§ 65. Contigit autem in ipsis diebus anum requiescere et migrare ad Dominum. Tunc advocatâ puellâ, accersivit beatus piam Manaridem Diaconissam et ei commisit Salaphtham, ipsi dato habitu regulari. Et cum eas Deo commendasset, dimisit in pace. Beatissimus autem Episcopus Porphyrius, cum regulam constituisset Ecclesiasticam et omnem consequentiam et alios paucos annos fuisset superstes, in morbum incidens, pium fecit testamentum. In quo cum multis legasset et omnes Christum amantibus populi Deo commendasset, in pace dormiit cum sanctis, anno ccccx, episcopatus vero ab eo gesti vigesimoquarto, mense undecimo, et praeclaro peracto certamine adversus idololatrias, usque ad diem suae dormitionis. Et nunc est in paradiso deliciarum, intercedens pro nobis cum omnibus sanctis.

DE S. VICTORE CONFESSORE

SERMO B. BERNARDI ABBATIS

Saeculo probab. septimo. — Nat. Gallus.

§ 1. Victoris vita et glória specialis, non tam ad gloriam quam ad virtutem provocat omnes qui recto sunt corde. Non recti plane, sed perversi est animi, ante quaerere gloriam quam exercere virtutem, et velle coronari qui legitime non certaverit. Vanum est vobis, inquit, ante lucem surgere. Ita est. Frustra ad celsitudinem nititur gloriae qui prius non claruit virtute. Frustra fatuae virgines sponso obviam surgunt, quarum lampades extinguuntur: et ideo fatuae quia vacuis gloriantur lampadibus, virtutis oleum non habentes. Absit mihi gloriari, nisi in gloria illorum quibus propheta congratulans, ait: *Domine, in lumine vultus tui ambulabunt, et in nomine tuo exultabunt tota die, et in justitia tua exaltabuntur.* Et infert: *Quoniam gloria virtutis eorum tu es (Psal. 88).* Pulchre non eorum, sed virtutis eorum gloria commendatur. Quae enim sine virtute est gloria? Profecto indebita venit, praepròpere affectatur, periculose captatur. Virtus, gradus ad gloriam: virtus, mater gloriae est. Fallax gloria

et vana est pulchritudo quam illa non parturivit. Sola est, cui gloria jure debetur et secure impenditur.

§ 2. Sancto Victori nec virtus, nec gloria deest, sed quemadmodum ambae res et quo ordine in homine processerunt, id operae pretium intuèri. Pugnavit fortiter, viriliter superavit, et sic demum gloriâ et honore coronatur. Quomodo nempe inglòrius remansisset bellator fortis, humilis Victor? quamquam nec in die virtutis suae sine gloria fuit, signis et prodigiis admirandus. Habemus, dilectissimi, in vita Victoris, et quod digne miremur et quod salubriter imitemur. Miror vina dedisse in erèmo, non vitem, sed fontem. Miror et stupeo infantem adhuc in utero pavori fuisse pavendis daemoniis, quippe ab ipsis praecognitum et jam tunc ex nomine designatum. Nec vacuum nomen, ubi hostium fuga et extorta confessio, victoriam concessit infantulo. Quis item non miretur, furem a daemone deprehensum et rursus a daemone mox hominem liberatum? Quis etiam non omni admiratione stupendum ducat, carne circumdatum hominem, coelis patentibus carnis oculos superno infligere lumini et videre visiones Dei, angelico insuper mulceri cantico, doceri oraculo? Haec atque similia in sancto homine veneramur, non aemulamur. Merito quidem quando et sine salutis periculo possunt non fieri et sine salutis periculo nequeunt usurpari. Tutius sane aemulanda solidiora quam sublimiora et quae magis virtutem redolegant, gloriam minus.

§ 3. Studeamus proinde moribus conformari, cui in mirabilibus simili etsi volumus, non valemus. Aemulemur in viro sobrium victum, devotum affectum: aemulemur mansuetudinem spiritus, castimoniam corporis, oris custodiam, animi puritatem, ponere frenum irae et modum linguae, dormire parcius, orare frequentius, commonere nosmetipsos psalmis, hymnis et canticis spiritualibus, diebus jungere noctes, et divinis laudibus occupare. Aemulemur charismata meliora. Discamus ab ipso quod mitis et humilis corde fuit. Aemulemur, inquam, quod extitit liberalis in pauperes, jucundus ad hospites, patiens ad peccantes, benignus ad omnes. Hoc enim melius. In his forma est, cui imprimamur: in miraculis gloria, a qua reprimamur. Illa laetificent, ista aedificent: moveant illa, ista promoveant. Epulemur, dilectissimi, ad mensam divitis vocati, mensam abundantem panibus, deliciis cumulatam. An non dives qui nos exemplis reficit, pròtegit meritis, lactificat signis? Dives plane, in cujus hodie convivio solemnì angeli et homines pariter congregantur. Hi, ut reficiantur: illi, ut delicientur. Isti, ut proficiant: illi, ut gaudeant. Cujus vita repleta bonis quid nisi mensa referta cibis? Nec tamen omnibus omnia apponuntur, sed ut tollat quisque quod sibi expedire et convenire videbitur.

§ 4. Et ego quidem consilio salubriori diligenter considero

quae mihi apponuntur. Cautum est mihi eligere mea, et aliena non tangere. Non extendam manum ad gloriam miraculorum, ne si attentavero quod desuper non accepi, perdam merito et quod videor accepisse. Non levo cum illo oculos ad rimanda secreta coelestia, ne, oppressus a gloria, confusus resiliam, sero confugiens ad consilium sapientis, qui ait: *Altiora te ne quaesieris, fortiora te ne scrutatus fueris* (Eccl. iii). Infertur mensis vinum novum aquarum rubentium, non tango quia non mihi appositum scio, qui similiter elementa mutare, naturas innovare non valeo. Cerno item in mensa Victoris angelos audisse canentes. Numquid videbo et ego mihi supernos exhiberi cantores, aut certe citharaedos illos de Apocalypsi (*Apoc.* xiv) coram me citharizare in citharis suis? Imperat ille daemonibus adhuc in corpore vivens, vinctum in corpore solvit jam corpore solutus. Cibi sunt, sed non mei; equidem jucundi et saporis, sed non tangit illos anima mea, quoniam non est inopi mihi unde sufficiam talia reddere. At si diligenter considero, ecce prae oculis meis in Sancti mensa, censura iudicii, disciplinae vigor, sanctitatis speculum, vitae forma, virtutis insigne. Haec a me absque praesumptione sumuntur et salubriter insumuntur, et si dissimulo districte repossuntur. Audi adhuc, quatenus mihi jure apposita putem. Si panem doloris et vinum compunctionis de divitis mensa obtuleris, tollo securus qui sum pauper et inops. *Erunt mihi lacrymae meae panes die ac nocte, et potum meum cum fletu miscebo* (Ex Ps. xli, 4; ci, 10). Pars mea haec qui dolenda commisi. Nec me tamen pigebit, ut aestimo, cibi hujus, quoniam qui apposuit scientiam, addit et dolorem, sed et si temperantiae, si justitiae, si prudentiae, vel fortitudinis exempla appareant, ea incunctanter sumo, quia talia oportet me praeparare. Haec mihi apponi, haec a me repetitum iri non dubito. Numquid signa et prodigia exigenda a nobis sunt, ut ea diviti vicissim praeparemus?

§ 5. Fratres, vasa sunt in honorem illi qui nos invitavit, non cibi pauperum. Tu ergo, qui invitatus es, diligenter considera, quid tibi ille, quid sibi met apposuerit; non enim quidquid in mensa apponitur, tibi apponitur. Quid si in poculo aureo fuerit propinatum? Non poculum tibi, sed potus apponitur. Sume potum et pone aurum. Ergo exempla bonorum operum et rectitudinem morum paterfamilias communicat ita domesticis, ut praerogativam sibi retineat in miraculis. In his tamen atque illis ille glorificandus est, cujus munus sancte vivere, cujus virtus signa facere est; qui in Trinitate perfecta vivit et regnat Deus in saecula (a).

(a) In *Tricassinis* (Francorum lingua *Troyes*) Campaniae gallicae Diocesi, nobilibus creditur ortus parentibus Victor, qui, adhuc lactens, daemonibus homines obsidentibus terrori fuit. Statim ac ad Sacerdotium est exectus, praedicandi verbi Dei onus suscepit: at solitudinis et austeritatis amore, in territorium Archiacense (*Arcis*) secessit, ac apud pagum *Saturniacum* in cellula se abdidit. Totus ejus vitae cursus magnis mirisque intertextus est prodigiis, quae a S. Bernardo narrantur in primo quem habuit sermone de S. Eremita. Ejus corpus a loco dormitionis (*Saturniae*, nunc *Saint-Victor*) ubi ecclesia fuerat excitata, in monasterium translatum est cui nomen *Monier Ramey* in *Tricassinis*, anno dcccxxxvii, ac tandem ad oppidum Archiacense (*Arcis-sur-Aube*) anno mdccxci

VITA

SS. FRATRUM ROMANI ET LUPICINI ABB.

AUCTORE S. GREGORIO TURON. EPISCOPO,

Libro de Vita Patrum. C. 1.

Obierunt, prior an. 461 alter 480. — Nat. Galli.

§ 1. Series evangelicae admonet disciplinae, ut domesticae largitionis pecunia mummulariis foenerata, cum digno multiplicationis fructu, dispensante Domino, restauretur; nec altis defossa foveis recondatur ad detrimentum, sed rationabili dispensatione porrecta, aeternae vitae crescat ad lucrum; ut incipiens retributionis Dominus quae commodavit inquirere, cum usuris receptis foenerationis suae, duplici satisfactione, talentis, dicat: *Euge serve bone... quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam: intra in gaudium Domini tui* (Matth. xxv). Praedestinatorum est enim ista cum Dei ope perficere, qui ab ipsis incunabulorum vagitibus, ut saepe de multis legitur, Dominum scire meruerunt, cognitoque eo, numquam ab ejus praeceptionibus recesserunt, neque, post baptismi sacramentum, niveam illam pollentemque regenerationis stolam, impudicis actibus polluerunt; qui merito sequuntur Agnum quocumque ierit; quousque ipsius Agni candor egregius liliis decòris, nullo tentationis aestu marcentibus, coronavit. His denique sertus dextera inclytæ dominationis extenta inchoantes provocat, vincentes adjuvat, victores adornat; quos nominis sui titulo praesignatos, de terrenis gemitibus elevans, in coelorum evêhit gaudia gloriosos. De quorum niveo electionis numero et illos esse non ambigo, qui Lorensis erèmi opàca lustrantes, non modo, Dei templum effici meruerunt, verum etiam in multis mentibus Spiritus Sancti gratiae tabernacula paraverunt, id est Lupicinus Romanusque germanus ejus.

§ 2. Igitur Lupicinus, ab exordio aetatis suae, Deum toto requirens corde, litterisque institutus, cum ad legitimam transisset aetatem, genitore cogente, cum animi non praeberet assensum, sponsali vinculo necitur. Romanus vero adhuc adolescentior, et ipse ad Dei opus animum extendere cupiens, nuptias refutavit. Parentibus vero relinquentibus saeculum, communi consensu erèrum petunt; et accedentes simul intra Jurensis * deserti secreta, quae inter Burgundiam Alemaniamque sita, Aventicae **

* Excelsus mons *Jura*, cujus nomen per adnexa, secus Rhodanum flumen, aspera juga late extenditur, Gallias ab Helvetiis Germanisque dividit.

** *Avantium* vel *Aventicus* antiquorum Sequanorum, postea Helvetiorum civitas (gall. *Aranches*).

adjacent civitati, tabernacula figunt; prostratique solo, Dominum diebus singulis cum psalterii modulamine deprecantur, victum de radicibus quaerentes herbarum. Sed quoniam livor illius qui de coelo delapsus est, semper insidias humano generi consuevit intendere, contra hos Dei servos armatur, hosque per ministros suos a coepto itinere nititur revocare. Nam lapidibus urgere eos daemones per dies singulos non desinebant: et quotiescumque genua ad orandum Dominum deflexissent, statim imber lapidum super eosdem, jacentibus daemoniis, decidebat: ita ut saepe vulnerati, immensis dolorum cruciatibus torquerentur. Interea aetas adhuc immatura coepit injurias quotidiani hostis metuere, nec passa diutius sufferre dolores, relinquens eremum, ad propria ire deliberat. Sed quid invidia non cogat inimici? Verum ubi relinquentes hoc habitaculum, quod expetierant, ad villas propinquiores sunt regressi, domum cujusdam pauperis ingrediuntur. Percontatur mulier, de quo itinere milites Christi venirent. Respondent non sine confusione, se reliquisse eremum, et quae eos causa a coepto distulerit opere, per ordinem pandunt. At illa ait: « Oportuerat vos, o viri Dei, contra insidias diaboli viriliter dimicare, nec formidare ejus inimicitias, qui saepius ab amicis Dei superatus occubuit. Aemulus est enim sanctitati, dum metuit, ne, unde ille perfidiâ vilis corrui, genus humanum fide nobilitatum ascendat. » At illi compuncti corde, et seorsum discreti a muliere dixerunt: « Vae nobis, quia peccavimus in Deum, dimittendo propositum nostrum. Ecce nunc a muliere arguimur pro ignavia. Et qualis nobis in posterum erit vita, si ea, unde aestu inimici expulsi fuimus, non repetamus? » Tunc armati vexillo Crucis, sumptis in manu bacillis, regressi sunt ad eremum. Quibus venientibus, iterum eos insidiae daemonis lapidibus coeperunt urgere: sed persistentes in oratione, obtinuerunt a Domini misericordia, ut remota tentatione, liberi in illo divini cultus famulatu, expeditique perseverarent.

§ 3. His denique in oratione persistentibus, coeperunt ad eos turbae fratrum hinc et inde confluere et audire verbum praedicationis ab eis. Cumque jam beati eremitaе populis (ut diximus) publicati fuissent, fecerunt sibi monasterium quod Condatiscone (a) vocitari voluerunt. In quo succisis sylvis et in plana reductis, de laboribus manuum propriarum victum quaerebant. Tantusque fervor de Dei amore proximos locorum accenderat, ut congregata ad officium Dei multitudo, simul habitare non posset. Fecerunt itaque aliud monasterium, in quo felicis alvearis examen instituerunt. Sed et hoc deinceps cum Dei adjutorio ampliato, tertium intra Alemaniae terminum monasterium locaverunt. Ibantque vicissim hi duo patres visitantes filios quos

(a) Vel *Condacense* (vulgo *Condat*). Celeberrimum brevi factum, sanctitatis, studiorum, litterarum et artium nobile domicilium, maxime S. Eugendi operâ (vide *I Jan.*).

divinis imbuerant disciplinis, praedicantes in singulis monasteriis ea quae ad institutionem animae pertinebant. Lupicinus tamen Abbatis super eos obtinuit monarchiam. Erat autem valde sobrius et cibo potùque abstinens, ita ut plerumque tertiâ tantum die reficeretur. Cum vero eum, sicut corporis humani deposcit necessitas, sitis arriperet, vas cum aqua exhiberi faciebat, in qua manus immersas diutius retinebat. Mirum dictu: ita absorbebat caro ejus aquam appositam, ut putares eam per os ejus assumi: et sic ardor sitis exinguebatur. Erat autem severus valde in restrictione fratrum, nec quemquam non modo perverse non agere, verum etiam nec loqui sinebat. Mulierum quoque vel colloquia, vel occurus valde vitabat. Romanus ita erat simplex, ut nihil de his penitus ad animum duceret: sed omnibus tam viris quam mulieribus aequaliter flagitatam benedictionem, divinitatis nomine invocato, tribueret. Lupicinus igitur Abbas cum minus haberet, unde tantam sustineret congregationem, revelavit ei Deus locum in eremo, in quo antiquitus thesauri reconditi fuerant. Ad quem locum accedens solus, aurum argentumque, quantum levare poterat, monasterio inferebat: et exinde coempto cibo reficiebat fratrum multitudines quos ad Dei officium congregaverat: sicque faciebat per singulos annos. Nulli tamen fratrum patefecit locum quem ei Dominus dignatus est revelare.

§ 4. Factum est autem, ut quodam tempore visitaret fratres quos in illis Alemaniae regionibus diximus congregatos: et accedens meridie, cum adhuc fratres in agro essent, ingressus est domum, in qua cibi coquebantur ad reliciendum: viditque diversorum ferculorum apparatus magnum, ac piscium multitudinem aggregatam, dixitque in corde suo: Non est dignum, ut monachi quorum vita solitaria est, tam ineptis utantur sumptibus. Et statim jussit praeparari aeneum magnum: cumque locatus super ignem fervere coepisset, posuit in eo cunctos simul quos paraverant cibos, tam pisces quam olera, sive legumina, vel quicquid ad comedendum destinatum fuerat, dixitque: De his pultibus nunc reficiantur, fratres: non deliciis vacent quae eos a divino impediunt opere. Quod illi cognoscentes, valde moleste tulerunt. Tunc duodecim viri, habito consilio, iracundiâ inflammati, reliquerunt locum et abierunt per deserta vagantes, et ea quae erant seculi delectabilia, inquirentes. Revelatumque est statim per visum Romano, nec ei voluit divina miseratio rem actam occultare. Regresso igitur Abbati ad monasterium dicit: « Si sic futurum erat, ut ad dispersionem fratrum abires, utinam nec accessisses ad eos.» Cui ille: « Noli, inquit, moleste ferre, frater dilectissime, quia ea acta sunt. Nam scias purgatam esse aream Domini et triticum tantum in horreo positum, paleas autem esse rejectas foras.» Et ille: « Utinam nullus abcessisset ex eis: sed nunc indica mihi quaeso quot exinde abierunt.» Qui respondit:

« Duodecim viri cothurnosi, atque elati, in quibus Deus non habitat. » Tunc Romanus cum lacrymis ait : « Credo in illo divinae miserationis respectu quia nec illos separabit a thesauro suo, sed congregabit et lucri eos faciet, pro quibus pati dignatus est. » Et factâ pro his oratione, obtinuit, ut reverterentur ad gratiam omnipotentis Dei. Dominus enim compungi fecit corda eorum et agentes poenitentiam pro excessu suo, congregaverunt singuli congregationes suas et fecerunt sibi monasteria quae usque hodie in Dei laudibus perseverant. Romanus autem persistebat in simplicitate et operibus bonis, visitans infirmos et salvans eos oratione sua.

§ 5. Factum est autem quodam tempore, dum iter ageret ad visitandos fratres, ut, occupante noctis crepusculo, ad hospitium diverteret leprosorum. Erant autem novem viri. Susceptusque ab eis, statim plenus charitate Dei, jussit aquam calidam fieri, atque omnium pedes manu propriâ lavit, lectulumque spatiosum fieri praecepit, ut omnes in uno stratu requiescerent, non abhorrens luridae maculam leprae. Quod cum factum fuisset, obdormientibus leprosis, hic inter decantationes psalmorum vigilans, extendit manum suam et tetigit latus unius infirmi qui statim mundatus est. Tactuque salubri iterum tetigit alium et ipse protinus est mundatus. Cumque se sensissent redditos sanitati, tetigit unusquisque proximum suum, ut scilicet expergefacti, rogarent sanctum pro emundatione sua. Sed cum tacti ad invicem fuissent et ipsi mundati sunt. Mane autem facto, aspiciens omnes nitente cute effulgere, gratias agens Deo et vale dicens, ac singulorum oscula libans abscessit, mandans eis, ut semper ea quae Dei erant et retinèrent pectore, et operibus exercèrent.

§ 6. Lupicinus autem jam senex factus, accessit ad Chilpericum regem qui tunc Burgundiae praeerat : audierat enim cum habitare apud urbem Janubam *. Cujus cum ingressus est portam, tremuit cathedra regis qui ea horâ ad convivium residebat, exterritusque ait suis : « Terracmotus factus est. » Responderunt qui aderant, nihil se sensisse commotionis. Et ille : « Occurrite quantoocyus ad portam, ne forte aliquis adversari cupiens regno nostro, adsit quasi nociturus nobis. Non enim sine causa haec sella contremuit. » Qui protinus concurrentes, offenderunt senem in veste pellicea, et dixerunt regi de eo. Qui ait : « Ite, adducite eum in conspectu meo, ut intelligam cujus ordinis homo sit. » Et statim adductus, stetit coram rege, sicut quondam Jacob cum Pharaone. Cui ille ait : « Quis es, vel unde venisti, aut quod est opus tuum, vel quid necessitatis habes, ut venias ad nos? » Cui ille : « Pater sum Dominicarum ovium quas cum Dominus spiritalibus cibis jugi administratione reficiat, corporalia eis interdum alimenta deficiunt. Ideo petimus potentiam vestram,

* Haec est *Ginaba*, *Genève* (italicis *Ginevra*) nota hodiernae Helvetiae urbs ad Lëmanum lacum.

ut ad victus vestitusque necessaria aliquid tribuatis.» Rex vero haec audiens, ait: « Accipite agros, vineasque, de quibus possitis vivere, ac necessitates vestras explorare.» Qui respondit: « Agros et vineas non accipiemus, sed placeat potestati vestrae aliquid de fructibus delegare quia non decet monachos facultatibus mundanis extolli, sed, in humilitate cordis, Dei regnum justitiamque ejus exquirere.» At rex cum audisset haec verba, dedit eis praeceptionem, ut annis singulis trecentos modios tritici, eodemque numero mensuras vini accipiant et centum aureos ad comparanda fratrum indumenta. Quod usque nunc a fisci ditionibus capere referuntur.

§ 7. Post haec autem cum jam senes provectaque essent aetatis, Lupicinus Abbas scilicet et Romanus frater ejus, ait Lupicinus germano suo: « Dic mihi, frater, in quonam monasterio vis tibi parari sepulcrum, ut simul quiescamus?» Qui ait: « Non potest fieri, ut ego in monasterio sepulcrum habeam, a quo mulierum accessus arceatur. Nosti enim quod mihi indigno et non merenti Dominus Deus meus gratiam tribuit curationum, multique per impositionem manus meae, ac virtutem crucis Dominicae a diversis languoribus sunt erepti. Erit autem concursus ad tumulum meum, si ab hac luce migravero.» Ideoque èminus a monasterio in monte parvulo sepultus est: super ejus deinceps sepulcrum, magnum templum aedificatum est, in quod ingens frequentia populi diebus singulis accurrit. Multe enim virtutes ibi in Dei nomine nunc ostenduntur. Nam et caeci ibi lumen et surdi auditum et paralytici gressum plerumque recipiunt. Lupicinus autem Abbas obiens, intra monasterii basilicam est sepultus, reliquitque Domino pecuniae creditae multiplicata talenta, id est, beatas congregationes, in ejus laude devotas.

MONITUM

Absolutâ Sanctorum Mensis Februarii, juxta insignem Carthusianum, Serie, nonnullas historias adjicimus Sanctorum extra Rom. Martyrologium, ab eodem varios per Tomos disseminatas, quibusque nimio volumina haec nostra excrescere contingeret. Opportune igitur his inserendis suppetit locus, ne lector promissis fraudetur hac de re in Operis Praefatione contentis.

Dies mensis in capite cujusque Vitae apponitur in qua Surius, utpote obitus vel festivitatis horum Beatorum propria, collocaverat.

VITA S. CLARI ABBATIS VIENNENS.

CUJUS QUIDEM AUCTOR NOMEN SUUM SUPPRESSIT SED MAGNAM PRAE SE FERT GRAVITATEM ET INTEGRITATEM HABETURQUE IN VETUSTIS MSS. CODICIBUS.

Obiit circa 660 — Nat. Gallus.

§ 1. Vitam vel actus beati Clari presbyteri et abbatis scripturus, Dei gratiam imploro: ut qui illi dedit bene et sancte vivere, mihi quoque tribuat ostium sermonis, et illius laudabilia gesta inculpabiliter scribere. Hic a puero indicis nimirum clarus, in Dei omnipotentis gratiâ profecit, adeo ut precibus suis a Domino obtinèret, quae Spiritus Sancti donum petenda esse persuadèret. Accidit ut puer matrem orbatam marito haberet, quae devote ad memorias sanctorum martyrum apud Viennam subinde orandi gratiâ occurrebat: cum qua pedissequus Clarus venire solebat. Habebat autem eadem foemina in vico, qui Bellicampus dicitur. Hanc cum pro more quadam die ad orationem Clarus sequeretur, venerunt ad sanctissimum coenobium ultra Rhodanum: ubi tunc temporis ossa beatissimi Ferreoli martyris quiescebant. Cumque ibi mulier cum Claro suo puero in compunctione posita, longiores horas protraxisset, jamque vespere ad hospitium suum reverti cuperet, Rhodanus agitantibus ventis in undas periculosissime assurgere coepit. Jam mater cum Claro puero suo navim intraverat: desperatisque nautis, pene undis submersâ navi, Clarus puer extensis manibus contra ecclesiam beati Ferreoli martyris, lacrymis fuis clamasse dicitur: « Deus, pro ejus nomine martyr Ferreolus mortem suscepit, subveni nobis in periculo positis. » Mox Rhodanus blandior effectus, navim brevi impulsu ad litora sua transposuit. De periculo erepti, mirantes pueri fidem, Deo gratias reddiderunt.

§ 2. Erat tunc temporis vir strenuus et Deo placitus, Viennensis Pontifex Cadoldus. Monasteria tam virorum quam sanctimonialium sub sancta professione viventium pia districtione, tam in civitate, quam extra muros civitatis, haec praecipua erant quae regebat: Grimanensium* coenobia, a sanctis pontificibus urbis fundata, in quorum maximo ossa beatissimi Ferreoli martyris condita venerabantur. Sanctimonialium beatae virginis Columbae, triginta monachos habens. Nam Grimanensium loca quadringentos monachos alebant. Porro sancti Petri monasterium, ad australem partem urbis situm, quingentos pene monachos continebat: sanctorum Gervasii et Protasii venerabilis memoria,

* Gallice *Des Granniciens*.

quingenta. Similiter S. Joannis Baptistae monasterium, quingenta. Similiter sancti Vincentii martyris, quingenta. Sancti quoque Marcelli martyris coenobium, triginta. Sanctae Blandinae viduarum sanctimonialium locus, vigintiquinque. Sancti Andreae infra moenia urbis, centum. Sancti Niceti, ejus urbis gloriosi episcopi, quadraginta. Sancti Martini coenobium, centum quingenta monachos, sub districtione regulari viventes, adunatos tenebat. Porro in domo majori sanctorum martyrum apostolicam vitam tenentes, in unumque viventes, plurimi clerici erant, ita ut turmis dispositis mysteria peragerent. Apud sanctum Severum quoque coetus clericorum venerabilis. Alia quoque venerabilia sanctorum in unum conversantium habitacula pene ad sexaginta, sub cura pontificis degentia, in Viennensi dioecesi satis ordinabiliter sita erant. Sic tunc temporis ad gloriam omnipotentis Dei, Viennensis Ecclesia florebat.

§ 3. Tam pia igitur loca mater Clari pueri, sollicita quae Dei sunt, frequentius visitabat. Clero autem puero coenobio sanctorum monachorum apud memoriam beati Ferreoli martyris tradito, ipsa novissimum diem apud sanctam Blandinam clausit. Clarus itaque puer sancte in monasterio nutritus, eo profecit, ut sibi monasterium viduarum ad custodiendum postmodum crederetur. Abbas factus in monasterio sancti Marcelli, virtutibus clarus, omnis religionis obsequio strenuus, omni actione sua curam sibi impositam per Dei gratiam solcite administrabat. Contigit autem, ut mater monasterii febribus ad mortem gravaretur. Clarus igitur ad tectum decumbentis cum fide accessit: utque manum febricitantis tetigit, secrete secum orans in conventu sanctimonialium, sancta mulier a lecto surrexit, et cum caeteris ecclesiam ingressa, hymnorum laudes Deo exsolvit. Quidam frater etiam infirmitate gravi viscerum depressus, a patre Claro oleo sancto perunctus, sanitati restitutus est. Factum est, dum quodam tempore ad villam cum monachis iret, ut quidam totus ulceribus plenus, obviam ei fieret. Tunc Clarus imperavit cuidam monacho: «Vade, frater, misellum istum lava in fluviolo prope currente.» Illico ille obediens, ut aqua miserum tinxit, mirabile dictu, fons vulnorum clausus, penitus cutem integram, videntibus omnibus, esse monstravit. Eumdem ipsum janitorem monasterii postmodum multi viderunt.

§ 4. Forte vir Dei in grandinatam fratrum vineam devenit. Vocato custode, quaesivit, si racemi ad usum vini necessarii aliqui remansissent: sed cum vix pauci esse sunt inventi, prostratus in terra, noctem ibi fecit. In crastinum, quod vix credi potest, ita dependens vinea racemis suis onusta paruit, ut nullo modo, quod grandine percussa fuerit, indicium dare posset. Item quodam tempore cum fratres piscatum issent, et ipse prope ripam staret, incautius quidam retia admovens, in aquam ruit. Rhodanus

tunc forte ripas suas impleverat : fratres de periculo cadentis nimium pavidi erant. Ut Clarus plena fide signum crucis contra fecit, mox a periculo exemptus est quem aqua trahebat, et ad partem primam, qua vir Dei stabat, cum fratribus pervenit. Laeti omnes, misericordias Domini cantare coeperunt. Sed ut laetiores etiam post tantum munus fierent, ingentem piscem ad litus tractum habere ad sui subsidium meruerunt. Erat ei consuetudo, nocte orationis causâ ambulare per castrum, ubi coenobium sanctae Blandinae situm est, et diabolus humanâ specie assumptâ, enormi magnitudine flammantibus oculis ei se obvium fecit, quid ibi ageret inquirens. Clarus perfectus in fide, cognoscens inimici fraudes, impavidus stetit, et quis ipse esset, quaesivit. Tunc diabolus : « Missus sum ad hoc, ut te ex isto loco expellam, quia jam diu est, quod in potestate nostra locus iste esset, si tu non obstitisses. » Clarus divina virtute fretus, « Vade Satan, ait, obstitit tibi Christus, cujus est terra et plenitudo ejus. » Cum grandi igitur sono, ita ut totum castrum videretur esse concussum, diabolus abscessit : arreptamque unam famularum, quae prae foribus monasterii deserviebat, vexare coepit. Clarus ubi accurrit, injectis in os puellae digitis, spiritum malignum effugavit. Sicque sanitati reddendo ancillam Dei, laetitiam fecit. Multa sunt, quae per ipsum Christus in Ecclesia Viennensi operatus est.

§ 5. Cum instaret tempus dormitionis ejus, et hoc ei a Domino revelatum esset, quadam die in hortis fratrum aegrotus sedit : vocatisque ad se fratribus, eos alloqui spiritualiter ac dulciter coepit dicens : « Fratres mei, secundum Apostoli dictum, per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei (*Act. xiv*). Quid mihi a Domino revelatum sit non tacebo (*Act. xiv*). Sex episcopos ista nostra civitas, sub pace temporis, Christi Ecclesiam gubernantes habebit : sed sub septimo episcopo gravissima persecutio Paganorum erit, et ista civitas justo Dei judicio illis in direptionem erit. Monachi inhabitatores terrae istius, partim occidentur, partim fugabuntur, incensis sacris domibus, vastatis omnibus, et pene in desolationem redactis. Nunc ergo, fratres, Dei judicium metuentes, curam agentes vestri, vigilanter intendite, ut cum dies tribulationis venerint, paratiores ad tolerandum, si qui reperti fueritis, inveniamini. Corpus meum in ecclesia beatissimae martyris Blandinae et sociorum ejus humate. » Haec audierunt fratres, qui tum praesentes aderant. Quod postea rei eventus demonstravit, quando a Vandalis et a Saracenis non tantum Viennensis, sed longe lateque aliae provinciae vastatae sunt. Cum jam decumberet, tertia die antequam clara anima ejus corpus corruptibile desereret, cumque semper in laudibus Dei perseveraret, videt circa crepusculum diei aperiri coelum, et immensum exercitum candidissimi et nivei candoris super cellam, ubi jacebat, descendere : quem exercitum mirae pulchritudinis

et splendoris juvenis praecedebat. Quod cum Clarus irreverberatis oculis laeto vultu inspiceret, virgo beatissima Blandina, ab eo cognita, consolari eum coepit, et ut tantum exercitum sequeretur, hortari. Cumque ipse voto et desideriis annueret, ab illa audivit: « Tertiâ die, horâ quintâ, sanctus Marcellus et ego ad te venientes, tum nobiscum ad felicia regna ducemus. Et ne hostis tibi nocere possit, totus iste exercitus Dei, quem vides, tecum erit. » Sic visione abscedente, beatus vir in ecclesiam deportatus, cilicioque superextentus, quamdiu supervixit, a Dei laudibus non cessavit. Appropinquante horâ exitus sui, psalterium idem decantare coepit. Ut ergo fratres, finitis psalmis, dixerunt, *Omnis spiritus laudet Dominum*; cum luce odor ineffabilis cellam, ubi sanctus Dei jacebat, replevit: sicque beata anima carne soluta, migravit ad Dominum. Mansit autem idem odor usque ad locum sepulcri. Quo cum ferretur, quidam parâlysi dissolutus, admotus fêretro beati viri, in conventu omnium illico sanatus est. Sepultus autem est in ecclesia beatae martyris Blandinae, sanctorumque martyrum Quadraginta octo, ante altare, ubi miraculis clarus diu jacuit. Obitus autem ejus agitur Calendis Januariis.

VITA S. ADELHARDI CORBEJENSIS ABBATIS

AUCTORE PASCHASIO RATBERTO

qui sextus ei fuit in Gallicâ Corbeja successor.

Obiit anno 822 — Nat. Francus.

§ 1. Pretium operis est viros quosque doctissimos imitari qui parentis affectu, charorum in Christo funera, pietatis opere, deflevère, flendo quoque miris eos prosecuti sunt laudibus*. Quoniam sicut beatus Ambrosius (*initio orat. fun. de obitu Valentiani Imp.*) dixit, etsi incrementum doloris sit id quod doleas scribere; tamen plerumque in ejus quem amissum dolemus commemoratione requiescimus, eo quod in scribendo dum in eum mentem dirigimus intentionemque defigimus, videtur nobis in sermone reviviscere, et totus medullam nostrae mentis influere. Caeterum posteritatis negotium est ut eorum exempla virtutum literis commendemus, quatenus et nostrum charitatis debitum proximis persolvamus, et Patrum exempla quos imitari debeant, filiis non negemus. Novimus igitur eos non periisse post mortem, sed beatus immutatos ut moriendo ad immortalia summa

* Orationis funebris Exordium — Beata Justorum Resurrectio — Gaudium simul et moeror in charis defunctis laudandis.

felicitatis gaudia pervenirent. Verum igitur est et incunctanter profitendum, Christum resurrexisse a mortuis, et mortem moriendo vicisse, ut similiter omnes qui in Christo moriuntur, non jam mortui, immo in eo vivi atque beati inveniantur. Unde et scriptura eos dormientes appellare consuevit. Quapropter officiosissimum est, ut dixi, sanctos imitari viros, videlicet praefatum Ambrosium et beatum Hieronymum, reliquosque sacros imitabiles viros, qui suis epitaphia charis facundissime condiderunt. Etsi non assequi eorum jura facundiae queo, materia tamen loquendi scias non deesse; quia cum recolere scribendo cupio virum quem sanctum et admirabilem universus pene praedicat orbis; quemque vidimus et quo usi familiariter, licet indigni, sumus, omnino tacere, quamvis indocti nequimus; ut dum cum oculis videre negamur, saltem mentis officio pròsequi valeamus. Sed dum hoc cogitare incipio, duobus valde contrariis officior intus, moeroris videlicet atque gaudii. Sed contristari Apostolus pro tali negotio vetat; gaudere vero non solum mea, verum omnium nostrum subita desolatio vetat. Sed quia fletu amoris vincor potius, quam desperationis ignaviâ, mihi parcendum non ambigo; praesertim cum Apostolus non flere prohibeat, nisi tantum ut de dormientibus tanquam ceteri qui spem non habent (1 Thess. iv, 13), non contristemur. Ergo longe aliud est cum desperatione contristari; aliud vero dolere et condolere, quod sic peccati causâ huc venimus ut ad modicum vix parum aliquid esse videamur.

§ 2. Qua pietate, licet mentis ingenio segnis, tui recordor, virorum charissime Adelharde pater, senectutis decus, species sanctitatis, forma virtutum. Intantum, inquam, tui recordor amoris vinculo, ut vix admodum me valeam inter utraque temperare negotia. Qui dum video Dominum Jesum Christum, Lazarum, quem diligebat, flevisse mortuum, et non solum flevisse, verum turbatum fuisse spiritu: nimium flere cogor, tali ac tanto coeli destitutus oraculo. Caeterum ipsa natura docet, charorum non oblivisci debere, sed quibus possumus eos commendare ingeniis, ut dilectio in mente firma teneatur, visione carnis sublata: et amor in mente qui dudum accensus fuerat, dum melius vivat quem diligimus, non moriatur. Unde mi votorum charissime, tuum superspargo more vulgi sepulcrum ex floribus, ornare cupiens funus literarum officiis: quatenus tuarum aromata virtutum non tumulto teneantur clausa, sed longe lateque in exemplum futuris fragrent temporibus. Neque enim more quorundam censeo pueros hincinde super tumulum constituere, qui tuas fingendo laudes debeant decantare, ut instar lugubrium carminum ad fletus et gemitum audientium pectora concitent: sed veritatis jura mihimet torpentis ocio ne abdicentur, literarum fidei commendabo. Neque e meo poteris evelli animo, nisi

nomen tuum laudesque depròmam. Fidelis est mihi conscientia, quod quidquid dixero, a tua minus est laude: ideo persuadere mihi de te talia minime erubesco: unde tua praesens absentia mihi manens, novos in me generat lacrymarum affectus: ita tamen, ut praesentia absens faciat gratulari, quod jam perveneris ad diu promissa gaudia felix.

§ 3. Ne, quaeso, lacrymanti dicas, Gratulari de me potius, quam flere, charorum filii debueras, praesertim cum scias me evasisse mundi ludibria, et pervenisse ad fontem aeternae vitae: qui si me diligeres, gauderes utique et congauderes, quia jam fruor immortalitatis stolâ, et satior intuendo majestatis gloriam. Scio, mi pater, scio, inquam, quia exutus carneis indumentis, coelesti jam frueris visione: sed vincor itaque, pio perfusus amore, praesentem tuam flere absentiam, quo mihi triste videtur omne quod intueor, dum te suspirans abesse sentio. Et ut verbis Fortunati utar,

Qualiter agnus amans genitricis ab ubere pulsus,
Tristis et herbosis anxius errat agris;
Nunc fugit ad campos, feriens balatibus auras,
Nunc redit ad caulas, nec sine matre placent.

Sic me de tuis pater absentem suggero verbis. Dies, inquam, obitus tui mihi utinam non luxisset, quia nec poterat pejor esse mihi exiguus, neque saevior ulla tuis omnibus inlucescere: quo quid agam, quidve faciam perpendo, sed moerore amarum, non invenio. Prohibente, ut dixi, Apostolo, multum flere volens, non audeo: gaudere vero, quamvis invitum, tuae charitatis gloriâ persuadeor. Jam enim tibi hyems, mi pater, abiit, et recessit imber: ergo venerunt nuptiae agni, inter delicias paradisi frueris: vox tua sonuit jam in auribus meis, exaudita est vox turturis, ita dicens: Sicut audivimus, fili, sic vidimus in civitate Domini: audivimus quidem gloriosa, sed cernimus potiora. In civitate Domini virtutum: virtutum ergo, et non vitiorum, quia Deus fundavit eam in aeternum, fundamento perpetuitatis. Intelligo quidem plane talia te canentem, sed suspiro dolens et gemo anxius, longe interdum a tuo sejunctus consortio. Et quod serius est, orbis te virtutis virum praedicat, nec contingimus, nec videmus.

§ 4. Novi igitur, quod neque has velis accipere laudes, qui tuas jam in coelo scriptas proculdubio tenes: ibi tuum prorsus feceras horreum, ibique tuum semper erat mentis habitaculum. Unde quamvis mihi exigam quod impendo, tibi exinde gratulor, quia frueris quod amasti: mihi doleo, quem depulsum a lacte velocius amisisti: jucundor tua causâ, sed mea plango. Tuis itaque gaudiis superatus, tandem gratias Deo agere non recuso. Ago quidem gratias, quod talem te habuimus: vincor vero affectu, quia prius te caruimus, quam comites paradisi nos tuo

adsciveris consortio. Propter quod obsecro, mi Pater, prospicias per cancellos, per fenestras quoque, Domino concedente, voti intuearis filios. Novi igitur, qua fueris charitate praeditus, quave fide firmus, qualique spe diu velut ancorâ Domino religatus. Certissimum ideo teneo, quod triplex iste tuus funiculus difficile, immo nunquam, resolvitur. Miraris non modo sub pedibus nubes ac sidera, sed etiam altam planitiem coeli, niveo candidatus habitu. Ideo precor ne differas misereri humilium, quos dudum ad talia provocabas in certaminis campo. Fortis, mi pater, fuit ut mors dilectio tua: ideo nullo victus es hoste, nullo superatus agone. Vicisti oblectamenta mundi fortiter, et ideo coronaris, credimus, gloriâ triumphantis indubitanter. Venite, filiae Jerusalem, et videte diadema, quo coronatus est senex noster solemnitate aeternâ, quibus ille inauratus est indumentis. Perpendite, quomodo adhuc juvenis malignum vicerit hostem, quomodo puer mundum pedibus olim calcaverit.

§ 5. Qui cum esset regali prosapiâ, Pipini Magni regis nepos, Caroli consobrinus Augusti, inter palatii tyrocinia omni mundi prudentiâ eruditus, una cum terrarum principe magistris adhibitus, elegit magis justitiæ fore et veritatis amicus, quam in illicita consentire, etiam multis oblectatus blanditiis. Unde factum est, cum idem Imperator Carolus Desideratam Desiderii regis Italicorum filiam repudiaret, quam sibi dudum etiam quorundam Francorum juramentis petierat in conjugium, ut nullo negotio beatus senex persuaderi posset, dum esset adhuc tyro palatii, ut ei, quam, vivente illâ, Rex acceperat, aliquo communicaret servitutis obsequio. Sed culpabat modis omnibus tale connubium, et gemitus puer beatae indolis, quod et nonnulli Francorum eo essent perjuri, atque rex illicito uteretur toro, propriâ sine aliquo crimine repulsâ uxore. Quo nimio zelo succensus, elegit plus seculum relinquere adhuc puer, quam talibus admisceri negotiis: ut propinquo, quem contra ire prohibendo non posset, non se consentire fugiendo monstraret. Nec minus igitur Joanne pro justitia mori paratus fuisse creditur, qui pari annisu illicitam reprehendebat regis audaciam, et spernebat hujusmodi nuptias: nec considerans propinquitatis jura, ut carni assensum præberet contra leges Christi, quas violare non ferens, sibi in animo praeponerat. Unde et voluit magis cum Christo, mente ingenuus, crucis ignominiam ferre, ut fortia quaeque confunderet, quam si etiam adoptaretur in regnum, ut esset regis filius.

§ 6. Despiciens itaque Pharaonis regni divitias, pervenit tandem, ut monachus velut Moyses in eremum Dei frueretur alloquiis. Neque enim adhuc seculo ita calceatus, poterat coeleste visum in monte videre: sed exutus his omnibus et sanctificatus, Dei agente gratiâ, discipulus factus est Salvatoris. Legerat ergo. *Nisi*

quis renunciaverit omnibus quae possidet, adhuc et semetipsum, non potest meus esse discipulus. Neque igitur ignorabat, quod facilius sit camelum per foramen acus transire, quam divitem in regnum coelorum intrare. Et ideo deposuit aselli onera, ut facilius arctam atque strictam viam mandatorum Dei curreret. Quibus depositis, Corbejae *, immo Christi ibidem expetiit fontem, velut cervus ille Davidicus. Ubi cum parum fuisset immoratus, subito humilitatis discipulus, factus est magister virtutum: et qui pridie pedissequus videbatur aliorum, inventus est dux et praevis suorum in Christo commilitonum. Elegeras enim, bone Jesu, tibi tyronem et puerum. Non quidem ille te, sed tu illum elegeras et praelegeras, tuâ praeventum misericordiâ. Elegisti eum ferme cum viginti esset annorum, quando infelix nimium aetas humana, fragilis et valde proclivis est ad peccandum: tunc quando omnes tyrones tui, cum exirent de terra Aegypti a viginti annis et supra, in libro vitae te conscripti sunt praemonente. Necnon et cum rursus a Moyse et Eleazaro recensentur omnes hac aetate, et deinceps, qui possunt ad bella procedere, in coeleste collegium supputantur. Hi tantum in castris Domini figunt tentoria, hi soli procedunt ab bella. Sane quia mirum admodum est tunc vincere, cum oblectatur variis blandimentis: triumphare, multis cum impellitur argumentis. Viginti etenim fiunt, quinque quater ducti: aut quatuor, quinquies supputari. Quibus ita collectis, constat eos tantum ad bella fore promptissimos, qui veteris ac novi testamenti aetate senuerint, et ejus sapientiâ fuerint educati. Horum igitur virtus est ad bellandum aptissima: et ut se vincant primum, monenda: praesertim cum tunc hostis, quantum in carne est, majoribus utitur decipiendi ingeniis.

§ 7. Tunc ergo tuus Christe aetate puer, mente ingenuus, prostravit mundi illecebras: tunc deposuit arma Saul regis, ut te solo lapide, quem gestabat in pectore, prosterneretur ingens animarum delusor. Te denique elegit secum in praecordiis ferre: te auctore contra spiritalia nequitiae in coelestibus dimicare. Quid plura? ita certaminis campum ingressus, pervenit ad coenobium: ubi annuo pulsans voto, tandem introivit portas justitiae, per quas soli justi ingrediuntur. Deinde pervenit ad portam virtute mactus quae sola suos quosque ducit ad vitam: ingressus namque est arctam et strictam viam, quae paucorum est, ut dilatato animo, viam mandatorum Dei curreret sagacissimae artis ingenio. Atque cum jamdiu ita totus efflourisset inter monasticam disciplinam, ut magis inesse coelestibus quam terrenis crederetur: nescio quo ducti Patres affectu, quasi ex jussu regio hortulanum eum constituunt. Qui gaudens ut bonus athleta Christi, ac si

* Corbeja (gallice *Corbie*), in Ambianensi (Amiens) Dioecesi: percelebre Monasterium Corbejense post medietatem saeculi vii a Francorum Regina S. Bathilde (v. 26 jan.) fundatum est. Illustre extitit studiis collegium.

inter paradisi delicias, ita obediens laetabatur animo: sciebat namque Dominum in hujusce sepultum fuisse spelaeo, ibique eum Mariae, ut hortulanum, apparuisse. Sciebat eum in eodem loco surrexisse, etiam inibi visiones angelicas apparuisse. Unde profecto thesaurum effodiens in hortis animi, multiplici corpus aròmate ungebat Jesu. Quid tunc putas dicebat, tali adstipulatus officio? Ni fallor, dicebat sine voce, mentis tamen affectu: dicebat, inquam: *Veniat dilectus meus in hortum suum virtute consitum, et còmedat fructum pomorum suorum* (*Ex Canticis Canticor.*). Erant igitur illi in animo diversa virtutum òlera: et idcirco dixisse non ambigitur, ut comedat fructum pomorum suorum. Suorum, inquam quia non sibi, sed Domini applaudebat gratiae, si quid boni mente gestaret. Alii labores agrorum superexcolant, quam virtutes animi obedientiae causâ defensi: iste talia non omittens, hortum deliciarum animam suam Domino consecraverat. Fecerat enim, quod ab eo sibi dictum meminerat: *Pone me sicut signaculum erga cor tuum.* Quo praemio vallatus, secum in animo, Domini magis delectabatur colloquio, quam rerum negotiis temporalium. Descenderat enim profecto dilectus ejus Christus hortum animi illius invisere: descenderat utique ad arèolam aromatis, et in eo virtutum deliciis pascebatur. Hortus autem deliciarum eo vocatus est paradysus, quod intelligitur mens hominis, quia EDEN hortus deliciarum interpretatur. Unde et quidam florentem eum dixerunt. Descenderat ergo in eo Christus, ut lilia colligeret castitatis, et videret si jam mala Punica germinassent *.

§ 8. Est autem boni viri animus, ut dixi, hortus plenus deliciarum virtutibus, atque ita alter denique paradysus. Mètitur ibi myrrha, membrorum scilicet mortificatio, cum virtutum aromatis. Colligitur rosa, martyrii sanguine rubricata: nitent poma convallium, coelestibus disciplinis irrorata: germinant mala Punica, propter odoraamenta bonorum actuum: absque eo, si quid intrinsecus latet, Dei flagrans, pius ardor amoris. Inde est, frater, si velis advertere, quod noster senex totus amabilis et suavis erat: inde, quod aptus omni eloquio puritatis. Nonne tibi videtur mel et lac ex ejus lingua manasse qui ita se suo influebat eloquio, ut nonnunquam aliquos quasi ebrios redderet sanctitate, omnes vero sibi connexos prae dulcøre nimio faciens? Et quid aliud erant ejus labia, quam favus distillans? Et ut altius dicam, quid aliud, quam organum Sancti Spiritus? Aliòquin humana non potuisset apprehendere sapientia quae loquebatur: Plena denique sanctitatis munere, verba coelesti manabat oraculo.

§ 9. Qui cum idem ita longe diuque a Sancto ageretur Spiritu, recordatus praecepti Abrahae fuisse dicitur, ubi inquit Scriptura: *Exi de terra, et de cognatione tua, et de domo patris tui,*

* Vide in hoc et duabus seqq. §§ quam apte, cum pietatis sapore, biblica phrasi usus sit hujus historiae narrator.

ac veni in terram, quam monstravero tibi (Gen. xii). Qui cum secum talia contulisset, coepit intra se meditari et dicere, quod nondum hoc praecepti genus opere complevisset: Qui si mente reliquerat nativitatis solum, reputabat quod adhuc corpore interesset. Etsi, juxta Evangelii praeceptum, patrem, aut matrem, aut cognatos jam reliquerat, ut Deo dignus haberetur discipulus, adhuc etiam amplius molestabatur: quia licet pro dignitatis genere, saepius tamen eum invisendo propinqui et noti frequentarent, quam quieti viri animus poposcisset. Quo factum est, ut ilico alter Elias fugâ laberetur, non Jezabel, sed carnis fugiens voluptatem. Quaerebat enim severus Christi miles effugere, ut sese fugiendo plenius inveniret. Atque ita qui dudum fuerat multis fulcitus blandimentorum obsequiis, factus est hospes peregrinationis: non habens cum Christo, quod egregium babendi genus est, saltem ubi caput reclinet. Itaque sic se fugiens, ut se inveniret, pervenit secum in fortitudine verbi usque ad montem Cassinum*, nolens patriae cognoscere curas, neque praedicari de se vento jactantiae laudes. Cogitabat autem solum se velle tantum percepisse, necdum divisum a vitiis, quousque moraretur infra patriae fines. Et ne rursus novis diaboli retibus ligaretur, exivit ultra se vadens, si quo modo posset relatu veritatis edicere: *Vivo autem jam non ego, vivit vero in me Christus* (Galat. ii). At ubi ita conscius venit Cassinum, quod totius fons religionis et origo putabatur, susceptus quidem a Patre monasterii, sed Dei disponente judicio, ibi eum paululum licuit immorari. Fertur namque, quod ilico quidam ei anachoreta in Spiritu Dei praediceret, quinam et unde esset, et ob quam causam eousque advenisset. Ac deinde post modicum praedicat adventuros regis nuncios qui eum repeterent, suoque in loco restituerent. Quod ille audiens, turbabatur plurimum, quod votis prospera non succederent. Qui assumens ilico Abbatem loci illius, retulit ei sua quaeque, rogans atque obsecrans, si quo modo posset effugere, clementer annueret, quo nomen illius ultra etiam nec a longe audiretur.

§ 10. Sed praeoccupavit Deus mox eorum consilia, et dum moras faciunt evolvendi, continuo praeoccupatur nunciis. Qui tenentes eum, reduxerunt in patriam. Quid putas, quam amarus erat animus, quam moestus, quia ad patriae fines et dulcia proprii soli arva invitus rediret? Audiant igitur hujusmodi virum nostri concives monachi qui lenti requiescunt umbrarum delibuti fuligine: audiant qui post se secularium greges trahunt: audiant, inquam, quod non satis tutum sit, suorum se deliniri parentum affectibus. Christus ergo matrem nescit, et ignorat fratres, ut veram nobis mentis ostendat fraternitatem. *Si quis, inquit, fecerit voluntatem Patris mei qui in coelis est, ipse meus frater,*

* De monasterio Cassinensi egimus Vol. I p. 303.

soror et mater est (Matth. xii; viii). Deinde revocat discipulum ab officio funeris, ne patrem liceat sepelire debito carnis jure: *Sine*, inquit, *mortuos sepelire mortuos suos, tu autem sequere me* (Luc. ix). Hoc igitur totum noverat pius senex noster, et ideo fugere festinabat et medio civium suorum. Recordabatur namque, quod Jesus non sit signa operatus in patria: neque propheta sit sine honore, nisi in proprio solo. Hic autem honore mundi expoliatus, idcirco festinabat exire charorum vinculis, ut vere posset sibi mentis honorem adsciscere, atque ut altius dicam, angelicam in terris degere vitam. Videbatur non satis pauper posse fieri in medio parentum suorum qui regni pollebant honore, et divitiarum copiis renitebant: Et ideo disruptis vinculis clari nominis, voluit pauper fieri sine ambitione, quondam locuples. Sed sui contemptor eximius, paupertate fit ornatior, fugâ clarior, vilitate humilitatis sublimior: et ut B. Hieronymi verbis utar, sint nonnulli ditiores monachi, quam fuerant seculares: possideant opes sub paupere Christo, quas sub locuplète et fallace diabolo non habuerant: ut suspiret eos Ecclesia divites, quos mundus tenuit ante mendicos, Adelhardus vero noster mundi omnia calcans, vicit in schemate, et cuncta quæ mundi sunt, sub pedibus attrivit.

§ 11. Et dum ita quietus jam victor celsâ sederet in mentis arce, dispensante Dei providentiâ, rursus ei novus constituitur pugnandi ordo. Agitur namque non longe postquam redierat, proprio consentiente monasterii Patre, ut nec multum longe dispar, id est, alter Augustinus, vivente praedecessore successor eligatur: nisi quod ille episcopus fuerit, iste vero Abbatis loco subrogatus sit: utrique tamen perfecti dispensatores inveniuntur. Erat autem idem beatus praelati patris Augustini velut pedissequus, operum clarissimus imitator, satis acutus ingenio, voluntate promptus, eloquentiâ dives, dulcissimus affatu, auditorem tanto afficiens fructu, ut linguam ejus vix aliud quam calamus Sancti Spiritus credere potuisses. Praedicationis ejus officium lacrymae commendabant, et cordis duritiam gemitus mollebat. Fluebat itaque lacrymarum ab eo serotinus imber, quatenus mentes uberius semen fructificandi caperent, et cor audientium hujusmodi censu charitatis amore mulcèret. Vox ejus plena viroris gratiâ, et omni constantiâ fortior videbatur: ipse vero vultu corporeo nitens, plenus pinguedine Sancti Spiritus credebatur. Erat autem juxta illud Horatii quod magnis laudibus praedicabatur:

Fortis, et in seipso totus teres atque rotundus.

Fortis siquidem fide, constantiâ et virtute solidus intantum, ut nil trêpidans, nihilque dubitans videretur, etiamsi totus terrore anfractus orbis laberetur. Verumtamen si aliqua terroris procellâ impulsus esset, aliquando spe superabat, aliquando vero ratione vincebat: timor autem mundialis eum nusquam potuit subigendo

transverberare. Teres autem et rotundus ideo in seipso, immo in Domino dicitur fuisse, quia non solum sibimet virtutibus ac moribus aptabatur: verum etiam omnibus congruus erat, et amore dignissimus: intantum, ut omnia omnibus esset, et pene cunctis lucrifieret. Erat siquidem carae nobilis, sed nobilior moribus: plenus Dei sapientiâ, sed opere non vacuus: pulchra facie, sed fide ac sanctitate pulchrior: dives progenie, sed ditior almitate, quia propago erat natus de propagine coeli.

§ 12. Totus igitur novo homine indutus erat, et quantum hic mortalibus fas est, in intimo Domino recreatus. Equitatus ejus, erat quadriga virtutum: rotae vero quadrigae illius, prudentia, justitia, fortitudo et temperantia. Porro prudentia tanta illi inerat, ut fons consilii ex ejus animo manare videretur. Cernebat enim simul praeterita, praesentia et futura: ut de singulis praevideret quid agendum, quidve sequendum Dei consilio monstraretur. Justitiam vero quantum sectatus sit, testis est Francia, et omnia regna terrarum, consultu sibi submissa: maxime tamen Italia quae sibi commissa fuerat, ut regnum et ejus regem Pipinum junio-rem, ad statum Reip. et ad religionis cultum utiliter, juste atque discrete honestius informaret: ubi tantam promeruit laudem, ut a quibusdam, ita ut fertur, non homo, sed pro virtutis amore, angelus praedicaretur. Fatentur enim, quod nunquam in judicio alicujus personam inspexerit: neque juxta proverbium vulgi, aureo pugno sit murus ejus animi fractus. Solus, ut ajunt, potuit illaesus fluvium transire Acherontis avari, et sine discrimine caecitatis ex Alpibus remeare per annos. Ante quem tremebat in promptu superbiorum altitudo, gloriabatur humilitas mansuetorum. Deposuit enim ilico in ingressu omnem inde tyrannicam potestatem qui velut praedones iniqui in populo furebant, tantoque audentius, quantum liciti auxiliabantur dominii jure, unde et omnem terram pessima potestate vastabant. Primum ergo his pacem reddidit: deinde sua cuique pius arbiter jura restituit. Ergo tanta inerat ei sapientiae virtus, ut pro virgâ censoris judicis uteretur verbo, neque moram faciens, sua cuique quae justa fuerant, designando. Fecit igitur, ut suum quique adimplerent officium, et nullius usurparent alienum. Erat autem thesaurarius pauperum, viduarum patrimonium: Pater vero orphanorum, moerentium consolator: brachium infirmorum, et forte superbientium flagrum. Verumtamen omnes de supercilio mentis artificioso deponebat ingenio, et nullum penitus frangebat, nisi quem conciperet irrevocabilem esse.

§ 13. Atque ita virtute validus, mitis et mansuetus, Romanorum pervenit ad fines: ubi a domino Leone *, tunc temporis Apostolico, tanto familiaritatis officio est susceptus, ut neminem constiterit Francorum antea suscepisse. Unde nostrorum quidam

* Leone III qui in Petri Cathedram ascendit anno dccxcv.

narrant, sibi jocosò dixisse animo: France, inquit, sciendo scias, quia si te aliud invenero, quam te credo, non ultra necesse est Francorum aliquem huc venire, cui credere debeam. Quo profecto patet, quantum pondus idem vir habuerit, cujus evacuatio fidei, Francorum genus omne probaverit non credendum, cujusve firmitatis fuerit. Sed quantus sit, plurimum produnt opera promissionis impleta: et testantur literae, quas de hac quae inter homines est tenenda fides, Clothario Imperatori nuper direxit, inter reliqua ita dicens: Quid putas, inquit, o Princeps, si fides saepe inter cruores et saevientium arma, etiam inter paganos tantum valuit, ut quisque se committeret alterius fidei sacramentis: quantum valere debeat foedus Christiani, in veritate promissum? Non te decipiat aliquis, obsecro, inquit, Imperator: quia fides cum contra aliquem violatur, non homo, sed Deus testis et veritas in ea contemnitur. Talibus dictis proculdubio liquet, quod facilius fuerit, ferri violari vincula, quam hujus viri fidei contaminari promissa, praesertim cum in ejus pectore nil toto, nisi fons veritatis et mera simplicitas radiabat. Quem si diligenter inspiceres, erat in eo animus sigillo Christi impressus: ideo in nullo penitus corrumpi poterat. Animus vero ejus erat velut hortus paradisi, fidei muro conclusus, universarum consitus virtutum generibus. Hujus viri imitabatur humilitatem, istius lenitatem: sequebatur autem alterius parsimoniae victum, et mediocrem vestimentorum habitum: illius quoque habebat patientiam, hujus vero mansuetudinem. Cum frequenti autem suspirio tale mihi verbum pietatis ore dicebat: Super quem requiescam, nisi super humilem et quietum, ac trementem sermones meos? Tu nosti bone Jesu, ut quid talia sibi sedulo replicabat mentis affectu: habebat enim sibi distincte et apposite ad persuadendam hominibus sanctitatem: universa tua praecepta sibi commissa animo tenebat, et inde conferebat secum, habens tuorum dicta mandatorum suos ante oculos, atque ita omnium sanctorum vitas uno mentis intuitu considerabat, quorum sedulo ruminabat virtutum exempla, ut ex his omnibus unum colligeret virum perfectum, Deo plenum, et religionis officio decoratum.

§ 11. Scribit namque Tullius, rex eloquentiae Latinae, in lib. 2, de inventionem rhetoricæ artis, his verbis: «Crotoniatae quondam, cum florere omnibus copiis, et in Italia cum primis beati numerarentur, templum Junonis, quod religiosissime colebant egregiis picturis locupletare voluerunt. Itaque Heracleotem Xeusim qui tum longe caeteris excellere pictoribus existimabatur, magno pretio conductum adhibuerunt. Is, ut excellentem muliebris formae pulchritudinem muta in sese imago contineret, Helenae se pingere simulacrum velle dixit: atque ilico quaesivit ab eis, quasnam virgines formosas haberent. Illi autem statim hominem deduxerunt in palaestram, atque ei pueros ostenderunt multos,

magna praeditos dignitate. (Etenim quodam tempore Crotoniatae multum omnibus corporum viribus antesteterunt, atque honestissimas ex gymnico certamine victorias domum cum maxima laude retulerunt). Cum puerorum igitur formas et corpora magno hic opere miraretur: Horum, inquit illi, sorores sunt apud nos virgines: quare, qua sint illae dignitate, potes ex his suspicari. Praebete igitur mihi, quaeso, inquit, ex istis virginibus formosissimas, dum pingo id, quod pollicitus sum vobis, ut mutum in simulacrum ex animali exemplo veritatis transferatur. Tunc Crotoniatae publico de consilio virgines unum in locum conduxerunt, et pictori, quas vellet, eligendi potestatem dederunt. Ille autem quinque delegit, quarum nomina multi poëtae memoriae tradiderunt, quae ejus essent judicio comprobatae qui verissimum pulchritudinis habere judicium debuisset. Neque enim putavit omnia quae quaereret ad venustatem, uno se in corpore reperire posse, ideo quod nihil simplici in genere omni ex parte perfectum natura expolivit. Itaque tanquam caeteris non sit habitura quod largiatur, si uni cuncta concesserit, aliud alii cominodi, aliquo adjuncto incommodo, muneratur.»

§ 15. Ita siquidem et senex noster ingrediens palaestram hujus vitae, postquam ablatus est baptismi fonte, post abrenunciationem seculi, quo puro mentis intuitu conspexit diversos ad diversa tendentes. Alios quidem vidit sudare ad mundi honores, et praesentis vitae gaudia: alios vero ad luxum et libidinem carnis. Nonnullos autem sectari justitiam, necnon et aliquos futuram respicere vitam. Elegit tamen ex omnibus, quos potuit intelligere, quinque virgines quae pio charitatis oleo suas indesinenter ornant lampades, et parant exire obviam sponso et sponsae: et has imitatus est vigilantī animo, ne forte fur nocte veniens, dormientem subriperet. Audivit etiam ex gymnico carmine sanctorum, quam dignas honore victorias: atque ex his omnibus unam in se Christi reformavit imaginem. Illic, in uno videlicet Deo et homine Christo Jesu, omnia quod sunt venustatis et decoris aeternae vitae, ultra quam intelligi possit, adinvenit. Sed perfectum, quod in omnibus Ecclesiae partibus natura prohibuit, gratia concessit, ut sit Deus omnia in omnibus. Idcirco ex omnibus per omnia satagebat, ut jam Christum in omnibus inveniret. Ob hoc autem ab aliquibus, ut epistolae Magistri Albini ferunt, Antonius vocabatur: a nonnullis vero, ut supra dictum est, Aurelius Augustinus. Agebat namque istud Gregorii, aliud vero B. Sylvestri.

§ 16. Testis est mihi conscientia mea, quod saepe mirabar, cur tantum mutuo vellet accipere, ut indigentibus, vel suorum erogaret usibus, donec vitam B. Sylvestri inspexi, cujus in hoc imitabatur exemplum: ut semper magis mutuando pauper, quam dives, inveniretur. Dicebat namque sibi saepe cohaerentibus: Vis nosse, o inquam, tu utrum avarus largusve videaris?

scias prorsus, quod si timueris quid magis te dedisse quam oportuerit, avarus convinceris. Quod si minus quam debueras, largitatis est utique signum. Et ideo te, fili, moneo, ut magis si neglexeris in hoc reus appareas, ut de nostro plus censeas tribuere, quam minus aliquid erogare. Novit altissima virtus, quod frequentius intantum liberaliter tribuebat, ut ipse pauper, ac sui simul viderentur egere. Sed tunc laetus, tunc gaudens exultabat in Domino, ajebat namque: utinam vel in modico paupertate Christi participaremur. Sed numquam ei visum est, aliquando ad hoc potuisse pervenire negotium, eo quod Christus magis in eo pusillanimes animaret assidue, ut sua liberaliter discerent erogare, et de Dei largitate praesumere. Praeoccupabat enim eum divina elementia ministrando. Unde cum quodam die omne pulmentum casei de monasterio hospitibus ex integro expendisset, ita ut nihil fratribus reservaret, contigit ut quidam, cum esset cellerarius, quasi voce minaci quodam mentis affectu diceret: Miror, ait, Pater, quid tua velit ingentis rei expensio: en nihil residui permittis esse fratribus, quo vesci libeat. Tum ille, ut erat suavis eloquio, arridens: Dominus dabit, inquit. Et ille, Tu semper, inquit, ita polliceris; sed non sic extemplo dabitur, quod tu indifferenter effundis. Interim autem dum haec aguntur, ecce duo adsunt plaustra praeforibus, unum nescio quid ferens piscium, et aliud plenum caseis. Quod B. Pater audiens, laetus pro fratre, jussit eum adesse continuo. Ecce frater, inquit, et quod timebas, argueris: ecce imprudens convincitur ignavia. Tum ille, ut erat simplex animo, videns se argui beneficiis, Da mi Pater, inquit, deinceps, da quantum volueris. Jam enim non dicam ulterius, Non dabit Dominus: sed dicam prorsus, quia dabitur quantum volueris. Neque igitur tantus vir prudenti affectu poterat ignorare, quod, cui et quantum daret. Hoc solum vitii, si libeat, deputetur, quod ajebat, dicebat enim ita: Si ad dandum mihi ita exiguum fuerit, ut non habeam quod duobus impertiam indigentibus, quo solum eorum aliquis adiumentum capiat, bonum mihi videtur, cui jure magis competit, ut ei totum tribuam, quam utrisque nil pene impertiam, aut eos ex toto vacuos reliquam: unde uni impendebat utrumque benevolentiae munus: alteri pietatis affectum.

§ 17. Quod si inter mundi discrimina huc illucque pro Ecclesiae negotio occupatus esset, instituta tamen regulae minime deserebat: sed pro lectione vacabat fletibus et pro reliquis officiis, mentis júbilo Domino fabulabatur. Noverant igitur omnes sui comites et itineris socii, nolle eum, ut continue sibi appropinquarent: idcirco procul ab eo gradiebantur, quatenus ille soli Deo vacaret. Venerat enim illi jam tempus, ut neque in monte, neque in Jerosolymis et ut ita dicam, neque in aliquo loco, sed ut in spiritu et veritate adoraret Patrem. Templum autem

ejusdem spiritus, suam fecerat animam, veritatisque habitaculum. Idcirco ut mihi visum est, totus ubique secum, totusque cum Deo erat, ac sollicitus cum eo gradiebatur. Inde erat quod profecto semper hilaris, semperque mitis ac laetus inveniebatur: inde quod tam patiens, tam longanimis, tamque benignus in omnibus habebatur. Erat enim filius pacis, charitatisque catena, ut fraterna sibi viscera invicem cohaererent. Novit hoc Spoletum et Beneventum: qui cum hostili gladio se invicem indesinenter caederent factum est, ut idem vir beatus illuc usque ob hoc progrediens deveniret et Beneventum intraret. Porro ibi cum esset, inter eos tantam restituit pacem, ut usque hodie connexi et confoederati, sibi mutuo in pace Christi cohaereant. Unde non solum apud eos, sed etiam apud Graecos et omnes maris insulas nimiam promeruit amoris gratiam, atque famam virtutis. Perpendebat autem in hoc dissidio, quod utrique Christiani et fratres essent: neque censuit eos ita Deo placere posse, ut tanta cruentarentur caede et suarum praedas facultatum facerent: *Quia omnis, inquit Apostolus, qui odit fratrem suum, homicida est: et scimus quod omnis homicida non habet vitam aeternam in se manentem* (1 Joan. III). Unde se medium inter eos pius Pater iniecit et quam diabolus pacem Christi violaverat, sane ad plenum restituit. Igitur in hujuscemodi negotio infatigabilis videbatur et pro justitia certator eximius.

§ 18. Unde factum est, cum Imperator Carolus diem vitae fecisset extremum et Ludovicus proles ejus Augustus successisset in regnum, ut diaboli agente invidiâ, in eo veritas pravorum rursus solitis agigaretur insidiis. Nec novum aliquid: quia apud improbos semper inimica veritas fuisse comperitur et justitia stultorum criminibus lacerata. Jam enim annosa perversorum improbitas, juxta illud Platonis, beatas et felices Respublicas esse ingemiscebat, si eas studiosi sapientiae regerent, vel si earum rectores studere sapientiae contigisset. Unde dolo accensi atque invidiâ, excogitaverunt quomodo ceu Daniele ex Regis latere amoverent, ut justitia ulterius non habendo defensorem, statum suum amitteret: et iniquitas suis perempta fraudibus, locum dominandi reciperet. Noveras enim omnium animarum Deus inspector qui hoc consilium illius cordi inserueras, ut Regis et Ecclesiae cederet jussionibus quod non nisi ob commune omnium bonorum studium hoc fecerat: videlicet ut libertas, potentiorum tyrannide revelata, propensius Domino militaret et universarum jure laudes Ecclesiarum devotius Domino redderentur. Sed Deus qui suos ad altiora semper invitat, voluit hunc virum manifestius approbare, quantusque esset in adversis, ostendere: ut qui tantus Deo victor in prosperis triumphabat, in adversis etiam triumpharet: Ut quia jam gratiâ Dei septem Evangelii beatitudines, vita et moribus sibi acquisierat, octavam quae

supererat, operibus adimpleret: *Beati*, inquit Evangelium, *qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum coelorum (Matth. v).*

§ 19. Passus est igitur idem malignorum supercilio, et accusatus fraude humanitatis, qui amore justitiae ac veritatis in promptu nil sibi tutum servaverat, nisi se pro ea usque ad mortem modis omnibus tradidisset. Numquam enim timore occuluerat veritatem, numquam mendacium locum habere concesserat: sed miseros objectâ veri puritate clementer tegebat quos praesertim avaritia et crudelis imperitorum vexabat ignavia. Unde cum caecitas iniquorum dolosius araneorum telas, quam cautius venandi retia texuisset, noluit ante faciem apparere, ne forte pravitatis turpitudine, justitiâ relucente, foedius monstraretur. Quo factum est, ut sine accusatore, sine congressu, nec non sine audientia atque sine iudicio justitia plecteretur in eo. Qui pulsus praesentibus bonis, dignitate exutus, vulgi existimatione foedatus, ob beneficium Reipublicae exilium tulit. Sed quam caeca et stulta perversorum calliditas fuit? Cogitabant enim inficere bonorum semper et commaculare virtutis famam, ob dignitatis ambitionem: praesertim cum eo magis alterius torqueantur gloriâ, quo nolunt assequi eam qua clari nominis honore digni habeantur. Sed si Deus pro nobis quis contra nos? Ergo mentiti sunt se posse polluere decus ac felicitatem eorum qui sua in coelum facultatum tulerunt praesidia. Illic enim neque fures effodiunt, nec furantur. Nemo enim aliquid habet post Deum seipso pretiosius: et ideo qui semetipsum bene operando custodit, necesse est se totum et Deum possideat, numquam se suo vacuare honore, ac facultatum pretio quo nihil ditius est, privari poterit, si se quisque extra se non projecerit.

§ 20. Pretiosissimum ergo genus possessionis est virtutum decus, quibus nihil gravius acquiritur, nil suavius amando percipitur, nil felicius possidetur. Hunc thesaurum sibi senex noster laborando quaesierat, quaerendo felicius adinvenerat, inventum autem, quocumque iret, secum possidendo ferebat. Atque ita quanto exoccupatus rebus mundi fuerat, tanto suae possessioni intentus, hincinde locupletius et se coelo restituebat. Nô-veras jam impudens concupiscentiae quaestus, quia miles Christi non tuis tenebatur vinculis, neque tua obfuscabatur caligine: sed celsâ praesidens charitatis arce, mundum quasi sub pedibus suo liberalitatis dominio subjugarat. Idcirco non quocumque invidentium zelus, sed quo Dei agebat Spiritus quasi ad epulas invitatus, satis admodum ultroneus ibat. Dic, quaeso, misera mundi cupiditas quid inanibus gaudiis râperis? Quid externa bona et momentaneum luxum pro aeternis vitae deliciis amplexaris? Noveris quod numquam tua facies esse quae a te natura rerum fecit aliena. Quod si naturae satisfacere quaeris, scito quia

parum est quod requirit. Quod si cupiditatis luxui nil satis esse poterit, o misera mortalium praesumptio et temeraria virtutum imitatrix cupido, ut quid tantis immergeris fluctibus? Quid mortis aeternae praecoccuparis casibus? Ut quid ultra te inconsulte transcendis, cum inde, si quid esse potuisses, totum amittas? Ecce cum justitia et veritate bellum te semper habuisse novimus: et inde est igitur quod adhuc livore torquæris. Tu primo mundum in Abel fratricidio cruentasti: deinde per omne tempus sanctorum millia iniquitatis gladio trucidasti, et quod scelestius est, Dominum cupiditatis pretio vendidisti. Porro adhuc vincendo vinceris quae jam sanctorum pedibus conculcaris. Quare non audis infelix adversum te sanctorum querimonias, sub altari Dei clamantes: Vindica, Domine, sanguinem nostrum? Forte cogitas quod in isto sanguinem non fuderis, ideo te excusatum iri. Fa-teor plane quia mentita est iniquitas sibi. Audisne dicentem Dominum, Mihi vindictam et ego retribuam? Sed quod tu excogitaveras improvise, ut senem nostrum terrarum sedibus exulare cogeres, Dominus ejus hoc usus est ad coronam: Igitur more solito tuum caecitatis malum, convertit in alterius bonum. Ecce rursus ponitur aurum in fornace: ecce tentationis igne probatur: Tunditur ac limatur igitur, ut speciosum vas, in honorem formatum, possit clarius renitère. Sed dum praesens quisque talium contemplatur rerum eventum, fortassis censet, juxta illud Virgilio,

Nec curare deum mortalia quemquam.

Justus enim aliquando ecce in sua perit justitiâ, calumniantium fraude perimitur, et pravus sibi quisque vendicat sapientiae laudem. Veruntamen utrarumque rerum finem rei probavit eventus.

§ 21. Interim vero senex noster, sapientiâ probus, mittitur quasi unus ex ignobilibus ad Heri (a) insulam. Missus vero illuc, omni humano privatus honore, sed coelesti interim undique vallo fulcitur. Dissolvitur autem ad tempus quam felix quadriga germanitatis, in modum illius Ezechielis conjuncta: super quos Jesus, loricâ virtutum succinctus, decentissime praesidebat. Erant igitur quinque unius viri semine propagati: quorum trium Imperator Augustus familiari usus consilio, una secum fundabili quadratura Francorum imperium satis admodum dispositum regebat, Reipublicae augmentatum. Erat autem major natu, senex noster sanctissimus, aetate ac gratiâ Domino consecratus: maturior consilio, eximior omnibus sanctitate. Deinde Wala virorum clarissimus qui ei successit postea monachorum pater eximius: tunc temporis primus inter primos et cunctis amabilior unus:

(a) *Hermoutier*, posteaque Noirmoutier appellarunt coenobium insulae d'*Héro* in Aquitania. Hoc Herense Monasterium *Nigrum* dictum est ex atratis indumentis monachorum Ordinis S. Benedicti qui eam insulam incoluere ab anno 674.

nimiâ familiaritate Regi inhaerens, et maximâ praefecturae dignitate subvectus: in senatu clarior cunctis, in militia vero prudenti animo fortior universis. Quem tanta laus sequebatur in omni vitae negotio, ut longe plus censeretur amore posse quam omnium fastus etiam et tyrannis reliquorum. Erat enim justitiae custos et decus honestatis, oppressorum quoque justus oppressor.

§ 22. Quibus inhaerebat ex latere sexu soror Gundrada, nomine dispar, sed virtutibus proculdubio compar, fratribus assiduitate praesens: siquidem virgo familiarior Regi, nobilium nobilissima quae inter Venereos Palatii ardores et juvenum venustates, etiam inter mulcentia deliciarum et inter omnia libidinis blandimenta, sola meruit (ut credimus) reportare pudicitiae palmam et potuit, ut dicitur, carnis spurcicias illaeso calle transire. Pudicitiae, inquam, sceptrum secum tenuit: quia prorsus sibi locupletius fore credidit integritatem servasse carnis quam roseos castitatum flores violare. Est autem pudicitia virtus (qua feliciter, ut probatur, coronari meruit), velut Tertullianus facundissimus ait, flos morum, honor corporum, decor sexuum, integritas sanguinis, fides generis, fundamentum sanctitatis, praedictum omnis bonae mentis: ac deinde, Quamquam rara, inquit, nec facile perfecta, vixque perpetua. Hujusmodi igitur Christi famula inter omnia castitatis discrimina delègit expetere campum certaminis et meruit triumphum victrix obtinere pudoris. Reliqui vero duo, videlicet Bernarius noster et Theodrada soror ejus Deo devota quae jam reddito fructu nuptiarum, secundum castimoniae gradum arripuerat, ad pedes Jesu cum Maria domi sedebant: illa quidem Suessione Sanctimonialium regens vitam: iste vero Christi discipulatus nobiscum habens formam: Utrique tamen ad unum bravium supernae vocationis currere festinabant.

§ 23. At vero Corbeja tunc, multorum quoque ore jamdiu laudata, moerens ac flens, cum de tanto viduata patrono lugèret, in consolationem sui meruit suscipere Walam clarissimum virum, inter reliquos quos habebat nobiles, velut tyronem Christi quem postea post decessum fratris, vice Christi gaudens sibi exultat patrem habere. O providentia Dei et parati oculi discurrere in omnem terram, attingens a fine usque ad finem fortiter, disponensque omnia suaviter quam incomprehensibilia sunt opera et judicia tua universa! qui caecitate humana ùteris inaestimabili lucis consilio: flagellas enim ad tempus filios quos coronare disponis. Inde igitur est, mi Pater omnipotens quod Bernarius noster Lirinum remittitur: Wala vero tuus in Corbeja, ut dixi, tyro recipitur. Qui deponens militiae cingulum, ut te totum veste sanctitatis indueret, arripuit primum tyrocinia paradisi, ut consummaret in se mensuram Christi. Theodrada namque quasi innocens sub sancta professione relinquitur. Porro praefata

Gundrada ad S. Radegundem quondam Reginam mittitur ideirco, ut cui communicaverat ex parte florens inter palatii discrimina, imitaretur virtutum ejus insignia et cum ea die noctuque Deum exorans, de se suisque interim consolationem obsecrando reciperet.

§ 24. Sed cum iidem quasi exhonorati secedunt a palatio, procedit senex noster quasi ad epulas invitatus, inter eos, ut ajunt, fortis fide, mente alacer, conscius puritate. Agebat namque gratias, quod dignus inventus fuerit pro veritate contumeliam pati. Deinde nunc fratrem osculo deliniens lacrymantem, nunc sororem blanditiis et sanctorum afficiens hortamentis, amicis persuadens mentis fortitudinem, proceribus vero palatii exhibens virtutum exempla, porro in omnibus mirabilem mentis suae constantiam demonstrabat: ita ut quidam Archiepiscoporum duo flentes ab eo regressi, ut fertur, Imperatori Augusto interroganti dicerent: « Quid putas, inquit, o Imperator? Numquid vindicare te cupis hunc virum exhonorando, et qualibet terrarum parte eum exulare jubendo? Fatemur plane, quod numquam ei gaudium huic simile facere potuisses, quo nunc ei probata patientia coelitus condonatur: praesertim eum hodie sibi nimium gratulatur, pristinam in Christo recipere libertatem. Unde scias, quod numquam laetior, numquam jucundior a nobis visus est aliquando. Itaque ad nullum ferientis, spe sancta subnixus, pavet occursum, neque eum ullus hinc penetrat dolor.» Quod audiens Imperator, pudore suffusus doluit se fecisse, quod jam ruboris erat inhibere. At vero pius Christi famulus hoc Caesari quasi pro crimine imputantibus agebat, dicens: « Nolite, quaeso, fratres mei, nolite attendere, quasi quod de nobis agitur, in hominis sit potestate. Fateor enim, etiamsi idem aliud delegerit, quam quod a Deo semel prolatum est, non posse penitus retractari, nisi primum hoc opere compleatur: neque possunt compleri disposita, si non idem annuerit. Ideirco moneo vos, charissimi, attendite Deum in nobis, licet per cujus non optassem manus, voluntatem suam explere: quia secundum Job, cum ista expleverit, talia ei praesto et quamplura sunt alia. Alioquin cum expletum fuerit, quod praefixum est, non quod in istius erit voluntate, sed prout suo clementer annuerit nutu, quandoque revocabimur. Interim vero, quaeso, parcite a Deo collato nobis principi, quod non sua quodammodo, sed Domini Dei nostri, cui peccavimus, interdum utitur voluntate. Caeterum juxta B. David vocem, si Dominus incitat eum adversum nos, precor suppliciter exoratae, ut sacrificium humilitatis nostrae odoretur, et suos suscipiat poenitentes: in omnibus ita tamen, ut ejus fiat voluntas. Ecce quanta et quam immobilis patientia illi inhaeserat, quanta doctrina, quantaque viscera pietatis. Igitur inter omnia haec, et inter omnium voces gementium, et lacrymarum alloquia, medius de se consolator erat et persuasor virtutum.

§ 25. Erat enim quasi speculum sanctitatis, et inter omnium querimonias irrogantium jura causidicus. Dic, rogo, quis tunc vel saxeum pectus habens, non fleret? Quis, praecisus vel de silicone, non doleret? Aut quis vel ferreis continere se poterat oculis, ne lugeret? maxime eâ horâ, cum omnes una voce plangendo clamarent: « Pessima caecitas malumque consilium, ut fons consilii, in exilium deportetur. Istud, inquit, non recuperabitur, neque Francorum quisquam ei similis, tantusque charitatis ac veritatis inveniatur assertor. Plane fatemur, quia pessima fraus, et callidus hic est veneni dolus. Ecce quam iniquissimum instat tempus, dum justi et boni exhonorantur viri, et nemo est qui interdicat. Quid igitur, putas, erit de nobis? Ecce, ajunt, tollitur pravitatis interdictor, et quis ultra justitiae locus erit? quae consilii sanitas? praesertim cum omnes sua quaerant. Nemo igitur Reipublicae sed pessime sibi quisque consulit, consilium pro muneribus venditur, sequuntur retributiones, propria lucra considerant. His et hujuscemodi querimoniarum vocibus usi, generaliter omnium corda, singulorum fletibus ingemiscere cogebantur. Ignorabant ergo, quod Dei occulto judicio factum sit, ut senex noster mala cum fierent ne viderat, et poena peccati interim in quosdam liberius desaeviret. Tunc itaque quasi ei hoc solum deesset, quod primum concupiverat, Domino dispensante, ab humano pellitur orbe: et credimus, quae coelestibus pastus sit sacramentis, ut cui vêtitum erat solum terrarum cernere, Ioannis exemplo coelestis patriae inquisitor fieret. Quid putas? numquid Deus oblivisci poterat, quod primum contra ejus decreti voluntatem tali eum ab officio retardarat? Sed nunc fortassis ideo ei votum diu desideratum conceditur, quasi ut quem prius Deus labore hujusce honoris laeserat, tandem posterius concessu operis deliniret: et quem vel tenuis pulveris inter hujus mundi discrimina maculae sordidassent, angelico assuefactus consortio, fontibus lacrymarum ablueret. Quod factum proculdubio creditur, ut septem annis, qui ad hoc sacratus est numerus, sancto ibidem Spiritu ageretur, si quo modo septiformem ejusdem Spiritus gratiam ex integro accipere meruisset. Alioquin non talis ac tanta fuisset collata virtutum fama, nisi quia divino arbitrio conventum est, ut qui pene omnibus Europae partibus jam clarus inerat, etiam Aquitaniae solum extremis finibus illustraret: ut qui sibi pollebat ubique sanctitatis nomine, illuc usque cunctis clarius redderetur, ac deinde ubique fultus Dei auxilio, praemiis meritorum uberius abundaret.

§ 26. Hujusce rei testes idonei sunt et assertores sancti fratres, inter quos idem beatus, ut ipsi fatentur, vitâ angelicâ per septennium visus est habitasse. Quos fratres idem ad omnia, quae Dei sunt, sancta devotionis flamma movebat: quoniam tanta charitatis virtus in eo erat, ut omnibus se posset influere, et suo

eos amore in Dei causa firmitus solidare. Dei quippe altissima virtus asperos ei quousque secundabat ubique casus, quae tribus pueris medium fornacis fecerat tamquam spiritum roris flantem. Unde nec procellis allidebatur, neque vi ventorum impingebatur. Christi enim erat fundatus amore. Et ut cum Apostolo dicam, *Quis eum separaret a charitate Christi? tribulatio, an persecutio, an fames, an nuditas, an gladius?* (Rom. viii). Vere, ut evidentius loquar, neque mors, neque vita, neque instantia, neque futura, sed neque ulla creatura poterat eum separare a charitate Dei, quae est in Christo Jesu, fundati enim erant pedes ejus supra petram, et ideo non poterat commoveri. Unde cognoscentes eum beati viri, inter quos quasi sub custodia degere primum videbatur, coeperunt magno ejus amore inardescere, et nimium eum venerari: non ob regiae quidem propinquitatis honorem, sed pro venustate morum, et sapientiae documentis, nec non et pro sublimitate virtutum, in tanto eum honorem praeferebant, ut etiam ejusdem loci pater, et omne illud collegium sanctum, patris eum venerarentur obsequio, et secundum ejus consilium sua cuncta tractarent, et obedirent ei in omnibus, prout is semel ore aliquid protulisset. Tu enim haec omnia Deus Pater incomprehensibilis, tuo disponebas nutu, ut et devotus tuus famulus tandem aliquando diu optato potiretur otio, et devoti milites tui ejus fulcirentur consilio. Vacabat igitur illic jam coelesti sabbato, fruitione perenni, et gustavit, quam suavis sit Dominus. Unde quam immensae laudes et gratiarum actiones ibidem ejus resonarent ab ore, puto, nemo est qui possit ad plenum edicere. Siquidem erat ei felix illa habitatio in modum paradisi, ex quo serpentis invidiâ primus ejectus est homo. Et mirabilis satis admodum ordo: ille quidem projectus inde, confusione tegitur: iste vero ejusdem suasu quasi revector, ibidem gloriatur, eo quod jam consortio frueretur angelico. Erat igitur ei, ut quidam Poëtarum eximius ait,

Quam secura quies, et nescia fallere vita,
Dives opum variarum, et latis ocia fundis.

(Virg. Georgic. 2).

Atque ita nimium jucundus, inter mulcentia sanctitatis otia laetabatur, quasi inter florifera paradisi amoena, nec dubium veritatis odio cum B. Joanne adeo usque exilio deputatus, sicut venerabilis Beda presbyter ait. Quin licuit cernere fluctivagas ubique mundi rotas, et Babylonis ac Jerosolymorum mixtim configere castra, hincinde vicibus tela atque fugam capi. Inde erat, mi pater omnipotens Deus, quod tuus athleta tantum pro discrimine hujus vitae flens lugebat, ac dolore suffusus, nimio lamento gemebat, rogans ac petens praesertim, ut suorum parceres hostium caecitati. Videbat enim et providebat jam senex Pater, hoc in tempore miseram humani generis vitam deliciis enervari, et

Jezabel Propheten se dicere, et seducere servos Dei, fornicari et manducare de idolothytis, ventris ingluviem sequi, et libidine coronari. Quia, inquam, monstrum videri posset, si gula sine luxu, aut luxus sine gula regnaret. Heu quam misera conditio ventris, qui talium affinitate partium cohaerens, utroque eluditur fine, et, malae felicitatis fastu, casso vestitur honore. Unde quamvis voce Poëtica utar, moneo, ut vos qui legitis flores, et humi nascentia fraga, hinc fugite, quoniam serpens his usibus latet. At vero praefatus senex interim eos flere non cessabat. quos aviditate diti-scendi velut quasdam aves nox illuminat, et dies caecat: Qui dum non dispositionem Dei, sed suos intuentur affectus, licentiam vel impunitatem scelerum, omnino putant esse felicem. Sed eorum interdum immanitate flagitii. coelesti viro beneficio cumulantur intantum, ut omne sibi gaudium aestimaret adfuturum, dum tentatione ad victoriam functus sit invidorum. Ideirco quocumque se verteret, proficiens ultra atque crescens ibat.

§ 27. Gaudebat ergo, ut Dei in ipso compleretur voluntas *, quia totus Deo subjectus esse parabatur. Ajebat namque inter reliqua patientiae suae verba, de suo quaerenti exulatu, ovium se velle imitari simplicitatis exemplum, et instar lèporis mutationem loci non curare. Ovis enim, dicebat, propter aliorum caloris indumentum, suo sine invidiae zelo nudatur vellere: et de sui indumenti exuviis, alterius fovetur nuditas. Ita siquidem et in me aliquod si est utilitatis prudens opus, velim ut quilibet id gratis sine meo percipiat quaestu. Atque ita si fuero hoc illucque, addebat, pro insidiantis impulsu more lèporis fugatus, neque locum quietis, cui dudum prorsus insederam, cum moerore relinquo, neque ad quem propellor, cum amore tenco. Nostra autem conversatio in coelis esse creditur: ideirco quae sursum sunt sàpimus, et non quae super terram. Mortui enim sumus cum Christo, et vita nostra cum eo in coelis est abscondita: ut cum Christus apparuerit vita nostra, tunc et nos simul cum eo appareamus in gloria. His et hujuscemodi verbis ad petram, quae Christus est, fratrum animos solidabat: ut quia inter fluctus marinos extra mundum positi videbantur, spe, quam velut ancoram habemus, coelo profundius firmarentur.

§ 28. Quibus paternâ ex acie per septennium ita discretione virtutum vallâti, factum est Domino annuente, ut sui exulatus jam finem faceret, et clarior propriis honoribus redderetur. Propriis ergo dico, quod merito sibi competerent, et idem summum paternitatis officium meritis illustraret. Alioquin honoribus dixi reddendum, quem proprius meritorum honor ubique et sapientia decorabat: non quod amiserit, quo reverentiâ dignus censerii posset, sed aestimatione vulgi privatus honoris officio, quantum in ipsis fuit, dignitatum fascibus redderetur. Caeterum exhonorari,

* Magna animi libertas divinae subijci voluntati, et ovis simplicitatem imitari.

sicut consultata veritas patefacit, non poterat, quem coelestis gratia illustrabat: praesertim cum indebitus honor potius turpet insipientem *, dum summis sedibus inclarescit, quam decoret: quia minus ejus dedecus patuisset, si non altis sublimaretur officiis: quod velut struma, ut quidam ait, in superficie cutis eminet, unde indignius praelatus videri possit. Sed senex noster non tam alienis quam propriis meritorum honoribus ubique ab omnibus veneratur, ab omnibus interim dignus honore censetur. Verumtamen quia improbos, ut dixi, dignitas reverendos nequit facere, dum pluribus eos ostentat, sed despectiores, immo indignos eadem dignitas facit. Caeterum senem nostrum tantâ praeditum dignitatis magnificentia fuisse constat, ut non solum per sublimitatis gradus illum contingeret videri honoratum: sed quia multo erat fultus consilio, idcirco etiam inter ignotos nimium videretur honorabilis.

§ 29. Quo factum est, ut peracto tempore cum summo tandem revocaretur obsequio, ut pristinam reciperet dignitatem, passim omnibus exultantibus et congratulantibus pene cunctis. Unde laetitiae voces hincinde ad coelum usque tollebantur. Gratulabantur monachorum coenobia, resultabat jucunditate Clerus ecclesiarum, vulgi quoque gaudia ubique ridebant. Factus est autem concursus populi, quasi si in communi omnium festo, coeli praeconio insignis redderetur. Fratres autem, cum quibus interim degerat, audito suae regressionis die, coeperunt profecto contristari et moestum esse, atque quodammodo gratulari: et contra prae nimio amore, ingenti animo lacrymabant: lacrymando quoque, vix eum dimittere cogeantur. Inter quos virtute venerabilis Ragnardus qui postea abbas eligitur, praecipuo fervebat mentis spiritu, flens moerore animi, et flendo quoque laetabatur. Laetabatur quidem, quia veritatis amator locum taxati meriti recepisset: sed dolebat valde, quod tanti viri praesentia privabatur. Unde factum est, ut cum pius Dei cultor jam jamque inde abiret, et omnes fratres ardenti animo ejus vestigia gressusque osculando lacrymis abluerent, eique valedicerent, praefatus vir Dei domi intra lacrymarum cubicula sese reciperet, ne proficiscentem videret, quem plus quam se manere secum vellet, pro quo mori etiam proculdubio paratus esset. Sed cum senex eum multum diuque expectando requireret, inventus est in quodam obscuritatis loco fiens et ejulans, multaque trahens suspiria. Qui cum vocatus esset, ut seni valediceret, illeque nollet exire, precatus est internuncios, ne eum ibi plorantem detegerent. Quod audiens charitas sancti viri, regreditur jam de navi, ne fratrem, quem sanctum noverat, inosculatum omitteret. Veniente autem ad eum sancto sene, coepit idem magnis vocibus inclamare ac dicere: Quid hic quaesiisti felix Pater, vel cur te mihi nunc ostendere

* Honor improbos deturpat magis.

voluisti? Testem, inquit, Deum habeo, quia mallem te hic mortuum sepelire, quam me relicto, hinc vivus abires. Tunc omnes fratres et famuli magnis eum prosequuntur fletibus: levantur vela, tandem remigia impelluntur: dant omnes gemitum, et ad litus eousque expectant, quamdiu eum possent conspicere.

§ 30. Ille vero solutis carnis quidem, non cordis, aspectibus, longâ corporis attenuatus macie, tandem pervenit ad palatium. Ubi suscepto eo ambitiose ab omnibus, quaesitum est, quomodo ei celsitudo Regia satisfaceret: quia timebant pro tanti viri injuriâ, futurum discrimen incurrere. Tunc beatus senex videns pudore animi talia meditantes, pròruit ad medium, et verecundam Regis mentem blandis delinivit affatibus. Persuasit autem, nil eum de hujusmodi facto in animo retinere, sed omnia Dei judicio deputare debere. Interea, tum eodem cogente Principe, compellitur recipere suum sanctae vitae coenobium, flagitantibus filiis suis, ut eum saltem quocumque modo recipere meruissent. Ad quos cum advenisset diu desideratus, ut piis eum complecteretur jam jamque amplexibus, vexabat eum salutis inimica febris, ita ut gemini affectus singulorum animos sauciant. Pugnat siquidem in singulis moeror compassionis, et laetitiae fervor: eo quod viderent membra charissimi viri saevissime laniari, pro quo libenti animo etiam vitae quam fortes dispendium sustinerent. Vincebat autem omnes, nunc jucunditatis magnitudo, nunc lacrymarum effusio, et extollebant simul mixtim usque ad coelum laetitiae laudes, ut in eo Dominum illuc advenisse nullo ambigeret, cui ita suscepto congratulantur omnes, idemque benigne allocutus est universos.

§ 31. Sed cum ibidem aliquantisper dulciter quievisset, charitatis officio jucundatus, iterum ab Augusto gloriosius accersitur, et redit ad palatium. Ubi cum introisset, velut quidam ait, virtutum radiis illustratus, quia venit Titan, marcescunt sidera. Apparuit autem ilico nudata insipientia quae tegebatur pallio caliginis, et factus est stupor nimius, quis Senatum populi ad tantam ineptiam deduxisset. Qui, comperto non parum eos invidiâ fuisse delusos, duxerunt in irritum, pene quicquid per hoc tempus, ut eis visum est, argumentose tractaverant. Solvitur itaque ceu multorum captivitas, eorum maxime qui ex Regio pollebant semine: redditur in uno libertas omnibus, quocumque in loco tenerentur, nisi quos vitâ prius mors privarat. Tum deinde quorundam tonsura, propter furoris saevitiam illata, transiit ad coronam, et dant Deo sponte, quod dudum inviti quasi ad ignominiam susceperant. Quid plura? Ipse gloriosus Imperator^{*} publicam ex nonnullis suis reatibus poenitentiam suscipiens, factus est omnium humilimus qui quasi Regali elatione sibi pessimus

* LUDOVICUS Aquitaniae Rex, Karoli Magni filius, hoc defuncto Imperator Rhemis a Stephano Pp. coronatus, cognomento PIUS.

persuasor fuerat: ut quorum oculi offenderant in delicto, satisfactione regiâ sanarentur, praesertim quod ejus velle cunctos considerare, ejusque nolle conspicere, manifestum non ambigitur. Sed nisi reversus esset veritatis assertor, interea minime patuisset, quo lethargico spiritu premerentur. Unde etiam matura senectus caecitatis eorum vulneri, Christi antidoto mederi persuadendo curabat.

§ 32. Ac deinde studuit, ut justitiae virtus et sapientiae suas reciperent sedes: ut unusquisque sibi servaret commissum negotium, et sua cuique largirentur jura. Porro novitates vocum, et temerarias, juxta Apostolum, praesumptiones velut pestem in omnibus reprimebat. Omne igitur, quod in lege charitatis non invenisset, inimicum aestimabat Deo, et velut venenum repudiabat. Cumque his et hujusmodi praeconiis, velut aurum probatum per ignem, clarius enituisset, factus est omnibus decuplo honoratior, ita ut in ore omnium egregie resonaret. Amplectebatur autem cunctorum manibus, et quasi pater ab omnibus colebatur. Eratque Ecclesiarum magistris velut humilitate filius, consilio vero et prudentiâ quasi subvector inclytus. Qui cum ita satâgeret indefessus, ut perfecti omnes et Deo digni invenirentur: videtur demum novus renasci Francorum ordo, et aurora justitiae quasi ab ortu surgere. Siluerat enim jam ex parte stratum furoris aequor, et ventosi ceciderant, ut Virgilius ait, murmuris aurae. Redierat, ut idem inquit, virgo cupidinis, si parum liceat immutari, redierant et Saturnia regna: quia progenies bonae mentis jam quasi coelo refulserat alto. Omnibus igitur circumcirca eâtenus satisfactionis studio illustratis, et suis cum eo summo fruentibus otio, voluit se demum his exuere curis, ut esset sibimet et Deo totus intentus. Sed nequaquam passi sunt sancti fratres, licet multam eis excusationem senectutis suae praetenderet: quoniam quanto aetate maturior, tanto ad virtutum culmina tendentibus salubrior videbatur: praesertim cum vigore sancti Spiritus, et viriditate adhuc non exhaustae carnis satis vigeret, curans se laboribus et vigiliarum negotiis fatigari, etiam plus quam juvenum constantia sequi posset.

§ 33. Quis enim unquam tam fervidus, quam idem fuerat? Et quis alterius tam crudelis arbiter, quam ille sui videbatur? Fateor plane, quod nunquam, nisi erga se quod durior esset, necessitatem corrigendi habuit. Unde cum a suis fratribus et filiis quam saepe corripere publice, cur sibi tam infensus esset qui sic discretus omnibus habebatur, aiebat, ita dicens, ut laesos eorum animos mitigaret: Ego mei curam habeo, et prorsus vestro providebo famulo, ne fame aut laboribus fatigatus pereat. Sed hoc peracto, paululum delitescendo, non diu post resumebat esuriem et laborum negotia, ita ut vix juvenilia membra ferre possent, quibus se parsimoniis et vigiliarum operibus affligebat. Attamen

semper erat viroris gratiâ plenus, semper discreta macie satis admodum rubicundus: vultu quoque decòrus, et venustus aspectu. Neque enim faciem ejus ac frontem ignavus rugabat furor: sed totum cum matura hilaritas decòrum componebat et aptum. Canities vero sancta cum candore niveo exornabat, et velut lilium super roseos amictus, hincinde coma capitis, quasi elatae palmarum, super cutem renitebat: eratque, sicut scriptum est in Canticis, senex noster candidus et rubicundus, electus ex millibus. Caeterum si nobilitatem et personam ejus scribendo ad purum pingere voluero, ero ineloquens, super quem facundia Rhetoricae artis, atque omnis eloquentia puto quod muta sit: silebit illa Demosthenis oratio, et abyssus Tulliana conquiescet. Etsi vero secundum hujus artis peritiam omnibus modis ejus persona consideretur, ut possit laudi idonea in negotio approbari, non immerito his antefertur, in quo multum, quod superest, felicius invenitur*. Consideratur autem Nomine, Natione, Patriâ, Genere, Dignitate, Fortunâ, Corpore, Institutione, Moribus, Victu: quomodo rem familiarem administret, qua consuetudine domestica sit, affectione, arte, conditione, item alterâ conditione: Habitu, Vultu, Incessu, Oratione, Affectu. Istis igitur modis consideratis, persona censetur: utrum improbus quis ad negotium, an idoneus perhibeatur. Sed videre jam juvat, an luculentus senex noster tot effloruerit praeconiis, quot sunt ad laudem sui Declamatoriae artis insignia. Nomine ergo harum in catalogo virtutum, primum, an sit sapiens, quaeritur. Et quis sapientior, quam qui universa coelestis magistri praecepta, magis quam artis eloquentiae, sollicitus servans, studuit non admittere causa Dei quae prohibentur, et servare cuncta quae jussa sunt? Porro cum sapientia sit *rerum humanarum divinarumque cognitio cum studio bene vivendi***:

non dubium, dici posse sapientem qui et quae Dei sunt, Deo: et quae hominum sunt, prudenter norit administrare, et velit propter Deum. Hoc igitur negotium prudentis viri est; et ideo is, de quo quaerimus, sapiens fuisse non ambigitur. Natione autem carnis, quod cunctis liquet, Francus erat: verum et renatus in Christo, ubi et spiritu conversatus, totus coelestis efficitur, Patria vero, quamvis hic natus verissime videatur, Jerusalem illa coelestis fuisse, qua nusquam felicius habitatur, propriis perhibetur meritis. Genere quidem, nobilium nobilissimus Francorum, ut paulo ante prompsi, prosapiâ ortus: sed gratiâ demum a Deo in filium est nobilior adoptatus. Qui licet dignitate regiâ magnus videretur, en major effectus est sublimitate perennis vitae. Fortuna namque qua fuerit auctus, probatur illo in loco quo dictum est:

Pauper in angusto regnat habendo Deum.

* Ad alicujus personam laudandam qui sint Rhetorici fontes. (Vide Cic. de Invent. I. 1).

** Definitio Sapientiae (ex Cic. Tusc. 4 et Offic. 2).

Siquidem quia contempsit modica, ingressus Domini sui gaudia, sublimatur, et supra multa constitutus erigitur. Corpore vero, utrum validus an decòrus fuerit jam diximus. Unde nec immerito illi aptatur illud in Canticis: Caput ejus, inquit, aurum optimum, comae vero ejus sicut elatae palmarum: quoniam quicquid ad decorem ei collatum fuerat, sursum ad Deum nitendo conscendere procurabat. Oculi ejus velut columbae desuper rivos aquarum quae lacte sunt lotae, quoniam totus aspectus ejus simplex fuisse et solum in Deum intentus creditur, neque felle concupiscentiarum immixtus, sed verâ innocentiam mentis lotus. Porro genae illius sicut arèolae aromatum quae consitae sunt a pigmentariis, videlicet a sanctis Doctoribus, omni flore doctrinae et virtutum exornatae oleribus. Manus illius tornatiles, sanctitatis formam exprimentes, et celeriter ad omne bonum insistentes. Guttur illius suavissimum, ob favum eloquentiae: et totus desiderabilis probitate morum, atque charitate eximiâ.

§ 34. Jam si de institutione agitur, eruditus fuit idem alter Moyses omni sapientiâ praesentis vitae, quasi unus ex filiis Regis: deinde perductus ad Sina, in quo ipsius Domini praesentia illustratur, et familiaritate continua fruiturus ingreditur. Moribus vero quibus fuerit exornatus, testis et vita ejus quae summis rēdolet meritorum insigniis, et praeconiis quammaximis praedicatur. Victus namque, quem Philosophi definiunt consummati operis esse fruitionis exercitium, ut perveniat ad quietem, Dominus erat, quem dilexerat, quem amaverat, quem jugiter desiderabat. Gradus autem harum virtutum sunt, cum apud eos primum ponitur affectio mentis. Porro eadem affectio, est animi aut corporis ex tempore aliquâ de causâ commutatio. Deinde ex hoc quod afficitur, vertit se in studium, ut effectum sui obtineat. Studium autem est, animi assidua et vehemens ad aliquam rem applicata magnâ cum voluntate occupatio. Post quam habitus induitur acquisitae rei, cum ad plenum id quod perfectum est, obtenemus, de quo scriptum est: Sacerdotes tui induantur justitiâ, et sancti tui exultent. Felix quippe indumentum virtutis est, quo quisquis induitur, et custodit vestimenta sua ne nudus ambulet, hic nuptiali veste indutus, foras non ejicitur: quam si primum parens noster in paradiso denique conservasset, nequaquam apertis oculis nudus inveniretur. Unde sicut scriptum est, dum idem descenderet, expoliaverunt eum latrones, et plagis impositis abierunt. Sed senex noster floridus, tali coopertus habitu, jam credimus, quod audit: Ambulabit, inquit illi Christus, mecum in albis, quoniam dignus est, et non delebo nomen ejus de libro vitae. Talique indutus habitu dum esset Pater eximius, exercebat se plurimum, ut pro victus alimoniâ frueretur Christo, quem induerat.

§ 35. Porro restat, juxta praefatam disciplinam, requirere,

quomodo rem suam administrarit. Quid vero dicam, rem suam quomodo administraverit qui nec se sibi retinuit? Fecerat enim, quod audierat a Domino: *Si vis, inquit, perfectus esse, vade, vende omnia quae habes, et da pauperibus: et veni, sequere me* (*Matth.* xix). Hoc impleto, caeterum res ecclesiae suae quemadmodum administraverit, testes idonei sunt sancti fratres, quorum consilio usus est et obsequio: Per quos ita cuncta disposuit, ut et omnibus satis esset, nec multum alicui superflueret, neque in vacuum quid periret, sed omnia ad Dei laudem humanius largirentur: fratribus salubria praesentis vitae tribuens, et nociva quaeque ac superflua ressecans: hospitibus abundanter omnibus administrans, familiam quoque satis illaesam a iugo servitutis conservans. Siquidem viduas huiusce familiae destitutas, et caelibes viros per singulas villas constituens, eis stipendia jugiter ministrabat. Orphanorum quoque et debiliū, necnon et hospitum in eisdem locis, opportunius velut Xenodochium constituerat, ut res ecclesiae hujus suum omnes quasi patrimonium possiderent. Testem Deum habeo, quod idemipse hujus ministros officii velut medicus saepe instituebat, ut et ipsi excogitarent artificiose, quomodo rerum aliquid eis ad comedendum pararent, et in huiusmodi cibis eorum sanitas ne periret. Porro Regi et divitibus, nostrorum nullus tam largus erat, idcirco ut in omnibus Deus largitor omnium glorificaretur: Beatius, inquam, multoties iudicans dare, quam accipere, atque medium inter paupertatem, quantum ex se erat, et divitias propter alios semper incedere: idque ut ii qui habent, tamquam non habentes esse instruerentur. Justum etiam percensuerat, ut omnes hujus ecclesiae famuli sic tamquam Patrem eum sentirent, ut tumidi quoque dominum eum esse non ambigerent. Insuper ita eorum virtutibus fautor et institutor existeret, ut vitiorum quoque dominus, quamvis discretus, et severissimus fieret persecutor. Jam porro qua domestica consuetudine fuerit, novit mensura sancti oraculi, in quo fuit manna absconditum, et urna aurea: altare quoque incensi aureum, et virga Aaron quae fronderat, habens illud (nempe, oraculum) xx cubitos in longitudine, et xx in latitudine, xx quoque in altitudine: ut ex omni parte gemino denario consummatus, charitate Dei ac proximi, quadraturā perpetuā fuleiretur: nec dubium, quin Dominus ei fuerit fundamentum. Intra quam mensuram attitulatus, sola novit contemplatio divina, quid senex noster pro suo more domestico tractaret.

§ 36. Affectione vero ita illectus omnium bonorum incitamentis, ut super fraterna viscera charitatis officio ceu faculis ureretur. Deinceps igitur arte qua fuerit eruditus, patet: quia foecundus inventus est eruditionis consilio. Prudentiae namque, ut dicitur, mille oculis inspector, virtutum quoque disertissimus disputator: liberalium artium adeo usque sanctissimus institutor, ut

probares in eo illud beati Antonii: Quod sensus adinveniret artem, et qui sensu sit integer, eum arte non indigere. De conditione jam ultra quid loquar, qui, ut praefatus sum, Regali ex progenie clarus refulsit? Necnon et de altera conditione: utrum proprius, ut ipsi dicunt, adoptivusve, an abdicatus fuerit, quid ingeram, quum et Bernardi filius fuisse, fratri Magni Pipini Regis, et Dei esse adoptivus non abnuitur? Habitu autem quo fuerit infulatus, constat paulo ante me dixisse, quod Christus ejus tunica talaris fuisse probatur.

§ 37. Cacterum vestimentorum habitus, vix sufficiens, monasticus fuisse ostenditur, pro frigore potius membra muniens, quam honoris aliquid gerens. Dicebatur quippe a quibusdam pro ludo, lorica frigoris: quoniam erat pelliceus et quasi thorax circa viscera fomentum caloris. Vultu autem suavis idem, et staturâ palmae adsimilatus erat: eo quod pulcher aspectu et decorus esset, velut paradisi deliciis enutritus. Quam pulchri gressus ejus, et quam speciosi pedes ad evangelizandum. Porro ejus oratio quam facunda, quam plena sensibus, quam suavis auditu manavit? Extant ejus epistolae, ad plurimos directae, et omnium voces, qui numquam se uberius aut expressius loquentem audisse testantur. Voce quidam canorius cygno mulcebat auditum; sed et melle dulcius palato cordis melodia sapiebat. Erat autem omnis narratio ejus aperta valde, brevis ac lucida, quod dictionis genus Oratores summis extollunt laudibus. Nil foeculentum admiscens, neque dubium quid in sensu reservans. At vero plano in clausulis procedens gressu, sensus ejus favifluus pinguissimo claudebatur fine. Erat igitur sonus assertionis expositio dictionum: ita ut voce formaretur proprius verborum intellectus, et suis singulae partium qualitates restituerentur sensibus. Habens omnia membra narrationis capitulatim distincta, et ad retinendum facillima, ad persuadendum vero vel dissuadendum promptissima: semper avidius ad intendendum promovens audientes, igne calidius ad desiderandum, torporem discutiendo, incitans desidentes. Quae si facundia daretur mihi, luculentius explerem quod conatus sum: nunc autem excusatio pro ignorantia, venia pro voto debetur: praesertim cum stylus nullius ad hoc negotium melius expediret, quam ejus, cujus ut vita praeeminet, ita et sermo antecellit. Sed quia id ingenii unda dènegat, voluisse tantum, charitatis jura impluisse probabitur.

§ 38. Restat nunc, affectu qualis fuerit, intimare. Sed quo artis ingenio pandam ejus affectum animi, qui uno semper mentis ardore afficiebatur in omni vitae negotio? Jugiter enim cupiens dissolvi et esse cum Christo, se laboribus fatigabat: permanere autem in carne, propter nos necessarium, licet aliter fateretur, penitus sentiebat. Unde toto annisu vitae satagebat prodesse omnibus, mille, ut ita dicam, charitatum semper negotiis

occupatus*: praesertim quod esset consilium totius patriae, et pater omnium indigentium: qui ore ac manibus, cum omni circumstantia facultatum, pro libertate Christi erat omnium servus.

§ 39. Sed quid interim jam deinceps agimus, anima? Ecce nuncusque quasi inter roseos versati sumus campos, et conspeximus amoena virtutum, de fonte S. Spiritus irrorata. Nunc vero instat, ut mortis ejus finem pandamus, quem habuisse talem, glorificandum est: amisisse, flendum: pervenisse vero ad beatorum gaudia, congratulandum. Sed quanto nobis jucundius est, in eo quod amatur, versari; tanto gravius est, ejus absentiam, quam semper praesentem cernimus, tolerare. Unde cum respersum nebulâ, moestum est omne quod inspicimus: caligant oculi nostri, operimur singultibus, tremunt digiti, rotatur caput, funduntur lacrymae: et insuper est pio amoris affectu quaedam flendi voluntas. Unde et quanto hac prolixius ad consolandum cupimus, tanto ardentius amore afficimus, amando quoque dolore premimur. Ideirco, mi pater charissime, ocyus transibo obitus tui paginas, in quo diutius immoranti vehemens languor ingruit. Hinc quidem interim adstillat lugendi facultas, sed paulo post consolabimur de perventu, quo tu nunc laetaris in gaudio. Quid igitur terribilius humanis aspectibus videri potest, quam tui vultus erant aspectus, in hora cum nobis indulgentiam dares? Praeceperas enim, potentibus nobis, Pater, ut omnes humi sederemus: quatenus tu os nostrum ex integro, et nos tuum erectis oculis potuissemus conspicere. Quo, fateor, nil me ordinabilius a magistro audisse indultum, nilque flammantius aut horribilius aliquid me vidisse, quam in tuis oculis. Pressius itaque enucleans sensum, ita affatim cunctis es locutus: Ecce, inquis, de creditis ego vobis rationem redditurus venio: vos autem, o mihi commissus grex, de obedientia et inobedientia vestra sententiam excepturi, attendite, quod idem, qui nunc adsisto, in tremendo judicio vobis coram âdero, et quid de talentorum pecunia sim lucratus, vel quomodo illam expenderim, praesentabo. Attamen interim si quid est, in quo excessi in vobis sciens aut nesciens, volens nolensve, indulgère, prout ergo juxta quod oportet, si quid est quod meum sit indulgere, vice Christi relaxo. His igitur tum ita praemissis, plenus fervore spiritus recessit, quasi jam futurus arbiter in suo: ut instrueret se, quasi contra spiritalia nequitiae tunc in coelestibus pugnaturus, rationem villicationis suae redditurum: licet semper quasi in mortis articulo pertractasset, tunc tamen velut contra legiones iturus, diligentius mentis aciem disponebat, si forte ludibria hujus vitae sine impedimento posset effugere. Sed quia occursor decuplum ejus

* Silentio hic haud praetereundum, Adelhardum nostrum, cum in Saxoniam se contulisset, adiutorem efficacissimum se praebuisse venerabili ejusdem nominis viro, jam suo discipulo, solitariam vitam degenti, ut ibi monasterium cum Xenodochio extrueretur aegrotis pauperibus recipiendis.

viginti millibus superare legitur, semper quae pacis sunt, Dominum precabatur: « Domine, inquit, pone me juxta te, atque ita cujusvis manus pugnet contra me: alioquin turmas non effugiam iniquorum quia tu solus inventus es inter mortuos liber. Venit enim ad te exactor, et in te non invenit quicquam, quod suum esset. Idcirco fac me firmitus in te inhaerere: ut et ipse per te tuo in corpore mali totius inveniat liber.

§ 40. Qui totum se ita discutiens, adhuc invenit in se qualiacumque, quasi nondum exhausta, et praecepit ea coram quibusdam fratribus exponere (quorum unus, etsi indignus, ego eram) interrogans, si de his se in judicium merito venturum fore pertimesceret. Quibus auditis, juxta divinam scripturam percensuimus, non ad eum pertinere, quae ipse quasi sua longe diuque plangebatur. Quid putas quam subtiliter secum reliqua disputabat? quam sibi severus erat, qui pro alienis etiam, ut pro suis, se puniebat? Interea singulos de singulis monens et instruens, agebat, ut post obitum suum in electionis pace, caste ac recte secundum Deum inter se convenirent. Exposuit etiam fidem suam coram quibusdam ex nobis, pene et omnem doctrinam quam docuerat, ut ex hoc eam firmitus commendaret pectoribus nostris. Hinc est, quod tali absentes moerore suffundimus: inde vero gaudentes sumus, quia de Patre talia recoluntur. Hinc ad hoc afficimur, ad aliud hinc protrahimur. Plangimus in eo siquidem maturitatem morum, fidei firmitatem, soliditatem spei, charitatis fundamenta, ex integro altissimam Christi humilitatem, et ditissimam in omnibus largitatem: nec ut Salvator, inquam, miseram Jerusalem ego lugeo: sed ploro in unius morte pariter omnes virtutes occubuisse. Non quod nobis desit ille, qui abiit: sed quod talem videre desivimus, quem sine lacrymis vix aut numquam recordari valemus.

§ 41. Paraverat ergo se Simeon senex ad natalem Salvatoris accensis lampadibus occurrere et Regem regum Dominum Jesum, procedentem de thalamo suo, ulnis suis laetus suscipere: sed tetigit eum triduo ante natalem Domini validissima febris, dum juxta consuetudinem noctis medio in basilica fleret. Qui ita perdurans ad vigilias una cum fratribus, hostiam jubilationis in pectore Domino consecrabat: et quanto, ut multi testes sunt, altius voce caneabant chori, eo amplius idem flebat in júbilo. Sicque se pertrahens ad matutinorum usque laudes, nec minus amore Christi febricitans elanguebat. Et dum quotidie magis magisque multis premeretur doloribus, spiritum non relaxabat, semper Deo intentus. Disponebat igitur ita omnia providus, ac si nihil mali ferret in corpore: instituens et ordinans ita singulas officinas, ut nil finis ejus imperfectum inveniret, praecipue ut et sanctus dies dignis celebraretur honoribus. Quo peracto, vehementius coepit urgeri febribus: quotidie tamen ad

oratorium B. Martini veniens quem copioso amore in vita semper dilexerat, ibidemque Missas audiens, communionem sanctam percepit, donec ultimus dies vitae, a noctis hujus eum eduxit caligine.

§ 42. Interim vero audiens beatus vir Hildemannus Episcopus quem ipse monachum nutrierat et per concessum Regis tanto Bellovaci * sublimarat honore, sanctum aegrotare patrem, advenit ilico et excubabat jugiter ante eum, donec vivendi finem fecit et eum propriis manibus una cunctis fratribus sepelivit. Qui dum advenisset, gavisus est S. Pater alacritate maximâ et laetatus, ut vix se ferret pro nimio exultationis gaudio. Agebat namque Deo immensas gratias quod de hujus eum consolaretur adventu, et dicebat: Deus omnium institutor et rector, gratias tibi ago quia non sum fraudatus a desiderio meo. Interea cum coepisset idem S. Episcopus a nobis percontari, utrum benedictionis oleo, sicut a beato Apostolo sancitum est, deberet perungi: interrogavimus eum, utrumne vellet, quem proculdubio scieramus peccatorum oneribus non detineri. Quod ille audiens, erectis oculis in coelum, còminus obsecrabat ut fieret. Quid putas tum sanctus agebat animus? quantis tunc replebatur lacrymis? Erant igitur oculi ad Deum defixi, manus vero ad coelos extensae, invitansque sanctum Spiritum, dicebat: Nunc dimittis servum tuum, Domine, secundum verbum tuum in pace: quia percepi omnia tui mysterii sacramenta. Et nunc quid superest, nisi ut ad te veniam? Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu vis: tantum fiat voluntas tua. Alioquin sitiverat jam idem diu venire ad fontem. Unde et quasi jocosâ voce, plenus gravitate fidei, frequenter dicebat: Hinc ibo et ad Deum meum veniam: laetus, inquam, veniam, laetus moriar, laetusque transibo ingentes hujus vitae foveas: quoniam ad gaudia perventurus sum sempiternam, longe mihi ante promissa.

§ 43. His et hujusmodi dictis sedulo se armabat Christi miles, donec ingressus est locum tabernaculi admirabilis, in voce confessionis et laudis: ubi et inventus est exercitus multitudinis festa celebrantis. Ibique jam senex noster tripudians, creditur praecinere: Nox praecessit, dies autem appropinquavit. Qui cum quotidianis diebus adhuc in carne febricitans, immensis se Deo taliter commendaret laudibus, contigit subito, dum solus apud se ageret, ad eum ingressum fuisse sanctum Episcopum: ad quem continuo exclamans, ait: Curre velociter, o Episcope, praecipio tibi et osculare pedes Domini mei Jesu Christi quoniam ecce adest. At ille audiens, valde contremuit: quia quo iret, vel quid ageret, penitus ignorabat. Ille vero hoc dicto, recepit se sub silentio et quievit. Tum deinceps peracto die octavo natalis Christi,

* Beauvais

alacrius coepit insistere, ut jam hinc ei celebratis diebus liceret abire, si quo modo ipse tandem perveniret ad festum quod nox non intercipit, neque morbo corrumpi potest. Et peracto igitur jam noctis mediae spatio ita adorsus est et fratribus dicebat: O filii, semper mihi in Domino multum charissimi, scitote quoniam hodie hinc ibo: datum est enim mihi jam hinc exire, ac videre (quod utinam fiat) et apparere conspectui Redemptoris mei. Finitus est ergo jam cursus certaminis mei et restat penitus, quid accepturus sim pro vocationis praemio ut ignorem. Credimus nos tamen pater quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit (alioquin vacuus est labor fidei), praesertim qui dicere cum Apostolo veraciter potuisses: Cursum consummavi, fidem servavi: de reliquo quid aliud quam reposita est mihi corona justitiae quam reddet mihi justus judex in illa die?

§ 44. Tum mane jam facto, accersitis nonnullis ex nobis, coepit idem B. Pater urgere, quatenus matutinas ocyus praevenirent. Quibus dictis, in laude Christi, coelestis ejus lingua obmutuit. Tunc vero simul convenientibus omnibus sanctis fratribus, communionem sanctam percepit ferme horâ diei primâ, sicuti mos est: et coeperunt eum hymnidicis laudibus Domino commendare, ita perdurantes in ejus exequiis, usque in horam diei nonam. Tum idem quando et Christus in cruce, emisit spiritum, ut daretur indicium quod cujus crucem in vita tulerat, quemque secutus fuerat, ejus et in mortis articulo sequeretur vestigia, donec perveniret ad eum quem quaesierat, quem optarat, quem et diu de toto corde desiderarat. Quis, putas, tunc eâ horâ luctus omnium erat et quam praecipua fuerint lamenta monachorum? Attollebatur autem sursum vox una canentium in excelso et fletus omnium deorsum singulorum scindebat pectora: quoniam, sicut alibi dictum est, et pium erat tanto viro congaudere et pium erat ejus abscessu flere. Quis enim non fleret, etiamsi de silice natus esset, eâ horâ, cum inclytus Dei pastor hinc abiens coelos peteret? Ipse enim erat, bone Jesu, quem in toto ex omnibus solum Abbatem reperi: ipse ex universis quem alterius plus quam sua quaerentem inveni. Qui sicut mater amat unicum, ita quosque tenerrime diligebat, atque ut solidiora caperent, invitabat.

§ 45. Quapropter, quaeso, attendite viri et videte universi populi matrem Corbejam flentem quod est alvearium monachorum: flentem, inquam, ac dicentem: Ablatus est magnificus meus mihi et nullus est qui consoletur me ex omnibus charis: quoniam complevit Dominus furorem suum in me et fecit quae cogitavit. Complevit ergo quae praeceperat a diebus antiquis: Terra es et in terram ibis. Idcirco abiit charissimus mihi, et recessit. Reversa est ergo virgo Israël ad civitates suas et deinceps ambulat gloriose super aquas redemptionis aeternae. Ipse namque est qui erat mihi votorum charissimus: Ipse convertens

animam meam et custos vitae meae: Ipse qui consurgens pro nobis in principio vigiliarum, effundebat velut aquam cor suum ante conspectum Domini. Nunc vero posuit nos Dominus ad modicum desolatos, propter eum moerore confectos. Ideo ergo ponimus in pulvere os nostrum, sperantes in misericordiis Domini, sit forte sit spes, ut pervenire possimus quo jam pius patronus noster pervenisse creditur. Quod donec fiat, donæ optata dies veniat: haereat lingua mea faucibus meis, si tui non meminero pater Adelharde *, si non te proposuero in principio recordationum mearum. Alioquin obliviscatur me dextera mea, nisi nomen tuum laudesque pandam. Credo, mi charorum charissime, quod prius maternus amor perire possit quam nos te non diligere. Quia et si illa suorum obliviscitur, nos tui numquam obliti erimus: sed dum secula manent et nox cum die partitur vices, famâ praedicabitur de te semper sanctissimae vitae, nosque tuâ numquam immunes erimus a laude. Tu autem, quaesumus, trahe nos hinc post te, curramus in odorem unguentorum tuorum: quia meliora sunt ubera tua vino, fragrantia unguentis optimis. Recti enim te diligunt: et ideo quaerimus, quousque perveniamus, ubi pascis, ubi cubas: scimus namque quod in meridie.

§ 46. Unde gaude et lactare virgo fidei, felix Corbeja, ex antiquo vocata: quia meruisti talem in Christo frui et possidere patronum. Quaeso te, mater religionis inclÿta, amplectere hunc virum quem tu tyronem coelestibus sobrie ac discrete instituisti moribus: et imitare illum qui te postea multis ampliavit honoribus. Quare igitur moerore consumeris virgo et filia Dei summi quasi non sit tibi consiliarius? Ecce fratrem reliquit tibi haereditem** qui multis adhuc pro te sudabit laboribus. Absterge, quaeso, lacrymas: quoniam mittes obviam de medio tui etiam hunc senem, cum universae terrarum partes miserint eximios quosque viros. Porro vicina monasteria cum dederint, videlicet Vedastum Atrêbates et Centulum, sanctissimum Richarium: et alia circumquaque viros religione nobiles, dabis forsitan et tu non impari voto virum Deo dignissimum. Neque infoecunda tunc eris, cum inter reliquos istum etiam Domino de terrae pulvere generabis: immo lactabunda et gaudens veniendo venies, saltem paucos ferens manipulos. Idcirco confortare et robustius age, donec Amalec occurrit in via, quoniam alter Josue jam tecum dux et praevis virtute, pugnat in acie. Fulci igitur istum, jam in capite inter plurimos dimicantem: Attende et illum in monte jam cum Domino, palmas ad sublimia porrigentem. Hic pugnat, ille orat: hic hostem premit, ille vincit. Iste namque est, charissima mihi mater, fratrum amator et populi Israël. Hic qui multum orat pro suis charitate perpetuus. Hic qui jugis, ut credo,

* Affectuosissima ad S. Abbatem apostrophes.

** *Vuala* (vel *Vualuchum*) dicit Adelhardi germanum, qui S. fratri Abbas successit Corbejae.

intercessor erit pro civibus." Unde et Domine, juxta B. Ambrosii vocem quia nemo habet quod aliis plus deferat quam quod sibi optat: non nos ab illo post mortem sèpares quem in hac vita charissimum sensimus: Sed ubi es, nos facias esse simul cum illo, ut vel sic ejus perpetuâ visione apud te fruamur in Christo quem propter te in hac vita charissimum valde dileximus, nunc in pace Christi sepultum. Còndita sunt autem decenter membra charissimi senis, in Basilica B. Petri Apostoli.

VITA B. ERMENOLDI

PRIMI ABBATIS S. GEORGII IN BRUNFENINGEN

SCRIPTA JUSSU UDALRICI, XVI. ABB. EJUSD. MONASTERII AN. CHR. 1281.

STYLUM MUTAVIT LAUR. SURIUS, ET HISTORIAM CONTRAXIT.

Occisus est anno 1121. — Nat. Germanus.

§ 1. Postquam Apostolicae praedicationis sonus in omnem terram exivit, et ex omni natione, quae sub coelo est, coeli horrea fidelium fertili messe compleri coeperunt, etiam Germaniae deserta multos habuere viros illustres: Augusta Vindelicorum sanctum Udalicum, Constantia, alium Udalicum, Conradum Brisgavia, Henricum et Cunegundem atque Othonem Babenberga: aliaque Germaniae loca permulta tam multis ornata sunt egregiis viris, ut taceamus eos, qui vel hominum incuriâ, vel temporis longâ intercapedine in oblivionem abièrè, licet eos habeat vitae liber ascriptos, ut si eos omnes commemorare velimus, quorum videmus res gestas scripto comprehensas, vel solis eorum pertexendis nominibus magnos possimus codices efficere. Quod idcirco dixerim ut sciamus terram nostram, olim incredulitate sterilem, multo nobis peperisse germanos Samueles: qui tametsi diversis extitere locis, at tamen uno spiritu, singulis prout vult sua dona dividente, ut quondam Samuel, Domino servierunt in justitia et sanctitate. In quibus numerari debet etiam beatissimus Ermenoldus, primus Abbas Brunfeningensis, qui non mediocriter Brunfeningensem illustrat Ecclesiam, praecipuis Germaniae monasteriis comparandam.

§ 2. Is autem beatus vir in Svevia habuit parentes genere claros: qui cum eum sibi a Domino datum accepissent, ejus gratiae non ingrati, in Hirsaugiense monasterium Domino servitutum adduxerunt, quemadmodum olim Anna suum Samuelem Heli sacerdoti obtulit. Erat autem puer magno ingenio, et optima indole, quorum altero multam sibi paravit eruditionem, alterâ virtutes eximias. Non deerant autem Christi tyroni malignorum

daemonum infestae tentationes, sed ille Christo capiti inhaerens, et ejus armis se communiens, vicit tentationes, ut coronam victoribus promissam adipisceretur. Porro beati Benedicti regulam, ceu regiam amplectens viam, tam exacte vivendo sectari conatus est, ut ex discipulo magister, ex monacho Abbas fieri promeruerit. Erat tum Hirsaugiae Abbas beatus Wilhelmus, cuius vitam et mores egregie in se exprimere studuit, ut illum plane repraesentare videretur, nec ambigi posset Eliae spiritum in Eliseo requievisse. Fuerat is venerabilis Wilhelmus in monasterio S. Emmerani martyris, quod est Ratisponae, sub Ramuvoldo sancto Abbate Prior, atque illic non famâ fallaci, sed vera sanctitate longe lateque clarescens, dignus visus est, qui Hirsaugiensi monasterio praeficeretur. Sub eo autem intantum excrevit fama virtutum beati Ermenoldi, ut et monachorum electione, et Henrici Imperatoris, ejus nominis V, consensu et favore creatus sit Lorsacensis monasterii Abbas: quae quidem est Abbatia regalis, et per id tempus abundabat rebus temporariis, et multis dignitatum praerogativis. Ubi sane B. Ermenoldus fratribus illis non tam praeesse studuit, quam prodesse *, nihil illis faciendum imponens, quod ipse praebendi exempli causâ non prius effecisset. Portaverat enim jugum Domini a teneris annis, et Majorum exequendis mandatis, didicerat quemadmodum sua ipse minoribus jussa temperaret: longe alienus ab illa pharisaeorum et scribarum nota, qui alligant onera importabilia, et imponunt in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea movere. Non sic, inquam, Ermenoldus, sed forma factus gregi suo ex animo, creditas sibi oviculas pavit verbo, pavit exemplo, pavit etiam subsidio temporali. Unde factum est, ut non parum grex ille excreverit et numero et merito: nec tamen animum sancti viri vel subditorum multitudo, vel copiâ facultatum, vel honoris culmen inflare potuit: quandoquidem plus ille delectabatur sanctitate et profectu discipulorum, quam magisterii et officii dignitate.

§ 3. Erat autem beato viro frater et nobilitate generis, et divitiis pollens: qui cum aliquando cum aliis venisset ad Imperatorem Henricum, ille subridens ait joco fortassis ad eum: «Fratrem tuum regali Abbatiae praefecimus, ut sedeat cum principibus, et solium gloriae teneat inter illos. Quid tu huic majestatis nostrae munificentiae rependes?» Respondit ille: «Scio vera dicere serenitatem tuam, planeque dignum reor, ut tantae benignitati gratum me declarem: nec diu post munera non contemnenda dedit Imperatori, Ermenoldo interim prorsus nesciente quid vel dictum, vel factum esset tum ab Imperatore, tum a fratre suo. Ubi autem percepit rem gestam, Abbatiam illam resignavit, ne vel levissima Simoniacae labis in ipso nota haereret.

* Notanda ab iis qui praesunt.

Quae res abunde testari potest, quam ille ab hoc crimine valde abhorruerit, ejus nec tenuissimam opinionem ferre sustinuit, ultro se abdicans Abbatis dignitate, quam tamen sine ullo munere gratis erat adeptus, et frater ejus cum jam collata ei esset, gratitudinis ergo munera quaedam Imperatori dedisset.

§ 4. Eâ igitur relictâ administratione, tamquam bonae famae et existimationis diluvio, ad arcam suam, id est, Hirsaugiense monasterium, et ad suum Noë beatum Wilhelmum instar illius columbae se recepit, non tamen sine ramo virentibus foliis vestito. Sequebantur enim illum discipuli ejus amplius quadragintâ, quos uno illo anno, quo fuit Abbas, Deo collegerat: ita ut qui solus ad illud monasterium Lorsacense profectus fuerat, jam cum turmis discipulorum Hirsaugiam rediret, verae illius vitis, quae Christus est, valde foecundum palmitem se ostendens. Non enim sustinebant isti ab illo separari: itaque ad Hirsaugiam usque eum secuti sunt. Ubi ille sane, tamquam angelus Domini honorifice exceptus humanissime tractatus est, utpote cujus sanctitas illos minime latèret. Factum est autem hoc propter salutem nostram, qui hunc locum incolimus, ut haec oliva fructifera inde ablata, hic transplantaretur in hac vinea Domini Sabaoth, quam Deus praepotens per sanctum Othonem Bambergensem Episcopum tunc plantaverat, ut sub tam industrio cultore mitteret altius radices, rigante beato Ermenoldo, quod sanctus Otho plantarat, ut Domino propter utriusque preces et merita dante incrementum. Eâ enim tempestate S. Otho Episcopus Bambergensis *, monasterium Brunfeningense recens fundaverat, ejus fundo justo pretio comparato. Ut id autem faceret, divina revelatione permotus fuit.

§ 5. Indixerat enim conventum principum omnium Ratisbonae Henricus Imperator, quem diximus. Cumque principes eo properarent, venit cum illis etiam Otho venerabilis antistes Ecclesiae Bambergensis: cui tamen intra urbem commodum non erat diversorium ob innumeram hominum qui eo confluerant, frequentiam. Itaque ille turbas vitans, in agro urbis fixit tentorium, ubi nunc nostrum est monasterium, idque inter duas nunc arbores, e quibus etiam longe ante tinnitus et clangor campanarum crebro auditus fuit, non sine multa vicinorum admiratione, futuri illic quandoque cultus divini celebritatem praesignificans. Ibi ille tunc caeteris dormientibus, quieti se tradens, vidit visionem admodum consimilem illi quae olim oblata fuit patriarchae Jacob. A lecto enim suo visa illi est scala ad coelum usque se porrigere, per quam angeli descenderent et ascenderent: quod nos sic possumus interpretari, non defuturos huic loco qui ad sublevandos proximos cum Martha piâ commiseratione descendant, et cum Maria ad contemplandam divinae majestatis celsitudinem ascendant. Inde vir Dei evigilans, et

* Colitur II Jul.

prudenter intelligens quae viderat, ad construendum hoc monasterium animum adiecit.

§ 6. Cumque illud jam exaedificatum esset, virum idoneum ardenti desiderio expetebat qui ei praecesset, et fratres illic Christo servituros doceret ascendere de virtute in virtutem, donec viderent Deum deorum in Sion. Non est autem quisquam illi visus magis idoneus beato Ermenoldo qui hujus coenobii novitiam ruditatem, intellectu etiamnum caecutientem et affectu torpentem, sanctitate vitae accenderet, exemplorumque et doctrinae splendoribus illustraret. Misit igitur literas tum ad Abbatem Hirsau-giensem, tum ad ipsum Ermenoldum, et quod voluit, ab utroque impetravit. Itaque missus est huc beatus Ermenoldus, primus hujus coenobii Abbas, et ad ejus introitum benedixit nobis Dominus, multis cum eo fratribus pariter huc se conferentibus. Curâ autem regiminis suscepta, studuit seipsum omnibus exemplum exhibere, ne alios docens, ipse reprobis inveniretur. Valde ei familiare fuit, vigiliis, precibus et jejuniis incumbere, verbum Dei praedicare, regnum Dei et justitiam ejus ferventer inquirere, temporariam gloriam fugere, expetere sempiternam. Qua autem animi constantiâ fuerit in contemnendis mundi hujus favoribus, id quod dicturi sumus, declarabit.

§ 7. Henricus Imperator (a) ob culpas suas a Romano Pontifice anathemate plexus aliquando fuit. Interim tamen non intimi Ecclesiae prôceres et quidam alii ob Imperatoriam dignitatem, solitam ei praestabant reverentiam. Porro is honoris et amoris causâ, quo non mediocri prosequabatur S. Othonem Episcopum fundatorem nostrum, cum eodem venit ad novellam ejus plantationem invisendam, multâ nobilium et magnatum turbâ vallatus. Putabant omnes S. Ermenoldum Abbatem loci, tum ob Imperatoriae celsitudinis majestatem, tum ob B. Othonis reverentiam, obviam ei processurum cum fratrum collegio, cum canticis et hymnis, campanarumque clangoribus, cum vexillis et sacris reliquiis. At ille multum diversus ab eis qui consuunt pulvillos sub omni cubitu manus, et peccati parietem suis liniunt adulationibus, atque eâ causâ in domibus regum mollibus vestiuntur: tanquam columna immobilis nec metu impellebatur, nec flectebatur, gratiâ aut favore, ut illi honorifice obviam veniret, aut blanditer illum saluaret, quem sciebat a Pontifice Maximo Ecclesiasticâ communione privatum. Sed cum per nuncios didicisset adventare Imperatorem, jussit omnia monasterii ostia obserari, severeque prohibuit, ne quis eum salutandi aut excipiendi causâ foras exiret. Interim ipse tamèn exiit ad Imperatorem, ne putaret id fastu quodam aut contemptu fieri, atque ad eum: « Equidem

(a) Henricus V, hujus nominis quarto in Moguntiae congressu est suffectus Germaniae rex, anno 1106. Bis decessor excommunicatus a romano Pontifice fuerat; ac non semel et quintus anathemate plectendus fuit propter sacrilegos in jura et bona Ecclesiae conatus.

libens tibi, o Imperator, ita ut par esset, honorifice et reverenter occurrissem, nisi te scirem anathematis nexibus implicatum.» Tum Imperator irâ inflammatus, existimans eum non justitiae zelo, sed odio permotum, quod a fratre ejus munera acceperisset, ita se erga ipsum gerere: «Inconsulte ac temere, inquit, tanto te honore privasti qui tibi a nobis delatus fuit.» At vir Dei «Novit, inquit, omnipotens Deus, me illius injuriae memorem non esse, sed quod facio, eo me facere, ut Pontificis maximi praecepto morem geram.» Tum beatus Otho Episcopus sequester se interponens, ait ad Abbatem: «Non est, ait, necesse eum vitare, quem nos ignoramus communione privatum.» Sed contra vir sanctus fortitudinis spiritu roboratus, «Non possum, inquit, eam ignorare sententiam, quam me scio ore meo pronunciasse.» Cernens igitur Imperator non nisi bono animo id fecisse Abbatem, reverenter cum suis abcessit, nec laesae majestatis, ut quidam e suis interpretabantur, ultus injuriam, licet Pontifici Maximo non pepercisset: sed magis etiam venerans ejus jam sibi compertam sanctitatem.

§ 8. Cum autem non multo post idem Imperator monasterium beati viri cum multâ militum frequentia praeteriret, et fratres in horto laborarent qui tunc infirmâ sepe munitus erat, quidam eum, odio Abbatis, in illos incitarunt verbis aculeatis, ut ulcisceretur sui contemptus, ab illis cucullatis, ut aiebant, ejus majestati irrogatum. Nec longe abesse videbatur, quin in eos impetum facerent: sed mandavit Imperator, ne fratres illos quisquam vel verbo vel facto laedere ausus esset. Colligi inde potest, meritis beati Ermenoldi quamvis absentis corpore, at spiritu praesentis, protectos fuisse filios ejus. Dixerat enim tunc Imperator militibus suis: «Nolite contingere fratres istos. Novi enim, apud Deum qua sit dignitate Abbas eorum: qui etsi mihi non detulit zelo justitiae, at tamen permultum confido me ejus sanctis precibus adjutum iri.»

§ 9. Cum recens adhuc exstructum esset Brunfeningense monasterium, multas molestias fratres illic degentes patiebantur ab illis qui erant in beati Emmerani monasterio. Excrevit autem usqueadeo illa aemulatio, ut per quosdam suos operarios fossâ quadam excitatâ, angustiores fratribus nostris e monasterio egressum efficere molirentur. Exiit interim beatus Ermenoldus, ut videret illorum conatus. Jam vero prandendi hora aderat, et illi sub opere desudabant. Id ille vir pius conspicatus, orabat eos, ut sumpturi cibum, in monasterium venirent. Non recusabant illi: tamque benigne et hilariter accepti sunt a fratribus, ut Abbatis et illorum charitate magis delectarentur, quam epulis quae apponebantur. Unde factum est, ut dimissi, sic inter se loquerentur, ut tam fratrum, a quibus missi erant, invidiam et rancorem detestari, quam sancti Abbatis et fratrum ejus benignitatem et mansuetudinem eos admirari satis appareret. Praeclare igitur praestiti

vir Dei, quod Dominus admonet: *Diligite*, inquires, *inimicos vestros. benefacite his qui vos odèrunt* (Matth. v): itemque illud Apostoli, *Noli vinci a malo, sed vince in bono malum. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi: hoc enim faciens, carbonem ignis congeres super caput ejus* (Rom. xii). Et habuit ea charitas effectum suum. Terram enim, quam egresserant illi, in locum suum reposuerunt, nec deinde quippiam nobis molestiae attulerunt.

§ 10. Inter alias virtutes, quibus ornatus erat vir Dei, prae-cipua illi cura inerat et studium recipiendorum peregrinorum et pauperum, quibus adeo benignum et humanum se prae-buit, ut inopes, usu et consuetudine adducti, tam secure et fidenter ab eo poscerent opem, ut non tam beneficium petere, quam debitum reposcere viderentur, perinde ac si ab oeconomo suo exigerent res, quibus habebant opus. Videbant enim eum instar Apostoli, cum esset liber ex omnibus, omnium se servum fecisse inopiâ laborantium. Ut autem ejus liberalitas omnibus innotesceret, fa-mes dira totam oppressit Bavariam, ita ut non pauci pauperes in-e-diâ interirent. Confluebant vero omnes ad beatum Ermenoldum, isque jussit e granariis omne frumentum expròmi, atque distribui in pauperes: nec prius cessatum est elargiri, quam compertum est nihil prorsus relictum esse monasterio. Cumque ministri di-cerent nec tantillum superesse, quod ad unum prandium posset sufficere, ille nihil de Dei benignitate haesitans, totum se contulit ad deprecandum Dominum, et sanctum Georgium martyrem ejus, monasterii sui patronum. Et ecce altera luce adest vir quidam nobilis et dives, honoransque Dominum de substantia sua, abunde fratrum supplet inopiam.

§ 11. Huic id subjungere visum est, quod quidam narravit senex fide dignissimus, tanti miraculi testis et conscius. Stabat aliquando beatus Abbas ad fores ecclesiae clausas. Erat tum res quaedam necessaria, ob quam vellet in templum ingredi. Aderat ei custos templi, abiitque propere, ut fores reseraret. Sed cum esset intro ingressus, videt Abbatem, quem foris reliquerat, jam intrasse, stareque coram altari sanctae Crucis, obnixequè depre-cari Dominum, non tamen aperto ostio. Valde igitur ea re ob-stupefactus, stat attonitus. At vir Dei postquam preces absolvit suas, severissime illi interdixit, nec cuiquam, dum ipse esset in vivis, id quod viderat, indicaret.

§ 12. Veniendum nunc est ad beati viri decessum, illi qui-dem optatum, quippe qui semper cupierat dissolvi et esse cum Christo, nobis vero luctuosum. Solebat ille, ut verus pater et pa-stor, sollicite invigilare commisso sibi gregi, diligenterque in id incumbere, ne quid maneret incorrectum, quod contra monasti-cae vitae leges ac instituta admissum esset. Etsi autem in spiritu lenitatis corripere delinquentes, at tamen improbi quidam (semper

enim fere bonis admixti sunt mali) videntes sibi non licere suis indulgere voluptatibus, acerbissimo illum odio persequi coeperunt, atque eo amentiae progressi sunt, ut jam cultris acutis armati, necem ei ad certum diem molirentur, idque loco illo, quo eum sciebant transiturum. Indicavit autem hoc quidam viro Dei, sed ille nihil territus, «Absit, inquit, ut perdam mihi paratam a Domino coronam. Immo vero proficiscar obvius.» Et plane sic fecit. Tum illi conspicati ejus constantiam, timore et terrore correpti, nihil ausi sunt facere. Volebat Dominus fidelem servum suum adhuc manere in corpore in bonorum consolationem, et meritorum ejus augmentationem.

§ 13. Ubi autem venit tempus, quo Dominus illum ad se accitum, felicissime in coelis coronare statuerat, illi nequam et tanto patre prorsus indigni, in ejus rursus conspirarunt necem, atque ex iis unus (Aaron is dicebatur) locum occupavit qui necessario erat beato viro adeundus, tenensque utraq̃ manu fustem, tanta vi in illius caput illisit, ut mox humi sterneretur. Inde vero mox coepit viribus destitui, atque, pridie Epiphaniae Domini, lecto decumbens, aliquandiu sine voce fuit. Paulo post ad se reversus, coniectis in discipulos oculis, hilariter eos intuebatur, at sermone jucundiori omnes qui tum aderant, exhilarabat. Sciscitantibus autem fratribus, ubi fuisset, respondit: ad thronum Dei raptum se fuisse, bonaque verba et promissiones consolationis plenas illie accepisse: puta quod numquam divinus cultus illo in loco defuturus esset. Ait etiam ostensum ipsi librum vitae, et in eo se vidisse scripta aureis literis nomina fratrum praesentium et futurorum. Ut autem non ambigerent vera ipsum dicere, addidit se die crastino, cum in summo Missae sacrificio illi canituri essent, Gloria in excelsis Deo, se a corpore discessurum. Videte autem, inquit, cum signum obitus mei dabitur, ne quis ea causâ error aut negligentia admittatur in officio divino: sed paucis egredientibus, ceteri cum omni devotione sacra Missarum solemnia pèragant. Dixit, et vera eum dixisse, res ipsa postridie declaravit. Nam in sacra Epiphania, hora, qua dixerat, abiit in domum illam non manufactam et aeternam quae in coelis est. Erat tum annus Christi millesimus centesimus vicesimusprimus, septimus autem electionis ejus, qua creatus est mense Augusto Abbas Brunfeningensis: quartus vero ab eo tempore, quo, rogante Hartwico Episcopo Ratisponensi, ab Udalrico Pataviensi Praesule solemniter consecratus est. Nemo ausus facile erit dubitare, alienum eum esse a martyrum gloria, quando propter justitiam occisus est, idque tanta animi patientia pertulit, ut nihil durum percussori imprecatus sit. Quanta autem conscientiae puritate fuerit, satis inde liquet, quod cum praedixisset horam obitus sui, magis sollicitus fuit curare ea quae ad divinum officium quam quae ad illius sepulturam pertinerent.

§ 14. Tu nunc igitur Ermenolde pater, memor esto congregationis tuae, quam possedisti ab initio foundationis ejus, et in qua felicem cursum praesentis stadii consummasti. Supplices te rogamus, ut gregem tuum pastor bone non deseras, sed apud beatos cives tuos continua protectione custodias oviculas tuas, quas primus in hoc loco pastor pascendas a Domino accepisti, cui est honor et gloria in secula seculorum, Amen.

§ 15. Post obitum beati Ermenoldi quidam ex nostris monachus, proecta aetate, miraque sanctitate et simplicitate, jam mortui proximus, perquirebat ex ministro qui decumbenti aderat, num quis illie esset. Illo dicente, nullum adesse, «Ecce, inquit aegrotus, video coelos apertos, et beatum patrem nostrum Ermenoldum coram Deo in maxima gloria assistantem. Ejus rei certum hoc erit testimonium, quod jam ecce recedo ab hac vita.» Quod ut dixit, confestim desiit esse in humanis.

§ 16. Alius quidam ex nostris in vindemiis missus in Austriam, in monasterium quoddam cum alio monacho ingressus est. Ubi cum pariter mensae assiderent, coenâ absolutâ, varios inter se contulere sermones. Inter caetera quaesivit ille monachus ex fratre nostro, fuisset ne quandoque apud nos Abbas, Ermenoldus nomine. Fratre dicente et fuisse, et quidem primum fuisse nostri monasterii Abbatem, ille subjunxit: «Tametsi nulla mihi ejus nominis notitia fuit, at tamen nuper comperi maximè eum apud Deum meriti esse. Cum enim adeo laborarem ex fluxu sanguinis, ut de vita desperarem, multosque invocarem sanctos, nimium debilitato mihi somnus obrepsit. Et ecce videbar mihi rapi ad tribunal Christi, et ob culpas meas severiter castigari. Cumque me aspectante, permultae animae pro diversitate meritorum vel damnarentur, vel in coelo collocarentur a Judice, videbam quemdam exhiberi monachum Benedictinum, quamprimum in tartara relegandum: sed tamen magnum quemdam sanctum, mihi quidem ignotum, pro illo deprecari judicem hunc in modum: *Etsi frater iste, Domine Deus, vitam suam satis egit negligenter, non tamen sinat, oro, tua bonitas abire irremuneratum, quod nunquam deseruit locum professionis suae, nec ad extremum transgressus est votum obedientiae. Illo sic orante, Judex absolvit reum, sancti illius meritis placatus. Tum ego scire cupiens, quis esset hic sanctus, didici a quodam, cum esse Ermenoldum Brunfeningensem Abbatem. Sub his expergefactus, totum me contuli ad illum deprecandum: obtabamque Missae facere officium, sed verebar imbecillitate virium me praepeditum iri. Interim adeo me sentio confortari, ut, sacris indutus vestibus, Missam de Confessore celebrarim: eaque absolutâ, prorsus incoolumem me sensi.»*

§ 17. Multa autem post beati viri obitum divinitus sunt miracula declarata, nec odie cessat Dominus iis illustrare sanctum

suum. Honesta quaedam matrona Ratisponensis prae foribus monasterii ejus orans, miram sensit odoris suavitatem. Obstupefacta, petiit sibi templum aperiri: ingressaque, comperit e sancti viri sepulcro eam proficisci. Itaque vovit Deo, se toto anno nudis pedibus illud visitaturam: idque ita praestitit, ut nullis unquam neque pluviis neque nivibus se passa sit inde revocari. Coepere tum multi alii, ejus exemplo provocati, invisere beati viri monumentum, et ejus in quibuscumque adversis rebus opem implorare, et feliciter experiri.

§ 18. Inter alios contigit aliquando caecum illuminari ad sepulcrum ejus. Aderant complures ejus miraculi inspectores et testes qui uno ore gratulabantur homini, Deum et sanctum Ermenoldum pro tanto beneficio laudanti. Ecce autem frater quidam ex iis, quos barbatos dicimus, malo daemone impellente, coepit hominem contumeliose increpitare, impostorem et mendacem dicere. Ille vero pèrnegans, recessit inde. Mox importunus frater e virgis confecto flagello, ter monumentum beati Abbatis verberavit, atque ore sacrilego in haec prorùpit verba: «Quiescas, Ermenolde, et nobis desine molestus esse.» Vix ea finierat, cum ecce sentit faciem suam tamquam ferventi perfusam aqua, aestu incredibili ardere. Ilico e templo se propripiens, abit ad cubiculum suum, et in lecto jacens, expectat aliquod mali ejus levamentum. Sequebatur autem eum famulus ejus qui blasphemias quidem ejus voces audierat, sed prorsus quid accidisset, illi, ignorabat: blande vero objurgabat eum, quod tam male locutus esset. At ille surdis auribus id accipiens, cum illo ad fontem venit, ubi jumentismo-nasterii potus dabatur. Inde haustâ aquâ faciem perfudit, sed frustra, ardore potius augmenta capiente. Redit ad lectulum, hortantur multi ut agat poenitentiam, ille prorsus cum Pharaone induratur: nec dormitat ultio coelestis. Percutitur leprâ horribili, separatur ab hominibus, nec tamen vult culpam fateri suam. Accidit inde die quodam, ut illo ad mensam sedente, cui jam panis et potus impositus erat, minister iret cibos allatum. Reversus autem, videt miserum illum facie in prunas collapsum, planeque extinctum.

Permulta alia recitat miracula auctor historiae hujus quae operis magnitudo huc ascribere non pàtitur.

VITA S. GUDILAE VIRGINIS

APUD BRABANTOS CELEBERRIMAE, BRUXELLENSIS CIVITATIS PATRONAE

EX PERVETUSTO MS. CODICE TRANSCRIPTA

PASSIM MODICE EMENDATA PHRASI PER LAUR. SURIUM

Obiit circa 712.

§ 1. Sigeberti regis temporibus qui fuit Dagoberti regis filius, extitit quidam comes Witgerus in Brabantia, probabilis moribus, cujus thalamis inhaerebat conjux dignissima, nomine Amelberga *, Majoris domus Pipini inclyta sorore progenita: qui uterque divinis parili modo obtemperabant monitis. Quibus in seculo pie degentibus, sanctum et justum contulit germen Dominus: utpote beatum Emebertum, ** Cameracensium praesulem gloriosum, vitâ admirabili et meritis insignem: cujus etiam extitere sorores, simili sanctitate probabiles, Reinildis sanctissima et Pharaildis moribus egregia. Horum ergo genitricem, tam felici prole pollentem, omnipotens Dominus etiam aliâ foecundavit prole dignissimâ: et jam more parturientium anxietatis fluctuantem procella qui in servis suis consolatur, hujusmodi refocillatione recreare dignatur. Nox erat et in terris mortales somnus habebat, cum eadem materfamilias sopori dedita, angelum aspicit, haec sibi proferentem verba: « Solve metum corde, utpote foecundata pretioso germine. Ipse enim rex coeli ferre jubet haec solamina tibi. Concepisti fideliter, paries feliciter, venerabilis filiae clarissima mater, quae ab ipsa puellari aetate divinis adhaerebit caeremoniis: in quibus perseverans usque ad metas aevi brevis, palmam capiat vitae perennis. » Tali ore locuta visio angelica, eam completo reliquit sermone et in tenues evanuit auras. At illa talibus exhilarata visis, corpus e stratis corripit, et ad coelum manus cum voce tendit, et parans caelitus delatis credula corda responsis, largitori omnium bonorum gratias reddidit. Orta est sane haec virgo Brabantensium finibus, ut praedictum est, a parentibus tam religiosis quam nobilibus, eo tempore quo beata Gertrudis vixit celeberrima in Dei rebus.

§ 2. Cum ergo praedicti parentes virginis, filiam suam sacro fonte regenerare decernerent, praesentiam hujus virginis expectunt et ut ejus regenerationis fieret testis, in omnes preces descendunt. Beata autem Gertrudis tam piaae precis assensum prae-buit, virginisque Gudilae regenerationi non solum interfuit, sed etiam manuum suarum munditiâ eam sanctificavit et de sacro

* Inter Sanctos relata. Vide in Surio ad x Jul.

** Gallico Martyrologio inscriptum xv Jan.

fonte levavit. Unde factum est, ut virgo virginis mater per spiritum fieret, atque ulterius ad ubera doctrinarum suarum educandam suspenderet.

§ 3. Hujus etiam sanctae virginis neptes extitere sanctae sorores Aldegundis atque Waldetrudis, ubertim bonorum operum flore fulgentes. Ergo cum jam beata virgo Gudila * intra monasterii claustra sacrae Scripturae lacte aleretur, et a sua sancta consanguinea, necnon spiritali matre pasceretur, Evangelicis sententiis non absurde auditis, mentem ad coelestis patriae desiderii coepit erigere et ad beatam atque aeternam vitam mirifice exardescere. Beata siquidem Christi virgo Gertrudis, ejus animum incessanter incitabat, ut sacrae virginitatis inviolatam palmam servaret, ut veniente sponso, pulsans, non cum stultis ad ostium remaneret, sed cum prudentibus coelestem gloriam feliciter possideret. His namque atque aliis hujuscemodi quamplurimis beata virgo accensa monitis, hujus seculi pompam respuens, moribus aetatem superans, et sanctam mentem suspendens ad astra, totam se mirum in modum in Dei redigebat famulatum, a quo perenne flagitabat praemium. Unde contigit, ut semper in dies melior se fieret, aetatulamque sensu praecelleret: quia secundum illud Sapientis, doctrinam et non pecuniam, disciplinamque magis elegit quam aurum. Crescente vero de die in diem aetate, crescebat morum probitate, uti Dei famulae congruebat. Erat sane corpore incorrupta, mente casta, amabilis cunctis, affabilis universis, prudentiâ solers, fortitudine ingens, studio temperantiae serena, justitiae zelo severa, patientiâ laudabilis, mansuetudine insignis, pietate ineffabilis, fervens charitate, stabilis fide robustâ, longanimis spe inconcussâ. Harum namque omnium virtutum ornamenta augebat in ejus animo cuncta disponens sapientia.

§ 4. Postquam ergo spiritualis ejus genitrix, sanctissima videlicet Gertrudis, de hujus mundi peregrinatione transivit ad patriam (anno 664), et ab ejulatu et convalle lacrymarum ad coeli regiam, ubi desiderati sponsi facie perfruitur, piissima Christi virgo Gudila tantae cognatae solatio destituta, redit ad parentes suos, referens pectus sitibundum, potu sapientiae refertum, parentibus deinceps subjecta, juxta Apostoli praeceptum. Erat autem in confinio villa, Morsella vocabulo, distans ab eorum mansionem duorum milliariorum interstitio, in quo aedificatum fuit oratorium in honorem sancti Salvatoris. Hunc locum diligens Dei virgo, crebro expetiit remota a suis, vitans eis esse molestiae in omnibus etiam modicis rebus, atque appetens vacare contemplationi solius divinitatis. Orationibus prolixis deputabat dies, continuabat et noctes, pernox in vigiliis, strenua in psalmodiis, exercitata in jejuniis, mactabat se holocaustum Christi

* Corruptum apud Francos nomen in *Goule*; apud Flandros in *Goſten*.

conspectibus, cui se totam devota tradiderat ab annis puerilibus et cum solo hic esset corpore, quotidie animo ad aeterna transibat. Sermo quoque illius erat, juxta Apostolum. sale conditus: saepissime genuum flexionibus accommodata, cum lacrymis et compunctionibus cordis Dominum obsecrabat, ut quaecumque meditaretur vel ageret, conspectui ejus accepta forent. Quantos autem pro hujusmodi facto adversus virginem Dei fraudum suarum diabolus laqueos tetenderit, explicare quis poterit? Sed virgo Dei tot tegebatur divinis adminiculis quot contra se omnium hostis usus est tendiculis: tantoque ei obnixius resistebat quanto ad insidiandum instare ipsum videbat.

§ 5. Quadam igitur nocte, dum ad idem oratorium sancti Salvatoris quod diximus, declinaret, ut in contritione spiritus sui ad coelestia suspirando illic pernoctaret, ecce hostis, quae primae parentis Evae calcaneo insidiabatur, huic virgini fraude qua potuit, insidias moliebatur. Nam quia nox lumen negabat, secum virgo Dei lucernam habebat quam pedissequa ejus tunc forte ferebat. Hanc non sine detrimento sui inimicus extinxit, si forte virginem fraude sua praeoccuparet, eandemque a coepto itinere revocaret. Sed elusit fraudem inimici in virgine virtus Christi. Nam virgo Domini, ut diabolicae fraudis dissiparet laqueos, orationum clypeum assumpsit: utque lucerna per diabolum extincta reaccendatur, flexis genibus Deum deprecatur.

§ 6. Exaudivit Deus preces virginis quas pro receptione fudit luminis: et tenebras quas ingressus princeps tenebrarum, dispulit luce miserationum suarum. Videres itaque lucernam sine manibus accendentis reaccendi, et in obsequium virginis, velut in nictu oculi, lumen extinctum restaurari *. Coeptum ergo laeta perëgit iter, et ad oratorium quo tendebat, pervenit, reliquumque noctis obsecrationibus et vigiliis transëgit. Cumque aurora in matutinam lucem prorumperet, rebusque vultu suo colorem redderet, preces vigiliasque, in quibus haec virgo totam noctem pernoctarat, longis suspiriis jam in diem continuabat. Nam pro carnis spiritusque sui contritione et pro declinando populari favore, sola, propriâ comite famulâ, pedibus nudis sanctorum loca sub nocturnis horis frequentare erat solita. Diebus vero, ut humanum vitaret favorem, quasi dimidiis utebatur calceis, ut superior pars pedum videretur tecta: sicque Dei fervens amore incedebat, inferiore nuda relicta.

§ 7. Sed dum id, quod pie ëgit, homines latère vult, sit res palam quam innotescere nolebat. Nam solo prostrata, et spe atque animo in coelos erecta, plantas quas nudas videri noluit, praetereuntium obtutibus non sine oblivione videndas reliquit. Sacerdos etiam id vidit qui celebraturus Missam advenerat, et quid ea res sibi vellet, satis superque mirabatur: atque horrore tanti

* Hinc usüvenit ut S. Gudila lucernam gestans depingatur.

facti percussus, ejusque algori condolens, diutissime praestolabatur. Postquam autem illa ab oratione surrexit, continuo chirothecas de manibus suis extraxit, ejusque vestigiis supposuit, ut tam illustris meriti puellam religioso officio honoraret. Quas in manus humiliter virgo accipiens et recedente sacerdote in alteram partem se vertens, longe a se projicere voluit: sed divinâ operante clementiâ, fere unius horae spatio spectante fidelium frequentia, in aëre mansere suspensae. Quo stupendo rursus animata miraculo, immensas retulit gratias omnipotenti Deo: non suo imputans merito, sed illi qui suis semper adest fidelibus.

§ 8. Expletis tandem a sacerdote Missarum solemnibus, in quibus sancta virgo suum spiritum contribulatum Deo sacrificium immolaverat, ad proprii limina domatis remeat. Jam fere medium iter emensa fuerat et ecce cuidam mulieri venit obviam quam longus moeror et diutina calamitas torquebat. Gestabat siquidem filium suum in humeris qui cum languore nativo ab alvo ipsius malefoetae parentis deciderat in hanc lucem: jamque sol nonumolvebat annum, ex quo eundem puerum triplici malo debilitatum viderat. Etenim erat contractus, incurvus, caducis vultibus et solam terram despectans cernuus. Organa etiam vocis erant impedita et obmutuerat lingua. Quinetiam dira chiragra contuderat manuum articulos, intantum ut ori non ingereret cibos, nisi adjutorio alienae manus. Tantâ igitur ejus calamitate permota virgo Dei et ex visceribus misericordiae in lacrymas est soluta, ita ut ex lacrymarum indicio eum genuisse et pro omnia mater illius videri posset. Accessit ergo et in humeros suos eum accepit, atque pro sospitate ejus coram Domino aliquantulum flevit. Cujus preces mox in aures Domini Sabaoth pervenerunt, effectumque sui celerem invenerunt. Jam enim puero vocis membrorumque retinacula laxabantur et ad officium suum penitus excitabantur: membra in usum movendi roborabantur, atque lingua ad officium distinguebatur loquendi, primumque sermonem hunc habuit quo matrem laetus sic inclamavit: Mater veni, mater veni. Mirabatur beata Gudila virtutem Dei ostensam per se: gaudebat etiam mater pueri, misericordiam Dei per beatam virginem declaratam erga se.

§ 9. Ambae gaudebant, ambae stupebant, Dominique misericordiam semper superexaltare judicium perpendebant. Sed hoc factum humilis virgo nube silentii appetens obumbrari, interdixit mulieri, ne id per eam aliquando ad aliorum notitiam deduceretur. At illa longe aliter actitabat quam virgo Dei jusserat: quia pro inopinata salute filii sui, pietatem nequibat tacere filii Dei: non ut verborum virginis Dei aspernatrice, sed ut devota beneficiorum Domini veneratrix. Perlatum est igitur hujusmodi miraculum ad populum circumquaque manentem, et celebre factum usque in praesentem diem.

§ 10. Est adhuc quod in virgine Dei miremur quod per eam de excelso coelorum habitaculo patratum fide fateamur. More suo, quodam die in cella sua orationis pensum peragebat et in coelesti contemplatione spiritum suspendebat suum: cum ecce quaedam mulier leprosa accedit, non sine fide sospitatis suae mox futurae illo advenit: cujus carnem ex diutina infirmitate putredo pene in vermes converterat et ad mortem usque perduxerat, nisi jam ex pietate divina pretiosa per virginem succurreret medicina. Porro pro deformitate sui, a praesentia et consuetudine hominum intantum (ut ita dixerim) exulaverat, ut vix ulla cum quoquam ei esset familiaritas. Sed beata Gudila spiritu contrito et humiliato intrinsecus perfusa, prae commiseratione sermone cum illa satis multo est usa, atque ex nomine sic inclamavit, et pro sospitate sui, ne diffideret, admonere curavit: O Herenfrida, inquit, mens tua fidei suae ancoram in eum figat qui sanat contritos corde et alligat contritiones eorum. Preces proinde ingeminat solitas, suspiriorum atque gemituum accessione munitas: ut qui decem leprosis mundatis, unius tantum alienigenae fidem invenit et pro gratiarum actione revertentem laudavit, hujus etiam mulieris fidem inspiceret et eidem misericordiae suae antidoto consulere. Cujus preces Dominus exaudivit, omnemque lepram miserationis suae manu deterisit, ut nec cicatricum signa in ea relinquerentur, quibus leprae indicia notari possent. Quantis vero pro subita incolumitate sua gaudiis indulserit, facile ex similibus quisque colligere poterit.

§ 11. Haec et alia innumerabilia et plura certe quam possit humana colligere scientia, per famulam suam operata est virtus divina: quae ideo notitiam mortalium fugerunt, quod ex judicio divino publica non fuere. Ea tamen quae sciri contigit relatu antiquorum, suisque scriptis fides Majorum praestitit, fideli sufficiant, atque pro sanctitate virginis illi satisfaciant. Voluit autem eam Dominus coruscare miraculis, quoniam in vita sua juste et irreprehensibiliter vivere ei concessit. Igitur in ejus praesenti et inimitabili vitâ, qualis esset meriti, crebro divina declarabant miracula: quae ad scribendum nimium multa sunt, sed ex his paucis etiam ejus caetera cognosci queunt. Soluta autem ab ergastulo corporis, multa prioribus ampliora et admiranda edidit miracula: quia etsi non vivit corpore, vivit tamen cum illo spiritu qui est gloriosus in sanctis suis et magnificus in omnibus operibus suis. O vere beata et multis praeconiis digna, in qua dolus non fuit: neminem judicans, neminem condemnans, nulli malum pro malo reddens, sed coram Deo et hominibus juste ac sancte vivens. In hac itaque constantiâ animi perdurans, nedum per singulos dies, sed etiam per singula horarum momenta fervebat flagrantiâ interni desiderii videndi Deum deorum in Sion coelesti: quo quidem desiderio suo et petitione qua petiit, ut in

domo Domini habitaret omnibus diebus vitae suae, non est fraudata.

§ 12. Nam felici et ultimo ejus praesentis vitae termino accedente, Dominici sacramenti sese viatico muniens, iturum ad coelos spiritum roborans, Pipino seniore principatum obtinente, sexto Idus Januarias, flentibus fidelium catervis, supernorum civium gaudentibus turmis, illa sancta anima sanctorum coetibus socianda, de mundi ludibrio migravit ad Christum, ab ipso perceptura aeternae felicitatis palmam, cui est honor, virtus et gloria in saecula saeculorum. Administrata autem sunt honorifice corporis ipsius funebria, et ut tantae nobilitatis puellam decuit, ex concursu plebis non parum celebria fuere: ubi virtutes ejus, quibus plurimum usa est quoad vixit, etiam ab invitis lacrymas extorquebant et ab ipsis vix quemquam abstinere permittebant. Lugebant certe hanc nobiles quique qui affuere, quibus humilitas et summa ejus subjectio exemplo erant. Lugebant etiam orphanis et pauperes, ostendentes tunicas et vestes, quibus illos vestierat et quotidianis alimoniarum stipendiis sustentarat. Sepulta est autem in villa Ham, quam hodieque eo ipso vocabulo constat nominari. Neque ad tumulum ejus divinae glorificationis defuere magnalia, quae viventi ei semper praesentia fuere. Nam uno eodemque die ipsius sepulturae, sole in Capricorni sidere posito: nunc quippe brumam facit deflexus ad austrum: arbor, quam ferunt populum, visa est subito ibidem virescere et quod naturâ temporis non habuit, in propagines formari et frondescere, in testimonium ejusdem virginis, in domo Domini ut palma florentis. Tanta namque hincinde frondium seu ramorum jucunditate diffundebatur, ut omne aestivi temporis nemus vicisse putaretur. Magnus proinde in ore omnium super hoc miraculo rumor et duplex in omnes permiscetur stupor, arborem et insperate et intempestive crevisse. Utrumque enim non satis quisquam admirari potuit. Mirum namque fuit, arborem subito pullulasse: sed mirabilius extitit, eam hyemis tempore quod naturâ (ut praedictum est) non habuit, vernasse. Fecit autem Deus haec consilio quo novit et voluit: fecit etiam potestate qua valuit qui in principio creaturarum terram jussit germinare herbam virentem, semenque juxta genus suum facientem. Deinde pro miraculi hujus admiratione plebs undecumque accurrit cum exultatione, Deoque in tam praecclara virgine supplices offert preces et miraculum quod vidit, ubique gentium explicat.

§ 13. Contigit autem dum humaretur corpus sanctissimum, furem quemdam exequiis ejus interesse, et videre ornamenta, cum quibus sepulturae tradebatur. Tertiâ vero nocte, nefas quod corde conceperat malitiose, mortifero debriatus veneno avaritiae, opere festinabat adimplere. Proh nefas: ad sepulcrum accessit, gloriosam margaritam detexit, et ut lupo ad praedam, ita impudens

fureifer gloriosum irruit deprædari sepulcrum. Nobilis ergo cum esset virgo, atque inelytâ prosapiâ, et præpotentibus ac ditissimis parentibus, ut diximus, orta, non sua voluntate, sed fidelium potius amicorum apparatu, ejus sacrosanctum corpusculum auro et argento, vesteque pretiosâ honorifice fuerat redimitum. Qui omnia secum absportans, diripuit, solo relicto sarcophago cum sacra virginis gleba. Quo facto, illius nutu cui nuda et aperta sunt omnia, statim ultio subsequitur divina. Nam ejusdem scelesti furis filia non multo post foeminarum chœreis se admiscens, quum per plateas decantando, et huc atque illuc saltando cum cæteris discurreret, quaedam illic adfuit mulier, sanctissimæ virginis familiaris et amica: quæ eam diligenter intuens, easdem armillas, quas in brachiis sacrae virginis, dum sepe-liretur, reliquerat, in ejus lacertis esse certissime recognovit. Tanta ergo admiratione commota, hoc illi astantibus denudavit celerius. Quibus admirantibus, confestim ea ad sanctissimæ virginis fratrem, Emebertum scilicet, delata fuere. Hic itaque pro atrocissimi immanitate sacrilegii dolore tactus cordis intrinsecus, quandoquidem ille locus, in quo furtum factum fuerat suæ diocesi erat attributus, totus auctoritate canonicâ in reos furti insurgens, maledictionis jaculum in eos vibravit, et a sanctæ Dei Ecclesiæ gremio atque fidelium consortio sequestrans, damnavit. Quibus tam merito muletatis, veluti arbor quaedam si a proprio sit abscissa stipite, continuo universi rami a priori arescunt atque destituuntur viriditate: ita omnis illa progenies, tam detestabili profluens stirpe, gravi et variâ postmodum est infirmitate vexata. Nulla enim hujus generationis persona extitit, quin clauda vel aliquâ pedum debilitate detenta, vel etiam gutturosa, præteritum luat facinus. Atque ita usque in præsens hujusmodi in illis perseverat infirmitas. Unde datur intelligi, sacra virgine intercedente, illis temporaliter poenitere a Deo concessum esse, ne igni inextinguibili (quod multo constat esse deterius) æternum cruciarentur.

§ 11. Cum igitur ex signis ad tumbam ejus quotidie crebrescentibus, odorem virtutum ejus fama aspiraret omnibus, ex consilio et dispositione altissimi, placuit fidelibus de loco sepulcri eam levare, et in locum honori ipsius magis congruum transferre. Factumque est, ut ex consensu pariter et conventu probabilium utriusque sexus personarum, certus præfiniretur dies transferendarum beatæ Gudilæ reliquiarum, quas ad Nivellense visum est transferre coenobium * ex consilio eorum qui convenerant, quandoquidem indignum censebatur thesaurum tanti pretii oculi angulo humillimi viculi, quem loco celebri reponi oportèret. Sed consilium humanum, divino non roboratum, in ipso suo conatu frustratum est. Nam cum feretrum, recipiendis

* Ubi in puellari ætate instituta a sanctimonialibus fuerat.

reliquiis praeparatum, movere tentarent, ut eo, quo praedictum est, transportaretur, tanto pondere ibidem fixum est, ac si catenis insolubilibus teneretur adstrictum. Itaque quid agere debeant, prae stupore et sollicitudine utrobique haesitant: nec enim videbant quid agerent, ubi de occulto Dei iudicio quicquam praesumere non audebant. Venit proinde in mentem quibusdam religiosis consanguinitas beatæ Gudilæ, Aldegundis atque Waldetrudis virginum Christi: si forte hæc virgo illuc membra sua transferri vellet, ubi altera harum virginum sedem suæ quietis haberet.

§ 15. Obtinebat autem tunc reliquias earundem virginum Christi beatæ quidem Aldegundis Malbodium, sanctæ vero Waldetrudis Castrilocus. Destinabant ergo animo nunc huc, nunc illuc transferre: at similiter in movendo vires perdidere. Nam et hujus rei adinventio, per omnia in nihilum redacta est. Fatigari poterant, sed sanctam glebam movere non poterant. Singulis vero huic ponderi frustra succedentibus, et in ipso conatu deficientibus, pietas divina diutius suspensos tenere noluit, quos ad id operis inspiratione sua excitarat. Nam reverendæ huic elevationi quidam provectæ, immo decrepitæ ætatis intererat, qui usque ad id temporis longum duxerat senium, solusque a diebus sanctæ Gudilæ superstes: caeterisque natu et industriâ provector erat. Hujus spiritum divina inspiratio mox excitavit, et quo virgo Dei transferri deberet, edocuit. Namque in hæc verba prorumpens: «Videtur, inquit, mihi eam quietis suæ sedem in oratorio sancti Salvatoris Morsellæ jam elegeris, in quo eam, quoad vixit, assiduis suspiriis spiritum suum claruit vovisse Deo.» Tunc ad nutum senis intuitus omnium pendebat, ejusque sententiæ eorum, qui aderant, consensus se accommodavit. Et accedentes ad feretrum, tantâ mox facilitate usi sunt in ferendo, quantâ prius difficultate frustra laboraverant in movendo.

§ 16. Deportatum est ergo ad praedictum locum, scilicet Morsellam, illud venerabile corpus, populis promiscui sexus cum laude et tripudio comitantibus, miraculisque ex glorificatione divina prosequentibus. E quibus ea, quæ fidelium relatu didicimus, ut posteris nota sint, narrabimus. Cum a plebe, sanctum corpus in hymnis prosequente, dimidium itineris emensum fuisset, et jam ecclesiae, ad quam festinabat, cantantium populus propinquasset, ecce surdus quidam, cui longa infirmitas aurium meatus clauserat, pro incommoditatis suæ remedio ad corpus sacrum propius accessit, et ut fidelibus in deportandis sanctorum corporibus moris est, prope lipsana sacrae virginis ex pietate ire voluit. Cujus fidem evestigio sanitas repentina consecuta est, quam meritorum beatæ Gudilæ præstitit medicina. Haurit aure sonum, chorus inde stupet populorum. Tum vero pro receptæ sanitatis commodo gratias Deo sanctæque

virgini agit, atque sacrum corpus ipsius sequendo, reliquum itineris peragit, et cum populis, pro novitate rei voces in altum dantibus, ad definitum sancti corporis locum pervenit. Ubi in Basilicam sancti Salvatoris Sanctae ossa introducere, et cum magna laetitia post sacrum deponere altare, et nomen sanctum ejus juste in aliorum sanctorum serie adscripserunt. Cumque Missarum celebrassent solennia, perfecto honore, laeti redeunt domum, praedicantes sanctae virginis nomen famosissimum, ac in sanctis suis mirabilem magnificantes Deum. Eo in loco Francorum Rex et Romanorum Imperator Carolus Magnus in primis munificus ac optime de Ecclesia meritis, Sanctimonialium instituit Collegium; quod floruit usque ad Nortmannorum irruptionem, quae contigit in Belgica et regnis finitimis circa annum DCCCLXXXI.

§ 17. Qua tempestate, metu paganorum agente, sacratissimae virginis Gudilae corpus a supradicto coenobio in locum, qui dicitur Capraemons, deportatur. Interea pagani impietatis suae funiculos latius protendentes, atque rapinae vastationisque fomitem magis ac magis sitientes, quaecumque poterant, plane evastarunt, nec etiam a coenobio Morsellensi abstinere manus. Nam ignis ab eis usqueadeo concrematum est, ut nulla nostro tempore ejus vestigia supersint. Sed sicut nobis Dominica vox testatur, omne regnum in se divisum, desolabitur*: Ludovicus rex Austrasiorum, fines Francorum injuste invaserat contra fratres suos. Facta inde pace inter eos, datisque sacramentis, cum reverteretur, Nortmannis, qui erant progressi usque ad Carbonariam, in loco qui dicitur Thimim, obviam venit, et cum illis absque mora confligit, et Deo propitio, ex eis maximam partem gladio stravit: reliqui in fugam dilapsi, in fisco regio se communiunt: deinde noctu ad classem se recipiunt. Postea Wabalim fluvium ingressi, Noviomagi ad regium palatium applicuerunt, ibique castra posuerunt. Quod cum ad notitiam Ludovici perlatum esset, absque dilatione cum exercitu venit, et munitionem obsidione cinxit. Conserto cum eis nonnullis diebus praelio, non adeo praevaluit: quod palatium ingentis magnitudinis mirique operis, hostibus tutissimum praeberet receptaculum. Postremo rex accepta pollicitatione, quod si ab obsidione cessaret, Nortmanni continuo de regno ejus discederent, cum omnibus copiis recessit. Illo recedente, Pagani palatium una cum munitione exurentes flammis, navibus ascensis, majori numero congregato, cum inaeestimabili multitudine peditum et equitum considerunt in loco, qui dicitur Haslon juxta Mosam. Et primo impetu finitima loca depopulantes, Leodium civitatem, Trajectum castrum, Tungrensem urbem incendio cremant. Altera incursione

* Aliquid, occasione Reliquiarum S. Gudilae, hinc incipit auctor narrare de Francorum regni historia ab exeunte saeculo VIII ad IX dimidium.

Ripuariorum finibus effusi, caedibus, rapinis ac incendiis cuncta devastant. Coloniam Agrippinam, Bonnam, civitates cum adjacentibus castellis, Tulpiacum, Vulpiacum et Novesium igne comburunt. Post haec Aquisgranense palatium, inde et Malmundariense et Stabulense monasteria in favillam rēdīgunt. Arduennam percurrentes, Prumiense coenobium ingrediuntur ipso die Epiphaniae Domini. Interfectis omnibus quos ibi invenerunt, monasterium igne consumunt: et onerati praedā ad castra redeunt.

§ 18. Dum haec aguntur, Ludovicus rex apud Francofurtum moritur. Nortmanni audita morte regis, nimio exultabant tripudio: et jam non de conflictu, sed de praeda cogitabant. Igitur cum omni festinatione exeunt, et Trevirorum civitatem nobilissimam die sacratissimo Coenae Domini occupant. In qua usque ad sanctum diem Paschae fessa ab itinere corpora recreantes, omne tentorium urbis circumquaque usque ad solum demoliti sunt. Deinde civitatem flammis exurentes, ad Mediomātrices * dirigunt aciem. Quod cum comperisset ejusdem urbis antistes, adjunctis sibi aliis episcopis vel comitibus, ultro illis obviam ad pugnam procedit. Inuito certamine, Nortmanni victores extiterunt, et episcopo interfecto, caeteri fugerunt. Pagani iter, quod coeperant, deserentes, cum ingenti praeda, summa celeritate ad classem revertuntur. Iisdem vero temporibus Carolus, hujus nominis et dignitatis tertius, licet gravibus et multimodis regni negotiis occupatus, tamen adversantes Nortmannos, Deo auxilium ferente, regno depulit.

§ 19. Postea vero gens Hungarorum finibus suis egressa, regnum Bavarorum ac Lotharingiae occupat, caedibus, rapinis ac incendiis omnia vastat, et usque ad Carbonariam sylvam igne et praedā demolitur. Sed Otho senior tunc temporis Imperator, multimodis regni et suorum procerum impeditus incommodis, dum adversantes non cohibet hostes censura regiae severitatis, majorem licentiam injuste agendi tribuit etiam domesticis. Bellum tamen contra Hungaros susceptum, Deo misericorditer dispensante et pro suis pugnante, satis feliciter peractum est. Rex ipse Hungarorum cum suis principibus captus est: caeteri vero interfecti, et funditus sunt extincti.

§ 20. Igitur post tanta flagitia recedentibus paganis, beatae Gudilae corpus ad praedictum coenobium, ab Danis jam in nihilum redactum, rediit. Quod quamquam hostium irruptione siue destructione vilesceat, beatae tamen virginis corpus ibidem servabatur, eaque reverentiā, qua loci ejusdem tulit paupertas, illud venerabantur, donec Wenemarus quidam subintravit qui ut altera pestis eumdem locum injusto possidendi desiderio usurpans, omni crudelior belluā, specie Christianus, non opere, paganos ipsos nimia vicit crudelitate. Bona ecclesiastica in usus

* Regio partem Lotharingiae et Luxemburgi comprehensens.

suos et suorum stipendia satis audacter praesumpsit vendicare, et ancillas Christi injuriis et egestate afflictas, compulit fugere, et ut oves sine pastore circumquaque vagantes, errare. Si quam autem e numero Deo servientium mors occupabat, locum ejus avaritia Wenemari supplere volebat: sed non mirum erat, quippe qui et viventibus sua negabat. Hoc tandem justo Dei judicio tam animae quam corporis morte damnato, dolet ecclesia ipsum reliquisse filios. Quorum unus Hermenfridus res ecclesiae supradictae invasas injuste, non timuit mortuo patre suscipere, et quidem per aliquot annos sine alicujus contradictione vel defensione.

§ 21. Hoc enim tempore, ut clamat veritas Scripturae, neque rex, neque dux in Israël erat: sed unusquisque in via cordis sui ambulabat. Tanta namque aliorum malorum pericula, tanta undique adversitatum creverant incommoda, tanta insuper principum erat negligentia, vel defensorum impotentia, ut res ecclesiarum minui vel diripi in his finibus ab aliquo, jam esset pro minimo. Post haec Ottone secundo tenente imperium, Carolus frater Lotharii regis Francorum, in regno Lothariensi adeptus est ducatum. Qui statum imperii dolens perturbari multipliciter, ad melioranda negotia multorum animum solerter advertit. Unde inter caetera res ablatas ecclesiae Morsellensi invasorum partibus nisus est subtrahere, et sanctae Gudilae famulantibus restituere. Sed quisvis scire facile potest, quam difficile corrigantur quae in consuetudinem venerunt diutina dilatione. Sua loco sancto volebat reddere industria Caroli Ducis, sed obstabat audacia pervasoris, nec Deum timentis, nec hominem reverentis. Insurgunt testes iniqui, et mentita est iniquitas sibi. Hermenfridum omnes suae partis clamant esse patris successorem, et paterni boni haereditem. Ducis autem praevalet potentia, Hermenfridus suique complices, amantes terrena, parvipendentes coelestia, inito consilio invasas terras retinent sibi, et pretiosam margaritam, omnibus datis comparandam, corpus scilicet sanctae Gudilae, dant bono negotiatori, Carolo videlicet glorioso duci. O miseros et miserandos qui instar brutorum animalium terram respicientes prono pectore, ac ventri obediens, non Deo, ipse se indignos judicant tanto dono. Et sicut paternam rapacitatem eis haereditate cessisse gavisii sunt, sic quasi aeterno mucrone perfossi, paternae necis exitum sibi contigisse tristati sunt. Nam universos ejusdem possessionis cohaeredes, inaudita miserabilique nece notum est finiri ad extrema venientes.

§ 22. Carolus vero dux pro nihilo ducens damna terrarum, felici commercio gaudet se coelestem accepisse thesaurum. Quem cum debito honore in ecclesiam sancti Gaugerici * Bruxellas intulit, et quid sibi cessisset boni, volens probare oculis, temere, quamvis devote, aperuit thecam virginis: sed mirum dictu,

* S. Gery.

ecclesiam totam derepente nebula circumfundit, omnemque diurni luminis aspectum in nocturnas tenebras permutans, oculos praesentium caligo retundit. atque sic providentia Dei omnes ab incepta temeritate retraxit. Saniori interim dux innitens consilio, se una cum aliquanta fidelium plebe in contritione carnis ac spiritus coarctavit triduo, ut quod faciendum incauta persuasit temeritas, summa, quae omnia vincit, humilitas impetraret. Et jam tertia dies illuxit, memoratusque princeps ad locum beatae virginis cum sacerdotibus ac thymiamate accessit, aperuit, et quod desiderabat vidit, invocataque Dei majestate oclusit, ac sigillo obsignavit. Postea vero partem quamdam villae quae vocatur Molenbecca, sanctae Gudilae tradidit, et sex familias addidit, et alia complura altaris vestimenta donavit. Illic non sine magna veneratione quievit usque ad tempora comitis Baldrici, nepotis Caroli ducis. Millesimo quadragesimoseptimo anno incarnationis Dominicae, Damaso summo Pontifice, Henrico II regnante, dedicatum est in monte Bruxellis templum xvi Calend. Decemb. ad laudem nostri Redemptoris. in honorem sancti Archangeli Michaëlis a Gerardo Cameracensi * episcopo. Lambertus vero qui et Baldricus comes, Henrico fratri succedens, cujus praesentiâ tunc omnia illic congruenter erant ordinata, eodem die illud corpus sanctissimum de ecclesia sancti Gaugerici cum Episcopo caeterisque sacris Ordinibus levavit, atque cum summo honore in ecclesia sancti Michaëlis reposuit. Et annuente in omnibus uxore sua Oda quae fuit Gozelonis ducis filia, ad serviendum Deo sanctaeque Gudilae virgini, ibi clericos constituit, et ad usus eorum ipsam ecclesiam cum decimis, et alia plura legaliter contulit. Ibi nunc quoque, ad ostendenda gloriosae virginis merita, multa et magna fiunt miracula. Haec de virgine Dei pauca tantum e multis in nostram venere notitiam, omissis proculdubio plurimis quae nos praeterierunt. Sed hic nostra de virgine claudatur oratio, ejusdemque nobis non desit intercessio quae et me scribentem, et te Christiane respiciat legentem, Amen.

VITA S. LAUNOMARI ABBATIS

AB EJUS QUODAM AEQUALI CONSCRIPTA

SED PER LAURENTIUM SURIUM REDDITA PARAPHRASTICOS

Obiit anno Chr. 593. — Nat. Gallus.

§ 1. Cum Franci Gallias occupassent, abjectoque teterrimo daemonum cultu, Christianâ religione initiati essent, eâ tempestate quâ Clotarius, filius magni illius Clodovèi qui primus ex regibus illius gentis in Christum credens, a beato Remigio

* *Cambrai.*

Rhemorum episcopo baptizatus est, regnum obtinuit, intra Galliam Lugdunensem Launomarus apud Carnotenses (*a*) parentibus est christianissimis editus in hanc lucem. Qui cum etiamnum puerulus in paternis aedibus versaretur, demandata illi cura est pascendi pecoris. Interim vero pius puer jam bonae spei prae se ferebat initia, virtutisque haud obscura argumenta; quandoquidem ex victu quotidiano quem parentes illi suppeditabant, liberaliter impertiebatur vel egenis vel peregrinis, aut certe coetaneis pueris, in pascendo pecore occupatis; cumque nec dum praeceptorum Dei haberet notitiam, divina in eo relucens gratia id illi contulit ut in tenera aetate et puerili corpuscule pectus senile circumferret. Faciebat enim charitas qua jam tum sic affluebat, ut pauperum iuvandorum pia quadam teneretur sollicitudine, corpuseulum interim suum in tantilla aetate jejuniis afflicto, sibi ipse rigidus atque parvus. Sociis vero suis non se asperum, non incommodum, non tetricum, sed sermone affabilem, moribus suavem, vultu iucundum et alacrem, Evangelium quidem nondum didicerat, sed crucis mortificationem perferre gestiebat. Sed cum parentes in ipso primo aetatis flore illum viderent corporis curam negligere, lubricae voluptatis illecebras rigore abstinentiae conterere, non sine stupore et admiratione cogitare coeperunt, unde in illa tam imbecilla pueritia, tanta morum gravitas subito extitisset: tacite vero paulatimque pueri vitam et vivendi rationem explorantes, cum illum mundi hujus impuram colluvionem excelso animo fastidire et respuere viderent, ejus profectus non solum non retardare, sed longe potius urgere voverunt. Itaque in ipsa adhuc agentem pueritia literarum studiis admoverunt, et cuidam vitae venerabilis sacerdoti Cherimiro instituendum commendarunt; qui id temporis in Carnotensi urbe degens, ob vitae integritatem celebris habebatur. Is vero in suam curam susceptum puerum tenere fovebat, sensimque tum ad literarum cognitionem, tum ad verae sanctitatis studia incitabat. Sed divina gratia, quae membris puerilibus jam maturae aetatis animum indiderat, egregiam quamdam discendi industriam illi contulisse videbatur. Cernens autem presbyter ille cum aetatis incremento simul in puero etiam religionis et pietatis crescere desiderium, animumque capessendae doctrinae magis magisque fieri idoneum et opportunum, intra se laetabatur, bonae spei per motus indicia, sperans talem eum quandoque fore, per quem multorum posset salus promoveri: quod quidem non multo post re ipsa comprobatum est.

§ 2. Porro simul atque ad eam pervenit aetatem, qua jam posset sapere, ubi vocem Salvatoris Christi et corporis et cordis auribus accepit, nihil a parentibus admonitus, sed divina intus gratia instigatus, omnibus suis renunciavit rebus et facultatibus,

(*a*) Launomarus gallice dicitur Lomer. Carnutes gens et civitas, hodie Chartres.

ut in illa beate viventium terra portionem posset obtinere haereditatis numquam amittendae. Neque deinde ad mundanos voluit redire strepitus, sciens dictum esse a Domino: *Nemo mittens manum suam ad aratrum, et respiciens retro, aptus est regno Dei* (Luc. ix): sed doctrinae sacrae verborumque coelestium pabula ardenti desiderio hauriens, illorum jugi meditatione adolescentis aetatis annos castis moribus ornabat. Eodem tempore divini amoris flammis incensus, captandae solitudinis magno fervebat desiderio: sed ad tempus animi propositum celans, cum adhuc in Carnotensi urbe degeret, ad presbyterii gradum Dei benignitate promotus est: nec multum intercessit temporis, cum a fratribus apud quos versabatur, et cum quibus pariter ad coelestia anhelabat, rei familiaris dispensator est institutus. Quo in officio cunctam substantiam, omnemque penum sollicitus curabat, summâque prudentiâ et moderatione paternoque affectu cunctis fratribus ita subministrabat res necessarias, ut nec quicquam ex illis subtraheret, nec cuiquam prodigum se praeberet. Erat jam longâ spiritalium exercitiorum eruditione firmatus, et in sacerdotio suo ita studuit se gerere, ut dignum Deo ministerium exhiberet: Apostolico quoque doctus exemplo, ad primae Ecclesiae formam se componere nitebatur, de qua scriptum est: *Dividebatur autem singulis, prout cuique opus erat* (Act. iv). Deinde vero aliquot jam elapsis annis ab eo tempore quo hoc ei fuerat munus delatum, cordis sui desiderium tandiu celatum, Domino auctore et cooperatore in opus contulit. Intempestae enim noctis captans silentia, cunctisque alto pressis sopore, scipionem apprehendens, posthabito rerum temporalium curandarum officio, ad optatam se eremum contulit. Non defuissent illi, si priori in loco haerere voluisset, quibus se posset oblectare, sibi que indulgere: sed sancto quodam impatientis erga Deum amoris zelo permotus, mundum sprevit cum universis oblectamentis et voluptatibus ejus, fortiterque calcatis fluctibus illius, ab hominum se frequentia subduxit, ut angelico posset frui consortio per sublimem rerum coelestium contemplationem; quemadmodum Elias quondam propheta in illa deserti spelunca degens, cum Dominum transeuntem vidisset, sensitsetque spiritu grandi subverti montes et petras conteri, et post spiritum commotionem, atque post commotionem ignem, nec tamen in his omnibus Dominum esse didicisset: tandem in sibilo aerae tenuis, id est subtili contemplatione supra se elevatus, raptim illum sentire potuit.

§ 3. Locus autem, in quem se vir sanctus recepit desiderio vivendi et vacandi soli Deo, procul ab urbe fuit in abditissima solitudine sylvae illius quae Pacticus appellatur *. Ibi tota animi intentione et ab ipsis intimis cordis medullis Domino familiaris inhaerebat. Construxit autem eodem in loco ex frondibus

* Gallice *Le Perche*

tuguriolum, et cum nocte quadam divinis hymnis et sanctae meditationi insisteret, a latronibus diu laboriosissime quaesitus est spe praedae, quod putarent eum apud se habere aliquam auri copiam: et tandem post longos totius noctis errores, mane ab illis conspectus et inventus est: nimioque timore eos corripiente, sic ab eis compellatus est, cum ad ejus pedes corruissent: «Parce nobis, vir Dei, parce: facinus nostrum agnoscimus, veniamque precamur.» At ille obstupefactus, «Quid est, inquit, fratres, quid est, quod a me petitis? aut quae vos ratio ad nos usque accedere compulit?» Tum illi, quid contra illum cogitassent, quidve moliti essent, ei confessi sunt. Quibus vir sanctus ita respondit: «Et ego machinationes vestras, filii, non ignorabam. Misereatur vestri clemens et benignus Deus. Abscedite hinc cum bona pace, et tandem a vestris flagitiis animum revocate. Facessant caedes et latrocinia, manus a rapinis feriantur, ut quandoque possitis divinam experiri misericordiam. Mihi quidem nihil nummorum est: sed divitiae meae, Christus est.» His illi beati viri sermonibus ad meliora provocati, ab illo recesserunt, et vix post triduum ad sua domicilia sunt reversi. Coepit autem sancti viri jam nomen celebrari, et ad eum frequentes confluxere qui ejus exemplis et institutionibus cuperent renovari secundum animum et hominem interiorem, et spiritu mentis suae, sicut dicit Apostolus, et induere novum hominem qui secundum Deum creatus est. Itaque brevi tempore instar monasterii coeperunt in illa vasta solitudine habitacula construere, ubi sane etiam multa viri sancti miracula coruscarunt. Multi enim ad ejus preces ab aegritudinibus corporum se sensere liberatos: multi etiam interioris hominis, quod longe praestantius est, sanitati sunt restituti qui ad Dei castra se conferentes, didicerunt contra antiqui hostis tela ignita scutum fidei objicere, et ejus insidiis fortiter reluctari.

§ 4. Quodam die claudus illi oblatus est in ipsis monasterii foribus, idque ab illius aegri parente qui ad ejus genua se demittens, cum lacrymis dicebat: «Homo Dei, miserere mei, et huic puero tuis precibus redde pristinam sanitatem: aut certe donec erit in vivis, tuo sumptu hic illi victus quotidianus ex officio misericordiae subministretur.» Ait autem ad illum vir Dei: «Unde mihi haec virtus, ut tuo possim filio salutem restituere? Creatoris hoc opus est, non creaturae. Interim vero potens est Deus, nec difficile illi est praestare fidei tuae hoc quod petis. Sustine parumper, et una cum filio tuo accipe benedictionem: ac deinde recipere te licebit ad locum, unde huc venisti.» Itaque sancto viro Missae sacrificium offerente, et sub ipso sacrificio pro pueri salute Dominum obsecrante, solemni peracta prece, fragmento panis benedicti (sic enim loquitur historiae hujus auctor) et patrem refecit, et puerum debilem curavit, simulque ambos ad propria dimisit.

§ 5. Agebat quandoque sacerdos venerabilis cum monachis suis de sylva succidenda, ut posset aliquam elicere planitiem, capiendis seminibus aptam. Casu vero accidit, ut ostiarius clavem perderet oratorii. Abiit ergo vir Dei, ministro illius illum comitante, ad oratorium, ut ibi preces Domino offerret: et cum non inveniret clavem, ante fores se prostravit, et orationi aliquandiu incubuit. Mox illi ultro patent ostia, ingressusque oratorium, preces suas absolvit. Ut autem ab oratione surrexit, ministro praecepit, ne cuiquam in illius vita id quod viderat, indicaret, secutus exemplum Dei ac Domini sui qui sua virtute sanitate donatis prohibuit, ne beneficii accepti auctorem alicui proderent.

§ 6. Per idem tempus in monasterio viri Dei quiddam non absimile accidit. Cum enim post frugum sectionem, manipuli in horrea condendi essent, necessitate compulsi monachi, ex viminibus confectae machinae sègetes, quas messuerant, imposuere, ignemque adhibuere: qui paulatim vires capiens, omnibus in res alias intentis, nec quicquam de igne sollicitis, subito et fruges et domum pervasit. Cernens isthuc vir Dei, totum se et animo et corpore contra ignis vim et impetum opponit: editoque signo crucis, et fuis ad Dominum precibus, omnem nocendi vim ab igni extorsit, eumque jam saevientem atque grassantem, haud secus atque imber largissimus extinxit. Porro nocte proxima cum ante tempus ad orationem surrexisset, inter ipsas sacras vigilias invidus satan virum sanctum infestare coepit: et quia ab illa luce sempiterna miser in aeternas tenebras corruit, ter lampadis lumen tanquam lucis inimicus extinxit. Sed sensit militem Christi suis machinis et insidiis superari non posse. Nam quoties ille malignus lucem extinxit, non intermisit vir Dei officium suum: immo vero Dominum obnixè deprecans, per veram atque sempiternam lucem quae Christus est, lampadem extinctam rursus accendit. Animadvertimus hinc, quam eximia fide noster hic confessor fuerit, cujus hodie natalitia devotis mentibus excipimus: quippe cui divinitus id collatum sit, ut quemadmodum sancti plerique per fidem vicerunt regna, ita et ipse per fidei firmitatem creaturis imperaret. Sic enim Dominus virtutum suos consuevit glorificare sanctos qui ei toto corde famulantur, ut ipsius virtute freti, de illo possint gloriosissime triumphare, qui olim in illis beatis sedibus facile primam obtinuit, et praeterea etiam pro voto exercere dominium vel imperium in creaturas. Ita nimirum Launomarus, pater venerabilis, modo flammaram extinxit globos, modo extinctam crebro lampadem rursus accendit: atque hunc in modum utrobique ille spiritus tenebrarum pudefactus est, et vir beatus qui jam vitâ et conversatione erat eximius, etiam signorum potentia ostensus est venerabilis et admirandus. Quod ut possit etiam constare evidentiùs, aliud referam, quod posteriori tempore ab illo gestum est.

§ 7. Vir quidam, Sicaptus nomine, genere nobilis, praediorum ampla possessione valde locuples, daemone infestante misere exagitabatur, adeo ut si vel telum, vel fustem posset apprehendere, mox vel in seipsum, vel in alios quoscunque obvios impetum faceret. Cumque diu hoc furore et vecordiâ fuisset debacchatus, et satanae furiis atrocissime agitato, servi illum constrictum vinculis, cervici etiam et collo injectis catenis, ad viri Dei praesentiam frementem et vociferantem perducunt. Viso autem Dei homine, confestim furere et fremere coepit, stridereque dentibus et ore atque vultu pallescere. Cernens hoc vir Dei, et antiqui serpentis machinamenta animadvertens, ingemuit, statimque ad usitata sanctae orationis praesidia confugit. Expletis autem precibus miserum hominem consiguans, totum olei unctione perfudit, manusque illi imponens, malignum daemonem abscedere coëgit: atque ad viros, qui eum adduxerant: « Tollite ab illo pondera catenarum, et liberum abire sinite: potest enim Deus, ejus figmentum est et plasma, excludere ab illo satanam, miseramque animam ex saevissimi carnificis potestate liberare, vosque his levare molestiis. » Illico sanus factus, sanâ mente horridos vultus et dentium fremitus ad placidam mansuetudinem composuit: et quasi a gravi mortis excitatus somno, dixit ad suos: « Quid me hisce vexatis vinculis? solvite me, et abite ad aedes vestras. Ego vero aliquantisper hic haerebo apud hominem Dei, qui me curavit. » Solverunt igitur illum, et domum abierunt. Beatus autem Launomarus retinuit eum apud se, et hortabatur ut jejuniis et orationibus daret operam. Libenter ille sancti patris admonitioni paruit, ac deinde post dies aliquot sospes et incolumis se recepit ad suos. Ejusmodi autem pietatis officia non solum hominibus ille tribuit, sed etiam feris ac brutis animantibus.

§ 8. Ambulabat quandoque in solitudine juxta monasterium suum, et secum nescio quid de Scripturis ruminans, in occursum suum properantem conspicatus est cervam luporum infestam rabiem pennigero volatu effugere cupientem. Ut vidit autem lupos illos, misertus cervae, exclamavit: « Cessate immanes et cruentae bestiae ab infestatione animantis hujus, et ad deserta loca discedite: » addiditque: « En pessimum et crudele belvarum genus lupos istos, qui semper diripiendo et devorando inhiant pecori nec unquam desinunt suam inagluviem alienis explere carnibus expressamque gerunt similitudinem illius lupi, rapacissimi, quotidie circumeuntis et quaerentis, quos de Christi Ecclesia abstrahat, perdat et devoret. » Ad has viri Dei voces illico substiterunt lupi, missaque cervae insectatione, in suas latebras aufugerunt. Cervam autem illud, quo venerat, iter repetere reformidans, liberatorem suum comitata est, praecessitque illum in oratorium: eumque eam vir sanctus blande palpasset manu sua, post duas fere horas dimisit eam in solitudinem.

§ 9. Alio tempore quidam Laudocramnus, stirpis nobilitate clarus, gravissimâ paralysis molestiâ adeo vexabatur, ut membra omnia vigore destituta, suum nollent officium facere. Itaque servulorum manibus in lecticam impositus, ad hominem Dei perlatus est. Jacebat miser homo jam toto pene corpore praemortuus, nisi quod solo pectore spiritum haurire videbatur. Eum vir sanctus cruce consignat, et sacro perungit oleo. Ut autem illum manu sua attingit, repente, sicut vir ille sub testificatione referre solebat, tanto tamque acri algore a summo vertice usque ad ima pedum correptus est, ut ipse apud se miraretur, quid sibi accidisset. Subito enim horrore totus concussus, nihil nisi praesentem mortem cogitabat, maxime cum vitalis calor omnis prope in illo extinctus esset. Deinde vero sensim calescentibus membris, celeriter paralysis profligata, salus aegro instaurata est, multosque postea supervixit annos. Denique cellae illi, quam Carbonariam vocant, praefectus fuit, et ipse hoc miraculum divulgavit.

§ 10. Post annos aliquot, famâ virtutum ejus longe lateque jam increbrescente, vir sanctus humanas laudes et favores refugiens, cupiensque nesciri et latere homines, illa relicta cellulâ, cum sociis suis ad alium commigravit locum, quem jam olim alii construxerant et incoluerant, et nunc plane incultus, sentibusque et virgultis vastisque arborum frondibus obrutus viscebatur. Id temporis in ea provincia vir erat illustris, opulentus et latissimorum fundorum dominus, nomine Ragnofointhus. Is ut conspexit Christi militem in eo, quem diximus, incondito et horrido loco aliquid moliri velle, quod futuris temporibus aliis quoque utilitatem esset allaturum, explorata ejus sanctitate, et indefesso in divinis rebus studio ac labore, coepit venerari illum et toto desiderio complecti: accensusque flammâ amoris illius, quem in Dei homine comperit et arctius amplectebatur, locum hunc illi donavit, jusque suum omne in illum ejusque posteros transtulit, ut perpetuis temporibus illum occuparent, certi undiquaque descriptis accurate limitibus: quemadmodum si quis id nosse velit, ex scriniis hujus sancti coenobii abunde doceri potest. Coepit igitur eo in loco vir Dei ad laborem se accingere, Deoque juvante illum repurgare. Turbionis pristino permanente vocabulo: statuitque ibi oratorium, instarque coenobii cellulas aedificavit, in iis cum suis habitans. Factum hoc est anno secundo Chilperici regis, qui fuit filius Clotarii supradicti.

§ 11. Fuit post haec vir quidam nobilis, Ermoaldus nomine, qui jam ad extrema perductus, mortis angoribus premebatur. Misit igitur ad virum Dei solidos quadraginta, obnixè rogans, ut ipsi jam in supremo constituto spiritu velit benignus opitulari, et suis apud Deum precibus efficere, ut spes obtinendae

sanitatis ipsi praestetur *. Illam pecuniam vir sanctus prorsus recipere noluit: at tamen urgente latore, tandem accepit illam quidem, sed ingressus in oratorium, fudit preces ad Deum, ut accepta foret in conspectu illius oblatio hominis: imponensque altari pecuniam, et multo studio singulos appendens solidos et manu reversans, crebroque flectens genua et orans Dominum, ad extremum non nisi unum ex omnibus sibi retinuit solidum, quem per spiritum cognovit non rapina, sed jure partum esse. Reliquos autem restituens illi qui eos attulerat, ait: « Haec pecunia per iniquitatem conflata est, nec potest mutare sententiam Dei, nec vitae spatia producere, nec peccatorum veniam impetrare: scriptum est enim: *Victimae impiorum abominabiles Domino: vota justorum placabilia* (Prov. xv). Hinc est illa prophetae exprobratio: *Sacrificate de fermento laudem* (Amos iv). De fermento quippe laudem immolat, qui Deo sacrificium de rapina parat. Tu ergo, frater, celeriter annuncia domino tuo, ut pro animae suae salute sit sollicitus, injusteque aliis ablata restituat, noveritque hoc morbo vitam se amissurum temporariam. Nos vero, Christo propitio, bonis omnibus abundamus, nec quidquam nobis in Christum firmiter credentibus poterit deesse. Dominus tecum sit, fili: vade in pace. » Ille his auditis, abiit ad dominum suum: quem tum quidem adhuc viventem reperit, sed item tamen, invalescente morbo, excessit e vivis.

§ 12. Venerunt aliquando fures ad sancti patris cellam, ingressique nocte, quae semper id genus maleficis hominibus amica est, bovem a praesepio abduxerunt. Id ubi ad monachorum notitiam mature perlatum est, ad sanctum virum querelas detulerunt. Ille vero timens, ne ab accepto temporali incommodo animi eorum a suo statu nonnihil dimoverentur, et quadam impatientiâ perturbarentur, ait ad illos: « Patientes estote, fratres, et propter jacturam rei caducae, nolite Dei in vobis similitudinem corrumpere. Memores estote illius beati Job, qui cum res et facultates omnes repente perdidisset, filiis quoque omnibus uno momento orbatus, atque insuper saevissimo vulnere percussus esset, ita de illo Scriptura loquitur: *In omnibus his non peccavit Job labiis suis, neque stultum quid contra Deum locutus est: sed potius ait: Dominus dedit, Dominus abstulit: sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum* (Job 1). Neque igitur res prosperae, si adsit copia eorum quae ad vitam degendam sunt necessaria, nos debent animis extollere, nec dispendia terrena perturbare vel dejicere, ut possimus ad ejus quandam accedere similitudinem, de quo psalmographus dicit: *Sicut tenebrae ejus, ita et lumen ejus* (Psal. 138). Interim vero fures illi, qui bovem tulerant, magno labore totâ illâ nocte

* Nota, de divinitus cognitâ unde comparata fuisset, quam sibi obtulerant, divitis, pecuniâ, quid fecerit, quidque responderit S. Abbas.

et sequenti die se misere confecere, nusquam valentes invenire viam, per quam extra illam solitudinem se proriperent. Altera jam nox aderat, et immodica fatigatione exhausti, post tot exantillatos labores cernunt se illum in locum redactos, unde bovem abstulerant: cumque monachorum psallentium audirent voces, versi in stuporem, « Quid, inquit, accidit nobis? En in eo jam consistimus loco, unde hoc animal abegimus. » Itaque suae spe frustratos, conatumque improbum male sibi cedere conspicati, statuunt secum restituere ablatum bovem.

§ 13. Porro nocturnis expletis hymnis, vir sanctus pro consuetudine sua exiit, ut in circuitu lustraret Cellulam (ita enim vocatur ab illo qui scripsit hanc vitam). Et ecce obvius se illi praebent infausti praedones, scelusque suum et verbis confitentur et manibus produnt. At vir pius libenter illis culpam omnem condonavit, aitque ad illos: « Recte facitis filii quod tandem post multos sudores crimen vestrum agnoscitis. Deinceps, quaeso, ab hujusmodi maleficiis abstinete: et quia multos sane tulistis labores, venite et cibum sumite, ut possitis celerius ad vestra redire. Cavete autem, ne vel monachi, vel pastores vos videant. » Postea cum illi jam abiissent, reddidit fratribus bovem quem sollicite perquisierant: dissimulansque se nosse quae gesta essent, non illis indicavit rem totam, sed quasi pastorum negligentiam bos aberrasset, dicebat se illum errabundum prae foribus offendisse: verum post ejus felicem obitum minister ejus, cujus fidei multa familiariter committebat, rei exposuit veritatem.

§ 14. Et ille quidem beatus pater, virtutibus et gratiam locuples, gregem monachorum quos Domino lucratus erat, in diuturna pace rexerat: sed ad alia jam mentis desiderio festinans et de sua emigratione sollicitus, hortabatur eos quotidie, ut ad divina exequenda mandata semper promptiores se exhiberent, nec inertiae et ignaviae dediti, a coepto cursu se sinerent retardari: sed vigilarent omni tempore, ut digni haberentur fugere venturam iram extremae damnationis et stare ante filium hominis. Id genus sanctis exhortationibus, invictam animi constantiam et paternam sollicitudinem, oves sibi creditas contra luporum insidias communire non destitit.

§ 15. Per id tempus ecclesiae Carnotensis praesul erat Malarudus: qui comperta fama viri Dei, et ejus meritis et sanctitati congratulans, optabat ejus sanctis colloquiis crebro frui. Eo nomine ab illo accersitus vir Dei, cum etiam non ignoraret propinquum esse vitae suae terminum, jam grandaevus ad Carnotensem urbem properavit: ubi aliquot moratus dies, febris molesta exagitatione laborare coepit. Audiens vero episcopus cum gravi teneri morbo, festinus venit ad illum, animique sui dolorem lacrymis prodens, « Heu me, inquit, venerande pater et praecipuo affectu colende, cur amicum et in fide Christi socium, inter hujus mundi

procellosi naufragia solum deseris? Magna mihi sane erat ex te consolatio, ingens me obtinuit amor tui, a quo me levatum iri sperabam inter curarum et sollicitudinum irruentes fluctus ac tempestates, ejus jucundis et suavis colloquiis me sentiebam ad coelestia appetenda incitari et instaurari.» Cui viri sanctus ita respondit: «Cessa a lacrymis, pater beatissime: haec est rerum conditio humanarum; hanc vitae metam praetergredi nemo potest. Ego quidem laetissimo animo ineffabilem Dei mei misericordiam appello, ut januam pietatis suae mihi velit patefacere, meamque spem et expectationem certa promissionum suarum remuneratione solari: *Quam sunt enim dilecta tabernacula tua, Domine virtutum, rex meus et Deus meus? Concupiscit et deficit anima mea in atria Domini: quia melior est dies una in atriiis tuis super millia. Sicut anima mea ad Deum fortem, vivum: quando veniam et apparebo ante faciem tuam Domine, spes et fortitudo mea, vita et salus mea* (Ex Psal. 83 et 41)! Quod si etiam optio mihi detur, liceatque hic adhuc permanere, scias reverende pater, amarum esse hic vivere, hujusque regionis clades et excidia videre, civium nece et cruciatus cernere, sacrorum locorum ab hostibus impendentes prophanationes intueri. Atque haec quidem omnia huic loco eventura sunt et sola vexatio hostilisque vastitas intellectum dabit auditui. Nam propter immania hominum facinora, Deo permittente, crudeles dominos patientur. Satiùs igitur est jam Domino reddere spiritum quam propinquam videre vastationem et populationem provinciae hujus. Est autem certe dulcis illa mors, per quam ad immortalem gloriam nos perventuros speramus. Tu vero homo Dei, ne timeas; non enim visurus es mala quae Dominus in terrae hujus habitatores immisurus est. Ante enim quam urbs haec hostium obsidione prematur, tu militiae tuae cursum feliciter absolves et ad patres tuos adjungèris. Qui autem manserint superstites, totam hanc civitatem et loca adjacentia vastari videbunt.» En egregium Christi confessorem qui divinâ plenus gratiâ quo spiritu homini, argentum offerenti, indicavit illud male partum, ipsumque moriturum: eodem, hostiles incursiones postea futuras, longe ante et praevidit et praeiunxit. Spiritus enim Christi sicut illi rei praeteritae notionem, ita etiam imminentium e longinquo calamitatum praenotionem contulit.

§ 16. Postquam igitur Episcopo haec locutus est, illeque abiisset, vir sanctus obitum suum, in Dei misericordia confidens, intrepidus expectabat: cumque incrementis quotidianis aucta febris ejus vires contereret, in eadem urbe jam senex et plenus dierum, vita functus est, ejusque spiritus ad coenam nuptiarum Agni vocatus, recumbit cum Abraham, Isaac et Jacob in regno coelorum. Bonum enim certamen, Christi miles invicte, certasti, Christum semper portasti in corde et corpore tuo: jam frueris coronâ

justitiae et gloriâ sempiterna. O te vere beatum Christi confessorum: cui ad patriam felicissime revertenti cum palma victoriae, laetissimi angelorum chori occurrunt. Dominus tecum erat: itaque securus hinc excessisti et usque ad solium beatae et inefficientis visionis penetrasti. Illinc nos perpetuis fove et adjuva patrociniis, ut in hoc ovili quod exemplis optimis illustrasti et virtutibus luculenter ornasti, sit jugis pax, optata peccatorum remissio et Christianae pietatis atque religionis perennis cultus et exercitatio: praestante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu Sancto vivit et regnat Deus per infinita saecula saeculorum, Amen.

§ 17. Aliquanto post etiam urbis ejus episcopus viam universae carnis ingressus est. Tum vero, ut erat praedictum a sancto viro, regionis populatio secuta est: cumque barbari obsiderent urbem, per occultos meatus aquam ad se cives adducebant. Id ubi sensit hostis, eam alio avertit. Itaque aquae penuriâ adacti, ultro se dedidere, hostili gladio praedae futuri. Obiit sanctus Labinus xiv Calend. Februarii et conditus est in basilica sancti Martini, ubi etiam sanctus Labinus ejusdem urbis antistes humatus est.

VITA S. BLESILLAE VIDUAE

ADOLESCENTIS ROMANAE

A Divo Hieronymo ad Paulam scripta (P. 1, Ep. 25)

Nata 364 — Anno decessit 384.

§ 1. Quis siccis oculis recordetur viginti annorum adolescentulam, tam ardenti fide, Crucis levasse vexillum, ut magis amisam virginitatem, quam mariti doleret interitum! Quis sine singultibus transeat orandi instantiam, nitorem linguae, memoriae tenacitatem, acumen ingenii? Si graece loquentem audisses, latine eam nescire putares; si in romanum sonum lingua se verterat, nihil omnino peregrini sermo redolebat. Jam vero quod in Origene quoque illo Graecia tota miratur, in paucis, non dicam mensibus, sed diebus, ita Hebraeae linguae vicerat difficultates, ut in discendis canendisque psalmis cum matre contenderet. Humilitas vestium non (ut plerisque solet) tumentes animos arguebat; sed cum interiori se mente dejecerat, inter ancillarum virginum cultum dominamque nihil medium, nisi quod in eo facilius dignoscebatur, quod neglectius incedebat. Vacillabant aegrotatione gressus, et pallentem ac trementem

faciem vix collum tenue sustinebat; et tamen aut prophetam aut Evangelium semper in manibus tenebat... Cum sanctum corpusculum febrium ardor excòqueret, et semianimae lectulum val-laret circulus propinquorum, haec in extrema verba mandabat: *Orate Dominum Jesum ut mihi ignoscat, quia implere non potui quod volebam.* Secura esto mi Blesilla: confidimus: probas vera quae dicimus: Numquam est sera conversio. Vox haec primum dedicata est in latrone: Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.

§ 2. Postquam autem, sarcinâ carnis abjectâ, ad suum anima revolavit auctorem, et in antiquam possessionem diu peregrinata descendit: ex more parantur exequiae, et nobilium ordine praecedente, aureum feretro velamen obtenditur. Videbatur mihi tunc clamare de coelo: Non agnosco vestes, amictus iste non est meus, hic ornatus alienus est.

§ 3. Sed quid agimus? Matris prohibitori lacrymas, ipsi plangimus! Confiteor affectus meos: totus hic liber fletibus scribitur. Flevit et Jesus Lazarum, quia amabat illum. Non est optimus consolator, quem proprii vincunt gemitus, ejus visceribus emollitis, fracta in lacrymis verba desudant. Testor mi Paula Jesum, quem Blesilla nunc sequitur: testor sanctos angelos, quorum consortio fruitur, eadem me dolorum perpeti tormenta, quae pateris: patrem esse spiritu, nutritium charitate, et interdum dicere: *Pereat dies illa, in qua natus sum (Job III).* Et, *Hei mihi mater, ut quid genuisti me virum, qui diceret discrimen omni terrae?* Et illud: *Justus es, Domine, veruntamen judicia loquar ad te. Quid est, quod viae peccatorum prosperantur? (Jer. xv, 42).* Et: *Mei quoque pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei. Quia zelavi in peccatoribus, pacem peccatorum videns. Et dixi: Quomodo cognovit Deus, et si est scientia in excelso? Ecce ipsi peccatores et abundantes in seculo, obtinuerunt divitias. Sed rursus illud occurrit: Si narravero sic, ecce generationem filiorum tuorum praevaricatus sum (Psal. 72).*

§ 4. Numquid et in meam mentem, non hic saepius fluctus illiditur? Quare senes impii, seculi divitiis perfruuntur? quare adolescentia rudis, et sine peccato pueritia, immaturo flore metitur? Quid causae est, ut saepe bimuli trimulique, et ubera materna lactentes, a daemonio corripiantur, repleantur leprâ, morbo regio devorentur? et econtrario, impii, adulteri, homicidae, sacrilegi, vegeti atque securi de sua sanitate, in Deum blasphemant? Praesertim cum injustitia patris non redundet ad filium: et anima quae peccaverit, ipsa moriatur. Aut sit manet vetus illa sententia, peccata patrum in filios oportere restitui, iniquum sit, longaevi patris innumera delicta in innocentem infantiam repensare. *Et dixi: Ergo sine causa justificavi cor meum, et lavi inter innocentes manus meas, et fui flagellatus tota die? (Psal. 72).*

Sed cum haec cogitarem, statim didici cum propheta: Et suscepi, ut cognoscerem, hoc labor est in conspectu meo, donec ingrediar sanctuarium Dei, et intelligam in novissima eorum. Judicia enim Domini abyssus multa (*Ex Pss. 35 et 72*). Et: O profundum divitiarum sapientiae et scientiae Dei, quam inscrutabilia sunt judicia ejus, et investigabiles viae ejus! (*Rom. xi*). Bonus est Deus, et omnia quae bonus facit, bona sint necesse est.

§ 5. Mariti orbitas irrogatur: plango, quod accidit: sed quia sic placet Domino, aequo animo sustinebo. Unicus raptus est filius: durum quidem, sed tolerabile, quia sustulit ille, qui dederat. Si caecus fuero, amici me lectio consolabitur. Si auditum quoque surdae negaverint, vacabo a vitiis: nihil aliud, nisi Dominum cogitabo. Imminebit super haec et dura pauperies, frigus, languor et nuditas: extremam expectabo mortem, et breve putabo malum, quod finis melior subsequetur. Consideremus quid ethicus ille psalmus sonet: *Justus es, Domine, et rectum judicium tuum* (*Psal. 418*). Hoc non potest dicere, nisi ille, qui ad universa quae patitur, magnificat Dominum, et suo merito imputans, in adversis de ejus elementia gloriatur. Exultaverunt enim filiae Judae in omnibus judiciis Domini. Si Juda confessio interpretatur, confitens, autem omnis anima credentis est: necesse est, ut qui se credere dicit in Christo, in omnibus Christi judiciis gaudeat. Sanus sum, gratias refero creatori. Languedo, et in hoc laudo Domini voluntatem. *Quando enim infirmor, tunc fortis sum, et virtus spiritus in carnis infirmitate perficitur* (*II Cor. xii*). Patitur et Apostolus aliquid, quod non vult, pro quo ter Dominum deprecatur. Sed dicitur ei: *Sufficit tibi gratia mea, quia virtus in infirmitate perficitur* (*Ibidem*), et ad revelationem humiliandam superbiam, monitor quidam humanae imbecillitatis apponitur, in similitudinem triumphantium, quibus in curru retro coines adhaerebat, per singulas acclamationes civium, dicens: Hominem te esse memento. Cur autem durus sit, quod quandoque patiendum est? Et cur dolemus quemquam mortuum? Ad hoc enim nati sumus, ut maneamus aeterni? Abraham, Moyses, Isaias, Petrus, Jacobus, Joannes, Paulus electionis vas, et super omnia Filius Dei, moritur: et nos indignamur, aliquem exire de corpore, qui ad hoc forsitan raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus? Placita enim erat anima ejus Deo. Propter hoc properavit educere eam de media iniquitate, ne longo vitae itinere deviis oberraret anfractibus.

§ 6. Lugeatur mortuus *, sed ille, quem gehenna suscipit, quem tartarus devorat, in cujus poenam aeternus ignis aestuat. Nos, quorum exitum angelorum turba comitatur, quibus obviam Christus occurrit: gravemur magis, si diutius in tabernaculo isto mortis habitemus. Quia quamdiu hic moramur, peregrinamur a

* Quorum jure mors sit amare defenda.

Domino. Illa, illa nos cupidò teneat: Hei mihi, quia peregrinatio mea prolongata est a me, habitavi cum habitantibus Cedar, multum peregrinata est anima mea (*Ps. 119*). Si Cedar tenebrae sunt, et mundus iste sunt tenebrae, quia lux lucet in tenebris, et tenebrae eam non comprehenderunt: favoamus Blesillae nostrae, quae de tenebris migravit ad lucem, et inter fidei incipientis ardorem, consummati operis percipit coronam. Revera si seculare desiderium, et quod Deus a suis avertat, delicias vitae hujus cogitantem, mors immatura rapuisset, plangenda erat, et omni lacrymarum fonte ploranda. Nunc vero, cum, propitio Christo, ante quatuor ferme menses, secundo quodammodo propositi se baptismo laverit, et ita deinceps vixerit, ut calcato mundo, semper monasterium cogitarit, non verèris, ne tibi Salvator dicat: Iràsceris Paula, quia tua filia, mea facta est filia? Indignaris de iudicio meo, et rebellibus lacrymis facis injuriam possidenti? Seis enim, quid de, quid de caeteris tuis cogitem?*

§ 7. Cibus tibi dènegas, non jejuniorum studio, sed doloris. Non amo frugalitatem istam. Jejunia ista adversarii mei sunt. Nullam animam recipio, quae, me nolente, separatur a corpore. Tales stulta philosophia habeat martyres, habeat Zenonem, Cleombrotum, vel Catonem (*a*) Super nullum requiescit spiritus meus, nisi super humilem et quietum, et trementem verba mea. Hoc est, quod mihi monasterium promittebas? quod habitu a matronis caeteris separato, tibi quasi religiosior videbaris? Mens ista, quae plangit, sericarum vestium est. Interciperis et emòreris, et quasi non in meas manus ventura sis, crudelem iudicem fugis. Fugerat quondam et Jonas animosus propheta, sed in profundo maris mersus fuit. Si viventem crederes filiam, numquam plangeres ad meliora migrasse. Hoc est, quod per Apostolum meum jusseram, ne pro dormientibus in similitudinem gentium tristaremini. Erubescè, Ethnicae (*b*) comparatione superaris. Melior diaboli ancilla, quam mea est. Illa infidelem maritum translatum fingit in coelum, tu mecum tuam filiam commorantem, aut non credis, aut non vis.

§ 8. Sed dicis: Quomodo lugere me pròhibes, cum et Jacob Joseph in sacco fleverit, congregatisque ad se omnibus propinquis noluerit consolari, dicens: Descendam ad filium meum lugens in infernum? Et David Absalon cooperto capite planxerit, repetens: Fili mi, Absalon, Absalon, fili mi, quis dabit, ut moriar pro te, fili mi Absalon? Moysi quoque et Aaron, caeterisque sanctorum sollemnis sit luctus exhibitus? Perfacilis ad ista responsio est: luxisse Jacob filium, quem putabat occisum, ad

* Haec et alla in § seq. et in postremo opportune innuenda forent parentibus infantium suorum interitum furibondo quandoque moerore prosequentibus.

(*a*) Hi adversae fortunae injurias non valentes sustinere, necem sibi suis ipsi manibus intulerunt; haud fortis quidem, sed imbecilli animi argumentum.

(*b*) PAULLINA, Cereris Sacerdos, Praetextati Consulis uxor.

quem et ipse erat ad inferos descensurus, dicens: Descendam ad filium meum lugens in infernum, quia necdum paradisi janua[m] Christus effregerat, necdum flammeam illam rhomphaeam et vertiginem praesidentium Cherubim, sanguis ejus extinxerat. Unde et Abraham, licet in loco refrigerii, tamen apud inferos cum Lazaro fuisse scribitur. Et David juste flevisse filium parricidam, qui alium parvulum, postquam ut viveret impetrare non potuit, quia sciebat non peccasse, non flevit. De Moyse vero et Aaron, quod eis ex veteri more sit planctus exhibitus, non mirandum est, cum et in Actis Apostolorum, jam Evangelio coruscante, Stephano fecerint Jerosolymae fratres planctum magnum. Et utique planctus magnus, non in plangentium examinatione, ut tu putas, sed in pompa funeris et exequiarum frequentia intelligendus sit. Denique de Jacob Scriptura sic loquitur: Et ascendit Joseph sepelire patrem suum, et ascenderunt cum eo omnes pueri Pharaonis, et seniores domus ejus, et seniores omnis terrae Aegypti, et omnis domus Joseph et fratres ejus. Et post paululum: Et ascenderunt cum eo quadrigae et equites, et facta sunt castra grandia nimis. Ac deinde: Et planxerunt eum planctu magno et forti nimis. Planctus iste solemnis, non longas Aegyptiis imperat lacrymas, sed funeris monstrat ornatum. Juxta quem modum Aaron quoque et Moysen fletos esse, manifestum est.

§ 9. Nequeo satis Scripturae laudare mysteria, et divinum sensum, in verbis licet simplicibus, admirari, quid sibi velit, quod Moyses plangitur, et Jesus Nave vir sanctus, sepultus refertur, et tamen fletus esse non scribitur. Nempe quod in Moyse, id est, in lege veteri sub peccato Adam omnes tenebantur maledicto, et ad inferos descendentes consequenter lacrymae prosequerantur, secundum Apostolum, qui ait: Et regnavit mors ab Adam usque ad Moysen, etiam super eos qui non peccaverunt. In Jesu vero, id est, in Evangelio, per quem paradisi est apertus, mortem gaudia prosequuntur, flentesque hodie Judaei, et nudatis pedibus in cinere volutati, sacco incubant. Nos vero, qui Christum induimus, et facti sumus, juxta Apostolum, genus regium et sacerdotale, non debemus super mortuos contristari. Et dixit, Moyses ad Aaron, et Eleazar et Ithamar filios ejus, qui relictii erant: Caput vestrum non denudabitis, et vestimenta vestra non scindetis ne moriamini, et super omnem synagogam veniat ira. Nolite, inquit, scindere vestimenta vestra, et luctum exhibere gentilem, ne moriamini. Mors nostra, peccatum est: Et, quod forsitan crudele alicui videatur, sed fidei necessarium est, in eodem Levitico scribitur: quomodo sacerdos magnus ad patrem, matrem, fratresque, vel liberos mortuos prohibeatur accedere: ne videlicet anima Dei sacrificiis vacans, et tota in illius ministeriis occupata, aliquo impediatur affectu. Nonne aliis verbis idipsum in Evangelio praecipitur, ut non renunciet domui

discipulus? ut mortuo patri non exhibeat sepulturam? Et de sanctis, inquit, non exiet, et non contaminabitur sanctificatio Dei ejus, quia sanctum oleum unctionis a Deo super eum est. Certe postquam credimus in Christum, et oleo unctionis ejus accepto, illum portamus in nobis, non debemus exire de templo, id est, de proposito Christiano: non foras egredi, incredulitati videlicet gentilium commisceri, sed esse semper intrinsecus, id est, voluntati Domini ministrare.

§ 10. Hæc ideo dicimus, ne ignorantia Scripturarum auctoritatem tibi præberet in luctu, et videreris rationabiliter errare. Et adhuc sic loquutus sum, quasi unam de turbis convenirem Christianam. Nunc vero cum sciam toti te renunciasse mundo, et abjectis calcatisque deliciis seculi, orationi, jejuniis, lectioni vacare quotidie, cum ad exemplum Abraham cupias exire de terra tua, et de cognatione tua, ut et Chaldaeis et Mesopotamia derelictis, terram repromissionis introcas, cum omnem substantiolam, aut pauperibus dilargita sis, aut filiis ante mortem mundo mortua dederis: miror te ea facere quæ si facerent cæterae, reprehensione dignae viderentur.

§ 11. Redit tibi in memoriam confabulatio ejus, blanditiæ, sermo, consortium, et quod his careas, pati non potes. Ignoscimus matris lacrymis, sed modum quaerimus in dolore. Si parentem cogito, non reprehendo quod plangis. Si Christianam et monacham, istis nominibus mater excluditur. Recens vulnus est, et tactus iste, quo blandior, non tam curat, quam exasperat. Attamen quod tempore mitigandum est, cur ratione non vincitur? Nam et Noëmi famem fugiens, in terra Moab et maritum perdidit, et filios. Et cum suorum auxilio esset destituta, Ruth alienigena ab ejus latere non recedit. Vide quanti meriti sit desertæ præstitisse solatium. Ex ejus semine Christus oritur. Respice Job, quanta sustinuit, et videbis te nimium delicatam, illum erectis in coelum oculis, inter ruinas domus, poenas ulceris, innumeras orbitates, et ad extremum uxoris insidias invictam tenuisse patientiam.

§ 12. Scio quod responsura sis: hoc illi quasi justo ad probationem evenisse. Et tu e duobus elige, quod velis: aut sancta es, et probaris: aut peccatrix, et injuste quæreris, minora sustinens, quam mereris. Quid vetera replicem? Præsentia exempla sectare. Sancta Melania, nostri temporis inter Christianos vera nobilitas, cum qua tibi Dominus, mihiq; concedat in die sua habere partem, calente adhuc mariti corpuseulo, et necdum humato, duos simul perdidit filios. Rem sum dicturus incredibilem, sed, teste Christo, non falsam. Quis illam tunc non putaret more lymphatico, sparsis crinibus, veste conscissâ, lacerum pectus invadere? Lacrymae gutta non fluxit, stetit immobilis, et ad pedes advoluta Christi quasi ipsum teneret, arrisit. Expeditius, inquit, tibi

servitura sum, Domine, quia tanto me onere liberasti. Sed forsitan superatur in cæteris. Quinimmo qua illos mente contempserit, in unico postea filio probat: cui omni, quam habebat, possessione concessa, ingruente jam hyeme, Jerosolymam navigavit. Parce, quaeso tibi, parce filiae cum Christo jam regnanti, parce saltem Eustochio tuae, cujus parva adhuc aetas et rudis pene infantia, te magistrante dirigitur. Saevit nunc diabolus, et quia unam cernit de tuis liberis triumphantem, obtritum se esse condolens, quaerit in remanente victoriam, quam in praecunte jam perdidit. Grandis in suos pietas, impietas in Deum est. Abraham unicum filium laetus interficit, et tu unam de pluribus quæreris coronatam.

§ 13. Non possum sine gemitu eloqui, quod dicturus sum. Cum de media pompa funeris, te exanimem referrent, hoc inter se populus mussitabat *: Nonne illud est, quod saepius dicebamus? Dolet filiam jejuniis interfectam, quod non vel de secundo ejus matrimoniote nuerit nepotes. Quousque genus detestabile monachorum non urbe pellitur? non lapidibus obruitur? non praecipitatur in fluctus? Matronam miserabilem seduxerunt quae quia monacha esse noluerit, hinc probatur, quod nulla gentilium ita suos unquam fleverit filios. Qualem putas ad istas voces Christum habuisse trisitiam? Quomodo exultasset satanam qui nunc tuam animam eripere festinans, et pii tibi proponens doloris illecebram, dum ante oculos tuos, filiae semper imago versatur, cupit matrem simul necare victricis, et solitudinem sororis invadere relictæ. Non ut terream loquar, sed, ut mihi testis est Dominus, quasi ante tribunal ejus assistens, in hæc te verba convenio: Detestandæ sunt istae lacrymae, plenae sacrilegio, incredulitate plenissimæ quæ non habent modum quæ usque ad viciniam mortis accedunt. Ululas, et exclamitas, et quasi quibusdam facibus accensa, quantum in te est, tui semper homicida es. Sed ad talem clemens ingreditur Jesus, et dicit: Quid ploras? Non est mortua puella, sed dormit. Irrideant circumstantes. Ista infidelitas Judæorum est. Te quoque, si ad sepulcrum filiae volueris volutari, angelus increpabit: Quid quaeris viventem cum mortuis? Quod quia Maria fecerat Magdalene, postquam vocem Domini se clamantis agnovit, ad ejus provoluta pedes, audit: Ne tetigeris me: necdum enim ascendi ad Patrem meum: id est, Non mereris tangere resurgentem, quem mortuum existimas in sepulcro.

§ 14. Quas nunc existimas Blesillam nostram pati cruces quæ ferre tormenta, quod tibi Christum videat subiratum? Clamat nunc illa lugenti **: Si unquam me amasti mater, si tua ubera suxi, si

* Antiquæ et consuetæ Hæreticorum et malignantium mundi mussitationes et convicia in Religiosorum et Sanctimonialium Ordines.

** Quid anima, per immaturam corporis mortem in coelos recepta, dicat relictis in saeculo parentibus (praesertim matri) eam nimis amare defunctibus.

tuis instituta sum monitis, ne invid eas gloriae meae: nec hoc agas, ut a nobis in perpetuum separemur. Putas me esse solam? Habeo pro te Mariam, matrem Domini. Multas hic video, quas ante nesciebam. O quanto melior est iste comitatus. Habeo Annam, quondam in Evangelio prophetantem: et, quo magis gaudeas, tantorum amorum labores, ego in tribus mensibus consequuta sum. Unam palmam castitatis accepimus. Misereris mei, quia mundum reliqui? At ego vestri sortem doleo, quos, adhuc seculi carcer includit, quos quotidie in acie praeliantes, nunc ira, nunc avaritia, nunc libido, nunc variorum incentiva vitiorum, pertrahunt ad ruinam. Si vis, ut mater mea sis, cura placere Christo. Non agnosco matrem, meo Domino displicentem. Loquitur illa et alia multa quae taceo, et pro te Dominum rogat, mihi ut de ejus mente securus sim, veniam impetrat peccatorum: quod monui, quod hortatus sum, quod invidiam propinquorum, ut salva esset, excepi. Itaque dum spiritus hos artus regit, dum vitae hujus fruimur commeatu, spondeo, promitto, polliceor, illam mea lingua resonabit, illi mei dedicabuntur labores, illi meum sudabit ingenium. Nulla erit pagina quae non Blesillam sonet: quocumque sermonis nostri monumenta pervenerint, illa cum meis opusculis peregrinabitur: hanc in mea mente delixam legent virgines, viduae, monachi, sacerdotes. Brevis vitae spatium aeterna memoria compensabit quae cum Christo vivit in coelis, in hominum quoque ore victura est. Transibit et praesens aetas, sequentur secula post futura quae sine amore, sine invidia judicabunt. Inter Paulae Eustochiique nomen media ponetur: nunquam in meis moritura est libris: audiet me semper loquentem, cum sorore, cum matre.

VITA B. MARGARITAE VIRG.

FILIAE REGIS HUNGARORUM ORDINIS PRAEDICATORUM QUAM F. GARINUS
S. THEOL. DOCTOR EJUS ORD. IN COMPENDIUM REDEGIT ANNO CHR. 1340.
STYLUS IN LECTORIS GRATIAM PER LAURENTIUM SURIUM PASSIM MUTA-
TUS EST.

Nata est anno 1243 — Obiit 1270.

§ 1. Illustrissima virgo Margarita (a), in Dominicano coenobio Insulae beatissimae virginis Mariae quae est in Danubio et dioecesi Vesprimiensi, monasticam professa religionem, valde nobilis

(a) De ea tum in Martyrologiis Germaniae et Carthusianorum Colonienisium, fit mentio, tum minime in additamento ad Romanum pro inclyto Praedicatorum Ordine, ubi die xxvi jan. legitur: In Hungaria beatae Margaritae Virginis Ord. Praedicator. Beatae IV et Mariae Constantinopolitanae, Pannoniae regum filiae, cujus pia merita et gloriosa signa S. Antoninus commemorat.

fuit genere, sed moribus nobilior. Fuit enim filia regis Hungariae Belae ac reginae Mariae: qui cum timerent Tartaros ipsorum regnum invasuros, voto se obstrinxere Deo, si regnum liberaret a Tartaris, et filiam ipsis daret, oblaturus se illam ipsi perpetuo servitutam apud sorores instituti Dominicani. Et Tartari quidem discessere, regina vero concepit, et peperit filiam Margaritam: quae ubi annos tres et sex menses aetatis habuit, a parentibus in monasterium Vesprimiense oblata est, ejusque amore domina Olympias Comes quae ejus fuerat nutrix, monasticum induit habitum in eodem coenobio, ut et Deo serviret, et puellam nobilem custodiret. Margarita vero in tantilla aetate statim devotioni se dedit, et preces Horarias beatissimae Mariae Virginis intra annum dimidium perfecte didicit, et cum aliis persolvit. Ludos vero pueriles, quibus illa solet gaudere aetas, respuens, aliis ludentibus, orationi vacabat: immo etiam illas ludere volentes, ad precandum pertrahebat.

§ 2. Cum vero magistra illius a precibus retrahere illam vellet, ne corpusculum suum gravaret, tandiu permansit in fletu, donec magistra lacrymis ejus victa liberam ei faceret in precibus perseverandi potestatem. Erat sane summa humilitate praedita, nec regis filia dici voluit: sed quoties sic appellata fuisset, cum lacrymis conquerebatur se audivisse vituperium. Atque hac de causa raro voluit loqui cum parentibus suis, ne ex illorum colloquio gloriosior putaretur. Dixit aliquando: « Utinam Deus hanc mihi largitus esset gratiam, ut non regis essem filia, sed potius rustici cujusdam: non nobilis, sed ancilla paupercula, ita enim illi liberius possem inservire. » Postquam autem decem plus minus annorum fuit, cum multis aliis translata est ad monasterium Insulae Danubii, ab ejus parentibus Christi amore fundatum. Cum adhuc quartum aetatis ageret annum, conspiciens crucem quamdam, sciscitabatur ex sororibus, quid rei esset. Respondentibus illis, signum esse Crucis, in qua Deus Dei filius, nostrae salutis causâ suum fudisset pretiosissimum sanguinem, illa his auditis, statim crucem amplexari et osculari coepit, et coram illa se prosternens, et adorans crucifixum, alta voce dixit: Domine, me tibi committo. Ex eo autem tempore tanta devotione erga sanctam Crucem ferebatur, ut ubicumque crucem videret, quocumque etiam detineretur impedimento, sese prosterneret, eamque adoraret. Quamdâ etiam crucem parvulam de ligno sanctae Crucis habens, semper secum portabat, et die ac nocte saepius osculabatur devote. Aliis eumtibus ad locum refectionis, illa semper orabat coram imagine Christi crucifixi quae erat in domo, ut vocant, Capitulari: et aliquando tam diu manebat in oratione, ut usque ad alteram refectionem non comederet. Orabat ut plurimum ante altare sanctae Crucis, vel coram imagine crucifixi. Tanta quoque devotione complectebatur nomen Jesu, ut

quasi semper illud in ore haberet: nec aliquid illi sapidum videbatur, nisi sonaret ibi nomen Jesu. Corpus autem Christi in sacramento altaris devotissime venerabatur, et sub elevatione illius in Missa flebat uberrime: et frequenter ab elevatione usque ad sacram communionem sic prae devotione manebat abstracta a corporis sensibus, ut quasi mortua videretur. Quando vero sacram erat communionem perceptura, die praecedenti non sumebat nisi panem et aquam, et totâ nocte in orationibus permanebat. Sumebat autem ipsum Sacramentum tantâ cum devotione, ut interdum raperetur in spiritu, ut ceu mortua videretur: nec raro visa est inter coelum et terram plus quam cubiti altitudine elevata, nullis corporis sensibus utens. Post acceptam vero Eucharistiam, tenebat ab una parte mappulam ante facies ad communionem accedentium hoc fine, ut videret identidem Corpus Christi. Ipsa quoque die, qua communicarat, persistebat continenter in precibus usque ad noctem: et tunc cibo valde modico utebatur. Beatam quoque Virginem, Dei matrem, praecipuo venerabatur affectu, et ubicumque ejus videbat imaginem, flexis genibus salutationem angelicam proferebat. In vigiliis Nativitatis Christi et quatuor solemnitatum beatæ Virginis, dum in loco Capitulari pronunciabatur diei sequentis solemnitatis, devotionem mirabilem prae se ferebat, se prosternens, et cum lacrymis orans, gratias agens Deo, in iisdemque Vigiliis non nisi pane et aquâ vescabatur. In singulis quoque festivitibus beatæ Virginis ac intra octavas offerebat eidem sanctissimæ Virgini mille salutationes angelicas, ad singulas quasque humi se prosternens.

§ 3. Humilitatis et paupertatis studium in vestibus praecipue declarabat. Pannus, quo induebatur, rudior erat, asperiorque et vilior vestibus aliarum. Numquam lineis utebatur nec in capite, nec in corpore, nec in lecto. In Quadragesima vero numquam a quinto ætatis anno laneum indusium deposuit: neque tunc lineis ad carnem utebatur indumentis, etiamsi morbo esset correpta. Circa septimum annum asperum cilicium ad carnem ferre coepit, et deinceps per totam vitam in adventu Domini et Quadragesimâ, jejuniis quatuor temporum, vigiliis Christi et beatæ Virginis, Apostolorum, et praecipuorum sanctorum: aliis vero temporibus a die Jovis usque ad Completorium sabbati sequentis eo utebatur. A duodecimo vero anno, in quo professionem expressam fecit, confessarius ei occulte obtinuit et tradidit cilicium asperrimum et pilis equorum et setis porcorum, cum multis intextum nodis instar retis. Occultabat autem virgo quantum poterat cilicium suum, et ut a nullo videretur, manicas de panno veteri assuebat cilicio, a cubito usque ad manus. Hortabatur etiam socias sorores secrete induere cilicium ad nudam carnem. Praeter hoc habebat sub cilicio eirculum ferreum quo caro ejus nuda fortiter stringebatur: et ad jacendum nocte habebat

cingulum et pellibus hericii spinis horridum. Crebro etiam voluit ligari brachia sua nuda funibus canabinis, et intantum stringi, ut funes carni inhaerentes, eam rumperent ac lacerarent. Habebat etiam in calceis suis claviculos quosdam ferreos, quorum acumina ita erant disposita, ut quandocumque vel ambularet, vel subsisteret, plantas pedum ejus pungerent atque eruentarent. Corpus quoque suum multis ictibus flagellabat: nocte qualibet, post disciplinam, ut vocant, cum aliis communiter acceptam, secedentibus caeteris, rursus ipsa se caedebat virgis vel virgultis spinosis, vel cum virgulis circumpositis pellibus aculeatis hericii, jubebat se ab aliis verberari usque ad sanguinis effusionem: quae licet horrèrent, at tamen contradicere non audentes, obediebant invitae, et inter caedendum plorabant. Ducebat autem eas ad loca secreta, ut clam verberaretur, ne ab aliis posset animadverti. Tantum vero fatigabantur quaedam verberando eam, ut vix possent respirare. Et quamvis ejusmodi verbera quotidie perferret, specialiter tamen die sancto Coenae et duobus aliis ante Pascha singulis horis diurnis et nocturnis, tantis se affliciebat verberibus et flagellis, ut sanguis ex ejus corpore ubertim emanaret. Quadam nocte, cum essent densissimae tenebrae, duxit quamdam sororem ad locum admodum secretum, ut ibi manibus ejus verberaretur: ubi cum se spoliasset et carnem nudam exposuisset, lux copiosa de coelo super eam descendit, et totam illustrans domum, tam diu duravit, donec completa verberatione vestes resumpsit: quibus ubi se induit, lux evanuit, et duae sorores quae hoc viderant, accurrerunt, et se precibus ejus commendaverunt.

§ 4. Carnem suam abstinentiis et jejuniis assiduis macerabat. Crebro sedens ad mensam cum aliis, majori temporis parte, quo caeterae vescebantur, velabat faciem suam, et tacita orabat. Si cibus delicatior vel vinum melius esset appositum, indigne ferebat, et accipere noluit, non nisi cibo et potu communi uti volens. Ab Exaltatione sanctae Crucis usque ad Pascha quotidie jejunabat: et si Priorissa eam cògere vellet uti dispensationibus, tandiu flebat, donec Priorissam vinceret lacrymis, ut eam permitteret ei jejunare. Non solum autem in vigiliis Nativitatis Christi et beatae Virginis, verumetiam Pentecostes et Apostolorum, sed et quorumlibet solemnum sanctorum, et per totam Quadragesimam, ac omni quartâ et sextâ feriâ ut plurimum solo pane et aquâ contenta fuit, et illis diebus permissum illi erat privatum cibum sumere, ne ab aliis videretur. A carnibus semper abstinuit toto tempore vitae suae, nisi gravi et evidenti infirmitate teneretur. Suas aegritudines celabat, quantum poterat, ne propter eas in valetudinario haerere et carnes comedere cogeretur. Quadam vice gravem fluxum sanguinis passa fuit quadraginta diebus, at nihilominus semper comedit cum aliis in refectorio, cubavit in dormitorio, et fecit officia monasterii perinde ut sana,

hoc solum sciente in secreto quadam sorore, cui inhibuerat, ne aliis revelaret.

§ 5. A quarto anno aetatis semper in Die Parasceves jejunavit: toto vero triduo ante Pascha singulis annis non se reponebat in lectum, nec dormiebat, nec comedebat vel bibebat: sed continue vel stans erecta, oculis elevatis in coelum, vel ante altare S. Crucis jacens prostrata, nisi quando divinum persolvebatur officium, orabat, legebat psalterium, flebat, et corpus diutius solito usque ad largam effusionem sanguinis verberabat. Et quidem corpusculum ejus propter abstinentias, vigiliis et afflictiones alias adeo fuit macilentum et pallidum, ut intuentibus admirationem adferret. Exhibebat se sororibus ad omnia officia vel ministeria ancillam humillimam. Saepe serviebat in refectorio, et ubi cibum sororibus apposuerat, currebat latenter ad ecclesiam, et orabat donec comedissent: et tunc iterum rediens, illis inserviebat. Nec solum sanis, verumetiam infirmis, idque libentius et devotius, ministrabat. Prima resciscebat earum aegritudines, moxque se ad serviendum offerebat. Observantias sive instituta regularia perfectius cunctis aliis totâ vitâ servavit. Erat summe ad obedientiam parata, et si Priorissa aliquid sororibus faciendum imponeret indiscriminatim, erat ad exequendum prima, et omnes ad prompte obediendum suo provocabat exemplo.

§ 6. Nolebat parci sibi a poenis quae caeteris sororibus irrogabantur. Itaque rogavit Priorem provincialem, ut ipsi, sicut aliis, multam irrogaret pro fractione silentii: sicque factum est. Nam cum aliis humi discubuit, panem et aquam comedens. Erat etiam mitissima, multaeque commiserationis et benignitatis erga illas quae ipsam injuriâ affecissent. Si qua soror ei injuriam faceret, prostrata ad pedes ejus, petebat ab ea veniam et promittebat sui emendationem. Discordantes et turbatas reducebat ad pacem. Si soror per aliquot dies ei locûta non fuisset, querebat eam, prostrataque rogabat veniam, timens ne aliquid haberet adversus eam. Virginitatem cordis et corporis semper servavit et praecipue dilexit. Eâ causâ matrimonium ducis Poloniae et regis Boemiae, atque etiam Caroli regis Siciliae recusavit. Et cum diceretur ei quod Papa dispensaret in voto solemni continentiae quod jam fecerat, respondit se potius praecisuram sibi nasum ac labia et oculos evulsuram quam in cujuscunque matrimonium consensuram. Ut autem tales infestationes evaderet, benedictionem virginalem ab Archiepiscopo Strigoniensi suscepit. Cum autem diceretur, Tartaros venire in Ungariam et inter caetera mala etiam virgines violare, ait Margarita: «Ego scio quid faciam: labia mea detruncabo et cum me sic viderint deturpatam, missam me facient.»

§ 7. Erat valde misericors et compatiebatur miseris. Quando parentes mittebant ei aurum vel argentum et inunuscula, nihil

ipsa contingebat manibus, sed per manus Priorissae curabat distribui pauperibus monasteriis, ecclesiis et sacerdotibus, ac aliis indigentibus. Cum mittebatur ei pannus pretiosus pro veste, dabat illum pauperculis sororibus, recipiebatque ab illis earum vilia indumenta. Si per fenestram chori vidisset pauperem, currebat ad Priorissam, orans ut pro illius necessitate faceret eleemosynam. Vidit quandoque hominem inopem et nudum in acerrima hyeme, moxque exuens optimam tunicam suam, cum bona venia Priorissae, pauperi illam dedit. Vestes et linteamina mittebat servientibus, quando aegrotabant: fercula ipsi apposita in mensa et xenia quae a parentibus mittebantur, crebro distribuebat infirmis, ita ut non raro ipsa jejuna a mensa surrexerit. Hortabatur sorores, ut quae eleemosynas corporales facere non possent, cum viderent pauperes, pro eis orarent. Omnibus igitur indigentibus compatiebatur, desolatas consolabatur. Si qua soror propter mortem, aegritudinem vel adversos casus amicorum lugeret, lugebat cum ea et eam confortabat. Quando videbat caecos, claudos, aridos et alios morbosos homines, plorabat et gratias agebat Deo, dicens: «Gratias ago Deo quia me talibus corporis vitiis et incommodis subiecisset, si ipsi placuisset.»

§ 8. Orabat assidue, et a septimo aetatis anno ubicumque videbat sorores orantes, accurrebat et orabat cum eis. Omni tempore surgebat ad nocturnas preces, nec unquam in vita sua ab illis, vel etiam a Missa et caeteris precibus horariis absens fuit, nisi gravis eam morbus impediret. Praeveniebat omnes ad ecclesiam: diuque antequam pulsaretur ad nocturnas preces, orabat ante lectum: et audito signo, reponebat se in lectum, ne sorores surgentes, eam ad lectum invenirent orantem. Antequam e strato surgeret, muniens se signo crucis, accipiebat crucem et osculabatur, oculisque apprimebat, et portans eam secum, ibat ante altare sanctae Crucis vel imaginem Crucifixi et ibi orabat cum lacrymis, donec sorores chorum intrarent. Post illas noctis absolutas preces usque ad auroram vel circiter, manebat in orationibus: et sic fere totâ nocte vigilabat et orabat. Ab aurora vero usque ad prandium auscultando Missae sacrificio et orationibus vacabat, interim usque adeo silentii tenax, ut nulli vellet loqui, ne ipsis quidem parentibus, vel fratri aut sorori, aut eorum nunciis, nisi per Priorissam cogeretur. Contigit ut soror ejus veniret ad eam, asserque caderet super caput orantis: at illa nec propter casum asseris, nec propter adventum sororis, orationem interrumpit. Captabat loca secreta ad orandum. Antequam iret ad prandium, semper orabat prius coram imagine Crucifixi in domo capitulari. Post prandium continue vel operabatur manibus, vel serviebat infirmis aut sanis, vel orabat. Numquam illi taedio fuit orare. Post completorium manebat orans in templo donec janua clauderetur: et saepe quidem rogabat custodem, ut tardius

januam clauderet quo diutius posset suis precationibus immorari. Clausis vero januis. orabat in domo capitulari ante imaginem Crucifixi. Postremo clausis omnibus ostiis, orabat ante lectum usque ad gallicinium: et tunc excitabat quamdam sociam et ducebat ad locum secretum, ubi se voluit ejus manibus flagellari.

§ 9. Antequam somno se daret, ambulabat silenter per dormitorium, explorans si qua soror fleret, gèmeret, vel re aliquâ indigèret. Si quam indignam comperisset, providebat ei: et sic demum ibat cubitum: quamquam vix sciri poterat, num in lecto jacèret: nam expanso corio ante lectum et lapide capiti supposito, dormiebat. Intrabat autem lectum, cum aliae debebant surgere, ut ita semper in lecto jacuisse crederetur. In vigilia natiuitatis Christi, mille orationes Dominicæ, et in vigilia Pentecostes, millies Veni Sancte Spiritus: et in quatuor vigiliis beatissimæ Mariæ Virginis, mille angelicas salutationes, cum totidem sui prostrationibus dicebat: atque in iisdem vigiliis totâ nocte in templo vigilabat et orabat. In orationibus semper flebat. Habebat genas adustas profluviiis lacrymarum quibus detergendis multa deterebat sudariola. Velum quoque capitis adeo erat lacrymis madidum, ac si fuisset aquis intinctum. Propter assiduas prostrationes in cubitos et genua, vestes ejus iis in locis erant laceræ: cutis itidem in genibus contrita fuit: et tandem creverunt ibi calli instar testæ ovi induratae. Duabus septimanis ante Pascha occupabatur commemoratione Dominicæ Passionis, cujus historiam sibi legi voluit vulgari idiomate et exponi. Audiebat vero cum gemitibus et lacrymis: iisque diebus semper vel stabat erecta, vel jacebat prostrata, numquam sedens. Quandoque in Dominica Palmarum, dum Passio in ecclesia legebatur, adeo commota fuit corde, ut omnes crederent eam subito morituram. In die Parasceves ea horâ qua Crux nudabatur, prostrata edebat magnos ejulatus, ita ut foris audiretur.

§ 10. In vigiliis quoque martyrum curabat sibi legi et exponi passiones eorum et illos imitari desiderans, dixit saepenumero: « Utinam fuisset illis temporibus quibus fervebant persecutiones martyrum et cum eis licuisset obire martyrium. Utinam esset tempus alicujus persecutionis, ut martyrium pro Christo possem suscipere: vellem enim amore ejus detruncari et comburi: et ut dolor duraret diutius, per membra singula laniari et omni genere tormentorum excruciaci. » Laudabat specialiter virgines, quæ pro Christo sustinuerunt martyrium, et earum in ferendis martyriis optabat, si esset possibile, se fuisse participem. Cum sparsus esset rumor, Tartaros adventare in Hungariam, ait virgo martyrii desiderio: « Orabo ne veniant, uti ne noceant populo Christiano: sed quantum ad me attinet, vellem jam venissent, ut manibus illorum martyr possem effici. » Et quia mens ejus ad

coelum magno desiderio ferebatur, corpus etiam sequi volebat. Unde non raro in die sancto Parasceves et omnium Sanctorum ac Assumptionis beatissimae Virginis vigiliis et solemnitatibus, visum est corpus ejus inter coelum et terram plusquam cubiti spatio elevatum: sicque diu permanebat, nullis sensibus utens corporeis et quasi mortua videbatur.

§ 11. Quadam vice in pervigilio omnium Sanctorum cum oraret, subito velut mortua cecidit, sicque permansit, donec soror quae illi àderat, totum psalterium tractum dixit: tum vero mortuam eam putans, strepitum et voces edidit: sed nihil proficiens, alias vocans, mortuam esse dixit. Accurrebant illae et velut mortuam intuebantur. Tandem ad se rediit, seque non nisi brevi spatio ita fuisse ajebat. Quodam tempore cum oraret, vocata septem vicibus, nihil audivit. Octavo autem cum vocaretur, quam primum illa vocationem putavit, demum respondit. Cum a precibus rediret, saepe tanta in ejus facie venustas relucebat, ut eam sorores aspicere non auderent. Quadam vice in adventu Domini cum oraret nocte, subito rapta fuit in spiritu et globus ac flamma ignis apparuit super caput ejus: porro soror ei assistens, crebro vocavit eam: sed cum non responderet, cucurrit ad templum, ubi multas sorores orantes invenit. Accurrerunt illae, diuque ibi steterunt et multos quidem faciebant strepitus, sed illa rapta in spiritu, nihil advertit. Tandem quasi excitata, ad se rediit. Dixerunt ergo ei quod ignis esset super caput ejus: at illa eum manu discussit, rogavitque ut nemini dicerent quod vidissent. Postquam autem flamma disparuit, odor suavissimus in illo loco remansit. Denique ollam ardentem et tripodem ferreum candentem, de medio ignis nudâ manu sine laesione manus extraxit. Accidit quandoque, ut cum alia sorore portaret in tabula panes fermentatos ad furnum, mappulâ coopertos, eaque soror timeret ventum validum qui jam suo impetu tectum domus Capitularis transtulerat in pomarium. Oravit ergo et statim ventus cessavit. Quodam tempore Danubius inundans, hortum sororum triduo invasit. At Prior provincialis Margaritae hoc narranti non credidit. Erubescens vero illa quod mendax putaretur, rogavit Deum, ut ostenderet vera ipsa dixisse: moxque inundans Danubius, in coenobium et officinas sororum sese intulit. Itaque sorores fugerunt in solarium, Priorque provincialis ad coenobii murum ascendit. Duravit autem inundatio usque ad preces vespertinas. Tum vero Margarita rogata a sororibus, oravit Dominum, ut aqua recederet: statimque recessit.

§ 12. Puella quaedam, missa ab ea nocte Paschae ad quaerendam ejus tunicam, cum esset nox obscura et ingens pluvia, cecidit in puteum profundum. Diu vero quaesita, non inveniebatur, donec orante sancta virgine, in superficie aquae apparuit et cum labore extracta est. Ejus autem omnia corporis membra

confracta et conquassata erant, carebatque sensu et motu et plane mortua videbatur. Improperabant itaque virgini quod fuisset causa mortis ejus. Oravit autem virgo beata cum lacrymis, et statim puella viva et sana, nullam habens laesionem, surrexit et ambulavit, prostrataque ad pedes ejus, gratias egit et postea multis supervixit annis. Cum sorores quandoque medicamenta apponerent cuidam ossi ejus dilatato et quaedam soror eâ causâ murmuraret, mox illa idem os similiter affectum sensit suo in corpore, donec ad virginem veniens, culpam edixit suam, et veniam postulans, verbo illius statim curata fuit. Soror quaedam gravem patiens dolorem digiti, rogavit eam, ut si quam haberet gemmam, talis doloris expultricem, ipsi accommodaret. At illa strinxit digitum ejus et confestim dolor cessavit.

§ 13. Claruit etiam spiritu prophetiae. Nam cum rex Bela, pater ejus, ivisset pugnatum contra ducem Austriae, dixit reginae matri suae, regem, caeso duce, victoriâ potiturum: quod et factum est. Novitiae cuidam cogitanti de elegantia vestium et secularium ornamentorum, atque hac de causa volenti redire ad seculum: quid cogitasset, indicavit, sicque eam in arrepto proposito confirmavit. Quandam sororem animo dolentem quod seculo renunciasset, ad sanam mentem reduxit, cum totam cogitationis ejus seriem ipsi exposuisset. Aliam irae stimulis incitatum pacavit, ejus cogitationes quas animo volverat, ei dicens. Aliam quoque irâ cominotam, nec seipsam tranquillare valentem, sedavit, causam illi aperiens, cur in eam perturbationem incidisset et quid interim cogitasset. Obitum quoque suum anno uno ante praevidit et praedixit: et tandem nona die Januarii, cum sana esset corpore, multis praesentibus, dixit, die abhinc decima se morituram. Tertia vero die, postquam ista praedixerat, febre decubuit quae usque ad diem quem praedixerat, continua fuit: et interim semper orans et de Deo cogitans, receptis devotissime Ecclesiasticis sacramentis, ubi ad extremam horam venit, incêpit psalmum illum: *In te, Domine, speravi*. Et cum dixisset, *In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum*, felicem animam transmisit in coelum. Obiit autem anno Domini 1270 aetatis vero suae²⁸. Porro in Ordine vitam sanctam duxerat annis quatuor et viginti, vel circiter. Post transitum, facies ejus nimio decore resplenduit. Sub oculis color extitit aureus, nec unquam pulchrior visa fuerat, dum vixit, adeo ut Archiepiscopus Strigoniensis diceret sororibus, non debere eas flere quasi mortuam quae esset vere beata et cum Christo in gloria et in cujus corpore resurrectionis insignia apparerent. Simul etiam ex ejus corpore manavit odor suavissimus, aromata superans universa: isque sensibiliter a cunctis eo advenientibus percipiebatur aliquot non paucis diebus. Quartadecimâ quoque die, cum saxum rude fuit ejus sepulcro impositum et rursus post tres menses quando fuit tumba

illi adhibita marmorea, is odor erūpit. Nocte qua decessit, frater Petrus, lector Lauriensis, post nocturnas preces dormiens, audivit in somnis vocem dicentem: Agna mortua est. Mane ille hoc dixit fratribus et omnes interpretati sunt de obitu Margaritae. Statimque ad monasterium accessit, et eam illâ nocte migrasse comperit. Idem frater gravem dolorem dentium et tumorem in facie, quatuor dies et noctes passus erat. Noctis igitur principio oravit virginem Christi Margaritam, ut ipsum liberaret, promittens se diebus singulis in honorem ejus genua curvaturum, si voti compos fieret: et ecce mane fuit penitus liberatus. Multa quoque alia miracula fecit et facit continue in honorem sponsae suae sponsus virginum Jesus Christus Dominus noster.

VITA S. WINWALOCI ABBATIS

EX VETUSTIS MSS. CODICIBUS

MUTATO STYLO PER LAURENTIUM SURIUM

ET QUIDEM ALIQUOT LOCIS PARAPHRASTICOS

Floruit Saeculo V. — Angliâ Oriundus (a).

§ 1. Fuit in Britanniiis * vir illustris Fracanus nomine, consobrinus Cotonii regis Britannici, idemque vir bonus et integer, Christianâque religione initiatus. Hic ex conjugē suā, cujus nomen non exprimitur, filium suscepit Winwālocum **, qui in ipsis primae aetatis initiis coepit ardere desiderio rerum coelestium, mundi respuere illecebras, et soli Deo velle vivere. Orabat itaque opportune, importune parentes suos, ut literarum studiis imbuendus cuidam viro Dei traderetur. Pater id renuebat, cupiens eum ad ea quae mundi hujus sunt, promovēre. At pius puer dolens se suo frustrari voto, ad Deum se convertit, ejus opem attentissimis precibus implorans. Non defuit Dominus ejus religiosi desideriiis. Cum enim die quodam pater ejus proficisceretur ad visendos greges suos qui amoenis in locis pascebantur, ubi eo pervenit, subito extitēre super eum horrenda coeli tonitrua, et sic eum ruentia coelitus fulgura complexa sunt, ut nimio terrore et horrore prostratus, pene exanimis in terram decideret. In has igitur de improvviso redactus angustias, animadvertit divinitus isthuc fieri, Deumque ab ipso reposcere filium, quem ille mundi

(a) Natus est Winwālocus (vel Winwalocus) in *Armorico*, quo illustres ejus parentes, invadenti contagio, atque irruptentium Saxonum vi et rapinis ut se subducerent, confugerant; *Armoricum* autem est extremum gallici continentis ubi se ad occidentem protendit; regioni postea *Parvae Britanniae* ex Britannorum invasione nomen factum.

* In Magna Britanniae, regione nunc *de Galles* appellata.

** Gallice *Winwaloe*, vel *Guinolé*, aut *Guingalois*.

nexibus vellet implicari. Itaque mox in has prorupit preces: «Domine Deus, rex omnipotens, ejus sanctissimae voluntati par est aeminem obluctari: scio quod causâ filii mei, quem tibi devotam, ego iis quae mundi sunt, volui applicare, isthaec patior. Sed ecce eum tibi devoveo, tuum ego tibi restituito: quin etiam ambo ejus germanos fratres, natu majores, tuae militiae libens transcribo.»

§ 2. Evoluto inde septem dierum spatio, cum filio suo Winwāloco ad quemdam virum Dei * qui tunc columna Ecclesiae videbatur, profectus est. In ipso autem itinere ingens orta tempestas, diem serenum in obscuram noctem repente mutare visa est. Stupebat et pavebat pater, at Winwālocus religiosus puer securo et hilari animo dixit ei: «Noli timere, pater. Num censes difficile ei qui ex nihilo omnia creavit, hanc aëris tempestatem in placidissimam tranquillitatem convertere? Cum sint vero omnia possibilia credenti, fideles ei preces offeramus, et restituet nobis serenam lucem.» Simulatque ab illis oratum est, adeo per Dei gratiam illa repentina tempestas et horrida nox in jucundam est mutata tranquillitatem et serenitatem, ut nec tenuis nubecula coeli faciem obfuscaret. Ea res itineris comites ad agendas Deo gratias laudesque permōvit. Tandem ventum est ad virum sanctum, ad quem habebant iter: eique Winwāloci pater, quid in itinere evenisset, exposuit. Admiratur ille vir Dei, jubetque pium puerum suis sisti conspectibus. Adveniens autem Winwālocus puer, totum se humi prosternit, et Deum in sancti viri pectore habitantem adorat. At ille vir venerabilis, gratiam Dei in puero tacitus contemplans, patri ejus dixit: «Hic filius tuus aetatem moribus transcendens, permultis erit causa salutis aeternae. Et tu quidem aetate eum puerum conspicias, ego vero animo eum jam cerno virum perfectum.» Cum haec et id genus alia in laudem pueri vir sanctus dixisset, patrem ejus mirifice exhilaravit: qui accepta ab eodem benedictione, relicto sub suavi Christi jugo et sancti spiritus magisterio filio suo, laetus ad sua reversus est. Porro sanctus puer Winwālocus, pro carnali parente amplectens spiritalem, sub illo non modo literarum, sed etiam virtutum scholam ingressus est brevique tempore pro ingenii felicitate et vivacitate magnos in literis progressus habuit, ita ut ipsis adolescentiae annis etiam in divinarum intelligentiâ scripturarum non mediocriter excellere videretur. Aderat enim illi gratia Spiritus Sancti quae ejus mentem suis radiis illustraret.

§ 3. Per id tempus ejus pater spiritalis orandi causâ locum quemdam invisurus, puerum Domini Winwālocum cum condiscipulis in monasterio reliquit, sancta exhortatione prius eorum confirmatis animis, ne quid aetas lubrica ipso absente peccaret. Verum illo custode remoto, Winwāloci condiscipuli gaudent

* S. Budocum Britannîâ Magnâ et ipsum profugum.

aprici gramine campi, parumque memores paternarum admorationum, ut solet indomita puerorum aetas, quodam die vacant lusibus, et per agros cursitantes, oblectant sese: sed ecce interim unus ex illis crus frangit, et extrema gaudii luctus ingens et moeror occupat, cunctis eo casu valde dolentibus. At vero pius puer Winwàlocus hortatus est eos, ne turbarentur, sed toto pectore in preces incumberent, salutemque laeso a Domino impetrarent. Non enim difficile est, inquit, illi crus fractum reformare qui intra matris viscera totum hominem formavit. His verbis compuncti sunt corde, et coeperunt orare clementiam Salvatoris. Porro Winwàlocus erectis in coelum manibus et oculis, ita precatu est: «Domine Jesu Christe qui ligni vètili concupiscentiâ prostratum mundum vitalis ligni remedio instaurasti, et in eodem aeternae salutis gustum te esurientibus obtulisti: Domine omnipotens qui caecis visum, claudis gressum, mancis manuum officia, leprosis munditiam, mortuis vitam reddidisti: audi preces, quas tibi supplices deferimus, et tua invisibili medicinâ huic fratri nostro pristinam restitue incolumitatem.» Sic oravit et salutari crucis signo plagae locum undique consiguans, dexteram ejus apprehendit, et dixit clara voce: «In nomine Domini nostri Jesu Christi surge, et Deo gratias age.» Ad hanc vero vocem tam ille mox surrexit sanus et incolumis, ut nec vestigium quidem ullum fracti cruris appareret. Et Winwàlocus quidem rogavit eos qui aderant, ut hanc rem apud se tacitam haberent: sed Deo volente producta est in publicum, et ad omnium notitiam pervenit.

§ 4. Obtinebat sancti hujus pueri animum ingens commiseratio erga mendicos et inopes, et cum videret stipem publice emendicantes, non raro, ab imo pectore ductis suspiriis, lacrymas fundebat: cumque non suppeteret, quo eorum posset levare inopiam, solebat eos coelestibus fovere consolationibus: et qui corporibus non posset, saltem animis aliquod adhibere levamen. Quo quidem in studio cum ille esset assiduus, non defuit qui unde proficere debuit, inde sibi invidiae et livoris materiam hauriret, et sanctum Dei hominem conviciis proscindere non vereretur. Ille vero arrepto patientiae scuto, pro maledictis benedictionem reddidit, eique gratias egit. Interim ex Actibus Apostolorum ejus animo succurrebat, quemadmodum beatissimus Petrus Apostolus mendicantem claudum non auro vel argento, sed Dei virtute curasset: moxque de Dei benignitate et ope securus, caecum quemdam e medio hominum languidorum seorsum abduxit, et sic Dominum rogavit. Jesu fili David, aperi, quaeso, oculos caeci hujus, ut tuam ille sentiens eximiam virtutem, te in creaturis tuis admirabilem et gloriosum praedicet, teque laudet et benedicat. Deinde piis manibus utrumque contrectans oculum, et salivâ oris sui perungens, clara voce dixit: «Apostolicis ego te verbis compello: Argentum et aurum non est mihi: quod autem habeo, hoc

tibi do: In nomine Jesu Christi Domini nostri respice.» Confestim ille vidit, cunctis admirantibus, et Deo sanctum suum mirificantibus, gratias agentibus.

§ 5. Coeperunt interea quidam se in ejus tradere disciplinam, quibus ille sanctorum scripturarum arcanos et mysticos sensus aperiebat. Accidit autem, cum aliquando quasdam illis quaestiones pro more enodasset, ut unus ex discipulis ejus secèdèns quae ex magistri ore audierat, accurate secum ipse repeteret et ruminaret. Sed huic studio intentum somnus corripuit: et ecce e suis latibulis sese serpens proripiens, dormientis pedem morsu virulento appetit, rursusque in suas se latebras abdit. Mox se per omnes artus letiferum diffundit virus, et intumescente corpore, jam mors subitanea adfutura videbatur. Evigilans ille, et in tam praesenti se periculo constitutum admirans, cum facile sentiret, nisi divinitus ipsi subveniretur, actum fore de vita sua: cum bona fiducia adiit Winwàlocum magistrum suum, et cum multis lacrymis ab illo petiit, ut suis precibus a Domino salutem ipsi impetraret. Eum vero sanctus Winwàlocus humi jacentem erexit, et cum illo pariter abiit ad locum, ubi a serpente percussus erat: ibique fusà ad Deum prece, voce magna jussit serpentem e suo specu prodire in publicum. Mox ille e sua caverna egreditur, squamis horridus, linguamque vibrans trisulcam, ictus mortiferos intentat. Porro sanctus Winwàlocus contra illum extensa manu, crucis figuram exprimit, et signo vitali tanquam hastae cuspidè ita eum transfixit, ut creparet medius, finemque faceret duceps alios laedendi. Deinde aquam oleo, ipsius benedictione sacra permixtam aegro bibendam dedit, eaque virus omne profligavit. Redibant detumescèntia membra ad decorem pristinum, et homini est aucta salus et incolumitas corporis. Fertur postea vir sanctus a patre suo et aliis fidelibus rogatus, a Deo id precibus obtinuisse, ut in illa regione serpentes vivere non possint. Nam si quid capiendi experimenti causà eo adducantur, eos tanquam telo ictos, mox expirare ajunt.

§ 6. Opilione quodam suos pascente greges, fulgura et tonitrua subito extitere, et cum iis pariter ingens aëris tempestas, adeo ut ille propèmodum exanimis redderetur. Itaque ut illucque diffugiant oves, et eum instar coronae undique lupi circumdant. Discussa vero tempestate, cum se collegisset, luposque circumstantes esset intùitus, multum exhorruit, magnàque voce exclamans, «Winwàloce, inquit, serve Dei, in tanto periculo ne desis mihi.» Vix ille verba compleverat, et ecce visus est adesse sanctus Winwàlocus, et usque ad diluculum immanes bestias, hominis sanguinem sitientes, levi virgà abigere. Quibus profligatis, Opilio integras suas collegit oves, ac deinde sancti Winwàloci monasterium adiit, in quo vir sanctus illa nocte in Dei laudibus pernoctarat, eique rem omnem explicavit. At vir Dei, humanos

volens declinare favores, praecepit ei, ne cuiquam alii diceret, seque in cellulam abdedit. Opilio vero indignum arbitratus divina reticere beneficia, quid per sanctum suum Dominus ipsi praestitisset, omnibus enarravit.

§ 7. Pater viri Dei Fracanus cum duce quodam ejusdem regni equestris certaminis spectaculum editurus, diem opportunum praefixit, quo equi illorum inter se cursu certarent. Aderat jam ille dies, et ad spectaculum multi confluxere mortales. Procedunt in medium campum egregie instructi et equi et equites, et signo dato, laxatisque habenis, volant equi, et fit ingens spectantium applausus. Interim dubia adhuc victoria pendent animi omnium: et equus quidem patris Winwàloci jam omnes facile anteverterat, sed sessorem suum, juvenem florenti aetate et multa nobilitate spectatissimum, ejus rapidissimum cursum ferre non valentem, inter saxa aspera a se ita excussit, ut is animam exhalaret. Tum vero in luctum mutatum est gaudium: maxime vero flebant juvenis parentes, ejusque corpus misere quassatum colligentes, exequias apparabant. Inter haec, tanquam a Deo missus, de improvviso adest sanctus Winwàlocus, audit quid acciderit, alienum dolorem suum facit, et praesentiâ suâ illos jam ad spem meliorem revocat. Accedit ad corpus extinctum, illudque manu contingens, «Adolescens, inquit, excitat te Dominus Jesus Christus qui te et cum non esses, creavit, et suo sanguine redemit.» Ad hanc vocem ille, tanquam a gravi excitatus somno, non modo redivivus, sed adeo surrexit incolumis et robustus, ut membra ejus illo atroci casu dissipata et dissoluta, nullum prorsus sentirent dolorem. Coeperunt omnes qui aderant, in Dei laudes et gratiarum actiones erumpere, quod per servum suum Winwàlocum tam stupendo miraculo, gaudio incredibili affecisset populum suum.

§ 8. Per idem tempus claruit S. Patritius, Ecclesiae Christi eximium decus, et totius Hyberniae splendidum sidus. Cujus eximiae virtutis opinio adeo S. Winwàlocum affecerat, ut modis omnibus ad eum proficisci peroptaret, ut vivendi normam ex ejus sanctissima institutione capesseret. Sed cum in ea versaretur cogitatione, per visum ei S. Patritius sese exhibuit, vulto angelico, et caput aureo diademate coronatus: aitque ad eum: « En ego sum Patritius, quem tantopere cupis adire. Sed ne mea causâ tam longum iter terrâ marique susciperes, misit me Dominus, ut voti tui compos, et aspectu et colloquio meo perfruaris. Deinde blando eum sermone consolans, admonebat, ut non se, sed Christum suis ubique praesentem accederet, et eum sibi vitae praeceptorem deligeret. Praedixit etiam illi, futurum eum aliis militiae spiritualis ducem, salubrique eum consilio instruxit. Porro etiam hortabatur eum, ut a magistro suo socios expeteret, et cum eis ad alium sese locum transferret. Ubi ea visio disparuit.

Winwàlocus quam primum cellam petiit, in qua monasterii pater divinae meditationi et contemplationi vacabat. Cumque ei visionem exposuisset, ille hilaritate perfusus, Divinà, inquit, visitatione et revelatione clarificatus es fili, nec quicquam moratus, ac si coelitus mandatum accepisset, undecim ei attribuit discipulos, in Divini operis exercitio promptissimos: quos cum osculatus, eisque bene precatus esset, inter lacrymas valedicens, ait: «Valete, filii carissimi, et sit Deus dux itineris vestri: cumque ad Christum perveneritis, sitis quaeso memores mei.» Jam cum illis capesserebat iter Winwàlocus; et tamen quo iret ignorabat: sed multa in Deum erectus fiducia, tandem ad insulam quamdam apulit, in eaque cum sociis suis triennio mansit, vitam ducens eremiticam *. Sed cum nimiae eum locum infestarent tempestates, essetque ob suam sterilitatem hominum habitationi valde incommodus, Deum rogavit, ut aptiorem illi locum ostendere dignaretur. Audivit Dominus preces fidelis servi sui, et ultra mare locum ei indicavit: sed cum navis deesset qua veherentur, magna cum fiducia oravit Dominum, ac deinde ait ad fratres: «Confortamini carissimi, et in fidei firmitate fundati, sicut me videritis sequentis me fratris tenere manum, ita vos quoque singuli praecedentis fratris apprehendite manum, et ejus vestigiis insistite.» Tum vero invocans nomen Domini, pastoralis virgâ mare percussit, et renovante Deo pristinum maris rubri miraculum, illud se pervium praeibit ingredientibus: sicque consortis, ut vir Dei jusserat, manibus, ipso in fronte gradiente, per siccum transiere mare, aquis hincinde velut in murum coalescentibus, cantabantque Domino hymnum trium puerorum. Ubi autem ad locum coelitus monstratum pervenere, multum vir Dei ejus grata amoenitate et fructuum ubertate gavisus est. Voluit autem eum Christo Domino illic famulantibus adeo esse attributum, ut nulli unquam foeminae ad eum patèret accessu. At vero locus ille aquarum penuriâ laborabat: itaque vir sanctus sublati in coelum oculis et manibus, Domino precem obtulit. Deinde virgâ, qua mare diviserat, terrae pulverem designans, fontem uberrimum produxit.

§ 9. Eodem tempore nocte quadam oratorium ingressus, more suo in sanctis precibus pervigil mansit. Ibi draco antiquus, ejus in Deum devotionem et pietatem acerbè ferens, multas ei molestias excitavit. Nam immanis cujusdam monstri speciem induens, minas intentare et horrorem viro Dei incutere coepit. Transformabatur identidem in varias formas miser ille fuligine nigrior, nunc volucrum, modo serpentum, mox beluarum, tum terrestrium, tum marinarum. Interdum ad nubes usque superbum tollebat verticem, nonnumquam in pulverem sese submittebat. Sed cum cerneret Christi militem ejusmodi phantasmatis nihil commoveri,

* Vide notam in fine.

sed magis etiam animis in suo proposito confirmari, conviciis eum aggressus est. At beato viro psallente, in eumque sanctae Crucis triumphale signum cum scripturae divinae sententiis vibrante, instar umbrae mollis evanuit, teterrimo post se fectore relicto, indice foeditatis suae.

§ 10. Hactenus quidem sancti viri non fere nisi miracula commemoravimus: sed libet nunc etiam quaedam de vitae ejus ratione et austeritate interserere, ut ex iis lector et auditor aedificationem accipiant. Erat nimirum pater hic venerabilis, aspectu angelicus, sermone compositus, in Dei opere strenuus et indefessus, mente et corpore integer, ingenio perspicax, consilio magnus, fide catholicus, spe patientissimus, in Dei et proximi charitate perfectus, orationi diu noctuque intentus. A vicesimo aetatis suae anno ad supremum usque vitae diem numquam visus est in templo sedere: numquam aut inepta laetitia solutus, aut inani dolore contractus est. Omnibus semper se affabilem et benevolum praebuit. In terra degebat corpore, sed animo in coelestibus versabatur. Cum psalmodiae esset intentus, aut extensis in coelum manibus, aut flexis in terram genibus, aut uno aliquo in loco fixus et immotus psallebat. Quotidie psalterium dicere solebat: centies interdum, et centies noctu flectebat genua. Vestis ei non lanea aut linea, sed ex caprinis erat pellibus. Lectus ei non ex plumis aut pannis mollibus, seu etiam ex paleis, sed ex durissimis arborum corticibus sternebatur. Sedes ejus, mollis erat arena, lapillis permixta. Panis, quem quotidie eodem sumebat pondere, hordeaceus erat, cineribus permixtus. Pulmentum ei fiebat ex farinula hordeacea et modico oleo. Sabbatis et Dominicis diebus pisce et caseo vescebatur. Quadragesimae temporibus, bis in hebdomada sumebat cibum. Vinum et potionem omnem quae ebrietatem adferre posset, haud aliter atque venenum repudiabat. Sed haec de ejus vitae institutis pauca et pluribus commemorasse sufficiat.

§ 11. Confluebant sane ad eum undique caeci, surdi, claudi, leprosi, paralytici, diversisque affecti morbis, et omnes ab illo se incolumes redire laetabantur. Jam nomen ejus in tota Britannia celebrabatur, et velut angelus Dei coepit ab omnibus in honore haberi. Rex quoque quidam ejus provinciae, auditis ejus miraculis et eximiis virtutibus, posito diademate et purpurâ, humili se tegens habitu, ad illum accessit, ejusque se pedibus toto corpore prosternens, precibus ejus apud Dominum se petiit adjuvari. Eum autem vir sanctus e terra erigens, ad mundi contemptum et coelestis regni desiderium familiari sermone adhortatus est. Ejus orationi exhilaratus rex, atque etiam sacerdotali benedictione corroboratus, quasi totus in virum alterum mutatus, ad suum se palatium recepit.

§ 12. Mater familias quaedam haud procul ab ejus monasterio

gravi languore ad mortem usque vexabatur. Ejus filius a viro Dei in monasterio instituebatur: qui multum suae matri condolens, sua visitatione eam levare voluit. Abiturus autem, a S. Winwàloco aquam benedictam accepit. Ubi autem ad ejus venit aedes, illa jam obierat, et ad poenarum loca, ut S. Winwàloco oranti divinitus erat revelatum, perducta fuit. Circumstabant exanime corpus amici lacrymantes, et funeri opportuna praeparantes: at filius ejus sperans adhuc vitali eam frui habitu, aquam sanctificatam illi aspersit, dixitque clara voce: «Sanct te, mater, Dominus Jesus Christus, in cujus nomine magister meus tam multos curat variis morbis affectos.» Ad haec verba surrexit illa, tanquam a somno excitata: sedebatque in lectulo, multum sudans, quasi multo fuisset fatigata labore. Et primo quidem omnes qui aderant, prout in faciem corruerunt, et Deum, in sancto Winwàloco virtutem suam mirifice declarantem, unanimiter collaudarunt: deinde vero ex illa percontabantur, quo pacto esset suo restituta corpori. Tum illa: «Daemonum, inquit, turba me circumdedit, vinetisque manibus ac pedibus, ad loca tormentorum perduxit.» Interim vero sanctus Winwàlocus nobis venit obviam, daemonesque his vocibus increpavit: «Quaenam haec vestra est temeritas et audacia, ut hanc mei juris famulam vobis vendicetis? Mox illi consternati et territi, viro Dei me permiserunt, cujus precibus sum ad vitam revocata.»

§ 133. Erant in illa provincia tres latrones qui nocturnis horis furta et praedas passim agerent, et hominibus ejus regionis valde se infestos praeberent: quorum audacia eo tandem progressa est, ut etiam locum, quem sancto Winwàloco et socii ejus divina providentia assignarat, malignis animis peterent: cumque intempestà nocte eo ingressi essent, horreum monasterii apertum, et multà luce perfusum offendunt. Qua re cum illi terreri, seque colligere et ad meliorem frugem recipere debuissent, magis etiam ad scelus inflammati sunt, seque mutuo hortantes, dicebant: «Videtur Deus probare facinus nostrum. Unde enim alioqui haec nobis lux radiaret? quonam pacto ostium isthuc alias clausum et munitum, nobis ultro patesceret? Itaque saccos illi suos ad summum usque impleverunt: sed interim, quid illi agerent, non latebat sanctum Winwàlocum qui cum divinitus id didicisset, fratribus indicavit.» Illis vero in preces incumbentibus, mox divina ultio fures illos persecuta est. Nam unus ex iis, coxendice dissoluta, sub onere corruit: alter instar saxi immotus haesit, nec se loco movère potuit: tertius caecitate percussus, nescivit quo pergeret. Postquam autem se sol terris reddidit, exierunt fratres cum venerando patre, hostes suos haud aliter atque aegrotos vel carceribus inclusos visitaturi. Ad quos cum pervenissent, sanctus Winwàlocus eorum facinus primò reprehendit, deinde et animis et corporibus salutarem adhibuit curationem. Inter alia admonebat

eos, ut cum rebus necessariis indigèrent, ab ipsis peterent potius quam ob ejusmodi vilia et caduca animas suas perderent. Sunt, qui scribant adeo illos viri Dei sermonibus fuisse emendatos, ut ad decrepitam usque aetatem bonis operibus intenti, cum illo permanserint.

§ 14. Vidit quandoque vir Dei coelum apertum, et angelos Dei descendentes et ascendentes supra se. Vidit inter eos angelum quemdam cum eximio splendore et immensa odoris suavitate ad se venientem, et ore jucundissimo, amicissimæque familiaritate indicantem ipsi quorundam fratrum felicissimum ex hac vitâ decessum, et in coelos assumptionem. Per idem tempus quaedam inprimis nobilis mater familias, repente oculorum lumine orbata est: sed cum esset prudentissima, non voluit ea calamitate frangi, potius vero ad agendas Deo gratias se contulit, biduanisque ac triduanis se afficiens jejuniis, psalmis et orationibus, itemque eleemosynis et aliis piis operibus vacavit. Nec fraudata est tanta ejus animi devotio spe et expectatione sua. Apparuit enim ei in somnis angelus Domini cum multa luce, et ait: «Eleemosynae et preces tuae sunt coram Deo, tibi que ejus opem conciliant. Primo igitur diluculo abi ad patrem Winwālocum, et per illum recipies amissum oculorum lumen.» Iis auditis, sine morâ illustris matrona oriente sole, filiis et amplâ familiâ comitantibus, ad virum Dei profecta est, eique quid vidisset et audisset exponens, petiit lumen sibi reformari. Ait autem ad illam vir Dei: «Fides quae in te radiat, hanc a te excludat caecitatem: simulque tangens utrosque oculorum orbes, sic Dominum precatus est: Jesu benignissime qui coelum ornasti lumine, hoc oculos tua virtute reforma.» His dictis, matronae lux reddita est. Ita nimirum multis a sancto viro, sed in digito Dei, praeclare patratis miraculis, et Deus in Winwāloco suo, et Winwālocus est clarificatus in Deo (a).

§ 15. At nunc quandoque ad viri Dei felicem exitum veniendum est. Nocte itaque illâ quae ejus sanctissimi obitus diem antecessit, angelus Domini per visum illi dixit: «Euge Winwāloce serve Dei, caelicolae omnes te civem cupiunt habere suum. Hodie migrabis ad Dominum, et jam emèritus miles nobis in regno sociaberis.» Evigilans autem vir sanctus, accitis ad se fratribus, angelicam retulit visionem, exitumque suum illorum Deo dignis precibus commendavit. Cum autem illi tristes et lacrymabundi ab eo quaererent, quis ei esset futurus in sancto regimine successor, ex ipsis pastorem eis constituit, eumque cum grege ipsi concredito pastorum principi commendavit. Deinde ad horam tertiam

(a) Tirocinium monasticae vitae, duce S. Budoco, egit Winwālocus in parva gallicae litoris insula quae *Lauroorum* dicebatur, nunc autem *Lusida* *viridis*; unde in aliam se contulit (hodiernam *Chateaulin*), posteaque trajecto freto in valle *Landeneveco* Monasterium extruxit, cui, ad mortem usque, sanctissime praefuit. E Landenevecensi lignea ecclesiâ ab eo condita, ut venerabile S. Abbatis corpus Normannorum impietate eriperetur, in interiorem Galliam est asportatum; denum in Belgium translatus, Gandavi (*Gand*) in coenobio Blandiniensi (*Blandinberg*) honorifice repositum est.

coelestis sacrificii vivam immolavit hostiam, communicatoque cum discipulis Dominicae pacis osculo, et Agni Dei vivifico refectus convivio, ita ut sacrae assistebat arae, animam citra dolorem in manus Creatoris efflavit. Et corpus quidem discipulorum ministerio honorifice terrae mandatum est: anima vero, angelis subvehentibus, aulam illam coelestis regni penetravit: ubi coronà a Christo acceptà perfruitur, et in conspectu Dei sine fine lactatur. Obiit vir Dei 3 Nonas Martii quartà sabbati, hora illa, qua Christus pro mundi redemptione cruci affixus est: Cui cum Patre et Spiritu Sancto laus, honor et gloria, per infinita seculorum secula, Amen.

VITA S. PETRI ABBATIS CAVENSIS

EDITA A QUODAM EJUS AEQUALI

Obiit anno 1123. — Nat. Italus.

§ 1. Cavense (a) coenobium ut aperte claresceret quia profectus sui incrementa ex divina dispositione meruisset, hoc omnipotens Deus per viros venerabiles semper rexit, atque ad ejusdem administrationem accedere pastores reprobos non permisit. Nam reverendissimo valde viro Alferio virum aequè venerabilem Leonem substituit: huic autem Petrum subrogavit qui patres eximios sanctitate redderet, lucro superaret. Sed quia illorum quaedam de virtutibus atque vita descripsimus, ordo exigit, ut ea etiam quae de hoc venerabili patre sunt nobis dicta, narremus. Illi quidem, beati Eliae typo, desideriorum igneo curru coelum penetrare meruerunt: iste dum ascendentes observare ardentè studuit, habere illorum spiritum duplicem meruit: videlicet ut coelestia fortiter amans, mirabiliter terrena disponens, coelum dives intraret. Illi quidem rebus pauperes, virtutibus divites, ad aeterna gaudia pervenerunt: hic et laborum suorum meritis dives fuit, et velut alter Joseph, mundi hujus divitias ad Domini sui servitium sapienter traxit.

§ 2. Fuit autem Salernitanus genere, viri venerabilis Alferii nepos carne, haeres consuetudine: ex qua nimirum sibi consuetudine accidit, ut adolescens illius conversationem memoraret, atque hanc totis affectibus imitari satageret. Ad virum itaque venerabilem Abbatem Leonem veniens, sanctae conversationis

(a) In Metelliano monte (probabiliter *Monte Eliano* sive S. Eliae) quarto circiter ab urbe Salernitana milliario, monasterium excitavit S. Alferius, anno Chr. 980. Ad cujus montis secretiores recessus cum confugissent de finitimis urbibus complurimi, adventu territi Genserici ab Africa, locus monasterii, *Cavae*, quasi *speluncae*, nomen accepit. Circa monasterium autem S. Petrus de quo hic agitur, S. Alferii ex fratre nepos, et ejus secundus in regimine successor, circa 1080, domunculas aedificavit quibus primum frequens pagus, et temporis progressu *Cavensis* civitas orta est.

habitum suscepit: mox autem religiosae vitae studium tam ferventer arripuit, ut rigoris proposito antiquis etiam patribus aequari videretur. Nam tantae abstinentiae fuisse dicitur, ut quinque aut sex panum refectione, toto sanctae Quadragesimae tempore contentus esse videretur. Sed et remotioris vitae studium gerens, ejusdem sacrae Quadragesimae dies in monte sancti Eliae qui Cavensi monasterio altius praeëminet, observare consueverat: ut tanto se arctius divinae contemplationi insereret, quanto cum ab hominum consortio vastior solitudo separaret. Ubi etiam oratorium sancti Eliae et cellulam sibi postea aedificari fecit et magna aeternae vitae gaudia magnis illic laboribus saepe comparavit.

§ 3. Per idem tempus, cum coenobii Cluniacensis * religionem celebrem comperisset, odore tantae famae illectus, quamquam longe positus, illius congregationis ordinem aemulari ardentem coepit. Assumptis ergo secum quibusdam de monasterio fratribus, cum jam navigio Genuam venisset, census fere omnis Dei pauperibus defecit. Cumque in eodem defectu sumptuum, spes etiam itineris deficere coepisset, pius adolescens in orationem se prostravit, ut sibi omnipotens Deus dignaretur tribuere, unde id quod ejusdem amore coeperat, consummare potuisset. Cumque ab oratione surgeret et per oram maris deambularet, aureum anulum invenit, cujus pretium ad totius viae sumptus sufficiens habuit. Cluniacum ergo perveniens, a viro venerabili Hugone Abbate mira charitate susceptus est, vel quia adolescens magnae religionis ardore flagrabat, vel quia aemulandae perfectionis causâ de tam longinquis Italiae partibus venerat. Seniores autem monasterii Abbati suggerebant, ut eum in puerorum schola ponere erudiendum debuisset: quibus pater monasterii magnae discretionis verba respondit, dicens: Hic nisi magna devotione ferveret, tam longe trahi opinione religionis nequaquam posset. Virile ergo opus devotionis a debilitate eum assumpsit aetatis. Ex illo autem jam die receptus in conventu fratrum, tantâ obedientiae virtute enituit, ut septem simul, sicut alii dicunt: ut alii vero asserunt, plura diversarum officinarum ministeria strenue et honeste perficeret.

§ 4. Et quia longum est cuncta stylo percurrere, cum in clauistro Cluniacensi quinquennium, atque in capella Abbatis triennium complevisset, atque intus obedire et jussa exequi, foris vero disponere et ordinare didicisset, liberalitate sancti Hugonis suo, id est Cavensi, monasterio restitutus est: ubi jam cum doctus scribe in regno coelorum, magnae opinionis haberetur, petentibus Clero et populo una cum Gilsulfo Salerni principe, in Ecclesia Policastrensi(a) in Episcopum electus est. Qui cum parum

* Cluny in Gallia.

(a) Policastrum pervetusta urbs maritima meridionalis Italiae, a qua sinus et fretum Mediterranei nomen sumpsere. Episcopalis ejus cathedra (saeculo vi erecta) Salernitanæ Metropoli subiacet. In oppido hujus diocesis *Rivello*, a saeculo viii ad dimidium et ultra xvi, viguit cum latino ritus graecorum.

illic temporis expendisset, exterioris vitae strepitum non ferens, ad monasterium rediit, ac se in interioris vitae studium more solito totum dedit. Tunc pater venerabilis Leo vehementer timens, ne monasterium tanto viro privaretur, simul onus regiminis se jam prae senectute ferre non posse considerans, convocatis fratribus, eum sibi successorem constituit, et ipse ut Deo per quietem vacaret, ad ecclesiam sancti Leonis de veteri quam ipse construxerat, recessit.

§ 5. Petrus autem venerabilis Abbas, monasterii curam suscipiens, tanta malignorum spirituum tentamenta invenit, ut tum primum diabolus insurgere contra ejusdem acta videretur. Nam fratres quos in Cella repperit, cum Cluniacensis Ordinis norma perstringeret, tam duros et obstinatos invenit, ut murmurationis suae susurria ad virum venerabilem Leonem deferrent, atque ejusdem mentem simplicem ad iram traherent. Quod cum Petrus Abbas comperit, ea quae sunt concordiae et pacis providens, ad monasterium sancti Archangeli quod in territorio Cilenti situm est, recessit: ibique collectis fratribus, primum normam ejusdem quem didicerat ordinis posuit. Qui etiam non multo post tempore, a patre Leone et fratribus rogatus, rediit, atque institutionem quam prius velut gravem contempserant, cum magna devotione susceperunt.

§ 6. Cumque fama sanctitatis ejusdem se vehementer extenderet, coeperunt multi viri nobiles, multi seculi divites ac potentes seculum deserere atque ei se in supernae conversationis magisterio subjugare. Sed sapientium atque simplicium tanta ad eum multitudo convenit, ut ei promissio illa divina videretur qua dicitur, Faciam te in gentem magnam. Nam ut quidam religiosus paterfamilias ab ejusdem ore se audisse testatur, quadam die cum venerabilis pater esset hilarior, quadam dilectionis necessitate coactus, plusquam tribus millibus virorum habitum sanctae conversationis se imposuisse testatus est, licet postea supervixerit et plures in monasterio receperit. Tunc in hujus viri monasterio etiam pii patris Alferii prophetia claruit qua dixerat quia de eadem Cellâ maxima ad aeternam vitam conversorum lucra essent colligenda. Viri quoque seculi potentes coeperunt magna liberalitate, ad sustentandos Dei famulos, praedia et possessiones abundanter offerre. Omnipotens enim Deus ita eorum corda ad opus pietatis aperuit, ut tanta monasterio ferrent, ut non solum collecta illuc fratrum multitudo viveret, sed etiam ex eorum plenitudine effundi pauperibus multa potuissent. Quod et pater venerabilis nobiliter exhibuit: quia ex datis sibi copiis non solum fratres monasterii regulariter procuravit, sed etiam innumerabilem censum inopibus erogavit. Sed quid eum erogasse tantum dicimus, cum etiam statuerit, unde semper erogetur? Nam nostris temporibus invenire difficile est qui

in cura egenorum ei similis aut aequalis habeatur: quos nimirum catervatim pascere ac vestire consueverat, ac vestiendos et alendos tanto studio quaerere, ut etiam pro inveniendis eis civitates exploraret. Revera, ut Scripturae eum laudibus prosequamur, pater orphanorum et viduarum non iudex, sed procurator fuit: quorum curam ita sapienter disposuit, ut clam eis unde sustentarentur transmitteret: quatenus et illi sine rubore perciperent, et quod pro aeterna vita impendebat, occultaret. Quare et divinae misericordiae largitatem ita promeruit, ut cum in sustentatione pauperum tanta effunderet, semper sibi suppeteret, unde semper dare abundanter potuisset. Propositum namque sancti viri, licet omnino niteretur, occultari non potuit: atque ut tantae gratiae mererentur esse participes, non solum viri, sed etiam mulieres, ut valebant manus, auxilium ministrabant.

§ 7. Tunc vir Domini, ut se necessariis sumptibus ad perficiendum paratum vidit, dilatare monasterium, atque tantae multitudini aptum habitaculum parare disposuit: quod nimirum, divinâ gratiâ cooperante, inquantum loci angustia passa est, tam decenter explevit, ut mirari ejusdem operis dispositio possit, vere extimari non possit. Nam cum ex uno latere scrupèa rupe, ex alio pendulâ fluminis ripâ claudatur, intercluso illo medio parvo spatio aedificia tanta fundata sunt, ut cum foris locus cernitur, mirabile omnino sit perscrutantibus quod tanta intus spatia continentur. In quo etiam opere si illud quod ad Moysen dictum est, librare volumus quodam modo invenimus. Nam cum tabernaculum Deo construere vellet, audivit: *Omnia fac, sicut ostensum est tibi in monte (Exod. xxv)*. Volebat quidem omnipotens Dominus, ut terrena domus fieret, sed quam forma coelestium illustraret. Pater igitur venerandus omnem illum tabernaculi decorem, ad mentium discipulorum ornatum traxit. Perfecta enim forma coelestium illa est, de qua dicitur: *Non nubent, neque nubentur, sed sunt sicut angeli Dei in coelo (Matth. xxii)*. Illa etiam forma coelestium est, quam nobis imprimit, ubi dicit: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum coelorum (Matth. v)*. Tantâ quippe pudoris specie, tanto virtutum decore ibi illam divinitus collectam multitudinem omnipotenti Deo servire fecit, ut dubitare nemo posset, quin coelesti conversatione fulgèrent. Sed quia nunc de aedificii ordine agimus, illud ei quod de aeterna civitate legitur, convenire videmus, Per omnes vicos ejusdem, Alleluja cantabitur. Nam Cellae illius cuncta vestibula ita disposita sunt, ut singula fere orationis, lectionis, psalmodiae propriis officiis deputentur et quocumque pergitur, orantes, psallentes, canentes aut legentes occurrunt.

§ 8. Perfecto igitur opere monasterii, illic collecti fratres coeperunt tanto liberius divina ministeria exhibere, quanto ad hanc eos non solum fervor charitatis accenderat, sed etiam locus

invitabat. Pater etiam venerabilis Petrus in tanta se conversationis districtione cohibuit, ut in tanta subditorum multitudine, cum multi magna conversatione fulgèrent, illius rigorem vitae nullus ferre potuisset. Nam nec orationis ejusdem instantiam, nec vigiliarum prolixitatem, nec genuflexionum numerum, nec frigoris tolerantiam aliquis ferre potuit. Juxta dormitorii quidem sui cellam aquae piscinulam condere sibi fecit: ubi cum hyemali tempore frequenter intraret, de nuditatis et frigoris tolerantiam gloriari cum Paulo potuisset. Vinum ita omnino sprexit, ut etiam debilitato stomacho et voce jam fere amissa, vix a bonae memoriae Papa Urbano ad ejus quamvis modicum usum reduci potuisset. Loricam subtus ad carnem occultam induit, quousque putresceret et ab ejus corpore rupta cecidisset.

§ 9. Sed quia longum est, si singulis immoremur, hoc solum adhuc de ejusdem famâ subiungamus quia in omni fere orbe venerabilis habebatur. Sed ut secularis auctoris verbis utar, rigidi, honesti tantus observator fuit, ut cum videri ab ipsis etiam Imperatoribus et hujus seculi potentibus longe positus optaretur, multaque ex hoc monasterio bona promitterent, vir sanctus renuit, nec pro temporalibus rebus a Deo procedendum esse judicavit. Et quia a nonnullis, qualis coram Deo sit, non creditur, qualis sit ab eo ostensus, ad detractorum ejusdem confusionem proferamus. Nam ut Evangelistae Joannis verbis utar. Si non esset ex Deo, non posset facere quicquam. Et quia, ut dixi, aemulos sancti viri confundere cupimus, fere omnium miraculorum ejus testes optimos, viros scilicet sanctos ac venerabiles producamus: quamquam necesse non esset ejusdem sanctitatem probare miraculis, cum tantam operum ejusdem magnitudinem teneamus. Opera namque mira atque ingentia sunt quae testimonium perhibent de eo, tanti constructio monasterii, tanta elegantia ab eo fundatae religionis. Nam si is qui aliquem peccatorem convertit, multitudinem operit peccatorum et qui calicem aquae frigidae sitiendi dederit, mercedem in coelis habet: quanta lucra hujus, quantos meritorum cumulos esse dicimus qui tam largus in pauperes, tam dives in misericordia, tam studiosus et fervens ad lucrandas animas declaratur, ut quamdiu vixerit, nihil aliud egerit: et quamdiu mundus volvitur quia in eo converti peccatores non desinit, ejusdem meritum semper augeatur?

§ 10. Sed ejusdem studia quanto vigore ferverint, quam etiam fuerit pravis rigidus, quam mitibus humilitate subjectus quia explicare longum est, omittentes quam mirabilis ab omnipotente Deo potius ostensus sit, videamus. Senex namque venerabilis Petrus Spoletinus et Petrus Trojanus, cujus religionis atque veritatis fuerint, nullus qui eorum tempore in monasterio mansit, ignoravit. Ille mihi narrare consueverant quia quadam die, dum monasteria circuiret, Teresinum cum eo venerunt. Ibi

vero cum in ecclesia S. Joannis Missas celebraret et quidam flabelli ministerium negligenter exhiberet, lampadem impulit et oleum super altare fudit: cumque brandeum sparsus liquor infudisset, vir Domini valde contristari coepit, et hoc quod contigit, non negligentiae ministri adscribere, sed suis meritis imputare. Post aliquantos vero dies, cum ad sancti Archangeli ecclesiam venissent, praedicti fratres et caeteri, qui sancto viro ministrabant, brandeum illud curaverunt producere, ut inde oleum educere lavando debuissent: sed quod valde stupendum est, ita candidum et mundum inventum est, acsi oleum in eo numquam cecidisset. Quod fratres cognoscentes, omnipotenti Deo gratias retulerunt: qui quosdam electos suos tam tenere diligit, ut nec ad modicum patiatur contristari.

§ 11. In eodem quoque monasterio res aequae mirabilis accidit, sicut eodem viro bonae memoriae Petro narrante cognovi. Nam cum froccum domini Abbatis a capellanis negligenter fuisset repositum, mustela hoc juxta cavernulae suae foramen reperit, corrosit ac scidit. Cumque venerabili viro fuisset oblatum, ut corrosum vidit, indignans repulit, atque ait: « Ite et ei quae scindere praesumpsit, projicite. » Quod fratres ita ut jusserat, unde tulerant, posuerunt. Alia vero die, cum per locum transirent, mustelam, quae illud vestimentum corroserat, super illud jacentem mortuam invenerunt. Tunc nimis admirantes, quanta virtutis pater eorum esset, colligere coeperunt, contra cujus voluntatem vivere animalia bruta nequivissent.

§ 12. Sed divinum effectum erga venerabilem patrem cur in animalium brutorum interfectione adstruimus, cum eum saepe nec rationabilibus pepercisse sentiamus? Rogerius namque, castri S. Severini dominus, cum rusticos monasterii frequenter affligeret, et venerabilis viri mentem ad iracundiam provocaret, quadam die pravitatis suae usum excessit, et hunc, ultra quam consueverat, contristavit. Tunc quasi in praesentia summi illius nuncii assisteret, dixit: « Eja sancte Michaël Archangele sic nos protegis? » et baculo terram percutiens, commotus ait: « Recedimus quia hic tanta ferre non possumus. » Erat tunc Cilenti in praefato monasterio sancti Michaëlis Archangeli. Cujus nimirum afflictionem mira et terribilis ultio divina secuta est: quia cum longe ab eodem monasterio praefatus Rogerius maneret, solarium domus ejusdem cecidit, atque ejusdem filium parvulum extinxit. Et fortassis talis ultio pro servorum Dei injuria ab interno iudice infligi debuit, ut ille moreretur qui patrem dolore puniret, atque ad reprobam ejusdem imitationem non cresceret. Extinctus quidem puer innocens, paradiso receptus est, sed peremptus compunxit patrem. Nam idem Rogerius his et hujusmodi plagis saepe percussus, tandem resipuit et in fine conversus, in monasterio habitum religionis accepit. Cui tamen adhuc saevienti non

uno semper modo restitit; nam cum quandoque terroribus impetiit quandoque humilitate superavit.

§ 13. Agrum namque monasterii quemdam uberem concupierat, atque suis usibus vendicare disponebat. Cumque ab ejusdem agri opere seminantes rusticos violenter expellere minaretur, venerando patri innotuit. Sequenti vero die ad agrum operarios secutus, aliquantos fratres secum duxit, cum quibus psallere instanter coepit. Ille etiam minas suas pravitate vincere gestiens, cum armatorum manu in locum venit, cogitans quia is qui minas suas seminando contineret, ad eundem agrum sine armatorum praesidio non venisset. Sed cum propius accederet, contra se non mucrones ensium, sed missile orationum vidit. Tunc illud saxeum pectus a feritatis suae duritiâ emollitum est: sola enim religionis contemplatione superatus, arma projecit, de caballo descendit, atque ad sancti viri vestigia projectus, suae temeritatis veniam postulavit. Quod utique non minus mirabile fuit quam si ab ejusdem corpore magni languoris molestiam orando depulisset: quia cordis vulnera ad curandum valde sunt difficiliora quam carnis. In quo nimirum opere, psalmodiae dignitas exhibetur quae malignorum spirituum feritatem potenter effugare cognoscitur.

§ 14. Et quia haec Cilenti facta fuisse compèrimus, debemus alia quae similiter illie sunt ostensa, narrare. Vir namque idem venerabilis cum Cálabres fratres vellet invisere, ad ecclesiam beati Apostoli et Evangelistae Matthaei quae in Lucano litore circa vetus ejusdem sepulcrum sita est, declinare et Missarum solemnia celebrare proposuit: cumque prope id navigando venisset, videns optimum ad navigandum tempus, nautas procedere jussit et devotionis suae munus in reditu suo eidem Apostolo exhibere deliberavit; quod quidem ita factum est, non tam veritatis devotione quam virtute Apostoli. Nam cum in reditu de fide maris dubitaret et transire velut insalutato Apostolo voluisset, ubi ante ejusdem ecclesiam venit, subversâ naviculâ, in mare cecidit et quod promiserat, reddere compulsus est. Sed et mirabile spectaculum in hac Apostoli coactione subsecutum est: quia pater sanctus in mare dejectus, ad terram per aquas venit: sed vestimenta ejusdem ita sicca reperta sunt, aesi haec aqua nulla tetigisset. Quod miraculum fratres plures noverunt atque addere soliti sunt quia capellae mantica, libri et panni atque omnia vasa altaris ita inventa sunt omni aquae humore libera, aesi non in mari natassent, sed delata per terram forent. Quo nimirum facto quam familiaris Apostolo esset innotuit quem ad sui ministerii usum tenens et in mare labi pertulit et illaesum quasi per terram traxit. Sicque factum est, ut vir sanctus qui manere sponte in loco nolle, maneret invitus, et votum suum in memoria Apostoli tanto devotius redderet, quanto in se ejus voluntatem apertius didicisset.

§ 15. Sed aquis praevaluisse quietis eum cur miremur, cum invocatione meritorum ejusdem, maris tumentes ac saevientes cumulos quievisse coram secularibus hominibus teneamus? Nam quidam nobiles viri Neapolis, cum per mare Cajetam * pergerent, ut nobilis cujusdam juvenis delatam illuc a parentibus sponsam deferrent, vehementibus ventis turbato mari, nimium pavere coeperunt. Cumque fluctus vehementer insurgerent, et evadendi spes jam defectis deficere coepisset, quidam illorum nobilium, Abbatis familiaris, orationem ad Dominum fudit, atque se cum sociis, illius et fratrum ejusdem meritis de tanto periculo liberari postulavit. Post cujus nimirum vocem, mirabiles elationes maris mirabiliter quieverunt, et quanta essent sancti viri merita, ostendere visae sunt, cui exemplo Salvatoris se obediendo submiserunt.

§ 16. Et quia non solum extraneis et indoctis, verum etiam quibusdam negligentioribus monachis pro fervore Ordinis homo austerus visus est, illud narrando subsequar, unde quam acceptus Deo fuerit de omni illa sua districtione, apertius videatur: quos etsi sanctae scripturae auctoritatibus facile refellere possumus, tamen splendore miraculorum ostenso melius confutamus. Quidam namque frater erat in obedientia sancti Fabiani martyr: qui cum se negligenter ageret, in somnis dominum Abbatem vidit: a quo regulariter verberatus decaetero studiosus fuit. Huic autem omnino simile aliquid in alio loco gestum, fratres venerabiles retulerunt. Quodam namque tempore cum frater quidam de Cella quadam Calabriae ad monasterium veniret, cujusdam secularis hominis hospitio susceptus est. In eadem vero domo pro quadam solemnitate convivium parabatur, et cum plures ad ejusdem convivii epulas vocarentur, fratrem etiam illum rogare coeperunt, ut respectu charitatis eo die cibis communibus uteretur. Quod utique frater ille primum renuit, dicens: « Non possum, fratres, quod dicitis, facere: quia regula monasterii talis est, ut cibos carnum nullus edere praesumat. » Cumque secundo et tertio rogarent, et suis precibus vehementer insisterent, flexus est homo, et eorum cibos se sumere promisit. Sed dum prandium pararetur, monachus de labore itineris parum pausare volens, obdormivit: cui venerabilis Abbas Petrus in somnis apparuit, dicens: « Quid est, frater, quod seductori tuo tam cito assensum praebuisti? Talis ne est ordo Cavensis, ut in via directi fratres carnibus vescantur? Cumque ille culpam agnosceret, et veniam precaretur, corporali indusio spoliari jussus est, atque flagellatus evigilavit. » Tunc instantibus invitatoribus suis, respondit dicens: « Ego, fratres, cibos vestros nondum sumpsi, et flagella promerui: jam si comedero, quid mihi erit? » Cumque rei gestae ordinem audirent, ultra ei molesti pro prandio non

* Italice Gaeta.

fuerunt. Quibus nimirum indiciis claret, quia affectum dilectionis, quem impendere praesentibus consueverat, absentibus spiritu impendere videbatur: ut aperte claresceret, quia omnis ille rigor disciplinae ex magnae dilectionis fonte deflueret: et quod saepe videbatur a negligentium pace discedere, cum summae pacis bono conveniret: quod melius ostendimus, si non solum correpta corpora, sed etiam purgatarum animarum indicia disciplinae illius vigore videamus.

§ 17. Cioffus namque monachus nobilis referre solitus est, quia Frederisius quidam monachus fuit, Amalphitanus genere: qui extra monasterium in Cella quadam manere jussus, negliger vixit, atque religionis splendorem, quem susceperat, infelicibus actibus deturpavit. Post aliquanta vero temporum spatia hic in monasterio languore gravi correptus est, atque ad extrema perductus. Cumque et mori se videret, et culpas suas confiteri erubesceret, mirabili pietate actum cum eo est, ut magnis cruciatibus hunc languor in mortem traheret, et tamen mori non posset: quatenus et poenae constringerent, et mors terreret, ut peccata sua vivendo exponere potuisset. Corpus etiam Dominicum, quo se indignum negliger vivendo, atque indigaiorem valde culpas occultando fecerat, saepe sibi oblatum sumere non valebat. Cumque eum fratres saepius admonerent, et ille se excusando tegeret, tandem praefatus monachus consiliis acquievit, culpas confitendo aperuit, atque ex more monasterii, domino Abbat, qualem se vidit, ostendit. Cui vir Dei nullum ad agendam poenitentiam vitae spatium superesse considerans, ne impurgatus abiret, faciem Domini praevenire disposuit. Nam praedictum fratrem morientem corporali vindictae subdi constituit, ut carnis compunctione purgaret, quem delectatione sordidum cognovisset. Sed et paternae illius dilectionis verbera, mira divinae clementiae signa subsecuta sunt. Statim enim ut meritorum suorum iudicium patienter excepit, oblatum sibi corpus Dominicum sumpsit, et tanta pace statim obiit, ut in eo non solum patris sui affectus, sed etiam Domini promissio firmaretur, *Quia hori, qua peccator convertitur, vita vivet, et non morietur* (Ezech. xviii).

§ 18. Frater quoque alius erat in monasterio, qui Petrus, cognomento Pitantius dicebatur: vir sane alias bonus, sed quodam naevulo avaritiae infectus: qui cum jam ad exitum languore tentus appropinquaret, ejusdem vitii daemonem sibi vidit assistere: quem cum quid illic expeteret exprobrando inquireret, malignus spiritus respondit: Pro tareno * illo, quem habes, mihi hodie tradendus es. Tunc monachus aliorum bonorum operum suorum labore confisus, cum daemone exprobraret, ac pro simplicitate eum percutere baculo minaretur, daemon abscessit, et non modico

* Monetæ genus ex Africa in Campaniam invectum. Ad nostra usque tempora hujus memoria viguit in nummo Neapolitano, vulgo *Tari*.

terrore monachum turbatum reliquit. Forte tunc senior quidam ex more monasterii cum circa faceret, monachum illum a longe quasi cum alio loquentem audit, et solum inveniens, cum quo fuisset locutus, ab eo inquirere studuit. Cui signo aeger monachus dixit: « Mane dicam tibi. Diluculo igitur circa redeunti ille omnia per ordinem enarravit, veniamque sui delicti postulans, ut domino Abbati suggereret, rogavit. Quod ut pater venerabilis agnovit, eum, sicut alium, corporali vindictâ expiatum solvit, atque eo die mori jam liberum dimisit. De quo nimirum constat, quia vir bonus merito virtutis obtinuit, ut parvi, quod putabat, peccati meritum vivendo praeosceret, ut ejus poenam post mortem sentire minime debuisset. Sed et cum luce clarius sit, quia maligni spiritus merita peccatorum nobis in hoc seculo semper occulta esse velint, ne ea evadere poenitendo curemus, daemon, qui peccati meritum morienti exposuit, pater nimirum, quia hoc non sponte, sed coactus dixit. Quod etiam patris monasterii studiis adscribi debet: quia illi est ad purgandum expositus, cujus erga filios pia correctio probabatur. Vidit ergo malignum spiritum, ne videret, et illius saevitiam studio reverendi patris evaderet.

§ 19. Sed fugare daemonia in discipulorum transitu, ei novum non erat. Hugo etenim monachus, boni viri Raineri fabri filius, cum patre et fratre suo alio, Mauro nomine, in monasterio conversus est: quorum alter frater, velut eruditus et prudens, Prior monasterii fuit: hic autem in communi ordine simpliciter vivendo, usque ad mortem mansit. Cumque jam recipiendae mercedis suae tempus venisset, aegritudinem corporeae mortis incurrit. Ad quem pater venerabilis jam transeuntem venit, ejusque animam omnipotenti Deo commendare studuit: cui et moriens frater dixit: « In fenestra illa, pater, duae aves sunt, una valde pulcherrima, alia horribilis valde et nigra. Rogo igitur, ut horribilem illam ejicias.» Tunc admirari fratres, qui aderant, coeperunt quod attente monstraret, et quod monstrabat, ipsi videre non poterant. Pius autem pater intelligens, quod moriens frater videre aliud, quam viventes, posset, aquam exorcizatam sibi afferri jussit: qua profecto dum orando aspergens fenestram tangeret, nigram illam avem protinus discedere idem moriens vidit: cumque Deo gratias ageret, sancta ejus anima carne soluta est. Tunc fratres colligere coeperunt, quia ministerio venerandi patris in horrida ave malus angelus recessit, bonus in pulchra ad ducatum praebendum electae animae remansit: qui, alio recedente: eam statim ut de corpore est egressa, ad aeterna gaudia deducendam suscepit. Nam idem frater post aliquantos dies in veste fulgenti cuidam dormienti apparuit, et jam dubium non fuit, quod a bono duce susceptus, ad aeterna gaudia ab hoc exilio assumptus ascendit.

§ 20. Sed quia mira facta ejusdem ostendimus, quaedam

etiam vitae ejusdem exempla producere debemus : quamquam de forma ministerii sui dictum sufficere credimus, quia leo superbis et irreligiosis, religiosis et mitibus agnus fuit. Nemo enim unque inimites et contumaces subditos fortius domuit, nemo humiles et subjectos benignius honoravit. In istis namque ministerii sui vigorem nesciebat, quos saepe quasi minor patronos suos, pro se ut Dominum rogarent, rogare consueverat: illos vero et verbis et regularibus correctionibus comprimebat, ut negligentiarum suarum torporem desererent, atque in coelesti conversatione ferventes deinceps esse debuissent. Obstinatis et improbis, post disciplinae regularis morsus, mitigatoria illa suae consuetudinis inhaerere solebat, quibus et operis et intentionis suae bonum luce clarius ostendebat. « Cum catena, inquit, nolentem te ducam ad coelum. » Quo verbo sapientibus satis indicabat, distractionis suae severitatem qua intentione sua, quo corrigendorum fructu, qua internae pietatis dulcedine exhibebat. Vere medicus animarum fuit, quarum lucris nulla praeposuit. Sed hoc melius ostendimus, si velut in luce positum, quoddam ejus factum memorabile praedicetur.

§ 21. Miles enim quidam, Gallus genere, in monasterio conversus est: qui cum plurimum temporis communi ordine religiose vixisset, tandem post tergum respiciens, mundi delicias, quas contemnendo fugerat, velut Aegyptii ollas carniū, desideravit. Relicto igitur monasterio, se a culmine religionis in praecipitium dedit, arma resumpsit, et vivere seculariter coepit. Qui cum tam dementer erraret, et se dignum morte faceret, quandoque divinā gratiā, patris sui meritis, respectus, ad monasterium rediit, et multa quae conquisierat, quasi gratissima munera secum portavit. Pater autem venerabilis cum hunc redisse cognosceret, cum magno gaudio recepit*: ea vero omnia, quae attulit, contempsit, ingentem foveam fieri jussit, in qua delata omnia igne concremavit. Quod nimirum vir sanctus faciens, exemplum posteris dedit, ut fratrum personas diligant, et animarum damna fieri nullius lucri dispensatione permittant.

§ 22. In Synodo ei more suo nudo capite residenti, sanctae memoriae papa Urbanus pontificalem infulam misit: quam utique vir Domini et pro summi Pontificis reverentia venerabiliter recepit, et officiosissime salutavit, et tamen ejusdem sacerdotalis mitrae usum etiam rogante Papa contempsit. Quod non ob aliud fecisse creditur, nisi ut quorundam arrogantiam humilitatis exemplo damnaret, qui dum se inaniter extollunt, indebitos sibi sanctae Ecclesiae honores non metuunt usurpare. Multa sunt praeterea, quae de hoc venerabili patre monasterii senes narrare consueverant, sed mihi de his, quae relata sunt, haec retulisse sufficiat. Ut autem ad ejusdem felicem exitum veniamus,

* Gaudium in recipiendo apostata resipiente. — Contemptus rerum mundi notabili exemplum.

eodem anno, quo de hoc mundo erat profecturus ad Dominum, Joannes de Diano ejusdem Capellanus, hujusmodi visionem vidit. Videbat siquidem, quia de loco suo montes tres maximi movebantur, qui motu suo non parvam mundo collisionem minabantur: a quorum motu clamor tantus fiebat, aesi mundus destrui videretur. Cumque et ipse eodem terrore compulsus, ad ecclesiam vellet fugere, et quid esset quod videbat inquireret, audivit quia illi tres montes, tres Cluniacenses Abbates essent, videlicet S. Odo, S. Majolus, et S. Odilo, qui dominum Petrum Abbatem ut secum tollerent venissent. Sed cum tempus, quo tollendus erat, inquireret, item audivit, quia juxta principis Apostolorum festum venirent, et eum de monasterio tollerent. Evigilans autem frater ille, de Abbatis sui vicino obitu nimis contristari coepit: quod tamen non eo festo accidit, quo putabat. Nam pater sanctus vicinum Apostolorum festum vivendo transiit, sed circa festum, quod Cathedra beati Petri Apostoli dicitur, ad gaudia aeterna migravit. Obiit ergo senex venerabilis, maturus aevo sed probitate maturior, sepultusque est in spelunca, quae de Cella venerandi patris Alferii in oratorium beati Michaëlis Archangeli mutata est.

§ 23. In quo loco quae meritis ejusdem reverentia debeatur, saepius demonstravit. Sergius namque monachus, et monasterii armarius, pro negligentis suis saepe a viro Dei argutus fuerat. Quadam vero die, maligno spiritu instigante, cum non sua merita, sed correptionis suae amaritudinem memoraret, contra viri Dei sepulcrum expuit, et quem fratres monasterii quasi viventem pronis cervicibus in eodem loco salutare consueverant, Judaeorum more conspuere non expavit *. Mos autem, cum adhuc viveret, viri venerabilis fuit, ut subditorum culpas puniret, ne futurae vindictae eos negligendo servaret. Consuetudinis ergo suae dignitatem post mortem etiam servans, eundem monachum graviter percussit. Nam ubi contra sepulcrum expuit, facies ejusdem intumuit, et os ita torsi, ut in maxilla depositum ex latere videretur. Percussus itaque, tunc primum cognoscere Abbatis sui magnitudinem coepit, cum eum, cui quasi mortuo exprobravit, vivere melius post mortem, et dignitatis suae vigorem tenere altius didicit. Sed cum magnis doloribus ingratus paternis beneficiis torqueretur, liventi facie, tumentibus labiis, cinctus doloribus, ad venerabilem virum Abbatem meum Simeonem venit, reatum suum confitendo aperuit, et meriti sui dari sibi poenam tantae audaciae dignam postulavit. Cui venerabilis Abbas respondit: « Si ab illo percussus es, curare te nullus alius potest. » Jussus ergo monachus rediit, et ante sepulcrum venerabilis viri in oratione prostratus, faciei et oris incolumitatem promeruit. Os namque, quod ad derogationem sancti sputum elexit,

* Sepulcro S. Abbatis foede insultans, graviter punitur.

percutsum doluit, atque eo verba proferente poenitentiae, salutem recepit, ut patris sui justitiam et pietatem contra detractorum fallaciam probaret. Quia nimirum ut magister bonus errantem percussit, et ut pius pater, quem percusserat, sanavit. Felix utique, qui utrumque potuit, videlicet et percutiendo corrigere, et sanando mulcere. Hoc autem idem Sergius monachus senex retulit, sed me petentem relationis suae miraculum, domi Abbatis Simeonis testimonio confirmavit.

§ 24. Ursinus etiam monachus non valde huic dissimile solet narrare miraculum. Ait enim quod quadam die Tusciam apud ecclesiam S. Michaelis Archangeli plures monasterii fratres convenerant: inter quos erat Leo Barisanus, et Ursus Ramarius. Tunc, ut fieri solet, confabulantibus sermo incidit, ut Abbatum monasterii opera et religio conferrentur *. Sed cum ad Abbatem Petrum omnem monasterii tam religionem, quam exteriorum rerum collationem referrent, idem Ursinus monachus laudatoribus Patris sui resistere vehementer coepit: cumque jam nec detractationibus parceret, fratres eum monere coeperunt, ut a talibus verbis silere debuisset. Ille autem silere noluit, sed quantum sibi placuit, nequiter loquendo processit. Eadem vero nocte ille, quem spreverat, ei in somnis apparuit, atque ab eo inquirere instanter coepit, dicens: « Sic, Ursine, sic debet monachus loqui de Abbate suo? » Qui cum ea, quae vigilans dixerat, memoraret, et illum, cui quasi absenti detraxerat, non solum praesentem, sed etiam pristina auctoritate praestantem cerneret, cum magno timore sui reatus sibi dari veniam precabatur. Vir autem sanctus ei indulgere noluit, sed ante altare oratorii eum ducens, regulari disciplinae subdidit, atque tam acriter verberare coepit, ut inter dolores exclamaret, et quid dormiens pateretur, patenter vocibus indicaret. Cumque fratres accederent et clamantem excitarent, ordinem flagellorum exposuit, atque ad eorum veritatem et ultoris praesentiam confirmandam, scapularum livores testes produxit. Quod profecto miraculum mihi Ursinus idem dixit: sed certius rem scire volens, cum ab Urso Ramario quaererem, se clamantem inter verbera Ursinum audisse dixit, et in exigilante verberum signa vidisse. Quibus nimirum signis ostenditur, quo vir sanctus aeternae dignitatis honore potiat, qui eos, quos in hoc seculo nutrierat, et corrigere docendo posuit, et castigationibus emendare.

§ 25. Nam vir vitae venerabilis Odo Vestararius, quia magnae veritatis et sanctitatis fuerit, nemo qui eum bene novit, ignorat. Hic saepius narrare consueverat, quia frequenter sibi appareret, et ejusdem, si in aliquo erraret, facta reprehenderet. Praeterea memorato Sergio monacho cujusdam malae consuetudinis usus inoleverat, ut in uno loco diu fixus permanere non

* Exemplum detractoribus proponendum.

posset. Quadam vero nocte venerabilis pater ei apparuit, et de mobilitate sua terribiliter objurgans, se eum in proximo correcturum minatus est. Post non multos vero dies idem Sergius de solario cecidit, et costam fragit: atque ex illa jam die monasterium circumcursare non potuit. Haec autem et hujusmodi, ut jam dixi, pater venerabilis in discipulorum correctione fecisse cognoscitur, ut ad horam suae vocationis eorum nullus imparatus inveniretur. Quorum profecto nonnullos saepe praemonuit, et ut se ad vicinum exitum praepararent, imperavit.

§ 26. Joannes quidam Romanus, monachus ejusdem nostri monasterii, qui etiam ad hoc Venusinum monasterium mecum venit, quantae simplicitatis et religionis vir fuerit, a multis cognoscitur. Hic autem in castro S. Adjutoris cum caeteris fratribus manere jussus fuerat. Quadam vero die ad monasterium veniens, id quod apud memoratum castrum noviter gestum noverat, retulit dicens: « Domino Leoni Barensi, magistro ejusdem castri, hesternâ nocte dominus Abbas Petrus in somnis apparuit, eique dixit: Frater Leo, quare tam negligenter agis, et debitam psalmôdiam defunctis fratribus nequaquam reddis? Festina et praepara te, quia sub magna eris celeritate moriturus. Evigilans autem, timore praenunciati sibi obitus pavere mirabiliter coepit. Cui etiam sequenti nocte venerabilis Abbas Constabilis * apparuit, et eadem dixit. Ex qua nimirum geminatâ visione ita territus est, ut in ecclesia psallens, bis quotidie ex ordine Psalterium repeteret, et ab omni illa otiositate sua quiesceret. Post aliquantos vero dies idem Leo monachus languore correptus obiit, atque quod veritatem vivendo dixerit, moriendo firmavit. Haec autem mihi Joannes venerabilis monachus, adhuc vivente eo qui visionem suae mortis viderat, narravit. Quae cum in ejusdem obitu impleta didici, credere ea etiam coepi, quae per memetipsum non vidi.

VITA ET MIRACULA

S. EUTYCHII PATRIARCHAE CONSTANTINOP.

A QUODAM PRESBYT. EJUS CONTEMP. SCRIPTA

HABETUR IN SIMEONE METAPHRASTE

Sedit a 552 ad 582. — Phrygiâ oriundus.

§ 1. Magnum nobis argumentum propositum, sed tenuis facultas suppetit ad explicandum. Animus ardet, sed friget lingua, nec viri magni res admirandas et vitam optime institutam potest enarrare. Cogitatio ampla, sed angusta dictio; materiae

* Hic Petri successor fuit, et, biennio regiminis nondum expleto, vitâ excessit, et inter Sanctos est relatus, memoraturque in Menologio Benedictino die xvii febr.

multum ad aedificandum, sed architectus insipiens et imperitus. Verum, Dominus Deus omnipotens insipientibus sapientiam prae-
bet, et verbum suggerit evangelizantibus virtute multâ; ac di-
gito suo, idest Spiritu Sancto aperit aures surdorum, et disertas
reddit linguas infantium. Quid igitur ab hoc munere suscipiendo*
deterrière nos debet? An quod ea nobis non adest orationis copia,
ut pro dignitate possumus virum divinum laudare? Minime vero.
Neque enim (ut Magnus inquit Basilius) quod totum inter coelum
ac terram interjectum spatium oculis pertransire nequeamus,
propterea nolumus intueri, quantum possumus. Itaque nec ego,
quamvis orationis laborem inopiâ, et argumentum difficile pro-
positum sit, iners atque ignavum otium amplectar, neque eorum
similis ero qui cum timidi sint, nec ullum habeant usum navi-
gandi, solo maris aspectu deterriti, ne experiendi quidem causâ
litori propinquas undas audent attingere. Sed beatissimi viri fre-
tus auxilio, populorum studio conabor pro viribus satisfacere.
Scio enim illos eo fore contentos, non quantum viro huic magno
divinoque debetur, sed quantum apud me pauperem reperie-
tur. Neque enim illi soli erant Deo grati qui vitulos ipsi pretiosos
et oves ad sacrificium afferebant: sed similam item, et turturem
et columbam, parva quidem et vilia, sed pura tamen munera of-
ferentes laudabantur. Ex eo enim, quod quisque habet, non ex eo
quod non habet, censetur. Eo igitur qui dixit: *Qui quaerit, in-
venit, et pulsanti aperietur* (Luc. xi), confisus, licet imperitiam
meam non ignorem, tamen quae a magno hoc viro praeclare ge-
sta sunt, explicabo: vel potius occasionem peritioribus dabo lau-
dandi cum qui omni superior est laude, quique sibi ipse magna
est laus: Siquidem (ut Sapiens ait) argentum ignitum est lingua
justi, et labia justorum stillant gratias. Ingens enim ex veris ejus
sermonibus splendor fulget. Nec Sol alienâ, sed propriâ luce il-
lustratur. Magnum orbis lumen doctor Eutychius, aliorum non
eget laudibus, ut perfectus ostendatur. Nec illi gloriae coronam
aliunde sumptam imponimus: sed quemadmodum inquit Pro-
phetam David: Omnis gloria filiae regis ab intus circumdata va-
rietate; sic et divinum illud sacrumque caput omnibus virtutum
generibus est exornatum, et tanquam sublimis quaedam fax per-
petuo splendet omnibus in hoc vitae pelago navigantibus, ut ad
eam respicientes, in portum tutissimum et quietissimum cur-
sum dirigant.

§ 2. Hic igitur magnus vir Deique servus, Pontifex sanctus,
non ab hominibus, nec per homines, sed per Jesum Christum
constitutus, alter quidam Job in patientia justus, ab omni repre-
hensione alienus, pius, verus recte demonstratus est. Verum quo-
niam de Job facta est mentio, non alienum erit, ut ex ejusdem
historia memorandi hujus Pontificis praeconia recenseamus, tum

* Laudatoriae Orationis optimum exordium.

propter multa quae illi adversa contigerunt, tum propter fortitudinem, qua illa pertulit. Ac primum quidem Job vir fuit regione Husitide dives gregibus et armentis atque pecuniâ. Hujus autem divitiae et copiae in eo sitae erant, quod nihil possideret, nihil haberet. Ille pro septem filiis ~~ex~~ vitulis et hircis Deo sacrificium offerebat: hic non pro septem, sed pro decies mille, immo vero pro innumerabilibus populis sacrificium sine sanguine et sine divisione divisum semper faciebat. Caeterum quia et regionis, et loci, et generis dignitatem Job historia commemorat, hujus nos item admirandi viri regionem, et locum, et parentes consideraremus. Videbimus enim eum ex Christianis et Orthodoxis parentibus et avis genitum et educatum fuisse. Radicem investigemus, cujus est ramus, et ex fructu arborem agnoscamus. Nam ex arbore justitiae, vitae fructus oritur. Qua igitur e regione et loco, et qua ex radice magnus hic fructus ortus sit, si tamen fructus est dicendus, ac non potius vitis florida, et abundans perennis vitae ramis, et charitatis erga suos pampinis circumvolûta, et loco filiorum exuberans morum pulchritudine, suavesque et maturos virtutis racemos abunde ferens, ex quibus vinum laetitiae cor afficiens emanavit: quandoquidem est terra quae semen suscipiens fructum profert vel trigesimum, vel sexagesimum, vel centesimum: quem quidem fructum edidit fruendum iis qui habitu sunt perfectiores, quique sensus ad discernendum bonum a malo habent exercitatos: si qui sunt qui id nesciant, intelligere necessarium est.

§ 3. Magnus igitur hinc vir e regione Phrygum oriundus est, et in oppido, quod divinus Pagus dicitur, natus. Fausto sane ac praeclaro nomine appellatum est hoc oppidum. Quid enim praeclarius, quam vel a Deo fuisse habitatum, vel divinum hunc hominem edidisse: ut propheticè quodammodo propter illum sortitum sit hoc nomen? Hic enim vir admirabilis tam gratus in patriam extitit, ut eam muro inexpugnabili circumdederit. Templum enim in ea sanctorum Quadraginta martyrum exaedificandum curavit, ut locus ipse multis de causis divinus vocari debeat, cum refugium et salus sit multarum animarum, eorumque in primis qui angelicam et solitariam vitam complectuntur. Cum igitur multa in ea regione zizania, id est, homines novarum rerum studiosi atque haeretici exorti essent, magni hujus viri parentes illis obstiterunt. Erant enim veluti clara quaedam lumina, et vitae verba tenebant, venenatasque feras conculcabant: quippe qui virtutem acceperant calcandi super serpentes, et scorpiones, et omnem potestatem inimici. Quis ejus patriae civis avum hujus praestantis viri, eundemque nomine Eutychium ignorat, qui inter sacerdotes excelluit, et gratiam habuit a Deo daemones ejiciendi, morbosque curandi? Ante quem a spiritibus immundis vexati, cum in ejus vultu praefulgentem gratiam ferre non

possent, statim concidebant. Quod malum accidere illis consuevit qui arcano Dei consilio spiritibus immundis traditi sunt ad carnis interitum, ut spiritus salvus fiat in horrendo iudicii die. Verum clemens et misericors Deus qui non patitur, eos, qui in tentatione versantur, supra vires tentari, cum tentationis proventu remedium laborantibus per viri sancti manuum impositionem afferebat.

§ 4. Ex hac sacra radice, filia, nomine Synesia, pullulavit, quae nomini suo facile respondit: fuit enim vere prudentiae mater. Cum igitur recte educata esset et adolevisset, opportuno tempore a Domino, viro moribus sensuque simili matrimonio conjuncta, ut paulo post ostendemus, concepit ac genuit filium primogenitum Eutychium, magnum Patriarcham. Antequam enim fingeret servum suum Deus in utero, novit eum: et antequam exiret e vulva, sanctificavit, et hoc illi nomen imposuit. Quos enim praescivit Deus, hos et vocavit: et quos vocavit, hos et sanctificavit. Beata quae illum gestavit, quoniam talis patris mater extitit. Anna non minor, quia et Samuele major hic. Illa enim promisit, se Domino consecraturam filium, quem peperisset. Nam Deo supplicans: Si dederis, inquit, semen viri, consecrabo ipsum in conspectu tuo omnibus diebus vitae ejus. At haec majus quiddam fecit. Cum enim nihil esset pollicita, Deo fructum suum obtulit. Illa, quem precibus impetrarat, in lucem edidit unius gentis sacerdotem et Prophetam Samuelem. Haec illius, quem laudamus, mater, sponte datum totius Orientis Pontificem, et patrem patrum sancte peperit: et visione, quam viderat, dignum educavit. Cum enim illum adhuc in utero gereret, lux eam circumfulsit, et lectulum in quo jacebat, adeo ut eo spectaculo non mediocriter territa, secum ipsa saepe cogitaret, quidnam sibi vellet res tam admirabilis. Portendebat autem, ut ego arbitror, lucidam ex ea stellam, immo vero justum virum sole septies lucidiorem oriturum qui multos in tenebris et inertia sedentes, ut exitus docuit, illustraret.

§ 5. Sed quid de marito ejus, et patre magni hujus patrum patris dicemus? Praeclarane ipsius facta praeteribimus, an de ipso quoque pauca quaedam breviter attingemus? Quis ut Alexander (nam illi id erat nomen) aequè generosus? Quis Imperatori et Principibus aequè charus? (Nam quantopere aeterno Imperatori Deo gratus fuerit, filii ab eo geniti honores declarant). Invicta erat in bellis dextera Belisarii qui summus tunc erat dux. Hunc ille pluri mi faciebat, et magno in honore habebat, ut inter strenuos fortesque viros maxime praestantem. Cum igitur et apud Imperatorem, et apud Principes magnam gloriam obtineret hic etiam Christi miles, nullà tamen re magis erat colendus, quam quod talis filii pater extitisset. His ergo majoribus et parentibus, viris Christianis et orthodoxis et admirandis, genus duxit magnus

hic atque admirabilis vir Eutychius: et apud ipsos enutritus et educatus, primam aetatulam transègit. Neque vero ipse educationis locus praetermittendus videtur. Est enim magna et felix Augustorum civitas. Reperimus autem et D. Paulum Apostolum ortus educationisque suae mentionem facere, cum ortum se esse dicit in Tarso Ciliciae oppido, et ad pedes Gamalielis educatum, atque institutum.

§ 6. Quae igitur magnum Eutychium civitas enutrierit, videamus. Augustopolis dicta est: In qua sanctum etiam ac salutare baptismum suscepit qui multos filios ipse regeneravit, et superiori mundo peperit. Illud item admirandum est, quod cum avus edocuit. Narrabat enim vir optimus, cum ab avo ad sacrum lavacrum ductus esset, ab illo didicisse, ut cum baptizatus genua esset flexurus, ita precaretur: Bonam mihi mentem, Domine, elargire, et fac ut literas discam, et adversarios meos superem. Quae quidem institutio a Spiritu Sancto profecta est, quo ipse repletus fuit, posteaquam sanctum catholicae atque apostolicae Ecclesiae baptismum suscepit. Enutritus igitur apud magnum avum in sanctissima ejus ecclesia juxta Augustopolim, in qua ille erat presbyter et rerum sacrarum custos, in prima sua aetatula literas didicit, mores composuit, incessum et habitum, atque hilarem vultus modestiam, et omnia denique quae ad perfectionem pertinent, percepit.

§ 7. Cum duodecim jam esset annorum, et eum tempus alio extra avi domum vocaret, ut implerentur in eo quae a Domino fuerant praefinita, non audivit, quemadmodum Abraham: Exi de terra tua, et de cognatione tua. (Neque enim Deo parentes et propinqui ejus adversabantur). Sed, quemadmodum Jacob ab Isaac et Rebecca, ad urbium reginam missus est a parentibus et avo, quem diximus, eo quidem consilio, ut in disciplinis gravioribus erudiretur. Sed majus tamen opus, ut ostendetur, eum vocabat. Nam ut Jacob in Mesopotamiam profectus, filias Laban Liam et Rachelem accepit uxores: qui sane Laban mundi figuram gerit, et ejus filiae Ecclesiam ex Judaeis gentibusque conflata significat: sic et novum Jacob magnunque Patriarcham Eutychium Deus, Ecclesia ex utroque populo conjuncta, paulo post novae Romae Pontificem constituit. Verum cum disciplinas, quarum singulas et vulgus et sapientes admirantur, omnes ipse percurrisset, et in unam quodammodo coëgisset, aequalesque suos superasset, ad eam quae vera et sola sapientia est, se totum contulit nihil mali ex vetere illà et spinosà atque inquinatà doctrinà trahens: sed, juxta proverbium, omissis spinis, ex insipientibus Philosophis, si quid in eis boni et religioni consentaneum erat, tanquam rosas decerpens. Didicerat enim sibi plane persuaserat, sapientiam hujus mundi, ut Divus Apostolus ait, non sursum descendere: sed esse terrenam, animale ac daemoniacam,

nec ullum spiritus fructum ipsam complectentibus afferre: coelestem vero sapientiam, primum quidem esse castam, deinde pacificam, modestam, suasibilem, plenam misericordiâ et fructibus bonis, quibus illi qui eam colunt, perfruantur. Hanc summo complexus studio magnus hic Dei vir, bonum consilium cepit, quod non auferretur ab eo, sed quo ipse servaretur. Sic enim ait Sapiens: Bonum consilium custodiet te, et pia cogitatio servabit te. Quod quidem consilium re ipsa statim executus est per Sancti Spiritus perfectionem. Gratiam non distulit, nec dixit: Cras veniam atque perficiam: sed cum dixisset, Volo, res ipsa confestim subsequuta est. Quandoquidem Deus est admirabilis consiliarius. *Omne enim datum optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum (Jac. 1).* Verum æquod illud consilium fuit? Ut terrae terrena relinqueret, et omnem Aegyptiacam voluntatem sub sabulo sepeliret: cursuque ad montem virtutum, hoc est, ad monachorum angelicum chorum contenderet. Qua de re mox latius loquemur.

§ 8. Cum igitur hoc consilium cepisset, ac super petram quae Christus est, recte aedificatus esset, et firmum ac stabile maneret hoc fundamentum, occasio quaedam illi a Deo oblata est quae propositum ejus paulisper impediret. Quemadmodum enim qui iter faciunt, atque in ipso itinere inter se colloquuntur, repentino aliquo tōnitrū territi, per modicum tempus iter simul atque sermonem intermittunt: eo autem cessante, institutum iter sermonemque repetunt. Sic viro huic admirabili contigit. Dum enim vitae solitariae rationem iniret. Pontificatus illi dignitas oblata est. Summa enim contentione petiit ab eo civitatis Amaseorum Episcopus, et quidam alii, ut Lazichenorum Episcopatum susceperet. Horum ille studiis precibusque coactus, cum eam esse Dei voluntatem existimaret, cessit necessitati, seque illi muneri, ut agnum innocentem, obtulit. Verum cum adhuc in regia civitate commoraretur, primum spiritalem Lectoris gratiam accepit, quam Dominus sanctificavit. Accepto enim libro, legit: et cum illum plcuisset, ministro reddidit. In hoc ex parva aetate magnus hic vir die noctuque divinis precationibus vacabat, et sancti corporis pretiosique sanguinis Christi Dei nostri communionem sumebat. Hic ille, tempore jam id requirente, spiritales sacerdotii gratias accipere concupivit. Vere altera Sion declarata es sancta Christi matris Ecclesia, quoniam in te missus est Spiritus Sanctus super divinum hunc et Apostolicum virum. Et tu vir Dei desiderio desiderasti gratiam, cujus jamdiu amator eras, quamque in ipso sanctuario accipere expetebas.

§ 9. Quid postea? Paulo post et alter Stephanus apparuit, cum Diaconi jugum subiisset, factis et verbis potens, vitâ et moribus multos componens ac docens, quomodo divinum ministerium perficere oporteat, et in domo Domini versari quae est Ecclesia

Dei viventis. Sed cum parvo tempore in gradu Diaconatus ex divinorum Canonum praescripto mansisset, ut de pluribus bene mereretur, ad Presbyterorum cathedram proventus est. Considerate autem, quo modo, ordine et ratione illi cuncta cesserint. Nihil praeter aetatem, omnia perfecta, omnia divinâ gratiâ plena. Ordinis autem ratio cum omnibus in rebus, tum in gradibus pietatis optima est. Cum triginta esset annorum, Presbyter creatus est, aetate corporis congruente ad perfectionem accedens. Hanc aetatem Christus super omnia Deus videtur honorasse qui cum triginta esset annorum, baptizatus est. Cum igitur in Presbyterorum sede consideret, eumque, ut inquit David, exaltarent in Ecclesia populorum, et in cathedra Presbyterorum laudarent, gradum illum quoque exemplo suo decoravit: cum non simul satus esset atque editus, ut fabulae Gigantes fingunt, neque ut repentinus quidam, et die uno, tanquam e luto formati populorum Praesides. Non enim repente ad eum gradum venit. Nam is non erat qui gradum persequeretur: sed gradus ipse illum secutus est. Cum igitur omnia ex divino praescripto et lege perfecisset, jamque speraretur Lazichenorum futurus Episcopus, ab ea remotus est cura ab ipso Deo qui meliora semper ac praestantiora prospicit servis suis.

§ 10. Cum igitur consilium illud mutatum esset, et Lazichenaë urbis Episcopatus ad alium devenisset, pristinum, propositum complexus, incorruptas divitias tractare decrevit, et prudentem patremfamilias imitari qui promens ex thesauris suis omnia nova et vetera, pretiosam emit margaritam, et superlucratus est. Sic et vir admirabilis blandas vitae voluptates et sensus pulchre commutavit: dansque temporaria, ut acciperet sempiterna, propter excellentem cognitionis magnitudinem, imitatus est Apostolos qui, relictis omnibus, secuti sunt Christum. Se totum solitariae vitae tradidit, monachi vestem induens, et re atque habitu et sermone philosophiam illam amplectens, quam ex utero matris adamaverat. Imitatus est Eliam Thesbitem et Joannem Baptistam qui exercitationis viam imitari volentibus ostendentes, solitudinem primi coluerunt. Quamquam magnus Eutychius non solitudinem, non Carmelum, sed Amaseorum metropolim elegit, ubi desiderio suo satisfaceret. In hac enim civitate sanctum est monasterium, quod sanctissimi quondam Episcopi Meletius *, et Uranius, et Seleucus exaedificandum curarunt. Ac Meletius quidem et Seleucus, cum sanctissimam Amaseorum Ecclesiam rexissent, in ea sancte dormierunt, et in hodiernum usque diem miracula et curationes operantur. Nam de magno quidem Seleuco miraculum celebratur, quod per illum Deus, cum adhuc viveret, operatus est.

§ 11. Cum enim fames gravissima regionem occupasset, non

* Meletium putamus qui colitur iv die Dec.

mediocre periculum erat. Etenim cum ex horreo, quod adhuc manet, totum esset frumentum exportatum, custos non ferens flagitantium impetum, ad sanctum Seleucum accessit, horreique claves reddidit: «Non est, inquit, frumentum in horreo et efflagitantis populi multitudinem ferre non possum.» Acceptas claves vir sanctus in lectulo suo posuit et per totam noctem, ut solitus erat, precari Deum non destitit, ut admirabilem potentiam suam ostenderet, quo populum suum alere posset ac sustentare. Postridie igitur mane, cum ad sanctum Episcopum de more religiosissimi clerici venissent, ipse ad custodem: «Accipe, inquit, claves, frater et subveni pauperum necessitati.» At ille rursus iurjurando affirmavit, nihil in horreo esse frumenti. Cumque obstinatus in incredulitate perstaret, ad clericos conversus vir magnus: «Benedictus, inquit, Dominus: Abite cum illo et cognoscite, utrum vera dicat, necne.» Cum autem abiissent et vellent ostium aperire, vix potuerunt introire prae frumenti multitudine. Manet autem ad huc usque diem inscriptum testimonium. Centies mille frumenti modios ex horreo, sancti Seleuci precibus, exportatos. Hactenus de beato Seleuco. Uranii vero qui in Iberis sedem obtinuit et illic defunctus est, tumultus adhuc curationes elargitur: idque patet ex aegrotantibus qui in aede, in qua sanctus hic requiescit, ad ejus tumultum passim appropinquant, morbis liberantur et sani cursitant collaudantes Deum.

§ 12. In hoc igitur magno monasterio quod ipse postea tum aedificiis, tum cultu divino, tum proventibus amplificavit, monachi magnus Eutychius habitum induit. Cumque succinctos haberet lumbos in veritate, et Sancti Spiritus armaturam suscepisset, totius monachorum coetus in ea metropoli gubernandi provinciam cepit: ex quo Catholicus, seu Generalis appellatus est. Qua quidem dignitate nihil elatus est, nec eam in animo suo magnificiebat. Omnem enim caducae ac miserae hujus vitae splendorem, ut inanem, aspernabatur: quippe qui hominis gloriam, ut florem foeni esse non ignoraret. Itaque cum maximus esset omnium ac primus, ita se gerebat, ut si unus e multis extitisset. Sic enim Dominus praecipit: Qui vult inter vos esse primus, sit omnium ultimus et minister *. Dictum enim illud: Dux aliorum es constitutus, ita te gere, ut si unus esses ex illis: plane meminerat et observabat. Jam cum omnia non exiguo tempore, nempe decem annorum spatio in eadem mansione degens, eique praesidens, fecisset et docuisset, multosque Deo cohortationibus et doctrinâ sua lucratus esset, illud Evangelicum observans: *Qui fecerit et docuerit, hic magnus vocabitur in regno coelorum* (Matth. v), et illud: *Melius est nomen bonum quam divitiae multae* (Prov. xxii): meruit illa verba audire: *Euge serve*

* Memoranda his qui praesunt verba, Eccles. xxxii, haec sunt: *Rectorem te posuerunt? noli extolli: esto in illis quasi unus ex ipsis.*

bone et fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam (Matth. xxv). Et sic illustris effectus est, ut cum instar ardentis et absconditae lampadis sub modio esset, electus sit, ut super candelabrum positus, fideles omnes illustraret, et omnibus, ut civitas super montem posita, clarus fieret. Sed quomodo haec gesta sunt? Dei providentiâ factum est, ut in negotio quodam, ad omnes Christianos pertinente, magni hujus viri opera requireretur. Negotium autem fuit ejusmodi.

§ 13. Scitis vos omnes, viri studiosi, sanctum Concilium quintum in hac regia civitate fuisse celebratum, regnante Justiniano Imperatore qui Christianae religionis studiosissimus fuit et diligentissimus in congregandis Episcopis qui tria illa capita dijudicarent, id est, Theodoretî scripta contra duodecim capita sancti Cyrilli: et epistolam Ibae, ad Marim Persam conscriptam: et Theodori Mopsuestiae Episcopi Judaicas nugas et maledicta. Quae quidem diligenter explorata et juste improbata, meritoque damnata fuerunt ab ipso sancto oecumenico Concilio (a). Cum igitur omnes Episcopi sanctissimi convocarentur, Amaseorum item Metropolitâ accersebatur, ut ad hanc urbium reginam, harum quaestionum gratiâ se conferret. Verum cum infirmâ corporis valetudine ille impediretur, Deo ita prospiciente, ut latentis hujus sancti viri Eutychii thesaurus manifestus fieret, primum Metropolitâ per alios probos venerandosque viros qui erant persuasuri, ut regnantem hanc civitatem acciperet: deinde ipse met illum hortatur, ut sibi velit obsequi et pro se ad Concilium prompto animo, ut qui sit dogmatum divinorum peritissimus, proficisci. Cessit vir sanctus cohortationibus. Erat enim ita promptus ad obtemperandum, ubi salutis lucrum sperabatur, ut tardus ad obsequendum, ubi animae detrimentum et damnum erat propositum. Verum cum initio rem aegre ferret, ut Moses olim, cum in Aegyptum ad liberandos filios Israël mitteretur, vidit et novus hic Moses, si non rubum ardentem, at clibanum, ut Abraham, conflagentem. Audivit et vocem, non quae diceret: Ne appropinques huc: aut, Solve calceamentum e pedibus tuis: quibus verbis praecipitur, ut terrenae carnalesque cogitationes deponantur: sed verba similia: Abraham, Abraham, Per memetipsum juravi, dicit Dominus, benedicens benedicam tibi et multiplicans multiplicabo te: et erit semen tuum sicut astra coeli. Quae autem visio illa fuerit quam vidit et quae illa vox quam audivit, commemorare est operae pretium. Rursum novus Joseph, rursum novus Daniel fit magnus hic vir.

§ 14. Videbam, inquit, in visione noctis digitum manus

(a) Constantinopoli Synodum coëgit quidem Justinianus in Origenistas, anno 543; sed V Concilium Oecumenicum (Constantinopolit. generale II) non ante 553 celebratum est, S. Eutychio jam Byzantinae Ecclesiae Patriarchâ. Concilium probabiliter cui interfuit pro Amaseae aegrotante Episcopo Eutychius noster, est Constantinopolit. memoratis intermedium, pro Quaestionibus trium Capitulorum (de quibus alibi, v. Ind.) congregavit ipsemet in regia urbe Vigilius Papa anno 548.

Domini in firmamento coeli et montem sancto monasterio imminentem (Est enim mons ille valde sublimis et excelsus, in quo sancti martyris Thalaëi aedem constructam videmus), cujus vertex mihi a digito illo ostendebatur : et vox audiebatur, dicens : Illic eris Episcopus. Quis per montem illum aliud quam urbium reginam, ut exitus docuit, significari existimasset? Est enim vere montium reliquorum ac civitatum vertex atque fastigium, de quibus ait David: Rigans montes de superioribus suis. Sive enim virtutes angelicas, sive montes ipsos et civitates intelligas, utroque modo veritas apparet. Cum igitur visionem hanc vidisset, Deum qui illam ostenderat, deprecabatur, ut sacrum illud munus et periculum quod ex eo immineret, a se transferret: utque sibi potius concederet, in futura vita bonis illis, quae justis promissa sunt, perfrui, atque audire verba illa: Esto super decem civitates. Sed Deus qui nubes ducit ab extremis terrae quique a gregibus ovium vocavit David, unxitque illum prophetam et Regem, elegit et mitem hunc virum et occasione illa quam dixi, in urbium amplissimam duxit. Mansit autem apud Patriarcham qui tunc erat. Menas appellabatur, eratque vir sanctissimus et divinus. Cumque angelicam ageret vitam, futuraque prospiceret, magnum Eutychium hortatus est, ne a se discederet: ostendensque illum sancto clero, dixit: Hic monachus erit successor meus. Confestim autem illum misit ad Imperatorem, apud quem cum de rebus propositis disputaretur, apparuit omni divinâ humanâque disciplinâ instructissimus. Cumque congressus esset cum haereticis qui soliti sunt verbis digladiari, non ad utilitatem, sed ad simpliciorum eversionem: illi non potuerunt resistere sapientiae et spiritui quo loquebatur. Cum enim quidam negarent eos anathemate feriendos qui post mortem deprehensi essent haeretici, ipse divinarum scripturarum testimoniis anathemate puniendos esse demonstravit. Rex enim Josias, inquit, cum id prophetia ante significasset, ossa eorum qui vitulis immolarant, post mortem effodit atque combussit. Idem ergo in haereticos servandum est, ut post mortem anathemate damnentur.

§ 15. Hunc igitur Imperator et qui astabant, admirati, magnopere coluerunt et observarunt. Itaque majore cum libertate deinceps in regia versabatur, et majores cognitionis ejus divitiae apud Deum atque homines declaratae sunt. Amabat autem eum Imperator, inmo vero Imperatorum ac regum omnium Dominus: cui cum ante ortum nostrum nota sint omnia (quos enim praescivit et praedestinavit, hos et vocavit et glorificavit), magnum etiam Eutychium summa cum gloria vocavit ad Pontificatus dignitatem. Paucis enim post diebus sanctus Dei servus Menas, regiae urbis Patriarcha, de quo mentionem fecimus, in senectute bona et dierum plenus quos cum Dei gratia transegerat, hinc ad angelorum et sanctorum Patrum vitam migravit. Cujus

quidem obitus nuncio ad Christianissimum Imperatorem perlato, multi certatim incredibili studio conabantur amicos Imperatoris promissis et muneribus corrumpere, ut hominibus indignis Pontificatum deferret. Sed qui omnia facit et mutat, quique corda scrutatur et renes, Deus, in manuque sua cor regis continet cum finibus terrae, quietissimi Imperatoris cor ad virum dignum inclinavit. Qui celeriter uni e referendariis (Petrus hic appellabatur) mandavit, ut quaereret et teneret et congruenti honore custodiret magnum Eutychium. Quod sane factum est. Sed audite visionem quam is, dum servaretur, vidit. Videbar, inquit magnus ille vir, magnam quamdam et praeclaram domum videre et lectum splendide stratum, in quo mulier, nomine Sophia jacebat: quae cum vocasset me, ornamentaque demonstrasset, vidi mox domui adjacens solarium nive repletum et puerum in solario stantem, nomine Sotericum, qui e solario casurus videbatur, nisi ego praeveniens, e nive eductum a lapsu conservassem. Hoc viso quid aliud significabatur, nisi pulcherrima Ecclesiae sanctissimae opera? Haec enim erant illa ornamenta. Per puerum autem in nive periclitantem, dogmatica disciplina laborare indicabatur.

§ 16. Cum igitur haec ita processissent, sancto Clero sacroque Senatui libere consilium suum exposuit Christi studiosissimus Imperator, affirmans, se de illo Divinam visionem vidisse. « Cum enim, inquit, in aede sancti Petri principis Apostolorum, in qua Senatus habebatur, me somnus complexus esset, in quiete vidi Principem Apostolorum mihi magnum Eutychium ostendentem, dicentemque, Fac, ut hic sit Episcopus. » Haec cum ita se habere jurejurando affirmaret Imperator, omnes ipsius contentionem ac studium, quod divino quodam splendore vultus declarabat, conspicientes uno animo, eademque mente, et cunctis suffragiis, atque una voce ante tempus conclamarunt: « Dignus est, dignus est. » Cum igitur illi omnia ordine et ex divinorum Canonum praescripto contigissent, et tempus esset, ut sacrarum manuum impositione et initiatione consecraretur pater et magister ipsorum, adducitur ad sanctum altare, qui multos ad illud sacerdotes atque pontifices erat adducturus: precibus ac manu, et divinis ac venerandis oraculis consecratur, Sancto Spiritu inungitur: vel potius sanctificatus ipse, vicissim praesentes omnes Pontifices sanctificat; ovis errantis typum * super humeros tollit: in sedem sublimem ascendit, in solio sedet: atque pastorum principem Christum in coelum revertentem imitatur. Dicit enim ipse quoque populo universo verbum illud, quod conjunctionem conciliationemque et conservationem significat: nempe, Pax omnibus: et ab omnibus illud vicissim accipit. Praeclare divinus David ante de ipso pronuntiavit: *Quam magnificata sunt opera tua*

* *Pallium* Archiepiscopale, ovinâ vel agni lanâ mystice confectum.

Domine: omnia in sapientia fecisti (Ps. 103). Quaecumque enim in hunc acta sunt, divinâ sunt plena sapientiâ, laetitiâque fideles omnes afficiunt.

§ 17. Verum quis deinceps fuit, cum esset consecratus, et sublimem illam dignitatem accepisset? Sanctitas ei similis, quae per linguas ignitas super singulos Apostolos descendit, super ipsum item requievit: et Spiritu Sancto plenus, loqui coepit, quemadmodum ipse Spiritus dabat eloqui. Merito posset hic aliquis totum illum Scripturae locum accommodare. Erant autem in Jerusalem viri religiosi ex omni gente, quae sub coelo est. Vere enim ex omni gente erant religiosissimi episcopi in nova Jerusalem Constantinopoli congregati, trium illorum capitum gratiâ, quae ante recensui. Cum igitur convenisset multitudo et confusa esset, audiverunt ipsum loquentem aliâ linguâ adversus diversas linguas haereticorum. Alia enim est recte loquentium, et in recta fidei confessione manentium lingua: alia eorum, qui in superbia sua loquuntur iniquitatem adversus Deum altissimum. Itaque ignita sancti viri lingua sustulit eos in fidem, Spiritus Sancti ope, et sanctissimis episcopis adjuvantibus: ut Moses Israëlitaë ferens opem, Aegyptiumque percutiens. Dogmata enim haereticorum a veris Israëlitis tenebrosa execrandaque existimantur: quamobrem et damnata, sub sabulo sepeliuntur. Jam quae in magno illo quinto Concilio acta fuerint, scitis vos omnes viri doctissimi. Quare non est necesse, ut aliquid de illis dicamus. Quod si qui sunt, qui ea ignorent, facile poterunt intelligere. Sed hoc loco congruit id, quod a Davide dictum est: Sacerdotes tui induantur justitiâ, et sancti tui exultent. Itemque illud, quod ab Apostolo dictum est: Induite armaturam Dei, quo possitis omnia tela inimici ignita extinguere. Indutus igitur lorica justitiae, et calceatis pedibus in praeparatione Evangelii pacis, in omnibus sumens scutum fidei, et galeam salutis, et gladium Spiritus, quod est Verbum Dei, spinas amputavit, et vias asperas, planas reddidit, eiecit lapidibus, id est, maledicis et detestandis haereticorum sermonibus, ex vera fidei viâ, et medium maceriae parietem solvens, per sanctorum dogmatum expositionem et probationem, sanctissimis Dei Ecclesiis pacem reddidit.

§ 18. Res autem accidit admirabilis, et illius animo digna: quae, ut arbitror, vel potius scio, numquam accidet, nec est eventura. Cum enim multa diversis locis atque temporibus sancta Concilia celebrata sint, ex quo religio Christiana constituta est, nemo unquam nisi magni hujus atque divini viri tempore quatuor simul Patriarchas convenisse meminit. Itaque cunctis dubitationibus et controversiis, non violentiâ, nec necessitate, aut partium studio atque affectione, sed demonstrationum et cohortationum vis dissolutis, summa pax et magna tranquillitas in

Dei Ecclesia est consecuta. Quatuor autem Patriarchae sunt hi: Vigilius veteris Romae *, Eutyechius hic novae Romae, Apollinarius magnae Alexandriae, Domnus Antiochia: qui tamquam unum in corpus ex quatuor elementis conflati, unanimes erant idemque sentientes.

§ 19. Cum igitur ex quatuor Pastorum concordia rectoque sensu, factum esset veluti unum ovile atque unus pastor, et omnis disciplinae moderatio super sacerdotes et sacerdotum praesules conquievisset, discesserunt ad suas singuli civitates et populos, magno cum gaudio. Ac diu quidem tunc omnes ubique Ecclesiae Dei in pace versatae sunt. Ambulabant enim et aedificabantur in timore Dei, et Sancti Spiritus consolatione replebantur. Relictus autem est solus, novus hic omnibus in rebus Jacob et magnus Patriarcha Eutyechius. Nam ut ille quoddam luctatus est non cum homine (neque enim is homo fuit, qui benedixit Jacob, et mutavit nomen ejus in Israël: Quoniam si fortis, inquit, fuisti luctando cum Deo: et quae sequuntur) ita hic adversus principes et potestates, adversus mundi rectores tam visibiles, quam invisibiles, solus pro Christo Deo nostro bellum suscepit, solus subiit Ecclesiarum sollicitudinem, restititque usque ad sanguinem, nocte et die pugnans adversus hostes veritatis. Graves enim et Arabici lupi non desinebant Dei gregem oppugnare, mala excogitantes, et loquentes perversa, captivasque ducentes animas simpliciorum. Non exiguo tempore hic Dei servus creditum sibi gregem a Pastorum principe Christo, super aquam refectionis et in loco pascuae collocavit, quod firmum erat, conservans: quod fractum, alligans: quod debile, confirmans: quod aberrabat reducens sermonibus et rationibus opportunis, ut peritus pastor. Ardore diei et glacie noctis urebatur, ut Jacob Patriarcha, qui pro Lia et Rachele servivit, Laban pecora pascens annis quatuordecim. Verum ille pro ovibus rationibus expertibus labores perferebat: quorum quidem laborum merces erat manifesta. Nam quae sublimioris speculationis sunt, conjugium scilicet illud Jacob cum duabus sororibus, ea figuram quamdam, prae se ferebant Ecclesiae, ex Judaeis et Gentibus congregatae, quam Christus omnium Deus sibi despondit. Aliam autem orationem haec requirerent. At magnus hic vir Dei Eutyechius pari annorum numero, quot sunt Apostoli, Christi gregem pavit (a), quem ipse Pastorum princeps Apostolorum principi Petro commendavit: *Si diligis et amas me*, inquit, *pasce oves meas, et pasce agnos meos* (Joan. xxi). Namque oves has cruce obsignatas, et virtutibus varias in unum ovile, id est, in

* Summus Romanus Pontifex.

(a) Scriptorem hic hallucinat immodicum studium analogiarum cum S. Scriptura. Non 12, sed 14 primum per annos Eutyechius Patriarcha sedit; exilio deinde pro fide mulctatus est anno 565; in Ecclesiam tandem suam revocatus anno 577 eam perrexit regere in pace usque ad sui beatissimi obitus annum 582.

EX APR. 6

DE S. EUTYCHIO PATR. CONSTANTINOP.

633

sanctam Catholicam et Apostolicam Ecclesiam congregatas, alieno non servientes nec audientes, conservavit. Oves enim propriae semper audiunt vocem veri pastoris. Neque enim fuit mercenarius pastor, neque ut fur, aut latro, aut peregrinus, aut alienus, in ovile ingressus est: sed divina lege et optimo ordine cum disciplina et gratia congruente, commendata est illi Ecclesia Dei, quam virginem castamque Domino conservavit.

§ 20. Caeterum hoc ferre diu non potuit invidus atque honestatis inimicus diabolus, qui insolens ac superbus dicit: Fortitudine mea capiam orbem universum, tamquam nidum: et tamquam ova derelicta tollam, et auferam manu mea fines gentium. Cum enim florentem ac plenam Christi arcem cerneret, et frumentum maturum ac multiplex, et ad coelum usque pertingens, quid fecerit zizaniorum sator, et generis nostri hostis, quid machinatus sit sapiens ille ad faciendum malum, quomodo zizania in frumentum conjecerit, videamus. Specie pietatis et honoris ignominiosi (ut ait Apostolus: Zelum habent, sed non habent scientiam) tamquam aper de sylva et singularis ferus per simpliciores pulchram Ecclesiae vineam devastare aggressus est: et ventos immisit, atque procellam in domum bene super petram aedificatam, immo vero in ipsam petram. Quae tamen firma permansit, illaque ut pulvis paulo post dissoluta sunt. Verum quinam zelus iste fuerit, seu gloria, aut pietatis species, paucis explicemus. Scitis vos omnes, qui pii Imperatoris Justiniani divinorum dogmatum studium meministis*, quomodo is in eam potissimum curam incumberet, ut omnes haereticorum rationes una cum ipsis haereticis improbaret et everteret: quod quidem et fecit tum argumentis et demonstrationibus, tum testimoniis Scripturarum. Hic nescio quo auctore et magistro coepit execrabilem ac detestandam et perniciosam opinionem illam sub specie religionis probare, quae Domini nostri Jesu Christi corpus ex ipsa divinitatis conjunctione incorruptum asserebat. Quae quidem, ut cancer, serpens atque depascens, totum prope orbem perdidisset, nisi noster Phinees antevertens restitisset. Sed quod huic morbo remedium adhibitum est? Sanctorum Apostolorum et Prophetarum atque Doctorum testimonia, et demonstrationes sunt multae, quibus usus est ille ad pestiferum illum morbum opprimendum. Perniciosa enim omnino pestis est, asfirmare, incorruptum fuisse Domini nostri Jesu Christi corpus ante resurrectionem. Quis enim adeo stultus est, ut Domini corpus ex eo, quod cum divina natura copulatum fuit, incorruptum asserat, cum hoc concessio, colligendum sit necessario, fictam et simulatam humanae carnis susceptionem extitisse**? Quomodo enim

* Utinam Justinianus quae ad Ecclesiae judicium pertinent, sanctis Ecclesiae Pastoribus et praesertim Maximo Romano Pontifici tractanda reliquisset!

** De Corporis Chr. ante resurrectionem incorruptione.

incorruptum corpus pati potuit, aut circumcidi, aut pannis involvi, aut lacte nutrirî? Quae si illam vitae largitricem carnem subiisse credimus, Crucem item, et clavorum foramina, et lanceae vulnus confiteri oportet. Incorruptum igitur de illo dici non potest, nisi per hoc verbum intelligamus, corpus illius nulla unquam fuisse peccati maculâ contaminatum, aut in sepulcro non esse dissolutum. Verum haec a magno divinoque doctore Eutychio scriptis studiose sunt et acriter disputata. Ex quibus, si quis veritatem ignorat, facile eam poterit intelligere. Longiores enim essemus, si ea vellemus persequi. Videamus igitur, quid, posteaquam Patrum attulit testimonia, consecutum sit.

§ 21. Cum magnus sit vir longa oratione Imperatori, non esse id Ecclesiae Catholicae dogma, comprobasset, animam suam, (ut ait Ezèchiel Propheta) quae ad propositum pertinerent explicans, servavit. Illi vero malorum inventores, in peccatis suis perierunt. Instar enim saepe cadentis guttae et petram excavantis, Imperatori persuaserunt. Atque hujus quidem improbae opinionis magistri, execranda nugâcis Origenis et Evagrii et Didymi dogmata defendebant. Quorum nomina libens praetereo, ne malo malum rependere videar, et contumeliâ calumniam persequi, et contra propositum et mores sancti Eutychii facere: qui ex beato Salvatoris nostri mandato, non esse malum pro malo reddendum, sed contra potius maledicentibus benedicendum, et pro persequentibus precandum, tum factis, tum verbis docuit. Quamquam silenda potius videntur, quam praedicanda, quae tunc gesta sunt. Quamobrem ut ipse vir sanctus edocuit, quae silentio sunt digna, praetereamus. Vigil igitur justitiae oculus malitiam impunitam abire non permisit: sed calumniam omnino rexit et patefecit, adeo ut illi ipsi ore proprio conjurationem confessi sint, et ultionis aequitatem collaudarint. Erant autem, qui haec machinati sunt, non solum ex eorum numero, qui plurimum valebant apud Imperatorem, verum etiam ex sacerdotibus, qui erant insignes, quique magnas Ecclesias gubernabant: (si tamen sacerdotis nomine digni sunt, homines improbi et calumniatores): quos tamen omnes justitia punivit, obstruens labia adversus justum loquentia iniquitatem in superbia et despectione. Isti igitur, ut dictum est, execrabilium et impiorum dogmatum studio simplicitatem Imperatoris perverterunt, et sub incorrupti occasione inique, ut demonstrabitur, et praeter divinos Canones atque Ecclesiastica instituta beatum ac pium virum oppugnarunt. Sed eos justus judex et in hac vita punivit, et mox ad inferorum supplicia detrùsit sempiterna.

§ 22. Cum igitur studiis istorum diuturna vis morbi esset adaucta, et vulnus jam intractabile, atque adeo immedicabile evasisset, cumque Imperator, assumptâ chartâ, in qua detestanda illa opinio, quod Domini corpus ex divinae naturae copulatione

incorruptibile fuerit, continebatur, eam divino magnoque pugili Eutychio perlegisset, flagitabat, ut sententiâ et suffragio suo illam comprobaret. At ille, ut aequum erat, primum cohortationibus utens, negabat eam esse doctrinam Apostolorum: quamobrem se illi nec animo posse, nec verbis assentiri. Deinde cum nec cohortationibus, nec admonitionibus posset Imperatori persuadere, ne quid contra catholicam Ecclesiam et recta dogmata faceret, omnem curam et sollicitudinem suam in Deum rejiciens, Apostoli verbis testatus est, se nihil utilium omisisse, quod non nunciaret: atque in posterum ita se confirmavit, ut pro Christi fide vellet omnia perire: Certo, inquit, scio, nec mortem, nec vitam, nec praesentia, nec futura, nec afflictionem, nec angustiam, nec famem, nec nuditatem, nec gladium, nec exilium posse me separare a charitate Dei, quae est in Christo Jesu Domino nostro. Haec vir sanctus verbis, primum, mox autem factis comprobavit. Constat enim, facta esse subsequuta. Cum enim nollet dogmatis errorem suscipere, et Aphthardocitas (a) comprobare, statim malorum inventores, qui omnia facile audent, principes illi et sacerdotes annui, congregati in auditorium et convenientes, meditati sunt inania et stulta adversus Dominum et adversus Christum ejus: et Imperatori persuaserunt, ut virum, omnibus ornatum virtutibus, e sede exturbaret, in eaque alium constitueret, qui studiis et opinionibus suis consentiret. Quod quidem et factum est. Nam cum festus dies sancti Timothei apud Hormisdæ regionem in novo palatio celebraretur, ac sanctus Eutychius rem divinam faceret, Tribunus militum et satellites, immanis ferae ministri, Episcopatum invaserunt, comprehensis et distractis viri sancti familiaribus, qui contra illum testificarentur, ut quoquo modo illum non sine causa ex Episcopatu ejectum fuisse ostenderent. At vir magnus, cum eorum invasionem in Episcopatum, et quosdam e suorum numero illinc violenter abstractos et in carcerem coniectos fuisse cognovisset, peracto sacrificio, distributâque sancta Communione, in sacrario mansit. Dicebant enim quidam graves viri, si e sacro templo exiret, fore, ut interficeretur: quosdam enim armatos, atque in Antiochi praedio collocatos, eo consilio foris eum expectare.

§ 23. Haec vir beatus cum accepisset, constitit ante altare, solitisque vestibus et superhumerali indutus, quod semper secum habebat, usque ad vesperam precationibus incubuit, Deum obsecrans, ut Ecclesiam suam tranquillam et recta dogmata conservaret. Cum autem fecisset obsecrandi finem, sacerdotes et monachi qui aderant, hortati sunt eum, ut cibum caperet: quod

(a) E graecis vocibus *αφθαρτος* incorruptibilis, et *δοκεο* censeo, videor, vocabulum Aphthardocetas haereticos designavit doctrinam sectantes *Gajani* Alexandriae Episc., unde *Gajanites* etiam dicti sunt (nec non *Phantasiastae*), qui carnem Christi docebant ex se nulli obnoxiam corruptioni, atque, impatibilem; qua ex doctrina pejor error prodibat, scilicet Christum *apparenter* tantum passum fuisse.

et fecit. Cumque paululum quievisset, affuit cum gladiis et fustibus, multoque cum praesidio militari magna illa fera qui Aethereus appellabatur: correptumque sanctum virum, nihil habentem, in monasterium, quod Choracudim appellant, absportavit. Quo in loco cum uno die commoratus esset, et propter monasterii paupertatem male tractaretur, misericordiâ commoti (nam viri sancti virtutem adversarii quoque admirabantur), eum in Osiae, id est, Sanctae, sic appellato monasterio prope Chalcêdonem collocarunt. Nec amplius quaerentes, utrum jure, an injuriâ e sede fuisset ejectus, coacto post diem octavum conventu Episcoporum et principum, virum sanctum, quem indictâ causâ ejecerant, in jus, ut se defenderet, vocarunt, quod libellus adversus eum Consessui esset oblatu. Quid autem libellus contineret, non sine risu potest audiri: Quod unctus esset, quod aviculas comedisset, quod multas horas genibus flexis orasset, et alia his magis adhuc ridicula. Ab ejusmodi igitur criminibus, ut sese purgaret, eum accersiverunt. Sed vir sanctus Episcopis et principibus qui Consensus mandato nuncium attulerat: «Ad quem, inquit, acceditis, et quem me vocatis?» Illi veritate coacti responderunt: «Ad Dominum nostrum et Patrem.» Quibus ipse rursum: «Quis est, inquit, iste dominus et pater vester?» — «Venimus, inquit, (tanquam occultis quibusdam verberibus vapularent) ad Patriarcham nostrum dominum Eutychium.» — «Patriarcha ego, inquit ille, Patriarcha, Dei gratiâ, sum, nec a me quisquam hominum tollet hanc dignitatem. Quis est ille, quem meo in loco collocastis?» Quibus verbis cum illi respondere non possent, victi reverterunt ad eos a quibus missi fuerant. Verum idem conventus iterum et tertio contra Canones eum vocavit. Sed ille semper congruenter respondit: «Si canonicum, inquit, iudicium constitutum est, detur mihi Clerus meus, et ordo Patriarchatus, et veniam, defendamque me, et accusatorum meorum utar testimonio.» Haec illi responsa cum accepissent, nihil consentaneum facientes, sententiam contra ipsum tulerunt, ipsis iudicibus dignam. Quam tamen beatus vir antevertens, subiecit omnes poenis Canonicis, donec resipiscerent.

§ 24. Verum cum finem accepissent consessus illius ludi, is qui consilium Achitophelis * disjecerat, axesque curruum Pharaonis confregerat, dissipavit etiam illorum consilium, implicans eos inter se: qui cum occasionem honestam non reperirent adversus justum, ut quae injuste egerant, juste viderentur egisse (erant enim iidem iudices et accusatores), eum ex loco, ubi erat, in insulam quae Princepo dicitur, transtulerunt. Ad hanc appulit insulam beatus vir cum tempestate die sabbati, nocte profunda. Cum autem illuxisset, antequam quicquam aliud ageret, vidit Crucem in pariete pictam cum hoc elogio: Christus vobiscum

* De perfido Achitophèle vide in libro 2 Regum Cap. xv et seqq.

est, state. Qua quidem re vehementer laetus, gratias egit Deo qui hanc sibi consolationem attulisset. Sed cum in illa insula tres hebdomadas sub magna militum custodia transegisset, rursum ab eisdem iudicibus decretum est, ut Amaseorum metropolim peteret, maneretque in monasterio, quod ipse constituerat. Quod et factum est. Quae autem illic adversus eum acta scriptaque sint, dicere, ne longior sim, supersedebo. Satis enim est, quod ad hoc propositum dixit Ezèchiel ex persona Dei: Eo tempore avertam faciem meam ab eis, et inquinabunt Episcopatum meum, et ingredientur in sancta mea sine reverentia, et facient iniquationem magnam. Sed quae deinde evenerint, videamus.

§ 25. Fidelis Dei servus Eutychius Paulo similis declaratus est, et ad eum quoque Pauli historia referri potest. Sic enim de Paulo scriptum est: Ut autem iudicatum est, ut in Italia navigaremus, tradiderunt Paulum et quosdam vinctos Centurioni, nomine Julio. Sic et de sancto viro factum est. Nam posteaquam multa temere consulta essent, tandem, ut diximus, decretum fuit, ut ad Amaseorum metropolim sese conferret, et in suo ipsius monasterio viveret. Hoc ille nuncio doluit fortasse? Adversatus ne est? Vel succurrit illi, quod Dominus praedixerat: *Nemo Propheta acceptus est in patria sua?* (Luc. iv). Minime vero: sed prompto animo omnia subiit. Gaudebat enim, quod dignus habitus esset qui pro nomine Dei contumeliâ afficeretur. Studebat enim non solum ut in illum crederet, verum etiam ut pateretur. Quoniam fides sine operibus mortua est. Imitatus est hac item in re super omnia Deum qui dorsum suum tradidit flagellis et genas à lapis, et faciem suam non avertit a foeditate sputorum. Cujus livore sanati omnes sumus. Qui etiam dixit: Si me persecuti sunt, et vos persequentur. Si patremfamilias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domesticos ejus? Hoc egit et servus Dei. Deceverat enim omnes potius perpeti acerbitates, quam fidem prodere, ut exemplo suo multi confirmarentur, stabilesque et immobiles in recta fidei confessione permanerent. Quod quidem et factum est. Omnes enim Patriarchae, multique Episcopi, praecipueque Orientales recusarunt Imperatoris opinioni subscribere, et ei tum Synodo, tum scriptis restiterunt, in primisque sanctissimus Antiochiae, patriarcha Anastasius qui easdem, quas magnus Eutychius (aerumnas ne dicam, an coronas?) pertulit. Cum igitur indictâ causâ damnatus esset exilio, parâtaque essent jam omnia, nos item cum illo persecutionem pro Christo et exilium ferre decrevimus. Quo quidem constituto, ille omnes qui aderant in insula, ore osculatus, ut Ephesios Paulus in litore, animo autem totam ecclesiam, sibi a Deo creditam, in osculo sancto, eam Domino, a quo ipsam acceperat, commendavit.

§ 26. Eorum igitur, qui nos ducebant et qui miserant, arbitrio in monasterio ipsius constitimus, tanquam in exilio, ut ipsi

arbitrabantur: quod tamen vir sanctus salutarum sibi, et multorum bonorum causam existimabat. Quae autem tunc in via publica gesta sunt, utrum molesta acerbaque fuerint, an miraculis et aegrotantium curationibus plena, ut orationis longitudo viteatur, praetereo. Quanquam eadem, majoraque publice perfecta sunt, cum viri sancti revocatio celebrata est. Descendit igitur in Amasëam magnus pugnator Eutychius, ut Abraham olim, et ejus nepos Jacob in Aegyptum, ambo Patriarchae, propter famem. Nam quod Salvator noster Jesus Christus in eamdem Aegyptum descenderit, ut rem excellentiorem cum honore praeterimus, et propter levem nubem, et propter casum manufactorum simulatorum. Nam descensus quidem ille multis miraculis claruit. Dei enim carnem humanam induti praesentia quid non admirabile efficeret? Nec magnorum Patriarcharum descensus miraculo caruit: ut facile declarant nobis omnibus plagae illae, quas a Deo Pharo accepit propter Abraham et Saram, quamobrem eos cum honore dimisit: et Joseph declaratio, et Jacob atque filiorum ejus ad ipsum profectio. Haec quidem illis admirabilia contigerunt. Sed magno Eutychio non minora concessit rerum omnium effector Deus. Quae autem haec, quantaque fuerit, multis omis- sis, videamus. Haec quidem nos perspeximus, et audivimus, et manus nostrae contrectaverunt, et quae vidimus, testamur. Qui enim dixit: Qui credit in me, opera quae ego facio, et ipse faciet, et majora his faciet: et, *Si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis huic monti: Tollere, et transfer te in mare: et fiet ita*: ipse dedit servo suo gratiam sanitatum, ut morbos curaret, et daemones ejiceret. Curationibus quidem efficiendis necessarium est, ut et curandorum fides adsit, et curantium virtus. Quorum unum si defuerit, alterum nihil proderit. Utrumque enim simul operatur. Non potuit, inquit Evangelista de Domino loquens, illic signa facere propter illorum incredulitatem. Quamobrem qui cum fide ad virum hunc sanctum accurrebant, plus gratiae accipiebant, cum omnia sint credentiabilia, viro sancto nimirum traditam sibi a patre luminum gratiam impartiente. Hinc autem exordiar: Vos qui ejusmodi narrationibus delectamini, attendite.

§ 27. Sed unde, aut a qua gratia exordium est? Quamvis alia sint miracula praestantiora, ab hoc tamen initium sumendum existimo: Erat in urbe Amasea quidam Androgynus, legitimâ uxore copulatus qui cum filiis procreandis operam darent, ita frustrabantur, ut infantes, antequam ex ventre exirent, immaturi praeeriperentur. Ex quo parentes ipsi magno moerore afficiebantur. Quid igitur faciunt? Utile consilium capiunt. Confugiunt ad Deum qui mortuos etiam potest per servos suos in vitam revocare. Imitantur viduam illam Sareptanam, cujus filium Elias suscitavit. Sunamitidem imitantur quae cucurrit ad Eliseum, cum filius ejus in coenaculo mortuus jaceret. Confugiunt et ipsi ad

beatum virum: supplicant, ut precibus suis impetret, ne infantes sibi in lucem editi, statim moriantur. Qui cum pro illis precatus esset, ambos unxit oleo sancto, tum eo, quod et pretiosa Cruce, tum illo, quod ex sanctae puraeque Dei genitricis et perpetuo virginis Mariae nostrae Dominae veneranda imagine scaturire solet Sozòpoli, dicens: «In nomine Domini nostri Jesu Christi. Haec enim verba cunctis aegrotantibus qui ad se accedebant, solitus erat adhibere, quemadmodum et divus Jacobus praecepit: *Infirmatur, inquit, aliquis ex vobis? vocet Ecclesiae presbyteros, et orent super eum, ungentes ipsum oleo: et oratio fidei salvabit infirmum; et, si peccata commiserit, remittentur ei.*» Cum igitur precandi finem fecisset, et tamquam gratiâ quadam afflatus taceret, mox: «Nomen, inquit, illi Petrum imponetis, et vivet.» Erat enim mulier gravida. Cum autem ego adessem, et respondissem: «At si foeminam, inquit, pariet, ecquod illi nomen imponent?» — «Minime, inquit ille, sed Petrum vocabunt, et salvus erit.» Quibus verbis gaudentes, tanquam puerum nondum natum in ulnis gestarent, domum reversi sunt. Tempore jam impleto, peperit filium, quemadmodum ante viderat et praedixerat servus Dei. Quem cum baptizandum curassent parentes, et nominassent Petrum, postea una cum ipso ad virum sanctum accedentes, complexi sunt pedes ejus, et confessi sunt quae sibi fecisset Deus, et quod sui misertus esset. Impositis autem puero manibus, vir sanctus benedixit ei. Sed cum crevisset ille qui ex praecognitione et precibus genitus fuerat, alter natus est illis. Itaque venientes rursus, ambos filios ad sanctum virum attulerunt, laudantesque Deum, rogabant, quo nomine postremus deberet appellari. Qui geminos filios intuitus, illud Salomonis venuste usurpavit: «Frater, inquit, fratris fultus auxilio, est tamquam civitas munita. Parentibus autem ipsorum dixit: Joannem hunc appellabitis, quoniam in aede sancti Joannis preces vestras Dominus Deus audivit.» Creverunt autem pueri: et vulgatum est hoc in tota illa civitate: et omnes collaudabant Deum. Sed rem aliam admirabilem, Dei auxilio a viro sancto factam, videamus.

§ 28. Est oppidulum quoddam, nomine Zala, ipsi metropoli Amaseae propinquum. Quidam inde profecti, quadrimum puerum ad sanctum virum adduxerunt. Hic nihil aliud, nisi ex matris ubere nutrimenti paululum capiebat. Erat autem prope carnis et corporis expers, neque colorem ullum habebat. Sed tanquam spica vento corrupta quae cum nondum creverit, exilem quamdam atque inanem granorum et aristarum speciem habet: sic et ille puer videbatur. Potuisses omnes illius costas, et nervos, et ossa numerare. Hunc vir Dei magnus cum aspexisset sic exiccatum, et parentes ipsius dolore tabescentes, Dei qui ea quae non sunt, facit ut sint, implorans auxilium, totum pueri corpus inunxit oleo pretioso, et sanctam communionem impetivit; cumque

panem communem benedixisset, parentibus dedit, praecepitque, ut mero panem illum intingerent, pueroque praeberent. Quod illi cum fecissent, voti compotes facti sunt. Dicebant enim se postridie magnum in eo carnis discrimen aspexisse. Accepisse enim mediocre nutrimentum: idemque tertio die, et aliis deinceps consecutis fecisse. Tenebat autem panem in manu sua, et coram parentibus edebat, movebatque oculos suos qui antea reconditi vix cerni poterant, et singulos astantium intuebatur. Dicebant praeterea parentes ejus, puerum, ex qua hora pro illo vir sanctus orasset, ubera matris attingere noluisse, sed oblato cibo fuisse nutritum. Laeti igitur parentes, cum filio sano in oppidulum suum reverterunt. Hic si quaerat aliquis, cur integram statim puer non receperit sanitatem, is sciat Dei judicia abyssum esse multam. Videmus autem Dominum quidem ac Deum nostrum arcano consilio infirmos quosdam statim non curasse. Cum enim luto caeci oculos inunxisset: Abi, inquit, in Siloam, et lava. Et lotus vidit. Et cum alii manus imposuisset, rogavit, ecquid cerneret. Respondit ille: Video, inquiens, homines, ut arbores, ambulantes. Ex quo patet, eum quibusdam sanitatem paulatim tribuisse, eas ob causas, quas novit is qui quid cuique sit utile non ignorat. Sed haec hactenus. Aliud miraculum explicemus.

§ 29. Filius cujusdam opificis Amaseae, repentino morbo correptus, ad portas mortis appropinquaverat. Hunc pater ulnis impositum ad monasterium gestavit, ut viro illum sancto offerret, quo ejus precibus sanitatem recuperaret. Eo tempore vir sanctus aliis negotiis distinebatur. Quamobrem cum satis diu pater expectasset, volebat discedere: Quid adhuc, inquiens, vexem beatum virum, cum puer moriatur? Sed qui aderamus, considerantes Deum posse mortuos etiam in vitam revocare, hominem paulisper morati sumus. Videbamus autem puerum omnino maximâ corporis parte defecisse. Ejus igitur moti periculo, sanctum virum accersivimus: qui nullâ interjectâ morâ venit, et precibus adhibitis, puero manus suas imposuit, unxitque oleo sancto, ac domum dimisit. Postridie pater revertit, cum lacrymis gratias agens Deo pro salute filii sui. Interrogatus autem quomodo se haberet puer respondit, Dei gratiâ et sancti viri precibus omnino convalescere. Totâ enim, inquit, nocte lusit, vigilque laetatus est. Haud multo post nos item puerum vidimus et collaudavimus Deum qui mortuis etiam vitam reddit. De hoc quoque satis dictum est. Ad aliud miraculum transeamus.

§ 30. Haeret civitati Amaseae monasterium foeminarum, a Flavia nuncupatum. Quaedam igitur illius monasterii mulieres puellam ad optimum virum perduxerunt, dicentes, eam omnino non admittere sanctam communionem: sed cum illam sit acceptura, magno timore ac tremore corripere et clamare, et cum tristitia sanctum Domini corpus aversari, licet dies Dominica

celebretur, et sanctum Christi corpus et sanguis distribuatur. Quibus verbis nos fidem non habentes, diximus virum sanctum ad puellam accessurum, et preces solitas adhibiturum cum communionem. Verum cum puella ad sacram communionem appropinquaret, deprehendimus esse vera quae dicebantur. Cum enim illam magno cum labore in os accepisset, eam cum vomitu agrestique voce projecit. Sed astantium quidam manu porrecta illam excepit, atque in ignem coniecit. Nos autem territi ac moesti, domum puellam dimisimus, hortantes, ut postridie reverteretur. Quae cum reversa esset, vir sanctus, solitis precibus adhibitis, omnes puellae sensus unxit oleo sancto: sed cum ad os pervenisset, illa vocem agrestem emittens, magnam evomuit foeditatem, immo vero spiritum immundum qui miseram affligebat. Post autem permisit vir sanctus, ut discederet, et sanctam susciperet communionem: quam illa, Dei gratiâ, sine ulla formidine aut concussione percepit. Suspirans autem vehementer puella, posteaquam sanctum corpus et pretiosum sanguinem suscepisset: Ecce, inquit, deinceps colothim (sic enim illius regionis pueri panem nondum sacrificatum appellant) percipiam. Et omnes collaudaverunt Deum qui res admirandas et novas atque incredibiles facit, quarum non est numerus etiam per servos suos. Mirabilis enim est Deus in sanctis suis. Juvenis quidam in arte pingendi peritus, eam in domo Chrysaphii piaë memoriae, in ipsa civitate Amaseorum exercebat. Hic aliquando veterem ex pariete Veneris picturam debebat, ut historias pias reponeret. Volebat enim vir ille ex domo sua superiore Archangeli oratorium facere, ex inferiore autem oratorium sanctae immaculataeque Dominae nostrae, Dei genitricis et semper virginis Mariae. Cum igitur pictor foedam impudicae Veneris historiam evertisset, daemon qui illi inhaerebat, artificis manum sic invasit, ut inflammata tumesceret, et gravi ulcere affecta, necessario amputanda videretur. Quare cum periculum aspiceret, utile capit consilium, et ad virum sanctum confugit, ut per ipsum a Deo auxilium impetret. At ille, cum pro ipso Deum orasset, unxit oleo sancto dexteram ipsius manus quae inflammatione atque ulcere laborabat: idque fecit tribus diebus, et manus ejus divino auxilio convaluit atque alteri similis reddita est. Et quo in loco pictor vulnus acceperat, in eo, memoriae et grati animi declarandi causâ, sancti viri depinxit imaginem: ut manus quae curationis beneficium acceperat, medicum suum secundum Deum testaretur. Huic simile et aliud factum est.

§ 31. Alius quidam ad virum sanctum accessit, dicens, se ab urbe Cumano esse, et annum jam esse integrum, ex quo lumen non vidisset. Et causa haec erat: Cum illi controversia cum quodam in judicio intercederet, jurare coactus est: et tanquam perjurii nullum esset crimen, pejeravit. Deus autem consulens saluti ejus, excaecavit eum. Quo quidem affectus supplicio, cum

lucem non cerneret, et manu duceretur, venit ad virum Dei, et peccatum confessus est, et oculorum caecitatem indicavit, recte colligens, Deum sacerdotibus maximam potestatem per sanctos Apostolos tribuisse. Illis enim dixit: *Quaecumque ligaveritis super terram, erunt ligata et in coelis: et quaecumque solveritis super terram, erunt soluta et in coelis* (Matth. xviii). Proinde cum vir admirabilis solvendi munus (suorum enim quisque peccatorum catenis obstringitur) atque curandi haberet, Deum oravit omnipotentem, ut ipsi tum perjurii veniam, tum oculorum sanitatem concederet. Et absolutà super eum precatione, unxit illum oleo sancto tribus diebus, et liberavit. Ita factum est, ut qui alienis manibus et alienis oculis ductus venerat, propriis oculis in suam civitatem reversus sit, Deum laudans. At hos quidem paucos et multis commemoravimus, quos de facie novimus qui curati sunt. Magna enim quotidie virorum, et foeminarum, et puerorum multitudo ad eum confugiebat qui cum variis morbis, et manifestis et occultis, laborarent, misericordiam Dei omnes assequebantur. Foeminae pueros adhuc lactentes gestabant qui lugebant et querebantur, quod nutrimento carerent suo. Et matres ipsae dolebant, quod lactis fontes essent exiccati. Miserandum igitur erat spectaculum, et suspiria ac gemitus clamoresque varii. Quid ageret vis Dei magnus, cum matres simul ac filios lugentes vociferantesque cerneret, hos quidem propter famem, illas autem quod se filiis orbari animadverterent, praesertim cum tam esset mitis, tam erga omnes clemens, tam misericors? Nonne animus ejus vehementer commovebatur? Commovebatur plane, ex quo etiam impetrabat postulata. Cum enim precaretur, dicebat ea qua Moses ille magnus: Domine, si dimittis eis peccata, dimitte: sin minus, dele me de libro, quem scripsisti. Quibus verbis obsecrans Deum, efficiebat, ut misereretur eorum qui misericordiae ipsius indigebant.

§ 33. Operae pretium est igitur, ut ex multis mulieribus quae, cum id paterentur, ad eum confugerunt et curatae sunt, unam memoremus quae cum esset curata, rediit ad monasterium et gratiam Dei praedicavit: « Cum me, inquit, lac defecisset, ad sanctum virum accessi cum filio meo: cumque ille pro me precatus esset et oleum dedisset, e monasterii foribus egredienti ubera lac suggererunt, diuque tantam copiam effuderunt, ut et alios pueros lactare possem. » Quamobrem qui eam ante viderant domos alienas frequentare, ut filio lac inveniret: videntes illam sic abundare, ut aliis etiam lac copiose praeberet, Deum collaudabant, cujus ita ampla sunt beneficia, ut ubi afflictio abundavit, ibi magis abundet laetitia. Qui parvum hoc miraculum putet, arbitror esse neminem. Quinetiam eos qui recte sentiunt, illi simile et par existimatuos censeo quod sterili contigit. Nam quemadmodum illa pariendi quidem naturam habebat, sed tamen

pàrere non poterat : sic et hujus ubera naturâ quidem lactis fluxum habere debebant, sed is exaruerat, ut per servum Dei exuberaret. Veritatem enim dico in Christo. Multae mulieres tum hoc morbo, tum aliis multis occultis et gravibus laborantes, veniebant et Dei opem exorabant. Ac de curationibus quidem hujusmodi licet plurima dici possint, satis haec sint.

§ 33. Nunc videamus et aliam gratiam, huic sancto viro concessam a Deo. Quae quidem, ut ego sentio, non multum differt ab ea quam habuit Elias propheta et quae in Sareptis fuit declarata. Quamquam Thesbites quidem famis quam ore ipse suo populo intulerat, particeps fuit, et a vidua quae se filiumque neglexit, benigne susceptus est hospitio. Cui ille gratiam hanc retulit, ut neque in hydria deesset farina, neque in vase oleum. Hic autem quasi secundus quidam Elias, famem ipse non intulit, sed multos fame laborantes precibus aluit. Causam autem exponam. Impiorum Persarum in Rempublicam nostram impetum omnes scimus, cum novus Nabuchodonosor Chosroes Sebasten venit et Melitenen. Cum igitur in magnas tunc angustias atque discrimen adductae res essent, vicini omnes fere tum Nicopoli, tum Caesarea, tum Comanis, tum Zala, ex aliisque finitimis civitatibus Amaseam, tamquam in locum munitissimum, se conferebant, non tam urbis praesidio quam viri sancti precibus confisi. Omnes enim et cives et inquilini, qui magna ex parte erant Ibèri et hospites reliqui suas secundum Deum in hoc sancto viro spes collocarant. Ex ejus enim ore pendentes et verba ipsius audientes, servati sunt. Merito igitur in tali tumultu innumerabilis hominum multitudo in urbem concurrit. Sed cum ibi diu esset commorata, magna cibariorum penuria consecuta est. Itaque omnes ad sanctum ipsius monasterium tamquam tutissimum in portum, confugiebant, ut simul cum corporibus animos pascere. Quare cum magnus quotidie sumptus fieret et fames in dies cresceret, tum propter nostros exercitus, tum propter Dei et Reipublicae nostrae adversarios, magna omnes in moestitia et angustiis versabamur. Cum enim multitudini panis subministraretur, sic exinanitae sunt arcae monasterii, in quibus farinae conservabantur, ut ne unius quidem hebdomadae cibus in eis reliquus esset. Cum igitur horrei custodes monachi religiosissimi farinam imminui et flagitantium cernerent crescere multitudinem, ad virum magnum accesserunt, illum Scripturae locum usurpantes : Transiens in Macedoniam, adjuva nos : quoniam farina jam in arcis deficit et spes victus nobis adimitur. At ille, nullâ interposita morâ, nihil dubitans, sed opulentiae Dei misericordiae fidens, in eum ingressus est locum, in quo arcae erant farinâ prope jam vacuae. Et cum Deum obsecrasset, ministros hortatus est : Bono, inquit, animo estote : quantum enim egentibus impertitis, duplum Dominus Deus noster elargietur.

Spero enim quemadmodum olim ex hydriâ farina non defecit, ita nunc minime defuturam. Nam licet inclinaveritis ex hoc in illud (ut est in psalmo 74 dictum), hoc est, a pleno ad id quod est inane, tamen faex ejus non erit exinanita. Sed edent omnes et saturabuntur et laudabunt Dominum Deum nostrum. His verbis gaudio repleti religiosissimi monachi, alacriter mandata exequabantur, panem omnibus accedentibus distribuentes. Atque hoc quidem modo magnam populi turbam fame laborantem diu nutriverunt. Et eo sane majus miraculum apparuit quod cum farinae in annum paratae nihil adderetur et tantum quotidie insumeretur, tamen non solum non defecit, verum etiam, posteaquam nova farina esset illata, farina vetus diu, immo semper satis fuit, sicut scriptum est: Comedetis vetera supra vetera, et vetera a conspectu recentium efferetis.

§ 34. Ac de miraculis quidem quae a sancto viro gesta sunt, satis sit haec pauca commemorasse: reliqua aliis conquirenda et commemoranda relinquemus. Non tamen erit alienum, ut miraculum quod in eum factum est, recenseamus. Ecquod istud est? Illud nimirum quod ad ejus pertinet reditum ad propriam sedem quam tamen numquam omnino reliquit. Cum igitur duodecim annorum spatio, atque eo amplius in monasterio a se constituto mansisset et res admirabiles, quas commemoravimus atque alias multas Dei auxilio perfecisset, summa miraculorum quae ab illo gesta sunt, ea fuit quam circa ipsum Deus ostendit. Nemo putet, eum sine tentationibus et afflictionibus, aut gravibus periculis totum tempus in monasterio suo transegisse. Non enim deerant hostes tum visibiles, tum invisibiles qui conjicerent eum in caminum tentationum, perturbationumque flammam incenderent et doloribus ejus adderent incrementum: ut illum psalmi versum posset dicere: Super dolorem vulnerum meorum addiderunt. Qui omnes multis modis sanctum monasterium ita vexabant, ut taedèret nos etiam vivere. Quoniam igitur oportebat aurum probatum e fornace eximi, ut splendidius videretur (tales enim sunt Sancti qui transeunt per tentationes: quorum sub persona, *Transivimus*, inquit David, *per ignem et aquam, et eduxisti nos in refrigerium*, Ps. 65), eduxit et egregium pugnatorem in refrigerium Deus qui tentationes dissolvit: quemadmodum Apostolus ait: Fidelis autem est Deus qui non patietur vos tentari supra id quod potestis sustinere: sed faciet cum tentatione proventum. Verum quinam hujus exitus aut liberatio, breviter audiamus.

§ 35. Cum ex hac vita discessisset is quem Deus arcanis quibusdam de causis, in sedem hujus aerumnosi magnique viri irrèpere permiserat, cumque pius populus pastorem doctoremque suum flagitaret et ad piaae memoriae Imperatores Justinum et Tiberium, in primisque ad imperatorum et regum omnium

verum Imperatorem ac Regem Deum nostrum exclamaret, ut fidei custos, Trinitatis buccinator, rectaeque religionis defensor qui omnia omnibus fiebat, ut plures lucrificeret, sibi redderetur: suscipientes illi divinum populi fidelissimi studium, et charitatis ardorem quo ipsi quoque jampridem erga sanctum virum flagrabant, pio populo id quod petebat concesserunt. Illud enim semper optaverant, cum multis aliis de causis, tum ob eam praecipue quod eos Imperatores futuros praedixerat. De quibus quamvis ad orationis exitum properemus, tamen cum tempus hoc exigit, pauca dicenda sunt, ne in illius qui talentum defoderat, periculum nos item incidamus. Quae igitur illis praenunciata fuerint, commemorabo.

§ 36. Tribus circiter annis ante Imperium Justini, futura prospicienti et magno Pontifici patefactum fuit, ipsum imperaturum. Qui, nulla interpositâ morâ, ut eum in Dei timore confirmaret, tutiusque vitam ejus ad pietatem incenderet, cum in Jucundianis quodam die Senatus haberetur, in remotum quemdam locum Dei servus Eutychius Justinum seduxit quo quidem in loco fenestra erat (hoc enim erit signum, ut lapidum cumulus olim inter Jacob et Laban testimonium fuit), et: Audi, inquit, amplissime vir quamvis humilis ego sim servus et sacerdos Dei. Significavit mihi Deus, te post avunculum tuum fore Imperatorem: quare vide, ne huc illuc occupationibus distraharis: sed attende tibi et operam da, ut dignus evadas qui Dei perficias voluntatem. His auditis, Justinus gratias egit Deo et viro magno respondit ad hunc modum: Deus me dignum faciat, ut voluntati ejus obtemperem, meque gubernem et regam arbitrio tuo. Atque haec quidem sic acta sunt. Cum autem vir magnus esset in insula quae Principe appellatur quodam die narrabat nobis: In visione, inquit, noctis quidam mihi gladium dedit, duorum imagines continentem, Justini et conjugis ejus qui et mihi arridebant. Sed quidnam id significaret, ab eo quaesivit unus ex iis qui illic praesto erant, num illius gladii visione sectionem aliquam, vel rei finem portendi sciret. Minime, inquit ille, sed hi ipsi regnabunt et me liberabunt: imperatorio enim habitu indutos aspexi. Quod imperaverint, perspicuum est. Quod autem fuerit liberatus quodque exilii ejus multae ultiones extiterint, omnes novimus. Atque haec quidem ab illo praenunciata perfectaeque sunt.

§ 37. Quid porro de pia memoriae Tiberio praedixerit, videamus. Primum quidem ipsum Tiberium notarium apud Justinum, antequam esset Imperator, collocavit. Deinde cum apud Sirmium Abarici belli causâ ageret, scripsit ad eum vir admirabilis. Scribendi autem haec fuit occasio. Tribunus quidam militum Amaseae commorantium, cupiens apud Tiberium gratiam inire, acceptis a sancto viro literis commendatitiis, ad eum alacri

animo Sirmium profectus est. Atque illius quidem epistolae argumentum erat ejusmodi. Sed tamen Imperii quoque praenunciationem continebat. Post prooemium enim epistolae sequebantur haec verba: Nunc quidem in parte Reipublicae gubernacula tibi commisit Deus, mox autem et finem concedet. Hoc nemo nostrum tunc animadvertit. Sed ubi Caesar creatus est, tunc intelleximus. Epistolam enim ille, ut postea audivimus, servavit. Ac de duorum quidem Imperatorum praedictione satis dictum est. Quid autem et de praesenti Imperatore Mauritio, Christi studiosissimo, jam duodeviginti annis praenunciarit, explicemus.

§ 38. Cum ageret vir sanctus in monasterio in ea rerum perturbatione, contigit, ut omnes qui Ponti provinciam incolebant, venirent ad sanctum hunc virum, magnam ex illius sermone utilitatem percepturi. Cumque, ut in colloquiis fit, alii alias provincias laudarent, magnus Dei vir, cum de Arabisenorum civitate mentio fieret, venuste dicebat ad principes qui inde venerant: Magna est civitas vestra, et de illa merito dici potest: E Nazareth potest aliquid boni esse? Id autem ita pronunciabat, ut non diceret, se id affirmare, ne se sublimem, sed humilem ostenderet. Et haec quidem Amascae praedicta sunt.

§ 39. Cum autem Deo placuisset, ut suam in sedem restitueretur, biennio ante obitum Tiberii Imperatoris contigit, ut ipse Tiberius in morbum incideret. Et invisit eum Dei servus, atque convaluit. Per visum enim intellexerat, tunc cum non esse moriturum. Cum igitur multa dicerentur de successore, si quid humanitus ei contigisset: Non morietur, dicebat vir magnus. Et cum diversi nominarentur, beatus nihil respondebat. Sed cum piissimus hic Imperator Mauritius nominatus esset, se colligens, ea quae ante cognoverat atque praedixerat, aperuit: Vere non est alius, inquit, idque jurejurando asseruit. Tunc igitur et quae Amascae dicta fuerant, meminimus. Quamobrem de his nemo dubitet. Idcirco enim et personas et tempora et loca et occasiones expressimus, ne quis nos putaret haec in ejus gratiam confinxisse. Qui enim capit, capiat: et qui non vult credere, ne credat. Quid enim mihi, de his qui sunt foris, judicare? Sed eo revertamur, unde digressi sumus, cum de viri sancti revocatione loqueremur.

§ 40. Cum igitur populi clamores exaudivissent Justinus et Tiberius Imperatores, statim magnâ cum celeritate ingentique gaudio miserunt ad sanctum virum qui eum vel invitum et recusantem ad regiam civitatem reducerent. Hi cum ad eum pervenissent, reddiderunt ei literas Imperatorum. Quas ille cum perlegisset, suspiciens in coelum et lacrymans, egit gratias Deo. Et cum multis verbis gratias egisset et in sancto monasterio divinum sacrificium obtulisset, in sede constitutus (dies tunc erat Dominica) postquam salutiferae etiam Crucis memoriam die

quartadecimâ Septembris splendide ecclebravimus: monasterio et omnibus habitantibus in eo benedixit, universaeque civitati: omnesque Deo commendans, iter suscepit, Comitatus est autem eum usque ad regiam civitatem Archiepiscopus. Videre licuit novum plane spectaculum et divinâ illius animâ dignum, mixta inter se contraria, dolorem et gaudium, luctum et laetitiam, cum alii quidem ob ejus discessum dolerent, alii propter ipsius revocationem laetarentur. Diversas eorum oculi lacrymas effundebant, partim moeroris, partim gaudii plenas: immo vero ob nimiam exultationem, lacrymae ex omnium oculis effluebant. Lacrymae enim (ut omnes sciunt) etiam cum ingens gaudium praecesserit, oboriuntur quae nec cor affligunt, nec animos eorum quorum viscera commoventur, excruciant. Ubi enim peccatum non antecessit, nec dolores consequuntur. Princeps Apostolorum peccaverat, ideo amare dicitur flevisse. Quod si peccata non adsint, obortae lacrymae, non lacrymae, sed laetitiae latices sunt appellandae. Utrumque in ipsa vite fieri videmus. Cum amputatur et circumfoditur, tamquam dolens lacrymat: Contra cum luxuriat et racemos pendentes undique habet, laetitiam atque hilaritatem his praebet, qui eam coluerunt. Hoc igitur modo Dei servus omnes qui civitatem incolebant, laetitiam afficiens et gaudio, cum eos Domino commendasset, vix tandem ab illis divelli potuit et proficisci.

§ 44. Quis ea quae tunc admirabilia contigerunt, pro dignitate valeat explicare? Quae lingua narrare queat assiduos et varios concursus et congressus, faustas acclamationes, cum una omnes et clarâ voce dicerent: Benedictus qui venit in nomine Domini: Et, Gloria in excelsis Deo et in terra pax? Sciebant enim qui ita clamabant, a Domino dictum esse: Qui vos accipit, me accipit: Et qui accipit justum in nomine justi, mercedem justi accipiet. Infirmos autem juxta viam afferebant, ut vel umbra fortis viri eos attingeret. Qui pro ratione fidei a Deo auxilium accipiebant. Accidit et res admirabilis: nam cum ab Euchaitis vir sanctus discederet, mulier quaedam cum filio aegrotante progrediens, sic est a multitudine conculcata, ut de ipsius, deque filii ejus salute omnes desperarent. Quae tamen evasit incolumis, morbusque discessit. Atque ita totum iter nostrum perficimus. Cum autem ad Nicomediensium metropolim pervenissemus, videbamur nobis alium in mundum venisse. Quare, tamquam e somno excitati, utrum ea essent vera, cogitabamus. Cum enim Nicomediam pervenissemus vere cognovimus, Deum misisse angelum suum et Petri imitorem eripuisse de manu omnium qui ei struxissent insidias. Non solum enim fidelis et Christi studiosus populus, gens sancta, congruentes acclamationes edebat et gratias agebat Deo, sed incredulus etiam et a grege nostro alienus

populus Hebraeorum, propèmodum pueros illos imitans, clamabat: *Benedictus qui venit in nomine Domini (Matth. xxi).*

§ 42. Cum hoc igitur honore * ex honesta peregrinatione in urbium reginam ingressus est propugnator, ut fortis olim ac magnus Athanasius Alexandriam. Talia enim de ipso divus Gregorius conscripsit: Pullus asinae virum illum portabat: et rami ac stragulae vestes variae illum excipiebant: et alii praeceinebant ac praesultabant. Neque vero solum multitudo puerorum, sed omnium linguae certatim faustis acclamationibus utebantur. Praetereo varios plausus et thura quae incendebantur, atque ignes qui ita ubique fiebant, ut tota urbs ardere videretur. Omitto convivia publica et nova aedificia et quaecumque solent civitates efficere, ut gaudium laetitiamque significant: quae quidem omnia abunde fuerunt exhibita. Tantâ profecto vir admirandus et magnus Eutychius exceptus est celebritate, ut cum honorificae multae jam fuerint, nulla post hominum memoriam splendidior extiterit.

§ 43. Quis dicendo assequi possit res admirandas quae tunc terra marique gestae sunt? Quomodo mare constratum sit, tergaque sua navibus subjiciens, terrae factum fuerit simile, adeo ut sine impedimento possent omnes super ipsum incedere? Nemo enim prae hominum multitudine poterat aquam a terra discernere. Et erat terra omnis atque mare labium unum, voxque una divina et coelestis omnium, simul Domini et creatoris sui Dei gloriam celebrantium. Haec dicta sunt, ut qui sciunt, recordentur, et ut qui nesciunt, discant. Quid porro? Praeternitemusne reliqua? Minime vero. Quae nam ista sunt? Divino consilio factum est, ut unde discessus principium fuit, inde reditus etiam initium habuerit. Cum enim dies festus sancti Timothei in Hormisda, ut ante diximus, celebraretur, illinc vir pius sacrificium faciens sublatus est, et ea pertulit quae passus est. Cum autem cursum explesset, tanquam sol, exultavit ut gigas currens viam a summo coeli, et occursus ejus usque ad summum ejus. Rursum enim in Hormisda restitutus est, tanquam sponsus ingrediens in thalamum suum. Et non fuit qui se absconderet, aut calore ejus non frueretur. Omnes enim fideles, sanctitatis et gratiae ejus participes extiterunt, vel per visum, vel per tactum. Multi etiam per salutationem et dulcem congressum delectabantur. Alii per auditum vehementer gaudebant. fama enim ejus paulo post per omnem terram est pervagata. Cum igitur noctem ibi transegisset, mane sumpto superhumerali, quod secum ipse semper gestabat, cum sancto clero suo in augustam aedem sanctae et immaculae Dominae nostrae, Dei genitricis et semper virginis Mariae quae in Blachernis sita est, concessit. Illic enim erant pii Imperatores Justinus et Tiberius: qui hilari vultu et

* Triumphalis Eutychii reditus in sedem suam.

magno cum honore sanctum virum suscipientes quae tempori conveniebant, collocuti sunt. Et quia dies erat Dominica, et divinum ipse sacrificium erat factururus, eum dimiserunt.

§ 44. Quis non commemoret hic opportune verba illa Psalmi: Dies diei eructat verbum, et nox nocti indicat scientiam? Si quis enim illam tempestatis et tentationis seu persecutionis diem ac noctem cum hac revocationis et reditus ejus, summaeque pacis ac tranquillitatis die nocteque comparet, magnam sapientiam et scientiam in utroque tempore negotioque reperiet. Nam in persecutionis tempore sabbatum et hyems erat. Vigesimo enim secundo mensis Januarii die vir sanctus tentus et ejectus fuit. Revocatus autem est die tertia mensis Octobris quae erat Dominica*. Qua quidem die et illi qui viro sancto insidias struxerant, atque eum in exilium ejecerant, Aetherius et Addaeus, quorum hic quidem Urbis Praefectus erat, illi autem Antiochiae curator, mortui sunt. Et quemadmodum ambo virum sanctum ejiciendum curaverant, ita meritam ambo mercedem perceperunt. In hac igitur die et vir optimus sedem recēpit atque Ecclesiam suam, et ipsi privati sunt vita multis annis ante, quam ipse revocaretur. Qui vero stadia, equitatus et hujusmodi res cogitant, ignorant illud: *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum coelorum: Beati estis, cum maledixerint vobis homines, et persecuti vos fuerint, et dixerint omne malum adversum vos, mentientes propter me. Gaudete et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in coelis (Matth. v).*

§ 45. Jam et de superhumerali pauca dicenda sunt. Neque enim illi in ea expulsionem fuit ereptum, sed apud eum mansit. Cum enim quidam e clericis suaderent Aetherio, ut ipsum adimeret sancto viro, ille, neglectis eorum verbis, recusavit. Itaque cum ipse in indignatione versaretur, eis, qui ad se invisendum venerant, confessus est: Quae, inquit, feci domino Eutychio, ea in me cumulate reciderunt. Per homines ejus oppugnavi eum, per homines meos oppugnatus sum. Vestimenta illius diripui, omnia mihi direpta sunt. Unum tantum non adēmi, id mihi quoque relictum est. Cum enim me clerici cohortarentur, ut illi adimerem superhumerale, id non feci. Et ecce cum in has sim calamitate, zona tantum et dignitatis meae insignia non sunt a me sublata. Lugens ille quidem haec narrabat, poenitentiae tamen tempus non invenit, quamvis multis lacrymis eam quaesivisset. Ac de his quidem satis. Ad rem institutam redeamus.

§ 46. Cum vir sanctus, ut dictum est, cum Imperatoribus congressus esset, et vix tandem ab illis divelli potuisset, videns populum, Christi pastorisque sui studiosum, sine interpellatione

* Quoties contigit pium vexatum et oppressum, vexantibus et persecutoribus supervivere! Vido infra in Aetherio ut digna factis Deus rependat.

gratias agentem Deo, precatus est eum, ut bonus ipsius esset remunerator. Atque ita cum universo populo fideli in sanctam Dei magnam Ecclesiam ingressus est, non sine labore tamen, tamquam in regnum Dei, cum magna premeret multitudo quae divinum templum occuparet. Cumque in locum editum, ut ascendisset, sublatis ad Deum manibus, populi preces et supplicationes coelesti Deo et Patri offerre, Deique misericordiam ad populum deducere videbatur. Neque enim aliud propter populi multitudinem fieri poterat. Aptae tunc divinorum oraculorum lectiones, clarius et vehementius pronunciatae, cum timore et magna compunctione peragebantur; et cum incruentum sacrificium obtulisset, fideli populo distribuit: quae quidem distributio ab hora tertia ad nonam usque perducta est, cum omnes ab ipso vellet accipere communionem. Quoties enim distribuebat, omnes ad eum sine cessatione concurrebant. Nam qui recte sentire soliti erant, nulla videndi eum satietate affliciebantur. Sed quanto quis illi magis haerebat, tanto magis attrahebatur, eodem erga illum affectus modo, quo erga magnètem lapidem ferrum, quod arcana quadam illius vi naturali pertrahitur. Ita vir admirabilis omnes qui videndi ipsum studio tenebantur, amanter attrahebat *. Erat enim totus gratiosus in habitu, speciosus tum animi tum corporis pulchritudine, sublimis operibus, sensu humilis, virtute venerandus, necnon congressu valde benignus et affabilis, mansuetus, misericors, sermone dulcis, sed dulcior moribus, aspectu angelicus, animo multo magis. Nequeo omnes illius tum animi, tum corporis dotes explicare, gestus, aptam omnium membrorum conformationem, unde plerumque interior homo dignoscitur: vultus hilaritatem et gratiam, de quo Salomon: Cor, inquit, gaudens (in Deo nimirum) exhilarat faciem. Quis compositum ejus incessum, et pulchros totius corporis motus describat? Sic enim incedunt modesti speciosique pedes evangelizantium bona, evangelizantium pacem. Ex quo quidem incessu, divinus et perpetuus ipsorum animi motus agnoscitur. Quis pro dignitate laudabit pallorem ita in ejus facie florecentem, ut mali Punici corticem, aut cujuspiam alterius pallentis pomi colorem suavi odore conjunctum? Talis profecto est vere temperantium vita, durior illa quidem, sed quae variorum atque optimorum fructuum dulcedinem continet in cellis spiritalibus: et spirat, ut scriptum est, aliis quidem odorem mortis in mortem, aliis autem odorem vitae in vitam. Quis non admiretur firmum et stabilem et constantem doctrinae ejus sermonem, quem nocte et die facere non desinebat, ut, quemadmodum de magno Basilio divus Gregorius ait, et tranquille reprehenderet, et docendo laudaret: et utrumque ita moderaretur, ut neutrâ oratione offenderet: sed et in reprehendendo patris dulcedinem, et in laudando gravitatem

* Corporis animique dotes perbelle in uno viro congregatae.

servaret: ut nec lenitas dissoluta, nec gravitas aspera: sed illa prudens, haec modesta, utraque sapiens videretur. Quid vobis describam virum, quem antea Paulus expressit, cum magnum illum Pontificem coelos penetrantem laudaret? Illuc enim usque audet oratio pervenire: si quidem Christos esse didici eos qui secundum Christi praecepta vivunt. Hic totus erat dulcis, totus amabilis: qui cum adhuc esset in terra, a spiritu sublatus, terram reliquerat, et extra carnem et mundum semper erat: vitamque his quae cernuntur agebat sublimiorem, divinas illas formas suscipiens quae cum inferioribus et mutabilibus istis non commiscantur. Vere purum Dei speculum semper fuit, lumini lumen adjungens, et splendidius obscuriori. Cum Angelis versabatur, cum Archangelis Deum collaudabat, Deo homines consecrabat, et superiori mundo per sanctum baptismum, atque alia spiritalia munera procreabat. Quis haec et his similia de viro divino pro dignitate recensebit? Quis orator, quis divinarum narrationum scriptor haec, ut decet, persequetur? Utinam adesse divus Gregorius, ut nunc etiam magnum Basilium laudaret. Nam hujus sancti viri sunt multae magnaeque virtutes, et ad sancti Basilii mensuram accedentes. Sufficit autem discipulo (ait Dominus) si sit sicut magister ejus. Utinam, inquam, beatus ille adesset qui virtutes has digne pronunciaret. Neque enim ego qui nec dicendi facultate, nec scientia valeo, sum ad illas idoneus explicandas. Itaque veritus, ne similis ei deprehenderer qui talentum unum accepit atque defodit, et in periculum incidere: illis argumentum materiamque suggesti qui res ab illo gestas valent conscribere. Sed adhuc quidem ad radicem montis versamur. Necesse est autem, ut quae vir optimus post reditum gessit, paucis exponamus.

§ 47. Vixit ne (ut rursum utar illis verbis quae de magno Athanasio divus Gregorius scripsit) ut tanti populi praefectum oportebat? Non docuit autem, quemadmodum vixit? In adeundis periculis pro veritate cuiquam cessit? An ex certaminibus minus honoris, quam alii, reportavit? An post reditum aliquid de pristina virtute constantiaque remisit? Nequaquam: sed isdem semper in ejus vita, tanquam in lyra, concentus fuit. Facta, verba, certamina, pericula quae ante reditum, quae post reditum ab illo gesta sunt, perpetuam viri constantiam probitatemque testantur. Nam posteaquam recepit ecclesiam, ita se comiter benigneque gessit, ut ne inimicis quidem reditus ejus fuerit injucundus. Verum haec alii admirentur et laudent, quibus otium est parvas etiam illius res gestas admirari. Cum parvas dico, eum cum seipso, et res illius inter ipsas comparo. Paucae enim ex rebus ab illo gestis satis essent ad alium illustrandum. Quae igitur per novum hunc Athanasium post ejus reditum Deus gesserit, videamus. Nemo putet, eum ex rerum perturbatione ullam spiritalium

munerum jacturam fecisse, aut ea ullo pacto fuisse imminuta. Quinetiam aucta cumulataque sunt, ut ex iis quae pauca de multis commemorabimus, intelligetis.

§ 48. Vos qui reditum ejus memoriâ tenetis, non ignoratis magnam ac diuturnam, antequam reverteretur, pestem exitisse: quae quidem ita saeviebat, ut nisi hic adeo electus, tanquam alter Phinees obstitisset, omne genus hominum atque omnis aetas interiisset. Quomodo autem placatus est Deus? Supplicationibus, quas ipse cum Christi studioso populo adhibuit, a sanctissima magna ecclesia incipiens, usque ad aedem sanctae et immaculae Dominae nostrae, Dei genitricis semperque virginis Mariae quae in Blachernis colitur. Dum igitur supplicationes ad Christum Deum nostrum, quem ipsa Virgo de Spiritu Sancto concepit, fierent, pepercit ille populo, angelumque cohibuit qui civitatem sine intermissione percutiebat. Imitatus est in hac re vir admirabilis David Prophetam, qui, cum propter populi enumerationem pestis debaccharetur, dicebat ad Deum: Ego precavi, dem ego poenas. Isti quid peccaverunt? Et postquam vidit angelum in area Ornan Jebusaei, oravitque eum, immo vero Dominum, ne extenderet manum in Jerusalem, exauditus est. Quamobrem et altare constituit in ipsa area, et Domino boves immolavit, et placatus est, et mors saevire desiit *. Nonne magnus ac mansuetus Eutychius, offerens rationabile et incruentum sacrificium Deo, idem effecit? Neque enim aliter extentas manus demisisset, nisi populi salutem impetrasset. Ab eo igitur die, usque ad beati viri vitae finem, Christus Deus noster a populo provocatus iram cohibuit. Ac reditus quidem ipsius primum opus hoc fuit, ut pro certo omnes habuerunt, quo salutem omnibus communem impetravit. Aliud, quod per eum Deus omnipotens fecit, videamus.

§ 49. Nobilis quidam puer qui apud Calopodium Augustae primicerium manebat, immo vero ab eo nutritus fuerat, adverso quodam casu in oculo injuriam acceperat, et magno in discrimine versabatur. Nam medici qui eum curabant, adjumenti nihil attulerant: sed contra potius morbum auxerant. Quamobrem ad optimum medicum confugit qui solis precibus valebat morbum expellere. Quod et factum est. Nam solita precatione adhibitâ, pretioso oleo laborantem oculum inunxit: et Dei gratiâ restitutus est sanitati. Sed aliud admirabilius videamus.

§ 50. Cum Cyrillo Catulo multis annis uxor vixerat. Quae cum in aquam intercutem ** incidisset, et multum in medicos impendisset, nihil opis invenit, sed de salute desperabat. Hanc maritus in varia loca ducendam curavit, fore sperans, ut aëris mutatione convalesceret. Forte tunc vir sanctus in Paleatico morabatur. Quod cum ille Christi uxorisque suae amans intellexisset, et viro sancto notus esset, nullâ interpositâ morâ, mulierem

* Vide L. 2 Reg. C. xxiv.

** Hydropisim.

ad eum duxit, supplicans, ut pro illa Deum obsecraret, ut a morbo liberaretur. Sic autem intumuerat, ut molem ventris ejus spectantes omnes admiraremur. Verum cum ille precatus esset, et oleo sancto unxisset, dimisit eam. Post aliquot autem dies cum vir sanctus eodem in loco esset, vir duxit uxorem suam, gratias agens Deo, et omnibus ostendens eam ab illo morbo et calamitate liberatam. Sic enim tumor ventris evanuerat, ut eo morbo numquam laborasse videretur. Quo quidem miraculo perspecto, multi collaudabant Deum. Erat autem mulier illa annorum amplius quadraginta. Verum ne quibusdam narrare videar incredibilia, finem faciam. Neque enim ultra Gades, ut divus ait Gregorius, transeundum. Et magnus ille Nyssensium Pontifex Gregorius, docens orationem non esse longius protrahendam, quam gratiarum mensura patiatur, de sorore sua sic loquitur: Haec ab illa gesta sunt omnia: quae licet incredibilia videantur, vera tamen sunt, et credibilia apud eos, quibus ea plane nota fuit. Sin aliqui carni nimis addicti, fieri non potuisse putant: hi nesciunt, pro ratione fidei munerum fieri distributionem: ut fide pusillis parva tribuantur, magna autem illis qui fidei sunt amplitudine praediti. Verum ne Dei muneribus detrahendi occasio detur incredulis, sublimiora miracula praetermitteremus, haec quae recensuimus satis esse ad historiam absolvendam existimantes. Quae quidem verba de magno item Eutychio dicta scriptaque intelligantur.

§ 51. Cum igitur Dei servus cursum confecisset, fidemque servasset, deinceps repositam sibi justitiae coronam expectabat. Vixit, posteaquam revocatus est et in sublimem sedem restitutus, annos quatuor et menses sex: ut omnes vitae ipsius anni fuerint septuaginta. In eo autem otio, quos adversus omnem haeresim, Spiritu Sancto adjuvante, sermones conscripserat, omnibus fidelibus et Orthodoxae atque Apostolicae Ecclesiae filiis promulgavit, cum eos exemplo prius et vitâ planissime et apertissime comprobasset. Docuit non esse fimo et luto, hoc est, vitae caducae et rebus istis instabilibus inhaerendum. Hanc enim vitam esse veluti figuli rotam quae assidue impletur et circumvolvitur: aut Lunae similem quae perpetuis mutationibus obnoxia, numquam in eodem statu permanet. Cum igitur ita vixisset, ut vivendi norma posset esse Pontificibus: sic autem docuisset, ut rectae disciplinae regulam dogmata ejus continerent: cupiebat jam dissolvi, et esse cum Christo, licet propter multorum salutem in carne manere magis esse necessarium judicaret. Sed ipsum quoque, cum homo esset, animi a corpore sejunctionem subire oportebat. Qua quidem de re quotidie philosophabatur, et eadem quae Basillus et Gregorius, sentiebat et loquebatur. Quorum unus: Carnem, inquit, despice quae praeterit: animum cura qui est

immortalis. Alter autem : Utinam, inquit, gravem hanc exuar tunicam, ut accipiam leviozem.

§ 52. In his ille versatus, et semper haec meditans, et cum magnis Patribus ita vivens, ut sanctorum Doctorum Apostolorum et Prophetarum sermones et dogmata, aequae ac aërem hunc spiraret, tamen quibusdam mente imperfectis suspectus erat, quasi ab eis in Resurrectionis ratione dissentiret : cum tamen homines stulti non intelligerent, nec de quibus loqueretur, nec quae affirmaret.* Quid mirum est, si puerili mente praediti, sic de ipso sentirent, cum Dominus ac Deus noster in digito Dei daemonia ejiciens, in principe daemoniorum ea ejicere putaretur? Quid de divo Paulo? Cum in Areopago de Jesu deque resurrectione loqueretur, nonne dictum est : Quid vult nugator hic dicere? Quid quod Basilius virtutum fundamentum, et Sancti Spiritus propugnator, ab imperfectis existimatus est, Deum esse Spiritum Sanctum, non confiteri? Quae cum ita sint, non est mirum, si et de magno viro Eutychio qui fuit Ecclesiae columna et lumen, tale quiddam suspicati sunt isti qui resurrectionis rationem non capiunt. Absit enim, ut reclus Ecclesiae sanctae et Apostolicae dogmatibus contraria unquam senserit. Plenae sunt ejus orationes sententiis hac de re sanctorum Patrum. Qualis est illa divi Gregorii. Inquit enim : Si quis dicit, Christum ita nunc deposuisse carnem, ut ab ea nudam divinitatem et esse et venturam asserat, is adventus ejus gloriam ne videat. Qui igitur fieri potest, ut cum hanc suis in sermonibus sententiam posuerit, ab illis discreparit? Neque enim aliter loquebatur, ac sentiebat. Absit. Cor illi pravum numquam fuit, numquam animus duplex. Non ignorabat ille, cum ex animo et corpore ita constemus, ut corporis ministerio et operâ animus utatur, fore, ut si recte simul se gesserint simul etiam bonis immortalibus perfruantur : et corpus si afflictum fuerit, et in servitutem redactum, supplicia simul cum anima vitet sempiterna. Utrumque enim simul aut coronatur, aut condemnatur. Oportet enim omnes sisti ante tribunal Christi, ut quisque recipiat quae per corpus gessit, sive bonum, sive malum. Nam utrumque in hac vita simul operatur : et utrumque ante Christi tribunal sistendum est. Justum autem erit tribunal illud. Ibi non erit acceptio personarum, nec dimidia ex parte judicium fiet : sed (ut Ecclesiastes ait) cuncta quae fiunt, adducet Deus in judicium pro omni abscondito, sive, bonum, sive malum sit. Quod quidem judicium ideo justum erit, quia post resurrectionem nec corpus sine anima, nec anima sine corpore, cum quo semper vixit, unquam reperietur sed immortalitatis pulchritudine corpus simul cum anima decorabitur.

§ 53. Haec ille et his sublimiora considerans, cupiebat a

* Quid, dum S. virum excusare conaris, perperam ais Metaphrastes? Num imperfectus, puerili mente praeditus, ac stultus Gregorius Magnus (vide 12 Mart. Vitae S. Greg. L. 1, § 14) qui cum Eutychio congressus est ut de non levi errore convinceret? Vide p. seq.

corpore discedere et ad Dominum proficisci, et illis Davidis verbis utebatur: *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus: Et, Quando veniam et apparebo ante faciem Dei* (Ps. 41)? Videbat et calamitates quae huic magnae civitati erant eventurae, et instituta studiaque nostra non bona; et die ac nocte Deum clementem precabatur, ut vel minas remitteret et civitati nihil inferret mali: vel sibi vitam adimeret, ne afflictionem ejus intueretur. Et quae precatus est, impetravit. Voluntatem enim timentium se facit Dominus Deus et preces eorum exaudit et servat eos.

§ 54. Haec illo precante ac supplicante, exauditus est statim, ut indicant illa Prophetiae verba: Adhuc loquente te, dicam, Ecce adsum. Instabat tempus, plenitudo temporis, corona anni, celebritas celebritatum, Christi Dei nostri Resurrectio, in qua laetatur coelum et terra: de qua dicit divinus ille David: *Haec est dies quam fecit Dominus, exultemus et laetemur in ea*. Cum igitur hanc diem hilari animo is celebrasset, cumque sanctissimam magnam Ecclesiam lustrasset et sacra lavacra constituisset, omnes Pontifices et sacerdotes et Imperatorem et Senatum atque universum Dei populum salutavit: cum tamen multi id quod fiebat, ignorarent, ac ea de more fieri arbitrarentur. Ipse autem solus rem noverat.

§ 55. Quomodo haec ego nunc sine lacrymis possum commemorare qui miser eo die amplius quam solebam, angelicam ipsius faciem osculatus sum? Cum enim id bis terque fecissem, satiari non poteram. Et cum ex me quaereret, cur ita saepe id facerem: Quia, inquam, hodie tantum mihi licet. Atque ita contra me prophetavi. Quod utinam non fuisset: prius enim quam ille, mortuus sum: solus relictus sum orphanus, solus margaritam amisi, solus thesaurum in agro condidi, solus aberro, tamquam ovis non habens pastorem, solus lugens et moerens obambulo totum diem. Paulo post autem omnes qui bonorum ipsius participes extiterunt, verba illa mecum, ut arbitror, pronuntiabant: Extinctum est lumen oculorum nostrorum. Erepta nobis est lux animarum. Vitae nostrae praesidium est dissolutum. Concordiae signaculum ereptum est et charitatis vinculum sublatum. Imbecillum firmamentum confractum est. Propter te, pater, nox etiam pro die in vita pura splendebat: nunc dies etiam in tenebras convertetur. Sed lamentationibus, praesertim ante tempus, non est indulgendum, ne illud ab eo audiamus: Nolite flere super me *.

§ 56. Cum igitur sacrificium totum explesset bonus pastor

* Metaphrastes noster Eutychium ratus (supra §52) penitus errore labe purgasse circa *Corporum Resurrectionem* (qua de re disputationem habuit cum S. Gregorio Magno circa annum DLXXX, dum hic, Rom. Eccl. Diaconus, officio Apocrisarii S. Sedis Constantinopoli fungeretur), eum pie morientem magna fraudat laude, silentio praetermittens, quod vir beatus in extremis pellem manus suae digitis tenens, sententiam qua asseruerat *carnem impalpabilem futuram*, aperte revocaverit dicens: *Confiteor quia omnes in hac carne resurgemus*. Vide *Moralium* S. Greg. L. 14.

et universo populo fideli sacrosanctum et salutiferum Domini nostri Jesu Christi corpus distribuisset, in sanctum Episcopium reversus, modicum cibum cum solitis familiaribus hilari vultu cepit. Post cibum autem cum paulisper quievisset, et tempus quo lampades accendebantur, exigeret, ut ad officium vespertinum accederet, contractio quaedam totum ejus corpus invasit. Quamobrem quidam e clericis religiosissimis eum obsecrabant, ut conquiesceret: sed precibus efficere non potuerunt, quominus iret ad officium vespertinum. Sancto igitur Spiritu confirmatus, in sanctam Dei ecclesiam se contulit. Populus autem illum expectabat. Omnes enim illum semper quidem, sed tunc potissimum, cum Apostolicâ erat stolâ indutus, aspicere cupiebat. Cumque varias preces vespertinas cum illa persolvisset, sacrum altare osculatus est, fidelemque gregem Deo commendavit. Et ex altari visibili quodammodo ad invisibile progrediens, preces perëgit, clausis omnibus sensibus et a populo totus separatus. Reversus igitur in Episcopium, in lectulo suo decubuit, vehementique febre circa mediam noctem correptus est. Atque ita mansit septem dies, assidue precibus incumbens, seque signo crucis muniens.

§ 57. Cum igitur morbi vis intenderetur, idque ad religiosi Imperatoris Tiberii aures pervenisset, ea re valde perturbatus, civilibus omnibus curis intermissis, de illo sollicitus erat, medicosque praestantissimos misit qui eum curarent, a quo multi variique morbi curati fuerant. Qui sane medici plus ex ejus doctrinâ opis perceperunt, quam illius corpori contulerunt. Nulum enim medicamentum sibi passus est adhiberi: *Praeceptum*, inquit, *posuit, et non praeteribit*. Medicum habeo qui mihi pro arbitrato suo medebitur. His auditis, Imperator magno cum desiderio et fide beatum virum invisit, primum quidem, ut ab illo benedictionem acciperet, deinde ut intelligeret quis post illum pastor esset populum gubernaturus. Benedixit ille quidem Imperatori, sed alterum reticuit, non quod ignoraret, sed propter quasdam causas, quas Deo sibi aperiente, ipse noverat. Quare cum ea quae res et tempus postulabat cum Imperatore locutus esset, hilari laetoque vultu ille discessit. Ego autem a quibusdam Imperatoris familiaribus accepi, ei fuisse a sancto viro praenunciatum, celerem ipsi mortem instare. Idque verum fuisse, eventus docuit. Nam quatuor post mensibus e vita decessit piissimus Imperator.

§ 58. Cum totam igitur hebdomadam aegrotasset vir ille simplex moribus et gubernandi scientiâ multiplex, sapiens oratione et mente sapientior, magnus Patriarcha, pro omnibus Deum orans mente firma, usque ad septimam horam Dominicae primae post Pascha (decebat enim septimam quietis propriam perficere), cumque omnibus benedixisset, circa nonam aut decimam noctis

horam, in Dei manus spiritum suum commendavit: et ex hac vita discedens in senectute bona, ab angelis ad coelestes choros sublatus est. Quod quidem ex duobus miraculis quae tunc acciderunt, facile intelligi potuit. Cum enim anima ejus a corpore sejungeretur, universus populus, in Ecclesia, clara voce exclamavit: Kyrie, eleison: postquam chori praefectus lucernae precationem absolvisset, ac diceret: Miserere nostri, Domine, miserere nostri secundum magnam misericordiam tuam. Domine exaudi et miserere. Conversus igitur populus fidelis a ministro, magno cum clamore ad Deum remisit pastoris et doctoris animam sanctam, ita gubernatore Deo rem moderante. Quis hoc non admiretur? Quis non item illud, quod nec ejus oculi, nec reliquae corporis partes ullius operâ, ut componerentur, indiguerunt? Quandoquidem et oculi ita decore sub palpebris conditi sunt, ut dormientibus solent naturaliter. Labra autem apte conclusa sunt et manus ante ipsum pectus complicatae: totum denique corpus tam decòrum sponte sua situm habitumque retinuit, ut nullius opera aut manus requireretur; mirumque esset quod divina illa anima suum ipsius corpus tam bene composuisset.

§ 59. Sed quid deinde sit consecutum, videamus. Rursum Basilius alter declaratus est, de quo magnus haec dicit Gregorius: Cum jacturam civitas sensisset, se ut pupillam derelictam conquesta est: peregrinationem, tamquam tyrannidem, incusavit: et animam comprehendere quasi manibus aut precibus retineri posset, concupivit. Cum igitur omnia funeri necessaria parata essent, sanctus ipse sanctorum manibus sublatus gestabatur *. Certatim autem singuli vel oram vestimenti, vel sacrum feretrum attingere studebant. Quid enim corpore illo sacratius aut purius? Alius ad eos, a quibus gestabatur, appropinquare: alius aspectu tantum, tamquam ex illo quoque proveniret utilitas, frui cupiebat. Plenae erant plateae, plenae porticus: omnes aedium fenestrae, omnia tecta et fastigia et culmina referta erant. Premebant se mutuo qui praecibant, qui sequebantur, qui prope erant, qui adventabant, innumerabilis hominum, aetatum omnium multitudo, omnes qui apud Imperatorem in honore erant, imprimisque Praefectus urbis qui omnes in viri sancti funere honestando superavit. Interfuisset etiam Imperator, nisi ea cura eum detinuisset, ne aliquis tumultus in populo nasceretur. Omne militum genus interfuit, omnes sacerdotum ordines, monachorum innumerabilis multitudo. Psalmorum cantus cum lamentationibus contendebant. Cedebat perturbationibus philosophia. Nostri cum externis, externi cum nostris contendebant, utri magis luentes plus perciperent consolationis. Illud admirabile fuit atque incredibile, quod ex tot hominum millibus nemo ullum in periculum incidit, praesertim cum multae etiam foeminae, onus in

* Funeris S. Episcopi devotissima celebritas describitur.

utero gestantes, videndi divini corporis gratiâ accederent. Atque, ut aliquem epitaphium adjungam, externis honoribus interior cumulatur. Multorum quidem lacrymas excitavit, sed ea major gloria fuit quod omnium animis defixus inhaerebat. Corpus, vix rapientium manibus evitatis, in sanctorum Apostolorum templum illatum est, et in sanctorum Patrum tumultu conditum. Appositus est Patriarchis Patriarcha, Praeconibus magnus Praeco, Martyribus Martyr, Apostolis qui per eorum vestigia semper incesserat, ubi sanctorum etiam Apostolorum, Andreae, Lucae et Timothei, corpora conquiescunt, ante ipsum altare, ad basim ejus (quem quidem locum sibi ipse vivens elegerat), ut ne post obitum quidem ab altari sancto corpus ejus recederet: cum anima ejus altari in coelis assisteret, atque ibi cum sanctis angelis et apostolis pro universo populo preces effunderet. Aequum erat, ut corpus quod cum illa anima conjunctum fuerat, quod cum illa simul incesserat et certamina pertulerat, in terra numquam ab almo altari sejungeretur, sed cum populi sacerdote supplicante et munera Domino Deo offerente, pro populo suo et civitate quodammodo supplicaret. Nam corpora sanctorum, parem cum animis ipsorum vim habent. Pretiosa enim in conspectu Domini, mors sanctorum ejus. Et, Protegam civitatem hanc, inquit Dominus, propter me et propter David servum meum. Magnae nobis consolationi sunt Sancti qui per fidem expugnaverunt regna, adepti sunt repromissiones et plus valent post vitae commutationem.

§ 66. Agite nunc etiam Magni Basilii laudatores, mihi orationis paupertate laboranti opitulamini. Ego plura quidem cupio praeferre: sed aliud me post aliud trahit et tanquam in corpore, omnibus partibus aequè pulchro quicquid occurrit, pulchrius videtur et orationem ad se convertit. Agite igitur, egregias illius dotes persequimini, vos qui illarum et laudatores et testes existitis *. Praeclarum inter vos certamen suscipite viri simul ac foeminae, adolescentuli et virgines, senes et juvenes, sacerdotes et populus, monachi et qui cum aliis vivitis qui in contemplatione et qui in actione versamini. Alius assiduum ejus in jejuniis et precibus, tanquam corporis et materiae esset expers, studium laudet. Alius in vigiliis et psalmis decantandis constantiam. Alius asperam atque incredibilem in victu duritiem, aut animi demissionem. Alius oblivionem injuriarum qua quidem inprimis excelebat, ex Apostoli praecepto ita dicentis: Sol non occidat super iracundiam vestram. Omnis igitur illius chorus, vos qui circumstatis, qui suggestum attingitis, qui estis inferius, qui ex nostris aut externis adestis, mecum laudationem conficite. Alius alias hujus novi Basilii virtutes celebrate. Qui in judiciis praesidetis, legislatorem laudate. Qui civitatem regitis, civem. Qui ex populo estis, popularem. Qui eruditione delectamini, magistrum.

* Perelegans Orationis conclusio, laudibus summatis et celerrimâ recensione congestis.

Virgines, virginem. Conjuges, castum. Qui solitudine gaudetis, amantem solitudinis. Qui frequentia, judicem. Qui simplicitate, ducem. Qui contemplatione, theologum. Qui in rebus secundis versamini, moderatorem. Qui in adversis, consolatorem. Senectus, baculum: Juventus, disciplinam: Paupertas, largitorem: Opulentia, custodem. Videntur mihi et viduae defensorem et pupilli patrem et inopes pauperum studiosum, et hospites hospitalem et fratres fratrum amantem et aegroti medicum ejusque morbi ac medicinam et sani sanitatis conservatorem et omnes denique eum laudibus efferre qui omnia factus est omnibus, ut omnes aut plurimos lucraretur. Ego quidem sic amborum patrum virtutes laudibus immiscui, ut lautiore apparatu convivas ejusmodi epulis gaudentes acciperem. Vobis autem qui tanto studio, justa magno Eutychio persolvistis, nihil aliud consuluerim, nisi ut ad illum semper respiciatis: atque semper vos eum cernere et ab ipso vos cerni existimetis. Haec est laudum ipsius summa. Hic divini viri virtutum thesaurus.

S. AIBERTI MONACHII ET PRESBYT.

A ROBERTO ARCHIDIAC. OSTROVADENSI, EJUS AEQUALI, SCRIPTA
STYLUM DICIT SURIUS SE PLERUMQUE EMENDASSE

Natus anno 1060. Mortuus 1140. — Ex Flandria.

§ 1. Sicut olim statuæ triumphantium et agonistarum, vel arcus Triumphales, in quibus facta et simulacra egregiorum virorum, ad ea memoranda quae ab illis fortiter et praeclaræ gesta essent, expressa videbantur, erigi solebant, ut ea inspicientes ad illorum imitationem accenderentur*; ita facta et dicta illustria sanctorum Patrum litteris mandari solent, ut ea vel legentes vel audientes, animis inflammentur ad earum rerum sectanda studia quae sint digna tum relatione tum scripto ad posteritatis notitiam transmitti. Qua ego ratione permotus, vitam S. Aiberti ut a religiosis et veridicis viris accepi, diligenter enarrare constitui, ut qui eam vel lectione vel auditione cognoverit, sanctum virum aliquâ saltem ex parte imitari nitantur. Cultiori quidem sermone eum celebrare deberemus, si facultas diserte et eleganter scribendi suppeteret, ut dictionis splendore et suavitate, lectoris vel auditoris animum ad suscipiendam eorum quae relaturi sumus imitationem efficacius permoveremus. At si facultas deficit, non tamen deest prompta voluntas. Itaque precemur Spiritum Sanctum, qui in sanctis suis mirabilis et gloriosus

* Ut illustribus viris prophana excitantur monumenta, litteris tradendae Sanctorum historiae.

est, ut ad laudem et gloriam nominis sui et fidelis servi sui, ad nostram quoque et aliorum utilitatem ea quae de sancto viro commemorare decrevit, ita, ut par est, mihi donec explicare.

§ 2. Beatus Aibertus, sacerdos Christi egregius, in territorii Tornacensis *, pago quem Espeen vocant, originem duxit, magis tamen suis virtutibus et sanctis operibus, quam prosapiâ insignis: tametsi alioqui parentes habuit religiosos et honestos. Pater ejus, miles fuisse creditur, Albaldus nomine: mater, Helvidis dicta fuit. Uterque liberae conditionis et probus, Deumque et timens et amans. Et quia, Scripturâ teste, Generatio rectorum benedicetur: credimus eos pro suae merito bonitatis procreasse filium, coelesti benedictione dignum, ut sequentia luce clarius edocebunt. Ut autem recto et naturali ordine sancti viri res gestas scribendo prosequamur, primo omnium dicendum est, quae futurae sanctitatis adhuc puer de se indicia praebuerit, non literâ docente, sed Sancto Spiritu, qui ubi vult, spirat, et cui vult, aspirat. Cum enim etiamnum parvulus esset, saepissime consuevit clam noctibus e lecto surgere, flexisque genibus e membris humi prostratis, terram innumeris exosculando vicibus, tenerum corpusculum fatigare. Optabat vero, ne quis omnino id resciret, sed tandem latere non potuit. A famulis namque domus deprehensus est. Quod ubi cognovit, nolens habere sui laboris testem, nisi Christum, cui se displiciturum verebatur, si hominibus placeret: in ovile secessit, existimans illic secretius se ejusmodi exercitiis vacaturum. Sed hic quoque tandem inventus est, cum nimia genuum curvatione defessus, humi prostratus jaceret. Nec tamen cessare voluit, sed quod licuit ab hominum conspectu se subducens, alia captabat suis studiis apta diverticula, opportunosque recessus. Nolebat sapiens puer favore populari mercedem in coelis repositam corrumpere. Et certe quisquis pro recte factis humanas aucupatur laudes, non est sanae mentis, immo plane desipit, non attendens illud Apostoli: *Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem* (Gal. 1).

§ 3. Nec solum hac ratione pro Christi amore suum affligebat corpusculum, sed etiam crebris jejuniis illud valde macebat. Solebat autem illis diebus, quibus jejunium ipse sibi indicabat, parum aliquid pomi aut alterius rei degustare, ut si fortassis a patre, nolente ut parvulus jejunaret, interrogatus esset, num comedisset, posset citra mendacium respondere, se sumpsisse cibum. Forsitan enim audierat: *Os, quod mentitur, occidit animam* (Sap. 1). Longe vero ille aberat a mendacio et juramentis qui nec ludicra quidem aut otiosa soleret verba proferre, in die iudicii de verbis otiosis nequaquam rationem redditurus. Non est autem silentio premendum, quod cum in agro servaret patris pecora, audito campanae sono, illis relictis, ad

* Gallicâ linguâ Tournai in Gallia Belgica vulgo Flandria.

ecclesiam confugit, laudes cum precibus divinae majestati pro suo captu oblaturus. Poterat in illum quadrare, quod in Psalmo legitur: *Ex ore infantium et lactentium perferisti laudem* (Psal. 8). His virtutum et piarum actionum quasi primitiis quibusdam religiosus puer imbutus, majori accedente aetate, duce Sancto Spiritu, ad majora contendit. Frequenter enim ecclesiarum limina terens, verba vitae cum multa animi devotione auscultavit: sciebat enim dictum a Domino Salvatore: *Beati qui audiunt verbum Dei, et custodiunt illud* (Luc. 11). Porro vero lasciviam et oblectamenta mundi sensim magis ac magis abominans atque fastidians constituabat uni omnipotenti vacare Deo. Timebat enim, ne si mundi fieret amicus, inimicus Dei efficeretur. Itaque arctius vitae genus complecti desiderans, mundanis illecebris paulopost omnino nuncium remisit.

§ 4. Qua autem ratione ad eam conversionis gratiam pervenerit, vitam mutarit, mundo valedicerit, quo etiam ordine et labore per angustam et arctam viam ad Deum feliciter commigrarit, operae pretium est referre, dulce ac pium audire. Cum adhuc in aedibus paternis juvenis degeret et laicus, sed sanctitatis, ut dictum est, studiosus, forte quodam die minimum audivit cantionem quandam depromptam, qua conversio sancti Theobaldi et vitae ejus asperitas felixque obitus continebantur. His non corporis dumtaxat, sed etiam cordis auribus accurate perceptis, tantâ repente est gratiâ divinitus compunctus, ut secum statuerit neque carne, neque sanguine, neque lineis deinceps uti panis, sed laneis et cilicinis, atque in frigore et nuditate omnipotenti Deo hilariter servire. Coepitque studiose expetere consortium religiosorum virorum, cum quibus fame, siti, jejuniis, vigiliis, crebrisque precibus corpus castigaret, et in spiritus ac rationis servitutem redigeret. Cumque in hoc totus esset, quodam peregrino, quem pater ejus hospitio receperat, duce et indice, invenit virum magnae sanctitatis et mirae abstinentiae, sacerdotem egregium Joannem in quadam solitudine commorantem, ab hominum strepitu et conversatione semota, in qua etiam ferebatur sanctus Domitianus fuisse. Erat autem is presbyter monachus Crispiniensis, sed permissu domini Raineri Abbatis Crispiniensis, desertum illum incolebat locum. Huic igitur vir venerabilis Aibertus charitatis foedere jungitur, ut uno spiritu et pari voluntate Domino famulentur. Quantas autem misérias et calamitates, quantamque inopiam pro spe vitae aeternae illo loco patienter tolerarint, non facile posset singulatim explicari: nec tamen a precibus et Dei laudibus cessare. Premebantur frigore et nuditate, premebantur magnâ annonae penuriâ. Multi abscedebant dies, quibus nec cernerent quidem panem: erantque contenti herbis et radicibus herbarum, quarum tamen iis in locis copia non suppetebat. Et quid ego multis persequar horum

virorum afflictiones, pro Christi amore ultro susceptas? Ex illis jejuniis, vigiliis, precibus, illa frigoris tolerantia et nuditate adeo et macie et pallore confecti videbantur, ut humanam speciem propèmodum non referrent. Ut enim ipse pater Aibertus retulit, cum aliquando urgente necessitate extra illum habitationis suae locum esset egressus, videntes eum pastores hirsutum et vilibus pannis deformem, aufugerunt, monstrum se vidisse arbitrati. Ait etiam se plerumque tantos a frigore angores sustinuisse, ut vestem, quam monachus exuerat, Missam celebraturus indueret, timens ne interim vi aloris extingueretur.

§ 5. Saepe per hyemem usu illis venit, ut pane deficiente, glacie confracta, herbas ab aquis manibus extraherent, quibus aegre vitam sustentabant, omni alia re esculenta destituti. Cogitabant, opinor, cum Apostolo, non esse condignas passionem hujus temporis ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis: nec ignorabant servi Dei, quo se quisque in hac vita durius et asperius habet, eo arctius eum superno amorì copulari: sicut e diverso quanto quis inferius magis delectatur, tanto amplius ab amore superno disjungitur. Quod cum illi subtiliter attenderent, fortassis apud se dicebant, se servos inutiles esse, jure facere quicquid boni facerent, nec ultra debitum quicquam facere posse. Nam tametsi, ut S. Jacobus ait, ex operibus suis justificatur homo, tamen quantacumque sint, sine auxilio divinae gratiae et pietatis salvus fieri non potest, dicente Apostolo: *Non est volentis, neque currentis, sed misentis Dei* (Rom. ix). Ideoque quicquid faciebant boni, non id sibi, sed patri luminum adscribebant, a quo omne donum perfectum descendit. Interea autem, dum ita se gererent, vir Dei Aibertus paulatim Psalterium memoriae commendabat.

§ 6. Per id tempus voluit dominus Rainerus Abbas Crispiensis, ob confirmandam sui monasterii libertatem, Apostolorum limina visitare, hosque duos viros, multa charitate ipsi devinctos, illi visum est sui itineris comites assumere. Quo in itinere hi tres sancti viri quos labores et angores pertulerint, solus Deus novit. Ingrediebantur enim nudis pedibus, vestiti cilicio, parum pecuniae habentes, ipsa inopia locuplètes. Et mulum quidem secum ducebant, sed vix aut numquam eo utebantur, peregrinis debilibus et infirmis illius usum praebentes. Cumque venissent Romam, audiunt sanctae memoriae Romanum Pontificem Urbanum (II) esse Beneventi. Tum vero Aibertus et Joannes non fuere ausi tam longum arripere iter, partim quod viribus corporis diffiderent, partim quod Joannes adversa valetudine laboraret. Abbas autem Rainerus, pro sua erga illos benevolentia, hortatus est eos, ut in monasterium Vallis umbrosae se reciperent, atque illic ejus reditum sustinerent. Ubi sane monachos invenerunt, mirae continentiae et exquisitae vitae qui multa erga

illos usi humanitate, amanter eos exceperunt, perpetuo etiam eos apud se retinere cupientes. In illo enim monasterio stricte et inviolabiter observatur institutum et Canon S. Benedicti, ut multi viri boni testantur, vivuntque laboribus manuum suarum, spe coelestis vitae corpora sua multivario labore indesinenter afficientes. Disciplinae monasticae rigorem strenua charitate ferventer custodiunt, erga pauperes et peregrinos suscipiendos benigne se exhibent, in sepultura impertienda fratribus pios, et in quovis denique religionis genere praeclaros se ostendunt: adeo ut duo isti viri, de quibus jam diximus, omnibus monachis quos adhuc vidissent, illos sanctiores affirmarint. Cumque apud illos aliquanto temporis spatio haesissent, multas recte vivendi institutiones, ut ipsi testabantur, ab illis percipere. Abbas autem Rainerus cum paucis comitibus susceptum est iter prosecutus, veniensque Beneventum, ab Urbano pontifice honorifice acceptus est, monasteriique sui munimentum quod devote petiit, non difficulter impetravit. Confecto vero negotio, Apostolica benedictione firmatus, laetus ad socios rediit, atque ab illis pariter et a coenobii fratribus hilariter susceptus est. Etsi autem, dum coenobitas Umbrosae vallis eorumque vitam praedicavimus, a proposito deflexisse videamur, tamen quicquid de iis laude dignum commemoratum est, sapienti sane apte et congruenter poterit nostro proposito cohaerere videri. Dum enim illorum egregia studia scribendo efferimus, illum pariter celebramus, cujus causâ hoc opus cudendum suscepimus: quippe qui ut ipse asserebat, non pauca ab eis Deo serviendi exempla et incitamenta perceperit, convenienter illi Propheticae sententiae, *Cum sancto sanctus eris* (Psal. 17).

§ 3. Postquam autem apud fratres illos satis fuere recreati servi Dei, illis valefacientes et pro collatis beneficiis multas gratias agentes, ad propria sunt reversi, multis in eo reditu molestiis toleratis. Et Abbas quidem ad monasterium rediit, alii autem duo sancti viri ad suam eremum. Ubi cum nocte quadam Aibertus membra sopori dedisset, in somnis visus est sibi altissimam arborem, inter Hasnonium et S. Amandum sitam, conscendisse, albumque videre accipitrem sive aquilam ad se advolantem, vestemque monasticam adferentem, ipsumque ea induentem. Expergefactus autem, summopere apud se perquirere coepit, quidnam visio illa portenderet. Tandem placuit ei, ut juxta illam visionem monachus fieret. Facile autem id impetravit a Rainero Crispiniensi Abbate, sanctae memoriae viro, monachis quidem primo recusantibus, postea vero assensum praebentibus. Videbant enim abjectum et contemptibilem hominem, si sola externa respicias, nec putabant talem eum fore qualem postea experti sunt. Ita plerumque fit, ut quae prius vilescebant, Deo volente, post in sublime tollantur, quemadmodum de Davide legimus.

Fit itaque monachus cum benedictione coelesti. Deinde etiam ejus coenobii factus est Praepositus et communibus fratrum suffragiis Cellarius. Advertebant enim idoneum esse, cui ea officia mandarentur. Et certe tam in externis quam internis rebus adeo accurate tum Deo, tum fratribus inservivit, ut ab omnibus amaretur. Semper enim sollicite curabat commune bonum, in omnibus prudenter et moderate se gerens. In opere et manibus ejus, ut dici solet, bonum omne exuberabat. Promptum se exhibebat ad externa expedienda negotia, cum fratrum vel utilitas, vel necessitas poscere videretur.

§ 8. Curam monasterii haud aliter, atque pia parens filiorum, gerebat: hospitalitati deditus, in pauperes largus, sibiipsi parcus, aliis impartiens quod sibi subtrahebat. Pacem vero et mutuum inter fratres concordiam praecipue amabat: murmura, obtrectationes et id genus vitia quae in coenobiis solent existere, detestabatur et profligabat. Aliquid sibi monachum ceu proprium usurpare, id plane mortiferum et modis omnibus execrabile asserbat.

§ 9. Quod autem ad ipsius vivendi in monasterio rationem attinet, pane et aquâ, herbis, leguminibus et arborum fructibus semel interdiu modice utens, corpus suum sustentabat. Lac et caseus et pisces in os ejus non admittebantur. Cilicio asperrimo domabat carnem. Lectum nullum habuisse creditur, praeter scamnum vel alium asserem, in quo cubans, mediocrem capiebat somnum. Ante nocturnas preces quas matutinas vocant, semper Psalterium absolvit. In flectendis genibus erat celerrimus, lacrymarum copiâ valde affluens, ut posset cum Propheta dicere ex sententia: *Laboravi in gemitu meo, lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo* (Ps. 6). Cumque annis viginti quinque in monasterio ea viveret severitate, numquam ab ejus ore Christi laus aberat: fames, sitis, algor, omnivaria carnis castigatio et afflictio, jam sancto viro pro deliciis computabantur: adeo semper jucundus et hilaris et esse videbatur et revera erat. Viri namque sancti dum animis reputant futura supplicia impiorum et immensam felicitatem beatorum, quicquid Dei causâ perferunt, levius ferunt, dum hinc quidem spe illius sempiternae beatitudinis animantur, inde vero intolerabilibus gehennae cruciatibus solliciti redduntur: sicque dum poenas tolerant temporarias, vitant aeternas et coronas sibi parant sempiternas: fitque hac ratione, ut dum effugere nituntur quod gravius est, facilius tolerant quod minus grave est, etsi sit alioqui valde onerosum. Ita ergo etiam huic religioso viro jugum Christi suave et onus ejus leve fuit: et cum multis florèret virtutibus, etiam integer corpore et virgo ab ipso ortu usque ad supremum vitae diem credituri permansisse: quod quidem est angelicum decus et virtutum insigne praecipuum.

§ 10. Etsi autem ea quae dicta sunt, magna et stupenda esse videantur, at tamen quicquid gessisset, pro nihilo ducens, optabat in eremo habere cellulam, in qua inclusus degeret in illic laudibus divinis et precibus liberius vacaret et corpus severius edomaret. Curavit igitur construi cellulam in loco deserto, antequam e monasterio egrederetur: eaque exaedicata, vix ab Abbate Lamberto impetrare potuit copiam, relicto monasterio, ad illam sese conferendi. Valde enim fratribus monasterii videbatur esse necessarius. Tandem autem eam obtentam, in eam se abdedit, sed ita tamen, ut quoad vixit, in Crispiniense Abbatis potestate semper esse voluerit. Quam vero corpus suum in ea Cellula male acceperit, duriterque habuerit, audire quidem pium est, sed imitari gloriosum. Viginti saltem et quinque annis in ea permansit inclusus: e quibus duobus et viginti pane prorsus abstinuit et omni potu annis viginti. Nec tamen aliquo obstrictus voto, sed sponte sua tot annis pane et potu atque aliis quibusdam corporis necessariis alimentis sibi interdixit. Qua autem occasione pane abstinuerit, si quis nosse velit, ex iis, quae dicturi sumus, potest cognoscere. Quadam hyeme accidit, ut locus, in quo morabatur, adeo aquarum inundatione obsideretur undique, ut neque accedere ad eum quisquam, neque inde egredi posset. Cum igitur et panis ei deesset et Missam auscultare non posset, animo permoveri coepit (necdum enim sacerdotio initiatus erat). Itaque nocte quadam cum multo dolore et piis querimoniis beatissimam semperque virginem Mariam compellavit, orans ut ipsius miseras sublevaret, his vel similibus utens verbis: O sancta virgo virginum Maria, quae pariendo Dei Filium, mundo gaudia contulisti, quae es fons pietatis et misericordiae copia, subveni mihi misero, corporali pane indigenti et Missam solemniam non audienti. Quibus dictis, somno correptus obdormivit. Ecce autem miro in visu adest sanctissima Mater et Virgo in forma matronae pulcherrimae, cum puellis plurimis inferioris staturae. Quas ut vidit vir Dei, ita dixisse visus est: « Equidem si pridem in monasterio foeminas vidissem, profecto illas expulsem. Cur igitur vos huc intrare ausae estis? » Cui virgo sacratissima respondit: « Tace, frater; ego sum Virgo Maria quam tamen dulciter invocasti. Sed quid a me vis praestari tibi? » Tum ille: « Succurre, inquit, mihi peccatori in iis quibus egeo et quibus tu quoque non ignoras me carere. » Respondit, Virgo Mater: « Putas ne omnipotentem Deum te etiam sine pane posse sustentare? » — « Ego vero, inquit ille, credo Deum id posse. » Et Virgo beata: « Cur autem, ait, conquerente Missas non auscultare, cum tota vita tua et omnis actio tua, quaedam Missarum sint solemniam? » Deinde visa est sanctissima Virgo buccellam panis immittere in os santi viri. Qua quidem visione ille adeo permotus fuit, ut deinceps neque panem

appetierit, neque panem edere curarit, contentus herbis, radicibus et vilibus illis cibis, quibus vesci consueverat.

§ 11. Fortassis autem nosse te juvat Lector, qua se purpurâ vel bysso Christi miles induerit. Nimirum a planta pedis usque ad verticem asperrimo cilicio tegebatur. Lectum quoque si scire velis, in scamno vel alio assere se reponebat, cilicino sacco utens pro cervicali. Et quid me necesse est multa persequi? Quicquid boni gessit vir Dei, antequam se in hanc cellulam contulisset, id in ea jam inclusus, non solum non minuit, sed auxit etiam, durius asperiusque sese afflicto. Si prius flevit amare, jam multo acerbius. Si prius in eo ferbuit charitas, jam longe fuit ferventior. Antea pane et aquâ vixit contentus, at nunc tot annis, quot diximus, utroque abstinuit: atque eum in modum etiam caetera bona superioris vitae, in hoc ergastulo, arctiori vivendi ratione, in melius provexit. Sed his de sancti viri exterioris hominis cultu absolutis, congruum est ad lectoris notitiam perferre, quam praeclare etiam hominem interiorern ornaverit. Patientiâ itaque et charitate geminâ, Dei et proximi, tamquam cocco bis tincto, itemque caeteris lucis armis ita eum communiavit, ut possit securus et intrepidus prodire in conspectum tremendi et districti iudicis etiam in illa die, quando justus vix salvabitur: de qua dicit Malachias: *Quis poterit cogitare diem adventus ejus? aut quis stabit ad videndum illum?* (Malach. III). Idem ipse his justitiae armis intus et exterius instructus, constanti animo potuit procedere ad debellandum fortem armatum, tortuosum illum colubrum et Leviathan: qui pro minimo ducens quod fluvium absorbuerit, etiam fiduciam habet quod influat Jordanis in os ejus: id est, non infideles modo, sed etiam Christiana religione initiatos devorare molitur.

§ 12. Inter haec autem famâ sanctitatis ejus bono odore orbem terrarum complente, coeperunt ad eum homines confluere. Cum autem antea non nisi acolytus fuisset, de sapientium viro- rum consilio a Burchardo Cameracensi episcopo subdiaconus et diaconus est ordinatus. Deinde etiam ad sacerdotium promotus est, ut populis ad ipsum venientibus melius posset consulere, et familiarius secretas confessiones recipere. Factus autem presbyter, duas in die celebravit Missas, pro vivis alteram, alteram pro defunctis (a). Vigiliis, ut vocant, defunctorum cum novem lectionibus hoc pacto legere solebat. In prima Vigiliarum parte dicebat psalmos quinquaginta cum tribus lectionibus; in secunda et

(a) Adeo varia pro temporum et Ecclesiarum varietate extitit a saeculo IV ad XIII disciplina quoad Missam semel quotidie aut bis, terre quandoque celebrandam, ut nequeamus hac de re per brevem notam aliquid distincte et omnino veraciter tradere. Antiquitatum Christianarum ergo Scriptores sunt adeundi. Certe, saeculo XII, ut patet ex vita hujus S. Aiberti, non fidelibus subveniendi gratiâ, sed Sacerdotis devotione, licuit in Galliis bis saltem celebrare. Vigente vero hac iterandae celebrationis facultate, cum, ex humana miseria, progressu temporis, plus posset apud nonnullos Sacerdotes lucrandae elemosynae cupiditas quam pietas erga Ss. Sacrificium, hoc indultum pluries quam semel in die celebrandi, excepto Dominicae Nativitatis Festo, exceptaque peculiari Apostolica gravibus de causis concedenda licentiâ, penitus Ecclesia sustulit.

tertia itidem faciebat: sicque in illis Vigiliis, interjectis novem lectionibus, totum psalterium depromebat. Quod quidem grave et onerosum videri possit, nisi quis libenti animo faciat. Centies per diem flectebat genua, et quinquagies prostrato quidem corpore, sed articulis et digitis sublevato, ad unamquamque genuum curvationem dicebat salutationem angelicam. Psalmi et preces ab ore ejus nunquam recedebant, nisi esset adventantibus aliquid praeibendum consilii: quod tamen, si quis penitus intuèri velit, non possit dici precum intermissio. Pecuniam aut accipere, aut etiam manu contingere, haud aliter atque serpentinum virus abhorrebat. Quod si quispiam omnino largiri ei aliquid vellet, jubebat id donari Crispiniensi monasterio, rerum necessarium valde indigo. Quid ego hoc loco aliud possim dicere, quam hunc virum, etiamsi flagitiis omnibus fuisset coopertus, eaque agendo poenitentiam seque macerando expiate voluisset, haudquaquam plus, atque fecerit, facere potuisse? Quis nostra aetate intantum odovit animam suam, ut eam posset servare in vitam aeternam? Quis adeo inexorabilis fuit sui ipsius persecutor? quem si tyrannus aliquis catenis aut compedibus constrinxisset, et panem atque potum saltem triduo aut quatrduo ei subtraxisset, multa commiseratione multisque lamentis id nos prosequendum arbitraremur. Ille vero cum non modo nullorum esset scelerum reus, sed etiam multis ornatus virtutibus, suapte sponte, ut diximus, pane et aqua non paucis annis sibi interdixit.

§ 13. Atque his exercitiis, aliisque perferendis angustiiis vir sanctus, ceu lapis vivus, expolitus atque omni ex parte teres effectus, meruit collocari in structura coelestis illius Jerusalem, ubi pretiosi lapides, pressuris et tusionibus perpoliti, cum coruscantibus geminis et margaritis nitentibus, pro qualitate meritum, sempiterno et admirabili fulgore relucēt, quemadmodum scriptum est: Fulgebunt justi sicut sol in regno Patris eorum. Quemnam igitur cum potius dicemus? Martyremne an confessorum? Sed rectius proculdubio et martyrem, et confessorem. Quamvis enim persecutor sanguinem ejus non fuderit, at tamen, ea qua diximus ratione, ferendo crucem suam, et Christum sequendo, et voluntate et actione martyr fuit, gloria et honore a Deo coronandus. Martyr fuit, carnem crucifigens cum vitiis et concupiscentiis. Martyr fuit, omnes carnis et mundi voluptates proculcans et propudians: quanquam usus obtinuit eos speciatim martyres dicere qui suum profudere sanguinem, a tyrannis vel persecutoribus morte violenta extincti. Quod quidem martyrii genus noster Aibertus sola voluntate pertulit. Nihil autem bona voluntate ditius Deo offerri potest. Quod si vero occasio se obtulisset, et extitisset persecutionis tempus, ut pro certo a multis creditur, laetus et imperterritus persecutoribus occurrisset, cervicem percussori ultro praebiturus. Sed quia ejus non fuit obeundi martyrii

opportunitas, aliud martyrii genus expetiit, seipsum omnipotenti Deo hostiam viventem in odorem suavitatis quotidie immolans, propriae carnis crudelis persecutor effectus: quod non multum differt a perpeffione martyrii, in tyrannica persecutione suscepti. Legitur namque etiam B. Joannes Apostolus calicem Domini bibisse, quem tamen non legimus pro Christo fudisse sanguinem, cum propria morte vitam finierit. Confessor autem * fuit noster Aibertus, quandoquidem corde, ore, et totâ vivendi ratione Deum confessus est et laudavit, permultosque sua humanitate et mansuetudine ad confitenda peccata et turpitudines suas induxit. Est enim confessio aliquando peccati, interdum vero laus et gratiarum actio. Dicit Christus ad patrem: Confiteor tibi Domine Pater coeli et terrae: sed nulla hic peccati confessio est, a quo longissime aberat filius Dei: sed laus et gratiarum actio. Equidem saepe et legi et relegi vitas sanctorum Patrum, invenique sane in eis viros mirae abstinentiae: nec tamen ullum reperi, quo in affligenda carne sua hunc Dei servum auderem dicere inferiorem.

§ 11. Hucusque diximus, ut erga seipsum se gesserit vir sanctus: nunc porro dicendum est, ut ex debito fraternae charitatis etiam aliis sese impenderit: quibus nimirum dum optima suggerendo consilia pro viribus prodesse studuit, magnum suae beatitudini cumulum adjunxit. Fuit ille ** lucerna, divini amoris igne accensa et ardens, virtutumque plena lumine et splendore, non ponenda sub modio, sed super candelabrum. Cumque lucis suae radios per orbem terrarum diffudisset, ingentiaque beneficia quae per illum divinitus praestabantur, fama longe lateque divulgaret, diversarum nationum populi excitati, catervatim ad sancti viri conspiciendam faciem sermonesque audiendos, suaeque ei flagitia confitenda advolabant. Quos ille omnes jucundo animo et alacri vultu excipiebat et suaviter consolabatur. Erat enim hoc illi velut ab ipsa natura insitum, ut cuperet esse omnia omnibus ad se venientibus, pro cujusque conditione vel qualitate, totumque se illis impenderet, efficeretque eos populum acceptabilem Domino, bonorum operum sectatorem. Itaque moestis et afflictis atque calamitosis condolebat: cum gaudentibus et jucundis ipse pariter laetabatur: utrisque vero, prout res eorum poscere videbantur, paterno affectu subveniebat atque consulebat, illorum tum adversa tum prospera in se transferens, rebus illorum afflictis dolens, secundis congratulans: quod utique germanae est dilectionis argumentum. Operis enim exhibitio, ut ait S. Gregorius, probatio est dilectionis. Illos autem qui confessionis faciendae causâ eum accedebant, prius quasi juramento obstringebat, ut ipsius audito consilio, ad episcopos suos irent, eadem flagitia

* Jam ostendit voluntate *Martyrem*; nunc dicit ut fuit vere *Confessor*.

** Lucernae comparatur.

illis quoque confessuri. Si quos tamen vidisset obstinato animo, etiam interposito jurejurando, decrevisse nulli nisi ipsi sua crimina detegere, illorum sane tandem improbitati cedens, veritus ne in desperationis barathrum irent praecipites, si eos nollet audire, confessionem eorum recipiebat quidem, pro ratione facinororum etiam poenitentiae mulctam eis irrogans, nec tamen cessabat persuadere fortiter, et vehementer etiam adjurare, ut turpia quae ei dixissent, suos episcopos minime celarent. Quod si omnino recusarent, gravem et prope intolerabilem eis poenitentiae mulctam imponebat: quod tamen quidam aemuli, virum sanctum false irridentes, et dente canino ejus facta rodentes, illum minime facere mentiebantur. Mandaverat autem ei Paschalis Papa per Odvinum Abbatem S. Gisleri, ut omnes confessionis gratiâ ad ipsum venientes, alacriter audiret, et pro criminum quantitate poenitentiae eis onus injungeret. Idem vero etiam Innocentius Papa illi mandavit. Et possumus sane ex iis quae paulo supra diximus, haud obscure colligere, multos eis suas spurcicias aperuisse, quas nulli alii unquam explicuissent, perituri potius cum suis sceleribus, quam in cujusquam alterius notitiam ea deducturi.

§ 15. Tantus autem plerumque fuit ad eum hominum concursus undequaque confluentium, ut locus habitationis ejus omni ex parte haud aliter circumdatus videretur, quam solent castella vel urbes ab hostibus obsessae: adeoque sanctum virum defatigabant, ut vix parum cibi aut somni capere liceret, humanae naturae imbecillitate id flagitante. Unde etiam non raro accidit, ut plures eum eo secreto colloqui volentes, cum prae hominum frequentia locus non daretur, horrenda flagitia et nefandas turpitudines suas cunctis audientibus palam enunciarent: ipse vero pro loco et tempore respondens, salutaria eis consilia impertiret. Plerique etiam ex iis quibus dabatur ad eum propius accedere, ejus vestem vi lacerabant, partesque avulsas secum absportabant, pro reliquiis eas habituri, illo quidem valde dolente et renitente, seque miserum peccatorem vocitante, palamque testante, non se esse talem, qualem ipsi putarent. Quod si dicta factaque sancti viri propius intueri velimus, facile nobis persuadebimus, animum illius elationis peste nequitiam infectum fuisse, praesertim cum etiam in pueritia et juventute superbiae virus cautissime semper devitarit. Nec tamen negamus potuisse eum tentari superbiâ, sed Deo bene propitio, credimus tentationi minime succubuisse. Quo tamen vitio non pauci ex illis qui sapientes putantur crebro evertuntur. Atque aliis quidem vitiis omnibus profligatis et sub jugum missis, pestiferum hoc elationis venenum numquam desinit pestilens draco aspergere hominum recte factis, ut eo corrumpat omnia: non ignorans, quibuscumque rebus admixta sit superbia, iis certam adferre perniciem atque perditionem. Illa namque jam olim in coelo angelos, in paradiso

primos homines impulit in ruinam. Unde non immerito sapiens quidam etiam in recte factis monet esse cavendum. Et certe quisquis hac pestifera lue delectatur, teste S. Hieronymo, scriba est et phariseus, magis cupiens videri et dici bonus quam esse (a).

§ 16. Non est autem, quod putet quisquam, cum ad eum, ut diximus, omni ex parte tam multi concurrerent, solum homines illiteratos et vulgares ad eum venisse: immo vero adibant eum Archidiaconi, Abbates, eremitae, monachi, et omnis generis religiosi et docti viri, nobiles quoque sexus utriusque, ejus se precibus gratulabundi commendantes, nec confessionis immemores, ipsumque instar prodigii cujusdam suspicientes et admirantes. Et quis non obstupesceret, audiens hominem nihil omnino tot annis bibentem, nulloque pane vescentem? Et èquidem sic sentio, si tam potuisset omni prorsus carere cibo, quam potuit pane et potu, nihil penitus eum alimenti fuisse sumpturum. Sed quia id naturae humanae conditio non sinebat, illa praeclara sibi delegit edulia, quorum supra fecimus mentionem, quibus tamen vix vitam tueri potuit. Etsi autem non ignoro Christum mirabilem esse in sanctis suis, tamen non possum, quin prae admiratione et stupore exclamem: O incomprehensibilis altitudo sapientiae et scientiae Dei: quam multas animas, diabolicâ fraude evergas, ex satanae laqueis hic vir simplex et vix mediocriter literarum peritiâ imbutus, confessionis et poenitentiae adhibendis remediis eripuit, immo per illum Deus? Non fuit ille fortassis in Ecclesiae tabernaculo phialae loco habendus quae uberes sapientiae haustus suppeditaret: certe vel cyathum fuisse nemo negare ausus erit, modicâ doctrinâ multos inebriantem, eorumque mentibus oblivionem pessima quaeque perpetrandi, Deo largiente, suaviter adducentem. Itaque cum ad Christi erit venturus tribunal, non vacua manu aderit, sed multos secum ferens manipulos, auditurus a Christo: Euge serve bone et fidelis, intra in gaudium Domini tui. Inter quos erit etiam jocularior ille, quem ad viam veritatis revocavit, cujus ipse olim cantilena, Deo aspirante, fuerat mirabiliter commotus, et ad arduam vivendi rationem amplectendam inflammatus.

(a) Hujuscemodi piorum ac devotorum genus est (onerosum semper, saepeque ridiculum) quibus non raro saeculares ac religiosorum familiae contristantur, quique externam quidem et fucatâ gravitate pietatem affectant, nulla tamen habita colendae interioris virtutis curâ. Cum opera sua faciant ut videantur ab hominibus, ore, incessu, voce, arte compositis, in id incumbunt ut sanctitatis famam aucupentur quae facile ab his honestari qui domesticae eorum conversationis sunt ignari quam si cui cominus experiri contigerit, mansuetudine, humilitate, charitate, patientia vacuam, eos utique cum illis annumerandos non dubitent de quibus supra S. Hieronymus. Vide ergo cuius sint mitis animi et patientis et humilis. Pharisaicam sectam propius imitati, in se temere confidunt tamquam justis, et ceteros aspernantur; cum ipsi sibi perfecti et longe aliis prudentiores videantur, nihil est quod recte factum iudicent si neglectâ eorum sententiâ, et absque eorum consilio. Vae cui non omnia probentur quae faciunt, ac si quis eorum effatis contradicere praesumat; vae si quid in eis, comiter licet et blande, et honestum per jocum, audeas reprehendere: omnis evanuit sanctitatis species, erumpit, qua tument, superbia, ut serpens cui cauda premitur, dire mordent, conviciorum jaculant venenata tela... Caeterum dummodo suis studeant commoditatibus, quid ad eos si aliis incommodo sint, si quid ex eorum actibus sit proximo ingratum?

Haec est quorundam pietas, religio, sanctitas; hi dicendi sunt, cum eodem S. Hieronymo, ad quos Pharisaeorum vitia transierunt. Aurum externae pietatis, per superbiam versum est in scoriâ.

§ 17. Et ut paucis multa complectar, tota vita sancti viri martyrium fuit, immo et miraculi instar, fuit consolatio miserorum, solamen peccatorum, fuit perpetuus labor et poenitentia, amor et timor illius qui dicit: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me: alioqui non est me dignus* (Lucæ ix). Quod ille non surda aure accipiens, crucem ejus mansuetissimis accepit humeris, eumque accurate sectatus est, diligens eum ut patrem, et timens ut dominum. Nec ambigi debet, praepotentem Deum per hunc famulum suum et in vita et post obitum ejus etiam alia miracula fecisse quae quidem suo tempore, Christo juvante, in scripta rediguntur: quamquam praeclarius est virtutem charitatis eximiam in illo fuisse, quippe qua soli boni praediti sunt: quam claruisse miraculis quae possunt fieri etiam a malis. Quamvis autem non habuit alimenta corporea, quibus reficeret pauperes et alios ad ipsum accedentes: non tamen deerat ei panis verbi Dei, quo pro modulo doctrinae suae omnes illius indigos recrearet: qui panis tantum praestat alimento corporeo, quantum anima corpori. Interim nihilominus cum multa animi jucunditate apponebat omnibus sua illa egregia fercula, quibus ipse sustentabatur. Quod si olim inter antiquos illos patres hoc aureum sidus rutilasset, quantis hodie laudibus, quantâ praedicatione efferretur? Sunt enim pleraque tanto majori in pretio apud mortales, quanto plus habent vetustatis: tametsi vetustatis in multis exiguum pondus est. Si tamen tanta est temporum vis, ut etiam hac in parte antiqua praesentibus praestent: potest satis dici probabiliter, laudes et praeconia sancti viri quae a praesentibus modo reticentur, posteros nostros egregie quandoque celebraturos. Cum sit autem magni apud Deum meriti, rogemus eum pie ac devote, ut suis precibus apud misericordiae fontem, Dominum nostrum Jesum Christum peccatorum nobis veniam et sempiterna beatæ vitæ gaudia impetret qui ejus honorem et gloriam celebrare appetimus, quique eum et viventem et mortuum dilexinus: itemque aliis omnibus, ejus suffragia humiliter expetentibus.

§ 18. Sed ne fortassis lectori prolixitate taedium adferamus, ad finem properandum est. Peractis itaque annis plus minus quinquaginta in monachi habitu et ea vitæ austeritate quam diximus (ut jam nihil dicamus de illo tempore, quo non mollius se accepit, degens cum Joanne insigni monacho et presbytero in erêmo), paucis ante Paschatis solemnitatem diebus, letali morbo correptus est: sentiensque adesse mortem prae foribus, acciri jussit Engelbertum, id temporis Crispiniensis coenobii Priorem: a quo sacro est oleo unctus, et corporis et sanguinis Christi sacrâ communione catholice munitus. Deinde ipso sacratissimo Paschæ die qui tunc in septimum Idus Aprilis incidit, sub horam diei nonam feliciter obdormivit in Domino, ex hoc mundo

gloriose transiens ad patrem, cum illo perenniter regnaturus. Sacrum vero corpus ejus biduo asservatum est ab amicis, die tertio sepulturae mandandum. Interim Abbates, viri religiosi et foeminae, atque utriusque sexus homines vulgares ad exequias ejus celebrandas undique convenere, et utriusque noctis vigilias cum cereis et luminaribus pie ac devote celebrarunt. Die tertio Paschae, sole jam suos radios in orbem effundente, humatum est corpus venerabile ab Abbatibus Crispiniensi et S. Amandi, caeterisque viris religiosis et honestis, et quidem non absque planctu et lacrymis multis, magnoque clamore. Sepultus est autem eodem in loco, ubi ejus cellula fuerat, ubi meritis et precibus ejus aegris et pie postulantis multa praestantur beneficia largiente Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu Sancto vivit et regnat Deus per omnia secula seculorum, Amen.

§ 19. Porro necdum vita functo viro Dei, Arnoldus Comes, frater germanus Hannoniensis Comititis, tam acri conflictabatur febre, ut mortem ad se invitare videretur. Cumque nullâ posset ratione ejus morbi molestiâ levâri, cuidam praecipuo amico cum magno gemitu dixit, non se suam desperare salutem, modo liceat ad beatissimi et religiosissimi viri conspectum pervenire, cujus jam apud nationes omnes esset nomem divulgatum. Nec magnas nectere moras voluit, sed eo proficiscens, ad locum pervenit, ubi vir tam singularis morabatur, apud quem quorumlibet criminum poterant remedia inveniri. Sedit autem ad arctissimae cellulae ejus fenestram, ubi etiam alii residere solebant: et postquam de variis inter se peccatis erant colloqui, cogitabat aeger Comes, si posset ei copia fieri ejus potus quo vir sanctus uteretur, ilico se curatum iri: crebroque haec secum verba volubatur: Potest Deus hujus viri precibus me hac molestissimâ aegritudine liberare: tandemque rogavit virum Dei, ut porrigeret ipsi de potu suo. At illi etiam cum juramento affirmavit se potu omni prorsus carere: nec esse ibi aquam, nisi in illo puteo, cui ipse assideret. Tum vero summopere petiit aeger Comes eam sibi aquam hauriri. Mox vir Dei jubet Hilmaro ministro suo aquam e puteo haustam offerre Comiti. Paret Hilmarus sancto viro, cujus vestigia in multis sectabatur, et aquam in vase illi illustri viro potandam defert. At ille non immemor Christum in suprema Coena benedixisse et gratias egisse, atque ita calicem praebuisse discipulis, rogavit ut etiam vir Dei huic aquae benediceret. Tum ille sublatâ manu dexterâ, et Crucis expresso signo, hoc vel simili modo precabatur: Potum servorum suorum Filius Dei benedicat. Deinde Comes bibit, bibendoque visus est tibi cujusvis generis praestantissimum potare vinum, ejusque potionis vim per omnia membra sua sensit medullitus diffundi. Bibit vero de eodem potu etiam Alulphus monachus Crispiniensis, insigni religione conspicuus, laudavitque omnipotentem Christi Salvatoris virtutem.

VITA S. GUTHILACI ANACHORETAE

SCRIPTA FIDELITER AB ANONYMO. SCRIPSERUNT AUTEM VITAM SANCTI VIRI
GUILIELMUS RAMESEY ANGLUS, FELIX CROLANDIENSIS BENEDICTINUS HANC
MS. CODEX TESTATUR ESSE ABBREVIATAM, SED VERAM.

Natus 667. Obiit 714. — Nat. Anglus.

§ 1. In diebus Ethelredi regis Merciorum, nobilis quidam nomine Penualdus, regali progenie ortus, ex uxore sua, nomine Tecla, sanctum Guthlacum servum Dei progeniit. Ea autem horâ, qua cum Dominus vocavit et segregavit ex utero matris suae, coelesti prognostico designatus est. Manus enim quasi hominis rubri nitoris, coelitus missa, et ad ostium domus extensa, ineffabili fulgore coruscare visa est. Quae signaculo crucis ostium muniens, felici praefiguravit auspicio, quod ille ad ortum procederet, qui constanti perseverantiâ Christi crucem in suo corpore circumferret. Hominum autem multitudo, novitate miraculi stupefacta, accurrens, inauditae visionis prodigium, magnum divinae dispensationis fore mysterium asserebat. Cumque stupore magno, secundum varios animi motus, opinionibus ambiguis fluctuarent, una ostetricum de domo egrediens, infantem jam natum proclamat. Nato itaque puero et baptizato, Guthlacus vocatur, quod sonat bonum donum juxta idioma Anglorum. A Deo donatus est parentibus suis, ut contra oppressores eorum bella gereret, ac de illis cum victoria titulos triumphales reportaret. Vel potius juxta datum optimum donumque perfectum, descendens a patre luminum, contra spirituales nequitias pugnaret, et fortiter eas vinceret. Erat puer facie serenus, omnibus gratus et acceptus, ut animos hominum etiam solo aspectu sibi conciliaret ad gratiam et favorem.

§ 2. Cum autem vigesimum et quartum aetatis attigisset annum, et sui generis inimicos invaluisse conspiceret, coepit ad militares actus ferventer aspirare: decoratusque cingulo militari, et adjunctis sibi copiis militaribus, coepit in hostiles populos immaniter saevire, urbes oppugnare, castella subvertere, ac de bellicis actibus inaestimabilis famae titulos obtinere. Interim in ipsa crudelitate armorum hostibus suis misericors erat, eisque de rapinis et praedis tertiam partem refundebat. Tandem divino instinctu ad memoriam revocabat exitus tristes et horrendos regum magnorumque principum, de quorum stirpe descenderat, et quod pompa secularis fumus est, et vapor ad modicum parens. Cogitabat breves esse dies hominis, finem dubium, excessum e vita horribilem, judicem terribilem, poenam sine fine

sempiternam. Vocatis itaque commilitonibus suis, ait: « Hactenus charissimi mei vanitatibus hujus seculi ego militavi: deinceps Salvatori meo militari decrevi. Eligite vos vobis ducem, cujus signa sequamini: ego enim sequor Dominicae Crucis signum.» Et cum nullis precibus a sententia deduci posset, abjectis armis suis, Rependoniam venit, ubi erat monasterium insigne: et accepto clericalis tonsurae caractere, monasticis disciplinis se mancipavit, et nihil omnino bibit, quod ebrietatis occasio esse posset. Psalmos autem et hymnos didicit, atque in scientia sanctarum scripturarum intra biennium mira facilitate profecit. Erat vultu jucundus, humilis gestu et incessu, opere religiosus et Deum timens, fide firmus, spe longanimis, charitate profusus, mansuetus et mitis, consilio providus, in verbis circumspectus.

§ 3. Est vero in Britannia palus vasta et diffusa, quae a Gronte flumine incipiens, diversis nemoribus, stagnis, insulis, caretis, variisque fluvialium viarum flexuosis anfractibus distincta, ab Austro sese porrigit usque in Aquilonem tractu longissimo, ubi circa maris confinia suos habet limites. Eo, a fratribus impetratâ veniâ, pervenit, didicitque ab incolis loci, insulam esse nomine Croulande *, ubi quidam olim habitare tentaverant, sed eos monstra erèmi et larvales formae daemonum territos, in fugam compulerant. Scaphâ piscatoriâ in insulam vectus, terram horroris et vastae solitudinis ingreditur in die S. Bartholomaei Apostoli: de cujus meritis specialiter confidens, solus habitare coepit cum duobus juvenibus, quos secum adduxerat: et aedificato modico tuguriolo, pellibus solum crudis et rudibus pro indumentis utebatur: pane hordeaceo et aquâ lutulentâ post solis semper occasum, cum maxima moderatione parsimoniae, vescebatur. Invidens igitur humanis generis adversarius humilitati viri Dei, adeo vehementem spiritum tentationis in eum immisit, quod eum in desperationis foveam devolvisset, nisi illum Dominus per B. Bartholomaei merita misericordiae oculo respexisset. Animo itaque consternatus, et supra, quam credi potest, turbatus, fugere et desertum deserere disponebat. Sed B. apostolus Dei Bartholomaeus visibiliter ei appàrens, dixit: « Confortare, fili, et esto robustus: manum tuam misisti ad fortia: non decet tanti propositi professorem modico tentationis turbine subverti. Viriliter ergo, age, et confortetur cor tuum, et sustine Dominum **: qui etsi te tentari permittit, faciet tamen etiam cum tentatione provenitum. Impulsus eversus es ut caderes, sed ego oravi pro te, ut non deficiat fides tua: et adjutus es. Et enim Dominus supponit manum suam. Vult Dominus tentari quem diligit: ideo visitat eum diluculo, et subito probat illum. Operatur equidem tentatio probationem, probatio vero spem: spes autem non confundit.

* Anglice scribitur *Croylandi*, ac *desertam* et *paludosam* terram significat.

** Plures ex S. Script. sententiae ad excitandam spem in Domino.

Beatus vir qui confidit in Domino, et erit Dominus fiducia ejus et brachium ipsius in tempore tribulationis. Exhibe te, fili, sicut Dei ministrum, in multa patientia. Si abundat pro Christo tribulatio tua, abundabit et per ipsum consolatio tua. Noli ergo de infirmitate tua timere: spiritus Dei est, qui adjuvat infirmitatem tuam. Si exurgat adversus te praelium, si castra daemonum, jacta in eum cogitatum tuum: confide in eo, ipse enim est salus populi sui: ipse erit tibi turris fortitudinis a facie inimici.» His et similibus dietis, apostolus ab oculus ejus evanuit. Ipse vero confortatus est in Domino, et ab illo die spiritus desperationis nunquam eum tentare ausus fuit.

§ 4. Die quadam duo filii tenebrarum, transfigurantes se in angelos lucis, ei multâ persuasionis instantiâ coeperunt consulere, ut continue per hebdomadam jejunaret, et hac viâ gradum summae perfectionis attingeret. Biduana enim et triduana jejunia reprobantes, proponebant ei jejunium Moysi et Eliae, atque intolerabiles abstinentias venerabilium Patrum, qui olim conversati fuerunt in Sceti. Erat vero is diabolicae persuasionis scopus, ut ille prorsus ab esu cessaret, sibique certum exitium diuturnitate jejunii assisceret. Cum enim jejunium regulam moderationis et discretionis excedit, subito languet corpus, deficit spiritus, torpescit orationis affectus, tollitur operationis effectus, caligat contemplationis oculus. Intelligens autem Guthlacus diabolicae tentationis versutiam, invocata Christi virtute, psallebat: *Exurgat Deus, et dissipentur inimici ejus, et fugiant qui oderunt eum a facie ejus (Psal. 67)*. Itaque illis flebili ululatu et moestissimo planctu aërem implentibus, Guthlacus deinceps omnia diaboli tentamenta contempsit, ejusque suggestiones omnes conculcavit.

§ 5. Clericus quidam, nomine Bertelinus, sub institutione B. Guthlaci divinis mancipatus obsequiis, Deo in spiritalibus exercitiis militabat. Videns ergo spiritus nequam, quod virum Dei nulla posset tentatione subvertere, in hoc Bertelino pravae cupiditatis tantum excitavit ardorem, ut domini et magistri sui ferro perimendi cogitationem suscepit: ut scilicet illo clam e medio sublato, ipse sibi ejus res atque domicilium quasi jure quodam haereditario vendicaret. At pius Christi servus quicquid Bertelini adversus eum moliretur iniquitas, Spiritu Sancto revelante cognovit: illique ad se accersito, animi ejus consilium et propositum perspicue explicavit, nempe quando, et ubi, et quare, et qualiter facinus illud perpetrare decrevisset. Ille autem deprehensum se sentiens, poenitentiam ductus, pedibus viri Dei humiliter se prostravit, veniam petiit et obtinuit: idemque postea B. Guthlaco fidelis admodum fuit, et cum illo usque ad finem vitae ejus permansit, illumque sepulturae tradere meruit.

§ 6. Nocte quadam cum vir sanctus vigiliis et precibus

devotus insisteret, tota insula intremuit, infinita daemonum multitudo, assumptis brutorum animantium formis, locum intravit, et intrando circumquaque concussit. Ingrediebantur domum innumerae species bestiarum, leo rugiens, taurus mugiens, ursus frendens, aper grunniens, lupus ululans, equus hinniens, aries balans, asinus rudens, coluber sibilans: unumquodque animal pro naturae suae facultate, dentibus, vel pedibus aut cornibus, minas et terrores intentans. Vir autem Dei, signo Crucis se muniens, dixit: « Cur me tentas satana? Dominus mihi adiutor est, et ego despiciam inimicos meos. Haeccine est similitudo Altissimi, quam tibi olim usurpare voluisti in deliciis paradisi? Qui tunc ad formam et similitudinem Dei per superbiam aspirabas, nunc viriliter et turpiter in brutorum et immundorum animantium effigies te transformas. Certe pauperes Christi magno tuo malo persèqueris: quia quanto gravius supra dorsum eorum fabricaveris, tanto splendidiore gloriæ coronas eis in tuam perniciem fabricabis. In quamcumque autem speciem te transformes, certus sum, quia neque mors, neque vita, neque gladius, neque angelus, neque potestates, neque principatus, neque creatura aliqua poterit me separare a charitate Dei. » His dictis, tota illa phantasia disparuit.

§ 7. Ad sancti viri jussum hirundines et caeterae aves erèmi, pisces etiam stagni alacriter ad eum accesserunt: et quae in ea solitudine erant ferae sylvestres animantes, mansuescebant. In primo hirundinum adventu, cum veluti blande eum primo salutassent, certa nidificandi loca singulis assignavit. Illae vero ejus scapulis familiariter insidentes, quodam gratulationis applausu sancti viri humanitatem praedicare videbantur. Cumque ab illo sciscitaretur vir quidam, unde esset tanta illarum avium confidentia et intrepida apud ipsum habitatio, respondit: « Qui toto corde fugit consortia hominum, ei non solum ferae et volucres, sed caetera quoque omnia solatio sunt, atque insuper numquam ei blanda deerit consolatio angelorum. »

§ 8. Ethelbaldus quidam de genere Merciorum, spectata nobilitate fuit. Adversus hunc cum invalesceret rex Conredus, eumque a regni sui finibus prorsus exturbaret, omni humano solatio destitutus, virum Dei Guthlacum crebro visitavit, sperans ejus meritis a Deo suae calamitatis se impetraturum levamentum. Ejus autem angores per commiserationis affectum vir sanctus non solum cum illo communes habere voluit, sed quasi proprias sibi fecit. Evenit interim, ut idem Ethelbaldus cum venerabili viro Wilfrido navigio veniret in insulam: cumque de scapha exirent, Wilfridus duas manicas in scapha reliquit. Porro B. Guthlacus, dum in oratorio contemplationi vacaret, Spiritu Sancto docente, cognovit eas manicas a corvis asportari. Quod cum viris illis indicasset, vident corvum in fastigio cujusdam

domus unam ex iis manicis tenentem, pedibusque et rostro velentem. Praecipiente autem viro Dei, relictâ manicâ, corvus citius avolavit. Qua receptâ, Guthlacus alteram quoque sine dilatione restitutum iri pollicetur. Nec mora: tribus viris adventantibus sanctus Guthlacus occurrit, qui manicam repertam ei obtulerunt: eamque illae receptam Wilfrido non parum admiranti tradidit.

§ 9. In orientalium Anglorum finibus juvenis quidam obsesus, intantum a daemone vexabatur, ut lignis et lapidibus ferroque homines appeteret, suâque membra dentibus et unguibus laniaret, atque etiam tres homines, cum illi cum ligare tentassent, interfecerit. Circumductus ille fuit ab amicis ad multa sanctorum loca, sed casso labore. Tandem ad B. Guthlacum eum adducunt, isque triduo in jejunio et precibus perseverans, atque aquâ hominem aspergens, omnem maligni daemonis potestatem ab eo exclusit, et parentibus sanum atque incolumem restituit.

§ 10. Nobilis quidam, Ethelbaldi exulis, cujus paulo ante meminimus, comes, a daemone vexatus et viro Dei oblatus, postquam illius zonâ accinctus fuit, omni maligni spiritus vexatione ilico est absolutus. Cum Abbas quidam virum Dei visitare vellet, duo ejus clerici copiam sibi ab eo fieri petierunt ob certa quaedam negotia, quibus expediendis fingeant se necessario coram interesse oportere. Abeunt igitur ad domum cujusdam viduae et crapulae, ebrietati atque impudicitiae scelerate indulgent. Guthlacus interim Abbati, Spiritu Sancto revelante, illorum flagitia, dictaque et facta tam luculenter exponit, acsi illis praesens adesset. Reversus inde Abbas ad monasterium, nomen viduae clericis expressit, locum, tempus, dicta, facta, omnesque circumstantias ita distincte explicavit, ut illi pudefacti, veniam ab eo humiliter postularint.

§ 11. De quodam monasterio duo fratres ad visitandum virum Dei et verba salutis audienda venientes, detulerunt secum duas lagunculas potu plenas: eas vero in itinere in arena deposuerunt, cespitibus eas operientes, ut in reditu ab illis laboris aliquod solatium captarent. Cum autem B. Guthlacus coelestis verbi pabulum illis ministrasset, quadam materiâ sese offerente, subridendo dixit: «Quare, filioli mei, non adduxistis vobiscum lagunculas, quas sâbulo infossas, cespite operuistis?» His illi auditis, obstupefacti pariter et pudore suffusi, culpam suam fatentur, veniamque petunt. Omnes sane morbis affecti, a maligno spiritu vexati, angoribus correpti, vel peccatorum sarcinis pressi, si ad virum Dei venissent: de afflictione solatium, in ambiguis consilium, de doloribus gaudium, de peccatis remedia reportabant.

§ 12. Quidam supradicti Ethelbaldi comes, cum pedem

haberet spinâ transfixum, a planta pedis usque ad renes tanto tumore coepit inflari, ut vitam ejus, quotquot ejus miseriam essent intûiti, desperare possent. Porro B. Guthlacus exuens cilicium, in quo solebat orare, ipsum illo circumdedit, dictoque citius spinâ e pede resiliente, tumor in momento subsedit, et dolor omnis sopitus est.

§ 13. Quidam episcopus, Hedda nomine, cum iret ad Guthlacum videndum, ejusque clerici austeritatem vitae viri Dei et humilitatem commendarent. Wilfridus quidam brevi se cogniturum dixit, num talis esset, qualem eum fama praedicaret: «Ego, inquit, diu vixi apud Scotos, vidique illic pseudoanachoretas, simulate sanctitatis speciem prae se ferentes: novi etiam discernere, postquam Guthlacum videro, num in veritate ambulet, num sit talis opere, qualem eum fama commendat.» Cum ergo episcopus ad virum Dei venisset, et se mutuo salutassent, multaque de sacro eloquio contulissent: respiciens Guthlacus clericum illum, «Frater inquit, Wilfride, quid tibi nunc videtur de homine isto, quem te hodie judicaturum heri promisisti?» Ille rubore suffusus et admiratione, in terram humiliter se prostravit, veniam petiit et obtinuit. Episcopus vero Guthlacum ad sacerdotii gradum promovit, effecitque ut Guthlacus, quod a suae conversionis initio propter nullum hominem facere unquam voluit, invitus et compulsus cum ipso in mensa discumberet.

§ 14. Per id tempus virgo quaedam Edburga, filia regis Adulphi, virginum Deo sacratarum venerabilis Abbatissa, plumbeum sarcophagum linteumque delicatum intus involutum B. Guthlaco devote transmisit, humiliter et obnixè rogans, ut in die obitus sui se in illo permitteret sepeliri: simul etiam cum ingenti affectu eum doperans, ut quis ei esset in illa solitudine successurus, ipsi praedicare dignaretur. At vir sanctus tandem oblatum munus aegre suscipiens, sanctae virgini renunciavit, illum etiamnum ethnicum esse qui ei esset successor futurus, brevi autem baptizatum iri; quod quidem ita factum est. Quidam enim, Cissa nomine, post B. Guthlaci decessum e vita, fidem Christi suscepit et ejus meruit esse successor.

§ 15. Videns autem B. Guthlacus Ethelbaldum diuturnitate exilii fractum et prorsus animo consternatum, salutaribus monitis studuit eum a desperationis lapsu erigere, ita dicens: «Noli, fili charissime, de Christi benignitate diffidere. Si tibi Dominus ad tempus abstulit res et facultates tuas, ad salutem tuam id ille tibi cedere faciet. Coelestis namque medicus non semper dulces, sed interdum etiam amaras porrigit potiones. Si te castigavit Dominus, feras id patienter. Viriliter age et confortetur cor tuum et sustine Dominum: bonus est Dominus sperantibus in se. Scito quia oravi pro te, et in proximo est, ut faciat Dominus de persequentibus te judicium, non in arcu nec in gladio, sed in Dei

virtute: non in sudoribus bellicis, sed in lacrymis et orationibus meis, quas tibi condolens, in conspectu praepotentis Dei effudi. Obtinebis regni tui solium et gloriam. Morietur propèdiem is qui te persequitur, et superbia eorum qui te oderunt, ad nihilum deveniet tamquam aqua decurrens. Tu vero, cum benefecerit tibi Deus, noli esse ingratus.»

§ 16. Appropinquante vero die obitus sui, vocavit ad se Bertelinum, cujus supra est mentio habita, dixitque ei: «Ad laborum meorum, fili, stipendia vado: bonum est mihi dissolvi et esse cum Christo.» Deinde post multos sermones injunxit ei, ut sororem ipsius Pegam (a) officiose salutaret, rogaretque eam, ut corpus ejus sepeliret. Idcirco enim, inquit, vitavi aspectum ejus in hac vita, ut in aeterna nos invicem videamus. Ait autem ad eum discipulus ejus: «Adjuro te, pater, per misericordiam Christi, ut mihi apertius revelare digneris, quid sit quod ab ea die, qua primum tibi cohabitare coepi, quotidie mane et vespere te cum alio loquentem, mutuosque sermones audivi, nec tamen scire potui, cum quo verba miscères.» Respondit vir sanctus: «Instat, fili charissime, ille novissimus mihi dies, nec mentiri expedit, cum etiam a prima conversione mea semper omne mendacium devitarim. Noveris igitur, posteaquam ad hanc me eremum contuli, semper mane et vespere angelum me meae consolationis habuisse qui labores et tentationes meas coelesti solatio relevabat, praedicebat futura, indicabat absentia: arcana coelestia quae nec licet nec expedit mihi loqui, revelabat. Haec autem fili silentio tege, nec attentes ea cuiquam mortalium, nisi sorori meae Pegae et Egberto anachoretæ, ullo unquam tempore aperire.» Cumque haec et plura alia dixisset, tanta de ore ejus suavitas prorupit, ut viderentur ibi sparsi rosarum flores, aut effusus balsami liquor.

§ 17. A media quoque nocte usque ad auroram, totam domum candor lucis inaeestimabilis circumfulsit. Oriente vero luce, dixit ad discipulum suum Bertelinum: «Tempus est, fili, ut ad Christum transeam;» et extensis ad coelum oculis et manibus, tertio Idus Aprilis obdormivit in Domino. Vidit autem frater ille Bertelinus quasi turrem igneam, a terra usque ad coelum erectam, cujus tanta erat claritas, ut ejus comparatione solaris splendor pallescere videretur. Veniens deinde ad insulam B. Pega virgo, soror viri Dei, sentit totam habitationem supra omnem fragrantiam incomparabili odoris suavitate completam: humatoque S. Guthlaco in ejus oratorio, ad propria remeavit.

§ 18. Vicesimo et quarto aetatis suae anno, ut supra dictum est, vir sanctus militiae se dedit, et octo annis in ea ferocitate et vanitate permansit: porro quindecim annis in solitudine vitam

(a) Haec Pega vel Pegua Sanctorum albo adscripta Romae defuncta est circa 719. Vitam et ipsa poenitentem et eremiticam duxerat, multisque fuit clara miraculis. Pagus in comitatu Northampton nomen duxit a S. Pegua, diciturque *Peagkirk* scilicet *Peguae ecclesia*.

Deo placentem duxit. Elapso vero post obitum ejus anni circulo, cum soror ejus una cum religiosis presbyteris corpus sacrum decentius collocare vellet, idem corpus omnino integrum et incorruptum, dormienti quam mortuo similis, inventum est. Brachia enim et digiti ita flecti et duci poterant quasi humores agente spiritu per venas excurrerent, nervique ejus ex morte nihil pristini vigoris et vivacitatis amisissent. Vestes quoque omnes quibus fuerat involutus, prorsus inviolatae, pristino candore nitabant. Corpus autem super terram in tumulto cum magna exultatione repositum est. Audito vero obitu sancti viri, Ethelbaldus exul nimio dolore correptus, cum multis lacrymis venit ad sepulcrum viri Dei, dicens : « O mi pater, ego infelix exul quo ibo ? quid faciam ? quo me vertam ? Nunc demum me vere exulem et miserum agnosco. Ne deseras, pater Guthlace, hunc desertum, hunc exulem et abjectum, filium doloris, vagum et profugum, expositum periculis et tormentis. » His et multis aliis cum gemitu et planctu dictis, cum jam bona pars noctis abscessisset, vidit oratorium circumfusi luminis splendore mirabiliter irradiatum, beatumque Guthlacum coelesti claritate fulgentem et haec verba ipsi dicentem : « Fili charissime, Dominus te respexit : confide et confortare quia intra biennium labores tui finem habebunt, recuperabisque cum honore et gloria regnum tuum. » Cumque vir sanctus longitudinem dierum, vitae extremum terminum et alia eventura illi quasi digito indicasset, illeque signum expeteret, addidit sanctus : « Signum hoc et indicium tibi sit, quod die crastino ante horam tertiam habitatores hujus loci praeter spem magnâ alimentorum copiâ gaudebunt. » Id cum Ethelbaldus impletum videret, animum prius vacillantem, spe et fiduciâ confirmavit. Nec mora : Deus persecutorem ejus tulit e medio, hostes illius profligavit et ante biennii finem regia illi dignitas et potestas integre est restituta.

§ 19. Coepit autem locus, ubi conditus est B. Guthlacus, innumeris coruscare miraculis. Quotquot enim in fide Christi et erga sanctum confessorem reverentiâ in suis necessitatibus remedia poposcerunt, non sunt voto fraudati suo. Concessit autem Ethelbaldus rex, sicut viventi Guthlaco promiserat, ut ejus insulae absoluta, libera et tranquilla possessione sancti viri successores fruerentur. Adjecit vero etiam regiâ munificentiam, ut jura perpetuo et inconcussâ possessione obtinerent quinque milliaria regionis illius ad Orientem, id est, usque ad fossam quae vocatur Asendyck et tria ad Occidentem, itemque quinque ad Austrum et ad Aquilonem totidem. Atque loca haec omnia ab omni exactione et consuetudine seculari prorsus exemit, plenamque in omnibus libertatem sigillo regali in episcoporum et procerum praesentia confirmavit. Et quia locus erat palustris et minime solida humus, nec lateritiarum structurarum molem sustinere

posset, ingentes palos quernos in humum adigi jussit, terramque solidam a novem milliaribus navigio advehendam curavit: atque ita fundamento usus materiato, ecclesiam inchoavit et monachorum conventum instituit. locumque augens beneficiis, aedificiis et ornamentis, usque ad diem obitus sui ab illius coenobii veneratione, defensione et promotione non cessavit. Floruit S. Guthlacus circa annum salutis septingentesimum et sextum.

VITA S. CODEBERTAE VIRG.

PER LAUR. SURIUM EX MS. CODICE STYLO SUO DESCRIPTA

AUCTORIS NOMEN NESCITUR SED EST FIDE DIGNUS

Floruit Saeculo VII. — Francor. Nat.

§ 1. Diem hunc insignem egregiae virginis Godebertae, fratres charissimi, solemniter celebraturi, eam cui sacrata est, ita ut par est, obnixè deprecemur, ut quicquid in ejus laudem dixerimus, id ipsà impetrante, cedat in gloriam Dei. Pro certo enim habendum est, eos qui sanctos Dei quoquo modo venerantur, hoc ipso Dei majestatem, cujus gratià tam sunt veneratione digni, non mediocri honore afflicere. Ad ejus gloriam paucis explicemus, insignis haec virgo ubi nata sit, quemadmodum Deo in hac vita servierit, quae per eam Deus effecerit miracula, et quo fine decesserit ex hoc mundo.

§ 2. Nata est virgo Godeberta ex parentibus Christianis in pago Ambianensi *. Cumque baptizata esset et crevisset, sanctae fidei institutiones undecumque poterat libenter excipiebat et reverenter exequabatur. Sentiens autem se mortis conditioni obnoxiam, etiam in tenera aetate sanctae crucis signo se communiabat, sanctorumque precibus noctu diuque sese humillime commendabat: lascivarum adolescentularum vitabat conventus, probis et honestis libenter se adjungebat, easque studiose imitabatur. Audierat enim corrumpi bonos mores colloquiis pravis et cum sanctis fieri nos sanctos, cum perversis perverti.

§ 3. Porro a parentibus accurate educata, cum ad nubilem pervenisset annos, permulti nobiles eam nobiliter natam sibi sponsam expetebant. Parentes autem ejus cum essent regis beneficiarii, non audebant inconsulto rege cuiquam eam in matrimonium collocare. Cum autem apud regem Clotarium haec res ageretur, omnesque ad regis voluntatem animis intenderent, in medium illorum, non sine nutu Dei, beatus Eligius se ingressit et virginem illam aureo suo annulo, tamquam arrhabone, Christo

* *Amiens.*

sponsam coram rege et parentibus ejus fidentissime despondit et dedicavit. Ecce autem ineffabilem Sancti Spiritus gratiam. Confestim puella, divino jam, ut post patuit, amore gravida, spretâ omni carnis voluptate, posthabitâ sobolis propagatione, calcatis vitæ puellaris illecebris, regi et parentibus constanter valefecit, seque beatissimo praesuli Eligio, Christo consecrandam, grato animo commendavit. Regebat tum ille vir sanctissimus Noviomensem ecclesiam, ejusque doctrinâ et exemplis multi ab errore conversi, abjecto daemonum cultu, fidem catholicam gratulabundi complectebantur. Eum igitur Godeberta spiritalem sibi patrem eligens, coram rege et principibus, parentum persuasiones liberrime rejecit et eum absque ulla mora secuta est. Ea autem res tam inopinata omnibus stuporem attulit: porro ejus pater illacrymans, amanter eam contemplabatur: rex Clotarius videns tam subitam nuptiarum mutationem, non parum admirabatur divinae potentiae virtutem. Ut autem virginis illius precibus apud Dominum adjuvaretur, promptam animi ejus devotionem primus ipse regiâ munificentia confirmare volens, assentientibus illis qui aderant, cum oratorio S. Georgii quod Noviomini* habebat, suum ei dedit palatium, addens duas villas ex fisco regali, cum duodecim foeminis quae illius regimine continerentur.

§ 4. Itaque convenientes in eo oratorio, quod erat in Noviomensis oppidi suburbiis, die ac nocte Deo indefessis animis serviebant: et ipsa quidem Godeberta virgo, a sancto Eligio edocta, cum ipsa commorantes non verbis tantum, sed etiam multivariis virtutum exemplis instituebat. Hominum enim secularium consortia devitans, biduana et triduana continuabat jejunia, esurientibus cibum, sitientibus potum, nudis vestimenta, cum ipsa interim his omnibus indigèret, studiose ministrabat: pernox in precibus, pro omnium salute assidue Dominum deprecabatur, his et id genus aliis exercitiis gratum se Domino holocaustum quotidie immolans. Tantam vero ejus constantiam pius Dominus considerans, virtutem ejus et animi devotionem omnibus palam declarare voluit. Crebra namque propter ejus preces efficiebat miracula, caecis visum, claudis gressum, paralyticis sanitatem restituens: quodque his majus est, ejus adhortationibus non raro infideles ad fidem traducens.

§ 5. Accidit aliquando, ut propter populi peccata apud Noviomenses pestis saevissima grassaretur. Fugiebant autem quicumque poterant. Porro maximâ parte subtractis habitatoribus, vacuae in urbe domus non paucae relictæ erant et quod est miserabilius, cunctis eam luem formidantibus, inhumata mortuorum corpora projiciebantur. Si quis enim aliquem sepeliret, mox ipse sepeliendus efferebatur. In tanta ergo urbis ejus vastitate et

* Noyon.

calamitate, beata Godeberta civium miserata dolores, triduanum eos suscipere jejunium admonuit, in preces quoque cum lacrymis incumbere, praestare eleemosynas, ut Domini indignatio ab eis averteretur. Proponebat eis salutarem Ninivitarum poenitentiam quod cinere et cilicio, precibus et jejuniis se affligentes, divinae maledictionis jam cervicibus illorum impendentem sententiam amovissent. Proponebat item exempla Davidis, Petri Apostoli, Mariae peccatricis et latronis in cruce, ut lacrymis poenitentiae Deum sibi conciliarint. His sermonibus virginis animati cives, cum ingenti devotione triduanum illud susceperere jejunium, moxque meritis et intercessionibus ejus pestem illam a se depulerunt.

§ 6. Paucis post diebus sancta virgo ob nimiam teneri corporis macerationem in molestissimum morbum incidit. Solet non raro accidere, ut qui solitam victus rationem mutant, vel lentâ tabe consumantur, vel subito corrumpantur. Jacebat ergo virgo in lectulo, sed toto mentis desiderio Dominum suspirabat: gravi quidem corpore, at mente âlacris, in Dei laudibus jugiter perseverabat. Accidit tum, ut apud summam beatissimae Mariae virginis aedem inopinatum erumperet incendium et ejus repentino discursu totius ecclesiae ornamenta omnia absumerentur. flammaque longe lateque pervagata, omnia voraret. Cumque vim ejus ferre nemo posset, omnes fugâ sibi consulebant, beatissimae Mariae principalem aedem Deo committentes. Perturbata hoc nuncio virgo Godeberta, tametsi decumbebat gravissime, at tamen jussit se in sede efferri et saevientibus flammis fidenter opponi. Deposita igitur in ipsa pene flammarum voragine, cum multi jam ejus vitam desperarent, sanctae Crucis signum quod cunctis in periculis saluberrimum noverat, fidentissime opposuit et statim ignis extinctus est.

§ 7. Caeca quaedam, Transirica nomine, ad sanctam virginem accessit, orans, ut piâ ejus intercessione amissum ab infantia lumen ipsi restitueretur. Ea igitur flente et orante Godeberta, cum prius rogasset Dominum, oculis ejus imposuit manum suam, crucisque signo leniter expresso, obtinuit ei id quod petebat. Illa vero non solum corporis sed etiam animi lumine recuperato, toto vitae suae tempore permansit apud Godebertam. Sed quemadmodum haec pro devotione recepit lumen, ita Vulgûdis quaedam, pro inobedientia, a beata Godeberta, perpetuâ caecitate, mulctata est. Cum enim Deo se in sanctae Godebertae monasterio Vulgûdis haec devovisset, valde erat impatiens, contentiose et irreverenter se gerens erga alias. Saepius autem castigata a sancta virgine, etiam adversus ipsam tumultuare et rixari non verebatur, turpia nimis et maledicta coram ipsa verba évomens. Cernens ergo Godeberta corrigi illam non posse, sed semper obstrepere atque calcitrare, die quodam in ejus turpia vomentis

faciem admodum commota expuit et confestim illa oculorum orbata luce quoad vixit, caeca permansit.

§ 8. His atque aliis miraculis virgo jam ubique celeberrima habebatur, atque etiam ex longinquis regionibus multi ad eam aegri confluebant, quibus ipsa suis precibus a Domino sanitatem impetrabat. Potest autem intelligi ex iis quae comperta sunt sanctae virginis miraculis, multa alia eam perpetrasse quae in oblivionem abierunt. Tandem videns Dominus animum ejus in sanctae religionis proposito firmum et immotum, ne qua malitia mutaret cor ejus, de terrestribus ad coelestia eam evocavit et de labore transtulit ad requiem sempiternam, ubi jam cum sanctis virginibus fruitur coelestis paradisi amoenitate, et pro nostris peccatis, conjuncta Deo, absque intermissione Dominum deprecatur. Humatum esto corpus ejus tertio Idus Aprilis in beati Georgii oratorio, in aede quae nunc sanctorum Apostolorum dicitur, ubi etiam corpus sancti Mommoleni, ejusdem urbis Episcopi, honorifice conditum est. Multa illic ejus intercessione male valentibus et egènis praestantur beneficia ad laudem et gloriam nominis Dei, cujus honor et imperium durat per infinita secula, Amen.

VITA B. LYDWINAE VIRGINIS

SANE ADMIRANDA

AUCTORE F. JO. BRUGMANNO FRANCISCANO EJUS AEQUALI
EAM VERO LAURENTIUS SURIUS SUO STYLO CONTRAXIT

Anno nata 1380. Obiit 1433. — Ex Hollandia.

§ 1. Lydwina virgo in Comitatu Hollandiae, oppido Schiedamensi traxit originem e domo valde religiosa. Eam autem Dominus suae dulcedinis benedictione praeveniens, a seculo nequam clementer eripuit. Patrem habuit Petrum, matrem Petronillam qui labore manuum suarum victum sibi comparantes, mandatis Domini convenienter vivere studebant sine querela, sicut et majores eorum, a quibus orti erant. Solebat autem in partu non sine magno versari discrimine Petronilla, et cum Lydwinam gestaret in utero, verebatur ne quid adversi sibi ex partu accideret ut de septem antea genitis evenerat. Itaque obnixe rogabat Dominum, ut ipsi parienti propitius adesset. Adveniente partus tempore, Dominica Palmarum ingressa est templum: sed cum passio Christi cantaretur, doloribus correpta, domum rediit, et mira facilitate filiam enixa est. Ea deinde baptismi undis expiata, Lydwinae congruentissimum nomen accepit, quod potest Latine dici, *latae*

patientiae *. Revera enim, ut sequens docebit historia, tanta et tam multa perpressa est haec sacra virgo, ut posset etiam ipsa cum Apostolo dicere, se adimplere ea quae desunt passionum Christi in corpore suo. In ipsis adhuc posita incunabulis, diro torta cruciatu, post vagitus et lacrymas, non paucos egerebat calculos: et infantula, belli dolique ignara, jam poenis exercebatur, quibus ferendis etiam fortissimorum virorum animi plerumque succumbant: atque iis ad futura certamina praeparabatur. Coepit deinde sub parentum domestica institutione, quantum tenera illa fert aetas, ea quae Dei sunt studiose addiscere, et linguâ balbuitiente jucundo animo angelicam exprimere salutationem, sacra invisere loca, imaginem matris Virginis ubi poterat officiose salutare.

§ 2. Ea cum fere septennis jam esset, coaevis sodalibus docilitate et pietate longissime antecedebat: fugiebat lascivarum puellarum consortia, respuebat ludos. Missa crebro a matre, ut fratribus jentaculum aut quippiam ejusmodi attuleret, clam ibat in templum, et sublatis in coelum manibus coram memorata sacratissimae Virginis imagine, ab intimo pectore ardentem promebat precationeulam. Quod si interdum objurgata esset a matre propter longiorem moram, respondit ei: « Quaesio bona mater, ne moleste feras, salutavi enim speciosissimam Dominam nostram, et illa mihi blandissime arrisit. » Id audiens mater, conticuit, credens Dei spiritum loqui in puella. Accedente inde aetate, qua solet caro inolescere, videns Lydwina totum fere mundum in maligno positum, coaetaneas quoque puellas per abrupta ferri in discrimina vitiorum, ne candidam stolam, quam in baptismo acceperat, vel tenuiter inquinaret aliquo libidinis ardore, conata est fugere e medio iniquitatum. Hortabantur eam mundo dediti homines, ut viro nuberet, carnis delicias consecraretur, cumulandis opibus operam navaret: at illa sic deprecabatur Dominum: « Averte a me, Domine Deus, vitiosum cujuscumque hominis amorem, nec me sinas erga creaturam ullam vitiose affici. »

§ 3. Erat autem formosa corpore, staturâ eleganti, in tractandis rebus domesticis, tametsi duodecim annos nata duntaxat, sane perita et exercitata, moribus comoda et grata admodum. Inde vero fiebat, ut etiam opulenti et honesti viri eam sibi a patre conjugem expeterent. Quorum ille precibus victus, cum esset ei domi curta supellex, tanquam inopiae suae opportune consulurus, quasi gloriabundus proponebat haec filiae suae. Illa vero sic respondit: « Ego, mi pater, virginitatis thesaurum fero in vase fictili, quem propter mortalis hominis conjugium nullo

* Hanc vitam in compendium jam redegerat venerandus Thomas a Kempis e Canonicis Regg. Contracta et a Sario, multa adhuc tamen parvi momenti retinuerat, quae delenda censuimus. Praeclarum sane in diutinis acerbisque morbis patientiae exemplum praebet tota haec *Vita*, et optima salutis monita, paupertatis et charitatis documenta, coelestium quoque charismatum ac visionum et revelationum narrationibus referta. S. Virginis nomen vario a variis modo scriptum; *Lidwiges*, *Lidwina* et etiam, per syncopen, *Lidia* vel *Lydia*.

pacto pròdere velim. Itaque oro te, ne mihi posthac sponsi ullam mentionem injicias. » Sub his illorum colloquiis advenit mater, arcanorum filiae suae conscia, atque ad maritum : « Frustra, mi vir, de conjugio filiam appellas, a quo ejus et aetas necdum satis matura, et Deo devota voluntas abhorret. Unicae filiae nostrae unico Deo, si velit ipsa, potissimum consecranda est virginitas. » His a matre dictis, Lydwina constanter et verecunde, nec sine gemitu subjunxit : « Nullus me mortalium eo allicere poterit, ut sponte nubam. Quod si vi coacta fuero, rogabo Dominum, ut eâ me corporis deformitate afficiat quae omnium animos facile a me avertat. Id ubi accepit pater, deinceps nullam ei de matrimonio contrahendo molestiam exhibuit. Sciens autem Lydwina se inter latrunculos versari, coepit custodire vias duras, diligentius vitare hominum et puellarum conspectum, domi se continere, virginitatis propositum Domino gemebundis precibus commendare. Ita dum seculi fugit strepitus et vanitates, in solitudine accrevit ei simplicitas : in simplicitate devotio, in devotione fervor amoris divini. Ut autem ad Sancti Spiritus majora capessenda charismata aptior fieret, castigans castigavit eam Dominus, et multiplicatae sunt infirmitates corporis ejus, ut acceleraret, accelerando Dominum quaereret, quaerendo patrem inveniret, inveniendo Deum possideret. »

§ 4. Annos igitur nata plus minus quindecim, ex diuturno morbo admodum deformis effecta est, et decor faciei ejus adeo mutatus est, ut qui antea impense eam amaverant, jam illam aspernarentur, faciente id illo qui pulchras animas amat etiam in non pulchris corporibus. Accidit autem, ut quodam die hyberno tempore, cum flumina jam glacie concreta homines per ea inambulantes facile sustinerent, sodales virgines Lydwinam quae tum recens convalescerat, animi causâ invitarent ad captanda quaedam in aquis frigore constrictis oblectamenta, ut solent apud Bàtavos puellae. Sed illa, ut quae numquam, instar Sarae illius, cum ludentibus se miscuisset, omne humanum solatium floccipendens, assentire illis noluit. At tamen illis perurgentibus, ut vel spectatum cum ipsis iret ad glaciem, tandem cessit, abiitque ad aquas glaciales, corpore adhuc parum firmo, aspexitque puellas sursum deorsum cursitantes, cum ecce paulo post una ex puellis rapido cursu advolans, nec se cohibere valens, in eam casu impingit, eamque in glaciei fragmenta dirissime prosternit, adeo ut costa una corporis ejus frangeretur. Mox jocus abit in lacrymas, existunt clamores, et quam jucundis animis eo adduxerant puellae, eam suis manibus cognati reportant, desperatâ salute ejus. Aegre die illo e doloris sui lectulo surrexerat, et numquam inde descensura incolumis, eo reducitur, Domino haud dubie sic volente. Casus ille subitaneus magnae omnibus admirationi fuit, et alii quidem atque alii et aliter de virgine loquebantur:

qui autem cordatiores erant, et vitam ejus noverant, dicebant Domini manum id fecisse, quod etiam rei eventus comprobavit. Interim vero undiquaque accersuntur medici prece et pretio, advolant et chirurgi peritissimi. Sed neque medici, neque chirurgi quicquam possunt omni arte et industriâ sua, ubi Dominus vulnerat, et solus mederi vult. Dolor autem virginis increescebat, in pectore et sub costis innumerae existebant perpessiones, accedebat dirissimum apostema, judicio medicorum fiebant semper posteriora deteriora prioribus, absumebantur exiguae parentum facultates, tandem de vita puellae desperabatur. Erat per id tempus in Hollandia medicus insignis Godefridus Sonderdankius, piis pauperibus valde addictus. Is cum et audivisset quae Dominus operari coeperat in virgine, «Infirmas haec, inquit, omnem nostram medendi vincit facultatem, et si in ea curanda vel aureos possimus lucrari montes, omnem ludemus operam. Meo quidem judicio auctor naturae Deus talia operaturus est in hac adolescentula, qualia fortassis haecenus comperta non sunt. Atque utinam efficere possem, ut mea filia jure diceretur: libens ego eo nomine tantum darem auri, quantum est pondus capitis ejus.» Sic ergo omni medicorum solatio destituta virgo, sola spe opis divinae nitens, diro eam excruciente, apostemate circa costas, sine ulla requie huc et illuc se versabat. Consolabatur filiam grandaevis pater, ut potuit, sed doloribus augmenta capientibus, augebantur simul virginis gemitus sanè miserandi. Erat ei jam angustus locus omnis, vis nimia doloris animum prope absorbebat. Tandem inmodico victa cruciatu, sui pene impos, e lectulo se dejecit in sinum patris. Inde diruptum mox apostema est, et humor ex eo profluens, cum aliunde non posset, per os cum vomitu tanto cum dolore erupit, ut omnibus membris puella discerpi videretur, omnesque tanquam ilico morituram lugerent. Tum vero advertere coeperunt domestici ejus, solum Deum opitulari ei posse.

§ 5. Certe si quis tunc videret misellam adolescentulam cunctis viribus destitutam, membrorum omnium officio orbatam, genibus et manibus instar monstri cujusdam humi reptantem, nunc trunco, nunc scabello per domus angulos se promoventem, interdum instar vermiculi sese agitantem, non posset abstinere a lacrymis. Quis vero sine dolore aspiceret puellam antea cunctis amabilem, modo contemni ab omnibus? Omnem escam abominabatur anima ejus. Nam si vel parum sumeret, mox evomere cogebatur. Potum quoque licet magni pretii prorsus recusabat. Fastidiosus stomachus, ut solent praegnantibus foeminae, saepe ex lebetibus tepidam, quandoque e canalibus putentem aquam expetens hauriebat. Stomacho vacuo, aut exiguo, aut pene nullus ei somnus erat. Unicum ei solatium, per singulas noctes lacrymis rigare stratum suum, ab omnibus pro monstrosa haberi, a

sodalibus puellis derelinqui, cum percusso Job Deo gratias agere. Qua vero spiritus amaritudine, quantis corporis cruciamentis, quantâ utriusque hominis dejectione tres primos annos exegerit, soli Deo notum est, et quibus hoc ei placuit revelare.

§ 6. Qualis autem fuerit in oculis Dei, vel hinc liquebit. Corrixabantur quandoque inter se duo viri in platea, a verbis jam ventum erat ad verbera. Alter autem vel metu, vel imbecillitate fugam capessens, in domunculam, ubi Lydwina decumbebat, se recepit. Sequebatur alter furibundus, et districto ense quaerebat ex matre Lydwinae, ubi esset hostis suus. Negante illâ non absque tremore eum illic esse, irrumpit insanus in cubiculum Lydwinae, sciscitatur num ibi sit. Respondet virgo: «Puto eum hic esse.» At ille tanquam lumine orbatus, circumspiciens undique neminem videt, factusque mitior ex verbis virginis, abscedit. Abiit et alter gratias agens quod servatus esset. Mater autem virginis, putans eam virum prodidisse responso suo, objurgavit eam, etiam alapam addens miserae. At illa patienter ferens, sic ait: «Credebam ego, mea mater, posse veritatem conservare virum qui ad me confugerat.» Haec ubi dixit, mater conticuit. Hoc initium signorum fecit in sponsa sua Dominus Jesus.

§ 7. Porro humor noxius apostematis per corporis membra se diffundens, diversas attulit virgini aegritudines, molestas valde. Computrescebant apostemati vicina membra, marcescebant propinqua corporis intestina, vermes horridissimi modo quodam inaudito e profundo corpore emergebant, quorum erat multitudo ingens, et tanta saevitia, ut corrosio visceribus, tribus locis ventrem ejus dirumperent. Deinde vero etiam dextra scapula ejus putruit, ita ut non nisi colligata fasciis vel mappulis, in aliam posset verti partem absque membrorum dissolutione. Itaque usque ad supremum vitae diem supina jacuit in lectulo, ut posset etiam commodius intuèri coelum. Membra omnia, dempto capite et brachio sinistro, tantâ erant debilitate dejecta, ut ea movère non posset. Dextrum brachium ejus ignis, quem sacrum vocant, usque ad ossa consumpserat, idque multo tempore uno tantum nervulo haerens, reliquo corpori cohaerebat. Caput ejus dolorum aculeis et malleolis compungebatur, frontem fissura longa et lata atque flexuosa deformabat. Tibiarum et pedum privata sensu, vitam miserabilem multis egit annis. Quod si interdum supra naturam brevissimo temporis spatio divinitus sensus eis redderetur, id non ad solatium, sed ad nova dolorum genera excipienda mira dispensatione fiebat. Omnis generis febrium, sed diversis temporibus, paroxismos patiebatur. Et ne singulis immorèr, non erat ullum in corpore membrum, quod inauditis non esset doloribus obnoxium. Nullum apud medicos morbi genus extat, cujus ipsa expers fuerit. Nulla in venis ejus sanguinis gutta fuit quae Domini virgam paterne castigantis non senserit. At

tamen horum morborum quidam ad extremum vitae tempus permansere, quidam ad certum annorum, mensium, hebdomadarum, dierum, spatia durarunt. Porro annis triginta et octo corporis nulla ei erat prospera valetudo, sed interior homo gratia Dei erat lœcuples.

§ 8. Accidit autem, ut in principio infirmitatis suae humanum quiddam obreperet illi. Audivit tum forte a sumpto cibo ridentes et jocis ludentes puellas. Itaque oblita sui, coepit flere amarissime, quod ceu compedibus constricta, et infirmitatis crudelissimae vinculis detenta, amicarum societate privaretur; se tam vehementer languere dolens dum illae sanae et incolumes florentibus gauderent annis. Tunc ipsa caeterorum aegrotorum instar, sanitatem potius corporis coepit affectare, quam animae proventum ex christiana tolerantia quaerere ac sibi per fidem et Dei amorem, talia volentis, comparare. Flebat ergo amarissime, nec aliquam admittebat a quibuscumque consolationem.

§ 9. Ingressus ad eam Confessor suus, qui eam binâ per annum eousque vice communicare consueverat, cum nec ipse eam ullis posset consolationibus inducere, ut ab hujusmodi se lacrymis et questibus temperaret, suasit ei tandem ut se divinae voluntati conformaret, et in Dominicæ Passionis recogitatione se exerceret, spondens fore ut eâ mediante facile se animi dolore levatam sentiret. Sciscitata igitur modum hujusmodi exercitationis, et ab eodem Sacerdote edocta, sic toto cordis affecta in Christi pro salute nostra patientis meditatione coepit exerceri, ut violentiam sibi inferre in morbi cruciatibus optime noverit, ex quibus in se gigni prius sentiebat intolerabile fastidium, et ex consuetudine progressu temporis, miram gustaret patiendi suavitatem, diceretque quod si per unam salutationem angelicam potuisset sanitatem corporis recuperare, non tamen fecisset. Omni itaque deinceps amotâ per Domini benignitatem anxietate, et cordis ariditate, illecta mirabiliter Edwina dulcedine contemplationis, in ecstasim saepe rapiebatur, divinis recreabatur alloquiis, futura et abdita per visum conspiciebat, et praenunciabat, innumeris charismatum donis coelesti Sponso Virginem dilectam cumulante.

§ 10. Mater ejus Petronilla, cum jam senuisset, in morbum incidit. Dolens autem se adolescentiae tempus parum fructuose exegisse, demum in haec verba prorupit: «En morior paupercula, quae nihil boni fecerim cunctis diebus vitae meae. Sed si tu filia mea pro delictis meis velis intercedere, laeta moriar.» Respondit illa propensissima erga matrem animi pietate et benignitate: «Forti animo esto, mater mea. Prope est Dominus, qui non despiciet contritum et humiliatum cor tuum. Mea vero omnia, labores, dolores, ulcera, plagas, tormenta, vigiliis, precatiunculas et exercitia libens tibi impertior.» Ea re mirifice exhilarata mater ejus, migravit ad Dominum. Lydwina vero, tamquam jam

omni nudata merito, cingulum quoddam crassum, latum et hispidum, ex equorum confectum pilis sibi comparat, eoque usque ad mortem marcidum corpusculum stringit: exiguum substantiolam, quam mater ante obitum ei commiserat, distrahit, distractam pauperibus erogat. Omnibus erogatis, ipsa manet egentissima. Adhuc relicta ei erat culcitra: eam quoque zelatrix pauperis pueri JESU, in stabulo nascentis, tollit jubet: quae tamen, sub putrescente corpusculo ejus, jam putrescebat, et ejus plumae ita inhaerebant virginis corpori, ut absque novis dolorum stimulis inde avelli nullâ ratione possent. Ea ablata, suppositus est corpusculo ejus tam miserabili durus asser, impositis ei paleis, atque in eo decumbebat supina, numquam dormiens. Haec vero quis siccis commemoret oculis? Asser durus, lignum in quo pependit nudus sponsus ejus: dolores perpetui, ex tali strato nascentes, vulnera ejus illi egregie representabant. Per id tempus fuit hyems longe asperrima, quae hodieque ob diuturnum gelu proluxa dicitur. Videre tum licebat virginem pauperulam decumbere in frigore et nuditate, ita ut saepissime extremae corporis partes obrigescerent, mediae nullas haberent vires. Plumas respuebat tumens hydrops, operimenta duplicia negabat paupertas, ne visitaretur ab amicis, impedimento erat refrigescens multorum charitas. Interim tam immani virginis corpusculum constringebatur gelu, adeo et livore et tumore debilitabatur, ut vix ita posset ullo pacto calefieri, ut ad pristinas aegritudines reduceretur. Non raro genis inhaerebant guttae sanguinis, ab oculis manantes. Non dubium, quin e vita abitura fuerit, nisi Dominus inter tot mortes mortuam conservasset. Si quid ei datum esset, eo non indigere se formidans, mox magis egentibus pro suo judicio mittebat.

§ 11. Erat tum quidam vir insignis, famâ celebri, et vitâ inculpata, Deum timens, et quem multi revererentur; Werboldus is dicebatur. Cum autem is in solemnitate Dominicae Annuntiationis mysterium Incarnationis Christi animo revolveret, idemque faceret Lydwina virgo, uterque in spiritu sibi invicem innotuit, adeoque conjuncti sunt, ut cum postea ad se redirent ab illo mentis excessu, admodum cuperet nosse uterque, quis esset quem in illo raptu vidisset, et quonam loco degeret. Perlata est interim fama Lydwinae ad Werboldum virum Dei, isque sine mora ad illam profectus est. Veniens autem ad domum ejus, vidensque egestatem, et tumentem, fissam ac lividam faciem, corpusculum putrescens, nec tamen male olens, scatens vermibus, et suaves spirans odores, lacrymatus est vir piissimus, deinde de rebus divinis suaviter cum illa conferens, ad extremum didicit summam ejus inopiam. Itaque misertus ejus verecundiae, triginta argenteos ei dedit: molesteque ferens cives urbis illius nulla humanitate affici erga tam misere afflictam, tamquam Eliae

zelo accensus, suggestum ascendit, miroque fervore ad illos concionatus est. Saepe autem venit postea ad virginem vir sanctus, sciens Deum in ea mirabilia operari, dixitque de illa: «Magnum revera et amplum haec virgo fundamentum posuit, cujus structura haudquaquam poterit brevi spatio absolvi.»

§ 12. Homines pii et religiosi videntes eam tam inusitatis affligi modis, non dubitabant quin etiam divinis frueretur consolationibus. Itaque dicere ei solebant: «Non ignoramus, soror charissima, inter haec tam aspera flagella spiritalia tibi non deesse munuscula.» Illa respondit: «In insipientia mea dico vobis, fratres mei, interdum divinitus me quasdam unctiones percipere: neque enim possem durare misera catula, sine micis cadentibus de mensa dominorum meorum.» Nec tamen dicebat, quales illae essent unctiones: solis enim domesticis quibusdam, iisque cumprimis religiosis, magisque familiaribus, parce tamen, indicare solebat divina charismata, quantum vel gloria Dei, vel fraterna charitas poscere videretur. Interdum vero retrahebat consolationes suas pius Dominus, quo nihil poterat virgini durius accidere. Tum illa sic in acerrimis corporis doloribus derelicta, post omnia sua exercitia, ut tempus fructuose deduceret, loquebatur Angelo suo tamquam illum praesentem cerneret suaviter inquirens quo abiisset dilectus suus, cur sic miseram dereliqueret, ipsius amore languentem, et charitatis ejus jaculo confixam: multaque id genus alia, piissimum et ferventissimum cordis ejus erga Deum amorem spirantia. Orabat etiam Angelum, ut salutarer Dilectum suum, salutarer sanctissimam Matrem ejus, omnes beatos angelicos spiritus, patriarchas, Apostolos, martyres, confessores, virgines, denique sanctos omnes. Hoc pacto deducebat tempus, cum deesset coelestis consolationis manna, excitabatque sese ad constantiam et patientiam. Porro autem etiam visibiliter cum Angelo suo loqui consuevit, ejusque frui consortio et obsequiis. Permultos angelicos spiritus distincte nominabat, et quorum custodiae deputati essent, apertissime noverat. Apparebant ei specie pulcherrimorum juvenum, crucis signum in fronte ferentes, tam luculenta facie, ut solis splendorem longe superarent. Privabatur autem nonnumquam ejusmodi apparitionibus propter hominum adventantium frequentiam. Itaque si quid pulveris ex mundanorum hominum colloquiis contraxisset, ilico confessione detergebat, ne suavi Angeli sui familiaritate destitueretur. Solebat die Cinerum, pro sanctae Ecclesiae more ac instituto, cineres e sacerdotis manu accipere: sed si tardaret sacerdos, Angelus ejus explebat vices. Confessarius ejus Joannes Walteri quandoque venit ad eam, rogans num cinere sancto consignari vellet. Respondit illa, ab Angelo sancto id jam factum esse. Stupente illo, quid sibi isthuc vellet, Lydwina dixit, ut manu tangeret caput ipsius. Fecit ille, et cineres sensit, iisdemque etiam frontem suam communivit.

Docuerat eam Angelus reverenter sacros illos cineres a sacerdote percipere, aliosque ut itidem facerent adhortari.

§ 13. Dicam hic paucis, quantam sancta virgo ex Angelorum praesentia ceperit delectationem et consolationem. Vidua quaedam venerabilis orabat eam, ut impetraret ipsi copiam videndi Angelum ejus. Dixit illa se rogaturam Dominum. Rogavit et obtinuit. Admonuit autem viduam, ut clauso ostio, apud ipsam staret paulisper. Et ecce adest Angelus effigie speciosissimi adolescentuli, facie candidissima, vestitu albiissimi coloris, oculis micantibus, in capite ceu stellis radiantibus, pileo capitis elegantissimo ornatus. Eo conspecto, ineffabili gaudio affecta vidua, nihil neque dicere neque cogitare potuit, prorsus absorpta. Videbat autem ceu manus innumeras juxta virginem, tamquam elemosynam petentium, nulla illic apparente facie. Rogavit autem Lydwina Angelum, ut aspiceret viduam illam. Fecit hoc ille tam blanditer et jucunde, ut non modo animus viduae magno inde perfusus sit gaudio, sed etiam prae cordis ardore a lacrymis et gemitibus ad tempus aliquod se illa continere non potuerit, cibum interim corporis plane respuens. Solebat autem Lydwina interdum dicere familiaribus suis: « Nullus tantus dolor est, nulla tanta animi angustia et aegritudo, quae non facillime evanescat, si mihi vultum angelicum liceat contemplari. Cogitet hic lector, quid ipse fons vitae electis suis in patria, si tantum delectat aspectus eorum, qui ei ministrant? Porro cum eam Angelus, sive in corpore, sive extra corpus, quod me latet, aliquo ducturus esset, hunc fere servabat modum. Apprehensa manu ejus, ducebat eam ad supra dictam beatissimae matris Dei imaginem. Eâ salutatâ, proficiscebatur cum illa versus Orientem ad regionem quamdam amoenissimam, quo nullus posset mortalium accedere, ubi mira erat liliorum, rosarum, florum aromaticorum, et aliorum delectabilium copia, odorum summa fragrantia: ubi nec frigus affligeret, nec aestus ureret. Plerumque autem florum et arbustorum tanta erat illic celsitudo et densitas, ut ei impetrabilis videretur: sed ab Angelo facile ad destinatum locum transferebatur.

§ 14. Cum sic autem Christi famula tamquam aurum in fornace probaretur, flante Austro, perinde ut hortus irriguus, virtutum flores germinare non destitit, aliis quoque optima de se exempla proponens. Fundavit autem structuram mentis suae in fundamento timoris Domini. In extremis angustiis semper illi in ore fuit, O bone JESU, miserere mei. Adeo defixit in Domino voluntatem suam, ut nihil, neque cogitare, neque dicere, neque facere praemeditate libèret, quod putaret displicere Deo. Fertur cum patientissimo Job et beato Francisco saepe dixisse: « Hoc mihi Domine acceptissimum erit ut affligens me dolore, non parcas: cum tuae voluntatis impletio sit mihi summa consolatio.

Accurate seipsam solebat examinare et discutere, etiam minutissima quaeque in se accusans, et omnium se vilissimam existimans. Itaque libenter omnino se subdebat, ab omnibus se vilem dici et haberi atque etiam infamari non renuit. Fratris ejus uxor, mulier procax, importunis clamoribus valde vexabat eam, nemini quantumvis praecellenti aut patienti parcens. Bavariae Dux Joannes, mutato habitu, quandoque invisit virginem Christi, de animae suae rebus secretis cum ea collocaurus. Audiens autem mulieris loquacissimae garritus, tandem animo commotus, ait ad virginem: « Et quo pacto potes ferre apud te ejusmodi hirundinæ, quae totam hanc perturbat domum? » Illa respondit: « Aequo animo, domine mi, id genus hominum tolerandae sunt infirmitates et imperfectiones, tum ut nostra patientiâ corrigantur, tum ut virtutis exercitium praebeant iis quos eo Dominus indigere novit, tum ne majoris furoris et perturbationis eis materia exhibeatur. » Quibus verbis egregius ille princeps non mediocriter aedificatus, e crumena sua extraxit nummos, deditque bacchanti mulierculae. Quibus ejus procax lingua tum quidem nonnihil frenata est, quod autem plane correcta sit, affirmare nolim.

§ 15. Alia quaedam mulier venit quandoque ad Lydwinam fremens et furens, innumeris eam injuriis, contumeliis et conviciis proscindens, ut posset ejus commovere animum. Sed cum hac ratione nihil efficeret, in faciem mitissimae virginis foedissime expuit. At vero nec sit quicquam eam permoveri sentiens, clamoribus et maledictis, tamquam vim passa, vicinos concitare coepit. Sed sancta virgo in patientia animam possidens, adeo mansit inmota, ut mirarentur universi. Maleficium vero beneficio compensare volens, clam ei munusculum transmisit: dicebatque suis: « Illis ego debere me fateor, qui viam mandatorum Dei, quorum plenitudo dilectio est, currere me compellunt. Certe nemo tam auri vel gloriae cupidus est, quam illa contemptus sui: sciebat enim patientiam perfectum habere opus. » Accedebant etiam interdum ad eam quemdam merobibulae, dicebantque: « Non possumus persuadere nobis te absque cibo vitam ducere: itaque suspicamur te hyprocrisi eludere homines. » At illa: « Non eritis, inquit, eâ causâ incredulitatis crimini obnoxiae, si id credere nolitis: sed tamen oro ne dubitetis omnipotentem esse Deum. Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei. Puto vos pie credere, quod in desertis locis paverit ille Marias illas, Magdalenam et Aegyptiacam. De me si id non creditis, non multum refert: tantum ne velitis non credere omnipotentem esse Deum. Et cur obsecro apud homines vel negare velim me cibum capere, aut affirmare me non capere, quando neque malum est uti cibo, neque gloriae quicquam habet, quantum ad hominem, abstinere omni cibo? Quicquid autem loquantur

homines, èquidem gratiam mihi divinitus collatam negare non possum, tacere possum, si in me inquirere desinant homines.»

§ 16. De illius taciturnitate multa possum dicere. Vox ejus ut plurimum suavis et clara, solâ, ut puto, Dei gratiâ id efficiente. Diem unum e tribus aut quatuor, quo post importunas febres aliqua remissione potiebatur, consolandis hominibus utiliter impendebat. Nemo illam cachinnantem vidit, ex levitate vix unquam quisquam ridentem comperit; sed cum gravitate quadam hilarem se quandoque praebeuit pro ratione materiae, de qua sermo esset et eorum cum quibus loqueretur. Diligenter observabat illud Sapientis: Tempus loquendi et tempus tacendi. Detractorum colloquia valde abominabatur qui linguis suis etiam defunctorum saniem lingunt. Solebat monasticae vitae cultores vivacissimis adhortari sermonibus, ut obedientiam cum omni mansuetudine colerent, quod maxima apud Deum praemia haberet: quam Christus eis suo reliquisset exemplo, factus obediens usque ad mortem crucis. Monachus quidam Cisterciensis Ordinis, cum electus esset in praefectum, sive praelatum, difficilem se reddidit*. Cupiens autem invenire viam qua illud onus rejiceret, ad Lydwinam venit consilii captandi causâ: ne autem agnosceretur, tamquam de alio rem ei exposuit hunc in modum: «Quidam ex nostris electus est, charissima, ut pascendarum animarum suscipiat curam: sed cum permultis eam curam periculis obnoxiam sciat, non vult electioni assentiri, existimans se parum idoneum illi functioni exequendae.» Ei vero Lydwina ocyus respondit: «Vereor ego, mi pater, ne fratris hujus praetextus frivoli sint et vani. Potest monachus sub obedientia degens honorem fugere: onus, modo vires suppetant, recusare non debet.» Formidandum certe est illi, ne incidat in Scyllam, dum vult vitare Charybdim. Opinabatur enim sancta virgo tolerabilius esse propter obedientiam fungi munere, non expetito, sed demandato, quam excusso jugo, propriae militare voluntati. Verumenimvero monachus ille contempsit consilium virginis, nec impositum onus in se recipere voluit, malens suâ frui libertate. Sed, ut quidam ab ejus ore acceperunt, in tantas ille postea molestias et afflictiones incidit quod longe maluisset oneris illius pericula se cum honore humiliter subiisse, quam periculosissimi ocii, propria voluntate expetiti, dispendia expertum esse. Dicebat sancta virgo, si quis consultum animae suae vellet, in aliquo loco se figeret, atque illic in pectoris sui penetralibus cellulam sive inclusorium sibi conderet, sine dubio brevi experturus Dei misericordiam et gratiam. Eos autem vel maxime execrabatur qui pro sua libidine et animi levitate ab aliis locis ad alia se transferunt.

* An recte se gerat qui demandatam dignitatem non propter honorem sed propter onus rejicere conatur.

Non enim solus locus, inquit, sanctum efficit hominem, cum semper seipsum secum ferat. Secularibus hominibus obedientiam hoc modo commendabat: Quisquis appetit, ut Dei spiritus in ipso operetur, ille sanctae matri Ecclesiae obediat, itemque confessario suo, a quo, tamquam a Christi vicario, magna ei salus provenit. Quod si sic fecerit, sentiet animi tranquillitatem, quam hac neglectâ obedientiâ haudquaquam obtinebit.

§ 17. Paupertatis quam studiosa fuerit, declarant tugurium, stratum et rerum penuria. * Pauperem spiritu fuisse, testatur humanae laudis contemptus et sui sincera abnegatio. Si quis ex ea quaereret rebus necessariis indigente, haberet ne satis: respondit, Abundo satis. Quibusdam autem foeminis eam reprehendentibus quae norant penuriam ejus, illa respondit: « Satis abundat qui eo quod habet, contentus est. Etsi autem mihi cum hominibus communes non sunt divitiae et deliciae, sunt tamen cum multis communes paupertas et miseria: quibus ego abundans, Deo gratias ago et conquiesco. » Flander quidam venit ad eam, cernensque viles aedes ejus, liberaliter obtulit se ei egregiam conditurum domum, in qua honestius dègeret. At virgo paupercula, « Tu quidem, inquit, dilecte frater, donec ero in humanis, ampliorem domum non construes: si quis tamen, me defunctâ, hoc loco domum hospitalem aedificare voluerit, oro Deum, ne eleemosyna ejus vacua in sinum ejus redeat. » Ejusmodi quidem domum postea illic extruxit Wilhelmus medicus, filius Godefridi medici, cujus supra meminimus. Interim vero dum vixit sacra virgo, tugurium illud palatium ei erat, stratum stramineum lectus eburneus, cingulum cilicinum balteus regius, ulcera putrescentia pretiosa monilia, horridae plagae optata solatia, multae lacrymae novae deliciae, mundana afflictio mira consolatio, vermes e corpore erumpentes convivae familiares, dolores et angores dapes opiparae. Hortabatur alios ad abstinentiam, sed ita tamen, ut eam ratio moderaretur et sale discretionis condiret. Virginea integritas tam excellens in ea fuit, ut hodieque antonomastice Virgo dicatur. Veniebant quandoque ad eam libidinis ignibus valde inflammati, quos illa eâ causâ misere lamentantes, suis consiliis, precibus et poenis, ad corporis et animi munditiam revocavit. Si corporis cògeret necessitas, matronas honestas ad illud contrectandum adhibuit: at tamen nudum tangi vix ab honestissimis unquam permisit; sciebat enim pudorem virginitatis esse insigne propugnaculum.

§ 18. Ipsa quidem nulla corporis alimoniâ indigebat, sed nonnunquam retinebat eleemosynas oblatas pro sua aliorumque necessitate. Sibiipsi parcissima, pauperibus matrem se exhibebat, nulli negans opem, donec teruncius superesset. Si largiri nihil posset, condolentem praebebat animum, blandum e pio

* Paupertatis amor — Virgineus pudor — Misericordia in pauperes.

corde promebat sermonem. Cibos interdum coctos, nonnunquam crudos mittebat. Si quid negligenter in iis fieret ab iis per quos mittebat, dolebat animo ejus quod pauperes, tamquam coelestis regni principes futuros, vel ad horulam suâ annonâ fraudari nollet. Noverat pauperum nomina et habitacula et quamvis jacèret in tenebris, omnia intuèri, omnia distincte cognoscere videbatur, perinde acsi versaretur inter homines. In pauperum usus jussit hyeme sale aspergere carnes, salitas cum pisis coctas illis trans mittebat.* Contigit aliquando, ut cum vicinis dividendae vaccae quarta pars ei cederet ad alendos pauperes. Ex ea cum ministræ ejus quamdam portionem cum pisis coxissent et triginta domibus inde ad saturitatem distribuissent, quidam ait Lydwinae: « Quemadmodum jussisti, triginta pauperum domibus de carnibus et pisis tuis ad satietatem dedimus et tamen nihil in olla diminutum videtur. » Evestigio illa respondit: « Non pro meis meritis, sed pro sua bonitate id fecit Deus. An non ille dixit, Date et dabitur vobis? » Comederunt sane ex illis carnibus domestici ejus, comederunt adventantes peregrini, omnes admiratione permoti, manum Domini adesse fatebantur quae olim viduae farinulam conservarat. Porro etiam divites prae devotione petebant interdum mitti sibi de buccellis virginis nostrae. Illos vero pauperes ante omnes secreto fovere et pascere studebat, quos ex opulentis noverat ad inopiam redactos et verecundiâ a petendis elemosynis cohiberi. Mendicabat autem etiam ipsa, si deessent carnes quibus inopes reficeret. Oravit quandoque virum pium, ut si haberet armum porci coctum, mitteret sibi pauperibus impertiendum. Fecit ille, et mox sensit quam sit grata Deo manus porrecta ad dandum. Ut enim ipse fassus est, cum paulo post conjecisset oculos eo unde tulerat armum, vidit alium longe majorem illic suspensum. Sciscitatur ex familia, num quis eum suspenderit. Negant omnes: agnoscit donum Dei, fit erga virginem nostram devotior, fit in pauperes liberalior. Mulier quaedam caduco laborans morbo, saepe in plateis corruebat. Accidit autem, ut magno spiritus angore correpta, in domunculam Lydwinae intraret, potumque sibi dari posceret. Lydwina tum nihil cogitans de exiguo vino quod supererat, cum sola esset, aquam monstravit foeminae quodam vasculo contentam. Illa totam exhausit, sed sitis extincta non est. Ardet misera, plusque sibi dari petit. Tum Lydwina recordata vini, digito ostendit: atque illa totum bibit: rursusque instat pro potu. Sed cum nihil liquoris haberet virgo, dedit ei nummum quemdam, ut illo potum sibi emeret: quem illa hilariter accipiens, abcessit. Deinde febribus Lydwinam corripientibus, orat patrem, ut paxillum vini porrigat quo labia arentia tingantur; non enim meminit tunc foeminam morbidam vinum omne epotasse. Porrigit pater poculum

* Cibaria multiplicata.

filiae, unde illa mulier biberat et ecce plenum est optimo vino, divinitus illud infuso. Stupet virgo, sentiens nullum se melius bibisse vinum, nec tamen patri indicat unde sit, licet et ille stupens admiraretur neque colorem, neque saporem ejus unquam perire. Tandem cum in vasculo longo tempore durasset, ejusdam foeminae incurià effusum est. Per id tempus adhuc parcissime utebatur vino Lydwina: itaque doluit illud effusum, quae numquam habuisset sibi accommodatius vinum. Cum enim alia vina sine aquae admixtione bibere non posset, hoc solum purum bibit. Observet hic lector humanitatem sanctae virginis quae e suo poculo jussit foeminam morbo comitiali vexatam bibere. Cum frater ejus Wilhelmus excessisset e vivis, multo aere alieno obstrictus, filii ejus in magnam inciderunt calamitatem quam humanitus evadere vix possent. Tum Lydwina illorum miserta, quaedam clinodia sua distraxit octo libris ejus regionis. Dedit autem negotium Nicolao cognato suo, ut is e crumèna, in quam nummos omnes condiderat, satisfaceret creditoribus. Fecit ille, ut jussus erat, et cum omnibus esset factum satis, quod reliquum fuit pecuniae in crumèna, ter coram Lydwina numeratum est, et tantundem inventum est quantum illa primo imposuerat. Illa vero prohibuit, ne cuiquam id indicaretur, crumenamque illam Domini Jesu voluit crumenam deinceps appellari. Atque ex illa et ipsa expendebat in pauperes liberaliter et Dominus Jesus abunde infundebat. Quibusdam specialibus amicis aliquando ex ea percunctantibus, quantum ex illa crumèna post obitum fratris sui Wilhelmi distribuisset, sic respondit: « Quandoquidem video non latère vos donum Dei, pro certo confirmo vobis, me de illis octo libris plus quam quadraginta libras in pauperes erogasse, praeter eas, quibus dissolvi aes alienum fratris mei. » Sex annis ante obitum virginis multis modis ex ea pecunia datum est pauperibus et illa rursus divinitus aucta. Post decessum virginis dimidia pars pecuniae in eadem crumèna reperta est. Quidam etiam ejus aurei nummi coram tribus fide dignis numerati, illis stupentibus, visibiliter aucti fuere. Quicquid sancta virgo conquirere potuit, tamquam paleam reputans, pene prodige in inopes Christi amore elargiebatur. Eam autem ejus in pauperes largam benignitatem Christus abunde compensabat.

§ 19. Rapta nonnumquam in paradisum*, vidit quandoque lucem mirabilem e coelo vibrari, praesertim in animas quorundam adhuc in terris degentium, quas eo secum raptas cernebat. In illa autem luce vidit tamquam beatorum exercitum speciosissimum confluere, et in iis coelorum Reginam, Christi matrem sanctissimam. Vidit etiam mensas sericis et pretiosis pannis insterni, eleemosynas quas per id tempus egènis praestiterat, ceu e coelo allatas, aptissime collocari: potiones quoque quas in vasis

* Praemium charitatis jucundissima visio coelestis.

ficilibus ipsa pauperibus prae buerat, in crystallinis et aureis poculis admodum reverenter exhiberi, itemque alia permulta quae dederat miseris. Deinde vidit coetum clarissimum ad instructas discumbere mensas, audivit sonitum tamquam ad mensas hilariter epulantium: se vero illis alacriter ministrantem videre sibi visa est. Postea ad se reversa, miris modis beneficia in pauperes cumulare studuit, ea visione non mediocriter animata.

§ 20. Sapientibus et insipientibus debere se sentiens Lydwina, cum literas non didicisset, unicum habuit codicem vitam crucifixi Jesu, unde mirabili aviditate sedula discipula studebat haurire quod aliis effunderet. Veniebant ad eam homines simplices et mechanici, vitae consilium ab ea petentes. Quibus illa ait: «Ne sitis otiosi, charissimi; otium enim sentina et nutrimentum est vitiorum.» Virgines quoque adolescentulas quod ea aetas plus ferveat, tamquam virus quoddam virginittis monuit vitare otium. Venit aliquando puella ad aedes ejus quam illa simul atque ingressa est, mox labori adhibuit, non sinens illam vel ad horulam foras evagari. Venit etiam quandoque vidua ad eam, dixitque se habere satis ad vitam sustentandam, rogabat num consuleret ipsi otio se dare et quieti, an potius in labores incumbere. Lydwina respondit: «Ad otium te hortari non sum ausa: nosti lanificium: illud si exerceas, non vesceris otiosa pane tuo.» Vidua autem negotiationem pertimescente et pericula cupiditatis allegante*, Lydwina ait: «Lanificium bonum est quod si exerceas vitandi otii et pauperes adjuvandi causâ, non est quod pertimescas. Ut autem Dominus te dirigat, semper velleris unius lanam dicabis pauperibus: si id non placet, in honorem quinque vulnerum Christi quinque eis denarios largièris et angelus tuus servabit te, ne offendas.» Eos qui erant juncti matrimonio, ut mutuam inter se servarent pacem, virgo adhortabatur: consilium expetentibus, dicebat: «Sacrum conjugium, dilectissimi, iniistis: debetis non solum corpore, sed etiam animis servare invicem fidem. Itaque pacem sectamini, ut Deus pacis sit vobiscum.» Mulier quaedam filiam suam cuidam collocavit et post nuptias gloriabunda exposuit Lydwinae conditiones generi sui. At virgo sancta, «Non magnopere, inquit, pensandae sunt opes**, pulchritudo, natalium splendor, dignitas et cognatorum turba: potius spectanda virtus, morum disciplina, prudentia, timor Dei quibus modis partae opes, quo jure teneantur.» Praedixit etiam ei filiam ejus multa passuram, non tamen defuturum illi divinum auxilium. Quod quidem ita evènit. Fuit enim sterilis, afflicta est morbis, multisque castigata flagellis: sed orante pro ea Lydwina, feliciter migravit ex hac vita.*** Vir quidam et mulier cum essent juncti matrimonio et misere adolescentiae fervore

* De otio vitando. ** Quid in nuptiis pensandum. *** De conjugibus misere in libidinem raptis.

raperentur in libidines, corporibus suis turpiter abutebantur: nec id Lydwina latuit, Domino id ei revelante. Hortabatur igitur juvenculam, ut ab illa libidinis intemperantia abstineret: quod nisi faceret, iram Dei ait et ipsi et marito ejus imminere. Audiens illa occultum peccatum suum non ignorare virginem, promisit se deinceps illud vitaturum. Utrum autem id fecerit, nescio: id tamen comperi, ventrem ejus paulo post intumuisse, lactantibus amicis quod concepisse prolem existimaretur. Ut autem Lydwinae id relatum est, « Frustra, inquit, exultant; non enim tumor iste prolem indicat, sed morbum in foemina latentem. » Quod quidem res ipsa comprobavit, diuturno languore foeminam corripiente et tandem morte juvenculam sibi vendicante.

§ 21. Plerique aegri confluebant ad Lydwina pro consilio recuperandae valetudinis obtinendo: quos illa saepe in utroque homine curavit, piis exhortationibus eos inducens ad resipiscentiam, et Christi virtute a corporibus aegritudines depellens. Confluebant etiam ad eam omni ex parte multi monasticae vitae cultores, tentationibus et angustiis afflicti, diversisque et animi et corporis doloribus pressi. Erat enim illa tempestate tanquam mater desolatorum omnium. Illa vero saepe etiam in summis jam periculis constitutos, ad salutem revocabat. Dederat enim ei Dominus spiritum suum, quo afflicti et propemodum desperati, sic loqui solebat *: « Quaecumque taedio aut angore animi etiam usque ad extrema virium affici te sentis, recurre ocyus ad misericordissimum Patrem, ut solet infans ad matris ubera, et revela Domino viam tuam, jacta omnem cogitatum tuum in illum, et ipse faciet, ut omnis angustiae tuae obliviscaris; » ad extremum haec subjungebat: « Non solum aequo, sed etiam jucundo animo ferenda est molestia omnis, vel inmissa vel permissa coelitus: immo etiam tanquam virga amantissimi parentis completenda: quandoquidem infinitis modis electos ille suos tanquam aurum in fornace probare solet ». Erat sane inferventissimis sermonibus ejus permultum latentis energiae qui in aures dolentium et gementium illati, mentem penetrabant, penetrando instar olei ungebant, ungendo mire reficiebant. Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus optime noverat, ita tamen, ut in medio nationis tum infirmae, tum perversae, semper incontaminatam se servaret.

§ 22. Mulier quaedam nitebatur se in Lydwinae et domesticorum ejus familiaritatem insinuare quae daemoni se prostituerat, Lydwina id non ignorante. Cum autem cerneret virgo illam impudenter saepe jactare castitatem suam, timens ne forte alias suae libidinis foetore inficeret, illi tandem miti cum zelo, dixit coram familiaribus suis: « Itane ergo virginem te dicere non vereris? » Respondit illa audacissime: « Prorsus intactam ego me virginem

* Quae sint moerentibus salubriter dicenda.

profiteor.» Et Lydwina, « Ego vero, inquit, inaniter hoc titulo gloriari te metuo. »—«Certe vigintiquinque tales virgines, qualis tu es, possent in una mola piperis libere choreas ducere.» Hoc illa audiens, pudefacta recessit. Dolebat hoc cuidam quae caeteris erat Lydwinae familiarior, aitque illi: « Cur piam virginem sic vituperando offendisti? » Respondit Lydwina: « Sine, sine illam. Noli mihi laudare in illa commenta diaboli. Si vis nosse, quam sit vere pia *, corripe eam solam ob culpas minimas, quas facile poteris in ea advertere, et comperies qualis sit. » Fecit id postea foemina illa, et ad levissimum blandae reprehensionis verbum adeo perturbari coepit ficta mulier, ut non virgo, sed fera pessima: non pudica mulier, sed a malo daemone obsessa putaretur. Qualis autem fuerit, horrenda ejus mors edocuit. Cum enim pro illa defuncta virgo Lydwina orare vellet, ait ad eam Angelus: « Noli operam ludere: cum fictis et hypocritis deputata est. »

§ 23. Non est autem, quod putet lector, solum tenuiores et humilioris conditionis homines a Lydwina reprehensos. Non timuit illa etiam principum et magnatum vultus. Venit quandoque ad eam ex longinqua regione princeps quidam, colloqui cupiens cum ea de arduis quibusdam rebus, ad animae salutem pertinentibus. Sermone in longum protracto, coepit princeps ille, compunctus sermonibus ejus, ubertim lacrymas fundere. Tum illa occulta et oblivioni tradita peccata ejus retexuit, aitque illi: « Merito quidem, mi domine, angunt animum tuum leviores cul-pae, quas in patrem tuum admisisti: sed vereor ne sis cauteriatâ conscientîâ, majôraque peccata negligens, cum Pharisaëis illis excoles culicem, et glutias camelum: simulque commemoravit ei quaedam non risu, sed lamentis proseguenda, ut magis compunctus, largiores ab oculis lacrymarum imbres profunderet. » Postremo ait ad eum: « Age, quod agis, mi domine, et luctum amarum fac tibi, a Domino pro contritione benedictionem, pro lacrymis pacem, pro poenitentia gloriam consecuturus. » Abiit inde illustris ille princeps, vitâque in melius commutatâ, solita mala in se suisque coërcere studuit: sed non diu postea supervixit. Permulti alii nobilissimi utriusque sexus homines noctibus veste mutatâ adibant illam, quibus ea, multâ virtute, salutis verba eructabat.

§ 24. Si qui autem admonitiones ejus spernerent, in eos severius nonnumquam divina justitia animadvertit. Mulier quaedam loquax, comessionibus dedita, in tantam corruiit scelerum voraginem, ut multos tum seculares, tum sacris initiatos in vitia pertraheret, facta laqueus venatorum, et decipula pedibus insipientium. Saepe quidem objurgata a Lydwina, mansit semper sui similis. Cernens id sancta virgo, coepit quibus potuit modis

* Confer hoc a B. Lydwina propositum experimentum cum iis quae de superbiâ et iracundiâ quorundam piorum superius diximus in nota ad S. Aiberti Vitam, p. 670.

convictores ejus ab illa separare, ne cum illa perirent: coepit etiam colubrinâ calliditate ejus deceptos parvulos e mediis flammis extrahere. Inescarat foemina illa sacerdotem quendam cui ad se accito ait Lydwina: «Oro te, mi domine, ne posthac quicquam cum illa muliere habeas commercii: abducet enim te procul a salute tua.» Promittit sacerdos se sibi prospecturum, sed mox relapsus, virginis admonitionem vertit in fabulam. Moritur inde filia Babylonis misera, redit sacerdos ad virginem, perquirat numquid comperti habeat de statu animae illius. Dicenti virgini, an cuperet ipse videre eam, qualis esset, respondit se cupere. Oravit virgo Dominum, nec diu post et ipsa et sacerdos rapti in spiritu, vident procul venientem teterrimam daemonum turbam, et inter eos infelicissimam mulieris animam, ineffabilibus subditam cruciantis, adeo ut prae horrore turbinis et caliginosae flammae quasi tartarum ipsum adesse putarent. Corripitur sacerdos pavore incredibili, et ut postea ipse quibusdam indicavit, nisi speciali Dei ope servatus esset, actum fuisset de vita ejus. Sed postea rediit ad ingenium, et ut erat homo bibulus et potationi deditus horrorem oblatae visionis vertit in cachinnum. At pius Dominus addit visioni diuturnos languores, sed precibus virginis ereptus, non erubuit redire ad vomitum. Tertio sic percussus est a Deo, ut quamvis rogaret per internuncios virginem, ut Dominum pro se deprecaretur, hoc responsi acciperet: «Quando volui et potui, ille noluit: jam vellem quidem, sed non possum retardare Domini sententiam: neque descendet ille de lecto aegritudinis suae, oro tamen coelestem regem, ut det illi poenitentiam, et ipsum quantum possum hortor ad compunctionem.» Periculis igitur animarum, uti saepius probatum est, plus cruciabatur sancta virgo, quam sui corporis doloribus. Cum Moyse deprecari Dominum, solatio erat ei: ferre cruciatus, lucrum putabat: mortificari quotidie, spiritalis erat animae illius respiratio. Saepe ei divinitus revelabatur, si quis ureretur, si quis scandalizaretur, si quis contristaretur, aut aliis laboraret modis. Orabat precibus, obsecrabat gemitibus, cogebat lacrymis Deum: invitabat promissis, instituebat doctrinis, terrebat minis proximos: ardebat, lucebat, zelabatur honorem Dei. Zelum ejus dirigebat veritas, frenabat modestia, firmabat constantia, charitas inflammabat.

§ 25. Quidam vir flagitiosissimus prae immanitate scelerum suorum nulli sacerdoti confiteri voluit. Tandem eo adductus est, ut paratum se offerret ad dicendum peccata sua Lydwinae, ut ea rursus illa sacerdoti confiteretur. Etsi autem totis viribus se opponeret Lydwina, at ille tamen turpia flagitia sua ei detexit: illa rursus, consentiente viro, confessa est sacerdoti, tanquam propria ea deflens, petitque sibi imponi satisfactionem. Postea redit ad eam ille vir, uti promiserat, aitque ad eam: «Puto te confessam omnia peccata mea: dic jam qualem me velis agere

poenitentiam: libens enim obediā tibi.» Et Lydwina, «Confessa sum, inquit, peccata tua*: unum autem hoc abs te peto, ut in lecto tuo bene strato cubes nocte una supinus, et neque in dextram, neque in sinistram partem te vertas quovis modo.» Accipit ille poenitentiam, sive satisfactionem, quasi subridens ob levitatem oneris. Opportuno inde tempore sternitur lectus molliter, cubat ille delicatulus in molli strato, sed simul atque se reposuit. coepit affici taedio, corpus sentit quasi quibusdam compungi aculeis, adeo ut numquam tam male se cubasse diceret, licet interim sano esset corpore, sola vertendi se in hanc vel illam partem libertate privatus. Cum sic ergo magno affectus taedio jaceret, corporisque sui incolumitatem, lecti mollitiem, temporis brevitatem, scelerum suorum immanitatem, aeternas gehennae flammās, aliaque multa cogitaret, et tam exigua molestia victum se cerneret, ait apud se: «O me peccatorum, omnium, quos habet hic orbis, miserrimum. Incolumis jaceo hic delicate et molliter, et tamen ea sola causa, quod non licet mihi brevi spatio quo libitum est corpus vertere, somnus fugit ab oculis meis. En quanta patitur infirmum et putrescens Lydwinae corpus, quod tot Domini attritum flagellis, in tenebris et vili jacet habitaculo, idque annis tam multis?» Mutatus est igitur ab eo tempore vir scelerosus, factusque est promptus ad agendam poenitentiam, ad confitendum peccata sua, ad obtemperandum virgini, et ad quaevis dura et aspera perferenda promptissimus.

§ 26. Nimirum sic crevit in illa amor crucifixi Jesu, et meditatio acerbissimae passionis ejus, ita ut nihil et majori esset solatio, quam in illius foraminibus atque plagis, instar columbae nidificantis, jugiter commorari. Ejus enim vulnera et dolores acutissimi animam virginis adeo penetrarant, ut quamvis ipsa in singulis membris suis omnis generis cruciatus vehementissimos pateretur, ita ut omnes qui eam cernerent, non possent non multa commiseratione affici, eos tamen cruciatus quasi pro nihilo putaret. Tota vita ejus in Christi rebus gestis tamquam in viridario amoenissimo versabatur: iis meditandis trahebat ardentissima ab imo pectore suspiria, et ab oculis lacrymarum fundebat imbres, iisque deficientibus, guttas sanguineas. Illas autem lacrymas, Christi crucifixi amore fusas, apud familiares appellabat rosas suas. Ex his vero lacrymis quaedam hodieque extant, quas ego vidi, earumque mira est fragrantia, uti expertus sum, Domini corporis sacramentum ardenti desiderio sumebat, adeo ut si die uno carere illo cogeretur, is dies saepissime ei anni unius spatium aequare videretur. Pastor ecclesiae qui eo tempore fuit, cum illa medium tempus ageret invaletudinis suae, erat quidem satis literatus, sed in iis quae spiritus sunt plane rudis et imperitus. Is, daemone agente, ineffabiles molestias attulit virgini.

* Nota qua arte criminosissimum virum ad poenitendum inducat.

Consueverat illa ab ea aetate quae doli capax est, non nisi bis toto anno sumere Eucharistiam: sed doloribus sua capientibus incrementa, crescente etiam Christi passionis meditatione, crebrius eam sumebat. Deinde in magnis solemnitatibus ardentius illam a pastore petebat: sed vir durus aspere repellebat preces ejus. A planta pedis usque ad verticem capitis non erat ei sanitas: pane corporeo non vesebatur, solum Christum esuriebat, solum Christum cogitabat, solo Christo vivebat, et tamen negabatur ei ille panis vivus qui filiorum est. Accidit autem, ut parochus ejus quodam die inveniret eam prae desiderio corporis Christi lacrymantem: cumque lacrynarum causam ab ea pe eret, respondit illa: «O Pater mi, ne spreveris pauperculam tuam nihil habentem reliqui, nisi ut Christum meditando se consoletur, Christum sumendo sustentetur, et vivat anima ejus.» Sed ille saxo durior, nihil movebatur. Cum autem sacerdotes corpus Dominicum per plateas ferrent ad aegrotos, adeo illius desiderio inflammabatur animus ejus, ut nonnumquam spiritum exhalare videretur. Quoties autem tam ardenti more communicabat, mens ejus intus illustrabatur, et sensibili quadam dulcedine os ejus afficiebatur, licet admodum difficulter posset sacramentum deglutire. Interim vero ne spiritali communione privaretur, saepe hanc precatiunculam repetebat: «Participem me fac Deus servorum tuorum, hodie sub sacramento tuo mirabili passionis tuae memoriam agentium et in hac, et in totius orbis ecclesiis.»

§ 27. Parochus Schiedamensis, cujus jam memini, eo, diabolo instigante, adductus est, ut de sancta virgine pessime suspicaretur, non vera, sed ficta esse putans, quae de illa dicebantur. Incidente autem quodam solemnī die, rogavit eum virgo per se primum, deinde per alios, ut sacram communionem ipsi praeberet: sed nihil obtinuit. Convertit illa se ad deprecandum Dominum, sed is permittit magis etiam indurari cor pastoris, ut novo martyrio probatam filiam illustriorem reddat. Fit pastor erga illam in dies severior, et ad tentandam illam audacior. Tandem periculum facturus, sit ne verum quod agebat illa, se cibum corporeum capere non posse, constituit ei ostiam non consecratam porrigere. Sed id illam, Angelo eam praemonente, non latuit. Venit interim festum Nativitatis beatissimae Mariae, rogat illa sibi dari Eucharistiam, adest parochus, audit confessionem ejus, coram astantibus offert ei hostiam non consecratam, in idololatriae discrimen eos qui aderant, conjicere non veritus. Sed o rem mirandam: vix hostiam senserat in lingua, et ecce corde et corpore mutatur, rejicit quod sumpserat, rem tantillam nec ad momentum in ore ferre sustinens. Pastor vero in sua temeritate jam apud astantes deprehensum se pertimescens, simulatā audaciā dixit ad virginem: «Quae haec temeritas est, insana mulier, ut corpus Domini ex ore rejicias?»

Respondit illa : « Putas ne, pater, adeo me deliram, ut inter corpus Domini et panem vulgarem nullum habeam discrimen? Facile autem illud ab isto internosco, quod illud sumens, nihil alterari me sentio: hunc vero panem, quem tu mihi dedisti, velim nolim cogor rejicere, adeo totâ ab eo naturâ abhorreo, totoque corpore angustor. » Ille conscius sibi, quod non nisi vulgarem ei dedisset panem, ne astantes offenderet, rursus ait, se ei corpus Domini porrexisse. Inde abit domum, virgo flagrat desiderio communicandi, nec est qui satisfaciat. Cogitur ergo sine pane vitæ manere usque ad festum Conceptionis ejusdem sanctissimæ Virginis. Tum vero aslittit ei Angelus Domini, multa luce coruscus, aitque ei: « Ne timeas, neque contristeris, soror mea Lydwina: propediem videbis Salvatorem tuum, qui sanabit omnes contritiones tuas. » Illa gratias agens, indicavit hæc parochi suo, ne forte putaret illusionem diabolicam: sed mansit ille obstinatus, ut antea.

§ 28. Cum interim Parochus sanctam Christi sponsam publicis circa habitam visionem ab Angelo promissam, conviciis apud populum appetisset, eo res est adducta ut graviter commoveretur populus, et a magistratibus mitterentur qui Episcopum rogarent ut pròpere Schiedamum veniret. Nec cunctatur Matthias Episcopus suffraganeus Trajectensis, junguntque se ei non pauci praelati et officarii. Quod ut comperit pastor Schiedamensis, valde animo consternatus est. Mittit igitur clam amicum quemdam ad Lydwinam, orans ne id, quod ab ipso stulte admissum esset, ulcisci velit, sed excuset pro sua humanitate. Promittit optima virgo, se facturam quicquid salvo Dei honore, fide bona facere possit. Accedunt inde ad eam praelati, qui venerant, sequentes eos pastore. Fit accurata in rem gestam inquisitio, excutiuntur facta pastoris, de re tota abunde testantur, qui interfuerant. At vero piissima virgo Lydwina, ne quid sacerdotii honori derogaretur obsecravit Episcopum, ut laicis dimissis, ipsam solam cum aliis praelatis audiret. Illo assentiente, cum lacrymis sic exorsa est dicere: « Oro, domine reverende, ut duo mihi non neges, priusquam respondere compellar. » Ille ut pius pater consolans eam, « Pete, inquit, quod voles, impetratura quicquid rationi consentaneum fuerit. » Tum illa resumptis utcumque viribus, « Ante omnia, ait, peto absolvi a vinculo, quo adstricta sum. Adjuravit enim me terribiliter pastor meus: itaque respondere ausa non sum, nisi prius majori auctoritate absoluta. Deinde obnixè precor, ne quid pastori meo hoc nomine vel damni in rebus vel molestiae in corpore irrogetis. » Mirabantur illi rogantem eam pro adversario suo, et tamen promiserunt se ita facturos. Ait ergo: « Protestor ego coram vobis dominis meis, me libenter mortem appetituram pro veritate eorum, quæ circa me hic gesta sunt. Noveritis igitur Dominum meum JESUM Christum in

pueri crucifixi effigie hic ad pedes lectuli mei apparuisse. » Cernebantur autem in eo quinque vulnera, et circa eum multa lux. Timens autem in eo ne me desereret, ajo ad eum: « O Domine, si tu vere es, in quem credo, oro ut discessurus certum me signum relinquant, quo cognoscam te re vera hic adfuisse. Tum ille in hostiam mutatus, mansit apud me. Ego vero illam sacratissimam hostiam sumere cupiens, accepi eam a pastore meo. Oro igitur, si quid hic quacunque negligentia vel fragilitate peccavit pastor meus, ut id ei prorsus condonetis, quemadmodum polliciti mihi estis. » His a virgine modeste et sedate prolatis, cum fidem datam fallere non auderent praelati, placati sunt. Facta autem diligentiori inquisitione, innocentia virginis et patientia per omnem regionem innotuit, et pastoris vanitas confutata est.

§ 29. Post haec pacem cum suo parochia adeptam sacra virgo, coepit fidentius sacram communionem expetere, sumptumque magis ac magis esurire. Porro autem in locis impressorum ipsi in ea visione vulnerum a Christo, acres tum coepit sentire dolores, et ardentissimam charitate sursum ferri in Deum. Etsi vero modis omnibus celata illa cuperet vulnera illata, at tamen ubi Domino secus visum est, celare ea non potuit. Solebat interim chirothecam sinistram induere manum, cujus erat odor suavissimus, ne quisquam plagam cerneret. Verum enimvero cum adhuc esset in vivis, nocte quadam apparuit ipsa cuidam matronae, quinque vulnerum notas vel stigmata ferens in corpore suo: quorum jucunda contemplatione miram sensit matrona illa mentis consolationem. Postera luce venit ad Lydwinam, exploratura num re vera plagas habeat in suo corpore, uti nocte conspexerat. At sacra virgo prae humilitate affirmare noluit, nec tamen mentiri volens, exultabundo spiritu sinistro brachio strinxit matronae manum, et cum ingenti gaudio dixit: « O caput, caput: tamquam diceret: Secretum meum mihi, secretum meum mihi. »

§ 30. Mercator quidam in Britannia fuit, qui nec viderat unquam Lydwinam, nec nomen ejus audierat. Laborabat his in tibia morbo immedicabili. Cum autem aliquando misere doleret et ingemisceret, prae moerore obdormivit. Admonitus vero est in somnis, ut vel ipsemet proficisceretur, vel alium mitteret Schiedamum Hollandiae oppidum, qui inde paululum asportaret aquae, qua Lydwina virgo manus abluisset suas: additumque est, eam aquam si tibiam lavet, ilico curatum iri. Mane surgit ille, vocat ministrum, jubet ire in Belgicam Hollandiam, et illic diligenter inquirere Schiedamum urbem. Nomen quoque Lydwinae ei indicat, jubetque secum referre aquam, qua suas illa lavisset manus. Capessit heri sui jussa servus, abit in Hollandiam, venit Schiedamum, petit a Lydwina aquam, nec illa negare potuit, charitate illam compellente ut daret. Redit famulus cum aqua ad

dominum suum, is lavat eâ tibiam suam, marcida caro mox reviviscit, fugit dolor omnis, et tibia in pristinum statum restituitur. Foemina quaedam honestae vitae, quam aliquando ipse vidi, id quod jam dicturus sum, mihi narravit. Laborabat ipsa quandoque morbo gravi, sed occulto: cumque esset Lydwinae cumprimis familiaris, et ad ejus consilium vitam suam accommodaret, fidenter ab ea petiit, quid in tanto discrimine agendum putaret. Lydwina vero, « Scio, inquit, te fistulâ laborare, quae paulatim incrementa accipiet. Sed abi ocyus ad medicos, et pete remedium. Si juverint te, gratias agas Deo: sin minus, redi ad me. » Abiit illa ad medicos ejus loci peritissimos, ajunt illi quoque fistulâ ipsam vexari, sed nulla se ratione curare eam posse. Reddit ergo moesta ad sanctam virginem, dicit desperare medicos ipsius sanitatem. Illa Deo revelante non ignorans et animi et corporis ejus dolores, primo fundit preces ad Dominum, deinde leniter tangens extrinsecus locum morbi, eum radicitus a foemina extirpat. Laetatur mulier, et in hunc usque diem in laudem virginis rem gestam laetabunda commemorat.

§ 31. Cum sic autem tanquam aurum electum probata esset virgo Lydwina, perinde acsi nihil hactenus profecisset, totam se pro multis lucrandis animabus Domino obtulit, tota flammis charitatis incensa. Spiritu confirmata, corpus pro nihilo putabat, nocte rigans lacrymis stratum suum, genas cruore tingens, pectus complens sudoribus, patrem elementissimum conciliare cupiens miseris peccatoribus. Et audivimus et vidimus permultos qui ad eam ceu filii ad matrem confluerent, et post suavia colloquia ei valefacientes, orationes ejus expeterent. Canonicus quidam ex iis, quos regulares vocant, ferventi spiritu ait ad eam: « Quaeso instanter ora Dominum, ut auferat a me, quod plus ei displicet in me, et saluti meae praecipue impedimento est. » Ait illa: « Orabo libenter. » Erat illi vir pius, sed cum esset voce bene clara et canora, quadam vanae gloriae tentatione cantans agebatur. Orat pro illo Lydwina, canora vox raucescit, et ne possit ambigi factum id divinitus, multos ille consulit medicos, adhibentur varia remedia: sed cum nihil posset effici, alius quidam ejusdem professionis canonicus coram peritissimo medico quasi subridens ait: « Noveris domine medice hunc socium meum quandoque petiisse a Lydwina, rogaret pro ipso Dominum, ut auferret ab eo, quod plus sibi in ipso displiceret. Puto autem hoc jam impetratum esse, reorque frustra omnem hanc operam insûmi. » Audiens haec medicus qui virginem noverat, « Si sic, inquit, se res habet, facessant Hippocrates et Galenus. »

§ 32. Pensitare etiam solebat Lydwina, quam sanctum et salubre sit orare pro mortuis qui sunt in regione expiationis, non ad perditionem, sed ad purgationem: non ad destructionem, sed ad castigationem. Itaque arreptis armis spiritualibus, eis ferre

suppetias connitebatur. Nocturno tempore rapta in spiritu ad loca poenarum, videbat non absque summa commiseratione, torqueri animas, et ingentes ignium globos in sublime efferri. Roganti autem quandoque Angelo, num animam, quam digito monstrabat, juvare vellet, se perquam velle respondit. Tum Angelus, «Oportet igitur, inquit, per medias transire flammās. Ego vero, ait, libens id faciam.» Transiens igitur per flammās, vidit illic tortores sese contrahentes, indigneque ferentes humanitatem ejus, qua cupiebat subvenire animabus. Cumque jam pertransisset, vidit animam ab Angelo indicatam, e poenis eripi, et postea exultantem ad coelos proficisci. Rogavit eam quaedam, ut pro patre suo per id tempus defuncto oraret. Ducta est autem in spiritu ad regionem illam, ubi ejus viri anima cruciabatur: aitque ei Angelus: «Hic est ille vir, pro quo te deprecaturam spondidisti.» Ut autem vidit eam vir ille, ait ad socios: «Ab eo tempore, quo purgandus hunc intravi locum, spiritum in carne degentem non vidi, nisi spiritum virginis hujus. Sit benedictus Deus qui mirificavit misericordiam suam mihi in hac hora.» Paulo post, orante et patiente pro eo sancta virgine in corpore suo, liberatus est, sicut uxori ejus postmodum revelatum est. Sedit aliquando apud stratum ejus sacerdos quidam, in vulgo sic satis honestae et bonae famae: sedebant ibi et complures alii. Erat tum ibi vas sinapi plenum, et cum sermo haberetur de poenis purgatorii, dixit tandem ille sacerdos: «Vellem liceret mihi tot annis degere in locis purgatorii, quot sunt in hoc vase sinapis grana, modo certo constaret me postea salvum fore.» Ad haec Lydwina suspirans respondit: «Quid est, domine, quod loqueris? Quid ita parum fidei divinae misericordiae? Si scires qualis sit purgatorii locus, et quas ibi dent poenas animae, nequaquam ita loquereris.» Non diu post moritur ille sacerdos, et amicis cum Lydwina de statu animae ejus conferentibus, illa ait: «Bene habet anima ejus propter suam probitatem: sed melius fuisset ei, si vivens plus fiduciae collocasset in virtute passionis Christi, et mitior quoque purgationis in eum lata esset sententia. Patet hinc, quam consultum sit timere Deum, quam pium sperare in Domino: timor enim frenat animum, ne intumescat: spes dejectum erigit, ne succumbat.» Multas autem divinitus accepit consolationes Lydwina, maxime in sollemnitatibus, propter ea quae faciebat et patiebatur ob animas e poenis purgatorii liberandas.

§ 33. Audivi a quibusdam qui se teste conscientia vera dicere affirmarent, cum virgo sancta post ejusmodi raptus ad se rediret, haud secus atque praestantissimorum aromatum apothecam eam redoluisse. Neque enim continere se poterat, quin velut vas plenum musto et absque spiraculo, totum tugurium et praesentes omnes, quodam impetu spiritus efflando compleret: id quod crebro

studiose quidam observarunt, homines fide dignissimi. Admovebant saepe pectori ejus, sed furtive, vultus, nares et ora sua, ut pro voto haurirent reliquias spiritus ejus et suavissimi odoris, nihil enim aliud videbatur pectus ejus, quam vas electum unguentorum Domini, et promptuarium coelestium aromatum. Rogata saepissime qui se posset in ea deliciarum redundantia contineri, respondi humilis virgo: « Ut minus sapiens dico, quando vos latere non possum, bonum mihi quod humiliat me in infirmitatibus Dominus, sine illis enim nequaquam pondus consolationum ejus ferre possem. Itaque cum abundo consolationibus, disco postea in corpore miserabili incredibiles perferre cruciatus. Bona est consolatio, quam non tumor inflat, sed timor consolidat. » Ita ergo Lydwina nostra rapiebatur ad diversa spiritualium recreationum loca, sed mox, instar puerorum ad scholas a ludis redeuntium, gravabatur super eam virga magistri et Domini Jesu. Neque hoc silentio premendum est, novisse eam etiam quae numquam viderat, monasteria, cellas, officinas, personas et exercitia in eis degentium. Mirantibus viris religiosis, unde tam exacte novisset eos qui numquam ei visi essent, illa dixit: « Dominus id mihi praestitit. » Prior quidam monasterii Canonicorum regularium Brielsenium, cum pro more sermonem cum illa conferret, coenobii sui constitutionem tam distincte ex ea audivit, acsi totâ vitâ suâ per omnes ejus angulos pervagata esset. Wilhelmus quidam Hagensis filium habuit Henricum qui illo inconsulto Carthusianum institutum complexus erat in Brabantia. Cum autem Wilhelmus ille propter virginis famam ad ejus aedes veniret, Lydwina ingredientem nominatim salutat, et filii prosperos successus ei denunciat. Audiens ille se nominari ab ea, quam numquam vidisset, vehementer obstupuit, quidque ea sibi velit salutatio inquit. Respondet virgo: « Filius tuus Dei beneficio factus est Carthusianus, unde nos gratias Deo immensas agere debemus. » Sed cum ille, sicut et alii plerique, secreta Dei rimari vellet, illa respondit: « Noli, quaeso, mihi molestus esse, charissime. Ego quidem de foliis eorum quae mihi dat Dominus, compellente charitate saepius impertior: sed radicem dabo minime: his verbis cum absterrens a curiosa arcanorum Dei perscrutatione. » Quoties autem Christum Apostolis stipatum viderit, quoties Sanctorum societate fruita sit, prolixitas scribere non sinit. Viderunt quamplurimi cubiculum virginis tanto saepe splendore completum, ut pròpere accurrerent, existimantes illud ignibus conflagrare: cum autem cernerent virginem tanto perfusam lumine, terrore concussi, claritatem vultus ejus ferre non potuerunt. Sciscitantibus domesticis, quinam lucem illam tolerare posset cum naturale lumen nec ad momentum ferre sustineret: illa respondit: « Credite, credite mihi, lumen gratiae seu divinae contemplationis tantum differre a lumine, quod cernimus, quantum

minimus solis hujus radius a toto sole differt. Nec miremini, si lumen naturale non sustinet imbecilla acies, sustinet autem lumen coelitus datum. Qui enim finxit oculum hominis, ipse cum offert tale lumen, facile etiam confert videndi facultatem.»

§ 34. Nonnulla quoque sunt dicenda de prophetico Lydwinae spiritu, ut scilicet arcana haberet comperta, et futura praevideret. Magnum quandoque navium apparatus fecerunt mercatores in Orientem navigaturi *. Erat in iis naucerus quidam industrius, Deum valde timens, quod est rarum in nautis, et Lydwinae propterea familiaris, ejus enim se precibus commendabat peregre profecturus. Sociis autem ejus die festo inter se convenientibus, ille consulturus Lydwinae adiit. Cum autem nautae deliberassent die festo solvere e portu, Lydwina mandavit huic naucero, ne ipsa insalutatâ discederet. Venit ergo ad eam, sed sane invitus quod alii statuissent proficisci. Dixit autem ei Lydwina: «Quaesote, frater, ne die ab aliis praestituto mari te committas, causam, cur id non expediat, suo tempore comperies.» Allegante illo suam solitudinem, aliorum frequentiam, et multa alia, Lydwina ait: «Non eas cum illis: etiamsi solus ieris, Dominus tecum erit, et prospera navigatione uteris.» Obstupuit naucerus, sed tamen paruit virgini. Abeunt alii gratulabundi, convicia in illum jactantes, effuseque illum irridentes: ille tristis domum redit. Aliquando secundo vento et commoda navigatione alii fruuntur, sed post incidunt in piratas qui omni eorum classem, commissâ navali pugnâ, partim capiunt, partim demergunt, nautis et militibus in captivitatem abductis. Sequitur inde naucerus, sed tutus a piratis: confectisque negotiis, redit onustus mercibus et opibus auctus. Aliquando imminente irâ Dei Schiedamensibus, illa quibusdam magis familiaribus dixit: «Rogavi Dominum pro populo nostro: sed cum multis modis castigare ille nos decrevisset, hoc in nos erit clementiae ejus signum, ut solo incendio puniamur.» Cum ergo omnia passim flamma corripere, simplices quidam tollere volebant asseres qui erant juxta Lydwinae cubiculum, ut liberarent eam ab ignibus ad eam propinquantibus. Illa vero dixit: «Sinite, charissimi, ita me hic jacere, ut hactenus jacui, ignis mihi nihil adferet detrimenti.» Pergebant tamen illi facere quod instituerant: sed Lydwina prorsus illaesa permansit. Milites duo inter se duello confligere volebant. Mater vero alterius anxia, rogavit Lydwinae, ut oraret pro filio ipsius. Eam autem Lydwina jussit bono animo esse, praedixitque filium ejus nihil mali passurum. Et ecce sopitur odium, redeuntque in concordiam milites.

§ 35. Saeviente aliquando peste, Lydwina prae caeteris in corpore suo duobus locis consignata fuit. Petente autem illa sacrosanctam Eucharistiam, parochus, cujus supra meminimus,

* Maritimus portus Schiedamum est in sinu borealis pelagi.

venit trepidus ad eam, ore naribusque obstructis, ne peste inficeretur ab illa. Cernens id virgo, « Non est, inquit, in me, pater, morbus aliquis, cujus vel contactu vel odoratu quisquam inficiendus sit: opus enim Dei est, non hominis, aut naturae, quo me plus solito gravari cernis. » Pudefactus ille, obmutuit: simulans inde audaciam, « Utinam, inquit, liceat mihi eousque vivere, ut te videam hinc emigrantem. » Et illa, « Tu mi pater, ait, non videbis finem meum: ego potius videbo tuum. Disponas igitur domui tuae, sicut vis coram Domino apparere. » Sed tum quidem more suo contempsit verba virginis: paulo post vero percussus, sensit vera illam dixisse: missoque nuncio, petiit humiliter veniam eorum quae suspiciosus et malitiosus in eam perpetrasset, utque Deum pro se oraret. Audiens autem virgo eum male valere, condoluit ei, rogavitque eum, ut pure confiteretur peccata sua, res alienas restitueret, domus suae res serio disponderet, tanquam certo moriturus. Ille virginis dicta parvipendit, immo et per nuncium remandavit ei, se conscium sibi non esse alicujus rei alienae a se usurpatae. Cernens ergo illa obcaecatum eum esse, iterum misit qui particulatim ei indicaret, quaenam praeter jus retinèret. At ille virginis consilium sibi vertit in venenum, et beneficium contumeliae loco habuit: sicque mortuus est. Qualis autem postea apparuerit, Dominus novit.

§ 36. Cum jam vicesimumoctavum in sua infirmitate annum ageret, coronam illustrem hoc modo adepta est, cum incredibili spiritus fervore cuperet martyrium obire pro Christo. In quodam mentis excessu ostendit ei Dominus coronam pretiosissimam, gemmis diversorum colorum egregie ornatam, necdum tamen in orbem penitus absolutam. Ubi ad se rediit, cogitabat quaenam illa esset corona, rogavitque Dominum, ut in castigando corpusculo suo coronae illi percipiendae ipsam coaptaret. Sed cum exiguitatem meritorum suorum putaret tam insigni coronae imparem, ad commemorandam meritorum Christi infinitatem et amaritudines omnes quas propter nos ille perpassus est, se contulit: iisque paucula dolorum suorum exercitia componens, humilis Christi ancilla tamquam nihil sibi fecisse videbatur, atque ad Dominum: « Quinam potest quisquam tua sectari vestigia, bone Jesu, nisi quasvis carnis molestias, daemonum insidias, mundi contemptum, hominum vexationes perferat, totoque animo seipsum pro nihilo putet? Pone ergo Domine ancillam tuam in semitis tuis et fac ut insistam in vestigiis tuis. » Cum sic Dominum illa precaretur, dux Burgundiae Philippus apud Hollandos inaugurabatur. Ubi autem Schiedamum venit, quidam ejus milites circa mensis Octobris initium inter se conspirarunt adversus Christi ancillam. Audierant enim nihil eam omnino esculentum aut poculentum sumere, sed solum Christi corpus. Cum ergo cibo et potu farti essent, venerunt ad parochum et blandis verbis

fiſunt ſe velle videre honoris cauſâ filiam confessionis ejus Lydwina-
nam. Credidit ille et adduxit eos ad virginem. Vix illi ingreſſi
erant domum, cum ecce inſtar mente captorum clamitare inci-
piunt et clauſo oſtio circa lectulum virginis cachinnari atque tu-
multuari. Tacuit illa inſtar ovis, ſed parochus valde dolens, ni-
tebatur bonis verbis lenire eos. Sed illi contumeliis affectum
repellunt, virginis amicum et concubinum petulanter appellant.
Inde cum nemo aut e vicinis, aut domesticis furori illorum op-
ponere ſe auderet, illi ſceleſti accenſâ candelâ, omnia virginei
corpusculi opera abſtrahunt, et indignis modis ſine ullo
pudore contrectant corpusculum multimodis afflictum morbis et
hydropiſi tumidum: Petronillam, neptem ejus parvulam, cum
ſe illis objiceret, tanto impetu ad ſcabellum abjiciunt, ut ad
mortem uſque graviter laesa claudicarit. His addunt turpiſſima
in Lydwina convicia, vocant beſtiam, proſtibus, voracem et
multa alia, nec paucis ejus vulnera cumulant vulneribus. Poſtea
lavant cruentas manus et ad jactanda in eam probra et contu-
melias redeunt. Jacet virgo, ſanguine in paleas fluente et pamos
vicinos: ſed cum timeret Dei illis judicium imminere, tandem
ait ad eos: « Cur non timetis ſiniſtre interpretari ea quae Do-
minus operatur in me? An ignoratis quid vos maneat? » At illi
magis etiam cachinnantes et tamquam praeclaro perpetrato faci-
nore gloriantes, inde reſceſſerunt. Poſtquam haec res per oppi-
dum vulgata eſt, multus exitit piarum matronarum ploratus ob
injurias pudiciſſimae virgini irrogatas. Nihil enim tale unquam
auditum fuerat apud Hollandos qui foemineum genus ſemper
venerationi habere ſolent. Murmur quoque in populo exortum eſt
adverſus homines nequam qui inſciente principe ſuo, talia uſi
fuiffent perpetrare. Primores etiam populi venerunt ad Lydwina-
nam, eamque conſolantes, dixerunt ſe velle conqueri apud prin-
cipem. Quibus illa ait: « Ne ſitis, oro, moleſti principi, neque
propter illos contaminetis manus veſtras. In coelis eſt, cui vin-
dicta ſervatur et jam eorum judicium in promptu eſt. » Idque
veriffimum fuit, uno ex illis nebulonibus in mari praeſocato,
alio mente capto et in Zelandia mortuo, tertio in praelio, ut fer-
tur, occiſo. Quartus morbo correptus, per nuncium veniam a
Lydwina petiit. Cum autem poſtea ſola jaceret Chriſti ancilla,
Angelus ad eam venit, inſtar Solis ſplendidus, aitque ad eam:
« Salve, chariſſima ſoror: ecce nunc absoluta eſt corona, quam
nuper imperfectam vidisti. Propter inverecundos tactus virorum
illorum noveris te poſitam fuiſſe in veſtigiiſ Salvatoris. Ludibria
et vulnera, corpori tuo impoſita, fuere gemmae quas in illa co-
rona et ad eſſe vidisti et deſſe. »

§ 37. Miſſus deinde eſt dux quidam militum a principe
Philippo, cum non paucis militibus qui Schiedamum ab hoſtibus
tuerentur. Is multa audivit ex iis quae Deus quotidie faceret in

Lydwina, nec ignorabat quae ab aliis illis passa fuisset. Ut tamen certior esset de omnibus, honestos quosdam et strenuos milites voluit ad dies aliquot Lydwinae adesse et omnia diligenter explorare: et si quidem commentitia deprehenderentur, male multaretur: sin autem vera, laudibus celebraretur. Illi ergo ingressi domum ejus, omnia perscrutari coeperunt, nec passi sunt quemquam e domesticis ei adesse. Erant, ni fallor, viri sex, circumdabantque undique lectulum virginis. Permisit tamen dux ille cuidam viduae id roganti, ut libere posset ad eam accedere, sed ea conditione, ut prius ipsam excuterent custodes ab ipso deputati. Manserunt igitur diebus novem apud virginem, neminem sinentes adire illam, praeter hanc viduam: atque interim tamen nulla nox abiit qua non Lydwina suavissimis contemplationibus in Deum raperetur. Post dies novem, milites illi valedixerunt virgini, promiseruntque se apud principes eam egregie celebraturos, atque ejus precibus se obnixi commendarunt, quippe qui certo comperissent eam nec edere nec bibere quicquam.

§ 38. Juvenis quidam, Coloniae Agrippinae natus, Gerardus nomine, cum mundi hujus vanitatem et carnis illecebras fugere decrevisset, ad Lydwinam venit, consilium ab ea petiturus qua id ratione faciendum sibi putaret. Eum ut fuit illa intuita, tamquam commilitonis sui praesentiâ exhilarata, spiritum novum induere videbatur. Cum ergo inter se de rebus spiritualibus colloquerentur, Gerardus ait ad eam: «Vellem, Lydwina, vitam ducere solitariam et esse in aliqua regione, ubi procul semotus ab hominum consuetudine, uni Deo vacarem. Et mihi quidem placet Aegyptus, sed vereor ne videar tentare Deum, dum non suppetunt vitae necessaria.» Ei sic fertur Lydwina respondisse, tamquam conscia futurorum: «Ne quaeso timeas, dilecte frater, sed accepto virili animo, primum ad patientiam te praepara.» Cum enim in illam vastam solitudinem te abdideris, parum probaberis initio, sed ante quam tertio die sol occumbat, tenuem percipies alimoniam, eaque in dies augebitur. Jam manum ad aratrum misisti: cave ne retrahas eam, modo ne velis parum constans athleta haberi. His virginis adhortationibus factus est Gerardus ad ardua quaeque pro Christi amore aggredienda alacrior. Deinde valedicens ei, in Aegyptum profectus est cum sociis quibusdam: qui tamen ut viderunt horridam solitudinem, ferarum inusitata contubernia, penuriam panis, relicto Gerardo discesserunt. Gerardus vero in arbore sibi sedem constituit et multum in vera pietate proficiens, sicut Lydwina praedixerat, coelestis alimoniae augmenta percepit et Angelicis colloquiis perfruitus est. Interim coelestibus vacans contemplationibus, saepius in spiritu Lydwinam videbat. Accidit autem, ut Lydwinae frater moreretur et ea aliquamdiu solitos mentis non pateretur excessus. Causa fuit dolor paulo immoderatio, ob fratris sui obitum susceptus quem

illa impense amabat, quod seni patri fidus et erga ipsam admodum officiosus fuisset. Igitur humani aliquid passa, gratiâ illa soliti raptus, ad tempus caruit. Ea tempestate quidam Anglorum Antistes, peregrinationis ergo, Terram sanctam et montem Sina aliaque sanctorum loca visebat, pervenitque etiam in Aegyptum: ubi cum cellulam Gerardi in alta et frondosa vidisset arbore, primum obstupuit, inde sumptâ fiduciâ, enixe rogavit eum, ut ad ea quae propositurus esset, sibi responderet. Ille superne despiciens, loquebatur cum eo et sociis ejus. Erat autem crasso valde corpore, sed vultu angelico. Dixit ergo Episcopus reverenter: « Dic nobis Abba, primum quamdiu hic delitueris: Deinde quo cibo utaris, victitans inter feras belluas: Tertio, num tibi quisquam cognitus sit qui nullo vescatur alimento corporeo. » Respondit ille: « Duodecim annis nullum ego, hic degens, vidi hominem: caelitus mihi datur, ut olim filiis Israël, panis suavis-
simus: porro apud Bâtavos Schiedami virgo est corpore morbo-
so quae nullam neque escam neque potionem admittit: eaque me
longe et virtute antecellit, et Christo propter patientiam similior
atque gravior est. Sed de illa tamen satis admirari non possum
quod cum soleat una mecum rapi ad coelestia, jam diebus aliquot
ejus praesentiâ careo, nec eam cerno illo gradu, quo solet in
hujusmodi mentis excessu a me videri. » Ait vero Episcopus:
« Quaeso dicas nobis qua causâ fieri tu putes, ut abs te non vi-
deatur. » — « Scio, inquit ille, permittente id Domino pro ejus
tuenda humilitate, plus aequo interdum illam dolere mortem
eorum quos diligit: atque idcirco suspicor ego illi divinas has
consolationes ad tempus subductas. Oro autem, ut si in reditu
iter faciatis per Hollandiam, ex hac virgine perquiratis, primum
quot annos detriverim in hac solitudine: deinde qua aetate fue-
rim, cum hoc vitae genus susciperem: postremo quid causae sit
quod ejus gratâ praesentiâ per hos dies frui non licuerit. » Post-
quam autem illi audierunt virum, ab eo recesserunt: cumque
longis emensis itineribus in Hollandiam venissent, Lydwinae in-
dicarunt quaestiones ab eo motas, ad quas illa sic respondit:
« Dicam id quod sentio, sed salvo judicio meliori. Fuit ille de-
cem et septem annos in erêmo: annos fuit natus novemdecim,
cum in eam se contulit. Ego vero dum hic versor inter homines
seculares, velim nolim mundana audio. Non est igitur mirum,
si interdum aspergor pulvere et a coelestium contemplatione re-
tardor, atque ille me praesentem non conspicit qui ab hominibus
remotus, mente in coelis habitat. Fateor nihilominus reverentiae
 tuae, me plus nimio afflictam fuisse morte fratris mei et eam ob
rem non immerito subtractos mihi illos mentis excessus. » Hac
 virginis oratione Episcopus cum duobus comitibus suis non me-
diocriter aedificatus, gratias ei egit, et precibus illius se commen-
dans, laetus abscessit. De hoc Gerardo eremita postea Lydwina

dicere solebat, colli ejus pinguedinem in vestis oram extrinsecus se diffundere et neque sedere neque jacere commodè eum posse, sed magna temporis parte nocte ac die in genua incumbere. Abiisse autem, e vita, ut ab Angelo didicit, anno salutis millesimo quadringentesimo vicesimosexto, duodecimo Calendas Octobris: seque vidisse spiritum ejus in coelos evolantem*.

§ 39. Nec raro praedixit obitum suum, etiam longe ante, quam abiret e vita. Ab initio divinarum visitationum solebat tectis verbis dicere confessario et familiaribus suis, vidisse se arborem speciosissimam, plenam rosarum calycibus, audivisseque ab Angelo suo, non se prius decessuram, donec illa arbor justam accepisset quantitatem, et calyces illi in rosas abirent. Sub finem vitae autem rogata ab illis, num arbor illa satis excrevisset, respondit eam jam prope suam obtinuisse molem, et e calycibus rosas prodiisse: itaque se non dubitare propinquum esse finem vitae suae. Cum aliquando jaceret sola, rapta est in paradisum, ubi tres vidit aditus. Admissa ad priores duos, ex tertio vidit radios micare luculentos, ultra modum solis hujus vincentes radios. Cumque intrare vellet, occurrit ei avus ejus, Joannes Petri, tamquam passis ulnis et blando vultu eam introducturus: sed ad extremum tamen dixit ei: « Nondum huc tibi ingredi permittitur, filia dulcissima: juvari adhuc abs te cupiunt, qui sunt in locis purgatoriis, et cumulatione erunt ex dilatione merita tua. Ubi autem compleveris omnia, quae de te divinitus decreta sunt, libere huc nobiscum regnatura evolabis.» Sibi inde restituta virgo, ardentè quidem aspirabat ad gloriam quam viderat, sed tamen promptissimam se obtulit ad perferendum, quicquid vellet Deus, pro ipsius honore, et sua proximorumque salute. Successit inde nocti dies, et poenis unctio tanta, ut cum Prior quidam Canonicorum regularium, ab ea rogatus, celeriter ad eam venisset, tantam ibi vim senserit eximii odoris, ut non dubitaret a sponso Christo visitatam. Cumque inter se de coelestibus gaudiis loquerentur, tandem illa ardens desiderio, ait ad Priorem: « Rogo te, pater, ut si commodè possis in feriis Paschalibus redeas ad me. Quod si tamen vivam me non inveneris, ores quaeso pro me. » Et praedixerat illa sane quibusdam, se in paschalibus diebus decessuram, non tamen certo expresso die, quippe quae desideraret tum sola esse, quando Christo spiritum redderet. Sciscitantibus autem nonnullis, an Deus in ejus migratione facturus esset miracula, sic respondit: « Putant simplices homines se, decedente, visuros mirabilia, sed non videbunt: quamquam meum non est scrutari, quid Dominus me defunctâ facere velit. Oro autem obnixè amicos omnes tum praesentes, tum absentes, ut intra annos triginta ab obitu meo non me commoveant sepulturae mandatam.» Porro omnia sepulturae

* Coloniae, quo ejus corpus ex Aegypto translatum est, colitur die xx sept.

necessaria, sicut ab Angelo didicerat, praeparari ante jussit, hortabaturque domesticos, ut sine dilatione corpus emortuum humanum curarent. Sic illa quidem pro humilitate constituit, sed Dominus pro sua gloria fecit quod sibi visum fuit.

§ 40. Cum autem jam ad occasum tenderet vita ejus, accersiti domesticis omnibus, condonari sibi ab illis petiit, si qua ratione quemquam ex iis offendisset. Illi vero cum ea pariter lacrymantes, « Tu nos, inquebant, charissima soror, nulla re offendisti: immo vero virtutum omnium et patientiae nobis exemplar fuisti: oramusque ut cum ad sponsum tuum perveneris, nostri memor esse velis. » Inde primo Paschatis orto die, immenso repleta gaudio est, et in Christi resurgentis gloriam, obiter quidem, sed modo ineffabili, absorpta, rogavitque Dominum ut tandem vernaculam suam, tot annis castigatam, dignaretur, positâ carnis sarcinâ, trahere in odorem unguentorum suorum, et e carcere mortis hujus educere. Cumque sola esset, cunctis domesticis absentibus, et summo mane, ipso Paschatis die, contemplationi vacaret, vidit ad se venientem Dominum JESUM cum sanctissima matre sua et duodecim Apostolis, multisque et sanctis et Angelis. Sedit autem Christus ad lectuli ejus dexteram, beatissima MARIA ad sinistram, aliis in orbem honestissime eam cingentibus. Vidit etiam mensulam ornatam, et in ea ceu sacri olei vasculum elegantissimum, crucem quoque pulcherrimam, et cereum valde luculentum, totum cubiculum mirifice illustrantem. Erat tum corpus virginis innumeris angoribus a vertice usque ad pedes oppressum et afflictum: et ecce sentit ab ipso Salvatore, sacerdotalibus induto vestibus, loca corporis sui omnia perungi, quae in morituris sacro oleo ungi solent: sed nulla Salvatorem audit verba proferentem. Inde Christus ponit in manu ejus cereum, eumque tenet cum matre sua, cruce illie invisibiliter permanente donec exhalaret spiritum. Cum autem inuncta esset, rogavit Dominum, ut extremum vitae ejus finem tot doloribus et afflictionibus cumlaret, ut a corpore exiens anima, sine purgatorio mox ad illum possit evolare. Respondit Dominus: « Ita fiet, filia, ut petis: post biduum cantabis alleluja cum aliis virginibus in regno patris mei: » atque his dictis, disparuit. Mansit autem apud eam Angelus ejus, cum quo valde familiariter loquebatur. Mane, nullo adhuc quicquam sciente ex iis quae apud eam gesta erant, confessarius ejus venit ad eam more suo, ut aliquid perciperet de reliquiis visitationum ejus. Nocte enim per spiritum viderat illam cum Angelis et Sanctis exultantem. Sensit autem apud eam tantam mirifici odoris fragrantiam, ut quasi ebrius spiritu exclamaret: « Congratulor tibi, soror: scio enim Dominum hac nocte fuisse apud te, nec dubium, quin ab eo manarit suavitas odoris hujus. » Illa respondit: « Gratias ago Deo meo, quod me immerentem sua visitatione dignatus est: sed

scias, pater, mox corporis mei labores et dolores auctum iri. » Nihil autem indicavit ei de decessu suo. Multo enim tempore rogaverat Dominum, ut sine ullius mortalis consolatione, sola redderet spiritum.

§ 41. Tertio autem Paschatis die, quo se non dubitabat migraturam, convocatis omnibus, quos habere potuit, magis familiaribus domus suae, « Si, inquit, invēni gratiam apud vos, quaeso ut hac die patiamini me manere solam, solo apud me relicto Balduvino nepotulo meo, per quem indicabo, si quid a quoquam vestrum praestari mihi velim. » Illis ergo procul abeuntibus, virgo coepit exitum suum Domino fideliter commendare, et a septima usque ad horam quartam pomeridianam perurgeri calculi doloribus, cruciati spasmate, viciēs e pectore diro vomitu fellis particulas rejicere. Tandem moribunda, ait ut potuit ad nepotulum suum, « Fili mi, utinam sciret dominus meus, quos patiar nunc angores. » Puer lacrymans, nimiumque turbatus, « Vis ne, inquit, vocem confessarium tuum? » Sed cum nihil jam loqui illa posset, timens puer ne deficeret penitus, ejulans accivit ejus confessarium, aliasque, quas invenire potuit, domesticas ejus. Veniunt illi lacrymabundi, sed illa jam decesserat. Incredibili igitur dolore affecti omnes, nesciebant quid facerent. Tandem, luctu totam complente domum, Catharina quaedam recordata sermonis quem dixerat Lydwina de dextra manu sua, ait ad socias suas: « Videamus num dextra manus ejus cum sinistra conjuncta sit. » Hoc enim evidens erit documentum mortis ejus: dixit enim adhuc vivens, sperare se utraq̃ue manu magnificenturam Deum, priusquam e vivis discederet. Viderunt igitur, et invenerunt digitos utriusque manus sese contingentes, quodque majus est, viderunt omnes cingulum cilicinum, quo jam triennio corpus strinxerat, angelicis manibus ita ablatum ab ejus carne, ut nexus ejus omnes indissoluti cernerentur, sicut carni virginis adjunctum fuerat. Servatur autem hoc cingulum usque in praesens, ex eoque mirus odor proficiscitur. Equidem illud manibus contrectavi meis, et expertus sum daemonibus valde invisum et molestum.

§ 42. Postquam autem desiit esse in humanis virgo sanctissima, confessarius ejus nocte in lecto jacens, vidit apertis oculis beatam ejus animam specie candidissimae columbae, collo cum rostro prorsus aureo, pedibus rubicundis et coruscis, alis argentei coloris, quibus volavit in coelum. Virgo quaedam, hujus sacerdotis soror, cum venerabile corpus virginis custodiret, nec somno pressa, nec plane vigil, vidit Lydwinam a sanctis angelis ad coelos evchi, animasque beatorum cum ingenti lumine ei prodeuntes obviam, dicere gratulabundas: « Optato advenisti pia soror Lydwinula: adventus enim tuus nova nobis parit gaudia. » Multa de ejus eximia gloria tunc ostensa sunt virginibus et piis

mulieribus. Porro confessarius ejus, vir desideriorum, quarto Paschatis die ad locum veniens, ubi ejus sacrum corpus servabatur, tantam sensit fragrantiam, quantam numquam in ejus vita se percepisse meminerat. Cumque flexis genibus corpus ejus veneratus esset, uni earum, quae illud custodiebant, praecepit, ut tergeret faciem ejus. Quod ubi illa fecit, mox facies ejus (sciebat autem id futurum confessarius) candida apparuit instar imaginis, pictoris eximii manu elegantissime depictae: totum quoque reliquum corpus repertum est formosum, solidum et integrum, acsi eadem horâ coloribus vivacissimis tinctum esset. Denique praepotens Deus sua gratiâ tam illustrem ejus defunctae corpusculo decorem indidit, qualem numquam natura viventi conferre potuisset. At tamen tribus locis, quibus eam contrectarant caelesti illi milites, de quibus supra diximus, cicatrices remanserunt, similes filo coccineo. Fatebantur autem virgines cum aliis, quae jugiter die ac nocte sacrum custodiebant corpusculum, non fame, non siti, non somno se gravari, idque ob miram odoris suavitatem, et animi jucunditatem, quam ex ejus corpusculi perpetuo aspectu percipiebant. Porro simulatque fama ejus defunctae vulgari coepit, et ex propinquis et longinquis locis plurimi adventarunt, ut vel defunctam cernerent, cujus tam celebris esset passim existimatio, tum propter variarum aegritudinum perpeccionem, tum ob divinarum consolationum affluentiam, tum ob vitae sanctitatem et perfectionem. Inter multos parvulos, qui eo confluebant, infans quidam matris sugens ubera adductus est: qui ut vidit virginis corpusculum, statim ceu spreto ubere, serena facie et junctis manibus tam serio, tamque reverenter ocellos in illud defixit suos, ut et intuentes provocaret ad fundendas lacrymas, et saxeï pectoris homines ad praestandam virginis corpusculo reverentiam emolliret. Dabatur autem singulis pueris et infantulis panis unus pro memoria rerum admirandarum, quae tum illic divinitus fiebant. Venerabantur jam tum homines virgineum corpusculum in terris, cujus animam in suum collegium receperant cives illi coelestes. Etsi autem virginis confessarius et plerique alii cuperent eam tradere sepulturae, sicut ipsa petierat, non tamen id ausi fuere propter Principem, qui se dixerat venturum ad visendum corpus ejus, priusquam terrâ conderetur. Quam ob rem etiam magistratus Schiedamensis vetuit humari illud, donec princeps adesset. At tandem tamen, cum jam Princeps minime venturus speraretur, corpus tumultum est honorificentissime in aede parochiali S. Joannis Baptistae *. Decessit virgo sanctissima anno salutis millesimo, quadringentesimo trigesimo tertio, 18 Calendas Maji sub Burgundiae et Hollandiae principe Philippo.

* B. Lydwinae Reliquiae Bruxellis in Belgio requiescunt, eo delatae XVII saeculo, ut sacrilegis Calvinistarum manibus eriperentur.

DE S. OPPORTUNA VIRG. ABBATISSA

HISTORIA A S. ADELELINO SAG. EPISCOPO SCRIPTA

Floruit Saeculo VIII — Nat. Normannica

§ 1. Opportuna, ut vitam servaret angelicam, Deo vovit virginitatem suam. Atque ut liberius Domino deserviret et a seculi curis vacare posset, pompas et divitias mundi abjiciens, quarundam sanctimonialium foeminarum collegio, eo quo infra dicturi sumus, juvante Domino, sociata est modo. Nam parentes ejus nobilitatis genere pollentes et regalis prosapiae apice florentes, inclyti Oximensis pagi * super omnes qui ibidem morabantur, homines, duo luminaria mundo genuerunt, beatum videlicet Goddegrandum, Sagiensis ecclesiae, cui ego, Domino disponente, deservio, episcopum, et dominam nostram Opportunam, cujus hodie patrocinia veneramur, sororem ejus almiuam. Beata autem Opportuna, in annis puellaribus constituta, nobilis erat genere, sed nobilior fide: decora et pulchra facie, sed pulchrior mente et operatione: castissimum semper retinens vultum, habitu manebat pudica supra omnes coevas quae tunc morabantur in terra. Cumque esset mentis et corporis elegantia adornata et omnibus gratissima, multi praepotentes viri, divitiis et variis opibus referti, in matrimonium eam sibi conjungere satagebant. Promittebant ei auri et argenti immensa pondera, demonstrabant delectabilia mulierum ornamenta, geminis et margaritis radiantia. Offerebant servos et ancillas et diversae facultatis praedia quae illicere potuissent animum puellae, nisi illustrata fuisset coelesti gratia. Has omnes promissiones ipsa ceu quisquilias quasdam et purgamenta contempsit mundi, ut munda et casta posset pervenire ad thalamum coelestis sponsi. Nam quanto majora illi promittebant dona, tanto magis animus puellae ab amore illorum recedebat: considerans in Deo pretiosiora esse munera quae summo studio quandoque obtinere desiderabat. Enimvero intantum fixa in obsequio divini amoris manebat et paulatim adeo in bonorum operum crescebat exercitiis, ut si adfuisset gladius persecutoris, sponte pro Domino bibitura fuerit calicem passionis. Quia vero duo sunt martyrii genera, unum in occulto et alterum in publico: non deerat illi corona martyrii quae quotidie in corpore crucem perferens Christi, sapienter devicit oblectamenta carnis, mundi et diaboli. Fortis enim bellatrix Christi, armis Dominicis munita incedens, videlicet scuto fidei et lorica justitiae et gladio spiritu, noluit aliquando ea deponere, donec virtute divini adjutorii

* Vulgo *le pays d'Hiesmes*, vel *Auge* in Normannia.

omnes hostis antiqui insidias devinceret et cum triumpho victoriae, laureata serto justitiae, Deum deorum in coelesti Sion videret. Noluit apparere inermis, ne sauciaretur diabolicis sagittis. Numquam in ea diabolus quod voluit, invenit: quia rex fortis et potens in praelio Dominus, cui toto corde servivit et quem totis visceribus dilexit, ab omnibus inimici insidiis eam illaesam custodivit: quia a mandatis ejus numquam recessit, frequenter cum Psalmista decantans: *Judica Domine nocentes me, expugna impugnantes me. Apprehende arma et scutum et exurge in adjutorium mihi (Psal. 34).*

§ 2. Quadam autem die ipsa dilecta Dei Opportuna cum multa fidelium turba, patre quoque et matre secum pergentibus, ecclesiam intrans, audivit Dominum in evangelio dicentem: *Vade, vende omnia quae possides, et da pauperibus: et veni, sequere me et habebis thesaurum in coelo (Matth. xix).* Quae omnia diligenter auscultans et secum velut mundum animal ruminando pertractans, ad genua patris et matris provoluta, in haec verba prorupit: «Eja mi dulcis pater et amabilis mater, per tremendum et amandum ejus nomen, cujus verba modo sonuerunt in auribus nostris, attestor, ne mihi amplius quaeratis sponsum in terris, quia jam sponsum habere cupio Dominum meum Jesum Christum in coelis. Sequar jam vestigia dominae meae, beatae Mariae, Dei genitricis, nec ullius filii admittam copulam, nisi illius quem virgo concepit, virgo peperit et virgo permansit. Hujus ego matris deprecabor gratiam, ut me ancillam suam nuptiis filii sui faciat dignam, ut cum filio suo conjuncta fuero, matri et filio, sponso et Domino meo sine alicujus perturbationis obstaculo serviam in aeternum.» Multum pater et mater beatae Opportunae super his mirabantur et tandem pro constantia filiae suae laeti existentes, Deo gratias egerunt immensas qui in filia ipsorum radicem hujus bonae voluntatis plantare dignatus esset, deprecantes unanimiter, ut quod plantavit, ei etiam incrementum donaret. Cumque fideles qui aderant, dixissent, Amen: beata Opportuna ab oratione erecta, laeta patrem respiciens, dixit: «Jam filia Christi facta, audiam vocem ejus et inclinabo aurem meam ad eum et obliviscar populum meum et domum patris mei quia concupivit rex speciem meam et ipse est Dominus Deus meus et adorabo eum.» Interea appropinquat dies quo B. Opportuna episcopali benedictione velamen consecratum capiti suo imponat et abjectis jucunditatis et secularibus ornamentis, induatur vestibus sacrae religionis. Sericis ergo, aureisque depositis, humilibus indui laetatur. Tunc stipata multitudine parentum et frequentia sequentium hominum, pervenit ad quoddam coenobium, Sagiensi urbi * vicinum, quod est in saltu Algiae situm et vulgo Monasteriolum ** nuncupatum.

* Sèz.

** Montreuil.

§ 3. In eo itaque loco digna Deo puella Opportuna, omnibus seculi rebus valediciens et soli Deo vacare cupiens, accepto sanctae conversationis habitu, coetui sanctarum conjuncta est foeminarum, Domino ibidem famulantium. Videbatur autem quibusdam sanctimonialibus quod dum beata Opportuna idem coenobium ingrederetur, angelus Domini eam custodiens praecederet. Dignum quippe erat, ut quorum vitam imitari disposuerat, ab eis custodiretur. Habitans autem inter sacratas virgines, non sicut rudis, sed ut perfecta conversabatur. Et omnibus diebus vitae suae talis fuit conversatio illius, ut a nemine posset reprehendi. Brevi autem tempore repleta est Scripturae sacrae doctrinâ: quâ die ac nocte meditabatur in lege Domini. Humilitatis et obedientiae gratiâ super omnes eminebat: quia majoribus serviebat, ut matribus: minores diligebat, ut sorores. Erga omnes erat obediens et mitis, secum revolvens divinum praeceptum: *Discite a me quia mitis sum et humilis corde* (Matth. 11). Quanto enim clarior erat nobilitate generis, tanto magis se cunctis subdebat humilitate, sciens scriptum: *Quanto major es, humilia te in omnibus et coram Deo invenies gratiam* (Eccli. III, 20).

§ 4. Cumque his et aliis abundaret virtutibus, accidit ut mater quae caeteris praeerat sororibus, migraret ad Christum. Tunc sanctimoniales omnes uno consensu et pari voluntate elegerunt dominam nostram Opportunam, ut inter eas culmen praelationis obtineret. At illa, cum multum contradicere vellet, sed pro veneratione obedientiae non valeret, petiit trium dierum inducias, ut pro hac re Dominum deprecaretur. Quod cum factum fuisset, revelatum est illis, quod B. Opportuna digna esset honore praelationis. Deinde mater et Abbatissa super omnes constituta, majori corpus suum coepit domare abstinentiâ. Nam frequenter tota nocte in Dei laudibus vigilabat et saepe in die a cibis omnino abstinebat. Feriâ quarta et sexta nihil manducabat: aliis diebus ad vespere panem hordeaceum cum aqua et aliquo cibo vilissimo sumebat. Die Dominico parvissimis pisciculis vescebatur, non propter ventris ingluviem, sed propter diei Dominici venerationem. Nec tamen ipsos sumebat usque ad satietatem, sed tantum ad corporis sustentationem. Si quando quacpiam ex sororibus eam interrogaret, dicens: O dulcis mater, quare tam frequenter abstinendo corpus maceras, sic respondabat: Adam de paradiso ejectus est, quia pomum vetitum manducavit: et nos illuc redire debemus jejunando. De potu vini et esu carniû non oportet nos quicquam dicere quae ipsa nolebat attingere. Et tamen cum ab his ipsa abstineret, sanctimonialibus omnia sufficienter ministrabat. Ipsas enim et spiritualibus et corporalibus cibis decenter alebat.

§ 5. Super omnia infirmos et pauperes diligebat et eis tamquam Christo ministrabat, reminiscens verbi evangelici

Infirmus fui et visitastis me: et, Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis (Matth. xxv). Balneis non utebatur, cilicium semper occulte ferebat. Ita erat vestita hyeme, sicut aestate: nec pro frigore adjiciebat, nec pro calore detrahebat. In lecto jacens, unum sagum tantum habebat et illud cilicinum: sed in die, propter frequentiam hospitum supervenientium, pretioso tangebatur opertorio lectulus ejus. Fluxu madebat lacrymarum, dicens cum Psalinista; *Lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo* (Psal. vi). Nullus eam vidit iratam, sed semper tranquillam et blandam. Delinquentes sorores verborum castigatione et exempli sui proponenda imitatione emendabat. Quod si aliqua in duritia mentis permaneret, tandiu pro ipsa Dominum deprecabatur, donec ad emendationem adduceretur. Neminem caedebat, sed dulciter omnes regebat et clementiam sui pectoris declarabat suavitate sermonis. Ipsa enim quae proferebat verba, sale sapientiae videres esse condita. Non est aequum, audientibus longa narratione adferre fastidium. Nam si bona omnia et virtutes quas B. Opportunae divina pietas conferre dignata est, dicere voluerimus, ante dies iste quam oratio nostra, finem habebit. Inter caetera vero talem illa habebat consuetudinem, ut si quid impetrare voluisset, orando apud Dominum obtineret. Et si ab aliquo laedebatur, aut aliquis ei molestiam fecisset, orando cuncta mitigaret. Quod si latro de ditione vel rebus ejus aliquid furtim abstulisset, tandiu cum oratione sua ligabat, donec ablata restitueret. Si autem lupo, aut vulpecula, sive aquila aliquam bestiarum raperet, sola jussione restitui faciebat. Et quod tunc manens in corpore operabatur, hoc nunc vivens cum Christo, eodem favente, operatur. Quod multis modis experiens, modo cognoscit et narrat Gallicana et Neustria terra: quae gaudent, mirantes virtutum ejus insignia quae per famulam suam operatur divina clementia.

§ 6. Porro cum esset in jam dicto monasterio, et praecesset ibi sanctimonialibus, factum est, ut venerabilis frater ejus Godgrandus, Sagiensis ecclesiae episcopus, ob amorem coelestis patriae, Romam ad limina beatorum Apostolorum Petri et Pauli, et diversa loca sanctorum, causâ orationis vellet peragrans circumire. Cunque secum isthuc deliberaret, velletque tali in opere septem annorum curricula transigere, ut laborando, peregrinando et orando, posset, delictorum veniam et gaudia aeterna obtinere, disposita ecclesiae suae administratione, coepit misericordiam Dei invocare, ut custos ejus esse dignaretur in concepto itinere. Accersito itaque quodam viro, diaboli amico, pleno totius nequitiae dolo qui pristinus amicus esse putabatur, et erat ei affinitate conjunctus, praesesque erat Oximensis pagi, et vocabatur Grodobertus:

videntibus cunctis qui aderant, commendavit ei defendendum omnem locum et episcopium suum.

§ 7. Sed quia scriptum est, *Simulator ore decipit amicum suum* (Job. xxxvi; Prover. ii): post recessum domini Godegrandi noluit praedictus Grodobertus esse defensor loci, sed magis invasor et depraedator populi. More namque luporum coepit commendatas sibi oves non defendere, sed dilaniare: coepit substantiam earum auferre, et neminem sinebat quiete vivere. Postponens itaque omnem amicitiam, et pro nihilo ducens affinitatem, postquam res ecclesiae cunctas crudeliter diripuit, contra decreta antiquorum patrum et instituta omnium canonum, dum adhuc dominus noster Godegrandus viveret, et Domino in peregrinatione deserviret, eidem ecclesiae Sagiensi fecit se episcopum ordinari. Tum vero, non accepta justa benedictione, sed repletus divina maledictione, non sicut pastor agebat, sed ut mercenarius iniquus, sola lucra terrena quaerens, animarum salutem parvipendens. Ardentius enim Mammonae, quam Domino, serviebat. Cum haec agerentur, soror beati antistitis, miseriis et calamitatibus afflictæ ecclesiae condolens, assidue Dominum deprecabatur, ut ab hac oppressione Sagiensem familiam liberaret, et fratrem suum ei sanum videre concederet. Superna itaque pietas quæ clamantes ad se exaudit, cito, quod sancta Opportuna precabatur, ad effectum perduxit. Nam veniente anno septimo peregrinationis domini Godegrandi, et incolumem sorori suæ eum ostendit, et ab omni peccatorum contagio mundatum, per martyrii palmam ad coelestia regna evexit, et de manu tyranni Grodoberti plebem suam liberavit.

§ 8. Nempe cum rediret B. Godegrandus, multorum relatione didicit tyrannidem scelerati Grodoberti. Cognita igitur illius nimia cupiditate et crudelitate, memor Dominici praecepti, dicentis: *Diligite inimicos vestros, et orate pro persequentibus et calumniantibus vos* (Matth. v): obnixè Dominum precatus est, ut peccatis Grodoberti parcendo veniam daret. Postea vero eundem per nuncios blande admonuit, ut a nequissima invasione et inaudito scelere animum revocaret. Noluit enim primum ad Sagiensem Ecclesiam pergere, sed, ne locum daret diabolo, divertit ad jam dictum Monasteriolum, ubi soror ejus solerter Domino serviebat. Cum venisset autem nuncius digni Deo praesulis ad jam dictum tyrannum, ille simulans se gaudere de reversione amici, fraudulenter talia remisit ei mandata: «Noveris dulcissime pater, quoniam viri de longinquis patriis advenientes, te ab hac luce migrasse dixerunt: sed quia sospes reversus es, omni tuæ sedis et pontificatus potestate receptâ, utere ea longo tempore feliciter. Non enim in uno episcopo decet duos episcopos residere. Precamur itaque, ut simul loquentes pristinis utamur amicitiiis, sicut expetit ordo charitatis et mutuæ dilectionis.» Festinabat nuncius

dicta impii Grodoberti nunciare auribus domini Godegrandi. Sed ubi episcopus cum sorore sua verba audivit fraudulenta, talem B. Opportuna, spiritu prophetiae repleta, responsionem dedit: «Scias, frater, quia *molliti sunt sermones ejus super oleum, et ipsi sunt jacula (Psal. 54).*» Cognoscentibus autem illis, quia appropinquabat tempus vocationis B. Godegrandi, et quia Deus vellet eum numero sanctorum martyrum et episcoporum per effusionem sanguinis conjungi, coepit tanquam pius pastor iter arripere, ut animam suam pro ovibus sibi a Domino commendatis posset ponere. Sed lupo rapax Grodobertus secum pertractans, quia si pastorem interliceret, secure postea oviculas dilaniaret, coepit more Pharisaeorum et Judaeorum qui Dominum crucifixerunt, intra se quaerere, quomodo sanctum episcopum posset sic interficere, ut immunis populo videretur ab ejus sanguine. Nec defuit ei consilium traditoris Judae: quia, ut Judas, plenus erat diabolicae persuasionis suggestione. Habebat siquidem secum virum malignum qui fuerat B. Godegrandi filius spiritualis, quem de unda baptismatis sacri levaverat: et oculos ipsius, sicut Judas Domini, deferebat: et eundem scelestum virum divitiis et honoribus alliciebat, ut si beatum Godegrandum interficeret, majorem gratiam prae caeteris sibi astantibus obtineret. Acceptis itaque auri et argenti, terrarum equorumque muneribus, jurando promisit, se B. Godegrandum interfectorum. Hoc ergo Grodoberto magnum peperit gaudium.

§ 9. Quadam igitur die, cum B. Godegrandus vellet Alemanicas * coenobium pergere, ut cum venerabili Lanthilde, sibi affinitate conjuncta, de divinis sermonibus colloqueretur, dum transiret per Novantium praedium, vidit eum filius diaboli Grodobertus per fenestram coenaculi. Tunc advocato sancti Godegrandi filiolo, praecepit, ut ad necem sancti pontificis properaret, si dicta munera obtinere vellet. Qui sponte properans, ad sanctum Godegrandum accessit, et repletus diri draconis astutiâ, torvis et crudelibus oculis sanctum virum aspiciens, mortiferum venenum sub lingua aspidea et antro cordis retinebat. Quod videns B. Godegrandus, et calliditatem animadvertens, sereno vultu dixit: «Quid est hoc, fili? Ut quid pestiferae cogitationes virulentum animum tuum conturbant? An ignoras quia ego sum spiritualis pater tuus Godegrandus? Quid moraris? Fiat, quod permittit Domini voluntas.» Ipse autem truculentus et audax, osculari se ab episcopo petiit. Tunc gloriosus Godegrandus elevans oculos in coelum, et sciens, jam imminere horam mortis, oravit ad Dominum, et dixit: «Domine Jesu, piissime redemptor, suscipe spiritum meum, quem dedisti, et custodi gregem, quem commendasti mihi peccatori. Utinam merear cum eis regnare in coelis, pro quibus non dubito sustinere passionem in terris.» Cumque de

* *Almenches*.

coelis exauditam esse deprecationem suam audiret, mox percussori suo in simplicitate cordis osculum dabat libentissime. Ille autem evaginato gladio, sanctum Dei pontificem bis in sincipite percussit. Cujus venerandi capitis percussionum cicatrices, quasi a medicis sanatae, modo nobiscum, Domino donante, manent et apparent. Sic dilectus Deo pontifex et pastor bonus, noster Godegrandus, vitam in terris finivit, et angelicis coetibus spiritus ejus in coelis conjunctus est tertio Nonas Septembris *. Quia in modico fidelis fuit, nunc in gaudium Domini ingressus, supra multa est constitutus. Qui autem eum interfecit, in eodem loco a daemone arreptus, nec data munera obtinuit, et ad inferna celeriter descendit. Grodobertus quoque, auctor miserae calamitatis, divinae percussione ultione turpiter et quidem brevi vitam finivit: quia non potest bene mori qui male vixerit.

§ 10. Relatio igitur tanti doloris ad B. Opportunam pervenit, quod scilicet frater ejus injusta factione Grodoberti jugulatus jaceret in terra. Quae in ecclesia existens, cum omnibus sanctimonialibus sibi subditis Domino commendabat animam fratris: et a sacerdotibus Missarum officia celebrari curabat. Didicerat enim, Spiritu Sancto sibi revelante, jam fratrem suum ad coelos migrasse cum palma martyrii. In ipsa quoque divina revelatione Dominum deprecata fuerat, ut corpus fratris sui tam diu immobile in terra jaceret, donec pro ejus anima congruas Domino preces funderet, et dehinc propriis ulnis in ecclesiam ad locum sepulcri deportaret. Deinde oratione completâ, ad fraterna perrexit funera, sanctumque corpus in ulnas suscepit, idque ipsamet sola coepit sine labore portare. Igitur B. Godegrandi corpus cum multitudine populi, diversi ordinis clericis, et lamentantibus virginibus, cum cereis et resonantibus psalmis perducitur ad jam dictum Monasteriolum, ibique debito honore, agente B. Opportuna, conditum sepelitur. Ubi etiam per multa annorum curricula per ejus merita multa virtutum insignia operata est divina clementia.

§ 11. Post obitum igitur sancti martyris et pontificis Godegrandi, Dominus noster Jesus Christus coepit famulam suam Opportunam insignibus virtutum miraculis glorificare. Quis enim digne valeat explicare, qualis et quam fervens demum in Dei servitio permanserit? Nam in lege Domini sine fatigatione quiescebat, et nulla turpi conversatione inquinabat corpus suum. Et quia a consuetudine peccandi omnimodis se retrahebat, maximam a Domino in curandis infirmis est gratiam adepta. Nam multi ad eam variis modis oppressi venientes, per orationes ejus a Domino sanitatem recipiebant. Claudis per invocationem gressus restituebat, caecis visum reformabat, et ab obsessis corporibus daemonia ejiciebat. Cum flentibus flebat, et omnibus, quibuscumque poterat, consolationem adhibebat. Omnes quippe qui ad

j * Colitur in Segiensi (Sèez) Ecclesia die III sept.

eam aliqua oppressi calamitate, aut gravati adversa valetudine, vel furis aut raptoris damno afflicti veniebant, gaudentes, desideriorum suorum vota consecuti, revertebantur. In ipsa semper erat jugis oratio, et assiduus gemitus. Corpore integra persistens, mente et operatione semper in coelum tendens, beati Pauli doctoris gentium imitatrix effecta, dicentis: *Nostra autem conversatio in coelis est (Philip. III)*. Tota mentis virtute spernebat gaudia hujus vitae, et cuncta delectamenta secularium voluptatum, modis omnibus desiderans conjungi agminibus coelestium virtutum. Orabat namque, ut posset dissolvi et esse cum Christo. Antequam autem anniversarius dies obitus fratris sui appropinquaret, nimis vigiliis et jejuniis corpus affligens, suppliciter Dominum deprecabatur, dicens: «Redemptor mundi, cui ab infantia deservivi, quique me hucusque custodisti, fac me ancillam tuam cum martyre tuo fratre meo Godegrando velociter in coelum suscipi, ut tecum gaudeamus in aeternum, cui servivimus in hac mortali peregrinatione.» Intelligens autem se a Domino exauditam, et sciens imminere diem optatae vocationis suae, convocavit sorores: quibus non tantum praeerat, quantum pröderat: et talibus eas allocuta est verbis: «Dulcissimae sorores, et amantissimae filiae, satis dignum et congruum videtur, ut pro concessis nobis a Domino beneficiis gratias illi pro virium nostrarum facultate agamus, et pro negligentis et multimodis peccatis nostris veniam ab eo implorare satagamus. Quicquid enim boni in nobis est, ab illo accepimus: quia sine illo nil boni facere aut cogitare possumus. In illo namque vivimus, movemur et sumus. Quid autem nos sumus, nisi corruptibiles creaturae? Et quid post mortem erimus, nisi pulvis et cinis? Certe caro nostra, quam modo nimis diligimus, et cui quantum possumus divitias et delicias praebemus, cum in terra sepulta fuerit, a vermibus consumetur. Jam floremus et superbimus in mundo: post mortem erimus putredo et vermis. Et quod cum dolore nimio profiteor, impiis erit in inferno perpetua damnatio. Haec, dilectissimae filiae, convenit omnibus Christi sanguine redemptis in memoria habere, quia exhortatur nos Scriptura, dicens: *In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, et in aeternum non peccabis (Eccli. VII)*.» Deinde ante pedes filiarum prosternens se, ream se et peccatricem confessa est, dicens: «Noveritis sorores, quia appropinquat hora temporalis mortis meae: et ideo cum omni humilitate benignitatem vestram deprecor, ut mihi pro amore Dei dimittatis, si aliquam ex vobis laesi, aut si vobis molesta fui, et si aliquid indecenter contra regulam de rebus vestris, quas mihi commendastis, egi. In his enim et aliis multis me peccasse agnosco: et idcirco pro illius amore parcite mihi qui dixit: *Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet et vobis Pater coelestis peccata vestra (Matth. VI)*. Talia beatae Opportunae astantes sorores audientes verba, diutissime

prae repentino dolore conticuerunt. Et deinde eam a terra levantes, et sermoni singultus varios et lacrymas intermiscentes, « Mater, inquit, dulcis Opportuna, nobis multa bona praestitisti, et nos numquam laesisti. Si autem in aliquo deliquisti, parcat tibi et indulgeat pietas Christi, quem semper amasti. »

§ 12. Postquam autem illa cunctis sororibus secundum petitionem earum indulsit, taliter, residens inter illas, coepit loqui *: « O sorores charissimae, diligenter attendite verba exhortationis meae novissimae. Sicut duplicia sunt opera, bonorum scilicet et malorum: ita duo sunt retributionum loca, justorum et impiorum. Attendite ergo, ut bona operantes, et a malis caventes, in retributione justorum inveniamini. Cujus bonae operationis radices tres sunt praeclarae et magis insignes, fides, spes et charitas. Et ipsa charitas tantum fidem praecellit et spem, ut ipse Deus charitas sit, dicente B. Joanne: *Deus charitas est: et qui manet in charitate, in Deo manet, et Deus in eo* (1 Joan. IV). Si ergo vultis ut charitas, id est, Deus maneat in vobis, omni tempore discordiam, id est, diabolum expellite a vobis. Observate, quod promisistis in baptismo: scilicet, renunciate hosti antiquo et omnibus pompis ejus. Deum ex toto corde diligite, et mandata ejus observate. Unumquemque Christianum, tanquam vosmetipsas, diligite: quia qui odit fratrem vel sororem suam, homicida est. Facite aliis, quod vobis fieri vultis. Si spiritus Dei habitat in vobis, templum Dei estis: et templum Dei sanctum est, quod vos estis. Nolite ergo polluere templum Dei: quia ad imaginem Dei creatae estis. Qui autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus. Sit in vobis vera et perfecta humilitas. Praelatis vestris obedite, omnes diligite, per charitatem invicem servite. Nolite esse verbosae: quia in multiloquio peccatum non deerit. Omnia cum discretionem agite. Ne siti bilingues, neque edaces, neque vinolentae, neque somnolentae. Sanctae lectionis et boni operis studium habete: quia inimica est animae otiositas. Peccata nolite perpetrare, sed perpetrata, per poenitentiam delète. Laus Dei ab ore vestro non recèdat. Mementote, quia diabolus fideles Christi semper supplantare nititur. Infirmis necessaria ministrare, pauperibus eleemosynam date: quia *eleemosyna a morte liberat: et sicut aqua extinguit ignem, ita ipsa peccatum* (Tob. XII; Eccli. II). Omnibus, quibus potestis, adjutorium impendite. Ab omnibus malis declinate, et in bonis omnibus vos exercete, ut haeredes efficiamini patriae coelestis. Precor, ut cum ab hac luce post diem duodecimum migravero, sepeliatis me juxta sepulcrum martyris Christi, domini Godegrandi episcopi. »

§ 13. His et aliis sanctis alloquiis confortans sorores, coepit B. Opportuna gravi corporis infirmitate detineri, et febris molestiâ praegravari. Cumque membra corporis lectulo dedisset, et

* Egregia ad Moniales exhortatio.

omnes artus ejus vis morbi infestaret, tamen ab ore ejus laus Dei nullatenus recedebat. Exacta autem quadam nocte, dum jam aurora diei sequentis inciperet, in domo, ubi quiescebat, maximi luminis splendor apparuit, et suavissimi odoris mira fragrantia efferbuit. Tunc dilecta virgo, vidit beatam Caeciliam et sanctam Luciam causâ visitationis ad se venire. Quas cum vidisset, blando sermone ita salutavit: « Avete sorores Caecilia et Lucia. Quid praecepit ancillae suae gloriosa virgo Maria, coelestis regina, et omnium virginum domina? » Respondentes sacrae virgines Caecilia et Lucia, dixerunt: « O splendidissima sponsa Christi Opportuna, expectat adventum tuum intacta virgo Maria, ut Filio ejus conjungaris in coelo, quem totis visceribus dilexisti in mundo. Ornata coronâ gloriae tuae et accensa lampade, debes ire obviam sponso et sponsae. » Post laetitiam autem tam praeclarae visionis et visitationis, ecce in sinistro angulo domus astitit terribilis daemon et nimis ferox, in specie nigerrimi Aethiopis, cujus capilli et barba distillabant quasi picem calidam et liquidam. Oculi ejus erant quasi ferrum ignitum, quod de fornace multis scintillis èmicans producitur. De ore et naribus ejus flamma exibat et vapor sulphureus. Quem videns B. Opportuna, imperterrita dixit: « Praecipio tibi, diabole, auctor totius malignitatis, ne ab hoc loco movearis. » Tunc omnes sanctimoniales advocans, et denunciens eis, quam terribilis ibi adesset inimicus, dixit eis: « Ecce spiritus immundus et totius malitiae repertor qui omnibus diebus nos impugnabat, Domino adjuvante, ab ancilla Christi victus confunditur. Precor itaque, amantissimae sorores, ne ejus suggestionibus et incentivis cogitationibus acquiescatis. » Tunc conversa ad eum, dixit: « In nomine Domini recède a me, ferox et truculente inimice Christi, quia non me ancillam Christi superabis, sicut Evam primam foeminam superasti. » Ex hac ergo visione et S. Opportunae admognitione decaetero sanctimoniales ferventiores in Dei servitio extiterunt. Cumque jam praegravante corporis infirmitate duodecimo die, sicut ipsa praedixerat, sciret adesse horam vocationis suae, praecepit sacerdotibus pro animae suae commendatione Missarum solemnia celebrare. Jussit etiam, ut omnes sanctimoniales a majore usque ad minorem Domino offerrent libamina. Quod cum factum esset, jussit Dominicum corpus afferri et sibi dari. Et dum clerus in exitu sanctae illius animae, et astantes sanctimoniales psalmos decantarent, et ipsa cum eis decantaret, respiciens ad ostium domus, dixit his qui psalmos decantabant: « Ecce àdvenit domina mea B. Virgo Maria, cui vos commendo, quos in hoc seculo amplius non videbo. » Extendente autem ea brachia, quasi matrem Dei vellet amplexari, sancta ejus anima carne est soluta, et vivit cum Christo per aeterna secula. Cumque omnes unanimiter quasi propriam deflerent matrem, sepelierunt eam juxta sepulcrum fratris sui, sicut ipsa vivens

deprecata fuerat. Ibiq̃ue Dominus noster Jesus Christus per merita amborum multa miracula operatus est longo tempore, quamdiu corpora eorum ibidem quievère. Posteaquam vero corpus beatae et admirandae Opportunae ab eo loco a fidelibus viris translatum est, quocumque accessit, et quocumque in loco, praedio, castello aut villa depositum fuit, permultae virtutes per ejus intercessionem effectae sunt, praestante Domino nostro Jesu Christo.

Sequuntur nunc aliquot ejusdem sanctae Virginis miracula, ab eodem auctore conscripta, sed in iis stylus mutatus est per Laurentium Surium et causâ prolixitatis vitandae quaedam omissa sunt.

§ 11. Deo nos bene juvante, conversationem et obitum B. Opportunae descripsimus: jam vero, etiam quaedam miracula quae Christi clementia per eam operata est, annotare constituimus: et quidem fide digna, quippe quae partim nos ipsi viderimus, partim ab aliis non contemnendae fidei acceperimus. Locus autem, ubi sanctae virginis corpus hodie quiescit, vulgo Montiacus* dicitur. Noverit autem lector, priusquam ego Sagiensis ecclesiae sedem obtinerem, illius quidem beatae virginis miracula non defuisse qui narrarent, at defuisse, qui in scripta redigerent: cumque ego quosdam pàterer aemulos qui me excluso, sibi niterentur eam sedem vendicare, votum nuncupavi B. Opportunae, si me ab illis importunis hominibus tueretur, bona fide me et vitam et miracula ejus conscripturum. Et illius quidem intercessione voto ego potitus sum meo: sed quod gemens et dolens loquor, non dedi operam, ut starem promissis. Cum vero omnipotens Deus non sinat peccata abire inulta, non tuli impune illam incuriam et negligentiam meam: sed eoipso anno quo consecratus sum episcopus, incidi in manus saevissimorum Nortmannorum: qui me captum et vinculis constrictum, ceu vile mancipium, in transmarinas regiones vendiderunt. Passus ego hoc sum propter peccata mea, ut scirem non debere superbiâ intumescere terram et cinerem, satiusque esse non vovère quam vota non reddere. Tandem autem post multa Nortmannorum ludibria, post dira; èaque crebro illata verbera, post varia maris procellosi pericula, post multas immodici frigoris, nuditatis, famis prolixique itineris devoratas molestias, cum visum jam esset piissimo Salvatori me ad natale solum revocare, contendentibus nobis ad oppidum S. Walerici, violentâ maris accessione adeo sumus obruti, ut socii mei ex equis in flumen deciderent et cum illis pariter ego quoque deciderem: ubi cum jam mihi ablata esset spes omnis evadendi, ita coepi dicere: S. Opportuna et B. Carilephe, servate me pereuntem clientulum vestrum: Et ecce, cum nulla mihi essent natandi peritia, visus mihi sum duce sancta Opportunâ, ad ripam fluminis pervenire: quo quidem nomine dignum arbitratus sum, ut hoc miraculum primo loco commemorarem.

* Moussy in agro Parisiensi.

§ 15. Adalbodus quidam uxorem habuit adeo contractam, ut nulla posset ratione pedibus suis ingredi. Eam ducere cum vellet ad S. Opportunae templum, multa pluvia denso luto itinera complevit. Pulsantibus autem templi ministris campanas sub preces Vespertinas, miserabilis illa per lutum non absque multa difficultate reptando, ac ecclesiam properabat, nec admittere voluit, ut alii eam suis manibus gestarent; aiebat enim: Sinite me, ut S. Opportuna videat laborem meum. Ubi autem ad templum pervenit, eadem nocte curata est. Alderudis ea vocatur, et etiamnum suis grāditur pedibus, laudans Deum.

§ 16. In pago Vituriaco Nolgrinus quidam fuit adeo membrorum omnium officio destitutus, ut neque manus ad os ducere, neque phlegmata ex ore rejicere posset. Oravit is, ut ad S. Opportunae ecclesiam perduceretur. Ductus est eo et semivivus ibi depositus. Post paucos dies precibus S. Opportunae sanus effectus est.

§ 17. Multi hodieque supersunt qui ea quae dicturi sumus, se vidisse testantur. Plebs Sagiensis ecclesiae, propter peccata sua, a crudelissima Nortmannorum gente miserandum in modum affligebatur. Immanes illi barbari regionem omnem perpetuis incendiis, populationibus et virorum, mulierum, pupillorum, viduarum, infantum, senum cruentis caedibus vastabant. Porro serenissimus rex Ludovicus, frater Caroli invictiss. Imper. et regis nostri, cum didicisset insignes B. Opportunae virtutes, supradictum praedium Montiacum causā refugii donavit S. Opportunae et illustrissimo viro Hildebrando, Sagiensis ecclesiae episcopo sanctissimo. Is ergo Hildebrandus, timore hujus Nortmannicae persecutionis, partem Clericorum jussit se conferre in Montiacum cum sanctissimo B. Opportunae corpore. Parent Clerici et illis euntibus, e diversis locis occurrit eis multa utriusque sexus hominum frequentia, rogantium, ut suis ulnis liceret eis sacrum sanctae virginis corpus gestare. Per id tempus necdum erat ecclesia in Montiaco extracta: itaque in Goslini cujusdam aedibus illud deposuerunt. Eodem die quidam caecus ibidem curatus est et multi aegri diversis e locis eo adventantes, sani inde recesserunt, cum ejus feretrum attingissent. Ut autem vicini ejus loci id adverterunt, cum venerari coeperunt, multaque a fidelibus dona offerebantur, e quibus templum S. Opportunae extractum est, ubi per ejus merita et intercessionem quicquid recta fide quaeritur, etiam obtinetur. Matrona quaedam, Adeltrudis nomine, ancillas habuit quae auditis B. Opportunae miraculis, quodam die sabbati post horam diei nonam ad ejus oratorium pervenere. Id ubi rescivit earum domina, furore percita dixisse fertur: Vacant otio ancillae meae; itaque eunt perquisitum ossa, nescio cujus mortuae foeminae. Jussit autem eas revocari domum, voluitque flagellis caedere: et ecce dirus viscerum dolor

eam corripit, flagellum ex ejus manibus excidit, nec cessavit cruciatus, donec ad B. Opportunae aedem deportata, se ream profiteretur. Tum vero reddita sanitati, multum profuit ejus loci Clero, res necessarias eis subministrans.

§ 18. Anastasius quidam ut vidit in S. Opportunae honorem ecclesiam exaedicatam, dolens ejus augeri ditionem, stimulante invidiâ, coepit familiam ejus affligere. Monebant eum religiosi viri, ut ab hac temeritate pro sanctissimae Opportunae amore se cohiberet. Tum ille cum juramento asseveravit, se prius quam moreretur, eo in loco, ubi esset S. Opportunae ecclesia constructa, fabas et legumina satûrum. Dixit ille et eum divina ultio mox persecuta est. Nam e domo illa exiens, rixari coepit cum Helboldo juvene qui praeter furcam nulla apud se arma habebat. Porro Anastasius suis armis confidens, nitebatur juvenem interficere. Nec defuit sibi adolescens, sed furcâ caedens Anastasium, eodem die compulit spiritum reddere. Ille vero moriens, fatebatur se a B. Opportuna percussum, seque reum proclamabat quod sanctam virginem et ejus familiam contempsisset. Vir quidam genere nobilis, nomine Adalardus, triginta annis claudus permanens, ad inopiam redactus fuit. In ipsis autem S. Opportunae feriis, populo Parisiensi ad ejus ecclesiam devote concurrente, etiam Adalardus hic adfuit et licet prae turba vix pateret ei aditus, tamen qua potuit virtute ad altare usque pervenit. Ubi post preces aliquandiu fusas, sanus effectus, divinam in beata Opportuna virtutem praedicavit. Id cum vidisset Ludovicus rex, praeter ea quae supra diximus, etiam prata juxta montem martyrum et agellos apud portam Parisiensis urbis sitos, illi ecclesiae largitus est, suscipiente illos bonae memoriae Hildebrando Sagiensi Episcopo qui id temporis ecclesiae S. Opportunae apud Parisienses praefectus erat. Cum per merita hujus beatae virginis innumerabiles aegroti in castro Sylvanectensi, sub Hugboldo Comite sani efficerentur, Sylvanectenses omnes locum illum, ubi ejus sacrum corpus asservabatur, venerari coeperunt. Ecce autem sacerdos quidam, Alimarus nomine, invidiae stimulis percitus, dixit hominibus eo adventantibus: Non est hoc in loco ullum sanctae alicujus virginis corpus, sed merum phantasma est quod hic colitur. Pervenit hoc ad aures Roberti, Deo chari et religiosi viri, nunc vero etiam episcopi, atque ad illum: «Eja miser, qua fronte tu isthuc ausus es dicere? Certe propediem experieris, num revera hoc in loco sanctae Opportunae corpus habeatur.» Eodem die blasphemus ille, in coenaculum ascendere volens, fractis cervicibus, non diu post expiravit: jamque ultimum trahens spiritum, ante aram deportatus, propter blasphemiam suam se fassus est divina animadversione percussum.

VITA S. WOLPHELMI ABBATIS BRUWILER.

AUCTORE CONRADO MONACHO EJUS DISCIPULO

Florebat circa 1080. — Nat. Germanus.

§ 1. Virorum illustrium actibus vel triumphis traditis literarum monumentis, triplex inesse commodum reperitur utilitatis, dum studio aemulandae pietatis tot plerique modis illorum informantur exemplis. Sunt quippe instrumenta bonorum operum errantium via, poenitentium venia, perseverantium spes et corona. His tribus generibus differentiarum vim profecto patitur regnum coelorum, dum errans corrigi, poenitens justificari, perseverans contendit salvari. Laudes etiam divinae attolluntur, dum ad exemplum fidelium, sanctorum merita ad memoriam revocantur. Ne vero plura replicando fastidium legenti faciam, per haec omnia ad illud tendit oratio, ut doceam sanctorum merita, rediviva fidelium votis semper accipere incrementa: dum superna gratia illorum fecunditatem mentibus praestat, et fructificandi gratiam subministrat. Igitur sancti ac beatissimi Wolphelmi Abbatis vitae seriem explicaturi, nil aliud prorsus intendimus prorssequi, quam quod ab idoneis testibus contigit audiri, seu quod aliquot annis ministrantibus vel astantibus sibi, divina nobis gratia contulit intueri. De quibus si ullius haesitaverit fides, tot nobiscum extant idonei testes, quot ex illius temporis collegio fratres nunc usque manent superstites.

§ 2. Igitur gloriosus Domini confessor Wolphelmus in Ribuariensi pago ex illustri prosapia ortus, Dei, omnem justum gratuito illuminantis, praeveniente gratia, lineam generosae propaginis ornavit titulo sanctitatis. Qui merito juxta etymologiam vel idioma linguae regionis illius, Wolphelm dinoscitur appellatus, quoniam pro castris Domini contra immanissimum lupum, id est, diabolum, galea salutis munitus, erat congressurus. Quod quam efficaciter, quam strenue pro re, pro tempore, nomini contendens gestis congruere, studuerit exercere, loco suo lector plenius poterit invenire. Pater vero ipsius, Frumoldus nomine, probus modis omnibus, genere moribusque sibi competentem, Evezam nomine, sortitur uxorem: quibus, juxta Apostolum, honorabile connubium, et torus extitit immaculatus. Qui genere clari, et inter suos quodam innocentiae privilegio insigniti, erant Christianae religionis devotissimi cultores, fidei dote pollentes, charitate ferventes, pietatis amatores, juxta Apostolum, bonum operantes ad omnes. Verum domina Eveza, ut illustrem exponam familiam et alti sanguinis decus, ex cujusdam illustrissimi

mitis, Sicconis nomine, stirpe descenderat, quem et ampla praediorum spatia, et utriusque, sexus numerosa familia, sed et militaris animi commendabat audacia. Hic, quod opibus et nobilitate sit celtius, justitiam aequitatemque sectatus, qua Deo nil invenitur acceptius, totis elaborabat nisibus, ut sicut propaginem magnificentiam generis, ita et illustraret operibus pietatis. Unde proculdubio innuitur, hunc justum tamque praeclari meriti virum ex modestis et piis parentibus ortum: quamquam plerosque legamus justorum ex parentibus editos impiis, veluti rosae gignuntur ex spinis. Genitricem vero ejus, dubium non est, cum Anna Samuelis matre, vicem a Deo commodati foenoris meruisse. Pari quippe voto haec filium invenitur obtulisse Domino.

§ 3. Primam itaque humani incrementi beatus Wolphelmus ascendens lineam, auspice Deo, de infantia ad bonae indolis transiit pueritiam. In qua aetate et liberalium artium disciplinam est professus, et suorum instantiam, Coloniae apud aedem beati Petri Apostolorum principis, corpori congregationis sociatus. Quo temporis articulo, sanctus Heribertus, toto jam orbi famam sanctitatis notissimus, sanctae Coloniensi ecclesiae praesidebat episcopus. Qui beatissimus pontifex, jam ultimae aetatis senio fessus, famulum Dei Wolphelmum, tam corpore adhuc, quam et malitiam parvulum, more sibi Christianae religionis oblatum, ut evangelicum Dominus parvulum in medio statutum, benedixerat, et per sacri chrismatis unctionem, Sanctique Spiritus invocationem, in filiorum Dei transtulerat sortem. Porro ne inanis aut vacua vel certe fortuita in illo posset aestimari tanti benedictio viri, Sancti Spiritus attactus calore, ad contemplativam vitam toto jam mentis desiderio coeperat anhelare, satisque fecisset votis, si immaturitas id non impedisset aetatis. Verum quanto naturali processu augmentum capiebat virium, tanto indies sancti fervoris illius crescebat desiderium. Fuit autem ut corpore castus, ita mente sobrius: tantam possidens gratiam vultus, ut quodammodo angelicus ejus putaretur aspectus. Praeter haec divinae pietatis indicia, in eruditione Scripturarum tantam promeruit efficaciam, ut quod semel legendo adverteret, perpetuo retineret. Quod plerumque, ut credimus, occulto Dei agebatur iudicio, ne beatissimo viro in aliquo scientiae deesset plenitudo.

§ 4. Quamquam vero tantam juvenis scientiam praeditus claruerit, numquam tamen hinc jactantiae vitio elatus succubuit, memor dicentis Apostoli: Nolite seduci per inanem sapientiam hujus mundi. Tanta autem gravitas, tanta morum illi inerat maturitas, ut palam cunctis daretur intelligi, vas illum electionis existere. Nullam vero pro carnali ingenuitate sibi patiebatur reverentiam exhiberi, utilius censens amore Christi se humilem exhibere personam, quam animum habere degenerem. Ineptas etiam fabulas juvenumque lasciviam declinabat, venenatas adulantium linguas

abhorrebat. Vaniloquium, levitatem oculorum, totiusque motus corporis, anchorâ cohibebat gravitatis. Considerans itaque et perpendens magister scholarum hunc illius in omnium virtutum disciplinis profectum, gaudebat doctrinae illi impendisse studium, quem perfectionis cernebat attingisse fastigium. Arctius itaque sibi eum eligens annectendum, honorificentiusque servandum, assumpsit illum consortem participemque laboris, onus cum illo partiens regendae disciplinae scholaris. Fervebat itaque in eo magnifice studium jugi exercitatione Scripturarum: et quoniam scientiae illius thesaurus non occultabatur absconditus, fiebat ubique, famâ vulgante, celeberrimus. Hinc non minor de longinquo, quam ex proximo, studiosorum illum clericorum expetebat frequentia, praesenti auditu cupientium experiri, quanta in illo veri Salomonis vigeret sapientia. Verum sicuti nulla cum argumentatione concludere, sic nulla tam argutae propositionis valebant documenta proponere quae concite non solverentur convenienti historicâ vel allegoricâ expositione. Itaque novorum iste ac veterum de bono thesauro sui cordis prolator, animadvertens quantae impossibilitatis sit duobus dominis servire, ut uni Deo, cui servire, regnare est, liberiori animo posset inhaerere, seculo penitus deliberat renunciare. Pedem ergo quem quasi in ingressu mundi posuerat, retrahens, ruptis terrenarum voluptatum catenis, morarum impatiens, fugam iniit, latenter discessit, sanctumque Maximinum in Treverica urbe expetiit, ubi sub venerabilis patris Bernardi regimine amplius et perfectius tunc temporis monachicam vitam fervere cognovit. Ibi praeoptati diu voti compos effectus, se monachum est professus, Deum excelso gloriae solio subnixum, tranquilla mentis acie contemplari laetatur.

§ 5. Colonienses interea, quibus non leviter ferendum videbatur, tantae sanctitatis viro carere, ubique requisitum, tandem audientes Treveris angelicae conversationi studere, invicem contulerunt, qualiter eum possent repetere. Hinc Herimannum, illis diebus Coloniae Episc. adeunt, quid habeant voti palam faciunt illi, et cur alio translatum insigne urbis suae non repetat, pie severâ indignatione in eum conclamant. Erant tunc videre togatae urbis primores iterum Gregorii sui discessum conquerentes: quia non major illo discedente Romanorum confusio, quam hoc absente Coloniensium agitabatur quaestio. Nec id injuria. Sicut enim ille, suo nomini bonis operibus congruendo, suae et proximorum saluti invigilabat: ita et iste fidei opera exequendo, cunctorum dilectione et veneratione dignissimus erat. Archiepiscopus autem juxta illud Sapientis, Qui a multis timetur, necesse est ut multos timeat: subjectorum importunitatibus obtemperare festinat: sed suspicatus Trevirenses difficile reddituros virum tam laudabilis vitae, aestimavit eum repetendum facta in

totius ecclesiae auditu vocatione. Eminebat tunc temporis inter praesentis regni coelorum majores, Henricus Abbas monasterii S. Pantaleonis qui memorati et saepius memorandi viri avunculus erat. Iste charissimi sui revocationem gratanter quidem suscipiens, sed illam aequanimiter ferre nequiens, episcopi praesentiam expetiit: quid facto opus sentiret, exposuit. Pontifex literas sigillo suo obsignatas Treviros maturat dirigere, ad patrem videlicet Bernardum, sub cujus conversabatur regimine. Ille perpendens nihil interesse, utrum ovem alienam de manu pastoris sui rapuisset, vel eo invito retinere contenderet, humilem tantae legationi praebeuit assensum, quamvis non sine gravi moerore tantum gregis amitteret ornamentum. Talem adolescens monasticae vitae desiderantissimus, Coloniensium passus violentiam, in sui pontificis deducitur praesentiam: a quo, ut filius, debito paternae dilectionis affectu recipitur, et propter assumptum angelicae dignitatis habitum, Henrici avunculi sui providentiae commendatur. Qui videns eum assuetae solitudinis inhaerentem studio, frequentiam audiendi et vivendi causâ undique concurrentium habere fastidio, urbe eductum, praeposuit cuidam sui regiminis Abbatiae, nomine Gladebaco. Cujus utilitatibus quam strenuam suae sagacitatis curam impenderit, nemo eorum qui praecesserunt, credulus dubitare poterit.

§ 6. Interea isdem vir Dei, cujus animus a terrenorum appetitu pègre erat, et sine corpore velox ad supernorum civium societatem tendebat, dudum praeconceptam aggressus est peregrinationem, Romamque petiit causâ solvendi vota precum apud Apostolorum confessionem. Quia vero in suis positus, unicam salutis nostrae hostiam singulis diebus assueverat immolare, ab hoc etiam inter eumdum noluit desuescere. Neque enim gravis videbatur itineris dilatio quae fiebat solo amore patriae coelestis. Factum est autem, ut nonnulli peregrinationis illius comites, humano more ad dulcia soli natalis arva suspirantes, eo paucis cum necessariis relicto, abirent, quasi ex hoc expeditiorem et viam et reditum habituri essent. Sed frustra renisi sunt sententiae Apostoli qui omnem, non volentis neque currentis, sed miserentis ait esse Dei. Ita enim occulta Dei voluntate profecit sancti viri dilatio, et ita illorum dilata est acceleratio, ut unius horae una omnium fuerit perventio. Nondum enim illi expediti viatores Apostolorum subintrarant limina, cum vir Dei subsequenti gradu pressit eorum vestigia: non tam verbis ostendens quam rebus, non esse in quoquam hominum viam ejus. Qui expertam in hoc rerum eventum Dei omnipotentiam admirati, transacto peregrinationis negotio, in sua sunt reversi, ex illo tempore Dei hominem digno reverentiae loco habituri. Herimanno autem Pelegrini successore pontificatus infulis exùto, pari Coloniensium assensu substitutus est divae memoriae Archiepiscopus Anno: Qui cum, ut

sacerdos magnus in diebus suis, volens Deo placere, miro religionis ferveret amore, non minimum expendebat in constructione coenobiorum, undeunde legis Dei aemulatores aggregans in habitationi eorum. Caetera igitur piae sollicitudinis monimenta Sigeburgensis coenobii constructione decoravit, virumque saepedictum acceptâ sanctitatis ejus notitiâ, loco praeponere curavit. Sed studiosum divinae contemplationis hominem, activae vitae, talibus initiis pernecessariae, videns omnino expertem, eduxit eum ad locum solitudini ejus competentiore. In proximo enim Abbatia Bruwilerensis erat quae quoniam viduata erat pastore, curam ejus, sancti viri commendavit providentiae, quam sine propositi detrimento facile posset explere.

§ 7. Istis diebus Francia turbabatur per Berengarium Turo-nensem (a) qui asserebat Eucharistiam, quam summus in altari non esse revera corpus et sanguinem Christi. Unde contra eum, et pro eo, multum a multis et verbis et scriptis disputatum est. Adversus quem etiam extat hujus beatissimi viri epistola, ad quemdam Meginhardum Abbatem Gladbacensem edita, firmiter undique veritatis assertionem subnixa: qui quasi filius patrem scriptis consuluit super hujus quaestionis diffinitione. Quam licet attexere sit longum, utilitati tamen prospicientes legentium, non incongruum duximus praesenti inserere opusculo, ut ad notitiam translata posterorum, hinc ejus cognita sinceritate fidei, caveant fideles aliquando hujusmodi erroribus implicari. Est autem hic modus vel textus epistolae:

EPISTOLA S. WOLPHELMI

DE SACRAMENTO EUCARISTIAE CONTRA ERRORES BERENGARII

Dei gratiâ Wolphelmus Abbas, coabbati Meginhardo salutem. Lac doctrinae spiritualis, quod a me rogasti, de coelo tibi fide et humilitate largius accumulasti: Fide, quoniam quod in me non est, credis in me posse Deum omnipotentem operari: Humilitate vero, quia deficientibus meritis et sapientia, canitiem et ordinis dignitatem non abhorres in me

(a) Berengarius (gall. *Béranger*) Turonibus (*Tours*) in Gallia natus, ea in urbe magisterium magnâ exercebat doctrinae famâ. Andegavensis (*Angers*) ecclesiae Archidiaconatu auctus, scholam Turo-nensem retinuit. Obnubilata ejus celebritas primum est post disceptationem qua de eo triumphavit adhuc adolescens italus Lanfrancus monachus S. Benedicti, postea Cantuariensis Archiepiscopus. Ecclesiae doctrinam audacter et impie refellens, effectum negavit Baptismi infantibus collati, ac-unius maritalis thori sanctitatem, licitam assereundo polygamiam. Sed haeretica ejus pravitas praesertim in Ss. Eucharistiae mysterium versabatur. Blasphemo etenim ore et calamo docere ausu est, nequaquam in Ven. Sacram. Corporis et Sanguinis Chr., Corpore et Sanguine sub panis vî-nique speciebus Divinam reapse inesse Personam: de his aliquid colligere vales ex Epist. dogmatica S. Wolphelmi. Pluries per Concilia, Vercellis. Romae, Turonibus, Parisiis habita, quae vel renuit adire, vel simulata resipiscentiâ deceptis derisitque, anathemate percussus, in impietate per-vicax, vitam clausit ineunte anno 1080, vel juxta quosdam 1088.

In protestationem contra Berengarii haeresim, coepit in Missae Sacrificio, sub XI saeculi finem apud Monachos Carthusianos et in gallicis Eccl. Turonensi et Cenomanensi (*Mans*) adorandum ab adstantibus fidelibus attolli, consecratione peractâ, Ss. Sacramentum. Mos plissime invectum, non multo post rituali lege a Rom. Liturgia pro universa Latina Ecclesia est honestatum.

venerari. O quam consequens est, ut dum nocet, quod inebriat, pro remedio desideres quod deebriat. Nocet autem quaedam ebrietas haeresis Berengarii, cujus ebrietatis periculum declinemus, et ad ubera vino meliora appropinquemus. Et mox, ut eam assertionem iuvante Christo possimus destruere, quae clausis januis eum ad discipulos post resurrectionem non intrasse, nititur adstruere, ex matris Ecclesiae manans mammis, lactet nos evangelium Joannis. Cum esset, inquires, sero die ille una sabbatorum, et fores essent clausae, ubi erant discipuli congregati, stetit Jesus in medio. Et paulo inferius: Post dies octo iterum erant discipuli ejus intus, et Thomas cum eis: et venit Jesus januis clausis, et stetit in medio. Ecce inter Berengarium, quod non intraverit Dominus januis clausis: et inter Joannem, quod intraverit, cum sit controversia, superat ille, cui, Scimus, inquiring, quia verum est testimonium ejus, omnis applaudit Ecclesia. Nam si gentilitas, dum libros claudit, his, quos recipi judicat, applaudit: multo verius huic evangelio perhibet Ecclesia testimonium, pro quo, priusquam scriberetur, praemisit orationes et jejunium. Norit igitur Berengarius haec sibi sufficere, quibus, cum a Deo sint, non possit homo contradicere. Itaque deinceps ad id quoque, Domino iuvante, veniam, quod in Eucharistiae sacramenta loquitur blasphemiam. Sed quia Scriptura docet, stulto juxta stultitiam suam non esse respondendum: repressis interim ipsis blasphemiae verbis, ad fontem ejus praecurrendum, ut si Dominus dederit, nos eam obstruere, desinat inde sanies hujus blasphemiae ad nos defluere. Est autem vena hujus scaturiginis, quod non recte sentit de sacramento Dominici corporis et sanguinis: et dum ad aspiciendum in eis panem et vinum, oculos corporis habet, ad perspicendum in eisdem carnem et sanguinem, oculos mentis non adhibet. Nos autem ut visum acuamus, et acuendo proficiamus, quo haec intuemur, ad obtinendam semel acceptam hujus veritatis traditionem nosmet hoc modo cohortemur: Si qui dixit, et facta sunt: et mandavit, et creata sunt omnia: si is, inquam, dixit de hoc pane, Hoc est corpus meum: et de vino, Hic est sanguis meus: necesse est omnino sic esse. Nam haec sola mysteria non ab aliis sunt separata, quae dicente Deo facta sunt, vel mandante creata. Est autem unus atque idem Deus, primo mundum formans, deinde hoc sacramento suam imaginem reformans. Si enim alius faceret hominem, et alius redimeret: redimens, plus honoris sibi assumeret: atque ita et Deus per se redempturus erat, et homo non nisi per se redimi poterat: quia videlicet nil homini jure redimendo proficeret, quicquid aliud quam hominem induendo Deus perficeret: ut ex hoc liquido constet, quod unus atque idem, Deus et homo, redemptor hominis extet. Igitur omnino sic esse necesse est, quod, dicente Deo vel mandante, non esse non potest. Ecce novi et veteris testamenti nos haec auctoritate probamus: quibus Berengarius tertium addit, quod non minus, quam tertium de coelo cecidisse Catonem, reprobamus. Eja ergo post duo testamenta, tertium hoc: et ideo tertium, quia ab eis alienatur: verbis ipsius auctoris ita loquitur: Si mures consecratum corpus Christi comederint, non ideo Christus in eis, et ipsi in Christo manebunt, nec vitam aeternam habebunt. O si nunc apud inferos tortor Horatii desideat, dum hostem Ecclesiae hunc verbis his derideat:

Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus.

Putavimus hunc inter montes exaltatum, magnum quid parturire, dum

ecce mures in adiutorium ejus conspiciamus eum de cavernis accire. Jam autem mediam hanc ironiam abruptantes, contra Berengarium et pro nobis nosmet cohortemur, ita dicentes: Si corpus hoc, unde agitur ab Apostolis et ab omnibus electis comestum, qui soli sic illud comedunt, ut Christus in eis maneat, et ipsi in Christo: et non Judas et omnes reprobi, ad quos post buccellam panis satanas intrat, et sit longe alia conglutinatio intrantis satanae et reproborum, quam ea, quae est Christi et electorum (Nusquam enim angelos apprehendit, sed semen Abrahae): si, inquam, hoc corpus ita ab electis comestum et eis conglutinatum, illis quoque conglutinatiss eidem, se sanum et incolume, vivum et integrum recipit ad Patrem: multo magis a Juda et reprobis omnibus, plus etiam a muribus et ab aliis mundi spurcitiis recolligitur in regnum suum sine sui diminutione vel contaminatione. Nam et sol hic invisibilis creatus, et non omnipotens, radios suos in cloacas et alias mundi sordes emissos, rursus retrahit ad se sine aliqua pollutione. Hoc autem corpus, post expletam more catholico communionem, sanum et incolume, vivum et integrum se recipit ad Patrem. Sic enim testatur ecclesia Achajae B. Andream Apostolum dicere: Postquam omnis populus credentium Agni carnes comederit et sanguinem biberit, Agnus, qui sacrificatus est, integer perseverat et vivus: et cum vere sacrificatus sit, et vere carnes ejus comestae sint a populo, et vere sanguis ejus sit bibitus: tamen, ut dixi, et integer permanet, et immaculatus, et vivus. Igitur corpus hoc ab his, quibus ille participibus particeps est, se vivum et integrum et incolume recipiens, multo magis ab his colligit in regnum suum. Hoc interim charitati tuae puto sufficere, dum videamus, si sit opus his aliquid adjicere. Veruntamen et quod dixi, et si quid dicturus sum, tuis orationibus et omnino pie de me sententium commendo: quoniam et si mortui sunt obtractores Hieronymi, auctorem obtreactionis hujusmodi vivere perpendo. Taliter hic miles emeritus, armis justitiae, fide scilicet, spe et charitate munitus, perfidiam Berengarii, in acie Domini constitutus, suo loco expugnavit invictissimus. Quod quanta fecerit devotione, testantur, quas fundebat, orationes et lacrymae, quatenus seducti resipiscerent, catholica fides intemerata consisteret, et a recto tramite nulla pravitate infecta deviare.

§ 8. His ita praelibatis, vertatur stylus ad describendum, quales pro bono ecclesiae suae, Cloteno videlicet nomine, pertulit labores, immo, si dici fas est persecutiones. Quod qualiter ecclesiae collatum fuerit et ablatum, paucis videtur intimandum: quoniam non pleniter advertitur ratio, cujus ignoratur origo. Domina Richera, cujus genitores Bruwilerense a fundamentis extruxerunt coenobium, fidei ac devotionis illorum aemulatrix existens, terrenarum possessionum suarum ecclesias Dei fecit haeredes, ut regni coelestis ipsa compos effici mereretur et haeres. Tradidit itaque B. Petro in Colonia Comburg et Salevelt, cum universis appendiciis suis: sancto vero Nicolao in Bruwilere villam quae dicitur Cloteno, cum omnibus redditibus suis. Quam traditionem, sub multarum probabilium personarum testimonio factam, praesens domnus episcopus Anno sua auctoritate corroboravit, auctorizavit, et ut per secula inconvulsa consisteret, violatores, raptores,

perpetuo anathemate damnavit. Solvente vero domnâ Richerâ, reginâ, mortis debitum, dum deferretur tumultanda in Bruwilerensi coenobio, uti ipsa vivens constituerat (nam et locum sibi sepulturae ibidem designaverat), jussu praedicti archiepiscopi Annonis corpus ejus vi retinetur, et in ecclesia, quam ipse in honorem beatae Dei genitricis semper virginis Mariae a fundamento erexerat, sepelitur. Quo facto, memoratum allodium Cloteno eidem contulit ecclesiae, contradicentibus illis, quibus ardore justitiae haec erat ad videndum violentia gravis. Adeo tunc vir prudens et solertissimus pravorum fuerat consiliis circumventus, nec repente poterat animus ab incepto revocari, quippe cujus nutu etiam tunc disponebantur negotia regni. His ita patratâ, imminente jam ejus mortis articulo, gravi coepit anxiam infirmitatis incommodo. Tunc vir beatus Wolphelmus visendi eum gratiâ adiens, inter consolationis verba hujus rei mentionem ingerens, monuit eum pia sollicitudine hoc piaculum expiare, hanc injustitiam eliminare, addens, nisi emendatione mutasset commissum, perniciosum ejus animae imminere periculum. Cujus ille, ut erat vir mentis ingenuae, benigne suscepta admonitione, sciens eum virum justum et sanctum, humiliter ejus se commendat orationi, spondens in proximo aut idem bonum redditurum, aut aliud reciproca vicissitudine pro eodem restitutum. His exhilaratus promissionibus, gaudens rêmeat ad propria Domini servus. Sed secus, quam promiserat, accidit, nam immaturâ morte praeventus obiit, et cum vita in medio, quod promiserat, imperfectum dereliquit.

§ 9. Post excessum autem archiepiscopi Annonis, domus Hildolphus non absque Coloniensium injuria praesulatus obtinuit insignia: qui super hac eadem re saepius est conventus a venerabili patre. Qui praemonitus a praedicti loci congregatione, respondit se nulla ratione id sanctae Dei Genitrici adimere, quod tanti meriti vir pro sua contulerit devotione. Tunc vir Domini apud archiepiscopum minime se cernens proficere, per suos legatos regiam magnificentiam studuit adire, omnemque gestae rei ordinem proclamare. Tunc quartus Henricus rex, postmodum Romanorum Augustus qui illo tempore regni monarchiam strenue gubernabat, hac re compertâ, spondet se omnimodis affuturum juvamine: factum quidem graviter ferre, numquam vero, quoad viveret, permissurum stabile. Animadvertens etiam famam bonitatis domni archiepiscopi Annonis hac praevaricatione legum vel justitiae non mediocriter posse obtusari, memor veteris amicitiae viri (ab illo quippe educatus vel nutritus fuerat), mandata domno Hildolpho, ejus successori, Cloteno celerius restitui coenobio Bruwilerensi. At illo nil certi ad haec respondente, sed potius de die in diem differendo tempus redimente, non ex voto consulti, sed spe frustrati, rediére legati. Tunc vir Domini, omni

humano destitutus consilio, quid ageret, quo se verteret, dubius fluctuabat: sed ab eo sibi opem vel consilium flagitat qui solus novit in periculis et necessitatibus subvenire.

§ 10. Tunc ejus incidit animo, nil praestantius, nil consultius fore, quam Pontificem sedis Apostolicae super hac re interpellare. Qua inspiratione animaequior factus, destinat velociter legatos ad Apostolicum, tunc forte consistentem in confinibus Alpium. Qui ubi coram Senatus primoribus et Romanae Ecclesiae judicibus ad liquidum verbis Papae exposuere singula quae ab archiepiscopo Annone de Cloteno saepius memorato gesta fuere, omnium mentes et corda stupor apprehendit cum admiratione non modica. Tunc dominus Papa Hildebrandus qui et Gregorius, ex auctoritate beati Petri Apostoli per epistolas suas denunciât domino Hildolpho, ejus successorî, ne sub specie pietatis, defensor existens impietatis, Cloteno, Bruwilerensi ecclesiae violenter ablatum, diutius patiatur irrevocatum *. Non eget, inquit, o fili, Deus offerri quicquam ex injustitia sibi: quia, ut legimus, sic ei fiunt victi nae ex rapina, quomodo si mactet quis filium in patris praesentia. Patratores quidem multorum honorum agnovimus fratrem nostrum Annonem archiepiscopum: sed tamen in hac parte minime defendendus est non errasse, dum quod beato Nicolao praecipuit, sanctae genitrici Dei gratum holocaustum aestimavit, dicente Domino per prophetam: *Quia ego Dominus diligens judicium, et odio habens rapinam in holocaustum* (Isa. xli). Nec fas est a fidelibus credi, Matrem discrepare a voluntate Filii **: dum id prorsus constet utrisque proprium atque commune, eadem velle et eadem nolle. At tu ne defendendo injustitiam videaris offendere Deum, tolle de medio, quod, alias licet bonus, hic male consultus commisit episcopus Anno, ne et illius detrimentum sit coronae, et tibi occasio culpaе.

§ 11. Hujusmodi paternis admonitionibus a sedis Apostolicae auctoritate susceptis, praedicti pontificis Hildolphi magis in furorem versus est animus, quam ad justitiam vel misericordiam provocatus. Denique convocat Ecclesiae Coloniensis primores, se diffamatum, accusatum per virum Dei conquerens apud Apostolicum. Tunc vir mitissimus, his humiliter renitens objectionibus: «Proferatur, inquit, o domine in medium, si placet, accusationis testimonium: si nequeo me excusare, de quibus criminor a te, tunc demum digne convincar offensam meruisse.» Episcopus itaque domini Apostolici epistolam tenens prae manibus, legendam tradit in publico, aestimans per ejus relationem cunctos in servi Dei armari contradictionem. Qua recitatâ, plures assensere, nil dignum actum offensione. Quidam vero Bezelinus, domus B. Petri apostoli custos, cum aliis, quibus erat animus rem potius

* Impie sub pietatis specie Deo et Deiparae donantur aliena.

** Divinae Matri Mariae ingratum quod sit prohibente ejus Filio Christo Jesu.

perturbare, quam ex aequo determinare: cum aliud non invenirent quod obtenderent, non absque suo consultu Papam super hac re asserunt licuisse expetere. Dum facili responsione hanc Domini famulus objectionem quivisset refellere, episcopi magis furentis odio, quam justo iudicio, injuriatur, calumniatur: conviciis quoque et contumeliis, secus, quam pati dignum fuerat tantae reverentiae virum, attrectato, postremo etiam terribilibus sacramentis pastoralis curae baculum adempturum minatur. Tunc vir beatus in injuriis patientissimus, virtute constantiae roboratus, timore expers, adversariorum conatibus respondit intrepidus, Nesciebat quippe mens justi pavere quae nullâ torquebatur conscientia culpae. Divina nos comitante clementia, non hic hodie praejudicium veremur incurrere, puram gerens conscientiam, totius prorsus criminationis innoxiam. Hic sermo videtur completus, ubi dicitur, ut leo, confidere justus.

§ 12. Dum haec et his similia vir Deo plenus efficacissime loqueretur, oris gratiam mentisque constantiam omnes aemuli mirabantur et veluti nox quaedam et tenebrae mentibus eorum infusae: quid agerent quo se verterent, dubii nutabant, dolentes se casso consumptos labore, non inventientes qua parte eum caperent in opere et sermone. In his perturbationum angustiarumque pressuris, ex primoribus praecipue favebant beato viro Bertulphus, vir probus, ecclesiae beati Andreae Apostoli Praepositus et quidam Wigmannus de Heversbach, vir militaris et nobilis, sed et eloquentia insignis. Hi duo medium habentes eum, ut olim coelitus directi Machabaeum, pro defensione justitiae non sunt revèriti injustitiam oppugnare, adeo ut nec minis, nec terroribus concuti, nec a proposito aliquo possent munere frangi. Instabant igitur viriliter ex Apostolica auctoritate, precantes iudicium ecclesiae Bruwilerensi fieri juxta mandatum et legationem Apostolici. Quorum vocibus et instantia non mediocriter exacerbatus episcopus, cum gravi indignatione inquit: Habetote vobis Cloteno: meum erit, tam et injuriam meam vindicare, quam et utiliora pro Cloteno data recipere. Itaque raptum ex ore ejus verbum et cum velocitate diriguntur legati, idem bonum vendicaturi.

§ 13. His ita patrat, jubet episcopus virum Domini apud Nussiam castrum sibi occurrere, ea omnimodis intentione, ut nullo ejus obsistente adiutore vel defensore, facilius eum valeret pro voto deponere. Sed non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum. Quamdiu vero ista incubuit adversitas, tamdiu fratrum non destitit votiva charitas, septem psalmorum et litaniae supplicatione Dominum incessanter exorare, ut de moerore gaudium, de tribulatione laetitiam concederet invenire. Vir itaque Domini sciens tutam defensionem constare non posse per hominem, Psalmista dicente: Bonum est

sperare in Domino, quam sperare in principibus: de adjutorio Domini confisus, hilaris et gaudens iter aggreditur quo fuerat imperatus. Perveniens igitur ad locum, non modicâ inopum collectâ multitudine, per opera pietatis et misericordiae se Deo cupit attentius commendare. Cumque in solario cujusdam domus resedisset et vir Domini, cum suis necessaria ministrans, sollicitus circuiret, ex improvise solarium corruit, tôteque illa multitudo cum viro Dei in cellarium subterraneum cadendo devenit. Quos evestigio pars non minima domus subsequens oppressit*: sed ex Dei providentiâ, servi sui meritis, nulli laesionem intulit. Itaque exciti cives tanti sonitus fragore, ocyus advolant undique et non sine grandi admiratione sospites extrahunt, quos jam-jamque periisse crediderant. Quidam vero prae caeteris lapsus oppressusque periculosius, dum jam acsi mortuus desleretur ab omnibus, eductus nullâ reperitur parte corporis laesus. Sed et pincerna hominis Dei, Godecho nomine, ipsâ horâ bina vasa testea vino repleta prae manibus tenens, cum ruentibus pariter ruit: sed, mirum dictu, nec sui, vel vasorum, vel vini pertulit effusionem. Quod factum mirabile idcirco divinae clementiae placuit demonstrare, ut panderetur mortalibus, quanti apud se meriti vir sanctus iste fuerit. At vero episcopus qui eo illum advenire compulerat, divinitus, ut creditur, refrenatus, in nullo tunc ei valuit esse contrarius. Egit quippe hoc miro modo circa famulum suum divina provisio, ne mortalis hominis premeretur judicio, quam tanto magnificare disposuit prodigio. Hinc non sopitum, sed acrius accensum est praedicti episcopi furoris incendium. Nam quamvis tunc eum siverit abire, rursus tamen Coloniam statuto die ad se jubet redire. Interea fratribus, ut supra meminimus, pro eo sollicitis in vigiliis et orationibus, adest vir Domini improvisus. Quis, quaeso, fluctus eloquentiae, quae lingua potest evolvere gaudium tunc factum in commune? Gloriabatur quippe non immerito humilitas gregis ex praesentia sui pastoris, quem Dominus glorificaverat admirandae protestatione virtutis.

§ 11. Ea tempestate quidam Hartmannus, Abbas Tuitiensis, dum nocte quadam somno indulsisset, tale vidit somnium, praesagum utique futurorum. Vidit igitur per visum, virum quemdam formâ egregium, vultu reverendum, episcopalibus infulis decenter ornatum, a Bruwilerensi ecclesia prodeuntem et iter Coloniam dirigentem. Quem praecedentem, beatum Wolphelmum Abbatem cum fratrum caterva cernit evestigio subsequentem, septem psalmos cum litanis saepius modulatis vocibus iterantes. At ubi ad fores perventum est cubiculi episcopi quiescentis, fores obserratae, virgâ praecedentis impulsae, dictu velocius sunt apertae. Quibus taliter intromissis, dux praevious stratum adiens recubantis,

* Quem inique Episcopus persequitur, Deus per magnum prodigium clarificat.

cum gravi requirit animadversione, cur tanta contra se temerarius praesumpsisset exercere. Expleto sermone, virgâ quam manu gestabat, ad ultionem injuriae graviter illum percussit in vertice. Itaque somno excitus Abbas prae pavore, virum Domini certum reddit ex divina protectione et beati Nicolai consolatione. Nec falsum prorsus somnium extitit vel inane, dum quod fratres in psalmis et litanis constitit egisse, hoc illi Dominus per visum dignatus sit revelare. Adhibet etiam certam fidem visioni exhibitio operis. Nam uno eodemque momento, ut hic illum vidit percuti, se sensit episcopus morbo gravari. Tali ergo modo divinitus relisa, nisu frustrata illius adversatrix intentio est. Morbo quippe invalescente, post dies paucos obiit et cathedram prae-sulatus Segninus vir pius obtinuit. De his ita meminisse sufficiat: nunc se ad gestorum ejus sequentia describenda articulus vertat.

§ 15. Hic itaque Domini famulus quae retro sunt oblitus, in anteriora se extendens totis viribus, exemplo David prophetae, dicentis: Domine, dilexi decorem domus tuae et locum habitationis gloriae tuae: domum Dei aggressus ast adornare omni decòris varietate. Quod quia devotissima mente concepit, mirifico effectum consummavit. Denique, ut breviter cuncta perstringam, ejus instantiâ vel tempore, in varios ornatus picturae vel fabricae, seu etiam musivi operis decore, intus et extra se status extulit Bruwilerensis ecclesiae. Textum praeterea cujusque operis versibus expressit egregiis, ut liquido pateret inquirenti totius plenitudo materiei. Operae pretium est, illud etiam non reticere, quod singulis annis vir Domini, novi ac veteris testamenti paginas ex integro faciebat legendo revolvi: quatuor vero Evangeliorum libros, quoniam non eo loco vel ordine quo reliquos, compete-bat expleri, statuit Quatuor Temporibus recurrentibus anni in quatuor plagis claustrum singulos a singulis diaconibus recitari. Quod cujus fecerit utilitatis intuitu vel devotionis affectu, ex subjectis ejus, super utrumque testamentum compositis, liquet versibus. In quibus singulis annis utrisque explendis non parvipendendam annectit causam utilitatis, plurima etiam necessaria tangens, nunc personas subito decenter immutans, nunc electorum per verbera salutem denuncians, nunc scripturarum suavem gustum commendans, postremo geminam in Christo naturam generis humani medicinam declarans. Haec idcirco praelibavimus, ut cum ad talia ventum fuerit loca, intrepidus lector percurrere possit quod se jam didicisse meminerit.

Late diffusus sic Ecclesiasticus usus
Se testamentis exercet in omnipotentis,
Ut legat haec ambo, sed et omni compleat anno,
Sicut in hebdomada psalmorum clauditur oda.
Ast hinc psallendi cum flet flatus, inde legendi

Lectio quo prosit, nunquam praefatio desit,
Qua clavi lumen patet ad quodcumque volumen:
Pandat ut admisso quod clamat abyssus abysso.
Admitti vero dedit ejus gratia Clero,
Qui populis ipso parat hinc documenta ministro.
Sed cunctis aequae non detegit intima quaeque,
Quis tamen interea non abnuat interiora.
Angelus hinc ense suspendit percutientem,
Altius inflictus non dedit fulminis ictus,
Non ignis torrens, non vultus daemonis horrens.
Captivis dirae discedunt sensibus irae.
Vasta lues morbi, quae saepe supervenit orbi,
Aut non accedit, citiusve precando recedit.
Exceptos natos quod vult patet esse paratos,
Verberibus tangi, poenisque fugacibus angī,
Quis absterrendi nocuo sunt foedere mundi.
Sed non donorum Deus usum subtrahit horum,
Quis patrem sese per verbera comprobat esse.
Si sit eis ritus legaliter hic stabilitus,
Ut sic psallatur, ceu diximus, atque legatur,
Utilitas extra patet haec, latet altior intra.
Huc introductus gustabit munera fructus,
Cui donat mentem Dominus gustare scientem
Fructus majoris, quam pandat lingua, saporis.
Sed nec erit, gustum qui scriptis exprimat istum:
Gustans ipse magis scit, quam sit gratia suavis,
Quam scripturarum conservat cella sacrarum,
Et quae diffundi se vult per climata mundi:
Quo genus humanum sit in hoc medicamine sanum,
Quod naturarum peragat compago duarum:
Dum Deus inde pater parit, hinc parit innuba mater:
Nil caelis illinc, nil terris charius est hinc.
Qua specie bina componitur haec medicina.
Christus Patre satus, Deus: ast homo, virgine natus.
Qui cum Patre Deus, sed et almo pneumate, verus,
Ad nos indultis pandat pia viscera culpis,
Saecula per examen dum juste discutit, Amen.

§ 16. Hos versiculos beati viri ideo huic operi inserendos utile duxi, ut quomodo simpliciores plane currentis prosae delectantur pastu, ita perfectiores enucleatius spiritualiter dicta indagantes, eorum spirituali gustu pariter reficiantur et fructu. Saepius autem in conventu fratrum de salute disputans et suadens animarum, inter multimodas virtutum propositiones hoc modo plerumque eleemosynarum vel hospitalitatis commendabat gratiam: Oportet, inquit, ut scriptum est et testimonium habere bonum ab his qui foris sunt: et hospitalitatem non oblivisci, dum et quosdam placuisse legamus, angelis etiam hospitio receptis. Unde magnopere vos fratres pauperum vel hospitem susceptioni curam impendere admoneo, quia profecto quicquid illis fideli

devotione confertur, Christo nimirum qui se in paupere suscipi, in hospite colligi vult, impenditur. Ideoque maxime necessariam hospitalitatis vel eleemosynarum intuli gratiam, quia nec locum propagari perpendo vel inhabitantes, nisi per eleemosynas et assiduas preces *. Verum, charissimi, dum alicujus in vobis boni scintillam videritis ignescere, ne vestris, quaeso, meritis velitis adscribere: quoniam, ut scriptum est: *Neque volentis, neque currentis, sed Dei est miserentis* (Rom. ix)**. Omnipotens quippe Deus aspirando nos praevenit, ut bona velimus: et adjuvando subsequitur, ut possimus. Inanis enim aliter esset conatus noster, nisi divina cooperaretur et virtus. Taliter autem gratiâ praecurrente et bona voluntate subsequente quod conditoris est doni, nostri fit meriti. His et hujusmodi exhortationibus corda fratrum irrigans frequentius, ad sectandam provocabat pietatem. Lucrandis autem sedulus invigilans animabus, satagebat nil promere verbis quod non roboraret exemplis, ne vitae munditia prorsus discreparet a lingua ***. Hoc ordine nimirum hypocritarum declinabat consortium qui verba quidem sanctorum habent, sed vitam non habent: et quos sermonibus generant, non foveant exemplis: et quos verbis aedificant, moribus et vita destruunt. Namque vir beatus non solum linguâ suâ suasit, sed et exemplis, moribus et vitâ subjectis ostendit, quaecumque fidelibus suis omnipotens Deus observanda mandavit.

§ 17. Pauperum vero illi semper fuerat maxima cura. Unde dispensatione providâ xenodochio superaddidi decimas atque vineta, ut absque pecunia victus eis praeberentur necessaria. Jugiter illi adversus vitia pugna: quia mens ad virtutes erecta, non erat proclivis ad vitia. Radicem omnium malorum cupiditatem vel avaritiam adeo perhorrebat, ut praeter communem simplicemque victum, nil sibi prorsus quod speciale foret, assumeret. Pietatis affectu potius amari quam timeri, satagebat. Unde jactantiam et elationem proculdubio respuebat. Nulli vero detrachere, nullum volens odire, extinctis facibus irae vel invidiae, elegit omnes fraterna dilectione diligere. Semper hilarius, semper laetus, praeferens hilaritate vultus, quam sincerus et purus erga Deum et homines ejus esset effectus. Quamquam vero jugi esset contemplatione suspensus, erat tamen singulis compassione proximus, mente minime deflectens a contemplatione, dum pietas fervèret in opere. Taliter se agebat qui Deo nil charius possidens praefererat, ex omni cordis et animi affectu diligens Deum, omnem vero Christianum tamquam seipsum: servans in simplicitate innocentiam, in charitate concordiam, in humilitate modestiam, in disciplinae severitate censuram. Erga bene agentes

* De hospitalitate et eleemosynâ.

** De divino adjutorio, et huic a nobis praestitâ cooperatione.

*** Fovenda vitae exemplis quae sancta verbis promuntur.

apparere praelatus noluit, sed ut coequalis et socius: adversus vero vitia delinquentium, promotionis suae exercebat privilegium. Quis autem verbis valeat exprimere, quanta discretione omnia judicia sua studuerit temperare, quantave justitia moderari? * Dum etenim pro quovis delicto alicui foret inferenda correctio, primitus in se descendens, juxta illud Apostoli, Si praecoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, instruite hujusmodi in spiritu lenitatis, considerans teipsum, ne et tu tentèris: tamquam proprii reatus delictum deslebat alterius. Ita nimirum mens Deo devoti pectoris, omni se excoluit genere pietatis, satagens gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus, vir plane mitis et justus, sic omnibus omnia factus. Quo enim dolente non condoluit? Quis ad illius aspectum moerorem non mutavit in gaudium? Quis irà inflammatus, illius sermone non est mitigatus? Quis iniqua cogitatione pulsatus, non illo est mēdente curatus? Quis consolari petiit et consolationem non invenit? Quis vim verborum, quis efficaciam exprimat sermonum? Quis pietatem evolvere, quis charitatem valeat enarrare? Taliter ex voto liberius vacans Domino, utrobique providus gregi prospexit: intus propriā vigilantia, exterius congruā providentiā. At quoniam fuerant mirae mansuetudinis et discretionis, sciens quod districtio si modum excēdit, saevitiam gignit: et nimia pietas dissolutionem disciplinae parturit, tanta inter utrumque usus est discretione, ut nec indiscreta districtio subditis, recusandi laboris fieret occasio: nec nimia pietatis exhibitio, disciplinae foret immoderata remissio. Ita nempe exemplo sanctorum patrum gressus suarum instituit actionum, ut nullatenus extra limitem justitiae propriam sineret effluere actionem. Hinc profecto felicem ac jure beatum talem dixerim virum, qui et Ecclesiasticae disciplinae vigorem fortiter tenuit et tamen matrem virtutum discretionem numquam deseruit.

§ 18. Extitit huic beatissimo viro frater germanus, Frumoldus nomine, sorores sanctimoniales duae, quarum una, Oswenda nomine, mirae simplicitatis et innocentiae fuit foemina: altera vero Berta nuncupata, literarum plurimum emicuit scientiā. Haec vitam beatae Adelheidis, primae Vilecensis Abbatissae, eleganti admodum stylo conscripsit, et plurimum religionis vel scientiae suae fructum in eodem loco dereliquit. (*V. die V Febr. p. 132*).

§ 19. Ipso tempore fuit quaedam mulier in territorio Bruwilerensi, Golda nomine quae utrorumque luminum caecitatem se doluit incurrisse. Cumque omnium illuminatori placuisset per famuli sui merita illi subvenire, sub nocturno silentio tali perfruitur visione: Videbatur illi leviter dormienti, viro Dei Wolphelmo, Missarum solemnina celebranti, assistere, et post expletionem manuum ejus ablutione oculos suos diluere, extersosque

* Hucusque in hoc § dicta, et sequentia, ab his qui praesunt sunt notanda.

fimbriis vestimentorum ejus, diu optatum lumen recepisse. Quam visionem ad nos perlatam, famulo Dei, ad divina mysteria properanti, humiliter suggessimus, et ut pauperculae mulieri compateretur, exoravimus. Qui non assensit, hoc sui non esse referens meriti, et somniis, saepe fallentibus, fidem non leviter adhibendam: sed si est, inquit, haec visio ex se, secundo ac tertio Dominus eam dignetur revelare. Itaque corde contrito et humiliato in jejuniis et orationibus eo constituto, eadem visio quae mulieri primo, apparuit secundo ac tertio. Quid plura? Tandem vir Domini nostrâ victus est instantiâ, et secreto admittitur illa, ante fores ecclesiolae jussa consistere: quia non ei usus fuerat facile, nisi certa ex causa, frequentiam mulierum admittere. Itaque rite peractis Missarum solemniis, ut docuit visio, abluit, extersit, mox clare videns remeavit. Tunc vir sanctus, nolens virtute facti hujus humanis favoribus attolli, memor Dominicae praeceptionis, jubentis discipulis, ne quoadusque tempus compleretur resurrectionis, ordinem cuilibet panderent visionis: interdixit summopere nobis, id illo in vita superstite nulla ratione prodere, nulla necessitate detegere.

§ 20. Vir itaque Domini, de die in diem virtutum exuberans copiâ, indesinenter ad vitae coelestis suspirabat gaudia quae jam promeruisse gaudet felix ejus spiritus in Domini sui praesentia. Nam quandiu in corpore vixit, mundum corpore, non mente, inhabitavit: ibi magis habere fixum appetens animum, ubi gaudium noverat sine fine mansurum. Unde et merito dicere valebat cum Apostolo: Nostra conversatio in coelis est. Et illud: Non habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus. Coelestis ergo patriae incessabili flagranti amore, inter alia atque alia virtutum exercitia, tanta ei erat orationis instantia, ut quamquam omnibus florèret virtutibus, hanc tamen possidere videretur principalius. Ex cujus assiduitate haec etiam ei inolevit devotio, ut singulis annis, dum more sanctae et universalis Ecclesiae jejunium observaretur Quadragesimale, non solum circumjacentia, sed et Agrippinae Coloniae ubique sanctorum orando invisisset loca. At quoniam hujus rei nunc incidit mentio, libet referre grande periculum, immo miraculum, quod nobis contigit redeuntibus Coloniam e Tuitio. Beati et gloriosi confessoris Heriberti sepulcrum oratum petiveramus: redituri, puppim ascendimus: soluta litore, admodum prospere navigabamus. Introrsum nos unda jam longius rapuerat, dum ecce repente intolerabili extorta tempestate, rupta quies Rheni ab imis sedibus perturbatur: undaeque in se redundantes, ad instar prominentium rupium, capitibus imminere videbantur in navi residentium. Sicque navis huc illucque vagis dilabitur undis, et nunc summo in fluctu pendens, nunc unda dehiscens terram inter fluctus aperit, turbatisque nautis prae pavore mortis, sonus haesit in gutture

vocis. Tanto nobis vallatis periculo, virum Domini, in posteriori navis parte residentem, et suo more, nescio quid secreti, meditantem, et eorum quae nobis evenerant, prorsus ignarum, adii, et mortem omnimodis imminere nunciavi. Qui pròtinus ad orationum convolans nota praesidia, sanctorum devotissime imporat suffragia, litaniae supplicatione imposita. Dehinc cum crebra sanctae Crucis objectione, Salvator mundi salva nos, coepit canere: qui per crucem, inquit, et sanguinem redemisti nos, auxiliare. Hortatur dehinc, resumptis viribus constanter remigare viros, nullo metu mortis concuti, nullum ex eis asserens periturum. Hac exhortatione animati, et quoniam res pro anima fuerat illis, dum fortiter ad litus tendunt, viriliter aequora scindunt. Interea miserabilis clamor utriusque sexus super litus consistentium attollitur in coelum, periculum nostrum eminens intuentium. Quid multis morer? Inter confinia positi mortis et vitae, tandem perlābimur ad locum, ubi multitudo navium latius Rheni occupaverat sinum. Quas attingentes, et ex altera in alteram transmigrantes, juxta viri Dei vocem, praeter spem evasimus omnes. Veruntamen ne dubitaretur ullo modo, illius nos salvatos merito, concite id rabies Rheni fluminis divino declaravit indicio. Denique ut ille beatus pedem extra puppim extulit, paulo ante divinitus suspensis fluctibus praedae fuit: et quae prius onusta mergi non potuit, subsistere tante viduata patrono nequivit, sed protinus, nobis cernentibus, submersa disparuit. Taliter per immensi moeroris praecipitium, meritis servi sui, maximi nobis gaudii Dominus contulit beneficium, dum et virtutum ejus gratiam extulit, et quod verebatur avertit.

§ 21. Illud etiam non reticendum arbitror rei gestae miraculum, quod vidimus fieri sub testimonio omnium fratrum, et est, fama vulgante, circumquaque notissimum. Mulier quaedam, Adelheidis nomine, variis omnium membrorum languoribus oppressa, ad beati Nicolai in Bruwilerensi coenobio limina, recuperandae salutis gratiā, est perlata. Quae cum detrimento omnium membrorum, occultis etiam viscerum doloribus ac non ferendis cruciatibus quatiebatur, ita ut omnis generis annonae panem adeo fastideret, ut non solum gustare, sed et vitaret attingere. Haec quidem beati Nicolai meritis celerem sospitatem recepit in membris: Veruntamen occulto Dei judicio omnimodis, ut prius, panis abstinuisset edulio. Dum vero post aliquot annos divinae clementiae ab hac illam placuisset infirmitate absolvere, intempestae noctis silentio tali perfruitur visu: Videbatur illi, beatissimum virum Wolphelmum panem benedixisse, et illum susceptum ab ejus venerabili manu se avidè comedere. Quae fidem adhibens visioni, sciens per eum his majora posse fieri, flebilibus vocibus panem sibi ab eo obsecrat benedici. Qui renitens totis viribus, indignum se proclamat ministrum operis hujus. Tunc videres animum viri Dei anxie perturbari: velle quidem misereri, sed

palam id propter jactantiam favoremque nolle fieri. Attamen ne diutius videretur protrahere, quod divinitas per eum disposuerat adimplere, allatum panem benedixit, mulieri porrexit, praesentibus nobis illa comedit. Quae viri Dei meritis ex integro sanitati restituta, omni, quoad vixit, tempore ibidem ecclesiae usibus tanto commodius ac devotius studuit deservire, quanto prae aliis multiplicius ac differentius gratias sanitarum meruit obtinere. Vir autem Domini, quamquam tam praeclaris et eximiis polleret virtutibus, numquam tamen illius elationi succubuit animus, non gloriandum recolens ex virtute signorum, sed ex consortio collegii electorum. Quis vero singulatim queat referre sanitarum genera, in diversis per illum languentibus exhibita miseratione divina? Saepius enim, illo visitante, est indulta aegrotantibus salus, quod tamen ab aliquo sibi imputari prorsus non patiebatur. Sufficiant e pluribus ista fidelibus, ex illius memorata virtutibus. Nunc ad referendum, qualis ei fuerit de hac vita transitus, dirigatur articulus.

§ 22. Post innumera divinae per illum operationis patrata beneficia, volens pius Dominus servi sui consolari gemitus et suspiria, crebro dicentis cum Propheta: Quando veniam, et apparebo ante faciem Dei mei? satiabor, dum manifestabitur gloria ejus: placuit ei hoc ordine dissolutionis suae tempus revelare. Quodam die, tempore meridiano pro consuetudine illo non jacendo, sed sedendo dormiente, speciosissimus per visum juvenis ei astitit, et ut se quantocyus sequi festinaret, admonuit. Qui comitatus euntem, angelico ductu ad loca perducitur amoenissima, omni decoris varietate vernantia, incomparabili lucis splendore micantia, totius etiam suavitatis odore redolentia. Ibi ostensis illi diversarum habitaculis mansionum, fidelibus nimirum a Domino promissarum, tandem in quoddam illum angelus magnae venustatis et proceritatis introduxit aedificium, cujus intus et extra contemplari jubetur diligenter ornatum: hunc sibi mansionis locum divinitus esse praenuncians destinatum: quem, inquires, quanto studiosius ac venustius exornaveris, tanto jucundius ac felicius in perceptione illo fruëris. Taliter angelico affatu de perennis gloriae felicitate commonitus, evigilans, seorsum quibusdam visum indicat fratribus, annectens proculdubio se quantocyus dissolvendum. Unde miro modo animo consternati, utpote cujus semper fuerant beneficia pietatis experti, de illius merito amissione intolerabili torquebantur afflictione. Verum certius hinc colligere cupientes, diem signant, cum visione notantes: quem anni revoluti circulo, ipsa die carnis solvi contigit ergastulo, quo coelitus ei fuerat visio oblata. Unde patuit, non phantasticam illusionem, sed veram fuisse visionem quae tam evidenter, et viri Dei dissolutionem, et coelestem ei designavit mansionem. Per continuum itaque illius anni spatium, non segniter dormiendo,

sed solerter bonis operibus invigilando, Domini sui adventum expectabat, atque conservis suis talentum sibi creditum erogabat. Tanta autem vis divini amoris cor ejus penetraverat, ut etiam si nollet de Deo loqui, silere non posset. Cumque id solito instantius atque ferventius ageret, proinde nonnulli coeperunt fastidire, minusque libenter audire. Quod ille perpendens, non se a bona subtraxit intentione: sed volens eos resipiscere, illud Apostoli crebra inculcabat repetitione: Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. Haec quippe dicebat, quia quos jam praedicando pepèrat, reformando gemens iterum parturiebat, illud subjungens: Mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium. Dum vero quadam die, paterna se minus cerneret admonitione proficere, Spiritum Sanctum tota concipiens mente, in haec verba prorùpit Amos prophetae, immo, ut potius postmodum rerum probavit eventus, ipse spiritu tactus prophetiae: Venient, inquit, dies, dicit Dominus, et mittam famem in vos: non famem panis, neque sitim aquae, sed audiendi verbum Dei. Noverat proculdubio, quod sicuti fames est carnis subtractum subsidium corporis: ita fames est mentis, silentium vel amissio divinae colloctionis. Unde futura eis quasi jam praeterita narrans: Noveritis, asserebat, quod absque dubio in quibus nunc vobis onerosus existo, vel fastidium genero, summo ea vobis quandoque, non tamen effectum habiturus, futura desiderio. Ego enim jam delibor, et tempus resolutionis meae instat. Haec idcirco non praetereunda putavi, ne incassum prolata haec verba credantur hominis Dei: dum omne, quod locutus est, verbum aut impletum, aut in futuro non ambigamus implendum.

§ 23. Licet autem jam ultimam duceret aetatem, nullatenus tamen propositi sui passus est infirmare rigorem, indulgentius vivendo, labore remisso. Exiguum quippe reputabat praesentis temporis laborem, ad superventurae gloriae recompensationem. Quapropter nec longaevitatem temporis, nec difficultatem causabatur laboris: sed potius omnimodis apponens labori laborem, angelicam exequi studebat exhortationem. At vero imminente jam ejus migratione, ubi se sensit repente viribus destitui, infirmitate gravari, evocatum reverentissimum Abbatem coenobii beati Pantaleonis martyris, nomine Herimannum, totius honestatis et religionis virum, olei sacrati se fecit liquore perungi. Paucis dehinc evolutis diebus, primo lucis crepusculo, decimo Calendas Maji, viam universae carnis ingressus obiit, et gaudium Domini sui felix feliciter introivit. Floruit autem temporibus secundi Henrici Imperatoris qui monarchiam regni obtinuit post decessum tertii Ottonis, tempore beati Heriberti, sanctae Coloniensis ecclesiae archiepiscopi, et vixit usque ad tricesimumtertium annum quarti Henrici Imperatoris. Transiit autem, plenus dierum, omniumque profectibus operum bonorum, anno millesimo

nonagesimoprimo Dominicæ incarnationis. Cujus obitu comperto Herimannus, tunc temporis archiepiscopus Coloniensis, exequiis ejus summopere satagens devotionis obsequium impendere, ad sepeliendum eum devotus occurrit. Cujus exemplo religiosorum virorum etiam turba confluit, inter quos præcipui et illustriores habebantur Abbates, Herimannus videlicet, supra memorati coenobii sancti Pantaleonis, et Reginhardus bonæ memoriæ Sigeburgensis: qui utrique famulum Domini summo semper coluere studio pietatis. Expletis itaque ab archiepiscopo pro ejus veneranda memoria Missarum solemnibus, ubi sacrosanctum corpusculum deponi debuit in sepulcrum, accedens per se, amictum amovit, quo sacer ejus velabatur aspectus: et ecce mirum dictu, cum esset jam triduanus mortuus, apparuit non defuncti more pallidus, sed roseo colore perfusus, gratiâ plenus, et veluti roscidulis guttis sudore respersus. Quo præclaro viso miraculo, plerique flevère præ gaudio. Ad circumstantes vero conversus episcopus, «En, inquit, patres dilectissimi, quam devotus hic fuerit Domini servus, quem tanta ac talis commendat gratia vultus.» His a præsule peroratis, cum debita veneratione secus beati Petri apostoli altare decenter traditur sepulturae. Ibi suffragantibus meritis ejus, fidelium exaudiuntur vota, infirmis impenduntur beneficia, præstante D. N. Jesu Christo, cui una cum Patre et Spiritu Sancto est honor, potestas et gloria per infinita secula seculorum, Amen.

§ 24. Itaque veluti magno mari, emenso præsentis historiae pelago, jam quasi litus cernentes respiramus, dum quaedam solum de miraculis ejus referenda superesse videmus. Satagendum est ergo, ut portum teneamus, cursum consuminemus: quoniam sicuti solent solem obducere nubes, sic pigri desidesque scriptores utilium rerum saepe subtrahunt cognitiones. Aggrediamur itaque referre miracula quæ post obitum ejus divina per eum sunt celebrata virtute. In territorio Bruwilerensi mulier quaedam, Wazela nomine, dum quadam die ad opus consedisset textile, tam crudeli ex improviso utrarumque manuum torqueri coepit vexatione, ut clamore diræ vocis cives cogeretur excire. Ex cujus immanitate doloris, paralysis obnoxia credebatur passioni. Subito namque adeo inutilis est reddita manibus, ut ad nullos eas valuerit usus applicare. Quo magis magisque ingravescente morbo, præ nimia doloris contritione inter manus tenentium obdormivit, et hujusmodi lenis vocis sonum dulciter audit: «Quid sopore deprimeris? Si præsentī passione carere volueris, surge velocius, et cum oblatione cerei domini Wolphelmi adito sepulcrum. Illius enim meritis es gaudio potitura salutis.» Quæ alacri fide promptaque devotione jubenti satagens obedire, ardente sepulcrum invisit cereo, nec beati patris diffidens meritis, nec dictis credere cunctata monentis. Quæ ubi ad orationem procubuit, post pusillum sana surrexit, et gratias agens Deo, sospes ac laeta recessit.

§ 25. Frater quidam ex coenobio Bruwilerensi, Heribertus nomine, post obitum beati Wolphelmi in Daciam provinciam fuerat transmissus, cum aliis quibusdam religionis monasticae gratiâ fratribus. Ubi cum aliquantis per commoratus esset, et jam reditum ei persuaderet animus, comitantibus secum viris honestis ac religiosis, iter est aggressus. Cumque ad mare pervenissent, piratis insidiantibus, et die noctuque maris sinum occupantibus, ferme per dies novem negabatur transitus. Unde nimia cordis contritione omnes pariter afflicti, ut propitius adesse dignaretur Dominus se invocantibus, intimis precabantur visceribus. Nec distulit pius Dominus suorum vota fidelium, concite largiendo subsidium. Adest namque praedicto fratri sub noctis silentio B. Wolphelmus per visum, in crastinum jubens accelerare transitum, mare pacatum, hostium denunciâns impetum refrenatum. In memoriam vero suae liberationis ter ternis psalmis, cultor ille sanctae Trinitatis, Domino vota persolvi jussit jubilationis. Taliter hostium sublata formidine, non modicum gaudium sumpserunt ex divina revelatione: et marinis se laeti ingerunt fluctibus, piratis minime nocere valentibus. Hoc ordine per servi sui merita ab imminentibus malorum procellis eruti, divinae gratias agunt liberationi. Quod ut ab ipso fratre qui pertulit, agnovimus, fideli narratione retulimus.

§ 26. Eodem tempore claudus quidam, Willemannus nomine, ex villa, loco Bruwilerensi contigua, Polheim videlicet nuncupata, obtentu beati Wolphelmi diu negata membrorum recepit officia. Tempore quippe Quadragesimali ad locum accedens sepulchri, quo salutis arderet desiderio, cordis promebat gemitu. Denique ad Deum tota intentione conversus, lacrymosis precabatur suspiriis, ut servi sui meritis sospitatem mereretur in membris. Nec spes fefellit, cui fides incitamentum praebeuit. Citius enim dictu claruit, cujus sanctitatis vel meriti vir beatus extiterit. Repente enim diu contracti se coeperunt extendere nervi, et venarum meatus vitalis sanguinis infusione repleri, et membra prius praemortua, in pristinum vigorem restitui. Quid longius morer? Sentiens homo divinam in se operari virtutem, lento conamine assurgere nitens, quamquam adhuc nutante gressu, in pedes constitit, et quae circa se acta fuerant, praesentibus fideliter disseruit. Quorum manibus sustentatus, et huc illucque deductus, ut res innotuit fratribus, magnifice laudatur et glorificatur Deus qui in sanctis suis mirabilis est et gloriosus, faciens mirabilia solus. Ad indicium vero tanti miraculi, sustentatorii illius baculi super sepulchrum beatissimi viri multo tempore mansere suspensi.

§ 27. Alio ferme tempore huic miraculo accidit consimile, quod quando qualiterve sit factum, libet referre. De villa Geroldeshoven mulier omnimodis contracta, ad saepe memoratum

locum ab amicis est deducta. Haec sedulo ibidem incubans precibus, templi limina frequentabat attentius. Existente autem sacratissima beati Petri apostolorum principis solemnitate, et hanc cum reliquo vulgo tantis contigit interesse solemnibus. Quae largiter flens, et longa suspiria trahens, ante sepulcrum beati viri prosternitur, miseram se ac infelicem nimium conqueritur, cujus nec preces mererentur admitti, nec corporis incommoda solvi. Sed qui quondam mulieris Chananaeae, et hujus voluit preces differre: ut importunum illius desiderium, fidei esset experimentum. At vero quoniam beati viri meritis salvari posse non haesitavit, sed in fide postulans perseveravit, effectum meruit. Erecta quippe divinitus, exclamavit, omniumque silentium clamoribus rupit. Ubi enim ossibus ossa se conjungere disjuncta, et nervorum contractio juncturarum fiebat connexio, non est mirandum quod fragilioris mulieris sexus expavit animus. Exurgens itaque a pavimento, recepto vigore, incolumis praevaluit ad propria remeare. Talibus miraculorum effectibus veraciter cum Christo se vivere mundo testatur vir iste beatus, Amen.

INDEX ALPHABETICUS SANCTORUM

QUORUM HISTORIAM

IN SURIO HABES PRO MENSE FEBRUARIO

	<i>Dies</i>	<i>Pag.</i>
ADELEIS vel ALEIDES Virgo	5	132
ADERITUS et ELEUCHADIUS Episc.	14	376
ADELHARDUS Abbas, <i>ex jan.</i>	2	520
AGATHA Virgo et M.	5	118
AIBERTUS Presb., <i>ex apr.</i>	7	659
AMANDUS Episc.	6	159
AMPELIUS et Socii MM.	11	290
ANDREAS Corsinius Ep.	4	83
ANTONIUS Archiep. Constantinop.	12	309
ANSBERTUS Episc.	9	232
APOLLONIA Virgo et M.	9	227
ASTERIUS Martyr cum VALENTINO	14	343
AUDIFAX et HABACHUM fratres MM.	14	343
AUSTREBERTA Virgo	10	248
AUXENTIUS Abbas	14	353
AUXIBIUS Episc. in Cypro	19	406
BERTHULPHUS Conf.	5	124
BLASIUS Ep. Mart.	3	76
BLESILLA Vidua, <i>ex jan.</i>	22	582
BRIGIDA Virgo Scotiae	1	42
CELERINUS Diac. Mart.	3	74
CLARUS Abbas, <i>ex jan.</i>	1	517
CORNELIUS Centurio	2	66
DATIVUS et Socii MM.	11	290
DONATIANUS et Socii MM.	24	433
DOROTHEA Virgo, M.	6	141
ELEUCHADIUS cum ADERITO Epp.	14	376
EPHRAEM Syrus	1	22
ERMENOLIUS Abbas, <i>ex jan.</i>	6	552
EUCHERIUS Ep. Aurelian.	20	418
EUGENIUS et MARIA ejus filia	7	216

	<i>Dies</i>	<i>Pag.</i>
EUTYCHIUS Patr. Constantinop., <i>ex apr.</i>	6	620
FAUSTINUS et JOVITA fratres MM.	15	385
GODEBERTA Virgo, <i>ex apr.</i>	11	681
GUARINUS Ep. Card.	6	169
GUDILA Virgo, <i>ex jan.</i>	8	561
GUGLIELMUS vel WILHELMUS Erem.	10	259
GUTHLACUS Anachoreta, <i>ex apr.</i>	11	673
HILARIANUS puer M.	11	299
IGNATIUS Ep. Mart.	1	3
ISIDORUS Mart.	5	115
JULIANA Virgo et M.	16	397
LAUNOMARUS Abbas, <i>ex jan.</i>	19	572
LAURENTIUS Cantuar. Ep.	2	72
LEO et PAREGORIUS MM.	18	402
LUPICINUS et ROMANUS Abb.	28	510
LYDWINA vel LYDWIGES, <i>ex apr.</i>	14	684
MARGARITA Virgo, <i>ex jan.</i>	26	589
MARIUS et MARTHA cum filiis MM.	14	343
MARTINIANUS Eremita	13	331
MELETIUS Antioch. Archiep.	12	304
MONTANUS et Socii MM.	24	433
NESTOR Ep. Mart.	26	472
NICEPHORUS Mart.	9	228
ONESIMUS Episc. Ephes. M.	16	394
OPPORTUNA Virgo, <i>ex apr.</i>	22	718
PAREGORIUS et LEO MM.	18	402
PAULUS Episc. Virdun.	8	221
PETRUS Damianus Ep. Card. et Eccl. Doct.	23	423
PETRUS Abbas Cavensis, <i>ex mart.</i>	4	607
PHILOROMUS et PHILEAS MM.	4	81
PIPINUS I Brab. Dux	23	431
PIONIUS Presb. M. cum Sociis	1	12
POLYEUCTUS Martyr	13	325
PORPHYRIUS Episc.	26	475
PRIMOLUS cum Sociis MM.	24	433
REMBERTUS Ep. Brem.	4	91
RENUS cum Sociis MM.	24	433
RICHARDUS Rex Anglus	7	215
ROMANUS et LUPICINUS Abbas	28	512
ROMUALDUS Abbas	7	178

	<i>Dies</i>	<i>Pag.</i>
SADOTH et CXXVIII Socii MM.	20	415
SATURNINUS Presb. et Socii MM.	11	290
* SEPTEM BB. PP. Ordinis Serv. Fundatores	11	283
SEVERUS Ravennat. Episc.	1	47
SEVERINUS Abbas Agaun.	11	300
SOTERES Virgo Mart.	10	257
TARASIVS Archiep. Constantinop.	25	441
THEODORUS Dux Mart.	7	172
VALENTINUS Ep. Interamn. Mart.	14	349
VALENTINUS Presb. et ASTERIUS MM.	14	343
VEDASTUS Episc.	6	147
VICTOR Conf.	27	509
VICTORIA Virgo et Mart.	11	298
VICTORICUS et Socii MM.	24	433
* VIGINTISEX MM. Japonenses	5	107
WILHELMUS sive GUGLIELMUS Erem.	10	259
WINWALOCUS Abbas, <i>ex Mart.</i>	3	598
WOLPHELMUS Abbas, <i>ex apr.</i>	22	731

MARTYROLOGIUM ROMANUM

ILLUSTRATUM

MENSE FEBRUARIO

EAL.

DIE I.

MARTYROL. — Natalis S. IGNATII Episc. et Martyris, qui tertius post B. Apostolum Petrum Antiochenam rexit Ecclesiam, atque in persecutione Trajani damnatus ad bestias, Romam vinctus mittitur jubente Trajano, ubi, circumsedente Senatu, immanissimis poenarum suppliciis primo affectus, leonibus dehinc objicitur, quorum dentibus praefocatus, Hostia Christi efficitur. (*Vide Surium supra, p. 1*).

MARTYROL. — Smyrnae, S. PIONII Presbyteri et Martyris, qui post apologias pro fide Christiana conscriptas, post squalorem carceris, ubi multos fratrum ad Martyrii tolerantiam suis exhortationibus roboravit, cruciatibus multis vexatus, clavis confixus, et ardenti rogo superpositus, beatum pro Christo finem sortitus est; cum quo et alii quindecim passi sunt. (*Vide Surium p. 12*).

MARTYROL. — Ravennae, S. SEVERI Episcopi, qui ob praeclara merita signo columbae fuit electus. (*Vide Surium p. 47*).

S. PAULUS TRICAST. EPISC.
(*Natus circa 335 — Obiit circa 410*).

MARTYROL. — In Gallia, civitate Tricastina, S. PAULI Episcopi, cujus vita virtutibus claruit, et mors, pretiosa miraculis, commendatur.

Rhemis in Campania gallica (*Cham-pagne*), Christianis piisque parentibus genitus, Paulus pueritiam pri-

mamque adolescentiam charitate et senili prudentiâ et moribus honestissimis illustravit. Octodecim annos natus uxorem filiali obedientiâ duxit; sed de perfectissimae castimoniae proposito sponsae suasit, ejusque potius custos ac sanctae conversationis socius et exemplum fuit quam maritus. Barbaris in provinciam irrumpentibus, fugâ salutis sibi et virgini sponsae ac matri et socru suae providit, petiitque longinqua desertaque montium, ubi uni Deo et Angelis cognitus plures annos commoratus est, atque victum sibi tribusque memoratis feminis colendo pactâ mercede quodam ad montis radices agro comparabat. At Deus humilium celsitudo, Paulum mirabiliter in sublime attollere decreverat, ut in Ecclesia splendorem suae sanctitatis diffunderet. Factum est, igitur quadam die ut ei plaustrum cum rusticis instrumentis per arva ducenti, virorum veluti agmen occurreret e proxima Tricastinorum urbe (gallice *Trois Châteaux* *) quibus divina revelatione indictum fuerat ut quem in eo loci, Paulum nomine, invenissent, episcopum sibi deligerent. Quis ergo vocaretur sciscitati ab eo sunt; Paulus vocor, respondit — Quem quaerimus utique es tu — Ad quid autem huc me quaesitum venistis? — Scias, vir Dei, populum et clerum Ecclesiae

* Cui vetustius nomen *Nedmagus*, ac postea ex hujus sancti Episcopi celebritate, *S. Pauli* facta appellatio est.

nostrae te sibi poscere Episcopum — Me ne creditis Episcopum nacti? Toto coelo erratis, amici; non ego Paullus ille sum quem perquiritis; nihil enim in me conspiciere est nisi misellum hominem, rustico intentum operi etc. Magis vero magisque illis instantibus, Paulus subridens, arundinem quam bovis stimulantibus manu gestabat terrae infixit, en, exclamans, Episcopus ero vester cum calamus aridus hic flores frondesque protulerit. Admirabiles viae Domini! Lusus hominis, testimonium evasit divinae voluntatis; quo putaverat facto Paulus oblatam arcere dignitatem, eo adstrictus est illi se subdere invitus; ejus namque in praesens verba Omnipotens prodigio confirmavit; virescit illico, floret arundo; exultant legati, stupet Paulus, et Dei disponentis indicio adeo perspicuo jam discit obtemperandum. His cognitis sponsa ejus benedicens Domino, sacris Virginibus monasterii Arelatensis se adjunxit, ubi sanctitate floruit. Paulus solemniter in urbem Tricastinam civium manibus perducitur et Pastor consecratur. Annis quadraginta Ecclesiae illi sanctissime praefuit. Sedit in Concilio Valentiensi anni cccclxxiv, hujusque Actis subscripsit. Cum judaeus quidam pecuniam Torquato Episcopo decessori commodatam, et rite sibi ab illo jam solutam fraudolenter, non extante acceptilativa syngrapha, negare se recepisse, Paulus per insigne miraculum de iniquissimo eum mendacio publice convicit; nam multis adhibitis testibus, Pontificalibus indutus, eum ad demortui Torquati tumulum duxit, et facta oratione, cadaver tetigit pastoralis baculo, et in nomine Domini eum interpellavit de pecunia, an judaeo restituisset nec ne; vocem tunc cadaver reddidit, mutuum affirmantem commodanti redditum fuisse, quod cum magno testibus gaudio, tum perfido judaeo incredibili terrori et dedecori fuit.

S. Pauli reliquiae anno MDLXI die Dec. xxiv ab haereticis invadentibus scelestissime sunt in ignem coniectae. Brachium servatur quod in theca seorsim repositum erat. Veterum Codicum grapharii *Tricassinam* (*Troyes* Campaniae, *Champagne*) pro *Tricastina* urbe (*Trois Châteaux in Delphinatio*) scripserunt; magna inde confusio; alius enim S. Paulus illam rexit Ecclesiam extremis Caroli Magni temporibus. Romanum Martyrologium communi mendo purgatum est jussu Urbani Pp. VIII. (*Ex Adriano Baillet, ac potissimum ex Paulo Guérin, Petits Bollandistes.*)

MARTYROL. — Eodem die, S. EPHRAEM Edessenae Ecclesiae Diaconi qui post multos labores pro fide Christi susceptos, sub Valente Imperatore, sanctitate et doctrinâ conspicuus, quievit in Domino. (*Vide Surium p. 22.*)

MARTYROL. — In Scotia, S. BRIGIDAE Virg. quae cum lignum altaris teligisset in testimonium virginittatis suae, statim viride factum est. (*Vide Surium p. 42.*)

S. VERIDIANA VIRGO SANCTIMON.

(Circa annum nata 1190)

Decessit 1245. Nat. Itala.

MARTYROL. — Apud Castrum Florentinum in Etruria, beatæ VERIDIANAE Virginis reclusae Ordinis Vallisumbrosae.

Haec in Castro memorato (a), loco humili nata, a prima aetate, orationis et abstinentiae studiis dedita, duodennis etiamnum, durius quoddam vitae genus aggressa, ciliciumque induta, miris a Numine miraculis honorata est. Civi cuidam dum deserviret, in summa annonae charitate, pauperum miserta, fabas domini sui in eosdem erogabat, quas cum herus non reperisset, ita in illam iracundiâ exarsit ut ad clamorem vicini ac-

(a) Castrum Florentinum (ital. Castel Fiorentino), Etruriae oppidulum.

currerent: tum Veridiana lacrymis ope a Deo implorata, arcam fabis plenam miraculo meruit, quam cum refertam hero ostendisset, en, ait, Christus quod abstulerat, large admodum restituit. Obstupefactus dominus ejus, caram deinceps et in pretio ancillam tantam habuit. Late inde per provinciam celebrata Veridianae sanctitas, quippe quae veterum servorum Dei celeberrimorum opera imitaretur, ac Jeremiae, Elisaeo, Benedicto Abbati passim comparata. Virgo tunc humanam gloriam abominari, et si quā fas esset fugam e patria sollicitam moliri. Quod ut sentire cives, permoleste tulerunt. Evenit interea ut matronae quaedam Compostellanam (a) ad S. Jacobi Apostoli sepulcrum peregrinationem susciperent. Eis se comitem Veridiana dedit, suique cives eam per Deum obtestabantur ut quamprimum ad ipsos reverteretur. Quod iis virgo pollicita est. Iter ingressa, per omnem viam nihil de consuetis vigiliis, precationibus, jejuniis remisit. Eximia ardens charitate, visitabat infirmos in nosocomiis, pauperes in piis locis, blandisque eos sermonibus solabatur, exemplisque, non verbis solum, ad humilitatem spiritus hortabatur et patientiam. Hilarem ac comem sociis se praebuit, atque iis adjuvandis indefessam: pedes singulis expleto diei itinere abluebat, tergebat, osculabatur, omnibus se cum gaudio submissam sponse ancillam exhibens.

(a) Percelebris, et post romanam ad Apostolorum limina, facile prima in Occidentali Ecclesia, Compostellana peregrinatio fuit ad sepulcrum S. Apostoli Jacobi. Compostella civitas, metropolitana sede honestata, Hispaniae occidua-septentrion. (veteres dixerunt *Gallaeciam* hanc provinciam, hodiernam *Galliziam*), ortum duxit ex mira eo loci inventionem corporis S. Jacobi Majoris, et coepta proinde ac in dies aucta populorum frequentia ad sacras supplicationes, ubi ejusdem sancti Apostoli per innumera miracula claruerunt reliquiae. Cum fulgentis, ut tradunt, stellae apparitione reconditum ignoratumque venerabilium exuviarum thesaurum revelasset, locus ille *Campus Stellae* appellatus est; quod creditur urbis illius nominis etymon.

Cuncta ejus acta sedulo populares ejus observarunt, reducesque in patriam, narraverunt.

Domum cum revertisset, summā omnium laetitiae excepta est, non secus ac thesaurus antea deperditus ac denuo inventus; eam tunc obsecrare ne quoquam deinceps abiret. At illa soli Christo cupiens, non hominibus, placere, unum eos rogavit, ut paupercula cum esset, publicis expensis, eremiticam sibi domunculam extruerent, in qua posset solitaria vivere, a mundanis rebus prorsus sejuncta. Quod ex voto virginis factum, eique cella aedificata extra oppidum, trans Elsam flumen. Dum illud construeretur habitaculum, Romam profecta est, Quadragesimam illic cum matronarum peregrinantium comitatu, eadem actitans quae prius cum pergerent ad S. Jacobum. Tantam verosibi in alma Urbe piorum gratiam comparavit, ut eam in patriam reverti non paterentur. Triennium isthic dicitur commorata. Divino tandem nutu furtim in patriam regreditur. Perfecta cum jamdiu fuisset cellula quam incolere optabat, constituto die ad oppidi majorem ecclesiam venit, ubi perceptis sacramentis solemniter vota virginitalis ac obedientiae sacerdoti ad id ab Episcopo designato nuncupavit; Clero deinde populoque comitante virgo Crucem gestans ad praeparatum habitaculum deducitur; cum ingressa esset, obstructus aditus fuit, exigua solum relicta fenestella. Regulam dicitur professā Ordinis Vallisumbrosae (b); caeterum explicando

(b) *Vallis-Umbrosa* (ital. *Vallombrosa*), amoenitate felix planities est in Tuscia (*Toscana*) seu Etruria. Cum illic S. Joannes Gualbertus eremiticam ducens vitam, discipulis sociisque adhibitis, monachorum coetus auctor fuisset primaevam sectantium strictioremque regulam S. Benedicti, circa annum MLI, Vallis-Umbrosae haec congregatio nomen habuit. Novum Institutum eadem cum appellatione amplexatae sunt postea et piaefeminae, quarum Ordinis parens extitit beata Humilitas, nobilis Faventina, anno probabiliter MCLXX. Decessit B. Humilitas anno MCCCX, coliturque die XXII maji.

arduum et prope incredibile quanto studio antiquum illum Aegyptiorum Patrum fervorem innovavit. Hunc Inclusorum rigorem annos nata circiter viginti amplectens, ipsum juventutis florem Domino generosissime consecravit, cum vultu minime servili sed eleganti admodum esset. Vino perpetuo abstinuit, pavementum pro lectulo habuit, ferreo cingulo et cilicio corpus cinxit, in crastinum nihil esculenti reservans, in pauperes omnia, quae frugalissimae mensae delrahare poterat, erogavit. Lacrymarum dono felix, iis passionem Domini recolendo tota diffluit. Claruit eximia miraculorum virtute, quae inter, aquam in vinum vertit; fractum pueri genu et brachium brevi oratione curavit; caecam puellam palmâ impositâ videntem reddidit. Trigesimo demum et amplius reclusionis anno, supremam horam cum sibi instare intelligeret, sacramentis munita, dum Psalmos Poenitentiales recitaret, purissimum Deo spiritum reddidit aetate annorum unius vel duorum supra quinquaginta; cuius mortem campanis sponte sonantibus memorant patefactam. Cellula ejus est in ecclesiam conversa. Diligenti inquisitione super miraculis habitâ et haeroicis virtutibus, Clemens VIII Pont. Max. officio eam Ecclesiastico rêcoli constituit. (*Ex Attonis Episc. latina Vita apud Bolland. atque ex Menolog. Benedict.*).

QUARTO NONAS FEBR.

DIE II.

MARTYROL. — Purificatio Beatae Mariae Virginis, quae a Graecis Hy-papante Domini appellatur. (*Vide Surium pp. 52, 57 et 61*).

S. APRONIANUS MARTYR

(*Circa 303*) *Patriâ Romanus.*

MARTYROL. — Romae, via Salaria, passio S. APRONIANI Commentariensis, qui adhuc Gentilis, cum S. Sinium e carcere educeret, ut Lao-

dicio Praefecto praesentaret, vocemque e coelo factam audiret, Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est a constitutione mundi, credens baptizatur, et postea in confessione Domini finem vitae, capitali sententiâ, accepit.

De Aproniano Commentariensi (α) verba fiunt in Actis S. Marcelli Pp. martyris (16 Jan.). Aliquid reliquiarum ejus asservari testatur Masi-nius in *Bononia illustrata*, in hac urbe, eumque coli hac die in ecclesia Parochiali S. Joannis in Monte.

SS. FORTUNATUS, FELICIANUS
FIRMUS ET CANDIDUS

MARTYRES

(*Anno 305*)

MARTYROL. — Item Romae, SS. MM. FORTUNATI, FELICIANI, FIRMI ET CANDIDI.

Hos cum aliis plurimis coronatos ferunt quaedam vetusta Martyrologia a Bollandianis recensita. Pauca de iis certa circa aetatem, locum passionis, ipsaque nomina, atque confusa librariorum oscitantia et imperitiâ. Quatuor tantum supra memoratos inter canonice recognitos connumerandos putamus. Fortunati corpus Antuerpiam creditur delatum, Candidi Volaterras in Etruria, Feliciani Placentiam in Hispanica Extremadurae provincia.

MARTYROL. — Caesareae in Palaestina, S. CORNELII Centurionis, quem beatus Petrus Apostolus baptizavit, et apud praefatam urbem Episcopali honore sublimavit. (*Vide Surium p. 66*).

(α) *Commentariensium* triplex genus erat. Alii quippe suâ manu Acta Imperatorum, decreta, etc. literis in libros consignabant; aliorum erat dignitas militiae, gerebantque officium inscribendi schedulas quibus stipendia, et comestus exercitui, praecipue in castris, belli tempore, erogabantur; alii denique Commentarienses erant carcerum custodiae praepositi, atque in commentariolo nomen victorum; aetatem, crimen, tempus subeundae poenae et his similia conscribebant. Hujus infimi ordinis fuit Apronianus.

S. FLOSCULUS EPISCOPUS

(Circa 500)

MARTYROL. — Aureliani, S. FLOSCULI Episcopi.

Tertiusdecimus Aurelianensis (a) Episcopus, Flosculus (b) magnâ splenduisse sanctitate asseritur a veteribus ejus Ecclesiae monumentis; ipsius tamen gestorum nulla reperitur narratio. Perantiqui ejus cultus testimonium extat Aedes Parochialis in illa urbe, S. Flôsculi nomine Deo sacra.

MARTYROL. — Cantuariæ in Anglia, natalis S. LAURENTII Episcopi, qui post Augustinum eam Ecclesiam gubernavit, et Regem ipsum ad fidem convertit (*Vide Surium p. 72*).

TERTIO NONAS FEBR.

DIE III.

MARTYROL. — Sebaste in Armenia, passio S. BLASII Episc. et Mart. qui multorum patrator miraculorum, sub Agricola Praeside post diutinam caesionem, atque in ligno suspensionem, ubi ferreis pectinibus carnes ejus diruptae sunt; post teterrimum carcerem, et in lacum demersionem, unde salvus exivit, jubente eodem Iudice, una cum duobus pueris capite truncatur. Ante eum vero septem mulieres, quae guttas sanguinis ejus defluentes, dum torqueretur, colligebant, deprehensae, quod essent Christianae, post dira tormenta gladio percussae sunt. (*Vide Surium p. 76*).

MARTYROL. — In Africa. S. CELERINI Diaconi qui decem et novem dies custodia carceris septus in nervo et ferro, variisque paenis gloriosus fuit Christi Confessor; et dum inexpugnabili firmitate certaminis sui adversarium vicit, vincendi caeteris viam fecit. (*Vide Surium p. 74*).

(a) *Aureliae, Aurelia, Aurelianum* (apud Francos *Orléans*), sedes Episcopalis Galliarum, Parisiensi Metropolitanae subjecta, sanctorum Antistitum et Conciliorum quae in ea coacta sunt memoriâ admodum illustris est. Antequam ab Aurelianorum gente nomen duceret, *Gênabum* appellabatur.

MARTYROL. — Item SS. MM. LAURENTINI ejus patris, IGNATHI avunculi, et CELERINAE aviae, qui antea martyrio coronati fuerant; de quorum omnium gloriosis laudibus extat beati Cypriani Epistola. (*Apud Surium de praedicto S. Celerino, p. 75*).

SS. FELIX, SYMPHONIOS

HIPPOLYTUS ET SOCHII MARTYRES

MARTYROL. — Ibidem (*In Africa*) SS. MM. FELICIS, SYMPHONII, HIPPOLYTI et SOCIORUM.

Horum acta in ipso copiosissimo Bollando desiderantur. Scribit in Notis Baronius hos SS. Martyres restitutos fuisse ex vetustissimo Codice manuscripto Monasterii S. Cyriaci in Thermis (Romae).

SS. TIGIDES ET REMEDIUS EPISCOPI
(Aetatis incertae)

MARTYROL. — In oppido Vapingo SS. TIGIDIS et REMEDII Episcoporum

Hos sanctos Episcopos, apud omnes junctos, quamvis ignotum an eadem die obierint, Suassajus disparat. Nam 1 Febr. scribit: «In territorio Vapincensi (c) S. Tygridis (alii Tigidis) Ep. et Conf. Hic Dei charitate exardescens, ovium salutem summo studio procuravit, Ecclesiaeque ad divinae legis praescriptum diu gubernatâ, ad superna regna evectus, perennis a se emeritae gloriae reliquit in terris monumentum.» Communia item quae 3 Febr. habet de S. Remedio: «Vapingi sub Aquae Sextiae Metropoli in Phocensi provincia, S. Remedii Episcopi itidem et Confessoris, qui S. Tygridi ob praeclaras virtutum dotes suffectus, iisdem vestigiis inhaerens, Ecclesiam creditam magnâ laude et copioso fructu pastoralis vigilantiae

(b) *Flôsculus* vel *Fôscolus*, gallice dicitur *Floscul* vel *Flou*.

(c) *Vapingum* (gallice *Gap*), antiqua civitas *Vapensium, Vappingensium, Vapecentium*, provinciae Narbonensis 2, in Delphynatu, sub Aquensi metropoli, est egregie munita, arce supra collem apposita.

direxit; datisque divinitus perfectae sanctitatis indicis, eodem tramite quo decessor, aulam coelestem ingressus est etc.»

S. Remedii ossa, ineunte XIII saeculo a francis Cruciatis equitibus e Terrae Sanctae expeditione in Gallias remigrantibus Vapingo in oppidulum Borsii (Gallice *Bort*) ad Lemovicum et Arvernorum fines transtulerunt, ibique religiosissime in argentea capsula asservantur. In Gallia vulgo dic. *Ramezy*.

SS. LUPICINUS ET FELIX EPISCOPI (Circa 486)

MARTYROL. — Lugduni, SS. LUPICINI et FELICIS itidem Episcoporum. Aetatem e Bollando adnotavimus. Gue-
rinius in laudando Opere *Les petits Bollandistes*, fide dignissimus cum de Sanctis agitur gallici regni, saeculum III assignat. Res prorsus incerta, vitiatas enim dicunt Antistitum Lugdunensium Tabulas. En quae hoc loco ait Baronius in Notis: «Beda de Lupicino tantum, de quo etiam Wandelbertus. Ponitur hic Lugdunensis Ecclesiae Episcopus 24.^{us} vel 28.^{us} secundus diversas tabulas quas descripsit Demochares. Felix autem cum in illis non invenitur, alterius existimatur civitatis Episcopus.»

S. ANSCHARIUS BREM. EPISC.

(Anno natus 798 — Obiit 865)

Nat. Belga.

MARTYROL. — Eodem die S. ANSCHARII Bremensis Episcopi, qui Svevos et Danos ad fidem Christi convertit.

(a) CAROLUS MAGNUS die XXVIII jan., anni DCCCXIV, tertio circiter et quadagesimo regni, vitae septuagesimo primo, viam universae terrae ingressus est, Aquisgrani in Vestphalia, ibique sepultus in Basilica quam ipse honori Virginis Deiparae aedificaverat. Quam prospere cuncta bello domique ipsi cesserint, quam prudenter et laudabiliter praegrandi usus sit adepti potentia, quam pius se gesserit vere catholicus imperator

Anscharius (gallico hodierno et Germanico *Scharies*, antiquo autem francorum atque normanico idiomate *A-risgar*), si Henschenio credimus, oriundus fuit ex nobili Belgica stirpe. Divinis revelationibus visionibusque coelitus in ipso adolescentiae exordio ut terrenis se abdicaret admonitus, graviter se gerere, mundana effugere consortia, sacra lectione delectari solemne habuit; cumque monasticas amplexus esset disciplinas in Corbejensi coenobio cui puer traditus fuerat instituendus, sacris Ordinibus est auctus: at, humanam subrepente fragilitate, aliquantulum coepit a proposito priori severitate deflectere. Interim vero contigit excellentissimum Carolum Magnum Imperatorem vita excedere (a); quod cum audisset adolescens qui noverat quantam ille potentiam et rerum gestarum famam florisset, de tanti principis obitu, dolore ipse simul et terrore perculsus, ad se protinus rediit, et omni levitate postposita, se totum in Dei servitium convertens, orationi, vigiliis abstinentiae operam dare satagit. Cumque his virtutum exercitiis insisteret, et illi jam mundus mortuus fieret, et ipse mundo, coelesti visione his re-
creatus est, qua et in iudiciorum Dei timore, et in salutis et gloriae aeternae desiderio ac spe est confirmatus. Munus tunc ei demandatum litterarii magisterii in antiquo primum coenobio ubi studiis vacaverat et solemnium Monachi vota nuncupaverat, deinde in Corbejensi novo (b). Hac in Corbeja, dum officio docendi fungeretur, omnium votis ad praedicandum Dei ver-

erga Ecclesiam Dei, norunt lectores nostri. Petrianae stipis (*Denaro di S. Pietro*) in S. Sedis obsequium in Gallia auctor fuit, eamque subditis suis ad instar sacri vectigalis imposuit. Aliquot in Gallicis et Germanicis Ecclesiis, Sancti titulo gaudet: nihil tamen hucusque de eo inter beatos computando S. Romana Sedes edixit, cultumque liturgicum nec sancivit neque reprobavit.

(b) Bina quae latine Corbejensis nuncupantur monasteria, vulgari distinguenda sunt vocabulo; prior scilicet Corbeja fuit in Picardia, gallice *Corbie*; altera erat *Corvey* in Saxonia.

bum publica in ecclesia est electus; in sacris enim non minus quam in profanis litteris maxima et scientiae copiâ et dicendi gratiâ praeditus celebrabatur.

Accidit interea ut ethnicus in Dania rex Herioldus, qui aliorum ejusdem Danicae peninsulae regum odio expulsus fuerat, ad pium francorum imperatorem Ludovicum veniret, ejus imploraturus opem ut in principatum restitueretur. Qua arreptâ occasione Ludovicus auctor fuerat ut Herioldus Christianam fidem amplecteretur, eamque cuperet in barbaras suas terras propagare. Hic igitur a Ludovico virum expostulat pietate, doctrinâ, religionis zelo insigne, qui secum in Daniam pergat, ejusque gentis apostolus fiat et minister salutis. Ansharius, utpote prae caeteris idoneus, proponitur, qui periculis adeo plenam peregrinationem et perarduum apud feros adversarios munus suscipere non dubitavit, martyrii flagrans cupiditate. In Daniam itaque cum pervenisset, inter paganos constitutus, labores multos molestiasque prope ad internecionem perpersus, tantâ usus est exemplorum vitae suae et sanctae facundiae efficacîâ, ut multi ad fidem converterentur, et numerus in dies augetur eorum qui in Christum credentes salvi fiebant.

Cum vero, anno dcccxxxix Sueonum Legati ad memoratum Ludovicum se contulissent nunciantes, multos in gente sua esse qui Christiano cultui se addicere optarent, sacerdotibus propterea et praedicatoribus evangelicis indigerent; habito cum Corbejensi Abbate consilio, visum est, nemini utilius quam Anshario, aliis in Dania ei succedentibus, novam hanc Svecanam expeditionem esse

committendam. Ansharius autem omne gaudium existimans si lucrandis Deo animabus sibi daretur insuadere, siquid insuper adversitatis potuisset evenire patienter statuens tolerare pro Christo; relicto apud Danos servo Dei Monacho Gislemaro, ipse illuc perrexit cum Legatis, nonnullisque ab imperatore in ejus adjumentum missis. Quod longum asperumque iter non sine vitae discrimine perficere datum est; nam in piratas inciderunt, e quorum manibus vix, nudisque pene corporibus prosilire potuerunt, omnibus deperditis quae ex regia munificentia acceperant. Hoc facto plurimi ex illis ultra progredi noluere; sed Ansharius a coepta via deterreretur nulla ratione potuit, et in Dei ponens arbitrio quidquid illi contingeret, pedes, paucis cum sociis reliquum viae est aggressus confecitque, aequè admodum frequentissima per maris freta, breviori ut tenderet itinere, occurrentibus negotiatorum navigiis transvectus. Ad Svecos (a) tandem pervenit, ubi a rege qui Bern vocabatur benigne exceptus, et licentiâ donatus ibi manendi et Evangelium praedicandi, multos brevi ad fidem et baptismi gratiam feliciter perduxit. Ex primis christianis illius gentis fuit Byrnae praecipuae civitatis Praefectus, et Consiliarius regis. Herigarius nomine qui aere suo Ecclesiam extruxit, multaque invictae fidei reliquit insignia. Per Ansharium igitur Catholicæ Religionis in illis extremis barbarisque Europae plagis ostium est felicissime patefactum. — (*De Hamburgensi et Bremensi S. Ansharii Archiepiscopatu, vide in Surio in Vita S. Remberti ad diem hujus mensis IV, ab initio ad § 8, p. 91 et seqq.*)

Legationem Ansharius, dum Cathedraliam Hamburgensem teneret, in antiquiores, postea Sveci, Svedi et etiam Sveni; ne hos tamen confundas cum Sveis proprie dictis, regionem interiori Germaniae ad Danubium incolentibus quae *Svevia* appellatur, dum illorum regnum de quibus hic egimus *Svetia* est.

(a) Cum de Dania, jam dixerim pro S. Canuto, 19 Jan., de *Svecia* nunc et *Sveonibus* tantum notula est apponenda. In extrema aquilonaris Europae continenti ad Balthicum mare jungitur Norvegiae Daniaeque regnis *Sveidia*, *Svecia*, *Svetia*, cujus incolae ab immemorabili *Sveones* fuere, *Sviones* apud

Daniam resumpserat, ac illis saepius regionibus peragratis, plurimos Christianae religioni adjunxit, atque in fide Catholica roboravit. Bremensi autem accepto Episcopatu, alteram in Sveciam legationem paravit de illarum gentium conversione sollicitus; ibique citius quam alibi, sanctam ex Ecclesiae Dei incremento sumpsit laetitiam.

Verum de pastoralis ejus gratia, qualis quantusque extiterit praeteriisse ne videamur; in illo certe videre fuit quod B. Gregorius in figura pastorum qui in nativitate Domini super gregem suum vigilabant, de Pastoribus Ecclesiae dixit: « Quid est, quod vigilantibus pastoribus Angelus apparuit, eosque Dei claritas circumfulsit, nisi quod illi prae caeteris videre sublimia merentur, qui fidelibus gregibus praeesse sollicite sciunt, dumque ipsi pie super gregem vigilant, divina super eos gratia largius coruscat? (*Homil. 8 in Evangelio*). » In omni enim actione illum Dei gratiam comitem habuisse, multis experimentis in ejus Vita a S. Remberto (vide crastina die in Surio), ejus discipulo et Episcopatus successore, comprobatur; et quod ipse super gregis sui custodia sollicitus, multorum sublimium visione dignatus sit factusque mirabiliter particeps, et supernâ frequenter visitatione inspiratus. Exterior in super gratiâ in verbis et vultu admirandus erat, et sermo illius praedicationis multa hinc suavitate perfusus, magnae illinc et terribilis commotionis, quippe qui egregie misceret terroribus blandimenta. Cum autem potentes et divites si reprehendendi severum et constantem in eo pastorem animam sunt experti; mediocres quasi fratrem complectebantur, pauperes vero quasi patrem piissimo venerabantur affectu. Porro, licet signa virtutum caute fugeret, tamen, eo non quaerente, dicta ejus sequebantur, et multa prodigia ejus ver-

bis vim quamdam afferebant divinam. Evidenti quondam probatum est indicio mandatum Domini ex ore illius in irritum non fuisse prolatum. Nam cum quadam die Dominica in pago Ostergao (*Osterga*) in Frisia ad populum sermonem haberet, prohiberetque inter alia, sub divinae ultionis comminatione, ne quis die festo, citra extremum necessitatis, opus servile exerceret, quidam illorum, domum reversi, in pratum euntes collecto foeno acervos fecerunt. Sub vesperum autem omnes acervi qui eadem die facti fuerant, divinitus igne consumpti sunt, illaesis illis permanentibus qui anterioribus diebus praeparati in medio constabant; quo facto innotuit contumaciam illorum fuisse mulctatam ut Anscharius minitatus transgressoribus fuerat. Quanti vero oratione illius et unctione olei sanati sunt, enumerari non potuerunt. Turmatim quippe ad eum non solum de sua Dioecesi, sed etiam de longinquo venire solebant aegrotantes, medicinam ab eo salutis exposcentes, quam ab eo indubitanter sciebant se esse consecuturos. Quae omnia ipse summo studio occultabat.

Cum omnis denique vita ejus et sui corporis voluntario cruciatu, et in laboribus plurimis, et propter barbarorum incursiones et depredationes, nec non contradictiones malignantium, jure martyrium fuisset. gravi coepit morbo decumbere et se sentire ad mortem urgeri; qua in infirmitate gravissima patientissime tolerata, de hoc uno eum moeror occupabat quod dignus a Deo reputatus non fuisset qui cruento martyrio pro fide consummaretur. Cumque jam quatuor menses eo premeretur ingravescente in dies morbo, Festum advenerat Purificationis B. M. V. Tunc praecepit ut omnes sacerdotes Metropolitanae suae Ecclesiae pro ejus animâ, crastinâ die discessurâ, celebrarent, et ipse sacrosanctâ Com-

munione perceptâ cum totam eam diem et insequentem noctem sanctis monitis tradendis, et in audiendis sacris lectionibus, ac Psalmis et Hymnis recitandis insumpsisset, elevatis manibus dum caneretur hymnus *Te Deum laudamus*, vix absoluto symbolo S. Athanasii ad professionem Orthodoxae fidei, versis in coelum oculis annos agens aetatis 67, Episcopatus 34, apostolicum spiritum sanctissime exhalavit. Mortem ejus continuo veneratio fidelium est subsecuta, ac S. Ansharii nomen paucis post annis omnia Martyrologia exceperunt. Reliquiarum ipsius aliquid Bremae dicitur asservari, aliquid in utrâque Corbeja.

PRIDIE NONAS FEBR.

DIE IV.

MARTYROL. — Florentiae, S. ANDREAE CORSINI, Episcopi Fesulani, ejus natalis agitur octavo Idus Januarii (*V. Surium* p. 83).

S. EUTYCHIUS MARTYR

(*Probabiliter circa 300*)

MARTYROL. — Romae, S. EUTYCHII Martyris, qui illustre martyrium consummavit, sepultusque est in coemeterio Callisti; ejus sepulchrum S. Damasus Papa versibus exornavit.

Restitutus est, teste Baronio, in rom. Martyrol. ex antiquis monumentis. Extant in ecclesia S. Sebastiani, Romae, ad coemeterium Callisti, viâ Appiâ, tabulae marmoreae incisi versus, qui deperditorum Actuum locum tenent:

Eutychius martyr crudelia jussa tyranni
Carnificumque vias pariter tunc mille nocendi
Vincere quod potuit, monstrantis gloria Christi,
Carceris ingluviem sequitur nova poena per artus:
Testarum fragmenta parant, ne somnus adiret.
Bis soni transiere dies, alimenta negantur;
Mittitur in barathrum * Sanctus; lavat omnia
sanguis

Vulnera, quae intulerat mortis metuenda potestas.
Nocte soporifera turbant insomnia mentem,
Ostendit latebra insonantis quae membra teneret.
Quaeritur, inventus colitur, fovet, omnia praestat.
Expressit Damasus: meritum venerare sepulchrum.

Dubitari fortasse potest, ajunt hic

* *Barathrum* interpretatur hic Ferrarius puteum, Martyrum sanguine plenum.

Bollandiani Patres, an non hic sit S. Eutychius Presbyter, cujus in Actis S. Secundi Mart. 1 Jun. mentio fit. Cum enim quaestionarii qui S. Secundum saxo alligatum Ameriae in Tiberim jecerant, Spoleto reverentes, feroci urso occurrissent, ab eo octo occisi fuere; reliqui vix evaserunt clamantes: « Vere homo iste est magni Dei cultor. » Et haec dicentes venerunt ad B. Eutychium Presbyterum ubi latebat, et mittentes se ad pedes ejus, cum lacrymis rogabant eum ut baptizari ab eo mererentur. Quibus ille respondit: « Vos tantum credite Christo Domino nostro, et quidquid umquam mali gessistis, per fidem baptismatis ejus, condonabitur vobis. Allatâ itaque aquâ, baptizati sunt per B. Eutychium, eâdem horâ, promiscui sexus 12. » Non inverisimile est Eutychium nostrum Spoleto concessisse ut lateret; et hinc Romam vel raptum, vel ultro reversum martyrio coronandum. Corpus S. Martyris, inquit Baronius, e coemeterio Callisti translatum ad basilicam S. Laurentii in Damaso dictam.

SS. AQUILINUS, GEMINUS,

ET SOCII MARTYRES.

(*Ineunte saeculo IV*) *Nat. Itali.*

MARTYROL. — Forosempronii, SS. MM. AQUILINI, GEMINI, GELASHI, MAGNI et DONATI.

Aetatem ex conjectura annotavimus; quo mortis genere gloriosum pro fide certamen finierint, et an memorata civitas certaminis campus fuerit, in obscuro est. Pluribus in martyrologiis referuntur. Testatur Ferrarius horum festivitatem Forosempronii (a) celebrari primum

(a) *Forum Sempronii* (italice *Fossombrone*) a conditore Cajo Sempronio, exercitus romani in Hadrubalem duce, appellationem obtinuit. Ab anno Chr. 504 certa noscitur ejus Episcoporum series. Secus Metaurum flumen jacet, quod in proximum Hadriaticum infuit.

caeptam anno MDLXXXIV, curante prae-
vio S. R. C. indulto, laudatissimo ejus
civitatis Episcopo Accarambono. Eo-
rum corpora in eadem cathedrali cõn-
dita existimantur.

MARTYROL. — Thmuis in Aegypto
passio B. PHILAEAE ejusdem civitatis
Episcopi, et PHILOROMI Tribuni mili-
tum, qui in persecutione Diocletiani
cum a cognatis et amicis suaderi non
possent ut sibi parcerent, ambo datis
cervicibus palmas a Domino merue-
runt: cum quibus etiam innumera
multitudo fidelium ex eadem urbe,
pastoris sui sequens exemplum, mar-
tyrio coronata est (*V. Surium p. 84*).

MARTYROL. — Eodem die S. REMBERTI
Bremensis Episcopi (*V. Surium p. 91*).

S. AVENTINUS PRESBYTER.

(*Floruit circa 490*) *Nat. Gallus.*

MARTYROL. — Trecis, S. AVENTINI
Confessoris.

Byturisticis (*Bourges*) mediocri loco
natus Aventinus, virtutum et signo-
rum gloriã evasit clarissimus, S. Lupo
Trecensi Episcopo, ut narrat S. Grego-
rius Turonensis, multos annos famu-
latus est, donec, anno CCCCLXXX, san-
cto Antistite hero suo defuncto, a suc-
cedente S. Cameliano, cui notissima
ejus prudentia, probitas, pietas, Ca-
nonicus creatur, ac familiae et Ec-
clesiae suae Aeconomus. Non diu ta-
men id muneris gessit; monasterium
namque petit, ubi ad Abbatis digni-
tatem invitus reluctansque evectus
est. Miraculorum quae in coenobio
patraverat famam pertimescens, et
honore, quo proinde prosequeretur,
abhorrens, in locum desertum se-
cessit ad Sëquanam fluvium, ab urbe
Tricassina (*Troyes*) septem milliari-
bus distantem, ibique cellulã extru-
ctã, cum uno Monacho, orationis et
austeritatis socio, usque ad extremum
dierum suorum mansit solitarius; at
omnino latere haud potuit, quod, ut
in praeteritis vitae conditionibus,
prodigiorum gratiã effulsit. Singu-

lari illic solatio Aventinum Dominus
recreavit. Cum hic, dum in saeculo
versabatur, sua omnia in captivorum
redemptionem et in cibum egeno-
rum dispensando oblectatus summo-
pere fuisset, pauperrimus pro Christo
factus, a liberalitate in eremo saltem
erga feras abstinere aegre poterat.
Cervam silvestrem ergo amantissime
aluit quae tugurium ejus, venatorum
manus evasura, intraverat; sed id
praecipue visu jucundum, quod cum
manus quotidie post mensam extra
fenestellam emitteret, minuta in
quae redegerat fragmenta panem vo-
latilibus porrigens, advolabant, vi-
dentibus cunctis, aves coeli, et in
ejus manibus confidenter edebant,
quod sancto eremitaе maximae erat
jucunditatis. Cum identidem Mona-
chus socius pisces a proximo fluvio
vivos deferret, iis vesci volebat nisi
cum herbae et panis omnino defuis-
sent, sed in fluvium rejiciens, redite,
dicebat, ab bonum vitae et libertatis.

Quo anno obierit non constat. In
ejus honorem S. Vincentius Tricassi-
nus Ep. sacram aedem extruendam
curavit. Sacerdotalibus plerumque
indutus pingitur, utrãque sibi manu
Caput premens, idque probabiliter
ut innuatur (licet nihil hac de re in
in ejus Actibus) capitis dolore labo-
rantes S. Aventini opem consuevisse
ad levamen et sanationem implorare.
Male quidam hunc cum Aventino
confundunt Episcopo Castrodunensi
(*Chateau-Dun*) cujus in hunc quoque
diem incidit Festum.

S. ISIDORUS PELUSIOTA MONACHUS

(*Floruit labente Saec. IV et ineunte V.*)

MARTYROL. — Pelusii in Aegypto,
S. ISIDORI Monachi, meritis et do-
ctrina conspicui.

Primario cultu Graeci in suis Me-
naeis S. Isidorum hodie venerantur,
et en quo elogio vitae ejus compen-
dium tradunt. « Memoria S. Patris
nostri Isidori Pelusiotae. Hic genere

Aegyptius, claris et piis parentibus natus, et Theophili ac Cyrilli Alexandrinorum Pontificum cognatus agnoscebantur. In omni divinâ humanâque scientiâ ad summum eruditionis fastigium proventus, ingenii monumenta plurima, laude memoriâque digna studiosis reliquit. Rejectis ingentibus opibus, relictoque splendissimo genere, cum omni vitae praesentis felicitate, secessit in Pelusianum (a) montem; arreptaque monasticâ vitâ, sibi isthic vacavit, et cum Deo in itâ familiaritate; totum terrarum orbem divinis suis sermonibus illuminavit. Peccantes ad poenitentiam adduxit, justos confirmavit, haereticos acerrime est insectatus, contumaces gladio verbi Dei redarguit, et ad virtutem excitavit. Quin et Magistratibus, Praefectis, Episcopis, Imperatoribus epistolas innumeras cum conscripsisset, mirifice juvit.* Omnibus se consulentibus ex sacrae scripturae fluentis sapientissime respondit. Cum ergo ita praeclare vitam transeisset, in gravi senectute, multis usque ad extremum, Dei ope, mirabiliter gestis, obdormivit in Domino.

S. GILBERTUS CONFESSOR

(Natus anno 1084 — Decessit 1190)

Nat. Anglus.

MARTYROL. — Eodem die, S. GILBERTI Confessoris.

In Anglia, loco qui dicitur Somplingeam (anglice *Sempringam*), nobili prosapiâ ortus, adeo in paternâ domo abjectus mansit, ut nec famuli cum eo cibum sumere dignarentur, corporali enim puer schemate erat incultus et pene deformis. Litteris traditus et parum proficiens, liberalibus postea in Gallia studiis deditus, magistri gradum est adeptus. In Angliam tunc rediit, puerosque et puellas instruxit; qui primi fuerunt, qui-

bus ordinem suum, de quo mox dicemus, initium sumpsit, quos adhuc laicus in saeculo non scholasticis modo rudimentis, sed et moralibus et monasticis instituit disciplinis: animas enim Deo lucrificare, et quibuscumque posset verbo et opere proficere satagebat. Hoc notatu dignum, quod modestis et piis moribus praelucens, comitate simul et gratiâ conversationis uteretur, et pretiosis nitidisque, secundum natalium dignitatem, indumentis. Cum eum pater licet renitentem ad parochiam sui patronatus assumendum curasset, illuc se conferens, in domo cujusdam civis hospitatus cum Capellano suo, cum formâ speciosae puellae quae ei sedulo ministravit, occulta utrique surreperet contagio, visum est Gilberto in somnis, manum suam in sinum hujus adolescentulae injecisse, nec eam inde extrahere amplius posse. Vir igitur castissimus vehementer expavescens, a loco illo velociter se transtulit. Ut castitate, sic liberalitate praeluxit; quidquid praeter necessarium ad vitae stipendia supererat, infirmis, egenis, Ecclesiae bono erogavit. Gradum sacerdotii tandem adeptus, Lincolnensi Episcopo adhaesit, et Poenitentiarîi munere est auctus, oblatum Archidiaconatum constantissime respuit. Ut pauperibus pietate ac vitae integritate laudabilioribus subveniret, puellas primum honestiores selègit, regulari disciplinâ non abhorrentes, apud Ecclesiam S. Andreae collocavit; postea laicos mares congregavit, et coenobium inhabitandum communiter tribuit, a monasterio Virginum omnino remotum; utrisque habitum dedit paupertatem praeseferentem atque humilitatem. Multa hujus novi Ordinis monasteria sub Gilberti regimine, fundos et praedia viris nobilibus nec non ipso Anglorum Rege praebentibus.

Se contulit post haec ad Capitulum

(a) *Pelusium* Aegypti inferioris urbs inter primarias post Alexandriam ad primum Nili ostium, orientem versus.

* Ex ejus Epistolis extant 2012, miro laconismo in copiosa doctrinâ contextae.

Cisterciense ubi tunc forte aderat Eugenius Pp. III, ut se curâ gregis sui exûeret, ipsamque monachis Cisterciensibus committeret. Sed Summus Pontifex et Abbates responderunt non licere. Familiarissimus tunc. S. Bernardi Clarevallensis effectus est. In patriam reversus, præter pauperum et infirmorum leprosororum, viduarum et orphanorum Xenodochia, ecclesias tresdecim ad Fidelium commoditatem aedificavit. Libros scripsit, varia et saluberrima scientiâ refertos. Monialem igne libidinis succensam asperâ castigatione sanavit, et Fratrem irae stimulis agitatam, levi baculi sui ictu ad maximam mansuetudinem convertit. In media ejus mensa vas positum quotidie fuit, quod *Discum Domini Jesu* appellabat, quod ipse primitiis semper et præcipuis ciborum partibus, quibus pauperes reficerentur, impinguabat.

Cum autem S. Thomas Cantuariensis Ep. a Rege Henrico inique vexatus (*V. ad diem 29 Dec.*) exul in Gallia moraretur, a regiis ministris notatur Gilbertus multam trans mare pecuniam sancto Episcopo misisse. Coacti sunt ergo tum ipse quam omnes coenobiorum suorum Praepositi et procuratores coram Judicibus assistere; Gilberto autem propter ejus sanctitatem oblatum est ut ad omnium suorum salutem, praestito sacramento fidem faceret falsum esse quod dictitaretur. Gilbertus vero quia id in injuriam Ecclesiae redundaret, renuit, malens subire exilium quam tale pronunciare juramentum. Suspensâ tamen diu sententiâ cum judices illum condemnare timerent, supervenientibus litteris Regis, cum suis ad Monasterium redire permittitur. Qui jam liber et abiturus, dissipato praesenti discrimine, palam apud judices contestatur se objecti criminis omnino immunem. Mirari valde omnes quod ultro jam veritatem testaretur de qua in tanto periculo positus ne verbum voluerat proferre.

Vide quam nobili constantiâ, quo pio et sapienti usus sit consilio.

De ejus miraculis ne penitus taceamus, quidam S. Patris pedûles sive laneas calceas pedibus gestans, pòdagra qua detinebatur liberatus confestim est; et alter febricitans, ex scypho sancti potando curatur. Cum autem flamma ignis invalescens, hospitio S. Gilberti appropinquaret, et ille residens in fenestra oraret et psalleret; mox alteram partem domus flamma depascens, ejus praesentiam verita transvolavit, et viciniora loca arripiens, alia hospitibus venerabilis aedificia intacta reliquit.

Anno autem Domini mxcv et vitae suae centesimo sexto, sanctus Dei servus operibus bonis meritisque cumulatus coelestia penetrans pridie nonas febr. in monasterio Sempinghamiae ab eo fundato honorifice sepelitur. In sanctorum catalogo adscriptus est a Pp. Innocentio, anno Chr. mccc.

S. JOSEPH A LEONISSA CONF.

(Obiit anno 1612)

Nat. Italus.

MARTYROL. — In oppido Amatricis Reatinae Dioecesis, depositio S. JOSEPHI a Leonissa, Ordinis Minorum Capuccinorum, quem ob fidei praedicationem a Mahumetanis dira perpesum, Apostolicis laboribus et miraculis clarum Benedictus XIV Pont. Max. in SS. Confessorum canonem retulit.

Josephi, e nobili Desideriorum gente, natalibus, vicus Leonissa in Aprutio gloriatur; sacris decoratur exuviis locus Amatricis apud Reate (ital. *Rieti*) in Umbria. Clarum virtutibus exceperat adolescentem, quem ingenti sanctorum suorum numero adscripturus esset, inclytus Minorum S. Francisci Capuccinorum Ordo. Mirum in modum austeritatem et piam in corpus suum crudelitatem exercuit; quod asperrimum vitae genus, neque cum sacris concionibus operam daret, umquam intermisit. Animarum

salutis procurandae et Christianae Religionis prohevendae percupidus, missionum apud Turcas particeps, captivis fidelibus in triremibus adesse, nutantes in fide confirmare, apostatas Ecclesiae restituere, nullis territus periculis, nullis parcens laboribus saegetabat. Quo factum est ut conviciis, verberibus, vinculis a Mahometanis vexaretur. At verbo Dei impavidus praeco disseminando non cessabat; quare excelsae trabi appensus, manu pedequae dextero unco ferreo perforatus, fumo ignis suppositi suffocandus, martyrium triduo sustulit saevissimum. Ab Angelo denique his ereptus cruciatibus, gloriosae confessionis merito auctus est. Tunc in Italiam rediit, ubi per urbes ruraque cursitans, in evangelizandis pauperibus, sedandis factionibus, rixis componendis, restinguendis odiis totus fuit innumeramque hominum multitudinem ad meliorem frugem revocavit. Prodigii loco habitum est Josephum neque inedia, neque solis aestu, neque imbrium vi, neque locorum asperitate, aegra alioque valetudine concionando, bis, ter, etiam octies, non potuisse praepediri. Horribili cancro necatus est. Memoratu sane dignum, quod cum ulcer esset ferro secandus, et ne prae doloris vehementia corpus motibus quateretur, vinciendum censerent, vir Dei, ore sereno, arrepta Crucifixi effigie, hic est, inquit, funibus longe fortior, qui me immobilem tenere prae omnibus valet. Miraculis vivens et post mortem illustris, a Clemente XII inter Beatos, a Benedicto XIV, anno 1746, solemniter est inter Sanctos relatus. (*Paraphrastice ex Lect. Brev.*).

NONIS.

DIE V.

MARTYROL. — Cātanae in Sicilia, natalis S. AGATHAE Virg. et Martyris quae temporibus Decii Imperatoris sub Quinctiano Iudice, post alapas et carcerem, post equuleum et torsiones, post mamillarum abscissionem, post

volutationem in testulis et carbonibus, tandem in carcere, Deum precando, consummata est. (*Vide Surium p. 118*).

SS. MARTYRES PLURIMI IN PONTO

Initio IV Saeculi.

MARTYROL. — In Ponto, commemoratio plurimorum SS. Martyrum, quorum alii, in persecutione Maximiani, plumbo liquenti perfusi, alii acutis arundinibus in unguibus cruciati, ac multis horrendis tormentis vexati, iisdemque saepius iteratis, palmas a Domino et coronas, illustri passione meruerunt.

Hos primus Baronius, utpote peculiari nota illustrandos Martyrologio inscripsit; deprompto summatim elogio ex Eusebio (*Hist. Eccl. L. 8, c. 24*), qui cum crudelissima in Christifideles acta sub Maximiano et Diocletiano in Palaestina, in Aegypto, Nicomediae et Antiochia, *sed*, subdit, *quae apud Pontum gesta sunt, vel ipso dictu incutiunt horrorem*; «corporis, quippe, partes maxime necessariae torrebantur; quidam in visceribus ac pudendis foedos atque inexplicabiles cruciatus pertulerunt». Sed ea dimittamus, quae ut graecus ille scriptor et coaevus Lactantius ait, *exprimere reformidat oratio*. Supradicta sufficiunt ut cum eodem Eusebio apud Ruinartium (*acta Mart. sincera*) ironico hoc epiphonemate utamur: «generosi illi atque aequi iudices sollertiam suam ostentantes, quasi hoc virtutis alicujus ac prudentiae esset, ambitiosius excogitabant (ut inusitatus acriusque in christianorum membra saevirent); novis quotidie suppliciorum inventis tamquam in certamine quodam, in quo proposita sunt proemia, superare se invicem contententes.

MARTYROL. — Alexandriae, S. ISIDORI Martyris, qui in persecutione Decii, a Numeriano exercitus Duce, pro fide Christi, capite caesus est. (*V. Surium p. 115*).

MARTYROL. — In regno Japoniae,

passio vigintisex Martyrum, qui pro Catholica fide in crucem acti, et lancearum ictibus perfolli, inter divinas laudes ejusdemque fidei praedicationem gloriose occubuerunt, et a Pio IX Pont. Max. sanctorum Fastis adscripti sunt. (*Vide in Surio p. 107*).

S. AVITUS EPISCOPUS

Obiit anno 525 — Nat. Gallus.

MARTYROL. — Viennae, B. AVITI Episc. et Conf. cujus fide, industriâ atque admirabili doctrinâ ab infestatione Arianæ hæresis Galliae defensae sunt.

Avitus (Alcimus Ecdicius) senatoriâ Alverniae in Gallia (*Auvergne*) stirpe, patri Isichio viro sanctissimo (col. 12 Nov.) in Episcopatu Viennensi successit circa annum 490. Hic adversus hæresim Arianam quæ tunc non Africam tantum, sed et Italiam Galliamque pervaserat, strenue decertavit, ut ex insignibus ejus doctrinae et pastoralis ejus fortitudinis monumentis patet. Scripsit enim dialogum errores illos oppugnantem ad Gundebadum Burgundiorum Regem; alios item libros duos contra Nestorium et Eutychem, luculentissimo et satis castigato eloquio; Epistolas item plurimas de gravibus Ecclesiae negotiis, et Homilias, et alia multa prosaice et metricè ad eruditionem Clericorum et populi. Neque in Aviti nostri laudibus hoc silentio prætereundum, quod cum nonnullarum Galliae regionum Episcopi, extirpandæ Arianæ pestis gratiâ, Lugduni anno 501 convenissent, et ad hæreticum Regem se contulissent ut Arianos ad disceptandum de rebus fidei provocarent, Avitus, utpote facundiâ scientiâque nobilissimus, communi consensu delectus est qui coram Rege et Catholicorum acerrimis adversariis disputationem susciperet. Quos adeo perstrinxit ut obmutescerent et devicti discederent. (Hanc Aviti disceptationem vide in Collect. Mansi L. VIII ad ann. 501). Plures proinde Aria-

norum hæresi valedixere; ipse Rex Avitum eos superasse pronuntiavit. Tunc ut narrat S. Gregorius Turon. (*L. 2, C. 34*). Gundebadus Avitum secreto accersivit, Orthodoxæ fidei se adhaerere professus est, rogavitque, S. Episcopum ut eum in Catholice Ecclesiae communionem clam reciperet. Cui S. Antistes: « Si vere credis, palam de fide testimonium redde. Memento Dominum dixisse: *Omnis qui confitebitur me coram hominibus etc....* (*Matth. x, 32*).... Tu cum sis Rex, seditionem pavescis populi, propterea Verbum Domini in publico fateri erubescis. Relinque hanc stultitiam, et quod corde tu dicis credere, fac ut prosit exemplo ad salutem plebis. Sic enim beatus Apostolus (*Rom. x, 10*) ait: *Corde... creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem*. Sic et Propheta: *Confitebor*, inquit, *tibi in populis, Domine, psalmum dicam tibi in gentibus* (*Ps. lvi, 10*)..... Tu es caput populi, non populus caput tuum... unde melius est ut te præcedente agnoscant veritatem, quam, te pereunte, permaneant in errore. Deus non irridetur. Non enim diligit Deus illum qui, propter terrenum regnum, eum non confitetur in saeculo. » His et similibus a S. Pontifice eloquentissime et fortissime prolatis confusus rex quidem est, sed humano stultoque timore irrelitus ad extremum vitae in Arianismo perduravit, non audens aequalitatem Trinitatis publice profiteri.

Ab Haereticis quos verbo et scriptis insectabatur, zelum et eruditionem ejus aegre ferentibus, multoties usque ad vitae periculum minis insidiisque divexatus est; quantaque pro fide et pro Ecclesiast. disciplina sit passus gesta testantur fratris ejus S. Apollinaris Valentiae Ep. (*Vide 5 Oct.*). Accidit inter hæc, ut quidam aulicus Regis Sigismundi *, nomine

* Qui defuncto patri Gundebado successit, anno DXXV.

Stephanus, defunctâ uxore, hujus sorori illicite nupserit. Apollinaris tunc et Avitus Synodum habuerunt cum reliquis vicinarum sedium Pontificibus, ipsunque Stephanum excommunicandum decreverunt. Hanc sententiâ Rex impie permotus, in beatos Antistites furere, insidias tendere, aliquid infesti moliri: sed venerabiles viri terreni regis minas pro coelestis lege tuenda haud formidare, quaelibet subire parati. Avitus itaque cum S. Germano in exilium secedere coactus. Poenas sceleris luit Sigismundus Rex per vim febrium vehementissimam, qua profecto funereus aspectus ejus factus est. Qua infestatione haud convaluit donec, rogante cum fletibus piâ Reginâ, S. Episcopum adiit, veniam de iniquitate persecutionis petiturus. Venit igitur ad virum Dei, et adjuvante Domini gratiâ, ad pedes ejus humillime provolutus, «Peccavi, dixit, inique gessi, dum justis indignas saepe intulerim tribulationes; et revera quae expugnari nequit justitiâ, hoc ipso quo impugnatur fortior est. O magna Regis coelestis indulgentia, qui regis terreni insaniam, tumidamque superbiam reprimit, et orationis effectum per merita sanctorum servorum suorum, a languore mortali quo detinebar absolvit!» Hunc Sigismundum beatus Avitus, post exilium, in fide Catholica et pietate erudivit, qui, illo agente, monasterium Agaunense Sanctorum MM. Mauriti et sociorum Thebanae Legionis construxit, in quo se, ad conficiendum in humilitate et lacrymis vitae cursum, abdidit, sed martyr occubuit, et claruit miraculis, quapropter inter coelites est relatus (V. ad diem 1 Maji).

Hanc exiit mortalitatem Avitus cum quinque et triginta per annos suam gloriosissime rexisset Ecclesiam. (Ex manuscr. Vienn. apud Bollandum, et huj. praevio Commentario).

SS. GENUINUS ET ALBINUS EPISCOPI

(Ille initio VII Saeculi, hic XI)

MARTYROL. — Brixinone, SS. Episcoporum GENUINI et ALBINI, quorum vita miraculis extitit gloriosa.

Genuini, sive Gemini, vel rectius Ingenuini Sabionensis (V. Not. a) Episcopi, plures apud Scriptores, in quibus Paullus Diaconus, celebratur memoria. In officio autem Brixinensi, de eo legitur: «Sub Authari Longobardorum rege.... in exilium pulsus est, ubi aerumnis confectus, miraculis gloriosus migravit in coelum Nonis Febr.» Magnam vero sanctitatem qua meruit a Deo prodigiis clarescere, culpa non parva praecessit; stetit enim pro damnatis *Tribus Capitulis* (V. pro S. Greg. Pp. xu mart), et sedis Apostolicae judicio per aliquod tempus repugnavit. Sed cum universae Ecclesiae supremo Pastori se reconciliaverit, malaque perpessus a barbaris sit ut Orthodoxus Episcopus, magis magisque post lapsum, effulsit fide, poenitentiâ et virtutibus.

Quadrigentis fere post Ingenuinum annis Albinus, communius Albinus, Ecclesiae Sabionensis 28.^{us} Episc. sed. Nobili hic genere natus, propter admirabilem vitae integritatem, a S. Imp. Henrico (*qui col 15 jul.*) magni habitus est et praeclaris est affectus beneficiis. Cum omnes optimi Pastoris partes explevisset, sanctitate et virtutum signis coruscans, in Domino quievit. Corpus ejus, corpori S. Ingenuini, multis post annos Brixinonem (a) translato, hac ipsâ obitus sui die celebriter appositum est.

* Legendum Rothari, cum id a Baronio ad annum referatur DCXXXVIII.

(a) Brixino vel Brixina (vulgo Brizen) e Brixentum gente quam Plinius L. 3, C. 20, inter alpinas recenset, oppidulus est in Rethia 2. Tirole ejus regionis partem Itali appellant. Huc translata paullo post S. Albinum, episcopalis sedes ex eversa Sabiona (apud accolae Seben) quae decem passuum millibus Brixinone aberat.

OCT. IDUS.

DIE VI.

S. TITUS EPISC. S. PAULI DISCIP.

*Floruit post dimidium saeculi I.**Nat. Graecus.*

MARTYROL. — S. TITI Ep. et Conf.,
cujus natalis dies occurrit pridie No-
nas Januarii. (*Vide Elogium Litur-
gicum die iv Jan.*).

Cum de S. Tito Lectiones histo-
ricae habeantur pro Officio ab uni-
versi orbis Clero per Decretum Pii
Pp. IX recitando, fusiori narratione
in ejus laudibus immorari non tenetur
haec nostra Martyrologii illustratio.
Ea sufficiat raptim praebere quae
illic forte circa quaedam rerum et
temporum adjuncta desiderantur. —
Paganica stirpe natus, et gentilitatis
tenebris in lucem adductus Evange-
lii a S. Gentium Doctore, huic pro-
tinus adeo ingenium animumque pro-
bavit ut peculiari statim affectus ab
Apostolo dilectione visus sit; quid e-
nim dulcius de socio, de amico, de
filio paucis prolatum umquam est
quam verba quae de Tito legimus
apud Paulum in Epist. ad Corinthios
2^a (C. II, vv. 12 et 13)?

Paulo is adhaerere coepit anno Chr.
XLVII. Cum eo et cum beato Barnaba,
eodem anno, Jerosolymam concessit,
adfuitque Apostolorum Concilio (a);
ubi cum quidam a judaismo ad Chri-
stum conversi non recipiendum dice-
rent novum discipulum (Titum) gen-
tilibus parentibus natum, nisi cir-
cumcisionem subiret, Paullus vehe-
menter obstitit, libertatem Evange-
lii praetendens; et Paulli sententia

(a) Insigne de veneranda Conciliorum auctori-
tate et Petri primatu monumentum est haec pri-
mae Ecclesiae Synodus, nempe Jerosolimitana
ad componenda dissidia Antiochiae exorta, quod
judaizantes Christiani suscitaverant, necessitatem
(inter alia) Circumcisionis ad salutem praedican-
tes. Apostolatus insuper Paulli apud gentes tunc
est sanctione munitus. Describitur hic consensus
a Luca, Act. Apost. C. xv, et ab ipso Paulo Apost.
in Ep. ad Galatas C. II. Notanda verba quibus sen-
tentia solemniter ab Apostolis inscribitur: *Visum
est Spiritui Sancto et nobis; notatu praeterea dignis-
simum, contra Jansenii sectatores, oraculum Sy-
nodi fidelibus nunciatum non tamquam disquisi-*

stetit. Bis Corinthum missus, gravi-
bus Ecclesiae negotiis pertractandis,
utrâque legatione functus est cum
Corinthiorum pariter et Apostoli gau-
dio et fructu. Aliquot per annos de-
inde Paullum comitatus huc illucque
discurrentem, ejus laborum pro Chri-
sto particeps fuit. Eum denique Apo-
stolus Cretae (b) Episcopum creavit.
Biennio Cretae vix expleto, a Dal-
matiae gentes Evangelio imbuendas
perrexit. Cretam demum rediit ubi
in summâ senectute numquam usque
ad extremum vitae spiritum ab apo-
stolicis sudoribus se continuit; ac
beato exitu annos natalis 94 ad repo-
sitam in coelis justitiae coronam glo-
riosissimam evolavit.

MARTYROL. — Caesaræae in Cappa-
docia, natalis S. DOROTAE Virg. et
Mart. quae sub Saprício illius pro-
vinciae Praeside primum equulei ex-
tensione vexata, dehinc palmis diu-
tissime caesa, ad ultimum capitali
sententiâ punita est; in cujus confes-
sione THEOPHILUS quidam scholasticus
ad Christi fidem conversus, et mox
equuleo acerrime tortus, novissime
gladio caesus est. (*V. Surium p. 141*).

SS. MM. SATURNINUS,

THEOPHILUS ET REVOCATA.

Probabiliter medio saeculo III.

MARTYROL. — Eodem die, SS. MM.
SATURNINI, THEOPHILI et REVOCATAE.

Interciderunt, ait Bollandus, ut in-
numerabilium aliorum, aut latent
certe etiamnum, horum Martyrum
Acta, quorum tamen meminere plu-
rima Mss. Martyrologia. Haud inve-

tionis materiam, sed disciplinae et fidei regulam
reverenti docilitate excipiendam.

(b) Creta (Turcarum lingua *Kirid*), Graecarum
insularum maxima, Candia vocari coepit saeculo
ix, cum orta supra Heracleopolis ruinas arce *Al-
Kandak*, Candiae urbi nomen factum, et huc ex
eversa Gortimna metropolis est translata. Cum
duodecim essent in insula civitates, totidem epi-
scopos Titus constituerat juxta Apostoli manda-
tum; sic enim interpretantur Jeronymus, Chry-
sostomus, Theodoretus vocem *Presbyteros* de qui-
bus Epist. ad Titum i, 5.

rosimile hos esse quos legimus in Florario Hispaniensi ad annum Chr. cclx, Vianae in Gallaeia prope Tudem civitatem passos (conveniunt nomina Martyrum, et Revocata titulo Virginis honestatur) in persecutione sextâ quae a Maximino I ad Decium perduravit ab anno videlicet 236 ad 250, vel in septimâ quae Decium excitatorem habuit, quamque paucis post annis excēpit octava sub Valeriano et Posthumio.

S. SILVANUS EPISC. ET MARTYR

Circa ann. 306. — Ex Oriente.

MARTYROL. — Emessae in Phoenicia S. SILVANI Episc. qui cum eidem Ecclesiae annis quadraginta praefuisset, sub Maximiano imperatore, una cum duobus aliis objectus feris, membratimque discerptus, martyrii palmam accepit.

Menologium Graecorum citat Baronius, quod Mucium et Lucam adiungit; de his etiam Nicephorus, Eusebius, Rufinus. Ita rem narrant Menaea: « Numeriano imperante * mota est adversus Christianos persecutio. Relatum est ad Emesenorum civitatis Praefectum de sancto Patre nostro Silvano Episcopo ejusdem civitatis. Ac subito comprehensus est sanctus, cumque eo Lucas Diaconus et Mucius Lector; ac vincli Praefecto sistuntur. Quos ille diligenter examinatos, ut audivit Christum solum ac verum Deum confitentes, atque idola et qui haec venerarentur execrantes, cum blanditiis eos emollire non potuisset, ingenti iracundiâ percitus, atque in rabiem

actus, flagris eos atrociter cecidit, ac deinde in carcerem conjectos longâ inediâ torsit. Deinceps per multos dies identidem interrogatos, flagellari, vinculis coërceri, fame ac siti enaciari, tandem feris objici praecipit. Producti vero in stadium, variis jam in eos immissis belluis, oraverunt ut isthic finire certamen possent. Statim famulorum suorum vota audiens Deus, eorum animas suscepit. Belluae autem eorum corpora revêritae, iis omnino intactis recesserunt. Nocte deinde inruente Christiani quidam clam eorum reliquias subripiētes, magnâ curâ sepeliebant.

S. ANTHOLIANUS MARTYR

Circa 255. — Nat Gallus.

MARTYROL. — Arvernus in Gallia, S. ANTHOLIANI Martyris.

Hujus Acta S. Praejectus Arvernorum Episcopus scripsit. Bollandiani tamen, dum Tomum Februarii ederent, nondum viderant. Ex Andrea Suassajo in Gallic. Martyrol. brevis eruenda notitia: « Claromonte Arvernorum (gallice *Clermont*), natale S. Antholiani qui pro fidei testificatione a Chroco (a) tyranno impio, Galliarum vastatore, capitis damnatus, ibi erecto trophaeo immortalis, cum S. Liminio gloriosi certaminis consorte, prope moenia urbana sepultus est.

MARTYROL. — Eodem die, SS. Episcoporum VEDASTI et AMANDI, quorum vita et mors plurimis miraculis

* Monet Bollandus legendum esse Maximianum Galerium. Recte quidem excluditur Numerianus; at perperam Galerius supponitur, nisi annus huic martyrio assignetur a cccvi ad cccxi (Bollandus scribit 312), sed anno praecedenti perierat Galerius! Probabilius standum Martyrologio, quod in veteribus edit. habet sub *Maximino*, in recentioribus sub *Maximiano*, utrâque lectione satis laudabili; uterque enim ab cccvi ad cccxi imperavit. Verum persecutio 10 sive Diocletianea, in Oriente, proinde in Phoenicia, edictis maxime saeviit Galerii et Maximini anno cccvi.

(a) Hunc seniore Chroco ne cum juniore confundas qui cum Constantino Magno inicit amicitiam. Irruit ille in Gallias cum *Alamanis*; Francis, Svevis, Alanis, Wandalis constabant barbarorum turmae quae Occidentem depopulatae sunt Valeriano et Gallieno imperantibus. Ad 6663 numerantur martyres Arverni in illa irruptione et Christianorum caede. Ex his, SS. Liminii, Victorini, Maximi, Austremonii cum Antholiano distincte nomina referuntur. Chrocus vero apud Arelatem (*Arles*) comprehensus, diversis affectus suppliciis, gladio verberatus interiit, dignas earum quas Sanctis Dei intulerat, poenas luens.

exitit gloriosa; e quibus prior Atrebatensium, alter vero Traiectensium rexit Ecclesiam. (V. *Surium* pp. 147 et 159).

MARTYROL. — Bononiae, S. GUARINI Episcopi Cardinalis Praenestini, vitae sanctitate conspicui. (Vide *Surium* p. 169).

SEPTIMO IDU FEBR.

DIE VII.

MARTYROL. — S. ROMUALDI Abbat, Monachorum Camaldolensium Patris, cujus dies natalis agitur tertio-decimo Kalendas Julii. (V. *Surium* p. 178).

S. AUGULUS Ep. MARTYR

Probab. circa dimid. III saec. — Nat. Anglus.

MARTYROL. — Augustae in Britannia, natalis B. AUGULI Episcopi qui aetatis cursum per martyrium explens aeterna praemia suscipere meruit.

Hujus gloriosi Martyris Acta temporum injuriâ vel perierunt, vel numquam scripta sunt. A Galesinio sub Decio collocatur. Pro urbe *Augusta Britannica* communiter intelligunt *Augustam Trinobantum* sive *Londinium*. (Anglis *London*, Gallis *Londres*, ital. *Londra*).

S. ADAUCUS MARTYR

CUM SVAE URBIS CIVIBUS UNIVERSIS

Initio IV saeculi. — Nat. Italus.

MARTYROLOG. — In Phrygia S. ADAUCI Mart. qui, ex Italia, genere clarus, et omni fere dignitatum gradu ab imperatoribus honoratus, dum adhuc Quaestoris officio fungeretur, martyrii coronâ pro fidei defensione dignatus est.

Item plurimorum SS. Martyrum, urbis unius Civium, quorum dux erat idem Adaucus; qui cum omnes Christiani essent, et constanter in fidei confessione persisterent, a Galerio Maximiano, Imperatore, igne consumpti sunt.

Antandrum credunt ex Phrygiis

urbibus hujus illustri Confessoris et universorum Civium suorum sanguine purpuratam.

In antiquo Breviario Romano a Paulo Pp. III promulgato, quod Quignonus Card. confecerat, haec ad Matutinum dicebatur Lectio: « Tempore Diocletiani et Maximiniani Imperatorum, saeviente in Christianos persecutione, civitas quaedam Phrygiae quae publice et magno civium omnium consensu, Christi fidem profitebatur, cum nullâ ratione adduci posset ut Deos alienos adoraret, obsessa ab impiorum exercitu, universa, sine ullo sexus aut aetatis discrimine incendiitur, tantâ crudelitate ut nullus omnino civis calamitati superfuerit. Cujus beati numerosique martyrii simul ab universa civitate suscepti auctor et dux exitit vir pietate et religione, magnitudineque animi clarus Adaucus (Adaneus), italus natione; qui multis honoribus reipublicae functus, tum quoque publicum munus in illa urbe administrabat. Hujus enim in confessione Christi constantiam omnis populus secutus est, eoque duce, clarissimi martyrii palmam adeptus VII Idus Febr. »

MARTYROL. — Heraclæae, S. THEODORI ductoris militum, qui Licinio imperante, post multa tormenta truncatus capite, victor migravit in coelum. (V. *Surium* p. 172).

S. MOYSES EPISC. SARACENOR.

Sub fin. Saeculi IV — Natione Arabs.

MARTYROL. — In Aegypto, S. MOYSIS Episc. venerabilis, qui primum in eremo vitam solitariam duxit; deinde petente Mauviâ Reginâ Saracenorum, Episcopus factus, gentem illam ferocissimam magna ex parte ad fidem convertit, et gloriosus meritis quievit in pace.

Cum pene omnes Romani in Oriente Imperii provinciae, praesertim a Palaestina usque ad Aegyptum a Saracenis sub Valente Imperatore vastarentur, et bellum graviter et invicto animo

a Mäuvia defuncti regis uxore (a) gereretur, Dei providentiâ impetus tandem hostium mirabiliter compressus est. Moyses quidam genere Saracenus qui in solitudine monasticum vitae genus tradebat, propter eximiam pietatem, constantem fidem et miracula, omnium sermone celebrabatur. Istum Mäuvia Saracenorum regina suae gentis Episcopum designari a Romanis postulavit, atque eâ conditione bellum restinguere, foederaque cum illis inire pollicita est, scilicet ut narrat Rufinus: « Cum Mäuvia, frequentibus praeliis romanum attrivisset exercitum, et, plurimis peremptis, reliquos vertisset in fugam, orata pacem, non aliter se daturam promittit, nisi Moyses quidam nomine monachus gentis suae ordinaretur Episcopus, qui in eremo partibus suis propinqua vitam solitariam duceret, meritis et virtutibus ac signis magnificus et famâ celebratus. Petitio illius Imperatori transmissa, sine ulla dilatione adimplenda mandatur. Valens igitur Imperator Moysen Alexandriam adduci jubet, ibique propter loci vicinitatem gratiâ Episcopali ab ejus civitatis Antistite insigniri. Alexandrinam autem tunc obtinebat sedem Lucius (apud nonnullos Lucianus) qui schismatici imperatoris auctoritate fretus, haereticus et ipse ac Arii discipulus Petro Patriarcha orthodoxo ejecto, omnibus e-versis circum Ecclesiis, rebus Catholicorum arroganter et impie crudeliterque perturbatis, indignus profecto erat quocum Moyses communicaret et a quo Catholicus Episcopus consecraretur. Adest igitur Lucius cui ordinandi deferabatur officium. Quo viso, Moyses, praesentibus ducibus qui perurgebant, et populo, « Ego quidem, ait, me non esse tanto sacerdotio dignum judico; verumtamen

si aliqua in me licet indigno, divina dispensatio putatur explenda, Deum testor, quod Lucius Arianis operibus pollutas et sanctorum sanguine cruentas manus mihi non imponet. » Cumque Lucius tam gravi notâ inustum se videret in oculis plurimorum, « Cur, inquit, o Moyses, tam facile condemnas eum, cujus fidem ignoras? Si tibi aliquis de me aliter indicavit, audi fidem meam et tibi ipsi magis quam aliis crede. » Tum ille: « Desine, inquit, dolosis tuis me quoque imaginibus aggredi. Bene mihi nota est fides tua quam protestantur servi Dei per metalla damnati, Episcopi in exilium trusi, Presbyteri et Diaconi extra Christiani nominis habitacula relegati, bestiis alii, alii etiam ignibus traditi. Numquid major iis quae auribus percipiuntur fides est adhibenda, quam iis quae oculis pervidentur? Apud me certum est quod qui Christo recte credunt, ista non faciunt. » Quae cum animo valde fidenti dixisset, Lucius iram aegre compescuit, Moysenque interfecisset, nisi metuendum esset ne bellum tunc restinctum denuo accenderetur. Quamobrem dedecore maximo, jure meritoque deformatus, quoniam Reipublicae perurgebat necessitas, compulsus est acquiescere ut ab Episcopis quos in exilium depulerat, sacerdotium sumeret. A quibus Moyses creatus Episcopus ad Saracenos se contulit, pastorale suscepit munus, et perpaucis ibi repertis Christianizantibus, multos ipse et apostolicâ doctrinâ et miris patratis virtutibus ad fidem traduxit. Quamdiu vixerit non liquet.

MARTYROL. — Lucae in Tuscia, depositio S. RICHARDI Regis Anglorum. (Vide *Surium* p. 215).

cuius, illius gentis facta est regina; christianum fidem quam vivente rege clam coluerat, illo viduata, victoribusque apud suos illustris, studuit propagare.

(a) Mäuvia, virilis fortitudinis foemina, patriâ romana, cum captiva in Saracenorum manus incidisset, et eorum regi ingenio et venustate pla-

S. JULIANA BONON. VIDUA

Nata anno 360 — Defuncta 435.

Nat. Itala.

MARTYR. — Bononiae, Sanctae JULIANAE Viduae.

Etsi Sanctis Florentinis adscribitur a Silvano Razzio (*de Sanctis et Beatis Heturriae*) Juliana quae S. Laurentii Ecclesiam extra Florentiae moenia in suo fundo aedificavit, honestavitque reliquiis SS. Vitalis et Agricolae eo adactis Bononiâ a S. Ambrosio Archiepisc. Mediolanensi qui nobilissimam hanc feminam summis exornat laudibus in libro *De Hortatione ad virginitatem*; Sanctis tamen, potiori jure, Bononiensibus est annumeranda; Florentiae enim degit non exiguo quidem vitae spatio, quod vel ob nuptias vel publicum aliquod viri in Etruria officium fieri potuit; sed Bononiae ortum habuisse ex illustri Banciorum gente, et matre ferrariensi Facundâ; Bononiae natalem coelo diem egisse, ibique sepulchro conditam compertum est. Nec facile fidem censemus iis adhibendam qui Bononiensem aliam a Florentinâ Julianam esse contendunt; utroque hoc patrio titulo gaudere valet ex dictis quae hodie a loco depositionis in Martyrologio celebratur.

Ex Bononiensibus historicis brevem depromimus narrationem.

Pie admodum a claris parentibus educata, anno aetatis decimoquinto, ex eorum voluntate, nobili aequae ac diviti nec non pio viro nupsit, ex quo tres filias genuit: cumque uterque virilis sexus prolem optarent, ex voto S. Laurentio facto masculum tandem peperit circa annum initi conjugii decimum; ad gratiam pro impetrato beneficio referendam. Laurentium natum appellarunt, et S. Martyri Ecclesiam, de qua supra diximus, excitarunt, quae Ambrosiana dicta est ex nomine S. Archiepiscopi qui eam consecravit. Hac oblenta postrema prole, continentiae Deo dicandae

desiderio, mutuo consensu, thoro sunt divisi, illeque Clero adscriptus, sacris est auctus Ordinibus; at brevi defunctus est. Religiosissime Juliana prolem Deo educavit; adeo ut filius adhuc adolescens clericali militiae nomen dederit, puellaeque perpetuam Christo voverint virginitatem.

Mater pauperum habita, ex praepinguui familiari censu fuit in elemosynis effusa, nec minus in ecclesiis et monasteriis instaurandis et dotandis munifica. Magnam denique fortunarum suarum partem attribuit Coenobio et templo S. Stephani tunc Bononiae (quo a prima viduitate se restituerat) a S. Episcopo Petronio extructo, cui Abbas dicitur datus fuisse Laurentius Julianae filius. Voce tandem coelesti ad beatam patriam evocata, cum annorum 75 aetatem exegisset, in osculo Domini quievit, et in S. Stephani honorifice condita. Ejus ab immemorabili cultum Coelestinus III et Sixtus IV Summi Pontifices solemnī sanctione donarunt, fideles Indulgentiis plurimis locupletando qui ad celebre S. Julianae sepulchrum oraturi convenirent.

SEXTO IDUS FEBR.

DIE VIII.

S. JOANNES DE MATHA CONF.

Nat. an. 1160, obiit an. 1213.

Nat. Gallus.

MARTYROL. — S. JOANNIS de Matha Confess. Ordinis SS. Trinitatis Redemptionis Captivorum Institutoris, qui sextodecimo Kal. Jan. obdormivit in Domino.

Romani Breviarii Lectiones pro II Noct. hac die gestorum ejus egregie compendiosam exhibent narrationem. Pauca hic addenda de ejus obitu, cultu et reliquiis. — Tanta eximii viri Dei sanctitatis fama jam dum in humanis ageret vigeat, ut cum decessisset, Innocentius III Summus Pontifex voluerit ejus funus una cum Cardinalibus comitari, et cadaveri in ecclesia et super feretro existenti re-

verentiam tribuerit; corpus quatrinduo expositum est ut populi devotissime faciem contemplantis, manus, pedes, vestes deosculantis frequentiae fieret satis; dignatus tunc Deus est paralyticis motum, et caecis visum, ejus intercessione, elargiri. Joannis Apotheosis peracta dicitur ab Urbano IV, anno MCCLXIII; sed nulla reperitur hujus Canonizationis Bulla. Cultus vero *ab immemorabili, et in casu, ut ajunt*, a Decreto Urbani VIII *excepto* (anno 1670), habito processu, implicite approbatus est per relationem nominis in Romano Martyrologio. Innocentius denique XII aequipollenti canonizatione eum anno 1694 inter Sanctos retulit una cum socio Institute sui Ordinis B. Felice de Valois, qui colitur die xx Novembris. Permansit S. Joannis corpus in Ecclesia S. Thomae de Formis ubi primum fuerat tumulatum biscentos fere annos; quocirca plures sacrarum Urbis rerum descriptores, ipso xvii saeculo, inscriptione decepti quae adhuc prostat et apposita fuerat tempore obitus, testati sunt eam in ecclesia corpus S. Joannis quiescere. At labente saeculo xiv, dirissimâ peste Romam invadente, derelictâque a Religiosis Trinitariis ecclesia, ossa hujus Sancti furtim sublata sunt, relictâ in vacuo tumulo syngrophâ, et Matritum civitatem Hispaniae principem, delata. Erat Joannes de Matha corpore mirae proceritatis et magnitudinis.

(*Ex Benedicto Pp. XIV, de Beatific. Sanctorum, L. I, C. 44; II, 49, 20; VI a 17 ad 35*).

MARTYROL. — Item S. HIERONYMI Aemiliani Conf., Congregationis Somaschae Fundatoris, qui sexto Idus Febr. obdormivit in Domino, et a Clemente Decimotertio inter Sanctos fuit relatus, ejus Festo assignato tertridecimo Kalendas Augusti.

De eo igitur agemus die xx Julii.

SS. MM. PAULLUS, LUCIUS

ET CYRIACUS

Aetate et patriâ incertâ.

MARTYROL. — Romae. SS. Martyrum PAULI, LUCII et CYRIACI.

Etsi acta sint penitus ignorata, multis tamen in Martyrologiis ipsorum nomina celebrantur. Quorumdam SS. Lucii et Cyriaci Reliquiae et aliorum 44 deletae sunt Bononiam anno 1643 pro Sacello Palatii Senatorii Angiosellorum. Suspicamur, ex Hispano Chronico Tamaji de Salazar, hunc Paullum Episcopum fuisse Jaccae ad radices australes Pirenaeorum, Romae, dum limina Apostolorum inviseret, sub Decio captum.

SS. DIONYSIUS, AEMILIANUS

ET SEBASTIANUS MARTYRES

Incertâ aetate.

MARTYROL. — In Armenia Minori, natalis SS. MM. DIONYSII, AEMILIANI et SEBASTIANI.

Conjecturas variorum de his Martyribus, consuetâ sagacitate et eruditione expendunt Bollandiani Patres, cum Sebastianum Hispaniae vindicet Tamajus, Aemilianum Umbriae in Italia agiologus Umber Jacobillus adscribat. Inverosimilia ab utroque produntur; testimoniis enim de Sebastiano et Aemiliano, qui quidem floruisse probabile est in Hispania et in Italia, arguendum non est eosdem hos fuisse qui hodie a Martyrologio in Minori Armenia passi commemorantur.

S. COINTHA SEU QUINTA, MARTYR -
Ineunte anno 249 — Nat. Aegyptia.

MARTYROL. — Alexandriae, passio Sanctae COINTHAЕ Martyris sub Decio Imperatore, quam pagani correptam ad idola perducentes adorare cogebant; quod cum illa execrans recusaret, pedes ejus vinculis innectentes, et eam per plateas civitatis trahentes, horrendo supplicio discerpserunt.

Illud (egregio utitur hic exordio Bollandus) atrocissimae tempestatis esse praesagium ferunt, si nullis incumbentibus ventis, arcano quodam spiritu intrinsecus concitum ferveat mare. Id in publicis Ecclesiae malis ipsum quoque usuvenit. Simul enim ac divina justitia diabolo potestatem fecit novas quaspiam consciscendi calamitates, etsi nec dum parata sunt primaria earum instrumenta, edit ille tamen aliqua jam liberi furoris sui indicia... Quae Decio imperante grassata est adversus sacrae religionis cultores persecutio, ea anno integro antequam edictum ullum latum esset.... in Aegypto, atque praesertim Alexandriae desaevit; vate quodam, flagitiorum architecto, Gentilium animos concitante, et ad patrias tuendas superstitiones vehementius impellente. Quae ibi tunc rabies Paganorum (a) exarserit narrat qui spectavit S. Dionysius Alexandr. Episc. in Epist. ad Fabianum Ep. Antioch. (apud Euseb. Hist. Eccl. L. 6, C. 34).

Popularis hujusce furoris prima victima fuit S. Metras sive Metranus (vide 31 Jan.) Confessorem secuta Kointa, cujus immane ludibrium et supplicium paucis citati Dionysii verbis Martyrologium describit. Eam *fi-
delem mulierem* Eusebius; *mulierem
nobilem* Rufinus appellat; nonnulli Virginem. Si graecae locutioni Eusebii et Nicephori standum putabimus, lapidibus post discriptionem pertracti per plateas corporis, oppressam dicemus.

(a) *Paganorum* nominis ut origo petatur, de etymologia vocabuli in primis, postea de translata significatione agendum est. Sciendum ergo Paganos a *Pago* dictos, pagosque a fontibus esse appellatos; aquas enim lingua Doricâ *pagàs* vocatas scribit Festus, atque fons graece *πᾶν*; unde plures contiguae domus rusticae *pagus* vocatur, quod circa fontes condi hujusmodi villae consueverunt; hinc *Pagani* qui in pagis dègerent, et *Paganalia* celebra festa, feriaeque *Paganicae* (Varro de latina lingua L. 5). In pagis etenim et villis idolatricae superstitionis cultum fuisse frequentem docet Cicero (*Libro 2 de Legibus*); porro Isidorus (*Libro Originum 8*) *paganos* ex pagis Atheniensibus

CONSTANTINOPOLIT. MONACHI

MARTYRES

Anno 485.

MARTYROL. — Constantinopoli, natalis SS. MM. Monachorum Monasterii Dii, qui ob defensionem fidei Catholicae, cum ferrent litteras S. Felicis Papae adversus Acacium, dirissime caesi sunt.

Dius fuit quidam, Theodosio Magno imperante, apud Antiochiam Syriae, clarus exercitatione virtutis, qui dein coelesti monitu Constantinopolim profectus, Monasterium condidit, quod Acemaetorum (vide in vol. I, p. 297) disciplinâ formatum, sanctimoniae famâ celebre fuit. Ipse ejus auctor ac parens Dius, plurimis patris miraculis ob quae Thaumaturgus est appellatus, migravit e vita die 19 Julii anno 484, atque a Graecis colitur ut patet ex Menaeis et Menologio. Monasterium de ejus nomine *Diticum* appellatum fuisse existimat doctissimus Card. Baronius. Zenone autem imperante, supremus Abbas sive Archimandrita (item in vol. I, p. 297) erat Cyrillus, cujus praeclarum eluxit tuendae Catholicae pietatis studium, atque

dictos ait, ibi enim agrestibus in locis et rusticis villis lucos illi idolaque statuerunt. Cur autem *Pagani* appellati communiter omnes idolorum cultores, sive Gentiles (*populus Gentium* ut eos Scriptura nuncupat), cum nec in divinis Scripturis, neque apud auctores aetatis Christianae ante Constantini tempora alicubi haec vox eo sensu usurpata reperitur, advertendum est a temporibus christianorum principum vocem hanc in eam transisse significationem ut *Pagani* dicerentur Gentiles, eâ ex causâ, quod legibus Imperatorum, clausis in urbibus idolorum delubris, sacrisque eorum vêtitis publicis, Gentiles pagos adirent, illicque suos Deos colerent ac clandestina sacra peragerent. Haec etiam denique Baronio arridet interpretatio: quod scilicet cum pagorum incolae honore militiae apud veteres non gauderent, probro verteretur aliquem Paganum dici; quare sub Christianis imperantibus, Gentiles, ejusmodi ignominiae notâ affecti, utpote extra militiam positi qua honestabatur civium conditio, a militibus ac caeteris Christianis *Pagani* appellari coeperunt; sicque eodem in posterum nomine esse censitos facile contingere potuit. (Ex Baronio in Notis ad Martyrolog. die 31 Jan., d.)

erga S. Romanam sedem observantia. Num cum Acacius qui ab anno cccclxxi ad cccclxxxviii Constantinopolitanam sedem tenuit, Petro Mongo Eutychiano, Alexandrinae sedis invasori, communicaret, ac saepius admonitus a S. Simplicio Pp. ejusque successore S. Felice III, varie illis, atque ipsi Zenoni Imperatori (cujus tamen praecipue favore nitebatur) homo vafer illisisset; missi sunt Constantinopolim a Felice tres Legati, Misenus et Vitalis Episcopi, ac Felix Defensor (scilicet jurisperitus Orator et causae veluti promotor), Zenoni et Acacio litteras daturis quibus mandabat Summus Pontifex ut Petrum Mongum haereticum Alexandria perturbarent. At Zenonis et Acacii jussu Romani Pontificis Legati Abydi sunt comprehensi, litterae interceptae, ipsi in custodiam inclusi; minatusque est iis Imperator mortem nisi cum Acacio et Mongo communionem inirent. Pecuniâ denique Legatos Zeno corripit, ipsique mandato accepto et recta fide deficientes, Acacio adhaeserunt. Felix Papa ut id comperit per Simeonem monachum Acoemetum a Cyrillo missum, dignitatem Legatis abrogat, et damnationis scripturam mitti Acacio per Totum Defensorem. Hujusmodi vero litteras Acacius renuit suscipere, patrocínio fultus Imperatoris; ita ut cogeretur qui eas detulerat, per quemdam ex Monachis Acoemetis, Diitici Coenobii, eas, piâ fraude, recusanti Acacio committere. Monachus ille ipsam damnationes chartam, dum ingrederetur haereticus Episcopus ad sacra celebranda, ejus pallio suspendit. Ea ex re actus in furorem Acacius, eo petulantiae processit ut ipsum Romanum Pontificem Dypticiis (*Vide MARTYROL. ILLUSTR. M. Jan. p. 85*), quod erat excommunicare, abrase-rit; eâ insuper ex causâ, ejus monachi assecrae, Acoemeti scilicet, Coenobii Dii, qui manifeste pro Romana Sede et Chalcedonensi in Eutychem Concilio stabant, ab Imperatoris mi-

litibus et ab Acacii furentibus amicis ejecti, vulnerati, in carcerem detrusi, et gladio perempti sunt. Consecrata ad posterum est horum sanctorum memoria in Martyrologio per Cardin. Baronium, Summi Pontificis auctoritate. Die Dominica, ut ait Anastasius Bibliothecarius, accidit eorum caedes; quo mense non exprimitur.

SS. MARTYRES IN PERSIDE

Circa an. 509.

MARTYROL. — In Perside, commemoratio SS. MM. qui sub Cábade Rege Persarum ob Christianam fidem diversis suppliciis necati sunt.

Persecutus est Cábades (refert ex Cedreno Baronius), qui fuit Saracenorum Rex, aliquando Christianos; tumque ingens in eis miraculorum virtus effulsit; nam cum quosdam unciis gladii incidisset, illi nihilo serius postea ambulaverunt. His aliisque tandem a christianis patris pro digiis commotus Kabades in eos desinit saevire, et exercendae religionis libertatem concessit. De his et de Kabade rege plura habet Nicephorus Histor. Libro 16, C. 36.

S. JUVENTII VEL INVENTII

PAPIENS. EPISC.

Floruit ab anno Chr. 60.

Obiit an. 138 — Nat. Italus.

MARTYROL. — Papiæ, S. JUVENTII Episcopi, qui strenue in Evangelio laboravit.

Juventius, saepe Inventius, apud aliquos Eventius, natione probabiliter Italus, S. Syri Papiensis Episcopi discipulus, Româ a nonnullis creditur cum eo a S. Petro misso Ticinum venisse circa annum Chr. 50. Magis probandi videntur rerum Ticinensium scriptores qui ajunt, Syrum, cum prius ad S. Hermagoram divertisset Aquilejensem Antistitem, ibi ab ipso Hermagora excepsisse socium et adjutorem Inventum clericum, aetate quidem adolescentem, sed ingenio,

moribus, doctrinâ et fide provectum, cum quo Insubrium et Ligurum partem, Derthonenses et Astenses Evangelium docuit. Dein Papiæ consistens cum S. Syro Juventius, verbo Dei et lucrandis animabus incumbens, et sub Pompejo condiscipulo suo, et Syri successore, et ipse tandem circa ann. Chr. c. Ticinensis Ecclesiae Praesul, sedem hanc annos tenuit 39, atque extremo senio confectus, virtutibus admirandus, diem in osculo Domini obiit supremum. Plura de eo in *Vita S. Syri* quam Surius exhibet e Paulo Diacono, quamque Lector inveniet Die ix Dec. in Volum. xii.

S. HONORATUS MEDIOLAN. EPISC.

Obiit anno 570 — Nat. Italus.

MARTYROL. — Mediolani, depositio S. HONORATI Episc. et Confess.

Sancto Anxano vitâ functo (V. 3 Sept.), ad Mediolanensi Ecclesiae perinsignem Cathedram evectus est S. Honoratus, e Castellenaecorum nobilissimâ gente. Laus maxima viri est in tantae sedis Episcopum evectum fuisse, illâ in difficillimâ aetate, qua Italia, fraudolento *Trium Capitulum* (Vide *Ind. rerum*) schismate scindebatur. Praeluxit tunc Honorati spectatissima erga Apostolicam Sedem devotio, integra fides, vita sanctissima. Labefactata Gothorum barbarie Religionem, zelo et sapientiâ pari, mirifice instaurare coeperat, cum irrupentibus anno 569 Langobardis caedem ruinamque minantibus, nobiliores gregis sui partem secutus Genuam confugere coactus est, ubi quinto post mense piissime defunctus est. Ejus corpus, quo anno ignoratur, Mediolano restitutum in S. Eustorgii honorifice conditum.

Admonere hic Lectores necessarium ducimus, quamplures scriptores allucinosos graviter fuisse vel Honorato Mediolanensi tribuentes quod pertinet ad alios ejusdem nominis sanctos Antistites, vel, faedis laborantes anachronismis, fabulas conte-

xentes quibus huic praeclaro prudentissimoque Praesuli probrosae inurentur notae. Horum quaedam antiquitus irrepserant in ipsas Breviarii Mediolanensi Lectiones; compertâ historicâ veritate, S. Caroli Borromaei temporibus, sunt expuncta. (*E Josephi Ant. Saxii Mediolan. Antistitum Historia, et ex nuperis additamentis, juxta Rom. ritum, Breviarii Mediolanensis.*)

MARTYROL. — Virodûni in Gallia, S. PAULI Episcopi, miraculorum gloria illustris. (*Vide Surium p. 221*).

S. STEPHANUS ABBAS

Natus anno 1046 — Decessit 1126.

Natione Gallus

MARTYROL. — Apud Muretum in agro Lemovicensi, natalis S. STEPHANI Abbatis, Ordinis Grandimontensis Institutoris, virtutibus et miraculis clari.

De Tierno (Thiers) nobilissimae ejus stirpis nomen fuit, at *Mureti* magis ex avito dominio hujus oppidi in Arvernus, et *Grandimontensis* (*Grandmont*) ex loco primi ejus Ordinis Coenobii, appellatione cognitus. Eum duodennem genitor Italiam invens, solatii et devotionis gratiâ, secum duxit, et S. Miloni, ex S. Benedicti Ordine, Beneventi Archiepiscopo religione et liberalibus artibus erudiendum tradidit. Stephanus paulo post in clericorum coetum annumeratur, virtuteque et scientiâ supra aetatem insignis Diaconus ordinatur et in Archiepiscopali Curia praeclaro insignitur officio. At mundanis rebus abhorrens in Calabros se contulit, ibique apud religiosorum Eremitarum, arctissimam in silentio, oratione, abstinentiâ vitam agentium, familiam angelicum vitae genus est aggressus. Quam monasticam Institutionem in patrio solo cupiens transerere, in Arvernos rediit, parentibusque raptim consalutatis, insciis omnibus in solitudinem Mureti montis secessit, uni Deo famulaturus in afflictatione corporis et in supernorum contempla-

tione. Confluentibus postea multis ejus exposcentibus magisterium, humillimā, ex luto et arborum frondibus extractis casis, novi Ordinis jecit fundamenta. Aegerrime ferebat miram tot sociorum suorum conversionem quidam miles, qui idipsum, abjectissimā ut erat vitā, sibi metuens, ne converteretur, scelestā flagitatione S. virum sic compellavit: «Obsecro te, ne velis pro me Deum precari, quoddam enim peccatum adeo diligo ut nolim relinquere, cujus desiderium atque illecebra metuo ne te rogante dispareat. Tuis ergo orationibus aliis, si tibi placet, non mihi auxiliare.» Doluit tanto magis dementiam hominis Stephanus, cum suis proinde in preces tanto ferventius effusus, pro pervicacissimo clementiam Numinis exorabat; tanta autem ejus suorumque precum vis fuit, ut monasterium ille vix digressus repeteret, et ad Stephani pedes provolutus, terram lacrymis rigans stultitiam suam fatetur, et peccato se in perpetuum valedicturum promitteret. Humilitatis studio, cum tot Monachorum pater et magister existeret, Presbyteratus tamen ordinem constantissime renuit suscipere. Decessit septuagenarius, cum annos 50 inter Mureti nemora et saxa exegisset. Illinc eo defuncto ex vicinorum invidia deturbati ejus discipuli, Grandimontem cum S. Patriarchae corpore demigrarunt. Clauit tantā Stephanus miraculorum gratiā, ut Abbas ejus successor, ob nimium hominum concursum, Coenobio metuens a religiosa quiete et modestia distracto, accedens ad sepulchrum S. Patris, his verbis illum affari non sit veritus: «Serve Dei, inquit, tu ostendisti nobis paupertatis et abstinentiae ac humilitatis semitam. Nunc vero arctā ex viā ad latam et spatiosam tuis nos vis miraculis revocare? Et qui praedicasti solitudinem, nunc in solitudinem populos tamquam ad fora et nundinas vis congregare? Sanctitati tuae, Pater, satis

credimus. Non curiositate ducimur ut miracula videre velimus. Caveas igitur ne de caetero ea prodigia tuis emanent reliquiis quae tuam extollant sanctitatem, et nostram destruant humilitatem. Non sic tuae provideas laudi, ut nostrae sis immemor salutis. Quod si aliter feceris, cogemur ossa tua hinc extrahere et in dissitum locum transferre.» Mira prorsus interpellatio! Sed multo magis miranda tanti Magistri exhibita discipulo reverentia! Dictis paruit, et ex eo tempore edere miracula desiit, et molestā tot mortalium frequentia Coenobium liberavit. Ejus Canonizationem celebravit Clemens Pp. III anno MCLXXXIX.

B. PETRUS IGNEUS

EPISC. CARDINALIS

Vitā excessit anno 1089.

Nat. Italus.

MARTYROL. — In Monasterio Vallisumbrosae, B. PETRI Cardinalis et Episcopi Albanensis, Congregationis Vallisumbr. Ord. S. Benedicti, cognomento IGNEI, quia per ignem illaesus transivit.

In Tuscia, e clarissima Aldobrandinorum (si Benedictino Menologio credimus; Ughellius negat) familia natus, puer adhuc a S. Joanne Gualberto, in Monasterio quod nuperrime (anno MLI) fundaverat in Valle-Umbrosa (*vide Notam pro S. Viridiana Die 1 huj.*) erudiendus suscipitur. Monachi habitu ut primum adolevit, indutus, insigni sanctitate tanto se magistro probavit; et ea humilitate atque obedientia, ut pecora pascere et jumentorum curam habere, jussus, non erubesceret. Ad varias Ordinis dignitates et praefecturas in Coenobio primam Passiniani ad Trasimenum lacum, alibi deinde Abbas semel et iterum electus, ad summam denique purpuratorum Ecclesiae Patrum celsitudinem promotus, et Episcopus Albani (sede haec est ex suburbicariis Romae) renunciatus, majori interim gloria a

Domino, per miraculorum virtutem illustratur.

Quorum illud in primis memorabile fuit, cujus gratiâ Florentinam Ecclesiam Simoniacâ labe purgavit. Dum enim Monachus adhuc in Valumbrosano Coenobio versaretur, accidit ut ab Religiosorum eâdem familiâ, Petrus Pavesius Florentinus Antistes de invaso simoniace Episcopato accusaretur. Ventum est igitur, juxta illius aetatis receptum morem, ad *divinum*, ut dicebatur, *judicium* (a), et pro rei gravitate, *judicium ignis* statutum est. Circumstat Florentinus populus universus; accedunt Monachi Vallis-Umbrosae; praecepit Gualbertus ut Petrus noster, celebrato Missae sacrificio, incensum transgrediatur rogam. Accipit Petrus Crucifixi imaginem, haec elatâ voce verba proferens: « Oro, Deus omnipotens, si Petrus qui Episcopus dicitur, simoniacâ est peste foedatus, ne Ecclesia tua amplius polluat, judicio S. Spiritus ostende virtutem, et illaesum me per hunc ignem transire concede. Quod si nos fallaciâ pleni, causâ invidiae ducti hanc contra eum tulimus quaestionem, ardor istius ignis me, tuâ gratiâ derelictum, consumat. » (*Abbas Desiderius postea Victor III apud Benedict. XIV. De Serv. Dei Beatic. etc. Libro 3, C. 33, n. 3*). His

(a) Stulta fidei cum barbarie et temeritate commixto, illis, cum deessent idonei testes, et cum jurisjurandi infirma censeretur vis, ad lites dirimendas, et dubios de alicujus culpâ vel innocentia animos confirmandos, quae *Dei Judicia* appellabantur, medio quod ajunt aeo, fuerunt; quorum seclâso tamen omnimodae religionis sensu, superbiâ tantum et impietate impellente, ad hodiernae aetatis probrum, reliquiae perennant in singulari certamine. Alterius, alteriusque generis, pro locorum, legum causarumque varietate, haec usuvenerant; qui hujuscemodi experimento se subiciebat, vel pessima sibi et interitum precabatur, aliquod veneficum et exitiale per potum aut cibum deglutendo; quod etiam si de gravissimis ageretur, Eucharisticâ communione aliquoties peragere ausi sunt, dicendo ex. gr. « Si mentior, hoc mihi Christi Corpus sùbitam mortem ingerat... » Alibi, sed leviori de causâ, in quaestionem adducto, perdifficilis proponebatur humanae agilitati et communibus viribus labor ad horam sustinen-

prolatis Petrus fide armatus, innocentia et justitiâ securus per ignem ardentem inoffenso pede et toto incolumis corpore procedit. Hinc *Igni* cognomentum sortitus est.

Idem optime de universa Ecclesia meritis, plurimum in tollendis schismatis et haereoseos (b) seminibus laboravit, ad quod negotium legatione in Germaniam et in Gallias perfunctus est. Multis denique praeclare gestis et meritorum copiâ locupletissimus, in coelum migravit anno MLXXXIX, et in Vallis-Umbrosae Coenobio est honorifice sepultus. Facta est a S. Sede concessio Officii et Missae in ejus honorem annis 1673 et 1676; et a Benedicto Pp. XIV inscriptus est in Romano Martyrologio.

QUINTO IDUS FEBR.

FEBR. IX.

MARTYROL. — *Alexandriae, natalis S. APOLLONIAE Virginis, cui persecutores, sub Decio, dentes omnes primum excusserunt; deinde constructo ac succenso rogo, cum comminarentur vivam se eam incensuros, nisi cum eis impia verba proferret; illa paululum intra semetipsam deliberans, repente se de manibus impiorum propripuit, et in ignem quem paraverant, majori Sancti Spiritus flammâ intus accensa, sponte prosilivit, ita ut perterrerentur etiam ipsi crudelitatis au-

du; frequenter denique adhibebatur ignis, scilicet vel manibus erat gestandum, nullo concremationis indicio, candefactum ferrum, vel per ardentem prunas et flammantem rogam erat impune incedendum Illicitae prorsus hoc genus probationes, utpote divinationis species; hoc est insuper Deum tentare, miraculum ab eo postulando quo patefaciat veritatem. Non est silentio hic praetereundum, numquam Romae, ubi civile reipublicae rêgimen penes Pontificem Maximum erat, haec viginisse *Dei Judicia*, quae alibi, citra Ecclesiae consensum, ex plebis civiumque inconditâ religione adhibebantur.

(b) Tunc nefario ausu Conciliabula, Vormaciense (*Vorms*), Brixinense (*Brixen*) et Ticini (*Pavia*) coacta sunt curante scelestissimo Henrico IV Germanico Imperatore, quibus S. Gregorius Pp. VII depositus est, suffecto Guiberto Ravennatensi Archiepiscopo Schismatico. Accessit ad contristandam Ecclesiam Berengarii Turonensis pestifera haeresis. De his fusius, data opportunitate.

ctores, quod promptior inventa esset ad mortem femina, quam persecutor ad poenam. (*Vide Surium p. 227*).

SS. MARTYRES ALEXANDER

ET AMMONIUS CUM SOCIIS XXXVIII

Incertâ aetate.

MARTYROL. — Romae, passio SS. MM. ALEXANDRI et aliorum triginta octo Coronatorum. — Soli in Cypro SS. MM. AMMONII et ALEXANDRI.

Librariorum incuriâ plurimum confusionis hic ortum est in transcribendis recudendisve antiquis MSS. et Martyrologiis, circa locum martyrii, Confessorum nomina et numerum. Qui enim a Baronio ex conjectura, et juxta vetustum codicem Monasterii S. Cyriaci, Romae ponuntur passi (nisi forte de eorum tantum sacris exuviis Roman transvectis sic intelligendum), a Bollandistis creduntur qui Membressae in Africa occubuerunt; triginta autem et octo Coronati, non uno cum Alexandro, sed cum Alexandro et Ammonio in Cypro recensendi videntur; alii denique xx computantur ab illis triginta octo diversi Christi milites vel in Cypro, vel in Aegypto,

et unici Alexandri victoriae consortes. Quidquid sit de his locorum, numeri, nominumque adjunctis, omnes a pluribus Codicibus et Martyrologiis celebrantur. Horum omnium Acta vel numquam conscripta sunt, vel perire.

MARTYROL. — Antiochiae, S. NICEPHORI Martyris, qui sub Valeriano Imperatore, capite caesus, martyrii coronam accepit. (*V. Surium p. 228*).

SS. PRIMUS ET DONATUS DIAC.

MARTYRES

Circa 362. — Nat. Afri.

MARTYROL. — In Africa in Castello Lemelensi, SS. MM. PRIMI et DONATI Diaconorum, qui cum altare in ecclesia tutarentur, a Donatistis occisi sunt.

Immaniter Donatistae (a), quarto et quinto aerae Christi saeculo desaevierunt in servos Dei; quorum proinde *passiones* ait S. Augustinus (*Epist. 158 ad Marcellinam*) *debere esse in Ecclesia gloriosas*. Sanctorum Levitarum caedes patrata est tempore Juliani Apostatae (b), et describitur a S. Optato Milevitano Episc. qui iis-

(a) *Donatistae* a duobus Donatis Episcopis Africa Majorini intrusi Carthaginiensis Episcopi sectatoribus nomen duxere; *Circumcelliones* etiam, quod vagarentur, sunt appellati, qui gloria inhiantes martyrii se interficiebant. Schismatici aequae ac haeretici sunt dicendi; orthodoxâ nempe repudiâtâ fide, rejectâque Conciliorum auctoritate, in sua tantum communione Ecclesiam contineri jactabant; et inter caetera quae sentiebant falsa, irritum censebant Baptismum ab improbis administratum. Hypocrisis, pervicaciâ, rapinis, incendiis, occisionibus, furore in Orthodoxos turpi famâ in primis insignes fuere. Intra Africae limites se continuerunt, atque per eam debacchari sunt ab anno cccxi ad primum v saeculi decennium. Plura in eos Concilia sunt congregata; Hippone et Carthagine, Roma et in Gallia Extant S. Augustini Eccl. Doctoris mirabiles prorsus in Donatistas tractatus et libri (praesertim in Tomis I et IX Operum ejus). Excommunicationis sententiâ in Donatum jam animadverterat S. Melchisedes Pp. anno cccxiii, et ejus criminiosissimam sectam legibus gravissimis Honorius Imperator anno ccccv reprimere conatus est.

(b) *Julianus* cognomento *Apostata* quod a fide palam descivit, Constantini Magni nepos, Julii

Constantii filius, imperator in Occidente ab exercitu salutatus, paterna morte sceptro Orientis potitus anno 360, christianorum religionem quam rejecerat, acerrime et versutissime persecutus est; judaeis favit ut Evangelio illuderet; paganis ritibus et superstitionibus usus est; turpibusque magorum mysteriis est delectatus. Quid plura? Christianae virgines, foeminaeque praegnantem, ejus jussu, rapiebantur, et Julianus ipse, magorum turba septus, eas foedissime appensas, ingeminatis studiose vulneribus lente adigebat ad mortem, ut in productiore agone versantes contempleretur, vel subito jugulatas celerime discerperet, ut in erutis earum palpitantibus visceribus praesagia quaereret futurorum. Satanico in Christo exarsit odio, perque contemptum *Galliaeum* vocabat. At *Gallias* omnipotentis cito eum ultio percussit; paratâ in Persas expeditione, dum hostem in campo fugam simultantem consecutatur, lectu coelitus immissio, seu Persico telo divinâ ductante manu confossus, miserime, extremam, incredibili rabie, in Christum évomens contumelliam, dum concreti cruoris sui pugillum in coelum conciceret, *Galliae*, exclamans, *viciisti*, conjiendam in aeternum bârathrum animam efflavit. Annos regnaverat 8, vixerat 31.

dem temporibus floruit et septem libros adversus Donatistas edidit. Haec habet in L. 2 haereticis exprobens quam inique et crudeliter in Catholicos irruerint: «Memoramini, inquit, per loca singula qui fuerint vestri discursus. Nonne de numero vestro fuerunt... qui totâ celeritate cucurrerunt ad Castellum Lemellense (forsan *Lemelefsi* in Mauritania Sitifensi, nunc Algerinae ditionis), ubi cum contra importunitatem suam viderent Basilicam clausam, praesentes jusserunt comites suos, ut ascenderent culmina, nudarent tecta, jactarent tegulas. Imperia eorum sine morâ completa sunt; et cum altare defenderent Diaconi Catholici, tegulis plurimi cruentati sunt, duo occisi, Primus filius Januarii, et Donatus filius Nini, urgentibus et praesentibus coepiscopis vestris; ut sine dubio de vobis dictum sit: *Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem* (Ps. 13). De qua re Primosus Episcopus Catholicus loci supra memorati, in concilio vestro apud Thebestinam civitatem (*Tebeste* in Numidia) questus est, et querelas ejus dissimulantes non audistis. »

MARTYROL. — In Monasterio Fontanellae, S. ANSBERTI Rothomagensis Episcopi (*Vide Surium p. 232*).

S. SABINUS EPISCOPUS

*Paullo post mediet. Saec. V natus
Mortuus an. 566. — Nat. Italus.*

MARTYROL. — Canusii in Apulia, S. SABINI Episcopi et Confessoris.

Natus creditur Canusii (a) Sabinus (vel Savinus) opulenti nobilibusque parentibus, circa annum cccclxi. Ad omnem pietatem, Probi ejusdem civitatis Episcopi magisterio eruditus, dum liberalibus incumberet disciplinis, ubi adolevit, quas habebat am-

plissimas facultates ad basilicam Sanctorum partim aedificandas partim instaurandas coepit conferre. Celebris ea quam in urbe Barolitana (vulgo *Barletta*) S. Andreae Apostolo excitavit, ad cujus dedicationem ipsemet Româ se contulisse dicitur S. Gelasius Pp. Tandem jure meritoque, hisce religionis operibus pie ac laudabiliter perfectis, ad Canusinum Episcopatum evectus est anno 514, quam Ecclesiam annos 52 sanctissime administravit. Quod regiminis diuturnum tempus illi non ita exactum est, ut non multis fuerit adversis exercitiis, quae propria fere fortuna sanctorum est. Nam praeterquamquod concussa tunc bellis Gothicis (b) Italia est, ipse a nefariis hominibus, quos illius admonitiones, ac sollicita disciplinae Ecclesiasticae custodia irritarat, delatus ad Felicem IV Pontificem est quod et Ordinis Episcopalis munia negligeret, et magicis artibus (!) daret operam. Miratus est Pontifex hoc impingi crimen ei viro, cujus dudum audierat sanctitatem celebrari; gnarus tamen mutari mentes hominum, flectique interdum in deterius, Romam evocat Sabinum, caussam dicturum. Illico se in viam dedit Vir Dei; at Deo qui contumeliam permiserat, eum volente in abnegationis praemium incommodo levare, unico die supra ducenta passuum millia, quantum Romam inter ac Canusium est spatii, confecit Sabinus. Obstupuit improvise viri adventu Pontifex, nec nihil fortassis ea itineris celeritas valuit ad conceptam, adversariorum fraude, necromantiae opinionem altius ejus animo imprimendam. Parum ergo benigne, et comiter acceptum, vetat palatio pedem eâ nocte efferre, ut primo mane illius agitari negotium possit, honesto tamen illi eunte v saeculo; anno ccccxxx in Galliis fusi sunt; Romam denique magnamque Australis Italiae partem affligere, duce Totilâ, medio saeculo vi. Per Narsetis tandem victrices copias, eorum in Occidente Europae dominatio extincta. (*Vide infra, die xxvii, pro S. Leandro Episc. n. 6*).

(a) *Canusium* haud longe dissita urbs erat a Bario in ora Adriaci maris, in Italiâ Meridionali. Paullo post S. Sabini obitum a barbaris fuit eversa.

(b) *Gothi* a Balthico mari juxta Svevos in reliquam Europam sensim irruerunt ab anno Chr. cccl; in Italiam venere cum Alarico primum in-

assignato conclavi. Hic Sabinus sub mediam noctem, more suo, Divinas laudes decantare aggreditur. Probata coelesti indicio pietas. Affuere enim Angelorum chori qui alternis cum eo psallerent. Auditus ille per aedes Pontificias intempesta nocte concensus, domesticos ipsumque excivit Felicem. Conclave reperiunt immensam circumfusum luce. Irrumpit illico Pontifex, seque ad sancti hospitis pedes proster nit, atque austeritatis quam pridie prae se tulerat, veniam precatur. Il lacrymans Sabinus, Pontificem supplex ipse obtestatur ut assurgat, humiliter illud inculcans: *Non est servus major Domino suo*. Latà postridie in Sabini laudem sententià, non sine illustribus benevolentiae argumentis, ad suam illum remittit Ecclesiam.

Dum ad suos Romam reverlitur Sabinus, haud dubium quin Cissinum ad S. Benedictum Abbatem diverterit, quocum illi singularis erat familiaritas; et solent qui sanctiores sunt Episcopi, religiosorum pia instituta diligere ac fovere. Majores deinceps pro Dei gloria labores suscepit Sabinus, illustri functus Apostolicae Sedis legatione cum aliis quatuor italicis Episcopis Constantinopolim ad Justinianum Augustum pro Summo Pontifice S. Agapeto, anno DXXXV. Ubi praesidente Mennà Apostolico in Oriente Vicario, et Constantinopolitanae sedi a S. Agapeto electo, Synodum celebrarunt aliis quibusdam consedentibus Episcopis, ut inquirerent et pronunciarent de Anthimo Eulychianae haereseos propugnatore, qui agente Theodorà Augustà, eadem infecta haeresi, in regiae urbis sedem suffectus defuncto Epiphanio fuerat. Quin multa perpessus sit aspera quo tempore Constantinopoli fuit Sabinus, minime dubium esse potest, cum omnem lapidem moveret impia Augusta, ut Mennam de solio episcopali deturbaret; quo in negotio Justinianus ipse imperator, a conjuge vaferima circumventus, duriter se gessit, ter-

roribus etiam adhibitis adversus Romanos Legatos et ipsum S. romanum Pontificem Agapetum qui Constantinopoli, quo ad flectendum Justiniani animum advolverat, moerore oppressus interiit. Absoluta Synodo, Italiam repetiit Sabinus et Sedi Canusinae se restituit, octoginta jam et amplius annos natus, quem interea majoribus in dies solatiis donisque coelestibus divina liberalitas cumulabat. De ejus spiritu prophetico hoc inter varia argumentum referre sufficiat ex S. Gregorio Pp. (*Libro Dialogor.* 3, Cap. 5): « Hujus autem venerabilis viri, cum... in longum senium vita trahe retur, ejus Archidiaconus ambitione adipiscendi Episcopatus accensus, eum extinguere veneno molitus est. Qui cum vini fusoris animum corrupisset, ut mixtum vino veneni ei poculum praeberet, refectionis horam cum jam vir Dei ad edendum discumberet, ei praemiis corruptus puer (*famulus*) hoc quod ab Archidiacono acceperat veneni poculum obtulit. Cui statim venerabilis Episcopus dixit: Bibe tu hoc quod mihi bibendum praebes. Tremefactus puer, deprehensus se esse sentiens, maluit moriturus bibere, quam poenas pro illa tanti homicidii culpa tolerare. Cumque sibi ad os calicem duceret, vir Domini compescuit dicens: Non bibas; da mihi, ego bibam. Sed vade, dic ei qui tibi illud dedit, ego quidem venenum bibo, sed tu Episcopus non eris. Facto igitur signo Crucis, venenum Episcopus bibit securus. Eademque hora... Archidiaconus defunctus est, ac si per os Episcopi ad Archidiaconi viscera illa venena transissent. Cui ad inferendam mortem venenum quidem corporale defuit, sed hunc in conspectu aeterni Judicis venenum suae malitiae occidit. » Mortuus est autem S. Sabinus anno aditi Episcopatus 52, vitae supra centesimum. Ejus reliquiae ut Saracenorum manibus eriperentur Canusio Barium translatae, ibique alte defossae ut Longobardus non mi-

nus sacrilegos latèrent; inventae tandem anno 1091, honorificentissime in altari marmoreo sunt collocatae.

QUARTO IDUS FEBR.

DIE X.

S. SCHOLASTICAE VIRG.

SANCTIMONIALIS

Obiit circa 543. — Natione Itala.

MARTYROL. — Apud montem Cassinum, S. SCHOLASTICAE Virginis, sororis S. Benedicti Abbatis, qui ejus animam instar columbae migrantem e corpore, in coelum ascendere vidit.

Non propria solum sed et fratris Benedicti eximia sanctitas summam Scholasticae attulit celebritatem, et quod de hujus rebus gestis comperitum est, id omne ex illius vita a S. Gregorio Pp. conscripta haustum est. Nobilissima terrenis natalibus Virgo, saeculi a prima adolescentia abdicatis deliciis, magnum virtutibus, oratione, abstinentiâ, Monachorum in Occidente Patriarcham, fratrem Benedictum aemulata, multarum sacrarum in Christo sororum dux extitit et magistra in Monasterio illi speluncae proximo in qua per triennium S. Benedictus latuit, in viciniis loci ubi celeberrimum assurrexit Cassinense Coenobium. Minor natu Benedicto fuisse creditur, et diebus 40, vel anno et 40 diebus beatâ morte fratrem praecessit ad coelitem gloriam. De sanctis semel quotannis in cellulâ extra monasterii claustra habitis cum inclyto germano colloquiis, de postremo hujusmodi congressu, de grandi miraculo detractae e coelo subitae inundationis, de ipsa demum sanctimonialis anima fratri visa coeli culmina adeunte, egregia narratio legitur in S. Gregorii Papae Dialogorum Libro 2, qua constant Lect. II Noct. in hujus Officio pro Eccl. univ. Fuit Scholastica post obitum admirandis a Domino illustrata prodigiis: cujus sacris ossibus cadâver puellae admotum ut ea contingeret, spectante ingenti populi frequentia, statim revixit. An sanctae virginis corpus, va-

stato a Longobardis Cassino, in Galliam sit asportatum, litem sub judice linquunt Bollandistae. At si non integrum corpus, certe insignes partes apud Laenômanos (*Le Mans*) sunt devectae ex abbacia Floriacensi (*Fleury*), anno dclx, quapropter in Liturgicis illius Ecclesiae tabulis legitur mense julio Translationis S. Scholasticae festum inscriptum. (*Alia plura de S. Scholastica vide apud Surium in Vita S. Benedicti Abbatis Die xxi martii*).

SS. MM. ZOTICUS, IRENAEUS, HYACINTHUS ET AMANTIUS.

Incertis aetate et patria.

MARTYROL. — Romae, Sanctorum Martyrum ZOTICI, IRENAEI, HYACINTHI et AMANTII.

Natalis quatuor horum Christi militum in omnibus fere Martyrologiis et in veteribus quibusdam Missalibus et Breviariis Belgicis consignatus reperitur. Quoad eorum reliquias, hic illicque conditae sub aliquo eorundem nomine traduntur; sed cum multi sint omyni martyres, nil tuto de his nostris licet asserere.

SS. DECEM ROMANI MILITES

MARTYRES

Probabiliter sub Decio.

MARTYROL. — Ibidem (*Romae*) viâ Lavicanâ, SS. X MILITUM Martyrum.

Cum in plerisque Martyrologiis junctim referantur, suspicio subit non vero absimilis, gloriosos hosce milites cum quatuor nuper memoratis, non eodem solum die, sed eâdem persecutione, atque eodem loco triumphum adeptos. Decianae eos assignat persecutioni Ferrarius in Catalogo Sanctorum Italiae, medio igitur saeculo III.

MARTYROL. — Item Romae, viâ Appiâ, S. SOTERIS Virginis et Martyris, quae (ut scribit S. Ambrosius), nobili genere nata, parentum Consulatus et Praefecturas ob Christum contempsit; jussaque immolare, non

acquiëscens, graviter et diutissime à lapidis caesa est; et cum caetera quoque poenarum genera vicisset, percussa gladio, laeta migravit ad sponsum. (*Vide Surium p. 257*).

S. SILVANUS EPISCOPUS

Incertae aetatis.

MARTYROL. — In Campania, S. SILVANI Episcopi et Confessoris.

An idem sit qui Silvinus et Silvianus memoratur a nonnullis in Campania * Episcopus, non absurde ambigendum. Tarracinae Praesulem dicit Martyrologium romanum vetustissimum, S. Hieronymi nomine insignitum; cumque *Confessoris* titulo honestetur quod iis temporibus quasi martyrem sonabat, innui videtur Silvianum pro fide non leviam passum; etsi non inter supplicia occubuerit. In aliquo certe ex primis quatuor Ecclesiae saeculis floruit.

MARTYROL. — In stabulo Rhodis in territorio Senensi, S. GUILIELMI Eremitae. (*Vide Surium p. 259*).

MARTYROL. — In pago Rothomagensi, S. AUSTREBERTAE Virginis, miraculis celebris. (*Vide Surium p. 248*).

TERTIO IDUS

FEBR. XI.

MARTYROL. — In Africa natalis SS. Martyrum SATURNINI Presbyteri, DATIVI, FELICIS, AMPELII et Sociorum, qui convenientes ad Dominicum ex more celebrandum, in persecutione Diocletiani a militibus comprehensi, sub Anolino Proconsule passi sunt. (*Vide Surium p. 290*).

SANCTI PRO CUSTODIENDIS

SACRIS SCRIPTURIS MARTYRES.

Anno Chr. 303. — *Natione Afri.*

MARTYROL. — In Numidia commemoratio plurimorum SS. Martyrum,

* *Campania* scilicet proprie dicta quae ab Urbe, Latium quoque complectens ad Volscos usque protenditur, cujus non ultima civitas erat *Tarracina* in Paludes Pontinas prona ut ait Livius Histor. Rom. Libro 4.

qui in eadem persecutione comprehensi, cum juxta Imperatoris edictum divinas Scripturas tradere noluissent, gravissimis excruciatii suppliciis, occisi sunt.

Cum teste Eusebio (*Hist. Eccl. L. 8, C. 3*), omnibus in locis per Imperatoris Diocletiani litteras indictum fuisset ut Scripturae Christianorum absumerentur igni, in singulis provinciis et civitatibus per Praesides, nec non in oppidis et vicis, libri sacri conquirebantur incendio tradendi. Porro qui metu poenisque fracti eos traderent, *Traditores* in Africa potissimum vocabantur. Plurimi tunc attamen sunt reperti Christiani maxime ex Levitico Ordine penes quos praecipue sacri Codices erant, qui maluerunt mortem pro Christo oppetere quam venerandas Scripturas comburendas proferre. Quorundam ex his, maxime ex Romana Ecclesia, facta mentio est ii Januarii, qui potius corpora carnificibus, quam sancta dare canibus maluerunt. Alios hodie celebramus qui convenientes ad Officia Dominici diei et divina celebranda, comprehensi, sub Anulino Proconsule Carthagine passi sunt (vide e-logium superius et narrationem in Surio); his adjunxit Baronius Numidas, eadem de causa, eodemque fere tempore ad Christi gloriam martiratos. Hos ipsos martyres ait Baronius absque dubio signatos a S. Augustino in Gestis cum Donatistis.

SS. MARTYRES LUCIUS EPISC.

ET SOCII.

Circa medium quarti saeculi.

MARTYROL. — Hadrianopoli SS. Martyrum LUCII Episcopi et Sociorum ejus, qui sub Constantio ab Arianis multa perpressus, in vinculis martyrium consummavit; caeteri vero nobiliores civium cum Arianos in Sar-

* *Numidia* erat media extremae ad Mediterraneum mare Africae septentrionalis provincia. *Algerina* in praesens Ditis est.

dicensi concilio tunc damnatos recipere noluissent, a Philagrio Comite capitalem sententiam exceperunt.

Cum Ariana perfidia, auctoritate primum Constantini Magni aliquantulum repressa, imperante Constantio ejus filio, caput erexisset, graves continuo tumultus Ecclesiam infestarent. Tunc (ut ea quae huc spectant solum referamus) anno Chr. 341, praesente Constantio conciliabulum Antiochiae celebratum est, in quo Gregorius Cappadox in Alexandrinam Sedem intrusus est, et civitatem illam ingenti caede replevit. Anno sequenti S. Athanasius clam Alexandria dilapsus Romam venit; itemque Paullus Constantinopolitanus Episcopus, nec non Lucius Hadrianopolitanus Antistes (a) haereticis nimium invisus ac suâ quam regebat Ecclesiâ spoliatus. S. Athanasius (*Vide ad diem 11 maji*) triennio post quam Romam adierat accitus a Constante Constantii fratre qui summam imperii tenebat in Occidente, Mediolanum venit, actumque de convocando Concilio; ac tandem etiam Constantio consentiente, indicta est Sardicensis (b) Synodus, habitaque anno cexlvii, cui interfuerunt Episcopi 370, plerique Catholici. Ariani nonnulli; sed his se subducentibus, restituti sunt cum S. Athanasio Episcopi fere omnes, inter quos probabiliter Hadrianopolitanus Lucius. Ariani autem Sardicâ dilapsi in conventiculam ad instar Synodi alio in loco se congregarunt, statueruntque contra Orthodoxos ne vox *Consubstantialis* de Christo ab ullo deinceps usurparetur. At contra apud Sardicenses Nicaena fides, damnatis iterum haereticis, proclamata est. Pluribus haec prosequuntur Socrates, Sozomenus alique istorum temporum scriptores, et S. Athanasius in epi-

stola ad solitariam vitam agentes, ubi S. Lucii aliorumque Hadrianopolitanorum martyrium subjungit, his verbis: «Synodus porro ad istum modum (*vide supra*) soluta est. Qui autem exhaustorati erant, cum aequum esset ut vel sic acquiescerent unâ cum his qui tam foeda fugâ recesserant, ea perpetrarunt, ut priora eorum facinora pro minimis sint aestimanda. Cum enim eorum communionem ut fugientium a Synodo et noxiorum Hadrianopolitani aversarentur, rem detulerunt ad Imp. Constantium, effeceruntque ut illi e loco Fabrica cognomine, more laicorum capitibus truncarentur, administro in istis rebus Philagrio, iterum Comite constituto. Hujus rei monumenta ante urbem consistunt, quae nos praetereuntes vidimus.... Lucii porro Hadrianopoleos Episcopi, quod is plurimâ adversus eos audaciâ uteretur, eorumque impietatem redargueret, manus cervicemque ut prius ferro vinxerunt, vinctumque in exilium deportarunt, ibique... extinctus est.» Haec S. Athanasius, qui iterum in *Apologia* ad Constantium saevitiam Arianorum inculcans: «Quem, ait, quaeso, in persequendo assecuti, non omnibus quibus libuit contumeliis vexarunt? Cui non in ipsorum manus delapso eam vim adhibuerunt, ut vel misere periret, vel undecumque mutilaretur? Quis locus non eorum saevitiae monumenta possidet? Quae Ecclesia non luget eorum insidias? Nonne in moerore est... Hadrianopolis ob Eutropium Christi addictissimum, deinde ob Lucium, qui ipsorum operâ saepe et catenas gestavit, et in catenis mortem appetiit?»

S. DESIDERIUS EPISC. MARTYR

Coronatus anno 607.

Natione Gallus.

MARTYROL. — Lugduni, S. DESIDERII Episcopi Viennensis et Martyris. Augustoduni (*Autun*), in Gallia, na-

(a) Est *Hadriandopolis* illustris in Thraciae, Haemimontis provinciae metropolis.

(b) Fuit *Sardica* in Illyrico ad ipsa fere Orientalis inter et Occidentalis Imperii confinia, regioni nunc nomen *Servbia*. Urbis Sardicensis non extant nisi humiles ruinae.

tus est nobili stirpe Desiderius (gallice *Didier*); Viennae autem totam fere egit aetatem, ibique adeo inclauit, ut anno dxcvi, ejusdem civitatis electus sit Episcopus. Cum Brunechildi, Burgundiae reginae, impuros amores et scelera varia, episcopali pectore redarguere non dubitasset, Aridio Lugdunensi Archipraesule, ab impia foemina circumvento, sententiam in eum ferente in Synodo Catalaunia (*Chalon*) inique est depositus et relegatus. Quatuor in exilio a viro Dei exactis annis, Theodorico ad Principatum evecto, suadet Brunechildes ut Desiderium ad sedem suam revertentem lapidibus obruendum curet; quod patratum est die xxiii Maji anno dcvii. Dignas uterque impudicissimae vitae et tanti sceleris poenas luit; anno enim dcxiii repentino morbo correptus Theodericus Metis (*Metz*) interiit; Brunechildes criminum multitudine omnibus execranda, conciso in frusta, furentis populi manibus, corpore, horribili nece periit.

S. CALOCERUS RAVENN. EPISC.

Floruit ab an. Chr. 50 ad 132.

MARTYROL. — Ravennae, S. CALOCERI Episcopi et Conf.

Graecum natione fuisse scribunt Rubeus et Ughellius, quod forte e nomine colligunt, cum graece *Kalochēros*, a *pulchris cornibus*, appelletur. S. Jacobi Majoris creditur discipulus, qui primo in Hispanias e Palaestina Apostolum secutus, ibi Evangelio disseminando operam dedit, et illinc digresso Magistro, ut Jerosolymam remearet, Ravennam in Italiam venit famā allectus S. Apollinaris. Sed haec nonnisi ex conjectura traduntur. Indubium vero est, Calocerum, aetate nondum provectā, S. Apollinari Ravennatum Archiepiscopo adhaesisse, a quo Presbyter est ordinatus. Cum B. Praesul Aemilianus gentes fidem docturus peragraret, Calocerus ejus Vicarius Ecclesiam hanc administra-

vit; assiduus in ministerio Verbi Dei, extincto per martyrium S. Apollinari, quod contigit circa annum lxxv, sub tribus Episcopis brevi intervallo succedentibus, strenue adlaboravit, ac tandem in Marciani Episcopi locum circa cxxx, dimissā coelitus a Domino, ad electionem ejus excitandam, mirabiliter columbā, suffectus est. Qui cum rerum omnium sub Hadriano Imperatore quietem nactus fuisset, assiduo hortatu, Deo verbis efficaciam ac robur tribuente, Ravennates pene cunctos Christo lucrificavit. Annum denique centesimum, viridi seconnectā, cum superasset, terram coelo commutavit in Idus Februarii, et sepultus est in oppido Classis, eo in loco ubi non multo post a S. Probo templum est aedificatum, sacro procul a mari. Diruto vetustate sacro, ejus reliquiae cum pluribus aliis Sanctorum ejus inclytae Ecclesiae Antistitum, nunc in ara maxima Cathedralis Basilicae asservantur.

S. LAZARUS MEDIOLAN. EPISC.

Electus anno 438 — Obiit 449.

Nat. Italus.

MARTYROL. — Mediolani, S. LAZARI Episcopi.

Mediolanensem Civem ferme omnes Scriptores Lazarum tradunt. A sancto Clicerio ordinatus presbyter dicitur, ac in ejus insignis Metropolitanae Ecclesiae Clero officiis honoribus est cumulatus, donec Clicerio, omnium plausu, successit. Is non modo, caeremoniarum instaurator fuit, sed magister quoque severioris disciplinae, et Ordinis Augustiniani, exstructo ejus recipiendis alumnis in illa Metropoli coenobio, conditor alter habitur. Triduanæ rogationum publicae Litaniae eum habuerunt primum institutorem, cujus fortassis exemplum sumsit S. Mammercus multis post annis Viennensis in Gallia Episcopus: instituendarum supplicationum vero differunt causae: S. Mammerco indicendi occasio fuit mon-

Martyrol. illustr.

tanarum ferarum luporumque incur-
siones, terraemotus, fulgura quibus
Viennensis tunc urbs misere obrue-
batur. S. Lazaro autem cum periculi-
taretur publica quies ac religio, immi-
nente italicis provinciis, exciso jam
Illirico, cum suis barbaris Hunnis
Attilâ, divitem hujus regionis prae-
dam inhiante. Annos undecim sedit,
et beatissimo obiter ad aeterna labo-
rum praemia evolavit Die xiv Martii.
Colitur hac die Febr. xi, quod, deci-
ma quarta Mensis sequentis impedita
habeatur in Ecclesia Mediolanensi
quae, Ambrosiano ritu, de Sanctis
non cèlebrat in Quadragesima.

S. CASTRENSIS CAPUAN. EPISC.

Obiit circa 450 — Natione Afer.

MARTYROL. — Capuae, S. CASTREN-
SIS Episcopi.

Cum Carthaginem occupasset Gen-
sericus Wandalorum Rex anno 439,
unde paullatim totam Africam subju-
gavit, inita est acerrima in Episcopos
clericos aliosque Catholicos persecutio.
Tunc S. Carthaginensis Antis-
tes nomine Quodvultdeus, et maxi-
ma Clericorum turba navibus vetu-
stis putridis fatiscentibus imposita,
nudis corporibus certae morti desti-
nata. Quos Dominus, ait *Victor Uti-
censis (harum rerum tribus libris
scriptor)*, miseratione bonitatis suae,
prosperâ navigatione, Campaniae (*ad
italicam Campaniae Interni maris o-
rientalis oram*) perducere dignatus
est civitatem (*Capuam*). Hi Christia-
nam religionem in iis locis dispersi,
diversisque Ecclesiis praefecti, miri-
fice propagarunt. An ex his fuerit
S. Castrensis, certant auctores; pro-
babilius, videtur S. Castrensis jam
antea cum SS. Prisco, Tammaro et
aliis quibusdam, jam summi sacerdo-
tii honore praeditis, simili immaniter
acta expeditione ad Campaniae litora
appulisse. Quamdiu S. Castrensis Ca-
puanam rexerit Ecclesiam non con-
stat; obiisse ferunt ann. cccl. Sed
nec satis liquet utrum Capuanus An-

tistes fuerit, an potius cum Episcopali
polleret dignitate, nihil aliud ibi
quam domicilium ut patriâ extorris
haberet. In Capuanis finibus ut pro-
culdubio, ex veteribus monumentis
constat, Castrensem verbo, exemplis,
prodigiis ad multorum saluti et reli-
gionis incrementum claruisse. Alia
autem, cur Capuae attribuitur, ratio
est, quod corpus ejus in eam urbem
translatum est ex Castello ad mare
Vulturni. At relicto Sancti Capite, re-
liquum sacrarum excuviarum trans-
tulit in Siciliam ad ecclesiam quam
Monte-Regali (*Monreale*) aedificavit
Rex Guillelmus II cognomento Bonus
circa mclxx. Pars autem brachii ad
ecclesiam S. Castrensis in pago Ma-
rano Dioeceseos Neapolitanae delatum
est. Celebre porro nomen insignisque
cultus S. Castrensis est praecipue Ca-
puae et Monte-Regali.

MARTYROL. — In castro Nantonensi,
S. SEVERINI Abbatis monasterii Aga-
nensis, cujus precibus cultor Dei Rex
Clodovèus a diutina infirmitate libe-
ratus est. (*Vide Surium p. 300*).

S. JONAS MONACHUS

Saeculo IV — Nat. Aegyptius.

MARTYROL. — In Aegypto, S. Jo-
NAE Monachi, virtutibus clari.

Monet Baronius ab hoc diversum
Jonam esse quem Graeci colunt die
24 Sept; cum is vitam monasticam
exercuerit in Palaestina in mona-
sterio S. Sabae; hic autem de quo
nunc agitur in Aegypto vixerit sub
disciplina S. Pachomii, saltem sub
ejus vitae finem; ejus Coenobii, in
loco Muchonse, hortulani officium
gessit. Plura de eo videre est in Vita
S. Pachomii quam ex Surio dabimus
in v Vol. ad diem Maji 14.

PRIDIE IDUS

FEBR. DIE XII.

S. EULALIA BARCINON. VIRGO M.

Anno Chr. 303. — Nat. Hispana.

MARTYROL. — Barcinòne in Hispa-
nia, S. EULALIAE Virginis, quae, tem-

pore Diocletiani Imperatoris, equuleum, ungulas flammisque perpessa, demum cruci affixa, gloriosam martyrii coronam accepit.

Duo Eulaliae Virgines, in prima adolescentiâ apud Hispanos eodem tempore nobili perfunctae pro Christo sponso passione, in romano Martyrologio memorantur: altera Emeritae, veteris Lusitaniae urbe, x Decembris, altera Barcinone in provincia Tarraconensi. Cum utrique nonnulla omnino conveniant, autumarunt quidam scriptores unicam extitisse Eulalam, quae Barcinone nata, Emeritae coronam acceperit. At a gravibus auctoribus et monumentis haec opinio refellitur. (*Vide apud Bolland. hac die*).

Eulaliae Barcinonensi nobilissimae civi, mater fuit christiana et perquam religiosa, quae ut filiulae animum, ab ipsa pueritia, rerum divinarum studio et amore occuparet, acu eam pingere docuit, sanctorumque figuras efformare, ac praesertim Virginis Deiparae vultum et ejus vitae mysteria effigenda proposuit, ut quam arte, studiosius etiam moribus exprimere niteretur. Puella autem quasi certaminis in quo triumphatura esset, praescia, crucem, cui ipsa a Christi hostibus erat appendenda, in obsequium Dominicae passionis, in cujusque panni depingendi angulo efformabat. Morabatur cum parentibus in praedilo proprio extra civitatem; illa autem, quantum liceret, in sequestratâ cellulâ cum sociabus, quas congregaverat ex honestissimis et piis, in psalmis et hymnis et sanctis colloquiis ac lectionibus Domino deserviebat. Hisce in exercitationibus non pietate minus quam aetate adolescere caeperat, et annum quartum supra decimum vix expleverat, cum audit Principum saevire persecutionem in Christianos, ut si quis diis thurificare et immolare noluerit, diversis cruciatibus occideretur. Nactam tunc laetari Eulalia occasionem mar-

tyrii; nulli ex familiaribus neque amicis puellis suum propositum patefacere; primo mane, cunctis quiescentibus, ad civitatem properat, et resonante praetoriâ buccinâ discit ubi pro foro sedeat Praeses Dacianus, et miro ausu incunctanter tyrannum adit ante tribunal, et vehementi voce: « Judex, *clamat*, iniquitatis, sic in altum sedes, ut Dominum altissimum spernes qui est supra omnes Principes tuos? et ut hujus magni et veri Dei, coeli et terrae conditoris, famulos, per opera Satanae, poenis et morte afficias? » Dacianus autem stupefactus intuens eam: « Quae es tu, *dixit*, quae tam temere non solum ad tribunal judicis, non jussa, accedere praesumpsisti, sed insuper incredibili elata superbiâ, contumelias audes in leges Imperatorum in ipsius judicis vultum pronunciare? » Ast illa majori animi constantiâ et vocis strepitu respondit: « Ego sum Eulalia ancilla Domini Jesu Christi... et ideo nihil verita sum ad redarguendum te voluntarie et festinanter venire... » Iratus Praeses in eam, sed puerili quadam levitate ductam reputans, ignominia plectendam censuit castigatione quae puerulis irrogatur; natibus ergo nudatis, publice et graviter caedi jussit; ipse interea ad Eulalam conversus: « O stulta et misera adolescentula, *ait*, quâ dementiâ rem hanc fecisti? Doleo super te quod sic flagellaris cum sis nobilis genere; sed dic tantum te ignoranter fecisse, et accipies veniam. » Tunc puella: « Tu mihi putas irridere; tu suadere velles mentiri; sed falsum dicere non possum, nam timeo Deum meum... de reliquo dum caedor propter Dominum, plusquam satis nobilitata sum... » Majori ideo Praeses repletus irâ, jussit equuleo eam suspendi et torqueri, ungulisque ferreis laniari, quibus in tormentis cum Dacianus virginem tentare non desisteret ut Diis sacrificaret, ipsa fortissimâ confessione nobilissimis dictis Dacianum

ea spe demittere satagebat. Fremens in insultantem sibi juvenculam, ejus appenso corpori tortores admovet qui faculis lâtera exûrant; sed factum est divinâ virtute ut flammae in carnifices converterentur; quod videns Eulalia coelestem Sponsum deprecata est ut eam tandem in beatam aeternamque requiem dignaretur suscipere. Cadentibus tunc hinc inde exterrefactis ministris, generosissima virgo, spiritum, sub specie columbae ex ejus ore in coelum advolantis, emisit. Exanime corpus illico jussu Daciani in cruce affixum, custodiente militum manu, ut staret ad exemplum et terrorem quousque ab avibus et feris devoraretur. Sed, custodibus immissâ de coelo nube obcaecatis, venerabile corpusculum a religiôsis viris ablatum est, linteisque cum aromatibus obvolutum; inter quos erat S. Felix Africanus (et ipse paullo post martyr) qui Eulaliae exuvias deòsculans, *Domina, ait, tu prior ad palmam pervenisti*; cui virgo extincta, mirum! comiter subrisit. Abditum primo sacrum cadaver in cujusdam christiani domicilio, unde, sedatâ persecutione delatum in aedem S. *Mariae de Arenis* (postea nobiliori formâ excitatam, titulo S. *M. de mari*) ad oram maritimam. Vêriti autem Barcinonenses circa ann. 714 ne barbarorum Hispaniam infestantium manibus pretiosum depositum violaretur, tutissimis lâtebris consignarunt; extinctis vero progressu temporis paucis latebrae consciis, thesaurus reliquiarum Eulaliae cujus fama et cultus mirum in modum vigeant, non nisi divinâ providentiâ sub annum DCCCLXXXVIII inventus est. Revulso reperi sepulchri operculo, adeo suaveolentia virginis ossa apparuerunt, ut cum pietatis sensu dulcissimi gaudii lacrymae omnium oculis elicerentur. Splendidissima confestim instruitur Translationis ad Cathedralem S. Crucis Basilicam celebritas, quae magnificis a Domino decoratur prodigiis.

S. Eulalam Barcinonensem ferunt propitiam a navigantibus invocari priusquam mari se committant, adito suppliciter ejus sepulcro, nuncupatisque integrâ fiduciâ, votis, atque fere numquam ejus patrocinium flagitantes effectu destitui; colitur etiam ad impetrandos imbres et ut sterilitatem agrorum avertat; optata consuevisse consequi ex institutis hac spe supplicationibus cives publicis monumentis antiquitus testati sunt; quid illic hac de re in praesens sit in tam diuturna et gravi ejus regni perturbatione, ignoramus.

S. DAMIANUS MILES MARTYR

Incertâ aetate.

MARTYROL. — In Africa, S. DAMIANI Militis et Martyris.

Gloriosissima athletarum Christi coronâ politum quemdam Damianum militem in Africa, et probabiliter in Aegyptiâ Alexandria, recolunt cum aliis non paucis S. Hieronymus, Ven. Beda, Ado et Usuardus. Nihil de tempore et genere martyrii exploratum.

SS. MARTYRES MODESTI DUO,

JULIANUS ET AMMONIUS

Incertae aetatis.

MARTYROL. — Carthagine, SS. MM. MODESTI et JULIANI. — Alexandriae, SS. MODESTI et AMMONII infantum.

Multis Catalogis et MSS. horum Confessorum consignata memoria est, sed nominibus tantum expressis, et martyrii loco. Acta, quae germana non extant, quidam *piâ relatione* confecere; sed his non acquiescimus. Plures alii creduntur his sociandi martyres, maxime Alexandrinis; unum ex his invenimus apud Bollandistas, EUMINIUM nullibi in Romanis tabulis memoratum; de caeteris suspicandum an iidem sint qui diversis diebus et locis assignantur.

S. MODESTUS LEVITA ET MARTYR.

Saeculo III. — Patria Sardus.

MARTYROL. — Apud Beneventum, S. MODESTI Levitae et Martyris.

Notat Baronius, Petrum Diaconum Cassinensem in libro de Viris illustribus ejus Monasterii, testari de Alberico Cassinensi pariter Diacono, hunc vitam S. Modesti Levitae et Mart. scripsisse. Haec de hujus Officii Lectionibus Historicis decerpere sufficiat.

Clarissimus Modestus parentibus in Sardinia natus est. Clero adscriptus, numquam tamen sacerdotio auctus, mirā in pauperes et afflictos misericordiā, summā vitae modestiā ac castimoniā patriam illustravit. Plures mortuos ad vitam revocasse, atque ex his quemdam coram populo, suis oratione ac lacrymis funus comitantibus excitasse traditum est; quatuor caecis visum reddidisse, variis morbis detentos liberos reddidisse fertur. Sub Diocletiano, quod nefarium deorum cultum contempserit, equuleo tortus, igneque adustus, sexto nonas Octobris, martyrii palmam est consecutus. Ejus corpus de S. Gregorii Magni licentiā Beneventum translatum, ibi in templo suo nomine insignito collocatum fuit, et in Neapolitano continentali regno, non una ab Dioecesi colitur, mense Octobri.

MARTYROL. — Antiochiae, S. MELITII Episcopi, qui pro fide Catholica saepe exilium passus, demum Constantinopoli migravit ad Dominum; cujus virtutes SS. Joannes Chrysostomus et Gregorius Nyssenus summis laudibus celebrarunt. (*Vide Surium p. 304*).

MARTYROL. — Constantinopoli, S. ANTONII Episcopi, tempore Leonis VI Imperatoris. (*Vide Surium p. 309*).

S. GAUDENTIUS VERON. EPISC.

Floruit circa 465. — Nat. Italus.

MARTYROL. — Veronae, S. GAUDENTII Episcopi et Confessoris.

Panvinus in Libro 4, Cap. 7, *Antiquit. Veronensium*, recensitis undecim Episcopis Veronensibus antiquis, addit alios complures ex Calen-

dario, incerti temporis et ordinis, et in his septimus est Gaudentius. Medio quinto saeculo vixisse credimus, cum Gaudentium Veronensem Episcopum Concilii Romani sub Hilario Pp. subscriptum Actibus legamus. Augustinus Valerius Veron. Antistes ac deinde S. R. Eccl. Cardinalis, in libro de SS. Episc. Veronensibus. S. Gaudentium hoc encomio condēcorat: « Gaudentius, Episcopus Veronae, et verbo et exemplo animas sibi a Domino creditas pascebat. Mirabiliter cum vitae sanctitate ejus consentiebant sermones; in quibus cum ingens ardor charitatis appareret, magna etiam ad persuadendum inerat efficacia. Innumerabiles animas lucratus est Christo: obiit pridie Id. Febr.; cujus corpus conditum est in ecclesia S. Stephani. » Est autem basilica S. Stephani Veronae inter vetustissimas ejus civitatis ecclesias, primis Christianorum temporibus paullo extra portam, viā Tridentinā, quae aliquando Cathedralis fuisse traditur.

IDIBUS

FEBR. XIII.

S. AGABUS PROPHETA.

Saeculo Chr. I. — Nat. Palaestinus.

MARTYROL. — Antiochiae, natalis S. AGABI Prophetae, de quo beatus Lucas in Actibus Apostolicis scribit.

Bis occurrit in Actibus Apostolorum viri Dei Agabi nomen, binaque ejus narrantur prophetia. Habes in Cap. xi a versu 20 incrementum magnum fidei, Antiochia praesertim factum, quocirca ibidem primo discipuli cognominati sunt Christiani; a versu autem 27: *In his... diebus supervenerunt ab Jerosolymis Prophetae Antiochiam; et surgens unus ex eis, nomine Agabus, significabat per spiritum famem magnam futuram in universo orbe terrarum, quae facta est sub Claudio.* Biennium nondum a prolato vaticinio absolutum erat, et fames dirissima per orbem grassata est; contigit anno Chr. 42. Sanctus deinde Actorum Scriptor Ca-

pite xx navigasse narrat S. Paullum cui socius aderat, Coum.... Caesaream, ubi, inquit a versu 10: *...cum moraremur per dies aliquot, supervēnit quidam a Judaea Propheta, nomine Agabus. Is cum venisset ad nos, tulit zonam Pauli, et alligans sibi pedes et manus dixit: Haec dicit Spiritus Sanctus: Virum cujus est zona haec sic alligabunt in Jerusalem Judaei, et tradent in manus Gentium...* Ascendentibus autem illis in Jerusalem, captus est Paullus a Judaeis, et pene occisus; sed eripuit ab illorum manibus Tribunus, jubens catenis alligari (reliqua vide in Cap. xxiii et xxiv). Quae praeterea illustria patrarit S. Agabus, litteris minime mandata videntur. Inter 72 Christi discipulos a plerisque numeratur; ejus festum celebrant Graeci die 8 Martii, et ajunt Antiochiae martyrio esse sublatum. *Agabus* ex Hebraico *Locusta* interpretatur.

SS. FUSCA VIRGO ET MAURA

MARTYRES

Circa 250 — Natione Italiae.

MARTYROL. — Ravennae SS. FUSCAE Virginis et MAURAE nutricis ejus, quae, Decio imperante, multa sub Quintiano Praeside perpressae, demum gladio transfixae, martyrium consummarunt.

Nobili admodum sed ethnico patre Ravennae orta Fusca virgo, cum, annos nata quindecim de Christiana religione audisset, ejus amore inflammata, Maurae nutrici hujus amplectendae religionis propositum patefecerat. Nutrix putans tantum facinus insciis parentibus, minime perpetrandum, occulte omnia matri narrat, quae cum jamdiu Christianae militiae nomen dare optavisset, non solum filiae assensit, sed laudavit vehementer consilium. Ad Hermolaeum igitur sacerdotem sanctissimum utraque venit, et ab eo edoctae Fusca et Maura quae credenda christianis et

facienda essent, et sacrā inde aquā ablutae sunt. Haec cum pater rescivisset, id sibi multis de caussis dedecori et calamitosum ducens, saepius tentavit, irritum tamen labore, filiam a Christi fide avertere; tandem vero in carcerem detrusam, triduo absque cibo esse voluit. Quibus tamen diebus non destitit pater, quin per conspicuas matronas, ejusque familiares adolescentulas hortaretur; ipsemet pater omnibus blanditiis atque etiam lacrymis filiam demulcere studens, cum immotam puellam conspiceret, in tantam iram exarsit, ut nisi mater intercessisset, e carcere eductam filiam ense confossurus esset. Jubet tamen diis sacrificare. Sub id tempus Quintianus qui in Sicilia Agatham trucidaverat, Praeses Ravennam ingreditur. Acceptis de Fusca et Maura nuntiis, hanc cum virgine et ejus parentibus mandat victos ad se adduci. Sed cum apparitores Fuscā deprehendissent orantem, et Angelum juxta eam summo splendore fulgentem conspexissent, adeo terri sunt, ut, nihil ausi, inanes ad Quintianum redierint. Interea Fusca et Maura quae haec acceperant, adeunt ad Praesidem, seque Christianas profitentur. Utramque igitur deorum cultum spernentem, verberibus affectam innumeris, foetidissimoque inclusam in carcere, post dies aliquot capite damnat. Fusca extra urbem, celesti voce confirmata, gladio in latus infixio confoditur. Tunc Maura nutrix cadaveri, quod assidue amplexabatur, illacrymans, rogat carnificem ut se illico eadem ratione ferro confodiat; et Fuscae in coelo sociatur. Cadavera a Christianis nautis noctu rapta prope Tripolim in Africam importantur; at multis post annis cum ea loca piratae deprædati essent, Vitalis civis Venetus ad urbem desertam divino afflatus spiritu adnavigans, ad Torcellum Veneti fretus insulam reliquias invexit. (*Ex 1. Libro Ravennat. Histor. Hieron. Rubei*).

MARTYROL. — Melitinae in Armenia. S. POLYEUCTI Martyris, qui in persecutione ejusdem Decii multa passus, martyrii coronam adeptus est. (*Vide Surium p. 325*).

S. JULIANUS LUGDUN. MARTYR

Incertae aetatis.

MARTYROL. — Lugduni, S. JULIANI Martyris.

Quo hic tempore pro Christi fide sanguinem fuderit, nondum potuit explorari, nec quo genere martyrii. A multis tamen, et quidem Lugduni passus, commemoratur.

S. BENIGNUS MARTYR

Saeculo IV ineunte — Nat. Italus.

MARTYROL. — Tuderti, S. BENIGNI Martyris.

Ex Officiis Ecclesiae Tudertinae concessis hanc vitae epitomen edidit Ferrarius in Catal. SS. Italiae. — Benignus Tuderti natus, ad sacerdotii dignitatem pervenerat quo tempore Diocletianus et Maximianus Imperatores persecutionem in Christianos commoverant. Cum autem Benignus divinae pietatis ardore incensus, nullo terrore percussus, fidem verbo et exemplo promulgare non desisteret, ab idolorum cultoribus captus variis afficitur suppliciis, ac demum sacerdotale munus martyrii gloriâ cumulavit. In Ecclesia monialium quo translatus fuerat corpus a primo sepulcro, contigit miraculum hujusmodi: cum monachus quidam Conversus, sacrum Benigni caput, quot in argentea theca seorsim inclusum asservabatur furaturus, in aede se abdidisset, ac thecâ lapide confractâ abstulisset, numquam loco egredi potuit; circumiens enim, numquam ecclesiae ostium, Divina operante virtute, reperire potuit. Quare caput referre, in eademque theca recludere coactus est.

S. GREGORIUS PAPA II.

Creatus Pont. an. 715 — Obiit 731.

Patriâ Rom.

MARTYROL. — Romae, S. GREGORII Papae Secundi, qui Leonis Isaurici impietati acerrime restitit, et S. Bonifacium ad praedicandum Evangelium in Germaniam misit.

Rebus praeclare et sanctissime, et Pontificali et Regiâ sapientiâ gestis, octavi saeculi sidus praefulgens extitit Gregorius hujus nominis II, qui magni ponderis monumenta in romanae Cathedrae laudem historicis suppeditavit; quem hoc Baronius singulari elogio prosequi non dubitavit: *Cujus si scripta extarent, resque ab eo gestae diligentius scriptis mandatae essent, Gregorio Magno haud minorem existimares (Annal. an. 731)*. Divino cultui a pueritia addictus, Ordinibus sacris ut primum pro aetate initiari licuit, variis est muneribus egregie functus, et tum praecipue innotuit quanta viro, vix prima adolescentiâ egresso, doctrina inesset atque prudentia, cum ad regiam Orientis Urbem a Constantino Pp. in socium assumptus, apud Justinianum II (a) Imperatorem de nonnullis circa sacras litteras et Ecclesiasticos Canones eruditionem peritiâque protulit haud communem. Constantino Papa defuncto, mirabili totius Cleri populique consensu ad supremum Pontificatum evectus est. Diserte facundus fuit, animo constans, in Ecclesiae juribus defendendis fortissimus, in tutanda integritate fidei vigilantissimus, aequilatis etiam erga hostes suos nobilissimus propugnator. Urbis moenia (nota romanorum civium salutem jam absentium longe

(a) Justinianus hujus nominis II, piissimi Constantini Pogonati filius, sceptrum adeptus anno DCXXXV, optima quaeque a patre disposita, imple stultissimeque abolevit. A Leontio exercitus duce, anno imperii decimo spoliatur, et praecisis naribus pellitur; hinc recuperato regno (anno DCCV), *Ithinotmetae* cognomento signatus, quod est absque naso. Anno DCCXI interfectus est.

Imperatorum incuriâ a Summi Pontificis sollicitudine pendere) contra Longobardorum incursiones ad portam S. Laurentii restauravit. Aliquot Basilicas, videlicet S. Paulli Ap. et S. Laurenti extra muros, temporum injuriâ collapsas restituit. Monasterium ad Basilicam Paullianam et aliud S. Andreae Ap. quod S. Barbarae nuncuparunt, adscitis monachis ordinavit. *Gerocomion* (*senectutis hospitalium*), post absidem S. Mariae ad Praesepe (S. Mariae Majoris) in coenobium vertit; in monasterium pariter paternam domum, matre defunctâ, atque in Ecclesiam commutavit, dicavitque beatae Agathae Virg. et celebre quoque Montis-Cassini Monasterium instauravit. Anno dccxviii contigit Winfridum, quem voluit Pontifex Bonifacium appellari, et colitur Martyr die 5 Jun. Anglum Monachum et Presbyterum Romam venire, apostolicam auctoritatem ad gentium conversionem, cui jam inter Frisones (a) frustra adlaboraverat, impetraturus. Humanissime et magno cum gaudio insignem verbi Dei praecone excipit Gregorius, ac litteris munitum in Germaniam S. Rom. Sedis Legatum mittit; post lustrum autem, cum prospera nunciarentur ac mirabilia de S. Bonifacii inter illas gentes laboribus et animarum lucro, Romam revocat et episcopalibus infulis condecorat, ut Ecclesias in illis regionibus instituat, et Catholica ibi altius radices agat religio. Synodo Romae coactâ, nuptiarum inter Christianos sanctitati providit: Litteris quoque et Decretis ambitionem repressit Sereni

(a) *Frisones* (Frisii, Frisiones) extremae Germaniae Occidentalis incolae, ubi hodierna Hollandia, origine *Franci*.

(b) *Cumanum* castrum ad oram Tyrrheni maris, urbs fuit ex praecipuis Campaniae; Sibyllae specu et oraculis celebrata. Apud eam erant *Phlegraei campi*, quos ita ex erumpentibus identidem flammis nuncuparunt.

(c) *Leo*, imperator, *Isaurus* dictus ex patria provincia, ab anno regnavit dccxvii ad dccxxxxi.

(d) *Iconoclastae*, antesignanum quidem inter Christianos habuerunt Leonem Isauricum; sed

Aquilejensis in Ditione Veneta Episcopi, ejusque a vexatione Patriarcham Gradensem Donatum liberavit.

Sed peritissimum videamus exagitatae Petri naviculae nautam, Divino fretum auxilio, in novam Apostolicae Sedis gloriam pericula quibus impetebatur vertisse. Comanum Castrum (b) a Longobardis dolo pervasum vindicavit, adhibitis Neapolitani Ducis armis, soluto pro lata militari ope septuaginta auri librarum pretio postquam hostes adhortatus esset ut raderent, propositis iisdem auri praemiis, indictaque si renuerent divina ultione. Leo interea Isauricus, Imperator (c), Orientis Ecclesias vexare coeperat haeresim *Iconoclastarum* (d) totis viribus promovendo, edictis scilicet, spoliationibus, exiliis, crudelitatem; neque hac de causâ defuere tunc inter Orthodoxos martyria; quodque Constantinopoli ejus jussu fiebat in sacras imagines, Romae et in reliqua Italia exequi moliebatur; edictum propterea de evertendis, comburendis, e publica fidelium veneratione tollendis sacris imaginibus, Romam ad S. Pontificem per Legatos impius Imperator mittere ausus fuerat; jamque si Pontifex ejus gerere morem recusaret, S. Petri statuam in Urbe se confracturum, et Papam inde victum abstracturum dictitaverat. Gravissimam igitur anno dccxxvi scripsit ac errantem in Principem epistolam Gregorius, in qua cum eruditissime de sanctitate cultus sacrarum imaginum disseruisset, haec inter alia, quoad temeritatem qua in hoc negotio se gesserat, sacerdotali pectore enunciat, scilicet, Ecclesiae do-

originem prius duxisse dicendi sunt a quodam Judaeo qui Saraceno principi suasit, ut si diuturnâ vellet et beatâ frui in terris vitâ, omnes quas Christianifideles venerabantur imagines, de medio tolleret. A saeculo vii ad ix maxime haec haeresis est debauchata; tristem impietatis hereditatem sibi vindicarunt omnium hucusque temporum Heterodoxi. (*Hac de re lege apud omnes qui de Eccles. Hist. et de Conciliis disseruerunt, et fusiussinfra, ad diem xxiii huj. pro S. Lazaro Monacho*).

gmata et disciplinam non ab imperantibus sed a Pontificibus provenire debere; Principi de suae civilis juris dictionis finibus non excedendum; paternis tamen epistola abundat piisque cohortationibus quibus S. Pastor ejus ad saniora consilia flectere animum studet. Insolenter respondit Isauricus, imperatorem se jactans et sacerdotem. Dementi Principi aliâ rescripsit epistolâ Gregorius efficaci doctissimoque stylo, docens quae sint Pontificum arma, prae humanis formidanda. (*Binas Epistolas videre est in egregia Taurin. Edit. Bullarii Rom. T. 1 ad an. 730*). Concilio interim (eodem vertente anno 726) Romae convocato 79 Episcoporum, sententiam dicit in pestiferam Iconoclastarum haeresim; de periculis interim quae Religioni imminebant, literis Italos populos monuit, eosque in fide erga Principem continuit eodem zelo quo in fide Catholica eos roborare nitebatur. Haec enim alia Gregorio II laus est tribuenda, quod cum rescivisset conjuratorum manum clam consilium iniisse, cognitâ Isauri nequitia, ut eum solio deturbaret, ducto Constantinopolim alio digniori electo Principe, ipse S. Pontifex conjurationem repressit. Cumque Isauricus perditissimus, quem minis flectere ad impietatem nequiverat, necandum vel vinculis constrictum ad se perducendum mandasset, sicarium legatosque imperiales Romani, detectâ tanti sceleris machinatione, occidere voluerunt; quod mitissimus Pontifex praepedivit. Gravior his omnibus commotae Italicae provinciae, haeresi abhorrentes, et haeretici Principis jugum pertaesae, in romanum Pontificem sceptrâ feliciter transferre parabant; at Gregorius, (haec regnandi cupido est cujus ab civilis Ecclesiae principatus adversarii Pontifices viii saeculi insimulantur!) populares motus, optimatum desideria assidue compressit; indicium tamen fuit prope jam extinctae apud

Italos imperatoriae potestatis, quod cum Gregorius Sutrinum oppidum a Longobardis occupatum, habitis cum Luitprando rege officiis curasset ut imperiali ditioni restitueretur, Luitprandus Pontifici dixerit se donare.

Accidit circa id tempus (anno 729), ut Eutychius Patricius, qui dudum Exarchus Ravennae fuerat, quique jam ab Imperatore de necando Pontifice mandatum acceperat, sociato sibi in amicitiam Luitprando Longobardorum rege, Spoletanum, Beneventanum, Romanumque Ducatum, ipsamque Urbem subicere aggredirentur. Ab utrisque Ducibus statim rex sacramenta et obsides accepit; quare in Neronis campum, arma in Urbem cum Eutychio laturus secesserat. Tunc Leonis Magni mira eloquentiae, sanctitatis, summique Sacerdotii vis in Gregorio II revixit, refulsitque splendidissime. Egressus namque Pontifex, in Luitprandi conspectum se sistit, eumque tam piâ et vietrici faciendâ est allocutus, ut hostem in amicum converteret, illeque ad ejus pedes se prosterneret, et Apostolorum Principi pretiosissima quibus induebatur dono daret, chlamydem, pallium, armillas, ense, aureamque coronam. Factus proinde impotens Eutychius, ab hostilibus in Romanam desistere coactus est. Tunc, ut Anastasius ait, «Romani atque Longobardi, quasi fratres, fidei se catenâ constrinxerunt, desiderantes cuncti mortem pro defensione Pontificis sustinere gloriosam, numquam illum passuri perferre molestiam pro vera fide et pro Christianorum salute certantem.» Ex his, Gregorii II aetate, Italorum in romanam sanctissimam Cathedram obsequiis, ea sensim prodiit Romani primum Ducatus, Campaniae postea, Umbriae, Aemiliae, reliquarumque italicarum gentium vera libertas quae religione freta et Pontificum sapientiâ, in *Communibus* vixit adeo prospera. Primus itaque Gregorius II habendus est qui regni

coelestis clavibus, terreni principatus sceptrâ sociaret. Summus Pontifex fuit 90^{us}.

Pro luminaribus ad sepulcra Apostolorum donavit Gregorius mille aureos; omni autem Clero duo millia centum sexaginta. Ordinationes habuit quatuor mense septembri, unam junio. Die xiii febr. quievit in Domino, decimosexto nondum expleto Pontificatus anno, et in Vaticano sepultus est. (*Ex Anastasio Bibliothec. et variis qui non omnes tamen eodem utuntur ordine in rerum narratione*).

S. LUCINIUS EPISC.

Floruit saeculo VI.

Nat. Gallus.

MARTYROL. — Andègavi, depositio S. LUCINII Episcopi, venerabilis sanctitatis viri.

Aetatem S. Lucinii (vel Licinii, gallice *Lézin*) multo felicius quam Baronius statuunt Bollandistae ex duobus *Vitis* quas ex veteribus Codicibus, auctoribus fide dignissimis, referunt. Eam ex more in titulo adnotavimus. Francorum regum prosapia genitus, virtutibus a primâ adolescentiâ nobilior et ditior quam rebus saeculi et sanguine apparuit. In aulâ primum regiâ Chlotarii I honorifice diversatus est; armorum etiam gloriâ clarus. Tempus interea advenerat quo amicis parentibusque cogentibus ad nuptias invitatus impelleretur; quibus ipse cum resistere sine magno omnium odio non valeret, castitatis ut sibi praesidio esset, Dominum, jejuniis et eleemosynis ad hoc adhibitis, impense rogabat. Lucinii vota suscepit Deus. Cum jam statuto die puella esset ducenda, invenitur coram omnibus foedissimâ leprâ percussa; ita Lucinius eâ vexatione liberatur. Compos tunc sui,

relictâ regis aulâ, abdicatis honoribus, clericorum caetui se adjungit, ac divino dicat servitio. Multis inde elapsis annis, Andegavensium urbs (*Angers*) praesule indiget; tunc omnium voce Lucinius Episcopus expetitur; qui ad dignitatem compulsus illacrymans, rite consecratur. Quomodo se in pastoralis gesserit munere, ex aliorum praestantissimorum Antistitum exemplis conjecturâ assequendum expedit lectori relinquere; peculiaris autem Lucinii laus, profusae eleemosynae, ita munifica manus erga pauperes et infirmos, ut etiam de longinquo, famâ percurrente, catervae debiliû deferrentur et inopum ad Andegavensem Episcopum, omnium miserorum celebre refugium et solâmen; ubi enim non pecuniâ et pane sed prodigio ad sanitatem recuperandam opus esset, etiam miracula ex viro Dei prodibant insignia. Inter quae memorandum quod eximiae ejus humilitatis veluti fructus extitit. Inter peregrinos quos quadam die reficiendos susceperat, leprosus fuit. Lucinius aquam in pelvi benedicit, miseri corpus suis ipse manibus lavat, lavando sanum penitus reddit et aspectu decôrû. Dierum denique ac meritorum plenus, longâ quidem at levi cum aegritudinis molestiâ lecto postquam detentus fuisset, coelestibus recreatus visionibus, illud Evangelii identidem repetens: *Beati misericordes quoniam ipsi misericordiam consequentur*, obdormivit in Domino, Chlotario II regnante (*a*), ejusque gloriosum Deus reddidit sepulcrum. In SS. album retulit S. Vitalianus Papa qui sedit ab anno dclvii ad dclxxii.

S. STEPHANUS LUGDUN. EPISC.

Floruit initio saeculi VI.

MARTYROL. — Lugduni, S. STEPHANI Episc. et Conf.

(*a*) *Chlotarius II*, Chilperici filius et successor in regno Suëssonum (*Soissons*) duobus consanguineis principibus mortuis, aliis crudeliter vel sua manu vel pro jussu necatis, a quatuor Theodorici filiorum sanguine haud abstinens, totam Galliam

in suam ditionem obtinuit. Summâ tamen aequitate, religione, prudentiâ, S. Arnulphi Ep. et magni viri Palatii magistri Pipini consiliis utens, regnum administravit ab anno dxciii ad dxcxviii. Decessit annos natus 45.

Brevissime a Chronistis et in quibusdam Martyrologiis commemoratur. Amicitia cum S. Ennodio Ticinensi Episcopo junctus fuisse noscitur ex hujus Epistola (17 L. 3) qua verbis quae Sanctum ad Sanctum scribentem decent, de ejus silentio quæritur. Extant quoque ad Stephanum Lugdun. Episc. litterae S. Aviti Episcopi Vienneſis celeberrimi: Cum vidisset Stephanus Donatistarum haeresim in Gallias irrepere, pastoralis ipse sollicitudine magnum Avitum consuluerat; a quo responsum accepit cum vigilantiae laude. Haec est S. Aviti Epist. 24. Monumentis igitur celebrata quidem ejus memoria, sed tenuissima apud populum et obscura, nec gesta umquam scripto consignata. Obiisse creditur circa DXII.

S. STEPHANUS ABBAS.

Circa medium VI saec. — Nat. Italus.

MARTYROL. — Reate, S. STEPHANI Abbatis, mirae patientiae viri; in cuius transitu (ut refert beatus Gregorius Papa) sancti Angeli, ceteris etiam videntibus, adfuerunt.

Magnifica de hujus viri Dei virtutibus, praesertim paupertate, mansuetudine, patientia praedicat coaevus S. Gregorius Papa in Homil. 35 super Evang. et in Libro Dialogor. 4, C. 19. Erat illi, ait, lingua rustica, sed docta vita. Pro amore coelestis patriae cuncta despexerat, et crebris intentus orationibus, tumultus devitabat hominum. Virtus vero patientiae adeo in Stephano excreverat, ut eum sibi amicū diceret qui sibi molestiae aliquid afferret, et redderet pro contumeliis gratias. Hunc cum dies mortis urgeret, convenerant multi ut tam sanctae animae de hoc mundo recedenti suam quisque propriam commendarent. Sed ex circumstantibus lectulum ejus, alii corporeis oculis ingredientes Angelos viderunt, alii omnino nihil viderunt; sed et omnes pariter ita vehemens timor perculit,

ut territi aufugerent, nullusque illic assistere, eo moriente potuerit. Monachus et religiosorum Pater idest Abbas fuit Coenobii Ordinis S. Benedicti, prope civitatem Reatinam (italice *Rieti*) antiquam in Sabinis.

S. CATHARINA DE RICCHIS, VIRGO

*Nata anno 1522. — Obiit 1589.
Patria Florentina.*

MARTYROL. — Prati in Etruria, S. CATHARINAE DE RICCHIS Virginis Florentinae, Ordinis Praedicatorum, coelestium donorum copia insignis, quam Benedictus decimusquartus Pontifex Max. sanctarum Virginum fastis adscripsit. Obiit virtutibus et meritis plena quarto Nonas Febr., sed ejus Festum hodie celebratur.

E clarissima de Riccis gente Florentiae in Etruria orta, splendidam et praedivitem paternam domum, annum vix decimumtertium attingens deseruit Catharina ut in Pratensi Monasterio Ordinis S. Dominici Christo Sponso totam se devoveret, ubi ad altissimum sanctitatis fastigium ita celeriter pervenit ut supernis muneribus mirum et prope unicum in modum fuerit locupletata. Angeli sui custodis aspectu, Jesu et Mariae colloquiis frequenter est recreata; annulum, coronam accepit a Divino Sponso, atque ab ipso sacris humanae Redemptionis stigmatibus est insignita. Illam S. Philippus Nerius, ad quem Romae commorantem adhuc vivens per bilocationem apparuit, in primis coluit; illam S. Maria Magdalena de Pazzis ad superos evolantem conspexit. Sanctis Virginibus solemniter est adscripta anno MDCCXLVI. (*Vide Lect. historicas pro ejus Officio in plur. Italicis Ecclesiis; et fusiús in Actis ejus Canonizationis apud Benedict. XIV.*)

SEXTODEC. KAL. MART.

FEBR. XIV.

MARTYROL. — Romae, via Flaminia, natalis B. VALENTINI Presbyteri et Martyris, qui post multa sanitatum

et doctrinae insignia fustibus caesus, et decollatus est sub Claudio Caesare. (*Vide Surium p. 343*).

SS. MM. VITALIS, FELICULA
ET ZENO

Aetate et patriâ incertâ.

MARTYROL. — Item Romae, SS. VITALIS, FELICULAE et ZENONIS.

Quo tempore et genere martyrii occubuerint, nullibi legitur; locus autem certaminis athletarum Romae et probabiliter viâ Ardeatinâ quae ex Appiâ ad Ardeam Rutulorum urbem procedebat. Celebris, licet Acta desint, est eorum memoria non in omnibus tantum Martyrologiis, sed et in Missalibus et Breviariis plurimarum Germaniae Occidentalis et Galliae ac Belgicae Ecclesiarum cum Officio, hodiernâ vel crastina die, ut Bollandus se reperisse testatur. Feliculae ab nonnullis cum martyrii palmâ laurea tribuitur Virginitatis. Ex horum Reliquiis, nisi nos fallat Tamajus Salazar, aliquid in Hispanias delatum. Corpus S. Zenonis asserunt Ferrarius et Pancirolus Romae asseruari in ecclesia S. Praxedis.

MARTYROL. — Interamnae, S. VALENTINI Episc. et Martyris, qui post diutinam caedem custodiae mancipatus, cum superari non posset, mediae noctis silentio, ejectus de carcere, decollatus est jussu Placidi urbs Praefecti. (*Vide Surium p. 349*).

MARTYROL. — Ibidem, SS. PROCULI, EPHEBI et APOLLONII Martyrum, qui cum ad corpus sancti Valentini vigiliis agerent, jussu Leontii consularis comprehensi, gladio caesi sunt. (*Vide in Surio ad postremum § hystoriae S. Valentini Interamn. Ep.*).

SS. MM. BASSUS, ANTONIUS
ET PROTOCOLICUS

Incertâ aetate.

MARTYROL. — Alexandriae, SS. Martyrum BASSI, ANTONII et PROTOCOLICI qui demersi sunt in mare.

Item SS. Martyrum CYRIONIS Presbyteri, BASSIANI Lectoris, AGATONIS Exorcistae, et MOYSIS, qui omnes igne combusti evolaverunt in coelum.

Ibidem, Sanctorum DIONYSII et AMMONII decollatorum.

Non satis, ait Bollandus, inter scriptores explorate perspectum, an hi martyres omnes eadem in urbe Alexandrina passi sint. Particulam *item* alii interpretantur eundem quidem indicare diem, haud vero locum; alii probabilius, quibus assentiri videntur Bollandistae, locum eundem intelligunt, cum verbo *item* nulla diversa, a superius expressa, regio vel civitas subjungitur. Novem alii nobiles Confessores ex vetustis Codicibus, praedictorum Socii numerantur, quorum nomina: *Amantius, Arbâsus, Armata, Dionysius Ep., Dionysius Presb., Leviôrus, Orbâsus, Paulus, Plebo*. Omnia movet Tamajus ut Hispaniae horum plures vindicet; at merito hic ut alibi passim refellitur.

MARTYROL. — Ravennae, S. ELEUCHADII Episcopi et Confessoris. (*Vide Surium p. 376*).

MARTYROL. — In Bithynia, S. AUGENTII Abbatis. (*V. Surium p. 353*).

S. ANTONINUS ABBAS

Floruit saec. IX ante med.
Nat. Italus.*

MARTYROL. — Apud Surrentum S. Antonini Abbatis qui e monasterio Cassinensi, a Longobardis devastato, in solitudinem ejusdem urbis secedens, ibidem sanctitate celebris obdormivit in Domino; cujus corpus multis quo-

* Aetas hujus S. Abbatis, juxta verba Martyrologii et Menologii Benedict. adnotanda fuisset circa initium saeculi VII; eversio enim Cassinat. Coenobii per Longobardos evenit circa DLXXIV. At documentis quae Baronium latebant in recensione Martyrologii Romani, quaeque a Bollandianis consuetâ diligentia expenduntur in Actis S. Antonini, satis perspectum, S. Catellum Stab. Episc. (cujus e chronologia pendet aetas ejusdem S. Abbatis), floruisse sub initio saeculi IX; eliminanda idcirco ex Actis S. Antonini sunt quae de Cassinensi Monasterio dicuntur.

tidie miraculis, et praesertim in liberandis energūmenis effulget.

Antoninus in Picentinis (a) ortus, Monasticen Cassini amplexus est. Inde, everso a Longobardis coenobio, Stabias (b) venit, ubi acceptus perhumaniter S. Catello Episcopo, eum ita deinceps, splendore sanctitatis attinuit, ut cum discederet, Episcopus non solum officii causā abeuntem prosequeretur, sed et cohabitare eadem in solitudine dulce haberet; ubi Divo Michaëli Archangelo, qui utrique apparuerat, sacellum aedificavit. Surrentini (c) Monasterii Abbas invitatus eligitur, et angelicae vitae exemplo, multos Christo lucratus, nomen ejus ibi fit in benedictione. Struxit ibidem templum S. Martino Turon. Episcopo sacrum, in quo, aeternum manuum suarum monumentum, Passionem Dominicam suāmet arte in marmore exculptam, reliquit. Innumeris claruit miraculis. (*Ex menologio Benedictino*).

QUINTODEC. KAL. MART. FEBR. DIE XV.

MARTYROL. — Brixiae, natalis sanctorum Martyrum FAUSTINI et JUVITAE, qui sub Hadriano Imperatore, post multa praeclara pro Christi fide suscepta certamina, victricem martyrii coronam acceperant. (*Vide Surium* p. 385).

S. CRATON AC SOCII MARTYRES
Anno 273 — Patriā Athenienses.

MARTYROL. — Romae, S. CRATONIS Martyris, qui cum uxore sua et universa domo a beato Valentino Episcopo baptizatus, non multo post una cum illis martyrio consummatus est.

Eximius sane vir Craton Philosophus et Rhetor, adhuc Gentilis, Romae latinarum litterarum grātiā, commorans, meruerat ut S. Valentinus ex Interamnensi Sede ad Urbem ve-

niens, ejus se commiserit hospitio. De eo et ejus domesticis, et de occasione ejus conversionis fuse agitur in historia ejusdem S. Interamnensis Ep. et Mart. quam heri exhibuit Surius noster (p. 349). Postquam autem S. Valentinus passus est, Craton etiam a Senatu Romano ex invidiā detentus, et eorum sententiā decollatus est. Cujus corpus Cheraemon filius sepelevit in praedio suo; qui postea in sanctis operibus Christo deserviens, et ipse post tempus aliquod laudabiliter ex hac vita decessit. Plerisque in Martyrologiis et apud auctores communiter martyrium quod fortiter Craton subiit, clarioribus verbis, ad uxorem et reliquam familiam extenditur.

S. AGAPE VIRGO ET MARTYR
Circa 273 — Natione Itala.

MARTYROL. — Interamnae, S. AGAPIS Virginis et Martyris.

Agapes (et Agape), Interamnae (Ital. Terni) nata, sub Valentino Episcopo floruit, una ex earum numero quae ex ejusdem S. Valentini institutione, in societate, tamquam in monialium coenobio, degebant. Cum autem idolorum cultores in Christianos furerent, imperante Aureliano, post sacri Magistri mortem et ipsa comprehensa, cum in Christi confessione immobilis persisteret, gladio percussa, virginitati martyrii palmam adjunxit, 15 Kal. Mart. Caput hujus illustris Christi sponsae, Romae, in Basilica SS. Apostolorum asservari dicitur.

SS. MM. SATURNINUS,
CASTULUS, MAGNUS ET LUCIUS.

Circa 273 — Nat. Itali.

MARTYROL. — Item natalis SS. MM. SATURNINI, CASTULI, MAGNI et LUCHI. Praedictae S. Agapi communiter

(a) Picentinorum terra erat contigua Campanis in Italia Meridionali.

(b) Stabiae, nunc Castellamare, urbs in ora Mediterranei. Neapolim prospiciens.

(c) Surrentum amoenissimo sedet in litore oppidum haud procul a Stabiensi.

junguntur, eodem anno, eademque probabiliter die coronati, quos una pepererat S. Valentini Ep. Interamensis pastoralis sollicitudo. Post S. Antistitis martyrium et ipsi comprehensi, ab invictam constantiam coronati sunt sub Leontio Praefecto, eorumque tum verbis tum exemplo plures cives in Christum erediderunt.

S. QUINIDIUS EPISCOPUS

Vitā functus anno 579.

Nat. Gallus.

MARTYROL. — Vasione in Galliis, S. QUINIDI Episcopi, cujus mortem in conspectu Domini pretiosam miracula crebra testantur.

Quinidius (vulgo *Quinix*) Vasione (gallice *Vaison* in provincia Narbonensi) honestis parentibus ortus, divino oraculo, per angelos dum adhuc in utero gestaretur, vaticinantes orantemque ejus matrem alloquentes, praenunciatus est sanctitate fore praestantissimus et patriae civitatis Episcopus. Humanis litteris eruditus, Clero se addixit; morum excellentiā, virtutumque copiā famam sui longe lateque diffusam aegre ferens, anachoreticam vitam ad Aquas Sextias (*Aix*) amplexus est, ubi cum cuperet delitescere, magnis crebrisque signis proditus est, quorum celebritas nondum illinc evanuit. In patriam reversus, a Theodosio Episcopo ordinatur, mittiturque legatus ad synodum Arelatensem quartam, anno 552. Suscipitur deinde in Corepiscopum Vasionensem, cum senio gravatus Theodosius pastoralis muneri prorsus impar factus esset; quo defuncto, eam ad multos annos Ecclesiam summa cum laude administravit.

Accidit interea ut quidam Patricius, Mummulus nomine, Antissiodunensis (*Auxerre*) Dux civitatem adiens Vasionem, Quinidium Antistitem se quidem recipientem ad portam videret, sed non adeo solemniter ut suae superbiae satisfaceret; quare in verba prorupit contumeliosa in Pontificem

venerabilem, quasi servum exprobraret vilissimum. Quinidius patienter illatam sibi tulit injuriam, et in oratorium aedis suae tacitus placideque se recepit; atque in suum spirituale proventum rem vertens, tamquam Dei nutu factam, ut si quid de excelsa Pastoris sacri dignitate aliquanto inaniter sentiret, per contumeliam publice acceptam corriperetur, haec Deum exorabat: Benedico te Pater sancte, te Deus omnipotens et misericors et sapiens, qui superbos deprimis et humiles exaltas. At manus ejus qui humilibus reapse dat gratiam et superbis resistit (*Jac. iv, 6*), Mummulum graviter percussit eadem in porta civitatis, ita ut miser se jam crederet morituum, deque ejus salute omnino medici desperarent. Currunt ad Episcopum, rogantque illum redire, ut Duci sanctis sui precibus subveniat; qui insolenti Patricio veniam primo largitur injuriae quae causa divinae ultionis fuerat, simul docens non sibi pusillo Quinidio et peccatori, sed Christo summo sacerdoti injuriam in Episcopo esse factam; eique benedictione sanitatem integram confestim reddidit. Aduit Quinidius anno 572 Concilio Parisiensi. Meritis tandem plenus, et miraculis praeclarus, spiritum Deo tradidit anno plus minus 579 die Febr. 15.

S. DECOROSUS EPISCOPUS

Floruit prope finem Saec. VIII.

Nat. Italus.

MARTYROL. — Capuae, S. DECOROSI Episcopi et Confessoris.

Capuanae urbis (in Campania) indigena, sedit postea ejus Ecclesiae Antistes beatus Decorosus, temporibus Justiniani II Imperatoris, sub Papa Sergio I, et Grimoaldo Longobardorum Duce. Virtutibus, verbis, opere, signis ut nomine, decorus, per cuncta laudabilis, triginta vel amplius annos in Episcopatu vixit. Se-

dit in Concilio Romano habito anno dclxxx ab S. Agathone Papa contra Monothelitas, decimus tertius inter 150 Episcopos. Cum quodam die Dominico, loca sancta ex consuetudine circumiret, ascendens pulpitem sermonem habuit ad populum. Quo expleto, syncope cordis superveniente, statim ad coelum, extensis brachiis, Deo concinens laudes, conversus ad Clericos suos, ante altare Domini in pace obdormivit.

S. SEVERUS PRESBYTER

*Floruit VI Saec. nond. med.
Nat. Italus.*

MARTYROL. — In Provincia Valeria, S. SEVERI Presbyteri, de quo beatus Gregorius scribit, quod fusis lacrymis defunctum revocavit ad vitam.

In Interurina valle Provinciae Valeriae * erat quidam vir vitae valde admirabilis, nomine Severus, Ecclesiae Deiparae Virginis Sacerdos. Post preces et sacras exercitationes, ne odio torperet, in suorum agrorum cultura tempus insumebat. Pauperes, orphanos et viduas suis facultatibus laboribusque sustentabat. Tanta fuit illius sanctitatis fama ut infirmi qui ad eum nequirent accedere, sanitatem nihilominus et sperarent et poscerent, ac consequerentur, si panis aut alterius cibi ad eo benedicti tantillum degustassent. *(De defuncto a Severo mire prorsus resuscitato, vide narrationem in Libro I Dialogor. Cap. 12).* Corpus S. Severi, ut scribit Petrus Canisius in Martyrol. Germanico, Italiâ, cum aliis, Rupertus Episc. Trevirensis importavit, crediturque cuidam monasterio prope Confluentiam (quam italice *Confienza* dicimus) concessum. Ejus tamen pars probabilliter in Urbeveteri seu Centumcellae (italice *Civitavecchia*) quiescit, et, teste Ferrario, honorifice colitur.

* De *Valeria* diximus in V. I, die 23 Jan. pro S. Martyrio ejusdem loci Monacho.

S. JOSEPH DIACONUS MARTYR

Saeculo IX. — Nat. Syrus.

MARTYROL. — Antiochiae, S. JOSEPH Diaconi.

Beda, Usuardus (ait Baronius) ac caeteri de eodem hac die, Graeci autem 3 Aprilis, ut apparet ex eorum Menologio. Fuit hic sacrorum hymnorum scriptor qui temporibus Theophili Imperatoris (a) ob cultum sanctarum imaginum factus est Confessor illustris.

S. GEORGIA VIRGO

*Non post exord. salt. VI saeculi.
Ex Gallia.*

MARTYROL. — Arvernus, S. GEORGIAE Virginis.

Fertur fuisse (colligimus ex S. Gregorio Turon. in libro de *Gloria Confessorum* Cap. 34) in urbe Arvernorum in Gallia, puella quaedam religiosa Georgia nomine, ruri commorans quo ab urbe tumultu summotâ, liberius Deo laudum hostias exhiberet. Quotidie autem jejuniis et orationibus insistebat. Factum est autem ut migrans ab hoc mundo ad ecclesiam oppidi, ad sepeliendum, portaretur; verum ubi levato feretro corpus per viam ferri coepisset, adveniens grex magnus columbarum, super eam circumvolitare coepit, atque illuc se qui quo portabatur. Qua in ecclesiam delatâ, grex universus supra tectum aedis ipsius visa est consedis; illâque sepultâ, ad coelos avolvère columbae.

QUARTODEC. KAL. MART.

FEBR. XVI.

MARTYROL. — Natalis beati ONÈSIMI, de quo S. Paulus Apostolus ad Philémonem scribit; quem etiam post S. Timotheum Ephesiorum Episcopum ordinavit, praedicationisque verbum illi commisit. Hic vinctus Ro-

(a) Theophilus Iconoclasta ardentissimus, et, ea de causa, Orthodoxorum persecutor acerrimus, imperavit ab anno 829 ad 840.

nam perductus, ac pro fide Christi lapidatus, primo ibidem sepultus fuit; inde in locum ubi Episcopus fuerat ordinatus, corpus ejus delatum est. (*Vide Surium p. 394*).

MARTYROL. — Cumis in Campania, Translatio S. JULIANAE Virginis et Martyris, quae Nicomediae sub Maximiano Imperatore primum a patre suo Africano graviter caesa, deinde ab Evilasio Praefecto, cui nùbere recusarant, varie cruciata, et postmodum in carcerem detrusa, ubi palam cum diabolo confligit, demum flammam ignem, et ollam ferventem superans, capitis decollatione martyrium consummavit. (*Vide Surium p. 397*).

S. JULIANUS MARTYR CUM SOCHIS
Incerta aetate.

MARTYROL. — In Aegypto S. JULIANI Martyris cum aliis quinque milibus.

Non conveniunt auctores circa hunc inclytum martyrem tanto athletarum agmine circumdatum. Cum hujus nominis plurimi in Martyrologiis memorentur, Baronius ipse haeret dubius an ex liberiorum lapsu hic positus unus sit ex his Julianis qui aliis diebus coluntur. Probabiliter hic Abbas fuit, et quinque mille ejus Socii Monachi fuerunt, qui Juliano duce strenue certarunt et ad palmam victorum pervenere. Utrum imperatoria persecutione, an Saracenorum in quoddam Aegyptiacum Monasterium impetu, penitus ignoratur.

SS. MARTYRES AEGYPTII
ELIAS, JEREMIAS, ESAIAS,
SAMUEL ET DANIEL
Anno Chr. 308.

MARTYROL. — Caesaræae in Palaestinae, SS. Martyrum Aegyptiorum ELIAE, JEREMIAE, ESAIAE, SAMUELIS et DANIELIS, qui cum spontanee ministrassent Confessoribus in Cilicia ad metalla damnatis, inde revertentes comprehensi, et a Firmiliano Prae-

side sub Galerio Maximiano Imperatore saevissime torti, gladio demum percussi sunt.

Passione germani ut erant sanguine (fratres dicuntur ab Eusebio L. Hist. 8 cap. apud Bollandum 21, apud Baronium, in Notis, 22) nomina profana sibi a parentibus imposita, juvenili adhuc aetate ad fidem conversi, in sacra Prophetarum Domini commutarunt. In ipso portarum Caesaræae introitu, agresti et quasi barbaro ut erant amictu cum e Cilicia redirent (*vide Martyrol.*), tenti a custodibus sunt, quinam essent et unde venirent interrogati, et tamquam malefici ad Praesidem perducti. Primo de patria, dein de religione sciscitatur Praeses. Patriam tunc, quamdam magnificentissimam Jerusalem esse, responderunt, ad orientem sitam, eam affirmans solum piorum patriam esse, neque alios praeter hos fore illius participes, eam supernam intelligentes de qua apud Paulum (*ad Gal. IV; Hebraeor. XII*). Multa judex de ea re percontari, et animo tumultuare, irâ tumescere quod dicta nullo modo assequeretur. Postquam autem quinque fratrum in Christiana fide constantiam esset expertus invictam, extremo eos damnavit supplicio. Kalendis junii a Graecis coluntur, quia eorum passio historiae adnectitur martyrii S. Pamphili Presbyt. Hodierna dies anniversaria est eorum natalis.

SS. PORPHYRIUS ET SELEUCUS
MARTYRES

Anno 308. — Nat. Palaestini.

MARTYROL. — Post quos S. PORPHYRIUS PAMPHILI Martyris famulus, et S. SELEUCUS Cappadox, qui iteratis certaminibus saepe vicerant, rursus cruciati, alter incendio, gladio alter martyrii coronam acceperunt.

Horum historia ita connectitur cum narratione de memorato Martyre Pamphilo qui colitur, ut supra diximus, Kal. junii, ut ad Surium ad illam diem amandandus lector omnino sit.

B. GREGORIUS X PAPA

*Electus anno 1271. — Obiit 1276.**Nat. Italus.*

MARTYROL. — Aretii in Etruria, B. GREGORIUM decimi Placentini, qui ex Archidiacono Leodiensi, summus Pontifex renunciatus, Concilio Lugdunense secundum celebravit, Graecisque ad unitatem fidei receptis compositis Christianorum dissidiis, Terrae Sanctae recuperatione institutâ, Ecclesiam sanctissime gubernavit.

Thealdus vel Theobaldus huic nomen erat, ex nobilissima Vicecomitum (*Visconti*) stirpe. Placentiae ad Aemiliae fines natus est. Ecclesiasticae militiae adolescens adscriptus, eam statim de se opinionem apud omnes opinionem fecit, ut cum in aula Cardinalis pro Gregorio IX in Galliis Legati diversaretur, Archidiaconum Leodiensem (*de Liège*) creaverint. Dum Parisiis sacris studiis perficiendis et adipiscendae doctoratus laureae degeret, a Cardinali Ottobono pontificio Legato ad componenda regem inter et principes dissidia, ut optimum pacis ferendae instrumentum, in Majorem Britanniam socius adhibitus est. Fideles ac Principes ad Terrae Sanctae recuperationem vehementer accendit. In Syriam deinde peregrinatus, dum ibi sacram expeditionem urgeret, a Purpuratorum Patrum Collegio, Viterbii, in Petri Sedem, jam triennio viduatam, collocatur. Primam Pontificatus sui curam esse censuit, ad Generalis Concilii celebrationem animum intendere; ad quod Lugduni indictum, Michaëlem Palaeologum Graecorum imperatorem, tum alios christianos principes, et Graecae Latinaeque Ecclesiae Praesules, amantissimis litteris invitavit, accitis etiam eximiis et celebratissimis doctrinâ ac sanctitate viris. Oecumenicum igitur Synodum, Patrum numero omnium frequentissimam, cui praefuit Pontifex ipse, Graecis, ejurato schismate, ad Ecclesiae unitatem re-

ceptis, decretis pro sacra expeditione subsidiis, editisque pluribus sanctissimis legibus, trimestri spatio feliciter celebravit.

Animi plane invicti vir et apostolici, incredibile quot quantaque pertraverit in brevissimo Pontificatu Gregorius pro Ecclesiae et Reipublicae pace iis teterrimis temporibus, quae Prelatorum dissidiis erant plena, regum et provinciarum odiis, populorum factionibus. Ecclesiae jura etiam adversus reges severe ac fortiter vindicavit, *nullam esse, praedicans, solidiorem regnorum basim quam tutelam Ecclesiasticae libertatis*. Charitatis ac humilitatis cultor eximius, pauperum non modo inopiam eleemosynis allevabat, sed et ipsorum pedes quotidie abluebat. In Italiam a Concilio redux, dum protectionem in Palaestinam meditatur, Aretii (it. *Arezzo*) in Etruria, morte interceptus est quarto ab electione sua anno, mense quarto, die decima. Miraculis post mortem claruisse, Aretinae Ecclesiae monumenta testantur. (*Ex additam. ad Brev. Rom. pro Clero Urbis*).

S. FAUSTINUS BRIXIENS. EPISCOPUS

*Sedit ab anno circiter 350 ad 370.**Natione Italus.*

MARTYROL. — Brixiae, S. FAUSTINI Episc. et Conf.

Bernardini Fayni Brixienne Martyrologium (ex quo hanc brevem haurimus notitiam) sedisse ait Faustinum Antistitem ab anno 343 ad 350. At Ursicinus, Faustini decessor, Sardicensi interfuerat Synodo anno 347 celebratae; ergo?

Hic ex prosapia SS. Faustini et Jovitae germinavit. S. Ursicino successit, saepeque Flavius Faustinus reperitur scriptus. Suis praedicationibus idololatriam dissolvens, Christicultum, mirum in modum propagavit. Denique sanctitatis famâ clarus migravit ad Dominum. Ejus corpus in ecclesia S. Aphae, anno 1223 repertum est

cum hoc epitaphio: *Hic jacet corpus B. Faustini Confessoris, et Episcopi Brixienensis.* (Haec Faynus, at perperam, putamus). In Bollando legimus haec sacra ossa inventa fuisse anno 1107 in ecclesia SS. Faustini et Jovitae Mart. et saeculo seq. ab Alberto Episcopo recognita, ac praedictâ (*ad verbum*) inscriptione notata.

TERTIODEC. KAL. MART. FEBR. DIE XVII.

S. FAUSTINUS CUM XXXXIII

SOCIIS MART.

Incertâ aetate.

MARTYROLOG. — Romae, passio S. FAUSTINI, quem alii quadraginta quatuor secuti sunt ad coronam.

Nulla horum mentio ante Baronianam Martyrol. Rom. correctionem, sed ex vetustissimo eodemque gravissimo Codice MS. Monasteri S. Cyriaci magnus historicus eruit memoriam. De Quadraginta quatuor Faustini Sociis eo in Codice additum: *quorum nomina Deus scit.*

S. POLYCHRONIUS EPISC. MART.

Circa 250.

MARTYROLOG. — In Perside, natalis B. POLYCHRONII Episcopi Babylonis, qui, in persecutione Decii, ore lapidibus caeso, manibus extensis, oculos ad coelum elevans, emisit spiritum.

Ab antiquis varie scribitur, Polochronius et Pologronius. Celeberrima in omnibus fere Martyrologiis Acta ejusdem habentur sub initium Vitae S. Laurentii Diac. Mart. a Surio, emendato nonnihil stylo, edita ad 10 Aug. Ea Acta appellat Baronius in Notis, multum sane ambigua; *nonnihil* autem corrupta asserit in Annal. ad Ann. 254. Illa qualiacumque sint videbit Lector in Surio nostro ad diem 10 Augusti.

(a) *Vicentia (Vicenza)* urbs Venetorum haud ignobilis.

(b) *Concordia* florentissima civitas fuit apud Venetos. Hunnorum manibus primo, Attilâ duce, irâ

SS. DONATUS, SECUNDIANUS

ET ROMULUS

ET LXXXVI SOCII MART.

Circa 304 — Natione Itali.

MARTYROL. — Concordiae, SS. MM. DONATI, SECUNDIANI et ROMULI cum aliis octoginta sex ejusdem coronae consortibus.

Rem narrat Ferrarius in Catal. SS. Italiae, haud datis tamen fideliter aetate et nominibus et numero. « Donatus, *inquit*, et Solonus fratres Vicentini (a) in persecutione Diocletiani et Maximiani Imperatorum, apud Euphemium, Praefectum Aquilejae Christianae religionis accusati, multis affecti sunt propter fidei constantiam suppliciis.... ac demum capitis abscissione, illustre martyrium consummarunt.... Quorum corpora a Christianis Concordiae (b) ubi ab aliis (*et verius*), passi dicuntur condita sunt. » Adde ergo Donato Secundianum et Romulum, et, qui a nostro Martyrol. tantum, Chrisantianum, Socios denique 86 supra memoratos. Ex historicis Ecclesiae Concordiensis lectionibus discimus, eorum ossa marmoreo deposito condita a vetustis usque temporibus asservari, quo salutaris aquae copia profluit quae multis prodigiis nobilitata est. Ad saluberrimas lâtes vicinae ac longinquae gentes ventitare conspiciuntur, animi corporisque sanitatem inde repetere, ex mortiferis morbis convalescere, sitientibusque agris coelestes aquas impetrare.

S. THEODULUS MARTYR.

Circa 308.

MARTYROL. — Caesareae in Palaestina, S. THEODULI senis qui ex familia Praesidis Firmiliani, Martyrum excitatus exemplo, cum Christum con-

deinde Rhotharii Longobardorum regis est funditus eversa. Nomen sedis Episcopalis Concordiensis retinet proxima ejus ruderibus urbs *Portogruaro*.

stanter confiteretur, cruci affixus, martyrii palmam nobili triumpho promeruit.

Prae omnibus domesticis honoratus erat in Firmiliani Praefecti familia pius et venerandus senex Theodulus. At iniquus herus vidit hunc charitatis et devotionis osculo martyres excipere; quare meritorum fidelissimi et antiqui famulatus illico oblitus, magnam qua eum prosequabatur benevolentiam in saevio rem iram convertit, et cum frustra tentaverit ad idola perducere, cruci affigendum curavit.

S. JULIANUS MARTYR

Circa 308.

MARTYROL. — Ibidem S. JULIANI Cappadocis, qui exöculans necatorum martyrum corpora, ut Christianus delatus et ad Praesidem ductus, lento igne jussus est comburi.

XII hic SS. Martyrum qui eodem tempore quamvis non eadem die omnes recolantur * Caesareae in Palaestina sub Firmiliano passi sunt, illustrem perficit coronam. De eo sic narrat Eusebius (L. 8. C. 21) in martyrio S. Pamphili et Sociorum: « Cum post hos unus adhuc restaret qui inter dictos martyres duodecimum compleret numerum, eum mox impleturus comparebat Julianus. Hic peregre jam tum adventans, et ad locum necdum ingressus, subito uti ex itinere erat, audita caede, ad illud martyrum spectaculum se contulit, atque ut humi posita Sanctorum vidit corpora, gaudio repletus, sigillatim ea complexus, salutavit. Quod dum faciebat, illico lictores eum apprehen-

sum ad Firmilianum adducunt. Hic vero instituto suo faciens consentanea, lento eum tradidit igni. Sic igitur Julianus prae laetitia exultans, et magna voce Deo, qui tantis eum dignatus esset bonis, gratias agens, Martyrum coronâ donatur » (*Haec Eusebius*).

S. SILVINUS EPISC.

*Floruit labente Saec. VII
et ineunte VIII.*

MARTYROL. — In pago Tarvanensi, S. SILVINI Episcopi Tolosani.

Episcopus quidem Tolosanus a nostro Martyrologio nuncupatur, at in Vita quam exhibet, ex coetaneo Sancti, Bollandus, Tolosanus dicitur patriâ, Episcopus vero Tarvanensis (a) utrumque probabile, et optime convenit; nam quis vetat credere, aliqua ex caussa e sede Tolosana (circa quam adsunt testimonia) Silvinum in has dissitas Galliae regiones venisse, ac ibi in Tarvenensi urbe pastorali munere functum? Quidquid sit, venisse videtur in Belgicam anno circiter DCLXXIV et apostolatam ibi gessisse non minus exemplo mire abstinentiae et pietatis, quam verbo salutis, consiliis et monitis sanctissimis. Pecuniae vim non exiguam, quam, nobili et diviti loco natus, secum patriâ asportaverat, redimendis captivis, egenis subveniendo insumsit; infirmi autem, qui ad eum confluebant, miraculis sanabantur.

Cum ad Dominum migraturus decumberet, et jam jam vix spiritus in eo quidquam superesse videretur, resumptis subito viribus, *Ecce*, dixit clara voce cunctis audientibus, *Ecce Angeli Domini ad nos*, quibus bis prolatis, beatissime expiravit.

(a) *Tarvanensis* regio accipitur pro Morinorum tractu in Belgica II, Galliae videlicet occiduoseptentrionalis; nomen regionis nunc partim l'Artois, partim Picardia. Olim *Tarvenna*, nunc *Terovane* civitas appellatur.

* Pamphilus Presbyter et Valens Diaconus et Paulus 1 jun. — Alii septem sunt SS. Elias, Jeremias, Esaias, Samuel et Daniel Aegyptii de quibus egimus heri; ac Porphyrius S. Pamphili famulus, et S. Seleucus Cappadox de quibus in Martyrio ejusd. S. Pamphili 1 jun. Undecimus est Theodulus supra memoratus; duodecimus tandem Julianus noster.

S. FINTANUS PRESBYTER

*Floruit medio Saec. VI**Natione Hibernus.*

MARTYROL. — In Scotiâ, S. FINTANI Presbyteri et Confessoris.

Miris plena virtutis insignibus, et prophetiae spiritu illustrata hujus pueritia fuit; et sanctus palam nuncupatus est a viro Dei Abbate Columba, qui in ejus paternam domum ad hospitium diverlerat. Monasticae vitae percupidus, huic S. Abbati ad sua revertenti se sociavit; et brevi ad singularis prorsus perfectionis eo in vitae genere apicem pervenit; tantaque fuit in eo ac in Coenobio cujus habebatur Pater, ciborum abstinencia, ut Fintanum admonuerit Dominus aliquid de rigidissimis institutis ad aliorum salutem esse relaxandum, nec omnia omnibus esse portabilia. Crebra miracula, praesertim vaticinia, et discretio spirituum, ejus longe latèque nomen illustrarunt. Sentiens tandem in bona senectute finem sibi imminere, ac diem sui obitus fratribus praenuntians, de succedente Abbate providit, et sumpta S. Eucharistia, elevans manus, omnibus benedixit, et laetus clausit oculos saeculo, dum anima ad coeli gaudia condescenderet.

MARTYROL. — Florentiae, B. ALEXII FALCONERII Confessoris ex septem Fundatoribus Ordinis Servorum B. M. Virginis, qui decimo supra centesimum vitae suae anno, Christi Jesu et Angelorum praesentia recreatus, beato fine quievit.

Historiam contractam dedimus ex Liturgicis Lectionibus, de sanctissima Societate qua Florentiae ortum habuit Ordo Servorum Deiparae perdolentis. Quod brevitatis gratiâ faciendum nobis erat, ne de singulis Septem beatis Viris agendo, in eadem septies redire cogeremur. (*Vide ergo supra in Surio, Die XI huj. p. 283*).

DUODECIMO KAL. MART. FEBR. DIE XVIII

S. SIMEON EPISC. MARTYR

Anno 107 — Nat. Palaestinus.

MARTYROL. — Jerosolymis, natalis beati SIMEONIS Episcopi et Martyris, qui filius Cleophae et propinquus Salvatoris secundum carnem fuisse traditur. Hic Jerosolymorum Episcopus post Jacobum fratrem Domini ordinatus, in persecutione Trajani multis suppliciis affectus, martyrio consummatus est, omnibus qui aderant, et judice ipso mirantibus, ut centum viginti annorum senex Crucis supplicium fortiter constanterque pertulisset.

Ex Hegesippo apud Eusebium (*Hist. L. 3, C. 26*) scimus Trajano Imperatore ab Christiani nominis hostibus, coepisse Jerosolymis ii praesertim inquiri qui de regia Judaeorum stirpe essent progeniti, et cum Jesu fuisset affinitate vel consuetudine conjuncti. Eorum in primis deprehensus est sanctissimus senex Episcopus Civitatis. Annos 47 Simeon rexerat Jerosolymorum Ecclesiam.

MARTYROL. — Apud Ostia Tiberina, SS. Martyrum MAXIMI et CLAUDII fratrum, et PRAEPEDIGNAE uxoris Claudii, cum duobus filiis ALEXANDRO et CUTIA; qui cum essent praeclarissimi generis, jubente Diocletiano, tenti sunt, atque in exilium deportati, deinde incendio concremati odoriferum martyrii sacrificium Deo ipsi obtulerunt; quorum reliquiae in flumen projectae, et a Christianis perquisitae, juxta eandem civitatem sepultae sunt. (*Vide apud Surium in martyrio S. Susannae Virginis ad diem XI Aug.*)

SS. SEPTEM MM. IN AFRICA

Incerta aetate.

MARTYROL. — In Africa SS. Martyrum LUCHI, SILVANI, RUTULI, CLASICI, SECUNDINI, FRUCTULI et MAXIMI.

Baronius in Notis arbitratur hos a-

lias praetermissos fuisse, quod nec civitas ubi passi sint, nec tempus haberetur expressum. In nonnullis MSS. adduntur DAMASUS, PAULUS vel Paulinus, et MARTIALIS.

S. FLAVIANUS EPISCOP. MARTYR

Anno 449.

MARTYROL. — Constantinopoli, S. FLAVIANI Episcopi, qui cum fidem Catholicam Ephesi propugnaret, ab impij Dioscori factione pugnīs et calcibus percussus, atque in exilium actus, ibidem post triduum vitam finivit.

Magna dignitate in Ecclesia Constantinopolitana Presbyter Flavianus, scilicet sacrorum thesaurorum custos, et coelesti vita praeclarus, cum obdormisset in Domino S. Proclus (qui S. Joanni Chrysost. immediate successerat), anno Chr. ccccxxxvii in eam Patriarchalem Cathedram, sacrae Synodi sententiā, ac Imperatoris et Senatus suffragio, evectus est. Sed ab ipso Episcopatus exordio, pro pastoralī fortitudine, acerrime pariter ac iniquissime est exagitatus. Chrysaphius primo, eunuchus, qui nimia apud imperatorem Theodosium II auctoritate et gratiā pollebat, avarus et vaferrimus ac fraudolentissimus, Flaviano significaverat se aliquod munus ab eo in signum suae consecrationis exoptare. Cui Flavianus Eulogias sive panes benedictos misit. Cumque eunuchus aureum benedictionis donum mittendum esse contenderet, S. Archiepiscopus respondit non esse sibi talium rerum copiam; nisi forte ad hoc sacris uteretur templi donariis; ipsum vero Chrysaphium optime nosse thesauros Ecclesiae Deo

et pauperibus esse sacratos, sanctum patrimonium alio non distrahendum. His verbis offensus cupidus Chrysaphius est, et hinc irā et odio percitus, per fas et nefas tentare coepit quomodo S. Patriarcham Sede sua deturbaret. Cum autem Pulcheriā (a) summam rerum administrante, fieri non posse videret, in id incubuit, sollicitando in eam invidiam Eudoxiae uxoris Theodosii quae ipsi ad instar matris fuerat, et Imperatorem instigando ut tandem sororis regimini se subduceret, tot technas adhibuit, ut S. Pulcheria, relicta urbe, ad tranquillam vitam privatam in quamdam villam se receperit.

Dum haec gererentur, Flavianus provide Synodum Provincialem Constantinopoli coëgit, ad quam triginta duo Episcopi convenere et Archimandritae (b) viginti quatuor. Venerat in Concilium ex Archimandritis Eutyches, qui nondum, nisi per libros ab se scriptos et ad suae jurisdictionis monasteria missos, haeresim suam patefecerat. Hujus Synodi occasione detectus est. Cum enim, ut narrat Nicephorus, egregius Eusebius, Episcopus Dorilaei in Phrygia, Eutycheti esset familiaris, de fide cum eo aliquando collocutus, eum non recte sentire animadvertit, eaque de re libellum Flaviano Patriarchae obtulit qui Synodo praeerat. Eutychetem Flavianus paternis et plenis charitate verbis ad dicendam suam causam et declarandam fidem invitavit; qui morbo detineri respondit. Tunc S. Archiepiscopus conquisitis libris quos haeresiarcha subscribendos Monasteriis miserat, discussis in Episcoporum coetu ejus erroribus, Eutychetis pe-

(a) Pulcheria Augusta Arcadii Imperatoris filia, tanta extitit, caeteris cum Christianis eximisque virtutibus, prudentiā, ut quindecim annos nata Theodosium II fratrem adolescentulum imperatorem educandum suscepit, ejusque pro Anthemio, anno ccccxv tutelam assumpserit. Laudabile et prospere se habuerunt Theodosii res quousque hujus admirabilis virginis nutu et consilio sunt gesta. Theodosio absque prole mortuo, anno cccl, ipsa sceptro potita est, Marciano o-

ptimo et piissimo viro nupsit (salvā asseritur virginitate), eumque sibi imperio sociavit. Memoratur S. Pulcheria in Martyrologio Rom. 10 sept.

(b) Archimandritae graeco-barbara vox, sonat caput gregis, rector ovilis. Hoc titulo insigniti sunt Abbates qui non uni Coenobio sed toti cuidam Monachorum provinciae praeerant. Exceptis quae attinent ad potestatem Ordinis, pluribus in rebus Episcopis comparabantur.

stiferam doctrinam refutavit, eumque, nisi statim resipisceret, et Presbyteratu et Monasteriorum praelatione dejectum pronunciavit.

Interea refugit Eutyches, more haereticorum, ad Imperatorem, et per potentis eunuchi (quem ipse de sacro fonte susceperat) officia impetravit, ut in Concilium Flaviani sibi daretur ingredi cum duobus tutelaribus patriciis et militari manu septus. Putabatne terrorem Flaviano et orthodoxis Episcopis incutere, ne blasphemias suas auderent anathematizare? Eo cum, insolito apparatu, post longas verborum tergiversationes, coactus prodere quod sentiret: *Profiteor*, inquit, *ex duabus naturis fuisse Dominum nostrum ante adunationem (!?)*; *post adunationem, unam tantum naturam confiteor*. Reperto autem post variam inquisitionem induratus ejus animo, in nomine Synodi Flavianus Eutychen Orthodoxa Comunione expulit. Mox de rebus in Synodo gestis certiore reddidit S. Leonem (Magnum) Summ. Pont., quod a S. Romana Sede vellet haberi rata quae ipse cum aliis Episcopis contra Eutychetem statuerat.

Interea Chrysaphius eunuchus nulum non movit lapidem pro Eutychete contra Flavianum, ut Acta illius Synodi irrita redderet, et in ipsum Flavianum damnationis converteret poenam. Resumitur ergo Synodus cogente Imperatore, ac alter a Flaviano praesidere jubetur. Intruduntur reclamantibus Episcopis, tres monachi qui Eutychetem propugnarent; clamat deinde Eutyches Flavianum eadem sapere cum Nestorio. Qua calumniâ cum nihil proficeret, Theodosio suadent ut alteram Ephesi Synodum qua Eutychetis et Flaviani caussa disceptetur, celebrari jubeat, et sententiarum ferendarum judicium penes Dioscorum (impium Patriarcham Alexandrinum) sit, eundemque Synodo praeficiat; copias etiam militares mittat... Ecclesiae autem ro-

manae Diaconis vices gerentibus Papae Leonis, condigno loco sedere non concessum. Haec tumultuarie coacta Pseudo-Synodus, teste Nicephoro, *praedatoria*, seu *Latrocinium Ephesinum* dicta est. In ipsa etenim veris vicibus per scelestam fraudem et vim Eutyches haereticus accusator fit Flaviani, Flavianus Patriarcha Orthodoxus ut reus vocatur judicandus, immo ut melius dicam, quomodocumque damnandus. Surrexerunt tunc omnes Aegyptii, doctrinâ Eutychianâ corrupti, quos studiose congregaverat etiamsi nullum iis jus competeret sedendi pro Concilio; et Dioscoro plaudente haereticam sententiam de una in Christo natura proclamabant; caeteris apparatus militaris cum fustibus et gladiis terrorem incutiebat, exilii et mortis minae intendebantur si quis pro Flaviano staret. Barsumas pessimus ex accitis illegitime in Synodum monachis clamabat: *Eum qui dicit duas naturas, in duo incidite*. Damniati ergo sunt. Flavianus ac Eusebius Dorylaeus, cui nedum permissum fuerat conciliabulo interesse ut Orthodoxam fidem et S. Flavianum defenderet. Sed et eo dirissimae nequitiae et furoris processerunt Dioscorus et Barsumas ut Flavianum calcibus et pugnis contusum, semimortuum Ecclesiâ extruderent. Qui illico ductus in exilium apud Epypam Lydiae, ibi triduo cessit e vita.

Theodosius tandem res accuratius perpendens, se a Chrysaphii fraudibus scelestissime circumventum agnovit, et de perpetratis in S. Flavianum sceleribus summum concepit dolorem. Chrysaphium ergo primum in insulam relegavit; et Eudoxia uxore gravissime objurgatâ, S. Pulcheriam sororem multis precibus ad se revocavit. Pulcheria tunc nihil solemnius habuit quam ut statim honorificentissime S. Flaviani corpus Constantinopolim deferendum curaret.

S. HELLADIUS EPISC.

*Floruit initio Saec. VII.**Nat. Hispanus.*

MARTYROL. — Tolèti, Sancti HELLADII Episcopi et Confessoris.

Inter praeclarissimae Toletanae Ecclesiae Archiepiscopos floruit saeculo Chr. septimo S. Helladius, cujus gesta brevi sed illustri elogio narrat S. Ildefonsus qui ab eo fuerat Diaconus ordinatus. « Hic cum regiae aulae illustrissimus, publicarumque rector existeret rerum, sub saeculari habitu monachi votum pariter explebat et opus. Nam ad monasterium nostrum Agaliense cum saepe discursantium negotiorum ductus itinere perveniret, remota saeculi pompâ decoris, adeo monachorum peculiaritatis inhærebat, ut turmis junctus eorum, stipularum fasciculos ad clibanum deportaret. Cumque... solitudinis et amaret et sectaretur arcana, celeri fugâ, relictis omnibus, adiit sanctum monasterium.... Ibi factus monachis pater, meritis studiisque sanctis, et vitam monachorum debite rexit, et toti monasterio omnimode profuit. Ex hoc fessis pene senio artibus ad Pontificatus apicem evocatur, et quia vocaretur invitus et vi coactus, illic majora virtutum exempla quam monachus dedit. Quia statum mundi quem contempsit virtute, magnâ perhibetur rexisse discretionem; miserationes et eleemosynarum copias tam largiter egenis inferebat, ac si de illius stomacho putasset inopum et artus pendere, et viscera confoveri... Senex obiit; decem et octo annis sacrum regimen tenuit. » (*In T. 2, Hisp. Illustratae, Cap. 7*).

UNDECIMO KAL. MARTII

FEBR. DIE XIX.

S. GABINUS PRESB. ET MARTYR

Anno 296. — Nat. Italus.

MARTYROL. — Romae, natalis S. GABINI Presbyteri et Martyris, fratris beati Caji Papae qui a Diocletiano diu in cu-

stodia vinculis afflictus, pretiosa morte coeli gaudia comparavit.

Inclytae Virginis et Martyris Susannae (quae col. XI Aug.) pater Gabinus fuit, frater illius Caji sanctissimi et fortissimi viri qui ad summum Pontificatum evectus anno cclxxxiii, paullo ante eum idest anno cxcv martyrio est coronatus. Consanguineus erat Diocletiani imperatoris a quo pro Christo necatus est. Erat Gabinus (vel Gabinus) humanis divinisque litteris egregie cultus; sed praecipua ejus laus est filiam Susannam ad pietatem, et virginitatis amorem, omniumque studium virtutum informasse. Libros Tractatum contra Paganos composuisse ferunt, qui periire. Post conjugis obitum Presbyter est ordinatus. Plures neochristianos mysteria fidei edocuit, et ad constantiam in subeundo martyrio excitavit prius verbis, postea confirmavit exemplo. Ejus sacri corporis pars in Ecclesia S. Susannae (quae erat domus Gabini), Romae requiescit, pars Lugduni in Gallia quo translata fuit concedente Paulo Pp. V.

SS. PUBLIUS, JULIANUS,

MARCELLUS ET SOCII MART.

Incerta aetate.

MARTYROL. — In Africa, SS. MM. PUBLII, JULIANI, MARCELLI et aliorum.

Invicti hi Christi pugiles duodecim, recensitis vetustis codicibus a Bollandando numerantur. Eorum tamen Acta non extant.

SS. MART. MONACHI PALAESTINI

Circa 509.

MARTYROL. — In Palaestina, commemoratio SS. Monachorum et aliorum Martyrum qui a Saracenis sub duce Alemundaro, ob fidem Christi, saevissime caesi sunt.

Iidem, ait Baronius in Notis, caesi sunt in Saracenorum incursionibus quarum mentio habetur in rebus gestis S. Joannis Silentiarrii (*V. Surium*

D. 13 Maji), itemque in Vita S. Sabae Abb. 5 Dec. ac in Actis etiam S. Euthymii Abb. 20 Jan. Una eademque persecutio Sarracenorum, seu Agarenorum, tempore Anastasii Imperatoris qui horum hostium barbarorum incursionibus vexabatur, sanctos Monachos diversis in locis positos aggressa est, diversisque diebus occidit; ut non mireris si inferius de Monachis caesis a Sarracenis saepe agatur. Scias autem, addit Baronius, ipsum Sarracenorum Principem Alemundarum ad Christi fidem tandem esse conversum, ut scribit Nicephorus, Hist. L. 17, C. 35.

S. ZAMBDA EPISC.

Floruit labente Saec. III.

Obiit ineunte IV.

MARTYROL. — Jerosolymis, Sancti ZAMBDAE Episcopi.

S. hujus nomen, quidem illustre, varie scribitur; Zambdas, Zabdas, Labdas, raro Bazas. Fuit Ecclesiae Jerosolymorum 27^{us} Episcopus et vixit ad annum ccciii. Huic adscribitur Thebaeae Legionis (quae sex millium sexcentorum sexaginta virorum selectorum numero constabat) conversio ad fidem, eruditio et baptismum, dum ad hiberna ageret in Palaestina. (V. *Baronium ad ann. 297*).

MARTYROL. — Soliis, S. AUXIBII Episcopi. (*Vide Surium p. 406*).

S. BARBATUS BENEVENT. EPISC.

Creatus Ep. anno 663.

Decessit anno 682. Nat. Italus.

MARTYROL. — Apud Beneventum, S. BARBATI Episc. qui sanctitate celebris, Longobardos et eorum Ducem ad Christum convertit.

Beneventanum fuisse scribunt et ortu et prosapia honestissimâ, atque sacris litteris egregie eruditum, mox ad publicas de rebus divinis conciones admotum. Quare Ecclesiae S. Basilii in oppido Marcone constitutus

Cirio est; sed cum acrius in scelera inveheretur, odio primum esse coepit, dein et falsi criminis infamiâ perstrictus, ideoque revocatus Beneventum; ubi ejus comperitâ innocentia, zelo divini honoris, sanctimonia vitae cunctis deinceps venerationi fuit. Nec Longobardis pepercit qui Beneventum duro premebant dominatu, et licet sub Arichisio Duce Catholico, et S. Gregorii Magni amico, sub finem sexti saeculi, plerique fidem viderentur amplexi; tamen adhuc supersticiosos quosdam Gentilium ritus usurpabant, non solum vulgus militum, sed primarii quoque et ipse quoque princeps Romualdus Grimoaldi regis filius. Cum sanctus igitur Presbyter Barbatus neque verbis isthaec Longobardorum flagitia damnando, neque editis divina virtute, ad eorum flectendos in pietatis viam animos, miraculis, quidquam proficeret, Deus ipse manum admovit, juvenculo Principe Beneventi a Constante Imperatore obsesso et ad extrema pene deducto; e quibus eum Deiparae Virginis patrocinium a Barbato exoratae, eripuit, ut in Vita S. Episcopi narratur. Hic jam ergo illud accidit ut a S. Barbato excitatus Romualdus, visâ etiam opitulatrice Virgine Deipara, se reliquias idololatriae extirpatum sponderet. Aliam mox victoriam retulit de Graecis Romualdus, auspice S. Barbato, apud locum quem Forinum dicunt; quae magnam S. Barbato auctoritatem contulerunt ut liberius et magno cum religionis emolumento Longobardos ab erroribus everteret.

Mortuus erat interea cum obsesum esset Beneventum, Ildebertus trigesimus secundus ejus civitatis Episcopus; Antistes, Principis voluntate et summo populi consensu et plausu eligitur Barbatus. Annos circa 19 Ecclesiam illam prudentissime et sanctissime administravit. Sub S. Agathone Papa interfuit anno dclxxx Romanae Synodo contra Monotheli-

tas, ejusque Actis subscripsit. Die tantem xix Febr. anni dclxxxii, migravit ad Dominum. Anno autem mcxxiv ejus sacrum corpus, in alium decentiorem locum translatum est; urbe deinde bello foedata, partim in Ecclesia Montis Virginis servandum datum, partim Beneventi in sua Cathedrali custodiendum relictum. (*Quasi ad verbum ex Commentario quem praemittit Bollandus duplici Vitae S. Barbatii hac Die*).

S. MANSUETUS MEDIOLAN. EPISC.

Ab anno sedit 672 ad 681.

Nat. Italus.

MARTYROL. — Mediolani, S. MANSUETI Episcopi et Confessoris.

Monitis vult primo Lectores eruditissimus Saxius, ex cujus egregio Opere de Archiepisc. Mediolanens. haec pauca depromimus de S. Mansueto, refellenda esse quae circa hunc Mediolanensem Praesulem scribit Galesinius, cum ait hunc a S. Agathone Papa consecratum et sedisse in Constantinopolitana vi Synodo Oecumenica. Illud anachronismo laborat, hoc veritate abest. Successit S. Ampelio in Sedem Insubriae principem Mansuetus anno dclxxii. Quandoquidem vero ea tempestate Summus Pontifex Agatho ardenti desiderio flagrans tutandae contra Monothelitas Catholicae Fidei, scripsit ad Episcopos Italiae, ut Comprovincialium Antistitum Concilium colligerent, sententiamque suam in tanti momenti re proferrent. Sanctus Mansuetus Suffraganeos suos convocavit Mediolani anno dclxxviii, et synodo absolutâ, Romam profectus est ad Concilium quod ibi anno sequenti celebrabatur, praeludium Oecumenici quod postea Constantinopoli coactum est, ad quae Mansuetus profectus non est, morbo probabiliter vel senio praepeditus.

Vir fuit Mansuetus omni virtutum genere exornatus, atque ab universis Dynastis, Italicis praesertim, sum-

mo in honore habitus. Administratâ novennii spatio hac perinsigni Ecclesiâ; obiit inter funera civium suorum, debacchante per Italiae urbes terrimâ lue, Anno 681, xi Kal. Martias, sepultusque est in Basilica Ambrosiana.

DECIMO KAL. MARTII

FEBR. DIE XX.

SS. MARTYRES INNUMERI IN PHOENICIA

A 304 ad 307. Fere omnes Aegyptii.

MARTYROL. — Tyri in Phoenicia, commemoratio beatorum Martyrum, quorum numerum solius Dei scientia colligit, qui sub Diocletiano Imperatore a Veturio militum magistro multis tormentorum generibus sibi invicem succedentibus occisi sunt; primo quidem flagris toto corpore dilaniati, inde diversis bestiarum generibus traditi, sed ab illis divina virtute nil laesi, post addita feritate ignis ac ferri, martyrium consummarunt. Horum gloriosam multitudinem ad victoriam incitabant TYRANNIO, SILVANUS, PELEUS et NILUS Episcopi, ac ZENOBIUS Presbyter, qui felici agone una cum illis martyrii palmam adepti sunt.

Satis superque pro instituto hac nostro videri fortassis potest, aetatem indicasse qua haec sanctorum athletarum phalanx pro Christo pugnavit; de eorum namque certamine prolixius consueto loquitur textus Martyrologii. At operae pretium ducimus aliquid hic afferre descriptionis qua Rufinus Eusebii Historiae interpres et paraphrastes illustre hoc martyrium depingit (L. 8, C. 7.):.... aestuare carceres, et per innocentium poenas locum deesse criminosis; nova rursus decreta mittuntur, ut ex his, qui conclusi erant, si quis immolare vellet, libere abscederet; qui vero abnueret, diversis poenarum generibus interiret. Tum jam quantae per singulas provincias multitudines Martyrum, et praecipue in Africae et Mauritaniae, Thebaidis

quoque ac totius Aegypti regionibus extiterint, numero comprehendere quis valeat? Sed ne illorum quidem quorum agones apud Palaestinam vel Tyrum quae est urbs maxima Phoenicis praesentes inspeximus, ut dignum est memorare sufficimus. Tantà enim ab eis virtute perseverantiae adversus illata supplicia pro pietate certatum est, ut nisi quis prius Domino et Salvatori nostro credat dicenti: *Quia ego vobiscum sum omnibus diebus* etc., et ejus virtutem. Martyribus sciat esse praesentem, rebus gestis déroget fidem..... omnis contra eos (cultores Dei), hominum bestiarumque et elementorum crudelitas armabatur. Ad hoc denudati statuuntur in medio arenae loco. Additur adhuc arte inter caveas bestiis furor. Et illae saeviores semetipsis effectae prouunt claustris, replent subito stadium, circumdant Ecclesiam Martyrum in medio sitam, circum-eunt saepius et oblustrant, et divinae virtutis adesse eis custodiam sentientes, procul ab eorum corporibus abscedunt. Sed illico furor qui reprimebatur in belluis, transit in homines..... Mittuntur, quibus hoc artis est, instigare bestias adversus eos quos divina dextera defendebat. Verum illae, ut ostenderetur omnibus, non feritatem deesse bestiis, sed divinam martyribus adesse custodiam, illos ipsos qui ad instigandum veniunt, incredibili velocitate discernunt. Et cum jam nullus ex hujusmodi artificibus auderet accedere, jubentur ipsi sancti Martyres, commotis manibus et velut provocantibus incitare adversus se bestias. Sed ne sic quidem pati aliquid poterant. Verum si qua forte fuisset ex belluis concitata, cum venisset ad martyrem, protinus in semetipsam conversa repedabant. Tunc stupor ingens et pavor omnes, qui in spectaculo consistebant, invaserat.... et ipsis iudicibus terrore trementibus, Christianos martyres laeto et hilari

vultu in medio persistere bestiarum. Sed o durae et impiae mortalium mentes! Bestiarum feritas Dei virtute mansuescit; humana vero rabies nec ferarum mitescit exemplis. Sed tentatur adhuc ab hominibus Deus. Jubentur alii vere criminosi bestiis subigi, qui illico ut apparuerunt, alius a leone, alius a pardo, ab ursis alius excaesus, aut a tauro in aëre dispersus est.... sed nec sic quidem incitatae bestiae cultoribus Dei aliquid molestiae generabant, divino spiritu eos velut muris validissimis ambiente.... Amotis belluis, saeviores his homines mittuntur in Martyres... Gladiis igitur peragunt quod bestiae nequiverunt... prohibebant etiam cadavera mandari terrae, sed jubebant fluctibus dari. Haec apud Tyrum venerandi Martyres qui ad illam urbem de Aegypti partibus venerant, mirifica certamina desudarunt.» S. Tyrannio erat Tyriorum Episcopus, Silvanus Emisenaе Ecclesiae Praesul, Zenobius Presbyter Sidoniensis erat medicus praestantissimus. S. Tyrannio creditur probabiliter non ante annum 307 Antiochiae passus.

SS. POTHAMII ET MEMESII MM.

Aetate incertâ.

MARTYROL. — In Cypro insula, SS. MM. POTHAMII ET MEMESII.

Acta horum SS. Martyrum Cypriorum nulla extant; nuda nomina in plurisque Martyrologiis, addito quodam DYDIMO indicantur.

S. ELEUTHERIUS EPISC. MART.

Saeculo probabil. III.

MARTYROL. — Constantinopoli, S. ELEUTHERII Episcopi et Martyris Quintus vel Octavus Byzantinus (antequam per Constantinum Magnum nova urbs regia novo conditoris nomine insigniretur) Episcopus a Nicephoro Callisto memoratur Eleutherius, et sedisse dicitur annis septem. Dubitant Bollandistae an ad hunc Eleutherium sint tribuenda, ut videntur Baronio

(in notis ad hunc diem) quae praedictus Nicephorus narrat de *excommunicatione* quae vulgo ibi dicebatur, S. ELEUTHERII, cum quinque ejus nominis vel Episcopi vel Martyres in Menaeis Graecorum numerentur. Res igitur ita se habet: S. Gennadius (qui Episcopus fuit Constantinopolitanus post dimidium v saeculi) ad Eleutherium Martyrem, cujusdam ex illius Clericis dissolutam vitam coarguens, epistolam dedit in haec verba: Sancte Martyr Dei Eleutheri, miles tuus dissolutam agit vitam; vel corrigendus ille tibi est, vel abjiciendus; Clericus autem ille statim mortuus est.

MARTYROL. — In Perside, natalis S. SADOOTH Episcopi et aliorum centum viginti octo, qui sub Sapore Rege Persarum, cum Solem adorare renuissent, crudeli nece praeclaras sibi coronas compararunt. (*Vide Surium p. 445*).

S. LEO CATAN. EPISC.

Floruit post med. Saec. VIII.

Nat. Italus.

MARTYROL. — Catanae, in Sicilia S. LEONIS Episcopi, qui virtutibus atque miraculis coruscavit.

Epitome Vitae ex Anthologio Graeco. — S. Pater noster Leo thaumaturgus, in urbe Ravenna est natus, nobilibus ac religiosis parentibus. Cum jam omnem sacram scripturam didicisset, tantumque in virtutum studio processisset ut et miracula ederet, consecratur Sacerdos Ecclesiae Ravennatis, dein Episcopus fit urbis Catanae (ital. *Catania*). Tantas adversus haereticos dimicationes suscepit, ut omnes superaret ac pudore obrueret non solum vi sermonis, sed deductis e Scriptura argumentis. Erat et miraculorum effector; nam Heliodorum magum suis praestigiis multos decipientem et gloriantem se omnia posse, neque ignem metuere, incendio consumpsit, vi precum. De hoc sancto Episcopo cum audissent romani Imperatores (Constantinus Copronymus, vel

dein Leo IV Cazarus), admirati sunt et ad se eum evocantes, rogarunt ut pro se Deum precaretur. Quod cum essent assecuti, eum cum honore domum remiserunt. Reversum jam ad suam Ecclesiam, in coelum Deus suscepit.

MARTYROL. — Eodem die S. EUCHERII Episcopi Aurelianensis, qui eo magis miraculis claruit quo pluribus invidorum calumniis fuit oppressus. (*Vide Surium p. 448*).

S. ELEUTHERIUS EPISC. TORNAC.

Sedit annos 40, obiit 532.

Nat. Belgae.

MARTYROL. — Tornâci in Galliis, S. ELEUTHERII Episcopi et Conf.

Ex primis Christifidelibus apostolatu genitis S. Piatonis (gall. *Prat*; colitur 1 Oct.), saeculo iv, in Gallia Belgica, oriundus hic Eleutherius fuit. Tornacum (gall. *Tournai*) ejus patria, cujus propter virtutis famam et religionis zelum, Episcopus creatus est. Inter crebra quae patravit miracula, defunctam puellam, Tornacensis Tribuni filiam, ad vitam revocavit, baptismo lustravit, optimam Christi sectatricem reddidit. Pagani quibus misera civitas redundabat (nam S. Piatone mortuo, in idololatriam reciderant Tornacenses pene omnes), exorta cum esset dira pestis, auctorem exitialis morbi criminati sunt S. Episcopum; quare inhumaniter comprehensum vinctumque in carcerem conjecerunt. Verum, custodiâ ab Angelo ereptus, dum interim pestis acrius in dies saeviret, Eleutherius, cunctis stupentibus apparet, populum publico et vehementi sermone de placanda justitia omnipotentis et veri Dei viventis monet; tunc ingens paganorum numerus ad Christum convertitur. Haereticis postea Dioecesim gravius quam Ethnici infestantibus, Romam bis adiit certiolem de omnibus sanctam Petri Sedem redditurus, ac deinde Tornaci Synodum habuit ad eorum reprimentem audaciam. At rebelles irâ per-

culsi in S. Antistitem irruunt, et percussionibus afflictum, nonnisi semianimem relinquunt. Quadraginta circiter dies sanctus senex languens supervixit, et tandem meritis cumulat obdormivit in Domino. Tornacensis Ecclesia per annum festum de S. Eleutherio patrono peragere consuevit.

NONO KAL. MARTII

FEBR. XXI.

SS. LXXIX MARTYRES SICULI.

Probabiliter circa 303.

MARTYROL. — In Sicilia, natalis SS. MM. septuagintanovem, qui sub Diocletiano, per diversa tormenta, confessionis suae coronam percipere meruerunt.

Iisdem fere verbis apud Agiographos et vetera Martyrologia celebrantur. Nihil aliud circa eos praeter aetatem conjicere potuimus.

SS. MM. VERULUS, SECUNDINUS, SYRICIUS, FELIX, SERVULUS, SATURNINUS ET FORTUNATUS CUM SOCIIS

Saeculo probabiliter V.

MARTYROL. — Adrumeti in Africa, SS. MM. VERULI, SECUNDINI, SYRICII, FELICIS, SERVULI, SATURNINI ET FORTUNATI, et aliorum sexdecim qui in persecutione Wandalica ob Catholicae fidei confessionem martyrio coronati sunt.

De passionis loco (a) ac de numero Martyrum, exigua nominum diversitate, plurima extant testimonia. Sed tempus incertum nam Ariana per Wandalos persecutio Africam a cccxxx ad dxxxiv crudelissime cruentavit.

S. SEVERIANUS EPISC. MARTYR

Circa 452.

MARTYROL. — Scitòpoli in Palaestina, S. SEVERIANI Episc. et Martyris.

(a) Adrumetum urbs erat Africae propriae, antiqua et celebris in provincia Byzacena.

Absoluta Synodo Chalcedonensi, quae quarta Oecumenica fuit, anno ccccli habita contra Eutychetem (V. *pro S. Flaviano die 18 huj.*), factiosi quidam Monachi, Eutycheti obstinate adhaerentes, magnas in Palaestina turbulentias excitarunt. Pròditam ii esse fidem clamitarunt, monasticum Ordinem tunc magnipollentem satagentes concitare atque impellere, ut quae in Synodo rite acta erant rescinderent. Theodosius interim corripissimus impiissimusque monachus, Eudocià favente quae tunc in Palaestina morabatur, Sedem Jerosolymitanam impudenter invadit, et menses 20 in ea Sede tyrannidem exercet in Orthodoxos. Nedom Episcopi omnes e Concilio reversi fuerant, Theodosius alios ordinans in urbes quasque misit. Severianum autem Scithòpolis (b) Episcopum, quod impietati illius suffragari nollet, oppido exactum interemit.

S. PETRUS MAVIMENUS MARTYR

Circa ann. 743. — Nat. Palaestinus.

MARTYROL. — Damasci, S. PETRI MAVIMÈNI, qui cum diceret Aràbibus quibusdam ad se aegrotum venientibus: Omnis qui fidem Christianam non amplectitur, damnatus est, sicut et Mahumet Pseudopropheta vester; ab illis necatus est.

Mavimènus, vel a patria Majùma Palaestinae urbe, Majùmenus Petrus, Damasci Chartularii publicorum vectigalium munus exercebat. Hoc officio Arabum Procèribus notissimus et familiaris admodum erat; qui cum gravi esset aliquando detentus morbo, ad privatum eos colloquium invitavit. Tum is, testamento, inquit, meo adesse volui, quod hujusmodi est; atque hic paullo fusiore sermone in eam eos allocutus est sententiam quae

(b) Scythopolis cujus fuit Antistes Severianus erat juxta Galilaeam non procul a Jordane. Bethsan vulgo appellatur Judael. Ex hoc oppido tribus Manasse, scribit S. Jeronymus, accolae pristinos non potuit expellere.

a Martyrologio describitur. Arabes, his auditis stupore simul et insaniâ correpti, viro statim indignati valedixerunt, tamquam in mentis delirium lapsum arbitrati. Verum ubi vires ex infirmitate recêpit, validâ voce publice clamare coepit: *Anathema Muamed et fabulosae ejus doctrinae, credentibusque in eum.* Gladii extemplo poenae suppositus, Martyrii palmam ultrôneam adeptus est.

S. MAXIMIANUS RAVENNAE EPISC.

Obiit circa annum 553.

Ex Istria.

MARTYROL. — Ravennae, S. MAXIMIANI Episc. et Confessoris.

Polae, Istriae urbe ad Adriaticum mare, natus est Maximianus, ejusque Ecclesiae Diaconus erat, cum anno DXXXVI, S. Victori mortuo Ravennae Archiepiscopo, ex Imperatoris Justiniani nutu, a Summo Pontifice Vigilio illi Ecclesiae Antistes conceditur. Praeclara hujus Archiepiscopi memoria viget in monumentis aedificiorum sacrorum quae mirâ munificentia vel vetusta exornavit, vel nova condidit. Cum sedisset annos septem, beata morte ad superos evolavit.

S. FELIX EPISCOPUS

Floruit labente saeculo I.

MARTYROL. — Metis, S. FELICIS Episcopi.

Tertius Metensis (gall. *Metz*) aliter Mediomâtricum civitatis in Belgica prima Antistes S. Felix fuit; qui cum annos circiter 40 illam ad Dei voluntatem Ecclesiam vigilantissime administrasset, omnium Pastoralium virtutum, ac divinarum rerum quas religiose gessit, laude clarus, plenus dierum quievit in Domino.

S. PATERIUS EPISCOPUS

Decessit anno 606.

Patriâ Romanus.

MARTYROL. — Brixiae, S. PATERII Episcopi.

Romanus patriâ, professione Mona-

chus Ordinis S. Benedicti, Magni Gregorii discipulus, ob singularem eruditionem et morum integritatem Brixiensium Episcopus creatus, de talento sibi credito centesimum fructum reportans, doctrinâ et sanctitate clarus Ecclesiam suam mirifice exornavit. Magno Gregorio rogante, in obscuriora tam veteris Testamenti loca quam Novi, scribens expositiones (quae excusae fuerunt una cum Operibus S. Gregorii), de Ecclesia meruit. Fuit Brixiensis Episcopus 27^{us} si Ughellio credimus; alii tamen scribunt fuisse 24^{um} alii 28^{um}. Duobus tantum annis sedit. (*Ex Menologio Benedictino, seclusâ chronologiâ*).

OCTAVO KAL. MARTII

FEBR. DIE XXII.

MARTYROL. — Antiochiae, Cathedra S. Petri Apostoli, ubi primum discipuli cognominati sunt Christiani.

Si prae nobilis fuit Syriae totiusque Orientis Metropolis Antiochia, multo magis in nascenti Ecclesia nobilitata fuit *Christianorum* cognomento quod ejus cives omnium primi adepti sunt; et eo insuper maxime facto illustrata prae caeteris est quod primum apud eam Supremi Pontificatus solium sit constitutum.

Prima Evangelii semina acceperat inclyta civitas a Christi discipulis et prioribus fidelium, quorum multi, Jerusalemâ a Judaeis persequentibus deturbati, Antiochiam confugerant. Audientes autem Apostoli quae prospera de Antiochensibus dicerentur, miserunt illic Barnabam, qui in itinere in Paullum Tharsi occurrens, eum secum duxit cui a Domino peculiariter Gentium conversio fuerat demandata. Vix annum ibi Apostolatus expleverant, tanta fuit multitudo in Christo credentium; tantâque pietate Christum colere coeperant, ut Antiochensibus titulus *Christianorum* Christi cultoribus oriretur. Petrus igitur Apostolorum Princeps in ibi ubi tam florens Ecclesia jam brevi extaret, regalis sui Pontificii

Sedem ad tempus constituit anno Chr. xxxv. Antiochiae tamen Cathedralis figens, omnes longe lateque per Orientem, Graeciam et Palaestinam Ecclesias saepius visitavit, quod innuit S. Lucas Actor. ix, 32. Septem annos Pontificatus Christianorum supremus Antiochiae fuit, donec Petrus in Urbem venit, Romanam Ecclesiam, totius Orbis per saecula caput, praedicatione, miraculis, sanguine instituturus.

S. PAPIAS EPISCOPUS

Floruit II Saeculo

Nat. Asiaticus.

MARTYROL. — Hieràpoli in Phrygia, beati Pàpiae ejusdem civitatis Episcopus, qui S. Joannis Senioris auditor, Polycarpianem sodalis fuit.

Pàpias, quidquid dicant nonnulli, auctoritate freti Eusebii, Discipulus fuit S. Joannis Apostoli. Perperam insuper, verba ejusdem Eusebii male interpretando, Pàpiae tribuitur a quibusdam tanta ingenii imbecillitas ut Millenariorum (a) somniis sit deceptus. Testimoniis vero S. Irenaei, Pàpiae coaevi, et S. Hieronymi, critici jure meritoque malunt fidem praebere. (*Vide Gallandum Biblioth. Vett. PP. Proleg. de S. Papia, et Routh. Reliquiae Sacrae in S. Papia*). Luculenter igitur per hos a Papia omnis excutitur Millenarii nota, ac eruditi et ultra mediocritatem docti Scriptoris laude donatur. Videas *Spicilegium Solesmense* laudatissimi Card. Pitra, quod edi coepit apud Didot, Parisiis, anno 1852. Pauca admodum fragmenta S. Scriptoris supersunt ex quinque libris quos circa annum cxix (*juxta Ignatium Mozzoni in Tab. Chronol. Criticis*) edidit inscriptos: *Sermonum Domini explanatio*. Sedit diutissime in Jerapolitana Cathedra (Phrygiae urbs erat Jerapoli), cum ad extremam pervenisset senectutem.

(a) *Millenarii* inter haereticos reptarunt saeculi ii et iii, et erroris occasio (cujus Hebraei auctores fuere, ut nunc per Molesmum constat), du-

S. ARISTIO E LXXII CHRISTI DISCIP.

Saeculo I — Probabil. Palaestinus.

MARTYROL. — Salaminae in Cypro, S. ARISTIONIS, qui (ut idem Pàpias testatur) fuit unus de septuaginta duobus Christi discipulis.

Acta S. Aristionis nulla reperiuntur. MS. Florarium cum vocat virum excellenti ingenio et mirae sanctitatis. Honorifice ab omnibus inter praecariores Christi discipulos memoratur, et in Cypro insula pro fide adlaborasse videtur. Episcopus a quibusdam dicitur, et igne probatus martyr occubuisse; quod parum probabile est.

PLURIMI SS. MARTYRES ARABES.

Anno 303.

MARTYROL. — In Arabia, commemoratio plurimorum Sanctorum Martyrum, qui sub Galerio Maximiano Imperatore saevissime caesi sunt.

Eusebius, Rufinus, Nicephorus testantur unanimes horum martyria per securim consummata. Passi sunt sub Galerio Maximiano initio Persecutionis x quae communiter a Diocletiano (ejus in imperio socio) nuncupatur.

S. ABILIUS EPISCOPUS

Saeculo II.

MARTYROL. — Alexandriae, S. ABILII Episc. qui secundus post beatum Marcum ejusdem civitatis Episcopus, sacerdotium virtute conspicuus ministravit.

S. Evangelistae Marco per gloriosum martyrium vita functo, S. Anianus suffectus est; qui annis duobus supra viginti Sedem Alexandrinam tenuit; huic immediate successit S. Abilius anno Chr. lxxxiv, et Episco-

cta est ex literali sono mysticarum sententiarum Apocalypsis C. XX, v. 5, 6, 7. Alii hoc futurum millenarium regnum cum Christo in terram reverso, honeste quidem, spiritualis beatitudinis, praeludium coelestis; alii vero, inter quos Ceorinthus, paradisum voluptatum carnalium fabularunt.

patus annos 13 complevit. De ejus rebus praeclare gestis nihil comperit quod historicus pro certo praebere possit.

S. PASCHASIUS EPISC.

Initio Floruit Saeculi IV.

MARTYROL. — Viennae, S. Paschasi Episcopi, eruditione et morum sanctitate praeclari.

Diocletiani et Maximiani Imperatorum temporibus sedisse fere omnes consentiunt. Vir disertissimus ab Adone appellatur. Alia de Paschasio Viennensi in Gallia Episcopo, nec Bollandistae reperire potuerunt.

S. MARGARITA CORTON. POEN.

Nata anno 1252 — Obiit 1297.

Nat. Itala.

MARTYROL. — Cortonae in Tuscia, S. MARGARITAE Tertii Ordinis S. Francisci, cujus corpus per quatuor et amplius saecula mirabiliter incorruptum, suavem spirans odorem, et crebris miraculis clarum, ibidem magno cum honore colitur.

Cortonensis e sepulcri loco dicta, sed Laviani, Clusinae Dioecesis opido nata, 16^{um} vix annum agens, jugum novercae quae eam nimis duriter habebat pertaesa, domo aufugit, et in Montem Politianum (ital. *Montepulciano* in Etruria) se contulit, ubi lubricam, venustate pollens, vitam ingressa, cuidam nobili viro ac diviti adhaesit quocum novem annos foede vixit, et a quo filium suscepit. Id eo pingitur ad Margaritae pedes catulus, quia hoc animal disponentis mirabiliter misericordiae Dei instrumentum quodammodo fuit. Nam cum ab hostibus dire confossus in proximo saltu ejus amasius esset, catellus domum post aliquot dies rediens ac gemens, dominam, veste dentibus apprehensâ, secum domo educere sategat. Quae admirans, belluam sequitur; donec apud quamdam lignorum congeriem, illo subsistente, apud struem ululante, ligna unguibus car-

pente, Margarita aliquot dimotis fascibus, peccati socium putredine et vermibus scatentem videt. Quo horrido spectaculo adeo, divinâ operante gratiâ, commota est, ut anteactae vitae indicibili dolore tacta, acerrimam aggredi poenitentiam cum statueret, domum paternam primum repelierit veniam humili fletu impetratura. Sed a patre, novercâ instigante, rejecta, ad orationem confugiens, totam se dedit reparando scandalo et publicae agenda poenitentiae. Laviani igitur sacras aedes populo confertas, fune collo dependente, nudis pedibus, detonso crine, filiolum manu ducens vivens criminis testimonium, ingreditur, humi procumbit, veniam profusus lacrimis a Deo et hominibus deprecans. Mox Cortonam ad vicinam civitatem, ubi jejuniis, flagellationibus, cilicio, ac praeteritos mores suos per vicos et plateas alta voce accusare non intermittens, meruit ut in Tertio Ordine de Poenitentia S. Francisci reciperetur; Fratresque Minores spiritualis vitae duces elegit. Uberes exinde lacrimae, ei familiares fuerunt (*Lect. prop. Off.*) atque ima suspiria tantâ animi contritione ducta ut diu elinguis consisteret. In coelestium meditatione noctes diesque assidua, et per adeo arctam poenitentiam certior facta de criminum suorum expiata labe, charismatibus coepit abundare coelestibus, digna quae saepe Domini consuetudine frueretur, et miris ecstasibus ad beatæ vitæ gaudium degustandum, humanis sensibus destituta, frequenter raperetur. Ejus sanctitatis pervolante famâ, ad eam veluti ad perfectionis magistram (*Pr. Off.*) ex dissitis etiam regionibus plurimis conveniebant; ipsa vero, coelesti quo erat perfusa lumine, cordium secreta detegens, verbo efficax et exemplo; ingentem animarum fructum operata est. Innumera et omnimoda ac ingentia per eam Deus patravit miracula. Anno tandem vitæ suae quin-

quagesimo, a conversione tertio et vigesimo, postquam per dies decem et septem nullo corporali cibo, sed divinis tantum colloquiis refecta fuisset et Ss. Eucharistiâ, beatissime obiit. Corpus ejus adhuc incorruptum Cortonae invisitur, ejusque nomen summa devotione celebratur. Anno reparatae a Christo salutis MDCCXXVIII solemnî Canonizatione in Sanctorum Album relata est.

SEPTIMO KAL. MART.

FEBR. XXIII.

MARTYROL. — Faventiae, S. PETRI DAMIANI Cardinalis et Episcopi Ostiensis, doctrinâ et sanctitate celebris, quem Leo Papa Decimussecundus Ecclesiae Doctorem declaravit. (*Vide Surium p. 423*).

S. SIRENUS MONACHUS MARTYR
Anno probabiliter 303.
Natione Graecus.

MARTYROL. — Apud Sirmium, beati SIRENI Monachi et Martyris, qui jubente Maximiano imperatore retentus cum se Christianum esse confiteretur, capite caesus est.

Sirenus, Syrenus vel Sinerius monachus, Graecus civis apud Sirmium (a) persecutionis tempore se contulerat, ibique parvum hortum colendo diu latitavit. Quodam vero die foemina quaedam hortum ingressa aliquanto lasciviens, horâ incongruâ deambulare coepit; quam vir sanctus, compertâ malitiâ, increpavit quod inhoneste se gereret, et horto, pudore suffusam et libidinosâ spe frustratam ejecit. Muliebrem iram brevi Sirenus expertus est; ea namque, uxor cum esset cujusdam aulici et familiaris Imperatoris Maximiani, ad virum suum scripsit injuriam se ab vili hortulano passam, et ut in eum animadverteret postulabat. Cum accepisset litteras vir ejus statim cum Imperatore ea de re conquestus est;

(a) Sirmium urbs, multorum Martyrum sanguine illustrata, in Pannoniâ Inferiori, seu apud geographos secundâ, nunc *Solavonia*; Sirmii nomen mutatum in *Sirmisch*.

qui dedit ei potestatem ut Sirenus in quaestionem apud Praesidem adduceret. Praeses vero cum Sirenus compellasset, et rem comperisset quomodo se habuisset, et de ea nobilem illum virum certiore fecisset, in uxorem potius recedit facti reprehensio.

Praeses autem apud semetipsum de sancti viri liberâ objurgatione coepit cogitare, et, hic ait, Christianus proculdubio est, cui displicuit foeminam in pomarium suum impudice versari. Ad se vocato igitur, cujus, dixit, professionis es? Ac Sirenus sine mora: *Christianus sum*. Cui praeses: Usque nunc quomodo latuisti et subterfugisti quominus diis sacrificare cogereris? At ille: *Quomodo Deo placuit; nunc autem quia me patefieri permisit, paratus sum pro nomine ejus pati, ut habeam partem in regno ejus*: Praeses itaque vehementer iratus, eum jussit illico decollari. Pretiosum martyris corpus in Galliam (in Alverniae vicum Billonum) Sirmio translatum est.

SS. MARTYRES LXXII
Initio probabil. Saeculi IV.

MARTYROL. — Ibidem (*Sirmii*), natalis septuaginta duorum Martyrum, qui martyrii certamen in praefata urbe consummantes, regna mansura perceperunt.

Ex pluribus codicibus Usuardus et ab Usuardo pene iisdem verbis romanae tabulae horum Athletarum coronas commemorant. Eodem certe quo Sirenus (quidquid alii somniaverint Sirmium in Firmum Piceni in Italia commutantes) loco et probabiliter eadem in persecutione passi sunt. Nihil aliud per Agiographos comperitum.

S. POLYCARPUS PRESBYTER CONF.
Floruit III labente Saeculo.

MARTYROL. — Romae, S. POLYCARPI Presbyteri, qui cum beato Sebastiano plurimos ad fidem Christi con-

vertit, atque ad martyrii gloriam exhortando perduxit.

De praeclarissimo salutis animarum et Christi nominis Apostolo Acta seorsim non videntur fuisse conscripta. Quapropter de ejus patriâ, ortu, obitu, nulla certa notitia. Amplissimum tamen elogium Sacerdotis Polycarpi, Romae degentis sunt ejus gesta historiae commixta S. Martyris Sebastiani et S. Caji Pp. M. Polycarpi praeterea tot coronae sunt complures SS. Martyres quos ipse Christo lucraverat, et fide imbuerant, et baptisate regeneratos ad supplicia fortiter perferenda roboravit. (*Vide ergo Surium in S. Sebastiani M. 20 Jan.*).

S. MARTHA VIRGO MARTYR

Anno 251 — Natione Hispana.

MARTYROL. — In civitate Asturicensi, S. MARTHAЕ Virginis et Martyris sub Decio Imperatore et Paterno Proconsole.

Ditissimis nobilibusque parentibus orta in Asturicensi civitate (a) et castitatem servare proposuerat, et a sacrilegis gentilium aris et superstitionibus, quidquid eventurum esset, abstinere. Quare cum Decius imperator (b) tyrannicam excitasset in Christianos persecutionem, quae in Hispania sub Paterno, Proconsole efferatissimum, infra duos menses multa fidelium millia mactaverat, deprehensa est Martha (utpote quae propter familiae splendorem omnino latere non poterat)

(a) *Astùrica* urbs (vulgo *Astorga*) Hispaniae Septemtrionalis, pervetusta, in regno Legionensi, (*Leon*), a Ptolomaeo *Augusta* dicta, gentis *Astorum* caput est, quibus *Astura* fluvius nomen dedit Sedes Episcopalis fertur ab ipso pene Ecclesiae exordio ibi constituta.

(b) *Decius*, duobus Philippis necatis, imperio potitur anno cccxxxix. Si a feritate in Christicolas temperasset, multis de caetero laudibus dignus extitisset. Septimae Persecutioni initium fecit, cujus indoles (ea excipe quae de properâ dicuntur Paterni rabie et impetu) ut apud omnes notatur, erat hujusmodi, ut optime a Martyrol. Rom. innuitur, die 28 jul.: *Callidus hostis, tardâ*

publicis deorum sacrificiis non adfuisse; ac in suspicionem ducti satellites, rem Proconsuli retulerunt. Qui sanctam Virginem ad tribunal sisti praecipiens; qua praesumptione, ait, audes tu, conspicuo cum sis genere, deos nostros clandestinâ a sacris abstinentiâ despicere? Post haec vocem et vultum ad suavitatem verborum et blandimenta deflectens, subdolo risu, ut idôlis litaret suadere conabatur, filiumque suum ipsi in virum splendidis nuptiis daturum spondebat, si imperii numina veneretur. Cui paucis Martha, se ideo quod prosapiâ nobilem, divinum et coelestem Sponsum elegisse, eique tam peramanter firmiterque adhaerere ut nullo pacto ab eo esset recessura.

Videns ergo tyrannus nihil suas pollicitationes prodesse, multoque minus suppliciorum terrores; postquam in equuleo posuisset, et duriter verberaverint, et ejus latera combusserint, et pectus ventremque discerperint, omniaque hilaris Martha superasset, furore simul percitus et pudore suffusus, ecce, exclamans, ab hac muliercula vincor, ne Virginis triumphus ulterius patêret, B. Martham secreto jubet jugulari, corpusque in sterquilinum projici. Inde tamen pia quaedam matrona educendum curavit, et honorifice sepelivit. Celebris, scribit Hispanus Agiographus Salazarius, in Asturicensi Dioecesi est Marthae memoria, frequens in Ecclesiis vocabulum, in foeminis agnomen, in populis invocatio.

*ad mortem supplicia conquirens, animas cupiebat jugulare non corpora... arte subtilissimâ apostasiam fidelium per diuturnos cruciatus procurando. Nefario consilio eventum respondisse tunc Ecclesiae dolendum fuit; fractâ enim multorum constantiâ, Thurificatores, Sacrificatores etc., hoc genus apostatae, praecipue, in Africa et in Aegypto (exclusâ Thebaide) fuerunt (*Vide librum S. Cypriani DE LAPsis*) Decius cum annos duos et aliquot menses regnasset, pessimâ et immaturâ morte cum filiis sublatu est, Domino tot martyrum sanguinem vindicante.*

S. LAZARUS MONACHUS CONF.

Floruit medio saeculo IX.

Ex Oriente.

MARTYROL. — Constantinopoli, S. LAZARI Monachi, qui cum sacras Imagines pingeret, Theophili Imperatoris Iconoclastae jussu, diris suppliciis excrucietur, et manus ei candenti ferro comburitur; sed Dei virtute sanatus, abrasas Imagines sanctas pingendo restituit, ac demum in pace quievit.

Sacerdos fuit Monachus Byzantinus Lazarus, et arte pingendi celebris vocatur a Georgio Cedreno historico. Blandis primum verbis Iconoclasta (a) imperator Theophilus eum subigere tentavit, scilicet ut sacris depingendis imaginibus abstinere; ubi vero sensit adulatione aut minis inexpugnabilem ejus animum esse, ita illum cruciatibus afflixit, ut iis minime supervivere posse videretur. Cum autem intellexit eum viribus recuperatis ad pristinum rediisse studium, laminas ferreas ignitas palmis manuum ejus jussit admoveri quousque penitus consumpta carne hebetatis nervis inutiles perpetuo et insanabiles redderentur; eo in supplicio, anima deficiente, semimortuus corruit, et in carcerem est dejectus. Verum oportebat Divinâ providentiâ reservari. Theodora Augusta operâ, per quosdam suos intimos, secreto e custodia dimissus est, et in templo Praecursoris occultatus, ubi manibus mire tanto vulnere restauratis, ejusdem S. Joannis Bapt. imaginem coloribus expressit, quae diutissime conservata est, ac morbos tacta sanabat.

(a) Iconoclastae juxta etymon e Graeco, *imaginum destructores* sonat, quod similiter *Iconomachi* seu *cultum imaginibus negantes*; haeretici fuere, saeculo VIII exorti, qui idololatriae criminantes venerationem sacrarum imaginum, quibus fideles ad intimam pietatem per externos sensus excitantur, speque in Deum per Sanctos feruntur, Icones e medio tollere nitebantur. Primus haereseos hujusmodi auctor videtur quidam *Isida* fuisse Arabs princeps, circa annum 722, ejusdam Judaei instigatione; alter autem notissimus, et infensissimus orthodoxae Ecclesiae, Iconoclastarum parens Leo fuit Isaurus Imperator qui eodem tempore,

Tyranno paullo post defuncto, totus Lazarus fuit, cunctis poscentibus Ecclesiis, in restituendis quae abrasae fuerant sacris iconibus. Missus est, testatur Anastasius Bibliothec., Lazarus noster a Michaële imperatore Theophili filio, ad deferenda Roman ad Benedictum Pp. III Summum Pontificem munera auro gemmisque pretiosissima. Praeter artis excellentiam laude claruit admirabilis austeritatis et continentiae, nec non misericordiae erga pauperes singularis. Luctas pro Orthodoxa fide cum haereticis impavidus sustinuit, et denique ut vidimus cum Iconomachis. Morbo extremo correptus est, medio in itinere (quo in loco, Acta silent) dum Româ regrederetur. Venerandum ejus corpus relatum Constantinopolim, in S. Evandri honorifice humatum est.

S. FELIX BRIXIAE EPISC.

Sedit annos 44. — Obiit anno 656.

MARTYROL. — Brixiae, Sancti FELICIS Episcopi.

Regnantibus apud Longobardos, medio VII saeculo, Rhotari et Rhodaldo, Brixianam Sedem occupavit Felix; qui turbulentissimo eo, quod agebatur, tempore, optimi Pastoris munus adimplens, fidem Catholicam contra Arianam impietatem strenue defendit, et ab ea labe Civitatem suam servavit. Cumque variis exagitatus casibus multa pro Ecclesia constanter passus esset, Dioecesi sanctissime administrata, quievit in Domino.

Inter varias aerumnas quibus pro sua Ecclesia S. Felix afflictus fuit,

scilicet a DCCXVI ad DCCXLI regnavit. Impiissima haec et stultissima haeresis omnes pene Catholicae Ecclesiae adversarios occupavit; exemplo sint, ut vetustiora omittamus tempora, Carlomagno cunctas Icones, saeculo XVI in templo Wirtembergensi evertens et conculcans, atque Eduardus VI ac Elisabetha Anglorum Regina, quorum jussu ab ipsis civium domibus quaecumque sacra effigies est depulsa. De legitimo et sancto Imaginum cultu, vide inter multos Natalem Alexandrum in saec. VIII, Dissert. 6, et historias Conciliorum, et Articulum Sessionis XXV Concilii Trident., qui incipit: *Imagines Christi*, etc.

haec fuit gravissima: Rhotarius et Rhodoaldus reges Arianâ haeresi infecti, in singulis regni Civitatibus Arianum Episcopum adversus Catholicum detinebant; Brixiae ergo huiusmodi pseudoepiscopus quidam Ivo Colthronus Pannoniensis stabat. Quodam autem die cum de veritate Catholica publicam inter se disceptionem suscepissent, S. Felix, Deo adjuvante, Arianum ita convicit, ut e Civitate fuerit ejectus. Nullus alius in posterum Arianus Episcopis Brixiensibus oppositus. In cuius rei memoriam sub imagine S. Felicis in ecclesia Edoli, Valliscamonicae oppidi, hi versus legebantur, quos curiositatis ingeniorum temporum gratia referre placet: Dogmata Colthoni devicit Praesul Ivoni: Tunc rediit Diva Ecclesia unica, viva; Ab indeque citra hic non fuit duplex mitra.

(Ex Martyrol. Brix. Bern. Fayni).

S. FLORENTIUS CONF.

Natus an. 432. — Obiit 485.

Nat. Hispanus.

MARTYROL. — Hispali in Hispania, S. FLORENTII Confessoris.

Admodum celebris est Hispali (a) S. Florentii memoria quem alii Martyrem, alii Confessorem appellant. At ex Epitaphio cum ejus reliquiis reperto, constat vir sanctum in pace quievisse; et re quidem vera aetate ejus nulla saeviebat in Hispaniis persecutio. Hispanum fuisse ajunt, genere nobilem; haec verum, ait Bollandus, non ita sibi esse explorata ac certa ut diligentissimus Agiologus et prudentissimus cuperet, utque esse oporteret.

(a) *Hispalis* (vulgo *Siviglia* ex Maurorum voce *Sibila* vel *Isebilla*, *Hispalis* vocabulo corrupto). *Hispalis* autem *viriditatem planiciei* sonat ubi amoeniter urbs illustris assurgit. Jam a III saeculo haec fuit totius Baeticae (integrae fere Hispaniae meridionalis) metropolis. Labente v saeculo *Hispalenses Archiepiscopi Primates Iberiae* fuerunt, quae dignitas saeculo VII ad Toletanam sedem est transmissa. Summis sanctitate et sapientiâ viris Cathedra illa est illustrata. Primum Episcopum habuit S. Pium Jacobi Apostoli disci-

S. ROMANA VIRGO

Obiit, aetatis circa 18, anno 324.

Patriâ Romana.

MARTYROL. — Tuderti, S. ROMANAE Virginis, quae a S. Silvestro Papa baptizata, in antris et speluncis coelestem vitam duxit, et miraculorum gloriâ claruit.

Calphurnio, e clarissima Pisonum gente, Urbis Praefecto, religione Gentili, nobilissima Romana, fuit Romae progenita. Ejus existimant Sororem, majorem natu, S. Firminam Virginem Martyrem quae colitur 24 Nov. Romana, fidei mysteriis a pueritia clam, a Firmina probabiliter, instituta, pretiosum edocta esse apud Christianos thesaurum virginitatem, et eo magis Christo placituram si cum intemerato corpore totum ei animum exhiberet, quae mundi essent, adhuc domi agens, spernere coepit. Initâ adolescentiâ, cum parentes conspicuis nuptiis destinarent, et virgini profusis hortationibus minas intenterunt nuptias respuenti, nisi consilio pareretur. Ad Jesum Sponsum suum igitur lacrymis Romana recurrit; tunc quasi auditâ de coelo voce, patriâ et domo illico absedere constituit, et in remotum locum secedere. Ad montes ergo Umbriae in Latii confiniis viam noctu arripit. Abdiderat se eo tempore S. Silvester Pp. in latibulo Soracti montis, ut tempestatem declinaret quae concitanda in Ecclesiam a Diocletiano et Maximiano videbatur. Id Romanae ad aures pervenerat; eo propterea iter intendit plebejo et agresti amictu ut oculos hominum facilius a se averteret. Ad latebras quae Silvestrum ce-

pulum. Magnificentiae et artis prodigium ejus cathedrale templum inter celeberrima universi orbis non ultimo loco admirandum. Silentio notum praeterire in Hispalensi ecclesia ab anno 1824 praeconium Deiparae ab origine immaculae publice decantatum, et primo Litanis Lauretanis addi coeptum, quod fidei dogma postea anno 1854, solemniter, bonorum laetitîâ, a Pio Pp. IX, definitum innuit, scilicet: *Regina, sine labe originali concepta...*

labant pergit, ab eoque baptismum supplex impetrat, deinde prope Tudertum ad Tiberis ripam contendit ubi multis in montium radicibus degere Christianos audierat. Illic sanctissima puella complures menses, rerum divinarum contemplatione et afflictatione corporis sese Deo immolat acceptabile sacrificium; et coelo matura ad Sponsum beatissime advolat. Diffusus oder sanctitatis ad ejus cadaver e vicis et civitatibus Sacerdotes et fideles adducit quamplurimos; qui hymnos concinentes corpus reverenter humarunt; quod mille post annos solemniter Tudertum translatus est. Ajunt, motos Calphurnium uxoremque ejus famâ virtutum et miraculorum filiae suae, ad fidem cum tota domo esse conversos.

S. MILBURGA VIRGO

Nata anno 664. — Obiit 724.

Nat. Angla.

MARTYROL. — In Anglia, S. MILBURGIS Virginis, filiae Regis Merciorum.

Merciorum gens e quorum regibus orta est Milburga, occidentalem Britanniam occupabat. Nomen Patri Mewale; mater creditur Ermenburga; priorem eam de qua agimus genuerunt; binas alias filias postea, Mildrèdam et Milgitham quae sanctitatis laude, in monasterio a matre et seniore sorore extracto, floruerunt. Una vero Milburga in Romanae liturgiae tabulis est inscripta. A teneris annis omni studio pietatem coluit, mundana sprexit, pudicitiae amore in Christi obsequium capta, de castitatis voto iniit consilium; ac ut per aetatem licuit, in Coenobio sacrarum Virginum ab Archiepiscopo accepto vel vitam ingressa est in carne angelicam, in terris coelestem. Ingruente periculo violenti et scelestissimi raptus, quod filius cujusdam Principis moliebatur, dum ipsa extra coenobium in quadam villa degeret; non defuit dextera Altissimi Sponsam suam protegentis.

Nam coelitus admonita Milburga temerarium adolescentem cum militum manu venturum ut eam sibi praedam et futuram conjugem usurparet, fugam protinus cum aliquibus de familia paravit; vir autem ad villam veniens et Virginem aufugisse comperiens, lupi rapiditate agnam insequitur. Erat autem amnis nomine Corf qui quidem vado facile meabilis Virgini cum suis se praebuit; hi vero cum transiissent, sic subito aquis intumuit, ut pessimus insectator semitam omnino prohibitam invenerit. Confusus igitur juvenis evidenti miraculo, amplius Virgini talia inferre non praesumpsit. Crebris Milburga claruit insignibusque prodigiis dum viveret; multis item post mortem sepulcrum ejus Deus glorificavit. Decessit beatissima Christi sponsa annos nata 60. brevem passa aegritudinis molestiam. Statim ab obitu, ut coelorum incolae populi est, et paullo post Ecclesiae veneratione culta, solemniterque celebrata.

SEXTO KAL. MARTII

FEBR. DIE XXIV

S. MATHIAS APOSTOLUS

Anno Chr. 62.

MARTYROL. — In Judaea natalis S. MATHIAE Apostoli, qui post Ascensionem Domini ab Apostolis in locum Judae proditoris sorte electus, pro Evangelii praedicatione martyrium passus est.

De inclyti Mathiae, unius ex 72 discipulis Domini in Collegium Apostolorum cooptatione, authenticam legis narrationem in Actis S. Lucae *Cap. I.* Cum vero Apostoli, accepto Spiritu S. Jerosolimâ essent discessuri in eas orbis terrae partes quae cuique sorte obtigissent evangelio imbendas exiret sonus eorum, Mathiae Judaea est credita, et e primis fuit qui nascentem Ecclesiam proprio sanguine roboraret. Verbum Domini intrepide et invicto animo praedicans, signis praeterea prodigiisque praeclarus, copiosam conversionum messem compa-

raverat. Sed nefarii Judaei eum in concilio malignantium statuerunt, duobusque testibus illum contemptae et subversae legis Moysis, et blasphemiae criminantibus, impetu facto, lapidibus pene obruerunt; fractum cruci affixerunt, indeque depositum et manus oculosque in coelum levantem securi demum interemerunt. S. Matthiae corpus magna ex parte prope exuvias S. Doctoris Hieronymi, sub maximo altari Basilicae S. Mariae Majoris Romae requiescit: Reliquiarum non nihil ad Treviros in Galliam Belgicam asportatum est.

S. PRIMITIVA MARTYR

Incerta aetate.

MARTYROL. — Romae, S. PRIMITIVAE Martyris.

An ea nupta fuerit, aut vidua, aut virgo; sub quo Imperatore martyrium sit perpressa; ubi corpus ejus requiescat, et similia prorsus ignorantur, quod et de multis, quorum sola extat nominis, et quidem aliquoties ab amanuensibus corrupti et varie a variis expressi, memoria.

S. SERGIUS MARTYR

Anno 304. — Nat. Cappadox.

MARTYROL. — Caesareae in Cappadocia, S. SERGII Martyris, cujus gesta praeclara habentur.

Celeberrimus in Ecclesia, ab omnibus Cathalogis et Codicibus memoratur, cujus et praeclarissima dicuntur gesta in Actis sinceris tradita, et admirabilis pro fide dimicatio. Dum enim Praeses Sapricius, Diocletiani jussu Cappadociam peragrans, Christianos venatum, Caesareae, quae metropolis erat, consisteret, et Christi cultores ad nefanda deorum adigere per dira supplicia niteretur, Sergius Monachus et probabiliter (Dei enim se ministrum dixit) vel Diaconus vel Sacerdos, e tugurio eremitico suo in urbem venit, et in turbas sacrilegorum se intermisit, expectans horam qua idolorum sacrificola muneri suo diabolico inciperet perfungi. Deum

tunc vir sanctus deprecatus est ut mirabilia sua infidelibus ostenderet. Et ecce idolorum ministrum Deos suos interpellare, deos autem omnino conticescere, quia Sergii praesentia diabolici oraculi os concluserat. Confusus minister diversas mendacii technas texebat, dicens Christiani nominis professionem in urbe vigentem, ad iram deos provocare, quâ de causâ consuetum responsum negaverant, tacite innuentes infensos Christianos esse in civitate delendos. His, fidei zelo succensus Sergius, in omnium medium se injiciens, Ecquid, voce magnâ clamavit, ecquid sacrilege mentitor impudenter jactas? quid inanum deorum iram effingis, cum sit Deus et Dominus Jesus Christus, qui linguas infantium ad sui gloriam facit disertas, et pariter aliquoties daemonum reprimit loquelam, ipse, inquam sit quo jubente oraculum tuum conticescit. Haec, scito, evenerunt ex mea oratione, ut tuae et hujus populi manifestum facerem errorem, et meae ac verae et sanctae religionis veritatem omnibus intrepide patefacerem. Obstupuit sacrificus et irâ percitus, in Sergium manus injiciens, eum per milites Praesidi sistendum misit. Ut cognovit Sapricius quae convicia hic in deos et eorum cultum protulisset, mortem illico minitatus est ei illaturum nisi *insaniam* et *magicas Christianorum artes* respueret. At ex Sergii responsis didicit protinus se cum fortissimo animo rem agere, quem nihil flectere posset. Quare a satellitibus tribunali distractum capite plecti jussit. Corpus Christiani noctu collectum, in domo honestae matronae sepelierunt. Sancti Monachi et Martyris Reliquiae in Hispaniam postea creduntur delatae.

SS. MARTYRES AFRI,

S. CYPRIANI DISCIPULI

Anno 259.

MARTYROL. — In Africa, sanctorum Martyrum MONTANI, LUCII, JULIANI,

VICTORICI, FLAVIANI et Sociorum, qui fuerunt S. Cypriani discipuli, et sub Valeriano Imperatore martyrium consummarunt.

Historia passionis horum Martyrum vere lectu dignissima est ut praefatur Surius (p. 433). Baronius ad annum 162, quo ipse (falso tamen) eos coronam arbitratu consecutos, asserit epistolam a Confessoribus in carcere scriptam fuisse, et fidelissime, ut edita est a Surio, nobis traditam, perinsigne antiquitatis documentum. Partim vero, sed eadem perpolitae dictionis laude et veritatis scripta epistola est ab iis qui Martyrum certamini et triumpho adfuerunt. Dictorum Christi militum Socii recensentur PRIMOLUS, RENUS, DONATIANUS ac demum QUARTILOSSIA maritum et filium martyres subsecuta. (*V. ergo Surium p. 433*).

S. PRAETEXTATUS EPISC. MARTYR
Anno 586.

MARTYROL. — Rothomagi, passio S. PRAETEXTATI Episcopi et Mart.

Hoc eum elogio (*ad ann. 589 propriam secutus Chronolog. non admitt.*) exornat Baronius: « aucta est Gallia novo Martyre, nempe Praetextato Episcopo Rothomagensi (*a*), qui diu multumque odio perfidae Fredegundis (*b*), exiliis fatigatus; nihil remittens sacerdotalis constantiae in redarguendo facta Principum, potissimum vero Fredegundem ipsam, quam alteram Jezabelem his temporibus Gallia passa est, ab eadem misso sicario in ecclesia ipsa ferro percutitur, ac paullo post spiritum Deo reddidit. Ita plane secundum S. Ambrosii sententiam, utilius Principes odio Episcopo persequuntur (*c*), quam iis illecebris blandiuntur. Ad coronam enim suorum Sacerdotum permittit Deus scelestos Principes insanire furereque adversus eos, quo quid in

(*a*) Rothomagus metropolis fuit Lugdunensis II. (Gallicae Rouen).

(*b*) Chilperici impii Suessionensis regis (scilicet parvi in Gallia regni, habentis sedem in ci-

eis virtutis lateat, foris appareat, et qui in vasis fictilibus thesaurus occultabatur, in multorum utilitatem effundatur, et lumen quod reconditur in lagenis militum Gedeonis, iisdem perfractis, foris resplendeat quo sancta Dei illustretur Ecclesia. » Haec Baronius.

S. MODESTUS EPISCOPUS

Floruit labente saeculo V.

MARTYROL. — Trêviris, S. MODESTI Episcopi et Confessoris.

Difficillissimis sane temporibus sedet Modestus; nam regnante tunc Childerico (ab anno 455 ad 479) Trevirorum urbs a Francis, gentilitatis adhuc substitutione irretitis direpta non semel est ac eversa, damnum praecipue religionis perpessa. « Vidi siquidem ego ipse (affirmat testis oculatus, dum presbyter adhuc esset, Salvianus Episc. Massiliensis in libro 6, *De Gubernatione Dei*), Treviros... licet spoliatos jam atque vastatos, minus tamen eversis rebus fuisse quam moribus..... et post pauca: ut facilius esset urbem illam sine habitatore quam ullum pene habitorem sine crimine esse. »

Quot igitur pii conatus et labores exhortandi Modesto fuere ut boni Pastoris partibus fungeretur, et gregem sibi commissum in virtute et fide pro viribus contineret! Quae laus Modesto, amplissimis verbis tribuitur apud Suassajum in Gallico Martyrologio, quod, de S. Episcopi obitu, hisque, ait, gratiae divinae fœnoribus evocatus est ad praemium.

S. EDILBERTUS REX CONF.

Ad fidem conv. circa 597.

Obiit anno 616. — Nat. Anglus.

MARTYROL. — In Anglia, S. EDILBERTI Regis Cantiorum, quem S. Au-

vitae nomine gallico *Soissons*) digna idest nefaria uxor erat Fredegunde.

(*c*) Si ex iis sint qui illud Ezechielis (III, 18): perpendant; Si me dicente ad impium morte morieris, non annuntiaveris ei... sanguinem ejus de manu tua reviram.

gustinus Anglorum Episcopus ad fidem Christi convertit.

Cum S. Augustinus, Sancti Gregorii Magni in Monasterio discipulus, quibusdam comitantibus Italis Monachis ab eodem Summo Pontifice missus in Angliam est anno dxcvi, Cantuariæ (*Kent*) novus Episcopus, ad evangelizandam eam insulam semi-barbaris populis occupatam, Cantuariorum regnum, omnem scilicet Australem Majoris Britanniae plagam obtinebat Edilbertus (rectius Ethelbertus) Saxonicae prosapiae quæ a cz annis regione potita fuerat, quintus rex. Ingenio mitis, moribus honestus, æquitate, vel in ipsis idololatricæ tenebris laudabilis hic erat; uxorem autem habebat Bertham Christianam, de regia Francorum progenie, quæ ea conditione illi fuerat concessa, ut nempe nullo pacto impediretur quominus religionis suæ sanctæ ritus et fidem coleret; quod integre est ab Ethelberto servatum; piæ foeminae preces et apud Deum merita, ait S. Gregorius Magnus, conversionis gratiam ethnico principi compararunt. Qui adventantes S. Augustini nuntios dicentes ad Britanniae oras appulisse Romæ religiosos viros Evangelii praecones, benigne excepit, jussitque primo in ea parva insula in qua tunc constiterant manere, eisque interim ad victum necessaria providit. Paucis autem post diebus venit ad insulam ipse rex, Augustinum sociosque simul adstantes comiter est allocutus, verbisque vitæ ab venerando viro prolatis attentam praebeuit aurem; eis deinde valedicens liberam tribuit prædicandi et sui publice exercendi cultus potestatem; interea domicilium dedit in urbe Durowernensi * et cibaria aliaque ad vitam opportuna munifice suppeditare non destitit.

* *Durovernum* urbs insignis, regni Ethelberti et Cantiorum (unde regioni nomen *Kent*) gentis caput, postea Canter-bury est appellata, latine *Cantuaria*.

Paucis vero elapsis mensibus, cum videret optimus Rex innocentiam morum, sanctimoniae signa, egregiam et dulcem eorum doctrinam, quam de coelo prodigia confirmabant, et ex subditis crebro aliquem novis apostolis adhaerere et baptizari, et ipse credens, deorum cultum et patrios abjecit errores, et baptismo ablui postulavit; in fide tunc rite eruditus regeneratus est Christo; regisque ad exemplum regni principes nonnulli, pluresque in dies ex civibus ac plebe ad veritatem convertebantur. Dei exinde cultum et gloriam pius rex promovere, Ecclesias et Coenobia redivitis collatis fundare; nullum quidem subditorum ad Christianismum cogere; sed credentes, ut regni coelestis concives jucundissime amplectebantur. Sedes Episcopales Pontificiâ auctoritate constituit, sacra templa aedificavit, Synodum habendam curavit, leges condidit quæ fidei Catholicae legibus optime congruerent. Quibus permotus S. Pontifex Gregorius Magnus, anno dci, cum epistola qua S. Augustinum Angliae Primate creabat, aliam pretiosissimis cum donariis ad Ethelbertum gratulandus scripsit, summis eum benevolentiae significationibus et laudibus prosequendo. Ethelbertus praeterea ditissimus et potentissimus, sic, ab initâ Christianâ vitâ pauperem se pro Christo et humilem exhibuit, tamquam nihil haberet, nihilque esset in saeculo. O quam speciosum fuit virum conspiceret late imperantem egenis servire, aegrotis ministrare, Ecclesiae nedum Episcopos sed et pusillos et infirmos venerari!

Unum tandem et viginti a suscepta fide annos explebat, regni autem quinquagesimum sextum, cum de terreno principatu, primus Anglorum regum, in Domino quiescens, ad coeli gaudia conscendit. Binas filias in Dei timore uxor ejus Bertha educaverat, quas virtutum suarum reliquit haeredes; B. Edelburgam san-

cto Edwino Northumbrorum (Northumberland) regi nuptam; sanctamque Eadburgam Virginem. Quidquid Angelorum Apostolus Augustinus ac discipuli sui et adiutores in opus Evangelii, in vineâ et messe Domini illic profecerunt, Ethelberto, salvâ Christi praeveniente gratiâ, et de humanis ut loquamur de causis, omnino est adscribendum. Ejus tandem sanctitatis testis est antiquitas, et tunc temporis sanctorum auctoritas; quas, continuo scilicet post ejus transitum, ipsius inter coelitum celebratum nomen, et reliquiae ardenti lampade accensis facibus, appensis voti ergo tabellis, prostratis ad tumulum fidelibus, in veneratione sunt habitae.

MARTYROL. — Jerosolymis, prima Inventio Capitis Praecursoris Domini.

Agendum de ea in Festo Decollat. S. Joannis Bapt. Die xxix Aug.

QUINTO KAL. MARTII

FEBR. DIE XXV.

SS. MARTYRES AEGYPTII SEPTEM

Circa annum 283.

MARTYROL. — In Aegypto, natalis SS. MM. VICTORINI, VICTORIS, NICEPHORI, CLAUDIANI, DIOSCORI, SERAPIONIS et PAPIAE sub Numeriano Imperatore; quorum duo primi, pro confessione fidei, exquisita suppliciorum genera constanter tolerantes, capite plectuntur; Nicephorus post craticulas candentes ignesque superatos, minutatim concisus est; Claudianus et Dioscorus flammis incensi; Serapion vero et Papias gladio caesi sunt.

Horum Acta fuisse olim conscripta, ex elogiis quae in multis Catholicis leguntur, videmur ajunt Bollandistae, posse colligere; at nunc elâtebris, nisi omnino perierint, sunt eruenda. Aetas, memorato Numeriano, optime designatur, cum effetratus tyrannus thronum cum Carino conscenderit anno cclxxxiii et sequenti sit interemptus.

SS. MARTYRES AFRI, DONATUS, JUSTUS, HERËNA ET SOCH.

Anno probabiliter 250.

MARTYROL. — In Africa, SS. Martyrum DONATI, JUSTI, HERËNAE et Sociorum.

Ad Decii tempora hoc Martyrium pertinere putat Baronius. Quinquaginta beati constantiae et victoriae commilitones fuisse existimantur. De caetero Acta desunt.

S. FELIX PAPA III. CONF.

Sedit annos. 9.

Vitâ functus anno 492.

Patriâ Romanus.

MARTYROL. — Romae, natalis S. FELICIS Papae Tertii, qui S. Gregorii Magni avus fuit; de quo is refert, quod S. Tharsillae nepti apparens, illam ad coelestia regna vocavit.

Post Simplicium, anno cccclxxxiii, Summus Pontificatus, Felici ex nobilissima Quiritum gente Aniciâ, creditus est. Doctrinâ et fortitudine claudit, cum licet Roma, ipsaque pene Petri sedes ab Herulis Arianis veluti captivae tenerentur, Ariano tamen imperanti Anastasio haereticorum fautori, et impudenter *Enoticum* suum, sive edictum de Ecclesiarum conciliatione promulganti, constanter resistit, eumque communione Catholicâ priyandum declaravit nisi Petrum Fullonem in Patriarchatum Antiochenam et Acacium in Constantinopolitanam impie intrusos, expelleret. Praedictos Fullonem et Acacium, ac Petrum Mongum, Eutychianum, schismatis haereseosque, anathemate dicto, coactis prius duobus Romae Conciliis condemnavit. Synodalibus litteris sapientissimis quaedam praescripsit circa Ecclesiasticam disciplinam; in his ne semel baptizati denuo rebaptizarentur. Felix ab eruditis auctor creditur libri qui *Sacramentarium Leoninum* inscribitur (vide *Muratorii, Liturgia romana vetus*) unde magni momenti circa traditionem te-

stimonia. Quoad apparitionem S. Felicis Virgini Tharsillae de qua S. Gregorius Magnus in 88^a Homilia in Evangelia, dicemus (ut jam promissimus 5 Jan.) cum agatur die 24 Dec. de SS. Virginibus Tharsilla et Aemiliana.

MARTYROL. — Constantinopoli, sancti THARASII Episcopi, eruditione et pietate insignis, ad quem extat Hadriani Papae Primi epistola pro defensione sanctarum Imaginum. (*Vide Surium p. 441*).

S. CAESARIUS BITHYNIAE QUAESTOR

Obiit anno 369 — Nat. Cappadox.

MARTYROL. — Nazianzi, S. CAESARIUS, fratris beati Gregorii Theologi, quem idem Gregorius inter agmina Beatorum se vidisse testatur.

Beatissimae illius Nazianzenae gentis quae tot sanctos protulit quot erant membra, dignum sane ornamentum extitit Gregorii Theologi frater Caesarius qui in laicali statu et illustrium saeculi munerum functione eximiam parentum virtutum aemulatus est. Minor sane est illi laus, ingenio praecellenti, eruditione et doctrinâ praeclarâ fuisse in primis conspicuum, quam quod virtutes, religio, fides, pietas, sanctitas ejus incorruptae in Imperatorum aula et aulicorum consuetudine permanserint. In medica arte percelebris, id muneris apud Constantium et apud Byzantinae Urbis procures videtur exercuisse; aliquot ibi annos publice docuit; Juliano dein Apostatae in imperio succedenti a secretis fuit, quod, timens pro Caesarii pietate, aegre tulit frater Gregorius; at Caesarii animus et doctrina periculum superavit. Julianus enim coeperat quidem virorum egregium serpentinâ flexuositate sermonis aliquantis per de religione tentare et carpere; at Caesarius, cunctis verborum illius nexibus et conatibus tam apertis quam subobscuris, ad ludi cuspis instar propulsatis, magna et clara voce Christia-

num se esse et semper fore pronuntiavit. Nec eâ de causâ ejectus est; mire enim Julianus Caesarii doctrinâ frui atque exornari gestiebat. Juliano tandem divinâ irâ sublato, Valens imperii sceptrâ distringit; qui Caesario magis magisque amicus et familiaris efficitur, cumque fidelem dignumque per omnia administrum in Bithynia collocare vellet, dignitate senatoriâ insignivit Caesarium magni Quaestoris in illa provincia sive thesaurorum supremam curam gerentis. Verum, non multo post, morbo correptus Caesarius, vitâ Niceae, Bithyniae metropoli, terrenâ abstractus ad coelestem a divino meritorum remuneratore, perpetuamque, ut S. Gregorius Nazianzenus se vidisse testatur, assumptus est. Quatuor Dialogi a S. Caesario dicuntur scripti de quibusdam Theologicae scientiae quaestionibus; at perperam (*vide Bollandum ad Acta S. Caesarii hac die*), illi tribui videntur.

QUARTO KAL. MARTII

FEBR. DIE XXVI.

MARTYROL. — Perge in Pamphylia, natalis beati Nestoris Episcopi, qui in persecutione Decii, cum diu noctuque orationi insisteret, postulans ut grex Christi custodiretur, comprehensus, ac nomen Domini mirâ libertate et alacritate confessus, jussu Praesidis Pollionis, equuleo crudelissime tortus est; ac demum cum se Christo semper adhaesurum constanter profiteretur, crucis suspendio victor migravit in coelum. (*Vide Surium, p. 472*).

SS. PAPIAS, DIODORUS, CONON

ET CLAUDIANUS MM.

Anno 250.

MARTYROL. — Ibidem (*in Pamphylia*), passio sanctorum PAPIAE, DIODORI, CONONIS et CLAUDIANI, qui sanctum Nestorem martyrio praecesserunt.

Attaliae (quae urbs maritima Pamphyliae est) vicinia incolebant me-

morati Pàpias, Diodòrus et Claudianus professione pastores. Hi Christi fidem passim promulgando, multos ad eam perduxerant; quare ad Publium (*juxta Graecos*) seu ut plurimi probabilius scribunt, Pollionem Praefectum, Decio Imperante, delati, nullis minitationibus perterriti, palam liberaque voce se Christianos confessi sunt, unum credentes esse Deum verum Qua confessionis libertate Praefectus commotus, cum eos in fidei proposito constantes omni excruciasset supplicio, demum securi percussit. Quorum corpora a fidelibus religiose sepulta sunt (Haec Galesinius ex Graecis monumentis). *Conon* autem hic omissus, in caeteris Martyrologiis inscribitur.

SS. MARTYRES FORTUNATUS

FELIX ET ALII XXVII.

Aetate incertâ — incerta et patriâ.

MARTYROL. — Item SS. MM. FORTUNATI, FELICIS, et aliorum viginti-septem.

Circa locum martyrii non conveniunt codices. Fortunato enim cum sociis palaestra assignatur Antiochia; Felici autem a multis Alexandria. Aliis non incongrue illa copulativae species. *Item* videtur innuere, in Pamphylia et hos Christi pugiles decertasse. De aetate nihil satis compertum.

S. ALEXANDER

ALEXANDRIAE EPISCOPUS.

Natus circa 240 — Decessit anno 326.

MARTYROL. — Alexandriae, S. ALEXANDRI Episcopi, gloriosi senis, qui post beatum Petrum ejusdem civitatis episcopum, Arium Presbyterum suum, haeretica impietate depravatum, et divinâ veritate convictum de Ecclesia eiecit; ac postea inter trecentos decem et octo Patres in Nicaeno Concilio eundem damnavit.

De beatissimi Alexandri patriâ et domo et de ejus primae adolescentiae actis nihil scriptum dicit Bollandus se

reperisse. Apud inclytum Alexandrinum Patriarcham S. Petrum (*colitur martyr 26 Nov.*) plurimum valuit atque singulari ejus familiaritate usus est, insignis in ea Ecclesia presbyter, et cultor in vinea Domini. Aliquot a Petri martyrio post menses Alexandrinus Patriarcha renuntiatur, anno cccx. Doctrinae evangelicae appellatur a scriptoribus propugnator acerrimus. Cujusdam tunc ecclesiae praefecturam ut Parochus gerebat Arius, qui, cum videret Alexandrum ad Archiepiscopatum evectum, invidia in Pastorem exarsit ac ejus iniquam flammam, materiam combustionis, ac ruinarum causam, in Christi ovile projicere studuit. Hunc hostis veritatis diabolus idoneum superbâ ministrum nactus est ut Ecclesiam procellis misceret, exagitaretque; et persuasit illi, ut, cum nullam effingere criminationem in Alexandri mores posset, Apostolicae saltem Alexandri doctrinae aperte contradiceret. Et, heu, scelestissimi presbyteri haeresis quae ex ejus nomine Arianismi appellationem accepit, incendium fuit Satanae spiritu impulsam per universum romanum Imperium et ultra (a).

Alexander igitur doctrinae apostolicae defensor, hortationibus primum, naturâ quippe erat lenis, crebrisque commonitionibus infelicem presbyterum conabatur paternâ charitate a pravo incepto revocare; cum vero res non ex conceptâ spe procederet, videretque contagium impiissimae opinionis plures jam e clero, plurimas e feminis sanctimonialibus, nonnullos etiam Episcopos per urbes provinciasque infecisse, perniciosum nimis credens fore dissimulare, convocatis Presbyteris ac fere centum Lybiae et Aegypti Episcopis, anno cccxix, quaestionem de Ario diligenter examinans

(a) Blasphemiarum Ariani haec summa erat, praedicare Divinum Filium haud Genitori consubstantialem, sed inferiorem posterioremque, ac creatum et factum, et ut virtutibus aptum, ita vitiis obnoxium!!

dam proponit; ex quorum sententiâ Arium et ejus fautores monet, ni resipiscant, Ecclesiâ ejiciendos; tum Arium ipsum veritati cedere detrectantem excommunicatum et sacerdotio abdicatum declarat, ac totâ civitate proscribit, cum quo et sanctioniales et clericos et quotquot ei adhaerèrent Ecclesiâ pariter excludit. Cum autem Arius dissidium ubique fraudulentè faceret, in animos calidè sese insinuans, detectus tandem est et communi voce proscriptus; quare Alexandria fugiens, in Palaestinam abiit, ubi singulos Episcopos adire ac prensare coepit adulatione et dolo sermonibus; ex quibus nonnulli eum in communionem receperunt. Quae mox ut ad aures Alexandri perlata sunt, encyclicas ad singulos Antistites litteras dedit. Perrexit deinde S. Patriarcha etsi annis gravatus in laboribus pro Filii Dei divinitate defendenda susceptis, ac Romam ad Silvestrum Papam, et Constantinopolim ad Alexandrum Archiepiscopum epistolas misit. Tunc S. Silvestri supremâ auctoritate, rem praeoptante Imperatore Constantino Magno, delecto ad cogendum Nicaeae generale Concilium Hosio doctissimo Cordubae in Hispania Episcopo, Alexandro nostro interim Aegyptum peragrante ad ciendos omnes Antistites Sedi Alexandrinae subjectos, parata Nicaena Synodus Oecumenica cui adesse jussus est Arius, et in qua ejus haeresis est discussa ac solemniter rejecta. Tum Imperator non solum Arium mulcavit exilio, sed etiam Episcopis omnibus et populis edictum misit, ut tum illum, tum ejus doctrinae consentientes, impiorum in numero esse ducerent; et si qui libri reperirentur ab eo et ab his scripti, in ignem conjicerentur.

Contra quam pestiferam doctrinam Ecclesias invadentem Alexander licet senio confectus strenue depugnavit, tribulationes multas pro Christo perpassus. Sed vir beatus, quinque men-

sibus a confecto Nicaeno Concilio elapsis, finem vivendi fecit; cum in extremis agens Athanasium discipulum profetico spiritu fore sibi successorem aperte indicasset, *Athanasi, dicens, putas te posse effugere, non tamen effugies*. Magnus revera Athanasius, adeo Arianis formidandus, Alexandro successit.

S. FAUSTINIANUS EPISC.

Floruit circa 310.

MARTYROL. — Bononiae, S. FAUSTINIANI Episcopi, qui eam Ecclesiam, Diocletiani persecutione vexatam, verbo praedicationis firmavit et auxit.

Secundus fertur Bononiensis, post S. Zamam, Episcopus fuisse sub finem Diocletianae persecutionis, ab annis prope decem vel quindecim inuito iv saeculo. Eum dicit Sigonius (Bonon. Episcop. historicus) Christianos Antistitem exoptasse, mirâ allectos hominis sanctitate. Plurimum conjicitur pro religione et suarum ovium salute Pastorem eximium insudasse, cum recuperatâ quidem a Christifidelibus, Magni Constantini adventu, tranquillitate, ingentes reparandae essent nefandi temporis acti ruinae. Horum optime factorum laude, Bononiensem Ecclesiam administravit, ac tandem in pace quievit, sanctitatis famâ in illa Dioecesi clarus, et beatorum cultu donatus. Ejus corpus cum Reliquiis exuviarum S. Zamae, anno 1536 magnifica celebritate in Basilicam Metropolitanam translatum est.

MARTYROL. — Gazae in Palaestina, S. PORPHYRII Episcopi, qui, tempore Arcadii Imperatoris, Marnam idolum ejusque templum evertit, ac multa passus, quievit in Domino (*V. Surium p. 474*).

S. ANDREAS EPISCOPUS FLORENT.

Floruit saeculo V.

MARTYROL. — Florentiae, S. ANDREAE Episc. et Confessoris.

Post Zenobium, qui sedit exeunte

SS. BASILIUS ET PROCOPIUS CC.

*Floruerunt nondum mediante**VIII saeculo.*

MARTYROL. — Constantinopoli SS. Confessorum BASILII et PROCOPII, qui tempore Leonis Imperatoris pro cultu SS. Imaginum strenue decertarunt.

De his, ex Menologio Basilii Imperatoris, in Baronio ad annum 735, legitur: « Sub Leonis Isauri Iconomachi imperio, mundum relinquentes fiunt monachi, et bene prius exercitati, haeresi postea in sanctas imagines excitata, studiose restiterunt. Quare comprehensi, multaue passi, tormentis non cesserunt, sed ad mortem usque veritatem praedicabant; quomobrem immaniter laniati sunt et detrusi in carcerem; ubi manserunt usque ad Imperatoris obitum (ad annum 741), et liberati, sancto fine quieverunt. » Apud Graecos Basilii festum ad crastinam diem translatum. De Procopio celebrior memoria, et dicitur miraculorum virtute illustris.

S. BALDOMERUS CONFESSOR

*Circa initium saeculi VII**Nat. Gallus.*

MARTYROL. — Lugduni, S. BALDOMERI, viri Dei, cujus sepulcrum crebris miraculis illustratur.

Simplicitate et humilitate ac in proximos charitate mirum in modum enituit, atque summo dignoscebatur amore in Deum aequilare, Fabri ferrarii aliquanto temporis artem exercuit, sed persaepe utensilia sibi magis necessaria ut egenis subveniret, sui immemor, distraxit.

Omnis autem sermo ejus hoc semper veluti sale condiebatur: *In nomine Domini; Deo gratias semper.* Quod frequentissime dictitans, ut in omnium ore usuveniret, satagebat. Amictu corporis et calceamento semper incessit vilissimo; quae tamen unde apud homines, vivens, despicibilis apparuit, quam essent pretiosa,

post ejus mortem cognita sunt; indumenta enim ejus, instrumenta prodigiorum sunt facta. Caeterum ad confabulationem honeste et ingenue facetus, vultu hilaris, cunctis affabilis et benignus, imperturbatus assidue atque mansuetus, charus admodum erat ac venerandus, dum qui cum eo collocuti fuissent ad virtutem et ad dilectionem erga Deum vehementer sese excitari sentiebant.

Cum venisset autem quadam die Viventius, Abbas Monasterii Lugdunensis S. Justi, ad festivitatem sacram, in vicum qui Auditiacus dicitur, (gallico *Ouwac* vel *Auditiac*), videritque in Ecclesia, demississimo aspectu orantem Baldomerum, sibi incognitum; et cum coelesti monitu didicisset, nec non per breve colloquium semel cum eo habitum, qui et quantus esset Dei famulus et quanto praestans sanctitate, eum secum, laetus, de adepto thesauro, adduxit, et in suo S. Justi monasterio collocavit, et paulo post, ecclesiastica doctrina satis instructum videns, beato viro cum lacrymis reluctanti quod se ordine sacro indignissimum reputaret, Subdiaconatus gradum impertiendum curavit, ut propius altaribus deserviret. Cellulam Baldomerus impenetraverat deteriorem, quam angelica conversatione illustrem effecit atque venerabilem. Signum divinae in eum dilectionis, et ejus ingenii mirae simplicitati aptissimum, hoc fuit, quod aves coeli nulli hominum familiares et aëris libertate fruenter, in ejus manus sponte advolarent, et confidenter ab eo cibum sumerent; quas cum reficeret admonebat ipse ut Deo gratias agerent, *reficimini*, inquit, *et Domino benedicite semper.* Cum tandem eum Deus de hac peritura ad sempiternam lucem tranquillo obitu traduxisset, et in gaudium Domini fidelibus servis in Evangelio promissum, tantam memoriae beati viri gratiam et gloriam contulit, ut quisquis aegrotus ad Baldomeri tumulum

cum fiducia exorans accessisset, a quacumque detineretur infirmitate statim sanus abscederet. Longe itaque in Gallia et maxime apud Lugdunenses celebriores prae divitibus et potentibus saeculi extitit ferrifaber pauper et humilis. Ejus patria fuit locus quem indigenae *Fores* appellant, sed a primâ adolescentiâ Lugdunensem urbem incoluit. Latine scriptum reperimus Baldemerus et Baldimerus: vocem corruerunt Franci, eum pronunciantes *Garmier* vel *Germier*. Ejus nominis non ignobile visitur oppidum, Lugduno diei itinere dissitum.

PRIDIE KAL. MARTII

FEBR. DIE XXVIII.

SS. MARTYRES ROMANI

MACARIUS, RUFINUS, JUSTUS

ET THEOPHILUS

Incerta aetate.

MARTYROL. — Romae, natalis SS. Martyrum MACARII, RUFINI, JUSTI et THEOPHILI.

Non satis perspicue ex diligentissima sylloge historica Bollandiana et ex Baronii notis, de loco et tempore certaminis horum quatuor coronatorum conjici quid certo proximum potest. Non leviter enim alia ab aliis discrepant MSS. et veterum Martyrologia. Romae tamen non improbabiler, ex aliquibus documentis, ac romanis tabulis, adscribendi gloriosi athletae, atque atrocissimae et diuturnissimae *Aerae* quam vocant *Martyrum*, sub Diocletiano, ab anno CCLXXXIV ad CCCV.

SS. CAEREALIS, PUPULUS,

CAJUS ET SERAPION MM.

Aetas incerta.

MARTYROL. — Alexandriae, passio SS. CAEREALIS, PUPULI, CAJI et SERAPIONIS.

Corruptis aliquantulum nominibus, ut *Celere* pro Caereale, *Pupillo* Pupili loco, adauctisque compluribus sociis, passim in codicibus memorantur. Acta vel interciderunt, vel numquam fuere conscripta.

SS. PRESBYTERI, DIACONI

ET ALII COMPLURES

GRASSANTE PESTE, VICTIMAE CHARITATIS

Circa annum 258.

MARTYROL. — Ibidem (*Alexandriae*) commemoratio SS. Presbyterorum, Diaconorum et aliorum plurimorum, qui tempore Valeriani Imperatoris, cum pestis saevissima grassaretur, morbo laborantibus ministrantes, libentissime mortem oppetiere; quos velut Martyres religiosa piorum fides venerari consuevit.

Parvâ quidem exorta ex causâ, furoris ac dementiae Alexandrinae plebis scintillâ, magnum externi et civilis belli excitatum incendium est, inde pestilentia, et civitatis universae, post medietatem III saeculi, desolatio extrema. Miles quodam die servum Curatoris, eum vel leviter irridentem, occiderat; commota multitudo et in rabiem (ut Aegyptiorum fert natura) subito acta, seditiose ad domum Aemiliani Ducis convolat, eum impetit lapidibus, ferro quaerit confodere. Aemilianus tunc exercitu fretus qui Valerianum et Gallienum pessimos imperantes odebat, usurpat principatum; atque occupatis horreis, multa oppida malo famis premit. Civium interim variis studentium partibus, madere sanguine urbis viae, cadaveribus oppleri, insepulta putrescere illic corpora; post belli itaque rabiem et clades, et penuriâ inediaque peractam stragem, aere graviter corrupto, horribilis oritur pestis, ut si quis occisionibus superfuerit, morbo absumeretur.

Haec mala quibus oppressa Alexandria iis temporibus fuit, prolixè ab Eusebio narrantur Hist. Eccl. L. 7, ex S. Dionysii Alexandrini epistolis. Quae plaga terribilis, notat Rufinus in L. 7, C. 20, illis multo terribilior et atrocior fuit, quos non spes erigeret futurorum. Nobis enim (Christianis scilicet), ait, exercitia quaedam virtutis fuerunt, et fidei probamenta.

Quamvis enim densior saeviorque paganos pestilens morbus invaserat, feralis tamen et nostris fuit propter zelum ardoremque eximiae charitatis. Ex iis quamplurimi, et maximae Ecclesiae Ministri, vivâ adeo et plane heroicâ benevolentiae in fratres flammâ exarsere, ut, minime suae parentes vitae, contagione infectos, non exclusis, quos passi erant acerrimos hostes, idololatris, sedulo invisere, peramanter curare ac reficere non dubitaverint; haec erga aegrotantes: defunctos autem sollicitè et decenter humare non sunt vèriti. In quibus officiis morbum scienter in se attrahentes, unus post alium occumbabant; iis qui residui erant semper antecedentium acta imitantibus. Quorum corpora, utpote Sanctorum, manibus suis excipere, in gremium ut oculos lèbiaque ocluderent, reponere, amice complecti, accurate lavare, et, postquam iterum iterumque osculaverint, linteis obvolvere, sepulcris condere, solemne fuit. Horum beato numero non defuerunt laici, evangelicâ virtute commendati; sed plerique, ut dictum est, ex Presbyteris extitere ac Diaconibus, qui fidelibus sacramenta ministrarent, extrema vitae religionis, adjumentis et precibus solarentur. — Quis eosdem non habe-

bit ut Christi Martyres, Martyres, inquam, ut sunt Ecclesiae iudicio laudati, cum ex Evangelio (*Joan. xv, 13*) magis esse non possit in proximum, propter Deum, dilectio charitatis perfecta, *quam ut animam ponat quis pro amicis suis!*

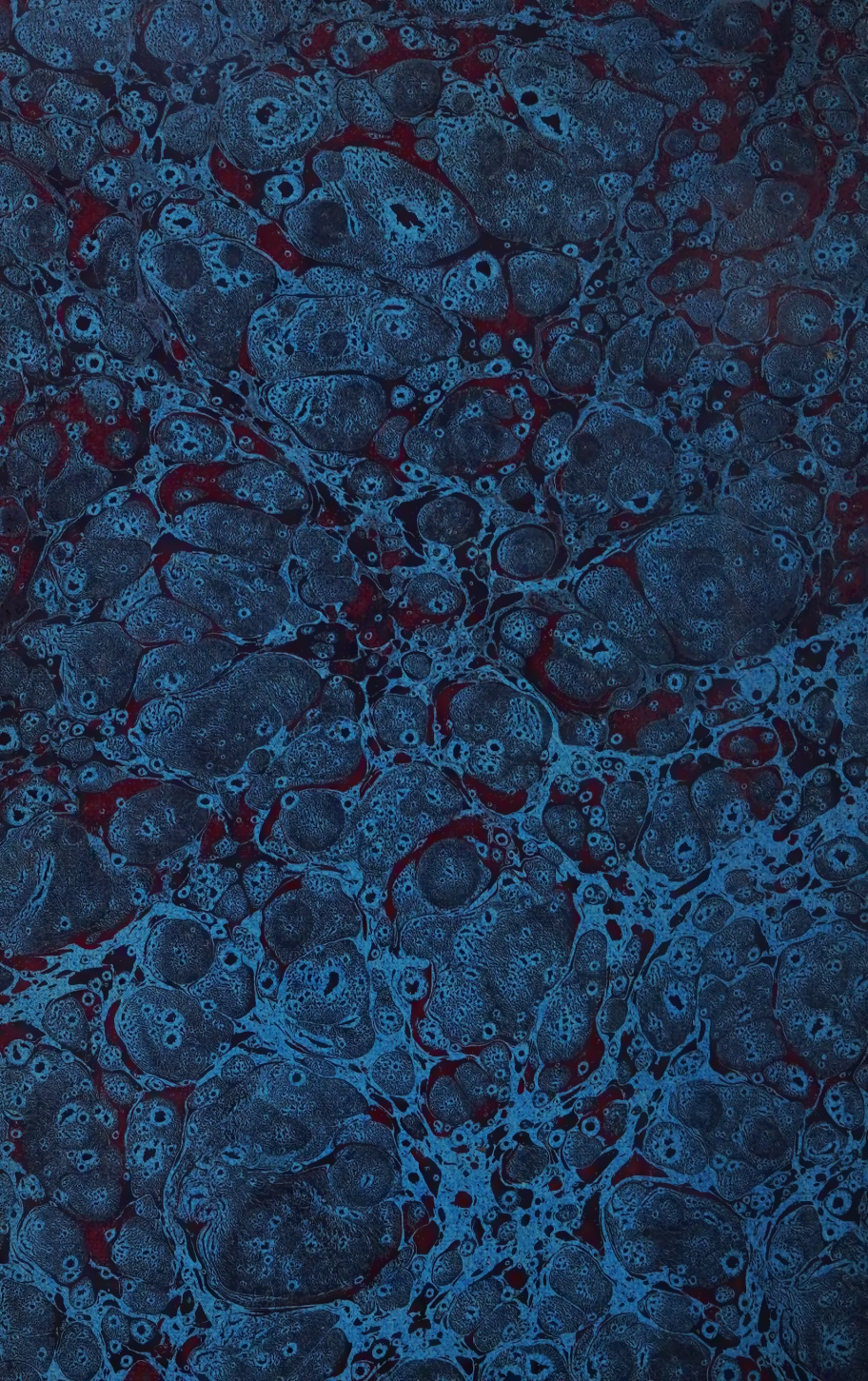
MARTYROL. — In territorio Lugdunensi, locis Jurensibus, depositio S. ROMANI Abbatìs, qui primus illic eremiticam vitam duxit, et multis virtutibus ac miraculis clarus, plurimorum postea Pater extitit Monachorum. (*V. Surium, p. 512*).

DE TRANSLAT. CORPORIS S. AUGUSTINI

MARTYROL. — Papiæ, Translatio Corporis S. Augustini Episcopi ex Sardinia insula, opera Luithprandi Regis Longobardorum.

Magni Doctoris Hipponensis Reliquiae ab Episcopis Afris quos anno divi Trasamundus in exilium egerat (vide in hist. S. Fulgentii Rusp., 1 Jan.), delatae in Sardiniam fuerant. Cum postea Saraceni eam insulam occupassent, Luithprandus Longobardorum Rex eas a barbaris pretio comparavit, ac Papiam (Ticinum, italice *Pavia*) curavit trasferendas anno rep. sal. dccxxv.

GTU Library
2400 Ridge Road
Berkeley, CA 94709
For renewals call (510) 649-2500
All items are subject to recall.





3 2400 00674 0488

4257

922.2

S76

